Anyin

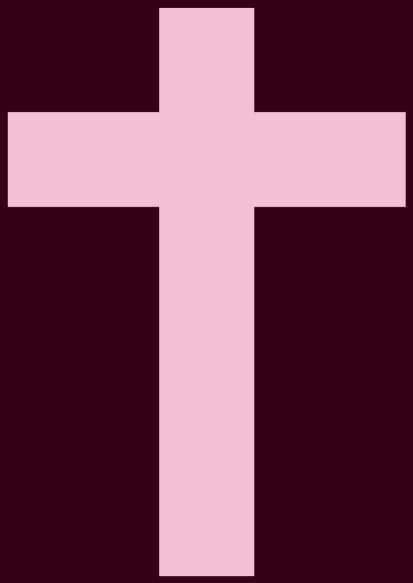

Anyin: Nyɪhyɛ Fʊfɔlɛ'n New Testament

Anyin

Anyin: Nyɪhyɛ Fʊfɔlɛ'n New Testament

copyright © 1997 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Agni Sanvi

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-04-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 13 Jun 2025 from source files dated 26 Apr 2025
b4bf56fc-6e3d-5a7c-9f55-25d2c3645a88

Contents

MATIE 1
MAAKɪ 59
LUKU 96
ZƱAN 158
JUNMAN 203
LƆMƱN 259
1 KOLɪNTɪ 285
2 KOLɪNTɪ 309
GALASI 325
EFƐZɪ 334
FILIPƱ ASƆNɪN MMA 343
KOLƆSƱ 350
1 TESALONINKI 356
2 TESALONINKI 362
1 TIMOTE 366
2 TIMOTE 374
TITɪ 379
FILEMƱN 383
EBELE'N-MƆ 385
ZƱAKɪ 404
1 PɪƐLɪ 411
2 PɪƐLɪ 419
1 ZƱAN 424
2 ZƱAN 431
3 ZƱAN 432
ZUDɪ 434
AYɪKELE 437

ƐJƆLƐKPA'N MƆ
MATIE HƐLƐLƱ'N

M'ɔ wɔ nun'n

Nwan sʋanlan dɪɛ y'ɔ le Matie? Matie, mɔ bɛ fɛlɛ yí biekun Alɪfe Levi'n (Maakɪ 2.14, Luku 5.27), anɪn ɔ wɔ Zozi mmɔfʋɛ bulu nʋn nnyuan nɪn anun bie. Ɔ dide ajule man *Lɔmʋn awaa m'ɔ sie Izalayɛ mân'n. Zozi mɛlɛ sʋ, Zufʋ kʋn m'ɔ dide ajule sɔ'n man Lɔmʋn'n, Zufʋ'n-mɔ bu yí kɛ ɔ tɪ ɛtɛfʋɛ kpili kpa. Bɛ kpɔ sʋanlan sɔ'n kpa. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ bʋka Izalayɛ mgbɔfʋɛ'n-mɔ. Nan Zozi dɪɛ, ɔ'a nwun Matie anwʋn anwunnvoe. Ɔ'a fɛlɛ yí kɛ ɔ yáci ajule junman'n m'ɔ di'n nán ɔ káci yí sʋanlan. Yɛ́ nzɪ man Matie anwʋn ɛjɔlɛ dɔʋn, nan kɛ bɛ lɛ kpɪn bɛ kele'n, yí yɛ̂ ɔ hɛlɛlɪ Ɛjɔlɛkpa ɛhɪ ɔ.

Ɛjɔlɛkpa sɔ nɪn anun, Matie lɛ kele yɛ́ kɛ Zozi Kilisi tɪ Izalayɛ Belemgbin Ngʋandefʋɛ, ɔ fi belemgbin *Davidi afilie nɪn anun. Yí dein yɛ̂ Nyanmɪan nanndɪlɪ yí mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ asʋ daba ɔ bɔlɪ Izalayɛ amma'n-mɔ anɔhʋba kɛ cɪan kʋn ɔ 'ba le bɛ́ ti ɔ.

Matie 'bɔ yí Ɛjɔlɛkpa nɪn abʋ'n, ɔ lɛ kan yɛ́ Zozi anan'n-mɔ nʋn yí awɔlɛ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ (yí ti 1-2). Ɔ lɛ kele kɛ Zʋan Batisi kpɪnlɪn sɔnɪnlɪn Zozi ɔ nʋn kɛ Abɔnsanmʋn kpɪnlɪn sɔlɪ Zozi nɪanlɪn'n (3.1-4.11). Ɛsɛ ɔ man yɛ nwun asinbɛnwʋn ninnge mɔ Zozi yɔlɪ nʋn ɛjɔlɛ'n-mɔ m'ɔ hanlɪn wɔ Galile mân nɪn anun'n (4.12-18.35). Ɛjɔlɛkpa nɪn ayuelɪɛ, ɔ man yɛ nwun kɛ Zozi hɔlɪ Zoluzalɛmʋn, lɪka mɔ yí mgbɔfʋɛ'n-mɔ hunlin yí kʋlʋwa nɪn asʋ m'ɔ fi ewue nun tinngelɪ'n (19-28.15). Ɛhɪ anzin, Zozi nʋn yí menian'n-mɔ kɔ yia bʋka kʋn asʋ Galile mân nɪn anun ɛlɔ (28.16-20).

Ɛjɔlɛkpa ɛhɪ anun, yɛ nwun kɛ Zozi heheleli Anwunno Belemgbin Mân nɪn anwʋn ninnge dɔʋn. Matie a hohuan nunhan nnun m'ɔ wʋwalɪ kpa nɪn anʋan: (1) Zozi lɛ kan kele yí menian'n-mɔ kɛ bɛ kpɪn bɛ bu Anwunno Belemgbin Mân nɪn anun amanmuo'n (yí ti 5-7). (2) Zozi lɛ kele yí menian bulu nʋn nnyuan'n kɛ bɛ kpɪn bɛ bɔ Anwunno Belemgbin Mân nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n kpayɛ'n (yí ti 10.5-42). (3) Zozi lɛ kan Anwunno Belemgbin Mân nɪn anwʋn ɛjɔlɛ ɔ bu yí anyɪnndala nun (yí ti 13). (4) Zozi lɛ kan ɛtɛ ɛyɔlɛ nʋn ɛtɛ face nɪn anwʋn ɛjɔlɛ (yí ti 18). (5) Zozi lɛ kan mân nɪn ayuelɪɛ ɔ nʋn kɛ ɔ 'kpɪn bua menian'n-mɔ kʋalaa ndɛɛ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ (yí ti 24-25).

Zozi Kilisi anan-mɔ dunman'n
(Luku 3.23-38)

1 Ɛ 'nwun Zozi Kilisi anan-mɔ dunman'n, ɔ bɔ yí bʋ *Abalahamʋn ɛlɔ dede ɔ sɪn belemgbin *Davidi ɛlɔ nán ɔ'a tʋ Zozi.
2 Abalahamʋn wʋlɪ Izakɪ, nán Izakɪ a wʋ Zʋakɔbʋ, Zʋakɔbʋ a wʋ Zuda nʋn yí nianman'n-mɔ,
3 Zuda a wʋ Falɛsɪ nʋn Zala. Bɛ́ nin y'ɔ le Tamaa. Falɛsɪ a wʋ Ɛsɪlɔmʋn, Ɛsɪlɔmʋn a wʋ Alamʋn,
4 Alamʋn a wʋ Aminnandabʋ, Aminnandabʋ a wʋ Naasʋn, Naasʋn a wʋ Salɪmʋn,
5 Salɪmʋn a wʋ Boozɪ. Yí nin y'ɔ le Lahabʋ. Boozɪ a wʋ Obɛdɪ. Yí nin y'ɔ le Lutʋ. Obɛdɪ a wʋ Zese,
6 Zese a wʋ Davidi, Davidi a wʋ Salomʋn. Yí nin'n tɪ Uli ayɪ daba.
7 Salomʋn a wʋ Oloboamʋn, Oloboamʋn a wʋ Abia, Abia a wʋ Asafʋ,
8 Asafʋ a wʋ Zozafatɪ, Zozafatɪ a wʋ Zolamʋn, Zolamʋn a wʋ Oziasɪ,
9 Oziasɪ a wʋ Zoatamʋn, Zoatamʋn a wʋ Akazɪ, Akazɪ a wʋ Ezekiazɪ,
10 Ezekiazɪ a wʋ Manase, Manase a wʋ Amʋn, Amʋn a wʋ Zoziasɪ,

11 Zoziasɪ a wʋ Zekonia nʋn yí nianman'n-mɔ. Mɛlɛ sɔ nɪn anun yɛ̂ bɛ hyɪlɪ
Izalayɛ amma'n-mɔ hɔlɪ Babilɔnʋn ɔ.
12 Mɔ bɛ hɔlɪ Babilɔnʋn'n, nán Zekonia a wʋ Salatiɛ, Salatiɛ a wʋ Zolobabɛlɪ,
13 Zolobabɛlɪ a wʋ Abiwudi, Abiwudi a wʋ Eliakimʋn, Eliakimʋn a wʋ Azɔɔ,
14 Azɔɔ a wʋ Sadɔkɪ, Sadɔkɪ a wʋ Akimʋn, Akimʋn a wʋ Eliwudɪ,
15 Eliwudɪ a wʋ Eleazaa, Eleazaa a wʋ Matan, Matan a wʋ Zʋakɔbʋ,
16 Zʋakɔbʋ a wʋ Zozɛfʋ. Yí yɪ y'ɔ le Mali. Mali sɔ'n, yí yɛ̂ ɔ wʋlɪ Zozi mɔ bɛ fɛlɛ
yí *Kilisi nɪn ɔ.
17 Kɛ ɔ fi Abalahamʋn bɛlɛ sʋ dede m'ɔ kɔ ju Davidi bɛlɛ sʋ'n, bɛ tɪ sɪɛ bulu nʋn
nnan, yɛ̂ ɔ fi Davidi bɛlɛ sʋ dede m'ɔ kɔ ju mɛlɛ mɔ bɛ hyɪlɪ Izalayɛ amma'n-mɔ
bɛ hɔlɪ Babilɔnʋn'n, bɛ tɪ sɪɛ bulu nʋn nnan biekun, ɛsɛ dede m'ɔ kɔ ju Kilisi nɪn
awɔlɛ'n, bɛ tɪ sɪɛ bulu nʋn nnan.

Zozi Kilisi awɔlɛ'n
(Luku 2.1-7)

18 Ɛ 'nwun kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ mɔ bɛ wʋlɪ Zozi Kilisi'n. Anɪn Mali m'ɔ tɪ yí nin'n, ɔ
nʋn Zozɛfʋ b'a ja bɛ́ nwʋn. Nan asannan nán Zozɛfʋ a fa Mali atɔnvɔlɛ'n, Wawɛ
Nwannzan-nwannzan'n tunmin'n kɔ man Mali kɔ nwʋnnzɛ.
19 Zozɛfʋ m'ɔ tɪ yí hun'n tɪ sʋanlan sɛsɛ. Yɛ̂ kɛmɔ ɔ ngulo man kɛ ɔ bɔ Mali
anwʋn ɛjɔlɛ ɔ kele menian'n-mɔ, ɔ fualɪ kɛ ɔ nʋn yí bɛ 'tɪtɪ nvɪalɪɛ nun.
20 Kɛmɔ anɪn ajʋnlɪn sɔ'n wɔ yí ti anun'n, yɛ́ Mɪn bɔfʋɛ'n kʋn kɔ a kɔ hɪn yí
ɛlalɪɛ. Yí nwan: "Belemgbin *Davidi anʋnman Zozɛfʋ, n'ɛ hyʋhyʋɪn wɔ́ bʋ asɪ,
fa Mali sie wɔ́ nwʋn kɛ wɔ́ yɪ. Ɔ sanlɪn kɛ baa'n m'ɔ lɛ nwʋnnzɛ yí'n fi Wawɛ
Nwannzan-nwannzan'n.
21 Ɔ 'ba wʋ baa belenzua kʋn. Baa sɔ'n, ɛ 'ba tʋn yí Zozi, yí dein yɛ̂ ɔ 'ba le yí
menian'n-mɔ fi bɛ́ ɛtɛ nɪn anun ɔ."
22 Ɛhɪ kʋalaatin walɪ maan ɛjɔlɛ'n mɔ yɛ́ Mɪn manlɪn yí kpɔmanfʋɛ'n hanlɪn'n
kpɪnlɪn sʋ. Yí nwan:
23 *Nɪan, talua muan'n 'ba nwʋnnzɛ,*
ɔ 'ba wʋ baa belenzua kʋn.
Baa sɔ'n, bɛ 'ba fɛlɛ yí Emannuɛ.
(Emannuɛ, yí bʋ y'ɔ le kɛ Nyanmɪan nʋn yɛ́ tɪ.)
24 Mɔ Zozɛfʋ fi nafɛlɛ nɪn anun tinngelɪ'n, ɔ yɔlɪ like'n mɔ yɛ́ Mɪn bɔfʋɛ'n helelɪ
yí'n. Ɔ sɔlɪ Mali nun ɔ falɪ yí kacili yí yɪ.
25 Nan kʋsʋ ɔ nʋn yí b'a nna man dede Mali wʋlɪ yí wa belenzua'n nán ɔ'a tʋn
yí Zozi.

2

Ngɛlɛfʋɛ'n-mɔ 'ba kpʋnndɛ Zozi bɛ sʋ yí

1 Bɛ wʋlɪ Zozi Zude mân nɪn anun kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Betelehɛmʋn nɪn
asʋ. Mɛlɛ sɔ'n, anɪn belemgbin *Elɔdɪ y'ɔ sie Zude mân nɪn ɔ. Mɔ bɛ wʋlɪ
Zozi'n, ngɛlɛfʋɛ'n-mɔ mɔ bɛ nɪan nzalama'n, bɛ fi lɪka mɔ sɛnzɛ'n fite'n, bɛ walɪ
Zoluzalɛmʋn ɛbɛlɛ.
2 Mɔ bɛ juli ɛbɛlɛ'n, nán b'a bisa menian'n-mɔ kɛ: "Zufʋ'n-mɔ belemgbin'n
mɔ b'a wʋ yí'n, ɔ wɔ nin? Y'a nwun yí nzalama'n sɛnzɛ afitelɪɛ ɛlɔ, yɛ walɪ kɛ yɛ
'ba a sʋ yí."
3 Mɔ belemgbin Elɔdɪ ɔ nʋn Zoluzalɛmʋn kulo nɪn asʋ menian'n-mɔ kʋalaa
tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ́ nwʋn wʋsʋlɪ bɛ́.
4 Belemgbin Elɔdɪ kɔ yia Nyanmɪan *tɛɛyɪfʋɛ mgbain'n-mɔ kʋalaatin, ɔ nʋn
*mala nɪn asʋ mgbain'n-mɔ nán ɔ'a bisa bɛ́ lɪka m'ɔ sɛ kɛ bɛ wʋ *Kilisi'n.
5 Bɛ́ nwan: "Ɔ sɛ kɛ bɛ wʋ yí Betelehɛmʋn, Zude mân nɪn anun. Ɔ sanlɪn kɛ
ɛjɔlɛ mɔ Nyanmɪan kpɔmanfʋɛ'n hɛlɛlɪ'n y'ɔ le kɛ:
6 *Ɛmɔ Betelehɛmʋn amma mɔ ɛmɔ wɔ Zude mân nɪn anun'n,*

ɛmɔ kulo'n tɪ man kulo kaan
wɔ Zude kulo mgbili'n-mɔ afian.
Ɔ sanlɪn kɛ bɛ 'ba wʋ sʋanlan kʋn bɛ tʋ ɛmɔ anun.
Sʋanlan sɔ'n yê ɔ 'ba nɪan Izalayɛ amma'n-mɔ
mɔ bɛ tɪ mín dɪɛ nɪn asʋ
kɛ bʋa ɛnɪanfʋɛ nɪan yí mmʋa'n-mɔ asʋ'n."

7 Mɔ belemgbin Elɔdɪ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ kɔ fɛlɛ ngɛlɛfʋɛ'n-mɔ nvɪalɪɛ nun ɔ kɔ bisa bé mɛlɛ kpa bɔkɔɔ mɔ nzalama'n fitelɪ'n.
8 Ɛhɪ anzin, ɔ kɔ sʋan bé Betelehɛmʋn ɛlɔ, yí nwan: "Ɛmɔ hó Betelehɛmʋn ɛlɔ, nán bɛ hó kpúnndɛ batʋnman sɔ'n kpa. Sɛ ɛmɔ nwun yí a, bɛ mán mín nzʋ tí, maan mín kʋsʋ n gó n zú yí bie."
9 Mɔ belemgbin Elɔdɪ hanlɪn sɔ helelɪ bé yuelɪ'n yê bɛ hɔlɪ ɔ. Mɔ bɛ 'kɔ'n, bɛ 'nɪan an, anɪn nzalama'n mɔ bɛ nwunlin yí sɛnzɛ afitelɪɛ ɛlɔ'n li bé nyunnun. Ɔ li bé nyunnun dede m'ɔ juli sua'n mɔ batʋnman kaan'n wɔ nun nɪn ati sʋ'n, ɔ kɔ jinlan.
10 Nzalama sɔ'n mɔ bɛ nwunlin yí'n man bɛ kɔ li fɛ kpili kpa.
11 Bɛ kɔ wʋlʋ sua nɪn anun bɛ kɔ nwun batʋnman'n ɔ nʋn yí nin Mali. Bɛ kɔ kʋtʋ bɛ kɔ sʋ batʋnman'n. Mɔ bɛ sʋlɪ yí yuelɪ'n, bɛ kɔ tutulu bé bólɛ'n-mɔ anun. Bɛ kɔ fa ninnge nsan mɔ yí nwʋn cian kpa'n bɛ kɔ fi yí ata. Kʋn tɪ esika ɛmanlan. Kʋn tɪ *ansan mɔ bɛ yala yí a, ɔ ban fanlan. Yê kʋn kʋsʋ tɪ minli mɔ bɛ fa bɛ yɔ ayile anaan anatɪlɪ.
12 Ɛhɪ anzin, Nyanmɪan kɔ hɪn bé ɛlalɪɛ kɛ nán bɛ sa bé nzin bɛ sɪn belemgbin Elɔdɪ anwʋn ɛlɔ kón. Ɔ man bɛ sɪnlɪn lɪka fʋfɔlɛ bɛ hɔlɪ bé kulo.

Bɛ nʋn Zozi 'ba hɔ Ezipiti mân nun

13 Mɔ ngɛlɛfʋɛ'n-mɔ hɔlɪ'n, yé Mɪn bɔfʋɛ'n kʋn kɔ a kɔ hɪn Zozɛfʋ ɛlalɪɛ, yí nwan: "Zozɛfʋ, jasʋ fa batʋnman'n nʋn yí nin nwanndi kɔ tanlan Ezipiti mân nɪn anun ɛlɔ. Sɛ n ganlɪn n gelelɪ man wó kɛ ɛ sá bála a, n'ɛ ba. Ɔ sanlɪn kɛ, belemgbin Elɔdɪ 'kpʋnndɛ kɛ ɔ kun batʋnman'n."
14 Kɔngɔɛ sɔ nɪn ala, Zozɛfʋ kɔ fa batʋnman'n nʋn yí nin, bɛ kɔ nwanndi bɛ kɔ hɔ Ezipiti.
15 Bɛ wɔ ɛlɔ dede belemgbin Elɔdɪ wuli nán b'a sa b'a a. Yí sɔ'n, ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmɪan manlɪn kpɔmanfʋɛ'n hanlɪn yí daba nɪn a kpɪn sʋ. Yí nwan:
M'an han m'an hele mín wa'n kɛ ɔ fi Ezipiti ɔ jásʋ.

Mmatʋnman nganngan'n-mɔ ehuan'n

16 Mɔ belemgbin Elɔdɪ nwunlin kɛ ngɛlɛfʋɛ'n-mɔ a laka yí'n, ɔ fɛlɪ ɛya kpa. Ɔ tɪtɪlɪ cɪan'n mɔ ngɛlɛfʋɛ'n-mɔ nwunlin nzalama'n dede a, anɪn ɔ'a nwun kɛ batʋnman'n ka kaan di afʋɛ nnyuan. Yí ti, ɔ kɔ sʋan yí nzalafʋ'n-mɔ Betelehɛmʋn nʋn kulo'n-mɔ kʋalaa mɔ bɛ mantan mantan yí'n-mɔ asʋ kɛ bɛ hó hún mmatʋnman mmelenzua mɔ b'a li afʋɛ nnyuan'n, ɔ nʋn bé mɔ bɛ lili man afʋɛ nnyuan'n kʋalaatin.
17 Kɛ ɔ yɔlɪ mɔ Nyanmɪan kpɔmanfʋɛ Zolomin ɛjɔlɛ'n m'ɔ hanlɪn'n kpɪnlɪn sʋ nɪn anɪn. Yí nwan:
18 *Bɛ tɪlɪ ɛtɪan nʋn esuan nʋn awólɛ mgbili*
Lama kulo nɪn asʋ.
Lasɛɛ yê anɪn ɔ lɛ sun yí mma'n-mɔ ɔ.
Ɔ ngulo man kɛ bɛ kpata yí,
ɔ sanlɪn kɛ yí mma'n-mɔ a wu.

Zozɛfʋ-mɔ fi Ezipiti bɛ 'ba sa bɛ ba

19 Mɔ belemgbin Elɔdɪ wuli'n, yé Mɪn bɔfʋɛ'n kʋn walɪ hɪnlɪn Zozɛfʋ ɛlalɪɛ Ezipiti mân nun.

20 Yí nwan: “Zozɛfʋ, jasʋ fa batʋnman'n nʋn yí nin sa kɔ Izalayɛ mân nɪn anun. Ɔ sanlɪn kɛ, bɛ́ mɔ anɪn bɛ lɛ kpʋnndɛ batʋnman'n bɛ kun yí'n, b'a yue wu.”
21 Ɛhɪ a, Zozɛfʋ kɔ jasʋ ɔ kɔ fa batʋnman'n nʋn yí nin, bɛ kɔ sa kɔ hɔ Izalayɛ mân nɪn anun.
22 Mɔ Zozɛfʋ juli ɛbɛlɛ m'ɔ tɪlɪ kɛ Aakelawusi a li yí sɪ Elɔdɪ aja ɔ'a kaci Zude belemgbin'n, ɔ sulolɪ ɛbɛlɛ lɪka sɔ nɪn anun ɛtanlan. Ɛlalɪɛ nun, mɔ Nyanmɪan helelɪ yí atɪn m'ɔ di kɛ ɔ sɪn sʋ'n, Zozɛfʋ bɔlɪ yí ti Galile mân nɪn anun.
23 M'ɔ hɔlɪ juli ɛlɔ'n, ɔ tanlanlɪn kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Nazalɛtɪ nɪn asʋ. Ɔ man ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmɪan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ hanlɪn nɪn a kpɪn sʋ. Bɛ́ nwan:
Bɛ 'ba fɛlɛ yí Nazalɛtɪ sʋanlan.

3

Zʋan Batisi 'ba han Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n
(Maakɪ 1.1-8, Luku 3.1-18, Zʋan 1.19-28)

1 Mɛlɛ sɔ nɪn anun, sʋanlan kʋn kɔ fite Zude mân nɪn anun ɛwâ nɪn anun. Sʋanlan sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí *Zʋan Batisi. Ɔ kan Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n ɔ kele menian'n-mɔ.
2 Ɔ kan kɛ: “Ɛmɔ nún bɛ́ nwʋn bɛ yáci bɛ́ abalabɔ ɛtɛ'n. Ɔ sanlɪn kɛ Anwunno Belemgbin elie mɛlɛ nɪn a kpunnge.”
3 Zʋan sɔ'n yê Nyanmɪan kpɔmanfʋɛ *Ezayi hanlɪn yí ɛjɔlɛ daba kɛ:
Sʋanlan bie lɛ tɪan ɛwâ nɪn anun ɛlɔ kɛ:
Ɛmɔ sésie yɛ́ Mɪn atɪn'n, bɛ mán ɔ tínngɛ fɔ́ʋ́n!
4 Zʋan taladɪɛ'n m'ɔ wula'n, bɛ le sʋamo enyuan yê b'a nwʋn ɔ, yê naan kpolo bɛlɛtɪ hyɪ yí afian. Tɛtɛbʋabʋa nʋn wɛ yê ɔ di ɔ.
5 Zoluzalɛmʋn menian nʋn Zude mân nɪn anun menian, ɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ́ kulo'n-mɔ mantan asue Zuludɪn'n, bɛ ba Zʋan anwʋn ɛbɛlɛ.
6 Bɛ kan bɛ́ ɛtɛ'n kʋalaa menian'n-mɔ anyunnun bɛ man Zʋan sɔnɪn bɛ́ asue Zuludɪn nɪn anun.
7 Mɔ Zʋan nwunlin kɛ *Falisifʋɛ nʋn *Sadusifʋɛ'n-mɔ dɔʋn lɛ ba maan ɔ sɔnɪn bɛ́'n, yí nwan: “Ati anun ɛtɛ mma kɛ owo! Nwan yê ɔ selɪ ɛmɔ kɛ ɛsɔnɪan nɪn ala kʋala kɛ ɔ de bɛ́ fi Nyanmɪan sikpɛ nɪn anwʋn ɔ?
8 Yí ti, ɛmɔ yɔ́ nyɔlɪɛ m'ɔ kele kɛ ɛmɔ a kaci bɛ́ abalabɔ ɛtɛ'n b'a fa bɛ́ nwʋn b'a man Nyanmɪan.
9 Nan nán bɛ se bɛ́ nwʋn kɛ: ‘Yɛ́ sɪ y'ɔ le *Abalahamʋn, yí ti Nyanmɪan ngʋala man yɛ́ like fíí yɔ.’ Afɪ mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ Nyanmɪan kʋala kɛ ɔ fa nyɔbʋɛ ɛhɪ-mɔ kaci Abalahamʋn amma.
10 B'a si akunman nɪn a yue. Baka biala m'ɔ nzu man mma kpa'n, bɛ 'kpɛ bɛ tʋ sîn nɪn anun.
11 “Mín dɪɛ, mɪɪn fa nzue mɪn sɔnɪn ɛmɔ m'ɔ kele kɛ ɛmɔ a kaci bɛ́ abalabɔ'n. Nan sʋanlan'n m'ɔ fi mín nzin ɔ lɛ ba'n, ɔ le tunmin tala mín. Mɪn nzɛ nvata man kɛ mɪn nyannjɪ yí ja mgbabʋa nyanman'n bɔbɔ mgban ɔ. Yí dɪɛ, ɔ 'ba fa Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n nʋn sîn ɔ sɔnɪn ɛmɔ.
12 Ɔ le yí huhuamʋa'n yí sa nun, ɔ 'ba huhu *bele mma kpa'n ɔ fa sie yí esie nɪn anun, nan ɔ ju ewula'n gua sîn'n m'ɔ nnun man lé nɪn anun.”

Zʋan 'ba sɔnɪn Zozi
(Maakɪ 1.9-11, Luku 3.21-22)

13 Mɛlɛ sɔ nɪn anun, Zozi fi Galile mân nɪn anun ɔ walɪ asue Zuludɪn nɪn anʋan Zʋan anwʋn ɛbɛlɛ kɛ ɔ sɔ́nɪn yí.
14 Zʋan a nne a ndʋ man nun, yí nwan: “Mín yê ɔ fata kɛ m ba wɔ́ nwʋn m man ɛ sɔnɪn mín ɔ. Nan wɔ́ dɪɛ, wɔ́ lɪlɪ yê ɛ lɛ ba maan mɪn sɔnɪn wɔ́ ɔ!”

15 Mɔ Zʋan anʋan tɔlɪ'n, Zozi nwan: “Dɔɛ mɔ yɛ wɔ nun'n, tie nán sɔnɪn mín.
Ɔ sanlɪn kɛ, ɛbɛlɛ nɪn anun yɛ̂ yɛ 'ba yɔ like m'ɔ tɪ sɛsɛ wɔ Nyanmɪan anyunnun
ɔ.” Ɛhɪ a, Zʋan kɔ tie ɔ kɔ sɔnɪn Zozi.
16 Mɔ Zozi fi asue nɪn anun ɔ 'fite'n, anwunno kɔ buke. Zozi 'nɪan an, anɪn
Nyanmɪan Wawɛ'n lɛ ju ɔ ba yí nwʋn kɛ abubule.
17 Ɛbɛlɛ ala, anɪɛ kʋn kɔ te anwunno ɛlɔ kɛ: “Sʋanlan ɛhɪ tɪ mín ehulo Baa,
m'an fa mín lʋa'n kʋalaa m'an wula yí nun.”

4

Abɔnsanmʋn 'ba sɔ Zozi nɪan
(Maakɪ 1.12-13, Luku 4.1-13)

1 Ɛhɪ anzin, Nyanmɪan Wawɛ'n kɔ fa Zozi asue Zuludɪn nɪn anʋan ɔ nʋn yí
kɔ hɔ ɛwâ nɪn anun. Ɛbɛlɛ, Abɔnsanmʋn kɔ sɔ yí kɔ nɪan.
2 Zozi kɔ hyɪ ɛhɔɛ kɔngɔɛ nʋn eyua dede cɪan abulanan. Mɔ cɪan abulanan'n
sɪnlɪn'n nán ɛhɔɛ a hun yí.
3 Abɔnsanmʋn kɔ kpʋ yí. Yí nwan: “Sɛ Nyanmɪan Awa y'ɔ le wɔ́ sakpa a, anɪn
kan kele nyɔbʋɛ ɛhɪ-mɔ maan bɛ káci kpaʋn.”
4 Mɔ Abɔnsanmʋn hanlɪn sɔ'n, Zozi nwan: “B'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun
kɛ:
Nán kpaʋn ala yɛ̂ sʋanlan di a, ɔ nyan ngʋan ɔ.
Nan ɛjɔlɛ biala m'ɔ fi Nyanmɪan anʋan kɔ fite'n,
ɔ man sʋanlan nyan ngʋan.”
5 Ɛhɪ a, Abɔnsanmʋn nʋn yí kɔ hɔ Zoluzalɛmʋn m'ɔ tɪ kulo nwannzan-
nwannzan nɪn asʋ, ɔ kɔ fa yí kɔ sie Nyanmɪan awulo nɪn anun sua nɪn ati sʋ
anwunno.
6 Yí nwan: “Sɛ Nyanmɪan Awa y'ɔ le wɔ́ sakpa a, anɪn kulu tɔ asɪ. Afɪ b'a hɛlɛ
wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun kɛ:
Wɔ́ dunman nun, Nyanmɪan 'ba man yí mmɔfʋɛ'n-mɔ atɪn
kɛ bɛ sɔ́ wɔ́ bɛ́ sa nun
nán wɔ́ ja a mgbula man ɛbʋɛ.”
7 Mɔ Abɔnsanmʋn hanlɪn sɔ'n, Zozi nwan: “B'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun
kɛ:
N'ɛ sɔ yɛ́ Mɪn m'ɔ tɪ wɔ́ Nyanmɪan'n nɪan.”
8 Ɛsɛ Abɔnsanmʋn kɔ fa Zozi kɔ hɔ bʋka kannganlaun kpa kʋn asʋ. Ɔ kɔ yɪ
mân nɪn anun mmelemgbin mân'n-mɔ kʋalaa nʋn bɛ́ anunminnyanmʋn'n ɔ
kɔ hele yí.
9 Yí nwan: “Sɛ ɛ tu tɔ mín ja nun ɛ sʋ mín an, mɪn 'fa ɛhɪ kʋalaa mɪn man wɔ́.”
10 Ɛhɪ a, Zozi nwan: “*Satan, kɔ! Ɔ sanlɪn kɛ b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun
kɛ:
Yɛ́ Mɪn m'ɔ tɪ wɔ́ Nyanmɪan'n,
yí ngʋnmɪn cein y'ɔ di kɛ ɛ sʋ yí ɔ.”
11 Mɔ Zozi hanlɪn ɛhɪ'n, afɪ Abɔnsanmʋn kɔ yaci yí. Nyanmɪansʋ mmɔfʋɛ'n-
mɔ kɔ a Zozi anwʋn ɛbɛlɛ, bɛ kɔ bʋka yí.

Zozi 'ba bɔ yí junman nɪn abʋ Galile mân nɪn anun
(Maakɪ 1.14-15, Luku 4.14-15)

12 Ɛhɪ, Zozi 'tie a, b'a tʋ Zʋan fiadɪ. Zozi kɔ hɔ Galile mân nɪn anun ɛlɔ.
13 Ɔ'a ndanlan man Nazalɛtɪ kulo nɪn asʋ. Nan ɔ hɔlɪ tanlanlɪn kulo'n mɔ bɛ
fɛlɛ yí Kapɛɛnawɔmʋn nɪn asʋ. Kulo sɔ'n wɔ Galile asue nɪn anʋan, Zabulʋn
nʋn Nɛfʋtali etin dɪɛ nɪn asʋ.
14 Ɔ yɔlɪ sɔ maan ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmɪan kpɔmanfʋɛ *Ezayi hanlɪn yí daba'n
kpɪnlɪn sʋ. Yí nwan:
15 *Zabulʋn nʋn Nɛfʋtali amma*
nʋn bɛ́ mɔ bɛ wɔ Asue Kpili nɪn anʋan ɛlɔ

dede ɔ kɔ ju asue Zuludın nın anzin ɛlɔ ebue kʋn,
ɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ wɔ Galile mân nın anun
mɔ bɛ́ dɔʋn bɛ tı man Zufʋ'n,
16 *menian sɔ'n-mɔ mɔ bɛ gua awosin nın anun'n,*
bɛ 'ba nwun kanlannıɛ kpili kpa kʋn!
Yê m'ɔ tʋ de bɛ́ mɔ bɛ gua ewue mân tuun nın anun'n,
kanlannıɛ'n 'ba ta lıka sɔ'n!
17 Ɔ fi mɛlɛ sɔ'n yê Zozi bɔlı Nyanmıan junman nın abʋ ɔ. Yí nwan: "Ɛmɔ nún bɛ́ nwʋn bɛ yáci bɛ́ abalabɔ ɛtɛ'n. Ɔ sanlın kɛ Anwunno Belemgbin elie mɛlɛ nın a kpunnge!"

Zozi 'ba fɛlɛ menian nnan mɔ bɛ cı ejue yí nwʋn
(Maakı 1.16-20, Luku 5.1-11)

18 Mɔ Zozi 'sın Galile asue nın anʋan'n, ɔ kɔ nwun anianman nnyuan. Kʋn li Simʋn, bɛ fɛlɛ yí biekun Pıelı, ɔ nʋn yí nianman Andele. Anın bɛ lɛ gua dada, ɔ sanlın kɛ bɛ tı asufuɛ.
19 Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: "Ɛmɔ bála bɛ sí mín sʋ, nán mın 'ba man ɛmɔ fɛfɛlɛ menian bɛ man mín."
20 Kɛ Zozi anʋan 'tɔ ala, bɛ kɔ yaci bɛ́ dada'n-mɔ ɛbɛlɛ bɛ kɔ si yí sʋ.
21 Zozi fi ɛbɛlɛ ɔ kɔ hɔ yí nyunnun kaan, ɔ 'tʋ yí nyın an, ɔ kɔ nwun anianman nnyuan mmiekun-mɔ. Bɛ tı Zebede amma. Kʋn li Zʋakı yê kʋn kʋsʋ li Zʋan. Anın bɛ nʋn bɛ́ sı Zebede bɛ gua ɛlɛɛ nın anun, bɛ lɛ kpʋnmgba bɛ́ dada'n-mɔ anun. Zozi kɔ fɛlɛ bɛ́.
22 Ɛbɛlɛ ala, bɛ kɔ yaci bɛ́ sı Zebede nʋn ɛlɛɛ nın ɛbɛlɛ bɛ kɔ si Zozi sʋ.

Zozi 'ba nanndı Galile mân'n lıka kʋalaatin
(Luku 6.17-19)

23 Ɛhı, Zozi nanndı Galile mân'n lıka kʋalaatin. Ɔ kekele menian'n-mɔ Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n Zufʋ'n-mɔ asɔnın sua'n-mɔ anun. Ɔ bɔ Nyanmıan Belemgbin Mân nın anwʋn Ɛjɔlɛkpa'n ɔ kele bɛ́, ɛsɛ menian mɔ ewue ngacile ngacile kʋalaa lɛ kun bɛ́, ɔ nʋn bɛ́ kʋalaa mɔ b'a bubu'n, ɔ man bɛ́ nwʋn sa.
24 Ɛhıka ati, Zozi dunman'n kɔ fa Sili mân bɔndın'n. Bɛ fa bɛ́ mɔ ewue ngacile ngacile kʋalaa lɛ kun bɛ́'n bɛ bɛlɛ Zozi: bɛ́ mɔ bɛ́ nwʋn fʋfʋ bɛ́ o, bɛ́ mɔ wawɛ ɛtɛ'n-mɔ wɔ bɛ́ nun o, bɛ́ mɔ bɛ tɔ mgbutie o, ɔ nʋn bɛ́ mɔ b'a bubu o, ɔ man bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwʋn sa.
25 Menian dɔʋn kpa si yí sʋ. Mmie-mɔ fi Galile, mmie-mɔ fi mân'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Kulo Bulu nın anun, mmie-mɔ fi Zoluzalɛmʋn kulo nın asʋ ɔ nʋn Zude mân nun ɔ nʋn mân'n m'ɔ wɔ asue Zuludın nın anzin ɛlɔ nın anun.

5

Zozi 'ba fʋ bʋka kʋn asʋ

ɔ kekele yí menian'n-mɔ Nyanmıan ninnge

1 Mɔ Zozi nwunlin meninsʋnman'n, ɔ kɔ fʋ bʋka kʋn asʋ, ɔ kɔ tanlan ası. Yí menian'n-mɔ kɔ kpʋ yí,
2 ɔ kɔ hehele bɛ́ Nyanmıan ninnge. Yí nwan:

Nyila nın anwʋn ɛjɔlɛ'n
(Luku 6.20-23)

3 "Nyila hán bɛ́ mɔ bɛ sı yí fɔ́ún kɛ Nyanmıan anyunnun bɛ tı wawɛ nun ehianfʋɛ'n. Ɔ sanlın kɛ Anwunno Belemgbin Mân'n tı bɛ́ dıɛ.
4 "Nyila hán bɛ́ mɔ bɛ́ lʋa a bɔ bɛ́ nwʋn'n. Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan 'ba cıcı bɛ́ lʋa.
5 "Nyila hán bɛ́ mɔ bɛ bɛbɛlɛ bɛ́ nwʋn ası'n. Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan 'ba fa asıɛ'n sie bɛ́ ajâ.

6 “Nyila hán bɛ́ mɔ bɛ yɔ biala bɛ bu mân'n sɛsɛ kɛ Nyanmıan lɛ kpʋnndɛ yí'n.
Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan 'ba man bɛ́ yí nwʋn anwʋnsɛlɛ kpa.
7 “Nyila hán bɛ́ mɔ bɛ nwun bɛ́ manngʋn'n-mɔ anwʋn anwunnvoe'n. Ɔ
sanlın kɛ Nyanmıan kʋsʋ 'ba nwun bɛ́ nwʋn anwunnvoe.
8 “Nyila hán bɛ́ mɔ bɛ fa bɛ́ ahʋnlın'n kʋalaa bɛ kulo Nyanmıan bɛ yɔ like m'ɔ
kulo'n. Ɔ sanlın kɛ bɛ 'ba nwun Nyanmıan.
9 “Nyila hán bɛ́ mɔ bɛ man bɛ́ manngʋn-mɔ tanlan anzʋnunjɔ nun'n. Ɔ sanlın
kɛ Nyanmıan 'ba fa bɛ́ yɔ yí mma.
10 “Nyila hán bɛ́ mɔ bɛ bu mân'n sɛsɛ kɛ Nyanmıan lɛ kpʋnndɛ'n mɔ yí ti bɛ lɛ
kele bɛ́ yalɛ'n. Ɔ sanlın kɛ Anwunno Belemgbin Mân'n tı bɛ́ dıɛ.
11 “Nyila hán ɛmɔ mɔ bɛ tı mín menian'n. Mɛlɛ mɔ menian'n-mɔ 'kpɛ ɛmɔ
nzʋba, bɛ kele ɛmɔ ahʋlʋwa ɛsɛ bɛ kpɛ ɛsʋan ngacile biala bɛ tʋ ɛmɔ abʋ'n,
12 ɛmɔ lí fɛ, bɛ mán bɛ́ nwʋn tɛ́ bɛ́! Ɔ sanlın kɛ nyanmıansʋ ɛlɔ, ɛmɔ ahatua'n
tı kpili kpa. Asannan nán b'a wʋ ɛmɔ'n, ahʋlʋwa'n mɔ bɛ helelı mgbɔmanfʋɛ'n-
mɔ daba'n, yí kʋnmgba nın ala yê bɛ 'kele ɛmɔ kʋsʋ ɔ.

Njın nʋn kanlannıɛ nın anwʋn ɛjɔlɛ'n
(Maakı 9.50; 4.21, Luku 14.34-35)

13 “Asıɛ nın asʋ ɛwa, ɛmɔ tı kɛ njın m'ɔ man like nzɛcı man ɔ. Nan sɛ njın'n ta
a, bɛ 'yɔ sɛ nán b'a man ɔ'a yɔ kalʋ-kalʋ biekun? Bɛ ngʋala man yí like fíí kún
yɔ. Ası ala yê bɛ ju bɛ gua bɛ man menian'n-mɔ tetia sʋ ɔ.
14 “Eyuadı nın anun, ɛmɔ tı kɛ kanlannıɛ. Kulo mɔ bɛ kɔ si yí bʋka sʋ'n, kulo
sɔ'n, ɔ nvıa man.
15 Sɛ bɛ sɔ kanlannıɛ a, bɛ nva man like bɛ mmutu man sʋ. Nan bɛ sɔ bɛ sie
like sʋ anwunno sua nın anun maan ɔ ta bɛ́ kʋalaa bɛ nwun ası.
16 Menian'n-mɔ anyunnun, ɔ di kɛ ɛmɔ ta kɛ kanlannıɛ maan bɛ nwun ɛmɔ
nyɔlıɛ kpa'n nán b'a yı ɛmɔ Ası m'ɔ wɔ anwunno nın ayɛ.

Moyizı mala nın anwʋn ɛjɔlɛ'n

17 “Nán bɛ jʋnlın kɛ m'an a *Moyizı mala'n nʋn mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ ngehele
nın abʋsʋ enunnuan. Nán yí enunnuan ati yê m malı ɔ. Nan m malı kɛ mın 'ba
maan ɔ kpın sʋ.
18 Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ mɛlɛ mɔ anwunno nʋn ası tɛ wɔ
ɛbɛlɛ'n, bɛ mgbɔcı man abesede nzɔlɛ'n m'ɔ tı kaan tala nzɔlɛ'n-mɔ kʋalaatin
m'ɔ wɔ mala nın anun'n, anaan nun ɛjɔlɛ kpɔlɛ kaan sʋa bɛ ndʋ man. Ɔ 'ka ɛbɛlɛ
sɔ dede ɔ kɔ ju mân nın ayuelıɛ.
19 Yí sɔ ati, sʋanlan m'ɔ kɔ tʋn mala'n nunhan m'ɔ tı kaan ɔ tala bɛ́ kʋalaa'n,
nán sɛ ɔ kele menian'n-mɔ kɛ bɛ nían yí dıɛ nın asʋ bɛ yɔ́ bie a, sʋanlan sɔ'n, ɔ
'kaci kaan ɔ tala Anwunno Belemgbin Mân nın anun menian'n-mɔ kʋalaatin.
Sʋanlan kʋsʋ m'ɔ di mala nın asʋ, mɔ ɛsɛ ɔ kele menian'n-mɔ maan bɛ di sʋ'n,
sʋanlan sɔ'n, ɔ 'kaci sʋanlan kpili wɔ Anwunno Belemgbin Mân nın anun.
20 Mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ, sɛ ɛmɔ a mmɔ man bala kpa m'ɔ sɔ Nyanmıan
anyın b'a ndala man *mala nın asʋ mgbain'n-mɔ nʋn *Falisifʋɛ'n-mɔ a,
Nyanmıan ngɔ man man ɛmɔ atın maan bɛ ngɔ wʋlʋ man yí mân nın anun
ɛlɔ.

Ɛya ɛfɛ nın anwʋn ɛjɔlɛ'n

21 “Ɛmɔ tılı kɛ bɛ hanlın bɛ helelı ɛmɔ anan-mɔ kɛ: *Ɛ ngɔ li man awue*, yí ti,
sʋanlan m'ɔ kɔ li awue'n, bɛ sánman yí bɛ mán kpain'n m'ɔ di ɛjɔlɛ'n.
22 Nan mín dıɛ, mín nwan: Sʋanlan m'ɔ kɔ fɛ yí manngʋn anwʋn ɛya'n, ɔ fata
nzanman. M'ɔ kɔ se yí manngʋn kɛ: ‘Laka!’ (Ɔ tı *ebele anıɛ, yí bʋ y'ɔ le ‘ati to’),
sʋanlan sɔ'n, ɔ fata ahınlınnvie. Yê sʋanlan m'ɔ kɔ se yí manngʋn kɛ: ‘Sɛnvʋɛ!’,
yí kʋsʋ ɔ fata kɛ bɛ tʋ yí sîn'n m'ɔ le man ayuelıɛ nın anun.

23 “Yí sɔ ati, sɛ ɛ 'fa like kɔ man Nyanmıan, sɛ ɛ ju Nyanmıan awulo nın anun
lıka mɔ bɛ yı tɛɛ'n nán ɛ kacı kɛ a se wɔ́ manngʊn bie sa a,
24 anın wɔ́ like'n mɔ ɛ 'fa man Nyanmıan'n, yaci yí ɛbɛlɛ, kɔ tʊa wɔ́ manngʊn'n
bɛ sésie bɛ́ afian, nán afı a sa a fa wɔ́ like nın a man Nyanmıan.
25 “Sɛ sʊanlan bie kɔ sanman wɔ́, mɔ ɛmɔ kɔ fa atın'n mɔ bɛ lɛ kɔ'n, ɛbɛlɛ ala,
tʊa yí, ɛmɔ sésie ɛjɔlɛ sɔ'n bɛtɛɛ sʊ, nán ɔ'a nva man wɔ́ ɔ'a mman man kpain'n
m'ɔ di ɛjɔlɛ'n, nán yí kʊsʊ ɔ'a nva man wɔ́ ɔ'a mman man nzalafʊ'n, nán b'a ndʊ
man wɔ́ fiadı.
26 Nıan, mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele wɔ́ kɛ sɛ ɛ yuelı man yí kalɛ'n
kʊalaatin tua a, sɛ yí babulu kʊn bɔbɔ ka wɔ́ sʊ a, ɛ fi fiadı sua nın anun ɛ ngɔ
fite man lé.

Ajaa ɛtʊan nın anwʊn ɛjɔlɛ'n

27 “Bɛ hanlın bɛ helelı yɛ́ nan-mɔ kɛ: *Ɛ ngɔ tʊn man ajaa.*
28 Nan mín dıɛ, mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ sʊanlan m'ɔ kɔ hulo balasua m'ɔ tı
man yí yı mɔ yí nwʊn nna ajʊnlın kɔ a yí ti anun'n, sʊanlan sɔ'n, anın ɔ'a tʊn
ajaa yí ahʊnlın nın anun dada angʊnmın.
29 Sɛ wɔ́ nyın fama'n yê ɔ cʊın wɔ́ kɔ ɛtɛ nın anun an, tu yí tʊ mʊa. Sɛ ɛ minlin
wɔ́ nwʊnnaan'n lıka bie nán ɛ nyan ngʊan an, ɔ tı kpa ɔ tala kɛ wɔ́ munmuan'n
kʊalaa kɔ hɔ sîn'n m'ɔ le man ayuelıɛ nın anun.
30 Sɛ wɔ́ sa fama'n yê ɔ cʊın wɔ́ kɔ ɛtɛ nın anun an, kpɛ tʊ mʊa. Sɛ ɛ kpɛ wɔ́
sa'n kʊn nán ɛ nyan ngʊan an, ɔ tı kpa ɔ tala kɛ ɛ kɔ fa yí nnyuan'n ɛ kɔ hɔ sîn'n
m'ɔ le man ayuelıɛ nın anun.

Eyila nın anwʊn ɛjɔlɛ'n
(Matie 19.9, Maakı 10.11-12, Luku 16.18)

31 “Ɛsɛ bɛ hanlın bɛ helelı yɛ́ nan-mɔ kɛ: *Sɛ sʊanlan kʊn kulo kɛ ɔ yila yí yı a,*
anın ɔ hélɛ kalata m'ɔ kele kɛ b'a yila'n ɔ fá mán yí.
32 Nan mín dıɛ, mín nwan: Belenzua kʊn mɔ yí yı a mmɔ man bian, sɛ ɔ yila
yí maan belenzua fʊfɔlɛ ja yí a, anın ɔ'a man balasua nın a tʊn ajaa. Yê sʊanlan
kʊsʊ m'ɔ kɔ ja balasua mɔ yí hun a yila yí'n, anın sʊanlan sɔ nın a tʊn ajaa.

Ndâ ɛhan nın anwʊn ɛjɔlɛ'n

33 “Ɛmɔ tılı kɛ bɛ hanlın bɛ helelı yɛ́ nan-mɔ kɛ: *Like mɔ ɛ kɔ han ndâ wɔ*
Nyanmıan anyunnun kɛ ɛ 'yɔ'n, n'ɛ kpɔ ndâ'n, nan yɔ like sɔ'n sakpa.
34 Mín dıɛ, mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ nán bɛ kan ndâ bɔbɔ fíí. Nán bɛ kan ndâ
bɛ fa anwunno nın adanzıɛ, ɔ sanlın kɛ ɛlɔ yê Nyanmıan belemgbin bia'n wɔ ɔ.
35 Nán bɛ kan ndâ bɛ fa asıɛ nın adanzıɛ, ɔ sanlın kɛ asıɛ'n tı Nyanmıan bia
m'ɔ sesie yí ja sʊ ɔ. Nán bɛ kan ndâ bɛ fa Zoluzalɛmʊn kulo nın adanzıɛ, ɔ sanlın
kɛ ɛbɛlɛ tı Nannan Nyanmıan Kpili kulo.
36 Nán bɛ kan ndâ bɛ fa sʊanlan ati nın adanzıɛ, ɔ sanlın kɛ ɛmɔ ngʊala man
kɛ bɛ man bɛ́ ti enyuan kʊnmgba cein fi fufue anaan bile.
37 Ɛmɔ hán yí tika kɛ: ‘Yuo’ anaan ‘Cɛcɛ.’ Yí nzin dıɛ'n kʊalaa mɔ bɛ kan bɛ
gua sʊ'n, ɔ fi Abɔnsanmʊn ɛlɔ.

Bɛ́ mɔ bɛ kele yɛ́ yalɛ nın anwʊn ɛjɔlɛ'n
(Luku 6.29-30)

38 “Ɛsɛ bɛ hanlın bɛ helelı yɛ́ nan-mɔ kɛ: *Sɛ sʊanlan bɔ wɔ́ nyın kʊn an, bɔ yí*
dıɛ'n bie sie yí bʊsʊ. Sɛ sʊanlan tu wɔ́ je kʊn an, tu yí dıɛ'n bie sie yí bʊsʊ.
39 Nan mín dıɛ, mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ sɛ sʊanlan yɔ ɛmɔ ɛtɛ a, nán bɛ yɔ
bie bɛ sie yí bʊsʊ. Sɛ sʊanlan kpacı wɔ́ nyın fama nın asʊ a, kaci bê'n maan ɔ
kpácı sʊ.
40 Sɛ sʊanlan bie sanman wɔ́ nán yí nwan ɔ 'de wɔ́ taladıɛ'n mɔ ɛ wula yí bʊ
nın an, fa mɔ ɛ wula yí sʊ'n kʊsʊ bʊka sʊ man yí.

41 Sɛ mân mgbain'n-mɔ bie fa yí ninnge tinndin wɔ́ kɛ ɛ súa ɛ hɔ́ sóman yí atɪn
cilo kʊn an, kɔ dede ju cilo nnyuan.
42 Sʊanlan sɛlɛ wɔ́ like a, fa man yí. Sɛ sʊanlan kulo kɛ ɔ fɛ wɔ́ like a, n'ɛ yɔ yí
abɔlɛ.

Ehulo m'ɔ di kɛ yɛ kulo bɛ́ mɔ bɛ kpɔ yɛ́ nɪn anwʊn ɛjɔlɛ'n
(Luku 6.27-36)

43 "Ɛmɔ tɪlɪ kɛ bɛ́ nwan: *Kulo wɔ́ manngʊn*, nán kpɔ sʊanlan m'ɔ kpɔ wɔ́'n.
44 Nan mín dɪɛ mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ ɛmɔ húlo bɛ́ mɔ bɛ kpɔ ɛmɔ'n. Ɛmɔ
sɛ́lɛ Nyanmɪan bɛ mán bɛ́ mɔ bɛ kele ɛmɔ ahʊlʊwa'n,
45 nán ɛmɔ a kaci ɛmɔ Asɪ'n m'ɔ wɔ anwunno nɪn amma. Afɪ Nyanmɪan man
eyua'n fi ɔ man meninkpa'n-mɔ nʊn ɛtɛfʊɛ'n-mɔ kʊalaatin. Ɔ man esue'n tɔ ɔ
man bɛ́ mɔ bɛ bɔ bala kpa ɔ nʊn bɛ́ mɔ bɛ yɔ ɛtɛ'n.
46 Sɛ bɛ́ mɔ bɛ kulo ɛmɔ nɪn ala yê ɛmɔ kulo bɛ́ a, anɪn nzu nvasʊɛ dɪɛ yê ɛmɔ
nyan yí wɔ Nyanmɪan ɛlɔ ɔ? Ɛtɛfʊɛ kɛ bɛ́ mɔ bɛ dide ajule'n, kɛ bɛ́ kʊsʊ bɛ yɔ yí
nɪn ala anɪn.
47 Sɛ ɛmɔ anianman'n-mɔ ala yê ɛmɔ bisa bɛ́ ahɪn an, anɪn nzu like kpili dɪɛ
yê ɛmɔ a yɔ ɔ? Bɛ́ mɔ bɛ nne man Nyanmɪan bɛ nni man'n, kɛ bɛ́ kʊsʊ bɛ yɔ yí
nɪn ala anɪn.
48 Yí sɔ ati, kɛmɔ ɛmɔ Asɪ m'ɔ wɔ anwunno'n tɪ sʊanlan kpa'n, ɛmɔ kʊsʊ káci
meninkpa.

6

Ehianfʊɛ'n-mɔ like ɛman nɪn anwʊn ɛjɔlɛ'n

1 "Ɛmɔ nían bɛ́ nwʊn kpa! Nán bɛ yɔ ninnge mɔ Nyanmɪan kulo'n bagua nɪn
anun maan menian'n-mɔ kʊalaa nwun ɛmɔ. Sɛ ɛmɔ yɔ yí sɔ a, ɛmɔ nnyan man
ɛmɔ Asɪ m'ɔ wɔ anwunno nɪn asa nun like fíí.
2 "Yí sɔ ati, sɛ ɛ 'man ehianfʊɛ'n-mɔ esika a, n'ɛ bɔ wɔ́ nwʊn kpayɛ kɛ apoo
mma'n-mɔ yɔ yí Zufʊ'n-mɔ asɔnɪn sua'n-mɔ anun'n ɔ nʊn gua'n-mɔ asʊ'n. Bɛ yɔ
sɔ bɛ man menian'n-mɔ fʊa bɛ́. Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ bɛ́ ahatua
dɪɛ nɪn ala y'ɔ le bɛ́ dunman'n mɔ bɛ lɛ bɔ'n.
3 Nan wɔ́ dɪɛ, sɛ ɛ 'fa esika ɛ man ehianfʊɛ'n-mɔ a, n'ɛ man wɔ́ manngʊn'n
muonun mɔ ɛ nʊn yí nanndɪ'n nwun nun.
4 Man wɔ́ acɛdɪɛ sɔ'n há nvɪalɪɛ nun. Ɛbɛlɛ nɪn anun yê Nyanmɪan m'ɔ tɪ wɔ́
Sɪ m'ɔ nwun mɔ a yɔ yí nvɪalɪɛ nun'n, ɔ 'man ɛ nyan yí nwʊn ahatua ɔ.

Asɔnɪn ɛyɔlɛ nɪn anwʊn ɛjɔlɛ'n
(Luku 11.2-4)

5 "Sɛ ɛmɔ 'yɔ asɔnɪn an, nán bɛ yɔ kɛ apoo mma'n-mɔ yɔ yí'n. Bɛ kulo nzisi
ejinlan bɛ yɔ asɔnɪn Zufʊ'n-mɔ asɔnɪn sua'n-mɔ anun nʊn gua'n-mɔ ayialɪɛ nɪn
asʊ maan menian'n-mɔ kʊalaa nwun bɛ́. Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ
kɛ b'a nyan bɛ́ ahatua'n dada angʊnmɪn.
6 Nan wɔ́ dɪɛ, sɛ ɛ 'yɔ asɔnɪn an, wʊlʊ wɔ́ sua nɪn anun, nyin wɔ́ nzin anʊan,
nán sɛlɛ wɔ́ Sɪ m'ɔ wɔ wɔ́ lɪka mɔ ɛ fɪa'n. Yê wɔ́ Sɪ m'ɔ nwun like mɔ ɛ lɛ yɔ yí
nvɪalɪɛ nun'n, ɔ 'ba man ɛ nyan yí nwʊn ahatua.
7 Sɛ ɛmɔ 'yɔ asɔnɪn an, nán bɛ kan ndɪnndɪɪn kɛ bɛ́ mɔ bɛ nzʊ man
Nyanmɪan'n yɔ yí'n. Bɛ jʊnlɪn kɛ bɛ 'kan yí nwala nwala nán Nyanmɪan a tɪ.
8 Nán bɛ yɔ kɛ bɛ́, ɔ sanlɪn kɛ, Nyanmɪan m'ɔ tɪ ɛmɔ Asɪ'n, like mɔ ɛmɔ kɔ hian
yí nwʊn'n, ɔ di mʊa ɔ nwun yí kʊalaaka nán ɛmɔ a sɛlɛ yí like sɔ'n.
9 "Nan ɛ 'nwun kɛ ɛmɔ kpín bɛ yɔ́ asɔnɪn'n:
Yɛ́ Sɪ mɔ ɛ wɔ anwunno, man yɛ fá anyɪnnzɔ
yɛ bɔ́ wɔ́ dunman nwannzan-nwannzan'n.
10 Man wɔ́ belemgbin elie mɛlɛ'n jú.

Man yɛ yɔ́ wɔ́ kunnun like asɪɛ nɪn asʊ ɛwa
kɛ bɛ yɔ yí wɔ nyanmɪansʊ ɛlɔ'n.
11 Man yɛ́ ɛnɛ cɪan nɪn anwʊn alɪɛ.
12 Fa yɛ́ ɛtɛ'n-mɔ ce yɛ́ kɛ
yɛ́ kʊsʊ yɛ fa yɛ ce bɛ́ mɔ bɛ fʊn yɛ́'n.
13 N'ɛ yaci Abɔnsanmʊn maan ɔ laka yɛ́,
nan de yɛ́ fi yí sa nun.
[Ɔ sanlɪn kɛ belemgbin elie'n,
ɔ nʊn tunmin'n, ɔ nʊn anunminnyanmʊn'n,
ɔ tɪ wɔ́ dɪɛ daa. Amɪn.]
14 "Afɪ sɛ ɛmɔ yaci bɛ́ manngʊn'n-mɔ ɛtɛ'n-mɔ ce bɛ́ sakpa a, ɛmɔ Asɪ m'ɔ wɔ nyanmɪansʊ'n, ɔ 'fa ɛmɔ kʊsʊ dɪɛ'n-mɔ ɔ ce ɛmɔ.
15 Nan sɛ ɛmɔ nva man bɛ́ manngʊn'n-mɔ ɛtɛ dɪɛ'n-mɔ nje man bɛ́ a, ɛmɔ Asɪ'n kʊsʊ ngɔ fa man ɛmɔ ɛtɛ dɪɛ'n-mɔ ɔ ngɔ hye man ɛmɔ.

Abuala nɪn anwʊn ɛjɔlɛ'n

16 "Sɛ ɛmɔ lɛ di abuala a, nán bɛ yɔ bɛ́ nyunnun koun-koun kɛ apoo mma'n-mɔ yɔ yí'n. Bɛ yɔ bɛ́ nyɪn nɪn anun koun-koun bɛ man menian'n-mɔ kʊalaa nwun kɛ bɛ lɛ di abuala. Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ b'a nyan bɛ́ ahatua'n dada angʊnmɪn.
17 Nan wɔ́ dɪɛ, mɛlɛ mɔ ɛ lɛ di abuala'n, nwunnzin wɔ́ nyunnun, toli wɔ́ ti nɪn anun,
18 nán menian'n-mɔ a nnwun man kɛ ɛ lɛ di abuala. Wɔ́ Sɪ'n m'ɔ wɔ nvɪalɪɛ nun'n, yí ngʊnmɪn cein ɔ kɔ nwun yí. Yɛ̂ wɔ́ Sɪ'n m'ɔ nwun mɔ ɛ lɛ yɔ yí nvɪalɪɛ nun'n, ɔ 'ba man ɛ nyan yí nwʊn ahatua.

Anwʊndɪɛ kpa nɪn anwʊn ɛjɔlɛ'n
(Luku 12.33-34)

19 "Nán bɛ kpʊ́nndɛ mân ɛhɪ anun anwʊndɪɛ'n. Mân ɛhɪ anun ɛwa, ngakʊba di, ngannɔlɛ kan yí, awofʊɛ'n-mɔ bubu anʊan bɛ wua.
20 Nan bɛ kpʊnndɛ nyanmɪansʊ anwʊndɪɛ dɪɛ'n. Nyanmɪansʊ, ngakʊba nnʊn man ɛlɔ bɛ nni man, ngannɔlɛ nnʊn man ɛlɔ, awofʊɛ nnʊn man ɛlɔ nán b'a bubu anʊan b'a wua.
21 Ɔ sanlɪn kɛ lɪka mɔ wɔ́ anwʊndɪɛ'n wɔ'n, ɛbɛlɛ kʊsʊ yɛ̂ wɔ́ ahʊnlɪn'n wɔ ɔ.

Anyɪan nɪn anwʊn ɛjɔlɛ'n
(Luku 11.34-36)

22 "Bɛ́ nyɪn'n tɪ kɛ anwʊnnaan nɪn asʊ kanlannɪɛ: sɛ wɔ́ nyɪn'n tɪ kpa a, wɔ́ nwʊnnaan'n lɪka kʊalaatin wɔ jawe nun.
23 Nan sɛ wɔ́ nyɪn'n sin an, anɪn wɔ́ nwʊnnaan'n lɪka kʊalaatin wɔ awosin nun. Sɛ kanlannɪɛ'n m'ɔ wɔ wɔ́ nun'n tɪ awosin an, nwun yí kɛ awosin'n mɔ ɛ wɔ nun'n tɪ awosin kpili kpa.

Mɪnlɪan nnyuan nɪn anwʊn ɛjɔlɛ'n
(Luku 16.13)

24 "Sʊanlan kʊn ngʊala man kɛ ɔ sʊ mɪnlɪan nnyuan. Sɛ ɔ sʊ mɪnlɪan nnyuan an, ɔ 'kpɔ kʊn nán ɔ kulo kʊn. Yí nyɪn 'sɔ kʊn yɛ́ ɔ 'tu yí nyɪn sa kʊn. Ɛmɔ ngʊala man kɛ bɛ ka sʊ bɛ sʊ Nyanmɪan nán b'a sʊ esika.

Nzusue nɪn anwʊn ɛjɔlɛ'n
(Luku 12.22-31)

25 "Yí sɔ ati, mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ: Nán bɛ susu alɪɛ mɔ ɛmɔ 'di nɪn anwʊn, ɔ nʊn nzue mɔ ɛmɔ 'nʊn nɪn anwʊn. Ɛsɛ nán bɛ susu taladɪɛ mɔ ɛmɔ 'wula nɪn anwʊn. Asʊ ngʊan'n tɪ man kpa ndala man alɪɛ nɪn ɔ? Yɛ̂ anwʊnnaan'n ndala man taladɪɛ nɪn ɔ?

26 Ɛmɔ nían nnʋnman'n-mɔ. Bɛ nnua man like fíí, bɛ ngɔ man ebo sʋ bɛ nva
man alıɛ fíí, bɛ nva man alıɛ bɛ nzie man, nan kʋsʋ ɛmɔ Ası m'ɔ wɔ anwunno'n,
ɔ gua bɛ́ nʋan alıɛ! Ɛmɔ anwʋn cian kpa tala nnʋnman'n-mɔ.
27 Ɛmɔ anun benin yê ɔ kʋala ɔ susu yí ngʋan nın anwʋn dede ɔ gua sʋ bie ɔ?
28 Nán nzukɛ ati yê ɛmɔ di taladıɛ mɔ ɛmɔ 'wula nın anwʋn yalɛ ɔ? Ɛmɔ nían
kɛ ebo nın anun ndile'n-mɔ mɔ bɛ le ndetele'n-mɔ kpın fifi'n. Bɛ nni man
junman, bɛ nnwʋn man taladıɛ.
29 Nan kʋsʋ mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ belemgbin Salomʋn muonun nʋn yí
anyanbɛnwʋn'n m'ɔ nyanlın yí'n, taladıɛ m'ɔ tı kanlanman kɛ ndetele'n-mɔ'n,
ɔ'a nwula man bie lé.
30 Ndile'n-mɔ mɔ bɛ wɔ ebo nın anun ɛnɛ, mɔ ɛhınman bɛ 'ju bɛ́ bɛ gua sîn
nun'n, sɛ Nyanmıan sesie bɛ́ sʋa, ɔ yɔ sɛ mɔ ɔ ngɔ nıan man ɛmɔ ɔ ngɔ tala man
bɛ́ ɔ? Ɛmɔ dedi'n tı kaan!
31 Yí sɔ ati, nán bɛ di yalɛ bɛ kan kɛ: Nzukɛ yê yɛ 'di ɔ? Nzukɛ yê yɛ 'nʋn ɔ?
Taladıɛ benin yê yɛ 'wula ɔ?
32 Bɛ́ mɔ bɛ nzʋ man Nyanmıan'n, bɛ́ yê cıan daa bɛ susu ninnge ɛhı-mɔ
anwʋn ɔ. Nan ɛmɔ Ası'n m'ɔ wɔ anwunno'n, ɔ sı kɛ ɛmɔ a hian ninnge sɔ'n-mɔ
anwʋn.
33 Yí ti, ɛmɔ lí mʋa bɛ kpʋ́nndɛ Nyanmıan Belemgbin Mân'n, ɔ nʋn
asıtanlan'n m'ɔ sɔ Nyanmıan anyın'n, nán Nyanmıan 'ba fa ninnge'n kʋalaa
m'ɔ ka'n ce ɛmɔ.
34 Yí sɔ ati, nán bɛ jʋnlın ɛhınman alíɛ dıɛ nın anwʋn. Alíɛ'n muonun yê ɔ 'di
ɛjɔlɛ'n m'ɔ kɔ a nun nın ɔ. Nunhan ɛjɔlɛ'n kʋalaa tı yí ɛjɔlɛ.

7

Sʋanlan ndɛɛ ebua nın anwʋn ɛjɔlɛ'n
(Luku 6.37-42)

1 "Nán bɛ bua bɛ́ manngʋn'n-mɔ ndɛɛ nán Nyanmıan kʋsʋ a mmua man ɛmɔ
ndɛɛ.
2 Ɔ sanlın kɛ, kɛ ɛmɔ kɔ kpın kɔ bua menian'n-mɔ ndɛɛ'n yê Nyanmıan kʋsʋ
'nıan sʋ ɔ bua ɛmɔ ndɛɛ ɔ. Ɛsɛ kɛ ɛmɔ kɔ kpın kɔ susu kɔ man bɛ́ manngʋn'n-
mɔ'n yê Nyanmıan 'nıan sʋ ɔ susu man ɛmɔ ɔ.
3 "Ɔ yɔ sɛ mɔ tabua munmuin kaan'n m'ɔ la wɔ́ manngʋn nın anyın nın asʋ'n
yê ɛ nwun yí, nan kʋsʋ ɛ nnwun man tabua ebue'n m'ɔ la wɔ́ nyın dıɛ nın asʋ'n?
4 Ɔ yɔ sɛ mɔ ɛ kʋala ɛ se wɔ́ manngʋn kɛ: 'Jinlan maan n yí tabua munmuin'n
m'ɔ la wɔ́ nyın nın asʋ'n', kʋsʋ anın tabua ebue kʋn la wɔ́ nyın dıɛ nın asʋ.
5 Ɛ bɔ wɔ́ nwʋn apoo, di mʋa yı tabua ebue'n m'ɔ la wɔ́ nyın nın asʋ'n, nán a
nwun ası a yı tabua munmuin kaan'n m'ɔ la wɔ́ manngʋn nın anyın nın asʋ'n.
6 "Like m'ɔ tı nwannzan-nwannzan'n, nán bɛ fa bɛ man njʋa'n-mɔ di. Sɛ ɛmɔ
fa man bɛ́ a, bɛ 'kpɛ bɛ́ nyın bɛ sosua ɛmɔ nun. Nán bɛ ju bɛ́ kɔmın afile'n-
mɔ bɛ gua mgbolike'n-mɔ anyunnun. Sɛ ɛmɔ ju bɛ́ kɔmın afile'n-mɔ bɛ gua
mgbolike'n-mɔ anyunnun an, bɛ 'tetia sʋ.

Ɛmɔ sɛ́lɛ, bɛ kpʋ́nndɛ, bɛ bɔ́ anʋan'n
(Luku 11.9-13)

7 "Ɛmɔ sɛ́lɛ nán b'a fa b'a man ɛmɔ. Ɛmɔ kpʋ́nndɛ nán b'a nwun yí. Ɛmɔ bɔ́
anʋan'n nán b'a tike.
8 Ɔ sanlın kɛ sʋanlan biala m'ɔ kɔ sɛlɛ like'n, bɛ 'fa bɛ man yí.
9 Sʋanlan m'ɔ kɔ kpʋnndɛ'n, ɔ 'nwun yí. Sʋanlan m'ɔ kɔ bɔ anʋan'n, bɛ 'tike.
Ɛmɔ anun benin yê sɛ yí wa sɛlɛ yí kpaʋn an, ɔ fa ɛbʋɛ man yí ɔ?
10 Anaan sɛ ɔ sɛlɛ yí ejue kʋn an, ɔ fa owo man yí ɔ?

11 Ɛmɔ mɔ bɛ tɪ ɛtɛfʋɛ'n, ɛmɔ sɪ ninnge mgbakpa fa man bɛ́ mma'n-mɔ. Ɔ yɔ sɛ
mɔ ɛmɔ Asɪ'n m'ɔ wɔ anwunno'n, sɛ sʋanlan sɛlɛ yí like a, ɔ nva man like kpa ɔ
mman man yí ɔ?

Mala kpa nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n
(Luku 6.31)

12 "Like mɔ *Moyizɪ mala'n nʋn Nyanmɪan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ kalata'n
kele'n y'ɔ le kɛ: Like kʋalaa mɔ ɛmɔ kulo kɛ ɛmɔ amanngʋn'n-mɔ yɔ́ mán ɛmɔ'n,
ɛmɔ kʋsʋ yɔ́ like sɔ'n bie mán bɛ́.

Anʋan nnyuan nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n
(Luku 13.24)

13 "Ɛmɔ wólʋ anʋan fɪtɪɪ nɪn anun. Afɪ anʋan tɛtɛlɛ'n ɔ nʋn akpɔ fanvalaʋn'n,
bɛ kele ewue atɪn. Ɛbɛlɛ yɛ̂ menian dɔʋn kpa sɪn ɔ.
14 Nan anʋan fɪtɪɪ'n nʋn akpɔ bɔhyʋɪ'n, bɛ kele ngʋan atɪn. Bɛ́ mɔ bɛ nwun yí
bɛ sɪn sʋ'n, b'a nzʋn man.

Ato mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ anwʋn ɛjɔlɛ'n
(Luku 6.43-44)

15 "Ɛmɔ nían bɛ́ nwʋn kpa wɔ ato mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ anwʋn. Bɛ fa bʋa kpolo
bɛ wula bɛ ba ɛmɔ anwʋn. Nan bɛ́ kunnun an, bɛ tɪ kɛ bedi aminlefʋɛ kpa.
16 Bɛ́ nyɔlɪɛ'n-mɔ anun yɛ̂ ɛmɔ 'ba fa nwun bɛ́ ɔ. Bɛ ndɪ man divɪn mma ndile
mmowe sʋ, yɛ̂ bɛ ndɪ man *figi mma eminlan mmowe sʋ.
17 Baka kpa biala su mma kpa. Yɛ̂ baka ɛtɛ kʋsʋ biala su mma ɛtɛ.
18 Baka kpa kʋn ngʋala man kɛ ɔ su mma ɛtɛ. Yɛ̂ baka ɛtɛ kʋsʋ kʋn ngʋala
man kɛ ɔ su mma kpa.
19 Baka biala m'ɔ nzu man mma kpa'n, bɛ 'kpɛ bɛ tʋ sîn nɪn anun.
20 Ɛhɪka ati, ɔ fi bɛ́ nyɔlɪɛ nɪn anwʋn, ɛmɔ 'ba nwun ato mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ
angʋnmɪn.

Mân'n ndɛɛ ebua cɪan nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n
(Luku 13.25-27)

21 "Nán bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ fɛlɛ mín: 'Yɛ́ Mɪn, yɛ́ Mɪn' yɛ̂ bɛ 'kɔ Anwunno
Belemgbin Mân nɪn anun ɔ. Nan bɛ́ mɔ bɛ yɔ mín Sɪ m'ɔ wɔ anwunno nɪn
akunnun like'n, bɛ́ ala yɛ̂ bɛ 'kɔ ɛlɔ ɔ.
22 Mân'n ndɛɛ ebua cɪan'n ju a, menian dɔʋn kpa 'ba se mín kɛ: 'Yɛ́ Mɪn, yɛ́
Mɪn, wɔ́ dunman nun, yɛ lili Nyanmɪan kpɔman, yɛ fʋanlɪn wawɛ ɛtɛ'n-mɔ. Ɛsɛ
wɔ́ dunman nun, yɛ yɔlɪ asinbɛnwʋn ninnge dɔʋn!'
23 Ɛbɛlɛ nɪn anun yɛ̂ mɪn 'ba han mɪn kele bɛ́ kɛ: Cɪan bie lé mɪn nzɪ man ɛmɔ.
Ɛmɔ hɔ́ mʋa, ɛmɔ mɔ ɛtɛ yɛ̂ bɛ yɔ'n."

Sua nnyuan nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n
(Luku 6.47-49)

24 Ɛsɛ Zozi nwan: "Ɛhɪka ati, sʋanlan m'ɔ kɔ tɪ ɛjɔlɛ'n mɔ m'an han m'an hele
ɛmɔ'n, sɛ ɔ nanndɪ sʋ a, anɪn ɔ tɪ kɛ bɛngɛlɛfʋɛ mɔ ɔ'a si yí sua nɪn ɛbʋɛ sʋ.
25 Esue nɪn a tɔ dede ɔ'a bu asɪ, anwʋnman nɪn a tu sɛlɛ kpa a si sua'n, nan
kʋsʋ kɛmɔ ɔ jin ɛbʋɛ nɪn asʋ'n, ɔ man ɔ'a mmu man.
26 Nan sʋanlan biala m'ɔ kɔ tɪ ɛjɔlɛ'n mɔ m'an han mɔ ɔ'a nnanndɪ man sʋ'n,
anɪn ɔ tɪ kɛ sʋanlan m'ɔ nzɪ man ngɛlɛ, mɔ ɔ'a si yí sua nɪn anyʋan nɪn asʋ.
27 Esue nɪn a tɔ dede ɔ'a bu asɪ, anwʋnman nɪn a tu sɛlɛ kpa a si sua sɔ'n. Ɔ'a
bubu ɔ'a gua bɔkɔɔ."

Zozi tunmin'n
(Maakɪ 1.22, Luku 4.32)

28 Mɔ Zozi heheleli bɛ́ Nyanmɪan ninnge sɔ'n-mɔ dede mɔ yí nʋan tɔlɪ'n, kɛ ɔ
kpɪn kekele menian'n-mɔ ninnge'n, ɔ sin bɛ́ nwʋn kpili sʋnman.

29 Ɔ sanlın kɛ yí ngehele'n nʊn *mala nın asʊ mgbain'n-mɔ dıɛ'n tı man kʊn.
Nan ɔ kekele bɛ́ tunmin sʊ.

8

Zozi 'ba man kokobefʊɛ kʊn anwʊn sa
(Maakı 1.40-45, Luku 5.12-16)

1 Mɔ Zozi fi bʊka nın asʊ ɔ juli'n, menian dɔʊn sili yí sʊ.
2 Mɛlɛ sɔ nın anun, kokobefʊɛ kʊn kɔ kpunnge Zozi, ɔ kɔ tu kɔ tɔ yí ja nun, yí
nwan: "Yɛ́ Mın, sɛ ɛ kulo a, ɛ kʊala kɛ ɛ man mín nwʊn sa."
3 Ɔ hanlın sɔ a, Zozi kɔ tınngɛ yí sa'n ɔ kɔ han yí. Yí nwan: "Yuo o, mın kulo,
tı akpɔlɛ." Ɛbɛlɛ ala, kokobefʊɛ nın anwʊn kɔ sa.
4 Mɔ yí nwʊn salı'n, Zozi kɔ han kɔ hele yí kɛ: "N'ɛ kan kele sʊanlan fíí, nan kɔ
fa wɔ́ nwʊn kele Nyanmıan *tɛɛyıfʊɛ'n. Sɛ ɔ nwun wɔ́ yue a, yı tɛɛ'n mɔ Moyizı
helelı'n, nán man bɛ nwún yí kɛ wɔ́ nwʊn a sa."

Zozi 'ba man nzalafʊ kpain'n kʊn akʊa nın anwʊn sa
(Luku 7.1-10)

5 Mɔ Zozi juli Kapɛɛnawɔmʊn mɔ ɔ 'wʊlʊ kulo nın anun'n, *Lɔmʊn nzalafʊ
kpain'n kʊn kɔ a yí nwʊn ɛbɛlɛ
6 ɔ kɔ han kɔ hele yí kɛ: "Yɛ́ Mın, mín akʊa'n lɛ wu kpa. Ɔ'a bubu ɔ la awulo
ɛlɔ. Yí ti, mın 'sɛlɛ wɔ́ kɛ ɛ mán yí nwʊn sá."
7 Mɔ nzalafʊ'n hanlın sɔ'n, Zozi nwan: "Mın 'ba hɔ mın man yí nwʊn sa."
8 Ɔ nʊn Zozi anʊan mɔ ɔ 'tɔ'n, nzalafʊ kpain'n nwan: "Mín Mın, mın nzɛ
nvata man kɛ ɛ ba mín awulo ɛlɔ ɔ. Nan wɔ́ lılı kan ɛjɔlɛ kpɔlɛ kʊnmgba cein,
nán mín akʊa nın anwʊn 'ba sa.
9 N ne mín nyunnun mgbain mɔ bɛ sie mín yê mín kʊsʊ mın sie mín
nzalafʊ'n-mɔ. Sɛ mın se bɛ́ nunhan kʊn kɛ: 'Kɔ!' a, ɔ kɔ. Sɛ mın se fʊfɔlɛ kɛ:
'Bala ɛwa!' a, ɔ ba. Sɛ mın se mín akʊa'n kʊsʊ kɛ: 'Yɔ like sʊa!' a, ɔ yɔ."
10 Mɔ Zozi tılı nzalafʊ kpain sɔ nın anʊan nun ɛjɔlɛ'n, ɔ sinlin yí nwʊn. Ɔ kɔ
han kɔ hele bɛ́ mɔ bɛ si yí sʊ'n kɛ: "Mın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ Izalayɛ
mân nın anun ɛwa, sʊanlan m'ɔ le dedi kpili kpa kɛ bian ɛhı'n, n nwunlin man
yí nwʊn sʊ.
11 Mın kan mın kele ɛmɔ kɛ menian dɔʊn kpa fi sɛnzɛ afitelıɛ, ɔ nʊn sɛnzɛ
atɔlıɛ, bɛ 'ba a Anwunno Belemgbin Mân nın anun, bɛ nʊn Abalahamʊn, Izakı,
nʊn Zʊakɔbʊ bɛ 'ba tʊ asaa.
12 Nan bɛ́ mɔ yê ɔ sɛ kɛ ahan bɛ kɔ Anwunno Belemgbin Mân nın anun'n, bɛ
'ju bɛ́ bɛ gua gua nın asʊ awosin nın anun. Ɛbɛlɛ, bɛ 'sun, ɛsɛ bɛ 'kʊan bɛ́ je'n."
13 Ɛhı, Zozi kɔ han kɔ hele nzalafʊ kpain'n kɛ: "Kɔ wɔ́ awulo, wɔ́ dedi'n mán
wɔ́ sa hán mɔ ɛ lɛ kpʊnndɛ'n." Mɛlɛ sɔ nın ala, nzalafʊ kpain nın akʊa nın
anwʊn kɔ sa.

Zozi 'ba man nwuluwafʊɛ dɔʊn anwʊn sa
(Maakı 1.29-34, Luku 4.38-41)

14 Ɛhı anzin, Zozi kɔ hɔ Pıɛlı awulo ɛlɔ. Ɔ 'kɔ a ju a, anın ebunnun a hyı Pıɛlı
asebala'n, ɔ la ɛbɛlɛ.
15 Zozi kɔ han Pıɛlı asebala nın asa'n, ebunnun'n fi yí nwʊn kɔ tu. Ɔ kɔ jasʊ,
ɔ kɔ kpʊnndɛ like kɔ man Zozi kɔ li.
16 Mɔ alíɛ'n tɔlı nun'n, bɛ falı menian dɔʊn kpa mɔ wawɛ ɛtɛ wɔ bɛ́ nun bɛ
bɛlɛlı Zozi. Zozi le yí Nʊan Ɛjɔlɛ'n ɔ kɔ fʊan wawɛ ɛtɛ'n-mɔ maan bɛ fi menian'n-
mɔ anun bɛ kɔ tu. Ɛsɛ ɔ kɔ man nwuluwafʊɛ'n-mɔ kʊalaa anwʊn kɔ sa.
17 Ɔ yɔlı sɔ maan ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmıan kpɔmanfʊɛ *Ezayi hanlın'n kpınlın sʊ.
Yí nwan:
Ɔ'a fa yɛ́ nwʊn ewue'n ɔ'a man yɛ́ nwʊn a sa.

Bɛ́ mɔ bɛ kulo kɛ bɛ si Zozi sʋ'n
(Luku 9.57-62)

18 Ɛhɪ, menian dɔʋn kpa walɪ yialɪ Zozi anwʋn ɛbɛlɛ. M'ɔ nwunlin yí sɔ'n, ɔ
kɔ han kɔ hele yí menian'n-mɔ kɛ bɛ mán bɛ kpɛ́ asue'n bɛ hó yí nzin ɛlɔ ebue
kʋn.
19 Mala nɪn asʋ kpain'n kʋn kpunngelɪ yí nwʋn ɛbɛlɛ a, yí nwan: "Kpain, lɪka
biala mɔ ɛ 'kɔ'n, mɪn 'kɔ bie."
20 Mɔ hanlɪn sɔ'n, Zozi nwan: "Naan'n-mɔ le bɛ́ bɔɛ, nnʋnman'n-mɔ kʋsʋ le
bɛ́ sâ mɔ bɛ da nun ɔ. Nan *Mân Baa'n le man lɪka m'ɔ da de yí ɛnwʋnmɪan ɔ."
21 Yí menian'n-mɔ anun kʋn kʋsʋ kɔ se yí kɛ: "Yɛ́ Mɪn, man mín atɪn maan n
gɔ́ n zíe mín sɪ kʋalaaka nán m'an a."
22 Ɔ hanlɪn sɔ a, Zozi nwan: "Si mín sʋ nán yaci ewue mma maan bɛ síe bɛ́
mɔ b'a wu'n-mɔ."

Zozi 'ba gua anwʋnman kpili kʋn asɪ
(Maakɪ 4.35-41, Luku 8.22-25)

23 Ɛhɪ anzin, Zozi nʋn yí menian'n-mɔ fʋlɪ ɛlɛɛ nɪn anun.
24 Kaan cɛ, anwʋnman kpili kʋn nʋn asutue kɔ tu kɔ si bɛ́. Mgbaha'n kɔ bɔ
nzue kɔ gua ɛlɛɛ nɪn anun dede ɔ ka m'ɔ nʋan ɔ. Nan ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anɪn Zozi la
ɛlɛɛ nɪn anun ɔ lɛ dafɪ.
25 Yí menian'n-mɔ kɔ hɔ kɔ tinnge yí. Bɛ́ nwan: "Yɛ́ mɪn, de yɛ́ nán yɛ lɛ wu!"
26 Zozi nwan: "Nzukɛ ati yɛ̂ ɛmɔ sulo sʋa'n? Ɛmɔ le man dedi ɔ?" M'ɔ hanlɪn
sɔ yuelɪ'n, ɔ kɔ jasʋ ɔ kɔ jʋjɔ aminle sʋ ɔ kɔ hele anwʋnman'n nʋn asue'n. Ɛbɛlɛ
ala, anwʋnman kɔ gua asɪ, asue kʋsʋ kɔ gua asɪ. Yí kʋalaa kɔ yɔ diin.
27 Ɛjɔlɛ'n sinlin bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwʋn. Bɛ́ nwan: "Sʋanlan benin y'ɔ le ɛhɪ? Ɔ jʋjɔ
kele anwʋnman nʋn asue bɔbɔ a, bɛ man yí anyɪnnzɔ!"

Zozi 'ba fʋan menian nnyuan anun wawɛ ɛtɛ'n-mɔ
(Maakɪ 5.1-20, Luku 8.26-39)

28 Mɔ Zozi kpɛlɪ asue'n ɔ hɔlɪ juli yí nzin ɛlɔ'n, Gadala mân nɪn anun,
mmelenzua nnyuan fi asielɪɛ nɪn asʋ bɛ kɔ fite fite. Bɛ kɔ a Zozi atɪn ɛkpa.
Menian sɔ'n-mɔ, wawɛ ɛtɛ wɔ bɛ́ nun. Bɛ́ nwʋn esulo kpa, ɔ man sʋanlan fíí
ngʋala man atɪn'n mɔ bɛ wɔ sʋ nɪn asʋ sɪn.
29 Mɔ bɛ walɪ juli Zozi anyunnun ɛbɛlɛ'n, bɛ kɔ tɛtɪan nun. Bɛ́ nwan:
"Nyanmɪan Awa, nzu ɔ? Ɛ se yɛ́ sɛ? Asʋ a a ɛwa kɛ ɛ 'ba tua yɛ́ ɛtɛ nɪn anwʋn
kalɛ kʋalaaka nán ndɛɛ ebua cɪan nɪn a ju ɔ?"
30 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anɪn mgbolike fatule kpili kʋn wɔ mʋa kaan bɛ lɛ didi.
31 Wawɛ ɛtɛ'n-mɔ kɔ sɛlɛ Zozi, bɛ kɔ han bɛ kɔ hele yí kɛ: "Sɛ ɛ 'fʋan yɛ́ a, man
yɛ́ atɪn maan yɛ hó wʋ́lʋ mgbolike ɛhɪ-mɔ anun."
32 Zozi nwan: "Ɛmɔ hó!" Wawɛ ɛtɛ'n-mɔ kɔ fite bɛ kɔ hɔ kɔ wʋlʋ mgbolike'n-
mɔ anun. Ɛbɛlɛ ala, mgbolike fatule'n kʋalaa fi bʋka nɪn asʋ bɛ le ɛnwanndie
bɛ kɔ hɔ kɔ gua asue nɪn anun bɛ kɔ nʋan.
33 Menian'n-mɔ mɔ bɛ nɪan mgbolike'n-mɔ asʋ'n kɔ nwanndi bɛ kɔ hɔ kulo,
bɛ kɔ han like'n mɔ ɔ'a yɔ mgbolike'n-mɔ, ɔ nʋn menian'n-mɔ mɔ wawɛ ɛtɛ wɔ
bɛ́ nun nɪn anwʋn ɛjɔlɛ bɛ kɔ hele menian'n-mɔ.
34 Mɔ kulo nɪn asʋ menian'n-mɔ kʋalaa tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ kɔ kpʋ Zozi. Mɔ bɛ
nwunlin yí'n, bɛ kɔ sɛlɛ yí kɛ ɔ fi bɛ́ mân nɪn anun ɔ jásʋ.

9

Zozi b'a man bubuluwafʋɛ kʋn anwʋn sa
(Maakɪ 2.1-12, Luku 5.17-26)

1 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, Zozi kɔ fʋ ɛlɛɛ nɪn anun, ɔ kɔ kpɛ asue'n ɔ kɔ sa kɔ hɔ yí kulo
nɪn asʋ.

2 Ɔ juli ɛbɛlɛ a, bɛ kɔ sʋa bubuluwafʋɛ kʋn nʋn yí ɛbɛɛ'n kʋalaa bɛ kɔ bɛlɛ yí.
Mɔ Zozi nwunlin kɛ menian sɔ'n-mɔ le dedi'n, ɔ kɔ se bubuluwafʋɛ'n kɛ: "Mín
wa, gua wɔ́ ahʋnlɪn asɪ. Nyanmɪan a fa wɔ́ ɛtɛ nɪn a hye wɔ́."
3 Anɪn *mala nɪn asʋ mgbain'n mmie-mɔ wɔ ɛbɛlɛ. Bɛ kɔ han yí bɛ́ ti anun
kɛ: "Sʋanlan ɛhɪ a jʋjɔ a tia Nyanmɪan."
4 Zozi nwunlin bɛ́ ajʋnlɪn'n. Yí nwan: "Nzukɛ ati yê ɛmɔ le ajʋnlɪn nvuin
sʋa-mɔ ɛmɔ ati anun ɔ?
5 Sɛ mɪn se kɛ: 'B'a fa wɔ́ ɛtɛ'n b'a hye wɔ́' a, ɛmɔ nnwun man nun. Nan sɛ
mɪn se kɛ: 'Jasʋ nanndɪ', nán ɔ yɔ sɔ a,
6 anɪn ɛmɔ a nwun yí kɛ *Mân Baa'n le tunmin asɪɛ nɪn asʋ ɛwa, ɔ fa ɛtɛ ce."
Ɛhɪ a, ɔ se bubuluwafʋɛ'n kɛ: "Jasʋ, fa wɔ́ ɛbɛɛ'n kɔ wɔ́ awulo!"
7 Zozi hanlɪn sɔ ala, sʋanlan'n kɔ jasʋ ɔ kɔ hɔ yí awulo.
8 Mɔ meninsʋnman'n nwunlin yí sɔ'n, esulo hanlɪn bɛ́. Bɛ́ kɔ la Nyanmɪan
asɪ, ɔ sanlɪn kɛ ɔ'a fa tunmin sʋa ɔ'a man kulo menian'n-mɔ.

Zozi 'ba fɛlɛ Matie
(Maakɪ 2.13-17, Luku 5.27-32)

9 Ɛhɪ anzin, Zozi fi ɛbɛlɛ ɔ kɔ hɔ. Mɔ ɔ 'sɪn kɔ'n, ɔ kɔ nwun kɛ bian kʋn tɪ lɪka
mɔ bɛ dide ajule'n. Bian sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Matie. Zozi nwan: "Matie, si mín sʋ!" Ɔ
hanlɪn sɔ a, Matie kɔ jasʋ kɔ si yí sʋ.
10 Ɛlɛhʋn kʋn Matie kɔ fɛlɛ Zozi alɪɛ. Mɛlɛ m'ɔ nʋn yí menian'n-mɔ bɛ gua tɔbɪlɪ
nɪn anwʋn bɛ 'didi'n, bɛ́ dɔʋn mɔ bɛ dide ajule'n, nʋn menian mɔ bɛ́ asɪtanlan'n
tɪ man kpa'n kɔ a kɔ tɛtanlan tɔbɪlɪ nɪn anwʋn bie.
11 Nan mɔ *Falisifʋɛ'n-mɔ nwunlin yí sɔ'n, bɛ kɔ bisa Zozi menian'n-mɔ
kɛ: "Nzukɛ ati yê ɛmɔ amɪn'n nʋn bɛ́ mɔ bɛ dide ajule, ɔ nʋn menian mɔ bɛ́
asɪtanlan tɪ man kpa'n yê bɛ lɛ didi'n?"
12 Mɔ Zozi tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, yí nwan: "Bɛ́ mɔ bɛ ndɪ man akpɔlɛ'n yê bɛ kpʋnndɛ
ayile ɛyɔlɛfʋɛ ɔ, nan nán bɛ́ mɔ bɛ tɪ akpɔlɛ nɪn ɔ.
13 Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɪka mɔ b'a hɛlɛ yí kɛ Nyanmɪan nwan: *Mɪn kulo kɛ menian'n-
mɔ nwun anwunnvoe bɛ́ afian ɔ tala tɛɛ ɛyɪɛ nɪn anwʋn ninnge'n mɔ bɛ yɔ bɛ man
mín'n.* Ɛjɔlɛ sɔ'n, ɛmɔ hɔ́ súan nán bɛ tí yí bʋ kpa." Mɔ Zozi hanlɪn sɔ'n, ɛsɛ yí
nwan: "Nán sɛsɛfʋɛ'n-mɔ ati yê m malɪ ɔ, nan ɛtɛfʋɛ'n-mɔ ati ɔ."

Abuala nɪn anwʋn kosuan'n
(Maakɪ 2.18-22, Luku 5.33-39)

14 Ɛhɪ, Zʋan menian'n-mɔ walɪ tʋlɪ Zozi a, bɛ́ nwan: "Yɛ nʋn *Falisifʋɛ'n-mɔ yɛ
di abuala titi. Nan nzukɛ ati yê wɔ́ menian dɪɛ'n-mɔ nni man abuala'n bie'n?"
15 Mɔ bɛ bisalɪ kosuan sɔ'n, Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: "Mɛlɛ mɔ atɔnvɔlɛ bian'n nʋn
yí manngʋn-mɔ gua atɔnvɔlɛ nɪn abʋ'n, ɛmɔ jʋnlɪn kɛ menian sɔ'n-mɔ alʋa 'bɔ
bɛ́ nwʋn? Cɛcɛ, bɛ́ lʋa mmɔ man bɛ́ nwʋn. Nan cɪan mɔ bɛ kɔ le atɔnvɔlɛ bian'n
fi bɛ́ sa nun'n, ɛbɛlɛ nɪn anun yê bɛ 'di abuala ɔ.
16 "Sʋanlan fíí nva man ndafuin fʋfɔlɛ nda man ɛtanlan daba nun. Sɛ ɔ yɔ yí
sɔ a, ndafuin fʋfɔlɛ'n 'sua ɛtanlan daba'n biekun. Sian anɪn yí bɔɛ nɪn a yɔ kpili
a tala daba dɪɛ'n.
17 Bɛ nva man nzan fʋfɔlɛ bɛ ngua man kpolo kotoku daba nun. Sɛ bɛ yɔ yí sɔ
a, kpolo kotoku'n 'sua ɔ sɛcɪ yê nzan'n kʋsʋ 'butu. Nan nzan fʋfɔlɛ'n, bɛ gua yí
kpolo kotoku fʋfɔlɛ nun. Yí dɪɛ anɪn kpolo kotoku o, nzan o, bɛ kʋala yí kʋalaa
fa sie."

Zozi 'ba man balasua kʋn anwʋn sa

ɛSɛ ɔ 'ba hɪn talua kaan kʋn
(Maakɪ 5.21-43, Luku 8.40-56)

18 Anın Zozi anʋan wɔ sʋ ɔ tɛ kan ɛjɔlɛ ɔ tɛ kele bɛ́. Zufʋ'n-mɔ kpain'n kʋn walı
a, ɔ kɔ kʋtʋ Zozi anyunnun ɛbɛlɛ, yí nwan: "Mín wa balasua nın a wu kıkaala.
Yí ti, bala nán fa wɔ́ sa fua yí nwʋn maan ɔ hín."
19 Bian'n hanlın sɔ a, Zozi nʋn yí menian'n-mɔ kɔ jasʋ bɛ kɔ si yí sʋ.
20 Mɔ bɛ 'kɔ'n, anın balasua kʋn wɔ menian'n-mɔ anun, ɔ li Zozi anzin. Moja
a tu balasua sɔ'n dede afʋɛ bulu nʋn nnyuan. Ɔ kɔ hyʋın kɔ kpunnge Zozi, ɔ kɔ
han yí taladıɛ nın anʋan'n.
21 Ɔ sanlın kɛ yí kunnun ɛlɔ, yí nwan: "Sɛ mın nyan yí taladıɛ'n bɔbɔ mın kan
yí a, mín nwʋn 'sa."
22 Zozi tʋlı yí nyın yí nzin m'ɔ nwunlin bala'n, yí nwan: "Mín wa balasua,
gua wɔ́ ahʋnlın ası, nán wɔ́ dedi nın a man wɔ́ nwʋn a sa." Ɛbɛlɛ ala, bala nın
anwʋn kɔ sa.
23 Mɔ Zozi juli Zufʋ kpain nın awulo ɛbɛlɛ m'ɔ nwunlin abile mma'n-mɔ nʋn
awɔ́lɛ mma'n-mɔ'n, yí nwan:
24 "Ɛmɔ fi ɛwa bɛ fíte, nán batʋnman'n wuli man, ɔ lɛ dafı." Zozi hanlın sɔ a,
menian'n-mɔ kɔ tu kɔ gua bɛ kɔ sılı yí.
25 Mɔ bɛ manlın menian'n-mɔ fitelı yuelı'n, Zozi kɔ wʋlʋ sua nın anun ɛlɔ, ɔ
kɔ sɔ talua kaan nın asa, talua'n kɔ jasʋ.
26 Mɔ talua'n jasʋlı'n, ɛjɔlɛ sɔ'n hɔlı dede ɔ juli mân sɔ'n lıka kʋalaatin.

Zozi 'ba man anyınsinlinwafʋɛ nnyuan anwʋn sa

27 Ɛhı, Zozi fi ɛbɛlɛ hɔlı, nan mɛlɛ mɔ ɔ 'kpɛ nun sın'n, anyınsinlinwafʋɛ
nnyuan kɔ si yí sʋ, bɛ le ɛtɛtıan. Bɛ́ nwan: "Belemgbin *Davidi awa, nwun
yɛ́ nwʋn anwunnvoe!"
28 Mɔ Zozi juli yí awulo'n, anyınsinlinwafʋɛ'n-mɔ kɔ kpunnge yí nwʋn ɛbɛlɛ,
nán ɔ'a bisa bɛ́ kɛ: "Asʋ ɛmɔ de di kɛ mın kʋala mın man ɛmɔ anwʋn sa ɔ?"
Mɔ Zozi bisalı bɛ́ kosuan sɔ'n, bɛ́ nwan: "Yuo o! Yɛ́ Mın, ɛ kʋala yí yɔ."
29 Ɛhı a, Zozi kɔ fua bɛ́ nyın'n, yí nwan: "Ɛmɔ dedi nın anwʋn, man ɔ yɔ́ sɔ
mán ɛmɔ!"
30 Ɛbɛlɛ ala, bɛ́ nyın'n-mɔ kɔ tike tike. Zozi kɔ jʋjɔ aminle sʋ kɔ hele bɛ́, yí
nwan: "Ɛmɔ tíe yí kpa, nán bɛ man sʋanlan fíí anzʋ tı."
31 Nan mɔ anyınsinlinwafʋɛ nnyuan sɔ'n fi ɛbɛlɛ hɔlı'n, bɛ kɔ bɔ Zozi anwʋn
ɛjɔlɛ ɛbɛlɛ mân sɔ nın anun lıka kʋalaatin.

Zozi 'ba man amunlefʋɛ kʋn jʋjɔ

32 Anyınsinlinwafʋɛ'n-mɔ hɔlı ala, bɛ kɔ fa sʋanlan kʋn bɛ kɔ bɛlɛ Zozi.
Sʋanlan sɔ'n, wawɛ ɛtɛ wɔ yí nun, ɔ man ɔ ngʋala man jʋjɔ.
33 Mɔ Zozi tuli wawɛ ɛtɛ'n, sʋanlan'n kɔ jʋjɔ. Ɔ sinlin menian'n-mɔ anwʋn.
Bɛ́ nwan: "Yɛ nwunlin man like sʋa bie lé Izalayɛ mân nın anun!"
34 Nan mɔ *Falisifʋɛ'n-mɔ nwunlin yí sɔ'n, bɛ́ nwan: "Wawɛ ɛtɛ'n-mɔ kpain'n
y'ɔ man yí tunmin m'ɔ fa tu wawɛ ɛtɛ'n-mɔ ɔ."

Zozi 'ba nwun meninsʋnman nın anwʋn anwunnvoe (Maakı 6.34, Luku 10.2)

35 Zozi nanndılı kulo mgbili'n-mɔ ɔ nʋn ngangan'n-mɔ asʋ, ɔ hehelı
menian'n-mɔ ninnge Zufʋ'n-mɔ asɔnın sua'n-mɔ anun. Ɔ bɔlı Ɛjɔlɛkpa'n m'ɔ tʋ
de Anwunno Belemgbin Mân'n ɔ helelı bɛ́. Bɛ́ mɔ ewue ngacile ngacile kʋalaa
wɔ bɛ́ nwʋn'n, Zozi manlın bɛ́ nwʋn salı.
36 Mɔ Zozi nwunlin meninsʋnman'n, bɛ́ nwʋn yɔlı yí anwunnvoe. Ɔ sanlın
kɛ b'a fɛ, ɛsɛ bɛ́ nwʋn a bubu bɛ́. Bɛ tı kɛ mmʋa mɔ bɛ le man bʋa ɛnıanfʋɛ ɔ.
37 Ɛhı a, ɔ kɔ han kɔ hele yí menian'n-mɔ kɛ: "Ebo'n tı kpili, nan kʋsʋ
ajunmanfʋ'n-mɔ a nzʋn man.
38 Yí ti, ɛmɔ sɛ́lɛ ebo nın asʋ mınlıan'n maan ɔ gúa ajunmanfʋ dɔʋn yí ebo nın
asʋ."

10

Zozi mmɔfʋɛ bulu nʋn nnyuan'n
(Maakɪ 3.13-19, Luku 6.12-16)

1 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ kɔ fɛlɛ yí menian bulu nʋn nnyuan'n, ɔ kɔ man
bɛ́ tunmin mɔ bɛ kʋala yí fa tu wawɛ ɛtɛ'n-mɔ. Ɛsɛ bɛ́ mɔ ewue ngacile ngacile
kʋalaa wɔ bɛ́ nwʋn'n, bɛ kʋala kɛ bɛ man bɛ́ nwʋn sa.
2 Ɛ 'nwun Zozi mmɔfʋɛ bulu nʋn nnyuan'n dunman: m'ɔ li mʋa'n y'ɔ le
Simʋn mɔ bɛ fɛlɛ yí Pɪɛlɪ'n, ɔ nʋn yí nianman Andele, Zebede awa Zʋakɪ nʋn
yí nianman Zʋan,
3 Filipʋ, Baatelemin, Toma, Matie m'ɔ dide ajule'n, Alɪfe awa Zʋakɪ, Tade,
4 Simʋn m'ɔ kpʋnndɛ yí mân'n fanwʋndi'n yê Zudasɪ Isikaliɔtɪ mɔ ɔ 'yɪ Zozi
man yí mgbɔfʋɛ'n-mɔ.

Zozi 'ba sʋan yí menian bulu nʋn nnyuan'n
(Maakɪ 6.7-13, Luku 9.1-6)

5 Menian bulu nʋn nnyuan'n mɔ Zozi sʋanlɪn bɛ́ nɪn anɪn. Asannan nán ɔ'a
sʋan bɛ́'n, afʋtu m'ɔ tuli bɛ́ nɪn ahɪ, yí nwan: "Bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n, nán bɛ kɔ
bɛ́ nwʋn, ɛsɛ nán bɛ kɔ Samali kulo'n-mɔ asʋ.
6 Nan ɛmɔ hó Izalayɛ amma'n-mɔ anwʋn. Afɪ bɛ tɪ kɛ mmʋa mɔ b'a minlin ɔ.
7 Ɛmɔ 'kɔ a, ɛmɔ hán héle menian'n-mɔ kɛ Anwunno Belemgbin elie mɛlɛ nɪn
a kpunnge.
8 Ɛmɔ mán nwuluwafʋɛ'n-mɔ anwʋn sá, bɛ́ mɔ yê b'a wu'n, man bɛ fi ewe
nun bɛ jásʋ, ɛmɔ tí kokobefʋɛ'n-mɔ anwʋn, bɛ tú wawɛ ɛtɛ'n-mɔ. Nán bɛ de bɛ́
like fíí, nan bɛ yó bɛ hyé bɛ́, ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan a fa tunmin sɔ nɪn a hye ɛmɔ.
9 Sɛ ɛmɔ 'kɔ a, nán bɛ fa esika fíí bɛ sa bɛ́ nwʋn.
10 Nán bɛ fa bɔ́lɛ, nán bɛ fa taladɪɛ nnyuan, nán bɛ fa mgbabʋa kʋ́n, ɛsɛ nán
bɛ fa kpɔman kʋ́n bɛ sa bɛ́ nwʋn. Ɔ sanlɪn kɛ sʋanlan m'ɔ di junman'n, ɔ sɛ kɛ ɔ
nyan yí nʋan nun alɪɛ m'ɔ fata ɔ.
11 "Kulo biala mɔ ɛmɔ kɔ hɔ sʋ'n, sɛ ɔ tɪ kpili o, sɛ ɔ tɪ kaan o, ɛmɔ bísa bísa,
sʋanlan m'ɔ kulo kɛ ɔ sike ɛmɔ'n, ɛmɔ tánlan yí awulo ɛbɛlɛ dede ɔ jú cɪan mɔ
ɛmɔ fi kulo sɔ nɪn asʋ bɛ 'jasʋ'n.
12 Awulo mɔ ɛmɔ kɔ wʋlʋ nun'n, ɛmɔ bísa bɛ́ ahɪn.
13 Sɛ awulo sɔ nɪn anun menian'n-mɔ sɔ ɛmɔ nun kanlanman an, ɛmɔ mán
ɛmɔ alʋacɪcɪɛ'n há awulo sɔ nɪn anun. Nan sɛ b'a nzɔ man ɛmɔ nun an, ɛmɔ
alʋacɪcɪɛ'n há ɛmɔ asa nun.
14 Sɛ b'a nzɔ man ɛmɔ nun b'a ndie man ɛmɔ ɛjɔlɛ nɪn an, ɛmɔ bɔ́ bɛ́
mgbabʋa'n-mɔ abʋ nvutule'n bɛ gúa ɛbɛlɛ bɛ hó.
15 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ ndɛɛ ebua cɪan nɪn anun, kulo sɔ nɪn
asʋ menian'n-mɔ, yalɛ mɔ bɛ 'nwun yí'n, ɔ 'tala Sodɔmʋn nʋn Gomɔɔ kulo'n-mɔ
asʋ menian'n-mɔ dɪɛ'n.

Ahʋlʋwa'n
(Maakɪ 13.9-13, Luku 21.12-19)

16 "Ɛmɔ nían, mɪɪn sʋan ɛmɔ kɛ mmʋa wɔ bedi'n-mɔ afian. Ɛhɪka ati, ɛmɔ nían
bɛ́ nwʋn ye kɛ owo-mɔ, ɛsɛ ɛmɔ yó mɛlɛhʋandɪ kɛ abubule'n-mɔ.
17 Ɛmɔ nían bɛ́ nwʋn wɔ menian'n-mɔ dunman nun. Ɔ sanlɪn kɛ bɛ 'ba fa
ɛmɔ bɛ kɔ bɛ́ mɔ bɛ di ɛjɔlɛ nɪn aja sʋ. Bɛ 'fin ɛmɔ mgbele bɛ́ Nyanmɪan sua'n-
mɔ anun.
18 Mín dunman nun, bɛ 'ba fa ɛmɔ bɛ kɔ mân mgbain'n-mɔ nʋn
mmelemgbin'n-mɔ aja sʋ maan ɛmɔ di mín nwʋn adanzɪɛ bɛ kele bɛ́ ɔ nʋn bɛ́
mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n.
19 Sɛ bɛ nʋn ɛmɔ kɔ bɛ́ mɔ bɛ di ɛjɔlɛ nɪn aja sʋ a, mɔ ɛmɔ 'ba han'n, nán bɛ
susu yí nwʋn, ɛsɛ nán bɛ susu kɛ ɛmɔ 'kpɪn kan ɛjɔlɛ'n. Ɔ sanlɪn kɛ ɛjɔlɛ m'ɔ di
mɔ ɛmɔ kan'n 'ba tɔ ɛmɔ anʋan anun tɛmʋn sɔ'n.

20 Ɛjɔlɛ'n mɔ ɛmɔ 'ba han'n, ɔ fi man ɛmɔ muonun, nan ɛmɔ Asɪ'n Wawɛ'n yê
ɔ 'fa ɛjɔlɛ sɔ'n wula ɛmɔ anʊan ɔ.
21 "Menian mmie-mɔ 'ba yɪ bɛ́ nianman'n-mɔ man maan bɛ kun bɛ́. Sɪɛ
mmie-mɔ kʊsʊ 'ba yɪ bɛ́ mma'n-mɔ man maan bɛ kun bɛ́. Mma mmie-mɔ kʊsʊ
'ba jasʊ bɛ́ sɪ-mɔ akɔmɪn anun maan bɛ kun bɛ́.
22 Mín dunman nun, menian'n-mɔ kʊalaa 'fa ɛmɔ anwʊn ɛkpɔ. Nan sʊanlan
m'ɔ kɔ jinlan yí ja nun kpunndiin dede ɔ kɔ ju yí ayuelɪɛ'n, sʊanlan sɔ'n, ɔ 'nyan
yí ti.
23 Kulo mɔ ɛmɔ kɔ hɔ sʊ mɔ bɛ lɛ kele ɛmɔ ahʊlʊwa'n, ɛmɔ nwánndi bɛ hɔ́ fʊfɔlɛ
asʊ. Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ ɛmɔ ngɔ yue man Izalayɛ kulo'n-mɔ
kʊalaa asʊ kpanza nán *Mân Baa nɪn a a.
24 "Sʊanlan mɔ bɛ lɛ kele yí like'n, ɔ ndala man sʊanlan'n m'ɔ lɛ kele yí'n.
Akʊa'n kʊsʊ ndala man yí mɪn'n.
25 M'ɔ cian'n, y'ɔ le kɛ sʊanlan'n mɔ bɛ lɛ kele yí like'n, ɔ káci kɛ sʊanlan'n m'ɔ
lɛ kele yí like'n. Yê akʊa'n kʊsʊ, ɔ káci kɛ yí mɪn'n. Sɛ bɛ lɛ fɛlɛ awulo kpain'n
muonun *Bɛlɪzebulu a, nán awulo nɪn anun menian'n-mɔ yê bɛ ngɔ fɛlɛ bɛ́ kɛ
bɛ kulo ɔ!

Sʊanlan m'ɔ sɛ kɛ ɛmɔ súlo yí'n
(Luku 12.2-7)

26 "Ɛmɔ nán bɛ sulo kulo menian'n-mɔ. Afɪ yí kʊalaa mɔ bɛ kɔ fɪa bɛ kɔ yɔ'n,
bɛ 'nwun yí. Yê ɛjɔlɛ mɔ bɛ kɔ li yí nvɪalɪɛ nun'n kʊsʊ 'fite.
27 Mɔ mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɔngɔɛ'n, ɛmɔ hán yí eyua. Ɛjɔlɛ mɔ bɛ kɔ han
bɛ kɔ hele ɛmɔ asulo nun'n, ɛmɔ fʊ́ jínlan anwunno bɛ hán.
28 Ɛmɔ nán bɛ sulo menian'n-mɔ mɔ bɛ kun anwʊnnaan'n kʊsʊ bɛ ngʊala
man wawɛ'n kun'n. Nan ɛmɔ súlo Nyanmɪan mɔ kʊala kɛ ɔ man anwʊnnaan'n
nʊn wawɛ'n wu sîn'n m'ɔ le man ayuelɪɛ nɪn anun'n.
29 Asʊ bɛ ndɔnɪn man nnʊnman atulufia nganngan nnyuan gua dufule ɔ?
Nan kʊsʊ bɛ nnyan man bɛ́ bɛ ngun man bɛ́ mgban. Nunhan kʊn mɔ bɛ kɔ
nyan yí bɛ kɔ hun yí'n, anɪn Nyanmɪan muonun a man yí nwʊn atɪn.
30 Nan ɛmɔ dɪɛ, ɛmɔ ati enyuan'n muonun, Nyanmɪan sɪ yí nʊan.
31 Nán man ɛmɔ sulo like fíí. Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ anwʊn cian kpa tala atulufia
dɔʊn kpa.

Bɛ́ mɔ bɛ kan kɛ bɛ nzɪ man Zozi'n
(Luku 12.8-9)

32 "Ɛhɪka ati, sʊanlan m'ɔ kɔ han yí menian'n-mɔ anyunnun kɛ ɔ tɪ mín dɪɛ'n,
mín kʊsʊ mɪn 'kan yí mín Sɪ m'ɔ wɔ anwunno nɪn anyunnun kɛ sʊanlan sɔ'n tɪ
mín dɪɛ.
33 Nan sɛ sʊanlan kʊn kan yí menian'n-mɔ anyunnun kɛ ɔ nzɪ man mín an,
mín kʊsʊ mɪn 'kan yí mín Sɪ m'ɔ wɔ anwunno nɪn anyunnun kɛ mɪn nzɪ man
sʊanlan sɔ'n!

Nán anzʊnunjɔ ɔ, nan ɛlɔɛ ɔ
(Luku 12.51; 14.26-27)

34 "Nán man ɛmɔ jʊnlɪn kɛ m malɪ mân nɪn anzʊnunjɔ ɛman. Nán anzʊnunjɔ
yê n valɪ malɪ ɔ, nan ɛlɔɛ ɔ.
35 M malɪ baa'n nʊn yí sɪ bɛ́ afian ɛsɛcɪɛ. M malɪ nian'n nʊn yí wa balasua nɪn
afian ɛsɛcɪɛ. Ɛsɛ kʊsʊ m malɪ ahelenian'n-mɔ afian ɛsɛcɪɛ.
36 Awulo kʊn anun menian'n-mɔ 'kpɔ bɛ́ nwʊn.
37 "Sʊanlan m'ɔ kulo yí sɪ anaan yí nin tala mín'n, sʊanlan sɔ'n, anɪn ɔ tɪ man
mín dɪɛ. Sʊanlan kʊsʊ m'ɔ kulo yí wa belenzua anaan yí wa balasua tala mín'n,
sʊanlan sɔ'n kʊsʊ, anɪn ɔ tɪ man mín dɪɛ.

38 Sʋanlan mɔ ɔ'a nva man yí kʋlʋwa'n ɔ'a ndʋ man yí kɔmɪn sʋ, ɔ'a nzi man
mín sʋ'n, sʋanlan sɔ'n, ɔ tɪ man mín dɪɛ.
39 Sʋanlan m'ɔ kulo kɛ ɔ kpʋnndɛ yí ngʋan'n, sʋanlan sɔ'n, ɔ 'minlin yí
ngʋan'n. Nan sʋanlan mɔ mín dunman nun ɔ kɔ minlin yí ngʋan'n, ɔ 'nyan
ngʋan.

Ahatua'n
(Maakɪ 9.41)

40 "Sʋanlan m'ɔ kɔ sɔ ɛmɔ nun'n, anɪn mín yê ɔ'a sɔ mín nun ɔ. M'ɔ kɔ sɔ mín
nun'n, anɪn sʋanlan'n m'ɔ sʋanlɪn mín'n nun yê ɔ'a sɔ ɔ.
41 Sʋanlan m'ɔ kɔ sɔ Nyanmɪan kpɔmanfʋɛ kʋn nun kɛ bɛ sɔ bɛ́ nun'n,
kpɔmanfʋɛ ahatua yɛ ɔ 'nyan yí ɔ. Sʋanlan kʋsʋ m'ɔ kɔ sɔ sɛsɛfʋɛ kʋn nun kɛ
bɛ sɔ bɛ nun'n, sɛsɛfʋɛ ahatua yê ɔ 'nyan yí ɔ.
42 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ: sʋanlan m'ɔ kɔ man mmatʋnman
ɛhɪ-mɔ anun kʋn nzue fɔlɔlɔ mgban nganlannzan kʋn kɔ nʋn, ɔ sanlɪn kɛ ɔ tɪ
mín sʋanlan'n, sʋanlan sɔ'n, ɔ 'nyan yí nwʋn ahatua."

11

Bɛ́ mɔ Zʋan Batisi sʋanlɪn bɛ́'n
(Luku 7.18-35)

1 Mɔ Zozi yuelɪ ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ kan kele yí menian bulu nʋn nnyuan'n, ɔ kɔ hɔ
kɔ hehele Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ nɪn ɛbɛlɛ kulo kulo'n-mɔ asʋ.
2 Tɛmʋn sɔ'n, anɪn b'a tʋ Zʋan fiadɪ. M'ɔ tɪlɪ junman'n mɔ Kilisi lɛ di nɪn
angan'n, ɔ kɔ sʋan yí menian'n mmie-mɔ yí nwʋn ɛlɔ.
3 Bɛ hɔlɪ juli Zozi anwʋn ɛlɔ a, bɛ́ nwan: "Yɛ́ Mɪn, sʋanlan'n mɔ Zʋan hanlɪn
yí ɛjɔlɛ kɛ ɔ 'ba'n y'ɔ le wɔ́ anaan sʋanlan sɔ'n tɛ wɔ sian ɔ?"
4 Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: "Ɛhɪ mɔ ɛmɔ a tɪ'n, ɔ nʋn mɔ ɛmɔ a nwun yí'n, bɛ hɔ́ bɔ́
nun amannɪɛ bɛ héle Zʋan.
5 Anyɪnsinlinwafʋɛ'n-mɔ nwun asɪ. Bubuluwafʋɛ'n-mɔ nanndɪ.
Kokobefʋɛ'n-mɔ anwʋn a sa. Anzʋtiliwafʋɛ'n-mɔ tɪ ɛjɔlɛ. Ewue mma'n-mɔ
fi ewue nun b'a tinnge. Ɛjɔlɛkpa'n kʋsʋ, bɛ lɛ bɔ bɛ kele ehianfʋɛ'n-mɔ.
6 Nyila hán sʋanlan m'ɔ kɔ tila yí dedi'n m'ɔ le yí mín nwʋn nɪn anun'n."
7 Mɔ Zʋan menian'n-mɔ salɪ hɔlɪ'n, Zozi kɔ han Zʋan anwʋn ɛjɔlɛ kɔ hele
menian'n-mɔ. Yí nwan: "Nzukɛ yê ɛmɔ hɔlɪ yí ɛnɪan ɛwâ nɪn anun ɛlɔ'n? Ndɛɛ
mɔ anwʋnman'n lɛ fita yí ɔ?
8 Anaan nzu like dɪɛ yê ɛmɔ hɔlɪ yí ɛnɪan ɔ? Ɛmɔ hɔlɪ nɪanlɪn sʋanlan m'ɔ wula
taladɪɛ kanlanman ɔ? Nan bɛ́ mɔ bɛ wula taladɪɛ nganlanman nganlanman'n,
bɛ gua mmelemgbin'n-mɔ awulo.
9 Anɪn nzu lɪlɪ yê ɛmɔ hɔlɪ yí ɛnɪan'n? Nyanmɪan kpɔmanfʋɛ kʋn ɔ? Sakpa,
mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ ɔ tala Nyanmɪan kpɔmanfʋɛ bɔbɔ.
10 Ɔ sanlɪn kɛ Zʋan yê Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kan yí ɛjɔlɛ kɛ Nyanmɪan nwan:
Nɪan, mɪɪn sʋan sʋanlan kʋn wɔ́ nyunnun
maan ɔ di mʋa ɔ sesie wɔ́ atɪn'n.
11 "Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ mân ɛhɪ anun, bɛ wʋlɪ man sʋanlan
bie m'ɔ tɪ kpili tala Zʋan ɔ. Nan kʋsʋ sʋanlan m'ɔ tɪ kaan Anwunno Belemgbin
Mân nɪn anun'n, ɔ tɪ kpili tala Zʋan.
12 Ɔ fi mɛlɛ mɔ Zʋan mantanlɪn Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ nɪn ɛhan dede m'ɔ ju
ɛnɛ'n, Anwunno Belemgbin Mân'n lɛ tɛlɛ anwʋnsɛlɛ sʋ kpa. Nan ati anun ɛtɛ
mma'n-mɔ a fa yí nwʋn ɛkpɔ kpa.
13 Nyanmɪan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ kʋalaa nʋn Moyizɪ mala'n, bɛ hanlɪn An-
wunno Belemgbin Mân nɪn anwʋn ɛjɔlɛ dede ɔ juli Zʋan mɛlɛ sʋ.
14 Ɛmɔ lé li kɛ *Eli mɔ bɛ hanlɪn yí ɛwalɛ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n y'ɔ le Zʋan.
15 Sʋanlan m'ɔ sɪ fasie'n, ɔ fá sie!

16 “Nwan yê n vá ajulisʋ menian'n-mɔ n zú yí ɔ? Bɛ tɪ kɛ mmatʋnman
nganngan-mɔ mɔ bɛ tɪtɪ gua nɪn asʋ bɛ lɛ tɪan bɛ se bé manngʋn ɛhɪnlɪn-mɔ
kɛ:
17 ‘Y'a bɔ abile dede ɛmɔ a nzi man.
Y'a tʋ ejue y'a bɔ ɛmɔ yalɛ sʋ,
kʋsʋ ɛmɔ a nzɪsa man bé sa
b'a ngua man bé ti b'a nzun man.’
18 “Afɪ Zʋan walɪ a, ɔ'a nni man yí nʋan nun ɛsɛ ɔ'a nnʋn man nzan.
Menian'n-mɔ nwan: ‘Wawɛ ɛtɛ wɔ yí nun.’
19 *Mân Baa'n walɪ a, ɔ didi, ɔ nʋn nzan, ɛsɛ menian'n-mɔ nwan: ‘Bɛ nían,
sʋanlan ɛhɪ dɪɛ, yí junman nɪn ala y'ɔ le alɪɛ elie nʋn nzan ɛnʋan. Yí manngʋn
y'ɔ le bé mɔ bɛ dide ajule'n, ɔ nʋn ɛtɛfʋɛ'n-mɔ’. Nan mɔ Nyanmɪan a yɔ'n kele
kɛ ɔ tɪ sɛsɛ sakpa.”

Zozi 'ba tu Galile mân nɪn anun menian'n-mɔ anyunnun
(Luku 10.13-15)

20 Kulo'n-mɔ mɔ Zozi yɔlɪ asinbɛnwʋn ninnge dɔʋn sʋ, mɔ ɛbɛlɛ menian'n-mɔ
a nnun man bé nwʋn b'a ngaci man bé abalabɔ'n, Zozi tuli bé nyunnun.
21 “Ɛmɔ Kolazɪn amma, munnzue hán ɛmɔ! Ɛmɔ Bɛtɪsayida amma, munnzue
hán ɛmɔ! Afɪ sɛ ɔ tɪ kɛ asinbɛnwʋn ninnge'n-mɔ mɔ n yɔlɪ yí ɛmɔ afian'n, n yɔlɪ
yí Tii nʋn Sidʋn kulo'n-mɔ asʋ a, ahan ndɛ-ndɛ kpa ɛbɛlɛ menian'n-mɔ wulalɪ
kotoku bɛ bɔlɪ nzʋan bɛ helelɪ kɛ b'a nun bé nwʋn b'a kaci bé abalabɔ'n.
22 Ɛhɪka ati, mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ ndɛɛ ebua cɪan nɪn anun, yalɛ mɔ ɛmɔ
'nwun yí'n, ɔ 'tala Tii nʋn Sidʋn menian'n-mɔ dɪɛ'n.
23 Ɛmɔ Kapɛɛnawɔmʋn amma, ɛmɔ kʋsʋ jʋnlɪn kɛ ɛmɔ 'kuku bé nwʋn sʋ dede
bɛ nʋn Nyanmɪan sɛ ɔ? Bɛ 'kan ɛmɔ asɪ dede ɛmɔ kɔ sîn m'ɔ le man ayuelɪɛ nɪn
anun. Afɪ sɛ ɔ tɪ kɛ asinbɛnwʋn ninnge'n mɔ n yɔlɪ yí ɛmɔ afian ɛbɛlɛ'n, n yɔlɪ yí
Sodɔmʋn an, ahan ɛnɛ nʋn ɛnɛ, kulo sɔ'n tɛ wɔ ɛbɛlɛ.
24 Ɛhɪka ati, mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ ndɛɛ ebua cɪan nɪn anun, yalɛ mɔ ɛmɔ
'nwun yí'n, ɔ 'tala Sodɔmʋn dɪɛ'n.”

Sɪɛ'n nʋn Baa'n
(Luku 10.21-22)

25 Mɛlɛ sɔ nɪn anun, Zozi kukuli yí nʋan sʋ a, yí nwan: “Mín Sɪ, wó mɔ ɛ tɪ
anwunno nʋn asɪɛ nɪn asʋ Mɪnlɪan'n, mɪn 'da wó asɪ. Ɔ sanlɪn kɛ a fa ninnge
ɛhɪ-mɔ a fɪa ngɛlɛfʋɛ'n-mɔ, ɔ nʋn menian'n-mɔ mɔ bɛ sɪ ninnge dɔʋn'n, yê a yɪ a
hele mmatʋnman'n-mɔ.
26 Fɔ́ʋ́n, mín Sɪ, mɪn 'da wó asɪ, ɔ sanlɪn kɛ wó muonun ɛ hulolɪ yí sɔ.
27 “Mín Sɪ a fa ninnge'n kʋalaa a wula mín sa nun. Sɛ nán Sɪɛ nɪn an, sʋanlan
fíí nzɪ man Baa'n. Yê sɛ nán Baa'n nʋn menian'n-mɔ mɔ Baa'n kulo kɛ ɔ yɪ Sɪɛ'n
kele bé a, sʋanlan fíí nzɪ man Sɪɛ'n.
28 “Ɛmɔ mɔ bɛ sʋ ninnge nʋnnɔɛ mɔ b'a fɛ'n, ɛmɔ bála mín nwʋn nán mɪn 'ba
sike ɛmɔ maan bɛ de bé ɛnwʋnmɪan.
29 Ɛmɔ só mín ngehele nɪn anun nán ɛmɔ mán n gékele bé ninnge. Ɔ sanlɪn
kɛ n dɪ sʋanlan bɛtɛɛ, mín ti anun tɪ man ɛtɛ, nán mɪn 'ba man ɛmɔ de bé
ɛnwʋnmɪan.
30 Mín ngehele'n mɔ mɪɪn kekele ɛmɔ'n, ɔ nyɔ man sɪ, ninnge'n mɔ mɪɪn
kekele ɛmɔ'n, ɔ tɪ fɔtɪlɪfɔ”.

12

Zozi nʋn ɛnwʋnmɪan ele cɪan'n
(Maakɪ 2.23-28, Luku 6.1-5)

1 Ɛhɪ anzin, *ɛnwʋnmɪan ele cɪan kʋn, Zozi nʋn yí menian'n-mɔ kɔ kpɛ nun
*bele ebo kʋn asʋ. Anɪn ɛhɔɛ lɛ kun yí menian'n-mɔ, nán b'a tɪtɪ bele'n bie b'a
li.

2 Mɔ *Falisifʋɛ'n-mɔ nwunlin yí sɔ'n, bɛ kɔ han bɛ kɔ hele Zozi kɛ: “Nɪan, like
mɔ yɛ́ mala'n tua yɛ́ kɛ nán yɛ yɔ yí ɛnwʋnmɪan ele cɪan'n, wɔ́ menian'n-mɔ yɔ.”
3 Ɛhɪ a, Zozi nwan: “Mɔ ɛhɔɛ hunlin *Davidi nʋn yí menian'n-mɔ'n, like'n mɔ
bɛ yɔlɪ mɔ b'a hɛlɛ'n, ɛmɔ kɪnngalɪ man yí lé ɔ?
4 Ɔ nʋn yí menian'n-mɔ bɛ wʋlʋlɪ Nyanmɪan sua nɪn anun. Kpaʋn'n-mɔ
mɔ b'a fa b'a man Nyanmɪan, mɔ yɛ́ mala'n kele kɛ sʋanlan fíí n'ɔ di bie kɛ
Nyanmɪan *tɛɛyɪfʋɛ'n-mɔ ala'n, bɛ lili kpaʋn sɔ'n-mɔ.
5 Asʋ ɛmɔ kɪnngalɪ man yí Moyizɪ mala nɪn anun lé kɛ tɛɛyɪfʋɛ'n-mɔ mɔ bɛ
di junman ɛnwʋnmɪan ele cɪan'n Nyanmɪan awulo nɪn anun'n, bɛ tʋn mala'n,
kʋsʋ bɛ mmu man bɛ́ kɛ bɛ yɔ ɛtɛ ɔ?
6 Nan mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ sʋanlan kʋn wɔ ɛwa, ɔ tɪ kpili tala Nyanmɪan
awulo'n.
7 Nyanmɪan hanlɪn kɛ: *Mɪn kulo kɛ menian'n-mɔ nwun anwunnvoe bɛ́ afian ɔ
tala tɛɛ ɛyɪɛ nɪn anwʋn ninnge'n mɔ bɛ yɔ bɛ man mín'n.* Sɛ ɔ tɪ kɛ ɛmɔ tɪ ɛjɔlɛ ɛhɪ
abʋ a, ahan ɛmɔ mmua man menian'n-mɔ kpɔfʋndɛɛ.
8 Ɔ sanlɪn kɛ *Mân Baa'n y'ɔ sie ɛnwʋnmɪan ele cɪan nɪn ɔ.”

Zozi 'ba man bian kʋn mɔ yí sa a jɔ nɪn anwʋn sa
(Maakɪ 3.1-6, Luku 6.6-11)

9 Bɛ hanlɪn ɛhɪ m'ɔ yuelɪ'n, Zozi fi ɛbɛlɛ yí nʋan y'ɔ le bɛ́ asɔnɪn sua nɪn anun.
10 Anɪn bian kʋn wɔ asɔnɪn sua nɪn anun, yí sa kʋn a jɔ. Bɛ́ mɔ bɛ wɔ ɛbɛlɛ'n,
bɛ kɔ bisa Zozi kɛ: “Asʋ yɛ́ mala'n kele kɛ yɛ mán wuluwafʋɛ bie anwʋn sá
*ɛnwʋnmɪan ele cɪan nɪn ɔ?” Bɛ lɛ bisa yí sɔ bɛ nɪan m'ɔ kɔ bua'n, nán b'a jinlan
sʋ b'a se kɛ ɔ'a tʋn mala.
11 Ɛhɪ a, Zozi nwan: “Sɛ ɛmɔ anun bie le yí bʋa kʋn nán sɛ ɔ tɔ kunman nun
ɛnwʋnmɪan ele cɪan nɪn an, asʋ ɔ ngɔ ju man kunman nɪn anun ɔ ngɔ yɪ man
yí ɔ?
12 Sʋanlan anwʋn cian tala bʋa! Yí ti, yê mala'n kele kɛ ɛnwʋnmɪan ele
cɪan'n, yɛ yɔ́ sʋanlan ye.”
13 Zozi kacili yí nyɪn wuluwafʋɛ nɪn anwʋn ɛlɔ a, yí nwan: “Tɪnngɛ wɔ́ sa nɪn
anun.” Bian'n 'tɪnngɛ yí sa nɪn anun an, asaa kɔ tɪnngɛ fɔ́ún kɛ nunhan kʋn'n.
14 Mɔ Falisifʋɛ'n-mɔ nwunlin mɔ Zozi a yɔ'n, bɛ kɔ hɔ yí ti ahuan, bɛ lɛ
kpʋnndɛ atɪn mɔ bɛ sɪn sʋ a, bɛ kɔ nyan yí bɛ kɔ hun yí'n.

Sʋanlan'n mɔ Nyanmɪan a fɛlɛ yí'n

15 Mɔ Zozi tɪlɪ kɛ bɛ lɛ kpʋnndɛ yí bɛ kun yí'n, ɔ fi ɛbɛlɛ lɪka sɔ'n ɔ jasʋlɪ. Mɔ
ɔ 'kɔ'n, menian dɔʋn kpa sili yí sʋ. Ɔ manlɪn nwuluwafʋɛ'n-mɔ kʋalaa anwʋn
salɪ.
16 Nan kʋsʋ ɔ totualɪ bɛ́ kɛ nán bɛ kɔ bɔ yí nwʋn kpayɛ kɛ yí yê ɔ'a man b'a tɪ
akpɔlɛ ɔ.
17 Ɔ man Nyanmɪan kpɔmanfʋɛ *Ezayi ɛjɔlɛ'n m'ɔ hanlɪn'n kpɪnlɪn sʋ. Ɔ
hanlɪn kɛ Nyanmɪan nwan:
18 *Nɪan, mín akʋa'n mɔ m'an yɪ yí'n, mɪn kulo yí
m'an fa mín lʋa'n kʋalaa m'an wula yí nun.
Mɪn 'fa mín Wawɛ'n mɪn wula yí nun,
ɔ 'kan mín ndɛɛ ebua nɪn anwʋn ɛjɔlɛ
ɔ kele mân mân'n-mɔ.*
19 *Ɔ nʋn sʋanlan fíí bɛ ngɔ su man akpʋlʋwa lé,
ɔ ngɔ tɛtɪan man lé, bɛ ngɔ tɪ man yí ngan gua sʋ lé.*
20 *Ndɛɛ'n mɔ ɔ'a bɪlɪ'n, ɔ mmu man nun,
kanlannɪɛ mʋnnzʋn-mʋnnzʋn'n, ɔ nnuan man yí.
Ɔ 'yɔ sɔ dede ɔ man ananhɔlɛ'n di kunnunmun.*
21 *Mân mân'n-mɔ kʋalaa 'ba susu bɛ́ ti bɛ gua yí sʋ.*

Zozi nʋn Bɛlɪzebulu
(Maakɪ 3.22-30, Luku 11.14-23)

22 Ɛhɪ, bɛ kɔ fa sʋanlan kʋn bɛ kɔ bɛlɛ Zozi. Sʋanlan sɔ'n, wawɛ ɛtɛ wɔ yí nun,
ɔ'a man yí nyɪn nɪn a sin ɛsɛ ɔ a tɔ amunle. Zozi kɔ man sʋanlan sɔ'n kɔ jʋjɔ ɛsɛ
ɔ kɔ nwun asɪ.
23 Ɛjɔlɛ'n sinlin menian'n-mɔ kʋalaa anwʋn, bɛ́ nwan: "Asʋ nán belemgbin
*Davidi anʋnman nɪn an?"
24 Nan mɔ *Falisifʋɛ'n-mɔ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ́ nwan: "*Bɛlɪzebulu m'ɔ tɪ
mmɔnsanmʋn'n-mɔ kpain'n, yí yɛ̂ ɔ'a man sʋanlan ɛhɪ tunmin m'ɔ fa fʋan
wawɛ ɛtɛ'n-mɔ ɔ."
25 Kɛmɔ anɪn Zozi sɪ ajʋnlɪn'n m'ɔ wɔ bɛ́ ti nɪn anun'n, ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ:
"Belemgbin mân kʋn mɔ nun menian'n-mɔ kpɛ bɛ́ nyɪn bɛ kʋn ɛlɔɛ'n, mân sɔ'n
bɔ. Kulo kʋn, anaan afilie kʋn mɔ nun menian'n-mɔ kpɛ bɛ́ nyɪn bɛ kʋn ɛlɔɛ'n,
kulo sɔ'n, anaan afilie sɔ nɪn abʋsʋ bɔ.
26 Sɛ *Satan fʋan m'ɔ tɪ yí dɪɛ nɪn an, anɪn ɔ nʋn yí nwʋn lɛ kʋn, ɔ 'yɔ sɛ nán yí
mân nɪn a hɔ yí nyunnun?
27 Sɛ ɛmɔ jʋnlɪn kɛ Belɪzebulu yɛ̂ ɔ man mín tunmin maan mɪn fa mɪn fʋan
wawɛ ɛtɛ'n-mɔ a, anɪn ɛmɔ menian'n-mɔ dɪɛ, nwan yɛ̂ ɔ man bɛ́ tunmin maan
bɛ fʋan wawɛ ɛtɛ'n-mɔ ɔ? Ɛmɔ menian'n-mɔ kele kɛ ɛmɔ di fʋɔ.
28 Nan sɛ Nyanmɪan Wawɛ'n yɛ̂ mɪn fa mɪn fʋan wawɛ ɛtɛ'n-mɔ a, anɪn ɔ kele
kɛ Nyanmɪan Belemgbin elie mɛlɛ nɪn a tʋ ɛmɔ.
29 "Sʋanlan mɔ yí nwʋn yɔ sɪ kpa'n, sʋanlan fíí ngʋala man kɛ ɔ kɔ wʋlʋ yí
sua nɪn anun ɔ wua yí ninnge nɪn ɔ. Sannan ɔ 'di mʋa ɔ cɪcɪ yí kʋalaaka nán ɔ'a
hʋala yí wua.
30 "Sʋanlan m'ɔ tɪ man mín dɪɛ'n, anɪn ɔ kpɔ mín. Sʋanlan kʋsʋ m'ɔ nʋn mɪn
ngohuan man ninnge'n-mɔ anʋan'n, sʋanlan sɔ'n, anɪn ɔ bɔ bɛ́ asanndɪɛ.
31 Yí sɔ ati, mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ: Ɛtɛ biala mɔ sʋanlan kɔ yɔ'n, ɔ nʋn ɛjɔlɛ
ɛtɛ biala mɔ sʋanlan kɔ han'n, Nyanmɪan kʋala kɛ ɔ fa yí nwʋn sa ɔ ce yí. Nan
sʋanlan m'ɔ kɔ han ɛjɔlɛ ɛtɛ kɔ tia Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n, Nyanmɪan
nva man yí ɛtɛ'n ɔ nje man yí lé.
32 Sʋanlan biala m'ɔ kɔ han ɛjɔlɛ kɔ tia mân Baa'n, Nyanmɪan 'fa yí nwʋn
sa ɔ ce yí. Nan sʋanlan biala m'ɔ kɔ han ɛjɔlɛ ɛtɛ ɔ kɔ tia Wawɛ Nwannzan-
nwannzan'n, Nyanmɪan nva man yí ɛtɛ'n ɔ nje man yí mɛlɛ ɛhɪ anun ɔ nʋn
mɛlɛ'n m'ɔ lɛ ba nɪn anun."

Ɔ le baka kʋn nʋn yí mma
(Luku 6.43-45)

33 "Baka kpa nɪn asʋ yɛ̂ bɛ tɪ mma kpa nɪn ɔ. Baka ɛtɛ nɪn asʋ kʋsʋ yɛ̂ bɛ tɪ
mma ɛtɛ nɪn ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ baka kʋn m'ɔ jin'n, sɛ ɔ tɪ kpa o, sɛ ɔ tɪ ɛtɛ o, yí mma
m'ɔ kɔ su'n yɛ̂ bɛ fa bɛ nwun yí ɔ.
34 Ati anun ɛtɛ mma kɛ owo, ɔ 'yɔ sɛ nán ɛmɔ a han ɛjɔlɛ kpa? Afɪ ɛjɔlɛ m'ɔ wɔ
ahʋnlɪn nɪn anun'n, y'ɔ fite bɛ́ nʋan ɔ.
35 Sʋanlan mɔ yí ti anun tɪ kpa'n, ɛjɔlɛ m'ɔ tɪ kpa'n yɛ̂ ɔ fi yí nʋan fite ɔ. Sʋanlan
kʋsʋ mɔ yí ti anun tɪ ɛtɛ'n, ɛjɔlɛ ɛtɛ yɛ̂ ɔ fi yí nʋan fite ɔ.
36 Mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ: Ndɛɛ ebua cɪan nɪn anun, mgban-mgban ɛjɔlɛ'n
mɔ menian'n-mɔ hanlɪn'n, bɛ 'nwun yí nwʋn ɛjɔlɛ.
37 Afɪ ɛjɔlɛ m'ɔ fi wɔ́ nʋan kɔ fite'n, yí nwʋn yɛ̂ bɛ 'nɪan bɛ bua wɔ́ ndɛɛ ɔ."

Menian'n-mɔ 'ba bisa Zozi asinbɛnwʋn like kʋn
(Maakɪ 8.11-12, Luku 11.29-32)

38 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, *mala nɪn asʋ mgbain'n mmie-mɔ nʋn *Fal-
isifʋɛ'n mmie-mɔ kɔ han kɔ hele Zozi kɛ: "Kpain, yɛ kulo kɛ ɛ yɔ asinbɛnwʋn
like kʋn maan yɛ nɪan."

39 Ɛhı a, Zozi nwan: “Ajulisʊ menian ɛtɛfʊɛ ɛhı-mɔ mɔ bɛ nzʊ man Nyanmıan
ananhɔlɛ nun'n lɛ kpʊnndɛ asinbɛnwʊn like bɛ nıan. Bɛ nyɔ man asinbɛnwʊn
like fíí kʊ́n bɛ ngele man bɛ́ kɛ Nyanmıan kpɔmanfʊɛ Zonası dıɛ nın ala.
40 Afı kɛmɔ Zonası lili cıan nsan ejue kpili nın akunnun'n, yí sɔ kʊsʊ ala,
*Mân Baa'n 'ba li cıan nsan asıɛ nın abʊ.
41 Ndɛɛ ebua cıan nın anun, Ninninvʊ amma'n-mɔ 'bu ajulisʊ menian'n-mɔ
fʊɔ. Ɔ sanlın kɛ mɔ Ninninvʊ kulo nın asʊ amma'n-mɔ tılı Nyanmıan Anʊan
Ɛjɔlɛ'n mɔ Zonası hanlın'n, bɛ nunlin bɛ́ nwʊn bɛ kacili bɛ́ abalabɔ'n. Nan
sʊanlan kʊn wɔ ɛwa, ɔ tı kpili tala Zonası.
42 Ndɛɛ ebua cıan nın anun, balasua'n m'ɔ tı Saba mân nın asʊ belemgbin'n,
ɔ 'bu ajulisʊ menian'n-mɔ fʊɔ. Ɔ sanlın kɛ yí m'ɔ fi mʊa'n, ɔ walı tielı Salomʊn
bɛngɛlɛfʊɛ ɛjɔlɛ'n m'ɔ kan'n. Nan kʊsʊ sʊanlan kʊn wɔ ɛwa, ɔ tı kpili tala
Salomʊn.

Wawɛ ɛtɛ nın esa ɛwalɛ nun
(Luku 11.24-26)

43 “Mɛlɛ mɔ wawɛ ɛtɛ kʊn fi sʊanlan kʊn anun kɔ fite'n, ɔ kɔ kpʊnndɛ lıka
wʊwʊsıı'n-mɔ ɔ tanlan de yí ɛnwʊnmıan.
44 Sɛ ɔ kpʊnndɛ nán ɔ'a nnyan man bie a, anın yí nwan: ‘Man n zá mín nzin
n gɔ́ mín lıka daba'n mɔ n vi n jasʊlı'n.’ Sɛ ɔ sa ba nán ɔ nwun kɛ sua'n tı to, b'a
kpɔkpʊan nun b'a sesie nun kanlanman kpa a,
45 ɔ sa yí nzin ɔ kɔ kpʊnndɛ yí manngʊn nsʊ mɔ bɛ́ ti anun tı ɛtɛ kpa bɛ tala yí
ɔ. Ɔ nʊn bɛ ba a tanlan ɛbɛlɛ. Sian dıɛ, sʊanlan sɔ'n, ɛsɛcıɛ m'ɔ kɔ sɛcı'n, ɔ tala
daba'n. Kɛ ajulisʊ menian ɛtɛfʊɛ ɛhı-mɔ asıtanlan'n 'yɔ yí nın ala anın.”

Zozi anianman'n-mɔ nʊn yí nin
(Maakı 3.31-35, Luku 8.19-21)

46 Zozi anʊan a ndɔ man, yí nianman'n-mɔ nʊn yí nin bɛ kɔ a. Anın bɛ jijin
gua nın asʊ bɛ 'kpʊnndɛ atın bɛ kan ɛjɔlɛ bɛ kele yí.
47 Sʊanlan kʊn kɔ han kɔ hele yí kɛ: “Nıan, wɔ́ nin nʊn wɔ́ nianman'n-mɔ
jijin gua sʊ ɛlɔ bɛ 'kpʊnndɛ kɛ bɛ kan ɛjɔlɛ bɛ kele wɔ́.”
48 Zozi kɔ bua sʊanlan sɔ'n kɛ: “Mín nin'n y'ɔ le nwan, yê mın nianman'n-mɔ
y'ɔ le nwan-mɔ?”
49 Nan ɔ tınngɛlı yí sa yí menian'n-mɔ anwʊn an, yí nwan: “Ɛmɔ nían, mín
nin nʊn mín nianman'n-mɔ, bɛ́ yê bɛ gugua ɛwa nın ɔ.
50 Ɔ sanlın kɛ sʊanlan m'ɔ yɔ mín Sı'n m'ɔ wɔ anwunno ɛlɔ nın akunnun
like'n, sʊanlan sɔ'n tı mín nianman belenzua, ɔ tı mín nianman balasua, ɔ tı
mín nin.”

13

Sʊanlan'n m'ɔ gua bele nın anwʊn anyınndala'n
(Maakı 4.1-9, Luku 8.4-8)

1 Cıan sɔ'n, Zozi fi yí awulo ɛbɛlɛ ɔ kɔ hɔ asue nın anʊan ɛlɔ. Ɔ kɔ tanlan ası, ɔ
kɔ hehele menian'n-mɔ Nyanmıan ninnge.
2 Meninsʊnman kɔ a yí nwʊn ɛbɛlɛ. Ɔ kɔ kpati kɔ fʊ kɔ tanlan ɛlɛɛ kʊn anun
asue nın anyınsʊ yê meninsʊnman'n jijin asue nın anʊan.
3 Ɔ kɔ hehele bɛ́ ninnge dɔʊn kpa anyınndala nun, yí nwan: “Sʊanlan kʊn
hɔlı yí *bele mma egua.
4 Mɛlɛ mɔ ɔ 'gua'n, bie kɔ gua atın nın anʊan, nnʊnman'n-mɔ kɔ a kɔ suso kɔ
li.
5 Bie kʊsʊ kɔ gua nyɔbʊɛ nın asʊ. Ɛbɛlɛ ngɛtıɛ nın a nzʊn man. Ɔ kɔ fifi ndɛ-
ndɛ. Ɔ sanlın kɛ ɔ'a ngɔ man asıɛ bʊ.
6 Nan mɔ eyua'n fili'n, ɔ kɔ yala, afı ɔ'a nzɔ man ndıan.

7 Bie kʋsʋ kɔ gua eminlan mmowe nɪn anun. Ɔ kɔ fifi. Eminlan mmowe'n
kɔ fʋ kɔ gua sʋ.
8 Nan bie kʋsʋ kɔ gua asɪɛ kpa nɪn asʋ, ɔ kɔ fifi. Ɔ kɔ su mma. Bie kɔ su mma
ɛya kʋn, bie mma abulasian, bie kʋsʋ mma abulasan."
9 Zozi kɔ han kɔ tʋ sʋ kɛ: "Sʋanlan m'ɔ sɪ fasie'n, ɔ fá síe!"

Zozi anyɪnndala'n m'ɔ bu'n
(Maakɪ 4.10-12, Luku 8.9-10)

10 Ɛhɪ, Zozi menian'n-mɔ kpunngelɪ yí a, bɛ́ nwan: "Nzukɛ ati yê ɛ 'kan ɛjɔlɛ
kele menian'n-mɔ a, ɛ bu yí anyɪnndala nun ɔ?"
11 Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: "Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anun nvɪalɪɛ ninnge'n-
mɔ, ɛmɔ sɪ yí nwʋn ɛjɔlɛ. Nan bɛ́ dɪɛ, bɛ nzɪ man yí nwʋn ɛjɔlɛ.
12 Ɔ sanlɪn kɛ sʋanlan m'ɔ le bie'n, bɛ 'gua sʋ maan ɔ sʋn. Nan sʋanlan m'ɔ le
man bie'n, kaan'n muonun m'ɔ le yí'n, bɛ 'tʋa yí bɛ de.
13 Ɛhɪka ati yê mɪn 'kan ɛjɔlɛ mɪn kele bɛ́ a, mɪn bu yí anyɪnndala nun ɔ. Afɪ
bɛ́ nyɪn tua yí, kʋsʋ bɛ nnwun man yí. Bɛ tɪ, kʋsʋ bɛ ndie man nán b'a tɪ yí bʋ.
14 Ɔ man bɛ́ nwʋn ɛjɔlɛ'n mɔ *Ezayi hanlɪn'n kpɪnlɪn sʋ. Nyanmɪan nanndɪlɪ
Ezayi sʋ ɔ hanlɪn kɛ:
Ɛmɔ 'ba tie yí kpa, kʋsʋ ɛmɔ ngɔ tɪ man yí bʋ.
Ɛmɔ 'ba nɪan yí kpa, kʋsʋ ɛmɔ ngɔ nwun man yí.
15 *Ɔ sanlɪn kɛ menian sɔ'n-mɔ a sʋlʋ.*
B'a totua bɛ́ nzʋ'n b'a momuan bɛ́ nyɪn'n.
Yí dɪɛ, anɪn bɛ nnwun man asɪ,
ɛsɛ bɛ́ nzʋ'n ndɪ man ɛjɔlɛ.
Bɛ nza bɛ mma man mín nwʋn
nán m'an man bɛ́ nwʋn a sa.
16 "Nan ɛmɔ dɪɛ, nyila hán ɛmɔ. Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ anyɪn'n nwun asɪ, ɛsɛ ɛmɔ
anzʋ'n tɪ ɛjɔlɛ.
17 Nan mɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ: Nyanmɪan mgbɔmanfʋɛ dɔʋn
kpa, nʋn Nyanmɪan menian dɔʋn kpa, bɛ hulolɪ kɛ ahan bɛ nwun mɔ ɛmɔ lɛ
nɪan'n, nan kʋsʋ b'a nnwun man yí. Ɛsɛ bɛ hulolɪ kɛ ahan bɛ tɪ mɔ ɛmɔ lɛ tie'n,
nan kʋsʋ b'a ndɪ man."

Zozi 'ba tu anyɪnndala nɪn abʋ
(Maakɪ 4.13-20, Luku 8.11-15)

18 Ɛhɪ, Zozi nwan: "Ɛmɔ tíe, sʋanlan'n m'ɔ gua *bele nɪn anwʋn anyɪnndala
nɪn abʋ'n y'ɔ le kɛ:
19 Mɛlɛ mɔ sʋanlan kʋn kɔ tɪ Anwunno Belemgbin Mân nɪn anwʋn ɛjɔlɛ m'ɔ
ndɪ man yí bʋ'n, anɪn sʋanlan sɔ'n tɪ kɛ bele mma'n m'ɔ gualɪ atɪn nɪn anʋan'n.
Ɛjɔlɛ'n mɔ ɔ'a tɪ'n, Abɔnsanmʋn ba ɔ yɪ fi yí ti anun.
20 Bele mma'n m'ɔ gualɪ lɪka mɔ nyɔbʋɛ'n wɔ'n y'ɔ le sʋanlan ɛhɪ m'ɔ tɪ
Anwunno Belemgbin Mân nɪn anwʋn ɛjɔlɛ nɪn an, ɔ le fɛ elie ɔ ka ɛbɛlɛ ɔ sɔ
nun'n.
21 Sʋanlan sɔ'n mman man ɛjɔlɛ'n nzɔ man ndɪan yí nun. Ɔ de di mɛlɛ kaan
bie. Ɛjɔlɛ sɔ'n dunman nun, sɛ bɛ kele yí ahʋlʋwa anaan ɔ nwun yalɛ kaan ala
a, anɪn yí eyue ɔ.
22 M'ɔ gualɪ eminlan mmowe nɪn anun'n y'ɔ le sʋanlan ɛhɪ m'ɔ tɪ Anwunno
Belemgbin Mân nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n, nan kʋsʋ eyuadɪ nɪn anun ninnge'n-mɔ
anwʋn nzusue'n nʋn anyɪnbʋlʋ anyanbɛnwʋn'n cɪcɪ ɛjɔlɛ sɔ'n. Ɔ man ɔ nzu
man mma.
23 M'ɔ gualɪ asɪɛ kpa nɪn asʋ'n y'ɔ le sʋanlan ɛhɪ m'ɔ tɪ Anwunno Belemgbin
Mân nɪn anwʋn ɛjɔlɛ nɪn an, ɔ tɪ yí bʋ'n. Ɔ su mma. Bie su ɛya kʋn, bie su
abulasian, bie kʋsʋ su abulasan."

Ndile ɛtɛ nɪn anwʋn anyɪnndala'n

24 Ɛhı anzin, Zozi kɔ bu anyınndala kʋn biekun kɔ hele bɛ́. Yí nwan: “Ɛ
'nwun like mɔ Anwunno Belemgbin Mân'n soman yí'n: Ɔ soman sʋanlan kʋn
mɔ ɔ'a gua *bele yí ebo nın asʋ ɔ.
25 Nan kɔngɔɛ mɔ menian'n-mɔ kʋalaa yuelı dıda'n, yí kpɔfʋɛ kʋn kɔ a kɔ
lolua ndile ɛtɛ bele nın anun, cuein yê ɔ hɔlı ɔ.
26 Bele'n fifili dede mɔ ɔ 'ju yí esúe tɛmʋn'n, ndile ɛtɛ'n kɔ fa ebo'n.
27 “Sʋanlan'n m'ɔ le ebo nın ajunmanfʋ'n-mɔ walı tʋlı yí, bɛ́ nwan: ‘Yɛ́ Mın,
bele yê ɛ lualı ɔ. Nan ndile ɛtɛ'n mɔ ɔ'a fifi nun'n, ɔ fi nin?’
28 “Mınlıan'n nwan: ‘Kpɔfʋɛ bie yê ɔ'a li junman sɔ nın ɔ.’
“Ɛhı a, ajunmanfʋ'n-mɔ kɔ bisa yí kɛ: ‘Ɛ kulo kɛ yɛ hó túta ndile ɛtɛ nın ɔ?’
29 “Mınlıan'n nwan: ‘Cɛcɛ, sɛ ɛmɔ tutu a, bɛ 'ba tutu bele'n bɛ bʋka sʋ.
30 Nan ɛmɔ mán ɔ há nun dede ɔ jú bele nın ɛtıɛ tɛmʋn. Sɛ ɔ ju yí ɛtıɛ tɛmʋn
an, mın 'kan mın kele bɛ́ mɔ bɛ 'tı'n kɛ: Ɛmɔ lí mʋa bɛ túta ndile ɛtɛ nın abʋ bɛ
cícı yí bɔ́lɛ bɔ́lɛ bɛ tʋ́ nun sîn bɛ yála yí. Sian'n, ɛmɔ tí bele'n bɛ hó wúla yí mín
ésie nın anun.’ ”

Muntadı baa nın anwʋn anyınndala'n
(Maakı 4.30-32, Luku 13.18-19)

31 Zozi kɔ bu anyınndala biekun kɔ hele bɛ́, yí nwan: “Anwunno Belemgbin
Mân'n, ɔ tı kɛ muntadı baa mɔ sʋanlan a fa a hɔ a lua yí ebo sʋ ɔ.
32 Ninnge mma'n mɔ bɛ dua'n, yí y'ɔ tı bɛ́ nunhan kaan kpa nın ɔ. Nan kʋsʋ sɛ
ɔ fifi a, ɔ nyin tala ninnge mma'n-mɔ kʋalaatin. Ɔ kaci dukpa nnʋnman'n-mɔ
ba bɛ nwʋn bɛ́ sâ yí sa mma'n-mɔ asʋ.”

Fali ayile nın anwʋn anyınndala'n
(Luku 13.20-21)

33 Zozi kɔ bu anyınndala kʋn biekun kɔ hele bɛ́. Yí nwan: “Anwunno
Belemgbin Mân'n tı kɛ balasua kʋn mɔ ɔ'a fa fali ayile ɔ'a fɔtɔ fali cilo abulaa
nʋn nnun ɔ. Ɔ wɔ ɛbɛlɛ dede fali nın a tu.”

Like ati mɔ Zozi bu anyınndala'n
(Maakı 4.33-34)

34 Ɛjɔlɛ ɛhı kʋalaa mɔ ɔ 'kan kele menian'n-mɔ'n, ɔ bu yí anyınndala nun. Sɛ
ɔ'a mmun man anyınndala a, ɔ ngan man ɛjɔlɛ'n ɔ ngele man bɛ́.
35 Ɛhı m'ɔ yɔlı'n manlın ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmıan kpɔmanfʋɛ'n hanlın'n kpınlın
sʋ. Nyanmıan manlın kpɔmanfʋɛ'n hanlın kɛ:
Mın 'bu anyınndala nán m'an han ɛjɔlɛ'n m'an hele bɛ́.
Sunmin kɛ bɛ bɔlı mân'n, ninnge m'ɔ wɔ nvıalıɛ nun'n,
mın 'bɔ yí nwʋn ɛjɔlɛ.

Zozi 'ba tu ndile ɛtɛ nın anwʋn anyınndala nın abʋ

36 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, ɔ gualı meninsʋnman nın atın yê ɔ hɔlı awulo
ɔ. Yí menian'n-mɔ kpunngelı yí a, bɛ́ nwan: “Tu ndile ɛtɛ'n m'ɔ fifi ebo nın asʋ
nın anwʋn anyınndala nın abʋ kele yɛ́.”
37 Zozi nwan: “Sʋanlan'n m'ɔ le gua *bele mma kpa'n y'ɔ le *Mân Baa'n.
38 Ebo'n y'ɔ le mân'n. Bele mma kpa'n y'ɔ le bɛ́ mɔ bɛ́ tı Anwunno Belemgbin
Mân nın anun menian'n. Ndile ɛtɛ'n, y'ɔ le bɛ́ mɔ bɛ tı Abɔnsanmʋn menian'n.
39 Kpɔfʋɛ'n mɔ ɔ'a lua ndile ɛtɛ'n y'ɔ le Abɔnsanmʋn. Bele mma nın ɛtıɛ
tɛmʋn'n y'ɔ le mân nın ayuelıɛ nun, yê bɛ́ mɔ bɛ 'tı ebo'n y'ɔ le nyanmıansʋ
mmɔfʋɛ'n-mɔ.
40 “Kɛmɔ bɛ tutu ndile ɛtɛ nıan an, bɛ gua yí sîn nın anun'n, sɛ mân nın
ayuelıɛ'n ju a, kɛ bɛ 'yɔ yí nın anın.
41 Mân Baa'n 'sʋan yí nyanmıansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ maan bɛ yı bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ
man ɛhınlın-mɔ tɔ ɛtɛ nın anun ɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ yɔ ɛtɛ'n fi yí Belemgbin Mân nın
anun.

42 Bɛ yı bɛ́ a, bɛ 'gua bɛ́ sîn gɔhıın nın anun. Ɛbɛlɛ yê bɛ 'sun bɛ kʋan bɛ́ je nın
ɔ.
43 Nan menian mɔ bɛ́ nyın sɔ Nyanmıan'n, bɛ 'ta bɛ́ Sı Belemgbin Mân nın
anun kɛ sɛnzɛ m'ɔ lɛ ta ɔ. M'ɔ sı fasie'n, ɔ fá sie!"

Anwʋndıɛ'n m'ɔ fıa nın anwʋn anyınndala'n

44 Ɛhı, Zozi nwan: "Anwunno Belemgbin Mân'n tı kɛ esika kɔkɔlɛ m'ɔ fıa ebo
kʋn asʋ. Sʋanlan m'ɔ kɔ fite sʋ'n, yí kʋsʋ ɔ fa fıa biekun. Ɔ di fɛ, ɔ tɔnın yí nwʋn
ninnge'n kʋalaatin ɔ to ebo sɔ'n.

Afile nın anwʋn anyınndala'n

45 "Ɛsɛ Anwunno Belemgbin Mân'n tı kɛ watafʋɛ kʋn m'ɔ lɛ kpʋnndɛ afile
nganlanman to ɔ.
46 Mɛlɛ m'ɔ kɔ nwun kʋn m'ɔ tı kpa'n, ɔ kɔ tɔnın yí nwʋn ninnge'n kʋalaatin
ɔ to afile sɔ'n.

Dada nın anwʋn anyınndala'n

47 "Ɛsɛ Anwunno Belemgbin Mân'n tı kɛ dada mɔ bɛ gua yí jenvie nın anun
ɔ. Ejue ngacile kʋalaa wʋlʋ nun.
48 Ɔ yi a, bɛ hyʋhyʋın gua fie bɛ tanlan ası bɛ kpa ejue'n-mɔ anun. Bɛ gua
mgbakpa'n-mɔ ece nun yê ɛtɛ ɛtɛ'n-mɔ, bɛ ju bɛ gua.
49 Mân nın ayuelıɛ nun kɛ ɔ 'ba yɔ yí nın anın. Nyanmıansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ 'ba
sie menin mgbakpa'n-mɔ ebue kʋn
50 bɛ gua ɛtɛfʋɛ'n-mɔ sîn gɔhıın nın anun. Ɛbɛlɛ yê bɛ 'sun bɛ kʋan bɛ́ je nın
ɔ."

Anwʋndıɛ nvʋfɔlɛ'n-mɔ nʋn nnaba'n-mɔ

51 Zozi kɔ bisa yí menian'n-mɔ kɛ: "Asʋ ɛmɔ a tı ɛjɔlɛ ɛhı-mɔ abʋ ɔ?"
Bɛ́ nwan: "Yuo o!"
52 Ɛhı a, Zozi nwan: "Ɛhıka ati, mala nın asʋ kpain biala m'ɔ kɔ kaci
Anwunno Belemgbin Mân nın anun sʋanlan'n, anwʋndıɛ'n m'ɔ nyan yí'n,
ninnge nvʋfɔlɛ wɔ nun yê nnaba kʋsʋ wɔ nun."

Nazalɛtı amma'n-mɔ nne man Zozi bɛ nni man
(Maakı 6.1-6, Luku 4.16-30)

53 Mɔ Zozi yuelı anyınndala ɛhı-mɔ bubu'n, ɔ fi ɛbɛlɛ
54 ɔ kɔ hɔ kulo'n mɔ bɛ talı yí nın asʋ. Ɔ kɔ wʋlʋ asɔnın sua nın anun ɔ kɔ
hehele ɛbɛlɛ menian'n-mɔ ninnge, ɛjɔlɛ'n kɔ sin bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ wɔ ɛbɛlɛ nın
anwʋn kpa. Bɛ́ nwan: "Ɔ nyanlin ngɛlɛ ɛhı nin? Tunmin benin yê ɔ fa yɔ
asinbɛnwʋn ninnge ɛhı-mɔ ɔ?
55 Nán junnvʋɛ nın awa belenzua nın ɔ? Nán yí nin y'ɔ le Mali ɔ? Nán yí
nianman mmelenzua'n-mɔ y'ɔ le Zʋakı, Zozɛfʋ, Simʋn nʋn Zudı ɔ?
56 Yí nianman mmalasua'n-mɔ kʋalaa, bɛ nnʋn man yɛ́ yê ɔ gua ɛwa ɔ? Ɔ nʋn
tunmin ɛhı kʋalaa fi nin?"
57 Ajʋnlın sɔ'n m'ɔ wɔ bɛ́ ti anun'n maan b'a nnwun man ası b'a nne man
Zozi b'a nni man. Ɛhı a, Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: "Nyanmıan kpɔmanfʋɛ kʋn,
yí kulo nın asʋ nʋn yí afilie nın anun menian'n-mɔ mmu man yí like."
58 Dedi'n mɔ ɛbɛlɛ menian'n-mɔ le man yí nın ati, Zozi a nyɔ man as-
inbɛnwʋn ninnge dɔʋn.

14

Zʋan Batisi ewue'n
(Maakı 6.14-29, Luku 9.7-9)

1 Tɛmʋn sɔ'n, anın belemgbin *Elɔdı Antıpası tı Galile mân nın asʋ belemg-
bin. M'ɔ tılı Zozi angan'n,

2 ɔ kɔ han kɔ hele yí ngʋa'n-mɔ kɛ: “Zʋan Batisi dein y'ɔ fi ewue nun ɔ'a tinnge
nɪn ɔ! Ɛhɪka ati yɛ̂ ɔ le tunmin ɔ yɔ asinbɛnwʋn ninnge ɔ.”
3 Belemgbin Elɔdɪ hanlɪn sɔ, ɔ sanlɪn kɛ yí nianman belenzua'n mɔ bɛ fɛlɛ yí
Filipʋ nɪn ayɪ'n m'ɔ li Elodiadɪ'n dunman nun, ɔ kɔ man bɛ kɔ hyɪ Zʋan, bɛ kɔ
cɪcɪ yí ɛsɛ bɛ kɔ tʋ yí fiadɪ.
4 Afɪ Zʋan kɔ han kɔ hele belemgbin Elɔdɪ kɛ: “Nannan, Nyanmɪan mala'n
mman man wɔ́ atɪn kɛ ɛ fá Elodiadɪ já.”
5 Ɛjɔlɛ'n mɔ Zʋan hanlɪn nɪn anwʋn, belemgbin Elɔdɪ kulo kɛ ɔ man bɛ kun yí.
Nan kʋsʋ ɔ sulo Zufʋ'n-mɔ. Afɪ bɛ́ kʋalaa, bɛ bu Zʋan kɛ Nyanmɪan kpɔmanfʋɛ.
6 Nan ɔ wɔ ɛbɛlɛ dede mɔ belemgbin Elɔdɪ awɔlɛ cɪan nɪn anwʋn fɛtɪ'n mɔ
bɛ di yí afʋɛ nʋan'n juli'n, Elodiadɪ awa balasua'n kɔ si abile menian'n-mɔ
anyunnun ɛbɛlɛ. Ɔ kɔ yɔ belemgbin Elɔdɪ ɛnyɪnmɪn sʋnman
7 dede ɔ kɔ han ndâ kɛ like biala m'ɔ kulo'n, sɛ ɔ bisa a, ɔ 'fa man yí.
8 Talua'n kɔ li yí nin anʋan ɛjɔlɛ nɪn asʋ. Ɔ kɔ han kɔ hele belemgbin Elɔdɪ kɛ:
“Baba, fa Zʋan ati'n tʋ apawa nun man mín kɪkaala!”
9 Mɔ belemgbin Elɔdɪ tɪlɪ yí sɔ'n, yí lʋa kɔ bɔ yí nwʋn. Nan kʋsʋ ndâ'n m'ɔ
hanlɪn yí mgbain'n-mɔ anyunnun ɛbɛlɛ nɪn ati, ɔ kɔ man atɪn kɛ bɛ fá Zʋan
ati'n bɛ bɛ́lɛ talua'n.
10 Ɛhɪ, ɔ kɔ sʋan sʋanlan kɛ ɔ hɔ́ fiadɪ sua nɪn anun ɔ kpɛ́ Zʋan ati'n.
11 Sʋanlan'n kɔ hɔ kɔ kpɛ Zʋan ati'n ɔ kɔ tʋ yí apawa nun kɔ bɛlɛ talua'n.
Talua'n kʋsʋ kɔ hɔ kɔ fa kɔ man yí nin.
12 Mɔ Zʋan menian'n-mɔ tɪlɪ yí sɔ'n, bɛ walɪ falɪ yí fuin'n bɛ hɔlɪ sielɪ yí. Mɔ bɛ
sielɪ yí yuelɪ'n, bɛ hɔlɪ bɔlɪ nun amannɪɛ bɛ helelɪ Zozi.

Zozi 'ba man menian akpɪɪ nnun alɪɛ di
(Maakɪ 6.30-44, Luku 9.10-17, Zʋan 6.1-14)

13 Mɔ Zozi tɪlɪ amannɪɛ sɔ'n, ɔ fʋlɪ ɛlɛɛ kʋn anun ɔ hɔlɪ lɪka kʋn. Lɪka sɔ'n,
sʋanlan fíí nnʋn man ɛbɛlɛ. Nan mɔ menian'n-mɔ tɪlɪ yí sɔ'n, bɛ fi kulo kulo'n-
mɔ asʋ bɛ kɔ fa asue nɪn anʋan atɪn'n bɛ kɔ si Zozi sʋ.
14 Mɔ Zozi fi ɛlɛɛ nɪn anun 'ju'n, ɔ 'tʋ yí nyɪn an, menian ngʋnmɪn. Bɛ́ nwʋn
kɔ yɔ yí anwunnvoe, ɛsɛ ɔ kɔ man nwuluwafʋɛ'n-mɔ anwʋn kɔ sa.
15 Mɔ alíɛ'n yɔlɪ nɔsʋba'n, yí menian'n-mɔ kɔ hyʋɪn kɔ kpunnge yí. Bɛ́ nwan:
“Alíɛ a yue yɔ ɛsɛ ɛwa lika'n tɪ yí nwʋn. Yí ti, man bɛ́ atɪn maan bɛ hɔ́ kulo'n-mɔ
asʋ bɛ hɔ́ tó like bɛ lí.”
16 Zozi kɔ bua bɛ kɛ: “Ɔ tɪ man cɪnnjɪn kɛ bɛ hɔ́. Nan ɛmɔ muonun mán bɛ́
like bɛ lí.”
17 Yí menian'n-mɔ nwan: “Kpaʋn nnun ala ɔ nʋn ejue nnyuan yɛ̂ yɛ le yí ɛwa
ɔ.”
18 Zozi nwan: “Ɛmɔ fá bɛ bɛ́lɛ mín.”
19 M'ɔ hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ kɔ man meninsʋnman nɪn atɪn kɛ bɛ tɛ́tanlan
ndile nɪn asʋ. Ɛhɪ anzin, ɔ kɔ fa kpaʋn nnun'n nʋn ejue nnyuan'n ɔ kɔ tʋ yí
nyɪn anwunno ɔ kɔ la Nyanmɪan asɪ. M'ɔ lalɪ Nyanmɪan asɪ yuelɪ'n, ɔ kɔ bubu
kpaʋn'n-mɔ anun ɔ kɔ fa kɔ man yí menian'n-mɔ. Yí menian'n-mɔ kʋsʋ kɔ hye
kɔ man meninsʋnman'n.
20 Bɛ́ nun kʋn biala kɔ li dede yí kʋ kɔ yi. Kpaʋn'n m'ɔ halɪ'n, Zozi menian'n-
mɔ kɔ sɪsa. Ɔ yi ece mma bulu nʋn nnyuan.
21 Bɛ́ mɔ bɛ lili like'n tɪ kɔ yɔ akpɪɪ nnun, b'a nga man mmalasua'n-mɔ nʋn
mmatʋnman'n-mɔ bie.

Zozi 'ba nanndɪ asue nɪn anyɪnsʋ
(Maakɪ 6.45-52, Zʋan 6.15-21)

22 Ɛhɪ, menian'n-mɔ yuelɪ like di ɛbɛlɛ ala a, Zozi kɔ man yí menian'n-mɔ kɔ
fʋ ɛlɛɛ nɪn anun. Ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ bɛ kpɛ́ asue'n bɛ lí mʋa ebue kʋn ɛlɔ nán
ɔ 'gua meninsʋnman nɪn atɪn.

23 M'ɔ gualı bɛ́ atın yuelı'n, ɔ kɔ fʋ bʋka kʋn asʋ, ɔ kɔ hɔ asɔnın ɛyɔlɛ ahanmıan.
Mɔ alíɛ sanlın'n, yí ngʋnmın cein yɛ̂ anın ɔ wɔ ɛbɛlɛ ɔ.
24 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın Zozi menian'n-mɔ ɛlɛɛ'n la bunman sʋ. Asutue'n bɔ
mgbaha ɔ tu si ɛlɛɛ'n.
25 Mɔ ɔ 'kɔ alıbahıan'n, Zozi nanndı asue nın anyınsʋ ɔ lɛ kpʋ yí menian'n-mɔ.
26 Mɔ bɛ nwunlin kɛ ɔ nanndı asue nın anyınsʋ'n, esulo kɔ han bɛ́. Bɛ́ nwan:
"Ɛnwʋnmın aho! Ɛnwʋnmın aho!" Kɛmɔ anın bɛ sulo nın ati, bɛ lɛ tɛtıan.
27 Nan bɛ 'tɛtıan nın ala, Zozi nwan: "Ɛmɔ só bɛ́ ahʋnlın nán mín ɔ. Nán bɛ
sulo!"
28 Ɛhı a, Pıɛlı nwan: "Yɛ́ Mın, sɛ wɔ́ sakpa a, man n nánndı asue nın anyınsʋ
m gbʋ́ wɔ́."
29 Mɔ Pıɛlı hanlın sɔ'n, Zozi nwan: "Bala!" Pıɛlı fi ɛlɛɛ nın anun ɔ kɔ ju, ɔ lɛ
kpʋ Zozi.
30 Nan m'ɔ nwunlin kɛ asutue'n tı kpili'n, esulo kɔ han yí. Ɛsɛ kɛmɔ anın ɔ lɛ
nʋan'n, ɔ kɔ tıan. Yí nwan: "Yɛ́ Mın, de mín!"
31 Ɛbɛlɛ ala, Zozi kɔ tʋ yí sa ɔ kɔ sɔ yí nun yɛ̂ yí nwan: "Pıɛlı, wɔ́ dedi'n tı kaan
o! Ɔ yɔ sɛ mɔ a nnyan man dedi'n?"
32 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, ɔ nʋn Pıɛlı bɛ kɔ fʋ ɛlɛɛ nın anun yɛ̂ asutue'n gualı
ası ɔ.
33 Bɛ́ bʋ nga'n mɔ bɛ́ gua ɛlɛɛ nın anun'n kɔ a kɔ kʋtʋ kʋtʋ Zozi anyunnun
ɛbɛlɛ. Bɛ́ nwan: "Fɔ́ʋ́n, Nyanmıan Awa'n y'ɔ le wɔ́!"

Zozi 'ba hɔ Zenezalɛtı etin nın asʋ
(Maakı 6.53-56)

34 Bɛ kpɛlı asue'n nán b'a si ası Zenezalɛtı etin nın asʋ.
35 Ɛbɛlɛ menian'n-mɔ nwunlin Zozi nzɔlɛ. Bɛ hɔlı lıka kʋalaatin bɛ kɔ hɔ kɔ
bɔ kpayɛ kɛ Zozi a ju ɛbɛlɛ. Bɛ kɔ sʋa nwuluwafʋɛ'n-mɔ kʋalaatin bɛ kɔ bɛlɛ yí.
36 Bɛ kɔ sɛlɛ Zozi kɛ ɔ mán bɛ́ atın maan bɛ hán yí taladıɛ nın anʋan nın ala.
Bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ hanlın yí taladıɛ nın anʋan'n, bɛ́ nwʋn salı kpa bɔkɔɔ.

15

Daba menian'n-mɔ mala'n
(Maakı 7.1-13)

1 Tɛmʋn sɔ'n, *Falisifʋɛ nʋn *mala nın asʋ mgbain mmie-mɔ fi Zoluzalɛmʋn
bɛ kɔ a kɔ tʋ Zozi ɛbɛlɛ, bɛ́ nwan:
2 "Yɛ́ nan-mɔ mala'n kele yɛ́ kɛ sɛ yɛ 'di like a, yɛ nwúnnzin yɛ́ sa nın anun.
Nan nzukɛ ati yɛ̂ wɔ́ menian dıɛ'n-mɔ nni man ɛjɔlɛ sɔ nın asʋ ɔ? Sɛ bɛ 'di like
a, bɛ nnwunnzin man bɛ́ sa'n-mɔ anun."
3 Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: "Nán ɛmɔ lılı, nzukɛ ati yɛ̂ ɛmɔ di bɛ́ muonun bɛ́ mala'n-
mɔ asʋ bɛ yaci Nyanmıan dıɛ nın ɔ?
4 Afı Nyanmıan a han kɛ: *Man wɔ́ nyın sɔ́ wɔ́ sı nʋn wɔ́ nin.* Ɛsɛ yí nwan:
*Sʋanlan m'ɔ kɔ han ɛjɔlɛ ɛtɛ kɔ tia yí sı anaan yí nin'n, sʋanlan sɔ'n, ɔ sɛ kɛ bɛ kun
yí.*
5 Nan ɛmɔ dıɛ, ɛmɔ kan kele menian'n-mɔ kɛ, sɛ sʋanlan kʋn se yí sı anaan yí
nin kɛ: 'Like'n m'ɔ di mɔ mın fa mın bʋka wɔ́'n, mıın fa mın man Nyanmıan',
anın sʋanlan sɔ'n, ɔ nzı man yí sı anaan yí nin ɛjɔlɛ nun kʋ́n.
6 Kɛ ɛmɔ yɔ mɔ ɛmɔ bɔ Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ nın abʋsʋ nán ɛmɔ muonun a
li bɛ́ ngehele nın asʋ nın anın.
7 Apoo mma, *Ezayi ɛjɔlɛ'n m'ɔ hanlın wɔ ɛmɔ anwʋn'n, yí ɛhan sʋ ɔ.
Nyanmıan nanndılı Ezayi sʋ ɔ hanlın kɛ:
8 *Menian ɛhı-mɔ, bɛ le bɛ́ nʋan tuin mgban*
yɛ̂ bɛ yı mín ayɛ ɔ,
nan bɛ́ ahʋnlın'n nnʋn man mín sʋ.

9 *Bɛ́ asɔnɪn'n mɔ bɛ yɔ'n tɪ mgban.*
Ɔ sanlɪn kɛ kulo menian mala yɛ̂ bɛ kekele ɔ,
nan nán mín dɪɛ'n-mɔ ɔ."

Like m'ɔ gua sʋanlan anwʋn efian'n
(Maakɪ 7.14-23)

10 Ɛhɪ anzin, Zozi kɔ fɛlɛ meninsʋnman'n, yí nwan: "Ɛmɔ yɔ́ anzʋɛ bɛ tíe ɛjɔlɛ ɛhɪ kpa.
11 Nán like mɔ sʋanlan di'n y'ɔ gua yí nwʋn efian ɔ, nan ɛjɔlɛ m'ɔ fi yí nʋan kɔ fite'n y'ɔ gua yí nwʋn efian ɔ."
12 Ɛhɪ, yí menian'n-mɔ kɔ hyʋɪn kɔ kpunnge yí, bɛ́ nwan: "Asʋ ɛ sɪ kɛ ɛjɔlɛ'n mɔ a han nɪn a wʋlʋ Falisifʋɛ'n-mɔ ɔ?"
13 Bɛ hanlɪn sɔ a, Zozi nwan: "Baka biala mɔ nán mín Sɪ'n m'ɔ wɔ anwunno'n yɛ̂ ɔ lualɪ'n, baka sɔ'n, bɛ 'tu yí bɛ tʋ.
14 Nán bɛ tɛ bɛ́ sʋ, nan bɛ tɪ kɛ anyɪnsinlinwafʋɛ-mɔ! Sɛ anyɪnsinlinwafʋɛ kʋn di yí manngʋn anyɪnsinlinwafʋɛ taataa a, bɛ́ munnyuan bɛ 'gua kunman nun."
15 Pɪɛlɪ kukuli yí nʋan sʋ a, yí nwan: "Tu anyɪnndala ɛhɪ abʋ kele yɛ́."
16 Zozi nwan: "Ɛmɔ kʋsʋ ngʋala ndɪ man ɛjɔlɛ bʋ ɔ?
17 Ɛmɔ nzɪ man kɛ like mɔ sʋanlan kɔ li'n, ɔ kɔ yí kunnun, ɔ wɔ ɛbɛlɛ dede ɛsɛ ɔ fite ɔ?
18 Nan ɛjɔlɛ m'ɔ fi sʋanlan anʋan kɔ fite'n fi yí ahʋnlɪn nɪn anun. Yí y'ɔ gua yí nwʋn efian ɔ.
19 Ɔ sanlɪn kɛ ajʋnlɪn ɛtɛ m'ɔ man bɛ di awue, bɛ tʋn ajaa, bɛ bɔ danga, bɛ wua, bɛ di adanzɪyua ɔ nʋn menian anwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ ɛhan, ninnge sɔ'n fi bɛ́ ahʋnlɪn nun.
20 Ɛhɪ y'ɔ gua sʋanlan anwʋn efian ɔ. Nan sɛ sʋanlan 'di like nan ɔ'a nnwunnzin man yí sa nun an, ɔ ngua man yí nwʋn efian."

Ɛyɛfʋɛ balasua kʋn de Zozi di.
(Maakɪ 7.24-30)

21 Ɛhɪ anzin, Zozi fi ɛbɛlɛ yí nʋan y'ɔ le kulo'n-mɔ mɔ bɛ fɛlɛ bɛ́ Tii nʋn Sidʋn etin dɪɛ nɪn asʋ.
22 Mɔ Zozi juli ɛbɛlɛ'n, Kanaân balasua kʋn m'ɔ tɪ mân sɔ nɪn anun'n, ɔ kɔ a Zozi anwʋn ɛbɛlɛ, ɔ kɔ tɪan nun. Yí nwan: "Yɛ́ Mɪn, belemgbin *Davidi Awa, nwun mín nwʋn anwunnvoe! Wawɛ ɛtɛ bie wɔ mín wa talua nɪn anun. Ɔ kele yí yalɛ sʋnman."
23 Balasua sɔ'n hanlɪn sɔ a, Zozi ngɔ bua man ɛjɔlɛ kpɔlɛ kʋ́n. Yí menian'n-mɔ kɔ hyʋɪn kɔ kpunnge yí, bɛ́ nwan: "Ɔ le ɛtɪan ɔ si yɛ́ sʋ. Yí ti, bua yí bie maan ɔ hɔ́."
24 Mɔ bɛ hanlɪn sɔ'n, Zozi nwan: "Izalayɛ amma'n-mɔ mɔ bɛ tɪ kɛ mmʋa mɔ b'a minlin'n, bɛ́ ti yɛ̂ m malɪ ɔ."
25 Nan m'ɔ hanlɪn sɔ'n, balasua'n kɔ a kɔ kʋtʋ yí nyunnun ɛbɛlɛ, yí nwan: "Yɛ́ Mɪn, nwun mín nwʋn anwunnvoe, de mín!"
26 Zozi kɔ han kɔ hele yí kɛ: "Ɔ tɪ man kpa kɛ bɛ fa mmatʋnman'n-mɔ alɪɛ'n bɛ man njʋa mma'n-mɔ di ɔ."
27 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ'n, balasua'n nwan: "Ɔ tɪ ananhɔlɛ, yɛ́ Mɪn. Nan kʋsʋ njʋa mma'n-mɔ sɪsa alɪɛ nɪn abʋ mgbʋkpʋlʋka'n m'ɔ kɔ gua bɛ́ mín'n-mɔ tɔbɪlɪ nɪn abʋ'n bɛ di."
28 Ɛhɪ a, Zozi kɔ bua yí kɛ: "Balasua, wɔ́ dedi'n tɪ kpili! Mɔ ɛ lɛ kpʋnndɛ'n, ɔ yɔ́ sɔ man wɔ́." Mɛlɛ sɔ nɪn ala, yɛ̂ yɪ wa balasua nɪn anwʋn salɪ ɔ.

Zozi 'ba man nwuluwafʋɛ dɔʋn anwʋn sa

29 Zozi fi ɛlɔ ɔ kɔ sa kɔ a Galile asue nɪn anʋan. Ɔ kɔ fʋ kɔ tanlan bʋka kʋn asʋ.

30 Meninsʊnman kɔ a yí nwʊn ɛbɛlɛ. Bɛ 'ba a, bɛ nʊn bɛ́ mɔ bɛ tia bɛ tɔ sʊ,
anyɪnsinlinwafʊɛ, amunlefʊɛ, bubuluwafʊɛ ɔ nʊn nwuluwafʊɛ dɔʊn kpa. Bɛ
falɪ bɛ́ bɛ walɪ Zozi aja sʊ nán ɔ'a man bɛ́ kʊalaa bɛ́ nwʊn a sa.
31 Mɔ menian'n-mɔ nwunlin kɛ amunlefʊɛ'n-mɔ lɛ jʊjɔ, bubuluwafʊɛ'n-mɔ
lɛ nanndɪ, bɛ́ mɔ bɛ tia bɛ tɔ sʊ'n, bɛ lɛ nanndɪ kpa, anyɪnsinlinwafʊɛ'n-mɔ
anyɪn'n-mɔ a tike tike'n, ɔ sinlin bɛ́ nwʊn, bɛ kɔ yí Izalayɛ Nyanmɪan nɪn ayɛ.

Zozi 'ba man menian akpɪ nnan alɪɛ di
(Maakɪ 8.1-10)

32 Zozi fɛlɛlɪ yí menian'n-mɔ, yí nwan: "Meninsʊnman ɛhɪ-mɔ nʊn yɛ wɔ ɛwa
yí cɪan nsan ahɪ. Bɛ le man like fíí kʊ́n mɔ bɛ di ɔ. Bɛ́ nwʊn yɔ mín koun. Mɪn
ngulo man kɛ mɪn yaci bɛ́ m man bɛ fa bɛ́ kunnun bɛ kɔ. Sɛ mɪn yɔ yí sɔ a, bɛ
'gɔlɔ atunnun."
33 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ'n, yí menian'n-mɔ kɔ bisa yí kɛ: "Ebo ɛhɪ anun, ninhan
yê yɛ 'nyan like m'ɔ sa menian nwala ɛhɪ di ɔ?"
34 Zozi kɔ bisa bɛ́ kɛ: "Ɛmɔ le kpaʊn nyɛ?"
Bɛ́ nwan: "Yɛ le kpaʊn nsʊ, nʊn ejue nganngan bie."
35 Ɛhɪ a, Zozi kɔ man meninsʊnman'n kɔ tɛtanlan asɪ.
36 Mɔ bɛ tɛtanlanlɪn asɪ yuelɪ'n, ɔ kɔ fa kpaʊn nsʊ'n nʊn ejue'n-mɔ ɔ kɔ la
Nyanmɪan asɪ. Ɔ kɔ bubu nun ɔ kɔ man yí menian'n-mɔ kɛ bɛ hyé bɛ mán bɛ́.
37 Bɛ́ kʊalaa bɛ kɔ li dede bɛ́ kʊ kɔ yi. Yí menian'n-mɔ kɔ sɪsa yí bʊ'n m'ɔ halɪ'n,
ɔ tɪ ece mma nsʊ.
38 Bɛ́ mɔ bɛ lili'n, bɛ tɪ menian akpɪ nnan, b'a nga man mmalasua'n-mɔ nʊn
mmatʊnman'n-mɔ bie.
39 M'ɔ gualɪ meninsʊnman nɪn atɪn yuelɪ'n, ɔ fʊlɪ ɛlɛɛ nɪn anun, ɔ hɔlɪ
Magadan mân nɪn anun.

16

Zozi nʊn Zonasɪ
(Maakɪ 8.11-13, Luku 12.54-56)

1 Ɛhɪ, *Falisifʊɛ'n-mɔ nʊn *Sadusifʊɛ'n-mɔ kɔ kpʊ Zozi, afɪ bɛ kulo kɛ bɛ sɔ yí
bɛ nɪan. Bɛ kɔ han bɛ kɔ hele yí kɛ ɔ yó asinbɛnwʊn like kʊn maan bɛ nwʊ́n kɛ
yí tunmin'n m'ɔ le yí'n fi Nyanmɪan ɛlɔ.
2 Mɔ bɛ hanlɪn sɔ'n, Zozi nwan: "Nɔsʊba mɔ nyanmɪan nɪn anyunnun kɔ
bʊlʊ'n, anɪn ɛmɔ nwan eyua'n 'ba fi ɛhɪnman.
3 Ngɛlɛmɔ kʊsʊ mɔ nyanmɪan nɪn anyunnun kɔ lu'n, anɪn ɛmɔ nwan esue'n
'ba tɔ. Ɛmɔ sɪ nyanmɪan nɪn anyunnun ninnge'n-mɔ nzɔlɛ, nan kʊsʊ ɛmɔ nzɪ
man mɛlɛ'n mɔ yɛ wɔ nun'n nzɔlɛ.
4 Ajulisʊ menian ati anun ɛtɛ mɔ bɛ nnanndɪ man fɔ́ʊ́n wɔ Nyanmɪan
anyunnun'n, bɛ lɛ kpʊnndɛ asinbɛnwʊn like bɛ nɪan. Sɛ nán asinbɛnwʊn like'n
mɔ Nyanmɪan yɔlɪ manlɪn Zonasɪ nɪn an, bɛ nyɔ man nzɔlɛ kʊ́n bɛ ngele man
bɛ́. Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ yacili bɛ́ ɛbɛlɛ ɔ hɔlɪ."

Falisifʊɛ'n-mɔ nʊn Sadusifʊɛ'n-mɔ fali ayile'n
(Maakɪ 8.14-21)

5 Mɔ Zozi menian'n-mɔ 'kpɛ asue'n bɛ kɔ yí nzin ɛlɔ'n, bɛ́ lʊa kɔ fi b'a nva man
kpaʊn.
6 Zozi kɔ se bɛ́ kɛ: "Ɛmɔ nían bɛ́ nwʊn kpa wɔ *Falisifʊɛ'n-mɔ nʊn
*Sadusifʊɛ'n-mɔ fali ayile nɪn anwʊn."
7 Mɔ menian'n-mɔ tɪlɪ yí sɔ'n, bɛ kɔ han yí bɛ́ afian ɛlɔ kɛ: "Kpaʊn'n mɔ y'a
nva man'n, yí ti y'ɔ man ɔ lɛ kan sɔ ɔ."
8 Ɛjɔlɛ'n kɔ tɔ Zozi anzʊ nun, yí nwan: "Nzukɛ ati yê ɛmɔ lɛ kan kɛ kɛmɔ y'a
nva man kpaʊn'n, yí ti yê ɔ lɛ kan sɔ ɔ? Ɛmɔ dedi'n tɪ kaan o!

9 Ɛmɔ tɩlɩ man ɛjɔlɛ nɩn abʋ ɔ? Ɛmɔ ngacɩ man kpaʋn nnun'n mɔ n valɩ m
manlɩn menian akpɩɩ nnun'n lili nɩn ɔ? Ɛsɛ m'ɔ halɩ yí bʋ'n, ece nyɛ yɛ̂ ɛmɔ
sɩsalɩ ɔ?
10 Ɛsɛ kpaʋn nsʋ'n kʋsʋ mɔ n valɩ m manlɩn menian akpɩɩ nnan'n lili'n, m'ɔ
halɩ yí bʋ'n, ece nyɛ yɛ̂ ɛmɔ sɩsalɩ ɔ?
11 Ɔ yɔ sɛ mɔ ɛmɔ ndɩ man yí bʋ kɛ nán kpaʋn anwʋn ɛjɔlɛ yɛ̂ mɩɩn kan mɩn
kele ɛmɔ'n? Nan mín nwan: Ɛmɔ nían bɛ́ nwʋn kpa wɔ *Falisifʋɛ'n-mɔ nʋn
*Sadusifʋɛ'n-mɔ fali ayile nɩn anwʋn."
12 M'ɔ yɔlɩ sɔ'n, yí menian'n-mɔ kɔ tɩ yí bʋ kɛ nán ayile'n mɔ bɛ fa bɛ fɔtɔ fali
nɩn anwʋn ɛjɔlɛ y'ɔ lɛ kan ɔ. Nan Falisifʋɛ'n-mɔ nʋn Sadusifʋɛ'n-mɔ like'n mɔ
bɛ kekele nɩn anwʋn ɛjɔlɛ yɛ̂ anɩn ɔ lɛ kan ɔ.

Pɩɛlɩ 'ba han kɛ Zozi y'ɔ tɩ Izalayɛ Ngʋandefʋɛ nɩn ɔ
(Maakɩ 8.27-30, Luku 9.18-21)

13 Ɛhɩ anzin, Zozi hɔlɩ Sezale etin dɩɛ nɩn asʋ Filipʋ mân nɩn anun ɛlɔ. M'ɔ nʋn
yí menian'n-mɔ juli ɛlɔ'n, ɔ kɔ bisa bɛ́ kɛ: "Menian'n-mɔ nwan sʋanlan benin
y'ɔ le *Mân Baa'n?"
14 Kosuan sɔ'n mɔ Zozi bisalɩ nɩn anwʋn, bɛ́ nwan: "Mmie-mɔ nwan Zʋan
Batisi y'ɔ le wɔ́, mmie-mɔ nwan *Eli y'ɔ le wɔ́, mmie-mɔ nwan Zolomin y'ɔ le
wɔ́ anaan Nyanmɩan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ, bɛ́ bie y'ɔ le wɔ́."
15 Zozi nwan: "Nan ɛmɔ lɩlɩ, ɛmɔ jʋnlɩn kɛ nwan sʋanlan dɩɛ y'ɔ le mín?"
16 Simʋn Pɩɛlɩ nwan: "Kilisi'n, Izalayɛ Ngʋandefʋɛ'n y'ɔ le wɔ́. Ɛ tɩ Tɩasɩfʋɛ
Nyanmɩan nɩn Awa."
17 Ɛhɩ a, Zozi nwan: "Zonasɩ awa Simʋn, nyila hán wɔ́. Ɔ sanlɩn kɛ nán kulo
sʋanlan yɛ̂ ɔ'a man a nwun yí sɔ ɔ. Nan mín Sɩ m'ɔ wɔ anwunno ɛlɔ'n yɛ̂ ɔ'a man
a nwun yí ɔ.
18 Mín kʋsʋ mɩɩn kan mɩn kele wɔ́ kɛ ɛ li Pɩɛlɩ (yí bʋ y'ɔ le kɛ ɛbʋɛ). Ɛbʋɛ sɔ
nɩn asʋ yɛ̂ mɩn 'si mín Asɔnɩn nɩn ɔ. Ewue muonun tunmin'n m'ɔ le yí'n ngʋala
man like fíí yɔ yí nyunnun.
19 Mɩn 'fa Anwunno Belemgbin Mân nɩn anʋan sannvɛ'n mɩn wula wɔ́ sa
nun. Sʋanlan biala mɔ asɩɛ nɩn asʋ ɛwa ɛ kɔ tike anʋan'n kɔ man yí'n, anɩn b'a
tike b'a man yí anwunno ɛlɔ. Yɛ̂ sʋanlan biala kʋsʋ mɔ asɩɛ nɩn asʋ ɛwa a ndike
man anʋan nɩn a mman man yí'n, anɩn b'a ndike b'a mman man yí anwunno
ɛlɔ."
20 Mɔ Zozi hanlɩn sɔ yuelɩ'n, ɔ totualɩ yí menian'n-mɔ kɛ nán bɛ kan bɛ kele
sʋanlan kɛ Kilisi'n, Izalayɛ Ngʋandefʋɛ'n y'ɔ le yí.

Zozi 'ba han yí ewue'n nʋn yí etinnge nɩn anwʋn ɛjɔlɛ
(Maakɩ 8.31-9.1, Luku 9.22-27)

21 Ɔ fi cɩan sɔ'n m'ɔ kɔ'n, Zozi kɔ bɔ yí bʋ, ɔ kɔ han kɔ hele yí menian'n-mɔ
kɛ: "Ɔ sɛ kɛ n gɔ́ Zoluzalɛmʋn. N gɔ́ n nwún yalɛ Zufʋ mgbain'n-mɔ, ɔ nʋn
Nyanmɩan *tɛɛyɩfʋɛ mgbain'n-mɔ nʋn *mala nɩn asʋ mgbain'n-mɔ asa nun. Bɛ
'ba hun mín, nan yí cɩan nsan nɩn asʋ, n vi ewue nun mɩn 'tinnge."
22 Ɛhɩ, Pɩɛlɩ kɔ fa yí kɔ hɔ ahanmɩan, ɔ kɔ tu yí nyunnun. Yí nwan: "Yɛ́ Mɩn,
Nyanmɩan kpála gúa! Like fíí ngɔ tʋ man wɔ́."
23 Mɔ Pɩɛlɩ hanlɩn sɔ'n, Zozi kɔ kpɛ yí nyɩn ɔ kɔ se yí kɛ: "Satan, fi mín nwʋn
ɛwa kɔ mʋa. Ɛ 'totua mín atɩn, afɩ nán Nyanmɩan ajʋnlɩn yɛ̂ ɛ le yí ɔ, nan kulo
menian'n-mɔ ajʋnlɩn yɛ̂ ɛ le yí ɔ."

Like mɔ bɛ yɔ a, bɛ kʋala Zozi sʋ si'n

24 Ɛhɩ anzin, Zozi kɔ han kɔ hele yí menian'n-mɔ kɛ: "Sʋanlan m'ɔ kulo kɛ ɔ
si mín sʋ'n, n'ɔ susu yí sʋanlan baka nɩn anwʋn. Ɔ fá yí kʋlʋwa'n ɔ tʋ́ yí kɔmɩn
sʋ, nán ɔ sí mín sʋ.

25 Ɔ sanlın kɛ sʊanlan m'ɔ kulo kɛ ɔ kpʊnndɛ yí ngʊan'n, ɔ 'minlin yí ngʊan
sɔ'n. Nan sʊanlan m'ɔ kɔ si mín sʊ dede ɔ kɔ wu mín dunman nun'n, sʊanlan
sɔ'n 'nyan ngʊan.
26 Sɛ sʊanlan kʊn nyan asıɛ asʊ ɛwa ninnge'n kʊalaa nan sɛ ɔ minlin yí ngʊan
nın an, anın nzu nvasʊɛ dıɛ yê ɔ 'nyan yí sʊ ɔ? Nzu like dıɛ yê sʊanlan kʊn kʊala
kɛ ɔ yɔ ɔ de yí ngʊan ɔ?
27 *Mân Baa'n fi yí Sı anunminnyanmʊn nın anun ɔ nʊn nyanmıansʊ
mmɔfʊɛ'n-mɔ 'ba a. Sɛ ɔ ba a, ɔ 'nıan sʊanlan kʊn biala junman'n m'ɔ lili nın
anwʊn ɔ tua yí kalɛ.
28 Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ: bɛ́ mɔ b'a yia ɛwa'n, mmie-mɔ ngɔ
wu man, bɛ 'ba nwun Mân Baa'n kɛ ɔ lɛ ba ɔ di belemgbin."

17

Zozi anwʊn ɛkacie'n
(Maakı 9.2-13, Luku 9.28-36)

1 Ɛhı anzin cıan nsian, Zozi kɔ fa Pıɛlı, Zʊakı nʊn yí nianman Zʊan. Ɔ nʊn bɛ́
menian nsan nın ala bɛ kɔ tı bɛ́ nwʊn bʊka kannganlaun kʊn asʊ.
2 Ɛbɛlɛ, Zozi kɔ kaci bɛ́ nyınsʊ. Yí nyın nın anun kɔ ta kɛ sɛnzɛ, yí taladıɛ'n m'ɔ
wula'n kɔ yɔ fufue hyıɛın hyıɛın kpa kɛ kanlannıɛ.
3 Zozi menian nsan'n 'nıan an, anın Moyizı nʊn Eli nʊn Zozi bɛ lɛ jʊjɔ.
4 Mɔ Pıɛlı nwunlin yí sɔ'n, ɔ kɔ han kɔ hele Zozi kɛ: "Yɛ́ Mın, ɔ tı kpa kɛ yɛ wɔ
ɛwa. Sɛ ɛ kulo a, mın 'bɔ *tantı nsan. Wɔ́ dıɛ kʊn, Moyizı dıɛ kʊn yê Eli kʊsʊ dıɛ
kʊn."
5 Anın Pıɛlı anʊan wɔ sʊ ɔ tɛ jʊjɔ, bɔlɛ́'n tı kɛ kanlannıɛ, ɔ kɔ a kɔ hala bɛ́ sʊ.
Bɔlɛ́ nın anun, anıɛ kʊn kɔ te, yí nwan: "Sʊanlan ɛhı tı mín ehulo Baa. M'an fa
mín lʊa'n kʊalaa m'an wula yí nun. Ɛmɔ tíe yí!"
6 Mɔ yí menian'n-mɔ tılı anıɛ sɔ'n, esulo kpili kpa kɔ han bɛ́ dede bɛ kɔ butu
butu bɛ́ nyın ası.
7 Zozi kɔ a kɔ kpusu kpusu bɛ́, yí nwan: "Nán bɛ sulo, bɛ jásʊ."
8 Bɛ 'kuku bɛ́ ti sʊ a, sʊanlan fíí nnʊn man ɛbɛlɛ kɛ Zozi angʊnmın ala.
9 Mɔ bɛ fi bʊka nın asʊ bɛ 'ju'n, Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: "Like mɔ ɛmɔ a
nwun yí'n, nán bɛ kan bɛ kele sʊanlan fíí dede ɔ 'ju cıan mɔ Mân Baa'n fi ewue
nun ɔ kɔ tinnge'n."
10 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, yí menian'n-mɔ kɔ bisa yí kɛ: "Ɔ yɔ sɛ mɔ *mala
nın asʊ mgbain'n-mɔ kan kɛ Eli yê ɔ 'di mʊa ba'n?"
11 Zozi nwan: "Ɔ tı sɔ, Eli 'di mʊa ba ɔ sesie ninnge'n kʊalaa kpɛ kpɛ.
12 Nan kʊsʊ mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ Eli a a dada angʊnmın. Menian'n-mɔ
a nnwun man yí nzɔlɛ, bɛ yɔlı yí kɛ bɛ́ kunnun kulo. Mân Baa'n muonun, kɛ bɛ
'ba hele yí yalɛ nın anın."
13 Yí menian'n-mɔ tılı yí bʊ kɛ Zʊan Batisi yê anın ɔ lɛ kan yí nwʊn ɛjɔlɛ nın ɔ.

Zozi 'ba tu kpafɛlɛ kʊn anwʊn wawɛ ɛtɛ'n
(Maakı 9.14-29, Luku 9.37-43a)

14 Mɔ bɛ walı dede bɛ juli meninsʊnman nın anwʊn ɛbɛlɛ'n, bian kʊn kɔ a kɔ
kʊtʊ Zozi anyunnun, yí nwan:
15 "Yɛ́ Mín, nwun mín wa belenzua nın anwʊn anwunnvoe. Ɔ kpɛ, ɔ lɛ nwun
yalɛ sʊnman, ɔ tɔ sîn nun, bie kʊsʊ a, ɔ tɔ asue nun.
16 M'an fa yí m'an bɛlɛ wɔ́ menian'n-mɔ, nan b'a ngʊala man like fíí yɔ man
yí."
17 Zozi nwan: "Ati anun ɛtɛ mma mɔ bɛ nne man Nyanmıan bɛ nni man,
mın nʊn ɛmɔ yɛ tánlan ɛwa dede ɔ hó jú mɛlɛ benin nán ɛmɔ a nyan dedi? N

díla mín ahʋnlın n zʋ́ ɛmɔ dede ɔ jú mɛlɛ benin? Bɛ fá batʋnman'n bɛ bɛ́lɛ mín ɛwa.”
18 Bɛ kɔ fa batʋnman'n bɛ kɔ bɛlɛ Zozi. Ɔ kɔ jʋjɔ aminle sʋ ɔ kɔ hele wawɛ ɛtɛ'n. Ɔ fi yí nun kɔ fite. Ɛbɛlɛ ala, batʋnman nın anwʋn kɔ sa.
19 M'ɔ yɔlı sɔ'n, Zozi menian'n-mɔ kɔ fa bɛ́ ti bɛ kɔ bɔ yí nwʋn, bɛ́ nwan: “Nzukɛ ati yê y'a ngʋala man wawɛ ɛtɛ ɛhı tu'n?”
20 Zozi nwan: “Ɛmɔ a ngʋala man yí tu, ɔ sanlın kɛ ɛmɔ dedi'n tı kaan sʋnman. Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ sɛ ɛmɔ le dedi mɔ yí kpili ju kɛ muntadı baa a, ɛmɔ se bʋka ɛhı kɛ: ‘Bʋka, fi ɛwa tu kɔ ɛlɔ’ a, ɔ 'tu kɔ. Like fíí nnʋn man ɛbɛlɛ mɔ ɛmɔ ngɔ hʋala man yí yɔ ɔ. [
21 Nan m'ɔ tı kɛ wawɛ ɛtɛ ɛhı sʋa'n, mmʋtʋɛ ɛyɔlɛ nʋn abuala yê bɛ fa bɛ tu yí ɔ.”]

Zozi 'ba bɔ yí ewue ɔ nʋn yí etinnge nın asʋ biekun
(Maakı 9.30-32, Luku 9.43b-45)

22 Ɛhı, anın bɛ́ kʋalaa bɛ wɔ Galile mân nın anun ɛlɔ. Ɛlɛhʋn kʋn Zozi kɔ fa kɔ tʋ bɛ́ nyunnun kɛ: “Bɛ 'ba yı *Mân Baa'n bɛ man menian'n-mɔ
23 maan bɛ kun yí. Sɛ ɔ wu a, yí cıan nsan nın asʋ, ɔ fi ewue nun ɔ 'tinnge.” Yí ɛjɔlɛ sɔ'n manlın yí menian'n-mɔ anwʋn bubuli bɛ́ kpa.

Asɔnın sua nın anwʋn ajule'n

24 Mɔ bɛ juli Kapɛɛnawɔmʋn'n, bɛ́ mɔ bɛ dide asɔnın sua nın anwʋn ajule'n kɔ a kɔ tʋ Pıɛlı, bɛ́ nwan: “Ɛmɔ amın'n muonun, ɔ ndua man asɔnın sua nın anwʋn ajule'n bie ɔ?”
25 Pıɛlı nwan: “Ɔ tua bie.”
Mɔ Pıɛlı bualı bɛ́ yuelı'n, ɔ kɔ wʋlʋ sua nın anun. Ɔ nʋn mɔ ɔ 'wʋlʋ sua nın anun'n, Zozi kɔ li mʋa kɔ bisa yí kɛ: “Simʋn, ɔ tı sɛ wɔ́ ɛlɔ? Mân ɛhı anun, nwan-mɔ y'ɔ di kɛ bɛ tua ajule bɛ man mmelemgbin'n-mɔ ɔ? Bɛ́ mɔ bɛ le bɛ́ kulo nın naan, nyɔfʋɛ'n-mɔ ɔ?”
26 Pıɛlı nwan: “Nyɔfʋɛ'n-mɔ yê bɛ tua ɔ.”
Ɛhı a, Zozi nwan: “Bɛ́ mɔ bɛ le bɛ́ kulo'n, bɛ ndua man bie.
27 Nan kʋsʋ kɛmɔ yɛ ngulo man kɛ yɛ dɔ bɛ́ ngasi'n, yí ti kɔ asue nın anʋan ɛlɔ kɔ tʋ kʋba. Ejue mɔ ɛ kɔ li mʋa kɔ hyı yí'n, tɛlɛ yí nʋan nın anun. Ɛ 'ba nwun kɛ esika wɔ nun, ɔ sa mín nʋn wɔ́ yɛ́ ajule'n tua. Fa kɔ tua.”

18

Sʋanlan m'ɔ tı kpili tala bɛ́ kʋalaa'n
(Maakı 9.33-37, Luku 9.46-48)

1 Mɛlɛ sɔ'n, Zozi menian'n-mɔ walı yí nwʋn ɛbɛlɛ, bɛ kɔ bisa yí kɛ: “Yɛ́ Mın, Anwunno Belemgbin Mân nın anun, nwan sʋanlan dıɛ y'ɔ tı kpili tala bɛ́ kʋalaa ɔ?”
2 Mɔ bɛ bisalı kosuan sɔ'n, Zozi kɔ fɛlɛ batʋnman kaan kʋn, ɔ kɔ fa yí kɔ sie bɛ́ afian ɛbɛlɛ.
3 Yê yí nwan: “Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ sɛ ɛmɔ a ngaci man ɛmɔ abalabɔ'n, b'a nyɔ man kɛ mmatʋnman nganngan an, ɛmɔ ngɔ man Anwunno Belemgbin Mân nın anun ɛlɔ bie.
4 Sʋanlan m'ɔ kɔ bɛbɛlɛ yí nwʋn ası dede ɔ kɔ kaci kɛ batʋnman ɛhı'n, yí y'ɔ tı kpili Anwunno Belemgbin Mân nın anun ɛlɔ ɔ.
5 Mín dunman nun, sʋanlan m'ɔ kɔ le batʋnman kʋn m'ɔ tı kɛ ɛhı'n, anın mín muonun yê ɔ'a le mín ɔ.

Ɛtɛ ɛyɔlɛ'n
(Maakı 9.42-48, Luku 17.1-2)

6 “Mmatʊnman ɛhɪ-mɔ mɔ bɛ de mín bɛ di'n, sʊanlan m'ɔ kɔ man bɛ́ nun kʊn
kɔ tɔ ɛtɛ nɪn anun'n, sʊanlan sɔ'n, ɔ di kɛ bɛ fa ɛbʊɛ kpili kpa bɛ mɪnnda yí kɔmɪn
bɛ ju yí bɛ tʊ jenvie nɪn anun.
7 Mân nɪn a fa munnzue kɛ nun yê ninnge m'ɔ man sʊanlan tɔ ɛtɛ nɪn anun'n
wɔ ɔ. Ninnge sɔ'n-mɔ wɔ ɛbɛlɛ daa. Nan munnzue hán sʊanlan ɛhɪ m'ɔ man
ɛhɪnlɪn-mɔ tɔ ninnge ɛtɛ sɔ'n-mɔ anun'n.
8 Yí ti, sɛ wɔ́ sa kʊn anaan wɔ́ ja kʊn y'ɔ man ɛ tɔ ɛtɛ nɪn anun an, anɪn ko tʊ
mʊa. Afɪ sɛ ɔ ka wɔ́ sa kʊn anaan wɔ́ ja kʊn nán ɛ nyan ngʊan nɪn an, ɔ tɪ kpa
tala kɛ ɛ kɔ fa wɔ́ sa nnyuan'n, anaan wɔ́ ja nnyuan nɪn ɛ kɔ hɔ sîn'n m'ɔ nnun
man lé nɪn anun'n.
9 Sɛ wɔ́ nyɪn kʊn y'ɔ man ɛ tɔ ɛtɛ nɪn anun an, anɪn tu tʊ mʊa. Afɪ sɛ ɔ ka wɔ́
nyɪn kʊn nán ɛ nyan ngʊan nɪn an, ɔ tɪ kpa tala kɛ ɛ kɔ fa wɔ́ nyɪn nnyuan nɪn
ɛ kɔ hɔ sîn'n m'ɔ nnun man lé nɪn anun'n.

Bʊa'n mɔ ɔ'a minlin nɪn anwʊn anyɪnndala'n
(Luku 15.3-7)

10 “Ɛmɔ síe bɛ́ nwʊn ye nán b'a ndʊtʊ man mmatʊnman ɛhɪ-mɔ anun bie
anyunnun ngɛsɛlɛ. Afɪ mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ nyanmɪansʊ ɛlɔ, bɛ́ mmɔfʊɛ'n-
mɔ jijin mín Sɪ m'ɔ wɔ anwunno nɪn anyunnun ɛbɛlɛ cɪan daa. [
11 Ɔ sanlɪn kɛ, Mân Baa'n walɪ kɛ ɔ 'ba kpʊnndɛ bɛ́ mɔ b'a minlin'n nán ɔ de
bɛ́ ngʊan.]
12 Sɛ sʊanlan kʊn le yí mmʊa ɛya, nán sɛ nunhan kʊn minlin an, asʊ ɔ nyaci
man abulahʊanlan nʊn ngʊanlan nɪn ɛbɛlɛ, ɔ ngɔ mgbʊnndɛ man kʊn'n mɔ ɔ'a
minlin nɪn ɔ?
13 Mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ sɛ ɔ nwun yí a, yí nwʊn fɛ'n m'ɔ kɔ li'n, ɔ tala
mmʊa abulahʊanlan nʊn ngʊanlan'n mɔ b'a mminlin man'n.
14 Ɛmɔ Asɪ'n m'ɔ wɔ anwunno'n, kɛ ɔ tɪ yí nɪn ala anɪn. Ɔ ngulo man kɛ
mmatʊnman ɛhɪ-mɔ bie minlin.

Wɔ́ nianman kʊn yɔ wɔ́ ɛtɛ a, atɪn m'ɔ fata kɛ ɛ bu sʊ'n

15 “Sɛ wɔ́ nianman bie yɔ wɔ́ ɛtɛ a, kɔ tʊ yí, fɛlɛ yí ahanmɪan kan kele yí. Sɛ ɔ
nwun yí ananhɔlɛ a, anɪn wɔ́ sa a han wɔ́ nianman'n.
16 Sɛ ɛ kan nán ɔ'a ndɛ man wɔ́ sʊ a, fɛlɛ sʊanlan kʊn anaan menian nnyuan
ɛmɔ hɔ́ sésie ɛjɔlɛ'n maan bɛ lí nun adanzɪɛ. Ɔ sanlɪn kɛ menian nnyuan anaan
menian nsan anʊan ɛjɔlɛ'n yê bɛ bu yí ananhɔlɛ ɔ.
17 Nan sɛ bɛ kan nán ɔ'a ndie man an, bɔ asɔnɪn mma'n-mɔ amannɪɛ. Sɛ bɛ́
kʊsʊ bɛ kan nán ɔ'a ndie man an, bu yí kɛ ɔ tɪ sʊanlan m'ɔ nzɪ man Nyanmɪan
mɔ yí ti tɪ ɛtɛ kɛ Zufʊ m'ɔ dide ajule man Lɔmʊn amma'n-mɔ'n.
18 “Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ, sʊanlan biala mɔ asɪɛ nɪn asʊ ɛwa
ɔ kɔ li yí ɛtɛ nɪn ananhɔlɛ, m'ɔ kɔ yaci kɔ gua, mɔ ɛmɔ kɔ sɔ yí nun'n, anɪn b'a sɔ
yí nun anwunno ɛlɔ. Yê sʊanlan biala kʊsʊ mɔ asɪɛ nɪn asʊ ɛwa ɔ'a nni man yí
ɛtɛ nɪn ananhɔlɛ, mɔ ɔ'a nyaci ɔ'a ngua man, mɔ ɛmɔ a nzɔ man yí nun'n, anɪn
b'a nzɔ man yí nun anwunno ɛlɔ.
19 “Ɛsɛ mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ, asɪɛ nɪn asʊ ɛwa, sɛ menian
nnyuan anʊan sɛ bɛ́ nwʊn bɛ bisa like biala wɔ bɛ́ mmʊtʊɛ nɪn anun an, mín Sɪ
m'ɔ wɔ anwunno ɛlɔ'n 'fa man bɛ́.
20 Ɔ sanlɪn kɛ lɪka biala mɔ menian nnyuan anaan nsan kɔ yia wɔ mín
dunman nun'n, n wɔ bɛ́ afian ɛbɛlɛ.”

Akʊa'n mɔ ɔ'a nva man yí manngʊn nɪn anwʊn sa

ɔ'a nje man yí nɪn anwʊn anyɪnndala'n

21 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, Pɪɛlɪ kɔ hyʊɪn kɔ mantan yí ɔ kɔ bisa yí kɛ: “Yɛ́
Mɪn, sɛ mín nianman bie di mín nwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ a, anɪn n yáci yí nwʊn sa n jé yí
fâ nyɛ? N yáci yí nwʊn sa n jé yí dede fâ nsʊ ɔ?”

22 Zozi nwan: “Cɛcɛ, m'an nze man wɔ́ kɛ ɛ fá yí nwʋn sa ɛ hyé yí fâ nsʋ, nan
fa yí nwʋn sa ce yí fâ abulasʋ nʋn nsʋ.
23 “Ɛhı ati, ɛ 'nwun like mɔ Anwunno Belemgbin Mân'n soman yí'n. Belemg-
bin kʋn nwan ɔ 'dide yí esika'n kʋalaa mɔ yí ngʋa'n-mɔ tua yí'n.
24 Kɛ ɔ bɔlı yí bʋ mɔ ɔ 'tıtı mgbʋndan'n, bɛ nʋn yí ngʋa'n-mɔ anun kʋn kɔ a, ɔ
tua yí kotoku akpıı kɔ yɔ nyɛ.
25 Akʋa sɔ'n le man like fíí m'ɔ fa tua kalɛ nın ɔ. Yí mın'n kɔ man atın kɛ bɛ
tɔ́nın yí nʋn yí yı, nʋn yí mma'n-mɔ nʋn bɛ́ nwʋn ninnge'n kʋalaatin bɛ fá bɛ
túa kalɛ'n.
26 “Mɔ yí mın'n hanlın sɔ'n, akʋa'n kɔ tu kɔ tɔ yí ja nun ɔ kɔ bʋtʋ yí nwʋn ɔ kɔ
hele yí kɛ: ‘Mín mın, si abʋtalɛ, nán wɔ́ esika'n, m 'ba tua yí kʋalaa mın man
wɔ́.’
27 Akʋa'n hanlın ɛhı a, yí mın'n kɔ nwun yí nwʋn anwunnvoe, ɔ kɔ fa kalɛ'n
ɔ kɔ hye yí ɔ kɔ yaci yí maan ɔ kɔ hɔ.
28 “Akʋa'n fi ɛbɛlɛ ɔ kɔ fite. Mɔ ɔ 'kɔ'n, ɔ nʋn yí manngʋn kʋn m'ɔ nʋn yí di
junman lıka kʋn'n kɔ yia. Yí manngʋn sɔ'n tua yí esika kaan bie. Ɔ kɔ sɔ yí
konvin ɔ kɔ mian. Yí nwan: ‘Tua mín esika'n man mín!’
29 “Yí manngʋn'n kɔ tu kɔ tɔ yí ja nun ɔ kɔ bʋtʋ yí nwʋn ɔ kɔ hele yí kɛ:
‘Anianman, si abʋtalɛ, nán wɔ́ esika'n, mın 'ba tua mın man wɔ́.’
30 “Ɔ hanlın ɛhı a, akʋa'n ngɔ tie man, ɔ kɔ man bɛ kɔ hyı yí manngʋn'n bɛ kɔ
tʋ yí fiadı dede ɔ kɔ ju cıan mɔ ɔ kɔ tua yí kalɛ'n.
31 Mɔ ngʋa ɛhınlın-mɔ nwunlin yí nyɔlıɛ sɔ'n, bɛ́ nwʋn kɔ bubu bɛ́, bɛ kɔ hɔ
kɔ han kɔ hele bɛ́ mın'n.
32 “Nan mɔ mınlıan'n tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ kɔ man bɛ kɔ fɛlɛ akʋa sɔ'n, ɔ kɔ han kɔ
hele yí kɛ: ‘Akʋa ati anun ɛtɛ! M'an fa wɔ́ kalɛ'n kʋalaa m'an hye wɔ́. Ɔ sanlın
kɛ a bʋtʋ wɔ́ nwʋn a hele mín.
33 Kɛ n nwunlin wɔ́ nwʋn anwunnvoe'n, wɔ́ kʋsʋ ɔ di kɛ ɛ nwun wɔ́ manngʋn
nın anwʋn anwunnvoe.’
34 Belemgbin'n kɔ fɛ ɛya kpa, ɔ kɔ tʋ akʋa'n kʋsʋ fiadı dede ɔ kɔ ju cıan m'ɔ kɔ
tua yí kalɛ'n.”
35 Zozi kɔ han kɔ tʋ sʋ kɛ: “Sɛ sʋanlan di ɛmɔ anwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ nán ɛmɔ a nyı
man bɛ́ kunnun b'a nyaci man yí nwʋn sa b'a nje man yí a, mín Sı'n kʋsʋ m'ɔ
wɔ anwunno'n nyaci man ɛmɔ anwʋn sa ɔ nje man ɛmɔ.”

19

Eyila nın anwʋn ɛjɔlɛ'n
(Maakı 10.1-12)

1 Mɔ Zozi yuelı yí ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ kan'n, ɔ fi Galile mân nın anun ɛbɛlɛ ɔ kɔ hɔ
Zude mân nın anun, asue Zuludın nın anzin ɛlɔ ebue kʋn.
2 Meninsʋnman sili yí sʋ. Bɛ 'ba a, bɛ nʋn nwuluwafʋɛ. Zozi manlın bɛ́
nwuluwafʋɛ'n-mɔ anwʋn salı.
3 Anın *Falisifʋɛ mmie-mɔ wɔ meninsʋnman nın anun. Bɛ kɔ kpunnge Zozi
anwʋn ɛbɛlɛ. Kɛmɔ bɛ kulo kɛ bɛ sua yí ngaa nın ati, bɛ kɔ bisa yí kɛ: “Kpain,
asʋ yɛ́ mala'n man atın kɛ belenzua kʋn kʋala kɛ ɔ sın atın ngacile biala asʋ ɔ
yila yí yı ɔ?”
4 Bɛ bisalı sɔ a, Zozi nwan: “Asʋ ɛmɔ kınngalı man yí Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun lé
kɛ abʋbɔ nın anun, Bɔfʋɛ'n bɔlı belenzua nʋn balasua.
5 M'ɔ bɔlı bɛ́ yuelı'n, yí nwan: *Ɛhıka ati, belenzua'n fi yí sı nʋn yí nin abʋ anwʋn*
'ba jasʋ. Ɔ 'fa yí nwʋn bɔ yí yı, nán bɛ́ munnyuan'n bɛ yɔ sʋanlan munmuan kʋn.
6 Yí sɔ ɛhı, anın bɛ tı man menian nnyuan kún, nan b'a yɔ sʋanlan munmuan
kʋn. Like mɔ Nyanmıan kɔ han kɔ bɔ nun'n, kulo sʋanlan n'ɔ tı nun.”
7 Mɔ Zozi hanlın sɔ'n, Falisifʋɛ'n-mɔ kɔ bisa yí kɛ: “Anın ɔ yɔ sɛ mɔ Moyizı
manlın atın kɛ belenzua hɛ́lɛ eyila kalata ɔ mán yí yı nán ɔ yíla yí'n?”

8 Zozi nwan: “Moyizı manlın atın kɛ ɛmɔ yíla bɛ́ yı-mɔ. Ɔ sanlın kɛ ɛmɔ ati
anun tı ɛtɛ. Nan abʋbɔ nın anun'n, anın ɔ tı man sɔ.
9 Mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ sʋanlan mɔ yí yı a mmɔ man bian m'ɔ kɔ yila yí ɔ
kɔ ja balasua fʋfɔlɛ'n, sʋanlan sɔ'n, anın ɔ'a tʋn ajaa.”
10 Mɔ Zozi menian'n-mɔ tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ́ nwan: “Sɛ eyila nın anwʋn ɛjɔlɛ'n tı
sʋa a, anın ɔ tı kpa kɛ bɛ nja man bɛ́ nwʋn.”
11 Mɔ bɛ hanlın sɔ'n, Zozi nwan: “Nán menian'n-mɔ kʋalaa yê bɛ tı ɛjɔlɛ sɔ
nın abʋ ɔ. Nan bɛ́ mɔ Nyanmıan a man bɛ́ yí nwʋn tunmin'n yê bɛ kʋala bɛ tı
yí bʋ ɔ.
12 Ninnge dɔʋn wɔ ɛbɛlɛ, ɔ jıjı melenzua'n mmie-mɔ, ɔ man bɛ ngʋala man
bala ja. Mmie-mɔ wɔ ɛbɛlɛ, bɛ 'wʋ bɛ́ a, anın bɛ́ nwʋn tı man kpa. Mmie-mɔ
kʋsʋ wɔ ɛbɛlɛ, bɛ sa bɛ́. Mmie-mɔ kʋsʋ wɔ ɛbɛlɛ, Anwunno Belemgbin Mân'n
dunman nun, bɛ nja man bala. Sʋanlan m'ɔ sı fasie'n, ɔ fá síe!”

(Maakı 10.13-16, Luku 18.15-17)

13 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, menian mmie-mɔ falı mmatʋnman nganngan
bɛ bɛlɛlı yí kɛ ɔ fá yí sa ɔ fúa bɛ́ nwʋn nán ɔ yéyila bɛ́ sʋ. Nan mɔ yí menian'n-mɔ
nwunlin yí sɔ'n, bɛ jʋjɔlı bɛ́.
14 Ɛhı a, Zozi nwan: “Nán bɛ totua mmatʋnman'n-mɔ atın, bɛ yáci bɛ́ maan
bɛ bála mín nwʋn. Ɔ sanlın kɛ Anwunno Belemgbin Mân'n, bɛ́ mɔ bɛ tı kɛ
mmatʋnman ɛhı-mɔ'n y'ɔ tı bɛ́ dıɛ ɔ.”
15 Zozi falı yí sa'n-mɔ fualı bɛ́ nwʋn yuelı, yí nzin y'ɔ fi ɛbɛlɛ ɔ hɔlı ɔ.

Kpafɛlɛ esikafʋɛ nın anwʋn ɛjɔlɛ'n
(Maakı 10.17-31, Luku 18.18-30)

16 Ɛhı, sʋanlan kʋn walı tʋlı Zozi, yí nwan: “Ngehelefʋɛ, nzu like dıɛ kpa yê n
yɔ́ nán m'an nyan ngʋan m'ɔ le man ayuelıɛ nın ɔ?”
17 M'ɔ hanlın sɔ'n, Zozi kɔ bisa yí kɛ: “Nzukɛ ati yê ɛ lɛ bisa mín like m'ɔ tı kpa
nın anwʋn ɛjɔlɛ ɔ? Nyanmıan angʋnmın cein y'ɔ tı kpa ɔ. Sɛ ɛ kulo kɛ ɛ nyan
ngʋan m'ɔ le man ayuelıɛ nın an, anın di mala'n-mɔ asʋ.”
18 Kpafɛlɛ'n kɔ bisa Zozi kɛ: “Anın mala benin-mɔ?”
Ɛhı a, Zozi kɔ bua yí kɛ: *“N'ɛ kun sʋanlan, n'ɛ tʋn ajaa, n'ɛ wua, n'ɛ di ato ɛ tʋ wɔ́
manngʋn bie abʋ,*
19 *man wɔ́ nyın sɔ́ wɔ́ sı nʋn wɔ́ nin, afı kulo wɔ́ manngʋn kɛ wɔ́ muonun wɔ́
nwʋn.”*
20 Mɔ Zozi hanlın sɔ'n, kpafɛlɛ'n nwan: “M'an li mala ɛhı-mɔ kʋalaa asʋ. Nan
nzukɛ like dıɛ biekun y'ɔ sɛ kɛ n yɔ́ ɔ?”
21 Zozi nwan: “Sɛ ɛ kulo kɛ ɛ yue kpa yɔ bɔkɔɔ a, anın kɔ tɔnın wɔ́ ninnge'n
kʋalaa mɔ ɛ le yí'n. Esika'n mɔ ɛ kɔ nyan yí'n, fa man ehianfʋɛ'n-mɔ, nán ɛ 'ba
nyan anwʋndıɛ dɔʋn anwunno ɛlɔ. Sɛ ɛ yɔ yí sɔ yue a, bala nán si mín sʋ.”
22 Kpafɛlɛ sɔ'n kʋsʋ a nyan yí nwʋn kpa. Nan m'ɔ tılı ɛjɔlɛ'n mɔ Zozi hanlın
helelı yí'n, yí lʋa bɔlı yí nwʋn ɔ kɔ hɔ.
23 Ɛhı, Zozi kɔ han kɔ hele yí menian'n-mɔ kɛ: “Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele
ɛmɔ kɛ sʋanlan m'ɔ kɔ nyan yí nwʋn'n, Anwunno Belemgbin Mân nın anun ɛlɔ
ɛwʋlʋɛ yɔ sı kpa man yí.
24 Ɛsɛ mıın kan mın kele ɛmɔ biekun kɛ: ɔ yɔ sı man naan kpili'n mɔ bɛ fɛlɛ yí
sʋamo'n kɛ ɔ wʋ́lʋ dɔlɔwa bɔɛ nun. Nan ɔ yɔ sı kpa man esikafʋɛ kʋn kɛ ɔ wʋ́lʋ
Nyanmıan Belemgbin Mân nın anun.”
25 Mɔ yí menian'n-mɔ tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ sinlin bɛ́ nwʋn kpa. Bɛ́ nwan: “Sɛ ɔ tı sɔ
a, anın nwan sʋanlan dıɛ yê ɔ kʋala Anwunno Belemgbin Mân nın anun kɔ ɔ?”
26 Zozi nıanlın bɛ́ dede a, yí nwan: “Ɔ yɔ sı man menian'n-mɔ, nan ɔ nyɔ sı
mman man Nyanmıan.”

27 Ɛhı, Pıɛlı kɔ jasʋ, yí nwan: “Yɛ́ mɔ y'a yaci yɛ́ ninnge'n kʋalaatin mɔ yɛ si
wɔ́ sʋ'n, anın yɛ́ kʋsʋ yɛ́ dıɛ tı sɛ?”
28 Zozi nwan: “Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ mɛlɛ mɔ *Mân Baa'n
'ba tanlan yí anunminnyanmʋn belemgbin bia nın asʋ mân fʋfɔlɛ nın anun'n,
ɛmɔ menian bulu nʋn nnyuan'n mɔ ɛmɔ si mín sʋ'n, ɛmɔ 'ba tanlan belemgbin
bia sʋ bɛ bua Izalayɛ nvilie bulu nʋn nnyuan'n ndɛɛ.
29 Ɛsɛ sʋanlan biala mɔ mín ti, ɔ kɔ yaci yí awulo, yí nianman mmelenzua
anaan mmalasua, yí sı anaan yí nin, yí mma, anaan yí ebo, ɔ 'nyan yí nwʋn sʋ
fâ ɛya, ɛsɛ ɔ 'nyan nyanmıansʋ ngʋan m'ɔ le man ayuelıɛ'n.
30 Nan kʋsʋ, bɛ́ mɔ kıkaala bɛ li mʋa'n, bɛ́ dɔʋn bɛ 'ba ha sian. Yê bɛ́ dɔʋn kʋsʋ
mɔ bɛ halı sian'n, bɛ 'ba li mʋa.

20

Kpafʋ'n-mɔ ahatua nın anwʋn anyınndala'n

1 “Ɛ 'nwun like mɔ Anwunno Belemgbin Mân'n soman yí'n: Ɛlɛhʋn kʋn
mınlıan kʋn kɔ jasʋ ngɛlɛmɔ tutun kpa, ɔ 'kɔ a kpʋnndɛ menian maan bɛ di
junman yí divın ebo nın asʋ.
2 Bɛ́ m'ɔ nwunlin bɛ́'n, ɔ nʋn bɛ́ kɔ li cıan kʋn junman nın anwʋn gua. Y'ɔ nʋn
bɛ́ hɔlı yí divın ebo nın asʋ ɔ.
3 “Ngɛlɛmɔ dɔɛ ngʋanlan ɔ kɔ fite gua nın asʋ ɛlɔ biekun. Ɔ 'nıan an, menian
mmiekun-mɔ gugua gua nın asʋ, bɛ le man junman bɛ nni man.
4 Ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: ‘Ɛmɔ kʋsʋ hɔ́ lí junman mín ebo nın asʋ nán yí nwʋn
ahatua m'ɔ sɛ fata'n, mín 'fa mın man ɛmɔ.’
5 “Ɔ hanlın an, menian'n-mɔ kɔ tie bɛ kɔ hɔ junman nın elie yí ebo nın asʋ.
Sɛnzɛjinlan nʋn nɔsʋba dɔɛ nsan, bian'n kɔ fite biekun, ɔ kɔ nwun menian
mmiekun-mɔ nán ɔ'a fa bɛ́.
6 Mɔ bɛ 'kɔ a bɔ nɔsʋba dɔɛ nnun'n, ɔ kɔ nwun mmiekun-mɔ gua nın asʋ, nán
ɔ'a bisa bɛ́ kɛ: ‘Nzukɛ ati yê ɛmɔ gua ɛwa mgban sʋa mɔ ɛmɔ nni man junman
fíí'n?’
7 “Bɛ́ nwan: ‘Sʋanlan manlın man yɛ́ junman ti ɔ.’
“Bian'n nwan: ‘O, anın ɛmɔ hɔ́ lí junman mín divın ebo nın asʋ.’
8 “Nɔsʋba mɔ bɛ kpɔnzʋlı'n, ɔ kɔ fɛlɛ kpain'n m'ɔ nıan yí junman nın asʋ'n, yí
nwan: ‘Fɛfɛlɛ kpafʋ'n-mɔ kʋalaatin nán tua bɛ́ esika'n man bɛ́. Ɛ 'tua, di mʋa
bɔ yí bʋ bɛ́ mɔ n valı bɛ́ nɔsʋba nun'n dede nán ɔ'a tʋ bɛ́ mɔ n valı bɛ́ ngɛlɛmɔ
nun'n.’
9 “Bɛ kɔ fɛfɛlɛ bɛ́ mɔ bɛ falı bɛ́ dɔɛ nnun'n, bɛ kɔ tua bɛ́ cıan kʋn junman esika'n
bɛ kɔ man bɛ́.
10 Mɔ bɛ́ mɔ bɛ lili mʋa bɛ falı bɛ́'n 'de bɛ́ esika dıɛ'n, bɛ jʋnlın kɛ ɔ 'ba hɔ yí
nyunnun tala dɔɛ nnun mma'n-mɔ dıɛ'n. Ɔ'a nyɔ man sɔ, nan cıan kʋn junman
esika nın ala yê bɛ tualı manlın bɛ́ ɔ.
11 Bɛ 'de bɛ́ esika nın an, anın bɛ lɛ jʋjɔ bian'n bɛ́ konvin abʋ.
12 Bɛ́ nwan: ‘Kpafʋ ɛhı-mɔ mɔ b'a li junman dɔhyʋılı kʋnmgba'n, esika'n mɔ
a tua bɛ́'n nʋn yɛ́ dıɛ'n sɛ, yɛ́ mɔ yɛ jin eyua heleman ɛhı anun y'a li junman
dede alıɛ nın a fa a san'n!’
13 “Mɔ bɛ jʋjɔlı sɔ'n nán bian nın a tua a se bɛ́ nunhan kʋn kɛ: ‘Mín manngʋn,
m'an nnaka man wɔ́ o. Nán cıan kʋn junman gua'n mɔ yɛ́ nʋan sɛlı yí nwʋn'n
yê m'an tua m'an man wɔ́ nın ɔ?
14 Fa wɔ́ esika'n nán kɔ. Cıan kʋn junman esika'n mɔ mıın fa mın man wɔ́'n,
yí kʋnmgba'n yê mın 'fa mın man bɛ́ mɔ n valı bɛ́ dɔɛ nnun nın ɔ.
15 Mín esika ɔ, kɛ mın kulo kɛ mın yɔ yí'n yê mın yɔ ɔ. Anaan kɛmɔ m'an yɔ
sian mma'n-mɔ kpa'n, ɔ yɔ wɔ́ ɛya ɔ?’ ”

16 Ɛhı, Zozi kɔ han kɔ tʋ sʋ kɛ: “Bɛ́ mɔ bɛ li sian'n, bɛ 'di mʋa yɛ̂ bɛ́ mɔ bɛ li mʋa'n, bɛ 'di sian.”

Zozi 'ba bɔ yí ewue'n nʋn yí etinnge nın asʋ biekun
(Maakı 10.32-34, Luku 18.31-34)

17 Ɛhı anzin, mɔ Zozi 'kɔ Zoluzalɛmʋn'n, atunnun, ɔ kɔ fɛlɛ yí menian bulu nʋn nnyuan nın ahanmıan, ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ:
18 “Ɛmɔ tíe, yɛ lɛ kɔ Zoluzalɛmʋn. Sɛ yɛ ju ɛlɔ a, bɛ 'ba yı *Mân Baa'n bɛ man Nyanmıan *tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ, ɔ nʋn *mala nın asʋ mgbain'n-mɔ maan bɛ kun yí.
19 Bɛ 'fa yí bɛ man bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʋ'n maan bɛ gʋlʋ yí nwʋn, bɛ fin yí mgbele bɛ bʋbɔ yí kʋlʋwa nın asʋ. Ɔ wu a, yí cıan nsan nın asʋ, ɔ 'tinnge.”

Zʋakı nʋn Zʋan anin'n 'ba sɛlɛ Zozi like
(Maakı 10.35-45)

20 Ɛhı, Zebede amma'n-mɔ anin nʋn bɛ́ walı Zozi anwʋn ɛbɛlɛ. Ɔ kɔ kʋtʋ yí nyunnun ɔ kɔ sɛlɛ yí kɛ ɔ yɔ́ like kʋn mán yí.
21 Zozi kɔ bisa yí kɛ: “Nzukɛ yɛ̂ ɛ kulo kɛ n yɔ́ m mán wɔ́ ɔ?”
Balasua'n nwan: “Mín mma nnyuan ɛhı-mɔ mɔ bɛ wɔ ɛwa'n, cıan mɔ ɛ kɔ kaci belemgbin'n, man kʋn tánlan wɔ́ sa fama sʋ, man kʋn'n kʋsʋ tánlan wɔ́ sa bɛ̂ sʋ.”
22 Mɔ balasua'n hanlın ɛhı'n, Zozi nwan: “Like'n mɔ ɛmɔ lɛ kpʋnndɛ'n, ɛmɔ nzı man. Asʋ kangɔ'n mɔ mın 'ba nʋn nun'n, ɛmɔ kɔ hʋala nun nʋn ɔ?”
Bɛ́ nwan: “Yuo, yɛ kɔ hʋala nun nʋn.”
23 Zozi nwan: “Ɔ tı ananhɔlɛ kɛ ɛmɔ 'ba nʋn mín kangɔ nın anun, nan kʋsʋ m'ɔ tı mín fama sʋ, anaan mín bɛ̂ sʋ ɛtanlan'n, nán mín yɛ̂ mın fa menian'n-mɔ mın sie ɛbɛlɛ ɔ. Nan bɛ́ mɔ mín Sı a sesie a man bɛ́'n yɛ̂ ɔ 'fa bɛ́ sie ɛbɛlɛ ɔ.”
24 Mɔ yí menian bulu ɛhınlın-mɔ tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ fɛlı anianman nnyuan nın anwʋn ɛya.
25 Ɛhı, Zozi kɔ fɛlɛ bɛ́ kʋalaatin ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: “Ɛmɔ sı kɛ mân nın anun mmelemgbin'n-mɔ, ɔ nʋn bɛ́ mgbain'n-mɔ, bɛ kele bɛ́ menian'n-mɔ yalɛ bɛ sisi bɛ́.
26 Nan ɛmɔ afian ɛwa dıɛ, ɔ tı man sɔ. Ɛmɔ afian, m'ɔ kulo kɛ ɔ kaci kpain'n, ɔ káci ɛmɔ akʋa.
27 Ɛmɔ nunhan m'ɔ kulo kɛ ɔ di ɛmɔ anyunnun'n, ɔ yɔ́ ɛmɔ kanga.
28 Ɛhı ati, *Mân Baa'n, ɔ'a mma man kɛ ɔ 'ba maan bɛ sʋ yí, nan yí muonun ɔ walı menian'n-mɔ ɛsʋ́ɛ nán ɔ'a fa yí ngʋan'n ɔ'a le menian dɔʋn ati.”

Zozi 'ba man anyınsinlinwafʋɛ nnyuan nwun ası
(Maakı 10.46-52, Luku 18.35-43)

29 Mɔ bɛ fi Zeliko kulo nın anun bɛ 'fite'n, menian dɔʋn kpa sili bɛ́ sʋ.
30 Anın anyınsinlinwafʋɛ nnyuan gua atın nın anʋan ɛbɛlɛ. Mɔ bɛ tılı kɛ Zozi lɛ sın'n, bɛ kɔ tıan nun, bɛ́ nwan: “Yɛ́ Mın, belemgbin *Davidi Awa, nwun yɛ́ nwʋn anwunnvoe!”
31 Menian'n-mɔ kɔ totua bɛ́ kɛ bɛ múan bɛ́ nʋan. Bɛ 'totua bɛ́ a, anın bɛlɛ mɔ bɛ lɛ tıan nun kpa, bɛ́ nwan: “Yɛ́ Mın, belemgbin Davidi Awa, nwun yɛ́ nwʋn anwunnvoe!”
32 Zozi kɔ jinlan ɔ kɔ fɛlɛ bɛ́, ɔ kɔ bisa bɛ́ kɛ: “Nzu yɛ̂ ɛmɔ kulo kɛ n yɔ́ m mán ɛmɔ ɔ?”
33 Bɛ́ nwan: “Yɛ́ Mın, yɔ maan yɛ nwún ası.”
34 Bɛ́ nwʋn kɔ yɔ Zozi koun. Ɔ kɔ fa yí sa'n kɔ fua bɛ́ nyın'n. Ɛbɛlɛ ala, bɛ kɔ nwun ası yɛ̂ bɛ sili yí sʋ ɔ.

21

Zozi 'ba wʋlʋ Zoluzalɛmʋn kulo nɪn anun
(Maakɪ 11.1-11, Luku 19.28-40, Zʋan 12.12-19)

1 Zozi nʋn yí menian'n-mɔ, bɛ kɔ a dede bɛ kɔ ju kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Bɛtɪfaze
nɪn asʋ. Kulo sɔ'n mantan Zoluzalɛmʋn. Bɛ kɔ bɔ nun *Olivʋ bʋka nɪn asʋ.
Ɛbɛlɛ, Zozi kɔ sʋan yí menian'n-mɔ anun nnyuan,
2 yí nwan: "Ɛmɔ hó kulo'n m'ɔ wɔ ɛmɔ anyunnun ɛlɔ nɪn asʋ. Mɔ ɛmɔ 'fite kulo
nɪn asʋ ɛbɛlɛ ala'n, ɛmɔ 'ba nwun kɛ afunlunmun bɪlɪɛ kʋn nʋn yí wa mɪnnda
ɛbɛlɛ. Ɛmɔ nyánnjɪ bɛ́ bɛ bɛ́lɛ mín.
3 Sɛ sʋanlan bie bisa ɛmɔ ɛjɔlɛ a, ɛmɔ hán kɛ: 'Yɛ́ Mɪn a hian yí nwʋn.' Ɛmɔ
kan sɔ a, bɛ 'ba yaci ɛmɔ maan bɛ fa bɛ́ bɛ ba."
4 Ɔ man ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmɪan kpɔmanfʋɛ'n hanlɪn'n kpɪnlɪn sʋ:
5 *Nyanmɪan nwan: Kan kele Sivn amma'n-mɔ,*
ɛmɔ nían, ɛmɔ belemgbin'n tɪ afunlunmun sʋ.
Yí ahʋnlɪn la asɪ ɔ lɛ ba ɛmɔ anwʋn ɛlɔ
ɔ tɪ afunlunmun baa kʋn asʋ.
6 Mɔ Zozi manlɪn bɛ́ ngalɪɛ sɔ'n yuelɪ'n, yê yí menian nnyuan'n hɔlɪ ɔ. Like'n
mɔ Zozi helelɪ bɛ́ kɛ bɛ yɔ́'n, bɛ yɔlɪ.
7 Bɛ kɔ fa afunlunmun'n nʋn yí wa'n bɛ kɔ a. Bɛ kɔ yɪyɪ bɛ́ taladɪɛ'n-mɔ bɛ kɔ
gua bɛ́ sʋ, yê Zozi fʋlɪ tanlanlɪn afunlunmun baa nɪn asʋ ɔ.
8 Menian dɔʋn kpa kɔ yɪyɪ bɛ́ taladɪɛ'n bɛ kɔ sɪsɛ yí atɪn nɪn anun. Mmie-mɔ
kʋsʋ kɔ kpɪkpɛ aye malɛ bɛ kɔ sɪsɛ yí atɪn nɪn anun.
9 Bɛ́ mɔ bɛ li bɛ́ nyunnun'n ɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ li Zozi anzin'n kɔ bɔ kɔ sulo. Bɛ́
nwan:
"Hozanna!
Nyila hán belemgbin *Davidi Awa'n!
Nyila hán sʋanlan ɛhɪ m'ɔ lɛ ba wɔ yɛ́ Mɪn dunman nun'n!
Hozanna!
Nyila hán Nannan Nyanmɪan m'ɔ wɔ anwunno anwunno ɛlɔ'n!"
10 Mɔ Zozi 'wʋlʋ Zoluzalɛmʋn kulo nɪn anun'n, kulo bɔndɪn'n kɔ kpusu.
Menian'n-mɔ kɔ bisa kɛ: "Nwan sʋanlan dɪɛ ɔ?"
11 Meninsʋnman'n nwan: "Nyanmɪan kpɔmanfʋɛ Zozi m'ɔ fi Galile kulo'n
mɔ bɛ fɛlɛ yí Nazalɛtɪ nɪn asʋ nɪn ɔ."

Zozi 'ba fʋan bɛ́ mɔ bɛ lɛ di gua

Nyanmɪan awulo nɪn anun'n
(Maakɪ 11.15-19, Luku 19.45-48, Zʋan 2.13-22)

12 Zozi kɔ wʋlʋ Nyanmɪan awulo nɪn anun, ɔ kɔ fʋan bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ lɛ di
gua nun'n. Ɔ kɔ han bɛ́ mɔ bɛ kaci esika'n tɔbɪlɪ'n-mɔ kɔ gua. Bɛ mɔ bɛ lɛ tɔnɪn
mɔlɔnʋnman'n, ɔ kɔ han bɛ́ bia'n-mɔ kɔ gua.
13 M'ɔ hanlɪn bɛ́ ninnge'n-mɔ gualɪ yuelɪ'n, yí nwan: "Nyanmɪan Anʋan
Ɛjɔlɛ'n lɛ kele kɛ: *Bɛ 'ba fɛlɛ mín sua'n mmʋtʋɛ sua.* Nan ɛmɔ dɪɛ, ɛmɔ a fa a kaci
awue sua!"
14 Anyɪnsinlinwafʋɛ, ɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ tia bɛ tɔ sʋ'n mmie-mɔ kɔ a Nyanmɪan
awulo nɪn anun, Zozi anwʋn ɛbɛlɛ. Zozi kɔ man bɛ́ nwʋn kɔ sa.
15 Nan mɔ Nyanmɪan *tɛɛyɪfʋɛ'n-mɔ, ɔ nʋn *mala nɪn asʋ mgbain'n-mɔ
nwunlin asinbɛnwʋn ninnge'n mɔ Zozi yɔlɪ'n, ɔ nʋn mmatʋnman'n-mɔ mɔ
anɪn bɛ lɛ tɪan Nyanmɪan awulo nɪn anun bɛ́ kan kɛ: "Anunminnyanmʋn hán
belemgbin *Davidi Awa'n!", Zozi anwʋn kɔ yɔ bɛ́ ɛya.
16 Ɛhɪ, bɛ kɔ bisa Zozi kɛ: "Asʋ ɛ tɪ ɛjɔlɛ'n mɔ bɛ lɛ kan'n?"
Zozi nwan: "Yuo o. Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nwan: *A fa ayɛ ɛyɪɛ nɪn a wula mmatʋnman'n-
mɔ nʋn adɔman'n-mɔ anʋan.* Ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ, asʋ ɛmɔ kɪnngalɪ man yí lé ɔ?"

17 M'ɔ hanlın sɔ yuelı'n, ɔ kɔ yaci bɛ́ ɛbɛlɛ ɔ fi kulo nın anun ɔ kɔ fite ɔ kɔ hɔ kɔ
la Betanin kulo nın asʋ.

Zozi 'ba bɔ figi baka kʋn sasan
(Maakı 11.12-14,20-24)

18 Alíɛ hınlın mɔ Zozi 'sa ba Zoluzalɛmʋn'n, ɛhɔɛ kɔ hun yí.
19 Ɔ kɔ nwun *figi baka kʋn atın nın anʋan, ɔ kɔ hɔ yí bʋ. Ɔ juli ɛbɛlɛ a, nyâ
ngʋnmın, ɔ ngɔ nyan baa sʋ. Ɛhı, ɔ kɔ se figi baka'n kɛ: "Ɔ fi ɛnɛ m'ɔ kɔ'n, ɛ nzu
man baa fíí kʋ́n lé." Ɛbɛlɛ ala, figi baka'n kɔ yue yʋı bɔkɔɔ.
20 Mɔ yí menian'n-mɔ nwunlin yí sɔ'n, ɔ sinlin bɛ́ nwʋn. Bɛ kɔ bisa Zozi kɛ:
"Nan ɔ yɔ sɛ mɔ figi baka nın a yue yʋı kıkaala'n?"
21 Zozi nwan: "Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ sɛ ɛmɔ le dedi mɔ ɛmɔ
dedi'n jin yí ja nun'n, mɔ m'an yɔ figi baka ɛhı'n, ɛmɔ 'ba hʋala yí yɔ, ɛsɛ bɔbɔ
sɛ ɛmɔ se bʋka ɛhı kɛ: 'Tu wó bʋ ɛwa, tutu kɔ tɔ jenvie nın anun' an, ɔ 'kɔ.
22 Sɛ ɛmɔ le dedi a, like biala mɔ ɛmɔ kɔ bisa yí mmʋtʋɛ nın anun'n, ɛmɔ asa
'kan yí."

Zozi tunmin'n m'ɔ le yí'n
(Maakı 11.27-33, Luku 20.1-8)

23 Zozi kɔ wʋlʋ Nyanmıan awulo nın anun, ɔ kɔ hehele menian'n-
mɔ Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n. Nyanmıan *tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ nʋn Zufʋ
mgbain'n-mɔ kpʋlı Zozi, bɛ́ nwan: "Tunmin benin yê ɛ le yí ɛ yɔ ninnge sʋa-
mɔ ɔ? Nwan sʋanlan dıɛ y'ɔ manlın wó yí nwʋn atın ɔ?"
24 Zozi nwan: "Mın 'bisa ɛmɔ kosuan kʋn. Sɛ ɛmɔ tu yí nʋan an, mín kʋsʋ
mın 'kele ɛmɔ sʋanlan'n m'ɔ man mín tunmin maan mın yɔ ninnge sʋa-mɔ'n.
25 Nyanmıan y'ɔ sʋanlın Zʋan kɛ ɔ sɔ́nın menian'n-mɔ ɔ, anaan kulo
menian'n-mɔ yê bɛ sʋanlın yí ɔ?"
Mɔ Zozi bisalı bɛ́ kosuan sɔ'n, akpʋlʋwa tɔlı bɛ́ afian ɛlɔ. Bɛ́ nwan: "Sɛ yɛ kan
kɛ Nyanmıan yê ɔ sʋanlın yí a, ɔ 'ba bisa yɛ́ kɛ: 'Nan nzukɛ ati yê ɛmɔ a nne man
yí b'a nni man'n?'
26 Nan sɛ yɛ kan kɛ: 'Menian'n-mɔ yê bɛ sʋanlan yí' a, meninsʋnman'n 'fɛ yɛ́
nwʋn ɛya. Afı bɛ́ kʋalaa bɛ de bɛ di kɛ Zʋan tı Nyanmıan kpɔmanfʋɛ."
27 Ɛhı a, bɛ kɔ bua Zozi kɛ: "Yɛ nzı man."
Zozi kʋsʋ nwan: "Sɛ ɛmɔ nzı man an, mín kʋsʋ mın ngan man sʋanlan'n m'ɔ
man mín tunmin maan mın yɔ ninnge sɔ'n-mɔ'n mın ngele man ɛmɔ."

Mmatʋnman nnyuan nın anwʋn anyınndala'n

28 Ɛsɛ Zozi nwan: "Ɛmɔ tíe. Anın bian kʋn le yí mma nnyuan. Cıan kʋn, ɔ
kɔ han kɔ hele nunhan kpain'n kɛ: 'Mín wa, ɛnɛ, kɔ divın ebo nın asʋ ɛlɔ kɔ li
junman.'
29 "Batʋnman'n tua se yí sı kɛ: 'Mın ngɔ man.' Ɔ tı ɛbɛlɛ dede yí nzin hyɛlı, ɔ
kɔ jasʋ ɔ kɔ hɔ ebo nın asʋ.
30 "Sıɛ'n kɔ han ɛjɔlɛ kʋnmgba sɔ'n ɔ kɔ hele yí wa kutua'n. Ɔ hanlın an, yí
wa'n nwan: 'Baba, m'an tı, mın 'kɔ.' Baa'n ngɔ hɔ man ebo nın asʋ.
31 "Anın mmatʋnman nnyuan'n, benin y'ɔ yɔlı yí sı ehulo like ɔ?"
Bɛ́ nwan: "Nunhan kpain nın ɔ."
Ɛhı, Zozi nwan: "Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ, bɛ́ mɔ bɛ dide ajule'n,
ɔ nʋn tutu'n-mɔ, bɛ 'di mʋa ɛmɔ anyunnun Nyanmıan Belemgbin Mân nın
anun ɛlɔ.
32 Ɔ sanlın kɛ Zʋan walı, ɔ helelı ɛmɔ atın kpa'n, nan ɛmɔ a nva man sʋ. Nan
bɛ́ mɔ bɛ dide ajule'n, ɔ nʋn tutu'n-mɔ, bɛ́ dıɛ, bɛ lelı yí bɛ lili. Ɛmɔ a nwun kɛ
menian sɔ'n-mɔ kʋalaa a le yí a li. Nan ɛmɔ dıɛ, ɛmɔ a nnun man bɛ́ nwʋn b'a
ngaci man bɛ́ abalabɔ'n, b'a nne man yí b'a nni man."

Divɪn ebo nɪn anwʋn anyɪnndala'n
(Maakɪ 12.1-12, Luku 20.9-19)

33 "Ɛmɔ tíe anyɪnndala kʋn biekun. Anɪn bian kʋn le yí divɪn ebo. Ɔ kɔ le yí nwʋn. Ɔ kɔ fun kunman kʋn m'ɔ hyuhyuin yí nzan'n gua nun ɔ. Ɔ kɔ si sua hyilili kʋn sʋ. Sua sɔ'n tɪ kannganlaun. Bɛ fʋ sʋ bɛ sisa ebo'n. M'ɔ yuelɪ'n, ɔ kɔ fa ebo'n kɔ wula kpafʋ-mɔ asa nun. Yê ɔ hɔlɪ yí atɪn ɔ.
34 Ɔ wɔ ɛbɛlɛ dede mɔ divɪn nɪn ɛtɪɛ'n tɛmʋn juli'n, bian'n kɔ sʋan yí ngʋa'n-mɔ kɛ bɛ hó kpafʋ'n-mɔ anwʋn ɛlɔ, bɛ hó lé yí dɪɛ'n bɛ bɛ́lɛ yí.
35 "Kpafʋ'n-mɔ kɔ hyɪ bian'n ngʋa'n-mɔ bɛ kɔ bʋ kʋn, bɛ kɔ hun kʋn, bɛ kɔ tʋtʋ nunhan kʋn kʋsʋ ɛbʋɛ bɛ kɔ hun yí.
36 Ɛsɛ bian'n kɔ sʋan yí ngʋa'n mmiekun-mɔ dɔʋn bɛ talalɪ alimʋa dɪɛ'n-mɔ. Ɛsɛ kpafʋ-mɔ kɔ yɔ bɛ́ kɛ bɛ yɔlɪ ɛhɪnlɪn-mɔ'n.
37 Sian dɪɛ, bian'n kɔ sʋan yí muonun yí wa'n bɛ́ nwʋn ɛlɔ. Yí nwan: 'Kɛmɔ ɔ tɪ mín kunnun baa'n, mɪn de mɪn di kɛ bɛ 'ba man yí anyɪnnzɔ.'
38 "Nan mɛlɛ mɔ bɛ nwunlin bian nɪn awa'n, bɛ́ nwan: 'Bɛ nían, bian ɛhɪ m'ɔ lɛ ba'n, cɪan bie dede yí dein yê ɔ 'di ajâ'n ɔ fa ebo nɪn ɔ. Yí ti, bɛ mán yɛ hún yí yɛ fá ebo'n.'
39 Ɛhɪ a, bɛ kɔ hyɪ bian nɪn awa'n bɛ nʋn yí kɔ hɔ ebo nɪn anʋan ɛlɔ bɛ kɔ hun yí.
40 "Nan sɛ bian'n m'ɔ le ebo'n ba a, kpafʋ sɔ'n-mɔ, nzu yê ɛmɔ de di kɛ ɔ 'yɔ bɛ́ ɔ?"
41 Bɛ́ nwan: "Ɔ nnwun man bɛ́ nwʋn anwunnvoe, ɔ 'kun kpafʋ ati anun ɛtɛ sɔ'n-mɔ ɔ fa yí ebo'n wula menian nvʋfɔlɛ asa nun. Tɛmʋn'n ju nán bɛ 'tɪ ebo nɪn an, anɪn bɛ yɪ yí dɪɛ bɛ bɛlɛ yí."
42 Zozi nwan: "Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun ɛjɔlɛ kpɔlɛ ɛhɪ, asʋ ɛmɔ kɪnngalɪ man yí lé ɔ?
Ɛbʋɛ'n mɔ bɛ́ mɔ bɛ lɛ si sua nɪn a ju a tʋ'n,
yí yê ɔ'a kaci ayialɪɛ nɪn asʋ ɛbʋɛ cɪnnjɪn kpa nɪn ɔ.
Like mɔ yɛ́ Mɪn a yɔ nɪn anɪn.
Ɔ tɪ ɛnyɪnmɪan like wɔ yɛ́ nyɪnsʋ!"
43 Zozi kɔ han kɔ tʋ sʋ kɛ: "Ɛhɪ ati, mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ Nyanmɪan Belemgbin Mân'n, bɛ 'tʋa ɛmɔ bɛ de bɛ man menian mɔ b'a nun bɛ́ nwʋn mɔ bɛ bɔ bala m'ɔ sɔ Nyanmɪan anyɪn'n. [
44 Sʋanlan biala m'ɔ kɔ tɔ ɛbʋɛ sɔ nɪn asʋ'n, yí nun 'tɪtɪ. Sʋanlan kʋsʋ mɔ ɛbʋɛ sɔ'n kɔ tɔ yí sʋ'n, ɔ 'nunkun yí."]
45 Mɔ Zozi buli anyɪnndala sɔ'n, Nyanmɪan *tɛɛyɪfʋɛ mgbain'n-mɔ nʋn *Falisifʋɛ'n-mɔ nwunlin kɛ bɛ́ nwʋn ɛjɔlɛ yê Zozi lɛ kan ɔ.
46 Ɛhɪ ati, bɛ kpʋnndɛlɪ atɪn mɔ bɛ 'sɪn sʋ bɛ cɪ yí. Nan kʋsʋ, meninsʋnman'n dunman nun, bɛ sulo, bɛ kɔ yaci bɛ kɔ hɔ. Ɔ sanlɪn kɛ menian'n-mɔ bu Zozi kɛ Nyanmɪan kpɔmanfʋɛ.

22

Atɔnvɔlɛ alɪɛ nɪn anwʋn anyɪnndala'n
(Luku 14.15-24)

1 Zozi buli anyɪnndala mmiekun-mɔ dɔʋn ɔ helelɪ bɛ́. Yí nwan:
2 "Anwunno Belemgbin Mân'n tɪ kɛ belemgbin kʋn m'ɔ lɛ man yí wa belenzua kʋn fa yí yɪ atɔnvɔlɛ ɔ.
3 Ɔ kɔ sʋan yí ngʋa'n-mɔ kɛ bɛ hó fɛ́lɛ bɛ́ m'ɔ tʋlɪ yí sa fɛlɛlɪ bɛ́'n kɛ b'a sesie alɪɛ nɪn a yue. Bɛ hɔlɪ fɛlɛlɪ bɛ́ a, menian sɔ'n-mɔ fíí ngɔ a man.
4 "Ɔ kɔ sʋan yí ngʋa'n mmiekun-mɔ, yí nʋan la bɛ́ nʋan nun, yí nwan: 'Ɛmɔ sé bɛ́ kɛ: M'an hun mín nnalɛ'n-mɔ nʋn naan'n-mɔ mɔ b'a lɔ kpa'n. M'an sesie alɪɛ nɪn a yue. Yí ti, ɛmɔ bála atɔnvɔlɛ nɪn abʋ.'

5 “Bɛ hɔlı fɛlɛlı bɛ́ a, menian sɔ'n-mɔ ngɔ kpinlin belemgbin anwʊn. Ɛhı jasʊ
a, ɔ lɛ kɔ yí ebolo, ɛhı jasʊ a, ɔ lɛ kɔ a tɔnın yí ninnge.
6 Mmie-mɔ kʊsʊ kɔ sɔ ngʊa'n-mɔ bɛ kɔ hele bɛ́ yalɛ dede bɛ kɔ hun bɛ́.
7 Mɔ belemgbin'n tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ kɔ fɛ ɛya. Ɔ kɔ sʊan yí nzalafʊ'n-mɔ kɛ bɛ hó
húɲ kodiawu sɔ'n-mɔ ɛsɛ bɛ yála bɛ́ kulo'n.
8 “Mɔ ɛhı tılı yí nwʊn'n, ɔ kɔ han kɔ hele yí ngʊa'n-mɔ kɛ: ‘Atɔnvɔlɛ alıɛ nın a
bın. Nan bɛ́ mɔ n vɛlɛlı bɛ́'n, bɛ́ fíí b'a mma man.
9 Yí ti, ɛmɔ hó gua nın asʊ ɛlɔ, sʊanlan biala mɔ ɛmɔ kɔ nwun yí'n, ɛmɔ fɛ́lɛ yí.’
10 Ngʊa'n-mɔ kɔ hɔ gua nın asʊ. Bɛ́ kʊalaa mɔ bɛ nʊn bɛ́ yialı'n, ati anun ɛtɛ
o, ati anun kpa o, bɛ kɔ fɛlɛ bɛ́ dede atɔnvɔlɛ sua'n kɔ yi tɛkɛɛ.
11 “Belemgbin'n kɔ wʊlʊ sua nın anun, ɔ kɔ nɛnıan bɛ́ mɔ bɛ gugua tɔbılı nın
anwʊn bɛ lɛ didi'n. Ɔ 'nıan an, anın sʊanlan kʊn tı ɛbɛlɛ. Sʊanlan sɔ'n wula
man atɔnvɔlɛ taladıɛ'n bie.
12 Belemgbin'n kɔ bisa yí kɛ: ‘Mín manngʊn, ɛ yɔlı sɛ mɔ ɛ wʊlʊlı ɛwa, kʊsʊ afı
ɛ wula man atɔnvɔlɛ taladıɛ'n bie'n?’ Bian'n ngɔ hʊala man ɛjɔlɛ fíí kan.
13 “Ɛhı, belemgbin'n kɔ han kɔ hele yí ngʊa'n-mɔ kɛ: ‘Ɛmɔ cícı yí ja'n nʊn yí
sa'n-mɔ bɛ tó yí awosin nın anun ɛlɔ gua nın asʊ. Ɛlɔ yɛ̂ ɔ 'sun ɛsɛ ɔ 'kʊan yí je
nın ɔ.’ ”
14 Zozi kɔ han kɔ tʊ sʊ kɛ: “B'a fɛlɛ menian dɔʊn, nan kʊsʊ kaan bie yɛ̂ bɛ 'fa
bɛ́ ɔ.”

Sezaa ajule'n
(Maakı 12.13-17, Luku 20.20-26)

15 Ɛhı, *Falisifʊɛ'n-mɔ hɔlı yialı bɛ kpʊnndɛlı kosuan mɔ sɛ bɛ bisa Zozi a, ɔ
kʊala kɛ ɔ fʊn ɔ tɔ bɛ́ ngaa nın anun'n.
16 Bɛ kɔ sʊan bɛ́ menian'n mmie-mɔ, ɔ nʊn belemgbin *Elɔdı menian dıɛ'n
mmie-mɔ Zozi anwʊn ɛlɔ, kɛ bɛ hó bisa yí kɛ: “Kpain, yɛ sı kɛ wó dıɛ ɛ kan
ananhɔlɛ. Like mɔ Nyanmıan kulo kɛ sʊanlan yɔ'n, ɛ kele yí ananhɔlɛ. Ajʊnlın
mɔ menian'n-mɔ kɔ fa'n, ɛ nzulo man yí nzin. Afı ɛ nnıan man sʊanlan
nyunnun ɛ mmua man yí ndɛɛ.
17 Yí ti, wó dıɛ m'ɔ wɔ wó ti anun'n, kan maan yɛ tí. Asʊ yɛ́ mala'n kele kɛ yɛ
túa ajule anaan nán yɛ tua yɛ man belemgbin Sezaa ɔ?”
18 Nan mɔ Zozi nwunlin bɛ́ ajʊnlın ɛtɛ'n, ɔ kɔ bisa bɛ́ kɛ: “Apoo mma, nzukɛ
ati yɛ̂ ɛmɔ lɛ sɔ mín nıan ɔ?
19 Esika'n mɔ ɛmɔ fa tua Sezaa ajule'n, ɛmɔ fá bie bɛ mán n nían.” Bɛ kɔ fa
kʊn bɛ kɔ bɛlɛ yí.
20 Bɛ nʊn yí walı a, yí nwan: “Nwan nvoninnin ɔ nʊn nwan dunman dıɛ yɛ̂ ɔ
wɔ sʊ ɔ?”
21 Bɛ́ nwan: “Belemgbin Sezaa ɔ.”
Ɛhı a, Zozi nwan: “Like m'ɔ tí Sezaa dıɛ'n, ɛmɔ fá mán Sezaa yɛ̂ m'ɔ tı
Nyanmıan kʊsʊ dıɛ'n, ɛmɔ fá mán Nyanmıan.”
22 Zozi mmua sɔ'n mɔ bɛ tılı'n sinlin bɛ́ nwʊn. Bɛ yacili yí ɛbɛlɛ yɛ̂ bɛ hɔlı ɔ.

Ewuetinnge nın anwʊn kosuan'n
(Maakı 12.18-27, Luku 20.27-40)

23 Cıan kʊnmgba sɔ'n, *Sadusifʊɛ'n-mɔ mɔ bɛ́ nwan ewuetinnge nnʊn man
ɛbɛlɛ'n, bɛ́ mmie-mɔ kɔ a Zozi anwʊn ɛbɛlɛ. Bɛ kɔ bisa yí kosuan kɛ:
24 “Kpain, ɛ 'nwun ɛjɔlɛ mɔ Moyizı a han'n: ‘Sɛ belenzua kʊn ja bala nán ɔ
nʊn yí b'a nwʊ man baa fíí dede nán belenzua'n wu a, yí nianman'n di kɛ ɔ ja
bala'n, nán ɔ nʊn yí wʊ baa bɛ man yí nianman'n mɔ ɔ'a wu'n.’
25 Ɛhı, anın anianman nsʊ wɔ yɛ́ afian ɛwa. Nunhan kpain'n jalı balasua
kʊn, ɔ nʊn yí a nwʊ man baa fíí dede ɔ kɔ wu. Yí nzin baa'n kɔ ja balasua sɔ'n.

26 Yí kʋsʋ ɔ nʋn yí b'a nwʋ man baa fíí dede ɔ kɔ wu, yí nzin baa dɪɛ'n kɔ fa
bala'n. Ɔ nʋn yí b'a nwʋ man baa fíí dede yí kʋsʋ ɔ kɔ wu. Bɛ le yí sɔ dede bɛ́
menian nsʋ'n kʋalaa bɛ kɔ ja balasua kʋnmgba'n dede ɔ kɔ yia. Bɛ́ fíí bɛ nʋn yí
a nwʋ man baa dede bɛ́ kʋalaa bɛ́ kɔ yue wu.
27 Yí nzin, balasua'n kʋsʋ kɔ wu.
28 Ewuetinnge cɪan'n, bɛ́ menian nsʋ'n, nunhan benin yê balasua'n tɪ yí dɪɛ
ɔ? Afɪ bɛ́ kʋalaa b'a ja yí bie."
29 Bɛ́ kosuan sɔ nɪn anwʋn, Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: "Ɛmɔ a fʋn, ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ nzɪ
man Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n nʋn Nyanmɪan tunmin'n.
30 Afɪ ewuetinnge cɪan'n, mmelenzua'n-mɔ ngɔ ja man mmalasua kʋ́n,
mmalasua'n-mɔ kʋsʋ ngɔ ja man mmelenzua kʋ́n. Nan bɛ́ kʋalaa bɛ 'kaci kɛ
nyanmɪansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ.
31 Ewuetinnge nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmɪan Kpili hanlɪn helelɪ ɛmɔ'n,
ɛmɔ kɪnngalɪ man yí lé ɔ? Ɔ hanlɪn kɛ:
32 *Abalahamʋn nʋn Izakɪ nʋn Zʋakɔbʋ, bɛ́ Nyanmɪan'n y'ɔ le mín.* Ngʋan
mma'n-mɔ, bɛ́ Nyanmɪan'n y'ɔ le yí, nan ɔ tɪ man ewue mma Nyanmɪan."
33 Mɔ meninsʋnman'n tɪlɪ Zozi ngehele sɔ'n, ɔ sinlin bɛ́ nwʋn.

Mala'n m'ɔ tɪ kpili tala bɛ́ kʋalaa'n
(Maakɪ 12.28-34, Luku 10.25-28)

34 Mɔ *Falisifʋɛ'n-mɔ tɪlɪ kɛ Zozi a hʋala *Sadusifʋɛ'n-mɔ'n, bɛ kɔ yia ɛbɛlɛ.
35 Bɛ́ nunhan kʋn tɪ *mala nɪn asʋ kpain. Ɔ kulo kɛ ɔ sɔ Zozi nɪan. Ɔ kɔ bisa
yí kɛ:
36 "Kpain, mala'n nunhan benin y'ɔ tɪ kpili tala bɛ́ kʋalaa ɔ?"
37 Zozi kɔ bua yí kɛ: *"Fa wɔ́ ahʋnlɪn'n kʋalaa, ɔ nʋn wɔ́ ɛkala'n kʋalaa, ɔ nʋn wɔ́
ajʋnlɪn'n kʋalaa kulo wɔ́ Mɪn Nyanmɪan.*
38 Mala m'ɔ li mʋa m'ɔ tɪ kpili tala bɛ́ kʋalaa nɪn anɪn.
39 M'ɔ tian yí nnyuan, m'ɔ nʋn alimʋa dɪɛ'n tɪ kʋn'n, y'ɔ le ɛhɪ: *Ɔ di kɛ ɛ kulo
wɔ́ manngʋn kɛ wɔ́ muonun wɔ́ nwʋn.*
40 Mala nnyuan ɛhɪ asʋ yê Moyizɪ nʋn Nyanmɪan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ nge-
hele'n kʋalaa jin ɔ."

Kilisi'n nʋn belemgbin Davidi
(Maakɪ 12.35-37, Luku 20.41-44)

41 Anɪn *Falisifʋɛ'n-mɔ ati a yia. Zozi kɔ bisa bɛ́ kosuan kɛ:
42 "Ɛmɔ jʋnlɪn kɛ nwan y'ɔ le *Kilisi'n? Ɔ tɪ nwan awa?"
Bɛ kɔ bua yí kɛ: "Ɔ tɪ belemgbin *Davidi awa."
43 Zozi nwan: "Nan anɪn ɔ yɔ sɛ mɔ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n manlɪn
Davidi fɛlɛlɪ yí 'mín Mɪn'n'? Afɪ Davidi nwan:
44 *Yɛ́ Mɪn a han a hele mín Mɪn kɛ:*
Tanlan mín fama sʋ,
nán mɪn 'ba fa wɔ́ mgbɔfʋɛ'n-mɔ mɪn gua wɔ́ ja abʋ.
45 Sɛ Davidi fɛlɛ yí 'mín Mɪn' an, anɪn ɔ yɔ sɛ mɔ ɛsɛ Kilisi'n tɪ Davidi awa'n?"
46 Sʋanlan fíí a ngʋala man ɛjɔlɛ kpɔlɛ kʋn bua. Ɔ fi ɛbɛlɛ, sʋanlan fíí a ngʋala
man Zozi kosuan fíí kʋ́n bisa.

23

Zozi 'ba han mala nɪn asʋ mgbain'n-mɔ

nʋn Falisifʋɛ'n-mɔ abalabɔ ɛtɛ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ
(Maakɪ 12.38-39, Luku 11.43,46; 20.45-46)

1 Ɛhɪ, Zozi kɔ han kɔ hele meninsʋnman'n nʋn yí menian'n-mɔ kɛ:

2 “*Mala nɪn asʊ mgbain'n-mɔ nʊn *Falisifʊɛ'n-mɔ yê bɛ tu *Moyizɪ mala nɪn abʊ bɛ kele menian'n-mɔ ɔ.
3 Ɛmɔ mán bé nyɪn só bé. Like biala mɔ bɛ kɔ hele kɛ ɛmɔ yɔ́'n, ɛmɔ yɔ́. Nan kʊsʊ nán bɛ nɪan bé nyɔlɪɛ dɪɛ nɪn asʊ bɛ yɔ bie. Ɔ sanlɪn kɛ mala'n mɔ bé muonun bɛ kele'n, bɛ nni man sʊ.
4 Bɛ cɪcɪ ninnge nʊnnɔɛ bɛ sʊa menian'n-mɔ, nan kʊsʊ bé muonun bɛ nva man bé sa bɛtɪa kʊn bɛ mmʊka man bé.
5 Bɛ yɔ bé ninnge dɪɛ'n-mɔ kʊalaa maan menian'n-mɔ nwun bé nzɔlɛ. Bɛ yɪyɪ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun ɛjɔlɛ'n dɔʊn bɛ bɔ yí kɛ sɛbɛ ndɛtɛlɛ ndɛtɛlɛ bɛ bʊbɔ bé nwʊnman nɪn asʊ anaan bé sa. Bɛ yɔ bé taladɪɛ'n-mɔ anʊan mgbɛsɛ-mgbɛsɛ'n-mɔ ndɪnndɪn kpa.
6 Sɛ menian'n-mɔ yia nán bɛ 'di like a, bé dɪɛ, menian mgbili mgbili'n-mɔ lɪka'n yê bɛ kpʊnndɛ bɛ tanlan ɔ. Nyanmɪan sua nɪn anun bia'n-mɔ m'ɔ jijin bé nyunnun'n, sʊ yê bɛ kulo kɛ bɛ tanlan ɔ.
7 Bɛ kulo kɛ sɛ menian'n-mɔ yia bagua nun nán sɛ bɛ 'bisa bé ahɪn an, bɛ kʊ́tʊ, ɛsɛ bɛ fɛ́lɛ bé ‘mɪnlɪan’.
8 “Ɛmɔ dɪɛ, nán bɛ man sʊanlan fíí fɛlɛ ɛmɔ ‘Mɪnlɪan’. Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ kʊalaa tɪ anianman, ɛsɛ ɛmɔ kʊalaa Amɪn'n tɪ baa kʊnmgba.
9 Asɪɛ nɪn asʊ ɛwa, nán bɛ fɛlɛ sʊanlan fíí ‘Sɪɛ’. Ɔ sanlɪn kɛ Sɪɛ kʊnmgba cein'n mɔ ɛmɔ le yí'n, y'ɔ le nunhan'n m'ɔ wɔ anwunno ɛlɔ'n.
10 Nán bɛ man sʊanlan fíí fɛlɛ ɛmɔ ‘Kpain’. Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ Kpain'n tɪ baa kʊnmgba cein, y'ɔ le Kilisi.
11 Sʊanlan m'ɔ tɪ kpili wɔ ɛmɔ afian'n, ɔ di kɛ ɔ yɔ ɛmɔ akʊa.
12 Sʊanlan m'ɔ kɔ man yí nwʊn sʊ'n, bɛ 'kan yí asɪ, nan m'ɔ kɔ han yí nwʊn asɪ'n, bɛ 'man yí sʊ.

Zozi 'ba bɔ mala nɪn asʊ mgbain'n-mɔ nʊn Falisifʊɛ'n-mɔ sasan
(Maakɪ 12.40, Luku 11.39-42,44,47-52; 20.47)

13 “Ɛmɔ *mala nɪn asʊ mgbain'n-mɔ nʊn ɛmɔ *Falisifʊɛ'n-mɔ, apoo mma, munnzue hán ɛmɔ! Ɛmɔ ngulo man kɛ ɛmɔ kɔ Anwunno Belemgbin Mân nɪn anun, nan kʊsʊ menian mɔ bɛ kulo kɛ bɛ kɔ nun'n, ɛmɔ totua bé atɪn.
[
14 “Ɛmɔ mala nɪn asʊ mgbain'n-mɔ nʊn ɛmɔ Falisifʊɛ'n-mɔ, apoo mma, munnzue hán ɛmɔ! Ɛmɔ tʊa kunlannvʊɛ mmalasua'n-mɔ bɛ de bɛ́ ninnge'n kʊalaatin nán ɛmɔ a kpɛ bé nyɪn b'a yɔ asɔnɪn ndɪnndɪn maan menian'n-mɔ nwun kɛ ɛmɔ tɪ kpa. Ɛmɔ nyɔlɪɛ sɔ nɪn anwʊn kalɛ mɔ Nyanmɪan 'ba tua ɛmɔ'n, ɔ tɪ man nzɛmɪndɛ.]
15 “Ɛmɔ mala nɪn asʊ mgbain'n-mɔ nʊn ɛmɔ Falisifʊɛ'n-mɔ, apoo mma, munnzue hán ɛmɔ. Ɛmɔ nanndɪ asɪɛ'n lɪka kʊalaatin nʊn jenvie nɪn anyɪnsʊ bɛ kpʊnndɛ sʊanlan maan ɔ kaci yí nwʊn kɛ Zufʊ'n-mɔ. Ɛmɔ nyan yí yue a, ɛmɔ man ɔ kaci sîn'n m'ɔ nnun man lé nɪn anun sʊanlan fâ nnyuan tala ɛmɔ.
16 “Anyɪnsinlinwafʊɛ mɔ bɛ kekele menian atɪn, munnzue hán ɛmɔ! Ɛmɔ nwan: ‘Sɛ sʊanlan kʊn kan asɔnɪn sua nɪn ati a, anɪn ɔ'a nyɔ man like fíí. Nan sɛ ɔ kan esika kɔkɔlɛ'n m'ɔ wɔ nun nɪn ati a, bɛlɛ mɔ anɪn ɔ'a han ndâ ɔ.’
17 Ngʊasɪafʊɛ anyɪnsinlinwafʊɛ! Esika kɔkɔlɛ'n nʊn Nyanmɪan sua'n m'ɔ man esika kɔkɔlɛ'n yɔ nwannzan-nwannzan'n, benin y'ɔ tɪ cɪnnjɪn kpa ɔ?
18 Ɛsɛ ɛmɔ nwan: ‘Sɛ sʊanlan kʊn kan *tɛɛyɪɛ mʊcɪa nɪn ati a, anɪn ɔ'a nyɔ man like fíí. Nan sɛ ɔ kan afɔlɪɛ'n m'ɔ wɔ tɛɛyɪɛ mʊcɪa nɪn asʊ nɪn an, bɛlɛ mɔ anɪn ɔ'a han ndâ ɔ.’
19 Anyɪnsinlinwafʊɛ! Tɛɛyɪɛ mʊcɪa'n nʊn sʊ ninnge'n mɔ tɛɛyɪɛ mʊcɪa'n man ɔ yɔ nwannzan-nwannzan'n, benin y'ɔ tɪ cɪnnjɪn kpa ɔ?

20 Sʋanlan m'ɔ kɔ han tɛɛyɪɛ mʋcɪa'n, anɪn ɔ'a han yí nʋn sʋ ninnge'n
kʋalaatin.
21 Sʋanlan m'ɔ kɔ han Nyanmɪan sua'n, anɪn ɔ'a han yí nʋn sʋanlan'n m'ɔ wɔ
nun nɪn ati.
22 Sʋanlan m'ɔ kɔ han Nyanmɪan belemgbin bia'n m'ɔ wɔ nyanmɪansʋ'n,
anɪn ɔ'a han Nyanmɪan m'ɔ tɪ sʋ nɪn ati ɔ'a bʋka sʋ.
23 "Ɛmɔ mala nɪn asʋ mgbain'n-mɔ nʋn ɛmɔ Falisifʋɛ'n-mɔ, apoo mma,
munnzue hán ɛmɔ! Mmaka mma kɛ mantɪ, anɛtɪ nʋn kunmɪn'n, ɛmɔ bu nun
bulu, bɛ tu kʋn bɛ man Nyanmɪan. Nan kʋsʋ mân sɛsɛ ebue'n, anwunnvoe
enwuan'n nʋn ananhɔlɛ elie'n m'ɔ tɪ mala nɪn anwʋn like cɪnnjɪn'n, ɛmɔ bubu
bɛ́ nyɪn bɛ gua sʋ. Like m'ɔ sɛ kɛ ɛmɔ yɔ́ nɪn anɪn. Ɛsɛ ɔ nni man kɛ ɛmɔ bubu bɛ́
nyɪn bɛ gua yí bʋ nga nɪn asʋ.
24 Anyɪnsinlinwafʋɛ mɔ bɛ kekele menian atɪn! Ɛmɔ sɪan nzue nɪn asʋ bɛ yɪ
nun kakʋba kaan'n mɔ la nun'n, nan kʋsʋ ɛmɔ mɪn naan kpili'n mɔ bɛ fɛlɛ yí
sʋamo'n! Ɛmɔ mian bɛ́ nyɪn bɛ di bɛ́ mala nganngan'n-mɔ kʋalaatin asʋ, nan
kʋsʋ ɛmɔ nni Nyanmɪan dɪɛ'n-mɔ asʋ.
25 "Ɛmɔ mala nɪn asʋ mgbain'n-mɔ nʋn ɛmɔ Falisifʋɛ'n-mɔ, apoo mma,
munnzue hán ɛmɔ! Ɛmɔ nwunnzin kangɔ'n nʋn talie nɪn anzin'n, nan kʋsʋ
yí kunnun tɪ awue nʋn ati anun ɛtɛ ninnge ngʋnmɪn.
26 Falisifʋɛ anyɪnsinlinwafʋɛ, di mʋa nwunnzin kangɔ'n nʋn talie nɪn akun-
nun nán a nwunnzin yí nzin'n kʋsʋ.
27 "Ɛmɔ mala nɪn asʋ mgbain'n-mɔ nʋn ɛmɔ Falisifʋɛ'n-mɔ, apoo mma,
munnzue hán ɛmɔ! Ɛmɔ soman tomo mɔ b'a han yí ayile fufue kanlanman
ɔ. Nan kʋsʋ yí kʋ nɪn anun tɪ mmowe ngʋnmɪn nʋn ninnge kpɔlɔlɪwa ngacile
kʋalaatin.
28 Kɛ ɛmɔ kʋsʋ tɪ yí nɪn anɪn. Menian'n-mɔ nwun ɛmɔ a, bɛ bu ɛmɔ meninkpa.
Nan kʋsʋ apoo mma y'ɔ le ɛmɔ, ajʋnlɪn ɛtɛ ɛtɛ ngʋnmɪn wɔ ɛmɔ ati anun.
29 "Ɛmɔ *mala nɪn asʋ mgbain'n-mɔ, nʋn ɛmɔ *Falisifʋɛ'n-mɔ, apoo mma,
munnzue hán ɛmɔ! Nyanmɪan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ mɔ bɛ kɔ wu'n, ɛmɔ tʋ bɛ́
tomo kanlanman kpa.
30 Ɛmɔ nwan: 'Sɛ ɔ tɪ kɛ yɛ́ nan-mɔ bɛlɛ sʋ anɪn yɛ wɔ ɛbɛlɛ a, ahan yɛ́ nʋn bɛ́,
yɛ́ bʋ a nyɔ man kʋ́n y'a ngun man Nyanmɪan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ.'
31 Ɛmɔ muonun di ɛmɔ anwʋn adanzɪɛ kɛ bɛ́ mɔ bɛ hunlin Nyanmɪan
mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ, bɛ́ bʋsʋ menian y'ɔ le ɛmɔ.
32 Sɛ ɔ tɪ sɔ a, anɪn like mɔ ɛmɔ anan-mɔ bɔlɪ yí bʋ'n, ɛmɔ gʋ́a yí bʋ!
33 "Ati ɛtɛ mma kɛ owo! Ɔ yɔ sɛ mɔ ɛmɔ jʋnlɪn kɛ ɛmɔ ati ngɔ ha man sîn'n m'ɔ
le man ayuelɪɛ nɪn anun ɔ?
34 Ɛhɪka ati, ɛmɔ tíe. Mɪn 'ba sʋan Nyanmɪan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ,
bɛngɛlɛfʋɛ'n-mɔ, nʋn mala nɪn asʋ mgbain-mɔ ɛmɔ anwʋn ɛlɔ. Ɛmɔ 'ba hun
mmie-mɔ, bɛ bʋbɔ mmie-mɔ kʋlʋwa sʋ, bɛ fin mmie-mɔ mgbele Zufʋ'n-mɔ
asɔnɪn sua'n-mɔ anun, bɛ kele bɛ́ ahʋlʋwa kulo'n-mɔ asʋ.
35 Ɔ bɔ yí bʋ sɛsɛfʋɛ Abɛlɪ ehuan'n mɔ bɛ hunlin yí nɪn asʋ dede ɔ kɔ ju Balasi
awa Zakali mɔ bɛ lili yí awue Nyanmɪan sua'n nʋn tɛɛyɪɛ mʋcɪa nɪn afian'n,
bɛ́ mɔ b'a nyɔ man ɛtɛ fíí mɔ bɛ hunlin bɛ́'n, bɛ́ awue elie nɪn anwʋn jɔwɔlɛ'n
kʋalaa kpolo ɛmɔ ati.
36 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ menian sɔ'n-mɔ kʋalaatin mɔ bɛ
lili bɛ́ awue bɛ hunlin bɛ́'n, bɛ́ ewue nɪn anwʋn jɔwɔlɛ'n 'kpolo ajulisʋ menian
ɛhɪ-mɔ ati."

Zozi 'ba yɪ awɔ́lɛ gua Zoluzalɛmʋn amma'n-mɔ anwʋn
(Luku 13.34-35)

37 Ɛhɪ, Zozi nwan: "Zoluzalɛmʋn, Zoluzalɛmʋn, wɔ́ mɔ ɛ kun Nyanmɪan
mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ ɛ tʋtʋ ɛbʋɛ ɛ kun bɛ́ mɔ Nyanmɪan kɔ sʋan bɛ́ wɔ́ nwʋn'n,

n gulolı yí sʋnman kɛ mın kokuan wɔ́ mma'n-mɔ anʋan mín nwʋn kɛ akɔ ɛta kokuan yí mma'n-mɔ anʋan yí ndɛba'n-mɔ abʋ'n, nan kʋsʋ ɛmɔ a ndie man!
38 Ɛmɔ nían, ɛmɔ awulo'n lɛ ba ha to kpa bɔkɔɔ.
39 Afı mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ ɛmɔ ngɔ nwun man mín nwʋn kʋ́n lé dede ɔ 'ju cıan mɔ ɛmɔ 'se kɛ: 'Nyila hán sʋanlan'n m'ɔ lɛ ba wɔ yɛ́ Mın dunman nun'n.' "

24

Nyanmıan awulo nın ebubue nın anwʋn ɛjɔlɛ'n
(Maakı 13.1-2, Luku 21.5-6)

1 Zozi fi Nyanmıan awulo nın anun ɔ kɔ fite. M'ɔ 'kɔ'n, yí menian'n-mɔ kɔ kpunnge yí kɛ ɔ tʋ́ yí nyın ɔ nían Nyanmıan awulo nın anun sua'n-mɔ.
2 Ɛhı, Zozi nwan: "Ɛhı kʋalaa mɔ ɛmɔ nwun yí ɛwa'n, mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ bɛ 'ba bubu yí bɛ gua. Ɛbʋɛ baa kʋn ngɔ tanlan man yí manngʋn asʋ."

Munnzue nʋn ahʋlʋwa'n
(Maakı 13.3-13, Luku 21.7-19)

3 Zozi kɔ hɔ kɔ tanlan ası *Olivʋ bʋka nın asʋ. Yí menian'n-mɔ kɔ a yí nwʋn ɛbɛlɛ, nán b'a bisa yí kɛ: "Anın cıan benin yê nyɔbʋɛ sɔ'n-mɔ 'kan gua ası ɔ? Wɔ́ ɛwalɛ cıan nın anwʋn nzɔlɛ'n y'ɔ le benin? Mân'n kʋsʋ ayuelıɛ cıan'n y'ɔ le benin? Kan kele yɛ́."
4 Zozi nwan: "Ɛmɔ nían bɛ́ nwʋn kpa nán sʋanlan fíí a nnaka man ɛmɔ.
5 Ɔ sanlın kɛ menian dɔʋn kpa, bɛ 'ba nanndı mín dunman nın asʋ nán bɛ́ nun kʋn biala 'ba se kɛ: '*Kilisi'n, Belemgbin Ngʋandefʋɛ'n, y'ɔ le mín.' Bɛ 'laka menian dɔʋn.
6 Ɛmɔ 'ba tı kɛ menian'n-mɔ lɛ kan ɛlɔɛ ɛjɔlɛ ɛmɔ anwʋn ɛbɛlɛ ala, ɛsɛ bɛ 'ba han bɛ kele ɛmɔ kɛ mmie-mɔ lɛ kʋn mʋa ɛlɔ. Nán bɛ man bɛ́ kunnun tıtı bɛ́, ɔ sanlın kɛ ɔ sɛ kɛ ɔ yɔ́ sɔ, kʋsʋ anın nán mân nın ayuelıɛ nın anın.
7 Mân kʋn 'ba jasʋ ɔ nʋn mân kʋn bɛ kʋn ɛlɔɛ. Belemgbin mân kʋn 'ba jasʋ ɔ nʋn belemgbin mân kʋn bɛ kʋn ɛlɔɛ. Ɛhɔɛ 'ba kpın eyuadı'n lıka mmie-mɔ, ɛsɛ asıɛ'n 'ba kpusu wɔ lıka ngacile dɔʋn.
8 Ɛhıka kʋalaa, ɔ tı kɛ balasua m'ɔ kɔ fʋ awɔlɛ sʋ yalɛ'n m'ɔ di mʋa ɔ nwun yí'n.
9 "Ɛhı, menian'n-mɔ 'ba yı ɛmɔ man maan bɛ kele ɛmɔ ahʋlʋwa ɛsɛ bɛ 'kun ɛmɔ. Mín dunman nun, menian'n-mɔ kʋalaa 'ba kpɔ ɛmɔ.
10 Nan mɛlɛ sɔ'n, menian dɔʋn kpa 'ba yaci bɛ́ dedi'n mɔ bɛ le yí'n bɛ tʋ. Bɛ 'laka bɛ́ nwʋn ɛsɛ bɛ 'kpɔ bɛ́ nwʋn.
11 Ato mgbɔmanfʋɛ dɔʋn 'ba fite fite bɛ laka menian dɔʋn.
12 Ɛtɛ ɛyɔlɛ'n 'ba fa mân'n lıka kʋalaatin dede ɔ man menian dɔʋn kpa mɔ bɛ le ehulo'n, bɛ 'yaci bɛ́ ehulo'n bɛ tʋ.
13 Nan sʋanlan m'ɔ kɔ tila yí ahʋnlın dede ɔ kɔ ju yí ayuelıɛ'n, sʋanlan sɔ'n 'nyan yí ti.
14 Anwunno Belemgbin Mân nın anwʋn Ɛjɔlɛkpa ɛhı, bɛ 'bɔ yí asıɛ'n lıka kʋalaatin bɛ man mân nın anun menian'n-mɔ kʋalaa di yí nwʋn adanzıɛ, kʋalaaka nán mân nın ayuelıɛ cıan nın a ju.

Like ɛtɛ kpili'n m'ɔ bɔ alʋa'n
(Maakı 13.14-23, Luku 21.20-24)

15 "Ɛmɔ 'ba nwun like ɛtɛ kpili'n m'ɔ bɔ alʋa mɔ Nyanmıan kpɔmanfʋɛ Danıɛ hanlın yí nwʋn ɛjɔlɛ'n kɛ bɛ 'ba sie yí lıka nwannzan-nwannzan nın anun. (Sʋanlan m'ɔ lɛ kınnga Danıɛ ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ kínnga nán ɔ tı yí bʋ kpa.)

16 Yí ti, bɛ́ mɔ bɛ wɔ Zude mân nɪn anun'n, bɛ nwánndi bɛ hɔ́ mmʋka'n-mɔ asʋ.
17 Sʋanlan m'ɔ kɔ fʋ yí sua nɪn ati sʋ'n, n'ɔ ju kɔ yí sua nɪn anun, ɔ fa like.
18 Sʋanlan m'ɔ kɔ hɔ ebolo'n, n'ɔ sa ba fa taladɪɛ.
19 Mɛlɛ sɔ nɪn anun, mmalasua'n-mɔ mɔ bɛ lɛ nwʋnnzɛ'n, ɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ lɛ nʋan mma'n, bɛ́ yakɔ!
20 Ɛmɔ sɛ́lɛ Nyanmɪan kpa nán ɛmɔ ɛnwanndie cɪan nɪn a nyia man fɔsɪɛ nun, anaan ɛnwʋnmɪan ele cɪan.
21 Ɔ sanlɪn kɛ yalɛ'n mɔ ɔ 'ba a tɛmʋn sɔ nɪn anun'n, yí esulo mɔ ɔ 'ba yɔ'n, kɛ bɛ bɔlɪ mân'n dede m'ɔ ju ɛnɛ'n, yí nwʋn sʋ yalɛ walɪ man lé, yê yí nwʋn sʋ yalɛ ngɔ a man kʋ́n lé.
22 Sɛ Nyanmɪan muonun a mgbɛ man tɛmʋn sɔ nɪn asʋ a, sʋanlan fíí nnyan man yí ti. Nan yí menian'n-mɔ mɔ ɔ'a kpa bɛ́ ɔ'a yɔ yí dɪɛ'n-mɔ dunman nun, ɔ'a kpɛ cɪan sɔ'n-mɔ asʋ.
23 Mɛlɛ sɔ nɪn anun, sɛ sʋanlan bie se ɛmɔ kɛ: 'Ɛmɔ nían, Kilisi'n wɔ ɛwa!' anaan 'Ɔ wɔ ɛlɔ!' a, nán bɛ de bɛ di.
24 Ɔ sanlɪn kɛ ato Kilisi-mɔ ɔ nʋn ato mgbɔmanfʋɛ-mɔ 'ba fite fite, bɛ 'ba yɔ asinbɛnwʋn ninnge mgbili mgbili ɔ nʋn nzɔlɛ bɛ laka menian. Sɛ bɔbɔ bɛ kʋala menian'n-mɔ mɔ Nyanmɪan a kpa bɛ́ a yɔ yí dɪɛ'n-mɔ laka a, bɛ 'laka bɛ́.
25 Ɛjɔlɛ nɪn ahɪ! M'an kannzʋ ɛmɔ!
26 Sɛ bɛ kan bɛ kele ɛmɔ kɛ: 'Ɛmɔ nían, ɔ wɔ ɛwâ nɪn anun ɛlɔ' a, nán bɛ kɔ ɛlɔ. Sɛ kʋsʋ bɛ kan bɛ kele ɛmɔ kɛ: 'Bɛ nían, ɔ fɪa ɛwa' a, nán bɛ de bɛ di.
27 Kɛ nyanmɪan'n kpɛ mɪaɪn sɛnzɛ afitelɪɛ ɔ kɔ tɔ sɛnzɛ atɔlɪɛ'n, Mân Baa'n kʋsʋ ɛwalɛ'n 'ba yɔ sɔ.
28 Lɪka mɔ fuin'n la'n, ɛbɛlɛ yê ɛkpɔtɛ'n-mɔ yia ɔ.

Mân Baa nɪn ɛwalɛ'n
(Maakɪ 13.24-27, Luku 21.25-28)

29 "Yalɛ mɛlɛ'n sɪn ala, sɛnzɛ'n 'ba lu tuun. Sala'n ngɔ ta man kʋ́n. Nzalama'n-mɔ fi anwunno bɛ 'ba tutu bɛ gua asɪ. Nyanmɪansʋ ɛlɔ ninnge mgbili'n-mɔ kʋalaa 'ba kpusu.
30 Ɛbɛlɛ nɪn anun, Mân Baa nɪn ɛwalɛ nzɔlɛ'n 'ba fite nyanmɪan nɪn anyun-nun. Asɪɛ nɪn asʋ nvilie'n-mɔ kʋalaa 'ba sun bɛ yɪ awɔ́lɛ, bɛ 'ba nwun Mân Baa'n kɛ ɔ wɔ bɔlɛ́ nɪn anun ɔ fi anwunno ɔ lɛ ba wɔ tunmin kpili kpa ɔ nʋn anunminnyanmʋn nun.
31 Mɔ kɔnɔtɪ kpili'n kɔ te'n, Mân Baa'n 'ba sʋan yí mmɔfʋɛ'n-mɔ mɔ bɛ wɔ anwunno ɛlɔ nɪn asɪɛ'n lɪka kʋalaatin. Ɔ 'man bɛ kokuan menian'n-mɔ mɔ ɔ'a kpa bɛ́ ɔ'a yɔ yí dɪɛ'n-mɔ anʋan.

Figi baka nɪn anwʋn anyɪnndala'n
(Maakɪ 13.28-31, Luku 21.29-33)

32 "Ɛmɔ nían *figi baka'n kɛ ɔ kpɪn tɪ yí'n nán ɛmɔ tí yí bʋ. Mɛlɛ mɔ ɛmɔ kɔ nwun kɛ asa mma a fifi yí nwʋn mɔ yí nyâ'n lɛ wula'n, anɪn ɛmɔ sɪ kɛ ɔ ka kaan su.
33 Ɛmɔ kʋsʋ, mɛlɛ mɔ ɛmɔ kɔ nwun ɛhɪ kʋalaa'n, anɪn ɛmɔ sɪ kɛ Mân Baa nɪn ɛwalɛ nɪn a ju a yue ɔ'a mantan ɛmɔ kʋkʋ.
34 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ ajulisʋ menian ɛhɪ-mɔ ngɔ yue man wu nán ninnge sɔ'n-mɔ tɛmʋn a ju.
35 Anwunno nʋn asɪ 'ba kpɛ nun sɪn, nan mín Nʋan Ɛjɔlɛ'n dɪɛ, ɔ mgbɛ man nun lé.

Ɛmɔ tánlan bɛ sísa
(Maakɪ 13.32-37, Luku 17.26-30,34-36)

36 “M'ɔ tʋ de cɪan'n, anaan dɔɛ'n, sʋanlan fíí nzɪ man. Anwunno ɛlɔ
mmɔfʋɛ'n-mɔ o, Mân Baa nɪn o, bɛ́ fíí bɛ nzɪ man. Nan Sɪɛ nɪn angʋnmɪn y'ɔ
sɪ ɔ.
37 Nowe bɛlɛ sʋ, ɛjɔlɛ'n m'ɔ walɪ'n, yí kʋnmgba nɪn ala yê ɔ 'ba a Mân Baa nɪn
ɛwalɛ nun ɔ.
38 Nowe bɛlɛ sʋ, asannan nán esue kpili'n m'ɔ nʋanlɪn mân nɪn a tɔ'n,
anɪn menian'n-mɔ lɛ didi, bɛ lɛ nʋn nzan, bɛ lɛ ja bɛ́ nwʋn, bɛ lɛ fa bɛ́ mma
mmalasua'n-mɔ atɔnvɔlɛ, dede ɔ juli mɛlɛ mɔ Nowe fʋlɪ meli nɪn anun'n.
39 Bɛ gua ɛbɛlɛ, ɛjɔlɛ fíí a nvalɪ bɛ́ nwʋn, dede esue kpili'n kɔ tɔ, bɛ́ kʋalaa bɛ
kɔ nʋan. Mân Baa'n kʋsʋ ɛwalɛ nun, kɛ ɛjɔlɛ'n 'ba yɔ yí nɪn ala anɪn.
40 Mɛlɛ sɔ nɪn anun, mmelenzua nnyuan mɔ bɛ kɔ hɔ ebolo bɛ lɛ di junman
lɪka kʋn'n, bɛ 'fa kʋn bɛ yaci kʋn.
41 Mmalasua nnyuan mɔ bɛ lɛ futu *bele bɛ yɪ yí fali'n, bɛ 'fa kʋn bɛ yaci kʋn.
42 “Yí sɔ ati, ɛmɔ tánlan bɛ sísa, ɔ sanlɪn kɛ, ɛmɔ nzɪ man cɪan'n mɔ bɛ́ Mɪn 'ba
ɔ.
43 Ɛmɔ nwún yí kɛ awulo kpain'n, sɛ ɔ sɪ dɔɛ'n mɔ alíɛ san an, awofʋɛ'n ba ɔ
wua yí a, ahan ɔ 'tanlan asɪ ɔ sisa, ɔ nyaci man yí maan ɔ nwʋlʋ man yí sua nɪn
anun.
44 Ɛhɪ ati, ɛmɔ kʋsʋ, ɛmɔ bɔ́bʋa bɛ́ nwʋn, ɔ sanlɪn kɛ, Mân Baa'n 'ba a dɔɛ mɔ
ɛmɔ nzusu man nɪn asʋ.

Akʋa kpa'n yê akʋa ɛtɛ'n
(Luku 12.41-48)

45 “Akʋa ngɛlɛfʋɛ ananhɔlɛfʋɛ'n, y'ɔ le nwan? Y'ɔ le akʋa'n mɔ yí mɪn a fa
junman a wula yí sa nun kɛ ɔ nían yí ngʋa ɛhɪnlɪnka-mɔ asʋ, ɔ mán bɛ́ alɪɛ mɛlɛ
mɔ dɔɛ'n kɔ ju'n.
46 Nyila hán akʋa sɔ'n mɔ yí mɪn 'sa ba a, ɔ 'ba tʋ yí junman nɪn asʋ'n!
47 Mɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ, akʋa sɔ'n, yí mɪn'n 'fa yí ninnge'n
kʋalaatin wula yí sa nun.
48 Nan sɛ akʋa sɔ'n tɪ sʋanlan ɛtɛ a, ɔ 'kan yí ti anun kɛ: ‘Mín mɪn nnyan walɪ
man.’
49 Ɔ 'tɪ tɔ yí manngʋn'n-mɔ mɔ ɔ nʋn bɛ di junman nɪn anwʋn ɔ bili bɛ́, ɔ nʋn
kɔnʋnmɪnnzan'n-mɔ bɛ 'didi ɛsɛ bɛ 'nʋn nzan.
50 Cɪan m'ɔ njʋnlɪn man yí nwʋn ɔ nʋn dɔɛ m'ɔ nzusu man'n, yê yí mɪn'n 'ba
a ɔ.
51 Ɔ 'kele akʋa sɔ'n yalɛ kpa, ɔ 'yɔ yɪ kɛ bɛ yɔ apoo mma-mɔ'n. Ɛbɛlɛ nɪn anun,
ɔ 'ba sun ɛsɛ ɔ 'kʋan yí je'n.

25

Ndalie bulu nɪn anwʋn anyɪnndala'n

1 “Ɛhɪ, Anwunno Belemgbin Mân nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n, ɔ soman ndalie bulu mɔ
b'a fa bɛ́ nganlannɪɛ'n-mɔ b'a tetila, bɛ lɛ kɔ a kpa atɔnvɔlɛ bian kʋn atɪn.
2 Bɛ́ nunhan nnun tɪ ngʋasɪafʋɛ yê nnun kʋsʋ tɪ bɛngɛlɛfʋɛ.
3 Ngʋasɪafʋɛ'n-mɔ kɔ fa bɛ́ nganlannɪɛ'n-mɔ, bɛ ngɔ fa man ngo bɛ ngɔ sa man
bɛ́ nwʋn.
4 Nan bɛngɛlɛfʋɛ nnun nɪn an, bɛ kɔ fa bɛ́ nganlannɪɛ'n-mɔ ɔ nʋn ngo ɛsê nun
bɛ kɔ sa bɛ́ nwʋn.
5 Atɔnvɔlɛ bian'n kɔ hyɛ kpa, ɔ mma man. Nafɛlɛ kɔ hun ndalie bulu'n bɛ kɔ
lafɪ lafɪ.
6 “Mɔ alíɛ'n buli nun'n, bɛ 'tie a, anɪn sʋanlan bie lɛ tɪan, yí nwan: ‘Ɛ 'nwun
atɔnvɔlɛ bian'n! Bɛ fíte bɛ hó kpá yí atɪn!’
7 “Ɛbɛlɛ ala, ndalie bulu'n kɔ jasʋ jasʋ, bɛ yɔ bɛ́ nganlannɪɛ'n-mɔ kpa.
8 Ngʋasɪafʋɛ'n-mɔ kɔ se bɛngɛlɛfʋɛ'n-mɔ kɛ: ‘Ɛmɔ mán yɛ́ bɛ́ ngo'n kaan, nán
yɛ́ nganlannɪɛ'n-mɔ lɛ nun.’

9 “Bɛngɛlɛfʋɛ'n-mɔ kɔ bua bɛ́ kɛ: ‘Cɛcɛ, ɛmɔ ngɔ nyan man yí, ɔ sanlɪn kɛ, ɔ nza
man yɛ́ nʋn ɛmɔ. Ɛmɔ hó bɛ́ mɔ bɛ tɔnɪn yí'n-mɔ ɛlɔ, bɛ hó tó bɛ́ dɪɛ.’
10 “Kɛ bɛ hɔlɪ ngo atoe nɪn ala, atɔnvɔlɛ bian'n kɔ a. Bɛngɛlɛfʋɛ nnun'n, mɔ
b'a sesie bɛ́ nwʋn a yue'n, bɛ nʋn yí kɔ wʋlʋ lɪka mɔ bɛ lɛ fa atɔnvɔlɛ'n, nán b'a
tʋ anʋan nɪn anun.
11 “Ɔ hyɛlɪ kaan, mmalasua ɛhɪnlɪn-mɔ kɔ a, bɛ lɛ tɪan, bɛ́ nwan: ‘Yɛmɪnlɪn,
yɛmɪnlɪn, tike anʋan'n!’
12 “Atɔnvɔlɛ bian'n nwan: ‘Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ mɪn nzɪ
man ɛmɔ.’ ”
13 Ɛhɪ, Zozi kɔ han kɔ tʋ sʋ kɛ: “Yí sɔ ati, ɛmɔ sísa, ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ nzɪ man
cɪan'n, anaan dɔɛ'n.”

Ngʋa nsan nɪn anwʋn anyɪnndala'n
(Luku 19.12-27)

14 “Anwunno Belemgbin Mân'n soman bian kʋn m'ɔ lɛ ba tu atɪn. Ɔ kɔ fɛfɛlɛ
yí ngʋa'n-mɔ ɔ kɔ fa yí esika'n kɔ wowula bɛ́ sa nun.
15 Ɔ kɔ man kʋn esika kɔkɔlɛ mma ɛya nnun, ɔ'a man kʋn kʋsʋ ɛya nnyuan,
ɔ'a man kʋn biekun kʋsʋ ɛya kʋn. Bɛ́ nun kʋn biala anwʋnsɛlɛ'n m'ɔ fa di yí
junman'n, yí nwʋn esika yɛ̂ ɔ falɪ manlɪn yí, yɛ̂ ɔ hɔlɪ ɔ.
16 Akʋa'n mɔ yí mɪn'n manlɪn yí esika kɔkɔlɛ mma ɛya nnun'n, ɔ kɔ fa kɔ si
kongo, ɔ kɔ nyan sʋ nvasʋɛ ɛya nnun.
17 Nunhan'n mɔ bɛ manlɪn yí ɛya nnyuan'n, yí kʋsʋ ɔ kɔ fa kɔ si kongo, ɔ kɔ
nyan sʋ nvasʋɛ ɛya nnyuan.
18 Nunhan'n mɔ bɛ manlɪn yí ɛya kʋn'n, ɔ kɔ hɔ kɔ fun kunman ɔ kɔ fa yí mɪn
esika'n kɔ fɪa.
19 “Bɛ wɔ ɛbɛlɛ dede ɔ hyɛlɪ kpa, bɛ́ mɪn'n kɔ a, ɔ kɔ fɛfɛlɛ bɛ́ kɛ esika'n m'ɔ falɪ
manlɪn bɛ́'n, bɛ bála a bu yí mgbʋnndan.
20 Akʋa'n mɔ bɛ manlɪn yí esika kɔkɔlɛ mma ɛya nnun'n kɔ fa ɛya nnun
biekun kɔ a, yí nwan: ‘Mín mɪn, ɛ manlɪn mín esika kɔkɔlɛ mma ɛya nnun.
Nɪan, m'an nyan sʋ ɛya nnun biekun, ɛ 'nwun yí.’
21 “Yí mɪn'n nwan: ‘Akʋa kpa, mo! Ɛ tɪ ananhɔlɛfʋɛ kpa. Like kaan ɛhɪ mɔ
m'an fa m'an man wɔ́'n, a yɔ yí kpa. Yí ti, mɪn 'fa ninnge dɔʋn mɪn wula wɔ́ sa
nun. Bala tanlan mín nwʋn ɛwa maan yɛ lí fɛ.’
22 “Akʋa'n mɔ bɛ manlɪn yí esika kɔkɔlɛ mma ɛya nnyuan'n kʋsʋ kɔ a, yí
nwan: ‘Mín mɪn, esika kɔkɔlɛ mma ɛya nnyuan'n mɔ ɛ falɪ manlɪn mín'n, m'an
nyan sʋ ɛya nnyuan biekun, ɛ 'nwun yí.’
23 “Yí mɪn'n nwan: ‘Akʋa kpa, mo! Ɛ tɪ ananhɔlɛfʋɛ kpa. Like kaan ɛhɪ mɔ
m'an fa m'an man wɔ́'n, a yɔ yí kpa. Yí ti, mɪn 'fa ninnge dɔʋn mɪn wula wɔ́ sa
nun. Bala tanlan mín nwʋn ɛwa maan yɛ lí fɛ.’
24 “Yí nzin, akʋa'n mɔ bɛ manlɪn yí esika kɔkɔlɛ mma ɛya kʋn'n kʋsʋ kɔ a yí
dɪɛ. Yí nwan: ‘Mín mɪn, mɪn sɪ kɛ ɛ tɪ sʋanlan mɔ wɔ́ ɛjɔlɛ yɔ sɪ kpa. Ɛ man
ngʋa'n-mɔ di junman mgban nán wɔ́ lɪlɪ a nyan sʋ nvasʋɛ'n.
25 Esulo hanlɪn mín, n gɔ n vunlin wɔ́ esika'n n wulalɪ asɪɛ bʋ. Ɛ 'nwun wɔ́
esika'n, de wɔ́ like.’
26 “Yí mɪn'n nwan: ‘Akʋa ati anun ɛtɛ ɛfʋanfʋɛ, ɛ sɪ kɛ mɪn man ɛmɔ di junman
mgban mɪn nyan sʋ nvasʋɛ'n.
27 Ahan ɛ falɪ mɪn esika'n manlɪn bankɪ mma'n-mɔ sielɪ. Yí dɪɛ n vi ɛlɔ mɪn
ba a, anɪn mɪn yɪ mín esika'n nʋn yí ngua nun'n.
28 Yí ti, ɛmɔ tʋ́a yí bɛ lé esika kɔkɔlɛ mma ɛya kʋn'n m'ɔ wɔ yí sa nun'n, bɛ fá
bɛ mán akʋa'n m'ɔ le akpɪɪ kʋn'n.
29 Ɔ sanlɪn kɛ sʋanlan m'ɔ le bie'n, bɛ 'man yí dɔʋn biekun. Nan sʋanlan kʋsʋ
m'ɔ le man fíí'n, bɛ 'tʋa yí bɛ de kaan'n m'ɔ le'n.

30 Nán akʋa mgban ɛhı, bɛ jú yí bɛ tʋ́ awosin nın anun ɛlɔ. Ɛbɛlɛ yê ɔ 'sun ɛsɛ
ɔ 'kʋan yí je nın ɔ.'

Kulo menian'n-mɔ kʋalaa ndɛɛ ebua'n

31 "Mɛlɛ mɔ *Mân Baa'n ba a anunminnyanmʋn nın anun'n ɔ nʋn
nyanmıansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ kʋalaatin'n, ɔ 'tanlan yí anunminnyanmʋn
belemgbin bia nın asʋ.
32 Asıɛ nın asʋ menian'n-mɔ kʋalaa 'ba yia yí nyunnun ɛbɛlɛ. Ɔ 'kpa bɛ́ nun
kɛ bʋa ɛnıanfʋɛ'n kpa yí mmʋa'n ɔ sie bɛ́ ngʋnmın ɛsɛ ɔ sie yí esile'n-mɔ kʋsʋ
angʋnmın'n.
33 Ɔ 'fa mmʋa'n-mɔ sie yí sa fama sʋ, ɔ 'fa esile'n-mɔ kʋsʋ sie yí sa bê sʋ.
34 "Ɛhı anzin, belemgbin'n 'ba se bɛ́ mɔ bɛ wɔ yí sa fama sʋ'n kɛ: 'Ɛmɔ mɔ mín
Sı a yeyila bɛ́'n, ɛmɔ bála a fa Anwunno Belemgbin Mân'n. Nyanmıan a fa a
sie ɛmɔ ajâ. Ɔ sesielı manlın ɛmɔ sunmin kɛ ɔ bɔlı mân'n.
35 Ɔ sanlın kɛ mɛlɛ mɔ anın ɛhɔɛ lɛ kun mín'n, ɛmɔ manlın mín like n nili. Mɔ
nzuhoe 'kun mín'n, ɛmɔ manlın mín nzue n nʋnlın. Mɔ m malı ɛyɛfʋɛ ɛmɔ kulo
nın asʋ'n, ɛmɔ sikelı mín.
36 Mɔ anın mín nwʋn gua sʋ'n, ɛmɔ manlın mín taladıɛ n wulalı, mɔ anın mın
ndı man akpɔlɛ'n, ɛmɔ walı bɛ nıanlın mín bʋsʋ. Mɔ anın n na fiadı'n, ɛmɔ walı
nıanlın mín bʋ sʋ.'
37 "Ɛhı, sɛsɛfʋɛ'n-mɔ 'ba bisa yí kɛ: 'Yɛ Mın, cıan benin yê yɛ nwunlin wʋ́ kɛ
ɛhɔɛ lɛ kun wʋ́ mɔ yɛ manlın wʋ́ like lili ɔ? Anaan cıan benin yê yɛ nwunlin wʋ́
kɛ nzuhoe lɛ kun wʋ́ mɔ yɛ manlın wʋ́ nzue nʋnlın ɔ?
38 Cıan benin yê ɛ walı ɛyɛfʋɛ yɛ́ kulo nın asʋ mɔ yɛ sikelı wʋ́ ɔ, anaan cıan
benin yê yɛ nwunlin kɛ wʋ́ nwʋn gua sʋ mɔ yɛ manlın wʋ́ taladıɛ wulalı ɔ?
39 Cıan benin yê yɛ nwunlin kɛ ɛ ndı man akpɔlɛ anaan ɛ la fiadı mɔ yɛ nıanlın
wʋ́ bʋsʋ ɔ?'
40 "Belemgbin'n 'ba se bɛ́ kɛ: 'Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ yí kʋalaa
mɔ ɛmɔ yɔlı manlın mín nianman-mɔ nunhan kutua'n bie'n, mín yê ɛmɔ yɔlı
manlın mín ɔ.'
41 "Nan afı belemgbin'n 'ba se bɛ́ mɔ bɛ gua yí sa bê sʋ'n kɛ: 'Ɛmɔ mɔ b'a fa
munnzue'n, ɛmɔ jásʋ mín nwʋn ɛwa. Ɛmɔ hʋ́ sîn'n m'ɔ nnun man lé, mɔ b'a
sesie b'a man Abɔnsanmʋn nʋn yí mmɔfʋɛ'n-mɔ nın anun.
42 Ɔ sanlın kɛ mɛlɛ mɔ anın ɛhɔɛ lɛ kun mín'n, ɛmɔ a mman man mín like m'an
nni man. Mɔ nzuhoe 'kun mín'n, ɛmɔ a mman man mín nzue m'an nnʋn man.
43 Mɔ m malı ɛyɛfʋɛ ɛmɔ kulo nın asʋ'n, ɛmɔ a nzike man mín. Mɔ anın mín
nwʋn gua sʋ'n, ɛmɔ a mman man mín taladıɛ m'an nwula man. Mɔ n vʋkɛlı'n,
ɛsɛ mɔ bɛ tʋlı mín fiadı'n, ɛmɔ a nnıan man mín bʋsʋ.'
44 "Ɛhı, bɛ́ nwan: 'Yɛ́ Mın, cıan benin yê yɛ nwunlin wʋ́ kɛ ɛhɔɛ lɛ kun wʋ́
mɔ y'a mman man wʋ́ like a nni man ɔ? Anaan cıan benin yê yɛ nwunlin kɛ
nzuhoe lɛ kun wʋ́ mɔ y'a mman wʋ́ nzue a nnʋn man ɔ? Cıan benin yê ɛ walı
ɛyɛfʋɛ yɛ́ kulo nın asʋ mɔ y'a nzike man wʋ́ ɔ? Anaan cıan benin yê yɛ nwunlin
kɛ wʋ́ nwʋn gua sʋ mɔ y'a mman man wʋ́ taladıɛ a nwula man ɔ? Cıan benin
yê ɛ fʋkɛlı anaan bɛ tʋlı wʋ́ fiadı mɔ y'a nnıan man wʋ́ bʋsʋ ɔ?'
45 "Belemgbin'n 'ba bua bɛ́ kɛ: 'Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ yí
kʋalaa mɔ ɛmɔ a nyɔ a mman man mín nianman ngutua ɛhı-mɔ anun kʋn
bie'n, anın mín yê ɛmɔ a nyɔ a mman man mín ɔ.'
46 "Menian sɔ'n-mɔ, bɛ 'kɔ lıka mɔ yalɛ elie'n le man ayuelıɛ'n. Nan sɛsɛfʋɛ'n-
mɔ dıɛ, bɛ 'nyan nyanmıansʋ ngʋan m'ɔ le man ayuelıɛ'n."

26

Zufʋ mgbain'n-mɔ 'ba hɔ Zozi ati ahuan
(Maakı 14.1-2, Luku 22.1-2, Zʋan 11.45-53)

1 Ɛhı, Zozi hanlın ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ dede m'ɔ yuelı'n, ɔ selı yí menian'n-mɔ kɛ:
2 Ɛmɔ sı kɛ ɔ ka cıan nnyuan nán b'a li *Pakı fɛtı'n. Mân Baa'n, bɛ 'ba yı yí bɛ
man menian'n-mɔ bʊbɔ yí kʊlʊwa sʊ.
3 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, Nyanmıan *tɛɛyıfʊɛ mgbain'n-mɔ, ɔ nʊn Zufʊ mgbain'n-mɔ kɔ
yia Nyanmıan tɛɛyıfʊɛ kpain kpa'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Kayifʊ nın awulo ɛlɔ.
4 Anın bɛ lɛ jʊnlın jʊnlın atın mɔ bɛ 'sın sʊ bɛ cı Zozi bɛ kun yí nvıalıɛ nun nın
anwʊn.
5 Bɛ́ nwan: "Ɔ tı man kpa kɛ yɛ cı yí fɛtı nın anun. Sɛ yɛ cı yí fɛtı nın anun an,
menian'n-mɔ kʊalaa 'ba jasʊ yɛ́ kɔmın anun."

Balasua kʊn 'ba kaci anatılı gua Zozi ati nın asʊ
(Maakı 14.3-9, Zʊan 12.1-8)

6 Anın Zozi wɔ Betanin, bian kʊn awulo. Bian sɔ'n li Simʊn, ɔ tı kokobefʊɛ
daba.
7 Balasua kʊn kɔ a Zozi anwʊn ɛbɛlɛ, ɔ le anantılı bondoman kʊn yí sa nun.
Anantılı sɔ'n gua yɔ sı kpa. Mɛlɛ mɔ bɛ gua tɔbılı nın anwʊn bɛ 'di like'n,
balasua'n kɔ kaci anatılı'n kɔ gua Zozi ati nın asʊ.
8 Mɔ yí menian'n-mɔ nwunlin yí sɔ'n, ɔ yɔlı bɛ́ ɛya, bɛ́ nwan: "Anatılı ɛhı ɛsɛcıɛ
dıɛ abʊ y'ɔ le benin?
9 Bɛ kʊala kɛ bɛ tɔnın yí, bɛ fa yí esika'n bɛ man ehianfʊɛ'n-mɔ."
10 Bɛ hanlın sɔ mɔ Zozi tılı'n, yí nwan: "Nzukɛ ati yê ɛmɔ lɛ jıjı balasua sɔ nın
ɔ? Like kpa yê ɔ'a yɔ ɔ'a man mín ɔ.
11 Afı ehianfʊɛ'n-mɔ dıɛ, ɛmɔ nʊn bɛ́ gua ɛwa cıan daa. Nan mín dıɛ, mın nʊn
ɛmɔ tı man ɛwa dahuu.
12 Anatılı ɛhı mɔ ɔ'a tutu ɔ'a gua mín nwʊn'n, mín fuin nın esesie y'ɔ lɛ sesie
ɔ.
13 Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ eyuadı nın anun lıka biala mɔ bɛ 'bɔ
Ɛjɔlɛkpa'n, bɛ 'kan like mɔ balasua ɛhı a yɔ a man mín nın anwʊn ɛjɔlɛ bɛ fa bɛ
kacı yí."

Zudası 'ba yı Zozi man Nyanmıan tɛɛyıfʊɛ mgbain'n-mɔ
(Maakı 14.10-11, Luku 22.3-6)

14 Ɛhı, Zozi menian bulu nʊn nnyuan'n, bɛ́ nunhan kʊn'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Zudası
Isikaliɔtı'n, ɔ hɔlı tʊlı Nyanmıan *tɛɛyıfʊɛ mgbain'n-mɔ a,
15 yí nwan: "Sɛ mın yı Zozi mın man ɛmɔ a, nzu like dıɛ yê ɛmɔ 'fa man mín
ɔ?" Ɛbɛlɛ ala, bɛ kɔ ha jɛtɛ fufue mma abulasan bɛ kɔ wula yí sa nun.
16 Ɔ fi tɛmʊn sɔ'n, Zudası kɔ kpʊnndɛ atın mɔ ɔ 'sın sʊ ɔ yı Zozi man bɛ́'n.

Zozi nʊn yí menian'n-mɔ 'ba li Pakı alıɛ'n.
(Maakı 14.12-21, Luku 22.7-14,21-23, Zʊan 13.21-30)

17 Kpaʊn'n mɔ bɛ nwula man nun fali ayile'n, yí fɛtı cıan'n m'ɔ li mʊa nın
anun, Zozi menian'n-mɔ walı yí nwʊn ɛbɛlɛ a, bɛ́ nwan: "Ninhan yê ɛ kulo kɛ
yɛ hó tón *Pakı alıɛ nın ɔ?"
18 Mɔ bɛ bisalı kosuan sɔ'n, Zozi nwan: "Ɛmɔ hó kulo ɛlɔ, sʊanlan sʊa awulo,
bɛ se yí kɛ: 'Yɛ́ Mın nwan: Mín mɛlɛ nın a ju, wó awulo ɛwa yê mın nʊn mín
menian'n-mɔ yɛ 'di Pakı alıɛ nın ɔ.' "
19 Zozi menian'n-mɔ yɔlı m'ɔ helelı bɛ́ kɛ bɛ yɔ́'n bɛ tʊnlın Pakı alıɛ'n.
20 Nɔsʊba, Zozi nʊn yí menian bulu nʊn nnyuan'n kɔ tɛtanlan tɔbılı nın
anwʊn.
21 Nán mɔ bɛ 'di like'n, Zozi nwan: "Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ,
ɛmɔ nunhan kʊn 'ba yı mín man."
22 Mɔ Zozi hanlın sɔ'n, yí menian'n-mɔ alʊa kɔ bɔ bɛ́ nwʊn kpa. Bɛ́ nun kʊn
biala nwan: "Yɛ́ Mın, nán mín ɔ."
23 Zozi nwan: "Sʊanlan'n m'ɔ nʊn mín yɛ́ sa wɔ talie nın anun'n, yí yê ɔ 'yı
mín man ɔ.

24 *Mân Baa'n, ɔ 'ba wu kɛ bɛ hɛlɛlı yí nwʊn ɛjɔlɛ'n wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n nın anun'n.
Nan sʊanlan'n mɔ ɔ 'yı yí man'n, munnzue hán yí! Ɔ tı kpa kɛ ahan b'a nwʊ man
sʊanlan sɔ'n bɔbɔ."
25 Zudası mɔ ɔ 'yı yí man'n nwan: "*Labi, nán mín ɔ. Sɛ ato e."
Zozi nwan: "Wó muonun, ɛ sı kɛ wó ɔ."
26 Mɔ bɛ 'di like'n, Zozi kɔ fa kpaʊn, m'ɔ lalı Nyanmıan ası yuelı'n, ɔ kɔ bubu
nun ɔ kɔ man yí menian'n-mɔ. Yí nwan: "Ɛmɔ lé kpaʊn ɛhı bɛ lí, ɔ tı mín
nwʊnnaan."
27 Yí nzin, ɔ kɔ fa divın kangɔ kʊn, m'ɔ lalı Nyanmıan ası yuelı'n, ɔ kɔ fa ɔ kɔ
man yí menian'n-mɔ. Yí nwan: "Ɛmɔ kʊalaa nún.
28 Ɔ sanlın kɛ nzan ɛhı tı mín moja ɔ di Nyanmıan nyıhyɛ'n m'ɔ nʊn ɛmɔ lɛ di
nın ajinlanmun. Moja sɔ nın a butu a man menian dɔʊn a nyan ɛtɛ face.
29 Mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ ɔ fi ɛnɛ m'ɔ kɔ'n, mın nʊn ɛmɔ yɛ lɛ mma nnʊn
man divın ɛhı fíí kún. Mın nʊn ɛmɔ yɛ 'nʊn divın fʊfɔlɛ'n mín Sı Belemgbin Mân
nın anun ɛlɔ."
30 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, bɛ kɔ tʊ ejue. Bɛ fi ɛbɛlɛ bé nʊan y'ɔ le *Olivʊ bʊka
nın asʊ.

Zozi 'ba han kɛ Pıɛlı 'ba se kɛ ɔ nzı man yí
(Maakı 14.27-31, Luku 22.31-34, Zʊan 13.36-38)

31 Mɔ bɛ hɔlı juli Olivʊ bʊka nın asʊ ɛlɔ'n, Zozi nwan: "Ɛnɛ kɔngɔɛ muonun,
ɛmɔ kʊalaa 'ba nwanndi mín, ɔ ka mín ngʊnmın. Ɔ sanlın kɛ, b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ
Ɛjɔlɛ nın anun kɛ:
Mın 'ba hun bʊa ɛnıanfʊɛ'n.
Yí mmʊa'n-mɔ kʊalaa 'ba bɔ asanndıɛ.
32 Nan sɛ mın wu mın tinnge a, mın 'di mʊa ɛmɔ anyunnun Galile mân nın
anun ɛlɔ."
33 Pıɛlı jasʊlı a, yí nwan: "Sɛ bé kʊalaa bɛ nwanndi wó a, mín kʊnmgba cein
dıɛ mın nnwanndi man wó lé."
34 Mɔ Pıɛlı anʊan tɔlı'n, Zozi nwan: "Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele wó kɛ ɛnɛ
kɔngɔɛ muonun, ɔ nʊn dee mɔ akɔ'n 'bɔ kokolokoo'n, ɛ 'kan yí ngʊkʊn kpê nsan
kɛ ɛ nzı man mín."
35 Pıɛlı nwan: "Sɛ ɔ di mɔ mın nʊn wó wu bɔbɔ a, mın ngan man sɔ lé." Yí
menian'n-mɔ kʊalaa kɔ han sɔ bie.

Zozi 'ba yɔ asɔnın Gɛtısemanne
(Maakı 14.32-42, Luku 22.39-46)

36 M'ɔ yɔlı sɔ'n, Zozi nʊn yí menian'n-mɔ hɔlı juli lıka kʊn *Olivʊ bʊka nın asʊ.
Bɛ fɛlɛ lıka sɔ'n Gɛtısemanne (yí bʊ y'ɔ le kɛ lıka mɔ bɛ yı ngo). Mɔ bɛ juli ɛbɛlɛ'n,
Zozi nwan: "Ɛmɔ tánlan ɛwa nán mın 'tı mín nwʊn kaan mın yɔ asɔnın."
37 Mɔ ɔ 'kɔ'n, ɔ nʊn Pıɛlı nʊn Zebede amma nnyuan'n yê bɛ hɔlı ɔ.
Anwʊnmmubue nʊn alʊabɔ kɔ han Zozi.
38 Ɔ kɔ han kɔ hele bé kɛ: "Ewue nın a man mín lʊa a bɔ mín nwʊn sʊnman.
Ɛmɔ nʊn mín tánlan ɛwa, nán bɛ sísa!"
39 Zozi hɔlı yí nyunnun mʊa kaan an, ɔ kɔ butu yí nyın ası ɔ kɔ yɔ asɔnın.
Yí nwan: "Mín Sı, sɛ ɛ kʊala kɛ ɛ kpala ewue nyinlinlin ɛhı gua a, anın kpala
gua! N'ɛ man mın nʊn ewue kangɔ nın anun. Nan kʊsʊ like biala anun, yɔ mɔ
ɛ kulo'n nan n'ɛ yɔ mɔ mın kulo'n."
40 M'ɔ yɔlı asɔnın'n yuelı'n, ɔ kɔ sa kɔ a yí menian nsan'n-mɔ anwʊn ɛbɛlɛ. Ɔ
'ba ju a, anın bɛ lɛ dafı. Zozi kɔ fɛlɛ Pıɛlı, yí nwan: "Ɛmɔ a ngʊala man mín nʊn
ası tanlan dɔhyʊılı kʊnmgba cein?
41 Nán bɛ dafı, bɛ tánlan ası bɛ yó asɔnın, nán Abɔnsanmʊn a nzɔ man ɛmɔ a
nnıan man. Ɔ wɔ ɛmɔ ahʊnlın nın anun kɛ ɛmɔ 'yɔ, nan kʊsʊ anwʊnnaan'n le
man anwʊnsɛlɛ."

42 Mɔ Zozi hanlın sɔ'n, ɔ kɔ yaci bɛ́ ɛbɛlɛ ɔ kɔ hɔ asɔnın ɛyɔlɛ biekun. Yí nwan:
"Mín Sı, sɛ m'an nnʊn man ewue kangɔ ɛhı anun nán ɔ nyɔ man ye a, anın man
n nʊ́n nun kɛ ɛ kulo'n."
43 Zozi kɔ sa kɔ a. Ɔ 'ba ju a, anın yí menian'n-mɔ lɛ dafı kpa. Ɔ sanlın kɛ anın
nafɛlɛ nın a bʊ bɛ́.
44 Yí kpê nsan nın asʊ, Zozi kɔ yaci bɛ́ ɛbɛlɛ ɔ kɔ hɔ asɔnın kʊnmgba nın ɛyɔlɛ
biekun.
45 M'ɔ yɔlı asɔnın yuelı'n, ɔ kɔ sa kɔ a yí menian'n-mɔ anwʊn ɛbɛlɛ, nán ɔ'a
bisa bɛ́ kɛ: "Ɛmɔ tɛ dafı bɛ tɛ de bɛ́ ɛnwʊnmıan? Ɛmɔ nían, dɔɛ'n mɔ bɛ 'fa bɛ yı
Mân Baa'n bɛ man ɛtɛfʊɛ'n-mɔ nın a ju.
46 Ɛmɔ jásʊ bɛ mán yɛ hó. Ɛmɔ nían, sʊanlan'n mɔ ɔ 'ba yı mín man'n, ɔ'a ju
ɛwa."

Zozi ɛhyıɛ'n
(Maakı 14.43-50, Luku 22.47-53, Zʊan 18.3-12)

47 Zozi anʊan ngɔ tɔ man, yí menian bulu nʊn nnyuan nın anun kʊn'n mɔ
bɛ fɛlɛ yí Zudası'n kɔ fite ɛbɛlɛ. Ɔ 'ba a, menian dɔʊn si yí sʊ. Bɛ lile dadıɛ
nʊn koloman. Menian sɔ'n-mɔ, Nyanmıan *tɛɛyıfʊɛ mgbain'n-mɔ nʊn Zufʊ
mgbain'n-mɔ yê bɛ sʊanlın bɛ́ ɔ.
48 Mɔ bɛ 'ba'n, Zudası mɔ ɔ 'yı Zozi man'n kɔ hele bɛ́ nzɔlɛ kʊn. Yí nwan:
"Sʊanlan'n mɔ n gɔ tɔ yí nun'n, anın ɛmɔ sı kɛ yí dein ɔ. Ɛmɔ hyí yí."
49 Mɔ Zudası juli ɛbɛlɛ nın ala, ɔ kɔ kpunnge Zozi. Yí nwan: "*Labi, anun o."
M'ɔ hanlın sɔ'n, ɔ'a tɔ Zozi nun.
50 Zozi nwan: "Mín manngʊn, like mɔ ɛ walı yí ɛyɔlɛ'n, yɔ."
Ɛbɛlɛ ala, menian'n-mɔ kɔ tı kɔ gua Zozi sʊ bɛ kɔ hyı yí.
51 Bɛ́ mɔ anın bɛ nʊn Zozi wɔ ɛbɛlɛ nın anun kʊn kɔ hyʊın yí dadıɛ'n, ɔ kɔ kpɛ
Nyanmıan *tɛɛyıfʊɛ kpain nın akʊa nın anzʊ'n.
52 M'ɔ kpɛlı yí nzʊ'n, Zozi nwan: "Fa wɔ́ dadıɛ'n wula yí bʊa nın anun. Ɔ
sanlın kɛ bɛ́ mɔ bɛ fa dadıɛ bɛ kʊn'n, dadıɛ yê ɔ 'kun bɛ́ ɔ.
53 Ɛ nzı man kɛ sɛ mın se mín Sı kɛ ɔ bɛ́lɛ mín nyanmıansʊ mmɔfʊɛ akpıı akpıı
maan bɛ sísa mín an, ɔ 'yɔ yí kıkaala ɔ?
54 Sɛ mın yɔ yí sɔ a, ɔ 'yɔ sɛ nán Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ nın a kpın sʊ? Mɔ Ɛhɛlɛ
Ɛjɔlɛ nın a han'n, ɔ di kɛ ɔ yɔ sɔ."
55 M'ɔ yɔlı sɔ yuelı'n, Zozi kɔ han kɔ hele meninsʊnman'n kɛ: "Ɛmɔ 'ba hyı
mín an, anın ɛmɔ le dadıɛ nʊn koloman kɛ kodiawu y'ɔ le mín. Kɛmɔ cıan daa
n dı ası Nyanmıan awulo nın anun mın kekele menian'n-mɔ ninnge'n, nzukɛ
ati yê ɛmɔ a njı man mín ɔ?"
56 Nan yí kʊalaa a yɔ sɔ, ɔ'a man ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmıan mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ
hanlın m'ɔ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun nın a kpın sʊ. Mɛlɛ sɔ nın anun, Zozi
menian'n-mɔ kʊalaa yacili yí ɛbɛlɛ bɛ nwanndili.

Bɛ nʊn Zozi 'ba hɔ Kayifʊ aja sʊ
(Maakı 14.53-65, Luku 22.54-55,63-71, Zʊan 18.13-14,19-24)

57 Bɛ́ mɔ bɛ hyılı Zozi'n, bɛ nʊn yí hɔlı Nyanmıan *tɛɛyıfʊɛ kpain'n mɔ bɛ fɛlɛ yí
*Kayifʊ nın awulo. Ɛbɛlɛ yê *mala nın asʊ mgbain'n-mɔ nʊn Zufʊ mgbain'n-mɔ
hɔlı yialı ɔ.
58 Mɔ bɛ 'kɔ'n, anın Pıɛlı lɛ di Zozi fannvanndʊ dede bɛ juli Nyanmıan tɛɛyıfʊɛ
kpain nın awulo. Pıɛlı kɔ wʊlʊ awulo nın anun, ɔ kɔ tanlan nzalafʊ'n-mɔ
anwʊn ɛbɛlɛ, ɔ 'nıan kɛ ɛjɔlɛ sɔ'n 'ba kpın gua yí bʊ'n.
59 Nyanmıan tɛɛyıfʊɛ mgbain'n-mɔ nʊn menian'n-mɔ kʊalaa mɔ bɛ di ɛjɔlɛ'n
kɔ kpʊnndɛ atın mɔ bɛ 'sın sʊ bɛ tʊn Zozi ɛsʊan bɛ kun yí.
60 Bɛ kpʊnndɛlı, kʊsʊ bɛ ngɔ nyan man bie sunnzun mɔ adanzıyua dɔʊn
tʊnlın yí ɛsʊan ɔ. Yí bɛ-yue-asıɛ, menian nnyuan walı a, bɛ́ nwan:

61 “Bian ɛhı a han kɛ: ‘Mın kʋala kɛ mın bu Nyanmıan sua'n mın fa cıan nsan mın si.’ ”
62 Mɔ menian'n-mɔ hanlın sɔ'n, Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ kpain'n kɔ jasʋ, ɔ kɔ bisa Zozi kɛ: “Ɛjɔlɛ'n mɔ bɛ lɛ kan bɛ gua wɔ́ nwʋn'n, ɛ mmua man bie ɔ?”
63 Zozi ngɔ tɛ man yí sʋ.
Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ kpain'n kɔ han kɔ hele yí kɛ: “Mın kan Tıasıfʋɛ Nyanmıan nın ati, sɛ Kilisi'n m'ɔ tı Nyanmıan Awa'n y'ɔ le wɔ́ a, anın kan maan yɛ tí!”
64 Zozi kɔ bua yí kɛ: “Yê wɔ́ nʋan wɔ sʋ ɛ lɛ kan nın ɔ. Nan mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ ɛnɛ m'ɔ kɔ'n, ɛmɔ 'ba nwun yí kɛ *Mân Baa'n tı Nyanmıan tunminfʋɛ'n fama sʋ. Ɛsɛ ɛmɔ 'ba nwun yí kɛ ɔ fi anwunno ɛlɔ bɔlé nın anun ɔ lɛ ba.”
65 Mɔ Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ kpain'n tılı ɛjɔlɛ sɔ'n Zozi anʋan nun'n, ɔ kɔ sɔ taladıɛ'n mɔ yí muonun ɔ wula'n ɔ kɔ sosua nun. Yí nwan: “Sian dıɛ, yɛ mgbʋnndɛ man adanzıɛ kʋ́n! Afı ɛmɔ kʋalaa a tı kɛ ɔ'a han ɛjɔlɛ ɛtɛ ɔ'a tia Nyanmıan!
66 Nan ɛmɔ nwan nzɛ?”
Bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwan: “Ɔ fata kɛ bɛ kun yí.”
67 Ɛhı, bɛ kɔ tʋtʋ Zozi anyunnun ngɛsɛlɛ, ɛsɛ bɛ kɔ tʋtʋ yí kɔtɔlɛ. Mmie-mɔ fıa yí nyın bɛ kpaci yí nyın nın asʋ,
68 anın bɛ́ nwan: “Wɔ́ mɔ ɛ tı Kilisi'n, kele yɛ́ sʋanlan'n mɔ ɔ'a kpaci wɔ́ nyın nın asʋ'n!”

Pıɛlı 'ba se kɛ ɔ nzı man Zozi
(Maakı 14.66-72, Luku 22.56-62, Zʋan 18.15,25,27)

69 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın Pıɛlı tı awulo nın abʋ ɛlɔ. Nyanmıan *tɛɛyıfʋɛ kpain nın afanıan kʋn kɔ a Pıɛlı anwʋn ɛbɛlɛ, yí nwan: “Wɔ́ kʋsʋ wɔ́, anın ɛ si Zozi m'ɔ fi Galile mân nın anun nın asʋ bie.”
70 M'ɔ hanlın sɔ'n, Pıɛlı suli akpʋlʋwa bɛ́ kʋalaa bɛ́ nyunnun ɛbɛlɛ. Yí nwan: “Sʋanlan'n mɔ ɛ lɛ kan yí ɛjɔlɛ'n, mın nzı man yí.”
71 Ɛhı, ɔ fi ɛbɛlɛ ɔ kɔ jasʋ ɔ kɔ hɔ kɔ jinlan awulo nın anʋan nın anun ɛlɔ. Afanıan kʋn biekun kɔ nwun yí. Ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ mɔ bɛ gua ɛbɛlɛ'n kɛ: “Zozi m'ɔ fi Nazalɛtı'n, anın bian ɛhı si yí sʋ bie.”
72 Ɛhı, Pıɛlı nwan: “Mın kan ndâ kɛ mín dıɛ, mın nzı man sʋanlan sɔ'n!”
73 Ɔ hyɛlı kaan an, bɛ́ mɔ bɛ gua ɛbɛlɛ'n kɔ kpunnge Pıɛlı, bɛ́ nwan: “Ɔ tı ananhɔlɛ, ɛ wɔ menian sɔ'n-mɔ anun bie. Ɔ sanlın kɛ wɔ́ ɛjʋjɔlɛ'n kele lıka mɔ ɛ fi'n.”
74 Ɛhı, Pıɛlı nwan: “Mın kan ndâ kɛ mın nzı man sʋanlan sɔ'n! Sɛ ato yê mıın di a, Nyanmıan Kpili tʋ́a mín yí nwʋn kalɛ!”
Kɛ ɔ 'kan sɔ nın ala, kokolokoo! Akɔ'n kɔ bɔ.
75 Pıɛlı ati kɔ kacı ɛjɔlɛ'n mɔ Zozi hanlın helelı yí'n. Zozi nwan: “Ɔ nʋn dede mɔ akɔ'n 'bɔ'n, ɛ 'kan yí ngʋkʋn kpê nsan kɛ ɛ nzı man mín.” M'ɔ yɔlı sɔ'n, Pıɛlı fitelı ɔ sunlin sɛlɛ kpa.

27

Bɛ́ nʋn Zozi 'ba hɔ kʋnmanna Pilatı aja sʋ
(Maakı 15.1, Luku 23.1-2, Zʋan 18.28-32)

1 Mɔ alíɛ'n hınlın'n, Nyanmıan *tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ nʋn Zufʋ mgbain'n-mɔ kʋalaa anʋan sɛlı bɛ́ nwʋn kɛ bɛ 'kun Zozi.
2 Bɛ kɔ man bɛ kɔ cıcı Zozi. Bɛ kɔ fa yí bɛ kɔ hɔ kɔ wula *Lɔmʋn kʋnmanna nın asa nun. Kʋnmanna sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí *Pilatı.

Zudası ewue'n
(Junman'n 1.18-19)

3 Mɔ Zudasɪ m'ɔ yılı Zozi manlın'n nwunlin kɛ bɛ lɛ ba hun Zozi'n, ɔ kɔ li yí
nwʊn yalɛ kpa. Jɛtɛ fufue mma abulasan'n mɔ Nyanmıan *tɛɛyıfʊɛ mgbain'n-
mɔ nʊn Zufʊ mgbain'n-mɔ falı manlın yí'n, ɔ kɔ fa ɔ kɔ sa kɔ bɛlɛ bɛ́.
4 Yí nwan: "M'an yɔ ɛtɛ, ɔ sanlın kɛ m'an tʊn sʊanlan ɛsʊan maan b'a hun yí."
Mɔ Zudası hanlın sɔ'n, bɛ́ nwan: "Ɔ nvalı man yɛ́ nwʊn. Wɔ́ ngʊnmın wɔ́ ɛjɔlɛ
ɔ!"
5 Zudası kɔ ju esika'n kɔ gua Nyanmıan sua nın anun ɛbɛlɛ ɔ kɔ hɔ kɔ bɔ yí
kɔmın.
6 Nyanmıan tɛɛyıfʊɛ mgbain'n-mɔ kɔ sısa esika'n. Bɛ́ nwan: "Yɛ́ mala'n
mman man yɛ́ atın kɛ yɛ fá esika sɔ'n yɛ gúa asɔnın esika nın anun. Ɔ sanlın kɛ
sʊanlan moja esika ɔ."
7 Bɛ hanlın sɔ mɔ bɛ́ kʊalaa bɛ́ nʊan sɛlı yí nwʊn'n, bɛ falı esika sɔ'n bɛ tolı
sʊanlan'n m'ɔ nwʊn ninnge nın ebo'n. Bɛ falı asıɛ sɔ'n bɛ yɔlı nyɔfʊɛ asielıɛ.
8 Ɛhı ati, ɛnɛ nʊn ɛnɛ, bɛ tɛ fɛlɛ lıka sɔ'n "Moja Ebo".
9 Ɔ man ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmıan falı wulalı kpɔmanfʊɛ Zolomin anʊan'n kpınlın
sʊ. Kpɔmanfʊɛ Zolomin nwan: *Jɛtɛ fufue mma abulasan, esika mɔ Izalayɛ
amma'n-mɔ anʊan sɛlı yí nwʊn bɛ falı bɛ lili yí gua nın anın.*
10 *Esika sɔ'n b'a fa b'a to sʊanlan'n m'ɔ nwʊn ninnge nın ebo'n kɛ yɛ́ Mın hanlın
helelı mín'n.*

Pilatı 'ba bisa Zozi kosuan
(Maakı 15.2-5, Luku 23.3-5, Zʊan 18.33-38)

11 Bɛ falı Zozi bɛ hɔlı kʊnmanna nın aja sʊ. Ɔ kɔ bisa Zozi kɛ: "Zufʊ'n-mɔ
belemgbin'n y'ɔ le wɔ́ ɔ?"
Zozi nwan: "Yɛ̂ wɔ́ nʊan wɔ sʊ ɛ lɛ kan nın ɔ."
12 Nan mɔ Nyanmıan *tɛɛyıfʊɛ mgbain'n-mɔ nʊn Zufʊ mgbain'n-mɔ 'tʊn Zozi
ɛsʊan'n, Zozi ngɔ tɛ man bɛ́ sʊ.
13 Ɛhı, Pilatı nwan: "Ɛsʊan nwala ɛhı mɔ bɛ lɛ tʊn wɔ́'n, ɛ ndı man ɔ?"
14 Zozi ngɔ bua ɛjɔlɛ kpɔlɛ kʊn sʊa. M'ɔ man ɛjɔlɛ'n sinlin kʊnmanna nın
anwʊn kpili nın anın.

Pilatı 'ba man bɛ kun Zozi
(Maakı 15.6-15, Luku 23.13-25, Zʊan 18.39-19.16)

15 Bɛ 'di *Pakı fɛtı biala a, sʊanlan mɔ bɛ kɔ tʊ yí fiadı mɔ menian'n-mɔ kulo
kɛ bɛ yaci yí'n, kʊnmanna'n yaci sʊanlan sɔ'n.
16 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın bian kʊn la fiadı. Bɛ fɛlɛ bian sɔ'n Balabası. Yí nwʊn yɔ
esulo kpa, ɛsɛ bɛ́ kʊalaa bɛ sı yí.
17 Pilatı kɔ bisa menian'n-mɔ mɔ b'a yia ɛbɛlɛ'n kɛ: "Balabası nʊn Zozi mɔ bɛ
fɛlɛ yí Kilisi'n, bɛ́ nunhan benin yɛ̂ ɛmɔ kulo kɛ n yáci yí ɔ?"
18 Ɔ kɔ bisa bɛ́ sɔ, afı ɔ sı yí fɔ́ún kɛ bɛ kpɔ Zozi, yí ti yɛ̂ b'a hyı yí b'a man yí ɔ.
19 Anın Pilatı tı lıka mɔ bɛ di ɛjɔlɛ'n, yí yı falı ngalıɛ hɔlı manlın yí kɛ: "N'ɛ
fa wɔ́ ɛjɔlɛ tʊ sʊanlan sɔ nın anwʊn, ɔ tı sɛsɛfʊɛ. Yí dunman nun, ɛnɛ kɔngɔɛ n
jınlın ɛlalıɛ ɛtɛ ɛtɛ."
20 Tɛmʊn sɔ'n, anın Nyanmıan *tɛɛyıfʊɛ mgbain'n-mɔ nʊn Zufʊ mgbain'n-mɔ
lɛ wowula meninsʊnman nın abʊ kɛ bɛ hán maan ɔ yáci Balabası nán bɛ hún
Zozi.
21 Kʊnmanna'n kɔ bisa bɛ́ biekun kɛ: "Bɛ́ menian nnyuan'n, benin yɛ̂ ɛmɔ
kulo kɛ n yáci yí ɔ?"
Bɛ́ kʊalaa bɛ́ nwan: "Yaci Balabası!"
22 Pilatı kɔ bisa bɛ́ kɛ: "Anın Zozi mɔ bɛ fɛlɛ yí Kilisi'n, n yɔ́ yí sɛ?"
Bɛ́ kʊalaa bɛ́ nwan: "Bʊbɔ yí kʊlʊwa sʊ!"
23 Pilatı kɔ bisa bɛ́ kɛ: "Nzukɛ ɛtɛ dıɛ yɛ̂ ɔ'a yɔ ɔ?"
Bɛ́ kʊalaa bɛ kɔ tɛtıan sɛlɛ kpa bɛ́ nwan: "Bʊbɔ yí kʊlʊwa sʊ!"

24 Anın menian'n-mɔ lɛ tɛtıan sʊnman. Pilatı nıan an, ɔ ngʊala man like fíí kún yɔ. Ɔ kɔ jasʊ ɔ kɔ fa nzue ɔ kɔ nwunnzin yí sa menian'n-mɔ kʊalaa anyunnun ɛbɛlɛ. Yí nwan: “Sʊanlan ɛhı ewue'n, mín nwʊn nnʊn man nun, m'an yı mín sa nun! Ɛmɔ angʊnmın, bɛ́ ɛjɔlɛ ɔ!”
25 Bɛ́ kʊalaa bɛ́ nwan: “Yuo o! Yɛ́ nʊn yɛ́ mma'n-mɔ, man yí ewue nın anwʊn ɛjɔlɛ kpólo yɛ́!”
26 Ɛhı, Pilatı kɔ yaci Balabası. Ɔ kɔ man bɛ kɔ fin Zozi mgbele. Mɔ bɛ finlin yí yuelı'n, ɔ yılı yí manlın maan bɛ bʊbɔlı yí kʊlʊwa sʊ.

Nzalafʊ'n-mɔ 'ba gʊlʊ Zozi anwʊn
(Maakı 15.16-20, Zʊan 19.2-3)

27 Pilatı nzalafʊ'n-mɔ falı Zozi hɔlı yí awulo ɛlɔ. Bɛ kɔ yia nzalafʊɛ'n-mɔ kʊalaa Zozi anwʊn ɛbɛlɛ.
28 Bɛ kɔ yı yí taladıɛ'n m'ɔ wula'n, bɛ kɔ fa taladıɛ kɔkɔlɛ bɛ kɔ wula yí.
29 Bɛ kɔ nwʊn mmowe abotile bɛ kɔ bɔ yí ti. Bɛ kɔ fa ndɛɛ kpɔman bɛ kɔ wula yí sa fama nın anun. Mɔ bɛ yɔlı sɔ yuelı'n, bɛ kɔ kʊtʊ yí nyunnun ɛbɛlɛ bɛ kɔ yɛyala yí nwʊn. Bɛ́ nwan: “Zufʊ'n-mɔ belemgbin, ahın o!”
30 Bɛ kɔ tʊtʊ yí nwʊn ngɛsɛlɛ. Bɛ kɔ tʊa yí bɛ kɔ le kpɔman'n m'ɔ le'n bɛ kɔ fa bɛ kɔ fifin yí tin nın anun.
31 Bɛ yɛyalalı yí nwʊn dede mɔ bɛ́ kunnun jɔlı'n, bɛ kɔ yí taladıɛ kɔkɔlɛ'n mɔ bɛ falı bɛ wulalı yí'n. Bɛ kɔ fa yí muonun yí taladıɛ dıɛ'n bɛ kɔ wula yí yê bɛ nʊn yí hɔlı bɛ bʊbɔlı yí kʊlʊwa sʊ ɔ.

Bɛ 'ba bʊbɔ Zozi kʊlʊwa sʊ
(Maakı 15.21-32, Luku 23.26-43, Zʊan 19.17-27)

32 Mɔ bɛ fi kulo nın anun bɛ 'fite'n, bɛ nʊn bian kʊn kɔ yia. Bian sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Simʊn. Ɔ fi kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Silɛnın nın asʊ. Bɛ kɔ hyı yí bɛ kɔ fa Zozi kʊlʊwa'n bɛ kɔ sʊa yí.
33 Bɛ hɔlı dede bɛ juli lıka kʊn. Lıka sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Gɔlʊgota. Gɔlʊgota'n, yí bʊ y'ɔ le kɛ tile kangɔ lıka.
34 Ɛbɛlɛ, bɛ kɔ fa divın bɛ kɔ man Zozi kɛ ɔ nón. Divın sɔ'n, bɛ gualı nun ayile m'ɔ nʊn an, ɔ nnwun man yalɛ'n sʊnman. Ɔ bɔlı sʊ, nan ɔ'a ngulo kɛ ɔ nʊn.
35 Mɔ bɛ bʊbɔlı yí kʊlʊwa nın asʊ yuelı'n, bɛ kɔ hyʊın tondo bɛ kɔ hye yí taladıɛ'n-mɔ bɛ kɔ fa.
36 Ɛsɛ bɛ kɔ tɛtanlan yí nwʊn ɛbɛlɛ bɛ kɔ sisa yí.
37 Like mɔ yí ti yê bɛ lɛ kun yí'n, b'a hɛlɛ b'a bɔ yí ti sʊ ɛbɛlɛ kɛ: “Sʊanlan ɛhı li Zozi. Ɔ tı Zufʊ'n-mɔ belemgbin.”
38 Bɛ kɔ bʊbɔ kodiawu nnyuan kʊsʊ kʊlʊwa sʊ Zozi anwʊn ɛbɛlɛ. Kʊn wɔ yí sa fama sʊ yê kʊn kʊsʊ wɔ yí sa bê sʊ.
39 Bɛ́ mɔ bɛ 'sın ɛbɛlɛ'n, bɛ kɔsɔ kɔsɔ bɛ́ ti, anın bɛ lɛ kpɛ yí nzʊba.
40 Bɛ́ nwan: “Wɔ́ mɔ wɔ́ nwan ɛ 'bu asɔnın sua'n, nán ɛ fa cıan nsan ɛ si yí fʊfɔlɛ'n, de wɔ́ nwʊn e! Sɛ wɔ́ nwan ɛ tı Nyanmıan Awa sakpa a, fi kʊlʊwa nın asʊ ju!”
41 *Tɛɛyıfʊɛ mgbain'n-mɔ, nʊn *mala nın asʊ mgbain'n-mɔ nʊn Zufʊ mgbain'n-mɔ kʊsʊ kɔ gʊlʊ yí nwʊn.
42 Bɛ́ nwan: “Ɔ'a le menian'n-mɔ ngʊan, kʊsʊ yí muonun ɔ ngʊala man yí nwʊn ngʊan de! Sɛ ɔ tı Izalayɛ belemgbin sakpa a, anın ɔ fi kʊlʊwa nın asʊ ɔ jú kıkaala, nán yɛ 'ba le yí yɛ di.
43 Ɔ'a susu yí ti ɔ'a gua Nyanmıan asʊ. Yí nwan: ‘Nyanmıan Awa y'ɔ le mín’. Sɛ Nyanmıan kulo yí a, anın ɔ lé yí ti kıkaala!”
44 Kodiawu'n-mɔ kʊsʊ mɔ b'a bʊbɔ bɛ́ kʊlʊwa sʊ Zozi anwʊn ɛbɛlɛ'n kpɛlı yí nzʊba bie.

Zozi ewue'n
(Maakı 15.33-41, Luku 23.44-49, Zvan 19.28-30)

45 Mɔ sɛnzɛ'n jinlanlın bɛ́ ti afian'n, awosin wulalı mân nın anun lıka kvalaa
dede ɔ juli nɔsvba dɔɛ nsan.
46 Mɔ bɛ 'kɔ a bɔ dɔɛ nsan'n, Zozi kɔ tıan nun sɛlɛ kpa. Yí nwan: "*Eli, Eli, lama*
sabakıtanin?" Ɛjɔlɛ sɔ'n, yí bv y'ɔ le kɛ "*Mín Nyanmıan, mín Nyanmıan, nzukɛ*
ati yê a yı mín ɔ?"
47 Mɔ bɛ́ mɔ bɛ jijin ɛbɛlɛ'n mmie-mɔ tılı yí ngan'n, bɛ́ nwan: "Ɔ lɛ fɛlɛ Eli!"
48 Ɛbɛlɛ ala, bɛ́ nunhan kvn kɔ nwanndi ɔ kɔ hɔ kɔ fa eminlan ɔ kɔ bɔ divın
nyinnyanlınwa anun. Ɔ kɔ fa kɔ san baka kvn ati ɔ kɔ tınngɛ yí Zozi anvan kɛ
ɔ nýn.
49 Nan ɛhınlın-mɔ nwan: "Jinlan maan yɛ nían sɛ Eli kɔ a kɔ le yí a!"
50 Zozi kɔ tıan nun sɛlɛ kpa biekun, ɔ kɔ ha nun.
51 Mɛlɛ sɔ'n, mgbɛnun ɛtanlan'n m'ɔ ja asɔnın sua nın anun'n kɔ sua yí
anwunno dede ɔ kɔ ju yí ası. Asıɛ'n kɔ kpusu, nyɔbvɛ mgbili'n-mɔ anun kɔ
kpacı kpacı.
52 Sɛka'n-mɔ asv kɔ tike tike. Nyanmıan anwvntıɛ mma'n-mɔ dɔvn mɔ bɛ
wuli'n kɔ tinnge tinnge.
53 Mɔ Zozi fi ewue nun tinngelı'n, bɛ́ kvalaa mɔ bɛ fi sɛka'n-mɔ anun bɛ
fitelı'n, bɛ hɔlı kulo kpili nwannzan-nwannzan nın asv bɛ yılı bɛ́ nwvn bɛ helelı
menian dɔvn kpa.
54 Mɔ nzalafv kpain'n nvn yí nzalafv'n-mɔ mɔ bɛ́ nvn yí lɛ sisa Zozi'n nwunlin
kɛ asıɛ nın a kpusu nvn yí nzin ɛjɔlɛ'n, esulo hanlın bɛ́ sɛlɛ kpa. Bɛ́ nwan:
"Kannzv ɔ tı Nyanmıan Awa sakpa!"
55 Anın mmalasua dɔvn kpa kvsv wɔ ɛbɛlɛ, bɛ jin mva bɛ lɛ nıan Zozi. Bɛ́ yê
bɛ sili Zozi sv sunmin Galile mân nın anun bɛ svlı yí ɔ.
56 Mali m'ɔ fi Magıdala'n, ɔ nvn Zvakı nvn Zozɛfv anin Mali, ɔ nvn Zebede
amma'n-mɔ anin dıɛ'n wɔ mmalasua sɔ'n-mɔ anun bie.

Zozi esie'n
(Maakı 15.42-47, Luku 23.50-56, Zvan 19.38-42)

57 Mɔ alíɛ'n 'kɔ yí nɔsvba nun'n, esikafvɛ bian kvn kɔ a kɔ ju ɛbɛlɛ. Bian sɔ'n,
bɛ fɛlɛ yí Zozɛfv, ɔ tı Zozi svanlan'n kvn. Ɔ fi Alimate kulo nın asv.
58 Ɔ kɔ hɔ kɔ tv Pilatı ɔ kɔ sɛlɛ yí kɛ ɔ 'fa Zozi fuin'n ɔ 'kɔ a sie yí. Ɛhı, Pilatı kɔ
man atın kɛ bɛ fá bɛ mán yí.
59 Ɔ kɔ le fuin'n ɔ kɔ fa kisaan fvfɔlɛ kvn ɔ kɔ fvfɔ yí nwvn.
60 Yí muonun yí sɛka mɔ ɔ'a man b'a kpɛ yí ɛbvta kvn anun'n, ɔ kɔ sie Zozi
nun. M'ɔ sielı yí yuelı'n, ɔ kunndolı ɛbvɛ kpili kvn ɔ nyinlin sɛka nın anvan'n
yê ɔ salı hɔlı ɔ.
61 Anın Mali m'ɔ fi Magıdala'n, ɔ nvn Mali kvn'n bɛ wɔ ɛbɛlɛ. Bɛ tıtı ası sɛka
nın anyunnun.

Sɛka nın esisa'n

62 Zufv'n-mɔ bɔbvalı bɛ́ nwvn bɛ sielı. Mɔ yí alíɛ hınlın m'ɔ tı ɛnwvnmıan ele
cıan'n, Nyanmıan *tɛɛyıfvɛ mgbain'n-mɔ nvn *Falisifvɛ'n-mɔ kɔ hɔ kɔ tv Pilatı.
Bɛ́ nwan:
63 "Nannan, akva atofvɛ sɔ nın ɛjɔlɛ kvn mɔ anın yí nyın wɔ sv m'ɔ hanlın'n,
yɛ́ ti a kpın sv. Yí nwan: 'Sɛ mın wu a, yí cıan nsan, mın 'tinnge.'
64 Yí ti, man atın maan bɛ hɔ́ sísa sɛka'n dede cıan nsan. Ɔ'a nyɔ man sɔ a,
yí menian'n-mɔ 'kɔ a sa yí bɛ laka menian'n-mɔ kɛ: 'Ɔ fi ewue nun ɔ'a tinnge!'
Afı, sian ato mɔ bɛ 'di'n, ɔ 'tala daba dıɛ'n."
65 Ɛhı, Pilatı nwan: "Ɛ 'nwun nzalafv, Ɛmɔ fá bɛ́ hɔ́, maan bɛ hɔ́ sísa yí kɛ mɔ
ɛmɔ kulo ɔ."

66 Bɛ nʊn bɛ́ kɔ hɔ, bɛ kɔ nwun kɛ sɛka nɪn anʊan'n nyin kanlanman kpa. Bɛ
kɔ sie sʊ nzɔlɛ, bɛ kɔ yaci nzalafʊ'n-mɔ ɛbɛlɛ kɛ bɛ sísa yí.

28

Zozi ewuetinnge'n
(Maakɪ 16.1-10, Luku 24.1-12, Zʊan 20.1-10)

1 Mɔ *ɛnwʊnmɪan ele cɪan'n sɪnlɪn'n, mɔlɛ'n ngɛlɛmɔ, Mali m'ɔ fi Magɪdala'n,
ɔ nʊn Mali kʊn'n kɔ a kɔ nɪan sɛka'n.
2 Kʊnmgba ala, asɪɛ'n kɔ kpusu sɛlɛ kpa. Yɛ́ Mɪn bɔfʊɛ'n kʊn fi anwunno ɔ kɔ
ju. Ɔ kɔ kunndo ɛbʊɛ'n m'ɔ nyin sɛka nɪn anʊan'n ɔ kɔ tʊ yí ahanmɪan ɔ kɔ fʊ ɔ
kɔ tanlan sʊ.
3 Bɔfʊɛ nɪn anwʊn'n ta sʊa mɪaɪn mɪaɪn kɛ nyanmɪan'n m'ɔ kpɛ mɪaɪn mɪaɪn'n.
Yí taladɪɛ'n tɪ fufue hyɪɛɪn hyɪɛɪn kpa.
4 Esulo kɔ han nzalafʊ'n-mɔ kpa dede bɛ́ nwʊn kɔ wʊsʊ bɛ́, bɛ gugua kɛ
menian mɔ b'a wu ɔ.
5 Bɔfʊɛ'n kɔ han kɔ hele mmalasua'n-mɔ kɛ: "Nán bɛ sulo. Afɪ mɪn sɪ kɛ ɛmɔ
lɛ kpʊnndɛ Zozi, sʊanlan'n mɔ bɛ bʊbɔlɪ yí kʊlʊwa nɪn asʊ'n.
6 Ɔ nnʊn man ɛwa. Ɔ fi ewue nun ɔ'a tinnge kɛ ɔ kpɪnlɪn hanlɪn yí'n. Ɛmɔ bála
bɛ nían lɪka mɔ anɪn ɔ la'n.
7 Ɛmɔ hó ndɛ-ndɛ bɛ hán héle yí menian'n-mɔ kɛ ɔ fi ewue nun ɔ'a tinnge. Sian
dɪɛ, ɔ lɛ kɔ a nwʊnndɛ ɛmɔ Galile mân nɪn anun. Ɛlɔ yê ɛmɔ 'nwun yí ɔ. Ngalɪɛ'n
mɔ mín nwan mɪn 'kan mɪn kele ɛmɔ nɪn anɪn."
8 Mɔ mmalasua'n-mɔ fi sɛka nɪn asʊ bɛ 'kɔ'n, esulo nʊn fɛ elie kpili kpa hanlɪn
bɛ́. Bɛ le ɛnwanndie bɛ lɛ kɔ a han bɛ kele Zozi menian'n-mɔ.
9 Kʊnmgba ala, bɛ nʊn Zozi kɔ yia nun. Zozi nwan: "M mo ahɪn, m mo ahɪn
o!" Mɔ Zozi bisalɪ bɛ́ ahɪn yuelɪ'n, bɛ kɔ kpunnge yí bɛ kɔ sɔ yí ja nɪn anun, bɛ
kɔ kʊtʊ yí nyunnun ɛbɛlɛ bɛ kɔ sʊ yí.
10 Ɛhɪ, Zozi kɔ se bɛ́ kɛ: "Nán bɛ sulo. Ɛmɔ hó hán héle mín nianman'n-mɔ kɛ
bɛ hó Galile mân nɪn anun ɛlɔ. Ɛbɛlɛ yê bɛ 'nwun mín ɔ."

Nzalafʊ'n-mɔ ɛjɔlɛ'n

11 Mɔ anɪn mmalasua'n-mɔ aja wɔ atunnun'n, nzalafʊ'n-mɔ mɔ bɛ lɛ sisa
sɛka'n, mmie-mɔ kɔ sa kɔ hɔ kulo. Bɛ kɔ hɔ kɔ bɔ ɛjɔlɛ'n m'ɔ walɪ nɪn anun
amannɪɛ bɛ kɔ hele Nyanmɪan *tɛɛyɪfʊɛ mgbain'n-mɔ.
12 Nyanmɪan tɛɛyɪfʊɛ mgbain'n-mɔ nʊn Zufʊ mgbain'n-mɔ kɔ yia. Mɔ bɛ́ nʊan
sɛlɪ bɛ́ nwʊn yuelɪ'n, bɛ kɔ man nzalafʊ'n-mɔ esika dɔʊn kpa.
13 Ɛsɛ bɛ́ nwan: "Sɛ bɛ bisa ɛmɔ a, ɛmɔ hán kɛ kɔngɔɛ mɔ ɛmɔ 'dafɪ'n, yí
menian'n-mɔ a a a sa yí a hɔ.
14 Sɛ kʊnmanna'n tɪ a, yɛ 'tʊ yí akɔbɛ nán ɛmɔ ati a nga man nun."
15 Nzalafʊ'n-mɔ lelɪ esika'n, bɛ hanlɪn yí kɛ Nyanmɪan tɛɛyɪfʊɛ mgbain'n-mɔ
hanlɪn helelɪ bɛ́ nɪn ala. Ɛnɛ nʊn ɛnɛ, Zufʊ'n-mɔ tɛ kan ɛjɔlɛ sɔ'n.

Zozi 'ba yɪ yí nwʊn kele yí menian'n-mɔ
(Maakɪ 16.14-18, Luku 24.36-49, Zʊan 20.19-23, Junman'n 1.6-8)

16 Ɛhɪ, Zozi menian bulu nʊn kʊn'n hɔlɪ Galile mân nɪn anun ɛlɔ bʊka'n mɔ
Zozi helelɪ bɛ́ nɪn asʊ.
17 Mɔ bɛ nwunlin yí'n, bɛ kʊtʊlɪ bɛ sʊlɪ yí. Nan kʊsʊ bɛ́ mmie-mɔ a nne a nni
man.
18 Zozi kɔ kpunnge bɛ́, ɔ kɔ han kɔ hele bɛ kɛ: "B'a fa anwunno ɛlɔ nʊn asɪ
ɛwa tunmin'n kʊalaa b'a wula mín sa nun.
19 Ɛhɪka ati, ɛmɔ hó mân nɪn anun menian'n-mɔ kʊalaa anwʊn, ɛmɔ mán
bɛ káci mín menian. Ɛmɔ sónɪn bɛ́ wɔ Sɪɛ nʊn Baa, ɔ nʊn Wawɛ Nwannzan-
nwannzan'n dunman nun.
20 Ninnge'n kʊalaa mɔ m'an han m'an hele ɛmɔ'n, ɛmɔ héhele bɛ́ maan bɛ yɔ́.
Ɛsɛ ɛmɔ nwún yí kɛ mɪn nʊn ɛmɔ san alɪhɪan biala dede ɔ kɔ ju mân nɪn ayuelɪɛ."

ƐJƆLƐKPA'N MƆ
MAAKI HƐLƐLI'N

M'ɔ wɔ nun'n

Nwan sʋanlan dɪɛ y'ɔ le Maakɪ? Ɔ tɪ Zozi Kilisi mmɔfʋɛ'n-mɔ bʋkafʋɛ. Maakɪ, mɔ bɛ fɛlɛ yí biekun Zʋan'n, ɔ nʋn yí nin Mali, bɛ tanlanlɪn Zoluzalɛmʋn kulo nɪn asʋ (Junman 12.12). Ɔ tɪ Baanabasɪ anianman kʋn (Kolɔsʋ 4.10). Ɔ nʋn Baanabasɪ nʋn Pɔlʋ yê bɛ hɔlɪ Antiɔsʋ kulo nɪn asʋ ɔ (Junman 12.25). Ɛbɛlɛ, asɔnɪn mma'n-mɔ kɔ sʋan Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ kɛ bɛ hó bó Ɛjɔlɛkpa'n bɛ héle mân mân'n-mɔ. Alimʋa atɪn'n mɔ bɛ 'tu'n, Maakɪ hɔlɪ bie ɔ bʋkalɪ bé. Nan atunnunnvian, ɔ yacili bé salɪ hɔlɪ Zoluzalɛmʋn (Junman 13.5,13). Ɔ hyɛlɪ kpa, Baanabasɪ falɪ Maakɪ, ɔ nʋn yí hɔlɪ Sipʋlʋ mân nun (Junman 15.37-39). Ɛhɪ anzin, yɛ nwun yí Pɔlʋ nʋn Pɪɛlɪ kalata'n-mɔ anun kɛ Maakɪ bʋkalɪ bé wɔ *Lɔmʋn kulo nɪn asʋ (Filemʋn 24, 2 Timote 4.11, 1 Pɪɛlɪ 5.13).

Ɛjɔlɛkpa ɛhɪ anun, Maakɪ lɛ kele yé kɛ Zozi tɪ Nyanmɪan Awa. Yí Ɛjɔlɛkpa m'ɔ hɛlɛlɪ'n tɪ tika tala ɛhɪnlɪn-mɔ dɪɛ'n, nan kʋsʋ ɛjɔlɛ wɔ nun kpa.

Maakɪ 'bɔ yí Ɛjɔlɛkpa nɪn abʋ'n, ɔ man yɛ nwun yí kɛ Zʋan Batisi sɔnɪnlɪn Zozi, ɛsɛ Abɔnsanmʋn kʋsʋ sɔlɪ Zozi nɪanlɪn (1.1-13). Maakɪ a hye yí kalata nɪn anun mgbili mgbili nnyuan. Alimʋa dɪɛ'n, (yí ti 1.14-8.26), ɔ kan Zozi bagua nun junman'n m'ɔ lili yí Galile mân nun nɪn anwʋn ɛjɔlɛ. Ɔ man yé nwun yí kɛ Zozi kpɪnlɪn fɛlɛlɪ yí menian'n-mɔ, tunmin'n m'ɔ falɪ tuli wawɛ ɛtɛ'n-mɔ, ɔ manlɪn nwuluwafʋɛ'n-mɔ anwʋn salɪ, ɔ heheleli Nyanmɪan ninnge'n-mɔ tunmin sʋ, ɛsɛ ɔ yɔlɪ asinbɛnwʋn ninnge.

M'ɔ tɔ sʋ nnyuan'n (8.27-16.20), ɔ kan Zozi ewue'n nʋn yí etinnge nɪn anwʋn ɛjɔlɛ. Mɔ Lɔmʋn nzalafʋ kpain'n m'ɔ bʋbɔlɪ Zozi kʋlʋwa nɪn asʋ'n nwunlin kɛ Zozi a kpɪn a wu yí'n, yí nwan: "Ɔ tɪ ananhɔlɛ, bian ɛhɪ tɪ Nyanmɪan Awa sakpa!" (15.39). Maakɪ kulo kɛ yé kʋsʋ yɛ de yɛ di kɛ Zozi tɪ Nyanmɪan Awa sakpa. Ɛjɔlɛkpa nɪn agualɪɛ nun, yɛ nwun yí kɛ Maakɪ a han Zozi ewuetinnge nɪn anwʋn ɛjɔlɛ sin ko (16.1-8). Yí ti, b'a hɛlɛ ɛjɔlɛ kaan b'a sa sʋ m'ɔ kele kɛ Zozi a yɪ yí nwʋn a hele yí menian'n-mɔ ɛsɛ ɔ'a fʋ ɔ'a hɔ nyanmɪansʋ (16.9-20).

Zʋan Batisi junman'n
(Matie 3.1-12, Luku 3.1-18, Zʋan 1.19-28)

1 Ɛjɔlɛkpa'n m'ɔ tʋ de Zozi Kilisi m'ɔ tɪ Nyanmɪan Awa'n y'ɔ le ɛhɪ.

2 Ɛjɔlɛ sɔ'n bɔlɪ yí bʋ kɛ Nyanmɪan Kpɔmanfʋɛ Ezayi hɛlɛlɪ wɔ yí kalata nɪn anun'n. Ɔ'a hɛlɛ Zozi anwʋn ɛjɔlɛ'n kɛ Nyanmɪan nwan:

Nɪan, mɪn 'sʋan mín bɔfʋɛ'n wó nyunnun
mɪn 'man ɔ di mʋa ɔ sesie wó atɪn'n.
3 *Bɔfʋɛ sɔ'n y'ɔ le sʋanlan'n m'ɔ lɛ tɪan*
ɛwâ nɪn anun ɛlɔ kɛ:
Bɛ sésie yé Mɪn atɪn'n
bɛ mán ɔ tínngɛ fóón!

4 Ɛhɪ, cɪan kʋn, Zʋan kɔ fite ɛwâ nɪn anun ɛlɔ. Ɔ sɔnɪn menian'n-mɔ. Ɔ tu bé fʋɔ kɛ: "Ɛmɔ nún bé nwʋn bɛ káci bé abalabɔ'n bɛ fá bé nwʋn bɛ mán Nyanmɪan maan n zɔ́nɪn ɛmɔ, nán Nyanmɪan a fa ɛmɔ ɛtɛ nɪn a hye bé."

5 Mɔ Zʋan hanlɪn sɔ mɔ menian'n-mɔ tɪlɪ yí ngan'n, Zude mân nɪn anun menian'n-mɔ nʋn Zoluzalɛmʋn kulo nɪn asʋ dɪɛ'n-mɔ, bé dɔʋn, bɛ kɔ hɔ yí nwʋn ɛlɔ. Bɛ kɔ han bé ɛtɛ'n bagua nɪn anun, nán Zʋan a sɔnɪn bé wɔ asue'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Zuludɪn nɪn anun.

6 Taladɪɛ'n mɔ Zʋan wula'n, sʋamo enyuan yê b'a fa b'a nwʋn ɔ. Yí bɛlɛtɪ'n tɪ naan kpolo. Alɪɛ'n m'ɔ di'n, y'ɔ le tɛtɛbʋabʋa nʋn wɛ.

7 Ɛ 'nwun ɛjɔlɛ'n m'ɔ kan kele menian'n-mɔ'n. Yí nwan: “Sʋanlan kʋn fi mín
nzin ɔ lɛ ba, ɔ le tunmin tala mín, mɪn nzɛ nvata man kɛ mɪn kʋtʋ mɪn nyannjɪ
yí ja mgbabʋa'n nyanman'n bɔbɔ mgban ɔ.
8 Mín dɪɛ, m'an fa nzue m'an sɔnɪn ɛmɔ, nan yí dɪɛ, ɔ 'ba fa Nyanmɪan Wawɛ'n
sɔnɪn ɛmɔ.”

Zʋan 'ba sɔnɪn Zozi
(Matie 3.13-17, Luku 3.21-22)

9 Mɛlɛ sɔ nɪn anun, Zozi fi Nazalɛtɪ, Galile mân nɪn anun, ɔ kɔ a kɔ tʋ Zʋan
maan ɔ kɔ sɔnɪn yí asue Zuludɪn nɪn anun.
10 Mɔ Zozi fi asue nɪn anun ɔ 'fite'n, ɔ 'nɪan an, anɪn anwunno nɪn a buke,
Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n tɪ kɛ abubule, ɔ fi nyanmɪansʋ ɔ kɔ ju kɔ tanlan
yí sʋ.
11 Ɛbɛlɛ ala, anɪɛ kʋn kɔ te anwunno ɛlɔ kɛ: “Ɛ tɪ mín ehulo Baa, m'an fa mín
lʋa'n kʋalaa m'an wula wɔ́ nun.”

Abɔnsanmʋn 'ba sɔ Zozi nɪan
(Matie 4.1-11, Luku 4.1-13)

12 Ɛbɛlɛ ala, Wawɛ'n Nwannzan-nwannzan'n kɔ hyʋɪn Zozi kɔ hɔ ɛwâ nɪn
anun ɛlɔ.
13 Ɔ lili ɛlɛbulanan. Ɛbɛlɛ, *Satan (mɔ yɛ fɛlɛ yí Abɔnsanmʋn'n), ɔ kɔ a kɔ sɔ yí
kɔ nɪan. Anɪn Zozi wɔ ebolo naan'n-mɔ afian yê nyanmɪansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ yê
bɛ bʋka yí ɔ.

Zozi 'ba fɛlɛ Galile mân nɪn anun menian nnan

mɔ bɛ cɪ ejue yí nwʋn
(Matie 4.12-22, Luku 4.14-15; 5.1-11)

14 Ɛhɪ mɔ bɛ hyɪlɪ Zʋan bɛ tʋlɪ yí fiadɪ'n, Zozi kɔ sa kɔ hɔ Galile mân nɪn anun
ɔ 'kɔ a bɔ Nyanmɪan Ɛjɔlɛkpa'n kele bɛ́ mɔ bɛ wɔ ɛlɔ'n.
15 M'ɔ juli ɛlɔ'n yí nwan: “Tɛmʋn nɪn a ju, ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan Belemgbin
elie mɛlɛ nɪn a kpunnge. Ɛmɔ lé Ɛjɔlɛkpa'n bɛ li nán ɛmɔ káci bɛ́ abalabɔ'n!”
16 Mɔ Zozi 'sɪn Galile asubula nɪn anʋan ɛbɛlɛ'n, ɔ 'nɪan an, anɪn anianman
nnyuan lɛ gua bɛ́ dada. Kʋn li Simʋn yê kʋn'n kʋsʋ li Andele.
17 Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: “Ɛmɔ bála, bɛ sí mín sʋ, nán mɪn 'ba man ɛmɔ fɛlɛ
menian bɛ man mín.”
18 Kɛ Zozi anʋan 'tɔ ala, bɛ kɔ yaci bɛ́ dada'n-mɔ ɛbɛlɛ, bɛ kɔ si yí sʋ.
19 Zozi fi ɛbɛlɛ, ɔ kɔ hɔ yí nyunnun kaan, ɔ kɔ nwun Zebede amma'n-mɔ:
Zʋakɪ nʋn yí nianman Zʋan. Bɛ gua bɛ́ ɛlɛɛ nɪn anun, bɛ lɛ kpʋnmgba bɛ́ dada'n-
mɔ anun.
20 Ɛbɛlɛ ala, Zozi kɔ fɛlɛ bɛ́. Bɛ kɔ yaci bɛ́ sɪ Zebede ɔ nʋn kpafʋ'n-mɔ ɛlɛɛ nɪn
anun ɛbɛlɛ, bɛ kɔ si yí sʋ.

Zozi 'ba fʋan wawɛ ɛtɛ fi sʋanlan kʋn anun
(Luku 4.31-37)

21 Bɛ fi ɛbɛlɛ, Zozi nʋn bɛ́ kɔ hɔ kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Kapɛɛnawɔmʋn nɪn asʋ. Bɛ
wɔ ɛbɛlɛ dede mɔ ɛnwʋnmɪan ele cɪan'n juli'n, ɔ nʋn bɛ́ kɔ hɔ Zufʋ'n-mɔ asɔnɪn
sua nɪn anun. Ɔ kɔ hehele bagua'n Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ.
22 Tunmin'n m'ɔ fa kekele ninnge'n-mɔ'n sin menian'n-mɔ anwʋn. Ɔ sanlɪn
kɛ ɔ ngele man yí ninnge'n-mɔ kɛ mala nɪn asʋ mgbain'n-mɔ dɪɛ'n, nan ɔ kele
yí ninnge'n-mɔ tunmin sʋ.
23 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n kʋsʋ, anɪn sʋanlan kʋn wɔ bɛ́ asɔnɪn sua nɪn anun ɛbɛlɛ.
Sʋanlan sɔ'n, wawɛ ɛtɛ wɔ yí nun. Ɔ kɔ tɪan nun kɛ:
24 “Zozi m'ɔ fi Nazalɛtɪ, ɛ 'se yɛ́ sɛ? Ɛ walɪ yɛ́ bʋsʋ ɛbɔ anaan? Mɪn sɪ wɔ́ bɔkɔɔ!
Ɛ tɪ Nyanmɪan Sʋanlan Nwannzan-nwannzan!”

25 Mɔ sʊanlan'n hanlɪn sɔ'n, Zozi kɔ tɪan wawɛ ɛtɛ nɪn asʊ sɛlɛ kpa. Yí nwan:
"Muan wɔ́ nʊan'n nán fi sʊanlan ɛhɪ anun fite!"
26 Kɛ Zozi 'kan sɔ ala, wawɛ ɛtɛ'n kɔ kpusu sʊanlan'n sɛlɛ sɛlɛ kpa, ɔ kɔ tɪan, ɔ
fi yí nun kɔ fite.
27 Sian'n, kɛ ɔ yɔlɪ sɔ'n, esulo kɔ han bɛ́ mɔ bɛ wɔ asɔnɪn sua nɪn anun'n
kʊalaatin. Bɛ lɛ bisa bisa bɛ́ nwʊn kɛ: "Nan nzu like dɪɛ ahɪ? Tunmin sʊ like
ehele fʊfɔlɛ ɔ! M'ɔ kɔ han'n, wawɛ ɛtɛ'n-mɔ di sʊ, ɛsɛ bɛ man yí anyɪnnzɔ."
28 Ɔ fi ɛbɛlɛ, Zozi dunman'n kɔ hɔ dede kɔ ju Galile mân'n lɪka kʊalaatin.

Zozi 'ba man nwuluwafʊɛ dɔʊn anwʊn sa
(Matie 8.14-17, Luku 4.38-41)

29 Mɔ Bɛ fi Nyanmɪan sua nɪn anun bɛ fitelɪ'n, ɛbɛlɛ ala, bɛ kɔ hɔ Simʊn nʊn
Andele awulo. Mɔ bɛ 'kɔ'n, bɛ nʊn Zʊakɪ nʊn Zʊan yê bɛ hɔlɪ ɔ.
30 Bɛ 'ju ɛbɛlɛ a, anɪn Simʊn asebala nɪn a fʊkɛ, ebunnun a hyɪ yí, ɔ la. Ɛbɛlɛ
ala, bɛ kɔ bɔ Zozi amannɪɛ.
31 Zozi kɔ hyʊɪn kɔ kpunnge yí, ɔ kɔ sɔ yí sa nɪn anun ɔ kɔ jasʊ yí. Ɛbɛlɛ ala,
ebunnun'n fi yí nwʊn kɔ tu. Ɔ kɔ jasʊ, ɔ kɔ man bɛ́ like bɛ kɔ li.
32 Bɛ wɔ ɛbɛlɛ dede eyua'n tɔlɪ, mɔ mân nɪn anun 'yɔ fɔʊn'n, menian'n-mɔ kɔ
sʊa nwuluwafʊɛ ngacile, nʊn bɛ́ mɔ wawɛ ɛtɛ wɔ bɛ́ nun'n, bɛ kɔ bɛlɛ Zozi.
33 Kulo nɪn asʊ menian'n-mɔ kʊalaa kɔ yia awulo nɪn anʊan nɪn anun.
34 Zozi kɔ man nwuluwafʊɛ dɔʊn anwʊn kɔ sa, ɛsɛ ɔ kɔ fʊan wawɛ ɛtɛ dɔʊn.
Ɔ ngɔ man man wawɛ ɛtɛ'n bie fíí atɪn, ɔ sanlɪn kɛ wawɛ ɛtɛ'n-mɔ sɪ yí sʊanlan
ɛhɔlɛ kʊn'n.

Zozi 'ba kpanza Galile mân nɪn anun
(Luku 4.42-44)

35 Ɛhɪ anzin, mɔ alíɛ'n 'kɔ alɪbahɪan'n, anɪn mân nɪn anun tɛ du bɔbɔ, Zozi kɔ
jasʊ. Ɔ fi awulo ɛbɛlɛ kɔ fite kɔ hɔ asɔnɪn ɛyɔlɛ ahanmɪan kulo'n tiba ɛlɔ.
36 Mɔ Simʊn nʊn yí manngʊn'n-mɔ jasʊlɪ'n, bɛ nnwun man Zozi. Bɛ nanndɪ
kulo nɪn anun bɛ lɛ kpʊnndɛ yí.
37 Bɛ kpʊnndɛlɪ yí dede mɔ bɛ nwunlin yí'n, bɛ́ nwan: "Yɛ́ Mɪn, menian'n-mɔ
kʊalaa lɛ kpʊnndɛ wɔ́."
38 Zozi kukuli yí nʊan sʊ a, yí nwan: "Ɛmɔ mán yɛ hɔ́ kulo'n-mɔ mɔ bɛ mantan
mantan ɛwa'n-mɔ asʊ. Ɔ fata kɛ mɪn kan Nyanmɪan Anʊan Ɛjɔlɛ ɛlɔhan kʊsʊ.
Ɛhɪ ati yê ɔ man n vi kulo nɪn anun m'an fite ɔ."
39 Zozi le yí sɔ dede ɔ kɔ kpanza Galile mân'n lɪka kʊalaatin. Ɔ kɔ hɔ kɔ bɔ
Ɛjɔlɛkpa'n kɔ hele menian'n-mɔ wɔ Zufʊ'n-mɔ asɔnɪn sua'n-mɔ anun. Ɛsɛ ɔ kɔ
fʊan wawɛ ɛtɛ'n-mɔ.

Zozi 'ba man kokobefʊɛ kʊn anwʊn sa
(Matie 8.1-4, Luku 5.12-16)

40 Ɛlɛhʊn kʊn, kokobefʊɛ kʊn kɔ a kɔ tʊ Zozi ɔ kɔ tu kɔ tɔ yí ja nun. Ɔ kɔ bʊtʊ
yí. Yí nwan: "Mín mɪn, mɪn sɪ kɛ sɛ ɛ kulo a, ɛ kʊala kɛ ɛ man mín nwʊn sa, ɛ tu
mín nwʊn efian'n."
41 Mɔ Zozi nwunlin yí sɔ'n, kokobefʊɛ nɪn anwʊn kɔ yɔ yí koun. Ɛbɛlɛ ala, ɔ
kɔ tɪnngɛ yí sa kɔ han kokobefʊɛ'n, yí nwan: "Mɪn kulo, man wɔ́ nwʊn tí!"
42 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ nɪn ala, kokobe'n fi yí nwʊn kɔ tu, yí nwʊn kɔ tɪ.
43 Mɔ bian nɪn anwʊn salɪ yuelɪ'n, Zozi kɔ jʊjɔ aminle sʊ kɔ hele yí asannan
nán ɔ'a man ɔ'a hɔ.
44 Zozi nwan: "Mɔ a nwun yí ɛwa'n, n'ɛ kan nun ɛjɔlɛ fíí kele sʊanlan. Nan
kɔ fa wɔ́ nwʊn kele Nyanmɪan tɛɛyɪfʊɛ'n nán yɪ wɔ́ nwʊn efian etue tɛɛ'n mɔ
Moyizɪ mala'n kele'n maan bɛ nwún yí kɛ wɔ́ nwʊn a tɪ."
45 Nan mɔ bian'n hɔlɪ'n, ɔ'a ngʊala man ɛjɔlɛ nɪn asʊ fɪa. Ɔ kɔ bɔ yí
kpayɛ kɔ hele mân'n kʊalaa. Sian'n, kɛ ɔ yɔlɪ sɔ'n, Zozi kɔ kulo'n-mɔ asʊ a,

meninsʋnman'n dunman nun, ɔ ka ahanmɪan, lɪka mɔ sʋanlan nnʋn man'n, ɛbɛlɛ yê menian'n-mɔ fi lɪka kʋalaa bɛ ba yí nwʋn ɔ.

2

Zozi 'ba man bubuluwafʋɛ kʋn anwʋn sa
(Matie 9.1-8, Luku 5.17-26)

1 Ɛhɪ, ɛlɛ nnyuan kʋn sɪnlɪn, Zozi kɔ sa kɔ a Kapɛɛnawɔmʋn. M'ɔ walɪ juli
ɛbɛlɛ'n, menian'n-mɔ kɔ tɪ kɛ ɔ wɔ yí awulo ɛbɛlɛ.
2 Menian dɔʋn kpa kɔ a kɔ yi sua'n nʋn anʋan nɪn anun dede bɛ nnwun man
lɪka fíí mɔ bɛ sie bɛ́ nwʋn ɔ. Zozi kɔ han Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n kɔ hele bɛ́.
3 Mɔ Zozi 'kan Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n, menian mmie-mɔ kɔ a kɔ ju ɛbɛlɛ.
Bɛ́ nunhan nnan sʋ bubuluwafʋɛ kʋn, bɛ lɛ fa yí bɛ bɛlɛ Zozi.
4 Eyia kpili mɔ menian'n-mɔ a yia nɪn ati, bɛ ngʋala man wuluwafʋɛ'n fa
fite Zozi anyunnun. Ɛhɪ a, bɛ kɔ fʋ sua'n mɔ Zozi wɔ nun nɪn asʋ, bɛ kɔ kpɛ nun
tokolo. Bɛ kɔ fa bubuluwafʋɛ'n nʋn yí ɛbɛɛ'n bɛ kɔ wula tokolo sɔ nɪn anun bɛ
kɔ jula yí Zozi anyunnun ɛbɛlɛ asɪ.
5 Mɔ Zozi nwunlin bɛ́ dedi'n, ɔ kɔ han kɔ hele bubuluwafʋɛ'n kɛ: "Mín wa,
b'a fa wɔ́ ɛtɛ'n b'a hye wɔ́."
6 Mɔ Zozi 'kan ɛjɔlɛ'n kele wuluwafʋɛ'n, anɪn mala nɪn asʋ mgbain'n mmie-
mɔ tɪtɪ asɪ bagua nɪn anun ɛbɛlɛ. Mgbain sɔ'n-mɔ kɔ han yí bɛ́ ti anun kɛ:
7 "Nzukɛ ati yê sʋanlan ɛhɪ kan ɛjɔlɛ ɛtɛ sʋa tia Nyanmɪan ɔ? Sɛ nán Nyanmɪan
angʋnmɪn cein an, nwan yê ɔ kʋala ɔ fa ɛtɛ ce ɔ?"
8 Ɛbɛlɛ ala, Zozi kɔ nwun bɛ́ ajʋnlɪn'n. Yí nwan: "Nzukɛ ati yê ɛmɔ le ajʋnlɪn
sʋa-mɔ ɛmɔ ati anun ɔ? Ɛmɔ jʋnlɪn kɛ mɪn ngʋala man yí yɔ ɔ?
9 Sɛ mɪn kan kɛ: 'B'a fa wɔ́ ɛtɛ'n b'a hye wɔ́,' ɛmɔ nnwun man nun. Nan sɛ
mɪn kan kɛ: 'Jasʋ fa wɔ́ ɛbɛɛ'n nanndɪ,' nán ɔ yɔ sɔ a,
10 anɪn ɛmɔ a nwun yí kɛ Mân Baa'n le tunmin asɪɛ nɪn asʋ ɛwa ɔ fa ɛtɛ'n-mɔ
ce." Ɔ kacili yí nʋan bubuluwafʋɛ nɪn anwʋn ɛlɔ a, yí nwan:
11 "M'an man wɔ́ atɪn, jasʋ, fa wɔ́ ɛbɛɛ'n kɔ awulo."
12 Ɛbɛlɛ ala, bian'n kɔ jasʋ bɛ́ kʋalaa bɛ́ nyunnun ɛbɛlɛ. Ɔ kɔ fa yí ɛbɛɛ'n ɔ kɔ
fite. Ɛjɔlɛ'n kɔ sin bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwʋn kpa. Bɛ kɔ kannvʋ Nyanmɪan. Bɛ́ nwan:
"Yɛ nwunlin man like sʋa bie lé!"

Zozi 'ba fɛlɛ Levi
(Matie 9.9-13, Luku 5.27-32)

13 Ɛhɪ anzin, Zozi kɔ sa kɔ hɔ Galile asubula nɪn anʋan ɛlɔ biekun. Menian
dɔʋn kɔ kpʋ yí, ɔ kɔ hehele bɛ́ ninnge.
14 Tɛmʋn mɔ Zozi 'sa kɔ awulo'n, ɔ 'ba ju lɪka mɔ bɛ tua ajule nɪn an, Levi m'ɔ
tɪ Alɪfe awa'n tɪ ɛbɛlɛ. Ɔ lɛ dide ajule. Zozi kɔ jinlan, yí nwan: "Levi, si mín sʋ!"
Ɛbɛlɛ ala, Levi kɔ jasʋ kɔ si yí sʋ.
15 Ɛhɪ anzin, cɪan kʋn Zozi kɔ hɔ like elie Levi awulo ɛlɔ. Mɔ ɔ 'kɔ'n, ɔ nʋn yí
menian'n-mɔ nʋn menian dɔʋn mɔ bɛ dide ajule'n nʋn ɛtɛfʋɛ'n-mɔ yê bɛ hɔlɪ ɔ.
Afɪ bɛ́ mɔ bɛ si Zozi sʋ'n, bɛ sʋnlɪn.
16 Mɔ mala nɪn asʋ mgbain'n-mɔ mɔ bɛ wɔ Falisifʋɛ'n-mɔ fâ dɪɛ nɪn anun'n
nwunlin kɛ Zozi nʋn menian ɛhɪ-mɔ kʋalaa lɛ didi'n, bɛ kɔ bisa Zozi menian'n-
mɔ kɛ: "Nzukɛ ati yê Zozi nʋn bɛ́ mɔ bɛ dide ajule'n nʋn ɛtɛfʋɛ'n-mɔ lɛ didi'n?"
17 Mɔ Zozi tɪlɪ ɛjɔlɛ'n mɔ bɛ lɛ kan'n, yí nwan: "Bɛ́ mɔ bɛ fʋkɛlɪ man'n, bɛ
mgbʋnndɛ man ayile ɛyɔlɛfʋɛ. Nan bɛ́ mɔ b'a fʋkɛ'n yê bɛ kpʋnndɛ ayile ɛyɔlɛfʋɛ
ɔ. M'an mma man kɛ m 'ba kpʋnndɛ sɛsɛfʋɛ'n-mɔ. Nan m malɪ kɛ m 'ba
kpʋnndɛ ɛtɛfʋɛ'n-mɔ."

Abuala nɪn anwʋn kosuan'n
(Matie 9.14-17, Luku 5.33-39)

18 Cıan kʊn, anın Zʊan Batisi menian'n-mɔ nʊn Falisifʊɛ'n-mɔ bɛ lɛ di abuala.
Menian mmie-mɔ walı tʊlı Zozi a, bɛ kɔ bisa yí kɛ: "Nzukɛ ati yê Zʊan menian'n-
mɔ nʊn Falisifʊɛ'n-mɔ dıɛ'n-mɔ lɛ di abuala, nan kʊsʊ wɔ́ dıɛ'n-mɔ nni man bie
ɔ?"
19 Ɛhı a, Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: "Ɛmɔ a nwun sʊanlan kʊn m'ɔ lɛ fa atɔnvɔlɛ m'ɔ
nʊn yí manngʊn'n-mɔ b'a bua b'a la lé ɔ? Cɛcɛ, mɛlɛ mɔ atɔnvɔlɛ bian'n lɛ didi'n,
yí manngʊn'n-mɔ ngʊala man kɛ bɛ bua bɛ da ɔ.
20 Mɛlɛ'n bie 'ba ju, bɛ 'ba yı atɔnvɔlɛ bian'n fi bɛ́ sa nun. Cıan sɔ'n yê bɛ́ kʊsʊ
bɛ 'ba li abuala ɔ.
21 Sʊanlan fíí nva man ndafuin fʊfɔlɛ ɔ nda man ɛtanlan daba nun. Sɛ ɔ yɔ
yí sɔ a, ndafuin fʊfɔlɛ'n 'sua ɛtanlan daba'n. Sian'n, yí bɔɛ'n 'yɔ kpili tala daba
dıɛ'n.
22 Sʊanlan fíí nva man divın fʊfɔlɛ ɔ ngua man naan kpolo kotoku daba nun.
Sɛ ɔ yɔ yí sɔ a, kpolo'n 'sua nzan'n butu, anın yí munnyuan nın a sɛcı. Nan
kpolo kotoku fʊfɔlɛ anun yê bɛ gua divın fʊfɔlɛ ɔ."

Zozi nʊn ɛnwʊnmıan ele cıan'n
(Matie 12.1-8, Luku 6.1-5)

23 Ɛhı anzin, cıan kʊn, *ɛnwʊnmıan ele cıan nın anun, Zozi kɔ kpɛ nun *bele
ebo mmie-mɔ asʊ. Cıan sɔ'n, yí menian'n-mɔ kɔ tıtı atın nın anʊan bele'n bie
kɔ li.
24 Ɛhı a, Falisifʊɛ'n-mɔ kɔ bisa Zozi kɛ: "Nıan, nzukɛ ati yê wɔ́ menian'n-mɔ
yɔ like mɔ mala'n tua kɛ nán bɛ yɔ yí ɛnwʊnmıan ele cıan nın ɔ?"
25 Ɛhı a, Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: "Mɔ ɛhɔɛ hunlin Davidi nʊn yí menian'n-mɔ, mɔ
anın bɛ le man like fíí bɛ nni man'n, like mɔ bɛ yɔlı'n, ɛmɔ kınngalı man yí le ɔ?
26 Tɛɛyıfʊɛ kpain Abiataa mɛlɛ sʊ, ɔ'a nwʊlʊ man Nyanmıan sua nın anun,
kpaʊn'n mɔ b'a fa b'a man Nyanmıan'n, ɔ a nni man bie, ɔ'a nva bie ɔ'a man yí
menian'n-mɔ b'a nni man ɔ? Nan kʊsʊ kpaʊn sɔ'n, sʊanlan fíí le man atın kɛ ɔ
di ɔ, sannan Nyanmıan tɛɛyıfʊɛ'n-mɔ ala yê bɛ kʊala kɛ bɛ di ɔ."
27 Zozi kɔ tʊ sʊ biekun kɛ: "Bɛ yɔlı ɛnwʊnmıan ele cıan'n bɛ manlın sʊanlan,
nan b'a nyɔ man sʊanlan b'a mman man ɛnwʊnmıan ele cıan'n.
28 Yí sɔ ati, Mân Baa'n tı ɛnwʊnmıan ele cıan'n muonun asʊ mınlıan."

3

Sʊanlan'n mɔ yí sa kʊn a jɔ'n
(Matie 12.9-14, Luku 6.6-11)

1 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, ɔ fi ɛbɛlɛ ɔ kɔ sa kɔ hɔ Zufʊ'n-mɔ asɔnın sua nın
anun biekun. Ɔ 'ba yɔ sɔ'n kʊsʊ, anın sʊanlan kʊn wɔ asɔnın sua nın anun ɛbɛlɛ.
Sʊanlan sɔ nın asa kʊn a jɔ.
2 Mɔ Zozi 'wʊlʊ asɔnın sua nın anun'n, anın Falisifʊɛ'n-mɔ wɔ ɛbɛlɛ. Bɛ gua
ɛbɛlɛ bɛ lɛ nıan sɛ Zozi kɔ man wuluwafʊɛ nın anwʊn kɔ sa ɛnwʊnmıan ele cıan
nın an. Afı bɛ kulo kɛ bɛ tʊn yí ɛsʊan.
3 Mɔ Zozi nwunlin yí sɔ'n, ɔ kɔ han kɔ hele wuluwafʊɛ'n kɛ: "Njabian, jasʊ
jinlan bɛ́ kʊalaa bɛ́ nyunnun ɛwa maan bɛ nwún wɔ́."
4 Mɔ Zozi hanlın sɔ'n, bian'n kɔ jasʊ kɔ jinlan. Zozi kɔ bisa bɛ́ mɔ bɛ gua sua
nın anun'n kɛ: "Asʊ yɛ́ mala'n man atın kɛ ɛnwʊnmıan ele cıan'n, bɛ yɔ́ sʊanlan
ye anaan bɛ yɔ́ yí ɛtɛ? Bɛ lé sʊanlan ngʊan anaan bɛ hún yí?"
Zozi bisalı kosuan ɛhı a, bɛ ngɔ bua man yí bie.
5 Bɛ́ ti anun ɛtɛ'n nʊn bɛ nyɔlıɛ sɔ nın anwʊn, ɛya kɔ hun Zozi ɛsɛ yí lʊa kɔ bɔ
yí nwʊn. Ɛhı a, ɔ kɔ nıan bɛ́ kʊalaa kɔ si kɔ yia. Ɔ kɔ han kɔ hele wuluwafʊɛ'n
kɛ: "Tınngɛ wɔ́ sa nın anun." Ɔ 'tınngɛ yí sa nın anun an, asaa kɔ yɔ kpa.

6 M'ɔ yɔlı sɔ'n, Falisifʊɛ'n-mɔ fi asɔnın sua nın anun bɛ kɔ fite. Ɛbɛlɛ ala, bɛ kɔ
hɔ bɛ kɔ nwun belemgbin Elɔdı asasʊ'n-mɔ anwʊn. Bɛ lɛ kpʊnndɛ atın mɔ bɛ
'sın sʊ bɛ kun Zozi.

Meninsʊnman 'ba yia Zozi anwʊn

7 M'ɔ yɔlı sɔ'n, Zozi nʊn yí menian'n-mɔ bɛ hyʊınlın bɛ́ nzin bɛ hɔlı Galile asue
nın anʊan ɛlɔ. Menian dɔʊn kɔ si yí sʊ.
8 Meninsʊnman'n walı Zozi anwʊn ɛbɛlɛ, afı ninnge'n-mɔ kʊalaa m'ɔ yɔlı'n,
bɛ tılı yí ngan. Mmie-mɔ fi Galile nʊn Zude mân nın anun. Mmie-mɔ kʊsʊ
fi Zoluzalɛmʊn kulo nın asʊ ɔ nʊn Idume mân nın anun. Dɔʊn kʊsʊ fi asue
Zuludın nın anzin ebue kʊn ɛlɔ. Bɛ́ nga'n fi Tii nʊn Sidʊn kulo'n-mɔ anwʊn ɛlɔ.
9 Ɛhı a, Zozi kɔ se yí menian'n-mɔ kɛ bɛ kpʊ́nndɛ ɛlɛɛ kʊn bɛ mán yí maan ɔ tí
yí nwʊn kaan, ɔ sanlın kɛ menian'n-mɔ a mgbunmgbun yí sʊ sʊnman.
10 Afı, kɛmɔ ɔ man nwuluwafʊɛ dɔʊn anwʊn sa'n, bɛ́ kʊalaa mɔ bɛ ndı man
akpɔlɛ'n, bɛ kpılı bɛ kɔ kan yí.
11 Mɛlɛ mɔ wawɛ ɛtɛ'n-mɔ kɔ nwun Zozi'n, bɛ kʊtʊ yí nyunnun, anın bɛ lɛ
tɛtıan nun. Bɛ́ nwan: "Ɛ tı Nyanmıan Awa! Ɛ tı Nyanmıan Awa!"
12 Nan mɔ bɛ 'kan sɔ'n, anın Zozi a totua bɛ́ sɛlɛ kpa nán b'a mmɔ man yí
kpayɛ kɛ ɔ tı Nyanmıan Awa sakpa.

Zozi mmɔfʊɛ bulu nʊn nnyuan'n
(Matie 10.1-4, Luku 6.12-16)

13 Ɛhı anzin, Zozi fi ɛbɛlɛ, ɔ nʊn yí menian'n-mɔ bɛ kɔ hɔ kɔ fʊ bʊka kʊn asʊ.
Ɔ kɔ fɛfɛlɛ bɛ́ mɔ ɔ kulo kɛ yí muonun ɔ fa bɛ́ sie yí nwʊn ɔ nʊn bɛ́ di junman'n.
Bɛ́ m'ɔ fɛfɛlɛlı bɛ́'n fi bagua nın anun bɛ́ ti kɔ yia yí nwʊn ɛbɛlɛ.
14 Bɛ tı bulu nʊn nnyuan. Menian bulu nʊn nnyuan sɔ'n, bɛ wɔ Zozi asa nun.
[Ɔ fɛlɛ bɛ́ mmɔfʊɛ.] Ɔ sʊan bɛ́ maan bɛ kɔ bɔ Ɛjɔlɛkpa'n bɛ kele menian'n-mɔ.
15 Ɔ kɔ man bɛ́ tunmin mɔ bɛ kʊala fa tu wawɛ ɛtɛ'n-mɔ.
16 Menian bulu nʊn nnyuan'n mɔ Zozi fɛlɛlı bɛ́ yí nwʊn ɔ manlın bɛ́ jun-
man'n, bɛ́ ahı: Simʊn mɔ Zozi tʊnlın yí Pıɛlı'n,
17 Zʊakı ɔ nʊn Zʊan, Zebede amma'n-mɔ (mɔ Zozi tʊnlın bɛ́ "Bʊanɛjɛsı" mɔ yí
bʊ y'ɔ le kɛ menian anwʊn esulo kɛ mgbanlanlan.)
18 Andele, Filipʊ, Baatelemin, Matie, Toma, Alıfe awa Zʊakı, Tade, Simʊn
m'ɔ kpʊnndɛ yí mân'n fanwʊndi'n,
19 ɔ nʊn Zudası Isikaliɔtı mɔ kasian'n, ɔ yılı Zozi manlın yí mgbɔfʊɛ'n-mɔ'n.

Zozi nvilie'n-mɔ kulo kɛ bɛ fa yí bɛ kɔ awulo
(Matie 12.22-32, Luku 11.14-23; 12.10)

20 Ɛhı anzin, Zozi nʊn yí menian'n-mɔ fi bʊka nın asʊ bɛ kɔ ju bɛ kɔ hɔ awulo.
Mɔ bɛ juli ɛbɛlɛ'n, meninsʊnman'n kɔ a kɔ yia awulo nın anun biekun. Ɔ man
Zozi nʊn yí menian'n-mɔ nnyan man atın bɔbɔ bɛ nni man like.
21 Yí sɔ ɛhı anun, Zozi nvilie'n-mɔ tılı ɛjɔlɛ sɔ nın an, bɛ kɔ a yí ɛfa. Ɔ sanlın kɛ
bɛ́ ajʊnlın nun an, bɛ́ nwan: "Zozi ati a sɛcı!"
22 Ɛhı, mala nın asʊ mgbain'n-mɔ fi Zoluzalɛmʊn bɛ walı a, bɛ́ nwan: "Bian
ɛhı, *Bɛlızebulu m'ɔ tı mmɔnsanmʊn'n-mɔ kpain'n wɔ yí nun. Yí y'ɔ man yí
anwʊnsɛlɛ m'ɔ fa tu wawɛ ɛtɛ'n-mɔ ɔ."
23 Mɔ Zozi tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ kɔ fɛlɛ bɛ́, ɔ kɔ bubu anyınndala-mɔ kɔ hehele bɛ́. Yí
nwan: "*Satan 'yɔ sɛ nán ɔ'a hʊala Satan tu?
24 Sɛ belemgbin mân kʊn anun menian'n-mɔ bu bɛ́ nwʊn nun an, mân sɔ'n
'bɔ ası.
25 Ɛsɛ awulo kʊn kʊsʊ mɔ nun menian'n-mɔ nni man anʊannzɛ nan bɛ kpɔ
bɛ́ nwʊn'n, awulo sɔ'n 'bɔ.

26 Nan sɛ Satan jasʊ yí ngʊnmɪn yí Satan yí kɔmɪn anun an, sɛ mmubue ba
yí belemgbin mân nɪn anun an, yí tunmin'n nvʊ man kʊ́n. Yí mân sɔ'n 'bɔ asɪ,
anɪn yí dɪɛ a yue.
27 Sʊanlan fíí ngʊala man kɛ ɔ wʊlʊ sʊanlan m'ɔ tɪ akpɔlɛ nɪn awulo yí nyɪnsʊ
ɔ kɔ wua yí, abɛlɛ m'ɔ cɪcɪlɪ man yí'n. Sannan ɔ 'di mʊa ɔ cɪcɪ yí kʊalaaka nán ɔ'a
hʊala ɔ'a wua yí.
28 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ bɛ 'fa menian'n-mɔ ɛtɛ'n-mɔ kʊalaa
ɔ nʊn bɛ́ ɛjʊjɔlɛ ɛtɛ'n bɛ ce bɛ́.
29 Nan sʊanlan biala m'ɔ kɔ jʊjɔ kɔ tia Nyanmɪan Wawɛ'n, ɔ nnyan man face.
Ɔ sanlɪn kɛ anɪn ɔ'a yɔ ɛtɛ m'ɔ le man ayuelɪɛ."
30 Zozi hanlɪn sɔ ɛjɔlɛ'n ɔ helelɪ bɛ́, ɔ sanlɪn kɛ bɛ́ nwan: "Wawɛ ɛtɛ wɔ yí nun."

Zozi anianman'n-mɔ nʊn yí nin
(Matie 12.46-50, Luku 8.19-21)

31 Ɛbɛlɛ ala, yí nianman'n-mɔ nʊn bɛ́ nin kɔ ju ɛbɛlɛ. Bɛ kɔ ha ahanmɪan, bɛ
kɔ yɪ sʊanlan kɛ ɔ hɔ́ fɛ́lɛ yí mán bɛ́.
32 Anɪn menian dɔʊn kpa tɪtɪ asɪ, b'a ta b'a si b'a yia Zozi. Bɛ kɔ han bɛ kɔ hele
yí kɛ: "Nɪan, wɔ́ nin nʊn wɔ́ nianman'n-mɔ jijin ahanmɪan ɛlɔ, bɛ lɛ kpʊnndɛ
wɔ́."
33 Mɔ Zozi tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, yí nwan: "Mín nin'n nʊn mín nianman'n-mɔ y'ɔ le
nwan-mɔ?"
34 M'ɔ hanlɪn sɔ'n, ɔ kɔ nɛnɪan bɛ́ mɔ bɛ tɪtɪ asɪ b'a ta b'a si b'a yia yí'n, yí nwan:
"Mín nin nʊn mín nianman'n-mɔ y'ɔ le bɛ́ mɔ bɛ gua ɛwa'n.
35 Ɔ sanlɪn kɛ sʊanlan biala m'ɔ yɔ mín Sɪ ehulo like'n, sʊanlan sɔ'n, ɔ tɪ mín
nianman bian, ɔ tɪ mín nianman bala, ɛsɛ ɔ tɪ mín nin."

4

Sʊanlan'n m'ɔ gua bele nɪn anwʊn anyɪnndala'n
(Matie 13.1-9, Luku 8.4-8)

1 Ɛhɪ, Zozi fi ɛbɛlɛ yí nʊan y'ɔ le Galile asue nɪn anʊan ɛlɔ biekun. Ɔ 'kɔ a
hehele menian'n-mɔ Nyanmɪan Anʊan Ɛjɔlɛ'n. Menian dɔʊn kpa walɪ yialɪ yí
nwʊn. Kɛmɔ menian'n-mɔ sʊnlɪn nɪn ati, ɔ kɔ fʊ kɔ tanlan ɛlɛɛ kʊn anun asue
nɪn anyɪnsʊ. Meninsʊnman'n kɔ ha asue nɪn anʊan.
2 Zozi kɔ hehele bɛ́ ninnge dɔʊn kpa anyɪnndala nun. Mɔ ɔ 'kekele bɛ́
ninnge'n, yí nwan:
3 "Ɛmɔ tíe! Anɪn sʊanlan kʊn wɔ ɛbɛlɛ. Cɪan kʊn, ɔ hɔlɪ kɛ ɔ 'kɔ a gua yí *bele
(m'ɔ tɪ kɛ awe'n).
4 Nan tɛmʊn mɔ ɔ 'gua bele'n, bie kɔ gua atɪn nɪn anʊan. Nnʊnman'n-mɔ kɔ
a kɔ suso kɔ li.
5 Bie kʊsʊ kɔ gua nyɔbʊɛ nɪn asʊ. Ɛbɛlɛ ngɛtɪɛ nɪn a nzʊn man. Ɔ kɔ fifi ndɛ-
ndɛ, ɔ sanlɪn kɛ ɔ gualɪ ngɛtɪɛ kpa kaan'n m'ɔ wɔ ɛbʊɛ nɪn ati sʊ nɪn asʊ.
6 Nan mɔ eyua'n fili sɛlɛ'n, ɛbɛlɛ dɪɛ'n kɔ yala. Afɪ, yí ndɪan nɪn a ngɔ man asɪɛ
bʊ.
7 Bele'n bie kɔ gua eminlan mmowe'n-mɔ anun. Eminlan mmowe sɔ'n-mɔ
nʊn bele'n kɔ fifi. Nan mɔ bele'n nyinlin'n, eminlan mmowe'n-mɔ kɔ fʊ kɔ gua
sʊ. Bele'n ngɔ su man mma fíí.
8 Bie kʊsʊ kɔ gua asɪɛ kpa nɪn asʊ. Ɔ kɔ fifi, ɛsɛ ɔ kɔ hɪn, ɔ kɔ su mma. Bie kɔ
su mma abulasan, bie mma abulasian, bie kʊsʊ mma ɛya."
9 Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ a, yí nwan: "Sʊanlan m'ɔ sɪ fasie'n, ɔ fá síe!"

Zozi anyɪnndala'n m'ɔ bu'n
(Matie 13.10-17, Luku 8.9-10)

10 Mɔ Zozi tɩlɩ yí nwʋn'n, like mɔ yí ti y'ɔ man ɔ bu anyɩnndala'n, bɛ́ mɔ bɛ si
yí sʋ daba'n nʋn yí menian bulu nʋn nnyuan'n, bɛ kɔ bisa yí kɛ ɔ tú anyɩnndala
nɩn abʋ ɔ héle bɛ́.
11 Ɛhɩ a, Zozi nwan: "Nyanmɩan Belemgbin Mân'n mɔ anɩn ɔ tɩ nvɩalɩɛ nun
like'n, ɛmɔ dɩɛ ɛmɔ asa a han yí. Nan bɛ́ mɔ bɛ wɔ gua nɩn asʋ'n, bɛ́ dɩɛ, yí kʋalaa
sɩn anyɩnndala nun,
12 afɩ man
Bɛ nían yí kpa bɔbɔ a, bɛ nnwun man yí.
Ɛsɛ man bɛ tíe yí kpa bɔbɔ a, bɛ ndɩ man yí bʋ.
Sɛ ɔ tɩ man sɔ a, ahan b'a kaci bɛ́ abalabɔ'n
b'a fa bɛ́ nwʋn b'a man Nyanmɩan
maan ɔ a fa bɛ́ ɛtɛ nɩn a hye bɛ́."

Zozi 'ba tu anyɩnndala nɩn abʋ
(Matie 13.18-23, Luku 8.11-15)

13 Mɔ Zozi hanlɩn sɔ'n, ɛsɛ yí nwan: "Ɛmɔ ndɩ man anyɩnndala ɛhɩ abʋ, ɔ 'yɔ
sɛ nán ɛmɔ a tɩ anyɩnndala nga'n-mɔ kʋalaa abʋ?
14 Sʋanlan m'ɔ lɛ gua bele'n y'ɔ le sʋanlan'n m'ɔ kan Nyanmɩan Anʋan Ɛjɔlɛ'n.
15 Menian mmie-mɔ tɩ kɛ atɩn nɩn anʋan'n mɔ bele'n kɔ gua'n. Menian sɔ'n-
mɔ, kɛ bɛ kɔ tɩ Nyanmɩan Anʋan Ɛjɔlɛ nɩn ala, anɩn Satan a yɩ ɛjɔlɛ'n mɔ bɛ kɔ
tɩ'n fi bɛ́ ahʋnlɩn nɩn anun.
16 Yí sɔ ala, mmie-mɔ tɩ kɛ ɛbʋta nɩn asʋ ngɛtɩɛ'n mɔ bele'n kɔ gua sʋ'n. Sɛ bɛ
tɩ ɛjɔlɛ nɩn ala a, bɛ le fɛ elie kpa bɛ de ndɛ-ndɛ bɛ di.
17 Nan kʋsʋ, ɔ nzɔ man ndɩan bɛ́ nun. Bɛ tɩ kɛ cɩan kʋn menian. Sɛ yalɛ anaan
ahʋlʋwa tʋ bɛ́ wɔ Nyanmɩan Anʋan Ɛjɔlɛ'n dunman nun an, bɛ yaci bɛ dedi'n
mɔ bɛ le yí'n bɛ tʋ ndɛ-ndɛ.
18 Mmie-mɔ kʋsʋ tɩ kɛ eminlan mmowe'n mɔ bele'n kɔ gua nun'n. Menian
sɔ'n-mɔ tɩ ɛjɔlɛ'n,
19 nan kʋsʋ mân ɛhɩ anun nzusue'n, anyanbɛnwʋn naka'n, ɔ nʋn anyɩnbʋlʋ
ngacile'n kʋalaa kpunmgbun ɛjɔlɛ'n. Ɔ nzu man mma.
20 Mmie-mɔ kʋsʋ tɩ kɛ asɩɛ kpa'n mɔ bele'n kɔ gua sʋ'n. Menian sɔ'n-mɔ dɩɛ,
bɛ tɩ Nyanmɩan Anʋan Ɛjɔlɛ nɩn an, bɛ de bɛ di. Bɛ nyan menian bɛ bʋka bɛ́
nwʋn sʋ. Bie nyan abulasan, bie nyan abulasian, bie kʋsʋ nyan ɛya."

Kanlannɩɛ nɩn anwʋn anyɩnndala'n
(Luku 8.16-18)

21 Mɔ Zozi tuli anyɩnndala sɔ nɩn abʋ yuelɩ'n, ɔ kɔ bisa bɛ́ biekun kɛ: "Asʋ
sʋanlan sɔ kanlannɩɛ a, bokiti anaan sʋkpa abʋ yê ɔ fa sie ɔ? Nán anwunno yê
bɛ fa bɛ sie ɔ?
22 Like biala m'ɔ fɩa'n, ɔ 'tu fite. Nvɩalɩɛ nun ɛjɔlɛ'n, ɔ 'fite jawe nun.
23 Sʋanlan m'ɔ sɩ fasie'n, ɔ fá sie!"
24 Ɛsɛ Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ biekun kɛ: "Ɛjɔlɛ ɛhɩ mɔ ɛmɔ a tɩ'n, ɛmɔ nían yí
kpa. Sulɩɛ'n mɔ ɛmɔ fa su bɛ́ manngʋn'n-mɔ'n, yí kʋnmgba'n yê bɛ 'fa bɛ su ɛmɔ
ɔ, ɛsɛ bɔbɔ bɛ 'gua sʋ bɛ man ɛmɔ.
25 M'ɔ le bie'n, bɛ 'man yí biekun. Nan m'ɔ le man bie'n, bɛ 'tʋa yí bɛ de kaan'n
m'ɔ le'n."

Bele mma'n mɔ yí ngʋnmɩn ɔ fifi'n

26 Ɛsɛ Zozi kɔ bu anyɩnndala kʋn biekun kɛ: "Nyanmɩan Belemgbin Mân'n,
ɔ soman sʋanlan m'ɔ lɛ gua *bele yí ebo nɩn asʋ.
27 Sɛ ɔ dafɩ o, sɛ yí nyɩn wɔ sʋ o, Kɔngɔɛ o, eyua o, bele mma'n fifi. Kɛ ɔ kpɩn
yɔ m'ɔ fifi'n, sʋanlan nzɩ man.
28 Asɩɛ'n muonun y'ɔ man ɔ fifi ɔ. Alimʋa nɩn anun, ɔ tɩ ndile. Yí nzin, ɔ wɔlɔ,
yí ayuelɩɛ'n, ɔ tin, ɔ bʋlʋ.

29 Nan m'ɔ kɔ bʊlʊ'n, anɪn b'a fa dadɪɛ b'a wʊlʊ nun, afɪ anɪn yí ɛtɪɛ mɛlɛ nɪn
a ju."

Muntadɪ nɪn anwʊn anyɪnndala'n
(Matie 13.31-32, Luku 13.18-19)

30 Ɛhɪ anzin, Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ biekun kɛ: "Nzukɛ like dɪɛ yê yɛ 'fa
Nyanmɪan Belemgbin Mân'n yɛ susu yí ɔ? Anaan anyɪnndala benin yê yɛ 'bu
m'ɔ nʊn yí kɔ sʊ ɔ?
31 Nyanmɪan Belemgbin Mân'n soman muntadɪ baa'n mɔ bɛ dua'n. Ɔ tɪ kaan
tala mmaka mma'n-mɔ mɔ bɛ dua'n kʊalaatin.
32 Nan mɔ bɛ kɔ lua'n, ɔ yɔ kpili tala tola nɪn anun mmaka'n-mɔ kʊalaatin. Ɔ
tʊtʊ yí sa anwunno, nnʊnman'n-mɔ nwʊn bɛ́ sâ yí nyâ nɪn abʊ fɔlɔlɔ nɪn anun."

Like ati mɔ Zozi bu anyɪnndala'n
(Matie 13.34-35)

33 Zozi buli anyɪnndala m'ɔ tɪ sʊa dɔʊn ɔ hanlɪn Nyanmɪan Anʊan Ɛjɔlɛ'n ɔ
helelɪ bɛ́. Nunhan m'ɔ bu a, bɛ kʊala kɛ bɛ tɪ yí bʊ'n yê ɔ bu ɔ.
34 Ɔ ngan man ɛjɔlɛ fíí fɔ́ún ɔ ngele man bɛ́. Yí kʊalaa m'ɔ kan'n, ɔ bu yí nwʊn
anyɪnndala. M'ɔ kɔ ha yí ngʊnmɪn nʊn yí menian'n-mɔ'n, ɔ tu yí anyɪnndala'n-
mɔ kʊalaa abʊ ɔ kele bɛ́.

Zozi 'ba gua anwʊnman kpili kʊn asɪ
(Matie 8.23-27, Luku 8.22-25)

35 Ɛhɪ, cɪan kʊnmgba sɔ'n nɔsʊba, Zozi kɔ han kɔ hele yí menian'n-mɔ kɛ: "Bɛ
mán yɛ kpɛ́ asue'n yɛ hɔ́ yí nzin ɛlɔ."
36 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ'n, yí menian'n-mɔ tuli ɛlɛɛ'n m'ɔ tɪ nun nɪn abʊ bɛ kɔ yaci
meninsʊnman nɪn ɛbɛlɛ. Anɪn ɛlɛɛ mmie-mɔ kʊsʊ sisi asue nɪn anʊan ɛbɛlɛ.
37 Bɛ hɔlɪ bɛ́ nyunnun kaan an, huuu, anwʊnman kpili kʊn nʊn asutue kɔ tu
kɔ si bɛ́. Mgbaha'n kɔ bɔ nsue kɔ gua ɛlɛɛ nɪn anun dede ɔ ka m'ɔ nʊan ɔ.
38 Zozi la ɛlɛɛ nɪn abʊ ati, yí sunmin sɔ yí ti, ɔ lɛ dafɪ. Yí menian'n-mɔ kɔ tinnge
yí. Bɛ́ nwan: "Kpain, yɛ lɛ wu! Ɔ njian man wɔ́ ɔ?"
39 Zozi fi nafɛlɛ nun kɔ tinnge. Ɔ kɔ jʊjɔ aminle sʊ kɔ hele anwʊnman kpili'n.
Ɛsɛ ɔ kɔ han kɔ hele asue'n kɛ: "Asue, gua diin!" Ɛbɛlɛ ala, anwʊnman kpili'n
kɔ gua. Asue'n kɔ gua diin.
40 Mɔ asutue'n gualɪ asɪ'n, Zozi kɔ bisa yí menian'n-mɔ kɛ: "Nzukɛ ati yê ɛmɔ
man esulo kan bɛ́ ɔ? Ɔ yɔ sɛ mɔ ɛmɔ nne man mín bɛ nni man ɔ?"
41 Bɛ́ nwʊn ngɔmʊa kʊalaa fi bɛ́ nwʊn tuli, bɛ kɔ han yí bɛ́ afian ɛlɔ kɛ:
"Sʊanlan benin y'ɔ le ɛhɪ mɔ anwʊnman bɔbɔ nʊn asutue man yí anyɪnnzɔ ɔ?"

5

Zozi 'ba tu wawɛ ɛtɛ dɔʊn fi sʊanlan kʊn anun
(Matie 8.28-34, Luku 8.26-39)

1 Ɛhɪ, Zozi nʊn yí menian'n-mɔ, bɛ kpɛlɪ Galile asue'n bɛ hɔlɪ juli Zelazɪ mân
nɪn anun.
2 Kɛ Zozi fi ɛlɛɛ nɪn anun 'ju asɪ nɪn ala, sʊanlan kʊn fi asielɪɛ nɪn asʊ kɔ a yí
nwʊn ɛbɛlɛ.
3 Sʊanlan sɔ'n, wawɛ ɛtɛ wɔ yí nun, asielɪɛ nɪn asʊ yê ɔ da ɔ. Sʊanlan fíí ngʊala
man yí cɪ, nán b'a fa ngɔnzɔngɔnzɔ b'a bɔ yí kpaun.
4 Afɪ ɔ yɔ a, bɛ fa mmulalɛ anaan ngɔnzɔngɔnzɔ bɛ gua yí ja nʊn yí sa, kʊsʊ, ɔ
bubu nun. Sʊanlan fíí le man anwʊnsɛlɛ m'ɔ kʊala sʊanlan sɔ'n cɪ ɔ.
5 Cɪan biala, kɔngɔɛ nʊn eyua, ɛ 'nwun yí a, anɪn ɔ nanndɪ asielɪɛ'n nʊn
mmʊka'n-mɔ asʊ, ɔ tɛtɪan, ɔ sɪsa nyɔbʊɛ'n-mɔ ɔ bʊta bʊta yí nwʊn.
6 M'ɔ nwunlin Zozi mʊa ɛlɔ'n, ɔ kɔ tutu ɛnwanndie ɔ kɔ hɔ kɔ kʊtʊ yí nyunnun
ɛbɛlɛ.

7 Ɔ kɔ tıan nun sɛlɛ kpa. Yı nwan: “Zozi, Anwunno Nyanmıan Kpili Awa, ɛ
'se mín sɛ? Mın 'sɛlɛ wɔ́, nıan wɔ́ Nyanmıan ɛlɔ, n'ɛ se mín sa fíí.”
8 Ɔ lɛ kan sɔ, afı Zozi nwan: “Wawɛ ɛtɛ, fi sʋanlan ɛhı nun fite.”
9 Zozi kɔ bisa yí kɛ: “Ɛ li sɛ?”
Sʋanlan'n nwan: “Bɛ fɛlɛ mín nwala nwala, afı yɛ sʋnlın.”
10 Ɔ kɔ bʋtʋ Zozi kɛ n'ɔ fʋan bɛ́ fi mân sɔ nın anun.
11 Lıka mɔ bɛ jin nın afan nun, bʋka kʋn anwʋn ɛbɛlɛ, anın mgbolike fatule
kʋn lɛ didi.
12 Wawɛ ɛtɛ'n-mɔ kɔ bʋtʋ Zozi kɛ: “Man yɛ́ atın maan yɛ hɔ́ wʋ́lʋ mgbolike'n-
mɔ anun.”
13 Zozi kɔ man bɛ́ atın. Ɛhı a, wawɛ ɛtɛ'n-mɔ fi sʋanlan nın anun bɛ kɔ fite,
bɛ kɔ hɔ kɔ wʋlʋ mgbolike'n-mɔ anun. Mgbolike fatule kɔ yɔ akpıı nnyuan'n le
ɛnwanndie bɛ kɔ tʋlʋ bʋka'n bɛ kɔ hɔ kɔ gua asue nın anun, bɛ kɔ nʋan.
14 Menian'n-mɔ mɔ bɛ nıan mgbolike'n-mɔ asʋ'n kɔ nwanndi. Bɛ kɔ hɔ kɔ bɔ
ɛjɔlɛ sɔ'n kpayɛ kulo, ɔ nʋn nanmue'n-mɔ asʋ. Bɛ́ mɔ bɛ tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ walı
nıanlın kɛ ɔ kpınlın yɔlı yí'n.
15 Bɛ 'ba ju Zozi anwʋn ɛbɛlɛ a, sʋanlan'n mɔ anın wawɛ ɛtɛ'n-mɔ wɔ yí nun
nın anyınsʋ a tı. Ɔ wula taladıɛ ɔ tı ɛbɛlɛ. Ɛjɔlɛ'n yɔlı bɛ́ esulo.
16 Kɛ ɔ kpınlın yɔlı mɔ wawɛ ɛtɛ'n-mɔ fi sʋanlan nın anun bɛ fitelı, mɔ bɛ hɔlı
wʋlʋlı mgbolike'n-mɔ anun mɔ bɛ 'kɔ a gua asue nın anun, mɔ ɛsɛ bian nın
anyınsʋ 'tı'n, bɛ́ mɔ bɛ nwunlin yí bɛ́ nyınsʋ'n, bɛ bɔlı bɛ helelı sian mma'n-mɔ.
17 Mɔ bɛ tılı yí sɔ'n, bɛ bʋtʋlı Zozi kɛ ɔ fi bɛ́ mân nın anun ɔ jásʋ.
18 Mɔ Zozi 'fʋ ɛlɛɛ nın anun'n, sʋanlan'n m'ɔ tuli wawɛ ɛtɛ'n-mɔ fi yí nun'n kɔ
bʋtʋ yí kɛ ɔ 'si yí sʋ.
19 Ɔ hanlın sɔ a, Zozi ngɔ tie man. Yí nwan: “Sa kɔ wɔ́ awulo, kɔ han yí kʋalaa
mɔ yɛ́ Mın a yɔ a man wɔ́ nʋn kɛ ɔ'a kpın ɔ'a nwun wɔ́ nwʋn anwunnvoe'n kele
wɔ́ nvilie'n-mɔ.”
20 Ɛbɛlɛ ala, sʋanlan sɔ'n kɔ hɔ mân'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Kulo Bulu nın anun. Ɔ kɔ
hɔ kɔ bɔ mɔ Zozi yɔlı manlın yí'n kpayɛ. Bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ tılı yí ngan'n, ɔ sinlin
bɛ́ nwʋn.

Zʋayilusi awa balasua'n,

ɔ nʋn balasua'n m'ɔ hanlın Zozi taladıɛ'n
(Matie 9.18-26, Luku 8.40-56)

21 Ɛhı, Zozi fi Galile asue nın anzin ɔ kɔ sa kɔ a. M'ɔ walı juli asue nın anʋan
ɛbɛlɛ'n, menian dɔʋn kpa walı yí nwʋn.
22 Kaan cɛ, Zufu'n-mɔ asɔnın sua nın asʋ mgbain'n-mɔ anun kʋn kɔ a kɔ ju
ɛbɛlɛ. Kpain sɔ'n bɛ fɛlɛ yí Zʋayilusi. Ɔ nwunlin Zozi a, ɔ kɔ tu kɔ tɔ yí ja nun.
23 Ɔ kɔ bʋtʋ yí, yí sa la yí sa nun, yí nwan: “Mín wa balasua'n lɛ ka nun, yí ti
bala fa wɔ́ sa fua yí nwʋn maan ɔ tí akpɔlɛ ɔ nyán ngʋan.”
24 Bian'n hanlın sɔ ala, Zozi nʋn yí kɔ hɔ. Mɔ bɛ 'kɔ'n, menian dɔʋn kpa sili yí
sʋ, anın bɛ 'kan Zozi bɛ mian bɛ́ afian.
25 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın balasua kʋn wɔ menian'n-mɔ afian ɛbɛlɛ. Moja tu
balasua sɔ'n, yí afʋɛ bulu nʋn nnyuan ahı.
26 Ɔ nwunlin yalɛ dɔʋn wɔ ayile ɛyɔlɛfʋɛ sʋnman asa nun. Ɔ sɛcılı yí nwʋn
esika kʋalaatin, kʋsʋ yí nwʋn a nza man. Yí ewue nın anyunnun ala yê ɔ kɔ ɔ.
27 Ɔ tılı kɛ menian'n-mɔ lɛ kan Zozi anwʋn ɛjɔlɛ. Ɔ kɔ a kɔ wʋlʋ menian
nwala'n mɔ afian, Zozi anzin ɛbɛlɛ, ɔ kɔ han yí taladıɛ'n.
28 Afı yí nwan: “Sɛ mın kan yí taladıɛ nın ala a, mín nwʋn 'sa.”
29 Ɔ hanlın yí a, yí moja'n m'ɔ tu yí'n kɔ kpɛ. Ɛbɛlɛ ala, ɔ kɔ nwun yí kɛ yí nwʋn
a sa.
30 Zozi kʋsʋ kɔ nwun yí ɛbɛlɛ ala kɛ anwʋnsɛlɛ kʋn fi yí nun a fite. Ɔ kɔ kpɛ yí
nyın menian'n-mɔ afian ɛlɔ ɔ kɔ bisa kɛ: “Nwan yê ɔ'a han mín taladıɛ'n?”

31 Ɔ bisalı ɛhı a, yí menian'n-mɔ nwan: “Wɔ́ nyın tua kɛ menian'n-mɔ lɛ mian
wɔ́, kʊsʊ anın ɛ lɛ bisa kɛ: Nwan yɛ̂ ɔ'a han mín ɔ?”
32 Ɔ kɔ nɛnıan yí nwʊn ɛbɛlɛ menian'n-mɔ anun kɔ si kɔ yia sɛ ɔ kɔ nwun
sʊanlan'n m'ɔ hanlın yí nın an.
33 Kɛmɔ balasua'n sı like m'ɔ nwunlın yí wɔ yí nwʊnnaan nın anun'n, esulo
hanlın yí dede yí nwʊn wʊsʊlı yí. Ɔ kɔ a kɔ tu kɔ tɔ Zozi aja nun, ɔ kɔ han
ananhɔlɛ'n kʊalaa ɔ kɔ hele yí.
34 Ɛhı a, Zozi nwan: “Mín wa balasua, wɔ́ dedi nın a le wɔ́ ngʊan. Kɔ
anzʊnunjɔ nun, man wɔ́ nwʊn sá.”
35 Anın Zozi anʊan tɔlı man bɔbɔ, menian fi kpain Zʊayilusi awulo ɛlɔ bɛ walı
tʊlı yí a, bɛ́ nwan: “Wɔ́ wa balasua nın a wu, nan benin anwʊn ati yɛ̂ ɛ tɛ jıjı
mınlıan nın ɔ?”
36 Nan mɔ bɛ hanlın sɔ'n, Zozi ngɔ bu man yí ɛjɔlɛ. Yí nwan: “Zʊayilusi, gua
wɔ́ ahʊnlın ası, nyan dedi ala.”
37 Zozi ngɔ man sʊanlan fíí atın kɛ ɔ sí yí sʊ, sannan Pıɛlı nʊn Zʊakı nʊn yí
nianman Zʊan, bɛ́ ala.
38 Mɔ bɛ juli Zʊayilusi awulo ɛlɔ'n, Zozi nwunlin kɛ ɛbɛlɛ asʊa yɔɔ. Menian'n-
mɔ le esuan nʊn awuye ɛbɔ nʊn ɛtɛtıan nʊn awɔ́lɛ ɛyıɛ.
39 Ɔ kɔ wʊlʊ sua nın anun ɔ kɔ bisa bɛ́ kɛ: “Nzukɛ ati yɛ̂ ɛmɔ lɛ bɔ awuye bɛ
sun sʊa ɔ? Batʊnman talua'n wuli man, nan ɔ lɛ dafı.”
40 Kɛ ɔ hanlın sɔ nın ala, menian'n-mɔ kɔ gʊlʊ yí nwʊn.
Ɛhı a, Zozi kɔ man bɛ́ kʊalaa bɛ kɔ fite, ɔ kɔ ha sıɛ'n nʊn nian'n, nʊn yí menian
nsan'n mɔ bɛ walı somanlın yí'n. Ɔ nʊn bɛ́ kɔ wʊlʊ lıka mɔ batʊnman'n la'n.
41 Ɔ kɔ sɔ batʊnman nın asa nın anun, yí nwan: “Talita kunmin!” Yí bʊ y'ɔ le
kɛ: “Talua kaan, mín nwan ɛ jásʊ!”
42 Ɛbɛlɛ ala, talua'n kɔ jasʊ kɔ nanndı. Mɔ ɛjɔlɛ ɛhı 'ba'n, anın talua nın a li afʊɛ
bulu nʊn nnyuan. Mɔ menian'n-mɔ nwunlin yí sɔ'n, ɔ sinlin bɛ́ nwʊn kpa.
43 Ɛhı a, Zozi totualı bɛ́ kɛ nán bɛ kan ɛjɔlɛ sɔ'n bɛ kele sʊanlan fíí. Ɛsɛ yí nwan:
“Bɛ mán talua'n like lí.”

6

Nazalɛtı amma'n-mɔ nne man

Zozi bɛ nni man
(Matie 13.53-58, Luku 4.16-30)

1 Ɛhı anzin, Zozi fi ɛbɛlɛ yí nʊan y'ɔ le yí kulo Nazalɛtı. Mɔ ɔ 'kɔ'n, yí menian'n-
mɔ nʊn yí yɛ̂ bɛ hɔlı ɔ.
2 Mɔ ɛnwʊnmıan ele cıan'n juli'n, Zozi hɔlı Zufʊ'n-mɔ asɔnın sua nın anun
ɔ hanlın Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ'n ɔ helelı bɛ́. Anın menian dɔʊn wɔ sua nın
anun. Ɛjɔlɛ mɔ Zozi hanlın mɔ bɛ tılı'n sinlin bɛ́ nwʊn. Bɛ kɔ bisa bisa bɛ́ nwʊn
kɛ: “Nan ɔ nʊn ɛhı fi nin? Ninhan yɛ̂ ɔ nyanlın yí ngɛlɛ ɛhı ɔ? Ɔ yɔ sɛ mɔ ɔ yɔ
asinbɛnwʊn ninnge sʊa ɔ?
3 Nán Mali awa'n m'ɔ di tabʊa junman nın ɔ? Nán yí nianman-mɔ y'ɔ le Zʊakı
nʊn Zozʊ, nʊn Zudı nʊn Simʊn ɔ? Nán yí nianman mmala'n-mɔ yɛ̂ bɛ wɔ yɛ́
afian ɛwa nın ɔ?” Zozi ɛsıɛ mɔ bɛ sı yí nın ati, b'a nne man yí b'a nni man.
4 Mɔ Zozi nwunlin yí sɔ'n, yí nwan: “Bɛ bu Nyanmıan kpɔmanfʊɛ biala
sʊanlan lıka kʊalaa. Nan yí muonun yí kulo nın asʊ menian'n-mɔ nʊn yí
nvilie'n-mɔ yɛ̂ bɛ mmu man yí sʊanlan ɔ.”
5 Kɛ ɔ yɔlı sɔ'n, Zozi a ngʊala man asinbɛnwʊn like fíí yɔ wɔ ɛbɛlɛ. Nwu-
luwafʊɛ ngʊkʊn ngʊkʊn ala yɛ̂ ɔ falı yí sa'n ɔ fualı bɛ́ nwʊn maan bɛ tılı akpɔlɛ
ɔ.
6 Ɔ sinlin Zozi anwʊn kɛ yí kulo nın asʊ menian'n-mɔ nne yí bɛ nni man.

Zozi 'ba sʋan yí menian bulu nʋn nnyuan'n
(Matie 10.5-15, Luku 9.1-6)

Ɛhı anzin, Zozi kɔ hɔ Galile kulo kulo'n-mɔ asʋ ɔ kɔ han Nyanmıan Anʋan
Ɛjɔlɛ'n ɔ kɔ hele bɛ́.
7 Yí nzin, ɔ kɔ fɛlɛ yí menian bulu nʋn nnyuan'n ɔ kɔ sʋan bɛ́ nnyuan nnyuan.
Ɔ kɔ man bɛ́ tunmin kɛ bɛ fá bɛ tú wawɛ ɛtɛ'n-mɔ.
8 Mɔ bɛ 'ba hɔ'n, yí nwan: "Kɛ ɛmɔ lɛ kɔ'n, nán bɛ fa like fíí bɛ sa bɛ́ nwʋn.
Nán bɛ fa kpaʋn, nán bɛ fa bɔ́lɛ, nán bɛ fa esika bɛ sa bɛ́ nwʋn. Nan ɛmɔ fá bɛ́
kpɔman nın ala bɛ tíla.
9 Ɛmɔ wúla mgbabʋa, nan kʋsʋ nán bɛ wula taladıɛ nnyuan."
10 Ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ biekun kɛ: "Kulo biala mɔ ɛmɔ kɔ hɔ sʋ'n, awulo mɔ bɛ
kɔ sike ɛmɔ nun'n, ɛmɔ tánlan nun ɛbɛlɛ dede maan ɔ jú ɛmɔ ɛhɔlɛ cıan.
11 Kulo biala mɔ ɛmɔ kɔ ju sʋ, mɔ bɛ ngulo man kɛ bɛ sike ɛmɔ anaan bɛ tie
ɛmɔ ɛjɔlɛ'n, ɛmɔ wʋ́sʋ bɛ́ ja nın abʋ anyʋan'n bɛ gʋ́a ɛbɛlɛ bɛ hɔ́. Ɔ tı adanzıɛ elie
kɛ bɛ ngʋala man ɛmɔ sʋnmʋɛ bɔ."
12 Ɛhı, Zozi menian bulu nʋn nnyuan'n hɔlı bɔlı Ɛjɔlɛkpa'n bɛ helelı
menian'n-mɔ kɛ bɛ káci bɛ́ abalabɔ'n nán bɛ fá bɛ́ nwʋn bɛ mán Nyanmıan.
13 Bɛ fʋanlın wawɛ ɛtɛ dɔʋn. Bɛ manlın nwuluwafʋɛ dɔʋn tılı akpɔlɛ. Abɛlɛ
mɔ bɛ 'ba maan bɛ tı akpɔlɛ'n, bɛ di mʋa bɛ kpʋkpa bɛ́ *olivʋ ngɔ kʋalaaka.

Zʋan Batisi ewue'n
(Matie 14.1-12, Luku 9.7-9)

14 Ɛhı, Zozi dunman'n hɔlı mʋa. Tɛmʋn sɔ'n, anın Elɔdı tı Galile mân nın asʋ
belemgbin. Ɔ kɔ tı Zozi angan. Menian'n mmie-mɔ nwan: "Zʋan Batisi m'ɔ
wuli'n yê ɔ'a hın nın ɔ. Yí ti yê ɔ man ɔ kʋala ɔ yɔ asinbɛnwʋn ninnge sʋa nın ɔ."
15 Mmie-mɔ kʋsʋ nwan: "Nyanmıan kpɔmanfʋɛ'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Eli'n, yí
ɔ." Mmiekun-mɔ kʋsʋ nwan: "Nán sʋanlan ngacile ɔ, nan ɔ tı Nyanmıan
kpɔmanfʋɛ kɛ daba dıɛ'n-mɔ ala."
16 Nan mɔ belemgbin Elɔdı tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, yí nwan: "Zʋan Batisi mɔ m man bɛ
kpɛlı yí ti'n, yí dein yê ɔ'a hın nın ɔ."
17 Afı belemgbin Elɔdı muonun man bɛ hyılı Zʋan bɛ tʋlı yí fiadı Elodiadı
dunman nun. Elodiadı tı Elɔdı anianman belenzua'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Filipʋ nın
ayı. Elɔdı kɔ tʋa yí kɔ le ɔ kɔ ja.
18 Nan mɔ Zʋan nwunlin yí sɔ'n, ɔ kɔ han kɔ hele Elɔdı kɛ: "Nannan,
Nyanmıan mala'n mman man wɔ́ atın kɛ ɛ fá wɔ́ nianman nın ayı'n já."
19 Zʋan ɛjɔlɛ sɔ'n ngɔ yɔ Elodiadı fɛ fíí. Ɔ kɔ fa Zʋan anwʋn ɛkpɔ. Ɔ kulo kɛ ɔ
man bɛ kun Zʋan, kʋsʋ Elɔdı dunman nun, ɔ nnwun man kɛ ɔ kpın yɔ ɔ.
20 Afı Elɔdı fɛlı Zʋan kpa. Ɔ sı kɛ Zʋan tı sɛsɛfʋɛ ɛsɛ ɔ tı anwʋntıɛ sʋanlan. Ɔ
nıan Zʋan asʋ. Mɛlɛ mɔ Zʋan hanlın ɛjɔlɛ'n m'ɔ tılı'n, ɛjɔlɛ sɔ'n jıjılı yí kpa. Kʋsʋ
afı, ɔ le fɛ elie ɔ tie ɛjɔlɛ'n mɔ Zʋan kan'n.
21 Yí sɔ ɛhı anun, bɛ wɔ ɛbɛlɛ dede cıan kʋn, Elɔdı awɔlɛ cıan nın anwʋn fɛtı
mɔ bɛ di yí afʋɛ nʋan'n kɔ ju. Anın afı sian'n Elodiadı a nyan Zʋan anwʋn atın.
Mɔ cıan sɔ'n juli'n, Elɔdı kɔ tʋ tɔbılı kɔ yia yí abılıba mgbili mgbili'n-mɔ ɔ nʋn yí
nzalafʋ mgbain'n-mɔ ɔ nʋn Galile mân nın anun mgbain'n-mɔ yí awulo ɛbɛlɛ.
22 Tɛmʋn mɔ Elɔdı nʋn yí mgbain'n-mɔ gua tɔbılı nın anwʋn bɛ 'didi'n,
Elodiadı awa balasua'n kɔ wʋlʋ lıka mɔ bɛ gua'n, ɔ kɔ si abile maan ɔ kɔ yɔ
bɛ́ kʋalaa bɛ́ ɛnyınmın. Elɔdı kɔ jasʋ, yí nwan: "Mín wa, nyanmınsɛmʋn, wɔ́
abile nın a yɔ mín ɛnyınmın sʋnman. Yí ti, like biala mɔ ɛ kulo'n, bisa maan n
vá m mán wɔ́."
23 Ɔ kɔ han ndâ kɔ tʋ sʋ kɛ: "Mın kan ɛwa kɛ sɛ mín belemgbin mân'n muonun
ebue yê ɛ kulo a, mın 'fa mın man wɔ́."

24 Ɛhı a, talua'n kɔ fite kɔ hɔ kɔ tʋ yí nin. Yí nwan: “Ayia, mín sı nwan abile'n
mɔ m'an si nın a yɔ yí ɛnyınmın. Ɔ'a han ndâ kɛ like biala mɔ mın 'kpʋnndɛ'n,
ɔ 'fa man mín. Yí ti, nzu yê n né ɔ?”
Ɛbɛlɛ ala, yí nin nwan: “Kɔ se wó sı kɛ ɛ 'de Zʋan Batisi ati'n.”
25 Yí nin anʋan ngɔ tɔ man bɔbɔ, ndɛ-ndɛ talua'n kɔ hɔ kɔ tʋ yí sı, yí nwan:
“Baba, mın kulo kɛ ɛ fa Zʋan Batisi ati'n tʋ apawa nun man mín kıkaala.”
26 Mɔ Elɔdı tılı yí sɔ'n, yí lʋa kɔ bɔ yí nwʋn kpa. Nan kʋsʋ ndâ'n m'ɔ hanlın wɔ
yí mgbain'n-mɔ anyunnun ɛbɛlɛ nın ati, ɔ ngɔ hʋala man yí nʋan kaci.
27 Ɛbɛlɛ ala, ɔ kɔ sʋan yí nzalafʋ'n-mɔ nunhan kʋn kɛ ɔ hó fiadı sua nın anun
ɛlɔ, ɔ hó kpé Zʋan Batisi ati'n ɔ fá bélɛ yí.
28 Nzalafʋ'n kɔ hɔ fiadı sua nın anun. Ɔ kɔ hɔ kɔ kpɛ Zʋan ati'n ɔ kɔ tʋ yí apawa
nun ɔ kɔ bɛlɛ talua'n. Talua'n kɔ le, ɔ kɔ fa kɔ hɔ kɔ man yí nin.
29 Mɔ Zʋan menian'n-mɔ tılı yí sɔ'n, bɛ walı falı yí fuin'n bɛ hɔlı sielı yí.

Zozi 'ba man menian akpıı nnun alıɛ
(Matie 14.13-21, Luku 9.10-17, Zʋan 6.1-14)

30 Ɛhı, Zozi menian bulu nʋn nnyuan'n m'ɔ sʋanlın bé Galile mân nın anun'n
hɔlı walı, bɛ kɔ yia Zozi anwʋn ɛbɛlɛ. Mɔ bɛ yɔlı o, mɔ bɛ heheleli o, bɛ kɔ bɔ yí
kʋalaa anun amannıɛ bɛ kɔ hele yí.
31 Menian'n-mɔ mɔ bɛ ba Zozi anwʋn'n sʋnlın sʋnman. Mmie-mɔ lɛ ba, anın
mmie-mɔ lɛ kɔ. Ɔ man Zozi nʋn yí mmɔfʋɛ'n-mɔ nnyan man alaje bɔbɔ mɔ bɛ
fa bɛ di like ɔ. Ɛhı ati, Zozi kɔ han kɔ hele yí menian'n-mɔ kɛ: “Ɛmɔ mán yɛ tí yé
nwʋn yɛ hó ahanmıan, nán ɛmɔ lé bé ɛnwʋnmıan kaan.”
32 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, bɛ kɔ hɔ kɔ fʋ ɛlɛɛ kʋn anun, bɛ kɔ hɔ ahanmıan,
lıka mɔ sʋanlan fíí nnʋn man'n.
33 Mɔ bɛ 'kɔ'n, menian dɔʋn kpa nwunlin bé. Bɛ kɔ fa ası atın dıɛ'n. Bɛ
fi kulo'n-mɔ kʋalaa asʋ bɛ le ɛnwanndie. Bɛ kɔ li mʋa lıka mɔ Zozi nʋn yí
menian'n-mɔ tʋlı bé ti'n.
34 Mɔ Zozi fi ɛlɛɛ nın anun 'ju'n, ɔ kɔ nwun menian dɔʋn kpa ɛbɛlɛ. Bé nwʋn
kɔ yɔ yí anwunnvoe. Afı bɛ tı kɛ mmʋa mɔ bɛ le man ɛnıanfʋɛ ɔ. Ɛbɛlɛ ala, ɔ kɔ
hehele bé ninnge dɔʋn.
35 Mɔ alíɛ'n yɔlı bie'n, yí menian'n-mɔ kɔ kpunnge yí nwʋn ɛbɛlɛ, bé nwan:
“Yé Mın, alíɛ'n lɛ yɔ, ɛsɛ lıka mɔ yɛ wɔ'n kʋsʋ tı yí nwʋn.
36 Yí ti, yaci bé nun maan bɛ hó nanmue'n-mɔ nʋn kulo'n-mɔ mɔ bɛ mantan
mantan ɛwa'n-mɔ asʋ bɛ hó kpónndɛ like bɛ tó bɛ lí.”
37 Mɔ bɛ hanlın ɛjɔlɛ sɔ'n, Zozi nwan: “Ɛmɔ muonun mán bé like lí.”
Yí menian'n-mɔ nwan: “Nzu? Man yɛ hó tó kpaʋn bɔbɔ esika jɛtɛ ɛya nnyuan
an, ɔ nza man like fíí yɔ.”
38 Mɔ bɛ hanlın sɔ'n, Zozi kɔ bisa bé kɛ: “Kpaʋn nyɛ yê ɛmɔ le ɔ? Ɛmɔ hó nían.”
Bɛ hɔlı bɛ walı a, bé nwan: “Yɛ le kpaʋn nnun nʋn ejue nnyuan.”
39 Mɔ bɛ hanlın sɔ'n, Zozi kɔ han kɔ hele bé kɛ bɛ mán meninsʋnman'n
kʋalaatin tétanlan ası kpule kpule ndile nın asʋ.
40 Ɛhı a, bɛ kɔ tɛtanlan ası kpule ɛya ɛya, ɔ nʋn kpule abulanun abulanun.
41 Mɔ bɛ tanlanlın ası yuelı'n, Zozi kɔ le kpaʋn nnun'n, ɔ nʋn ejue nnyuan'n.
Ɔ kɔ tʋ yí nyın anwunno, ɔ kɔ la Nyanmıan ası. Ɔ kɔ bubu kpaʋn'n-mɔ anun ɔ kɔ
man yí menian'n-mɔ kɛ bɛ hyé bɛ mán meninsʋnman'n. Ɔ kɔ fa ejue nnyuan'n
ɔ kɔ man bé kɛ bɛ hyé bɛ mán bé kʋalaatin.
42 Bé kʋalaa bɛ kɔ li dede bé kʋ kɔ yi, bie kɔ ha.
43 M'ɔ halı'n, bɛ sısalı dede a, ɔ tı ece mma bulu nʋn nnyuan. Ejue'n kʋsʋ bie
halı.
44 Bé mɔ bɛ lili kpaʋn sɔ'n, bɛ tı menian akpıı nnun. B'a nga man mmalasua
nʋn mmatʋnman'n-mɔ bie.

Zozi 'ba nanndı asue nın anyınsʋ
(Matie 14.22-23, Zʋan 6.16-21)

45 Ɛhı, meninsʋnman'n yuelı like di ɛbɛlɛ ala, Zozi kɔ han kɔ hele yí menian'n-mɔ kɛ: "Ɛmɔ fʋ́ ɛlɛɛ nın anun bɛ kpɛ́ asue'n bɛ lí mʋa Bɛtısayida ɛlɔ. Mın 'gua menian'n-mɔ atın kʋalaaka nán m'an a."
46 Kɛ Zozi gualı menian'n-mɔ atın yuelı'n, ɔ kɔ hɔ asɔnın ɛyɔlɛ bʋka kʋn asʋ.
47 Mɔ alíɛ'n sanlın'n, anın ɛlɛɛ nın a ju asue nın afian. Zozi angʋnmın cein jin ası ɛbɛlɛ.
48 Ɔ 'nıan an, anın yí menian'n-mɔ ngʋala man ɛlɛɛ'n kan kpa. Ɔ sanlın kɛ bɛ nʋn asutue nın a yia nun. Ɛhı a, alıbahıan dɔɛ nsan mɔ ɔ 'kɔ dɔɛ nsian'n, Zozi kɔ nanndı asue nın anyınsʋ ɔ kɔ kpʋ bɛ́. M'ɔ walı dede m'ɔ ka kaan tʋ bɛ́'n, ɔ yɔlı kɛ ɔ lɛ san bɛ́ nwʋn.
49 Nan mɔ bɛ nwunlin kɛ ɔ nanndı asue nın anyınsʋ'n, bɛ bu kɛ ɛnwʋnmın ɔ. Bɛ kɔ tɛtıan.
50 Esulo hanlın bɛ́, ɔ sanlın kɛ bɛ́ kʋalaatin bɛ́ nwunlin yí.
Ɛbɛlɛ ala, Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: "Ɛmɔ gúa bɛ́ ahʋnlın ası! Nán bɛ sulo nan mín ɔ!"
51 Kɛ ɔ hanlın sɔ mɔ ɔ 'fʋ bɛ ɛlɛɛ nın anun ala, asutue'n kɔ gua ası. Zozi nyɔlıɛ sɔ'n kɔ sin bɛ́ nwʋn kpa.
52 Afı asinbɛnwʋn like'n mɔ Zozi falı kpaʋn'n yɔlı'n, b'a ndı man yí bʋ. Ɔ sanlın kɛ b'a nva man bɛ́ ajʋnlın b'a nza man sʋ.

Zozi 'ba man Zenezalɛtı nwuluwafʋɛ'n-mɔ anwʋn sa.
(Matie 14.34-36)

53 Kɛ bɛ kpɛlı asue'n mɔ bɛ juli Zenezalɛtı mân nın anun'n, bɛ kɔ si ası, bɛ kɔ mınnda bɛ́ ɛlɛɛ'n.
54 Mɔ bɛ fi ɛlɛɛ nın anun bɛ juli'n, ɛbɛlɛ ala, menian'n-mɔ kɔ nwun kɛ Zozi ɔ.
55 Bɛ kɔ nwanndi bɛ kɔ hɔ lıka kʋalaatin bɛ kɔ hɔ kɔ bɔ menian'n-mɔ kʋalaa amannıɛ. Lıka biala mɔ bɛ kɔ tı kɛ Zozi wɔ'n, bɛ sʋa nwuluwafʋɛ'n-mɔ ɛbɛɛ sʋ bɛ bɛlɛ yí.
56 Lıka biala m'ɔ kɔ hɔ'n, nanmue nun o, kulo baa asʋ o, kulo kpili asʋ o, bɛ fa nwuluwafʋɛ'n-mɔ bɛ sesie anʋan'n-mɔ anyunnun gua'n-mɔ asʋ. Bɛ sɛlɛ Zozi kɛ ɔ mán bɛ́ atın maan bɛ hán yí taladıɛ nın anʋan nın ala. Sakpa, bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ kɔ han yí'n, bɛ́ nwʋn sa.

7

Zozi nʋn Falisifʋɛ'n-mɔ 'ba su akpʋlʋwa

wɔ Zufʋ'n-mɔ amanmuo nın anwʋn
(Matie 15.1-9)

1 Ɛhı, Falisifʋɛ mmie-mɔ nʋn mala nın asʋ mgbain mmie-mɔ fi Zoluzalɛmʋn bɛ walı yialı Zozi anwʋn ɛbɛlɛ.
2 Bɛ nwunlin yí menian'n mmie-mɔ kɛ bɛ 'di like a, bɛ nnwunnzin man bɛ́ sa nın anun bɛ ndu man bɛ́ nwʋn efian kɛ bɛ́ mala'n kele'n.
3 Afı, Falisifʋɛ'n-mɔ nʋn Zufʋ'n-mɔ kʋalaa, bɛ di bɛ́ nan-mɔ mala sɔ nın asʋ kpa. Sɛ bɛ 'ba li like a, bɛ tʋ bɛ́ ahʋnlın ası bɛ nwunnzin bɛ́ sa nın anun kpa bɔkɔɔ.
4 Ɛsɛ like mɔ bɛ kɔ to yí gua nun mɔ bɛ 'ba li'n, sɛ bɛ nwunnzinlin man bɛ́ sa nın anun bɛ tuli man bɛ́ nwʋn efian an, bɛ nni man. Bɛ le daba mala dɔʋn mɔ bɛ di sʋ sɛlɛ kpa kɛ kangɔ nʋn bua ɔ nʋn daansɛ'n-mɔ anun enwunnzian.
5 Ɛhı a, Falisifʋɛ'n-mɔ nʋn mala nın asʋ mgbain'n-mɔ kɔ bisa Zozi kɛ: "Mala mɔ yɛ́ nan-mɔ a hyıhyɛ a tʋ ɛbɛlɛ'n, nzukɛ ati yê wɔ́ menian'n-mɔ nni man sʋ mɔ bɛ le bɛ́ sa nın anun efian'n bɛ lɛ didi'n?"

6 Mɔ Zozi tɪlɪ bɛ́ kosuan sɔ'n, yí nwan: “Apoo mma, ɛmɔ anwʋn ɛjɔlɛ'n mɔ
Nyanmɪan kpɔmanfʋɛ Ezayi hanlɪn yí daba'n tɪ ananhɔlɛ. Ezayi hɛlɛlɪ yí kɛ:
Menian ɛhɪ-mɔ le bɛ́ nʋan tuin mgban
yɛ̂ bɛ yɪ mín ayɛ ɔ,
nan bɛ́ ahʋnlɪn'n nnʋn man mín sʋ.
7 *Ɛsʋɛ'n mɔ bɛ sʋ mín'n tɪ mgban.*
Ɔ sanlɪn kɛ kulo sʋanlan mala yɛ̂ bɛ kekele ɔ,
nan nán Nyanmɪan dɪɛ nɪn ɔ.”
8 Zozi nwan: “Ɛmɔ nni man Nyanmɪan mala dɪɛ nɪn asʋ nan kulo menian'n-mɔ
dɪɛ nɪn asʋ yɛ̂ ɛmɔ di ɔ.”
9 Ɛsɛ Zozi kɔ han biekun kɔ tʋ sʋ. Yí nwan: “Ɛmɔ a fa bɛ́ mala dɪɛ'n b'a nunnun
Nyanmɪan dɪɛ nɪn abʋsʋ.
10 Ɛhɪ anwʋn, Moyizɪ hanlɪn kɛ: *Man wɔ́ nyɪn sɔ́ wɔ́ sɪ nʋn wɔ́ nin.* Ɛsɛ ɔ hanlɪn
yí biekun kɛ: *Sʋanlan m'ɔ kɔ han ɛjɔlɛ ɛtɛ kɔ tia yí sɪ nʋn yí nin'n, sʋanlan sɔ'n, ɔ
fata kɛ bɛ kun yí.*
11 Nan ɛmɔ dɪɛ, ɛmɔ nwan sɛ sʋanlan kʋn kan kele yí sɪ nʋn yí nin kɛ: ‘Like
mɔ n ne yí mɔ n gɔ fa n gɔ bʋka ɛmɔ'n, ɔ tɪ kɔɔban’ (yí bʋ y'ɔ le kɛ m'an fa m'an
hye Nyanmɪan),
12 sʋanlan sɔ'n, ɛmɔ mman man yí atɪn ɔ nyɔ man like fíí kʋ́n mman man yí
sɪ nʋn yí nin.
13 Ɛmɔ yɔ sɔ bɛ nunnun Nyanmɪan mala nɪn abʋsʋ ɛmɔ di bɛ́ dɪɛ'n-mɔ asʋ. Ɛsɛ
bɔbɔ ɛmɔ yɔ ninnge dɔʋn mmiekun-mɔ m'ɔ nvata man ɔ.”

Like m'ɔ gua sʋanlan anwʋn efian'n
(Matie 15.10-20)

14 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ fɛlɛlɪ meninsʋnman'n yí nwʋn biekun an, yí
nwan: “Bɛ́ kʋalaa bɛ tíe mɔ mɪɪn kan'n bɛ tí yí bʋ.
15 Like fíí nnʋn man ɛbɛlɛ m'ɔ kan sʋanlan nʋan, ɔ man efian gua yí nwʋn ɔ.
Nan ɛjɔlɛ ɛtɛ m'ɔ fi yí nʋan kɔ fite'n yɛ̂ ɔ man efian gua yí nwʋn ɔ. [
16 M'ɔ sɪ fasie'n, ɔ fá síe kpa!”]
17 M'ɔ hanlɪn sɔ yuelɪ m'ɔ fi bagua nɪn anun ɔ fitelɪ ɔ hɔlɪ awulo'n, yí
menian'n-mɔ kɔ bisa yí anyɪnndala sɔ'n m'ɔ buli nɪn abʋ.
18 Ɛhɪ a, Zozi kɔ bua bɛ kɛ: “Yí ti, ɛmɔ kʋsʋ nzɪ man ngɛlɛ ɔ? Ɛmɔ ndɪ man yí
bʋ kɛ like biala mɔ sʋanlan kɔ li'n, ɔ ngʋala man yí nwʋn efian gua ɔ?
19 Ɔ sanlɪn kɛ like mɔ sʋanlan kɔ li'n, ɔ ngɔ man yí ahʋnlɪn nɪn anun. Nan ɔ
kɔ yí kunnun yɛ̂ ɔ je gua.” (Ɔ nanndɪ ɛjɔlɛ ɛhɪ asʋ, Zozi kɔ hele bɛ́ kɛ like biala
m'ɔ tɪ mɔ bɛ di'n, yí nwʋn tɪ.)
20 Ɛsɛ yí nwan: “Nan ɛjɔlɛ ɛtɛ m'ɔ fi sʋanlan ahʋnlɪn nun kɔ fite'n yɛ̂ ɔ gua yí
nwʋn efian ɔ.
21 Afɪ sʋanlan ahʋnlɪn nɪn anun yɛ̂ ajʋnlɪn ɛtɛ'n kʋalaa fi ɔ: satɪlɪfʋɛ ɛyɔlɛ,
awue, kodiawu,
22 ajaa ɛtʋan, anyɪnbʋlʋ, ati anun ɛtɛ ɛyɔlɛ, nnaka, basa-basa ɛyɔlɛ, nyunnun-
ngunlan, dunmannzɛcɪɛ, atubɛnwʋn, kʋasɪanzɛmʋn.
23 Ninnge ɛtɛ ɛtɛ ɛhɪ-mɔ kʋalaa m'ɔ fi sʋanlan nun fite'n, bɛ́ yɛ̂ bɛ gua yí nwʋn
efian ɔ.”

Ɛyɛfʋɛ balasua kʋn 'ba le Zozi di
(Matie 15.21-28)

24 Ɛhɪ anzin, Zozi anʋan y'ɔ le Silifeninsi mân nun. Lɪka m'ɔ juli'n mantan
kulo kʋn. Kulo sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Tii. Ɔ ngulo man kɛ bɛ tɪ yí ngan. Yí ti, ɔ kɔ hɔ kɔ
wʋlʋ awulo kʋn anun. Nan kʋsʋ ɔ'a ngʋala man fɪa.
25 Afɪ anɪn balasua kʋn wɔ ɛbɛlɛ, wawɛ ɛtɛ wɔ yí wa talua nɪn anun. Ɔ kɔ tɪ
Zozi angan. Ɔ kɔ a kɔ tʋ Zozi ɔ kɔ tu kɔ tɔ yí ja nun.

26 Balasua sɔ'n tɪ man Zufʊ. Bɛ wʊlɪ yí Silifeninsi mân nun. Ɔ tɪ *gɛlɛkɪ. Ɔ kɔ
sɛlɛ Zozi kɛ ɔ tú wawɛ ɛtɛ'n m'ɔ wɔ yí wa talua nɪn anun'n.
27 Mɔ bala'n hanlɪn sɔ'n, Zozi kɔ bua yí kɛ: "Nwʊnndɛ maan mmatʊnman'n-
mɔ didi kʊalaaka. Afɪ, ɔ nvata man kɛ bɛ ju mmatʊnman'n-mɔ alɪɛ'n bɛ gua bɛ
man njʊa'n-mɔ di ɔ."
28 Zozi hanlɪn sɔ a, balasua'n nwan: "Ɔ tɪ ananhɔlɛ, yɛ́ Mɪn. Nan kʊsʊ
mmatʊnman'n-mɔ alɪɛ nɪn abʊ mgbʊkpʊlʊka'n m'ɔ kɔ yɪyɪ kɔ gua tɔbɪlɪ nɪn
abʊ'n yê njʊa'n-mɔ di ɔ."
29 Mɔ Zozi tɪlɪ yí mmua sɔ'n, yí nwan: "Wɔ́ nʊan ɛjɔlɛ nɪn ati, sa kɔ, nan wawɛ
ɛtɛ'n fi wɔ́ wa nɪn anun ɔ'a tu."
30 Sakpa kʊsʊ, balasua'n fi ɛbɛlɛ ɔ 'kɔ a ju a, yí wa'n la mgba nɪn asʊ, wawɛ
ɛtɛ'n fi yí nun a tu.

Zozi 'ba man amunlefʊɛ anzʊtiliwa kʊn anwʊn sa

31 Ɛhɪ anzin, Zozi fi kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Tii nɪn afan ɔ kɔ sɪn Sidʊn kulo nɪn
afan, ɔ kɔ sa kɔ a Galile asue nɪn anʊan. Mɔ ɔ 'sa ba'n, ɔ kpɛlɪ nun mân'n mɔ bɛ
fɛlɛ yí Kulo Bulu nɪn anun.
32 Ɛbɛlɛ, bɛ kɔ fa amunlefʊɛ anzʊtiliwa kʊn bɛ kɔ bɛlɛ yí kɛ ɔ fá yí sa fúa yí
nwʊn maan ɔ tí akpɔlɛ.
33 Ɛhɪ a, Zozi kɔ fa wuluwafʊɛ'n bagua nɪn anun ɛbɛlɛ, ɔ nʊn yí kɔ hɔ
ahanmɪan. Bɛ juli ɛlɔ a, ɔ kɔ fa yí sa mɛsɪka'n kɔ wula amunlefʊɛ nɪn anzʊ'n-mɔ
anun kɔ yɪ. Ɛsɛ ɔ kɔ fa yí nʊan ngɛsɛlɛ'n bie kɔ han amunlefʊɛ'n tofeleman'n.
34 M'ɔ yɔlɪ ɛhɪ kʊalaa yuelɪ'n, ɔ kɔ tʊ yí ti anwunno ɔ kɔ gua ɛnwʊnmɪan asɪ.
Yí nwan: "Ɛfata!" Yí bʊ y'ɔ le kɛ tike!
35 Ɛbɛlɛ ala, yí nzʊ'n-mɔ kɔ tike tike, yí tofeleman'n kɔ nyannjɪ, ɔ kɔ jʊjɔ yuein-
yuein.
36 Mɔ Zozi yɔlɪ asinbɛnwʊn like sɔ'n yuelɪ'n, ɔ kɔ totua bɛ́ kɛ nán bɛ kan ɛjɔlɛ
sɔ'n bɛ kele sʊanlan fíí. Ɔ 'totua bɛ́ a, anɪn bɛ lɛ kan bɛ kɔ.
37 Ɛjɔlɛ'n sinlin menian'n-mɔ anwʊn kpa. Bɛ́ nwan: "Like biala m'ɔ kɔ yɔ'n, ɔ
yɔ yí kanlanman kpa! Ɔ man bɛ́ mɔ bɛ́ nzʊ a ti'n tɪ ɛjɔlɛ! Bɛ́ mɔ b'a tɔ amunle'n,
ɔ man bɛ jʊjɔ!"

8

Zozi 'ba man menian akpɪɪ nnan alɪɛ di
(Matie 15.32-39)

1 Mɛlɛ sɔ'n, menian dɔʊn yialɪ Zozi anwʊn ɛbɛlɛ biekun. Kɛmɔ bɛ nnyan man
like fíí bɛ nni man'n, Zozi fɛlɛlɪ yí menian'n-mɔ a, yí nwan:
2 "Menian ɛhɪ-mɔ anwʊn yɔ mín koun. Ɔ sanlɪn kɛ bɛ nʊn mín wɔ ɛwa yí cɪan
nsan ahɪ, bɛ nnyan man like fíí bɛ nni man.
3 Sɛ mɪn man bɛ́ atɪn kɛ bɛ fá bɛ́ kunnun bɛ sá bɛ hɔ́ a, bɛ 'ba gɔlɔ atunnun.
Afɪ bɛ́ nun mmie-mɔ fi mʊa."
4 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ'n, yí menian'n-mɔ kɔ bisa yí kɛ: "Ebo ɛhɪ anun ɛwa, yɛ 'yɔ
sɛ nán y'a nyan like y'a man menian nwala ɛhɪ-mɔ a li?"
5 Zozi kɔ bisa bɛ́ kɛ: "Ɛmɔ le kpaʊn nyɛ?"
Bɛ́ nwan: "Yɛ le kpaʊn nsʊ."
6 Ɛhɪ a, ɔ kɔ man meninsʊnman'n kɔ tɛtanlan asɪ. Ɔ kɔ fa kpaʊn nsʊ'n, ɔ kɔ
la Nyanmɪan asɪ. Ɔ kɔ bubu nun kɔ man yí menian'n-mɔ kɛ bɛ hyé bɛ mán
meninsʊnman'n. Zozi menian'n-mɔ kɔ hye kɔ man bɛ́.
7 Ɛsɛ anɪn bɛ le ejue nganngan mmiekun-mɔ. Zozi kɔ yeyila sʊ ɔ kɔ han kɔ
hele yí menian'n-mɔ kɛ bɛ hyé bɛ búka sʊ.
8 Bɛ kɔ li dede bɛ́ kʊ kɔ yi. Zozi menian'n-mɔ kɔ sɪsa m'ɔ halɪ'n. Ɔ kɔ yi ece
mma nsʊ.

9 Bɛ́ mɔ bɛ lili like'n, bɛ tı kɔ yɔ akpıı nnan. Mɔ bɛ yuelı like'n di'n, Zozi kɔ
man bɛ́ atın maan bɛ kɔ hɔ.
10 Ɛbɛlɛ ala, ɔ nʊn yí menian'n-mɔ, bɛ kɔ fʊ ɛlɛɛ nın anun bɛ kɔ hɔ mân'n mɔ
bɛ fɛlɛ yí Dalımannunta nın anun.

Falisifʊɛ'n-mɔ 'ba bisa Zozi kɛ

ɔ yɔ́ asinbɛnwʊn like kʊn maan bɛ nían.
(Matie 16.1-4)

11 Ɛhı, *Falisifʊɛ'n-mɔ kɔ a kɔ ju ɛbɛlɛ. Bɛ nʊn Zozi kɔ su akpʊlʊwa. Kɛmɔ bɛ
kulo kɛ bɛ sɔ yí bɛ nıan'n, bɛ kpʊnndɛ kɛ ɔ yɔ́ asinbɛnwʊn like kʊn m'ɔ kele kɛ
yí tunmin'n fi Nyanmıan ɛlɔ sakpa.
12 Zozi kɔ gua ɛnwʊnmıan ası, yí nwan: “Nzukɛ ati yê ajulisʊ menian'n-mɔ
kpʊnndɛ asinbɛnwʊn ninnge ɔ? Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ bɛ ngɔ
yɔ man asinbɛnwʊn like fíí bɛ ngɔ hele man ajulisʊ menian'n-mɔ.”
13 Ɔ hanlın sɔ yuelı a, ɔ kɔ yaci bɛ́ ɛbɛlɛ. Ɔ kɔ fʊ ɛlɛɛ nın anun, ɔ nʊn yí
menian'n-mɔ, bɛ kɔ sa bɛ kɔ kpɛ asue'n bɛ kɔ hɔ yí nzin ɛlɔ.

Falisifʊɛ'n-mɔ nʊn belemgbin Elɔdı fali ayile'n
(Matie 16.5-12)

14 Mɔ bɛ 'kpɛ asue'n, Zozi menian'n-mɔ alʊa kɔ fi kpaʊn mɔ bɛ 'fa bɛ sa bɛ́
nwʊn'n. Kpaʊn baa kʊnmgba yê anın bɛ le yí bɛ nwʊn ɛbɛlɛ ɛlɛɛ nın anun ɔ.
15 Zozi kɔ tu bɛ́ fʊɔ kɛ: “Ɛmɔ nían bɛ́ nwʊn kpa wɔ Falisifʊɛ'n-mɔ nʊn Elɔdı fali
ayile nın anwʊn.”
16 Zozi hanlın sɔ a, yí menian'n-mɔ kɔ han yí bɛ́ afian ɛlɔ kɛ kpaʊn'n mɔ b'a
nva man'n, yí ti yê ɔ man ɔ lɛ kan sɔ ɔ.
17 Zozi kɔ tı, ɔ kɔ bisa bɛ́ kɛ: “Nzukɛ ati yê ɛmɔ lɛ kan kɛ: ‘Anın kpaʊn'n mɔ y'a
nva man nın ati ɔ’? Yí ti, ɛmɔ nzı man fasie bɛ ndı man ɛjɔlɛ bʊ ɔ? Ɛmɔ ajʊnlın
nza man ɛmɔ ɔ?
18 Anyıan'n mɔ ɛmɔ le yí'n, ɛmɔ nnwun man ası ɔ? Anzʊɛ'n mɔ ɛmɔ le yí'n,
ɛmɔ ndı man ɛjɔlɛ ɔ? Ɛmɔ ati kácı,
19 mɛlɛ mɔ m mubuli kpaʊn nnun nın anun m manlın menian akpıı nnun'n,
ɛmɔ sısalı yí bʊ ece mma nyɛ?”
Bɛ kɔ bua yí kɛ: “Yɛ sısalı ece mma bulu nʊn nnyuan.”
20 Zozi nwan: “Nán mɛlɛ mɔ m mubuli kpaʊn nsʊ nın anun m manlın
menian akpıı nnan'n, ɛmɔ sısalı yí bʊ ece mma nyɛ?”
Bɛ́ nwan: “Yɛ sısalı ece mma nsʊ.”
21 Zozi kɔ bisa bɛ́ kɛ: “Yí ti, ɛjɔlɛ'n mɔ m'an han'n, ɛmɔ ndı man yí bʊ biekun
ɔ?”

Zozi 'ba tike anyınsinlinwafʊɛ kʊn anyın'n

22 Zozi nʊn yí menian'n-mɔ, bɛ́ nʊan y'ɔ le Bɛtısayida. Bɛ juli ɛbɛlɛ a,
menian'n-mɔ kɔ fa anyınsinlinwafʊɛ kʊn bɛ kɔ bɛlɛ Zozi. Bɛ kɔ sɛlɛ yí kɛ ɔ fá
yí sa hán wuluwafʊɛ'n maan yí nyın'n tíke.
23 Zozi kɔ sɔ anyınsinlinwafʊɛ nın asa ɔ nʊn yí kɔ hɔ kulo'n tiba. Ɔ kɔ fa yí
nʊan ngɛsɛlɛ kɔ ta wuluwafʊɛ nın anyın nın asʊ. Ɔ kɔ fa yí sa kɔ fua wuluwafʊɛ
nın anyın'n ɔ kɔ bisa yí kɛ: “Asʊ ɛ nwun like ɔ?”
24 Anyınsinlinwafʊɛ'n kɔ tike yí nyın'n, yí nwan: “Mın nwun menian'n-mɔ,
nan kʊsʊ bɛ tıtı kɛ mmaka mɔ bɛ lɛ nanndı ɔ.”
25 Zozi kɔ fa yí sa kɔ fua wuluwafʊɛ nın anyın'n biekun. Mɔ Zozi yılı yí sa'n,
wuluwafʊɛ'n kɔ nıan yí nyunnun fɔ́ún. Yí nwʊn kɔ sa ɔ kɔ nwun ası kpa bɔkɔɔ.
26 Ɛhı a, Zozi kɔ han kɔ hele yí kɛ: “Kɔ awulo, kʊsʊ n'ɛ wʊlʊ kulo nın anun.”

Pıɛlı 'ba han kɛ Zozi yê ɔ tı Kilisi nın ɔ
(Matie 16.13-20, Luku 9.18-21)

27 Ɛhı anzin, Zozi nʊn yí menian'n-mɔ fi Bɛtısayida bɛ kɔ hɔ kulo'n-mɔ mɔ bɛ
mantan mantan Filipʊ kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Sezale anwʊn ɛbɛlɛ'n-mɔ asʊ.
28 Mɔ bɛ 'kɔ'n, Zozi kɔ bisa bɛ́ kɛ: "Menian'n-mɔ, bɛ́ nwan nwan sʊanlan dıɛ
y'ɔ le mín?"
Bɛ kɔ bua yí kɛ: "Mmie-mɔ nwan Zʊan Batisi y'ɔ le wɔ́, mmie-mɔ kʊsʊ nwan
Eli y'ɔ le wɔ́, mmiekun-mɔ kʊsʊ nwan Nyanmıan mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ nunhan
kʊn y'ɔ le wɔ́."
29 Ɛhı a, Zozi kɔ bisa bɛ́ kɛ: "Nan ɛmɔ kʊsʊ lılı, ɛmɔ bu kɛ nwan y'ɔ le mín?"
Pıɛlı nwan: "*Kilisi'n y'ɔ le wɔ́, Izalayɛ Ngʊandefʊɛ'n."
30 Mɔ Pıɛlı hanlın sɔ'n, Zozi kɔ totua bɛ́ kpa kɛ nán bɛ kan ɛjɔlɛ sɔ'n bɛ kele
sʊanlan fíí.

Zozi 'ba han yí ewue'n nʊn yí etinnge nın anwʊn ɛjɔlɛ
(Matie 16.21-28, Luku 9.22-27)

31 Ɛhı anzin, Zozi kɔ han kɔ hele yí menian'n-mɔ kɛ: "Ɔ di kɛ mân Baa'n
nwun amannınhunlun kpa. Izalayɛ mân nın asʊ mgbain'n-mɔ nʊn Nyanmıan
tɛɛyıfʊɛ mgbain'n-mɔ nʊn mala nın asʊ mgbain'n-mɔ 'ba yı yí tʊ. Bɛ 'ba hun yí.
Bɛ kun yí a, yí cıan nsan nın asʊ, ɔ 'tinnge."
32 Zozi kɔ han yí ewue sɔ nın anwʊn ɛjɔlɛ yuein kɔ hele yí menian'n-mɔ. Ɛhı,
Pıɛlı kɔ fɛlɛ Zozi ahanmıan ɔ kɔ tu yí nyunnun.
33 Zozi kɔ bılı yí nyın ɔ kɔ nıan yí menian bʊ nga'n-mɔ. Ɔ kɔ tu Pıɛlı anyunnun.
Yí nwan: "Satan, fi mín nwʊn ɛwa kɔ mʊa. Wɔ́ ajʊnlın'n tı man Nyanmıan
ajʊnlın, nan kulo menian ajʊnlın yê ɛ le yí ɔ."
34 M'ɔ yɔlı sɔ'n, Zozi fɛlɛlı meninsʊnman'n nʊn yí menian'n-mɔ a, yí nwan:
"Sʊanlan m'ɔ kulo kɛ ɔ si mín sʊ'n, ɔ fá yí nwʊn yí tɛɛ, ɔ fá yí kʊlʊwa'n ɔ tʊ́ yí
kɔmın sʊ, nán ɔ'a si mín sʊ.
35 Sʊanlan biala m'ɔ kulo kɛ ɔ kpʊnndɛ yí ngʊan'n, ɔ 'minlin yí ngʊan sɔ'n.
Nan m'ɔ kɔ minlin yí ngʊan'n wɔ Ɛjɔlɛkpa'n nʊn mín dunman nun'n, sʊanlan
sɔ'n, ɔ 'nyan ngʊan.
36 Sɛ sʊanlan kʊn nyan eyuadı nın anun ninnge'n kʊalaa nán ɔ minlin yí
ngʊan nın an, anın nzukɛ nvasʊɛ dıɛ yê ɔ 'nyan yí sʊ ɔ?
37 Nzu like dıɛ bɔbɔ yê kulo sʊanlan kʊala kɛ ɔ fa kaci yí ngʊan nın ɔ?
38 Ajulisʊ ɛtɛfʊɛ menian ɛhı-mɔ mɔ bɛ nzulo man Nyanmıan'n, bɛ́ afian,
wɔ́ mɔ ɛ kɔ sa mín nʊn mín ɛjɔlɛ nın anwʊn nyian'n, *Mân Baa'n kʊsʊ,
mɛlɛ m'ɔ nʊn yí nyanmıansʊ anwʊntıɛ mmɔfʊɛ'n-mɔ 'ba sa bɛ ba Nyanmıan
anunminnyanmʊn nın anun'n, wɔ́ nwʊn 'ba yɔ yí nyian."

9

1 M'ɔ hanlın sɔ yuelı'n, ɛsɛ ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ biekun kɛ: "Mıın kan yí
ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ, ɛmɔ mɔ b'a yia ɛwa'n, ɛmɔ kʊalaa ngɔ yue man wu.
Mmie-mɔ 'ba nwun kɛ Nyanmıan Kpili lɛ di belemgbin tunmin sʊ."

Zozi anwʊn ɛkacie'n
(Matie 17.1-13, Luku 9.28-36)

2 Ɛhı anzin cıan nsian, Zozi kɔ fa Pıɛlı nʊn Zʊakı nʊn Zʊan. Ɔ nʊn bɛ́ menian
nsan nın ala bɛ kɔ tı bɛ́ nwʊn bʊka kannganlaun kʊn asʊ. Ɛbɛlɛ, Zozi kɔ kaci bɛ́
nyınsʊ.
3 Yí taladıɛ'n kɔ yɔ fufue hyıɛın hyıɛın kpa. Yí hyıɛın sɔ'n, asıɛ ɛhı asʊ sʊanlan
fíí ngʊala man like fíí kpʊ maan ɔ yɔ fufue dede ɔ ju yí ɔ.
4 Zozi menian nsan'n 'nıan an, bɛ kɔ nwun *Eli nʊn *Moyizı kɛ bɛ nʊn Zozi
lɛ jʊjɔ.
5 Pıɛlı kɔ han kɔ hele Zozi kɛ: "*Labi, ɔ tı kpa kɛ yɛ wɔ ɛwa. Yɛ 'bɔ *tantı nsan,
wɔ́ dıɛ kʊn, Moyizı dıɛ kʊn yê Eli kʊsʊ dıɛ kʊn."
6 Esulo kɔ han bɛ́, Pıɛlı nnwun man ɛjɔlɛ m'ɔ kan ɔ.

7 Bɛ jijin ɛbɛlɛ ala, bɔlɛ́ kʋn fi nyanmɪansʋ kɔ a kɔ hala Eli nʋn Moyizɪ nʋn
Zozi asʋ. Bɔlɛ́ nɪn anun, anɪɛ kʋn kɔ te. Anɪɛ sɔ'n nwan: "Sʋanlan ɛhɪ tɪ mín
ehulo Baa, ɛmɔ tíe yí!"
8 Zozi menian'n-mɔ tɪlɪ anɪɛ sɔ nɪn ala, bɛ kɔ tʋtʋ bɛ́ nyɪn, bɛ ngɔ nwun sʋanlan
fíí kʋ́n, Zozi angʋnmɪn cein yê ɔ nʋn bɛ́ wɔ ɛbɛlɛ ɔ.
9 Nan mɔ bɛ fi bʋka nɪn asʋ bɛ 'ju'n, Zozi kɔ totua bɛ́ kɛ nán bɛ kan ɛjɔlɛ sɔ'n
bɛ kele sʋanlan fíí, dede ɔ jú cɪan mɔ *Mân Baa'n fi ewue nun ɔ kɔ tinnge'n.
10 Bɛ falɪ m'ɔ hanlɪn helelɪ bɛ́ nɪn asʋ, nan kʋsʋ bɛ lɛ bisa bisa bɛ́ nwʋn bɛ́
afian ɛlɔ kɛ: "Ɔ fi ewue nun ɔ 'tinnge'n, yí bʋ y'ɔ le benin?"
11 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, bɛ kɔ bisa Zozi kɛ: "Nzukɛ ati yê mala nɪn asʋ mgbain'n-mɔ
nwan Eli yê ɔ 'di mʋa ba'n?"
12 Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: "Eli 'di mʋa ba ɔ sesie ninnge'n-mɔ biekun. Nan ɔ yɔ sɛ
mɔ b'a hɛlɛ yí kɛ, Mân Baa'n 'ba nwun amannɪnhunlun kpa, ɛsɛ bɛ 'kpɔ yí'n?
13 Afɪ, mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ Eli a a dada angʋnmɪn. Nan menian'n-mɔ
helelɪ yí yalɛ kɛ bɛ́ kunnun kulo. Kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n hanlɪn yí nwʋn ɛjɔlɛ nɪn anɪn."

Zozi 'ba man sʋanlan kʋn m'ɔ kpɛ nɪn anwʋn sa
(Matie 17.14-21, Luku 9.37-43a)

14 Zozi nʋn Pɪɛlɪ nʋn Zʋan nʋn Zʋakɪ fi bʋka nɪn asʋ bɛ kɔ ju. Mɔ bɛ walɪ
dede mɔ bɛ ka kaan bɛ ju Zozi menian ɛhɪnlɪn-mɔ anwʋn ɛbɛlɛ'n, bɛ kɔ nwun
meninsʋnman bɛ́ nwʋn ɛbɛlɛ. Mala nɪn asʋ mgbain'n-mɔ wɔ bɛ́ nun. Bɛ kɔ fa
akpʋlʋwa esue bɛ kɔ tʋa Zozi menian'n-mɔ.
15 Zozi kɔ li meninsʋnman'n nvu nun. Kɛ bɛ nwunlin yí nɪn ala, bɛ kɔ tutu
ɛnwanndie bɛ kɔ hɔ yí atɪn ɛkpa.
16 Zozi kɔ bisa yí menian'n-mɔ kɛ: "Nzu anwʋn yê ɛmɔ nʋn bɛ́ lɛ su
akpʋlʋwa'n?"
17 M'ɔ bisalɪ bɛ́ kosuan sɔ'n, meninsʋnman nɪn anun sʋanlan kʋn kɔ bua Zozi
kɛ: "Yɛ́ Mɪn, m'an fa mín wa belenzua'n m'an bɛlɛ wɔ́. Ɔ sanlɪn kɛ wawɛ ɛtɛ wɔ
yí nun. Ɔ man ɔ ngʋala man jʋjɔ.
18 Lɪka biala mɔ wawɛ'n kɔ tɔ yí sʋ'n, ɔ fin yí asɪ. Ɔ man ɔ cuin ngɛsɛlɛ, ɔ kʋan
yí je'n, ɔ san yí ketee. M'an sɛlɛ wɔ́ menian'n-mɔ kɛ bɛ tú wawɛ ɛtɛ sɔ'n. Nan
b'a mantan yí dede b'a ngʋala man yí tu."
19 Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: "Ɛmɔ menian ɛhɪ-mɔ, ɛmɔ le man dedi. Mɪn nʋn
ɛmɔ yɛ tánlan dede ɔ hɔ́ jú mɛlɛ benin? N zʋ́ ɛmɔ dede ɔ jú tɛmʋn benin? Bɛ fá
batʋnman'n bɛ bɛ́lɛ mín."
20 Bɛ kɔ fa batʋnman'n bɛ kɔ bɛlɛ Zozi. Kɛmɔ batʋnman'n nwunlin yí nɪn
ala, wawɛ ɛtɛ'n m'ɔ wɔ yí nun'n kɔ wʋsʋ yí sɛlɛ kpa. Batʋnman'n kɔ tɔ asɪ ɔ kɔ
kunndo, yí nʋan ngɛsɛlɛ fʋkʋʋ.
21 Zozi kɔ bisa batʋnman nɪn asɪ'n kɛ: "Ɔ mantanlɪn yí ɛyɔlɛ'n yí cɪan nyɛ
ahɪ?"
Yí sɪ nwan: "Ɔ bɔlɪ yí bʋ yí mmatʋnman nun.
22 Cɪan bie a, wawɛ'n man ɔ tɔ sîn nun. Bie kʋsʋ a, ɔ tʋ yí asue nun kɛ ɔ 'kun
yí. Nan sɛ ɛ kʋala yɛ́ bʋka a, anɪn nwun yɛ́ nwʋn anwunnvoe nán bʋka yɛ́."
23 Zozi kɔ se yí kɛ: "Ɛ lɛ kan kele mín kɛ: 'Sɛ ɛ kʋala a!' Nwun yí kɛ sʋanlan
biala m'ɔ de Nyanmɪan di'n, ɔ kʋala like biala yɔ."
24 Ɛbɛlɛ ala, batʋnman nɪn asɪ'n kɔ tɪan nun, yí nwan: "Mɪn de mɪn di, kʋsʋ
bʋka mín nán mín dedi'n tɪ kaan sʋa!"
25 Meninsʋnman'n kɔ nwanndi kɔ hɔ Zozi nʋn batʋnman nɪn anwʋn ɛlɔ. Mɔ
Zozi nwunlin yí sɔ'n, ɔ kɔ jʋjɔ aminle sʋ ɔ kɔ hele wawɛ ɛtɛ'n, yí nwan: "Wawɛ
ɛtɛ, wɔ́ mɔ a munndun batʋnman ɛhɪ anʋan'n ɛsɛ a ti yí nzʋ'n, mɪɪn kan mɪn
kele wɔ́ kɛ ɛ fi yí nun tú, ɛsɛ n'ɛ wʋlʋ yí nun kʋ́n lɛ́!"

26 Wawɛ ɛtɛ'n kɔ wʊsʊ batʊnman'n sɛlɛ kpa. Ɔ kɔ tɛtɪan ɔ fi yí nun kɔ
tu. Batʊnman'n tɪ kɛ ɔ'a wu. Ɔ man bɛ́ dɔʊn mɔ anɪn bɛ wɔ ɛbɛlɛ'n nwan:
"Batʊnman nɪn a wu! Batʊnman nɪn a wu!"
27 Mɔ bɛ 'kɪkan ɛhɪ'n, Zozi kɔ sɔ batʊnman nɪn asa ɔ kɔ jasʊ yí kɔ jinlan.
28 Mɔ Zozi hɔlɪ awulo m'ɔ halɪ yí nʊn yí menian'n-mɔ angʊnmɪn'n, yí
menian'n-mɔ kɔ bisa yí kɛ: "Nzukɛ ati yê y'a ngʊala man wawɛ sɔ'n tu'n?"
29 Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: "Wawɛ ɛtɛ sʊa, Nyanmɪan ɛsɛlɛ yê bɛ fa bɛ tu yí ɔ."

Zozi 'ba bɔ yí ewue'n nʊn yí etinnge nɪn asʊ biekun
(Matie 17.22-23, Luku 9.43b-45)

30 Zozi nʊn yí menian'n-mɔ fi ɛbɛlɛ bɛ kɔ hɔ. Bɛ 'kɔ'n, bɛ kɔ kpɛ nun Galile
mân nɪn anun. Afɪ Zozi ngulo man kɛ sʊanlan fíí nwun lɪka m'ɔ wɔ'n.
31 Ɔ kɔ hehele yí menian'n-mɔ ninnge, ɛsɛ ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: "Bɛ 'ba hyɪ
*Mân Baa'n bɛ man menian'n-mɔ kun yí. Nan sɛ ɔ wu a, yí cɪan nsan nɪn asʊ, ɔ
'tinnge."
32 Yí menian'n-mɔ ngɔ tɪ man ɛjɔlɛ sɔ'n m'ɔ hanlɪn nɪn abʊ. Kʊsʊ afɪ bɛ sulo
bɛ ngɔ bisa man yí kosuan.

Sʊanlan m'ɔ tɪ kpili tala bɛ́ kʊalaa'n
(Matie 18.1-5, Luku 9.46-48)

33 Mɔ Zozi nʊn yí menian'n-mɔ juli Kapɛɛnawɔmʊn mɔ bɛ wʊlʊlɪ awulo'n, ɔ
kɔ bisa bɛ́ kɛ: "Nzu anwʊn akpʊlʊwa yê ɛmɔ suli yí atɪn nɪn anun'n?"
34 M'ɔ bisalɪ bɛ́ kosuan sɔ'n, bɛ ngɔ buke bɛ́ nʊan. Afɪ mɔ bɛ 'ba'n, akpʊlʊwa
kʊn tɔlɪ bɛ́ afian. Akpʊlʊwa sɔ nɪn anwʊn, anɪn bɛ lɛ kpʊnndɛ sʊanlan m'ɔ tɪ
kpili tala bɛ́ kʊalaa'n.
35 Ɛhɪ a, Zozi kɔ tanlan asɪ. Ɔ kɔ fɛlɛ yí menian bulu nʊn nnyuan'n ɔ kɔ han
kɔ hele bɛ́ kɛ: "Sɛ sʊanlan kʊn kulo kɛ ɔ di ɛmɔ asʊ kpain an, anɪn ɔ káci ɛmɔ
anun batʊnman nán ɔ sú ɛmɔ kʊalaatin."
36 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ kɔ fa batʊnman kaan kʊn kɔ a bɛ́ afian ɛbɛlɛ. Ɔ
kɔ fa yí kɔ bɔ yí nwʊn. Yí nwan:
37 "Sʊanlan biala mɔ mín dunman nun, ɔ kɔ sɔ mmatʊnman ɛhɪ-mɔ bie
anun'n, anɪn mín muonun yê ɔ'a sɔ mín nun ɔ. Yê sʊanlan m'ɔ kɔ sɔ mín nun'n,
nán mín ngʊnmɪn yê ɔ'a sɔ mɪn nun ɔ. Nan anɪn ɔ'a sɔ sʊanlan'n mɔ ɔ'a sʊan
mín nɪn anun bie."

M'ɔ mgbɔ man yɛ́'n, anɪn ɔ kulo yɛ́
(Luku 9.49-50)

38 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, Zʊan kɔ fa kɔ tʊ yí nyunnun kɛ: "Kpain, y'a nwun
sʊanlan kʊn, ɔ nnʊn man yɛ́ nun bie. Ɔ fa wɔ́ dunman'n ɔ tu wawɛ ɛtɛ'n-mɔ. Yí
ti, y'a totua yí."
39 Mɔ Zʊan anʊan tɔlɪ'n, Zozi nwan: "Nán bɛ totua yí. Ɔ sanlɪn kɛ sʊanlan
fíí ngʊala man kɛ ɔ fa mín dunman'n ɔ yɔ asinbɛnwʊn ninnge, nán afɪ ɔ'a han
ɛjɔlɛ ɛtɛ ɔ'a tia mín.
40 Afɪ sʊanlan m'ɔ mgbɔ man yɛ́'n, anɪn ɔ kulo yɛ́.
41 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ sʊanlan biala mɔ mín dunman nun,
ɔ kɔ man ɛmɔ nzue nganlannzan kʊn kɔ nʊn'n, ɔ 'nyan yí nwʊn ahatua.

Bɛ́ mɔ bɛ tʊnndʊn Zozi menian'n-mɔ nun aja nun'n
(Matie 18.6-9, Luku 17.1-2)

42 "Mmatʊnman nganngan ɛhɪ-mɔ mɔ bɛ de mín bɛ di'n, sʊanlan m'ɔ kɔ
tʊnndʊn bɛ́ nun kʊn aja nun maan ɔ kɔ tɔ ɛtɛ nɪn anun'n, ɔ tɪ kpa kɛ bɛ fa ɛbʊɛ
kpili kʊn bɛ tʊ yí kɔmɪn bɛ tʊ yí jenvie nɪn anun.
43 Sɛ wɔ́ sa yê ɔ lɛ jɪjɪ wɔ́ maan ɛ tɔ ɛtɛ nɪn anun an, anɪn kpɛ tʊ. Sɛ ɔ ka wɔ́ sa
kʊn nán ɛ nyan ngʊan an, ɔ tɪ kpa tala kɛ ɛ le wɔ́ sa nnyuan'n ɛ kɔ hɔ sîn'n m'ɔ
nnun man lé nɪn anun'n. [

44 Ɛlɔ ngakʋba'n-mɔ mɔ bɛ di sʋanlan'n, bɛ nwu man lé, ɛsɛ sîn'n kʋsʋ nnun man lé.]
45 Sɛ wɔ́ ja yê ɔ lɛ jɩjɩ wɔ́ maan ɛ tɔ ɛtɛ nɩn anun an, anɩn kpɛ tʋ. Sɛ ɔ ka wɔ́ ja kʋn nán ɛ nyan ngʋan an, ɔ tɩ kpa tala kɛ ɛ kɔ fa wɔ́ ja nnyuan'n ɛ kɔ hɔ sîn'n m'ɔ nnun man lé nɩn anun'n. [
46 Ɛlɔ ngakʋba'n-mɔ mɔ bɛ di sʋanlan'n, bɛ nwu man lé, ɛsɛ sîn'n kʋsʋ nnun man lé.]
47 Sɛ wɔ́ nyɩn yê ɔ lɛ jɩjɩ wɔ́ maan ɛ tɔ ɛtɛ nɩn anun an, anɩn tu tʋ. Sɛ ɔ ka wɔ́ nyɩn kʋn nán ɛ nyan Nyanmɩan Belemgbin Mân nɩn anun ɛlɔ ngʋan nɩn an, ɔ tɩ kpa tala kɛ ɛ kɔ fa wɔ́ nyɩn nnyuan'n ɛ kɔ hɔ sîn'n m'ɔ nnun man lé nɩn anun'n.
48 Ɛlɔ ngakʋba'n-mɔ mɔ bɛ di sʋanlan'n, bɛ nwu man lé, ɛsɛ sîn'n kʋsʋ nnun man lé.
49 Afɩ kɛ bɛ wula ninnge'n-mɔ njɩn nán b'a nzɛcɩ man'n, bɛ 'fa sîn'n kʋsʋ bɛ tɩ sʋanlan biala anwʋn.
50 Njɩn'n tɩ like kpa. Nan sɛ ɔ yɔ talɛ́ a, anɩn bɛ 'yɔ sɛ nán ɔ a yɔ fɛ biekun? Ɛmɔ mán njɩn tánlan ɛmɔ anun, ɛsɛ ɛmɔ nʋn ɛhɩnlɩn-mɔ tánlan anzʋnunjɔ nun."

10

Eyila nɩn anwʋn ɛjɔlɛ'n
(Matie 19.1-12, Luku 16.18)

1 Ɛhɩ, Zozi nʋn yí menian'n-mɔ, bɛ fi Kapɛɛnawɔmʋn kulo nɩn asʋ ɛbɛlɛ bɛ́ nʋan y'ɔ le Zude mân nɩn anun, asue Zuludɩn nɩn anzin ɛlɔ. Mɔ bɛ juli ɛbɛlɛ'n, meninsʋnman'n kɔ a kɔ yia bɛ́ nwʋn biekun. Kɛ Zozi yɔ yí titi'n, ɔ kɔ hehele bɛ́ Nyanmɩan Anʋan Ɛjɔlɛ'n.
2 Anɩn Falisifʋɛ mmie-mɔ wɔ ɛbɛlɛ. Kɛmɔ bɛ kulo kɛ bɛ sɔ Zozi bɛ nɩan'n, bɛ kɔ bisa yí kɛ: "Kpain, asʋ yɛ́ mala'n man atɩn kɛ belenzua kʋn yíla yí yɩ ɔ?"
3 Mɔ bɛ bisalɩ kosuan sɔ'n, Zozi kʋsʋ kɔ bisa bɛ́ kɛ: "Mala benin yê *Moyizɩ falɩ manlɩn ɛmɔ ɔ?"
4 Bɛ kɔ bua Zozi kɛ: "Moyizɩ a man atɩn kɛ belenzua'n hɛ́lɛ eyila kalata mán yí yɩ nán ɔ yíla yí."
5 Ɛhɩ a, Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: "Ɛmɔ ati anun ɛtɛ nɩn ati yê Moyizɩ falɩ mala sɔ'n manlɩn ɛmɔ ɔ.
6 Nan mɔ Nyanmɩan bɔlɩ mân'n, kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kan'n: *Ɔ bɔlɩ belenzua nʋn balasua.*
7 *Ɛhɩ ati, belenzua'n fi yí sɩ nʋn yí nin abʋ anwʋn 'ba jasʋ. Ɔ 'fa yí nwʋn bɔ yí yɩ,*
8 *nán bɛ́ munnyuan'n bɛ yɔ sʋanlan munmuan kʋn.* Ɛmɔ nwún yí kɛ bɛ tɩ man menian nnyuan, nan bɛ tɩ sʋanlan kʋn.
9 Yí sɔ ati, like mɔ Nyanmɩan kɔ han kɔ bɔ nun'n, sʋanlan n'ɔ tɩ nun."
10 Mɔ bɛ fi ɛbɛlɛ bɛ hɔlɩ awulo'n, Zozi menian'n-mɔ kɔ bisa yí kosuan ɛjɔlɛ sɔ nɩn anwʋn.
11 Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: "Sɛ sʋanlan kʋn yila yí yɩ nán ɔ kɔ ja balasua fʋfɔlɛ a, anɩn ɔ'a tʋn ajaa wɔ daba nɩn anwʋn.
12 Sɛ balasua kʋn kʋsʋ yila yí hun nán ɔ kɔ ja belenzua fʋfɔlɛ a, anɩn ɔ'a tʋn ajaa."

Zozi nʋn mmatʋnman nganngan'n-mɔ
(Matie 19.13-15, Luku 18.15-17)

13 Mɔ Zozi hanlɩn sɔ yuelɩ'n, menian mmie-mɔ falɩ mmatʋnman bɛlɛlɩ yí kɛ ɔ yéyila bɛ́ sʋ. Nan mɔ bɛ 'fa bɛ́ bɛ bɛlɛ Zozi'n, yí menian'n-mɔ kɔ totua bɛ́ atɩn.
14 Mɔ Zozi nwunlin bɛ́ nyɔlɩɛ sɔ'n, ɔ kɔ fɛ ɛya. Ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: "Ɛmɔ yáci mmatʋnman'n-mɔ maan bɛ bála mín nwʋn, nan nán bɛ totua bɛ́ atɩn. Ɔ sanlɩn kɛ Nyanmɩan Belemgbin Mân'n, ɔ tɩ bɛ́ mɔ bɛ tɩ kɛ mmatʋnman ɛhɩ-mɔ'n dɩɛ.

15 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ, sʊanlan mɔ ɔ'a nzɔ man Nyanmɪan
Belemgbin Mân nɪn anun kɛ batʊnman sɔ nun'n, sʊanlan sɔ'n ngɔ man
Nyanmɪan lɪka ɛlɔ lé."
16 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, Zozi kɔ sɔ mmatʊnman'n-mɔ kɔ mantan yí nwʊn. Ɔ kɔ fa yí
sa'n kɔ fofua bɛ́ sʊ ɔ kɔ yeyila bɛ́.

Esikafʊɛ kʊn anwʊn ɛjɔlɛ'n
(Matie 19.16-30, Luku 18.18-30)

17 Mɔ Zozi yɔlɪ sɔ yuelɪ mɔ ɔ 'ba tu yí bʊ'n, sʊanlan kʊn tutuli ɛnwanndie ɔ
walɪ kʊtʊlɪ yí nyunnun ɛbɛlɛ. Yí nwan: "Ngehelefʊɛ kpa, nzukɛ yê n yɔ́ nán
m'an nyan ngʊan m'ɔ le man ayuelɪɛ nɪn ɔ?"
18 M'ɔ bisalɪ kosuan sɔ'n, Zozi kɔ bua yí kɛ: "Nzukɛ ati yê ɛ fɛlɛ mín ngehelefʊɛ
kpa ɔ? Sʊanlan fíí tɪ man kpa sannan Nyanmɪan Kpili angʊnmɪn cein.
19 Ɛ sɪ mala'n-mɔ: *N'ɛ di awue, n'ɛ tʊn ajaa, n'ɛ wua like, n'ɛ di ato adanzɪɛ, n'ɛ*
di ndunlunmun, man wɔ́ nyɪn sɔ́ wɔ́ sɪ nʊn wɔ́ nin."
20 Bian'n bualɪ yí kɛ: "Ɛhɪ kʊalaa m mantanlɪn sʊ elie mín mmatʊnman nun
angʊnmɪn. N vʊnndʊnlɪn man bie fíí."
21 Zozi kɔ nɪan bian'n ɔ kɔ li yí nwʊn fɛ. Yí nwan: "Ɔ a ha wɔ́ like kʊn. Kɔ nán
tɔnɪn wɔ́ nwʊn ninnge'n-mɔ kʊalaatin, nán fa yí esika'n man ehianfʊɛ'n-mɔ. Ɛ
'ba nyan wɔ́ nwʊn Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anun. Ɛ yɔ sɔ yue a, bala,
nán afɪ si mín sʊ."
22 Mɔ bian'n tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, yí ti anun kɔ sɛcɪ yí kpa. Ɔ kɔ li yalɛ kɔ hɔ, afɪ ɔ tɪ
esikafʊɛ kpili kpa.
23 Zozi kpɛlɪ yí nyɪn ɔ nɪanlɪn yí menian'n-mɔ mɔ b'a yia yí nwʊn ɛbɛlɛ nɪn
an, yí nwan: "Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anun ɛwʊlʊɛ'n, ɔ yɔ sɪ man
esikafʊɛ'n-mɔ!"
24 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ'n, ɛjɔlɛ'n kɔ sin yí menian'n-mɔ anwʊn kpa. Ɔ kɔ se bɛ́
biekun kɛ: "Mín mma-mɔ, Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anun ɛwʊlʊɛ'n yɔ sɪ!
25 Ɔ yɔ sɪ man naan'n mɔ bɛ fɛlɛ yí sʊamo'n kɛ ɔ wʊ́lʊ dɔlɔwa bɔɛ nun. Nan ɔ
yɔ sɪ kpa man esikafʊɛ kʊn kɛ ɔ wʊ́lʊ Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anun."
26 Ɛjɔlɛ sɔ'n mɔ Zozi hanlɪn'n sinlin yí menian'n-mɔ anwʊn kpa biekun. Bɛ
kɔ bisa bisa bɛ́ nwʊn kɛ: "Sɛ ɔ tɪ sɔ a, anɪn nwan yê ɔ 'nyan yí ti ɔ?"
27 Zozi nɪanlɪn bɛ́ dede a, yí nwan: "Ɛhɪ yɔ sɪ man kulo menian'n-mɔ, nan ɔ
nyɔ sɪ mman man Nyanmɪan. Nyanmɪan dɪɛ, like fíí nza man yí yɔ."
28 Ɛhɪ a, Pɪɛlɪ nwan: "Nwun yí kɛ y'a yaci yɛ́ ninnge'n-mɔ kʊalaa y'a si wɔ́ sʊ."
29 Mɔ Pɪɛlɪ hanlɪn sɔ'n, Zozi kɔ bua yí kɛ: "Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ
kɛ sʊanlan mɔ mín dunman nun ɔ nʊn Ɛjɔlɛkpa'n dunman nun ɔ kɔ yaci yí
awulo, yí nianman'n-mɔ, yí nin nʊn yí sɪ, yí mma, anaan yí asɪɛ'n-mɔ,
30 ɔ 'nyan awulo, anianman, nian, sɪɛ, mma, asɪɛ, ɔ nʊn amannɪnhunlun
mɛlɛ ɛhɪ anun, ɛsɛ mɛlɛ'n m'ɔ lɛ ba nɪn anun, ɔ 'nyan ngʊan m'ɔ le man
ayuelɪɛ'n.
31 Alimʊa mma'n-mɔ dɔʊn 'ba li sian, yê sian mma'n-mɔ kʊsʊ dɔʊn 'ba li mʊa."

Zozi 'ba bɔ yí ewue'n nʊn yí etinnge nɪn asʊ biekun
(Matie 19.17-19, Luku 18.31-34)

32 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪn'n, ɔ nʊn yí menian'n-mɔ, bɛ kɔ fa Zoluzalɛmʊn
atɪn'n. Zozi li bɛ́ nyunnun. Yí menian'n-mɔ akunnun tɪtɪ bɛ́. Bɛ́ mɔ bɛ si bɛ́
sʊ'n kʊsʊ sulo. Zozi kɔ fɛlɛ yí menian bulu nʊn nnyuan nɪn ahanmɪan biekun.
Ɛjɔlɛ'n mɔ ɔ 'ba tʊ yí'n, ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́.
33 Yí nwan "Ɛmɔ tíe, yɛ lɛ kɔ Zoluzalɛmʊn! Yɛ kɔ yɛ ju ɛlɔ a, bɛ 'ba hyɪ Mân
Baa'n bɛ man Nyanmɪan tɛɛyɪfʊɛ'n-mɔ nʊn mala nɪn asʊ mgbain'n-mɔ. Yí
ehuan ati, bɛ 'ba bu yí fʊɔ. Bɛ 'ba fa yí bɛ wula bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʊ'n-mɔ asa
nun.

34 Bɛ́ kʋsʋ bɛ 'ba gʋlʋ yí nwʋn, bɛ tʋtʋ yí nyunnun ngɛsɛlɛ, bɛ fin yí mgbele
nán bɛ kun yí. Sɛ bɛ kun yí yue a, yí cıan nsan nın asʋ, ɔ fi ewue nun ɔ 'tinnge."

Zʋakı nʋn Zʋan 'ba bisa Zozi like kʋn
(Matie 20.20-28, Luku 22.25-27)

35 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, Zebede amma Zʋakı nʋn Zʋan kɔ kpunnge yí.
Bɛ́ nwan: "Yɛ́ Mın, yɛ kulo kɛ like'n mɔ yɛ lɛ ba bisa wɔ́'n, ɛ yɔ́ man yɛ́".
36 Zozi kɔ bisa bɛ́ kɛ: "Nzu like dıɛ yɛ̂ ɛmɔ kulo kɛ n yɔ́ m mán ɛmɔ ɔ?"
37 Bɛ́ nwan: "Mɛlɛ mɔ ɛ 'di wɔ́ belemgbin nın anunminnyanmʋn nın anun'n,
man yɛ́ nunhan kʋn tánlan wɔ́ fama sʋ yɛ̂ kʋn kʋsʋ tánlan wɔ́ bɛ̂ sʋ."
38 Bɛ hanlın sɔ a, Zozi nwan: "Ɛmɔ nzı man like'n mɔ ɛmɔ lɛ bisa'n. Asʋ
amannınhunlun kangɔ'n mɔ mın 'ba nʋn nun'n, ɛmɔ kɔ hʋala nun nʋn? Anaan
amannınhunlun ɛsɔnıan'n mɔ bɛ 'ba sɔnın mín'n, ɛmɔ kɔ hʋala bie sɔnın?"
39 Bɛ́ nwan: "Yuo o, yɛ kʋala yí yɔ."
Zozi nwan: "Ɔ tı ananhɔlɛ kɛ kangɔ'n mɔ mın 'ba nʋn nun'n, ɛmɔ 'ba nʋn nun
bie. Ɛsɔnıan'n mɔ bɛ 'ba sɔnın mín'n, bɛ 'ba sɔnın ɛmɔ bie.
40 Nan kʋsʋ m'ɔ tı mín fama sʋ anaan mín bɛ̂ sʋ ɛtanlán'n, yí dıɛ nán mín yɛ̂
mın man ɔ. Ɔ tı bɛ́ mɔ Nyanmıan a sesie a man bɛ́'n-mɔ dıɛ."
41 Mɔ yí menian bulu'n tılı ɛjɔlɛ'n mɔ Zʋakı nʋn Zʋan hanlın'n, bɛ kɔ fɛ bɛ́
nwʋn ɛya.
42 Ɛhı a, Zozi kɔ fɛlɛ bɛ́ kʋalaatin ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: "Ɛmɔ sı kɛ mân
nın anun mmelemgbin'n-mɔ kele bɛ́ menian'n-mɔ ahʋlʋwa. Mgbain'n-mɔ sisi
menian'n-mɔ.
43 Nan ɛmɔ afian ɛwa dıɛ, ɔ tı man sɔ. Ɛmɔ afian, m'ɔ kulo kɛ ɔ kaci kpain'n, ɔ
káci ɛmɔ akʋa.
44 Nunhan m'ɔ kulo kɛ ɔ di ɛmɔ anyunnun'n, ɔ yɔ́ ɛmɔ kanga.
45 Ɔ sanlın kɛ *Mân Baa'n muonun, ɔ'a mma man kɛ ɔ 'ba maan bɛ sʋ yí. Nan
ɔ walı kɛ ɔ 'ba sʋ ɔ fa yí ngʋan'n ɔ de menian dɔʋn ati."

Zozi 'ba tike Baatime anyın'n
(Matie 20.29-34, Luku 18.35-43)

46 Ɛhı anzin, Zozi nʋn yí menian'n-mɔ kɔ hɔ kɔ ju kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Zoliko
nın asʋ. Mɛlɛ mɔ Zozi nʋn yí menian'n-mɔ nʋn meninsʋnman'n fi kulo nın
anun bɛ 'fite'n, anın Time awa Baatime m'ɔ tı anyınsinlinwafʋɛ'n tı atın nın
anʋan ɛbɛlɛ. Ɔ sɛsɛlɛ esika.
47 M'ɔ tılı kɛ bɛ́ nwan Zozi m'ɔ fi Nazalɛtı'n, ɔ kɔ tıan nun kɛ: "Zozi, belemgbin
*Davidi Awa, nwun mín nwʋn anwunnvoe!"
48 Menian dɔʋn kpa kɔ totua yí kɛ ɔ múan yí nʋan nın asʋ. Ɔ ngɔ tɛ bɛ́ sʋ. Ɔ kɔ
tıan nun sɛlɛ kpa biekun kɛ: "Zozi, belemgbin Davidi Awa, nwun mín nwʋn
anwunnvoe!"
49 Zozi kɔ jinlan. Yí nwan: "Bɛ fɛ́lɛ yí bɛ mán ɔ bála."
Bɛ kɔ fɛlɛ anyınsinlinwafʋɛ'n, bɛ́ nwan: "Bɔ mɔndınlın, jasʋ nán ɔ lɛ fɛlɛ wɔ́."
50 Ɛhı a, Baatime kɔ gua taladıɛ'n m'ɔ fa fʋfɔ yí nwʋn nın ası. Ɔ kɔ hulu kɔ
kpın ɔ kɔ a Zozi anwʋn ɛbɛlɛ.
51 Zozi kɔ bisa yí kɛ: "Nzu like dıɛ yɛ̂ n yɔ́ m mán wɔ́ ɔ?"
Anyınsinlinwafʋɛ'n nwan: "*Labunin, man n nwún ası."
52 M'ɔ hanlın sɔ'n, Zozi nwan: "Kɔ, wɔ́ dedi nın a man wɔ́ nwʋn a sa." Ɛbɛlɛ
ala, ɔ kɔ nwun ası. Ɔ kɔ si Zozi sʋ.

11

Zozi 'ba hɔ Zoluzalɛmʋn kulo nın asʋ
(Matie 21.1-11, Luku 19.28-40, Zʋan 12.12-19)

1 Zozi nʊn yí menian'n-mɔ kɔ a kɔ ju Bɛtɪfaze nʊn Betanin afian. Kulo sɔ'n-mɔ mantan mantan Zoluzalɛmʊn. Mɔ bɛ juli *Olivʊ bʊka nɪn anwʊn ɛbɛlɛ'n, Zozi kɔ sʊan yí menian'n-mɔ anun nnyuan, yí nwan:
2 "Ɛmɔ hó kulo'n m'ɔ wɔ ɛmɔ anyunnun ɛlɔ nɪn asʊ. Mɔ ɛmɔ 'fite kulo nɪn asʊ ɛbɛlɛ ala'n, ɛmɔ 'ba nwun yí kɛ afunlunmun baa kʊn mɪnnda ɛbɛlɛ, sʊanlan fíí fʊlɪ tanlanlɪn man sʊ lé. Ɛmɔ nyánnjɪ yí bɛ bɛ́lɛ mín.
3 Sɛ sʊanlan bie bisa ɛmɔ kɛ nzukɛ ati yê ɛmɔ lɛ nyannjɪ yí a, ɛmɔ sé yí kɛ: 'Yɛ́ Mɪn a mian yí nwʊn, nan ɔ ngɔ hye man, ɔ 'ba fa sa ba.' "
4 M'ɔ hanlɪn sɔ yuelɪ'n yê yí menian nnyuan'n hɔlɪ ɔ. Bɛ 'kɔ a ju a, afunlunmun baa'n mɪnnda anʊan kʊn anun, gua nɪn asʊ. Bɛ kɔ nyannjɪ yí.
5 Bɛ́ mɔ bɛ wɔ ɛbɛlɛ'n, bɛ́ mmie-mɔ kɔ bisa bɛ́ kɛ: "Ɛmɔ lɛ yɔ nzu? Nzu ati yê ɛmɔ lɛ nyannjɪ afunlunmun baa'n?"
6 Bɛ bualɪ bɛ́ kɛ Zozi hanlɪn helelɪ bɛ́'n, yê menian sɔ'n-mɔ yacili bɛ́ maan bɛ falɪ bɛ hɔlɪ ɔ.
7 Bɛ kɔ fa afunlunmun baa'n bɛ kɔ bɛlɛ Zozi, bɛ kɔ fa bɛ́ taladɪɛ'n-mɔ bɛ kɔ gua naan nɪn asʊ. Zozi kɔ fʊ kɔ tanlanlɪn sʊ.
8 Menian dɔʊn kɔ sɪsɛ bɛ́ ɛtanlan'n-mɔ atɪn nɪn anun. Mmie-mɔ kʊsʊ kɔ kpɪkpɛ aye malɛ bɛ kɔ sɪsɛ yí atɪn nɪn anun.
9 Bɛ́ mɔ bɛ li Zozi anyunnun'n ɔ nʊn bɛ́ mɔ bɛ li yí nzin'n, bɛ lɛ tɪan bɛ kan kɛ: "Hozanna! *Nyila hán sʊanlan ɛhɪ m'ɔ lɛ ba wɔ yɛ́ Mɪn dunman nun'n!*
10 Nyila hán belemgbin'n m'ɔ lɛ ba sesie yɛ́ sɪ Davidi belemgbin mân'n. Hozanna! Nyila hán yɛ́ Mɪn m'ɔ wɔ anwunno anwunno ɛlɔ'n!"
11 Zozi kɔ ju Zoluzalɛmʊn. Ɔ kɔ wʊlʊ Nyanmɪan sua nɪn anun. Ɔ kɔ nɛnɪan ɛbɛlɛ ninnge'n-mɔ kʊalaa kɔ yue. Ɔ nʊn yí menian bulu nʊn nnyuan'n, bɛ kɔ hɔ Betanin. Ɔ sanlɪn kɛ anɪn alíɛ lɛ yɔ.

Zozi 'ba bɔ figi baka kʊn sasan
(Matie 21.18-19)

12 Bɛ lalɪ alíɛ hɪnlɪn mɔ bɛ fi Betanin bɛ 'kɔ'n, ɛhɔɛ kɔ hun Zozi.
13 Ɔ kɔ nwun *figi baka kʊn mʊa ɛlɔ. Nyâ wɔ sʊ. Zozi kɔ hɔ yí bʊ ɔ 'kɔ a nɪan sɛ ɔ kɔ nyan figi bie kɔ li a. Ɔ 'kɔ ju a, like fíí nnʊn man sʊ, nyâ ngʊnmɪn, ɔ sanlɪn kɛ ɔ juli man figi nɪn esúe tɛmʊn.
14 Mɔ Zozi nwunlin yí sɔ'n, yí nwan: "Wó baka ɛhɪ, ɔ fi ɛnɛ m'ɔ kɔ'n, sʊanlan fíí ngɔ li wó sʊ baa kʊ́n lé!" M'ɔ hanlɪn sɔ'n, yí menian'n-mɔ kɔ tɪ.

Zozi 'ba fʊan bɛ́ mɔ bɛ di gua

Nyanmɪan awulo nɪn anun'n
(Matie 21.12-17, Luku 19.45-48, Zʊan 2.13-22)

15 Zozi nʊn yí menian'n-mɔ fi Betanin bɛ kɔ a Zoluzalɛmʊn. Zozi kɔ wʊlʊ Nyanmɪan awulo nɪn anun. Ɔ kɔ fʊan bɛ́ kʊalaa mɔ bɛ di gua awulo nɪn anun'n. Ɔ kɔ han bɛ́ mɔ bɛ kaci esika'n tɔbɪlɪ'n-mɔ kɔ gua. Bɛ́ mɔ bɛ lɛ tɔnɪn mɔlɔnʊnman'n-mɔ, ɔ kɔ han bɛ́ bia'n mɔ kɔ gua.
16 Ɔ'a mman man sʊanlan fíí atɪn ɔ'a nzʊa man ninnge ɔ'a nzɪn man Nyanmɪan awulo nɪn anun.
17 M'ɔ yɔlɪ sɔ yuelɪ'n, ɔ kɔ hehele menian'n-mɔ ninnge. Yí nwan: "Asʊ b'a ngɛlɛ man yí kɛ Nyanmɪan nwan: *Bɛ 'ba fɛlɛ mín awulo'n mân mân kʊalaa mmʊtʊɛ awulo* ɔ? Nan ɔ yɔ sɛ mɔ ɛmɔ a fa a kaci ɛmɔ *awue awulo'n*?"
18 Mɔ Nyanmɪan tɛɛyɪfʊɛ'n-mɔ nʊn mala nɪn asʊ mgbain'n-mɔ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ ngɔ yɔ bɛ́ fɛ fíí. Ɛbɛlɛ ala, bɛ kɔ kpʊnndɛ atɪn mɔ bɛ 'sɪn sʊ nán bɛ cɪ yí bɛ kun yí. Nan kʊsʊ bɛ sulo yí, ɔ sanlɪn kɛ yí like'n m'ɔ kele'n yɔ menian'n-mɔ mɔ b'a yia ɛbɛlɛ'n kʊalaa fɛ sʊnman.
19 Mɔ alíɛ'n yɔlɪ'n, Zozi nʊn yí menian'n-mɔ fi Zoluzalɛmʊn kulo nɪn anun bɛ kɔ fite.

Figi baka'n mɔ Zozi bɔlı yí

sasan nın anwʋn ɛjɔlɛ'n
(Matie 21.20-22)

20 Alíɛ hınlın mɔ bɛ 'sın'n, Zozi menian'n-mɔ kɔ nwun figi baka'n. Ɔ fi yí anwunno ɔ'a yʋı dede ɔ'a ju yí bʋ ası.
21 Ɛbɛlɛ ala, Pıɛlı kɔ kacı ɛjɔlɛ'n mɔ Zozi hanlın'n. Nán ɔ'a se yí kɛ: "Yɛ́ Mın, nıan kɛ figi baka'n mɔ ɛ bɔlı yí sasan nın a yue yʋı ɔ."
22 Mɔ Pıɛlı hanlın sɔ yuelı'n, Zozi kɔ se bɛ́ kɛ: "Ɛmɔ lé Nyanmıan bɛ lí.
23 Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ sɛ sʋanlan kʋn nzu man akpʋlʋwa wɔ yí ahʋnlın nın anun, nan ɔ de di kɛ m'ɔ lɛ kan'n 'yɔ sɔ man yí a, sɛ ɔ se bʋka ɛhı kɛ: 'Bʋka, fi ɛwa tutu kɔ tɔ jenvie nın anun' an, bʋka'n 'tutu kɔ tɔ nun.
24 Yí sɔ ati, mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ, like biala mɔ ɛmɔ kɔ sɛlɛ wɔ Nyanmıan ɛlɔ'n, ɛmɔ lé lí kɛ ɛmɔ asa a han yí. Afı ɔ 'fa man ɛmɔ.
25 Mɛlɛ mɔ ɛmɔ jin bɛ lɛ yɔ asɔnın'n, sɛ sʋanlan bie anwʋn ɛjɔlɛ wɔ ɛmɔ akunnun an, ɛmɔ fá yí nwʋn sa bɛ hyé yí. Nán Nyanmıan a fa ɛmɔ anwʋn sa dıɛ nın a hye ɛmɔ. [
26 Nan sɛ ɛmɔ a nva man yí nwʋn sa b'a nje man yí a, ɛmɔ Ası'n kʋsʋ m'ɔ wɔ anwunno'n nva man ɛmɔ dıɛ'n nje man ɛmɔ."]

Zozi tunmin'n m'ɔ le yí'n
(Matie 21.23-27, Luku 20.1-8)

27 Zozi nʋn yí menian'n-mɔ kɔ sa kɔ hɔ Zoluzalɛmʋn ɛlɔ biekun. Mɛlɛ mɔ anın ɔ lɛ kpanza Nyanmıan awulo nın anun'n, Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ'n-mɔ, nʋn mala nın asʋ mgbain'n-mɔ, nʋn Zufʋ mgbain'n-mɔ kɔ a yí nwʋn ɛbɛlɛ.
28 Bɛ kɔ bisa yí kɛ: "Tunmin benin yê ɛ le yí ɛ yɔ ninnge sʋa mɔ ɔ? Nwan sʋanlan dıɛ yê ɔ manlın wɔ́ atın kɛ ɛ yɔ́ ɔ?"
29 Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: "Mın 'ba bisa ɛmɔ kosuan kʋn. Sɛ ɛmɔ tu yí nʋan an, sʋanlan'n m'ɔ manlın mín atın maan mın yɔ ninnge'n-mɔ'n, mın 'kan mın kele ɛmɔ.
30 Ɛsɔnıan'n mɔ Zʋan sɔnın menian'n-mɔ'n, ɔ fi Nyanmıan ɛlɔ anaan ɔ fi kulo menian'n-mɔ ɛlɔ ɔ? Ɛmɔ búa mín bie."
31 Mɔ Zozi bisalı bɛ́ kosuan sɔ'n, bɛ kɔ han yí bɛ́ afian ɛlɔ kɛ: "Sɛ yɛ bua yí kɛ: 'Nyanmıan yê ɔ sʋanlın yí' a, ɔ 'ba bisa yɛ́ kɛ: 'Anın nzukɛ ati yê ɛmɔ a nne man yí ɛjɔlɛ'n b'a nni man'n?'
32 Sɛ yɛ kan kɛ: 'Menian'n-mɔ yê bɛ sʋanlın yí' a, ..." (Bɛ sulo bagua'n, afı menian'n-mɔ kʋalaa de tʋ nun kɛ Zʋan tı Nyanmıan kpɔmanfʋɛ sakpa.)
33 Ɛhı a, bɛ kɔ bua Zozi kɛ: "Yɛ nzı man."
Zozi kʋsʋ kɔ se bɛ́ kɛ: "Mín kʋsʋ mın ngele man ɛmɔ sʋanlan'n m'ɔ man mín atın maan mın yɔ mín ninnge sɔ'n-mɔ'n."

12

Divın ebo nın anwʋn anyınndala'n
(Matie 21.33-46, Luku 20.9-19)

1 M'ɔ yɔlı sɔ'n, Zozi kɔ han ɛjɔlɛ ɔ kɔ bu yí anyınndala nun ɔ kɔ hele bɛ́ kɛ: "Ɛhı bian kʋn kɔ sʋn yí divın ebo. Ɔ kɔ hyı yí nwʋn. Ɔ kɔ fun kunman kʋn m'ɔ hyuhyuin yí nzan'n gua nun ɔ. Ɔ kɔ si sua hyilili kʋn sʋ. Sua sɔ'n tı kannganlaun. Bɛ fʋ sʋ bɛ sisa ebo'n. ɔ kɔ fa ebo'n kɔ wula kpafʋ-mɔ asa nun. Yê ɔ hɔlı yí atın ɔ.
2 Mɔ divın nın ɛtıɛ'n tɛmʋn juli'n, bian'n sɔ'n kɔ sʋan yí ngʋa'n-mɔ anun kʋn kpafʋ'n-mɔ anwʋn ɛlɔ kɛ ɔ hó lé yí dıɛ'n bɛ́lɛ yí.
3 Kpafʋ'n-mɔ kɔ hyı akʋa'n bɛ kɔ bʋ yí dede bɛ kɔ hıhan yí nun ɔ kɔ fa yí sa to ɔ kɔ sa kɔ hɔ.

4 Bian'n kɔ sʋan yí akʋa'n kʋn biekun bɛ́ nwʋn ɛlɔ. Bɛ kɔ hyɪ yí kʋsʋ bɛ kɔ tʋtʋ
yí ti nɪn anun kɔtɔlɛ. Bɛ kɔ kpɪkpɛ yí nzʋba, bɛ kɔ hɪhan yí nun.
5 Yí kpɛ̂ nsan nɪn asʋ, bian'n kɔ sʋan yí akʋa'n kʋn biekun bɛ́ nwʋn ɛlɔ. Nan
yí dɪɛ, bɛ kɔ hun yí. Ɛsɛ bian'n kɔ sʋan yí ngʋa'n-mɔ dɔʋn bɛ́ nwʋn ɛlɔ biekun.
Bɛ kɔ hyɪ mmie-mɔ bɛ kɔ bʋ bɛ́, bɛ kɔ hun mmie-mɔ kʋsʋ.
6 "Sʋanlan mɔ ɔ'a ha bian nɪn asa nun'n y'ɔ le yí wa baa belenzua kʋnmgba
cein'n. Kasian'n, ɔ kɔ sʋan baa sɔ'n m'ɔ tɪ yí ehulo baa'n. Yí nwan: 'Kɛmɔ ɔ tɪ
mín kunnun baa'n, mɪn de mɪn di kɛ bɛ 'ba man yí anyɪnnzɔ.'
7 "Nan mɛlɛ mɔ bɛ́ nyɪn bɔlɪ bian nɪn awa'n, bɛ kɔ han yí bɛ́ afian ɛlɔ kɛ: 'Bɛ
nían, yí koliaja'n yɛ̂ ɔ lɛ ba nɪn ɔ. Bɛ mán yɛ hún yí, anɪn yí ajâ nɪn a yɔ yɛ́ dɪɛ.'
8 "Ɛhɪ a, bɛ kɔ sɔ yí bɛ kɔ hun yí. Bɛ kɔ yɪ yí fuin nɪn ebo nɪn asʋ."
9 Zozi kɔ bisa bɛ́ kɛ: "Sʋanlan'n m'ɔ le ebo'n, anɪn nzu yɛ̂ ɔ 'yɔ ɔ? Sɛ ɔ ba a, ɔ
'kun kpafʋ'n-mɔ ɔ fa yí ebo'n ɔ wula menian nvʋfɔlɛ asa nun.
10 Asʋ ɛmɔ kɪnngalɪ man ɛjɔlɛ ɛhɪ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun lé ɔ? B'a hɛlɛ yí nun kɛ:
Ɛbʋɛ'n mɔ bɛ́ mɔ bɛ lɛ si sua nɪn a ju a tʋ'n,
yí yɛ̂ ɔ'a kaci ayialɪɛ nɪn asʋ ɛbʋɛ'n
m'ɔ le sua nɪn anun nɪn ɔ.
11 *Ɛ 'nwun like mɔ yɛ́ Mɪn a yɔ'n,*
ɔ yɔ ɛnyɪnmɪn wɔ yɛ́ nyɪnsʋ."
12 Zufʋ mgbain'n-mɔ kɔ nwun yí kɛ bɛ́ ti yɛ̂ Zozi a bu yí anyɪnndala sɔ nɪn
ɔ. Ɛhɪ ati, bɛ kpʋnndɛlɪ atɪn mɔ bɛ 'sɪn sʋ bɛ cɪ yí. Nan kʋsʋ meninsʋnman'n
dunman nun, bɛ sulo. Bɛ kɔ yaci yí bɛ kɔ hɔ.

Sezaa ajule'n
(Matie 22.15-22, Luku 20.20-26)

13 Bɛ kɔ sʋan *Falisifʋɛ'n mmie-mɔ nʋn belemgbin Elɔdɪ menian'n mmie-mɔ
Zozi anwʋn ɛbɛlɛ kɛ bɛ hó tétie yí nʋan nun.
14 Bɛ walɪ tʋlɪ yí a, bɛ́ nwan: "Kpain, yɛ sɪ kɛ wó dɪɛ, ɛ kan ananhɔlɛ. Menian'n-
mɔ ajʋnlɪn mɔ bɛ kɔ fa'n, ɛ nzulo man yí nzin. Afɪ ɛ nnɪan man sʋanlan
nyunnun ɛ mmua man yí ndɛɛ. Like mɔ Nyanmɪan kulo kɛ sʋanlan yɔ́'n, ɛ
kele yí ananhɔlɛ. Asʋ yɛ́ mala'n kele kɛ yɛ túa ajule yɛ mán Lɔmʋn belemgbin
*Sezaa ɔ? Sɛ yɛ túa a, kan. Sɛ nán yɛ tua kʋsʋ a, kan."
15 Nan Zozi nwunlin bɛ́ ajʋnlɪn'n mɔ b'a fa'n, ɔ kɔ bisa bɛ́ kɛ: "Nzukɛ ati yɛ̂
ɛmɔ lɛ tetie mín nʋan nun ɔ? Ɛmɔ fá bɛ́ esika'n kʋn bɛ mán n nían."
16 Bɛ kɔ fa kʋn bɛ kɔ bɛlɛ yí. Zozi kɔ bisa bɛ́ kɛ: "Nwan nvoninnin dɪɛ ɔ nʋn
dunman benin yɛ̂ ɔ wɔ esika nɪn asʋ ɔ?"
Bɛ́ nwan: "Belemgbin Sezaa ɔ."
17 Zozi nwan: "M'ɔ tɪ Sezaa dɪɛ'n, ɛmɔ fá man yí, yɛ̂ m'ɔ tɪ Nyanmɪan kʋsʋ
dɪɛ'n, ɛmɔ fá man yí." Zozi mmua sɔ'n kɔ sin bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwʋn.

Ewuetinnge nɪn anwʋn kosuan'n
(Matie 22.23-33, Luku 20.27-40)

18 Ɛhɪ anzin, *Sadusifʋɛ'n-mɔ mɔ bɛ́ nwan sʋanlan wu a, ɔ fi ewue nun ɔ
ndinnge man'n, bɛ́ mmie-mɔ kɔ a Zozi anwʋn ɛbɛlɛ. Bɛ kɔ bisa yí kosuan kʋn
kɛ:
19 "Kpain, Moyizɪ a hɛlɛ a man yɛ́ kɛ: *Belenzua kʋn m'ɔ nʋn yí yɪ b'a nwʋ man
baa fíí dede nán sɛ ɔ wu a, yí nianman'n fá yí yɪ'n. Ɔ nʋn yí bɛ wʋ́ mma maan bɛ lí
m'ɔ wuli nɪn aja nun.*
20 Nan daba anɪn anianman mmelenzua nsʋ wɔ ɛbɛlɛ. Nunhan kpain'n jalɪ
balasua kʋn. Ɔ nʋn yí b'a nwʋ man baa fíí dede ɔ wuli.
21 M'ɔ tɔtʋa yí'n, ɔ jalɪ balasua sɔ'n, ɔ nʋn yí b'a nwʋ man baa fíí dede ɔ wuli.
Yí nsan nɪn asʋ'n, kɛ ɔ tɪ yí nɪn ala'n.

22 Bɛ le yí sɔ dede bɛ́ anianman nsʊ'n kʊalaa bɛ kɔ yue wu. Bɛ́ bie fíí nʊn
balasua nɪn a nwʊ man baa. Balasua'n kʊsʊ kɔ wu.
23 Ewuetinnge cɪan'n, mɔ menian'n-mɔ kʊalaa 'ba tinnge'n, bɛ́ anianman
nsʊ'n, nunhan benin yê ɔ 'ja balasua'n biekun ɔ? Afɪ bɛ́ anianman nsʊ'n kʊalaa
nunhan kʊn biala jalɪ balasua sɔ'n bie."
24 Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: "Kɛmɔ ɛmɔ nzɪ man Nyanmɪan Anʊan Ɛjɔlɛ'n, ɔ nʊn
Nyanmɪan tunmin'n, yí ti yê ɔ man ɛmɔ a fʊn ɔ.
25 Ɔ sanlɪn kɛ ewuetinnge cɪan'n, mmelenzua'n-mɔ ngɔ ja man mmala.
Mmala'n-mɔ kʊsʊ ngɔ ja man mmian. Bɛ 'ba kaci kɛ nyanmɪansʊ mmɔfʊɛ'n-
mɔ.
26 M'ɔ tɪ ewuetinnge nɪn anwʊn ɛjɔlɛ'n, ɛjɔlɛ mɔ Moyizɪ hɛlɛlɪ'n, ɛmɔ kɪnngalɪ
man yí lé ɔ? Kalata'n lɛ kele kɛ anɪn sîn'n lɛ sɔ baka kaan kʊn ati sʊ. Nyanmɪan
fɛlɛlɪ Moyizɪ a, yí nwan: *N dɪ Abalahamʊn Nyanmɪan, Izakɪ Nyanmɪan, ɛsɛ n dɪ
Zʊakɔbʊ kʊsʊ Nyanmɪan*?
27 Ɛmɔ a fʊn bɔkɔɔ. Ɔ sanlɪn kɛ, Nyanmɪan tɪ man ewue mma'n-mɔ
Nyanmɪan. Nan ɔ tɪ ngʊan mma'n-mɔ Nyanmɪan."

Mala'n m'ɔ tɪ kpili tala bɛ́ kʊalaa'n
(Matie 22.34-40, Luku 10.25-28)

28 Mɛlɛ mɔ *Sadusifʊɛ'n-mɔ nʊn Zozi 'jʊjɔ'n, *mala nɪn asʊ kpain'n kʊn tɪlɪ
bɛ́ ngan. Kɛmɔ ɔ nwunlin kɛ Zozi a bua Sadusifʊɛ'n-mɔ kpa'n, ɔ kɔ kpʊnnge yí
nwʊn ɛlɔ, yí nwan: "Mala benin yê ɔ tɪ kpili tala mala'n-mɔ kʊalaa ɔ?"
29 Zozi kɔ bua yí kɛ: "Mala'n m'ɔ li mʊa'n y'ɔ le ɛhɪ: *Izalayɛ amma, bɛ tíe, yɛ́
Mɪn Nyanmɪan angʊnmɪn yê ɔ tɪ Nyanmɪan ɔ.*
30 *Fa wɔ́ ahʊnlɪn'n kʊalaa, ɔ nʊn wɔ́ ɛkala'n kʊalaa, ɔ nʊn wɔ́ ajʊnlɪn'n kʊalaa, ɔ
nʊn wɔ́ anwʊnsɛlɛ'n kʊalaa kulo yɛ́ Mɪn Nyanmɪan.*
31 M'ɔ tian yí nnyuan'n, y'ɔ le ɛhɪ: *Kulo wɔ́ manngʊn kɛ wɔ́ muonun wɔ́ nwʊn.*
Mala fíí nnʊn man ɛbɛlɛ m'ɔ tala mala nnyuan ɛhɪ ɔ."
32 Mɔ Zozi hanlɪn ɛhɪ'n, mala nɪn asʊ kpain'n nwan: "Kpain, fɔ́ún, a han
ananhɔlɛ! Nyanmɪan tɪ kʊnmgba cein, bie fíí kún nnʊn man yí nzin.
33 Sɛ ɛ fa wɔ́ ahʊnlɪn'n kʊalaa, ɔ nʊn wɔ́ ajʊnlɪn'n kʊalaa, ɔ nʊn wɔ́ anwʊnsɛlɛ'n
kʊalaa, ɛ kulo Nyanmɪan, ɛ kulo wɔ́ manngʊn kɛ ɛ kulo wɔ́ muonun wɔ́ nwʊn
nɪn an, ɔ tɪ kpa tala tɛɛ ɛyɪɛ nʊn afɔlɪɛ ngacile'n kʊalaatin."
34 Bian'n kɔ bua ɛjɔlɛ'n ngɛlɛ sʊ. Yí ti, Zozi hanlɪn helelɪ yí kɛ: "A mantan
Nyanmɪan Belemgbin Mân'n." Mɔ Zozi hanlɪn sɔ'n, sʊanlan fíí a mmisa man
yí kosuan fíí kún.

Kilisi'n nʊn belemgbin Davidi
(Matie 22.41-46, Luku 20.41-44)

35 Anɪn Zozi wɔ Nyanmɪan awulo nɪn anun, ɔ lɛ kekele menian'n-mɔ ninnge.
Ɔ kɔ bisa bɛ́ kɛ: "Ɔ yɔ sɛ mɔ *mala nɪn asʊ mgbain'n-mɔ kʊalaa kan kɛ
belemgbin Davidi awa y'ɔ le *Kilisi'n?
36 Davidi muonun, mɔ Nyanmɪan Wawɛ'n wʊlʊlɪ yí nun'n, yí nwan:
Ɛdannganman a han a hele mín Mɪn kɛ:
Tanlan mín fama sʊ,
nán mɪn 'ba fa wɔ́ mgbɔfʊɛ'n-mɔ
mɪn gua wɔ́ ja abʊ.
37 Davidi muonun fɛlɛlɪ yí Mɪn. Anɪn ɔ yɔ sɛ m'ɔ kʊala kɛ ɔ yɔ yí wa'n?"
Meninsʊnman'n le fɛ elie bɛ tie ɛjɔlɛ'n mɔ Zozi lɛ kan'n.

Zozi 'ba tu menian'n-mɔ fʊɔ

wɔ mala nɪn asʊ mgbain'n-mɔ anwʊn
(Matie 23.1-12, Luku 20.45-47)

38 Zozi like ehehele nɪn anun, ɔ kɔ han kɔ hele meninsʊnman'n kɛ: “Ɛmɔ nían
bɛ́ nwʊn kpa wɔ mala nɪn asʊ mgbain'n-mɔ anwʊn. Bɛ kulo taladɪɛ ndɪnndɪn
ewula nanndɪ menian'n-mɔ anun. Gua nɪn asʊ, bɛ kulo kɛ menian'n-mɔ man
bɛ́ anyɪnnzɔ. Bɛ 'bisa bɛ́ ahɪn an, bɛ kan kɛ: ‘Kpain, ahɪn o!’
39 Sɛ menian yia nán bɛ 'didi tɔbɪlɪ'n-mɔ anwʊn an, menian mgbili mgbili
lɪka yɛ̂ bɛ kpʊnndɛ ɔ. Bɛ kɔ asɔnɪn sua'n-mɔ anun an, bia'n-mɔ m'ɔ jijin bɛ́
nyunnun'n, sʊ yɛ̂ bɛ tanlan ɔ.
40 Bɛ kpʊkpʊ kunlannvʊɛ'n-mɔ anwʊn kpa bɔkɔɔ. Bɛ 'yɔ asɔnɪn an, bɛ yɔ
mmʊtʊɛ ndɪnndɪn bɛ kele bɛ́ nwʊn kɛ bɛ tɪ meninkpa. Bɛ́ nyɔlɪɛ sɔ'n-mɔ anwʊn,
ahatua mɔ bɛ 'ba nyan yí'n, ɔ tɪ kpili sʊnman.”

Kunlannvʊɛ balasua nɪn acɛdɪɛ'n
(Luku 21.1-4)

41 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ kɔ tanlan asɪ Nyanmɪan awulo nɪn anun lɪka
mɔ bɛ tʊ acɛdɪɛ'n. Kɛ meninsʊnman'n kpɪn tʊ esika'n, Zozi tɪ ɛbɛlɛ yí nyɪn ta bɛ́.
Esikafʊɛ nwala kpa kɔ gua nun esika dɔʊn.
42 Kunlannvʊɛ balasua kʊn kɔ a, ɔ tɪ ehianfʊɛ kpa. Ɔ kɔ tʊ babulu ngʊkʊn
ngʊkʊn nnyuan alaka nɪn anun.
43 Mɔ Zozi nwunlin yí sɔ'n, ɔ kɔ fɛlɛ yí menian'n-mɔ. Yí nwan: “Mɪɪn kan yí
ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ, ehianfʊɛ kunlannvʊɛ balasua ɛhɪ, ɔ'a tʊ esika dɔʊn
ɔ'a tala bɛ́ kʊalaa mɔ b'a tʊ esika alaka nɪn anun'n.
44 Ɔ sanlɪn kɛ, bɛ́ kʊalaatin, esika mɔ bɛ mianlɪn man yí nwʊn'n yɛ̂ b'a fa b'a
gua nun ɔ. Nan yí dɪɛ, yí ehianfʊɛ esika kaan m'ɔ le m'ɔ kɔ fa kɔ li alɪɛ'n yɛ̂ ɔ'a
fa ɔ'a tʊ alaka nɪn anun nɪn ɔ.”

13

Nyanmɪan awulo nɪn ebubue nɪn anwʊn ɛjɔlɛ'n
(Matie 24.1-14, Luku 21.5-19)

1 Mɔ Zozi fi Nyanmɪan awulo nɪn anun ɔ 'fite'n, yí menian'n-mɔ anun kʊn
nwan: “Kpain, nɪan. Nyɔbʊɛ ɛhɪ-mɔ, nyanmɪnsɛmʊn, bɛ nnwun man yí nwʊn
sʊ. B'a fa b'a sisi sua'n-mɔ nganlanman nganlanman sʊnman!”
2 Zozi kɔ se yí kɛ: “Ɛ nwun sua mgbili ɛhɪ-mɔ ɔ? Ɛbʊɛ baa kʊn ngɔ tanlan man
yí mangʊn asʊ. Bɛ 'kan yí kʊalaa bɛ gua asɪ cɪan bie.”

Munnzue nʊn ahʊlʊwa'n
(Matie 24.3-14, Luku 21.7-19)

3 Zozi fi ɛbɛlɛ ɔ kɔ hɔ kɔ fʊ *Olivʊ bʊka nɪn asʊ ɔ kɔ tanlan asɪ. Bʊka sɔ'n nʊn
Nyanmɪan awulo nɪn anyɪn wɔ sʊ. Kɛmɔ ɔ nʊn Pɪɛlɪ nʊn Zʊan, nʊn Zʊakɪ nʊn
Andele angʊnmɪn ala yɛ̂ bɛ hɔlɪ'n, bɛ kɔ bisa yí kɛ:
4 “Anɪn cɪan benin yɛ̂ nyɔbʊɛ sɔ'n-mɔ 'kan gua asɪ ɔ, kan kele yɛ́? Sɛ mɛlɛ'n ju
kʊsʊ a, nzɔlɛ benin yɛ̂ bɛ 'fa bɛ nwun yí kɛ yí ayuelɪɛ tɛmʊn a ju ɔ?”
5 Ɛhɪ a, Zozi kɔ sʊsɔ ɛjɔlɛ sʊ. Yí nwan: “Ɛmɔ nían bɛ́ nwʊn kpa nán abie a
nnaka man ɛmɔ.
6 Ɔ sanlɪn kɛ menian dɔʊn 'ba nanndɪ mín dunman nɪn asʊ nan kʊn biala kan
kɛ: ‘Kilisi'n, Belemgbin Ngʊandefʊɛ'n y'ɔ le mín.’ Bɛ 'kan sɔ bɛ laka menian
dɔʊn.
7 Sɛ ɛmɔ tɪ kɛ bɛ lɛ kan ɛlɔɛ ɛjɔlɛ, anaan ɛmɔ tɪ ɛlɔɛ angan an, nán bɛ man bɛ́
lʊa bɔ bɛ́ nwʊn. Ɔ sɛ kɛ ninnge sɔ'n-mɔ jú sʊ, nan kʊsʊ anɪn ayuelɪɛ'n juli man.
8 Mân kʊn 'ba jasʊ ɔ nʊn mân kʊn bɛ kʊn ɛlʊɛ. Belemgbin mân kʊn 'ba jasʊ
ɔ nʊn belemgbin mân kʊn bɛ kʊn ɛlʊɛ. Asɪɛ'n 'ba kpusu wɔ lɪka dɔʊn. Ɛhɔɛ 'ba
kpɪn. Ɛhɪ kʊalaa 'ba yɔ kɛ awɔlɛ yalɛ nɪn abʊbɔ'n.

9 “Ɛmɔ nían bɛ́ nwʋn kpa. Bɛ 'ba fa ɛmɔ bɛ kɔ bɛ́ mɔ bɛ di ɛjɔlɛ'n-mɔ aja sʋ. Bɛ
'ba bʋ ɛmɔ Zufʋ'n-mɔ asɔnɪn sua'n-mɔ anun. Bɛ nʋn ɛmɔ 'ba hɔ mân mgbain'n-
mɔ, nʋn mmelemgbin'n-mɔ anyunnun wɔ mín dunman nun maan ɛmɔ di mín
nwʋn adanzɪɛ.
10 Afɪ ɔ fata kɛ bɛ di mʋa bɛ bɔ Ɛjɔlɛkpa'n bɛ kele eyuadɪ nɪn anun menian'n-
mɔ kʋalaatin.
11 “Mɛlɛ mɔ bɛ kɔ hyɪ ɛmɔ, bɛ nʋn ɛmɔ kɔ hɔ bɛ́ mɔ bɛ di ɛjɔlɛ'n-mɔ aja sʋ'n,
ɛjɔlɛ m'ɔ di mɔ ɛmɔ kan'n, nán bɛ di mʋa bɛ susu yí nwʋn. Nan ɛjɔlɛ m'ɔ kɔ tɔ
ɛmɔ ati anun dɔhyʋilɪ sɔ nɪn anun'n, ɛmɔ hán. Ɔ sanlɪn kɛ Wawɛ Nwannzan-
nwannzan'n yê ɔ 'fa ɛjɔlɛ sɔ'n wula ɛmɔ anʋan maan ɛmɔ kan ɔ.
12 Anianman'n 'ba yɪ yí nianman maan bɛ kun yí. Sɪɛ'n-mɔ kʋsʋ 'ba yɪ bɛ́
mma'n-mɔ maan bɛ kun bɛ́. Mma'n-mɔ kʋsʋ 'ba jasʋ bɛ́ sɪ-mɔ akɔmɪn anun
maan bɛ kun bɛ́.
13 Mín dunman nun, menian'n-mɔ kʋalaa 'ba fa ɛmɔ anwʋn ɛkpɔ. Nan
nunhan m'ɔ kɔ jinlan kpunndiin dede ɔ kɔ ju yí ayuelɪɛ'n, ɔ 'nyan yí ti.

Like ɛtɛ kpili'n m'ɔ bɔ alʋa'n
(Matie 24.15-28, Luku 21.20-24)

14 “Ɛmɔ 'ba nwun like ɛtɛ kpili'n m'ɔ bɔ alʋa m'ɔ man sʋanlan anwʋn bubu
yí'n kɛ ɔ jin lɪka m'ɔ nvata man kɛ ɔ jinlan'n. (Sʋanlan m'ɔ lɛ kɪnnga lɪka sɔ'n, ɔ
tí yí bʋ kpa.) Tɛmʋn sɔ'n, bɛ́ mɔ bɛ wɔ Zude mân nɪn anun'n, bɛ nwánndi bɛ hɔ́
mmʋka'n-mɔ asʋ.
15 Sʋanlan m'ɔ kɔ fʋ yí sua nɪn ati sʋ'n, n'ɔ ju kɔ yí sua nɪn anun, ɔ fa like.
16 M'ɔ kɔ hɔ ebolo'n, n'ɔ sa ba kulo, n'ɔ sa ba fa taladɪɛ.
17 Mɛlɛ sɔ'n, mmalasua'n-mɔ mɔ bɛ lɛ nwʋnnzɛ'n, ɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ lɛ nʋan
mma'n, bɛ́ yakɔ!
18 Ɛmɔ sɛ́lɛ Nyanmɪan kɛ n'ɔ man mɛlɛ sɔ'n yia fɔsɪɛ nun.
19 Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan bɔlɪ mân'n dede m'ɔ ju ɛnɛ'n, bɛ nwunlin man yí
nwʋn sʋ yalɛ sʋa lé. Yê yí nwʋn sʋ yalɛ fíí ngɔ a man kʋ́n.
20 Sɛ yɛ́ Mɪn a mgbɛ man cɪan sɔ'n-mɔ asʋ a, sʋanlan fíí nnyan man yí ti. Nan
bɛ́ mɔ ɔ'a kpa bɛ́ ɔ'a yɔ yí dɪɛ'n dunman nun, ɔ'a kpɛ cɪan sɔ'n-mɔ asʋ.
21 Yí ti, sɛ abie se ɛmɔ kɛ: ‘Ɛmɔ nían, Kilisi'n, Belemgbin Ngʋandefʋɛ'n, ɔ wɔ
ɛwa anaan ɔ wɔ ɛlɔ’ a, nán bɛ tɛ yí sʋ.
22 Ato Kilisi, nʋn ato mgbɔmanfʋɛ dɔʋn 'ba fite. Bɛ 'ba yɔ nzɔlɛ nʋn
asinbɛnwʋn ninnge bɛ bɔ menian'n-mɔ apoo. Ɛsɛ bɔbɔ, sɛ bɛ kʋala yí yɔ a, bɛ
'laka bɛ mɔ Nyanmɪan a kpa bɛ́ a yɔ yí dɪɛ'n-mɔ.
23 Nan ɛmɔ dɪɛ, m'an li mʋa m'an kannzʋ ɛmɔ! Yí ti, ɛmɔ nían bɛ́ nwʋn kpa.

Mân Baa nɪn ɛwalɛ'n
(Matie 24.29-31, Luku 21.25-28)

24 “Nan mɛlɛ sɔ nɪn anun, yalɛ elie mɛlɛ nɪn anzin, sɛnzɛ'n 'ba lu tuun, sala'n
ngɔ ta man kʋ́n.
25 Nzalama'n-mɔ fi anwunno bɛ 'ba tutu bɛ gua asɪ. Anwunno ɛlɔ ninnge
sɔ'n-mɔ kʋalaatin 'ba kpusu.
26 Ɛbɛlɛ nɪn anun, bɛ 'ba nwun Mân Baa'n, kɛ ɔ fi bɔlɛ́ nɪn anun nyanmɪansʋ
ɔ lɛ ba. Ɔ le tunmin kpili kpa ɔ nʋn anunminnyanmʋn.
27 Tɛmʋn sɔ nɪn anun, ɔ nʋn yí nyanmɪansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ yê ɔ 'ba a ɔ. Ɔ 'ba
hohuan yí menian'n-mɔ mɔ bɛ wɔ asɪɛ nɪn asʋ ɛwa lɪka kʋalaa nɪn anʋan.

Figi baka nɪn anwʋn anyɪnndala'n
(Matie 24.32-35, Luku 21.29-33)

28 “Ɛmɔ fá bɛ́ nyɪn bɛ tʋ́ figi baka nɪn anwʋn. Mɛlɛ mɔ ɛmɔ kɔ nwun kɛ asaa
mma a fifi yí nwʋn'n, mɔ yɪ nyâ'n lɛ wula'n, anɪn ɛmɔ sɪ kɛ mɛlɛ kpa'n mɔ bɛ
nyan sʋ mma nɪn a kpunnge.

29 Yí sʋ kʋsʋ ala, mɛlɛ mɔ ɛmɔ kɔ nwun ɛhɪ kʋalaa'n, anɪn ɛmɔ sɪ kɛ Mân Baa
nɪn ɛwalɛ nɪn a ju a yue, ɔ'a mantan ɛmɔ kʋkʋ.
30 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ ajulisʋ menian ɛhɪ-mɔ ngɔ yue man
wu nán ninnge sɔ'n-mɔ tɛmʋn a ju.
31 Anwunno nʋn asɪ 'ba kpɛ nun, nan mín Nʋan Ɛjɔlɛ'n dɪɛ, ɔ mgbɛ man nun
lé.

Ɛmɔ tánlan bɛ sísa
(Matie 24.36-44)

32 "Nan kʋsʋ cɪan sɔ'n, anaan dɔɛ sɔ'n, yí dɪɛ, sʋanlan fíí nzɪ man.
Nyanmɪansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ o, Nyanmɪan Awa nɪn o, bɛ́ fíí bɛ nzɪ man. Sɪɛ nɪn
angʋnmɪn yê ɔ sɪ ɔ.
33 Ɛmɔ nían bɛ́ nwʋn kpa, ɛmɔ tánlan bɛ sísa. Afɪ ɛmɔ nzɪ man mɛlɛ mɔ ninnge
sɔ'n-mɔ kɔ a ɔ.
34 Ɔ tɪ kɛ sʋanlan m'ɔ lɛ kɔ atɪn, mɔ ɔ'a yaci yí awulo'n ɔ'a wula yí ngʋa'n-mɔ
asa nun ɔ. Ɔ'a fa sʋanlan kʋn junman dɪɛ m'ɔ fata kɛ ɔ di'n ɔ'a man yí. Ɔ fɛlɛlɪ
sʋanlan'n m'ɔ sisa awulo nɪn an, yí nwan: 'Wó dɪɛ, n'ɛ dafɪ.'
35 Yí ti, ɛmɔ tánlan bɛ sísa. Afɪ ɛmɔ nzɪ man mɛlɛ mɔ sʋanlan'n m'ɔ le awulo'n
kɔ a ɔ.
36 Sɛ ɔ 'ba nɔsʋba e, sɛ alɪmunnun e, sɛ alɪbahɪan e, sɛ ngɛlɛmɔ e, ɛmɔ nzɪ man.
Afɪ, sɛ ɔ ba nvu nun, nán ɛmɔ lɛ dafɪ a, ɔ ngɔ yɔ man sɛsɛ.
37 Mɔ mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ'n, mɪɪn kan mɪn man menian'n-mɔ kʋalaatin:
Ɛmɔ tánlan bɛ sísa."

14

Zufʋ mgbain'n-mɔ 'ba hɔ Zozi ati ahuan
(Matie 26.1-5, Luku 22.1-2, Zʋan 11.45-53)

1 M'ɔ ka cɪan nnyuan nán Pakɪ'n nʋn kpaʋn'n mɔ fali ayile nnʋn man nun'n
fɛtɪ nɪn a ju'n, Nyanmɪan tɛɛyɪfʋɛ mgbain'n-mɔ, nʋn mala nɪn asʋ mgbain'n-mɔ
kɔ kpʋnndɛ atɪn mɔ bɛ 'sɪn sʋ nán bɛ cɪ Zozi bɛ kun yí.
2 Ɛhɪ, bɛ kɔ han yí bɛ́ afian ɛlɔ kɛ: "Nán bɛ man yɛ cɪ yí fɛtɪ nɪn anun. Sɛ yɛ cɪ
yí fɛtɪ nɪn anun an, bagua'n 'ba jasʋ yɛ́ kɔmɪn anun."

Balasua kʋn 'ba kaci anatɪlɪ gua Zozi ati nɪn asʋ
(Matie 26.6-13, Zʋan 12.1-8)

3 Anɪn Zozi wɔ Betanin. Ɔ kɔ sike bian kʋn awulo. Bian sɔ'n li Simʋn, ɔ tɪ
kokobefʋɛ daba. Bɛ gua tɔbɪlɪ nɪn anwʋn mɔ bɛ 'di like'n, balasua kʋn kɔ a, ɔ le
anatɪlɪ bondoman kʋn yí sa nun. Anatɪlɪ mɔ yí gua yɔ sɪ kpa wɔ bondoman sɔ
nɪn anun. Baka'n mɔ bɛ fɛlɛ yí náá'n yê bɛ fa bɛ yɔ anatɪlɪ sɔ nɪn ɔ. Balasua'n kɔ
bo bondoman'n, ɔ kɔ kaci nun anatɪlɪ'n ɔ kɔ gua Zozi ati nɪn asʋ.
4 Balasua sɔ'n nyɔlɪɛ'n ngɔ yɔ man bɛ́ mɔ bɛ gua ɛbɛlɛ'n mmie-mɔ fɛ. Bɛ kɔ
han yí bɛ́ afian ɛlɔ kɛ: "Anatɪlɪ ɛhɪ ɛsɛcɪɛ dɪɛ nɪn abʋ y'ɔ le benin?
5 Ahan bɛ kʋala kɛ bɛ tɔnɪn yí jɛtɛ fufue ɛya nsan bɛ fa yí esika'n bɛ ce
ehianfʋɛ'n-mɔ!" Bɛ kɔ jʋjɔ balasua sɔ'n kpa.
6 Zozi nwan: "Ɛmɔ yáci yí koun. Nzukɛ ati yê ɛmɔ lɛ di yí nwʋn yalɛ ɔ? Like
kpa yê ɔ'a yɔ ɔ'a man mín ɔ.
7 Ehianfʋɛ'n-mɔ dɪɛ, ɛmɔ nʋn bɛ́ gua ɛwa dahuu. Cɪan biala mɔ ɛmɔ kulo'n,
ɛmɔ kʋala kɛ bɛ yɔ bɛ́ ye. Nan mín dɪɛ, ɛmɔ nʋn mɪn lɛ man ndanlanman daa.
8 M'ɔ kʋala yí yɔ'n yê ɔ'a yɔ ɔ. Ɔ'a li mʋa ɔ'a fa anatɪlɪ'n ɔ a gugua mín nwʋn.
Ɔ tɪ kɛ mín esie yê ɔ'a sie nɪn ɔ.
9 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ eyuadɪ'n lɪka biala mɔ bɛ 'bɔ
Ɛjɔlɛkpa'n, bɛ́ ti 'kacɪ balasua ɛhɪ bɛ kan like mɔ ɔ'a yɔ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ."

Zudası 'ba yı Zozi man Nyanmıan tɛɛyıfvɛ mgbain'n-mɔ
(Matie 26.14-16, Luku 22.3-6)

10 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, Zudası Isikaliɔtı m'ɔ wɔ Zozi menian bulu nʋn
nnyuan nın anun bie'n, ɔ kɔ hɔ kɔ tʋ tɛɛyıfvɛ mgbain'n-mɔ, kɛ ɔ 'yı Zozi man bɛ́.
11 Zudası bɔlı bɛ́ amannıɛ mɔ bɛ tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ lili yí nwʋn fɛ kpa. Bɛ kɔ han
bɛ kɔ hele yí kɛ sɛ ɔ man bɛ́ sa kan Zozi sakpa a, bɛ 'man yí esika. Zudası kɔ
kpʋnndɛ atın mɔ ɔ 'sın sʋ ɔ yı Zozi man'n.

Zozi nʋn yí menian'n-mɔ 'ba li Pakı alıɛ'n
(Matie 26.17-25, Luku 22.7-14,21-23, Zʋan 13.21-30)

12 Ɛhı, cıan'n mɔ bɛ kun tɛɛ ɛyıɛ bʋa'n, cıan sɔ'n kʋnmgba yɛ̂ bɛ di kpaʋn'n mɔ
fali ayile nnʋn man nun'n fɛtı'n, Zozi menian'n-mɔ kɔ bisa yí kɛ: "Ninhan yɛ̂ ɛ
kulo kɛ yɛ hɔ́ tʋ́n *Pakı alıɛ nın ɔ?"
13 Ɛhı a, Zozi kɔ sʋan yí menian'n-mɔ anun nnyuan, yí nwan: "Ɛmɔ hɔ́ kulo
nın asʋ, ɛmɔ nʋn belenzua kʋn 'ba yia. Ɔ sʋ nzue awʋa kʋn anun. Ɛmɔ sí yí sʋ,
14 nán lıka m'ɔ kɔ wʋlʋ'n, ɛmɔ sé awulo nın asʋ mınlıan'n kɛ: 'Yɛ́ Mın nwan
yɛ bísa wɔ́ kɛ sua'n m'ɔ nʋn yí menian'n-mɔ 'di Pakı'n nun'n wɔ nin?'
15 Nán ɔ 'ba hele ɛmɔ dabɛlɛ kpili kʋn awaa nın asʋ ɛlɔ. B'a yue nun sesie.
Ɛmɔ sésie Pakı alıɛ nın ɛbɛlɛ."
16 Zozi menian nnyuan'n kɔ hɔ kɔ ju kulo nın asʋ. Mɔ bɛ juli ɛlɔ'n, kɛ Zozi
kpınlın hanlın yı'n, bɛ nwunlin yí kʋalaa sɔ. Bɛ kɔ tʋn Pakı alıɛ'n bɛ kɔ sesie yí
ɛbɛlɛ.
17 Nɔsʋba, Zozi nʋn yí menian bulu nʋn nnyuan'n, bɛ kɔ a.
18 Bɛ gua tɔbılı nın anwʋn mɔ bɛ 'didi'n, Zozi nwan: "Mıın kan yí ananhɔlɛ
mın kele ɛmɔ kɛ ɛmɔ anun kʋn m'ɔ nʋn mín lɛ didi'n, ɔ 'ba yí mín man."
19 Yí menian'n-mɔ anwʋn kɔ bubu bɛ́. Bɛ́ nunhan kʋn biala nwan: "Yɛ́ Mın,
nán mín ɔ."
20 Zozi nwan: "Ɛmɔ menian bulu nʋn nnyuan'n, nunhan mɔ mın nʋn yí yɛ́
sa wɔ talie kʋn anun'n, yí dein ɔ.
21 *Mân Baa'n 'ba wu kɛ bɛ kpınlın bɛ hanlın yí wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ kalata nın
anun'n. Nan sʋanlan'n mɔ ɔ 'ba yı yí man'n, munnzue hán yí! Ɔ tı kpa kɛ ahan
b'a nwʋ man sʋanlan sɔ'n bɔbɔ!"

Zozi 'ba man yí menian'n-mɔ kominnian
(Matie 26.26-30, Luku 22.15-20, 1 Kolıntı 11.23-25)

22 Tɛmʋn mɔ bɛ 'di like'n, Zozi kɔ fa kpaʋn, ɔ kɔ la Nyanmıan ası. M'ɔ lalı
Nyanmıan ası yuelı'n, ɔ kɔ bubu nun kɔ man yí menian'n-mɔ. Yí nwan: "Ɛmɔ
lé kpaʋn ɛhı bɛ lí, ɔ tı mín nwʋnnaan."
23 M'ɔ hanlın sɔ yuelı'n, ɔ kɔ fa divın kangɔ kʋn. Ɔ kɔ la Nyanmıan ası kɔ yue.
Ɔ kɔ fa kɔ man bɛ́. Bɛ́ kʋalaa bɛ kɔ nʋn.
24 Yí nwan: "Nzan ɛhı tı mín moja. Ɔ di Nyanmıan nyıhyɛ'n m'ɔ nʋn ɛmɔ lɛ
di nın ajinlanmun. Moja sɔ'n, b'a butu yí b'a man menian dɔʋn.
25 Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ mın nʋn ɛmɔ yɛ ngɔ nʋn man nzan
fíí kʋ́n dede ɔ 'ju cıan mɔ yɛ kɔ yia Nyanmıan Belemgbin Mân nın anun'n yɛ̂ yɛ
'nʋn nzan fʋfɔlɛ ɔ."
26 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, bɛ kɔ tʋ Izalayɛ ayɛ ɛyıɛ ejue. Bɛ fi ɛbɛlɛ, bɛ kɔ fa
*Olivʋ bʋka nın atın'n.

Zozi 'ba han kɛ Pıɛlı 'ba se kɛ ɔ nzı man yí
(Matie 26.31-35, Luku 22.31-34, Zʋan 13.36-38)

27 Bɛ hɔlı juli bʋka nın asʋ ɛlɔ a, Zozi nwan: "Ɛmɔ kʋala 'ba nwanndi mín. Afı
b'a hɛlɛ yí kɛ:
Mın 'ba hun bʋa ɛnıanfvɛ'n,
yí mmʋa'n-mɔ kʋalaa 'ba bɔ asanndıɛ."

28 Nan Zozi selı bé kɛ: “Sɛ n vi ewue nun mın tinnge a, mın 'di mʊa ɛmɔ
anyunnun Galile mân nın anun ɛlɔ.”
29 Pıɛlı nwan: “Sɛ bé kʊalaa bɛ nwanndi wɔ́ a, mín kpʊnmgba cein dıɛ mın
nnwanndi man wɔ́.”
30 Ɛhı a, Zozi nwan: “Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele wɔ́ kɛ, ɛnɛ kɔngɔɛ dein,
ɔ nʊn dede mɔ akɔ'n 'bɔ kokolokoo fâ nnyuan'n, anın a han yí fâ nsan kɛ ɛ nzı
man mín.”
31 M'ɔ hanlın sɔ'n, Pıɛlı kɔ han yí sɛlɛ kpa kɛ: “Sɛ ɔ fata kɛ mın nʊn wɔ́ yɛ wu
bɔbɔ a, yɛ 'wu. Cıan bie lé mın ngan man kɛ mın nzı man wɔ́.” Zozi menian'n-
mɔ kʊalaa kɔ han sɔ.

Zozi 'ba yɔ asɔnın Gɛtısemanne
(Matie 26.36-46, Luku 22.39-46)

32 M'ɔ yɔlı sɔ'n, Zozi nʊn yí menian'n-mɔ hɔlı Olivʊ bʊka nın asʊ lıka kʊn. Lıka
sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Gɛtısemane. Bɛ juli ɛbɛlɛ a, Zozi nwan: “Ɛmɔ tánlan ɛwa, nan mın
'tı mín nwʊn kaan mın yɔ asɔnın.”
33 Ɔ nʊn Pıɛlı nʊn Zʊan nʊn Zʊakı bɛ kɔ tı bé nwʊn. Esulo nʊn alʊabɔ kɔ han
Zozi.
34 Ɔ kɔ han kɔ hele yí menian nsan'n kɛ: “Ewue nın anwʊn alʊabɔ lɛ kun mín.
Ɛmɔ tánlan ɛwa, bɛ sísa.”
35 M'ɔ yɔlı sɔ'n, Zozi kɔ hɔ yí nyunnun kaan. Ɔ kɔ butu yí nyın ası ɔ kɔ sɛlɛ kɛ
amannınhunlun'n m'ɔ 'ba nwun yí dɔhyʊılı sɔ nın anun'n, sɛ Nyanmıan kʊala
yí kpala gua a, ɔ kpála gúa.
36 Yí nzɛlɛ nın anun, yí nwan: “Aba, mín Sı, wɔ́ dıɛ, like fíí nza man wɔ́ yɔ. Yí
ti, amannınhunlun ɛhı mɔ mın 'ba nwun yí'n, mın 'sɛlɛ wɔ́ kɛ ɛ kpála gúa. Nan
kʊsʊ like biala anun, yɔ mɔ wɔ́ kunnun kulo nan n'ɛ yɔ mɔ mın kulo'n.”
37 M'ɔ yɔlı sɔ'n, Zozi kɔ sa kɔ a yí menian nsan'n-mɔ anwʊn ɛbɛlɛ. Ɔ 'ba ju
a, anın bɛ lɛ dafı. Ɔ fɛlɛlı Pıɛlı a, yí nwan: “Simʊn, ɛ lɛ dafı? A ngʊala man ası
tanlan dɔhyʊılı kʊnmgba cein?
38 Ɛmɔ tánlan ası bɛ yɔ́ asɔnın nán Abɔnsanmʊn a nzɔ man ɛmɔ a nnıan
man. Ɔ wɔ ɛmɔ ahʊnlın nın anun kɛ ɛmɔ 'yɔ, nan kʊsʊ anwʊnnaan'n le man
anwʊnsɛlɛ.”
39 Ɔ kɔ yaci bé ɛbɛlɛ ɔ kɔ hɔ asɔnın ɛyɔlɛ biekun. Ɔ kɔ han ɛjɔlɛ kʊnmgba sɔ'n.
40 Ɛsɛ ɔ wɔ ɛlɔ dede ɔ 'ba ju a, yí menian'n-mɔ lɛ dafı. Bɛ ngʊala man bé nyın
tı fíí. Bɛ nnwun man ɛjɔlɛ mɔ bɛ kan bɛ kele yí ɔ.
41 M'ɔ walı yí kpê nsan nın asʊ'n, yí nwan: “Ɛmɔ tɛ dafı bɛ tɛ de bé
ɛnwʊnmıan? Ɔ'a yɔ kpa sɔ! Dɔɛ nın a ju. Ɛmɔ nían, bɛ 'ba yı *Mân Baa'n bɛ
man menian ɛtɛfʊɛ'n-mɔ.
42 Ɛmɔ jásʊ bɛ mán yɛ hɔ́! Ɛmɔ nían, sʊanlan'n mɔ ɔ 'ba yı mín man'n, ɔ'a ju
ɛwa.”

Zozi ɛhyıɛ'n
(Matie 26.47-56, Luku 22.47-53, Zʊan 18.3-12)

43 Zozi anʊan ngɔ tɔ man, yí menian bulu nʊn nnyuan nın anun kʊn'n mɔ
bɛ fɛlɛ yí Zudası'n kɔ fite ɛbɛlɛ. Ɔ 'ba a, menian dɔʊn si yí sʊ. Bɛ lile dadıɛ nʊn
koloman. Menian sɔ'n-mɔ, tɛɛyıfʊɛ mgbain'n-mɔ, mala nın asʊ mgbain'n-mɔ
nʊn Zufʊ mgbain'n-mɔ yê bɛ sʊanlın bé ɔ.
44 Mɔ bɛ 'ba'n, Zudası mɔ ɔ 'yı Zozi man'n kɔ hele bé nzɔlɛ kʊn. Yí nwan:
“Sʊanlan'n mɔ n gɔ tɔ yí nun'n, anın ɛmɔ sı kɛ yí dein yí ɔ. Ɛmɔ hyí yí. Bɛ sɔ́ yí
kpa bɛ nʊn yí hɔ́.”
45 Mɔ Zudası juli ɛbɛlɛ'n, ɔ kɔ kpunnge Zozi, yí nwan: “*Labi!” M'ɔ fɛlɛlı yí
yuelı'n, ɔ kɔ tɔ yí nun.
46 Ɛbɛlɛ ala, menian sɔ'n-mɔ kɔ tı kɔ gua Zozi sʊ bɛ kɔ hyı yí.

47 Nan mɔ menian sɔ'n-mɔ hyılı Zozi'n, yí menian'n-mɔ anun kʋn kɔ hyʋın
yí dadıɛ'n. Ɔ kɔ kpɛ Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ kpain nın akʋa nın anzʋ'n.
48 M'ɔ yɔlı sɔ'n Zozi nwan: "Nzukɛ ati yê ɛmɔ 'ba hyı mín an, ɛmɔ le dadıɛ nʋn
koloman ɔ? Asʋ kodiawu y'ɔ le mín ɔ?
49 Cıan daa mín nʋn ɛmɔ yɛ gua Nyanmıan awulo nın anun, mın kekele ɛmɔ
Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ. Tɛmʋn sɔ'n, ɛmɔ ngʋala man kɛ bɛ cı mín. Nan ɔ sɛ kɛ
ɔ yó sɔ nán ɛjɔlɛ'n mɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n hanlın nın a kpın sʋ."
50 Ɛhı a, Zozi menian'n-mɔ kʋalaa kɔ yaci yí kɔ nwanndi.
51 Anın kpafɛlɛ kʋn si Zozi sʋ, kisaan ala yê ɔ gua yí nwʋn ɔ. Bɛ kɔ hyı yí,
52 ɔ kɔ foti bɛ́ sa, ɔ kɔ yaci yí ɛtanlan nın ɛbɛlɛ. Ɔ kɔ fa yí nwʋn mgban ɔ kɔ
nwanndi ɔ kɔ hɔ.

Bɛ nʋn Zozi 'ba hɔ tɛɛyıfʋɛ kpain nın aja sʋ
(Matie 26.57-68, Luku 22.54-55,63-71, Zʋan 18.13-14,19-24)

53 Bɛ nʋn Zozi kɔ hɔ Nyanmıan *tɛɛyıfʋɛ kpain nın anyunnun. Ɛbɛlɛ yê
Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ nʋn Zufʋ mgbain'n-mɔ, nʋn *mala nın asʋ
mgbain'n-mɔ kʋalaa hɔlı yialı ɔ.
54 Pıɛlı si Zozi sʋ, ɔ di yí fannvanndʋ. ɔ kɔ hɔ dede Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ kpain
nın awulo. Ɔ kɔ tanlan sîn nın anwʋn ɛbɛlɛ lıka mɔ tɛɛyıfʋɛ kpain'n nzalafʋ'n-
mɔ gua'n.
55 Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ, nʋn bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ di ɛjɔlɛ'n, bɛ kɔ
kpʋnndɛ atın mɔ bɛ 'sın sʋ bɛ tʋn Zozi ɛsʋan, bɛ kun yí. Bɛ kpʋnndɛlı, kʋsʋ bɛ
ngɔ nyan man bie.
56 Afı menian mmie-mɔ dɔʋn kpa kɔ tʋn yí ɛsʋan, nan bɛ́ kʋnmgba'n b'a kpalı
kpalı menian sɔ'n-mɔ abʋ.
57 Mmie-mɔ kɔ jasʋ, bɛ kɔ li ato bɛ kɔ tʋ Zozi abʋ. Bɛ́ nwan:
58 "Y'a tı kɛ yí nwan: 'Mın 'bubu Nyanmıan awulo ɛhı mɔ menian'n-mɔ a si'n.
Mın 'fa cıan nsan mın si yí fʋfɔlɛ. Fʋfɔlɛ sɔ'n, nan kulo menian yê bɛ 'si ɔ.' "
59 Nan ɛjɔlɛ kpɔlɛ kʋnmgba sɔ nın asʋ bɔbɔ, bɛ́ ngʋnmın, bɛ kɔ kpalı kpalı bɛ́
bʋ.
60 Ɛhı a, Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ kpain'n kɔ jasʋ bɛ́ kʋalaa bɛ́ nyunnun ɛbɛlɛ, ɔ kɔ
bisa Zozi kɛ: "Ɛjɔlɛ nwala ɛhı mɔ bɛ lɛ kan bɛ gua wó sʋ'n, ɛ mmua man bie ɔ?"
61 Zozi ngɔ buke yí nʋan ngɔ han ɛjɔlɛ fíí.
Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ kpain'n kɔ bisa yí biekun kɛ: "Asʋ *Kilisi'n m'ɔ tı yɛ́ mân'n
defʋɛ'n y'ɔ le wó ɔ? Nyanmıan mɔ yɛ yı yí ayɛ'n, yí Wa y'ɔ le wó ɔ?"
62 M'ɔ bisalı kosuan sɔ'n, Zozi nwan: "Yuo o, Kilisi'n y'ɔ le mín. Nan ɛmɔ
kʋalaa bɛ 'ba nwun yí kɛ Mân Baa'n tı Nyanmıan tunminfʋɛ'n yí fama sʋ. Ɛsɛ
ɛmɔ 'ba nwun yí kɛ ɔ fi nyanmıansʋ bɔlɛ́ nın anun ɔ lɛ ba."
63 Mɔ Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ kpain'n tılı yí sʋa'n, ɔ kɔ sosua yí muonun yí
taladıɛ'n m'ɔ wula nın anun. Yí nwan: "Yɛ mgbʋnndɛ man adanzıɛ fíí kʋ́n.
64 Ɛmɔ a tı kɛ ɔ'a jʋjɔ ɔ'a tia Nyanmıan, yí ti, ɛmɔ nwan nzɛ?"
Bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwan ɔ'a yɔ ɛtɛ, ɔ sɛ kɛ bɛ kun yí.
65 Mmie-mɔ kɔ tʋtʋ yí nyunnun ngɛsɛlɛ. Bɛ kɔ fıa yí nyın bɛ kɔ tʋtʋ yí kɔtɔlɛ. Bɛ́
nwan: "Kele yɛ́ sʋanlan'n mɔ ɔ'a tʋtʋ wó kɔtɔlɛ'n!" Tɛɛyıfʋɛ kpain'n nzalafʋ'n-
mɔ kɔ kpacı kpacı yí nyın nın asʋ.

Pıɛlı 'ba se kɛ ɔ nzı man Zozi
(Matie 26.69-75, Luku 22.56-62, Zʋan 18.15-18,25-27)

66 Anın Pıɛlı tɛ wɔ awulo nın abʋ ɛlɔ yê Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ kpain nın
afanıan'n-mɔ anun kʋn walı ɔ.
67 M'ɔ nwunlin kɛ Pıɛlı tı sîn nın anwʋn ɛbɛlɛ'n, ɔ kɔ nwun yí nzɔlɛ. Yí nwan:
"Wó kʋsʋ wó, Zozi m'ɔ fi Nazalɛtı'n, ɛ si yí sʋ bie."

68 M'ɔ hanlın sɔ'n, Pıelı kɔ su yí akpʋlʋwa. Yí nwan: “Sʋanlan'n mɔ ɛ lɛ kan
yí ɛjɔlɛ'n, mın nzı man yí.” Ɛhı a, ɔ fi ɛbɛlɛ ɔ kɔ jasʋ, ɔ kɔ hɔ kɔ jinlan awulo nın
anʋan nın anun ɛlɔ [yê akɔ'n bɔlı ɔ.]
69 Mɔ afanıan'n nwunlin yí'n, ɔ kɔ han yí biekun kɔ hele bɛ́ mɔ bɛ gua ɛbɛlɛ'n
kɛ: “Bian ɛhı, ɔ wɔ bɛ́ nun bie!”
70 Mɔ afanıan'n hanlın sɔ'n, Pıelı kɔ su yí akpʋlʋwa biekun. Kaan cɛ, bɛ́ mɔ
bɛ wɔ ɛbɛlɛ'n kɔ han kɔ hele Pıelı biekun kɛ: “Ɔ tı ananhɔlɛ, ɛ wɔ bɛ́ nun bie. Ɔ
sanlın kɛ ɛ tı Galile mân nın anun sʋanlan.”
71 Ɛhı a, Pıelı nwan: “Sɛ ato yê mıın di a, Nyanmıan Kpili túa mín yí nwʋn
kalɛ. Mın kan ndâ kɛ sʋanlan'n mɔ ɛmɔ lɛ kan yí ɛjɔlɛ'n, mín dıɛ mın nzı man
yí.”
72 Kɛ ɔ 'kan sɔ nın ala, kokolokoo! Akɔ'n kɔ bɔ biekun. Pıelı ati kɔ kacı ɛjɔlɛ'n
mɔ Zozi hanlın helelı yí'n. Zozi hanlın helelı yí kɛ: “Pıelı, ɔ nʋn dede mɔ akɔ'n
'bɔ kpê nnyuan'n, ɛ 'kan yí fâ nsan kɛ ɛ nzı man mín.” M'ɔ yɔlı sɔ'n, Pıelı sunlin
kpa.

15

Bɛ nʋn Zozi 'ba hɔ kʋnmanna Pilatı aja sʋ
(Matie 27.1-2,11-14, Luku 23.1-5, Zʋan 18.28-38)

1 Mɔ alíɛ hınlın'n, yí ngɛlɛmɔ, Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ, nʋn Zufʋ
mgbain'n-mɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ di ɛjɔlɛ'n kʋalaa nʋn mala nın asʋ mgbain'n-mɔ,
bɛ kɔ yia bɛ kɔ fa ajʋnlın kʋn. Mɔ bɛ cıcılı Zozi yuelı'n, bɛ kɔ fa yí bɛ kɔ hɔ kɔ
wula Pilatı asa nun.
2 Pilatı kɔ bisa yí kɛ: “Zufʋ'n-mɔ belemgbin'n y'ɔ le wó ɔ?”
Zozi nwan: “Yê wó nʋan wɔ sʋ ɛ lɛ kan nın ɔ.”
3 Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ kɔ li ato dɔʋn kɔ gua Zozi anwʋn.
4 Pilatı kɔ bisa yí biekun kɛ: “Ɛjɔlɛ nwala ɛhı mɔ bɛ lɛ kan bɛ gua wó sʋ'n, ɛ
mmua man bie ɔ?”
5 Zozi ngɔ han man ɛjɔlɛ fíí kún. Yí nyɔlıɛ sɔ'n sinlin Pilatı anwʋn.

Pilatı 'ba man bɛ kun Zozi
(Matie 27.15-26, Luku 23.13-25, Zʋan 18.39-19.16)

6 Bɛ 'di *Pakı fɛtı biala a, sʋanlan mɔ bɛ kɔ tʋ yí fiadı mɔ menian'n-mɔ kulo
kɛ bɛ yı yí'n, Pilatı yı sʋanlan sɔ'n.
7 Nan mɔ bɛ hyılı Zozi'n, anın bian kʋn la fiadı. Bian sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Balabası.
Ɔ nʋn yí manngʋn mmie-mɔ bɛ jasʋlı bɛ mân mgbain'n-mɔ akɔmın anun dede
bɛ hunlin nun sʋanlan kʋn. Bɛ kɔ hyı yí bɛ kɔ tʋ fiadı.
8 Meninsʋnman'n kɔ hɔ kɔ tʋ Pilatı. Bɛ kɔ sɛlɛ yí kɛ ɔ yó like'n m'ɔ yɔ man bɛ́
daa'n.
9 Pilatı kɔ bisa bɛ́ kɛ: “Ɛmɔ kulo kɛ n yáci Zufʋ'n-mɔ belemgbin nın ɔ?”
10 Pilatı kɔ bisa bɛ́ kosuan sɔ'n, afı ɔ sı fóún kɛ ɛkpɔ mgban yê Nyanmıan
tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ kpɔ Zozi ɔ. Yí ti yê bɛ hyılı yí ɔ.
11 Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ kɔ wowula meninsʋnman nın abʋ kɛ bɛ
hán bɛ héle Pilatı maan ɔ yí Balabası.
12 Pilatı kɔ bisa bɛ́ biekun kɛ: “Sʋanlan'n mɔ ɛmɔ fɛlɛ yí Zufʋ'n-mɔ belemg-
bin'n, ɛmɔ kulo kɛ n yó yí sɛ?”
13 Bɛ kɔ tıan kɔ bua Pilatı kɛ: “Man bɛ búbɔ yí kʋlʋwa sʋ.”
14 Pilatı kɔ bisa bɛ́ biekun kɛ: “Nzukɛ ɛtɛ dıɛ kpa bɔbɔ yê ɔ'a yɔ ɔ?”
Bɛ kɔ tıan sɛlɛ kpa biekun kɔ bua Pilatı kɛ: “Man bɛ búbɔ yí kʋlʋwa sʋ.”
15 Kɛmɔ Pilatı kulo kɛ meninsʋnman nın akunnun jɔ'n, ɔ kɔ yı Balabası fi
fiadı sua nın anun. Ɔ kɔ man yí nzalafʋ'n-mɔ kɔ fin Zozi mgbele. Ɛsɛ ɔ kɔ fa yí
kɔ wula bɛ́ sa nun kɛ bɛ búbɔ yí kʋlʋwa sʋ.

Nzalafʋ'n-mɔ 'ba gʋlʋ Zozi anwʋn
(Matie 27.27-31, Zʋan 19.2-3)

16 Nzalafʋ'n-mɔ nʋn Zozi kɔ hɔ kʋnmanna awulo nɪn akunnun ɛlɔ. Bɛ kɔ yia
nzalafʋ'n-mɔ kʋalaatin.
17 Bɛ kɔ fa taladɪɛ kɔkɔlɛ bɛ kɔ wula yí, ɛsɛ bɛ kɔ nwʋn mmowe abotile bɛ kɔ
bɔ yí ti.
18 Mɔ bɛ yɔlɪ sɔ yuelɪ'n, bɛ kɔ yɔ yí like. Bɛ́ nwan: "Zufʋ'n-mɔ belemgbin, ahɪn
o!"
19 Bɛ 'fa baka bɛ fin yí ti nɪn anun, anɪn bɛ 'tʋtʋ yí nwʋn ngɛsɛlɛ. Bɛ 'kʋtʋ anɪn
bɛ 'bɛbɛlɛ bɛ́ nwʋn asɪ yí nyunnun ɛbɛlɛ.
20 Mɔ bɛ yɛyalalɪ yí nwʋn yuelɪ'n, bɛ kɔ yɪ taladɪɛ kɔkɔlɛ'n mɔ bɛ falɪ bɛ wulalɪ
yí'n. Bɛ kɔ fa yí muonun yí dɪɛ'n bɛ kɔ wula yí. Bɛ nʋn yí kɔ hɔ kulo'n tiba, bɛ
'kɔ a bʋbɔ yí kʋlʋwa sʋ.

Bɛ 'ba bʋbɔ Zozi kʋlʋwa sʋ
(Matie 27.32-44, Luku 23.26-43, Zʋan 19.17-27)

21 Anɪn bian kʋn fi yí ebolo ɔ lɛ ba. Bian sɔ'n bɛ fɛlɛ yí Simʋn. Ɔ fi kulo'n mɔ bɛ
fɛlɛ yí Silɛnɪn nɪn asʋ. Yí mma-mɔ y'ɔ le Alɛgɪzanndɪlɪ nʋn Lufusi. Nzalafʋ'n-mɔ
kɔ hyɪ yí bɛ kɔ fa Zozi kʋlʋwa'n bɛ kɔ sʋa yí.
22 Bɛ nʋn Zozi kɔ hɔ lɪka kʋn. Bɛ fɛlɛ lɪka sɔ'n Gɔlʋgota. Gɔlʋgota'n, yí bʋ y'ɔ le
kɛ "tile kangɔ lɪka".
23 Nzalafʋ'n-mɔ kɔ fa divɪn bɛ kɔ man Zozi kɛ ɔ nʋ́n. Divɪn sɔ'n, bɛ gualɪ
nun ayile'n mɔ bɛ fɛlɛ yí míin'n. (Míin sɔ'n, bɛ nʋn an, bɛ nnwun man yalɛ'n
sʋnman.) Zozi ngɔ nʋn man.
24 Bɛ kɔ bʋbɔ yí kʋlʋwa sʋ. Ɛsɛ bɛ kɔ hyʋɪn tondo bɛ kɔ hye yí taladɪɛ'n-mɔ bɛ
kɔ fa.
25 Ngɛlɛmɔ dɔɛ ngʋanlan yê bɛ bʋbɔlɪ Zozi kʋlʋwa nɪn asʋ ɔ.
26 Like'n mɔ yí ti yê bɛ lɛ kun yí'n, b'a hɛlɛ b'a bɔ yí ti sʋ ɛbɛlɛ kɛ: "Zufʋ'n-mɔ
belemgbin".
27 Bɛ kɔ bʋbɔ kodiawu nnyuan kʋsʋ kʋlʋwa sʋ Zozi anwʋn ɛbɛlɛ. Kʋn wɔ yí
sa fama sʋ, kʋn kʋsʋ wɔ yí sa bê sʋ. [
28 Kɛ ɔ yɔlɪ mɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kpɪnlɪn sʋ nɪn anɪn. Afɪ, bɛ hɛlɛlɪ yí kɛ: *B'a ha yí b'a*
wula ɛtɛfʋɛ'n-mɔ anun.]
29 Bɛ́ mɔ bɛ 'sɪn ɛbɛlɛ'n, bɛ kɔsɔ kɔsɔ bɛ́ ti'n, anɪn bɛ lɛ kpɛ yí nzʋba. Bɛ́ nwan:
"E! Wɔ́ mɔ wɔ́ nwan ɛ 'bu Nyanmɪan awulo'n nán ɛ fa cɪan nsan ɛ si'n,
30 de wɔ́ nwʋn fi kʋlʋwa nɪn asʋ ju e!"
31 Nyanmɪan tɛɛyɪfʋɛ mgbain'n-mɔ, nʋn mala nɪn asʋ mgbain'n-mɔ kʋsʋ kɔ
gʋlʋ yí nwʋn. Bɛ́ nwan: "Ɔ'a le menian ɛhɪnlɪn-mɔ ngʋan, kʋsʋ ɔ ngʋala man yí
nwʋn de.
32 Yí mɔ yí nwan ɔ tɪ Kilisi'n, Izalayɛ belemgbin'n, ɔ fi kʋlʋwa nɪn asʋ ɔ jú asɪ
maan yɛ nwʋ́n yí e! Sɛ yɛ nwun yí a, yɛ 'de yí yɛ di." Kodiawu nnyuan'n mɔ bɛ
bʋbɔlɪ bɛ́ kʋlʋwa sʋ Zozi anwʋn ɛbɛlɛ'n kʋsʋ kɔ kpɛ yí nzʋba.

Zozi ewue'n
(Matie 27.45-56, Luku 23.44-49, Zʋan 19.28-30)

33 Mɔ sɛnzɛ'n jinlanlɪn bɛ́ ti afian'n, awosin kɔ wula mân'n lɪka kʋalaatin
dede nɔsʋba dɔɛ nsan.
34 Nan mɔ dɔɛ nsan juli'n, Zozi kɔ tɪan nun sɛlɛ kpa, yí nwan: "*Eloyi, Eloyi,*
lama sabakɪtanin?" Yí bʋ y'ɔ le kɛ: "*Mín Nyanmɪan, mín Nyanmɪan, nzukɛ ati yê*
a yaci mín a tʋ ɔ?"
35 Bɛ́ mɔ bɛ wɔ ɛbɛlɛ'n mmie-mɔ mɔ bɛ tɪlɪ yí ngan'n, bɛ́ nwan: "Ɛmɔ tíe, ɔ lɛ
fɛlɛ Eli!"

36 Bɛ́ nunhan kʋn kɔ nwanndi ɔ kɔ hɔ kɔ fa eminlan. Ɔ kɔ bɔ yí divɪn bisii nun
ɔ kɔ sinnze yí baka kʋn ati. Ɔ kɔ tɪnngɛ yí Zozi anyunnun kɛ ɔ nʋ́n. Yí nwan:
"Ɛmɔ jínlan! Yɛ 'ba nɪan sɛ Eli kɔ a kɔ jula yí a!"
37 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, Zozi kɔ tɪan nun sɛlɛ kpa, ɔ kɔ ha nun.
38 Mgbɛ nun ɛtanlan'n m'ɔ ja Nyanmɪan sua nɪn anun'n, ɔ kɔ bɔ yí anwunno
ɔ kɔ sua sɛsɛ nnyuan dede ɔ kɔ ju yí bʋ asɪ.
39 Anɪn *Lɔmʋn nzalafʋ kpain nɪn anyɪn tua Zozi. M'ɔ nwunlin kɛ Zozi
tɪanlɪn ɔ halɪ nun'n, yí nwan: "Ɔ tɪ ananhɔlɛ, bian ɛhɪ tɪ Nyanmɪan Awa sakpa!"
40 Anɪn mmalasua mmie-mɔ kʋsʋ jijin mʋa yê bɛ lɛ nɪan Zozi ɔ. Mmalasua
sɔ'n-mɔ, Mali m'ɔ fi Magɪdala'n, Zʋakɪ m'ɔ tɪ Kutua'n nʋn Zozʋ anin Mali, ɔ nʋn
Salome, bɛ wɔ bɛ́ nun bie.
41 Mɔ anɪn Zozi wɔ Galile'n, bɛ sili yí sʋ, bɛ sʋlɪ yí. Mmalasua'n-mɔ mɔ anɪn
bɛ jijin ɛbɛlɛ'n, mmie-mɔ dɔʋn kʋsʋ sili Zozi sʋ bɛ walɪ Zoluzalɛmʋn.

Zozi esie'n
(Matie 27.57-61, Luku 23.50-56, Zʋan 19.38-42)

42 Cɪan sɔ'n tɪ cɪan mɔ Zufʋ'n-mɔ fa bɔbʋa bɛ́ nwʋn bɛ sie ɔ. Afɪ alíɛ'n m'ɔ tɔtʋa
yí'n tɪ ɛnwʋnmɪan ele cɪan. Mɔ alíɛ'n 'kɔ yí nɔsʋba nun'n,
43 Zozɛfʋ m'ɔ fi kulo mɔ bɛ fɛlɛ yí Alimate nɪn asʋ'n kɔ a. Bɛ́ mɔ bɛ di Izalayɛ
mân nɪn anun ɛjɔlɛ'n, bɛ́ bie y'ɔ le yí. Menian'n-mɔ fɛlɪ yí kpa. Yí kʋsʋ ɔ lɛ
nwʋnndɛ Nyanmɪan Belemgbin Mân'n. Ɔ kɔ nyan anwʋnsɛlɛ ɔ kɔ hɔ Pilatɪ
anwʋn ɛlɔ. Ɔ kɔ sɛlɛ yí kɛ ɔ fá Zozi fuin'n mán yí.
44 Ɛjɔlɛ'n kɔ sin Pilatɪ anwʋn. Afɪ ɔ njʋnlɪn man kɛ Zozi kɔ wu ndɛ-ndɛ sʋa ɔ.
Ɛhɪka ati, ɔ kɔ yí sʋanlan kɔ hɔ kɔ fɛlɛ nzalafʋ'n-mɔ kpain'n ɔ kɔ bisa yí sɛ Zozi
wuli ndɛ sakpa a.
45 Mɔ nzalafʋ kpain'n walɪ hanlɪn helelɪ yí kɛ ɔ tɪ sɔ sakpa'n, ɔ kɔ man Zozɛfʋ
atɪn kɛ ɔ fá yí fuin'n.
46 Zozɛfʋ kɔ to kisaan. Ɔ kɔ yɪ Zozi fuin'n fi kʋlʋwa nɪn asʋ. Ɔ kɔ fa kisaan'n
kɔ fʋfɔ yí nwʋn. Ɔ kɔ hɔ kɔ sie yí sɛka kʋn anun. Sɛka sɔ'n, bʋka m'ɔ tɪ ɛbʋta'n,
nun yê bɛ kotolɪ yí ɔ. Ɔ kɔ kunndo ɛbʋɛ kʋn kɔ nyin yí anʋan'n.
47 Mali m'ɔ fi Magɪdala'n, ɔ nʋn Zozʋ anin Mali, bɛ nwunlin lɪka mɔ bɛ sielɪ
Zozi'n.

16

Zozi ewuetinnge'n
(Matie 28.1-8, Luku 24.1-12, Zʋan 20.1-10)

1 Mɔ ɛnwʋnmɪan ele cɪan'n sɪnlɪn'n, Mali m'ɔ fi Magɪdala'n, ɔ nʋn Zʋakɪ anin
Mali, nʋn Salome, bɛ kɔ to alufanlan kɛ bɛ 'kɔ a fa bɛ kɔ kpʋkpa Zozi fuin'n.
2 Mɔlɛ'n ngɛlɛmɔ, mɔ sɛnzɛ'n 'fite'n, bɛ kɔ hɔ sɛka nɪn asʋ.
3 Bɛ kɔ han yí bɛ́ afian ɛlɔ kɛ: "Nwan yê yɛ nyan yí maan ɔ kunndo ɛbʋɛ'n m'ɔ
nyin sɛka nɪn anʋan'n man yɛ́ ɔ?"
4 Nan mɔ bɛ hanlɪn sɔ'n, bɛ 'tʋ bɛ́ nyɪn an, bɛ kɔ nwun kɛ ɛbʋɛ kpili'n m'ɔ nyin
sɛka nɪn anʋan'n kisa ahanmɪan dada angʋnmɪn.
5 Ɛhɪ a, bɛ kɔ wʋlʋ sɛka nɪn anun. Bɛ 'nɪan an, anɪn kpafɛlɛ kʋn wula taladɪɛ
fufue ɔ tɪ fama sʋ ɛbɛlɛ. Esulo kɔ han bɛ́.
6 Nan kpafɛlɛ'n nwan: "Nán bɛ sulo. Ɛmɔ lɛ kpʋnndɛ Zozi m'ɔ fi Nazalɛtɪ'n,
mɔ bɛ bʋbɔlɪ yí kʋlʋwa sʋ'n? Ɔ'a hɪn. Ɔ nnʋn man ɛwa. Ɛmɔ nían lɪka mɔ bɛ tʋlɪ
yí'n.
7 Nan ɛmɔ hó bó yí menian'n-mɔ nʋn Pɪɛlɪ amannɪɛ kɛ ɔ lɛ di mʋa bɛ́ nyunnun
Galile mân nɪn anun ɛlɔ. Kɛ ɔ hanlɪn helelɪ bɛ́'n, ɛlɔ yê bɛ 'ba nwun yí ɔ."
8 Mɔ kpafɛlɛ sɔ'n hanlɪn sɔ helelɪ bɛ́ yuelɪ'n, bɛ fi sɛka nɪn anun bɛ kɔ fite. Bɛ
kɔ gua bɛ́ ja asɪ. Afɪ esulo hanlɪn bɛ́, bɛ́ nwʋn wʋsʋlɪ bɛ́ kpa. Kɛmɔ esulo hanlɪn
bɛ́ nɪn ati, bɛ ngɔ han ɛjɔlɛ bɛ ngɔ hele sʋanlan fíí.

Zozi 'ba yı yí nwʋn kele yí menian'n-mɔ
(Matie 28.9-10, Zʋan 20.11-18)

[
9 Mɔlɛ'n ngɛlɛmɔ tutun mɔ Zozi fi ewue nun tinngelı'n, ɔ lili mʋa ɔ yılı yí nwʋn
ɔ helelı Mali m'ɔ fi Magıdala'n. Mali sɔ'n, Zozi tuli yí nun wawɛ ɛtɛ nsʋ.
10 Ɔ kɔ hɔ kɔ bɔ amannıɛ kɔ hele bɛ́ mɔ bɛ nʋn Zozi sanlın nun'n. Anın bɛ́ lʋa
tɛ bɔ bɛ́ nwʋn bɛ tɛ sun yí.
11 Mɔ bɛ tılı amannıɛ'n mɔ Mali bɔlı helelı bɛ́ kɛ Zozi a tinnge nán ɔ'a nwun
yí'n, b'a nne b'a nni man.

Zozi 'ba yı yí nwʋn kele yí menian'n-mɔ anun nnyuan
(Luku 24.13-35)
12 Ɛhı anzin, Zozi kɔ yı yí nwʋn ngacile biekun ɔ kɔ hele yí menian'n-mɔ anun
nnyuan. Menian nnyuan sɔ'n-mɔ, anın bɛ lɛ kɔ nanmue nun.
13 Bɛ kɔ sa bɛ́ nzin bɛ kɔ a kɔ bɔ ɛhınlın-mɔ amannıɛ. Bɛ hanlın helelı bɛ́ a, bɛ
ngɔ le bɛ ngɔ li man biekun.

Zozi 'ba yı yí nwʋn kele yí menian bulu nʋn kʋn'n
(Matie 28.16-20, Luku 24.36-49, Zʋan 20.19-23)
14 Ɛhı anzin, anın Zozi menian bulu nʋn kʋn'n gua tɔbılı nwʋn bɛ lɛ didi. Zozi
kɔ yı yí nwʋn ɔ kɔ hele bɛ́. Ɔ kɔ tu bɛ́ nyunnun wɔ dedi'n mɔ bɛ le man yí nʋn
bɛ́ ahʋnlın ketee nın anwʋn. Ɔ sanlın kɛ, ɔ fi ewue nun tinngelı'n, amannıɛ'n
mɔ bɛ́ mɔ bɛ nwunlin yí'n bɔlı'n, ɛhınlın-mɔ a nne b'a nni man.
15 Ɛhı, Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: "Ɛmɔ hɔ́ mân'n lıka kʋalaatin, bɛ hɔ́ bɔ́
Nyanmıan Ɛjɔlɛkpa'n bɛ héle eyuadı'n.
16 Sʋanlan m'ɔ kɔ le kɔ li, m'ɔ kɔ man ɛmɔ kɔ sɔnın yí'n, ɔ 'nyan yí ti. Nan
sʋanlan mɔ ɔ'a nne ɔ'a nni man'n, yí ti 'ka nun.
17 Bɛ́ mɔ bɛ kɔ le bɛ kɔ li'n, ɛ 'nwun nyɔlıɛ mɔ bɛ 'ba yɔ'n: Bɛ 'fʋan wawɛ ɛtɛ'n-
mɔ wɔ mín dunman nun. Bɛ 'kan anıɛ nvʋfɔlɛ-mɔ.
18 Sɛ bɛ sɔ owo nun o, sɛ bɛ di ayile m'ɔ kun sʋanlan bɔbɔ a, like fíí ngɔ yɔ
man bɛ́. Sɛ bɛ fa bɛ́ sa bɛ fua nwuluwafʋɛ'n-mɔ anwʋn an, nwuluwafʋɛ'n-mɔ
'tı akpɔlɛ."

Zozi anwunno ɛfʋɛ'n
(Luku 24.50-53)
19 Mɔ yɛ́ Mın Zozi hanlın ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ yuelı'n, ɔ kɔ fʋ kɔ hɔ anwunno. Ɔ kɔ hɔ
kɔ tanlan Nyanmıan Kpili fama sʋ.
20 Zozi menian'n-mɔ kɔ hɔ kɔ bɔ Ɛjɔlɛkpa'n lıka kʋalaatin. Yɛ́ Mın kɔ jinlan bɛ́
nzin wɔ bɛ́ junman nın anun. Ɔ man bɛ yɔlı asinbɛnwʋn ninnge. Asinbɛnwʋn
ninnge sɔ'n-mɔ kele kɛ bɛ́ nʋan ɛjɔlɛ'n tı ananhɔlɛ sakpa.]

ƐJƆLƐKPA'N MƆ
LUKU HƐLƐLI'N

M'ɔ wɔ nun'n

Nwan sʋanlan dɪɛ y'ɔ le Luku? Anɪn Luku di dɔkʋtɛ junman (Kolɔsʋ 4.14). Ɔ bʋkalɪ Zozi Bɔfʋɛ Pɔlʋ (2 Timote 4.11, Filemʋn 24). Ɔ nʋn yí y'ɔ hɔlɪ Lɔmʋn kulo nɪn asʋ ɔ. Ɔ hɛlɛlɪ kalata ndɪnndɪɪn nnyuan. Nunhan kʋn y'ɔ le Ɛjɔlɛkpa ɛhɪ m'ɔ kan Zozi Kilisi anwʋn ɛjɔlɛ'n. Kalata ɛhɪnlɪn, bɛ fɛlɛ yí "Zozi mmɔfʋɛ'n-mɔ junman'n". Ɔ hɛlɛlɪ kalata nnyuan sɔ'n nwanlɪn sʋanlan kʋn. Sʋanlan sɔ'n tɪ abɪlɪba kpili kpa. Bɛ fɛlɛ yí Teofili, yí bʋ y'ɔ le kɛ "Nyanmɪan amanngʋn". Luku muonun a nnwun man Zozi yí nyɪnsʋ, nan ɔ bisalɪ bisalɪ Zozi anwʋn ɛjɔlɛ'n bɛ́ mɔ bɛ nwunlin yí bɛ́ nyɪnsʋ nɪn anwʋn ɛlɔ kʋalaaka nán ɔ'a hɛlɛ kalata kanlanman ɛhɪ.

Ɛjɔlɛkpa ɛhɪ anun, Luku lɛ kele yɛ́ kɛ Zozi tɪ mân mân'n kʋalaa Ngʋandefʋɛ. Afɪ, kɛ Zozi hanlɪn helelɪ Zase'n, yí nwan ɔ 'ba kpʋnndɛ bɛ́ mɔ b'a minlin'n-mɔ nán ɔ de bɛ́ ngʋan (19.10).

Luku falɪ Zʋan Batisi nʋn Zozi awɔlɛ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ ɔ bɔlɪ yí kalata nɪn abʋ (yí ti 1-2). Ɛsɛ ɔ lɛ kan kɛ Zʋan Batisi kpɪnlɪn sɔnɪnlɪn Zozi ɔ nʋn kɛ Abɔnsanmʋn kpɪnlɪn sɔlɪ yí nɪanlɪn nɪn anwʋn ɛjɔlɛ (3.1-4.13). Ɛsɛ Luku lɛ kan Zozi junman'n m'ɔ lili yí Galile mân nun nɪn anwʋn ɛjɔlɛ (4.14-9.50). Galile mân nun, Zozi bɔlɪ Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anwʋn Ɛjɔlɛkpa'n, ɛsɛ ɔ manlɪn nwuluwafʋɛ dɔʋn anwʋn salɪ. Zozi fɛlɛlɪ menian bulu nʋn nnyuan yí nwʋn. Ɔ sʋanlɪn bɛ́ maan bɛ́ kʋsʋ bɛ hɔlɪ bɔlɪ Ɛjɔlɛkpa'n, ɛsɛ bɛ manlɪn nwuluwafʋɛ'n-mɔ anwʋn salɪ. Ɛhɪ anzin, Luku lɛ kele yɛ́ kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ mɔ Zozi falɪ Zoluzalɛmʋn atɪn'n (9.51-19.28). Zozi yɪlɪ menian abulasʋ nʋn nnyuan biekun ɔ sʋanlɪn bɛ́ nnyuan nnyuan kɛ bɛ lí mʋa lɪka kʋalaa mɔ yí muonun ɔ 'ba sɪn'n. Zozi buli anyɪnndala dɔʋn ɔ heheleli menian'n-mɔ Nyanmɪan ninnge. Ɛjɔlɛkpa nɪn agualɪɛ nun, Luku man yɛ́ nwun yí kɛ Zozi juli Zoluzalɛmʋn. Ɛbɛlɛ Zufʋ mgbain'n-mɔ mianlɪn Lɔmʋn kʋnmanna Pilatɪ maan bɛ hunlin Zozi kʋlʋwa sʋ. Yí cɪan nsan nɪn asʋ, Zozi fi ewue nun tinngelɪ, ɔ yɪlɪ yí nwʋn helelɪ yí menian'n-mɔ, ɛsɛ ɔ fʋlɪ hɔlɪ nyanmɪansʋ (19.28-24.53).

1 Kpain Teofili,
Ninnge mgbili mgbili'n mɔ Nyanmɪan a yɔ wɔ yɛ́ afian ɛwa'n, menian dɔʋn
a bɔ yí bʋ bɛ lɛ kɛlɛ ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ.
2 Bɛ́ mɔ bɛ nwunlin ninnge sɔ'n-mɔ abʋbɔ nun, mɔ bɛ yɪlɪ bɛ́ kɛ bɛ hán
Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n, ɛjɔlɛ mɔ bɛ hanlɪn bɛ helelɪ yɛ́'n, yí fɔ́ʋ́n yê menian'n-
mɔ hɛlɛlɪ nɪn ɔ.
3 Yí ti, mín kʋsʋ, m'an bisa bisa nun m'an nwun yí fɔ́ʋ́n kɛ ɛjɔlɛ'n kpɪnlɪn bɔlɪ
yí bʋ ngɛlɛmɔ nun'n. M'an nɪan an, anɪn Kpain, ɔ tɪ kpa kɛ mɪn kɛlɛ wɔ́ mɪn sʋsɔ
sʋ mɪn kan ɛjɔlɛ sɔ'n mɪn kele wɔ́.
4 Mɪɪn kɛlɛ kalata ɛhɪ mɪn nwan wɔ́ maan ɛ nwun yí kɛ ɛjɔlɛ'n mɔ a tɪ'n tɪ
ananhɔlɛ sakpa.

Nyanmɪansʋ bɔfʋɛ Gabiliyɛ 'ba han

Zʋan Batisi awɔlɛ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ

5 Ɛhɪ, belemgbin Elɔdɪ m'ɔ sie Zude mân'n bɛlɛ sʋ, anɪn bian kʋn wɔ ɛbɛlɛ.
Bian sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Zakali. Ɔ tɪ Nyanmɪan tɛɛyɪfʋɛ wɔ tɛɛyɪfʋɛ Abia fâ nɪn anun.
Bɛ fɛlɛ yí yɪ nɪn Elizabɛtɪ, ɔ fi Nyanmɪan tɛɛyɪfʋɛ kpain Aalʋn afilie nɪn anun.
6 Bɛ́ menian nnyuan'n, bɛ tɪ fɔ́ʋ́n wɔ Nyanmɪan anyunnun. Bɛ́ nyɪn sɔ
Nyanmɪan. Bɛ di yí mala nɪn asʋ.

7 Nan kʋsʋ bɛ wʋlı man baa fíí, ɔ sanlın kɛ Elizabɛtı tı mʋta, ɛsɛ bɛ́ menian
nnyuan'n b'a yɔ mgbain.
8 Cıan kʋn, anın Zakali lɛ di yí tɛɛyıɛ junman'n wɔ Nyanmıan anyunnun, afı
anın Nyanmıan junman elie nın a tʋ bɛ́ fâ dıɛ'n.
9 Kɛ bɛ́ mala'n kele'n, ɔ di kɛ bɛ cʋın tondo nán bɛ yı sʋanlan'n mɔ ɔ 'yala
alufanlan'n wɔ Nyanmıan sua nın anun lıka mɔ bɛ yala yí'n. Bɛ hyʋınlın tondo
nın an, bɛ kɔ yı Zakali. Zakali kɔ hɔ kɔ wʋlʋ Nyanmıan sua nın anun, ɔ kɔ bɔ yí
junman nın abʋ.
10 Mɔ ɔ 'yala alufanlan'n, anın menian'n-mɔ kʋalaa gua awulo ɛfan bɛ lɛ yɔ
asɔnın bɛ man bɛ́ nwʋn.
11 Ɛbɛlɛ ala, yɛ́ Mın bɔfʋɛ'n kʋn kɔ yı yí nwʋn kɔ hele Zakali. Bɔfʋɛ sɔ'n jin
tɔbılı'n mɔ bɛ yala alufanlan'n sʋ'n fama sʋ ɛbɛlɛ.
12 Mɔ Zakali nwunlin yí'n, yí kunnun kɔ tı yí, ɛsɛ esulo kɔ han yí.
13 Bɔfʋɛ'n nwan: "Zakali, n'ɛ sulo! Nan Nyanmıan Kpili a tie wɔ́ nzɛlɛ'n. Wɔ́
yı Elizabɛtı 'ba wʋ baa belenzua kʋn man wɔ́. Baa sɔ'n, tʋn yí Zʋan.
14 Ɛ 'ba li yí nwʋn fɛ kpa, menian dɔʋn kʋsʋ 'ba li yí awɔlɛ nın anwʋn ndutue.
15 Ɔ sanlın kɛ ɔ 'ba yɔ sʋanlan kpili wɔ yɛ́ Mın anyunnun. Baa sɔ'n, ɔ mma
nnʋn man divın anaan nzan sɛlɛ ngacile biala. Bɛ 'wʋ yí a, anın Nyanmıan
Wawɛ Nwannzan-nwannzan wɔ yí nun kpa.
16 Ɔ 'cʋın Izalayɛ amma'n-mɔ dɔʋn ba yɛ́ Mın m'ɔ tı bɛ́ Nyanmıan nın anwʋn
biekun.
17 Ɔ le kpɔmanfʋɛ *Eli ajʋnlın'n nʋn yí tunmin'n, yí muonun ɔ 'di kpɔman wɔ
Nyanmıan anyunnun ɔ sesie sıɛ'n-mɔ nʋn bɛ́ mma'n-mɔ afian. Ɔ 'man bɛ́ mɔ bɛ́
nyın nzɔ man Nyanmıan'n nwun ngɛlɛ kɛ sɛsɛfʋɛ'n-mɔ. Ɔ 'man menian'n-mɔ
sesie bɛ́ nwʋn bɛ nwʋnndɛ yɛ́ Mín."
18 Zakali kɔ bisa bɔfʋɛ'n kɛ: "Anın, mın 'yɔ sɛ nán m'an nwun yí ananhɔlɛ. Ɔ
sanlın kɛ mín muonun, m'an yɔ awʋlʋwa. Mín yı kʋsʋ a yɔ awʋlʋwa."
19 Bɔfʋɛ'n nwan: "Bɛ fɛlɛ mín Gabiliyɛ. Mín yê mın jinlan Nyanmıan
anyunnun mın sʋ yí ɔ. Ɔ'a sʋan mín kɛ m mála n gán ɛjɔlɛ fɛ ɛhı n géle wɔ́.
20 Mɛlɛ'n ju a, mín nʋan ɛjɔlɛ'n 'kpın sʋ. Nan kʋsʋ, kɛmɔ a nne man ɛjɔlɛ sɔ nın
a nni man'n, ɛ 'ba tɔ amunle, ɛ ngɔ hʋala man jʋjɔ dede ɔ 'ju tɛmʋn mɔ ɛjɔlɛ'n
mɔ m'an han'n kɔ kpın sʋ'n."
21 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, menian'n-mɔ gua awulo ɛwa b'a nwʋnndɛ dede ɔ'a sin bɛ́
nwʋn kɛ Zakali fi Nyanmıan sua nın anun nvite man ɔ.
22 Nan mɛlɛ mɔ afı Zakali fi Nyanmıan sua nın anun fitelı'n, ɔ a ngʋala man
ɛjɔlɛ kan kele bɛ́. Menian'n-mɔ kɔ nwun kɛ like a fite yí Nyanmıan sua nın
anun ɛlɔ. Ɔ 'kan ɛjɔlɛ'n kele bɛ́ a, ɔ le yí sa, afı yí nʋan a muan.
23 Mɔ Zakali yuelı Nyanmıan awulo nın anun junman'n di'n, ɔ kɔ sa kɔ hɔ yí
kulo.
24 Mɔ Zakali salı hɔlı'n, ɔ'a njɛ man biala, yí yı Elizabɛtı kɔ nwʋnnzɛ. Elizabɛtı
kɔ fa yí nwʋn kɔ fıa dede sala nnun. Yí nwan:
25 "Yɛ́ Mın a nwun mín nwʋn anwunnvoe. Ɔ'a le mín fi anyunnunguasıɛ'n
m'ɔ kan mín wɔ menian'n-mɔ anyunnun nın anun."

Nyanmıansʋ bɔfʋɛ Gabiliyɛ 'ba han

Zozi Kilisi awɔlɛ nın anwʋn ɛjɔlɛ

26 Mɔ Elizabɛtı nwʋnnzɛlı m'ɔ lili sala nsian'n, yí sala nsian nın asʋ,
Nyanmıan kɔ sʋan yí bɔfʋɛ Gabiliyɛ talua muan kʋn anwʋn Galile mân nın
anun kulo'n kʋn asʋ. Bɛ fɛlɛ kulo sɔ'n Nazalɛtı.
27 Talua muan sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Mali. Yí hun y'ɔ le Zozɛfʋ m'ɔ fi belemgbin
Davidi afilie nın anun'n. Zozɛfʋ nʋn yí lalı man lé. Afı ɔ falı man Mali atɔnvɔlɛ.

28 Bɔfʋɛ'n kɔ wʋlʋ lıka mɔ Mali wɔ'n, yí nwan: “Mali, ahın o! Yɛ́ Mın a yeyila
wɔ́ sʋ, ɔ nʋn wɔ́ tı.”
29 Ɛjɔlɛ sɔ'n kɔ man Mali ati anun kɔ yɔ yí sısakaa. Ɔ lɛ bisa yí nwʋn kɛ ahın
ebisa sɔ ɛhı abʋ y'ɔ le benin?
30 Ɛhı a, bɔfʋɛ'n nwan: “Mali, n'ɛ sulo! Nan Nyanmıan a yeyila wɔ́ sʋ.
31 Ɛ 'ba nwʋnnzɛ ɛ wʋ baa belenzua kʋn. Tʋn baa sɔ'n Zozi.
32 Ɔ 'ba yɔ sʋanlan kpili kpa, bɛ 'ba fɛlɛ yí Nyanmıan Kpili m'ɔ wɔ anwunno
anwunno ɛlɔ nın Awa. Yɛ́ Mın Nyanmıan 'ba man ɔ di belemgbin kɛ yí nan
Davidi.
33 Ɔ 'sie Izalayɛ amma'n-mɔ mɛlɛ biala. Yí mɛlɛ'n le man ayuelıɛ.”
34 Mali kɔ bisa bɔfʋɛ'n kɛ: “Anın, ɔ 'yɔ sɛ nán ɔ'a yɔ sɔ, mɔ mın nzı man
bian'n?”
35 Bɔfʋɛ'n nwan: “Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n 'ba wʋlʋ wɔ́ nun yɛ̂
Nyanmıan Kpili m'ɔ wɔ anwunno anwunno ɛlɔ'n 'ba fa yí tunmin'n butu
wɔ́ sʋ. Yí sɔ ati, baa nwannzan-nwannzan'n mɔ ɛ 'ba wʋ yí'n, bɛ 'ba fɛlɛ yí
Nyanmıan Awa.
36 Nıan, Elizabɛtı m'ɔ tı wɔ́ abie'n, yí m'ɔ tı mʋta m'ɔ ngʋala man baa wʋ'n,
sunnzun mɔ ɔ'a yɔ kpain, ɔ'a nwʋnnzɛ, yí sala nsian ahı.
37 Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan kʋala like biala yɔ.”
38 Mali nwan: “N dı yɛ́ Mın afanıan, mɔ a han'n, man ɔ yɔ́ sɔ mán mín.” Kɛ ɔ
hanlın sɔ yuelı'n yɛ̂ bɔfʋɛ'n hɔlı ɔ.

Mali 'ba hɔ fua Elizabɛtı anwʋn.

39 Ɛhı anzin, ɛcıan kʋn Mali kɔ jasʋ ɔ kɔ han yí nwʋn ɔ kɔ hɔ kɔ fua Zakali nʋn
Elizabɛtı anwʋn bɛ́ kulo nın asʋ. Kulo sɔ'n wɔ Zude mân nın anun mmʋka'n-
mɔ afian.
40 Mɔ Mali juli ɛbɛlɛ'n, ɔ kɔ wʋlʋ bɛ́ awulo nın anun ɔ kɔ bisa Elizabɛtı ahın.
41 Mɔ Elizabɛtı tılı Mali ahın ebisa'n, baa'n m'ɔ la yí kunnun'n kɔ han yí nwʋn.
Ɛbɛlɛ ala, Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kɔ wʋlʋ Elizabɛtı anun. Nán ɔ'a tıan
sɛlɛ ɔ'a se kɛ:
42 “Nyanmıan a yeyila wɔ́ sʋ a tala mmalasua'n-mɔ kʋalaatin. Yí nyila'n kan
baa'n mɔ ɛ lɛ 'ba wʋ yí'n.
43 Mín muonun, n dı mín dıɛ sɛ mɔ yɛ̂ mín Mın anin'n ba ɔ fua mín nwʋn ɔ?
44 Nıan, mɛlɛ mɔ ɛ bisalı mín ahın nın ala, baa'n m'ɔ la mín kunnun'n kɔ li fɛ
ɔ kɔ han yí nwʋn.
45 Nyila hán wɔ́ Mali. Afı a le a li kɛ yɛ́ Mın Anʋan Ɛjɔlɛ'n mɔ ɔ'a han ɔ'a hele
wɔ́'n 'kpın sʋ sakpa!”

Mali 'ba yı Nyanmıan ayɛ

46 Mali nwan:
“Mın 'yı yɛ́ Mın ayɛ.
47 Mın di Nyanmıan m'ɔ tı mín Ngʋandefʋɛ nın anwʋn fɛ.
48 Ɔ sanlın kɛ mín kanga nun,
ɔ'a tʋ yí nyın mín afan ɔ'a yeyila mín sʋ.
Ɔ fi ɛnɛ m'ɔ kɔ'n, menian'n-mɔ kʋalaa 'ba han kɛ
Nyanmıan a yeyila mín sakpa.
49 Ɔ sanlın kɛ Tunminfʋɛ Nyanmıan Kpili a yɔ
ninnge mgbili mgbili a man mín.
Yí dunman'n tı nwannzan-nwannzan.
50 Bɛ́ mɔ bɛ man yí anyınnzɔ'n,
ɔ 'nwun bɛ́ nwʋn anwunnvoe mɛlɛ biala anun.
51 Ɔ'a yı yí tunmin asa'n ɔ'a hele atubɛnwʋn mma'n-mɔ
ɔ'a gua bɛ́ ebolo.
52 Ɔ'a tu mmelemgbin'n-mɔ bɛ́ bia'n-mɔ asʋ,

ɔ'a man ehiannin mma'n-mɔ lıka kpa a tanlan.
53 Ɔ'a man yalɛfʋɛ'n-mɔ akʋ a yi,
ɔ'a fʋan esikafʋɛ'n-mɔ maan bɛ le bɛ́ sa to b'a hɔ.
54 Ɔ'a bʋka Izalayɛ mân'n m'ɔ sʋ yí'n.
Yí lʋa a nvi man ye'n
55 mɔ ɔ 'yɔ Abalahamʋn nʋn yí sasʋ'n-mɔ cıan daa'n.
Ɔ sanlın kɛ ɔ falı bɔlı yɛ́ nan-mɔ anɔhʋba."
56 Mɔ Mali hanlın sɔ yuelı'n, ɔ lili kɔ yɔ sala nsan Elizabɛtı anwʋn ɛbɛlɛ kʋalaaka nán ɔ'a sa ɔ'a hɔ yí kulo.

Zʋan Batisi awɔlɛ'n

57 Ɔ wɔ ɛbɛlɛ dede Elizabɛtı cıan kɔ ju. Ɔ 'kɔ a wʋ a, ɔ kɔ wʋ baa belenzua kʋn.
58 Menian mɔ bɛ nʋn bɛ́ mantan mantan sʋ'n nʋn yí nwʋn amma'n-mɔ mɔ b'a nwun junman kpili'n mɔ yɛ́ Mın a li a man Elizabɛtı'n, bɛ nʋn yí kɔ li yí nwʋn fɛ.
59 Mɔ Baa'n lili mɔlɛ kʋn'n, bɛ kɔ a kɔ kpɛ yí mmian nun. Bɛ́ nwan bɛ 'fa yí sı Zakali dunman'n bɛ tʋn yí.
60 Yí nin nwan: "Cɛcɛ, nán bɛ fɛlɛ yí Zakali, nan ɔ li Zʋan."
61 Bɛ́ nwan: "Nwan yê ɔ li Zʋan wɔ́ afilie nın anun mɔ yí ti yê bɛ 'tʋn yí sɔ'n?"
62 Bɛ le bɛ́ sa bɛ kɔ bisa yí sı kɛ: "Nan wɔ́ wa'n, wɔ́ nwan ɔ li sɛ kpa?"
63 Ɛbɛlɛ ala, Zakali kɔ bisa tabʋa kaan kʋn ɔ kɔ hɛlɛ sʋ kɛ: "Mín wa'n li Zʋan." Ɛjɔlɛ sɔ'n kɔ sin bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwʋn.
64 Kɛ ɔ hɛlɛlı yuelı ala, Nyanmıan kɔ tike yí nʋan'n. Zakali kɔ kuku yí nın sʋ ɔ kɔ yı Nyanmıan ayɛ.
65 Ɛbɛlɛ ala, esulo kɔ han bɛ́ mɔ bɛ nʋn Zakali mantan mantan sʋ'n, ɛbɛlɛ mân sɔ nın anun menian'n-mɔ kʋalaa kɔ tı ɛjɔlɛ sɔ'n.
66 Bɛ́ nun kʋn biala m'ɔ kɔ tı ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ jʋnlın dede a, ɔ bisa yí nwʋn kɛ: "Baa sɔ'n, nzu sʋanlan dıɛ yê ɔ 'kaci ɔ?" Bɛ lɛ kan sɔ, ɔ sanlın kɛ bɛ́ kʋalaa bɛ nwun yí kɛ yɛ́ Mın tunmin'n wɔ baa nın anun sakpa.

Zakali 'ba yı Nyanmıan ayɛ

67 Mɔ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n wʋlʋlı Zʋan ası Zakali anun'n, ɛ 'nwun ɛjɔlɛ m'ɔ hanlın'n:
68 "Bɛ mán yɛ yí yɛ́ Mın
m'ɔ tı Izalayɛ amma'n-mɔ Nyanmıan nın ayɛ.
Ɔ sanlın kɛ ɔ'a nıan yí menian'n-mɔ ɔ'a le bɛ́ ti.
69 Ɔ'a man ngʋandefʋɛ kpili kʋn a fite
belemgbin *Davidi m'ɔ tı yí akʋa nın afilie nın anun.
70 Ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ lili mʋa
ɔ manlın yí anwʋntıɛ mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ hanlın yí daba.
71 Ɔ bɔlı yɛ́ anɔhʋba kɛ
ɔ 'ba le yɛ́ fi yɛ́ mgbɔfʋɛ'n-mɔ asa nun,
72 ɔ 'nwun yɛ́ nan-mɔ anwʋn anwunnvoe,
ɛsɛ ɔ 'kacı yí nyıhyɛ nwannzan-nwannzan'n
m'ɔ nʋn yɛ́ hyıhyɛlı'n.
73 Nyanmıan hanlın ndâ yɛ́ nan Abalahamʋn anyunnun kɛ
74 ɔ 'de yɛ́ fi yɛ́ mgbɔfʋɛ'n-mɔ asa nun,
maan yɛ sʋ yí ahʋnmınkan nun,
75 ɛsɛ yɛ 'nanndı nwannzan-nwannzan
yɛ yɔ like m'ɔ tı sɛsɛ cıan biala wɔ yí nyunnun.
76 Nan wɔ́ dıɛ, mín wa, bɛ 'ba fɛlɛ wɔ́
Nyanmıan Kpili m'ɔ wɔ anwunno anwunno ɛlɔ'n kpɔmanfʋɛ.
Ɔ sanlın kɛ ɛ 'ba nanndı yɛ́ Mın anyunnun

nán ɛ sesie yí atɪn'n,
77 ɛsɛ ɛ 'man yí menian'n-mɔ nwun yí kɛ
ɔ 'ba fa bɛ́ ɛtɛ'n-mɔ ce bɛ́ ɔ de bɛ́ ngʊan.
78 Yɛ́ Nyanmɪan'n sɪ anwunnvoe, ɛsɛ ɔ tɪ kpa sʊnman.
Ɔ 'ba man anwunno kanlannɪɛ'n ta yɛ́ nwʊn.
Kanlannɪɛ sɔ'n tɪ kɛ sɛnzɛ m'ɔ lɛ fite ɔ.
79 Ɔ 'man ɔ ta bɛ́ mɔ bɛ tɪ awosin nɪn anun
ɔ nʊn ewue asa abʊ nɪn anwʊn.
Ɔ 'man ɔ kele yɛ́ atɪn'n m'ɔ man bɛ nyan alʊacɪcɪɛ'n."
80 Anɪn batʊnman'n lɛ nyin ɛsɛ anɪn yí ti lɛ tin. Ɔ kɔ tanlan ɛwâ nɪn anun ɛlɔ.
Ɔ wɔ ɛlɔ dede tɛmʊn'n juli ɔ bɔlɪ yí bagua nun junman nɪn abʊ Izalayɛ amma'n-mɔ afian.

2

Zozi awɔlɛ'n
(Matie 1.18-25)

1 Mɛlɛ sɔ nɪn anun, belemgbin kpain'n mɔ bɛ fɛlɛ yí *Sezaa Ogusɪtɪ'n kɔ man atɪn kɛ bɛ há bɛ́ kʊalaa mɔ bɛ wɔ *Lɔmʊn ɛhɪnlɪn mân nɪn anun'n.
2 Mɔ alimʊa menian ɛha sɔ'n 'ju sʊ'n, anɪn Kiliniusɪ tɪ kʊnmanna wɔ Sili mân nɪn anun.
3 Ɔ sɛ kɛ anɪn sʊanlan kʊn biala kɔ yí kulo maan bɛ kɛlɛ yí dunman.
4 Zozɛfʊ kʊsʊ fi Nazalɛtɪ, Galile mân nɪn anun, ɔ kɔ hɔ Zude mân nɪn anun kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Betelehɛmʊn nɪn asʊ, lɪka mɔ bɛ wʊlɪ belemgbin Davidi'n. Ɔ sanlɪn kɛ Zozɛfʊ muonun tɪ Davidi afilie nɪn anun sʊanlan.
5 Ɔ nʊn yí yɪ Mali bɛ 'kɔ a man bɛ kɛlɛ bɛ́ dunman.
6 Mɛlɛ sɔ nɪn anun, anɪn Mali lɛ nwʊnnzɛ.
7 Nan mɔ bɛ juli Betelehɛmʊn'n, nán yí kʊ a han yí, ɔ'a wʊ. Ɔ 'wʊ yí bamuan baa nɪn an, ɔ kɔ wʊ belenzua kʊn. Ɔ kɔ fa ɛtanlan kɔ fʊfɔ yí nwʊn, ɔ kɔ la yí abalanda nɪn anun lɪka kʊn. Ɔ sanlɪn kɛ sua sɔ'n tɪ dabɛlɛ kʊn nʊn abalanda. Dabɛlɛ nɪn anun an, b'a sike sʊanlan. Abalanda nɪn an, b'a hye nun nnyuan. Ɔ le menian'n-mɔ lɪka yê naan'n-mɔ kʊsʊ dɪɛ. Lɪka'n mɔ naan'n-mɔ didi'n, ɛbɛlɛ yê b'a sesie adɔman'n dabɛlɛ nɪn ɔ.

Nyanmɪansʊ bɔfʊɛ kʊn 'ba fite mmʊa ɛnɪanfʊɛ'n-mɔ

8 Kɔngɔɛ sɔ kʊnmgba'n, anɪn mmʊa ɛnɪanfʊɛ mmie-mɔ wɔ Betelehɛmʊn anwʊn ɛbɛlɛ ebo kʊn asʊ. Menian sɔ'n-mɔ da ɛlɔ, bɛ sisa bɛ́ mmʊa'n-mɔ.
9 Ɛbɛlɛ ala, nyanmɪansʊ bɔfʊɛ kʊn kɔ fite bɛ́, yɛ́ Mɪn anunminnyanmʊn'n kɔ ta kɔ si kɔ yia bɛ́. Esulo kpili kpa kɔ han bɛ́.
10 Bɔfʊɛ'n nwan: "Nán bɛ sulo! Ɔ sanlɪn kɛ, mɪn 'ba han ɛjɔlɛ kpa kʊn mɪn kele ɛmɔ. Ɛjɔlɛ kpa sɔ'n 'ba man mân'n kʊalaa di fɛ kpa.
11 Ɛnɛ kɔngɔɛ, b'a wʊ Ngʊandefʊɛ'n wɔ Davidi kulo nɪn asʊ b'a man ɛmɔ. Ngʊandefʊɛ sɔ'n, y'ɔ le *Kilisi'n m'ɔ tɪ yɛ́ Mɪn'n.
12 Nzɔlɛ'n mɔ ɛmɔ 'fa bɛ nwun yí'n, y'ɔ le ɛhɪ: Baa sɔ'n, b'a fa ɛtanlan b'a fʊfɔ yí nwʊn b'a tʊ yí abalanda nɪn anun lɪka mɔ naan'n-mɔ didi'n."
13 Kɛ ɔ 'kan sɔ nɪn ala, nyanmɪansʊ mmɔfʊɛ mmiekun-mɔ dɔʊn kpa kɔ a kɔ bʊka yí sʊ, bɛ́ kʊalaa, bɛ lɛ yɪ Nyanmɪan ayɛ.
14 Bɛ́ nwan:
"Anunminnyanmʊn hán Nyanmɪan m'ɔ wɔ anwunno anwunno ɛlɔ'n.
Ɔ kulo asɪɛ nɪn asʊ ɛwa menian'n-mɔ.
Ɔ'a man bɛ́ lʊa a cɪcɪ bɛ́ nwʊn."

Mmʊa ɛnɪanfʊɛ'n-mɔ 'ba hɔ Betelehɛmʊn

15 Mɔ nyanmɪansʊ mmɔfʊɛ'n-mɔ hanlɪn ɛjɔlɛ sɔ'n yuelɪ mɔ bɛ salɪ fʊlɪ nyanmɪansʊ'n, mmʊa ɛnɪanfʊɛ'n-mɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ nwʊn kɛ: "Bɛ mán yɛ

hɔ́ Betelehɛmʊn, nán yɛ hɔ́ nían like'n mɔ yɛ́ Mɪn a han yí nwʊn ɛjɔlɛ a hele yɛ́'n yɛ́ nyɪnsʊ.”
16 Ɛbɛlɛ ala, bɛ kɔ han bɛ kɔ gua sʊ, bɛ́ nʊan y'ɔ le Betelehɛmʊn. Sakpa kʊsʊ, bɛ kɔ hɔ kɔ tʊ Mali nʊn Zozɛfʊ nʊn baa adɔman'n. Adɔman'n la abalanda nɪn anun ɛbɛlɛ, lɪka mɔ naan'n-mɔ didi'n.
17 Mɔ mmʊa ɛnɪanfʊɛ'n-mɔ juli ɛlɔ, mɔ bɛ nwunlin baa'n yuelɪ'n, bɛ kɔ han ɛjɔlɛ'n mɔ bɔfʊɛ'n walɪ hanlɪn yí batʊnman nɪn anwʊn'n kʊalaa kɔ hele bɛ́.
18 Ɛjɔlɛ sɔ'n mɔ bɛ hanlɪn'n kɔ sin menian'n-mɔ mɔ bɛ wɔ ɛbɛlɛ'n kʊalaa anwʊn.
19 Yí kʊalaa mɔ bɛ hanlɪn'n, Mali falɪ sielɪ yí ti anun, tɛmʊn biala ɔ jʊnlɪn yí nwʊn.
20 Mɔ mmʊa ɛnɪanfʊɛ'n-mɔ hanlɪn ɛjɔlɛ sɔ'n yuelɪ'n, bɛ kɔ sa bɛ kɔ hɔ. Bɛ 'kɔ a, anɪn bɛ lɛ kannvʊ Nyanmɪan bɛ yɪ yí ayɛ wɔ ɛjɔlɛ'n mɔ b'a tɪ mɔ b'a nwun yí nɪn anwʊn. Ɔ sanlɪn kɛ yí kʊalaa yɔlɪ kɛ bɔfʊɛ'n kpɪnlɪn hanlɪn helelɪ bɛ́'n.

Zozi dunman ɛtʊan'n

21 Ɔ wɔ ɛbɛlɛ dede mɔ adɔman'n nyanlɪn mɔlɛ kʊn'n, anɪn ɔ di kɛ bɛ kpɛ yí mmian nun. Bɛ kɔ kpɛ yí mmian nun'n bɛ kɔ tʊn yí Zozi. Dunman sɔ'n, bɔfʊɛ'n lili mʊa bɔlɪ helelɪ Mali kʊalaaka nán ɔ'a nwʊnnzɛ.

Bɛ 'ba fa Zozi bɛ kele yɛ́ Mɪn

22 Ɛhɪ anzin, mɔ Mali efian etue tɛmʊn'n juli'n, kɛ Moyizɪ mala'n kpɪn kele'n, Zozɛfʊ nʊn Mali bɛ kɔ fa baa'n kɔ hɔ Zoluzalɛmʊn. Bɛ 'kɔ a fa yí bɛ kele yɛ́ Mɪn.
23 Ɔ sanlɪn kɛ b'a hɛlɛ wɔ yɛ́ Mɪn mala nɪn anun kɛ: *Bamuan baa belenzua biala mɔ bɛ kɔ wʊ yí'n, bɛ fá yí bɛ wúla Nyanmɪan asa nun.*
24 Bɛ kɔ yɪ Mali ati tɛɛ'n mɔ yɛ́ Mɪn mala'n kele'n kʊsʊ. Tɛɛ sɔ'n, bɛ 'yɪ a, *bɛ le abubule nnyuan anaan mɔlɔnʊnman nnyuan.*

Simeʊn nʊn Hanna

25 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anɪn bian kʊn wɔ Zoluzalɛmʊn kulo nɪn asʊ ɛbɛlɛ. Bian sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Simeʊn. Ɔ tɪ sʊanlan kpa ɛsɛ ɔ man Nyanmɪan anyɪnnzɔ kpa. Ɔ tɪ ɔ lɛ nwʊnndɛ sʊanlan'n mɔ ɔ 'ba ɔ de Izalayɛ ati'n. Nyanmɪan Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n wɔ yí nun.
26 Wawɛ'n kɔ han kɔ hele yí kɛ ɔ 'nwun yɛ́ Mɪn Kilisi'n kʊalaaka nán ɔ'a wu.
27 Cɪan mɔ Zozɛfʊ nʊn Mali bɛ 'fa baa'n bɛ kele yɛ́ Mɪn kɛ mala'n kele'n, Nyanmɪan Wawɛ'n kɔ hyʊɪn Simeʊn ɔ nʊn yí kɔ a Nyanmɪan awulo nɪn anun ɛbɛlɛ.
28 Ɔ kɔ a kɔ tʊ bɛ́, ɔ kɔ le baa'n kɔ tʊ yí sa sʊ, ɔ kɔ la Nyanmɪan asɪ. Yí nwan:
29 “Sian'n, yɛ́ Mɪn, wɔ́ anɔhʊba nɪn a kpɪn sʊ.
Yí ti, yaci wɔ́ akʊa'n maan ɔ wú ahʊnmɪnkan nun.
30 Ɔ sanlɪn kɛ m'an nwun sʊanlan'n mɔ ɔ 'de yɛ́ ti'n,
31 mɔ a hyɪhyɛ a sʊan yí mân'n kʊalaa anyunnun'n.
32 Sʊanlan sɔ'n tɪ kanlannɪɛ.
Yí yê ɔ 'ba man mân mân'n kʊalaa nwun wɔ́ ɔ.
Ɛsɛ ɔ 'ba man Izalayɛ
m'ɔ tɪ wɔ́ mân'n nyan anunminnyanmʊn.”
33 Zozi anwʊn ɛjɔlɛ'n mɔ anɪn Simeʊn lɛ kan'n kɔ sin Zozɛfʊ nʊn Mali anwʊn.
34 Simeʊn kɔ yeyila bɛ́ sʊ. M'ɔ yeyilalɪ bɛ́ sʊ yuelɪ'n, ɔ kɔ fɛlɛ Zozi anin Mali, yí nwan: “Nɪan, baa ɛhɪ mɔ Nyanmɪan a yɪ yí'n, ɔ 'ba man Izalayɛ menian dɔʊn fin asɪ, ɔ 'man dɔʊn kʊsʊ jasʊ. Ɔ tɪ nzɔlɛ, menian'n-mɔ 'ba su yí nwʊn akpʊlʊwa.
35 Ɔ 'ba man bɛ nwun menian dɔʊn ahʊnlɪn nɪn anun ɛjɔlɛ'n yuein. Nan wɔ́ dɪɛ, m mo, yalɛ 'ba han wɔ́ ɛkala'n kɛ sʊanlan mɔ b'a wɔ yí dadɪɛ ɔ.”
36 Mɛlɛ sɔ nɪn anun, anɪn Nyanmɪan kpɔmanfʊɛ balasua kʊn wɔ ɛbɛlɛ. Bɛ fɛlɛ yí Hanna. Yí sɪ y'ɔ le Fanuɛ m'ɔ fi Azɛɛ afilie nɪn anun'n. Balasua sɔ'n tɪ sʊanlan

kpain kpa. Yí talua nun, ɔ jalı belenzua kʊn, ɔ nʊn yí bɛ lili afʊɛ nsʊ yê belenzua sɔ'n wuli ɔ.
37 Kɛ ɔ yɔlı sɔ'n, Hanna a nja man bian kʊ́n. Ɔ wɔ ɛbɛlɛ dede ɔ lili afʊɛ abulaɔcʊɛ nʊn nnan. Bala sɔ'n kulo Nyanmıan ɛjɔlɛ kpa. Tɛmʊn biala, kɔngɔɛ o, eyue o, ɔ wɔ Nyanmıan awulo nın anun ɔ sʊ Nyanmıan ɔ ci cıan, ɛsɛ ɔ sɛlɛ Nyanmıan.
38 Mɔ Simeʊn anʊan 'tɔ ala, Hanna kʊsʊ kɔ fite ɛbɛlɛ. Ɔ kɔ la Nyanmıan ası. M'ɔ yuelı'n, ɔ kɔ sʊsɔ sʊ kɔ han baa nın anwʊn ɛjɔlɛ ɔ kɔ hele bɛ́ kʊalaa mɔ bɛ lɛ nwʊnndɛ kɛ Nyanmıan lé Zoluzalɛmʊn amma'n-mɔ ati'n.

Zozɛfʊ nʊn Mali nʊn Zozi 'ba sa kɔ Nazalɛtı

39 Mɔ Zozɛfʊ nʊn Mali yuelı ninnge'n mɔ yɛ́ Mın mala'n kele'n kʊalaa yɔ'n, bɛ kɔ sa bɛ kɔ hɔ bɛ́ kulo Nazalɛtı. Kulo sɔ'n wɔ Galile mân nın anun.
40 Anın baa'n lɛ nyin, ɔ lɛ yɔ sʊanlan. Ɔ tı bɛngɛlɛfʊɛ ɛsɛ anın Nyanmıan lɛ yeyila yí sʊ kɔ.

Zozi 'ba nyan afʊɛ bulu nʊn nnyuan

41 Afʊɛ daa Zozi ası nın yí nin, bɛ kɔ Zoluzalɛmʊn, bɛ kɔ li Zufʊ'n-mɔ fɛtı'n mɔ bɛ fɛlɛ yí *Pakı'n.
42 Kɛmɔ afʊɛ daa bɛ kɔ'n, mɔ Zozi lili afʊɛ bulu nʊn nnyuan'n, bɛ nʊn yí kɔ hɔ fɛtı sɔ nın elie.
43 Mɔ bɛ lili fɛtı'n yuelı'n, yí sı nʊn yí nin kɔ sa kɔ hɔ. Zozi kɔ ha Zoluzalɛmʊn. Yí sı nʊn yí nin ngɔ nwun man nun.
44 Bɛ jʊnlın kɛ Zozi wɔ bɛ́ mɔ bɛ nʊn bɛ́ lɛ kɔ nın anun bie. Bɛ kɔ nanndı cıan kʊn atın asannan nán b'a kpʊnndɛ yí bɛ́ nwʊn amma nʊn bɛ́ manngʊn'n-mɔ afian.
45 Bɛ kpʊnndɛlı yí dede a, bɛ ngɔ nwun man yí. Bɛ kɔ sa bɛ kɔ hɔ Zoluzalɛmʊn, bɛ 'kɔ a kpʊnndɛ yí.
46 Yí cıan nsan nın asʊ, bɛ 'kɔ a ju a, anın Zozi tı Nyanmıan awulo nın anun *mala nın asʊ mgbain'n-mɔ afian, ɔ lɛ tie bɛ́ ɔ bisa bisa bɛ́ kosuan.
47 Yí ngɛlɛ'n m'ɔ fa bua bɛ́ ɛjɔlɛ'n sin menian'n-mɔ kʊalaa mɔ bɛ lɛ tie yí nın anwʊn.
48 Mɔ yí sı nʊn yí nin nwunlin kɛ ɔ tı bɛ́ afian'n, ɔ sinlın bɛ́ nwʊn kpa. Yí nin nwan: “Mín wa, nzu ati yê a man y'a fɛ sʊa ɔ? Mín nʊn wɔ́ sı y'a kpʊnndɛ wɔ́ dede yɛ́ lʊa a bɔ yɛ́ nwʊn.”
49 Zozi nwan: “Ɔ yɔ sɛ mɔ ɛmɔ kpʊnndɛ mín ɔ? Ɛmɔ nzı man kɛ ɔ fata kɛ mın nıan mín Sı junman nın asʊ wɔ yí awulo nın anun ɔ?”
50 Nan mɔ Zozi hanlın sɔ'n, yí sı nʊn yí nin, b'a ndı man yí bʊ.
51 Ɛhı anzin, Zozi nʊn bɛ́, bɛ kɔ sa kɔ hɔ Nazalɛtı. Ɔ man bɛ́ anyınnzɔ. Mɛlɛ biala, yí nin kacı ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ kʊalaatin.
52 Anın Zozi lɛ nyin, ɔ lɛ nwun ngɛlɛ, ɛsɛ ɔ lɛ nyan ehulo wɔ Nyanmıan nʊn menian'n-mɔ anyunnun.

3

Zʊan Batisi junman'n
(Matie 3.1-12, Maakı 1.1-8, Zʊan 1.19-28)

1 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın *Sezaa Tibɛɛ a li *Lɔmʊn ɛhınlın mân nın asʊ belemgbin afʊɛ bulu nʊn nnun. Tɛmʊn sɔ'n, anın Pʊnsʊ *Pilatı tı kʊnmanna wɔ Zude mân nın anun. Anın *Elɔdı Antipası tı belemgbin wɔ Galile mân nın anun. Yí nianman Filipʊ kʊsʊ tı belemgbin wɔ Itule nʊn Talakonitı mân nın anun yê Lizaniyası kʊsʊ tı belemgbin wɔ Abilɛnın mân nın anun.

2 *Hannın nʊn *Kayifʊ kʊsʊ yê anın bɛ tı Nyanmıan Tɛɛyıfʊɛ mgbain ɔ. Mɛlɛ
sɔ kʊnmgba nın anun, Nyanmıan kɔ fɛlɛ Zakali awa Zʊan ɛwa nın anun ɛlɔ. Ɔ
kɔ fa yí Nʊan Ɛjɔlɛ'n ɔ kɔ wula yí nʊan.
3 M'ɔ yɔlı sɔ'n, Zʊan kɔ jasʊ, ɔ kɔ nanndı nanndı asue Zuludın nın anʊan
kulo'n-mɔ asʊ. Lıka m'ɔ kɔ sın'n, ɔ kan kele menian'n-mɔ kɛ: "Ɛmɔ nʊn bɛ́ nwʊn
bɛ káci bɛ́ abalabɔ'n bɛ fá bɛ́ nwʊn bɛ mán Nyanmıan maan n zɔ́nın bɛ́, nán
Nyanmıan 'yaci ɛmɔ anwʊn sa ce bɛ́."
4 Ɔ man ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmıan kpɔmanfʊɛ Ezayi hanlın'n kpınlın sʊ. Ezayi
hɛlɛlı wɔ yí kalata nın anun kɛ:
Sʊanlan bie lɛ tıan ɛwâ nın anun ɛlɔ kɛ:
Ɛmɔ sésie yɛ́ Mın atın'n,
bɛ mán ɔ tínngɛ fɔ́ʊ́n!
5 *Bɛ tótua mmɔnza'n-mɔ kʊalaa*
bɛ tútulu kʊnngʊnlʊnman'n-mɔ
nʊn mmʊka'n-mɔ kʊalaa anun
bɛ tínngɛ atın hyɛhyıalıwa'n-mɔ kʊalaa
bɛ tótua kunman nganngan'n kʊalaa
nán bɛ tútu nyɔbʊɛ finnvelein'n kʊalaa bɛ gúa
6 *Ɛbɛlɛ nın anun yê menian'n-mɔ kʊalaa 'ba nwun kɛ*
Nyanmıan kpın de bɛ́ ti ngʊan'n.
7 Anın Zʊan kan kele meninsʊnman'n mɔ bɛ lɛ ba yí nwʊn maan ɔ sɔnın bɛ́'n
kɛ: "Ati anun ɛtɛ mma kɛ owo! Nwan y'ɔ selı ɛmɔ kɛ ɛsɔnıan nın ala kʊala ɔ de
bɛ́ fi Nyanmıan sikpɛ nın anwʊn ɔ?
8 Yí ti, ɛmɔ yɔ́ nyɔlıɛ m'ɔ kele kɛ ɛmɔ a kaci bɛ́ abalabɔ ɛtɛ'n b'a fa bɛ́ nwʊn
b'a man Nyanmıan. Nan nán bɛ se bɛ́ nwʊn kɛ: 'Yɛ́ sı y'ɔ le Abalahamʊn, yí
ti Nyanmıan ngʊala man yɛ́ like fíí yɔ.' Mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ, Nyanmıan
kʊala kɛ ɔ fa nyɔbʊɛ ɛhı-mɔ kaci Abalahamʊn amma.
9 B'a si akunman nın a yue. Baka biala m'ɔ nzu man mma kpa'n, bɛ 'kpɛ yí
bʊ bɛ tʊ sîn nın anun."
10 M'ɔ hanlın sɔ yuelı'n, meninsʊnman'n kɔ bisa yí kɛ: "Anın nzu like dıɛ kpa
yê yɛ yɔ́ ɔ?"
11 Yí nwan: "Ɛmɔ anun kʊn m'ɔ le taladıɛ nnyuan'n, ɔ fá kʊn mán m'ɔ le man
bie'n, yê nun m'ɔ le alıɛ di'n, ɔ mán m'ɔ le man bie'n lí."
12 Anın bɛ́ mɔ bɛ dide ajule'n, bɛ́ kʊsʊ, bɛ wɔ meninsʊnman nın anun, bɛ 'ba
maan Zʊan sɔnın bɛ́. Mɔ Zʊan anʊan tɔlı'n, bɛ kɔ bisa yí kɛ: "Kpain, anın yɛ 'yɔ
sɛ?"
13 Yí nwan: "Nán bɛ dide ajule'n bɛ man ɔ tala mɔ mala'n kele nın asʊ."
14 Anın nzalafʊ mmie-mɔ kʊsʊ wɔ ɛbɛlɛ. Nan mɔ Zʊan hanlın sɔ'n, bɛ kɔ bisa
yí kɛ: "Anın yɛ́ kʊsʊ, nzu yê ɔ di kɛ yɛ yɔ́ ɔ?"
Zʊan nwan: "Nán bɛ di bɛ́ tunmin nın anzin bɛ laka menian'n-mɔ bɛ de bɛ́
esika, nan ɛmɔ lí bɛ́ ahatua nın anwʊn fɛ bɛ fá yí sɔ."
15 Kɛmɔ anın bagua'n lɛ nwʊnndɛ *Kilisi'n, Izalayɛ Belemgbin Ngʊandefʊɛ'n,
bɛ́ kʊalaa bɛ jʊnlın kɛ Ngʊandefʊɛ sɔ'n y'ɔ le Zʊan.
16 Ajʊnlın sɔ'n m'ɔ walı bɛ́ ti anun nın ati, Zʊan kɔ se bɛ́ kʊalaa kɛ: "Mín dıɛ
n ne nzue yê mın sɔnın ɛmɔ ɔ, nan sʊanlan kʊn m'ɔ fi mín nzin ɔ lɛ ba'n, ɔ le
tunmin tala mín. N dı man like fíí yí nyunnun bɔbɔ nán m'an nyannjı yí ja
mgbabʊa nyanman'n. Sʊanlan sɔ'n, ɔ 'ba fa Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n ɔ
nʊn sîn ɔ sɔnın ɛmɔ.
17 Ɔ'a sesie yí nwʊn ɔ le huhuamʊa'n yí sa nun, ɔ lɛ ba fa huhu mmaka mma
kpa'n gua ahanmıan, nán ɔ ju ewula'n gua sîn'n m'ɔ le man ayuelıɛ nın anun."
18 Mɔ Zʊan hanlın sɔ yuelı'n, ɔ hanlın ɛjɔlɛ dɔʊn mmiekun-mɔ ɔ bɔlı Ɛjɔlɛkpa'n
ɔ helelı bagua'n.

19 Zʋan ɛjɔlɛ'n m'ɔ kan nɪn anun, ɔ kannzʋ belemgbin Elɔdɪ kɛ yí nyɔlɪɛ'n-mɔ
tɪ man kpa. Ɔ sanlɪn kɛ Elodiadɪ m'ɔ tɪ yí nianman nɪn ayɪ'n, ɔ'a tʋa yí ɔ'a le ɔ'a
ja, ɛsɛ ɔ'a yɔ nyɔlɪɛ ɛtɛ dɔʋn mmiekun-mɔ ɔ'a gua sʋ.
20 Nan ɛtɛ kʋn biekun m'ɔ yɔlɪ tʋlɪ sʋ'n, y'ɔ le Zʋan m'ɔ man bɛ tʋlɪ yí fiadɪ'n.

Zʋan 'ba sɔnɪn Zozi
(Matie 3.13-17, Maakɪ 1.9-11)

21 Zʋan sɔnɪnlɪn menian dɔʋn kpa, Zozi kʋsʋ kɔ a kɔ man ɔ kɔ sɔnɪn yí. M'ɔ
sɔnɪnlɪn Zozi yuelɪ'n, mɔ Zozi 'yɔ asɔnɪn'n, anwunno'n kɔ buke,
22 Nyanmɪan Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kɔ kaci yí nwʋn kɛ abubule ɔ
kɔ ju kɔ tanlan yí sʋ. Ɛbɛlɛ ala, anɪɛ kʋn fi anwunno ɔ kɔ te. Yí nwan: “Ɛ tɪ mín
ehulo Baa. M'an fa mín lʋa'n kʋalaa m'an wula wɔ́ nun.”
23 Mɔ Zozi lili kɔ yɔ afʋɛ abulasan'n yɛ̂ ɔ bɔlɪ yí junman nɪn abʋ ɔ. Bɛ́ kʋalaa
bɛ jʋnlɪn kɛ yí sɪ y'ɔ le Zozɛfʋ. Zozɛfʋ sɔ'n, yí sɪ y'ɔ le Heli. Heli kʋsʋ dɪɛ y'ɔ le
Matatɪ.
24 Matatɪ dɪɛ y'ɔ le Levi. Levi dɪɛ y'ɔ le Mɛlɛki. Mɛlɛki dɪɛ y'ɔ le Zʋannayi.
Zʋannayi dɪɛ y'ɔ le Zozɛfʋ.
25 Zozɛfʋ dɪɛ y'ɔ le Matatiasɪ. Matatiasɪ dɪɛ y'ɔ le Amɔsʋ. Amɔsʋ dɪɛ y'ɔ le
Nahumʋn. Nahumʋn dɪɛ y'ɔ le Ɛsɪli. Ɛsɪli dɪɛ y'ɔ le Nagayi.
26 Nagayi dɪɛ y'ɔ le Maatɪ. Maatɪ dɪɛ y'ɔ le Matatiasɪ. Matatiasɪ dɪɛ y'ɔ le
Semeyinɪn. Semeyinɪn dɪɛ y'ɔ le Zozɛkɪ. Zozɛkɪ dɪɛ y'ɔ le Zoda. Zoda dɪɛ y'ɔ
le Zoanan.
27 Zoanan dɪɛ y'ɔ le Eleza. Eleza dɪɛ y'ɔ le Zolobabɛlɪ. Zolobabɛlɪ dɪɛ y'ɔ le
Salasiɛlɪ. Salasiɛlɪ dɪɛ y'ɔ le Neli.
28 Neli dɪɛ y'ɔ le Mɛlɛki. Mɛlɛki dɪɛ y'ɔ le Adi. Adi dɪɛ y'ɔ le Kosamʋn. Kosamʋn
dɪɛ y'ɔ le Ɛlɪmadamʋn. Ɛlɪmadamʋn dɪɛ y'ɔ le Ɛlɪ.
29 Ɛlɪ dɪɛ y'ɔ le Zozi. Zozi dɪɛ y'ɔ le Eliezɛlɪ. Eliezɛlɪ dɪɛ y'ɔ le Zolimʋn. Zolimʋn
dɪɛ y'ɔ le Matatɪ. Matatɪ dɪɛ y'ɔ le Levi.
30 Levi dɪɛ y'ɔ le Simeʋn. Simeʋn dɪɛ y'ɔ le Zuda. Zuda dɪɛ y'ɔ le Zozɛfʋ. Zozɛfʋ
dɪɛ y'ɔ le Zonamʋn. Zonamʋn dɪɛ y'ɔ le Eliakimʋn. Eliakimʋn dɪɛ y'ɔ le Melea.
31 Melea dɪɛ y'ɔ le Mena. Mena dɪɛ y'ɔ le Matata. Matata dɪɛ y'ɔ le Natan.
Natan dɪɛ y'ɔ le Davidi.
32 Davidi dɪɛ y'ɔ le Izayi. Izayi dɪɛ y'ɔ le Zobɛdɪ. Zobɛdɪ dɪɛ y'ɔ le Bozʋ. Bozʋ
dɪɛ y'ɔ le Sala. Sala dɪɛ y'ɔ le Naasʋn.
33 Naasʋn dɪɛ y'ɔ le Aminnandabʋ. Aminnandabʋ dɪɛ y'ɔ le Adimin. Adimin
dɪɛ y'ɔ le Aani. Aani dɪɛ y'ɔ le Ɛsɪlɔmʋn. Ɛsɪlɔmʋn dɪɛ y'ɔ le Falɛsɪ. Falɛsɪ dɪɛ y'ɔ
le Zuda.
34 Zuda dɪɛ y'ɔ le Zʋakɔbʋ. Zʋakɔbʋ dɪɛ y'ɔ le Izaakɪ. Izaakɪ dɪɛ y'ɔ le
Abalahamʋn. Abalahamʋn dɪɛ y'ɔ le Tala. Tala dɪɛ y'ɔ le Nakɔɔ.
35 Nakɔɔ dɪɛ y'ɔ le Selukɪ. Selukɪ dɪɛ y'ɔ le Alago. Alago dɪɛ y'ɔ le Falɛkɪ. Falɛkɪ
dɪɛ y'ɔ le Ebɛɛ. Ebɛɛ dɪɛ y'ɔ le Sala.
36 Sala dɪɛ y'ɔ lɛ Kayinamʋn. Kayinamʋn dɪɛ y'ɔ le Afakɪsadɪ. Afakɪsadɪ dɪɛ
y'ɔ le Sɛmʋn. Sɛmʋn dɪɛ y'ɔ le Nowe. Nowe dɪɛ y'ɔ le Lamɛkɪ.
37 Lamɛkɪ dɪɛ y'ɛ le Matusalɛmʋn. Matusalɛmʋn dɪɛ y'ɔ le Enɔkɪ. Enɔkɪ dɪɛ y'ɔ
le Yelɛdɪ. Yelɛdɪ dɪɛ y'ɔ le Maleleyɛlɪ. Maleleyɛlɪ dɪɛ y'ɔ le Kenamʋn.
38 Kenamʋn dɪɛ y'ɔ le Enɔsɪ. Enɔsɪ dɪɛ y'ɛ le Sɛtɪ. Sɛtɪ dɪɛ y'ɔ le Adamʋn.
Adamʋn dɪɛ y'ɔ le Nyanmɪan.

4

Abɔnsanmʋn 'ba sɔ Zozi nɪan
(Matie 4.1-11, Maakɪ 1.12-13)

1 Mɔ bɛ sɔnlınlın Zozi yuelı'n, Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n tunmin'n kɔ
jinlan yí nzin kpa bɔkɔɔ. Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kɔ fa yí fi asue
Zuludın nın anʊan ɛbɛlɛ ɔ nʊn yí kɔ hɔ ɛwâ nın anun.
2 Ɛbɛlɛ, Abɔnsanmʊn kɔ sɔ Zozi kɔ nıan dede ɛlɛbulanan. Ɛlɛbulanan sɔ nın
anun, Zozi ngɔ li like fíí. Nan mɔ tɛmʊn sɔ'n sınlın'n, ɛhɔɛ kɔ hun Zozi.
3 Ɛhı, Abɔnsanmʊn kɔ han kɔ hele yí kɛ: "Sɛ ɛ tı Nyanmıan Awa sakpa a, anın
kan kele ɛbʊɛ ɛhı maan ɔ káci kpaʊn."
4 Zozi nwan: "Ɔ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun kɛ: *Nán kpaʊn ala yê sʊanlan di a, ɔ
nyan ngʊan ɔ.*"
5 Mɔ Zozi hanlın sɔ'n, Abɔnsanmʊn kɔ fa yí kɔ hɔ bʊka kannganlaun kʊn ati
sʊ. Ɛbɛlɛ ala, ɔ kɔ fa asıɛ nın asʊ mmelemgbin mân'n-mɔ kʊalaa kɔ hele Zozi.
6 Yí nwan: "Tunmin ɛhı ɔ nʊn anunminnyanmʊn'n mɔ mmelemgbin mân'n-
mɔ le yí'n, b'a fa yí kʊalaa b'a wula mín sa nun. Yê sʊanlan mɔ mın kulo kɛ mın
fa mın man yí'n yê mın 'fa mın man yí ɔ.
7 Yí ti, sɛ ɛ kʊtʊ mín nyunnun ɛ sʊ mín an, yí kʊalaa 'yɔ wó dıɛ."
8 Ɛhı a, Zozi nwan: "Ɔ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun kɛ: *Kʊtʊ Ɛdannganman m'ɔ tı wó
Nyanmıan nın anyunnun nán sʊ yí kʊnmgba cein.*"
9 Mɔ Zozi bualı yí sɔ yuelı'n, Abɔnsanmʊn falı yí biekun an, yí nʊan y'ɔ
le Zoluzalɛmʊn, Nyanmıan awulo nın ati sʊ. Yí nwan: "Sɛ wó nwan ɛ tı
Nyanmıan Awa sakpa a, yaci wó nwʊn nun, kulu tɔ ası,
10 afı, ɔ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun kɛ: *Wó dunman nun, Nyanmıan 'ba man yí
mmɔfʊɛ'n-mɔ atın maan bɛ nıan wó sʊ.* Ɛsɛ ɔ wɔ nun kɛ:
11 *Bɛ 'sɔ wó bɛ́ sa nun, nán wó ja a mgbula man ɛbʊɛ.*"
12 Mɔ Abɔnsanmʊn hanlın sɔ'n, Zozi nwan: "Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kan kɛ: *N'ɛ sɔ yɛ́ Mın
m'ɔ tı wó Nyanmıan'n nıan.*"
13 Abɔnsanmʊn yɔlı butu ɔ nʊn bɛtɛ mɔ yí sa a ngan man Zozi'n, ɔ yacili yí
ɛbɛlɛ ɔ hɔlı, ɔ 'nwʊnndɛ cıan fʊfɔlɛ biekun.

Zozi 'ba hɔ Galile mân nın anun
(Matie 4.12-17, Maakı 1.14-15)

14 Ɛhı, Zozi kɔ sa kɔ hɔ Galile mân nın anun. Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n
tunmin'n jin yí nzin. Galile mân nın anun lıka biala, bɛ bɔ yí dunman.
15 Ɔ kekele menian'n-mɔ ninnge Zufʊ'n-mɔ asɔnın sua'n-mɔ anun yê bɛ́
kʊalaa bɛ yı yí ayɛ.

Zozi 'ba hɔ Nazalɛtı kulo nın asʊ
(Matie 13.53-58, Maakı 6.1-6)

16 Zozi kɔ hɔ Nazalɛtı, kulo'n mɔ bɛ talı yí sʊ nın asʊ. Ɔ kɔ wʊlʊ Zufʊ'n-mɔ
asɔnın sua nın anun kɛ ɔ yɔ yí ɛnwʊnmıan ele cıan biala'n. Bɛ yɔlı asɔnın'n
dede mɔ ɔ 'kɔ bie'n, ɔ kɔ jasʊ, ɔ lɛ ba kınnga Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n.
17 Bɛ kɔ fa Nyanmıan kpɔmanfʊɛ *Ezayi kalata'n mɔ b'a baka'n bɛ kɔ wula
yí sa nun. Ɔ kɔ tɛlɛ nun, ɔ kɔ nwun lıka mɔ b'a hɛlɛ kɛ:
18 *Yɛ́ Mín Wawɛ'n wɔ mín nun*
ɔ'a yı mín kɛ m mála
m mɔ́ Ɛjɔlɛkpa'n n gélɛ ehianfʊɛ'n-mɔ.
Ɔ'a sʊan mín kɛ m mála
n yí bɛ́ mɔ b'a gua bɛ́ fiadı'n.
Bɛ́ mɔ bɛ́ nyın a sin'n,
m mán bɛ nwún ası.
Bɛ́ mɔ bɛ lɛ kele bɛ́ ahʊlʊwa'n,
m mán bɛ nyán bɛ́ ti.
19 *Ɛsɛ m mála n gán n gélɛ bɛ́ kɛ*
afʊɛ'n mɔ Nyanmıan 'de menian'n-mɔ ati nın a ju.

20 Mɔ Zozi yuelı yí kınnga'n, ɔ kɔ baka kalata'n, ɔ kɔ fa kɔ wula sʋanlan'n m'ɔ
nıan sʋ nın asa nun, ɔ kɔ tanlan ası. Menian'n-mɔ kʋalaa mɔ bɛ wɔ asɔnın sua
nın anun'n, bɛ́ nyın kɔ ha yí nwʋn.
21 Zozi kukuli yí nʋan sʋ a, yí nwan: "Ɛnɛ, Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ ɛhı mɔ ɛmɔ a tı nın a
kpın sʋ."
22 Zozi ɛjʋjɔlɛ fɛ'n yɔlı bɛ́ ɛnyınmın kpa, ɔ sinlin bɛ́ nwʋn. Bɛ́ nwan: "Bian ɛhı
muonun, asʋ nán Zozɛfʋ awa nın ɔ?"
23 Zozi nwan: "Ɔ tı ananhɔlɛ, ɛmɔ 'ba bu anyınndala ɛhı bɛ kele mín kɛ: 'Sɛ
wɔ́ nwan ɛ tı ayile ɛyɔlɛfʋɛ a, di mʋa yɔ wɔ́ nwʋn ayile.' Ɛsɛ ɛmɔ 'ba han tʋ sʋ
kɛ: 'Ninnge'n mɔ y'a tı kɛ a yɔ yí Kapɛɛnawɔmʋn ɛlɔ'n, yɔ bie wɔ́ kulo nın asʋ
ɛwa.' "
24 Ɛsɛ, yí nwan: "Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ Nyanmıan kpɔmanfʋɛ
biala le man ɛfɛlıɛ yí muonun yí kulo.
25 Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ Nyanmıan kpɔmanfʋɛ *Eli mɛlɛ sʋ,
tɛmʋn mɔ esue nın a ndɔ man dede afʋɛ nsan sala nsian mɔ ɛhɔɛ kpili kpa
kpınlın mân bɔndın nın anun'n, anın kunlannvʋɛ mmalasua dɔʋn wɔ Izalayɛ
mân nın anun.
26 Nan kʋsʋ, Nyanmıan a nzʋan man Eli a man ɔ'a ngɔ a mmʋka man bɛ́ bie
fíí, sannan kunlannvʋɛ ɛyɛfʋɛ balasua'n m'ɔ tı Salɛpıta kulo nın asʋ, Sidʋn mân
nın anun ɛlɔ'n.
27 Ɛsɛ Nyanmıan kpɔmanfʋɛ Elize kʋsʋ mɛlɛ sʋ, anın kokobefʋɛ sʋnlın Izalayɛ
mân nın anun. Nan kʋsʋ, Elize a mman bɛ́ bie fíí anwʋn a nza man, sannan
Naaman m'ɔ fi Sili mân nın anun ɛlɔ'n."
28 Bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ wɔ asɔnın sua nın anun mɔ bɛ tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ kɔ fɛ yí nwʋn
ɛya kpa.
29 Bɛ kɔ jasʋ, bɛ kɔ sʋsɔ yí, bɛ nʋn yí kɔ hɔ bʋka'n mɔ bɛ́ kulo'n wɔ sʋ nın ati
afian kɛ bɛ 'kɔ a ju yí bɛ tʋ bɔnza nın anun bɛ kun yí.
30 Nan Zozi wʋlʋlı bɛ́ sa abʋ ala, ɔ kɔ hɔ.

Zozi 'ba fʋan wawɛ ɛtɛ fi sʋanlan kʋn anun
(Maakı 1.21-28)

31 Mɔ Zozi fi Nazalɛtı bʋka nın asʋ ɔ juli'n, ɔ kɔ hɔ Galile mân nın anun kulo'n
mɔ bɛ fɛlɛ yí Kapɛɛnawɔmʋn nın asʋ. Mɔ ɛnwʋnmıan ele cıan'n juli'n, Zozi kɔ
hɔ asɔnın sua nın anun ɔ 'kɔ a kekele bɛ́ ninnge.
32 Ninnge'n-mɔ m'ɔ lɛ kekele'n kɔ sin bɛ́ nwʋn, ɔ sanlın kɛ ɔ kan yí ɛjɔlɛ dıɛ'n
tunmin sʋ.
33 Anın bian kʋn wɔ asɔnın sua nın anun ɛbɛlɛ. Bian sɔ'n, wawɛ ɛtɛ kʋn wɔ
yí nun. Ɔ kɔ tıan nun sɛlɛ kpa.
34 Yí nwan: "E! Zozi m'ɔ fi Nazalɛtı, ɛ 'se yɛ́ sɛ? Ɛ walı yɛ́ bʋsʋ ɛbɔ anaan? Mın
sı wɔ́ bɔkɔɔ! Ɛ tı Nyanmıan Sʋanlan Nwannzan-nwannzan!"
35 Mɔ sʋanlan'n hanlın sɔ'n, Zozi kɔ tıan wawɛ ɛtɛ nın asʋ. Yí nwan: "Muan
wɔ́ nʋan nın asʋ, nán fi sʋanlan ɛhı anun fite!" Mɔ Zozi hanlın sɔ'n, menian'n-
mɔ anyunnun ɛbɛlɛ, wawɛ ɛtɛ'n kɔ fin bian nın ası, ɔ fi yí nun kɔ fite kɔ hɔ, ɔ'a
nyɔ man yí like fíí.
36 Ɛjɔlɛ sɔ'n kɔ sin bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwʋn, sian'n, bɛ lɛ bisa bisa bɛ́ nwʋn kɛ: "Anın
nzu asinbɛnwʋn ɛjɔlɛ dıɛ ahı? Bian ɛhı le yí tunmin'n ɔ fʋan wawɛ ɛtɛ'n-mɔ a,
bɛ fite!"
37 Kɛ ɔ yɔlı sɔ'n, mân sɔ nın anun lıka kʋalaa, anın bɛ lɛ kan Zozi ɛjɔlɛ.

Zozi 'ba man menian dɔʋn anwʋn sa
(Matie 8.14-17, Maakı 1.29-34)

38 Mɔ Zozi fi asɔnın sua nın anun fitelı'n, ɔ kɔ hɔ *Simʋn awulo ɛlɔ. Ɔ 'kɔ a ju
a, anın Simʋn asebala nın a fʋkɛ kpa, ebunnun nın a yue yí cıcı. Bɛ kɔ bɔ Zozi
amannıɛ kɛ ɔ tʋ́tʋn yí mán bɛ́.

39 Zozi kɔ hyʊɪn kɔ mantan wuluwafʊɛ'n, yí nwan: “Ebunnun, fi balasua
ɛhɪ anwʊn tu!” Kɛ ɔ hanlɪn sɔ nɪn ala, ebunnun'n fi balasua nɪn anwʊn kɔ tu.
Balasua'n kɔ jasʊ kɔ hɔ sîn nɪn anwʊn ɛlɔ ɔ kɔ man bɛ́ like bɛ kɔ li.
40 Nɔsʊba mɔ sɛnzɛ'n tɔlɪ'n, bɛ́ nʊn nwuluwafʊɛ ngacile ngacile kʊalaa kɔ 'a
Zozi anwʊn ɛbɛlɛ. Ɔ kɔ fa yí sa'n kɔ fua bɛ́ nwʊn, bɛ́ nwʊn kɔ sa.
41 Mmɔnsanmʊn'n-mɔ fi nwuluwafʊɛ'n-mɔ dɔʊn anun bɛ kɔ fite, anɪn bɛ lɛ
tɪan bɛ kan kɛ: “Wó, ɛ tɪ Nyanmɪan Awa!” Nan mɔ bɛ 'kan sɔ'n, anɪn Zozi lɛ
tɛtɪan bɛ́ ɔ totua bɛ́, ɔ sanlɪn kɛ bɛ́ dɪɛ, bɛ sɪ kɛ *Kilisi'n y'ɔ le yí.

Zozi 'ba hɔ a bɔ Ɛjɔlɛkpa'n kulo ɛhɪnlɪn-mɔ asʊ
(Maakɪ 1.35-39)

42 Mɔ alíɛ hɪnlɪn'n, Zozi kɔ tɪ yí nwʊn kɔ hɔ ahanmɪan lɪka mɔ sʊanlan fíí nnʊn
man'n. Meninsʊnman kɔ kpʊnndɛ yí. Nan mɔ bɛ nwunlin yí'n, bɛ́ nwan: “Yɛ
'sɛlɛ wó, n'ɛ kɔ lɪka fíí kún.”
43 Zozi nwan: “Ɔ sɛ kɛ mɪn bɔ Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anwʊn
Ɛjɔlɛkpa'n mɪn kele kulo nga'n-mɔ kʊsʊ. Afɪ yí sɔ ati yê Nyanmɪan sʊanlɪn mín
ɔ.”
44 M'ɔ hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ kɔ hɔ Zufʊ'n-mɔ asɔnɪn sua'n-mɔ anun ɔ kɔ bɔ
Ɛjɔlɛkpa'n kɔ hele bɛ́.

5

Zozi 'ba fɛlɛ yí alimʊa menian nsan'n
(Matie 4.18-22, Maakɪ 1.16-20)

1 Cɪan kʊn Zozi kɔ hɔ *Zenezalɛtɪ asue nɪn anʊan, menian dɔʊn kɔ kpʊ yí
ɛbɛlɛ, bɛ kɔ ta kɔ si kɔ yia yí, bɛ 'kɔ a tie Nyanmɪan Anʊan Ɛjɔlɛ'n m'ɔ lɛ kan'n.
2 Zozi 'tʊ yí nyɪn an, anɪn ɛlɛɛ nnyuan sisi ɛbɛlɛ, sʊanlan fíí nnʊn man nun.
Bɛ́ mɔ bɛ cɪ ejue'n, bɛ fi nun b'a ju, bɛ lɛ nwunnzin nwunnzin bɛ́ dada'n-mɔ
anun.
3 Zozi kɔ hɔ kɔ fʊ ɛlɛɛ'n kʊn anun. Ɛlɛɛ sɔ'n tɪ Simʊn dɪɛ. Zozi kɔ sɛlɛ Simʊn kɛ
ɔ tú ɛlɛɛ'n ɔ hó bunman sʊ kaan. Zozi kɔ tanlan ɛlɛɛ nɪn akunnun ɔ kɔ hehele
meninsʊnman'n ninnge.
4 M'ɔ yuelɪ bɛ́ ninnge kekele'n, yí nwan: “Simʊn, tu ɛlɛɛ'n kɔ bunman sʊ nán
ɛ nʊn wó manngʊn'n-mɔ bɛ gúa bɛ́ dada'n.”
5 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ'n, Simʊn nwan: “Kpain, ɔ bɔ yí bʊ kɔngɔɛ angʊnmɪn, y'a
gua dada dede y'a njɪ man ejue fíí. Nan kʊsʊ kɛmɔ wó nwan n gúa'n, mɪn 'gua.”
6 Ɛbɛlɛ ala, bɛ kɔ gua bɛ́ dada'n-mɔ. Bɛ kɔ hyɪ ejue dɔʊn kpa dede bɛ́ dada'n-
mɔ lɛ tɪtɪ.
7 Mɔ bɛ nwunlin yí sɔ'n, bɛ kɔ tʊ bɛ́ sa bɛ kɔ fɛlɛ bɛ́ manngʊn'n-mɔ mɔ bɛ wɔ
ɛlɛɛ ɛhɪnlɪn anun'n kɛ bɛ bála a bʊka bɛ́. Bɛ kɔ a bɛ kɔ wula bɛ́ ɛlɛɛ nnyuan'n
tɪtɛkɛɛ, ɔ ka mɔ bɛ nʊan ɔ.
8 Mɔ Simʊn Pɪɛlɪ nwunlin yí sɔ'n, ɔ kɔ kʊtʊ Zozi anyunnun ɛbɛlɛ, yí nwan: “Yɛ́
Mɪn, n'ɛ fa wó nwʊn bɔ mín. Ɔ sanlɪn kɛ n dɪ ɛtɛfʊɛ.”
9 Simʊn hanlɪn sɔ, ɔ sanlɪn kɛ ejue mɔ bɛ hyɪlɪ yí cɪan sɔ'n sinlin yí nʊn yí
manngʊn'n-mɔ kʊalaa anwʊn, ɛsɛ esulo hanlɪn bɛ́.
10 Esulo kʊnmgba sɔ'n kʊsʊ hanlɪn Zʊakɪ ɔ nʊn Zʊan, Zebede amma'n mɔ bɛ
nʊn Simʊn di junman'n.
Ɛhɪ a, Zozi nwan: “Simʊn, n'ɛ sulo! Nan ɛnɛ m'ɔ kɔ'n, ɛ 'ba fɛfɛlɛ menian man
mín.”
11 Ɛjɔlɛ sɔ'n mɔ Zozi hanlɪn nɪn ati, mɔ bɛ sisili bɛ́ ɛlɛɛ'n-mɔ asɪ'n, bɛ yacili bɛ́
junman'n kʊalaatin ɛbɛlɛ, bɛ sili yí sʊ.

Zozi 'ba man kokobefʊɛ kʊn anwʊn sa
(Matie 8.1-4, Maakɪ 1.40-45)

12 Cıan kʋn Zozi kɔ hɔ kulo kʋn asʋ. Ɔ ju ɛbɛlɛ ala, kokobefʋɛ kʋn kɔ a kɔ tʋ yí. Bian sɔ'n kɔ butu yí nyın ası yí nwan: “Yɛ́ Mın, sɛ ɛ kulo a, ɛ kʋala kɛ ɛ man mín nwʋn sa.”
13 Mɔ kokobefʋɛ'n hanlın sɔ'n, Zozi kɔ tınngɛ yí sa kɔ han yí, yí nwan: “Mın kulo, man wɔ́ nwʋn tí!” Ɛbɛlɛ ala, bian nın anwʋn kɔ sa.
14 Zozi nwan: “N'ɛ kan mɔ m'an yɔ nın anwʋn ɛjɔlɛ kele sʋanlan fíí. Nan kɔ kɔ tʋ Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ'n m'ɔ wɔ ɛbɛlɛ'n, fa wɔ́ nwʋn'n kele yí. Ɛbɛlɛ tɛɛ'n mɔ *Moyizı helelı'n, yı maan bɛ́ kʋalaa bɛ nwun yí kɛ wɔ́ nwʋn a sa.”
15 Anın Zozi dunman'n lɛ fʋ. Menian dɔʋn ba tie yí ɛjɔlɛ'n m'ɔ kan'n, ɛsɛ bɛ ba yí nwʋn bɛ man bɛ́ nwʋn sa.
16 Nan tɛmʋn'n bie ju a, Zozi tı yí nwʋn kɔ ahanmıan ɔ kɔ sɛlɛ Nyanmıan.

Zozi 'ba man bubuluwafʋɛ kʋn anwʋn sa
(Matie 9.1-8, Maakı 2.1-12)

17 Ɛcıan kʋn anın Zozi lɛ kekele menian'n-mɔ ninnge. Meninsʋnman'n mɔ bɛ walı'n, anın *Falisifʋɛ'n-mɔ nʋn *mala mgbain'n-mɔ wɔ bɛ́ nun bie. Bɛ tıtı ası Zozi anwʋn ɛbɛlɛ. Mmie-mɔ fi Galile nʋn Zude mân nun, mmie kʋsʋ fi Zoluzalɛmʋn kulo nın asʋ. Ɛcıan sɔ'n, anın yɛ́ Mın tunmin'n jin Zozi anzin ɔ kɔ man nwuluwafʋɛ'n-mɔ anwʋn kɔ sa.
18 Kaan cɛ, menian mmie-mɔ nʋn bubuluwafʋɛ kʋn kɔ a, ɔ la ɛbɛɛ sʋ. Bɛ lɛ kpʋnndɛ atın bɛ sın bɛ fa wuluwafʋɛ'n bɛ fite Zozi anyunnun.
19 Meninsʋnman'n dunman nun, kɛmɔ bɛ nnyan man atın bɛ nzın man'n, bɛ kɔ fʋ sua'n mɔ Zozi wɔ nun nın asʋ. Bɛ kɔ kpɛ tokolo sua nın ati afian, bɛ kɔ fa bubuluwafʋɛ'n bɛ kɔ jula yí nʋn yí ɛbɛɛ'n Zozi anyunnun ɛbɛlɛ menian'n-mɔ kʋalaa afian.
20 Mɔ Zozi nwunlin bɛ́ dedi'n, ɔ kɔ han kɔ hele wuluwafʋɛ'n kɛ: “Njabian, b'a fa wɔ́ ɛtɛ'n b'a hye wɔ́.”
21 Ɛjɔlɛ sɔ'n m'ɔ hanlın nın ati, Falisifʋɛ'n-mɔ nʋn mala nın asʋ mgbain'n-mɔ lɛ kan yí bɛ́ ti akunnun kɛ: “Nwan sʋanlan dıɛ ahı m'ɔ kʋala ɔ kan ɛjɔlɛ ɛtɛ sʋa tia Nyanmıan ɔ? Sɛ nán Nyanmıan angʋnmın cein an, nwan y'ɔ kʋala sʋanlan ɛtɛ fa ce yí ɔ?”
22 Ajʋnlın sɔ'n mɔ bɛ falı nın ati, Zozi nwan: “Nzukɛ ati yê ajʋnlın sʋa-mɔ wɔ ɛmɔ ati anun ɔ?
23 Sɛ mın kan kɛ: ‘B'a fa wɔ́ ɛtɛ'n b'a hye wɔ́’ a, ɛmɔ nnwun man nun. Nan sɛ mın kan mın kele wuluwafʋɛ'n kɛ: ‘Jasʋ nanndı’ nán ɔ yɔ sɔ a,
24 anın ɛmɔ a nwun yí kɛ *Mân Baa'n le tunmin asıɛ nın asʋ ɛwa ɔ fa ɛtɛ ce.”
Ɛhı a, ɔ kɔ han kɔ hele bubuluwafʋɛ'n kɛ: “Mın kan mın kele wɔ́, jasʋ, fa wɔ́ ɛbɛɛ'n nán kɔ wɔ́ awulo!”
25 Ɛbɛlɛ ala, bɛ́ kʋalaa bɛ́ nyunnun ɛbɛlɛ, bian'n kɔ jasʋ kɔ fa yí ɛbɛɛ'n m'ɔ lalı sʋ'n, ɔ kɔ hɔ yí awulo. Ɔ 'kɔ a, anın ɔ lɛ yı Nyanmıan ayɛ.
26 Ɛjɔlɛ'n kɔ sin bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwʋn. Esulo kɔ han bɛ́, bɛ lɛ yı Nyanmıan ayɛ, bɛ́ nwan: “Ɛnɛ dıɛ, fɔ́ún y'a nwun ɛnyınmıan ninnge yɛ́ nyınsʋ!”

Zozi 'ba fɛlɛ Levi
(Matie 9.9-13, Maakı 2.13-17)

27 Ɛhı anzin, Zozi fi sua nın anun kɔ fite. Ɔ 'kɔ ju a, anın bian kʋn, bɛ fɛlɛ yí Levi, ɔ tı lıka mɔ bɛ didi ajule'n. Levi sɔ'n, ɔ dide ajule. Zozi kɔ fɛlɛ yí, yí nwan: “Levi, jasʋ, si mín sʋ!”
28 Ɛbɛlɛ ala, Levi kɔ jasʋ kɔ yaci yí junman'n ɔ kɔ si yí sʋ.
29 Levi kɔ bɔ Zozi ati ɔ kɔ man bɛ kɔ tʋn alıɛ kpili kpa yí awulo. Mɔ bɛ 'didi'n, bɛ́ mɔ bɛ dide ajule'n nʋn menian mmiekun-mɔ dɔʋn kpa nʋn bɛ́ gugua tɔbılı nın anwʋn.

30 *Falisifʋɛ'n-mɔ nʋn *mala nɪn asʋ mgbain'n-mɔ mɔ bɛ nʋn bɛ́ di fâ kʋn'n
kɔ yue ɛya fɛ. Bɛ kɔ bisa Zozi menian'n-mɔ kɛ: "Nzu ati yê ɛmɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ
dide ajule'n nʋn ɛtɛfʋɛ'n-mɔ didi'n?"
31 Zozi nwan: "Sʋanlan mɔ ewue lɛ ngun man yí'n, ɔ mgbʋnndɛ man ayile
ɛyɔlɛfʋɛ. Nan sʋanlan m'ɔ lɛ wu'n y'ɔ kpʋnndɛ ayile ɛyɔlɛfʋɛ ɔ.
32 M'an mma man kɛ mɪn 'ba fɛlɛ bɛ́ mɔ bɛ tɪ sɛsɛ wɔ Nyanmɪan anyunnun'n
maan bɛ kaci bɛ́ abalabɔ'n. Nan bɛ́ mɔ bɛ tɪ ɛtɛfʋɛ'n-mɔ, bɛ́ ti yê m malɪ ɔ."

Abuala nɪn anwʋn kosuan'n
(Matie 9.14-17, Maakɪ 2.18-22)

33 Ɛhɪ anzin, bɛ́ nun mmie-mɔ kɔ bisa Zozi kɛ: "Zʋan menian'n-mɔ nʋn
Falisifʋɛ'n-mɔ dɪɛ'n-mɔ, ɔ yɔ a, bɛ di abuala bɛ sɛlɛ Nyanmɪan. Nan kʋsʋ wɔ́
dɪɛ'n-mɔ nni man abuala, tɛmʋn sɔ'n, anɪn bɛ lɛ didi bɛ nʋnnʋn."
34 Mɔ Zozi tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, yí nwan: "Mɛlɛ mɔ atɔnvɔlɛ bian'n wɔ ɛbɛlɛ'n, yí
manngʋn'n-mɔ mɔ bɛ wɔ atɔnvɔlɛ nɪn abʋ'n, bɛ ngʋala man kɛ bɛ bua bɛ da
ɔ.
35 Nan mɛlɛ bie 'ba ju, atɔnvɔlɛ bian'n fi bɛ́ sa nun ɔ 'ba tu. Mɛlɛ sɔ nɪn anun,
bɛ 'ba li abuala."
36 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ kɔ han nvandʋhʋn ɛjɔlɛ kʋn kɔ tʋ sʋ, yí nwan:
"Sʋanlan fíí nzua man ɛtanlan fʋfɔlɛ ndafuin ɔ ndua man ɛtanlan daba nun
tokolo. Sɛ ɔ yɔ yí sɔ a, anɪn ɔ'a sɛcɪ ɛtanlan fʋfɔlɛ'n yê ndafuin sɔ'n nʋn ɛtanlan
daba ngɔ man sʋ.
37 Sʋanlan fíí ngaci man nzan fʋfɔlɛ ngua man kpolo kotoku daba nun. Sɛ ɔ
yɔ yí sɔ a, kpolo kotoku'n 'te, nzan'n 'butu, anɪn kpolo kotoku nɪn a yɔ mgban.
38 Nan nzan fʋfɔlɛ'n, bɛ fa bɛ gua kpolo kotoku fʋfɔlɛ nun.
39 Ɛsɛ sʋanlan biala m'ɔ nʋn nzan daba'n, ɔ mgbʋnndɛ man nzan fʋfɔlɛ. Afɪ
yí nwan: 'Nzan daba'n dɪɛ bɛ nnyan man yí nwʋn sʋ.' "

6

Zozi nʋn ɛnwʋnmɪan ele cɪan'n
(Matie 12.1-8, Maakɪ 2.23-28)

1 Cɪan kʋn Zozi nʋn yí menian'n-mɔ kɔ kpɛ nun *bele ebo kʋn asʋ. Cɪan sɔ'n,
ɔ tɪ ɛnwʋnmɪan ele cɪan. Yí menian'n-mɔ kɔ tɪtɪ bele mma'n bie bɛ kɔ kputa yí
bɛ́ sa nun bɛ kɔ yɪyɪ yí nwʋn abʋɪn'n bɛ kɔ li.
2 Mɔ Falisifʋɛ'n-mɔ nwunlin yí sɔ'n, bɛ́ nwan: "Nzukɛ ati yê ɛmɔ yɔ like mɔ yɛ́
mala'n tua kɛ nán bɛ yɔ yí ɛnwʋnmɪan ele cɪan'n?"
3 Mɔ bɛ hanlɪn sɔ'n, Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: "Asʋ ɛmɔ kɪnngalɪ man like mɔ Davidi
yɔlɪ, mɛlɛ mɔ ɛhɔɛ hunlin yí nʋn yí menian'n-mɔ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n lé ɔ?
4 Davidi wʋlʋlɪ Nyanmɪan sua nɪn anun, ɔ falɪ kpaʋn'n-mɔ mɔ b'a fa b'a man
Nyanmɪan'n, ɔ nʋn yí menian'n-mɔ bɛ lili. Kpaʋn sɔ'n, Zufʋ'n-mɔ mala'n kele
kɛ sʋanlan ngacile biala le man atɪn ɔ nni man kɛ Nyanmɪan tɛɛyɪfʋɛ'n-mɔ ala."
5 Mɔ Zozi bualɪ bɛ́ sɔ'n, nán ɔ'a han ɔ'a tʋ sʋ kɛ: "Mân Baa'n tɪ ɛnwʋnmɪan ele
cɪan nɪn asʋ kpain."

Sʋanlan'n mɔ yí sa kʋn a jɔ'n.
(Matie 12.9-14, Maakɪ 3.1-6)

6 Ɛnwʋnmɪan ele cɪan kʋn biekun, Zozi kɔ wʋlʋ asɔnɪn sua kʋn anun, ɔ kɔ
hehele ninnge. Anɪn bian kʋn wɔ asɔnɪn sua nɪn anun ɛbɛlɛ, yí sa fama nɪn a
jɔ.
7 Mala nɪn asʋ mgbain'n-mɔ nʋn Falisifʋɛ'n-mɔ mɔ bɛ wɔ ɛbɛlɛ'n, anɪn bɛ lɛ
nɪan sɛ Zozi kɔ man wuluwafʋɛ bie anwʋn kɔ sa ɛnwʋnmɪan ele cɪan nɪn an.
Ɔ sanlɪn kɛ bɛ lɛ kpʋnndɛ atɪn bɛ sɪn sʋ bɛ tʋn yí ɛsʋan.

8 Nan kɛmɔ Zozi sɪ mɔ b'a jʊnlɪn'n, ɔ kɔ han kɔ hele wuluwafʊɛ'n kɛ: “Jasʊ
jinlan menian'n-mɔ kʊalaa anyunnun ɛwa.” Bian'n kɔ jasʊ kɔ jinlan bɛ́
nyunnun ɛbɛlɛ.
9 Mɔ bian'n jasʊlɪ jinlanlɪn'n Zozi kɔ kaci yí nyɪn meninsʊnman nɪn anwʊn
ɛlɔ, yí nwan: “Mɪn 'ba bisa ɛmɔ kosuan. Yɛ́ mala'n kele sɛ? Ɔ kele kɛ yɛ yɔ́ ye
ɛnwʊnmɪan ele cɪan nɪn anaan yɛ yɔ́ ɛtɛ? Yɛ lé sʊanlan ati ngʊan anaan yɛ húⁿ
yí ɔ?”
10 Zozi kɔ nɛnɪan bɛ́ kʊalaa bɛ́ nyunnun, ɔ kɔ tʊ yí nyɪn wuluwafʊɛ nɪn anwʊn
ɛlɔ, yí nwan: “Tɪnngɛ wɔ́ sa nɪn anun.” Bian'n kɔ tɪnngɛ nun, ɛbɛlɛ ala, yí sa'n
kɔ yɔ kpa.
11 Ɛhɪ, Falisifʊɛ'n-mɔ nʊn mala nɪn asʊ mgbain'n-mɔ kɔ fɛ ɛya kpa. Sian'n bɛ
lɛ bisa bisa bɛ́ nwʊn like mɔ bɛ 'yɔ nánⁿ bɛ́ sa a han Zozi'n.

Zozi mmɔfʊɛ bulu nʊn nnyuan'n
(Matie 10.1-4, Maakɪ 3.13-19)

12 Mɛlɛ sɔ nɪn anun, Zozi kɔ hɔ kɔ fʊ bʊka kʊn asʊ. Ɔ 'kɔ a sɛlɛ Nyanmɪan. Ɔ
kɔ sɛlɛ Nyanmɪan kɔngɔɛ dede alíɛ kɔ hɪn.
13 Mɔ alíɛ hɪnlɪn'n, Zozi kɔ fɛfɛlɛ yí menian'n-mɔ bɛ kɔ yia. Ɔ kɔ nɪan bɛ́ nun
kɔ yɪ bulu nʊn nnyuan ɔ kɔ tʊn bɛ́ mmɔfʊɛ.
14 Menian bulu nʊn nnyuan sɔ'n-mɔ y'ɔ le: Simʊn mɔ Zozi fɛlɛ yí Pɪɛlɪ'n, ɔ nʊn
yí nianman Andele, Zʊakɪ nʊn Zʊan, Filipʊ nʊn Baatelemin,
15 Matie nʊn Toma, Alɪfe awa Zʊakɪ nʊn Simʊn mɔ bɛ fɛlɛ yí *Zɛlɔtʊfʊɛ'n,
16 Zʊakɪ awa Zudɪ, ɔ nʊn Zudasɪ Isikaliɔtɪ mɔ ɔ 'ba yɪ Zozi man'n.

Menian dɔʊn 'ba yia Zozi anwʊn
(Matie 4.23-25)

17 Ɛhɪ, Zozi nʊn yí mmɔfʊɛ'n-mɔ, bɛ fi bʊka nɪn asʊ, bɛ kɔ ju bɛ kɔ jinlan lɪka
sɛsɛ kʊn. Lɪka sɔ'n, anɪn Zozi menian dɔʊn kpa a yia ɛbɛlɛ. Menian sɔ'n-mɔ,
mmie-mɔ fi Zude mânⁿ nun. Mmie-mɔ fi Zoluzalɛmʊn. Mmie-mɔ fi jenvie nɪn
anʊan ɛlɔ kulo'n-mɔ mɔ bɛ mantan mantan Tii nʊn Sidʊn nɪn asʊ.
18 Bɛ walɪ kɛ bɛ 'ba a tie Zozi Anʊan Ɛjɔlɛ'n, ɛsɛ bɛ man bɛ́ nwʊn sa. Bɛ́ mɔ bɛ́
kʊsʊ wawɛ ɛtɛ wɔ bɛ́ nun m'ɔ kele bɛ́ yalɛ'n, wawɛ ɛtɛ'n fi bɛ́ nun tu.
19 Bɛ́ kʊalaa bɛ kulo kɛ bɛ kan Zozi. Ɔ sanlɪn kɛ tunmin kʊn fi yí nun fite y'ɔ
man bɛ́ nwʊn sa ɔ.

Nyila nʊn munnzue'n
(Matie 5.1-12)

20 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, Zozi kɔ tʊ yí nyɪn yí menian'n-mɔ ɛlɔ yí nwan:
“Nyila hánⁿ ɛmɔ mɔ bɛ tɪ ehianfʊɛ'n, ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan Belemgbin Mânⁿ'n
tɪ ɛmɔ dɪɛ!
21 “Nyila hánⁿ ɛmɔ mɔ ɛhɔɛ lɛ kun ɛmɔ kɪkaala'n, ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ akʊ 'ba yi.
“Nyila hánⁿ ɛmɔ mɔ bɛ le sun'n, ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ 'ba sɪlɪ.
22 “Nyila hánⁿ ɛmɔ, mɛlɛ mɔ bɛ lɛ kpɔ ɛmɔ, mɔ bɛ lɛ fʊan ɛmɔ, mɔ bɛ lɛ kpɛ ɛmɔ
nzʊba, mɔ bɛ lɛ bu ɛmɔ menian mgban wɔ *Mânⁿ Baa'n dunman nun.
23 Mɔ bɛ 'yɔ ɛmɔ sɔ'n, ɛmɔ lí fɛ bɛ mánⁿ bɛ́ nwʊn tɛ bɛ́ bɛ sí abile bɛ húⁿhulu. Ɔ
sanlɪn kɛ ɛmɔ 'ba nyan yí nwʊn ahatua kpili kpa wɔ anwunno ɛlɔ. Afɪ daba, kɛ
bɛ́ nan-mɔ helelɪ Nyanmɪan mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ ahʊlʊwa nɪn anɪn.
24 “Nan ɛmɔ esikafʊɛ'n-mɔ, munnzue hánⁿ ɛmɔ! Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ asa a han
ɛmɔ salɪɛ dɪɛ'n dada angʊnmɪn.
25 “Munnzue hánⁿ ɛmɔ mɔ bɛ́ kʊ a yi'n! Ɔ sanlɪn kɛ ɛhɔɛ 'ba hun ɛmɔ.
“Ɛmɔ mɔ bɛ lɛ sɪlɪ kɪkaala'n, munnzue hánⁿ ɛmɔ! Ɔ sanlɪn kɛ alʊabɔ 'ba han
ɛmɔ, ɛmɔ 'ba sun.
26 “Munnzue hánⁿ ɛmɔ mɔ menian'n-mɔ kʊalaatin kan ɛmɔ anwʊn ɛjɔlɛ kpa'n.
Afɪ daba, kɛ bɛ́ nan-mɔ hanlɪn ato mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ anwʊn ɛjɔlɛ kpa nɪn anɪn.

Ɛmɔ húlo bɛ́ mgbɔfʋɛ'n-mɔ
(Matie 5.38-48; 7.12a)

27 "Nan ɛmɔ mɔ bɛ lɛ tie mín'n, mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ: Ɛmɔ húlo bɛ́ mɔ bɛ kpɔ ɛmɔ'n. Ɛmɔ yɔ́ bɛ́ ye.
28 Ɛmɔ yéyila bɛ́ mɔ bɛ bɔ ɛmɔ sasan nɪn asʋ. Ɛmɔ yɔ́ asɔnɪn bɛ man bɛ́ mɔ bɛ kele ɛmɔ ahʋlʋwa'n.
29 Sɛ sʋanlan bie kpacɪ ɛmɔ anyɪn bê nɪn asʋ a, bɛ káci fama'n maan ɔ kpácɪ sʋ. Sɛ sʋanlan bie de ɛmɔ taladɪɛ'n mɔ bɛ wula yí sʋ nɪn an, ɛmɔ yí mɔ ɛmɔ wula yí bʋ'n kʋsʋ bɛ mán yí.
30 Sʋanlan biala m'ɔ kɔ sɛlɛ ɛmɔ like'n, ɛmɔ fá mán yí. Sɛ sʋanlan tʋa ɛmɔ de like mɔ ɛmɔ le nɪn an, nán bɛ bisa yí bʋsʋ.
31 Like mɔ ɛmɔ kulo kɛ menian'n-mɔ yɔ man ɛmɔ'n, ɛmɔ kʋsʋ yɔ́ like sɔ'n bɛ mán bɛ́.
32 "Sɛ bɛ́ mɔ bɛ kulo ɛmɔ nɪn ala yê ɛmɔ kʋsʋ kulo bɛ́ a, nzu nvasʋɛ dɪɛ yê ɛmɔ nyan yí sʋ ɔ? Ɛtɛfʋɛ'n-mɔ kʋsʋ kulo bɛ́ mɔ bɛ kulo bɛ́'n.
33 Sɛ bɛ́ mɔ bɛ yɔ ɛmɔ ye nɪn ala yê ɛmɔ kʋsʋ yɔ bɛ́ ye a, nzu nvasʋɛ dɪɛ yê ɛmɔ nyan yí sʋ ɔ? Ɛtɛfʋɛ'n-mɔ kʋsʋ yɔ sɔ bie.
34 Bɛ́ mɔ ɛmɔ bɔ bɛ́ bʋsɪa a ɛmɔ de di kɛ bɛ kʋala yí tua'n, sɛ bɛ́ ngʋnmɪn ala yê ɛmɔ bɔ bɛ́ bʋsɪa a, nzu nvasʋɛ dɪɛ yê ɛmɔ nyan yí sʋ ɔ? Ɛtɛfʋɛ'n-mɔ kʋsʋ bɔ bɛ́ manngʋn ɛtɛfʋɛ'n-mɔ mɔ bɛ kʋala kalɛ'n tua'n bʋsɪa.
35 Nan ɛmɔ dɪɛ, nán bɛ yɔ sɔ. Ɛmɔ húlo bɛ́ mɔ bɛ kpɔ ɛmɔ'n, ɛmɔ yɔ́ bɛ́ ye, ɛmɔ bɔ́ bɛ́ bʋsɪa, nán bɛ susu bɛ́ ti bɛ gua sʋ kɛ bɛ túa bɛ mán ɛmɔ. Sɛ ɛmɔ yɔ sɔ a, ɛmɔ 'ba nyan yɪ nwʋn ahatua kpili kpa, ɛsɛ ɛmɔ 'ba kaci Nyanmɪan m'ɔ wɔ anwunno anwunno ɛlɔ nɪn amma. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ tɪ kpa man menian mɔ bɛ nzɪ man ye'n, ɔ nʋn menian kʋsʋ mɔ bɛ́ kunnun tɪ ɛtɛ'n.
36 Kɛmɔ ɛmɔ Asɪ'n sɪ anwunnvoe'n, ɛmɔ kʋsʋ nwún anwunnvoe.

Nán bɛ bua bɛ́ manngʋn'n-mɔ ndɛɛ
(Matie 7.1-5)

37 "Nán bɛ bua bɛ́ manngʋn'n-mɔ ndɛɛ nán Nyanmɪan Kpili kʋsʋ a mmua man ɛmɔ ndɛɛ. Nán bɛ bu sʋanlan fíí fʋɔ nán Nyanmɪan kʋsʋ a mmu man ɛmɔ fʋɔ. Ɛmɔ fá bɛ́ manngʋn'n-mɔ ɛtɛ'n bɛ hyé bɛ́ nán Nyanmɪan kʋsʋ a fa ɛmɔ dɪɛ nɪn a hye ɛmɔ.
38 Ɛmɔ hyé bɛ́ manngʋn'n-mɔ nán Nyanmɪan kʋsʋ a hye ɛmɔ bie. Bɛ 'su ninnge bɛ gua ɛmɔ taladɪɛ'n pɔsʋ kpili nɪn anun, bɛ 'tinndin sʋ kpa maan ɔ yi dede ɔ bʋ sʋ. Susulɪɛ'n mɔ ɛmɔ fa bɛ susu ninnge bɛ man bɛ́ manngʋn-mɔ'n, yí yê Nyanmɪan 'fa susu man ɛmɔ ɔ."
39 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɛsɛ ɔ kɔ bu anyɪnndala kʋn biekun kɔ hele bɛ́, yí nwan: "Anyɪnsinlinwafʋɛ, ɔ nni man yí manngʋn anyɪnsinlinwafʋɛ taataa. Sɛ ɔ yɔ yí sɔ a, bɛ́ munnyuan bɛ 'gua kunman nun.
40 Sʋanlan mɔ bɛ lɛ kele yí like'n, ɔ nzɪ man like ndala man yí mɪn'n m'ɔ lɛ kele yí'n. Kʋsʋ sɛ ɔ suan like nán ɔ nwun yí kpa bɔkɔɔ a, ɔ kaci kɛ yí mɪn'n.
41 "Nzukɛ ati yê ɛ lɛ nɪan tabʋa munmuin kaan'n m'ɔ la wɔ́ nianman nɪn anyɪn nɪn asʋ, nan kʋsʋ ɛ nnwun man tabʋa ebue'n m'ɔ la wɔ́ dɪɛ nɪn asʋ'n?
42 Ɔ yɔ sɛ mɔ ɛ kʋala ɛ kan kele wɔ́ nianman'n kɛ: 'Anianman, yaci mín maan n yí wɔ́ nyɪn nɪn asʋ munmuin kaan'n', wɔ́ mɔ ɛ nnwun man kɛ tabua ebue kʋn la wɔ́ nyɪn dɪɛ nɪn asʋ'n? Ɛ bɔ wɔ́ nwʋn apoo. Di mʋa yɪ m'ɔ la wɔ́ nyɪn nɪn asʋ'n, asannan nán a nwun asɪ a yɪ m'ɔ la wɔ́ nianman'n dɪɛ nɪn asʋ'n.

Ɔ le baka kʋn nʋn yí mma
(Matie 7.16-20; 12.33-35)

43 "Baka kpa nzu man mma ɛtɛ yê baka ɛtɛ kʋsʋ nzu man mma kpa.

44 Baka biala m'ɔ jin'n, yí mma'n y'ɔ man bɛ nwun yí nzɔlɛ ɔ. Bɛ ndı man *figi
mma eminlan mmowe'n-mɔ asʊ. Yê bɛ ndı man divın mma kʊsʊ baka mɔ yí
nwʊn le bowe nın asʊ.
45 Sʊanlan m'ɔ tı kpa'n, ati anun kpa ninnge y'ɔ yɔ ɔ. Sʊanlan kʊsʊ m'ɔ tı man
kpa'n, ati anun ɛtɛ ninnge y'ɔ yɔ ɔ. Ɔ sanlın kɛ ɛjɔlɛ m'ɔ wɔ sʊanlan akunnun'n
y'ɔ fite yí nʊan ɔ.

Sua nnyuan nın anwʊn ɛjɔlɛ'n
(Matie 7.24-27)

46 "Nzukɛ ati yê ɛmɔ fɛlɛ mín 'yɛ́ Mın, yɛ́ Mın', kʊsʊ ɛmɔ nyɔ man like mɔ n gɔ
bisa'n?
47 Sʊanlan m'ɔ kɔ a mín nwʊn, m'ɔ kɔ tie mín nʊan ɛjɔlɛ'n, m'ɔ kɔ nanndı sʊ'n,
ɛ 'nwun like m'ɔ soman yí'n:
48 Ɔ soman sʊanlan m'ɔ lɛ si sua. Ɔ'a fun kunman'n maan ɔ'a hɔ mʊa ɔ'a wula
yí bʊ ɔ'a si sua nın ɛbʊɛ nın asʊ. Mɔ fɔsıɛ'n tikelı'n, asue'n-mɔ kɔ yi kɔ bu ası ɔ
kɔ han sua'n, nan kʊsʊ ɔ'a ngʊala man yí bu. Ɔ sanlın kɛ sua sɔ'n jin bi.
49 Sʊanlan kʊsʊ m'ɔ tie mín Nʊan Ɛjɔlɛ'n m'ɔ nnanndı man sʊ'n, ɔ soman
sʊanlan mɔ ɔ'a si yí sua nın anyʊan nın asʊ. Ɔ'a nwula man sua nın abʊ. Mɔ
fɔsıɛ'n tikelı'n, asue'n-mɔ kɔ yi kɔ bu ası ɔ kɔ han sua'n. Ɛbɛlɛ ala, sua sɔ'n kɔ
bubu kɔ gua kpa bɔkɔɔ."

7

Zozi 'ba man nzalafʊ kpain'n kʊn akʊa nın anwʊn sa
(Matie 8.5-13)

1 Mɔ Zozi yuelı ɛjɔlɛ ɛhıka kʊalaa kan kele menian'n-mɔ, ɔ kɔ hɔ
Kapɛɛnawɔmʊn.
2 Anın Lɔmʊn nzalafʊ kpain'n kʊn wɔ Kapɛɛnawɔmʊn ɛbɛlɛ. Nzalafʊ kpain
sɔ'n, ɔ le yí akʊa kʊn mɔ yí nwʊn cian yí kpa ɔ. Akʊa sɔ'n kɔ fʊkɛ kpa ɔ le de
ewue wu.
3 Mɔ nzalafʊ kpain'n tılı Zozi angan'n, ɔ kɔ sʊan zufʊ mgbain'n mmie-mɔ kɛ
bɛ hó fɛ́lɛ Zozi maan ɔ bála a yɔ maan yí akʊa nın anwʊn sa.
4 Bɛ kɔ hɔ Zozi anwʊn ɛlɔ bɛ kɔ bʊtʊ yí. Bɛ́ nwan: "Sʊanlan sɔ'n dıɛ, ɔ fata kɛ ɛ
bʊa yí.
5 Ɔ sanlın kɛ ɔ kulo yɛ́ Zufʊ mân'n. Yí yê ɔ'a si yɛ́ Nyanmıan sua nın ɔ."
6 Ɛhı a, Zozi nʊn bɛ́ bɛ kɔ hɔ.
Mɔ bɛ hɔlı dede bɛ ka kaan bɛ ju awulo nın anwʊn'n, nzalafʊ kpain'n kɔ sʊan
menian kɛ bɛ hó sé Zozi kɛ: "Kpain, n'ɛ kele wó nwʊn ɛfɛ. Ɔ sanlın kɛ mın nzɛ
nvata man kɛ ɛ wúlʊ mın awulo.
7 Ɛhıka ati yê mín muonun m'an mma man wó ja sʊ ɔ, afı mın nzɛ nvata man.
Nan kan ɛjɔlɛ kpɔlɛ kʊnmgba cein, mín akʊa nın anwʊn 'ba sa.
8 Mín, n ne mín nyunnun mgbain mɔ bɛ sie mín ɔ. Mín kʊsʊ, n ne nzalafʊ mɔ
mın sie bɛ́ ɔ. Sɛ mın kan mın kele nunhan kʊn kɛ: 'Kɔ!' a, ɔ kɔ. Sɛ mın kan mın
kele nunhan kʊn biekun kɛ: 'Bala!' a, ɔ ba. Sɛ mın kan mın kele mín akʊa'n kɛ:
'Yɔ like ɛhı' a, ɔ yɔ."
9 Mɔ Zozi tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ kɔ fʊa nzalafʊ kpain'n. Ɔ kɔ bılı yí nyın ɔ kɔ han
kɔ hele menian'n-mɔ mɔ bɛ si yí sʊ'n kɛ: "Mın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ:
Izalayɛ mân nın anun ɛwa muonun, sʊanlan m'ɔ le dedi kɛ sʊanlan ɛhı'n, n
nwunlin man bie lé."
10 Bɛ́ mɔ nzalafʊ kpain'n sʊanlın bɛ́'n kɔ sa kɔ hɔ awulo. Bɛ 'ju ɛlɔ a, akʊa nın
anwʊn a sa bɔkɔɔ.

Zozi 'ba hın kunlannʊʊɛ balasua kʊn awa

11 Ɛhı anzin, Zozi kɔ hɔ Galile mân nın anun kulo kʊn asʊ. Kulo sɔ'n, bɛ fɛlɛ
yí Naın. Mɔ ɔ 'kɔ'n, yí menian'n-mɔ nʊn meninsʊnman sili yí sʊ.

12 Bɛ hɔlı dede mɔ bɛ ka kaan bɛ ju kulo nın anʋan nın anwʋn ɛbɛlɛ'n, bɛ 'nıan an, anın bɛ nʋn fuin kʋn lɛ sın kɔ asielıɛ sʋ. Sʋanlan'n mɔ bɛ lɛ kɔ a sie yí'n, ɔ tı belenzua bangɔlɔ yê yí nin tı kunlannvʋɛ. Kulo nın asʋ menian dɔʋn kpa nʋn kunlannvʋɛ balasua'n wɔ ɛbɛlɛ.
13 Mɔ Zozi nwunlin balasua'n, yí nwʋn kɔ yɛ yí koun nán ɔ a se yí kɛ: "N'ɛ sun kʋ́n!"
14 Zozi kɔ kpunnge alaka'n, ɔ kɔ fa yí sa kɔ han yí. Bɛ́ mɔ bɛ lile alaka nın anun'n kɔ jinlan, Zozi nwan: "Kpafɛlɛ, mıın kan mın kele wɔ́, fi ewue nun tínnge!"
15 Sʋanlan'n mɔ ɔ'a wu'n kɔ jasʋ kɔ tanlan ası ɔ lɛ jʋjɔ. Zozi kɔ fa yí kɔ man yí nin.
16 Esulo kɔ han bɛ́ kʋalaa, bɛ kɔ yı Nyanmıan ayɛ. Bɛ́ nwan: "Nyanmıan kpɔmanfʋɛ kpili kpa kʋn a fite yɛ́ afian ɛwa!" Ɛsɛ bɛ́ nwan: "Nyanmıan a a yɛ́ ɛkpala."
17 Like sɔ'n mɔ Zozi yɔlı'n, Zude mân'n lıka kʋalaatin, ɔ nʋn mân mân mɔ bɛ mantan yí'n, bɛ́ kʋalaa bɛ tılı.

Bɛ́ mɔ Zʋan Batisi sʋanlın bɛ́'n.
(Matie 11.2-19)

18 Ninnge kʋalaa mɔ Zozi yɔlı'n, Zʋan Batisi menian'n-mɔ hɔlı bɔlı nun amannıɛ bɛ helelı yí. Zʋan kɔ fɛlɛ yí menian'n-mɔ anun nnyuan
19 ɔ kɔ sʋan bɛ́ yɛ́ Mın anwʋn ɛlɔ kɛ bɛ hɔ́ bísa yí kɛ: "Sʋanlan'n mɔ yɛ sı kɛ ɔ lɛ ba'n y'ɔ le wɔ́ anaan sʋanlan sɔ'n tɛ wɔ sian?"
20 Mɔ bɛ juli Zozi anwʋn ɛbɛlɛ'n, bɛ́ nwan: "Zʋan Batisi a sʋan yɛ́ kɛ yɛ bála a bisa wɔ́ kɛ sɛ sʋanlan'n mɔ yɛ sı kɛ ɔ lɛ ba'n y'ɔ le wɔ́ a, sɛ kʋsʋ sʋanlan sɔ'n tɛ wɔ sian an, anın ɛ hán héle yɛ́."
21 Tɛmʋn sɔ'n, bɛ́ mɔ ewue lɛ kun bɛ́'n, Zozi kɔ man bɛ́ nwʋn kɔ sa. Ɔ kɔ fʋan wawɛ ɛtɛ'n-mɔ mɔ bɛ wɔ menian'n-mɔ anun'n, ɛsɛ ɔ kɔ tike tike anyınsinlinwafʋɛ dɔʋn anyın'n.
22 M'ɔ yɔlı sɔ'n, Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ mɔ Zʋan sʋanlın bɛ́'n kɛ: "Ɛmɔ hɔ́ hán mɔ ɛmɔ a tı'n, ɔ nʋn mɔ ɛmɔ a nwun yí'n bɛ héle Zʋan. Ɛmɔ a nwun kɛ anyınsinlinwafʋɛ'n-mɔ anyın'n-mɔ a tike tike, bɛ́ mɔ bɛ tia bɛ tɔ sʋ'n-mɔ aja'n-mɔ a tınngɛ tınngɛ, kokobefʋɛ'n-mɔ anwʋn a tı, anzʋtiliwafʋɛ'n-mɔ tı ɛjɔlɛ, bɛ́ mɔ b'a wu'n-mɔ a tinnge tinnge, ehianfʋɛ'n-mɔ lɛ tı Ɛjɔlɛkpa'n.
23 Nyila hán sʋanlan mɔ ɔ mminlin man yí dedi'n m'ɔ le yí wɔ mín nun'n."
24 Mɔ bɛ́ mɔ Zʋan sʋanlın bɛ́'n salı hɔlı'n, Zozi kɔ han Zʋan ɛjɔlɛ ɔ kɔ hele menian'n-mɔ. Yí nwan: "Nzu like dıɛ yê ɛmɔ hɔlı nıanlın yí ɛwâ nın anun ɛlɔ ɔ? Ndɛɛ mɔ anwʋnman lɛ fita anaan?
25 Nan nzu like dıɛ yê ɛmɔ hɔlı nıanlın ɔ? Ɛmɔ hɔlı nıanlın sʋanlan m'ɔ wula taladıɛ kanlanman anaan? Bɛ́ mɔ bɛ wula esikafʋɛ ndaladıɛ mɔ bɛ tı lıka kanlanman'n, menian sɔ'n-mɔ gua mmelemgbin'n-mɔ awulo.
26 Anın nzu like dıɛ fɔ́ʋ́n yê ɛmɔ hɔlı nıanlın ɔ? Nyanmıan kpɔmanfʋɛ anaan? Yuo, mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ ɔ tala Nyanmıan kpɔmanfʋɛ bɔbɔ.
27 Ɔ sanlın kɛ Zʋan yê Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kan yí ɛjɔlɛ kɛ:
Nyanmıan nwan: Mıın sʋan mín bɔfʋɛ'n
mın man ɔ di mʋa wɔ́ nyunnun ɔ sesie wɔ́ atın'n."
28 Zozi kɔ han kɔ tʋ sʋ kɛ: "Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ bɛ wʋlı man sʋanlan fíí kʋ́n m'ɔ tı kpili tala Zʋan ɔ. Nan kʋsʋ sʋanlan bɔbɔ m'ɔ tı kaan sʋa Nyanmıan Belemgbin Mân nın anun'n, ɔ tala Zʋan kpili."
29 Bagua'n, yí lılı bɛ́ mɔ bɛ dide ajule'n, bɛ tielı Zʋan anʋan ɛjɔlɛ'n bɛ man ɔ sɔnınlın bɛ́. Afı bɛ nwunlin kɛ Nyanmıan atın dıɛ'n tı fɔ́ʋ́n.

30 Nan *Falisifʋɛ'n-mɔ nʋn *mala nɪn asʋ mgbain'n-mɔ dɪɛ, like mɔ
Nyanmɪan kulo kɛ ɔ yɔ man bɛ́'n, b'a ndie man. Ɛhɪ ati b'a man Zʋan a nzɔnɪn
man bɛ́.
31 Zozi kɔ tʋ sʋ kɛ: "Nwan bɔbɔ yɛ̂ n vá ajulisʋ menian ɛhɪ-mɔ n zusu bɛ́ ɔ?
Nwan yɛ̂ bɛ soman yí ɔ?
32 Bɛ soman mmatʋnman nganngan mɔ bɛ gugua gua nɪn asʋ, mɔ bɛ lɛ tɛtɪan
bɛ se bɛ́ manngʋn'n-mɔ kɛ:
'Y'a bɔ abile dede ɛmɔ a nzi man!
Y'a tʋ alʋabɔ ejue dede ɛmɔ a nzun man!'
33 Ɔ sanlɪn kɛ Zʋan Batisi walɪ, ɔ nni man alɪɛ, ɛsɛ ɔ nnʋn man nzan, nan kʋsʋ
ɛmɔ nwan: 'Wawɛ ɛtɛ yɛ̂ ɔ wɔ yí nun ɔ!'
34 Mân Baa'n kʋsʋ a a, ɔ di alɪɛ, ɔ nʋn nzan, ɛsɛ ɛmɔ nwan: 'Bɛ nían sʋanlan ɛhɪ,
yí dɪɛ, ɔ njʋnlɪn ɛjɔlɛ fíí kɛ alɪɛ nʋn nzan ɛjɔlɛ ala yɛ̂ ɔ jʋnlɪn ɔ. Yí manngʋn y'ɔ le
bɛ́ mɔ bɛ dide ajule'n ɔ nʋn ɛtɛfʋɛ'n-mɔ!'
35 Nan kʋsʋ bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ de Nyanmɪan bɛ di'n, bɛ kele kɛ Nyanmɪan tɪ
bɛngɛlɛfʋɛ sakpa."

Falisifʋɛ Simʋn 'ba fɛlɛ Zozi alɪɛ

36 *Falisifʋɛ kʋn fɛlɛlɪ Zozi kɛ ɔ bála a li like yí awulo. Mɛlɛ mɔ bɛ lɪla mgba
nɪn asʋ tɔbɪlɪ nɪn anwʋn'n,
37 kulo sɔ nɪn asʋ balasua kʋn kɔ wʋlʋ ɛbɛlɛ. Balasua sɔ'n si tutu. M'ɔ tɪlɪ kɛ
Zozi wɔ Falisifʋɛ nɪn awulo ɛbɛlɛ ɔ lɛ didi'n, ɔ kɔ fa anatɪlɪ bondoman tɛkɛɛ kʋn
mɔ yí gua yɔ sɪ'n kɔ a.
38 Balasua'n kɔ jinlan Zozi aja ngʋa. Ɔ kɔ sun ɔ kɔ fa yí nyɪn ɛmʋɪn'n ɔ kɔ lɔlʋa
Zozi aja nɪn anwʋn. Ɔ kɔ fa yí ti enyuan'n ɔ kɔ cici ɔ kɔ fa Zozi aja'n ɔ kɔ bɔ yí
hue sʋ, ɛsɛ ɔ kɔ fa anatɪlɪ'n ɔ kɔ bɔ yí ja nɪn anwʋn.
39 Mɔ Falisifʋɛ'n m'ɔ fɛlɛlɪ Zozi alɪɛ'n nwunlin yí sɔ'n, ɔ kɔ han yí ti anun kɛ:
"Sɛ sʋanlan ɛhɪ tɪ Nyanmɪan kpɔmanfʋɛ sakpa a, ahan ɔ 'nwun kɛ balasua'n
mɔ ɔ'a han yí'n tɪ ɛtɛfʋɛ. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ si tutu."
40 Mɔ anɪn Falisifʋɛ'n lɛ kan ɛhɪ yí ti anun'n, Zozi kɔ kuku yí nʋan sʋ ɔ kɔ han
kɔ hele yí kɛ: "Simʋn, man n gán ɛjɔlɛ kʋn n géle wɔ́."
Simʋn nwan: "Kpain, kan."
41 Zozi nwan: "Anɪn menian nnyuan tua sʋanlan kʋn kalɛ. Nunhan kʋn tua
jɛtɛ fufue mma ɛya nnun, yɛ̂ kʋn'n kʋsʋ tua jɛtɛ fufue mma abulanun.
42 Kɛmɔ bɛ́ menian nnyuan'n nun bie fíí ngʋala man yí kalɛ'n tua'n,
sʋanlan'n m'ɔ bɔlɪ bɛ bʋsɪa'n kɔ fa kɔ hye bɛ́. Menian nnyuan sɔ'n, nunhan
benin yɛ̂ ɛ de di kɛ ɔ 'kulo bian'n bʋ sʋ ɔ?"
43 Simʋn kɔ bua yí kɛ: "Mɪn de mɪn di kɛ nunhan mɔ yí kalɛ dɪɛ'n tɪ kpili nɪn
ɔ."
Zozi nwan: "Mɔ a han'n tɪ ananhɔlɛ."
44 M'ɔ hanlɪn sɔ'n, ɔ kɔ fa balasua'n kɔ hele Simʋn, yí nwan: "Simʋn, a
nwun balasua ɛhɪ? Kɛ m malɪ wɔ́ awulo ɛwa'n, a mman man mín nzue m'an
nwunnzin man mín ja nɪn anwʋn. Nan balasua ɛhɪ dɪɛ, ɔ le yí nyɪn ɛmʋɪn'n ɔ'a
nwunnzin mín ja nɪn anwʋn, ɔ'a fa yí ti enyuan'n ɔ'a cici.
45 N juli ɛwa'n, a ndɔ man mín nun. Nan yí dɪɛ, kɛ n wʋlʋlɪ ɛwa nɪn angʋnmɪn
yɛ̂ ɔ falɪ mín ja'n-mɔ bɔlɪ yí hue sʋ ɔ.
46 A ngua man ngo m'ɔ ban fanlan mín ti nɪn asʋ. Nan yí dɪɛ, anatɪlɪ kpa yɛ̂
ɔ'a fa ɔ'a gugua mín ja nɪn anwʋn ɔ.
47 Yí sɔ ati, mɪɪn kan mɪn kele wɔ́ kɛ balasua ɛhɪ, ehulo kpili'n mɔ ɔ'a hulo
mín'n dunman nun, yí ɛtɛ'n kʋalaatin, yí ɛtɛ bobolobe'n kʋalaa m'ɔ sʋ'n, b'a fa
yí kʋalaa b'a hye yí. Nan sʋanlan mɔ yí ɛtɛ nɪn a nzʋn man mɔ bɛ kɔ fa bɛ kɔ
hye yí'n, ehulo'n m'ɔ le yí'n tɪ kaan sʋa."
48 Ɛhɪ a, Zozi kɔ han kɔ hele balasua'n kɛ: "B'a fa wɔ́ ɛtɛ'n-mɔ b'a hye wɔ́."

49 Mɔ Zozi hanlın sɔ'n, bɛ́ mɔ bɛ́ nʊn yí gua tɔbılı nın anwʊn'n kɔ han yí bɛ́ ti
anun kɛ: “Sʊanlan ɛhı muonun ɔ tı yí dıɛ sɛ dede m'ɔ fa sʊanlan ɛtɛ ce yí ɔ?”
50 Mɔ bɛ 'kan sɔ bɛ́ ti anun'n, Zozi kɔ han kɔ hele balasua'n kɛ: “Wɔ́ dedi nın
a le wɔ́ ngʊan, kɔ alʊacıcıɛ nun.”

8

Mmalasua'n-mɔ mɔ bɛ si Zozi sʊ'n

1 Ɛhı anzin, Zozi nʊn yí menian bulu nʊn nnyuan'n, bɛ kɔ hɔ kulo kulo'n-mɔ
asʊ. Bɛ kɔ hɔ kɔ han Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ'n. Bɛ kɔ bɔ Nyanmıan Belemgbin
Mân nın anwʊn Ɛjɔlɛkpa'n bɛ kɔ hele menian'n-mɔ.
2 Zozi 'kɔ a, anın mmalasua mmie-mɔ m'ɔ tuli bɛ́ nun wawɛ ɛtɛ'n-mɔ ɔ man
bɛ nwʊn salı'n si yí sʊ. Mmalasua sɔ'n-mɔ y'ɔ le: Mali m'ɔ fi Magıdala mɔ Zozi
tulı wawɛ ɛtɛ nsʊ yí nun'n.
3 Kuza m'ɔ nıan belemgbin *Elɔdı Antıpası ninnge nın asʊ'n, yí yı Zʊanın.
Suzanın nʊn mmalasua mmiekun-mɔ dɔʊn kpa. Bɛ fa bɛ́ anwʊndıɛ'n bɛ bʊa
Zozi nʊn yí menian'n-mɔ.

Sʊanlan'n m'ɔ gua bele nın anwʊn anyınndala'n
(Matie 13.1-9, Maakı 4.1-9)

4 Menian'n-mɔ fi kulo kulo'n-mɔ asʊ bɛ kɔ a Zozi anwʊn ɛbɛlɛ. Nan mɔ
menian dɔʊn yialı yí nwʊn'n, ɔ kɔ bu anyınndala ɛhı ɔ kɔ hele bɛ́. Yí nwan:
5 “Anın sʊanlan kʊn wɔ ɛbɛlɛ. Cıan kʊn, ɔ kɔ hɔ *bele egua yí ebo nın asʊ.
Bele mma'n bie kɔ gua atın nın anʊan. Menian'n-mɔ 'sın an, bɛ tetia sʊ.
Nnʊnman'n-mɔ kɔ suso kɔ li.
6 Bie kʊsʊ kɔ gua ɛbʊta nın asʊ. Kɛmɔ ngɛtıɛ kpa nnʊn man ɛbɛlɛ'n, bele'n
fifili a, ɔ kɔ yala.
7 Bie kʊsʊ kɔ gua eminlan mmowe'n-mɔ anun, bɛ nʊn bɛ́ bɛ kɔ fifi nun kʊn.
Eminlan mmowe'n-mɔ kɔ fʊ sʊ. Ɔ'a man ɔ'a nyɔ man kpa.
8 Bie kʊsʊ kɔ gua asıɛ kpa nın asʊ. Ɔ kɔ fifi ɔ kɔ su mma dɔʊn kpa. Bele baka
kʊn biala kɔ su mma ɛya kʊn.”
Ɛsɛ Zozi kɔ han kɔ tʊ sʊ kɛ: “Sʊanlan m'ɔ sı fasie'n, ɔ fá síe!”

Zozi anyınndala'n m'ɔ bu'n
(Matie 13.10-17, Maakı 4.10-12)

9 Yí menian'n-mɔ kɔ bisa yí anyınndala sɔ nın abʊ.
10 Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: “Ɛmɔ dıɛ, nvıalıɛ nun ɛjɔlɛ'n m'ɔ tʊ de Nyanmıan
Belemgbin Mân'n, Nyanmıan a yı a hele ɛmɔ. Nan menian bʊ nga'n-mɔ dıɛ, bɛ
bu yí anyınndala nun bɛ kele bɛ́. Ɔ man bɛ nıan yí bɛ́ nyınsʊ bɔbɔ a, bɛ nnwun
man yí. Bɛ tie bɔbɔ a, bɛ ndı man yí bʊ.

Zozi 'ba tu anyınndala nın abʊ
(Matie 13.18-23, Maakı 4.13-20)

11 “Anyınndala ɛhı, yí bʊ y'ɔ le kɛ: *Bele mma'n y'ɔ le Nyanmıan Anʊan
Ɛjɔlɛ'n.
12 Menian'n mmie-mɔ tı kɛ atın nın anʊan'n mɔ bele mma'n gualı'n. Bɛ tie
Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ'n, nan kʊsʊ Abɔnsanmʊn ba ɔ yı ɛjɔlɛ'n mɔ b'a tı'n fi bɛ́
ahʊnlın nın anun. Ɔ man bɛ nnyan man dedi nán b'a nyan ngʊan.
13 Mmie-mɔ kʊsʊ tı kɛ ɛbʊta'n mɔ bele'n gualı sʊ'n. Bɛ tı Nyanmıan Anʊan
Ɛjɔlɛ nın an, bɛ di yí nwʊn fɛ. Nan kʊsʊ bɛ mman man ɛjɔlɛ'n nzɔ man ndıan.
Bɛ de bɛ di mɛlɛ kaan sʊa yê sɛ emian bie tʊ bɛ́ a, anın b'a yaci bɛ́ dedi'n b'a tʊ.
14 Bele'n m'ɔ gualı eminlan mmowe nın anun'n, y'ɔ le menian mɔ bɛ tie
Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ'n, nan kʊsʊ ɔ 'kɔ yí nyunnun an, bɛ man nzusue,
anwʊndıɛ nʊn mân elie fʊ Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ'n mɔ b'a tı nın asʊ. Bɛ nzu
man mma dede ɔ mmʊlʊ man.

15 Bele mma'n m'ɔ gualı asıɛ kpa nın asʊ'n, y'ɔ le menian mɔ bɛ tie Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ'n, bɛ fa bɛ sie bɛ́ ahʊnlın nın anun kpa, bɛ di ɛjɔlɛ nın asʊ, bɛ su mma.

Kanlannıɛ nın anwʊn anyınndala'n
(Maakı 4.21-25)

16 "Sʊanlan fíí nzɔ man kanlannıɛ, ɔ nva ɔ nwula man bokiti, anaan mgba abʊ. Nan ɔ sie yí kanlannıɛ'n baka nın asʊ, ɔ man bɛ́ mɔ bɛ 'wʊlʊ sua nın anun'n, bɛ nwun ası.
17 Like biala m'ɔ fıa'n, ɔ 'tu fite. Nvıalıɛ nun ɛjɔlɛ biala 'fite jawe nun.
18 Ɛmɔ yɔ́ anzʊɛ, nán bɛ tíe yí kpa! Ɔ sanlın kɛ m'ɔ le kaan'n, bɛ 'ba man yí biekun. Nan m'ɔ le man fíí'n, kaan'n m'ɔ susu kɛ ɔ kɔ nyan yí'n, bɛ 'tʊa yí bɛ de."

Zozi anianman'n-mɔ nʊn yí nin
(Matie 12.46-50, Maakı 3.31-35)

19 Zozi anin'n nʊn yí nianman'n-mɔ, bɛ kɔ a bɛ kɔ tʊ yí. Nan kʊsʊ meninsʊnman'n mɔ b'a yia yí nwʊn nın ati, ɔ man b'a ngʊala man yí nwʊn ɛlɔ ju.
20 Bɛ kɔ bɔ Zozi amannıɛ kɛ: "Wɔ́ nin nʊn wɔ́ nianman'n-mɔ jijin ahanmıan ɛlɔ, bɛ kulo kɛ bɛ nwun wɔ́ nwʊn."
21 Mɔ bɛ hanlın sɔ'n, nán Zozi a se bɛ́ mɔ bɛ wɔ ɛbɛlɛ'n kɛ: "Mín nin nʊn mín nianman'n-mɔ y'ɔ le menian mɔ bɛ tie Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ'n, mɔ bɛ nanndı sʊ'n."

Zozi 'ba gua anwʊnman kpili kʊn ası
(Matie 8.23-27, Maakı 4.35-41)

22 Ɛlɛhʊn kʊn Zozi nʊn yí menian'n-mɔ kɔ fʊ ɛlɛɛ kʊn anun. Ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: "Bɛ mán yɛ kpɛ́ asue'n yɛ hɔ́ yí nzin ɛlɔ ebue kʊn." Mɔ Zozi hanlın sɔ'n, yê bɛ hɔlı ɔ.
23 Nan mɔ bɛ 'kpɛ asue'n, anın Zozi la ɛlɛɛ nın anun ɔ lɛ dafı. Kʊnmgba ala, anwʊnman kpili kʊn kɔ tu asubula nın anyınsʊ. Asutue'n kɔ bɔ nzue kɔ gua ɛlɛɛ nın anun.
24 Ɛhı, yí menian'n-mɔ kɔ kpunnge yí bɛ kɔ tinnge yí. Bɛ́ nwan: "Kpain, kpain, yɛ lɛ wu o!"
Zozi kɔ tinnge ɔ kɔ jʊjɔ aminle sʊ kɔ hele anwʊnman'n nʊn asutue'n. Anwʊnman'n kɔ jinlan, asutue'n kɔ gua ası. Ɛbɛlɛ kɔ yɔ diin.
25 M'ɔ yɔlı sɔ'n, Zozi kɔ bisa yí menian'n-mɔ kɛ: "Ɛmɔ dedi'n wɔ nin?" Ɛjɔlɛ'n kɔ sin bɛ́ nwʊn, esulo kɔ han bɛ́. Bɛ kɔ bisa bisa bɛ́ nwʊn kɛ: "Nwan sʊanlan dıɛ y'ɔ le ɛhı? M'ɔ jʊjɔ kele anwʊnman nʊn asutue dede bɛ man yí anyınnzɔ!"

Zozi 'ba tu wawɛ ɛtɛ dɔʊn fi sʊanlan kʊn anun
(Matie 8.28-34, Maakı 5.1-20)

26 Zozi nʊn yí menian'n-mɔ, bɛ kɔ kpɛ Galile asue'n. Bɛ kɔ hɔ kɔ ju yí nzin ɛlɔ ebue kʊn, Zelazı'n-mɔ mân nın anun. Mân sɔ'n nʊn Galile mân'n, bɛ́ nyın'n wɔ sʊ.
27 Mɔ Zozi 'ju ası nın ala, kulo nın asʊ sʊanlan kʊn kɔ a yí nwʊn ɛbɛlɛ. Sʊanlan sɔ'n, wawɛ ɛtɛ wɔ yí nun. Yí nwʊn gua sʊ, nán ɛnɛ bie ɔ. Ɔ nna man sua ɛlɔ. Ɔ la asielıɛ'n-mɔ asʊ.
28 M'ɔ nwunlin Zozi'n, ɔ kɔ tıan. Ɔ kɔ hɔ kɔ tu kɔ tɔ yí ja nun. Ɔ kɔ tıan sɛlɛ kpa, Yí nwan: "Zozi, Anwunno Nyanmıan Kpili Awa, ɛ se mín sɛ? Mın 'sɛlɛ wɔ́, n'ɛ se mín sa fíí."
29 M'ɔ man ɔ lɛ kan sɔ'n, y'ɔ le kɛ Zozi lɛ man wawɛ ɛtɛ'n m'ɔ wɔ yí nun'n tu. Wawɛ ɛtɛ'n tɔ yí sʊ mɛlɛ'n bie anun. Bɛ fa ngɔnzɔngɔnzɔ bɛ cı yí sa nʊn yí ja a, ɔ bubu nun. Wawɛ ɛtɛ'n cʊın yí kɔ ɛwâ nın anun.
30 Zozi kɔ bisa yí kɛ: "Ɛ li sɛ?"

Yí nwan: “Bɛ fɛlɛ mín nwala nwala.” Afɪ wawɛ ɛtɛ dɔʊn kpa wɔ yí nun, yí ti yê ɔ man ɔ lɛ kan sɔ ɔ.
31 Wawɛ ɛtɛ sɔ'n-mɔ kɔ sɛlɛ Zozi kɛ n'ɔ man bɛ kɔ gua kunman kpʊnlʊn-mgbʊnlʊn nɪn anun.
32 Ɛbɛlɛ lɪka sɔ'n, anɪn mgbolike dɔʊn kpa lɛ didi bʊka nɪn asʊ. Wawɛ ɛtɛ'n-mɔ kɔ bʊtʊ Zozi kɛ ɔ mán bɛ́ atɪn maan bɛ hó wúlʊ mgbolike sɔ'n-mɔ anun. Mɔ sʊanlan'n hanlɪn sɔ'n, Zozi kɔ man bɛ́ atɪn.
33 Wawɛ ɛtɛ'n-mɔ fi sʊanlan nɪn anun bɛ kɔ fite. Bɛ kɔ hɔ kɔ wʊlʊ mgbolike'n-mɔ anun. Mgbolike fatule kʊn'n kɔ tʊlʊ bʊka'n bɛ kɔ hɔ kɔ gua asue nɪn anun, bɛ́ kʊalaa bɛ kɔ nʊan.
34 Mɔ bɛ́ mɔ bɛ nɪan mgbolike'n-mɔ asʊ'n nwunlin yí sɔ'n, bɛ kɔ nwanndi. Bɛ kɔ hɔ kɔ bɔ ɛjɔlɛ sɔ'n kpayɛ kulo, ɔ nʊn nanmue'n-mɔ asʊ.
35 Bɛ́ mɔ bɛ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ walɪ nɪanlɪn kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ'n. Bɛ 'ba ju Zozi anwʊn ɛbɛlɛ a, sʊanlan'n mɔ anɪn wawɛ ɛtɛ'n-mɔ wɔ yí nun nɪn anyɪnsʊ a tɪ. Ɔ wula taladɪɛ ɔ tɪ Zozi aja abʊ ɛbɛlɛ. Mɔ bɛ nwunlin yí sɔ'n, esulo hanlɪn bɛ́.
36 Kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ mɔ wawɛ ɛtɛ'n-mɔ fi sʊanlan nɪn anun bɛ fitelɪ, mɔ bɛ hɔlɪ wʊlʊlɪ mgbolike'n-mɔ anun, mɔ bɛ 'kɔ a gua asue nɪn anun, mɔ bian nɪn anyɪnsʊ tɪ'n, bɛ́ mɔ bɛ nwunlin yí bɛ́ nyɪnsʊ'n kɔ han yí kʊalaa kɔ hele sian mma'n-mɔ.
37 Zelasɪ mân nɪn anun menian'n-mɔ kʊalaa kɔ sɛlɛ Zozi kɛ ɔ fi bɛ́ mân nɪn anun ɔ jásʊ. Ɔ sanlɪn kɛ anɪn esulo kpili kpa a han bɛ́. Mɔ Zozi fʊlɪ ɛlɛɛ nɪn anun mɔ ɔ 'sa kɔ Galile'n,
38 sʊanlan'n mɔ wawɛ ɛtɛ'n fi yí nun tuli'n kɔ sɛlɛ Zozi kɛ ɔ 'si yí sʊ. Zozi nwan:
39 “Sa kɔ wó awulo, nán kɔ han yí kʊalaa mɔ Nyanmɪan a yɔ a man wɔ́'n kele menian'n-mɔ.” Bian'n kʊsʊ kɔ hɔ ɔ kɔ han yí kʊalaa mɔ Zozi a yɔ a man yí'n kɔ hele kulo bɔndɪn'n.

Zʊayilusi awa balasua'n,

ɔ nʊn balasua'n m'ɔ hanlɪn Zozi taladɪɛ'n
(Matie 9.18-26, Maakɪ 5.21-43)

40 Mɔ Zozi fi Galile asue nɪn anzin ɛlɔ ɔ 'sa ba'n, menian dɔʊn kpa kɔ a yí atɪn ele. Ɔ sanlɪn kɛ bɛ́ kʊalaa bɛ́ nyɪn jin yí atɪn.
41 Kaan cɛ, Zufʊ'n-mɔ asɔnɪn sua nɪn asʊ kpain'n kɔ a, kpain sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Zʊayilusɪ. Ɔ kɔ tu kɔ tɔ Zozi aja nun ɔ kɔ sɛlɛ yí kɛ ɔ bála yí awulo ɛlɔ.
42 Ɔ sanlɪn kɛ yí wa balasua kʊnmgba cein'n mɔ ɔ'a li afʊɛ bulu nʊn nnyuan'n, ɔ lɛ de ewue wu.
Mɔ bian'n hanlɪn sɔ'n, Zozi kɔ tie. Mɔ bɛ 'kɔ'n, menian dɔʊn si bɛ́ sʊ, anɪn bɛ 'kan Zozi bɛ mian bɛ́ afian.
43 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anɪn balasua kʊn wɔ menian'n-mɔ afian ɛbɛlɛ. Moja tu balasua sɔ'n yí afʊɛ bulu ɔ nʊn nnyuan ahɪ. Ɔ kɔ sɛcɪ yí nwʊn esika kʊalaatin wɔ ayile ɛyɔlɛfʊɛ'n-mɔ ɛlɔ. Nan kʊsʊ yí nwʊn a nza man.
44 Ɔ li Zozi anzin, ɔ kɔ han yí taladɪɛ nɪn anʊan'n. Ɛbɛlɛ ala, moja'n m'ɔ tu yí'n kɔ kpɛ.
45 Zozi kɔ bisa menian'n-mɔ kɛ: “Nwan yê ɔ'a han mín taladɪɛ'n?”
Ɛhɪ nwan “Nán mín ɔ!” Ɛhɪ nwan: “Nán mín ɔ!” Pɪɛlɪ nwan: “Kpain, a nwun kɛ menian'n-mɔ lɛ kan wó mian bɛ afian, kʊsʊ anɪn ɛ lɛ bisa ɛjɔlɛ sʊa!”
46 Mɔ Pɪɛlɪ hanlɪn ɛhɪ'n, Zozi nwan: “Sʊanlan bie a han mín, ɔ sanlɪn kɛ m'an nwun kɛ anwʊnsɛlɛ kʊn fi mín nun ɔ'a fite.”
47 Balasua'n kɔ nwun nun kɛ b'a hyɪ yí. Ɛhɪ a, yí nwʊn kɔ wʊsʊ yí ɔ kɔ tu kɔ tɔ Zozi aja nun. Menian'n-mɔ kʊalaa anyunnun ɛbɛlɛ, like mɔ yí ti yê ɔ man ɔ hanlɪn Zozi taladɪɛ'n, ɛsɛ kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ mɔ yí nwʊn salɪ ɛbɛlɛ ala'n, ɔ kɔ han yí kʊalaa.

48 Mɔ yí nʊan tɔlɪ'n, Zozi nwan: “Mín wa balasua, kɔ anzʊnunjɔ nun, nán wɔ́ dedi nɪn a man wɔ́ nwʊn a sa.”
49 Anɪn Zozi anʊan tɛ wɔ ɛjɔlɛ sʊ. Bɔfʊɛ kʊn fi kpain Zʊayilusi awulo ɛlɔ walɪ a, yí nwan: “Zʊayilusi, wɔ́ wa nɪn a wu, yí ti n'ɛ jɪjɪ kpain kʊ́n.”
50 Mɔ Zozi tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ kɔ han kɔ hele Zʊayilusi kɛ: “Zʊayilusi, gua wɔ́ ahʊnlɪn asɪ, nyan dedi ala, nán wɔ́ wa balasua'n, ɔ 'ba hɪn.”
51 Mɔ bɛ juli awulo ɛbɛlɛ'n, Zozi ngɔ man sʊanlan fíí atɪn kɛ ɔ wʊ́lʊ lɪka mɔ batʊnman'n la'n bie, sannan Pɪɛlɪ nʊn Zʊan, nʊn Zʊakɪ, nʊn sɪɛ'n nʊn nian'n mɔ bɛ le baa nɪn ala.
52 Bɛ́ kʊalaa bɛ lɛ di batʊnman nɪn anwʊn yalɛ, bɛ le sun. Mɔ Zozi nwunlin yí sɔ'n, yí nwan: “Ɛmɔ yáci esuan'n nán batʊnman'n wuli man, ɔ lɛ dafɪ.”
53 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ'n, bɛ́ kʊalaa bɛ kɔ gʊlʊ yí nwʊn. Ɔ sanlɪn kɛ bɛ́ dɪɛ, bɛ sɪ yí fʊ́ʊ́n kɛ talua nɪn a wu.
54 Ɛhɪ a, Zozi kɔ sɔ batʊnman nɪn asa, ɔ kɔ tɪan nun. Yí nwan: “Batʊnman, jasʊ!”
55 Batʊnman'n kɔ tinnge, ɛbɛlɛ ala ɔ kɔ jasʊ. Zozi nwan: “Bɛ mán yí like lí.”
56 Ɛjɔlɛ'n kɔ sin sɪɛ'n nʊn nian nɪn anwʊn. Zozi tualɪ bɛ́ kɛ nán bɛ kan like mɔ b'a nwun yí nɪn anwʊn ɛjɔlɛ bɛ kele sʊanlan fíí.

9

Zozi 'ba sʊan yí menian bulu nʊn nnyuan'n
(Matie 10.5-15, Maakɪ 6.7-13)

1 Ɛhɪ cɪan kʊn Zozi yialɪ yí menian bulu nʊn nnyuan nɪn an, ɔ kɔ man bɛ́ tunmin kɛ bɛ fʊ́an wawɛ ɛtɛ'n-mɔ, ɛsɛ bɛ mán nwuluwafʊɛ'n-mɔ anwʊn sá.
2 Ɔ kɔ sʊan bɛ́ kɛ bɛ hɔ́ bɔ́ Nyanmɪan Belemgbin Mân'n kpayɛ, ɛsɛ bɛ mán bɛ́ mɔ b'a fʊkɛ'n tí akpɔlɛ.
3 Ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: “Ɛmɔ ɛhɔlɛ'n mɔ bɛ lɛ kɔ'n, nán bɛ fa like fíí bɛ sa bɛ́ nwʊn. Nán bɛ fa kpɔman, nán bɛ fa bɔ́lɛ, nán bɛ fa alɪɛ, nán bɛ fa esika, ɛsɛ nán bɛ fa taladɪɛ nnyuan.
4 Awulo mɔ ɛmɔ kɔ sike nun'n, ɛmɔ tánlan nun ɛbɛlɛ dede ɔ jú ɛmɔ ɛhɔlɛ cɪan.
5 Kulo kʊsʊ mɔ ɛmɔ kɔ hɔ sʊ mɔ b'a nne man ɛmɔ'n, ɛmɔ kpɔ́kpala bɛ́ ja nɪn abʊ anyʊan'n bɛ gʊ́a ɛbɛlɛ bɛ hɔ́. Ɔ tɪ adanzɪɛ elie kɛ bɛ ngʊala man ɛmɔ sʊnmʊɛ bɔ.”
6 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n yê yí menian bulu nʊn nnyuan'n hɔlɪ ɔ. Bɛ hɔlɪ bɔlɪ Ɛjɔlɛkpa'n bɛ helelɪ menian'n-mɔ ɛsɛ bɛ manlɪn nwuluwafʊɛ'n-mɔ anwʊn salɪ.

Belemgbin Elɔdɪ Antɪpasɪ nzusue'n
(Matie 14.1-12, Maakɪ 6.14-29)

7 Ɛhɪ *Elɔdɪ m'ɔ tɪ Galile mân nɪn asʊ belemgbin'n kɔ tɪ yí kʊalaa mɔ Zozi nʊn yí menian'n-mɔ a yɔ'n. Ɔ nnwun man m'ɔ jʊnlɪn ɔ, ɔ sanlɪn kɛ menian mmie-mɔ lɛ kele kɛ Zʊan Batisi m'ɔ wuli'n yê ɔ'a hɪn nɪn ɔ.
8 Mmie-mɔ nwan: “Nyanmɪan kpɔmanfʊɛ Eli yê ɔ'a fite ɔ.” Mmie-mɔ kʊsʊ nwan: “Daba Nyanmɪan mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ mɔ bɛ wuli'n, bɛ́ nunhan kʊn yê ɔ'a hɪn nɪn ɔ.”
9 Nan mɔ Elɔdɪ tɪlɪ yí sɔ'n, yí nwan: “M'an man b'a kpɛ Zʊan ati'n. Nan nwan sʊanlan dɪɛ yê bɛ lɛ kan yí ɛjɔlɛ sʊa'n?” Ɛhɪka ati, ɔ kulo kɛ ɔ nwun Zozi.

Zozi 'ba man menian akpɪ nnun alɪɛ di
(Matie 14.13-21, Maakɪ 6.30-44, Zʊan 6.1-14)

10 Ɛhɪ Zozi mmɔfʊɛ bulu nʊn nnyuan'n hɔlɪ walɪ a, bɛ kɔ han mɔ bɛ yɔlɪ'n kʊalaa bɛ kɔ hele yí. Mɔ bɛ bɔlɪ amannɪɛ yuelɪ'n, Zozi nʊn bɛ́ bɛ kɔ tɪ bɛ́ nwʊn bɛ kɔ hɔ kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Bɛtɪsayida nɪn asʊ.

11 Meninsʊnman'n kɔ nwun nun bɛ kɔ si bɛ́ sʊ. Zozi kɔ sɔ bɛ́ nun, ɔ kɔ han
Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anun ɛjɔlɛ ɔ kɔ hele bɛ́. Bɛ́ mɔ bɛ ndɪ man akpɔlɛ
mɔ bɛ kulo kɛ bɛ tɪ akpɔlɛ'n, ɔ kɔ man bɛ kɔ tɪ akpɔlɛ.
12 Kɛmɔ anɪn alíɛ lɛ san'n, yí menian bulu nʊn nnyuan'n kpunngelɪ yí a, bɛ́
nwan "Kpain, lɪka mɔ yɛ wɔ'n tɪ fuaan. Yí ti, yaci menian'n-mɔ anun maan
bɛ hɔ́ kpʊ́nndɛ alɪɛ nʊn dabɛlɛ kulo'n-mɔ nʊn nanmue'n-mɔ mɔ bɛ mantan
mantan ɛwa'n-mɔ asʊ."
13 Mɔ bɛ hanlɪn sɔ'n, Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: "Ɛmɔ muonun mán bɛ like lí!"
Bɛ́ nwan: "Like mɔ yɛ le yí ɛwa nɪn ala y'ɔ le kpaʊn nnun'n ɔ nʊn ejue
nnyuan'n. Sɛ kʊsʊ ɛ kulo kɛ yɛ hɔ́ tó alɪɛ yɛ bɛ́lɛ meninsʊnman ɛhɪ a?"
14 (Menian mɔ b'a yia ɛbɛlɛ'n, bɛ ju menian akpɪɪ nnun.)
Zozi kɔ han kɔ hele yí menian'n-mɔ kɛ: "Ɛmɔ mán bɛ tɛ́tanlan kpule
abulanun abulanun."
15 Yí menian'n-mɔ kɔ yɔ m'ɔ helelɪ bɛ́'n, bɛ kɔ man menian'n-mɔ kɔ tɛtanlan
asɪ.
16 Ɛhɪ, Zozi kɔ le kpaʊn nnun'n ɔ nʊn ejue nnyuan'n. Ɔ kɔ tʊ yí nyɪn anwunno,
ɔ kɔ la Nyanmɪan asɪ. Ɔ kɔ hye kɔ man yí menian'n-mɔ kɛ bɛ́ kʊsʊ bɛ hyé bɛ mán
meninsʊnman'n.
17 Menian nwala ɛhɪ, bɛ́ kʊalaa bɛ kɔ li dede bɛ́ kʊ kɔ yi. Yí bʊ'n mɔ halɪ'n ɔ tɪ
ece mma bulu nʊn nnyuan.

Pɪɛlɪ 'ba han kɛ Belemgbin Ngʊandefʊɛ'n y'ɔ le Zozi
(Matie 16.13-21, Maakɪ 8.27-29)

18 Cɪan kʊn Zozi kɔ tɪ yí nwʊn ɔ kɔ hɔ asɔnɪn ɛyɔlɛ, yí menian'n-mɔ kɔ kpʊ yí.
Zozi kɔ bisa bɛ́ kɛ: "Menian'n-mɔ muonun, bɛ bu kɛ nwan sʊanlan dɪɛ y'ɔ le
mín?"
19 Yí menian'n-mɔ nwan: "Mmie-mɔ nwan Zʊan Batisi y'ɔ le wɔ́. Mmie-mɔ
kʊsʊ nwan *Eli y'ɔ le wɔ́. Mmiekun-mɔ nwan daba Nyanmɪan mgbɔmanfʊɛ'n-
mɔ mɔ bɛ wuli'n, bɛ́ nunhan kʊn yê ɔ'a hɪn nɪn ɔ."
20 Zozi kɔ bisa bɛ́ kɛ: "Nan ɛmɔ kʊsʊ lɪlɪ, ɛmɔ bu kɛ nwan sʊanlan dɪɛ y'ɔ le
mín?"
Pɪɛlɪ jasʊlɪ a, yí nwan: "Kilisi'n, Belemgbin Ngʊandefʊɛ'n mɔ Nyanmɪan a
sʊan yí'n y'ɔ le wɔ́."

Zozi 'ba han yí ewue'n nʊn yí etinnge nɪn anwʊn ɛjɔlɛ
(Matie 16.20-28, Maakɪ 8.30-9.1)

21 Mɔ Pɪɛlɪ hanlɪn sɔ'n, Zozi kɔ totua bɛ́ kɛ nán bɛ kan bɛ kele sʊanlan fíí.
22 Ɔ kɔ han kɔ tʊ sʊ kɛ: "Ɔ di kɛ Mân Baa'n nwun amannɪɛ kpa. Izalayɛ mân
nɪn anun mgbain'n-mɔ, nʊn Nyanmɪan tɛɛyɪfʊɛ mgbain'n-mɔ ɔ nʊn mala nɪn
asʊ mgbain'n-mɔ, bɛ 'ba yɪ yí bɛ tʊ. Bɛ 'ba hun yí. Bɛ kun yí a, yí cɪan nsan nɪn
asʊ ɔ 'tinnge."
23 Ɛhɪ anzin, Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ kʊalaa kɛ: "Sʊanlan m'ɔ kulo kɛ ɔ si mín
sʊ'n, n'ɔ susu yí ti ɔ gua yí nwʊn sʊ. Nan alɪhɪan biala, ɔ fá yí kʊlʊwa'n ɔ tʊ́ yí
kɔmɪn sʊ, nán ɔ sí mín sʊ.
24 Ɔ sanlɪn kɛ sʊanlan m'ɔ kulo kɛ ɔ kpʊnndɛ yí ngʊan'n, ɔ 'wu. Nan sʊanlan
m'ɔ kɔ hulo mín ɔ kɔ wu wɔ mín dunman nun'n, sʊanlan sɔ'n, ɔ 'nyan ngʊan.
25 Sɛ sʊanlan kʊn nyan mân nɪn anun ninnge'n kʊalaatin, nan sɛ ɔ le man
ngʊan an, anɪn nzu nvasʊɛ dɪɛ yê ɔ 'nyan yí sʊ ɔ?
26 Sʊanlan m'ɔ kɔ sa mín nʊn mín Nʊan Ɛjɔlɛ nɪn anwʊn nyian'n, mɛlɛ mɔ
Mân Baa'n 'ba a yí anunminnyanmʊn'n ɔ nʊn Sɪɛ'n nʊn yí anwʊntɪɛ mmɔfʊɛ'n-
mɔ anunminnyanmʊn nɪn anun'n, ɔ 'sa sʊanlan sɔ nɪn anwʊn nyian.
27 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ menian ɛhɪ-mɔ mɔ b'a yia ɛwa'n, bɛ́
kʊalaa bɛ ngo yue man wu, mmie-mɔ 'nwun Nyanmɪan Belemgbin Mân'n bɛ́
nyɪnsʊ."

Zozi anwʋn ɛkacie'n
(Matie 17.1-8, Maakɪ 9.2-8)

28 Mɔ Zozi hanlɪn ɛjɔlɛ sɔ'n, yí nzin mɔlɛ kʋn, ɔ nʋn Pɪɛlɪ nʋn Zʋan nʋn Zʋakɪ, bɛ kɔ fʋ bʋka kʋn asʋ bɛ 'kɔ a yɔ asɔnɪn.
29 Mɔ bɛ 'yɔ asɔnɪn'n, Zozi anyɪn nɪn anun kɔ kaci. Yí taladɪɛ'n m'ɔ wula'n kɔ yɔ fufue hyɪɛɪn, m'ɔ wʋwɔ bɛ́ nyɪnsʋ ɔ.
30 Ɛbɛlɛ ala, menian nnyuan kɔ fite fite, bɛ nʋn Zozi lɛ jʋjɔ. Menian nnyuan sɔ'n-mɔ y'ɔ le *Moyizɪ nʋn *Eli.
31 Bɛ wɔ Nyanmɪan anunminnyanmʋn nɪn anun. Kɛ Zozi 'kpɪn di yí junman'n dede mɔ ɔ 'fa wu Zoluzalɛmʋn kulo nɪn asʋ'n, yí nwʋn ɛjɔlɛ yê anɪn bɛ lɛ kan ɔ.
32 Nafɛlɛ kɔ hun Pɪɛlɪ nʋn yí manngʋn'n-mɔ. Nan mɔ bɛ tinngelɪ'n, bɛ kɔ nwun Zozi anunminnyanmʋn'n nʋn menian nnyuan'n m'ɔ nʋn bɛ́ bɛ jijin ɛbɛlɛ'n.
33 Mɛlɛ mɔ menian nnyuan'n 'yaci Zozi ɛbɛlɛ bɛ kɔ'n, Pɪɛlɪ kɔ han kɔ hele Zozi kɛ: "Kpain, ɔ tɪ kpa kɛ yɛ wɔ ɛwa. Yí ti yɛ 'bɔ tantɪ nsan. Wó dɪɛ kʋn, Moyizɪ dɪɛ kʋn, yê Eli kʋsʋ dɪɛ kʋn." (Pɪɛlɪ nnwun man ɛjɔlɛ'n m'ɔ lɛ kan nɪn anun).
34 Mɛlɛ m'ɔ 'kan ɛhɪ'n, bɔlɛ́ kʋn kɔ a kɔ hala bɛ́ sʋ. Mɔ Zozi menian'n-mɔ nwunlin kɛ bɔlɛ́ nɪn a hala bɛ́ sʋ'n, esulo kɔ han bɛ́.
35 Bɔlɛ́ nɪn anun, bɛ kɔ tɪ anɪɛ bie. Anɪɛ sɔ'n nwan: "Sʋanlan ɛhɪ tɪ mín Wa, m'an yɪ yí. Ɛmɔ tie yí!"
36 Mɔ anɪɛ sɔ'n hanlɪn sɔ yuelɪ'n, bɛ ngɔ nwun man sʋanlan fíí kɛ Zozi angʋnmɪn ala. Yí menian'n-mɔ kɔ muan bɛ́ nʋan. Like mɔ bɛ nwunlin yí mɛlɛ sɔ nɪn anun'n, bɛ ngɔ bɔ sʋ bɛ ngɔ hele man sʋanlan fíí.

Zozi 'ba tu batʋnman kʋn anwʋn wawɛ ɛtɛ'n
(Matie 17.14-18, Maakɪ 9.14-27)

37 Ɛhɪ anzin, alíɛ hɪnlɪn mɔ bɛ fi bʋka nɪn asʋ bɛ juli'n, menian dɔʋn kpa kɔ a kɔ kpa Zozi atɪn.
38 Ɛbɛlɛ ala sʋanlan kʋn kɔ tɪan menian'n-mɔ afian Yí nwan: "Kpain, mɪn 'sɛlɛ wó kpa, tʋ wó nyɪn nɪan mín wa'n, mín wa kʋnmgba cein'n!
39 Wawɛ bie tɔ yí sʋ. Ɔ tɔ yí sʋ ala, ɔ man ɔ tɛtɪan. Ɔ kpusu batʋnman'n sɛlɛ kpa. Ɔ man ɔ cuin ngɛsɛlɛ. Ɔ kele yí yalɛ. Ɛsɛ ɔ nyaci man yí nun fɔtɪlɪfɔ.
40 M'an sɛlɛ wó menian'n-mɔ kɛ bɛ tú wawɛ ɛtɛ sɔ'n. Nan b'a mantan yí dede b'a ngʋala man yí tu."
41 Zozi nwan: "Menian mɔ bɛ le man dedi, ati anun ɛtɛ mma! Mɪn nʋn ɛmɔ yɛ tánlan dede ɔ hó jú mɛlɛ benin? N zʋ́ ɛmɔ dede ɔ jú mɛlɛ benin? Fa wó wa'n bala ɛwa!"
42 Mɔ batʋnman'n 'cʋɪn kpunnge Zozi'n, wawɛ'n kɔ tʋ yí asɪ, ɔ kɔ kpusu yí sɛlɛ kpa. Nan m'ɔ yɔlɪ sɔ'n, Zozi kɔ jʋjɔ aminle sʋ kɔ hele wawɛ ɛtɛ'n. Zozi kɔ man batʋnman nɪn anwʋn kɔ sa ɔ kɔ fa yí ɔ kɔ man yí sɪ.
43 Ɛjɔlɛ'n kɔ sin bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwʋn wɔ Nyanmɪan tunmin kpili nɪn anyun-nun.

Zozi 'ba bɔ yí ewue'n nʋn yí etinnge nɪn asʋ biekun
(Matie 17.22-23, Maakɪ 9.30-32)

Kɛmɔ Zozi ninnge'n kʋalaa mɔ yɔlɪ'n tɛ sin menian'n-mɔ anwʋn'n, ɔ kɔ han kɔ hele yí menian'n-mɔ kɛ:
44 "Sian dɪɛ, ɛjɔlɛ'n mɔ mɪn 'ba han mɪn kele ɛmɔ'n, ɛmɔ fá bɛ síe kpa. Bɛ 'ba hyɪ *Mân Baa'n bɛ wula menian'n-mɔ asa nun."
45 Yí menian'n-mɔ ngɔ tɪ man ɛjɔlɛ sɔ nɪn abʋ. Zozi ngɔ hehele man nun, ɔ man b'a ndɪ man yí bʋ. Kʋsʋ afɪ, bɛ ngɔ nyan man anwʋnsɛlɛ bɛ ngɔ bisa man yí ɛjɔlɛ sɔ nɪn anwʋn kosuan.

Sʋanlan m'ɔ tɪ kpili tala bɛ́ kʋalaa'n
(Matie 18.1-5, Maakɪ 9.33-37)

46 Akpʋlʋwa kʋn tɔlɪ Zozi menian'n-mɔ afian. Akpʋlʋwa sɔ'n y'ɔ le kɛ bɛ lɛ
kpʋnndɛ sʋanlan m'ɔ tɪ kpili tala bɛ́ kʋalaa'n bɛ́ afian ɛbɛlɛ.
47 Mɔ bɛ 'su akpʋlʋwa sɔ'n, Zozi kɔ nwun mɔ anɪn bɛ lɛ jʋnlɪn'n. Ɛhɪ a, Zozi kɔ
fa batʋnman kaan kʋn kɔ sie yí nwʋn ɛbɛlɛ,
48 yí nwan: "Sʋanlan m'ɔ kɔ le batʋnman ɛhɪ mín dunman nun'n, anɪn mín
muonun yê ɔ'a le mín ɔ. Yê sʋanlan kʋsʋ m'ɔ kɔ sɔ mín nun'n, anɪn ɔ'a sɔ
sʋanlan'n m'ɔ sʋanlɪn mín nɪn anun. Ɔ sanlɪn kɛ sʋanlan m'ɔ tɪ kaan ɛmɔ kʋalaa
afian ɛwa'n, yí yê ɔ tɪ kpili tala yí manngʋn'n-mɔ ɔ."

Sʋanlan m'ɔ mgbɔ man ɛmɔ'n anɪn ɔ tɪ ɛmɔ dɪɛ
(Maakɪ 9.38-40)

49 Zʋan jasʋlɪ a, yí nwan: "Kpain, y'a nwun bian kʋn kɛ ɔ lɛ fa wɔ́ dunman'n
fʋan wawɛ ɛtɛ'n-mɔ, nan y'a totua yí kɛ nán ɔ yɔ sɔ kʋ́n. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ nnʋn man
yɛ́ nun bie."
50 M'ɔ hanlɪn sɔ'n, Zozi nwan: "Nán bɛ totua yí, ɔ sanlɪn kɛ sʋanlan m'ɔ mgbɔ
man ɛmɔ'n, anɪn ɔ nʋn ɛmɔ tɪ kʋn."

Samali mân nɪn anun kulo kʋn anwʋn ɛjɔlɛ'n

51 Mɔ anɪn Zozi nyanmɪansʋ ɛhɔlɛ cɪan'n lɛ kpunnge'n, ɔ kɔ si yí hue kɛ ɔ 'kɔ
Zoluzalɛmʋn.
52 Ɔ kɔ sʋan menian yí nyunnun. Bɛ kɔ hɔ kɔ ju Samali mân nɪn anun kulo
kʋn asʋ. Bɛ 'kɔ a kpʋnndɛ lɪka mɔ bɛ 'sike ɔ.
53 Kulo sɔ nɪn asʋ menian'n-mɔ ngɔ sɔ man bɛ́ nun. Ɔ sanlɪn kɛ Zozi lɛ kpɛ
nun ɛbɛlɛ ɔ kɔ Zoluzalɛmʋn.
54 Mɔ yí menian'n-mɔ Zʋan nʋn Zʋakɪ nwunlin yí sɔ'n, bɛ́ nwan: "Yɛ́ Mɪn, ɛ
kulo kɛ yɛ man sîn fi anwunno ɔ tɔ kulo sɔ nɪn anun ɔ bɔ bɛ́ bʋsʋ ɔ?"
55 Mɔ bɛ bisalɪ kosuan sɔ'n, Zozi kɔ kpɛ yí nyɪn bɛ́ nwʋn ɛlɔ ɔ kɔ tu bɛ́ nyunnun.
56 Bɛ fi ɛbɛlɛ bɛ kɔ hɔ kulo fʋfɔlɛ asʋ.

Bɛ mɔ bɛ kulo kɛ bɛ si Zozi sʋ'n
(Matie 8.19-22)

57 Mɔ anɪn bɛ́ ja wɔ nun bɛ lɛ kɔ Zoluzalɛmʋn'n, sʋanlan kʋn kɔ han kɔ hele
Zozi kɛ: "Yɛ́ Mɪn, lɪka kʋalaa mɔ ɛ 'kɔ'n, mɪn 'si wɔ sʋ."
58 Zozi nwan: "Aminsanɪn'n-mɔ, bɛ le bɛ́ bɔɛ bɛ da nun. Nnʋnman'n-mɔ kʋsʋ
le bɛ́ sâ. Nan *Mân Baa'n, yí dɪɛ, ɔ le man lɪka fíí m'ɔ da de yí ɛnwʋnmɪan ɔ."
59 Zozi fɛlɛlɪ sʋanlan fʋfɔlɛ a, yí nwan: "Wɔ́, si mín sʋ."
Sʋanlan sɔ'n kʋsʋ nwan: "Kpain, man mín atɪn maan n gɔ n zie mín sɪ
kʋalaaka."
60 M'ɔ hanlɪn sɔ'n, Zozi kɔ bua yí kɛ: "Yaci ewue mma maan bɛ síe bɛ́ fuin'n-
mɔ, nán wɔ́ dɪɛ, kɔ bɔ Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anwʋn kpayɛ'n."
61 Sʋanlan fʋfɔlɛ biekun kʋsʋ kɔ han kɔ hele Zozi kɛ: "Kpain, mín dɪɛ, mɪn 'si
wɔ́ sʋ o, nan kʋsʋ man mín atɪn maan n gɔ́ n gálɪ mín nvilie'n-mɔ kʋalaaka."
62 Zozi nwan: "Sʋanlan m'ɔ kulo kɛ ɔ si mín sʋ'n, sɛ ɔ susu yí nzin ɛjɔlɛ a, anɪn
ɔ'a nzɛ nvata man Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anun junman elie sʋanlan."

10

Zozi 'ba sʋan menian abulasʋ nʋn nnyuan

1 Ɛhɪ anzin, yɛ́ Mɪn kɔ yɪ menian abulasʋ nʋn nnyuan biekun. Ɔ kɔ sʋan
bɛ́ nnyuan nnyuan kɛ bɛ lí mʋa kulo'n-mɔ kʋalaa asʋ ɔ nʋn lɪka kʋalaa mɔ yí
muonun ɔ 'ba sɪn'n.
2 Yí nwan: "Mmaka mma'n mɔ bɛ 'tɪ'n tɛ sʋn, kʋsʋ ajunmanfʋ'n-mɔ a nzʋn
man. Yí ti, ɛmɔ sɛ́lɛ ebo nɪn asʋ mɪnlɪan'n maan ɔ gúa ajunmanfʋ dɔʋn yí ebo
nɪn asʋ.

3 Ɛmɔ hɔ́! Mɪɪn sʋan ɛmɔ kɛ mmʋa mma-mɔ bedi'n-mɔ afian.
4 Ɛhɔlɛ mɔ ɛmɔ lɛ kɔ'n, nán bɛ fa esika, nán bɛ fa bɔ́lɛ, nán bɛ fa mgbabʋa, nán
bɛ jinlan atunnun bɛ bisa sʋanlan fíí ahɪn.
5 "Sɛ ɛmɔ ju ɛlɔ a, awulo biala mɔ ɛmɔ kɔ wʋlʋ nun'n, ɛmɔ lí mʋa hán kɛ:
'Alʋacɪcɪɛ hán ɛmɔ kʋalaa mɔ bɛ wɔ awulo ɛhɪ anun'n.'
6 Sɛ alʋacɪcɪɛ sʋanlan wɔ awulo sɔ nɪn anun an, ɛmɔ alʋacɪcɪɛ'n 'kan yí. Sɛ ɔ
tɪ man sɔ a, ɛmɔ alʋacɪcɪɛ'n 'ka ɛmɔ ɛlɔ.
7 Ɛmɔ tánlan awulo sɔ nɪn anun ɛbɛlɛ. Alɪɛ biala mɔ bɛ kɔ fɛlɛ ɛmɔ yí nwʋn'n,
ɛmɔ nʋn bɛ́ lí bɛ nón sʋ nzan'n. Afɪ ɔ fata kɛ kpafʋ biala nyan yí junman nɪn
anwʋn ahatua. Nán bɛ di tutanlan.
8 "Kulo biala mɔ ɛmɔ kɔ ju sʋ'n, sɛ bɛ de ɛmɔ a, like biala mɔ bɛ kɔ tʋn bɛ kɔ
man ɛmɔ'n, ɛmɔ lí.
9 Ɛmɔ mán kulo sɔ nɪn asʋ nwuluwafʋɛ'n-mɔ anwʋn sa, ɛsɛ bɛ sé kulo mma'n-
mɔ kɛ: 'Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn a kpunnge ɛmɔ.'
10 Nan kulo kʋsʋ mɔ ɛmɔ kɔ hɔ sʋ mɔ b'a nne man ɛmɔ'n, ɛmɔ fíte bɛ́ gua nɪn
asʋ, bɛ sé kɛ:
11 'Ɛmɔ kulo'n muonun asʋ anyʋan'n mɔ ɔ'a bɔ ɔ'a gua yɛ́ ja'n-mɔ anwʋn'n,
yɛ lɛ kpɔkpala yɛ gua ɛmɔ anwʋn. Nan kʋsʋ, ɛmɔ nwún yí kɛ Nyanmɪan
Belemgbin Mân nɪn a kpunnge ɛmɔ.'
12 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ kulo sɔ'n, ndɛɛ ebua cɪan nɪn anun,
ɔ 'nwun yalɛ tala *Sodɔmʋn kulo'n."

Kulo'n-mɔ mɔ bɛ nne man Zozi bɛ nni man'n
(Matie 11.20-24)

13 "Ɛmɔ Kolazɪn amma, munnzue hán ɛmɔ! Ɛmɔ Bɛtɪsayida amma, munnzue
hán ɛmɔ! Afɪ asinbɛnwʋn ninnge'n-mɔ mɔ bɛ yɔlɪ yí ɛmɔ afian'n, sɛ bɛ yɔlɪ yí *Tii
nʋn *Sidʋn kulo'n-mɔ asʋ a, ahan ndɛ-ndɛ kpa, ɛbɛlɛ menian'n-mɔ a tanlan asɪ,
b'a wula kotoku b'a bɔ nzʋan m'ɔ kele kɛ b'a nun bɛ́ nwʋn b'a kaci bɛ́ abalabɔ'n.
14 Ɛhɪ ati, yalɛ mɔ ɛmɔ 'ba nwun yí'n, ɔ 'tala Tii nʋn Sidʋn amma'n-mɔ dɪɛ'n.
15 Ɛmɔ Kapɛɛnawɔmʋn amma, ɛmɔ jʋnlɪn kɛ bɛ 'kuku bɛ́ nwʋn sʋ dede bɛ́ nʋn
Nyanmɪan sɛ ɔ? Cɛcɛ. Bɛ 'kan ɛmɔ asɪ dede ɛmɔ ju sîn m'ɔ le man ayuelɪɛ nɪn
anun."
16 Ɛsɛ Zozi kɔ han kɔ hele yí menian'n-mɔ kɛ: "Sʋanlan m'ɔ kɔ tie ɛmɔ ɛjɔlɛ'n,
anɪn ɔ'a tie mín. Sʋanlan mɔ ɔ'a nzɔ man ɛmɔ nun'n, anɪn mín yɛ̂ ɔ'a nzɔ man
mín nun ɔ. Yɛ̂ nunhan mɔ ɔ'a nzɔ man mín nun'n, anɪn sʋanlan'n m'ɔ sʋanlɪn
mín nɪn anun yɛ̂ ɔ'a nzɔ man ɔ."

Menian abulasʋ nʋn nnyuan nɪn esa ɛwalɛ nun

17 Ɛhɪ, menian abulasʋ nʋn nnyuan'n mɔ Zozi sʋanlɪn bɛ́'n kɔ hɔ kɔ a. Bɛ 'ba
a, anɪn b'a li fɛ. Bɛ́ nwan: "Yɛ́ Mɪn, yɛ bɔ wɔ́ dunman nɪn ala, wawɛ ɛtɛ'n-mɔ
ngʋala man yɛ́ nyunnun jinlan!"
18 Zozi nwan: "Ɔ tɪ sɔ. Mɪn 'nɪan an, anɪn *Satan fi anwunno ɔ'a yɪ ɔ'a tɔ asɪ
kɛ nyanmɪan'n m'ɔ lɛ kpɛ mɪaɪn ɔ.
19 Ɛmɔ nían, m'an man ɛmɔ tunmin kɛ ɛmɔ nánndɪ owo nʋn nyanmɪan aka'n-
mɔ asʋ, m'an man ɛmɔ tunmin kɛ ɛmɔ tía ɛmɔ kpɔfʋɛ'n tunmin dɪɛ nɪn asʋ. Like
fíí ngɔ hʋala man ɛmɔ yɔ.
20 Nan kʋsʋ nán bɛ di fɛ kɛ wawɛ ɛtɛ'n-mɔ ngʋala man ɛmɔ anyunnun jinlan,
nan ɛmɔ lí fɛ kɛ b'a hɛlɛ ɛmɔ dunman'n wɔ Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anun
ɛlɔ."

Sɪɛ'n nʋn Baa'n
(Matie 11.25-27; 13.16-17)

21 Mɛlɛ kʋnmgba sɔ'n, Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kɔ man Zozi kɔ li fɛ. Yí
nwan: "Mín Sɪ, wɔ́ mɔ ɛ bɔlɪ anwunno nʋn asɪɛ'n, mɪn 'da wɔ́ asɪ. Ɔ sanlɪn kɛ a yɪ
nvɪalɪɛ nun ninnge'n-mɔ a hele mmatʋnman ɛhɪ-mɔ. Nan bɛ́ mɔ bɛ́ nwan bɛ sɪ

ngɛlɛ ɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ sɪ kalata'n, a man b'a nnwun man yí. Mín Sɪ, ɔ tɪ ananhɔlɛ, a man ɔ'a yɔ sɔ. Ɔ sanlɪn kɛ mɔ ɛ hulolɪ nɪn anɪn. Yí ti, mɪn da wɔ́ asɪ.
22 Mín Sɪ, a fa tunmin'n kʋalaa a wula mín sa nun. Sɛ nán Sɪɛ nɪn angʋnmɪn cein an, sʋanlan fíí nzɪ man Baa'n. Yê sɛ nán Baa'n kʋsʋ angʋnmɪn cein, ɔ nʋn kɛ bɛ́ mɔ Baa'n kulo kɛ ɔ yɪ Sɪɛ'n kele bɛ́ nɪn an, sʋanlan fíí kʋn nzɪ man Sɪɛ'n."
23 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ kɔ kpɛ yí nyɪn yí menian'n-mɔ anwʋn ɛlɔ. Yí nwan: "Nyila hán ɛmɔ wɔ nunhan mɔ ɛmɔ anyɪn'n nwun yí nɪn anwʋn!
24 Afɪ mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ daba Nyanmɪan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ dɔʋn kpa, nʋn daba mmelemgbin dɔʋn kpa hulolɪ kɛ ahan bɛ nwun mɔ ɛmɔ anyɪn nwun yí'n, kʋsʋ bɛ́ nyɪn a nnwun man yí. Bɛ hulolɪ kɛ ahan bɛ tɪ mɔ ɛmɔ lɛ tɪ'n, kʋsʋ b'a ndɪ man."

Samali bian ati anun kpa nɪn anwʋn anyɪnndala'n

25 Ɛhɪ, *mala nɪn asʋ kpain'n kʋn kɔ jasʋ, ɔ 'sɔ Zozi nɪan. Ɔ kɔ bisa yí kosuan kɛ: "Kpain, anɪn nzukɛ yê mɪn yɔ a, n gɔ nyan nyanmɪansʋ ngʋan'n m'ɔ le man ayuelɪɛ nɪn ɔ?"
26 Zozi nwan: "Nzu ɛjɔlɛ dɪɛ yê b'a hɛlɛ wɔ yɛ́ mala nɪn anun ɔ? Sɛ ɛ kɪnnga a, ɛ tɪ yí bʋ sɛ?"
27 Bian'n nwan: "Ɔ di kɛ ɛ fa wɔ́ ahʋnlɪn'n kʋalaa, ɔ nʋn wɔ́ ɛkala'n kʋalaa, ɔ nʋn wɔ́ anwʋnsɛlɛ'n kʋalaa, ɔ nʋn wɔ́ ajʋnlɪn'n kʋalaa, ɛ kulo yɛ́ Mɪn m'ɔ tɪ wɔ́ Nyanmɪan'n. Ɛsɛ ɔ di kɛ ɛ kulo wɔ́ manngʋn kɛ wɔ́ muonun wɔ́ nwʋn."
28 M'ɔ hanlɪn sɔ'n, Zozi nwan: "Ɪnhɪn, a bua yí kpa. Kɔ nán yɔ yí sɔ, ɛ 'ba nyan ngʋan."
29 Ɛhɪ, kɛmɔ mala nɪn asʋ kpain'n kulo kɛ ɔ bu yí nwʋn bɪ nɪn ati, ɔ kɔ bisa Zozi kɛ: "Anɪn nwan lɪlɪ yê ɔ tɪ mín manngʋn'n?"
30 Zozi kɔ sʋsɔ ɛjɔlɛ sʋ, yí nwan: "Anɪn bian kʋn fi Zoluzalɛmʋn, ɔ lɛ sɪn kɔ Zoliko. Atunnun, kodiawu-mɔ kɔ hyɪ yí, bɛ kɔ le yí nwʋn ninnge'n kʋalaatin, bɛ kɔ bili yí dede ɔ ka m'ɔ wu, nán b'a yaci yí ɛbɛlɛ b'a hɔ.
31 Nyanmɪan tɛɛyɪfʋɛ kʋn kɔ fa atɪn sɔ'n. Ɔ hɔlɪ dede mɔ yí nyɪn bɔlɪ bian'n mɔ b'a li yí awue nɪn ala a, ɔ kɔ sɪn ahanmɪan, yê ɔ kɔ hɔ.
32 *Levifʋɛ kʋn kʋsʋ kɔ a kɔ ju ɛbɛlɛ, yí nyɪn bɔlɪ bian nɪn ala a, ɔ kɔ sɪn ahanmɪan, yê ɔ kɔ hɔ.
33 Nan Samali bian kʋn, mɔ yí kʋsʋ ɔ lɛ kpɛ nun sɪn'n, ɔ kɔ a kɔ ju wuluwafʋɛ nɪn anwʋn ɛbɛlɛ. M'ɔ nwunlin wuluwafʋɛ'n, koun kɔ hun yí sʋnman.
34 Ɔ kɔ hyʋɪn kɔ kpunnge yí, ɔ kɔ gugua yí nganlan'n-mɔ anun ayile, ɔ kɔ cɪcɪ sʋ. Ɛsɛ afunlunmun'n mɔ yí muonun ɔ tɪ sʋ'n, ɔ kɔ fa wuluwafʋɛ'n kɔ síe sʋ, ɔ nʋn yí kɔ hɔ kpɛnunsɪn sua kʋn anun, nán ɔ'a nɪan yí.
35 Bɛ lalɪ alíɛ hɪnlɪn, ɔ kɔ yɪ esika kɔ man bian'n m'ɔ le kpɛnunsɪn sua'n, nán ɔ'a han ɔ'a hele yí kɛ: 'Mɪɪn kɔ o, yí ti, nɪan bian ɛhɪ asʋ kanlanman. Mɛlɛ mɔ mɪn 'ba sa mɪn ba ɛwa'n, kalɛ biekun mɔ ɛ kɔ bɔ yí nwʋn'n, mɪn 'tua mɪn man wɔ́.' "
36 Ɛhɪ a, Zozi nwan: "Ɛ nɪan an, anɪn bɛ́ menian nsan'n, benin y'ɔ tɪ sʋanlan'n mɔ ahan kodiawu'n-mɔ kun yí'n, yí manngʋn ɔ?"
37 Mala nɪn asʋ kpain'n nwan: "Nunhan m'ɔ nwunlin yí nwʋn anwunnvoe ɔ yɔlɛ yí ye nɪn ɔ." M'ɔ bualɪ ɛhɪ'n, nán Zozi a se yí kɛ: "Wɔ́ kʋsʋ, kɔ nán yɔ yí sɔ ala."

Maatɪ nʋn Mali

38 Kɛmɔ anɪn Zozi nʋn yí menian'n-mɔ aja wɔ atunnun'n, bɛ hɔlɪ juli kulo kʋn asʋ. Mɔ bɛ juli ɛbɛlɛ'n, balasua kʋn kɔ sike bɛ́ yí awulo. Bɛ fɛlɛ balasua sɔ'n Maatɪ.
39 Maatɪ le yí nianman balasua kʋn ɛbɛlɛ, bɛ fɛlɛ yí Mali. Malɪ kɔ tanlan yɛ́ Mɪn aja abʋ, ɔ lɛ tie ɛjɔlɛ'n m'ɔ lɛ kan'n, ɔ nʋn ninnge'n-mɔ m'ɔ lɛ kele'n.

40 Maatı dıɛ, anın yí nyın a bʊlʊ kpa, ɔ lɛ yɔ like maan bɛ di. Ɔ kɔ a kɔ tʊ bɛ́. Yí
nwan: “Yɛ́ Mın, kɛmɔ mín nianman nın a yaci junman'n kʊalaa a kpolo mín'n,
ɔ njıjı man wó ɔ? Kan kele yí kɛ ɔ bála a bʊka mín.”
41 Yɛ́ Mın kɔ bua yí kɛ: “Maatı, Maatı, ɛ lɛ susu, ɛsɛ ɛ lɛ di ninnge dɔʊn anwʊn
yalɛ.
42 Nan kʊsʊ like kʊnmgban cein ala yɛ̂ ɔ tı cınnjın ɔ. M'ɔ tı kpa'n, yɛ̂ Mali a fa
nın ɔ. Sʊanlan fíí ngʊala man yí tʊa de.”

11

Zozi nʊn asɔnın ɛyɔlɛ'n
(Matie 6.9-13; 7.7-11)

1 Ɛlɛhʊn kʊn, Zozi hɔlı asɔnın ɛyɔlɛ lıka bie. M'ɔ yɔlı asɔnın yuelı'n, yí
menian'n-mɔ anun kʊn kɔ han kɔ hele yí kɛ: “Yɛ́ Mın kele yɛ́ kɛ bɛ kpın bɛ yɔ
asɔnın'n kɛ Zʊan helelı yí menian'n-mɔ'n.”
2 Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: “Sɛ ɛmɔ 'yɔ asɔnın an, ɛmɔ hán kɛ:
Mín Sı, man yɛ fá anyınnzɔ
yɛ bó wó dunman nwannzan-nwannzan'n.
Man wó belemgbin elie mɛlɛ'n jú.
3 Alıhıan biala alıɛ m'ɔ fata'n, fa man yɛ́.
4 Fa yɛ́ ɛtɛ'n-mɔ ce yɛ́ kɛ
yɛ kʊsʊ yɛ fa yɛ ce bɛ́ mɔ bɛ fʊn yɛ́'n.
N'ɛ yaci Abɔnsanmʊn maan ɔ laka yɛ́.”
5 Ɛsɛ Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ biekun kɛ: “Yɛ bú yí kɛ ɛmɔ anun kʊn le yí
manngʊn. Alımunnun ɔ'a hɔ a tʊ yí manngʊn sɔ'n, yí nwan: ‘Mín nianman,
fɛ mín kpaʊn nsan.
6 Ɔ sanlın kɛ mín manngʊn kʊn fi atın ɔ'a a tʊ mín, n ne man like mɔ ɔ 'di ɔ.’
7 “Yɛ bú yí kɛ nunhan'n mɔ bɛ lɛ sɛlɛ yí kpaʊn'n la yí sua nın akunnun ɛlɔ, yí
nwan: ‘Yaci mín koun! M'an tʊ mín anʊan nın anun. Mín nʊn mín yı nʊn mín
mma'n-mɔ y'a la. Mın ngʊala man jasʊ nán m'an fa kpaʊn'n m'an man wó.’
8 Mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ, sɛ bɔbɔ bian nın a njasʊ man ɔ a mman man
yí manngʊn'n kpaʊn an, yí manngʊn'n 'bɔ anʊan'n dede ɔ kpati jasʊ. Ɔ 'fa yí
kʊalaa mɔ yí manngʊn nın a mian yí nwʊn'n man yí.
9 “Mín kʊsʊ mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ ɛmɔ bísa nán ɛmɔ 'nyan yí. Ɛmɔ kpʊ́nndɛ
nán ɛmɔ 'nwun yí. Ɛmɔ bɔ́ anʊan'n nán bɛ 'tike.
10 Ɔ sanlın kɛ sʊanlan biala m'ɔ kɔ bisa like'n, bɛ fa bɛ man yí. M'ɔ kɔ kpʊnndɛ
like'n, ɔ nwun yí. M'ɔ kɔ bɔ anʊan'n kʊsʊ, bɛ tike.
11 “Ɛmɔ anun benin yɛ̂ sɛ yí wa bisa yí ejue a, ɔ fa owo man yí ɔ?
12 Anaan sɛ yí wa'n bisa yí kolonvia a, ɔ fa nyanmıan aka man yí ɔ?
13 Ɛmɔ lılı mɔ ɛmɔ tı ɛtɛfʊɛ'n, ɛmɔ sı ninnge m'ɔ tı mgbakpa bɛ fa bɛ man bɛ́
mma'n-mɔ. Sıɛ'n m'ɔ wɔ anwunno ɛlɔ'n lılı yɛ̂ kanngʊ, ɔ ngɔ fa man Wawɛ
Nwannzan-nwannzan'n ɔ ngɔ mman man bɛ́ mɔ bɛ lɛ bisa yí nın ɔ!”

Zozi nʊn bɛ́ mɔ bɛ kpɔ yí'n-mɔ
(Matie 12.22-30, Maakı 3.22-27)

14 Ɛlɛhʊn kʊn Zozi kɔ tu wawɛ ɛtɛ fi bian kʊn anun. Wawɛ ɛtɛ sɔ'n man bian'n
tɔ amunle. Mɔ Wawɛ ɛtɛ'n fitelı'n, bian'n kɔ jʊjɔ. Ɛjɔlɛ'n kɔ sin menian'n-mɔ
anwʊn kpili sʊnman.
15 M'ɔ yɔlı sɔ'n, mmie-mɔ nwan: “Bɛlızebulu m'ɔ tı mmɔnsanmʊn'n-mɔ
kpain'n y'ɔ man yí tunmin maan ɔ tu wawɛ ɛtɛ'n-mɔ ɔ”
16 Mmie-mɔ kʊsʊ kulo kɛ bɛ sua yí ngaa. Bɛ́ nwan: “Sɛ wó tunmin'n fi
Nyanmıan ɛlɔ sakpa a, anın yɔ asinbɛnwʊn like kʊn maan yɛ nwún yí.”

17 Nan kɛmɔ anɪn Zozi sɪ mɔ b'a jʊnlɪn'n, yí nwan: “Belemgbin man biala
mɔ nun menian'n-mɔ kpɛ bɛ́ nyɪn bɛ kʊn ɛlɔɛ'n, mân sɔ'n 'bɔ asɪ, ɛbɛlɛ sua'n-mɔ
'bubu gua.
18 Nan sɛ *Satan nʊn yí nwʊn kʊn ɛlɔ a, ɔ 'yɔ sɛ nán yí belemgbin mân nɪn a
jinlan yí ja nun? Afɪ ɛmɔ lɛ kele kɛ n ne Bɛlɪzebulu tunmin'n yê̂ mɪn fa mɪn tu
wawɛ ɛtɛ'n-mɔ ɔ.
19 Sɛ n ne Bɛlɪzebulu tunmin'n yê̂ mɪn fa mɪn tu wawɛ ɛtɛ'n-mɔ a, anɪn ɛmɔ
amma'n-mɔ, tunmin benin yê̂ bɛ́ dɪɛ bɛ fa bɛ tu wawɛ ɛtɛ'n-mɔ ɔ? Ɛmɔ amma'n-
mɔ muonun yê̂ bɛ 'bu ɛmɔ fʊɔ ɔ.
20 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ n ne Nyanmɪan tunmin'n yê̂ mɪn
fa mɪn tu wawɛ ɛtɛ'n-mɔ ɔ. Yí bʊ kele kɛ Nyanmɪan lɛ di yí belemgbin nɪn ɛmɔ
afian ɛwa.
21 “Mɛlɛ mɔ sʊanlan kʊn tɪ akpɔlɛ kpa, m'ɔ le ɛlɔɛ ninnge ɔ sisa yí awulo'n, bɛ
ngʊala man yí wua.
22 Nan sɛ sʊanlan fʊfɔlɛ fite ɛbɛlɛ mɔ yí sa kʊala m'ɔ le awulo'n, ɔ tʊa yí de
yí ɛlɔɛ ninnge'n kʊalaa m'ɔ susu yí ti gua sʊ'n, ɔ ce yí nwʊn ninnge'n ɔ man
menian'n-mɔ.
23 “Sʊanlan m'ɔ nnʊn man mín afan'n, anɪn ɔ kpɔ mín. Sʊanlan kʊsʊ m'ɔ nʊn
mín yɛ nwohuan man ninnge'n-mɔ anʊan'n, anɪn ɔ bɔ bɛ́ asanndɪɛ.

Wawɛ ɛtɛ nɪn esa ɛwalɛ nun
(Matie 12.43-45)

24 “Mɛlɛ mɔ wawɛ ɛtɛ'n fi sʊanlan kʊn anun kɔ fite'n, ɔ kɔ ɛwâ'n-mɔ anun ɛlɔ
ɔ kɔ kpʊnndɛ lɪka ɔ tanlan de yí ɛnwʊnmɪan. Sɛ ɔ kɔ nán ɔ'a nnyan man bie
fíí a, yí nwan: ‘Mɪn 'sa mɪn kɔ wʊlʊ mɪn sua'n mɔ n vi nun m'an fite nɪn anun
biekun.’
25 Sɛ ɔ ba ɔ ju ɛbɛlɛ nán ɔ nwun kɛ b'a kpekpian nun b'a sesie nun kanlanman
an,
26 ɔ kɔ fa wawɛ ɛtɛ nsʊ mɔ bɛ́ ti anun tɪ ɛtɛ tala yí ɔ ba. Bɛ wʊlʊ sua nɪn anun,
bɛ ka ɛbɛlɛ bɛ tanlan. Yí bɛ-yue-asɪɛ, sʊanlan sɔ nɪn asɪtanlan'n yɔ esulo tala
daba dɪɛ'n.”

Nyila kpa'n

27 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, balasua kʊn kɔ tɪan nun menian'n-mɔ afian ɛlɔ.
Yí nwan: “Nyila hán balasua ɛhɪ m'ɔ wʊlɪ wó ɛsɛ ɔ nʊanlɪn wó'n!”
28 Nan mɔ balasua nɪn anʊan tɔlɪ'n, Zozi nwan: “Nyila lɪlɪ hán bɛ́ mɔ bɛ tie
Nyanmɪan Anʊan Ɛjɔlɛ'n mɔ ɛsɛ bɛ nanndɪ sʊ'n!”

Menian'n-mɔ 'ba bisa Zozi asinbɛnwʊn like kʊn
(Matie 12.38-42)

29 Kɛmɔ anɪn menian dɔʊn kpa lɛ yia Zozi anwʊn ɛbɛlɛ'n, ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́
kɛ: “Ajulisʊ menian'n-mɔ ati anun tɪ ɛtɛ. Bɛ kulo kɛ bɛ yɔ asinbɛnwʊn like bɛ
kele bɛ́. Nan bɛ nyɔ man asinbɛnwʊn like fíí kʊn bɛ ngele man bɛ́. Asinbɛnwʊn
like mɔ bɛ 'yɔ bɛ kele bɛ́'n, y'ɔ le kpɔmanfʊɛ *Zonasɪ dɪɛ'n.
30 Ɔ sanlɪn kɛ anɪn Zonasɪ tɪ nzɔlɛ wɔ Ninninvʊ amma'n-mɔ anyunnun. *Mân
Baa'n kʊsʊ 'ba kaci nzɔlɛ wɔ ajulisʊ menian ɛhɪ-mɔ anyunnun.
31 Cɪan mɔ Nyanmɪan 'bua mân'n ndɛɛ'n, balasua'n mɔ anɪn ɔ tɪ Saba mân
nɪn anun belemgbin'n, ɔ 'ba jasʊ jinlan ɔ bu ajulisʊ menian'n-mɔ fʊɔ. Ɔ sanlɪn
kɛ ɔ fi hyʊɪ ɔ walɪ tielɪ belemgbin bɛngɛlɛfʊɛ Salomʊn ɛjɔlɛ'n. Nan kʊsʊ sʊanlan
kʊn wɔ ɛwa m'ɔ tala Salomʊn ɔ!
32 Cɪan mɔ Nyanmɪan 'bua mân'n ndɛɛ'n, Ninninvʊ amma'n-mɔ 'ba jasʊ bɛ
jinlan bɛ bu ajulisʊ menian'n-mɔ fʊɔ. Ɔ sanlɪn kɛ mɛlɛ mɔ bɛ tɪlɪ Nyanmɪan
Anʊan Ɛjɔlɛ'n mɔ Zonasɪ hanlɪn helelɪ bɛ́'n, bɛ nunlin bɛ́ nwʊn bɛ kacili bɛ́
abalabɔ'n. Nan kʊsʊ sʊanlan kʊn wɔ ɛwa m'ɔ tɪ kpili tala Zonasɪ ɔ!”

Anyıan nın anwʊn ɛjɔlɛ'n
(Matie 5.15; 6.22-23)

33 Ɛsɛ Zozi nwan: "Sʊanlan fíí nzɔ kanlannıɛ ɔ nva wula man bokiti abʊ, nan
bɛ sɔ bɛ sinnze yí anwunno maan bé mɔ bɛ lɛ wʊlʊ sua nın anun'n nwun ası.
34 Wɔ́ nyın'n tı kɛ wɔ́ nwʊnnaan nın asʊ kanlannıɛ. Sɛ wɔ́ nyın'n nwun ası a,
anın wɔ́ lıka kʊalaatin wɔ́ jawe nun. Nan sɛ wɔ́ nyın'n tı man kpa a, anın wɔ́
nwʊnnaan'n wɔ awosin nun.
35 Yí ti, sie wɔ́ nwʊn ye nán jawe'n mɔ ɛ tı nun nın a ngaci man awosin.
36 Sɛ wɔ́ nwʊnnaan'n lıka kʊalaatin wɔ jawe nun, mɔ yí lıka fíí nnʊn man
awosin nun'n, wɔ́ nwʊnnaan'n 'ta kɛ kanlannıɛ'n ta wɔ́ nwʊn'n."

Zozi 'ba bɔ Falisifʊɛ'n-mɔ

nʊn mala nın asʊ mgbain'n-mɔ sasan
(Matie 23.1-36, Maakı 12.38-40)

37 Ɛhı, mɔ Zozi anʊan tɔlı'n, *Falisifʊɛ kʊn kɔ fɛlɛ yí kɛ ɔ bála a li like yí awulo.
Mɛlɛ mɔ bɛ lıla mgba nın asʊ tɔbılı nın anwʊn'n,
38 Falisifʊɛ'n kɔ nwun kɛ Zozi a nwunnzinman yí sa kʊsʊ ɔ le fa di like. Ɛjɔlɛ'n
kɔ sin Falisifʊɛ nın anwʊn.
39 Ɛhı a, yɛ́ Mın kɔ han kɔ hele yí kɛ: "Ɛmɔ Falisifʊɛ'n-mɔ, kɛ ɛmɔ tı yí nın
anın. Ɛmɔ nwunnzin kangɔ'n nʊn talie nın anzin, nan kʊsʊ awue nʊn ajʊnlın
ɛtɛ ngʊnmın y'ɔ wɔ ɛmɔ ati anun ɔ.
40 Sɛnvʊɛ tı kɛ ɛmɔ! Nyanmıan m'ɔ bɔlı like nın anzin'n, nán yí kʊnmgba'n
y'ɔ bɔlı yí kunnun nın ɔ?
41 Yí ti, ɛmɔ yí bɛ́ kunnun bɛ bɔ́ afɔlıɛ bɛ mán ehianfʊɛ'n-mɔ. Sɛ ɛmɔ yɔ yí sɔ a,
ɛmɔ asıtanlan'n b'a yɔ nwannzan-nwannzan man ɛmɔ.
42 "Munnzue hán ɛmɔ Falisifʊɛ'n-mɔ! Ɔ sanlın kɛ ɛmɔ ebo nın asʊ ninnge kɛ
mantı nʊn lu ɔ nʊn munmuin munmuin'n-mɔ, sɛ ɛmɔ tıtı a, ɛmɔ bu nun bulu
bɛ tu kʊn bɛ man Nyanmıan. Nan kʊsʊ ɛmɔ ngan man ananhɔlɛ ɛsɛ ɛmɔ ngulo
man Nyanmıan. Like mɔ ahan ɔ di kɛ ɛmɔ yɔ'n, ɔ nʊn yí nzin dıɛ'n-mɔ'n, yí ahı.
43 "Munnzue hán ɛmɔ Falisifʊɛ'n-mɔ! Ɔ sanlın kɛ ɛmɔ kulo kɛ menian'n-mɔ
kʊalaa nwun ɛmɔ. Yí ti, asɔnın sua'n-mɔ anun bia'n-mɔ m'ɔ jijin bɛ́ nyunnun
nın asʊ yɛ̂ ɛmɔ tɛtanlan ɔ. Gua nın asʊ, ɛmɔ kulo kɛ menian'n-mɔ bɛbɛlɛ bɛ́
nwʊn ası nán b'a bisa ɛmɔ ahın.
44 "Munnzue hán ɛmɔ! Ɔ sanlın kɛ ɛmɔ tı kɛ asielıɛ mɔ menian'n-mɔ nzı man
kɛ b'a sie sʊanlan ɛbɛlɛ mɔ bɛ nanndı sʊ ɔ!"
45 Mɔ Zozi hanlın sɔ'n, mala nın asʊ kpain'n kʊn jasʊlı a, yí nwan: "Kpain, ɛ
kan ɛjɔlɛ kɛ mɔ ɛ lɛ kan yí ɛbɛlɛ nın an, anın ɛ lɛ bɔ yɛ́ kʊsʊ yɛ́ amgba!"
46 Zozi nwan: "Munnzue hán ɛmɔ mala nın asʊ mgbain'n-mɔ kʊsʊ bie! Ɔ
sanlın kɛ ɛmɔ man menian'n-mɔ sɔsʊa bɔ́lɛ nʊnnɔɛ nʊnnɔɛ, kʊsʊ ɛmɔ nva man
bɛ́ sa bɛtıa kʊn bɔbɔ bɛ mmʊka man bɛ́.
47 "Munnzue hán ɛmɔ! Ɔ sanlın kɛ ɛmɔ tʊ Nyanmıan mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ mɔ
ɛmɔ anan-mɔ hunlin bɛ́'n sɛka nın asʊ kanlanman kanlanman!
48 Ɛmɔ yɔ sɔ bɛ kele kɛ bɛ jin bɛ́ nan-mɔ anzin. Afı ɛmɔ anan-mɔ kun
mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ a, ɛmɔ yɛ̂ bɛ tʊ bɛ́ sɛka nın asʊ ɔ!
49 Ɛhıka ati, Nyanmıan m'ɔ tı bɛngɛlɛfʊɛ'n lɛ kele kɛ: 'Mın 'sʊan mgbɔmanfʊɛ
nʊn mmɔfʊɛ bɛ́ nwʊn ɛlɔ. Bɛ 'kun mmie-mɔ yɛ̂ bɛ 'kele mmie-mɔ kʊsʊ ahʊlʊwa.'
50 Ɔ man kɛ Nyanmıan bɔlı mân'n mɔ ɔ 'ju ɛnɛ'n, yí mgbɔmanfʊɛ'-mɔ kʊalaa
mɔ b'a hun bɛ́'n, bɛ 'pinnin ajulisʊ menian ɛhı-mɔ wɔ yí nwʊn.
51 Ɔ bɔ yí bʊ Abɛlı ehuan dıɛ nın asʊ dede ɔ kɔ ju kpɔmanfʊɛ Zakali, mɔ bɛ
hunlin yí tɛɛyıɛ mʊcıa'n nʊn Nyanmıan sua nın afian'n, mıın kan yí ananhɔlɛ
mın kele ɛmɔ kɛ, bɛ 'pinnin ajulisʊ menian ɛhı-mɔ kʊalaa wɔ yí nwʊn.

52 “Munnzue hán ɛmɔ mala nɪn asʊ mgbain'n-mɔ! Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ a fa ngɛlɛ
sua sannvɛ nɪn a sie. Ɛmɔ muonun nwʊlʊ man nun. Bɛ́ mɔ bɛ́ kʊsʊ bɛ kulo kɛ
bɛ wʊlʊ nun'n, ɛmɔ totua bɛ́ atɪn.”
53 Mɔ Zozi fi Falisifʊɛ nɪn awulo ɛbɛlɛ fitelɪ'n, mala nɪn asʊ mgbain'n-mɔ nʊn
Falisifʊɛ'n-mɔ anyɪn kɔ bʊlʊ yí nwʊn kpa. Bɛ kɔ bisa bisa yí ɛjɔlɛ dɔʊn anwʊn
kosuan.
54 Bɛ́ nwan bɛ 'yɔ sɔ bɛ sua yí ngaa maan ɔ tɔ nun.

12

Falisifʊɛ'n-mɔ fali ayile nɪn anwʊn ɛjɔlɛ'n
(Matie 10.26-27)

1 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, menian akpɪɪ akpɪɪ kɔ yia Zozi anwʊn ɛbɛlɛ. Ɛsʊan mɔ bɛ sʊnlɪn
nɪn ati, bɛ fʊfʊ bɛ́ nwʊn sʊ. Zozi kɔ li mʊa kɔ han kɔ hele yí menian'n-mɔ kɛ:
“Ɛmɔ síe bɛ́ nwʊn ye wɔ *Falisifʊɛ'n-mɔ fali ayile nɪn anwʊn. Bɛ́ fali ayile sɔ'n
y'ɔ le bɛ́ ato ɛnanndɪɛ'n.
2 Awosin nun ɛjɔlɛ'n kʊalaatin 'fite jawe nun. Nvɪalɪɛ nun ɛjɔlɛ'n kʊalaatin
'tu fite.
3 Ɛhɪka ati, like kʊalaa mɔ ɛmɔ kɔ yɔ yí awosin nɪn anun'n, alíɛ cɪn an, bɛ
'tɪ. Ɛjɔlɛ kʊsʊ mɔ ɛmɔ kɔ tu yí asule nun sua ɛlɔ bɛ kɔ hele sʊanlan'n, bɛ 'jinlan
sua'n-mɔ ati asʊ bɛ bɔ yí kpayɛ.

Sʊanlan'n m'ɔ di kɛ ɛmɔ sulo yí'n
(Matie 10.28-31)

4 “Ɛmɔ mɔ ɛmɔ tɪ mín manngʊn'n, mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ: nán bɛ sulo bɛ́
mɔ bɛ kun anwʊnnaan'n kʊsʊ bɛ ngʊala man yí nzin like fíí yɔ'n.
5 Mɪn 'ba hele ɛmɔ sʊanlan'n m'ɔ di kɛ ɛmɔ sulo yí'n: Ɛmɔ súlo Nyanmɪan. Afɪ,
sɛ ɔ man ɛmɔ wu a, ɔ kʊala ɔ tʊ ɛmɔ sîn'n m'ɔ nnun man lé nɪn anun. Mɪɪn kan
yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ, yí dein y'ɔ di kɛ ɛmɔ sulo yí ɔ!
6 Asʊ bɛ tɔnɪn nnʊnman nganngan nnun an, yí esika'n ju bie? Nan kʊsʊ
Nyanmɪan a lʊa nvi man bɛ́ nun kʊn.
7 Ɛmɔ ati enyuan'n muonun, Nyanmɪan sɪ yí kʊalaa anʊan. Yí ti, nán bɛ sulo,
ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ anwʊn cɪan Nyanmɪan ɔ tala nnʊnman dɔʊn kpa.

Bɛ́ mɔ bɛ kan kɛ bɛ tɪ Zozi dɪɛ'n
(Matie 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

8 “Ɛsɛ mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ sɛ sʊanlan kʊn kan yí yuein menian'n-mɔ
anyunnun kɛ ɔ tɪ mín dɪɛ a, *Mân Baa'n kʊsʊ 'kan wɔ Nyanmɪan mmɔfʊɛ'n-mɔ
anyunnun ɛlɔ kɛ sʊanlan sɔ'n tɪ yí dɪɛ.
9 Nan sɛ sʊanlan kʊn kan yí yuein menian'n-mɔ anyunnun kɛ ɔ nzɪ man mín
a, Mân Baa'n kʊsʊ 'kan wɔ Nyanmɪan mmɔfʊɛ'n-mɔ anyunnun ɛlɔ kɛ ɔ nzɪ man
sʊanlan sɔ'n.
10 Sʊanlan biala m'ɔ kɔ han ɛjɔlɛ ɛtɛ ɔ kɔ tia Mân Baa'n, ɔ 'nyan ɛtɛ face. Nan
sʊanlan m'ɔ kɔ han ɛjɔlɛ ɛtɛ ɔ kɔ tia Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n, ɔ nnyan
man ɛtɛ face.
11 “Mɛlɛ mɔ bɛ nʊn ɛmɔ kɔ hɔ, mɔ bɛ lɛ kɔ a bua ɛmɔ ndɛɛ wɔ Zufʊ'n-mɔ asɔnɪn
sua'n-mɔ anun, mgbain'n-mɔ nʊn bɛ́ mɔ bɛ le tunmin nɪn anyunnun'n, nán bɛ
susu ɛjɔlɛ'n mɔ ɛmɔ 'kan bɛ sa bɛ́ nɪn nɪn anwʊn.
12 Ɔ sanlɪn kɛ, ɛjɔlɛ m'ɔ di mɔ ɛmɔ 'kan'n, Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n 'ba
fa wula ɛmɔ anʊan mɛlɛ sɔ nɪn anun.”

Esikafʊɛ jibilito nɪn anwʊn anyɪnndala'n

13 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, bian kʊn kɔ kuku yí nɪn sʊ meninsʊnman nɪn
anun. Ɔ kɔ han kɔ hele Zozi kɛ: “Kpain, kan kele mín nianman'n kɛ ɔ bú ajâ'n
mɔ yɛ́ sɪ a sie yɛ́ nɪn anun, nán ɔ fá mín dɪɛ'n ɔ mán mín.”

14 Mɔ bian nɪn anʊan tɔlɪ'n, Zozi kɔ bua yí kɛ: “Anianman, nwan yê ɔ yɪlɪ mín
kɛ m múa ɛmɔ ɛjɔlɛ'n, anaan n jé ɛmɔ ninnge nɪn ɔ?”
15 Mɔ Zozi hanlɪn ɛhɪ yuelɪ'n, ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kʊalaatin kɛ: “Ɛmɔ nían bɛ́
nwʊn! Ɛmɔ síe bɛ́ nwʊn ye wɔ anwʊndɪɛ anyɪnbʊlʊ nɪn anwʊn. Ɔ sanlɪn kɛ man
sʊanlan kʊn nyán yí nwʊn dede sɛɛ, nán yí anyanbɛnwʊn'n yê ɔ man yí ngʊan
ɔ.”
16 Ɛhɪ, ɔ kɔ bu anyɪnndala kʊn ɔ kɔ hele bɛ́. Yí nwan: “Anɪn esikafʊɛ kʊn wɔ
ɛbɛlɛ. Ɔ kɔ sʊn ebo ɔ kɔ tɪ yí sɪsakaa.
17 Ɔ lalɪ jʊnlɪnlɪn an, ɔ kɔ se yí nwʊn kɛ: ‘Anɪn mɪn 'yɔ yí sɛ? N nne man lɪka
mɔ mɪn 'sie mín ebo nɪn asʊ ninnge nɪn ɔ.’
18 Ɛsɛ ɔ kɔ se yí nwʊn kɛ: ‘Ɛ 'nwun like m'ɔ di kɛ mɪn yɔ'n. Mɪn 'ba bubu
mín esie'n-mɔ mɪn si yí mgbili mgbili kpa, Mɪn si ɔ yue a, mɪn 'fa mín *bele'n
kʊalaatin ɔ nʊn mín ninnge'n kʊalaatin mɪn wula nun.
19 Afɪ sian'n, mɪn 'kan mɪn kele mín nwʊn kɛ: Eja, a li afʊɛ kɔ yɔ nyɛ nyɛ
junman kpili kpa a sie. Yí ti, tanlan asɪ de wɔ́ ɛnwʊnmɪan, di alɪɛ nʊn nzan
gua sʊ nán di mân.’
20 “M'ɔ hanlɪn sɔ'n, nán Nyanmɪan a han a hele yí kɛ: ‘Belenzua jibilito! Ɛnɛ
kɔngɔɛ ɛhɪ dein, ɛ 'wu. Ninnge nwala'n mɔ a nyan yí'n, ɛ 'fa man nwan?’ ”
21 Mɔ Zozi buli anyɪnndala sɔ'n yuelɪ'n, yí nwan: “Kɛ ɛjɔlɛ'n tɪ yí man
sʊanlan m'ɔ kpʊnndɛ anyanbɛnwʊn'n ɔ man yí nwʊn nɪn anɪn. Nyanmɪan ɛlɔ
a, sʊanlan sɔ'n le man like fíí.”

Zozi 'ba han nzusue nɪn anwʊn ɛjɔlɛ
(Matie 6.25-34)

22 Ɛhɪ anzin, Zozi kɔ han kɔ hele yí menian'n-mɔ kɛ: “Ɛhɪka ati, mɪɪn kan mɪn
kele ɛmɔ kɛ: alɪɛ'n mɔ ɛmɔ 'di'n ɔ nʊn taladɪɛ'n mɔ ɛmɔ 'wula'n, nán bɛ susu yí
nwʊn.
23 Ɔ sanlɪn kɛ ngʊan'n tɪ like cɪnnjɪn kpa ɔ tala alɪɛ'n. Yê anwʊnnaan'n kʊsʊ tɪ
cɪnnjɪn kpa ɔ tala taladɪɛ'n.
24 Ɛmɔ tú bɛ́ nyɪn bɛ nían mosunmosun kʊajɛ'n-mɔ. Bɛ nnua man like yê
bɛ ndɪ man like. Bɛ le man kunman anaan esie mɔ bɛ gua nun like ɔ, kʊsʊ
Nyanmɪan ta bɛ́. Ɛmɔ anwʊn cian ɔ tala nnʊnman'n-mɔ!
25 Ɛmɔ anun benin yê ɔ fa nzusue tʊ yí nwʊn an, ɔ 'cɛ asɪɛ nɪn asʊ ɔ?
26 Sɛ ɛmɔ ngʊala man m'ɔ tɪ kaan nɪn anun an, anɪn nzukɛ ati yê ɛmɔ susu yí
bʊ nga nɪn anwʊn ɔ?
27 “Ɛmɔ nían kɛ ebo nɪn anun ndile'n-mɔ mɔ bɛ le ndetele'n-mɔ kpɪn fifi'n. Bɛ
nni man junman, bɛ nnwʊn man ɛtanlan. Nan kʊsʊ, mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ
belemgbin Salomʊn muonun nʊn yí anyanbɛnwʊn'n m'ɔ nyanlɪn yí'n, taladɪɛ
m'ɔ tɪ kanlanman kɛ ndetele'n-mɔ, ɔ'a nwula man bie lé.
28 Ndile'n-mɔ mɔ bɛ wɔ ebo nɪn anun ɛnɛ, mɔ ɛhɪnman bɛ 'ju bɛ gua sîn nun'n,
sɛ Nyanmɪan sesie bɛ́ sʊa, ɔ yɔ sɛ mɔ ɔ ngo nɪan man ɛmɔ ɔ ngɔ tala man bɛ́ ɔ?
Ɛmɔ dedi'n tɪ kaan!
29 Yí ti, nán bɛ di yalɛ bɛ susu alɪɛ mɔ ɛmɔ di ɔ nʊn nzue mɔ ɛmɔ nʊn nɪn
anwʊn.
30 Ɔ sanlɪn kɛ, ninnge sɔ'n-mɔ kʊalaatin, eyuadɪ nɪn anun menian'n-mɔ mɔ
bɛ nzɪ man Nyanmɪan'n, bɛ́ yê bɛ susu yí nwʊn ɔ. Nan ɛmɔ dɪɛ, ɛmɔ Asɪ'n sɪ kɛ
ɛmɔ a hian yí nwʊn.
31 Ɛmɔ lí mʊa bɛ kpʊ́nndɛ Nyanmɪan Belemgbin Mân'n. Sɛ ɛmɔ nyan yí a,
Nyanmɪan 'fa yí bʊ nga'n-mɔ kʊalaatin man ɛmɔ.
32 Ɛmɔ mɔ ɛmɔ tɪ kɛ ayɛmʊa kpule kaan'n, nán bɛ sulo. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ'a yɔ
Nyanmɪan fɛ kɛ ɛmɔ lí yí Belemgbin Mân'n bie.

Anyanbɛnwʊn kpa'n
(Matie 6.19-21)

33 “Ɛmɔ tɔ́nɪn ɛmɔ anwʋndɪɛ'n-mɔ bɛ fá yí esika'n bɛ hyé ehianfʋɛ'n-mɔ. Ɛmɔ
kpá esika kotoku m'ɔ ndɪtɪ man, mɔ nun esika'n nvo man bɛ sí̱e Nyanmɪan
Belemgbin Mân nɪn anun ɛlɔ. Awofʋɛ ngʋala man ɛlɔ kɔ kɔ wua, nvɔlɛ kʋsʋ
ngʋala man yí di.
34 Afɪ, lɪka mɔ ɛmɔ anyanbɛnwʋn'n wɔ'n, ɛbɛlɛ kʋsʋ yê ɛmɔ ahʋnlɪn'n wɔ ɔ.
35 “Ɛmɔ wówula bɛ́ junman taladɪɛ'n, bɛ súsɔ bɛ́ kanlannɪɛ'n.
36 Ɛmɔ yɔ́ kɛ ngʋa mɔ bɛ́ mɪn a hɔ atɔnvɔlɛ mɔ bɛ lɛ nwʋnndɛ yí ɔ. Ɔ ju ɛbɛlɛ
mɔ ɔ 'bɔ anʋan nɪn ala, anɪn b'a tike.
37 Nyila hán ngʋa ɛhɪ-mɔ mɔ bɛ́ mɪn 'ba a, anɪn bɛ lafɪlɪ man'n! Mɪɪn kan yí
ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ mɪnlɪan'n 'kaci yí nwʋn ɔ wula junman taladɪɛ. Ɔ
'man yí ngʋan'n-mɔ tɛtanlan asɪ tɔbɪlɪ nɪn a nwʋn ɔ man bɛ́ like bɛ di.
38 Sɛ ɔ sa ba alɪmunnun anaan alɪbahɪan nán ɔ ba tʋ bɛ́ kɛ bɛ lafɪlɪ man an,
nyila hán bɛ́!
39 Ɛmɔ tí ɛjɔlɛ ɛhɪ abʋ kpa. Sɛ awulo nɪn asʋ mɪnlɪan'n sɪ dɔɛ'n mɔ awofʋɛ'n
'ba a, ahan ɔ nna man nán awofʋɛ nɪn a nyan atɪn a a bu yí sua nɪn anʋan'n.
40 Ɛmɔ kʋsʋ, ɛmɔ bɔ́bʋa bɛ́ nwʋn. Ɔ sanlɪn kɛ *Mân Baa'n 'ba a dɔɛ mɔ ɛmɔ
nzusu man kɛ ɔ 'ba nɪn asʋ.”

Akʋa kpa'n yê akʋa ɛtɛ'n
(Matie 24.45-51)

41 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ'n, Pɪɛlɪ kɔ bisa yí kɛ: “Yɛ́ Mɪn, asʋ yɛ́ ngʋnmɪn ala yê ɛ lɛ
bu anyɪnndala ɛhɪ ɛ kele yɛ́ ɔ, anaan ɛ lɛ bu kele menian'n-mɔ kʋalaatin ɔ?”
42 Yɛ́ Mɪn nwan: “Akʋa kpa'n m'ɔ sɪ ngɛlɛ'n y'ɔ le benin? Yí y'ɔ le nunhan'n
mɔ yí mɪn'n 'fa yí awulo'n wula yí sa nun kɛ ɔ nían sʋ, ɛsɛ tɛmʋn'n ju a, ɔ mán
yí manngʋn'n-mɔ alɪɛ.
43 Nyila hán akʋa sɔ'n mɔ yí mɪn 'ba ju a, anɪn yí sa wɔ́ yí nwʋn ɔ lɛ di yí
junman'n!
44 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ: yí mɪn'n 'fa yí nwʋn ninnge'n
kʋalaatin wula yí sa nun.
45 Nan sɛ akʋa sɔ'n kan kele yí nwʋn kɛ: ‘Mín mɪn nyanlɪn walɪ man’, sɛ ɔ tɪ
tɔ ngʋa ɛhɪnlɪn-mɔ asʋ ɔ bʋ bɛ́, sɛ ɔ didi, sɛ ɔ nʋn nzan ɔ bʋ a,
46 yí mɪn'n 'ba cɪan ɔ nʋn dɔɛ m'ɔ nzusu man nɪn asʋ. Ɔ 'pinnin akʋa sɔ'n kpa.
Ɔ m'an ɔ nwun yalɛ kɛ ngʋa'n-mɔ mɔ bɛ bɔ bala ɛtɛ'n nwun yí'n.
47 “Akʋa m'ɔ sɪ like mɔ yí mɪn kulo, m'ɔ nzesie man yí nwʋn ɔ nyɔ man like
sɔ'n, bɛ 'fin yí sʋnman.
48 Akʋa kʋsʋ m'ɔ nzɪ man like mɔ yí mɪn kulo, m'ɔ kɔ yɔ like sɔ'n m'ɔ di ɛbʋ́ɛ'n,
bɛ 'gonun bɛ fin yí. Sʋanlan mɔ bɛ kɔ man yí ninnge dɔʋn'n, bɛ 'bisa yí dɔʋn.
Sʋanlan kʋsʋ mɔ bɛ kɔ fa ninnge dɔʋn bɛ kɔ wula yí sa nun'n, bɛ 'bisa yí dɔʋn
m'ɔ tala sʋ.”

Zozi nʋn afiannzɛcɪɛ'n
(Matie 10.34-36)

49 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɛsɛ yí nwan: “M'an a m'an ju sîn m'an tʋ asɪɛ nɪn
asʋ. Mɪn kulo kɛ ahan ɔ'a sɔ dada angʋnmɪn!
50 Ɛsɔnɪan kʋn mɔ bɛ lɛ ba sɔnɪn mɪn'n, ɔ 'ka mín ngʋnmɪn an, ahan b'a sɔnɪn
mín a yue!
51 Ɛmɔ jʋnlɪn kɛ m malɪ menian'n-mɔ anzʋnunjɔ ɛman asɪɛ nɪn asʋ ɛwa ɔ?
Mɪn 'bua ɛmɔ kɛ cɛcɛ, nan m malɪ bɛ́ afian ɛsɛcɪɛ.
52 Ɔ fi ɛnɛ m'ɔ kɔ'n, menian nnun mɔ bɛ wɔ awulo kʋn anun'n 'ba bu bɛ́ nwʋn
nun. Menian nsan 'ba han bɔ nun bɛ nʋn nnyuan jinlan sʋ. Nnyuan'n kʋsʋ abʋ
'ba yɔ kʋn bɛ nʋn nsan'n jinlan sʋ.
53 Sɪɛ'n nʋn yí wa belenzua'n 'ba fʋ sʋ. Baa belenzua'n kʋsʋ nʋn yí sɪ 'ba fʋ
sʋ. Nian'n nʋn yí wa balasua'n 'ba jinlan sʋ. Baa balasua'n kʋsʋ nʋn yí nin 'ba

jinlan sʋ. Ahelenian'n nʋn yí helenin 'ba fʋ sʋ. Yí helenin'n kʋsʋ nʋn yí 'ba fʋ sʋ.”

Mɛlɛ'n-mɔ anun nzɔlɛ'n-mɔ
(Matie 16.2-3)

54 Ɛsɛ Zozi kɔ han kɔ hele meninsʋnman'n kɛ: “Sɛ ɛmɔ nwun kɛ esue nɪn a munlan lɪka mɔ sɛnzɛ'n tɔ nɪn an, anɪn ɛmɔ nwan esue'n lɛ ba tɔ. Sakpa kʋsʋ, ɔ tɔ.
55 Yê sɛ ɛmɔ nwun kɛ anwʋnman fi ngʋa ɔ fita kɔ sɔlɔ a, anɪn ɛmɔ nwan wawa'n lɛ ba kpɪn. Sakpa kʋsʋ, ɔ kpɪn.
56 Apoo mma! Ɛmɔ sɪ anwunno nʋn asɪ nzɔlɛ'n-mɔ ngʋnmɪn ngʋnmɪn. Nan ɔ yɔ sɛ mɔ ɛmɔ nnwun man mɛlɛ'n mɔ yɛ wɔ nun'n nzɔlɛ nɪn angʋnmɪn ɔ?

Sɛ sʋanlan bie sanman wɔ́ a,

ɛ nʋn yí bɛ sésie bɛ́ afian
(Matie 5.25-26)

57 “Nzukɛ ati yê ɛmɔ muonun njʋnlɪn man, bɛ nyɔ man like m'ɔ sɛ kɛ bɛ yɔ'n?
58 Sɛ sʋanlan bie kɔ sanman wɔ́ a, mɛlɛ mɔ ɛ nʋn yí lɛ kɔ a yɪ ndɛɛ'n, bɔ mɔndɪnlɪn ɛ nʋn yí bɛ sésie bɛ́ afian. Sɛ a nyɔ man yí sɔ nán ɔ nʋn wɔ́ kɔ sʋanlan'n m'ɔ di ɛjɔlɛ nɪn aja sʋ a, sʋanlan'n m'ɔ di ɛjɔlɛ'n 'fa wɔ́ wula nzalafʋ'n-mɔ asa nun. Nzalafʋ'n-mɔ kʋsʋ 'tʋ wɔ́ fiadɪ.
59 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele wɔ́ kɛ, sɛ kalɛ babulu kʋn ka nán ɛ tualɪ yuelɪ man an, ɛ 'ka fiadɪ sua nɪn anun ɛbɛlɛ.”

13

Nunhuan anaan ewue

1 Mɛlɛ sɔ nɪn anun, menian mmie-mɔ kɔ a kɔ han kɔ hele Zozi kɛ: “Kpain, anɪn Galile menian lɛ yɪ tɛɛ bɛ man Nyanmɪan. *Lɔmʋn kʋnmanna Pilatɪ kɔ man bɛ kɔ hun bɛ́.”
2 Zozi kɔ bisa kɛ: “Ɛmɔ jʋnlɪn kɛ kɛmɔ b'a hun bɛ́ sɔ nɪn ati, anɪn ɔ kele kɛ bɛ tɪ ɛtɛfʋɛ bɛ tala Galile mân nɪn anun menian bʋ nga'n-mɔ kʋalaatin ɔ?
3 Cɛcɛ. Nan mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ, sɛ ɛmɔ a nnun man bɛ́ nwʋn b'a ngaci man bɛ́ abalabɔ nɪn an, ɛmɔ kʋsʋ kʋalaatin 'wu kɛ bɛ́.
4 Menian bulu nʋn mɔcʋɛ'n kʋsʋ mɔ Silowe sua hyilili'n buli gualɪ bɛ́ sʋ ɔ hunlin bɛ́'n, ɛmɔ de di kɛ bɛ tɪ ɛtɛfʋɛ bɛ tala Zoluzalɛmʋn ɛbɛlɛ menian bʋ nga'n kʋalaatin ɔ?
5 Cɛcɛ. Nan mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ, sɛ ɛmɔ a nnun man bɛ́ nwʋn b'a ngaci man bɛ́ abalabɔ nɪn an, ɛmɔ kʋsʋ kʋalaatin 'wu kɛ bɛ́.”

Figi baka nɪn anwʋn anyɪnndala'n

6 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ kɔ bu anyɪnndala ɛhɪ ɔ kɔ hele bɛ́. Yí nwan: “Bian kʋn kɔ lua *figi baka kʋn yí divɪn ebo nɪn asʋ. Ɛlɛhʋn kʋn, ɔ kɔ hɔ kɔ nɛnɪan sɛ ɔ kɔ nyan figi mma sʋ o. Ɔ hɔlɪ o, ɔ ngɔ nyan man bie sʋ.
7 Ɛhɪ a, bian'n kɔ han kɔ hele sʋanlan'n m'ɔ tɪ yí ebo'n kɛ: ‘Yí afʋɛ nsan ahɪ. Mɪn kɔ figi baka nɪn abʋ ɛlɔ, kʋsʋ mɪn nnyan man bie sʋ. Yí ti, bu yí tʋ. Afɪ, mɪn nnwun man like ati m'ɔ man ɔ jin ɛwa ɔ.’
8 “Mɔ bian'n hanlɪn sɔ'n, sʋanlan'n m'ɔ nɪan ebo nɪn asʋ'n nwan: ‘Kpain, yaci yí maan ɔ jínlan ɛbɛlɛ afʋɛ ɛhɪ biekun. Mɪn 'ba fufun yí nwʋn mɪn gugua yí bʋ ewula.
9 Ɛ 'su yí akpʋlʋwa a, afʋɛ biekun ɔ 'ba su. Sɛ ɔ'a nzu man an, ɛ kɔ man bɛ kɔ bu yí.’ ”

Zozi 'ba man balasua kʋn anwʋn sa

ɛnwʋnmɪan ele cɪan kʋn anun

10 Ɛlɛhʋn kʋn, anın Zozi lɛ kele menian'n-mɔ ninnge Zufʋ'n-mɔ asɔnın sua kʋn anun.
11 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın balasua kʋn kʋsʋ wɔ asɔnın sua nın anun ɛbɛlɛ bie. Balasua sɔ'n ndı man akpɔlɛ yí afʋɛ bulu ɔ nʋn mɔcʋɛ ahı. Wawɛ ɛtɛ'n m'ɔ di junman sɔ nın a man balasua nın a hʋlʋ sʋ. Ɔ ngʋala man yí nwʋn nun tınngɛ.
12 Nan mɔ Zozi nwunlin balasua sɔ'n, ɔ kɔ fɛlɛ yí ɔ kɔ han kɔ hele yí kɛ: "Balasua, wɔ́ nwʋn a sa!"
13 Zozi kɔ fa yí sa'n kɔ fua balasua nın anwʋn. Ɛbɛlɛ ala, balasua'n kɔ tınngɛ yí nwʋn nun, ɔ kɔ yı Nyanmıan ayɛ.
14 M'ɔ yɔlı sɔ'n, asɔnın sua nın asʋ kpain'n kɔ fɛ Zozi anwʋn ɛya. Ɔ sanlın kɛ ɔ'a man balasua nın anwʋn a sa *ɛnwʋnmıan ele cıan nın anun. Ɛhı a, ɔ kɔ jasʋ ɔ kɔ han kɔ hele bagua'n kɛ: "Junman elie tɛmʋn'n tı elesian. Ɛmɔ bála tɛmʋn sɔ'n bɛ mán bɛ́ nwʋn sá. Nan nán ɛnwʋnmıan ele cıan nın anun yɛ̂ bɛ fa bɛ di junman sɔ nın ɔ!"
15 Yɛ́ Mın kɔ totua yí sʋ, yí nwan: "Apoo mma tı kɛ ɛmɔ! ɛnwʋnmıan ele cıan'n, ɛmɔ nunhan kʋn biala nyannjı yí ɛnalɛ anaan yí afunlunmun'n maan ɔ kɔ nʋn nzue. Sɛ ato e?
16 Balasua ɛhı kʋsʋ m'ɔ tı Abalahamʋn abie, mɔ *Satan a cıcı yí dede afʋɛ bulu nʋn mɔcʋɛ'n, asʋ nán ɛnwʋnmıan ele cıan yɛ̂ ɔ fata kɛ bɛ nyannjı yí ɔ?"
17 Zozi mmua sɔ'n kɔ man anyunnunguasıɛ kɔ han bɛ́ mɔ bɛ kpɔ yí'n-mɔ. Nan bagua'n dıɛ, ɛnyınmıan junman'n kʋalaa mɔ Zozi lili'n yɔlı bɛ́ fɛ.

Muntadı baa nın anwʋn anyınndala'n
(Matie 13.31-32, Maakı 4.30-32)

18 Ɛhı anzin, Zozi kɔ han kɔ hele bagua'n kɛ: "Nzu like dıɛ yɛ̂ Nyanmıan Belemgbin Mân'n soman yí ɔ? Nzu yɛ̂ mın kʋala kɛ mın fa mın susu yí ɔ?
19 Nyanmıan Belemgbin Mân'n soman muntadı baa mɔ sʋanlan kʋn a lua yí tola nun ɔ. Muntadı baa sɔ nın a fifi ɔ a kaci dukpa. Nnʋnman'n-mɔ a nwʋn bɛ́ sâ yí sa mma'n-mɔ asʋ"

Fali ayile nın anwʋn anyınndala'n
(Matie 13.33)

20 Ɛsɛ Zozi kɔ bu anyınndala kʋn biekun kɔ hele bɛ́ kɛ: "Nzu yɛ̂ mın kʋala kɛ mın fa Nyanmıan Belemgbin Mân'n mın susu yí ɔ?
21 Ɔ tı kɛ fali ayile mɔ balasua kʋn a fa a fɔtɔ fali cilo abulaa ɔ nʋn nnun dede yí kʋalaa a tu ɔ."

Anʋan fıtıı'n
(Matie 7.13-14,21-23)

22 Ɛhı, anın Zozi aja wɔ atunnun ɔ lɛ kɔ Zoluzalɛmʋn. Atın nın asʋ kulo mgbili mgbili'n-mɔ ɔ nʋn nganngan'n-mɔ, ɔ kɔ sısın bɛ́ sʋ ɔ kɔ hehele menian'n-mɔ ninnge.
23 Bian kʋn kɔ bisa yí kɛ: "Yɛmınlın, asʋ menian kaan sʋa yɛ̂ bɛ 'nyan bɛ́ ti ɔ?"
Ɛhı a, Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ kʋalaatin kɛ:
24 "Ɛmɔ bɔ́ mɔndınlın kpa bɛ sín anʋan fıtıı nın anun. Afı, mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ menian dɔʋn 'ba kpʋnndɛ atın bɛ bu sʋ, kʋsʋ bɛ ngɔ hʋala man Nyanmıan Belemgbin Mân nın anun ɛlɔ kɔ.
25 Mɔ awulo nın asʋ mınlıan'n 'ba jasʋ ɔ tʋ anʋan nın anun'n, ɛmɔ 'ba ha anʋan nzin. Ɛmɔ 'ba jinlan bɛ bɔ anʋan'n bɛ kan kɛ: 'Yɛmınlın, tike yɛ́ anʋan.'
"Mınlıan'n 'ba bua ɛmɔ kɛ: 'Mın nzı man ɛmɔ lıka mɔ ɛmɔ fi ɔ.'
26 "Ɛmɔ 'ba se yí kɛ: 'Yɛ́ nʋn wɔ́ y'a didi, yɛ́ nʋn wɔ́ y'a nʋn nzue, a hehele yɛ́ ninnge yɛ́ kulo'n-mɔ gua'n-mɔ asʋ.'

27 “Yí kʋsʋ ɔ 'ba bua ɛmɔ kɛ: ‘Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ mɪn nzɪ
man ɛmɔ lɪka mɔ ɛmɔ fi ɔ. Nyɔlɪɛtɛfʋɛ, ɛmɔ fi mín nwʋn ɛwa bɛ hó mʋa!’
28 Mɛlɛ mɔ ɛmɔ 'ba nwun Abalahamʋn, Izakɪ, Zʋakɔbʋ nʋn Nyanmɪan
mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ kʋalaatin yí belemgbin mân nɪn anun ɛlɔ, mɔ ɛmɔ dɪɛ bɛ
'ba hɪhan ɛmɔ bɛ tʋ gua sʋ'n, mɛlɛ sɔ nɪn anun yê ɛmɔ 'ba sun bɛ kʋan bɛ́ je nɪn
ɔ!
29 Menian mmie-mɔ fi sɛnzɛ nɪn afitelɪɛ nʋn yí atɔlɪɛ, mmie-mɔ fi sɔlɔ nʋn
ngʋa, bɛ́ nʋn Nyanmɪan bɛ 'ba tanlan tɔbɪlɪ kʋn anwʋn yí belemgbin mân nɪn
anun ɛlɔ.
30 Tɛmʋn sɔ'n, bɛ́ mɔ ɛnɛ bɛ li menian'n-mɔ anzin'n, bɛ 'ba li bɛ́ ti. Yê bɛ́ mɔ
ɛnɛ bɛ li menian'n-mɔ ati'n, bɛ 'ba li bɛ́ nzin.”

Zozi nʋn Zoluzalɛmʋn kulo'n
(Matie 23.37-39)

31 Cɪan kʋnmgba sɔ'n, *Falisifʋɛ mmie-mɔ walɪ tʋlɪ Zozi a, bɛ́ nwan: “Kpain,
belemgbin *Elɔdɪ nwan ɔ nyan wɔ́ a, ɔ 'man bɛ kun wɔ́. Yí ti, fi ɛwa jasʋ kɔ.”
32 Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: “Ɛmɔ hɔ́ hán héle aminsanɪn sɔ'n kɛ: ‘Mɪɪn fʋan wawɛ
ɛtɛ'n-mɔ ɛnɛ nʋn ɛhɪnman mɪn man menian'n-mɔ anwʋn sa. Yí cɪan nsan nɪn
asʋ, mɪn 'gua mín junman nɪn abʋ.’
33 Kʋsʋ, ɔ fata kɛ mɪn tu atɪn ɛnɛ, ɛhɪnman nʋn ɛhɪnman nzin. Afɪ, ɔ nzɛ nvata
man kɛ Nyanmɪan kpɔmanfʋɛ kʋn wú ahanmɪan cɛlɛkɛ Zoluzalɛmʋn.
34 “Zoluzalɛmʋn, Zoluzalɛmʋn, wɔ́ mɔ ɛ kun Nyanmɪan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ,
mɔ ɛ tʋtʋ bɛ́ mɔ ɔ kɔ sʋan bɛ́ wɔ́ nwʋn ɛlɔ nɪn ɛbʋɛ ɛ kun bɛ́'n, yí kpê nyɛ ahɪ! N
gulolɪ kɛ ahan mɪn kokuan wɔ́ mma'n-mɔ anʋan kɛ akɔ ɛta'n kokuan yí mma'n-
mɔ anʋan yí ndɛba nɪn abʋ'n. Kʋsʋ a ndie man.
35 Yí ti, bɛ 'ba yaci ɛmɔ awulo'n bɛ wula ɛmɔ asa nun. Nan kʋsʋ, mɪɪn kan yí
ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ ɛmɔ lɛ ngɔ nwun man mín nwʋn kʋ́n dede ɔ 'ju cɪan
mɔ ɛmɔ 'se kɛ: ‘Nyila hán sʋanlan'n m'ɔ lɛ ba wɔ yɛ́ Mɪn dunman nun!’ ”

14

Zozi 'ba man wuluwafʋɛ kʋn anwʋn sa

ɛnwʋnmɪan ele cɪan nɪn anun

1 *Ɛnwʋnmɪan ele cɪan kʋn, *Falisifʋɛ'n-mɔ asʋ kpain kʋn kɔ fɛlɛ Zozi alɪɛ. Ɛhɪ
a, Falisifʋɛ'n-mɔ mɔ bɛ wɔ ɛbɛlɛ'n, bɛ lɛ nɪan sɛ Zozi kɔ fʋn bɛ́ mala nɪn an.
2 Ɛbɛlɛ ala, bian kʋn kɔ a kɔ jinlan Zozi anyunnun. Bian sɔ nɪn a yiyi.
3 Zozi kukuli yí nʋan sʋ, ɔ kɔ bisa mala nɪn asʋ mgbain'n-mɔ ɔ nʋn Falisifʋɛ'n-
mɔ kɛ: “Asʋ yê mala'n man atɪn kɛ bɛ mán sʋanlan tí akpɔlɛ anaan n'ɔ tɪ akpɔlɛ
ɛnwʋnmɪan ele cɪan nɪn anun ɔ?”
4 Mɔ Zozi bisalɪ bɛ́ kosuan sɔ'n, bɛ ngɔ bua yí bie. Ɛhɪ a, Zozi kɔ fa yí sa'n kɔ
fua wuluwafʋɛ nɪn anwʋn ɔ kɔ man yí nwʋn kɔ sa. Ɔ kɔ han kɔ hele yí kɛ ɔ hɔ́
awulo.
5 Mɔ Zozi yɔlɪ sɔ yuelɪ'n, ɔ kacili yí nyɪn bɛ́ nwʋn ɛlɔ a, yí nwan: “Ɛmɔ nunhan
benin yê sɛ yí wa kʋn anaan yí ɛnalɛ kʋn tɔ bula nun ɛnwʋnmɪan ele cɪan nɪn
an, ɔ nyɪ man yí ndɛ ndɛ ɔ?”
6 Ɛjɔlɛ kpɔlɛ ɛhɪ, b'a ngʋala man bie bua.
7 Mɛlɛ mɔ bɛ 'ba tɛtanlan tɔbɪlɪ nɪn anwʋn bɛ di alɪɛ'n, Zozi nwunlin kɛ bɛ́ mɔ
bɛ tʋlɪ bɛ́ sa bɛ fɛlɛlɪ bɛ́ alɪɛ'n, biala lɛ kpʋnndɛ meninkpa lɪka ɔ tanlan.
8 Ɛhɪ a, Zozi kɔ bu anyɪnndala kʋn ɔ kɔ hele bɛ́. Yí nwan: “Sɛ sʋanlan tʋ yí sa
fɛlɛ wɔ́ atɔnvɔlɛ alɪɛ a, n'ɛ kɔ tanlan meninkpa lɪka. Ɛ 'su yí akpʋlʋwa a, b'a fɛlɛ
sʋanlan bie kʋsʋ m'ɔ tɪ kpili tala wɔ́.
9 Sʋanlan'n mɔ ɔ'a fɛlɛ ɛmɔ munnyuan'n ba tʋ wɔ́ a, yí nwan: ‘Ao, jasʋ maan
ɔ tánlan ɛbɛlɛ.’ Sian anɪn afɪ wɔ́ nyunnun nyian, bɔʋn-bɔʋn, ɛ lɛ kɔ a tanlan bɛ́
nzin.

10 Nan sɛ bɛ tʋ bɛ́ sa bɛ fɛlɛ wɔ́ a, wɔ́ lɪlɪ tanlan bɛ́ nzin. Sʋanlan'n m'ɔ fɛlɛlɪ
wɔ́'n nwun wɔ́ a, ɔ 'kan kele wɔ́ kɛ: 'Eja, bala bɛ́ nyunnun ɛwa.' Ɛbɛlɛ nɪn
anun, anɪn wɔ́ nyunnun a kpaja wɔ́ bɛ́ mɔ ɛ nʋn bɛ́ bɛ gua tɔbɪlɪ nɪn anwʋn
nɪn anyunnun.
11 Ɔ sanlɪn kɛ sʋanlan biala m'ɔ kɔ kuku yí nwʋn sʋ'n, bɛ 'kan yí asɪ. Sʋanlan
kʋsʋ m'ɔ kɔ han yí nwʋn asɪ'n, bɛ 'kuku yí sʋ."
12 Mɔ Zozi buli anyɪnndala sɔ'n yuelɪ'n, ɔ kɔ han kɔ hele bian'n m'ɔ fɛlɛlɪ yí
alɪɛ'n kɛ: "Eyua o, nɔsʋba o, sɛ ɛ 'fɛlɛ menian alɪlie a, n'ɛ fɛlɛ wɔ́ manngʋn-
mɔ, wɔ́ nianman-mɔ, wɔ́ nwʋn amma-mɔ anaan esikafʋɛ-mɔ mɔ bɛ mantan
mantan wɔ́'n. Ɔ sanlɪn kɛ bɛ́ kʋsʋ bɛ kʋala kɛ bɛ fɛlɛ wɔ́ alɪɛ bɛ tua wɔ́ dɪɛ'n kalɛ.
13 Nan sɛ ɛ 'fɛlɛ menian alɪlie a, fɛlɛ ehianfʋɛ'n-mɔ, bubuluwafʋɛ'n-mɔ, bɛ́ mɔ
bɛ tia bɛ tɔ sʋ'n-mɔ ɔ nʋn anyɪnsinlinwafʋɛ'n-mɔ.
14 Nyila 'kan wɔ́. Ɔ sanlɪn kɛ bɛ ngɔ nyan man yí nwʋn sʋ like bɛ ngɔ mman
man wɔ́. Nan mɛlɛ mɔ Nyanmɪan 'ba man bɛ́ mɔ bɛ yɔlɪ ye'n fi ewue nun
tinnge'n, mɛlɛ sɔ'n yɛ̂ Nyanmɪan 'man wɔ́ yí nwʋn ahatua ɔ."

Bian m'ɔ fɛlɛlɪ menian dɔʋn alɪɛ
(Matie 22.1-10)

15 Mɔ bɛ́ mɔ bɛ gugua tɔbɪlɪ nɪn anwʋn'n tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ'n, bɛ́ nunhan kʋn
kɔ han kɔ hele Zozi kɛ: "Nyila hán sʋanlan m'ɔ kɔ li like Nyanmɪan Belemgbin
Mân nɪn anun ɛlɔ'n!"
16 M'ɔ hanlɪn sɔ'n, Zozi kɔ bu anyɪnndala ɛhɪ ɔ kɔ hele yí. Yí nwan: "Bian kʋn
tʋnlɪn alɪɛ kpili kpa. Ɔ kɔ fɛfɛlɛ menian dɔʋn kpa.
17 Mɛlɛ mɔ bɛ yuelɪ alɪɛ'n tʋn'n, ɔ kɔ sʋan yí akʋa'n kɛ ɔ hɔ́ sé menian'n-mɔ kɛ:
'Ɛmɔ bála nán kɪkaala dɪɛ, alɪɛ nɪn a bɪn.'
18 "Akʋa'n hɔlɪ fɛlɛlɪ bɛ́ a, bɛ́ kʋalaa bɛ kɔ bɔ bɛ kɔ yɪ. Sʋanlan'n mɔ akʋa'n lili
mʋa fɛlɛlɪ yí'n nwan: 'M'an to ebo kʋn. Ɔ di kɛ mɪn kɔ mɪn nɪan. Yí ti, yaci, n'ɛ
fɛ ɛya.'
19 "Kʋn nwan: 'M'an to nnalɛ bulu. Ɛnɛ dein ɔ di kɛ mɪn kɔ mɪn nɪan sɛ bɛ
kʋala junman di a. Yí ti, yaci, n'ɛ fɛ ɛya.'
20 "Nunhan kʋn biekun kʋsʋ nwan: 'Bɛlɛ mɔ m'an fa mín yɪ atɔnvɔlɛ ɔ. Mɪn
ngɔ hʋala man kɔ.'
21 "Akʋa'n kɔ sa kɔ hɔ kɔ bɔ kʋalaa kʋalaa kɔ hele yí mɪn'n. Yí mɪn'n kɔ fɛ
ɛya, ɔ kɔ han kɔ hele yí kɛ: 'Kan wɔ́ nwʋn kɔ gua nɪn asʋ ɛlɔ kɔ fɛfɛlɛ ehianfʋɛ'n-
mɔ, bubuluwafʋɛ'n-mɔ, anyɪnsinlinwafʋɛ'n-mɔ ɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ tia bɛ tɔ sʋ'n-mɔ
maan bɛ bála ɛwa.'
22 "Akʋa'n kɔ hɔ. Kaan cɛ, ɔ kɔ a kɔ tʋ yí mɪn'n. Yí nwan: 'Kpain, junman'n
mɔ ɛ helelɪ mín'n, m'an li a yue, kʋsʋ lɪka biekun tɛ wɔ ɛbɛlɛ.'
23 "Ɛhɪ a, mɪnlɪan'n kɔ han kɔ hele yí akʋa'n kɛ: 'Fa nanmue nanmue atɪn'n-
mɔ, san ɛnwanlan'n-mɔ, sʋanlan biala mɔ ɛ nʋn yí kɔ yia'n, tinndin yí maan ɔ
bála. Yɔ bɛ́ sɔ dede maan sua'n yí.
24 Mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ: Bɛ́ mɔ n nili mʋa n vɛlɛlɪ bɛ́ mɔ b'a mma man'n,
bɛ́ nun fíí nni man mín alɪɛ'n bie!' "

Kɛ bɛ kpɪn bɛ si Zozi sʋ'n
(Matie 10.37-38)

25 Ɛhɪ, anɪn Zozi nʋn menian dɔʋn kpa aja wɔ atunnun. Ɔ kpɛlɪ yí nyɪn bɛ́
nwʋn ɛlɔ a, yí nwan:
26 Sʋanlan mɔ yí nwan ɔ 'si mín sʋ'n, sɛ ɔ kulo yí sɪ, yí nin, yí yɪ, yí mma, yí
nianman mmelenzua nʋn mmalasua ɔ nʋn yí muonun yí nwʋn ɔ tala mín an,
sʋanlan sɔ'n ngʋala ɔ ngaci man mín sʋanlan.
27 Sʋanlan kʋsʋ m'ɔ nva man yí kʋlʋwa'n ɔ ndʋ man yí kɔmɪn sʋ ɔ nzi man
mín sʋ'n, sʋanlan sɔ'n ngʋala ɔ ngaci man mín sʋanlan.

28 “Sɛ ɛmɔ anun kʋn kulo kɛ ɔ si sua hyilili kʋn an, ɔ di mʋa ɔ tanlan asɪ ɔ tɪtɪ
ɔ nɪan sɛ esika'n m'ɔ le yí'n kɔ sa sua'n si e sɛ se e.
29 Ɔ'a ndɪtɪ ɔ'a nnɪan man sɛ ɔ bɔ sua nɪn abʋ nan ɔ a ngʋala man yí si a, bɛ́
kʋalaa mɔ bɛ kɔ nwun kɛ sua nɪn a ha ɛbɛlɛ'n, bɛ 'sɪlɪ yí.
30 Bɛ kan kɛ: ‘Bian ɛhɪ a bɔ sua esie abʋ kʋsʋ ɔ'a ngʋala man yí bʋ gua!’
31 “Yí sɔ kʋsʋ ala, sɛ belemgbin kʋn kulo kɛ ɔ nʋn yí manngʋn kʋn ɛlɔɛ a, ɔ
di mʋa ɔ tanlan asɪ ɔ tɪtɪ nɪan sɛ ɔ kʋala kɛ ɔ fa menian akpɪɪ bulu ɔ kɔ tʋa yí
manngʋn'n m'ɔ le menian akpɪɪ abulaa'n bɛ kʋn an.
32 Sɛ ɔ nɪan nán ɔ ngʋala man yí sɔ yɔ a, mɛlɛ mɔ belemgbin ɛhɪnlɪn tɛ wɔ
mʋa'n, ɔ yɪ menian maan bɛ kɔ li yí mgbata bɛ sesie bɛ́ afian.
33 Ɛhɪka ati, sʋanlan mɔ ɔ'a nyaci man ninnge'n m'ɔ le yí'n ɔ'a ngua man'n,
sʋanlan sɔ'n ngʋala ɔ ngaci man mín sʋanlan.

Njɪn talɛ nɪn anwʋn anyɪnndala'n
(Matie 5.13, Maakɪ 9.50)

34 “Njɪn'n tɪ like kpa. Nan kʋsʋ sɛ ɔ yɔ talɛ a, bɛ 'yɔ sɛ nán ɔ'a yɔ kpa biekun?
35 Bɛ ngʋala man yí fa tʋn alɪɛ, bɛ ngʋala man yí fa gua ninnge'n-mɔ anun.
Asɪ ala yɛ̂ bɛ ju bɛ gua ɔ. M'ɔ sɪ fasie'n, ɔ fá ɛjɔlɛ sɔ'n ɔ síe!”

15

Zozi nʋn ɛtɛfʋɛ'n-mɔ
(Matie 18.12-14)

1 Ɛlɛhʋn kʋn, bɛ́ mɔ bɛ dide ajule'n nʋn bɛ́ mɔ bɛ bɔ bɛ́ dunman ɛtɛ'n dɔʋn kpa
kɔ a Zozi anwʋn ɛbɛlɛ. Bɛ lɛ ba tie ɛjɔlɛ'n m'ɔ kan'n.
2 Nan mɔ *Falisifʋɛ'n-mɔ nʋn *mala nɪn asʋ mgbain'n-mɔ nwunlin yí sɔ'n, bɛ
kɔ fɛ ɛya. Bɛ́ nwan: “Bian ɛhɪ dɪɛ, ɔ sɔ ɛtɛfʋɛ'n-mɔ anun, ɛsɛ ɔ nʋn bɛ́ yɛ̂ bɛ didi
ɔ!”

Bʋa'n m'ɔ minlinlin nɪn anwʋn anyɪnndala'n

3 Ɛhɪ a, Zozi kɔ bu anyɪnndala ɛhɪ ɔ kɔ hele bɛ́. Yí nwan:
4 “Yɛ bú yí kɛ ɛmɔ anun kʋn le mmʋa ɛya kʋn. Sɛ kʋn minlin nun an, asʋ ɔ
nyaci man abulahʋanlan nʋn ngʋanlan'n bɛ́ adidie lɪka ɛbɛlɛ, ɔ ngɔ mgbʋnndɛ
man ɛhɪnlɪn dede ɔ nnwun man yí ɔ?
5 Mɛlɛ m'ɔ kɔ nwun yí'n, ɔ di fɛ kpa ɔ fa yí tʋ yí kɔmɪn sʋ.
6 Ɔ ju awulo a, ɔ fɛfɛlɛ yí manngʋn-mɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ mantan mantan yí nwʋn
ɛbɛlɛ'n, ɔ kan kele bɛ́ kɛ: ‘Ɛmɔ bála maan yɛ lí ndutue. Ɔ sanlɪn kɛ m'an nwun
mín bʋa'n m'ɔ minlinlin'n!’
7 Mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ nyanmɪansʋ ɛlɔ, kɛ ɔ tɪ yí nɪn ala anɪn. Sɛ ɛtɛfʋɛ
kʋnmgba cein nun yí nwʋn ɔ yaci yí nyɔlɪɛ ɛtɛ'n-mɔ a, yí dunman nun, bɛ di
ndutue kpili kpa nyanmɪansʋ ɛlɔ ɔ tala sɛsɛfʋɛ abulahʋanlan nʋn ngʋanlan mɔ
b'a nun bɛ́ nwʋn b'a yaci bɛ́ nyɔlɪɛ ɛtɛ'n-mɔ ndutue dɪɛ'n.

Jɛtɛ fufue mma kʋn m'ɔ minlinlin nɪn anwʋn anyɪnndala'n

8 “Yɛ bú yí biekun kɛ balasua kʋn le jɛtɛ fufue mma bulu. Sɛ kʋn minlin nun
an, asʋ ɔ nzɔ man kanlannɪɛ ɔ mgbʋnndɛ man dede ɔ nnwun man yí ɔ?
9 Sɛ ɔ nwun yí a, ɔ fɛfɛlɛ yí manngʋn-mɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ mantan mantan yí
nwʋn ɛbɛlɛ'n, ɔ kan kele bɛ́ kɛ: ‘Ɛmɔ bála maan yɛ lí ndutue. Ɔ sanlɪn kɛ m'an
nwun mín esika'n m'ɔ minlinlin'n!’
10 Mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ nyanmɪansʋ ɛlɔ, kɛ ɔ tɪ yí nɪn ala anɪn. Sɛ
ɛtɛfʋɛ kʋnmgba cein nun yí nwʋn ɔ yaci yí nyɔlɪɛ ɛtɛ'n-mɔ a, yí dunman nun,
Nyanmɪan mmɔfʋɛ'n-mɔ di ndutue.”

Baa'n m'ɔ minlinlin nɪn anwʋn anyɪnndala'n

11 Ɛsɛ Zozi kɔ bu anyınndala kʋn biekun kɔ hele bɛ́. Yí nwan: “Anın bian kʋn
le yí mma mmelenzua nnyuan.
12 Ɛlɛhʋn kʋn, nunhan kaan'n jasʋlı a, ɔ kɔ fa kɔ tʋ yí sı anyunnun kɛ: ‘Baba,
ninnge'n mɔ ɛ 'fa man yɛ́'n, bu nun nán fa mín dıɛ man mín.’ Ɛhı a, sıɛ'n kɔ hye
ninnge'n ɔ kɔ man yí mma nnyuan'n.
13 “Ɔ lili kɔ yɔ ɛlɛsan kʋn, baa kasian kɔ tɔnın yí nwʋn ninnge dıɛ'n. Cuein,
ɔ kɔ fa yí esika'n ɔ kɔ hɔ mʋa kpa mân bie anun. M'ɔ juli ɛlɔ'n, ɔ kɔ yɔ yí nwʋn
basa basa ɔ kɔ sɛcı yí esika'n kʋalaatin.
14 M'ɔ yuelı yí esika'n kʋalaa di'n, ɛhɔɛ kpili kʋn kɔ kpın mân sɔ nın anun.
Sian dıɛ anın yí nwʋn lɛ cılı yí.
15 Ɛhı a, ɔ kɔ hɔ junman ɛkpʋnndɛ mân sɔ nın anun ɛbɛlɛ bian kʋn asa nun.
Bian sɔ'n kɔ man ɔ kɔ hɔ nanmue nun kɛ ɔ hɔ́ nían yí mgbolike'n-mɔ asʋ.
16 Baka mma'n mɔ bɛ tı bɛ man mgbolike'n-mɔ di'n, kpafɛlɛ'n kulo kɛ ahan
ɔ nyan bie di. Kʋsʋ sʋanlan fíí mman man yí.
17 “Sian'n, ɔ kɔ tanlan ası ɔ kɔ jʋnlın. Ɔ kɔ se yí nwʋn kɛ: ‘Mín sı ɛlɔ
ajunmanfʋ'n-mɔ di alıɛ dede bɛ ngʋala man yí di. Kʋsʋ afı n na ɛwa, ɛhɔɛ lɛ
kun mín!
18 Mın 'sa mın kɔ mín sı anwʋn ɛlɔ, mın 'fa mın tʋ yí nyunnun kɛ: Baba,
Nyanmıan anyunnun, m'an yɔ ɛtɛ m'an tia wɔ́.
19 Yí ti, mın nzɛ nvata man kɛ ɛ fá mín ɛ yɔ́ wɔ́ wa kʋ́n. Bu mín kɛ wɔ́
ajunmanfʋ'n-mɔ anun kʋn.’
20 Sakpa, ɔ kɔ jasʋ kɔ hɔ yí sı anwʋn.
“Mɛlɛ mɔ anın ɔ tɛ nanndı mʋa kpa, m'ɔ juli man awulo nın anwʋn ɛbɛlɛ'n,
yí sı kɔ nwun yí. Baa nın anwʋn kɔ yɔ yí koun. Ɔ kɔ tutu ɛnwanndie ɔ kɔ hɔ kɔ
kpa yí atın, ɔ kɔ tɔ yí nun ɔ kɔ sɔ yí ɔ kɔ bɔ yí nwʋn.
21 “M'ɔ yɔlı sɔ'n, baa'n nwan: ‘Baba, Nyanmıan anyunnun, m'an yɔ ɛtɛ m'an
tia wɔ́. Yí ti, mın nzɛ nvata man kɛ ɛ fá mín ɛ káci wɔ́ wa kʋ́n.’
22 “M'ɔ hanlın sɔ yuelı'n, sıɛ'n kɔ han kɔ hele yí ngʋa'n-mɔ kɛ: ‘Ɛmɔ hán bɛ́
nwʋn bɛ fá taladıɛ kanlanman kpa'n bɛ bála maan bɛ wúla yí. Bɛ wúla yí sa
ngaa, bɛ wówula yí ja mgbabʋa.
23 Ɛnalɛ'n mɔ ɔ'a lɔ kpa'n, bɛ fá bɛ bála, bɛ hún yí maan yɛ tʋ́n ndutue alıɛ.
24 Ɔ sanlın kɛ mín wa ɛhı mɔ ɛmɔ anyın tua yí ɛwa'n, ɔ a wu ɛsɛ ɔ'a tinnge, ɔ
minlinlin yê m'an nwun yí ɔ.’ Ɛbɛlɛ ala, bɛ kɔ bɔ ndutue elie nın abʋ.
25 “Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın baa kpain nın a hɔ ebolo. Ɔ walı dede m'ɔ ka kaan ju
awulo nın anwʋn ɛbɛlɛ'n, ɔ 'tie a, anın bɛ lɛ tʋ ejue bɛ si abile.
26 Ɔ kɔ fɛlɛ ngʋa'n-mɔ anun kʋn ɔ bisa yí like mɔ yí ti yê bɛ lɛ tʋ ejue bɛ si
abile'n.
27 Akʋa'n nwan: ‘Wɔ́ nianman bian nın a sa a a. Kɛmɔ wɔ́ sı a nwun kɛ ɔ tı
akpɔlɛ mɔ ɛjɔlɛ ɛtɛ fíí a ndʋ man yí'n, ɔ a man b'a hun ɛnalɛ'n mɔ ɔ'a lɔ kpa'n.’
28 “Mɔ baa kpain'n tılı yí sʋa'n ɔ kɔ fɛ ɛya. Yí nwan ɔ nwʋlʋ man awulo. Yí sı
kɔ fite kɔ a, ɔ kɔ kpata yí kɛ ɔ wʋ́lʋ awulo.
29 Baa kpain'n nwan: ‘Baba, m'an sʋ wɔ́ dede afʋɛ kɔ yɔ nyɛ, n nvʋnndʋnlʋn
man wɔ́ lé. Kʋsʋ, esile bɔbɔ mgban mɔ mın 'fa mın tʋn mín nʋn mín
manngʋn'n-mɔ yɛ di'n, ɛ manlın man mín bie lé.
30 Nan kɛmɔ wɔ́ wa nın a sa a a'n, yí mɔ ɔ nʋn tutu'n-mɔ b'a li wɔ́ esika'n, yí
lılı yê ɛ kun ɛnalɛ'n mɔ ɔ'a lɔ kpa'n man yí ɔ!’
31 “Yí sı nwan: ‘Mín wa, wɔ́ dıɛ ɛ nʋn mín yê yɛ tı ɛwa cıan daa ɔ. Ninnge
kʋalaa mɔ n ne yí'n tı wɔ́ kʋsʋ wɔ́ dıɛ.
32 Nan kʋsʋ, ɔ fata kɛ yɛ di ndutue. Ɔ sanlın kɛ wɔ́ nianman'n mɔ ɛ nwun yí
ɛbɛlɛ'n, ɔ'a wu ɛsɛ ɔ'a tinnge, ɔ minlinlin yê m'an nwun yí ɔ!’ ”

16

Awofʋɛ ngɛlɛfʋɛ nɪn anwʋn anyɪnndala'n

1 Ɛhɪ, Zozi kɔ bu anyɪnndala kʋn kɔ hele yí menian'n-mɔ. Yí nwan: "Anɪn
esikafʋɛ bian kʋn le yí sʋanlan kʋn mɔ yí ninnge'n kʋalaa wɔ yí sa nun ɔ. Cɪan
kʋn, menian kɔ a kɔ han kɔ hele esikafʋɛ'n kɛ yí sʋanlan'n lɛ fɪn yí ninnge'n
gua gua sʋ.
2 Esikafʋɛ'n kɔ man bɛ kɔ fɛlɛ yí sʋanlan'n. Ɔ kɔ han kɔ hele yí kɛ: 'Ɛjɔlɛ mɔ mɪn
tɪtɪ yí wɔ́ nwʋn'n nyɔ man mín fɛ. Yí ti, bu wɔ́ junman nɪn anwʋn mgbʋnndan
kele mín. Afɪ mɪn mma nva man mín junman'n mɪn nwula man wɔ́ sa nun
kʋ́n.'
3 "Sʋanlan'n kɔ se yí nwʋn kɛ: 'Anɪn mɪn 'yɔ mín nwʋn sɛ? Afɪ mín mɪn'n lɛ
yɪ mín junman nun. N ne man anwʋnsɛlɛ nán m'an li ebolo junman. Sɛ mɪn
'nanndɪ nun mɪn sɛsɛlɛ nán m'an li alɪɛ a, ɔ tɪ mín anyunnunguasɪɛ.
4 Kɪkaala dɪɛ, m'an nwun kɛ mɪn 'kpɪn mɪn yɔ yí'n! Yí dɪɛ, sɛ bɛ yɪ mín junman
nun an, anɪn menian'n-mɔ sʋsɔ mín nun!'
5 "Ɛhɪ a, ɔ kɔ fɛfɛlɛ bɛ́ nun kʋn biala m'ɔ tua yí mɪn kalɛ'n yí nwʋn. Ɔ kɔ bisa
alimʋa dɪɛ'n kɛ: 'Kalɛ nyɛ yɛ̂ ɛ tua mín mɪn ɔ?'
6 "Yí nwan: 'Mɪn tua wɔ́ mɪn *olivʋ ngo balugo abulaa.'
"Sʋanlan'n kɔ han kɔ hele alimʋa dɪɛ'n kɛ: 'Ɛ 'nwun wɔ́ kalɛ kalata'n. Ndɛ-
ndɛ, tanlan asɪ kɛlɛ balugo bulu kalɛ.'
7 "Ɔ fɛlɛlɪ kʋn biekun, ɔ kɔ bisa yí kɛ: 'Wɔ́ kʋsʋ, kalɛ nyɛ yɛ̂ ɛ tua mín mɪn ɔ?'
"Kʋn sɔ'n nwan: 'Mɪn tua wɔ́ mɪn *bele sakɪ ɛya nnun.'
"Sʋanlan'n kɔ han kɔ hele yí kɛ: 'Ɛ 'nwun wɔ́ kalɛ kalata'n. Kɛlɛ bele sakɪ ɛya
nnan kalɛ gua sʋ.'
8 "Mɪnlɪan'n kɔ yɪ yí sʋanlan awofʋɛ nɪn ayɛ kɛ ɔ nwunlin ɛbɛlɛ amanmuo
nɪn anwʋn ngɛlɛ. Ɔ sanlɪn kɛ mân awosin ɛhɪ anun menian'n-mɔ sɪ bɛ́ nwʋn yɔ
ɔ tala jawe nɪn anun menian'n-mɔ.
9 Mɔ mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ'n y'ɔ le kɛ ɛmɔ fá mân ɛhɪ anun anwʋndɪɛ'n mɔ
ɛmɔ le yí'n bɛ tíla amanngʋan. Yí dɪɛ, cɪan mɔ ɛmɔ asa nun kɔ yue'n, anɪn bɛ sɔ
ɛmɔ nun nyanmɪansʋ ɛlɔ.
10 "Sʋanlan mɔ bɛ fa ninnge nganngan bɛ wula yí sa nun an, ɔ man bɛ nwun
yí ti anun'n, mgbili'n-mɔ anun, ɔ 'man bɛ nwun yí ti anun. Sʋanlan kʋsʋ mɔ bɛ
nnwun man yí ti anun ninnge nganngan'n-mɔ anun'n, mgbili'n-mɔ anun bɛ
nnwun man yí ti anun.
11 Eyuadɪ ɛhɪ anun anwʋndɪɛ'n-mɔ anwʋn, sɛ b'a nnwun man ɛmɔ ati anun
an, nwan sʋanlan dɪɛ yɛ̂ ɔ 'fa anwʋndɪɛ kpa'n wula ɛmɔ asa nun ɔ?
12 Sʋanlan fa like wula ɛmɔ asa nun nán ɔ'a nnwun man ɛmɔ ati anun an,
nán Nyanmɪan yɛ̂ ɔ 'fa ɛmɔ muonun dɪɛ'n wula ɛmɔ asa nun ɔ.
13 "Kanga fɪ́ɪ́ ngʋala nzʋ man mɪnlɪan nnyuan. Ɔ 'kpɔ kʋn nán ɔ kulo kʋn.
Yí nyɪn 'sɔ kʋn, ɔ tu yí nyɪn sa kʋn. Ɛmɔ ngʋala man kɛ bɛ kan Nyanmɪan nʋn
esika bɛ bɔ nun bɛ sʋ bɛ́ ɔ."

Zozi 'ba han Falisifʋɛ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n
(Matie 11.12-13; 5.31-32, Maakɪ 10.11-12)

14 Falisifʋɛ'n-mɔ kɔ tie ɛjɔlɛ'n kʋalaatin mɔ Zozi hanlɪn'n. Nan kɛmɔ bɛ kulo
esika nɪn ati, bɛ kɔ gʋlʋ yí nwʋn.
15 Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: "Ɛmɔ dɪɛ menian'n-mɔ anyunnun an, ɛmɔ bu
bɛ́ nwʋn kɛ bɛ tɪ meninkpa. Nan Nyanmɪan sɪ ɛmɔ ahʋnlɪn nɪn anun ɛjɔlɛ. Ɔ
sanlɪn kɛ like mɔ menian'n-mɔ bu yí kɛ ɔ tɪ kpa'n, Nyanmɪan anyunnun an,
like sɔ'n tɪ nvuin.
16 "Menian'n-mɔ lili *Moyizɪ mala'n ɔ nʋn mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ ɛjɔlɛ nɪn asʋ
dede ɔ juli Zʋan Batisi mɛlɛ sʋ. Ɔ fi ɛbɛlɛ m'ɔ kɔ'n, b'a bɔ Nyanmɪan Belemgbin

Mân nɪn anwʊn Ɛjɔlɛkpa'n kpayɛ. Yí ti, sʊanlan kʊn biala lɛ kpɪlɪ wʊlʊ Nyanmɪan belemgbin mân nɪn anun ɛlɔ.
17 Anwunno nʊn asɪ'n kʊala kɛ bɛ kpɛ nun bɛ sɪn ndɛ-ndɛ tala mala nɪn anun ɛjɔlɛ kpɔlɛ sin kaan sʊa.
18 "Belenzua biala m'ɔ kɔ yila yí yɪ ɔ kɔ ja fʊfɔlɛ'n, belenzua sɔ'n, anɪn ɔ'a tʊn aja. Sʊanlan biala kʊsʊ m'ɔ kɔ ja balasua mɔ yí hun a yila yí'n, sʊanlan sɔ'n, anɪn ɔ'a tʊn ajaa.

Esikafʊɛ'n nʊn Lazaa

19 "Ɛhɪ, anɪn esikafʊɛ bian kʊn wɔ ɛbɛlɛ. Taladɪɛ kɛ mmelemgbin'n-mɔ dɪɛ'n yê anɪn ɔ wula ɔ. Ɔ le yí kʊalaa m'ɔ kulo ɛsɛ cɪan daa ɔ di mân.
20 Anɪn ehianfʊɛ kʊsʊ kʊn wɔ ɛbɛlɛ. Bɛ fɛlɛ yí Lazaa. (Dunman Lazaa'n, yí bʊ y'ɔ le kɛ sʊanlan mɔ Nyanmɪan bʊka yí.) Yí nwʊn'n tɪ nganlan nganlan ngʊnmɪn. Ɔ la esikafʊɛ nɪn awulo nɪn anʊan nɪn anyunnun ɛbɛlɛ.
21 Ɔ kulo kɛ ahan esikafʊɛ nɪn alɪɛ nɪn abʊ mgbʊkpʊlʊka'n m'ɔ gua tɔbɪlɪ nɪn abʊ asɪ'n, ɔ nyan yí di. Kɛmɔ ɔ la ɛbɛlɛ'n, njʊa'n-mɔ ba bɛ tafɪ tafɪ yí nganlan'n-mɔ anun.
22 "Ɔ wɔ ɛbɛlɛ dede ehianfʊɛ'n kɔ wu. Ɔ wuli a, nyanmɪansʊ mmɔfʊɛ'n-mɔ nʊn yí kɔ hɔ Abalahamʊn anwʊn ɛlɔ nyanmɪansʊ. Ɔ wɔ ɛbɛlɛ dede esikafʊɛ'n kʊsʊ kɔ wu bɛ kɔ sie yí.
23 Ɔ kɔ hɔ sîn'n m'ɔ le man ayuelɪɛ nɪn anun, anɪn ɔ tɪ nyinlinlin kpili kpa man yí. Ɔ 'tʊ yí nyɪn anwunno a, ɔ kɔ nwun Abalahamʊn mʊa ɛlɔ, Lazaa tɪ yí nwʊn ɛbɛlɛ.
24 Esikafʊɛ'n kɔ tɪan, yí nwan: 'Mín sɪ Abalahamʊn, nwun mín nwʊn anwunnvoe. Sʊan Lazaa maan ɔ bó yí sa bɛtɪa kʊn nzue nɪn anun ɔ fá kpín mín tofeleman nɪn asʊ. Ɔ sanlɪn kɛ sîn'n lɛ kele mín yalɛ kpili sʊnman.'
25 "M'ɔ hanlɪn sɔ'n, Abalahamʊn kɔ bua yí kɛ: 'Mín wa, kacɪ kɛ wó anwʊndɪɛ dɪɛ'n, ɛ nyanlɪn yí mɛlɛ mɔ anɪn ɛ wɔ asɪɛ nɪn asʊ'n. Lazaa kʊsʊ a, ɛfɛ yê ɔ tɔlɪ yí sʊ ɔ. Kɪkaala dɪɛ, yí lʊa a cɪcɪ ɛwa. Wó kʊsʊ wó, ɛ lɛ nwun yalɛ.
26 M'ɔ wɔ nun biekun'n y'ɔ le kɛ bɔnza kpili kʊn la yé nʊn ɛmɔ afian. Ɔ man bé mɔ bɛ wɔ ɛwa mɔ bɛ kulo kɛ bɛ kɔ ɛlɔ'n, anaan bé mɔ bɛ wɔ ɛmɔ ɛlɔ mɔ bɛ kulo kɛ bɛ ba yé ɛwa'n, bɛ ngʊala man yí sɔ yɔ.'
27 "Esikafʊɛ'n nwan: 'Mín sɪ Abalahamʊn, mɪn 'sɛlɛ wó kpa, sʊan Lazaa mín sɪ awulo ɛlɔ, ɔ sanlɪn kɛ mín nianman nnun wɔ ɛbɛlɛ.
28 Yí dɪɛ ɔ ju ɛlɔ a, anɪn ɔ kan kele bé kɛ mɪɪn nwun yalɛ kpa, nán bé kʊsʊ, b'a mma man ɛwa yalɛ nɪn anun bie.'
29 "Abalahamʊn kɔ bua yí kɛ: 'Moyizɪ mala'n wɔ bé sa nun, bɛ nʊn mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ yê bɛ tɪ ɛlɔ ɔ. Man bɛ tíe bé!'
30 "Esikafʊɛ'n nwan: 'Cɛcɛ, mín sɪ Abalahamʊn, sɛ sʊanlan kʊn fi ewue mma afian ɛwa ɔ kɔ ɛlɔ a, bɛ 'nun bé nwʊn bɛ yaci bé nyɔlɪɛ ɛtɛ'n-mɔ.'
31 "Ɛhɪ a, Abalahamʊn kɔ han kɔ hele yí kɛ: 'Sɛ bɛ ngulo man kɛ bɛ di Moyizɪ mala nɪn asʊ bɛ tie mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ a, man sʊanlan fi ewue mma afian bɔbɔ ɔ hó tú bé, bɛ ngɔ le bɛ ngɔ li man.' "

17

Bé mɔ bɛ man ɛhɪnlɪn-mɔ tɔ ɛtɛ nɪn anun'n
(Matie 18.6-7, Maakɪ 9.42)

1 Ɛhɪ, Zozi kɔ han kɔ hele yí menian'n-mɔ kɛ: "Ɔ mgba man yí nwʊn, ngaa wɔ ɛbɛlɛ mɔ ɔ 'man menian'n-mɔ tɔ ɛtɛ nɪn anun ɔ. Nan munnzue hán sʊanlan m'ɔ kɔ man yí manngʊn kɔ tɔ ɛtɛ nɪn anun'n.
2 Ɔ tɪ kpa man yí kɛ bɛ tú yí kɔmɪn ɛbʊɛ kpili kʊn bɛ jú yí bɛ tú asue jenvie nɪn anun. Ɔ le sʊ nvasʊɛ tala kɛ ɔ kɔ man mmatʊnman ɛhɪ-mɔ anun kʊn kɔ tɔ ɛtɛ nɪn anun'n.

3 Yí ti, ɛmɔ síe bɛ́ nwʋn ye kpa o!

Ɛtɛ face'n
(Matie 18.21-22)

"Sɛ wɔ́ nianman yɔ wɔ́ ɛtɛ a, kan yí nyɔlıɛ ɛtɛ nın anwʋn ɛjɔlɛ kele yí. Sɛ ɔ kaci yí abalabɔ nın an, yaci yí ɛtɛ'n ce yí.
4 Sɛ ɔ yɔ wɔ́ ɛtɛ kpê nsʋ alıhıan kʋn anun an, yí kʋalaa m'ɔ kɔ yɔ'n, sɛ ɔ ba tʋ wɔ́ ɔ kan kɛ: 'Mın 'kaci mín abalabɔ'n,' sɛ ɔ yɔ yí sɔ a, yaci yí ɛtɛ'n ce yí."

Dedi'n
(Matie 17.20)

5 Mmɔfʋɛ'n-mɔ kɔ han kɔ hele yɛ́ Mın kɛ: "Gua yɛ́ dedi nın asʋ."
6 Mɔ bɛ hanlın sɔ'n, yɛ́ Mın nwan: "Sɛ ɛmɔ le dedi mɔ yí kpili'n nʋn muntadı baa sɛ a, ɛmɔ kʋala se baka ɛhı kɛ: 'Tu wɔ́ bʋ kɔ jinlan jenvie nın anun ɛlɔ.' Baka sɔ'n 'tu yí bʋ ɔ kɔ jinlan jenvie nın anun ɛlɔ."

Like m'ɔ sɛ kɛ akʋa'n yɔ'n

7 Zozi nwan: "Yɛ bú yí kɛ ɛmɔ anun kʋn le yí akʋa kʋn. Yí akʋa sɔ'n di yí ebo nın asʋ junman anaan ɔ nıan yí ayɛmʋa'n-mɔ asʋ. Sɛ ɔ nwun kɛ yí akʋa'n fi ebolo a a, asʋ ɔ 'kan kele yí kɛ: 'Kan wɔ́ nwʋn, tanlan ası di like'?
8 Ɔ ngan man sɔ. Nan ɔ 'kan kele yí akʋa'n kɛ: 'Sesie mín like'n, kɔ kaci wɔ́ nwʋn bala yı mín alıɛ dıɛ'n man mín maan n ní n nʋ́n nzue. Sɛ mın yue a, ɛ kɔ li wɔ́ dıɛ ɛ kɔ nʋn nzue.'
9 Junman'n mɔ ɔ'a man yí akʋa nın a li'n, ası nâ nnʋn man nun.
10 Kɛ ɔ tı yí man ɛmɔ kʋsʋ nın ala'n. Sɛ ɛmɔ yue junman'n kʋalaa mɔ b'a hele ɛmɔ'n di a, ɛmɔ hán kɛ: 'Yɛ tı ngʋa mgban, like m'ɔ sɛ kɛ yɛ yɔ'n yê y'a yɔ ɔ.' "

Zozi nʋn kokobefʋɛ bulu'n

11 Mɔ Zozi 'kɔ Zoluzalɛmʋn'n, ɔ sınlın Samali nʋn Galile ɛyɛ nın asʋ.
12 Anın ɔ ka kaan ju kulo kʋn asʋ, kokobefʋɛ bulu kɔ hɔ kɔ kpa yí atın. Bɛ jinlanlın mʋa,
13 anın bɛ lɛ tıan bɛ kan kɛ: "Kpain Zozi, nwun yɛ́ nwʋn anwunnvoe!"
14 Mɔ Zozi nwunlin bɛ́'n, ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: "Ɛmɔ hɔ́ bɛ fá bɛ́ nwʋn bɛ héle tɛɛyıfʋɛ'n-mɔ." Mɛlɛ mɔ bɛ falı atın'n mɔ bɛ 'kɔ'n, bɛ́ nwʋn kɔ sa.
15 Mɔ kokobefʋɛ bulu nın anun kʋn nwunlin kɛ yí nwʋn a sa'n, ɔ kɔ sa yí nzin. Ɔ 'ba a, anın ɔ lɛ tıan ɔ yı Nyanmıan ayɛ.
16 Ɔ kɔ tutu kɔ tɔ Zozi aja nun, ɔ kɔ butu yí nyın ası, ɔ kɔ yɔ yí mo. Kanngʋ anın sʋanlan sɔ'n tı Samali sʋanlan.
17 Ɛhı a, Zozi nwan: "Bɛ́ kokobefʋɛ bulu'n, asʋ bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwʋn a nza man ɔ? Nan kokobefʋɛ ngʋanlan ɛhınlın, bɛ halı bɛ́ dıɛ nin?
18 Bɛ́ nun bie fíí a nza a mma nyı man Nyanmıan ayɛ kɛ ɛyɛfʋɛ ɛhı ala?"
19 M'ɔ yɔlı sɔ yuelı'n, Zozi kɔ han kɔ hele kokobefʋɛ'n kɛ: "Jasʋ kɔ, wɔ́ dedi nın a le wɔ́ ngʋan."

Nyanmıan belemgbin elie'n

20 Ɛlɛhʋn kʋn *Falisifʋɛ'n-mɔ kɛ bisa Zozi kɛ: "Cıan benin yê Nyanmıan 'di yí belemgbin nın ɔ?"
Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: "Nyanmıan belemgbin elie'n tı man like mɔ bɛ nwun yí bɛ́ nyınsʋ ɔ.
21 Bɛ ngan man kɛ: 'Ɛ 'nwun yí' anaan 'Yí ahı'. Afı ɛmɔ nwʋ́n yí kɛ Nyanmıan lɛ di yí belemgbin nın ɛmɔ afian ɛwa."
22 Ɛhı anzin, Zozi kɔ han kɔ hele yí menian'n-mɔ kɛ: "Mɛlɛ'n 'ba ju mɔ cıan kʋn ɛmɔ alʋa 'ba lɔ *Mân Baa'n, kʋsʋ ɛmɔ ngɔ nwun man yí.
23 Menian'n-mɔ 'ba han kele ɛmɔ kɛ: 'Bɛ nían, ɔ wɔ ɛwa o!' anaan 'Bɛ nían, ɔ wɔ ɛlɔ o!' Bɛ kan sɔ a, nán bɛ tu bɛ́ bʋ bɛ nwanndi bɛ kɔ lıka fíí.

24 Kɛmɔ nyanmɪan'n kpɛ mɪaɪn, ɔ fite ebue kʊn ɔ ta kɔ ebue kʊn'n, kɛ Mân
Baa'n kʊsʊ ɛwalɛ cɪan'n 'ba yɔ yí nɪn anɪn.
25 Nan kʊsʊ ɔ di kɛ ɔ nwun yalɛ kpa, ɛsɛ ɔ di kɛ ajulisʊ menian'n-mɔ yɪ yí tʊ
kʊalaaka.
26 "Ɛjɔlɛ m'ɔ walɪ Nowe mɛlɛ sʊ'n, ɛjɔlɛ sɔ'n kʊnmgba yê ɔ 'ba a Mân Baa nɪn
ɛwalɛ cɪan nɪn ɔ.
27 Dede m'ɔ juli cɪan mɔ Nowe 'fʊ meli nɪn anun, mɔ asuyie kpili'n 'bu asɪ
ɔ kun menian'n-mɔ kʊalaatin'n, anɪn Nowe mɛlɛ sʊ menian'n-mɔ lɛ didi, bɛ lɛ
nʊn nzan, bɛ lɛ jija bɛ́ nwʊn, ɛsɛ anɪn bɛ lɛ fa bɛ́ mma'n-mɔ ajaa.
28 "Mân Baa nɪn ɛwalɛ cɪan'n 'ba yɔ kɛ Lɔtʊ mɛlɛ sʊ. Lɔtʊ mɛlɛ sʊ, anɪn
menian'n-mɔ lɛ didi, bɛ lɛ nʊn nzan, bɛ lɛ tunndo ninnge, bɛ lɛ tɔnɪn ninnge,
bɛ lɛ dodua ninnge ɛsɛ anɪn bɛ lɛ sisi sua.
29 Nan cɪan mɔ Lɔtʊ fi *Sodɔmʊn jasʊlɪ'n, Nyanmɪan manlɪn sîn esue ɔ nʊn
like kʊn, ɔ ban nvan kɛ tui ndunmunlan, bɛ tɔlɪ gualɪ bɛ hunlin menian sɔ'n-mɔ
kʊalaatin.
30 "Cɪan mɔ Mân Baa'n 'ba yɪ yí nwʊn kele'n, kɛ ɛjɔlɛ'n 'ba yɔ yí nɪn anɪn.
31 Cɪan sɔ'n, sʊanlan m'ɔ kɔ fʊ kɔ tanlan yí sua nɪn ati sʊ'n, n'ɔ ju ɔ wʊlʊ sua
nɪn anun ɔ fa yí ninnge'n m'ɔ wɔ ɛbɛlɛ'n. Sʊanlan kʊsʊ m'ɔ kɔ hɔ ebolo'n, n'ɔ sa
yí nzin ɔ ba kulo.
32 Ɛmɔ ati kácɪ Lɔtʊ ayɪ'n!
33 Sʊanlan m'ɔ tɪ ahyʊan ɔ kulo yí kunnun'n, ɔ nnyan man ngʊan. Nan
sʊanlan mɔ eyuadɪ ɛtɛ ɛhɪ anun ɔ kulo ɛhɪnlɪn-mɔ ɔ bʊka bɛ́'n, sʊanlan sɔ'n,
ɔ 'nyan nyanmɪansʊ ngʊan m'ɔ le man ayuelɪɛ'n.
34 Mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ cɪan sɔ'n kɔngɔɛ, sɛ menian nnyuan la ɛbɛɛ kʊn
asʊ a, bɛ nʊn kʊn kɔ, kʊn ka ɛbɛlɛ.
35 Mmalasua nnyuan mɔ bɛ lɛ futu *bele bɛ yɪ yí fali'n, bɛ nʊn kʊn kɔ, kʊn ka
ɛbɛlɛ." [
36 Mmelenzua nnyuan mɔ bɛ kɔ hɔ ebolo'n, bɛ nʊn kʊn kɔ, bɛ yaci kʊn.]
37 Zozi menian'n-mɔ kɔ bisa yí kɛ: "Yɛ́ Mɪn, anɪn nin lɪka dɪɛ yê ɛjɔlɛ sɔ'n 'ba
te ɔ?"
Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: "Lɪka mɔ fuin'n la'n, ɛbɛlɛ yê ɛkpɔtɛ'n-mɔ yia ɔ."

18

Kunlannvʊɛ balasua'n nʊn sʊanlan'n

m'ɔ di ɛjɔlɛ nɪn anwʊn anyɪnndala'n

1 Ɛhɪ anzin, Zozi kɔ bu anyɪnndala ɛhɪ ɔ kɔ hele bɛ́ kɛ bɛ yɔ́ asɔnɪn tɛmʊn biala,
nán bɛ man bɛ́ nwʊn bubu bɛ́.
2 Yí nwan: "Anɪn sʊanlan kʊn wɔ kulo kʊn asʊ ɔ di ɛjɔlɛ. Sʊanlan sɔ'n, ɔ nzulo
man Nyanmɪan ɛsɛ yí nyɪn nzɔ man sʊanlan fíí.
3 Anɪn kunlannvʊɛ balasua kʊn kʊsʊ wɔ kulo sɔ nɪn asʊ bie. Kunlannvʊɛ sɔ'n
ba tʊ sʊanlan'n m'ɔ di ɛjɔlɛ'n cɪan daa a, yí nwan: 'Di mín ɛjɔlɛ'n m'ɔ la mɪn nʊn
mín kpɔfʊɛ nɪn afian'n man mín.'
4 "Kunlannvʊɛ'n ba ɔ kan an, sʊanlan'n m'ɔ di ɛjɔlɛ'n ndɛ man yí sʊ dede
ɔ'a hyɛ kpa. Cɪan kʊn, ɔ kɔ se yí nwʊn kɛ: 'Ɔ tɪ ananhɔlɛ kɛ mɪn nzulo man
Nyanmɪan ɛsɛ mín nyɪn nzɔ man sʊanlan fíí.
5 Nan kʊsʊ, kɛmɔ kunlannvʊɛ balasua ɛhɪ man mɪn nnyan mɪn nwʊn'n, mɪn
'di yí ɛjɔlɛ'n mɪn man yí. Sɛ m'an nyɔ man yí sɔ a, ɔ 'tan mín nyɪnsʊ.' "
6 Mɔ yɛ́ Mɪn buli anyɪnndala sɔ'n yuelɪ'n, ɔ kɔ han kɔ tʊ sʊ kɛ: "Ɛmɔ tíe ɛjɔlɛ
mɔ sʊanlan ɛtɛfʊɛ ɛhɪ m'ɔ di ɛjɔlɛ'n lɛ kan'n!
7 Sɛ ɛtɛfʊɛ ɛhɪ m'ɔ di ɛjɔlɛ'n kʊala kɛ ɔ di sʊanlan ɛjɔlɛ maan yí kunnun jɔ a,
asʊ Nyanmɪan lɪlɪ yê yí mma'n-mɔ sun fɛlɛ yí kɔngɔɛ nʊn eyue a, ɔ nni man bɛ́
ɛjɔlɛ mman man bɛ́ ɔ? Asʊ ɔ 'cɛ nán ɔ'a bʊka bɛ́ ɔ?

8 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ Nyanmɪan 'di bɛ́ ɛjɔlɛ'n man bɛ́ ndɛ-ndɛ. Nan *Mân Baa nɪn ɛwalɛ nun, asʊ ɔ 'ba tʊ menian'n-mɔ asɪɛ nɪn asʊ ɛwa kɛ bɛ de Nyanmɪan bɛ di ɔ?"

Falisifʊɛ'n nʊn sʊanlan'n m'ɔ dide ajule nɪn anwʊn anyɪnndala'n

9 Zozi kɔ bu anyɪnndala ɛhɪ ɔ kɔ man bɛ́ mɔ bɛ bu bɛ́ nwʊn sɛsɛfʊɛ Nyanmɪan anyunnun, mɔ bɛ mmu man bɛ́ manngʊn-mɔ like'n.

10 Yí nwan: "Menian nnyuan kɔ hɔ asɔnɪn ɛyɔlɛ Nyanmɪan awulo ɛlɔ. Nunhan kʊn tɪ *Falisifʊɛ, kʊn'n dide ajule.

11 Falisifʊɛ nɪn a tɪ yí nwʊn ɔ'a jinlan bɛ́ nyunnun yê ɔ lɛ sɛlɛ ɔ. Yí nwan: 'Nyanmɪan, mɪn 'da wɔ́ asɪ, afɪ n dɪ man kɛ menian bʊ nga'n-mɔ. Bɛ́ dɪɛ, bɛ tɪ awofʊɛ, ɛtɛfʊɛ ɛsɛ bɛ tʊn ajaa. Mɪn 'da wɔ́ asɪ, afɪ n dɪ man kɛ sʊanlan ɛhɪ m'ɔ dide ajule'n.

12 Mɔlɛ kʊn anun, mɪn bua mɪn da kpê nnyuan. Like mɔ n gɔ nyan yí'n, mɪn bu nun bulu mɪn tu kʊn mɪn man wɔ́.'

13 "Sʊanlan'n m'ɔ dide ajule'n jin bɛ́ nzin mʊa, ɔ ngulo man kɛ ɔ tʊ yí nyɪn anwunno bɔbɔ, ɔ kɔ fa yí sa kɔ bɔ yí hue sʊ, yí nwan: 'Nyanmɪan, nwun mín nwʊn anwunnvoe. Ɔ sanlɪn kɛ n dɪ ɛtɛfʊɛ.' "

14 Zozi nwan: "Mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ mɛlɛ mɔ sʊanlan'n m'ɔ dide ajule'n 'kɔ yí awulo'n, anɪn ɔ nʊn Nyanmɪan, bɛ́ afian a sɛ. Nan Falisifʊɛ'n, ɔ nʊn Nyanmɪan, bɛ́ afian a nzɛ man. Ɔ sanlɪn kɛ sʊanlan biala m'ɔ kɔ kuku yí nwʊn sʊ'n, bɛ 'kan yí asɪ. Sʊanlan kʊsʊ m'ɔ kɔ han yí nwʊn asɪ'n, bɛ 'kuku yí sʊ."

Zozi 'ba yeyila mmatʊnman nganngan'n-mɔ asʊ
(Matie 19.13-15, Maakɪ 10.13-16)

15 Menian mmie-mɔ kɔ fa mmatʊnman nganngan-mɔ bɛ kɔ bɛlɛ Zozi kɛ ɔ fá yí sa ɔ fúa bɛ́ nwʊn ɔ yéyila bɛ́ sʊ. Mɔ yí mmɔfʊɛ'n-mɔ nwunlin yí sɔ'n, bɛ kɔ totua menian sɔ'n-mɔ atɪn.

16 Zozi kɔ man bɛ kɔ fɛlɛ mmatʊnman'n-mɔ. Yí nwan: "Ɛmɔ yáci mmatʊnman'n-mɔ maan bɛ bála mín nwʊn! Nán bɛ totua bɛ́ atɪn. Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan Belemgbin Mân'n, ɔ tɪ bɛ́ mɔ bɛ tɪ kɛ bɛ́'n dɪɛ.

17 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ sʊanlan mɔ ɔ'a nyɔ man yí nwʊn batʊnman ɔ'a man Nyanmɪan a nni man yí sʊ belemgbin'n, sʊanlan sɔ'n ngɔ hʊala man Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anun ɛlɔ kɔ lé."

Esikafʊɛ'n nʊn ngʊan m'ɔ le man ayuelɪɛ'n
(Matie 19.16-30, Maakɪ 10.17-31)

18 Zufʊ kpain'n kʊn kɔ bisa Zozi kɛ: "Mɪnlɪan kpa, nzu like dɪɛ y'ɔ di kɛ mɪn yɔ nán m'an nyan ngʊan m'ɔ le man ayuelɪɛ'n?"

19 Zozi kɔ bua yí kɛ: "Nzukɛ ati yê ɛ fɛlɛ mín mɪnlɪan kpa ɔ? Sʊanlan fíí tɪ man kpa, sannan Nyanmɪan angʊnmɪn cein.

20 Ɛ sɪ mala bulu'n: *N'ɛ tʊn ajaa, n'ɛ kun sʊanlan, n'ɛ wua, n'ɛ di ato adanzɪɛ, man wɔ́ nyɪn sɔ́ wɔ́ sɪ nʊn wɔ́ nin.*"

21 Bian'n nwan: "M mantanlɪn mala sɔ'n-mɔ asʊ elie mín mmatʊnman nun angʊnmɪn."

22 Mɔ Zozi tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ kɔ han kɔ hele yí kɛ: "Ɔ ka wɔ́ like kʊn biekun. Tɔnɪn wɔ́ nwʊn ninnge'n kʊalaatin nán ce yí esika'n man ehianfʊɛ'n-mɔ."

23 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ mɔ bian'n tɪlɪ'n, yí nwʊn kɔ bubu yí. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ tɪ esikafʊɛ kpili kpa.

24 Mɔ Zozi nwunlin kɛ bian nɪn anwʊn a bubu yí'n, yí nwan: "Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anun ɛlɔ ɛwʊlʊɛ'n yɔ sɪ man esikafʊɛ'n-mɔ o!

25 Ɔ yɔ sı man naan kpili'n mɔ bɛ fɛlɛ yí sʋamo'n kɛ ɔ wʋ́lʋ dɔlɔwa bɔɛ nun.
Nan ɔ yɔ sı kpa man esikafʋɛ kʋn kɛ ɔ wʋ́lʋ Nyanmıan Belemgbin Mân nın
anun."
26 Bɛ́ mɔ anın bɛ lɛ tie Zozi ɛjɔlɛ sɔ'n nwan: "Nan sɛ ɛjɔlɛ'n tı sʋa a, anın nwan
yê ɔ kʋala ɔ nyan yí ti ɔ?"
27 Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: "Like mɔ kulo menian'n-mɔ ngʋala man yí yɔ'n, like sɔ'n
nza man Nyanmıan yɔ."
28 Ɛhı a, Pıɛlı nwan: "Nıan, y'a yaci yɛ́ nwʋn ninnge'n kʋalaa y'a gua y'a si
wɔ́ sʋ."
29 Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: "Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ sɛ
Nyanmıan Belemgbin Mân'n dunman nun, sʋanlan kʋn yaci yí awulo, yí yı,
yí nianman-mɔ, yí sı nʋn nʋn yí nin nʋn mma-mɔ a,
30 ɔ 'nyan yí nwʋn sʋ dɔʋn kpa mɛlɛ ɛhı anun. Ɛsɛ mɛlɛ'n m'ɔ lɛ ba nın anun,
ɔ 'nyan ngʋan m'ɔ le man ayuelıɛ'n."

Zozi 'ba bɔ yí ewue'n nʋn yí etinnge nın asʋ biekun
(Matie 20.17-19, Maakı 10.32-34)

31 Zozi nʋn yí menian bulu nʋn nnyuan'n kɔ tı bɛ́ nwʋn. Ɔ kɔ han hɔ hele bɛ́
kɛ: "Yaa, yɛ lɛ kɔ Zoluzalɛmʋn o! Ɛjɔlɛ'n kʋalaa mɔ mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ hanlın
m'ɔ tʋ de Mân Baa'n, ɛbɛlɛ yê ɔ 'kpın sʋ ɔ.
32 Bɛ 'ba yı *Mân Baa'n bɛ man bɛ́ mɔ bɛ nzʋ man Nyanmıan'n. Bɛ́ kʋsʋ bɛ 'ba
gʋlʋ yí nwʋn, bɛ 'kpɛ yí nzʋba ɛsɛ bɛ 'tʋtʋ yí nwʋn ngɛsɛlɛ.
33 Bɛ 'fin yí mgbele ɛsɛ bɛ 'kun yí. Nan bɛ kun yí a, yí cıan nsan nın asʋ, ɔ fi
ewue nun ɔ 'tinnge."
34 Ɛjɔlɛ'n mɔ Zozi hanlın'n, yí menian'n-mɔ ngɔ tı man yí bʋ fíí sʋa. Ɔ sanlın
kɛ ɛjɔlɛ'n mɔ Zozi hanlın'n tı nvıalıɛ nun ɛjɔlɛ bɛ́ nyınsʋ. Ɔ man b'a ndı man yí
bʋ.

Zozi 'ba man anyınsinlinwafʋɛ kʋn nwun ası
(Matie 20.29-34, Maakı 10.46-52)

35 Anın Zozi ka kaan ju Zoliko. Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın anyınsinlinwafʋɛ kʋn tı
atın nın anʋan ɛbɛlɛ yê ɔ sɛsɛlɛ ɔ.
36 M'ɔ tılı kɛ meninsʋnman lɛ sîn'n, ɔ kɔ bisa nun ɛjɔlɛ.
37 Bɛ kɔ han bɛ kɔ hele yí kɛ Zozi m'ɔ fi Nazalɛtı'n y'ɔ lɛ sın ɛbɛlɛ ɔ.
38 M'ɔ tılı kɛ bɛ́ nwan Zozi y'ɔ lɛ sın ɛbɛlɛ'n, ɔ kɔ tıan. Yí nwan: "Belemgbin
*Davidi Awa Zozi, nwun mín nwʋn anwunnvoe!"
39 Bɛ́ mɔ bɛ li bɛ́ nyunnun'n kɔ totua yí kɛ ɔ múan yí nʋan. Mɔ bɛ 'totua yí'n,
bɛlɛ mɔ anın ɔ lɛ tıan sɛlɛ kpa ɔ. Yí nwan: "Belemgbin Davidi Awa, nwun mín
nwʋn anwunnvoe!"
40 Zozi kɔ jinlan ɔ kɔ man atın kɛ bɛ fá yí bɛ bɛ́lɛ yí. Mɔ anyınsinlinwafʋɛ'n
juli ɛbɛlɛ'n, Zozi kɔ bisa yí kɛ:
41 "Nzu yê ɛ kulo kɛ n yɔ́ m mán wɔ́ ɔ?"
Anyınsinlinwafʋɛ'n nwan: "Yɛmınlın, yɔ maan n nwún ası kɛ yí daba'n."
42 M'ɔ hanlın sɔ'n, Zozi kɔ han kɔ hele yí kɛ: "Nwun ası! Wɔ́ dedi nın a man
wɔ́ nwʋn a sa."
43 Ɛbɛlɛ ala, ɔ kɔ nwun ası. Ɔ kɔ yı Nyanmıan ayɛ ɔ kɔ si Zozi sʋ. Mɔ bɛ́ kʋalaa
bɛ nwunlin yí sɔ'n, bɛ kɔ yı Nyanmıan ayɛ.

19

Zozi nʋn Zase

1 Zozi juli Zoliko kulo nın asʋ ɛbɛlɛ, ɔ lɛ kpɛ nun.
2 Anın bian kʋn wɔ ɛbɛlɛ. Bian sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Zase. Ɔ tı bɛ́ mɔ bɛ dide ajule'n-
mɔ kpain ɛsɛ ɔ tı esikafʋɛ.

3 Ɔ kulo kɛ ɔ nwun sʋanlan'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Zozi'n. Nan kʋsʋ kɛmɔ ɔ tı sʋanlan
tika'n, meninsʋnman'n dunman nun, ɔ ngʋala nnwun man Zozi.
4 Ɛhı a, Zase kɔ bu bɛ́ nyunnun ɔ kɔ nwanndi ɔ kɔ hɔ kɔ fʋ baka kʋn asʋ. Baka
sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí sikomɔɔ. Yí dıɛ anın ɔ nwun Zozi. Ɔ sanlın kɛ baka sɔ nın abʋ
ɛbɛlɛ yê Zozi 'sın ɔ.
5 Mɔ Zozi juli baka nın abʋ'n, ɔ kɔ tʋ yí nyın anwunno ɔ kɔ han kɔ hele Zase
kɛ: "Zase, kan wɔ́ nwʋn ju ası. Ɔ sanlın kɛ ɛnɛ, wɔ́ awulo ɛlɔ yê mın 'sike ɔ."
6 Zase kɔ han yí nwʋn ɔ kɔ ju ɔ le fɛ elie ɔ kɔ sɔ Zozi nun.
7 Bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ nwunlin yí sɔ'n kɔ fɛ ɛya. Bɛ́ nwan: "Sʋanlan ɛhı a hɔ a sike
ɛtɛfʋɛ awulo!"
8 Zase kɔ jinlan yɛ́ Mın anyunnun, yí nwan: "Yɛmınlın, tie! Mın 'bu mín
nwʋn ninnge nın anun mın tu yí ebue mın man ehianfʋɛ'n-mɔ. Sɛ n nili
sʋanlan bie ndunlunmun an, mın 'bɔ yí nwʋn fâ nnan mın man yí."
9 Zozi kɔ han kɔ hele yí kɛ: "Ɛnɛ, awulo ɛhı anun menian'n-mɔ a nyan ngʋan.
Ɔ sanlın kɛ sʋanlan ɛhı kʋsʋ tı Abalahamʋn abʋsʋ sʋanlan.
10 Afı *Mân Baa'n walı kɛ ɔ 'ba kpʋnndɛ bɛ́ mɔ b'a minlin'n-mɔ nán ɔ de bɛ́
ngʋan."

Esika kɔkɔlɛ mma nın anwʋn anyınndala'n
(Matie 25.14-30)

11 Ɛsɛ Zozi kɔ bu anyınndala kʋn biekun ɔ kɔ hele bɛ́ mɔ anın bɛ lɛ tie ɛjɔlɛ
sɔ'n-mɔ'n. Afı, kɛmɔ anın bɛ ka kaan bɛ ju Zoluzalɛmʋn'n, menian'n-mɔ jʋnlın
kɛ bɛ 'ka ɛbɛlɛ ala bɛ nwun Nyanmıan Belemgbin Mân'n.
12 Ɛhı a, Zozi nwan: "Dıhyıɛ kʋn fi yí mân dıɛ anun kɔ hɔ mân bie anun. Mân
sɔ'n wɔ mʋa kpa. Ɔ 'kɔ maan bɛ sie yí belemgbin nán ɔ sa ba.
13 Mɔ ɔ 'ba hɔ'n, ɔ kɔ fɛfɛlɛ yí ngʋa'n-mɔ anun bulu. Ɔ kɔ wowula bɛ́ nun
kʋn biala asa nun esika kɔkɔlɛ mma ngʋkʋn. Yí nwan: 'Ɛmɔ fá lí junman dede
maan m mála.'
14 "Dıhyıɛ sɔ'n mân nın anun menian'n-mɔ ngulo man yí ɛjɔlɛ, bɛ kpɔ yí. Nan
mɔ dıhyıɛ'n hɔlı'n, bɛ kɔ yı menian maan bɛ kɔ si yí sʋ. Bɛ hɔlı juli ɛlɔ a, bɛ́ nwan:
'Yɛ ngulo man kɛ bian ɛhı di yɛ́ sʋ belemgbin.'
15 "Bɛ kɔ sie dıhyıɛ sɔ'n belemgbin, ɔ kɔ sa kɔ a yí mân nın anun. Ɔ kɔ man bɛ
kɔ fɛfɛlɛ yí ngʋa'n-mɔ m'ɔ falı esika'n manlın bɛ́'n kɛ bɛ bála a bu mgbʋnndan
bɛ héle yí.
16 "Alimʋa akʋa'n juli ɛbɛlɛ a, yí nwan: 'Yɛmınlın, m'an nyan bulu m'an bʋka
mɔ ɛ falı manlın mín nın asʋ.'
17 "Belemgbin'n kɔ han kɔ hele yí kɛ: 'Akʋa kpa, mo! Kɛmɔ ninnge kaan ɛhı-
mɔ anun m'an nwun wɔ́ ti anun'n, mın 'fa wɔ́ mın sie kulo mgbili bulu asʋ
kpain.'
18 "M'ɔ tɔ sʋ nnyuan'n kɔ a. Yí nwan: 'Yɛmınlın, m'an nyan nnun m'an bʋka
mɔ ɛ falı manlın mín nın asʋ.'
19 "Belemgbin kɔ han kɔ hele yí kɛ: 'Mın 'fa wɔ́ kʋsʋ mın sie kulo mgbili nnun
asʋ kpain.'
20 "Akʋa kʋn biekun walı a, yí nwan: 'Yɛmınlın, ɛ 'nwun wɔ́ esika'n. N valı n
vıalı hanmıntı duku nun.
21 Mın sulo wɔ́, ɔ sanlın kɛ ɛ tı sʋanlan mɔ wɔ́ ɛjɔlɛ elie yɔ yalɛ. Lıka mɔ a nzie
man like'n, ɛbɛlɛ like yê ɛ fa ɔ. Lıka mɔ a nnu a man like'n, ɛbɛlɛ like yê ɛ tı ɔ.'
22 "Mɔ akʋa nın anʋan tɔlı'n, belemgbin'n nwan: 'Akʋa ati anun ɛtɛ, wɔ́ nʋan
ɛjɔlɛ nın anwʋn yê mın 'nıan mın tua wɔ́ kalɛ ɔ. Ɛ sı kɛ n dı sʋanlan mɔ yí ɛjɔlɛ
elie yɔ yalɛ, lıka mɔ m'an nzie man like'n, ɛbɛlɛ like yê mın fa ɔ. Lıka mɔ m'an
nnu a man like'n, ɛbɛlɛ like yê mın tı ɔ.
23 Ɔ yɔ sɛ mɔ afı a ngɔ a nva man mín esika nın a ndʋ man bankı ɔ? Ahan kɛ
n vi ɛlɔ m malı'n, mın kʋala kɛ mın de sʋ nvasʋɛ'n.'

24 “Mɔ belemgbin hanlın sɔ yuelı'n, ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ mɔ bɛ wɔ ɛbɛlɛ'n kɛ:
‘Ɛmɔ túa yí lé esika kɔkɔlɛ mma sɔ'n bɛ mán sʋanlan'n m'ɔ le bulu'n.’
25 “Bɛ́ mɔ bɛ gua ɛbɛlɛ'n, bɛ kɔ han kɔ hele belemgbin'n kɛ: ‘Yɛmınlın, yí dıɛ,
ɔ'a li mʋa ɔ'a nyan bulu!’
26 “Belemgbin nwan: ‘Mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ sʋanlan m'ɔ le bie'n, bɛ 'man
yí dɔʋn. Nan sʋanlan m'ɔ le man bie fíí'n, kaan'n m'ɔ le'n, bɛ 'tʋa yí bɛ de.
27 Bɛ́ mɔ bɛ kpɔ mín mɔ b'a ngulo man kɛ mın sie bɛ́'n, bɛ fá bɛ́ kʋsʋ bɛ fíte
mín nyunnun ɛwa bɛ hún bɛ́.’ ”

Zoluzalɛmʋn ɛhɔlɛ'n
(Matie 21.1-11, Maakı 11.1-11, Zʋan 12.12-19)

28 Mɔ Zozi buli anyınndala sɔ'n yuelı mɔ bɛ 'kɔ Zoluzalɛmʋn'n, ɔ li yí
menian'n-mɔ anyunnun.
29 Mɔ bɛ hɔlı dede mɔ bɛ ka kaan bɛ ju Bɛtıfaze nʋn Betanin kulo'n m'ɔ
mantan bʋka'n mɔ bɛ fɛlɛ yí *Olivʋ bʋka'n, Zozi kɔ sʋan yí menian'n-mɔ anun
nnyuan yí nyunnun.
30 Yí nwan: “Ɛmɔ hó kulo'n m'ɔ wɔ yɛ́ nyunnun ɛlɔ nın asʋ. Sɛ ɛmɔ ju ɛlɔ a,
ɛmɔ 'ba nwun kɛ afunlunmun baa kʋn mɔ sʋanlan fíí fʋlı man sʋ lé mınnda
ɛbɛlɛ. Ɛmɔ nyánnjı yí bɛ bɛ́lɛ mín ɛwa.
31 Sɛ sʋanlan bisa ɛmɔ kɛ: ‘Nzukɛ ati yê ɛmɔ lɛ nyannjı yí ɔ?’ Ɛmɔ hán kɛ: ‘Yɛ́
Mın a hian yí nwʋn.’ ”
32 Bɛ́ mɔ Zozi sʋanlın bɛ́'n hɔlı nwunlin yí kʋalaa kɛ ɔ hanlın helelı bɛ́'n.
33 Mɛlɛ mɔ bɛ 'nyannjı afunlunmun baa'n, bɛ́ mɔ bɛ le yí'n kɔ bisa bɛ́ kɛ:
‘Nzukɛ ati yê ɛmɔ lɛ nyannjı afunlunmun baa nın ɔ?’
34 Zozi menian nnyuan'n kɔ bua bɛ́ kɛ: ‘Yɛ́ Mın a hian yí nwʋn.’
35 Ɛhı a, bɛ kɔ fa afunlunmun baa'n bɛ kɔ bɛlɛ Zozi. Bɛ kɔ yıyı bɛ́ taladıɛ'n bɛ
kɔ gua sʋ. Bɛ kɔ man Zozi kɔ fʋ kɔ tanlan sʋ.
36 Zozi 'kɔ a, anın menian'n-mɔ lɛ yıyı bɛ́ taladıɛ'n-mɔ bɛ sısɛ yí atın nın anun.
37 Mɔ anın bɛ ka kaan bɛ ju Olivʋ bʋka atın'n m'ɔ tʋlʋ kɔ Zoluzalɛmʋn nın
asʋ'n, bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ si Zozi sʋ'n kɔ li fɛ bɛ kɔ bɔ bɛ kɔ sulo. Bɛ kɔ yı Nyanmıan
ayɛ ɔ fi asinbɛnwʋn ninnge'n-mɔ mɔ b'a nwun yí nın anwʋn.
38 Bɛ́ nwan: “Nyila hán belemgbin'n m'ɔ lɛ ba wɔ yɛ́ Mın dunman nun'n!
Alʋacıcıɛ wɔ anwunno, anunminnyanmʋn hán Nyanmıan!”
39 Anın *Falisifʋɛ mmie-mɔ wɔ meninsʋnman nın anun. Bɛ kɔ han bɛ kɔ hele
Zozi kɛ: “Kpain, kan kele wó menian'n-mɔ kɛ bɛ múan bɛ́ nʋan.”
40 Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: “Mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ sɛ bɛ muan bɛ́ nʋan an,
nyɔbʋɛ'n-mɔ 'bɔ sulo!”

Zozi 'ba sun gua Zoluzalɛmʋn anwʋn

41 Mɔ Zozi juli Zoluzalɛmʋn anwʋn ɛbɛlɛ mɔ yí nyın bɔlı kulo'n, ɔ kɔ sun kɔ
gua yí nwʋn.
42 Yí nwan: “Sɛ ɔ tı kɛ ɛ tı ɛjɔlɛ abʋ a, ahan ɛnɛ wó kʋsʋ, ɛ 'nwun alʋacıcıɛ atın'n!
Nan kʋsʋ, ɛ ngʋala man kɛ ɛ nwun yí. Ɔ sanlın kɛ ɔ tı like mɔ ɔ'a fıa wó nyın.
43 Mɛlɛ'n lɛ ba, bɛ́ mɔ bɛ kpɔ wó'n, bɛ 'cı wó nwʋn ɛnwanlan kunngun kpa.
Bɛ 'ta bɛ si bɛ yia wó. Bɛ 'kele wó ahʋlʋwa wó bê nʋn wó fama.
44 Bɛ 'bɔ wó bʋsʋ bɔkɔɔ, wó, ɔ nʋn wó mma'n-mɔ. Bɛ 'bubu kulo'n bɔkɔɔ bɛ
gua yí ası. Ɔ sanlın kɛ a nnwun man mɛlɛ'n mɔ Nyanmıan walı wó ti ele'n!”

Zozi 'ba wʋlʋ Nyanmıan awulo nın anun
(Matie 21.12-17, Maakı 11.15-19, Zʋan 2.13-22)

45 Zozi kɔ hɔ kɔ wʋlʋ Nyanmıan awulo ɛbɛlɛ, ɔ kɔ fʋan bɛ́ mɔ anın bɛ lɛ di nun
gua'n.
46 Yí nwan: “Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kele kɛ: *Mín sua'n tı asɔnın ɛyɔlɛ sua.* Nan ɛmɔ dıɛ,
ɛmɔ a fa a kaci *awofʋɛ sua.*”

47 Ɛhı anzin, cıan daa, Zozi kekele like Nyanmıan awulo nın anun. *Tɛɛyıfʋɛ
mgbain'n-mɔ, *mala nın asʋ mgbain'n-mɔ nʋn mân nın asʋ mgbain'n-mɔ kulo
kɛ bɛ kun yí.
48 Kʋsʋ bɛ nnwun man atın mɔ bɛ 'bu sʋ ɔ. Ɔ sanlın kɛ bagua'n yɔ anzʋɛ kpa
ɔ tie ɛjɔlɛ'n mɔ Zozi kan'n.

20

Zozi tunmin'n
(Matie 21.23-27, Maakı 11.27-33)

1 Ɛhı, anın Zozi lɛ kekele menian'n-mɔ ninnge Nyanmıan awulo nın anun,
ɛsɛ anın ɔ lɛ bɔ Ɛjɔlɛkpa'n kele bɛ́. Kʋnmgba ala, tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ, mala
nın asʋ mgbain'n-mɔ nʋn Izalayɛ mgbain'n-mɔ kɔ a
2 kɔ bisa yí kɛ: "Kele yɛ́ tunmin ɛhɔlɛ kʋn'n mɔ ɛ fa yɔ ninnge ɛhı-mɔ'n, ɔ nʋn
sʋanlan'n m'ɔ manlın wɔ́ yí nwʋn atın'n?"
3 Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: "Mín kʋsʋ mín, mın 'ba bisa ɛmɔ kosuan kʋn. Ɛmɔ búa
mín bie.
4 Nwan y'ɔ sʋanlın Zʋan kɛ ɔ bála ɔ sɔ́nın menian'n-mɔ'n, Nyanmıan anaan
kulo menian ɔ?"
5 Mɔ Zozi bisalı bɛ́ kosuan sɔ'n, akpʋlʋwa kɔ tɔ bɛ́ afian. Bɛ́ nwan: "Sɛ yɛ kan
kɛ: 'Nyanmıan y'ɔ sʋanlın yí' a, ɔ 'bisa yɛ́ kɛ: 'Anın ɔ yɔ sɛ mɔ ɛmɔ a nne man
Zʋan b'a nni man'n?'
6 Nan sɛ yɛ kan kɛ: 'Kulo menian'n-mɔ yɛ̂ bɛ sʋanlın yí' a, bagua bɔndın'n 'tʋtʋ
yɛ́ ɛbʋɛ bɛ kun yɛ́. Ɔ sanlın kɛ, bɛ́ kʋalaa bɛ de bɛ tʋ nun kɛ Zʋan tı Nyanmıan
kpɔmanfʋɛ."
7 Ɛhı a, bɛ kɔ bua Zozi kɛ: "Yɛ nzı man sʋanlan'n m'ɔ sʋanlın Zʋan'n."
8 Zozi kʋsʋ nwan: "Kɛmɔ ɛmɔ nzı man sʋanlan'n m'ɔ sʋanlın Zʋan'n, mín kʋsʋ
mın ngele man ɛmɔ tunmin ɛhɔlɛ kʋn'n mɔ mın fa mın yɔ ninnge ɛhı-mɔ'n."

Divın ebo nın anwʋn anyınndala'n
(Matie 21.33-46, Maakı 12.1-12)

9 Ɛhı anzin, Zozi kɔ bu anyınndala ɛhıka ɔ kɔ hele bagua'n, yí nwan: "Bian
kʋn kɔ sʋn divın ebo. Ɔ kɔ fa kɔ wula menian asa nun, ɔ kɔ tu atın ɔ kɔ hyɛ ɛlɔ.
10 Tɛmʋn mɔ divın nın ɛtıɛ'n juli'n, ɔ kɔ sʋan akʋa kʋn kpafʋ'n-mɔ anwʋn ɛlɔ
kɛ ɔ hɔ́ lɛ́ yí dıɛ'n bɛ́lɛ yí. Akʋa'n hɔlı juli ɛlɔ a, kpafʋ'n-mɔ kɔ bili yí bɛ kɔ fʋan yí,
ɔ le yí sa to ɔ kɔ sa kɔ hɔ.
11 Bian'n m'ɔ le ebo'n kɔ sʋan akʋa kʋn biekun kpafʋ'n-mɔ anwʋn ɛlɔ.
Kpafʋ'n-mɔ kɔ bili yí kʋsʋ, bɛ kɔ kpıkpɛ yí nzʋba, bɛ kɔ fʋan yí, ɔ le yí sa to ɔ
kɔ sa kɔ hɔ.
12 Ɛsɛ bian'n kɔ sʋan yí akʋa'n kʋn biekun ɔ kɔ tian yí nsan kpafʋ'n-mɔ anwʋn
ɛlɔ. Kpafʋ'n-mɔ kɔ bʋta bʋta yí, ɛsɛ bɛ kɔ fʋan yí bɛ kɔ tʋ sʋ.
13 "Ɛhı a, bian'n m'ɔ le ebo'n kɔ bisa yí nwʋn kɛ: 'Anın nzu y'ɔ di kɛ mın yɔ
ɔ? Mın 'ba sʋan mín wa'n mɔ mın kulo yí'n bɛ́ nwʋn ɛlɔ. Kɛmɔ ɔ tı mín kunnun
baa'n, ɛ 'su yí akpʋlʋwa a, bɛ 'ba man yí anyınnzɔ.'
14 "Mɔ kpafʋ'n-mɔ nwunlin yí'n, bɛ kɔ han yí bɛ́ afian ɛlɔ kɛ: 'Ɛ 'nwun bian'n
koliaja'n. Yɛ hún yí maan ebo'n há yɛ́ sa nun.'
15 Bɛ kɔ ju yí bɛ kɔ tʋ ahanmıan bɛ kɔ hun yí."
Zozi kɔ bisa bɛ́ kɛ: "Kɛmɔ ɛjɔlɛ nın a yɔ sʋa'n, bian'n m'ɔ le ebo'n, ɔ 'yɔ kpafʋ'n-
mɔ sɛ?
16 Ɔ 'ba, ɔ 'kun kpafʋ sɔ'n-mɔ ɔ fa yí ebo'n ɔ wula menian nvʋfɔlɛ asa nun."
Mɔ menian'n-mɔ tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ́ nwan: "Cɛcɛ, ɛjɔlɛ'n n'ɔ ba yí ɛbɛlɛ sɔ!"
17 Nan mɔ bɛ hanlın sɔ'n, Zozi kɔ nɛnıan bɛ́. Yí nwan: "Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ ɛhı abʋ'n
kele sɛ?
Ɛbʋɛ'n mɔ bɛ́ mɔ bɛ lɛ si sua'n juli tʋlı'n,

yí yê ɔ'a kaci ayialıɛ nın asʋ ɛbʋɛ cınnjın nın ɔ.
18 Sʋanlan biala m'ɔ kɔ tɔ ɛbʋɛ sɔ nın asʋ'n, ɔ 'bʋta yê sʋanlan kʋsʋ mɔ ɛbʋɛ sɔ'n kɔ tɔ yí sʋ'n, ɔ 'nunkun yí."

Sezaa ajule'n
(Matie 22.15-22, Maakı 12.13-17)

19 Mɔ Zozi buli anyınndala'n yuelı'n, *mala nın asʋ mgbain'n-mɔ nʋn *tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ kɔ nwun kɛ bɛ́ ti yê Zozi buli anyınndala sɔ nın ɔ. Ɛbɛlɛ ala, bɛ 'kpʋnndɛ kɛ bɛ cı yí. Nan kʋsʋ bagua'n dunman nun, bɛ sulo.
20 Ɛhı a, bɛ́ nyın kpala Zozi. Yí ti, bɛ kɔ sʋan menian Zozi anwʋn ɛlɔ. Menian sɔ'n-mɔ kɔ yɔ bɛ́ nwʋn kɛ sɛsɛfʋɛ-mɔ. Bɛ́ y'ɔ di kɛ bɛ sua Zozi ngaa maan ɔ tɔ nun bɛ cı yí bɛ man awaa ɔ.
21 Menian sɔ'n-mɔ kɔ bisa Zozi kosuan ɛhı kɛ: "Kpain, yɛ sı kɛ like mɔ ɛ kekele'n tı fóún. Ɛ nnıan man sʋanlan anyunnun ɛ mmua man yí ndɛɛ. Atın mɔ Nyanmıan kulo kɛ menian'n-mɔ nanndı sʋ nán yí kunnun a jɔ'n, ɛ kekele yí ananhɔlɛ.
22 Yí ti, kan maan yɛ tí. Asʋ ɔ wɔ nun kɛ yɛ túa ajule'n yɛ mán *Lɔmʋn belemgbin *Sezaa anaan nán man yɛ tua yɛ man yí?"
23 Zozi kɔ nwun mɔ b'a jʋnlın'n. Ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ:
24 "Ɛmɔ fá bɛ́ esika'n kʋn bɛ hélе mín. Nwan nvoninnin ɔ nʋn dunman benin y'ɔ gua sʋ ɔ?"
Bɛ kɔ bua Zozi kɛ: "Belemgbin Sezaa ɔ."
25 Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: "Sɛ ɛjɔlɛ'n tı sʋa a, anın ɛmɔ túa m'ɔ tı belemgbin dıɛ'n bɛ mán yí, nunhan kʋsʋ m'ɔ tı Nyanmıan dıɛ'n, ɛmɔ túa bɛ mán Nyanmıan."
26 Kɛ Zozi kpınlın bualı bɛ́'n, b'a nnyan man yí nzin ɛjɔlɛ b'a ngan man wɔ bagua nın anyunnun. Ɔ sanlın kɛ Zozi mmua'n sinlin bɛ́ nwʋn. Ɔ man bɛ muanlın bɛ́ nʋan nın asʋ koun.

Ewuetinnge nın anwʋn kosuan'n
(Matie 22.23-33, Maakı 12.18-27)

27 Ɛhı, *Sadusifʋɛ mmie-mɔ kɔ a Zozi anwʋn ɛbɛlɛ. Bɛ́ yê bɛ kan kɛ ewuetinnge nnʋn man ɛbɛlɛ nın ɔ. Bɛ kɔ susu ɛjɔlɛ ɛhı bɛ kɔ hele Zozi,
28 bɛ́ nwan: "Kpain, Moyizı a hɛlɛ mala ɛhı a man yɛ́ kɛ: *Sɛ belenzua kʋn le yí nianman belenzua m'ɔ ja bala, sɛ ɔ nʋn yí yı b'a nwʋn man baa nán ɔ wu a, anın belenzua'n fá kunlannvʋɛ balasua'n ɔ já. Ɔ nʋn yí bɛ wó mma bɛ mán yí nianman'n.*
29 Anın anianman mmelenzua nsʋ wɔ ɛbɛlɛ. Nunhan kpain'n kɔ ja bala. Ɔ nʋn bala'n b'a nwʋ man baa, ɔ kɔ wu.
30 M'ɔ tɔtʋa yí'n kɔ ja kunlannvʋɛ balasua sɔ'n.
31 M'ɔ tian yí nsan'n kʋsʋ kɔ ja yí. Bɛ́ menian'n nsʋ'n kʋalaa bɛ kɔ ja balasua sɔ'n, bɛ nʋn yí ngɔ wʋ man baa, bɛ́ kʋalaa bɛ kɔ yue wu.
32 Yí bɛ-yue-asıɛ, balasua'n kʋsʋ kɔ wu.
33 Ewuetinnge cıan'n, bɛ́ nunhan benin yê ɔ 'fa bala nın ɔ? Afı bɛ́ anianman nsʋ'n kʋalaa b'a ja balasua sɔ'n bie!"
34 Mɔ bɛ bisalı kɔsuan sɔ'n, Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: "Mɛlɛ ɛhı anun menian'n-mɔ ja bɛ́ nwʋn.
35 Nan menian m'ɔ sɛ fata kɛ bɛ fi ewue nun bɛ tínnge bɛ tánlan mân'n m'ɔ lɛ ba nın anun ɛlɔ'n, bɛ́ dıɛ bɛ nja man bɛ́ nwʋn.
36 Bɛ nwu man kún, ɔ sanlın kɛ, bɛ 'ba kaci kɛ nyanmıansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ. Bɛ 'kaci Nyanmıan amma mmelenzua, afı bɛ fi ewue nun b'a tinnge.
37 Ewuetinnge'n, yí nwʋn ɛjɔlɛ yê Moyizı hanlın nın ɔ. Lıka'n mɔ bɛ lɛ kele kɛ baka'n sɔlı'n, Moyizı fɛlɛlı yɛ́ Mın 'Abalahamʋn Nyanmıan, Izakı Nyanmıan yê Zʋakɔbʋ Nyanmıan.'

38 Nyanmıan tı bɛ́ mɔ bɛ́ nyın wɔ sʋ'n Nyanmıan, nan ɔ tı man ewue mma
Nyanmıan. Ɔ sanlın kɛ yí nyunnun, menian sɔ'n-mɔ anyın wɔ sʋ."
39 Mɔ Zozi bualı bɛ sɔ'n, *mala nın asʋ mgbain mmie-mɔ jasʋlı a, bɛ́ nwan:
"Kpain, a han yí fɔ́ʋ́n."
40 Bɛ́ bie fíí ngɔ bisa yí kosuan kʋ́n.

Kilisi'n nʋn belemgbin Davidi
(Matie 22.41-46, Maakı 12.35-37)

41 Ɛhı anzin, Zozi kɔ bisa bɛ́ kɛ: "Ɔ yɔ sɛ mɔ bɛ kan kɛ belemgbin *Davidi
anʋnman y'ɔ le Kilisi'n, Belemgbin Ngʋandefʋɛ'n?
42 Izalayɛ ejue ɛtʋɛ kalata nın anun, Davidi muonun lɛ kele kɛ:
Ɛdannganman a han a hele mín Mın kɛ:
Tanlan mín fama sʋ,
43 *nán mın 'ba fa wɔ́ mgbɔfʋɛ'n-mɔ*
mın gua wɔ́ ja abʋ.
44 Davidi fɛlɛ yí 'yɛ́ Mın' Ɔ yɔ sɛ m'ɔ kʋala kɛ ɔ kaci Davidi anʋnman'n?"

Zozi 'ba kannzʋ yí menian'n-mɔ

wɔ mala nın asʋ mgbain'n-mɔ anwʋn
(Matie 23.1-36, Maakı 12.38-40)

45 Mɛlɛ mɔ anın meninsʋnman lɛ tie ɛjɔlɛ'n, Zozi kɔ han kɔ hele yí menian'n-
mɔ kɛ:
46 "Ɛmɔ nían bɛ́ nwʋn kpa wɔ *mala nın asʋ mgbain'n-mɔ anwʋn. Bɛ kulo
taladıɛ ndınndıın ewula nanndı menian'n-mɔ anun. Gua nın asʋ, bɛ kulo kɛ
menian bisa bɛ́ ahın anyınnzɔ nun. Asɔnın sua'n-mɔ anun ɔ nʋn like elie'n-mɔ
anun, menian mgbili mgbili lıka yê bɛ kpʋnndɛ bɛ tanlan ɔ.
47 Bɛ kpʋkpʋ kunlannvʋɛ mmalasua'n-mɔ anwʋn bɔkɔɔ, ɛsɛ bɛ yɔ asɔnın
ndınndıın bɛ gua sʋ bɛ kele kɛ bɛ tı kpa. Bɛ́ nyɔlıɛ sɔ'n-mɔ anwʋn ahatua mɔ
bɛ 'ba nyan yí'n, ɔ tı kpili sʋnman!"

21

Kunlannvʋɛ balasua nın acɛdıɛ'n
(Maakı 12.41-44)

1 Ɛhı anzin, Zozi kɔ tʋ yí nyın, ɔ 'nıan an, anın esikafʋɛ'n-mɔ lɛ tʋ bɛ́ esika'n
Nyanmıan awulo nın anun lıka mɔ bɛ tʋ acɛdıɛ'n.
2 Ɔ kɔ nwun ehianfʋɛ kunlannvʋɛ balasua kʋn kʋsʋ kɛ anın ɔ lɛ tʋ nun babulu
ngʋnkʋn nnyuan.
3 Ɛhı a, Zozi nwan: "Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ, ehianfʋɛ
kunlannvʋɛ balasua ɛhı a tʋ dɔʋn a tala ɛhınlın-mɔ kʋalaatin.
4 Ɔ sanlın kɛ yí esika kʋalaa m'ɔ ka yí sa nun mɔ ɔ 'fa to like di'n, esika sɔ'n
yê ɔ'a fa ɔ'a tʋ nun ɔ. Nan ɛhınlın-mɔ dıɛ, esika mɔ bɛ mmianlın man yí nwʋn'n
yê b'a tʋ yí nun ɔ."

Nyanmıan awulo nın ebubue nın anwʋn ɛjɔlɛ'n
(Matie 24.1-2, Maakı 13.1-2)

5 Mɔ hanlın sɔ yuelı'n, menian mmie-mɔ kɔ han Nyanmıan sua nın anwʋn
ɛjɔlɛ. Bɛ́ nwan nyɔbʋɛ'n mɔ b'a fa b'a si'n tı nganlanman nganlanman. Ninnge
mɔ b'a fa b'a hye Nyanmıan, mɔ b'a fa b'a sesie yí kunnun'n, bɛ́ kʋsʋ bɛ tı
nganlanman nganlanman. Nan mɔ Zozi tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, yí nwan:
6 "Mɛlɛ'n lɛ ba, ɛbʋɛ ɛhı-mɔ mɔ ɛmɔ nwun yí'n, fíí nga man ɛbɛlɛ. Bɛ 'kan yí
kʋalaa bɛ gua ası."

Munnzue nʋn ahʋlʋwa'n
(Matie 24.3-14, Maakı 13.3-13)

7 Mɔ Zozi hanlın sɔ'n, bɛ kɔ bisa yí kɛ: “Anın cıan benin yê nyɔbʊɛ sɔ'n-mɔ
'kan gua ası ɔ? Nzɔlɛ benin yê ɔ 'kele kɛ like sɔ'n tɛmʊn a ju ɔ?”
8 Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: “Ɛmɔ nían bɛ́ nwʊn, nán bɛ yaci bɛ́ nwʊn maan bɛ laka
bɛ́. Ɔ sanlın kɛ, menian dɔʊn 'ba fa mín dunman bɛ ba bɛ kan kɛ: ‘Kilisi'n,
Belemgbin Ngʊandefʊɛ'n, y'ɔ le mín!’ ɛsɛ bɛ 'kan kɛ: ‘Mɛlɛ nın a ju!’ Bɛ kan sɔ
a, nán bɛ si bɛ́ sʊ.
9 Ɛmɔ tı kɛ bɛ lɛ kan ɛlɔɛ nʊn emunlutie anwʊn ɛjɔlɛ a, nán bɛ man bɛ́ nyınsʊ
tan bɛ́. Afı ɔ di kɛ ɛhı kʊalaa di mʊa ba kʊalaaka. Nan kʊsʊ nán kɛ mân'n 'ka
ɛbɛlɛ ala ɔ yue ɔ.”
10 Zozi kɔ han kɔ tʊ sʊ kɛ: “Mân kʊn nʊn mân fʊfɔlɛ 'ba hʊn ɛlɔɛ. Belemgbin
mân kʊn nʊn belemgbin mân fʊfɔlɛ 'ba hʊn ɛlɔɛ.
11 Lıka dɔʊn, asıɛ'n 'ba kpusu kpili kpa, ɛhɔɛ 'ba kpın, ewue m'ɔ sa kʊsʊ
'ba ju sʊ. Bɛ 'ba nwun ninnge esulo esulo ɔ nʊn nzɔlɛ mgbili mgbili kɛ ɔ fi
nyanmıansʊ.
12 “Nan kʊsʊ, asannan nán yí kʊalaa a ju'n, bɛ 'ba hyı ɛmɔ, bɛ 'kele ɛmɔ
ahʊlʊwa. Bɛ 'fa ɛmɔ bɛ wula bɛ́ mɔ bɛ li Zufʊ'n-mɔ asɔnın nın ati nın asa nun.
Bɛ́ kʊsʊ bɛ 'bua ɛmɔ ndɛɛ bɛ gua ɛmɔ fiadı. Kɛmɔ ɛmɔ de mín di nın ati, bɛ nʊn
ɛmɔ 'ba hɔ mmelemgbin'n-mɔ nʊn mân mgbain'n-mɔ aja sʊ.
13 Ɛbɛlɛ sɔ nın anun, ɛmɔ 'ba li mín nwʊn adanzıɛ bɛ kele bɛ́.
14 Ɛmɔ mán bɛ ti tánlan sʊ kɛ ɛjɔlɛ mɔ ɛmɔ 'kan bɛ sa bɛ́ nın'n, nán bɛ di yí nwʊn
yalɛ.
15 Ɔ sanlın kɛ, mín bɔbɔ muonun, mın 'fa ɛjɔlɛ'n ɔ nʊn ngɛlɛ'n m'ɔ fata'n mın
wula ɛmɔ anʊan. Ɔ man bɛ́ mɔ bɛ kpɔ ɛmɔ'n ngɔ hʊala man bɛ́ nyunnun jinlan
nán 'ba su yí akpʊlʊwa.
16 Ɛmɔ ası-mɔ nʊn ɛmɔ anin-mɔ, ɛmɔ anianman-mɔ, ɛmɔ anwʊn amma-mɔ
nʊn ɛmɔ amanngʊn-mɔ muonun, bɛ 'yı ɛmɔ bɛ man. Ɛsɛ bɛ 'ba man bɛ kun
ɛmɔ anun mmie-mɔ dɔʊn.
17 Mín dunman nun, menian'n-mɔ kʊalaa 'ba fa ɛmɔ anwʊn ɛkpɔ.
18 Nan kʊsʊ ɛmɔ nwún yí kɛ ɛmɔ ati enyuan kʊn sʊa mminlin man.
19 Ɛmɔ jínlan bɛ́ ja nun. Afı sɛ ɛmɔ jinlan bɛ́ ja nun an, ɛmɔ 'nyan bɛ́ ti.

Zoluzalɛmʊn kulo nın ebubue'n
(Matie 24.15-21, Maakı 13.14-19)

20 “Mɛlɛ mɔ ɛmɔ kɔ nwun kɛ ɛlɔɛ menian a ta a si a yia Zoluzalɛmʊn kulo'n,
ɛmɔ tí yí bʊ kɛ yí ebubue tɛmʊn a ju a yue.
21 Tɛmʊn sɔ nın anun, bɛ́ mɔ bɛ wɔ Zude mân nın anun'n, bɛ nwánndi bɛ hɔ́
mmʊka'n-mɔ asʊ ɛlɔ. Bɛ́ mɔ bɛ wɔ Zoluzalɛmʊn kulo nın asʊ'n, bɛ nwánndi bɛ
hɔ́ mʊa. Bɛ́ mɔ bɛ́ kʊsʊ bɛ wɔ nanmue nun'n, nán bɛ ba kulo.
22 Ɔ sanlın kɛ, tɛmʊn sɔ'n tı ndɛɛ ebua cıan maan Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kʊalaa kpın sʊ.
23 Tɛmʊn sɔ nın anun, nwʊnnzɛfʊɛ nʊn bɛ́ mɔ bɛ nʊan mma, bɛ́ yakɔ! Ɔ sanlın
kɛ Nyanmıan sikpɛ'n 'cı menian ɛhı-mɔ ɔ man alʊabɔ kpili kpa tɔ mân nın
anun.
24 Bɛ́ mɔ bɛ kpɔ bɛ́'n-mɔ 'ba fa dadıɛ bɛ kun mmie-mɔ, ɛsɛ bɛ cı ɛhınlın-mɔ
nóle bɛ nʊn bɛ́ kɔ mân mân'n kʊalaatin anun. Bɛ́ mɔ bɛ nzı man Nyanmıan'n,
bɛ 'ba sɛcı Zoluzalɛmʊn kulo'n bɔkɔɔ dede ɔ ju bɛ́ mɛlɛ dıɛ nın ayuelıɛ.

Mân Baa nın ɛwalɛ'n
(Matie 24.29-31, Maakı 13.24-27)

25 “Bɛ 'ba nwun nzɔlɛ sɛnzɛ nın anun, sala nın anun ɔ nʊn nzalama'n-mɔ
anun. Esulo 'ba han asıɛ nın asʊ ɛwa menian'n-mɔ. Ɔ sanlın kɛ bɛ 'tı jenvie'n
nʊn yí mgbaha'n m'ɔ lɛ bɔ nın angan an, anın like bie lɛ yɔ bɛ́.
26 Kɛmɔ anwunno ɛlɔ ninnge'n-mɔ 'ba kpusu'n, esulo 'ba han menian'n-mɔ
bɛ susu dede bɛ wu. Ɔ sanlın kɛ asıɛ nın asʊ ɛwa yê ninnge sɔ'n-mɔ 'ba yue ɔ.
27 Ɛbɛlɛ nın anun, bɛ 'ba nwun *Mân Baa'n kɛ ɔ le tunmin nʊn anunmin-
nyanmʊn kpili kpa, ɔ wɔ bɔlé nın anun ɔ lɛ ba.

28 Sɛ ɛmɔ nwun yí kɛ ninnge sɔ'n-mɔ lɛ yı bɛ́ nwʋn an, anın ɛmɔ tínngɛ bɛ́ nwʋn nun bɛ kúku bɛ́ ti sʋ. Ɔ sanlın kɛ anın ɛmɔ ati ele tɛmʋn a ju a yue."

Figi baka nın anwʋn anyınndala'n
(Matie 24.32-35, Maakı 13.28-31)

29 Ɛhı anzin, Zozi kɔ bu anyınndala ɛhı kɔ hele bɛ́, yí nwan: "Ɛmɔ tʋ́ bɛ́ nyın bɛ nían *figi baka'n nʋn mmaka ɛhınlın-mɔ kʋalaatin.
30 Tɛmʋn mɔ ɛmɔ kɔ nwun kɛ bɛ lɛ fıfɛ'n, anın ɛmɔ sı kɛ mɛlɛ kpa nın a ju a yue.
31 Kɛ ɔ tı yí nın anın, sɛ ɛmɔ nwun kɛ ninnge sɔ'n-mɔ lɛ ba a, anın ɛmɔ tí yí bʋ kɛ Nyanmıan Belemgbin Mân nın a mantan kʋkʋ.
32 "Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ ajulisʋ menian ɛhı-mɔ, bɛ́ kʋalaa bɛ ngɔ yue man wu nán ɛhı kʋalaa a ju.
33 Anwunno nʋn ası'n 'ba kpɛ nun, nan mín nʋan ɛjɔlɛ'n, ɔ mgbɛ man nun lé.

Bɛ nían bɛ́ nwʋn

34 "Ɛmɔ nían bɛ́ nwʋn! Nán bɛ yaci bɛ́ nwʋn maan edidie nʋn nzan ɛnʋan ɛjɔlɛ ɔ nʋn eyuadı ɛhı anun nzusue wʋlʋ ɛmɔ ajʋnlın nun. Sɛ ɔ yɔ sɔ a, *Mân Baa nın ɛwalɛ'n 'di ɛmɔ nvu nun baa kʋnmgba.
35 Ɔ sanlın kɛ, yí ɛwalɛ'n 'ba yɔ kɛ dada mɔ bɛ lɛ tʋ bɛ gua asıɛ nın asʋ menian'n-mɔ asʋ ɔ.
36 Ɛmɔ nían bɛ́ nwʋn, bɛ yɔ́ asɔnın tɛmʋn biala nán ɛmɔ a nwanndi ninnge sɔ'n-mɔ b'a hʋala Mân Baa nın anyunnun fite."
37 Alıhıan nın anun, Zozi kekele menian'n-mɔ ninnge Nyanmıan awulo nın anun. Nan nɔsʋba, ɔ kɔ bʋka'n mɔ bɛ fɛlɛ yí *Olivʋ bʋka nın asʋ. Ɛlɔ y'ɔ da ɔ.
38 Ngɛlɛmɔ, menian'n-mɔ kʋalaa ba ndɛ bɛ ba tie Zozi Anʋan Ɛjɔlɛ'n Nyanmıan awulo ɛbɛlɛ.

22

Zufʋ mgbain'n-mɔ 'ba hɔ Zozi ati ahuan
(Matie 26.1-5, Maakı 14.1-2, Zʋan 11.45-53)

1 Ɛhı, anın Zufʋ'n-mɔ fɛtı'n mɔ bɛ fɛlɛ yí *Pakı'n, mɔ bɛ di kpaʋn'n mɔ fali ayile nnʋn man nun'n ka kaan ju.
2 Kɛmɔ *tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ nʋn *mala nın asʋ mgbain'n-mɔ sulo kɛ bɛ cı Zozi a, bagua'n 'ba jasʋ bɛ kɔmın anun'n, bɛ kɔ kpʋnndɛ atın mɔ bɛ 'sın sʋ bɛ kun Zozi.

Zudası 'ba yı Zozi man Zufʋ mgbain'n-mɔ
(Matie 26.14-16, Maakı 14.10-11)

3 Ɛhı, *Satan kɔ wʋlʋ Zudası mɔ bɛ fɛlɛ yí Isikaliɔtı nın anun. Zudası sɔ'n, ɔ wɔ Zozi menian bulu nʋn nnyuan nın anun bie.
4 Zudası kɔ hɔ kɔ tʋ tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ nʋn Nyanmıan awulo nın asʋ nzalafʋ mgbain'n-mɔ. Ɔ nʋn bɛ́ bɛ kɔ han atın mɔ ɔ 'bu sʋ ɔ yı Zozi man bɛ́ nın anwʋn ɛjɔlɛ.
5 Mɔ Zudası hanlın sɔ helelı bɛ́'n, ɔ kɔ yɔ bɛ́ fɛ sʋnman. Bɛ kɔ bɔbʋa Zudası kɛ sɛ ɔ man bɛ sa kan Zozi sakpa a, bɛ 'man yí esika.
6 Zudası kɔ tie. Ɔ kɔ kpʋnndɛ atın mɔ ɔ 'sın sʋ ɔ yı Zozi man bɛ́ nán bagua nın a nnwun man nun.

Zozi 'ba man yí menian'n-mɔ tʋn Pakı alıɛ'n.
(Matie 26.17-25, Maakı 14.12-21, Zʋan 13.21-30)

7 Ɛhı, cıan'n mɔ bɛ di kpaʋn'n mɔ fali ayile'n nnʋn man nun'n kɔ ju. Cıan sɔ'n y'ɔ fata kɛ bɛ kun mmʋa mma'n-mɔ mɔ bɛ 'fa bɛ tʋn *Pakı alıɛ nın ɔ.
8 Zozi kɔ sʋan Pıelı nʋn Zʋan. Yí nwan: "Ɛmɔ hɔ́ tʋ́n yɛ́ Pakı alıɛ'n."

9 Pɪɛlɪ nʊn Zʊan kɔ bisa yí kɛ: “Nin lɪka dɪɛ yê ɛ kulo kɛ yɛ tʊn yí ɔ.”
10 Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: “Ɛmɔ kɔ ju kulo ɛlɔ a, ɛmɔ nʊn belenzua kʊn 'ba yia. Ɔ sʊ nzue bua nun. Ɛmɔ sí yí sʊ bɛ wʊ́lʊ awulo'n m'ɔ kɔ wʊlʊ nun nɪn anun.
11 Ɛmɔ ju ɛbɛlɛ a, bɛ hán bɛ héle sʊanlan'n m'ɔ le awulo'n kɛ: ‘Kpain nwan yɛ bísa wó kɛ: Nin lɪka dɪɛ yê ɔ nʊn yí menian'n-mɔ bɛ 'di Pakɪ alɪɛ'n?’
12 Sɛ ɛmɔ bisa yí a, ɔ 'kele ɛmɔ dabɛlɛ kpili kʊn awaa nɪn asʊ ɛlɔ. B'a sesie nun. Ɛmɔ sésie Pakɪ alɪɛ nɪn ɛbɛlɛ.”
13 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, yí menian nnyuan'n kɔ hɔ kɔ ju kulo nɪn asʊ. Kɛ Zozi kpɪnlɪn hanlɪn yí'n, bɛ nwunlin yí kʊalaa sɔ. Bɛ kɔ tʊn Pakɪ alɪɛ'n bɛ kɔ sesie yí ɛbɛlɛ.

Zozi 'ba man yí menian'n-mɔ kominnian
(Matie 26.26-30, Maakɪ 14.22-26, 1 Kolɪntɪ 11.23-25)

14 Mɔ alɪlie tɛmʊn'n juli'n, Zozi nʊn yí mmɔfʊɛ'n-mɔ kɔ lɪla tɔbɪlɪ nɪn anwʊn.
15 Yí nwan: “Mɪn kulo kɛ mɪn nʊn ɛmɔ yɛ di Pakɪ alɪɛ ɛhɪ kʊalaa nán m'an nwun mín nyunnun.
16 Afɪ mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ, mɪn ngɔ li man fíí kʊ́n dede ɔ 'ju mɛlɛ mɔ bɛ 'nwun yí bʊ kpa Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anun ɛlɔ'n.”
17 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ kɔ fa nzan kangɔ kʊn. Ɔ kɔ la Nyanmɪan asɪ, yí nwan: “Ɛmɔ lé ɛhɪ bɛ hyé bɛ nʊ́n.
18 Afɪ mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ, ɔ fi ɛnɛ m'ɔ kɔ'n, mɪn ngɔ nʊn man nzan fíí kʊ́n dede ɔ 'ju Nyanmɪan belemgbin elie'n tɛmʊn.”
19 M'ɔ hanlɪn ɛhɪ yuelɪ'n, ɛsɛ ɔ kɔ fa kpaʊn'n. Ɔ kɔ la Nyanmɪan asɪ kɔ yue, ɔ kɔ bubu nun ɔ kɔ man bɛ́. Yí nwan: “Kpaʊn ɛhɪ tɪ mín nwʊnnaan. [B'a fa b'a man ɛmɔ. Ɛmɔ yɔ́ yí sɔ bɛ kácɪ mín.”
20 Mɔ bɛ lili like'n yuelɪ'n, Zozi kɔ fa nzan'n kɔ man bɛ́. Yí nwan: “Nzan ɛhɪ tɪ mín moja. Moja sɔ nɪn a butu a man ɛmɔ. Ɔ di ajinlanmun kɛ Nyanmɪan nʊn ɛmɔ a li nyɪhyɛ fʊfɔlɛ.]
21 Nan ɛmɔ nían, sʊanlan'n mɔ ɔ 'ba yɪ mín man'n, ɔ nʊn mín wɔ tɔbɪlɪ nɪn anwʊn ɛwa!
22 Ɔ tɪ ananhɔlɛ, *Mân Baa'n 'ba wu kɛ Nyanmɪan a kpɪn a han yí'n. Nan kʊsʊ, sʊanlan'n mɔ ɔ 'ba yɪ Mân Baa'n man'n, munnzue hán yí!”
23 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ'n, bɛ lɛ bisa bisa bɛ́ nwʊn bɛ kpʊnndɛ sʊanlan'n mɔ ɔ 'ba li junman sɔ'n.

Nunhan benin yê ɔ tɪ kpili ɔ?

24 Ɛhɪ anzin, akpʊlʊwa kʊn kɔ tɔ mmɔfʊɛ'n-mɔ afian ɛlɔ. Bɛ́ mmɔfʊɛ bulu nʊn nnyuan nɪn anun, bɛ lɛ kpʊnndɛ sʊanlan m'ɔ tɪ kpili tala yí manngʊn'n-mɔ'n.
25 Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: “Asɪɛ nɪn asʊ mmelemgbin'n-mɔ sie menian. Bɛ́ mɔ bɛ le tunmin'n man bɛ fɛlɛ bɛ́ ‘Defʊɛ’.
26 Nan ɛmɔ dɪɛ, ɔ tɪ man sɔ mman man ɛmɔ. Ɛmɔ afian, sʊanlan m'ɔ tɪ kpili'n, ɔ di kɛ ɔ bu yí nwʊn kɛ bɛ́ nunhan kaan. M'ɔ li bɛ́ ti'n kʊsʊ, ɔ di kɛ ɔ bu yí nwʊn kɛ sʊanlan m'ɔ sʊ ɛhɪnlɪn-mɔ.
27 Sʊanlan kʊn lɛ didi tɔbɪlɪ nɪn asʊ, kʊn lɛ yɪ alɪɛ man yí. Bɛ́ munnyuan'n, benin yê ɔ tɪ kpili ɔ? Sɛ sʊanlan'n m'ɔ tɪ tɔbɪlɪ nɪn anwʊn nɪn ɔ? Mín kʊsʊ mín, n wɔ ɛmɔ afian ɛwa kɛ sʊanlan m'ɔ lɛ sʊ ɔ!
28 Ɛmɔ dɪɛ, mín ɛfɛ'n-mɔ anun, ɛmɔ a bɔ mɔndɪnlɪn bɛ nʊn mɪn a tanlan nun.
29 Ɛhɪka ati, kɛmɔ mín Sɪ a fa Belemgbin Mân nɪn a wula mín sa nun'n, mín kʊsʊ, mɪn 'fa Belemgbin Mân'n mɪn man ɛmɔ.
30 Ɛmɔ 'tanlan mín tɔbɪlɪ nɪn anwʊn bɛ didi bɛ nʊnnʊn mín belemgbin mân nɪn anun. Ɛsɛ ɛmɔ 'tanlan belemgbin bia sʊ bɛ bua Izalayɛ nvilie bulu nʊn nnyuan'n ndɛɛ.”

Zozi 'ba kannzʋ Simʋn Pɪɛlɪ
(Matie 26.31-35, Maakɪ 14.27-31, Zʋan 13.36-38)

31 Ɛhɪ anzin, Zozi nwan: "Simʋn, Simʋn! Nɪan wɔ́ nwʋn kpa. *Satan a sɛlɛ
ɛmɔ anwʋn atɪn ɔ'a nyan yí kɛ ɔ 'sɔ ɛmɔ nɪan kɛ bɛ huhu ninnge'n-mɔ asʋ bɛ ju
m'ɔ tɪ man kpa'n bɛ gua'n.
32 Nan m'an sɛlɛ m'an man wɔ́ nán dedi a nyue man wɔ́ nun. Mɛlɛ mɔ ɛ kɔ sa
kɔ a mín nwʋn'n, wowula wɔ́ nianman'n-mɔ anwʋnsɛlɛ."
33 Pɪɛlɪ kɔ han kɔ hele Zozi kɛ: "Yɛ́ Mɪn, sɛ ɔ di mɔ bɛ tʋ wɔ́ nʋn mín fiadɪ, ɛsɛ
sɛ ɔ di mɔ ɛ wu a, mín nʋn wɔ́ yɛ 'wu."
34 Zozi nwan: "Pɪɛlɪ, mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele wɔ́ kɛ ɛnɛ, ɔ nʋn dede mɔ
akɔ'n 'bɔ'n, ɛ kan yí kpê nsan kɛ ɛ nzɪ man mín"

Esika, bɔ́lɛ'n nʋn dadɪɛ'n

35 Ɛhɪ anzin, Zozi kɔ bisa yí menian'n-mɔ kʋalaatin kɛ: "Mɛlɛ mɔ n zʋanlɪn
ɛmɔ mɔ ɛmɔ a nva man esika b'a nza man bɛ́ nwʋn, b'a nva man bɔ́lɛ nʋn
mgbabʋa'n, asʋ ɛmɔ mianlɪn like anwʋn ɔ?"
Yí menian'n-mɔ nwan: "Cɛcɛ, y'a mmian man like anwʋn."
36 Ɛhɪ a, Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: "Nan kɪkaala dɪɛ, sʋanlan m'ɔ le esika'n, ɔ
fá. M'ɔ le bɔ́lɛ'n, ɔ fá. M'ɔ le man dadɪɛ'n, ɔ tɔ́nɪn yí taladɪɛ kpili'n ɔ fá tó kʋn.
37 Afɪ, mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ, mín nwʋn ɛjɔlɛ'n mɔ b'a hɛlɛ wɔ
Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun'n: *B'a ha yí b'a wula ɛtɛfʋɛ'n-mɔ anun bie.* Ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ fata
kɛ ɔ kpɪn sʋ."
38 Mɔ Zozi hanlɪn ɛhɪ'n, yí menian'n-mɔ nwan: "Yɛ́ Mɪn, ɛ 'nwun dadɪɛ
nnyuan."
Zozi nwan: "Ɔ sa."

Zozi 'ba yɔ asɔnɪn Olivʋ bʋka nɪn asʋ
(Matie 26.36-46, Maakɪ 14.32-42)

39 Ɛhɪ anzin, Zozi kɔ fite kɔ hɔ Olivʋ bʋka nɪn asʋ kɛ ɔ yɔ yí titi'n. Mɔ ɔ 'kɔ'n, yí
menian'n-mɔ kɔ si yí sʋ.
40 Mɔ Zozi juli lɪka sɔ'n, ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: "Ɛmɔ yɔ́ asɔnɪn nán ɛmɔ a ndɔ
man sɔnɪan nɪn anun."
41 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ ɔ helelɪ bɛ́'n, ɔ kɔ yaci bɛ́ ɛbɛlɛ ɔ kɔ hɔ yí nyunnun mʋa
kaan, lɪka mɔ bɛ tʋ ɛbʋɛ a, ɔ kɔ ju'n. Ɔ kɔ kʋtʋ ɔ kɔ yɔ asɔnɪn.
42 Yí nwan: "Mín Sɪ, sɛ ɛ kulo a, amannɪnhunlun ɛhɪ mɔ mɪn 'ba nwun yí'n,
kpala gua. Kʋsʋ, yɔ mɔ wɔ́ kunnun kulo'n, nan n'ɛ yɔ mɔ mín kunnun kulo'n."
[
43 Nyanmɪansʋ bɔfʋɛ kʋn kɔ yɪ yí nwʋn kɔ hele yí. Ɔ kɔ wowula yí anwʋnsɛlɛ.
44 Alʋabɔ kɔ han Zozi. Ɔ man ɔ kɔ yɔ asɔnɪn sɛlɛ kpa. Yí nwʋn efifile'n lɛ
kpɪkpɪn kɛ moja.]
45 M'ɔ yɔlɪ asɔnɪn yuelɪ'n, ɔ kɔ sa yí nzin yí menian'n-mɔ anwʋn ɛlɔ. Ɔ 'kɔ ju
a, alʋabɔ nɪn a han bɛ́ dede b'a ha nun b'a lafɪ.
46 Ɔ kɔ bisa bɛ́ kɛ: "Nzukɛ ati yê ɛmɔ lɛ dafɪ ɔ? Ɛmɔ jásʋ bɛ yɔ́ asɔnɪn nán ɛmɔ
a ndɔ man sɔnɪan nɪn anun!"

Zozi ɛhyɪɛ'n
(Matie 26.47-56, Maakɪ 14.43-50, Zʋan 18.3-11)

47 Anɪn Zozi anʋan tɛ wɔ sʋ, menian-mɔ kɔ fite fite ɛbɛlɛ. Mɔ bɛ 'ba'n, Zozi
menian'n-mɔ anun kʋn'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Zudasɪ Isikaliɔtɪ'n y'ɔ li bɛ́ ti ɔ. Zudasɪ kɔ
hyʋɪn kɔ kpunnge Zozi ɔ kɔ tɔ yí nun.
48 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, nán Zozi a se yí kɛ: "Yí ti, Zudasɪ, ɛ 'tɔ *Mân Baa nɪn anun nán
ɛ yɪ yí man ɔ?"
49 Mɔ Zozi menian'n-mɔ nwunlin ɛjɔlɛ m'ɔ lɛ ba yí nzin'n, bɛ kɔ bisa Zozi kɛ:
"Yɛ́ Mɪn, yɛ mán yɛ́ dadɪɛ'n-mɔ bíli ɔ?"

50 Bɛ 'kan sɔ ala, bɛ́ nunhan kʋn kɔ yɪ yí dadɪɛ'n, ɔ kɔ kpɛ tɛɛyɪfʋɛ kpain nɪn
akʋa nɪn anzʋ fama'n.
51 Zozi kɔ han kɔ hele yí menian'n-mɔ kɛ: "Ɛmɔ jínlan, ɔ tɪ kpa sɔ." Ɔ kɔ han
bian sɔ nɪn anzʋ'n, ɔ kɔ man yí nwʋn kɔ sa.
52 Mɔ Zozi yɔlɪ sɔ'n, ɔ kɔ kaci yí nyɪn tɛɛyɪfʋɛ mgbain'n-mɔ, nʋn Nyanmɪan
awulo nɪn asʋ nzalafʋ mgbain'n-mɔ nʋn Izalayɛ mgbain'n-mɔ anwʋn ɛlɔ. Yí
nwan: "Ɛmɔ bu mín kɛ n dɪ kodiawu. Yí ti yê ɛmɔ 'ba a, ɛmɔ lile dadɪɛ nʋn
koloman-mɔ bɛ́ sa nun ɔ?
53 Cɪan daa mɪn nʋn ɛmɔ yɛ gua Nyanmɪan awulo nɪn anun, kʋsʋ ɛmɔ a njɪ
man mín. Nan dɔhyʋɪlɪ ɛhɪka tɪ ɛmɔ dɔɛ, ɔ tɪ awosin tunmin dɔɛ."

Pɪɛlɪ 'ba se kɛ ɔ nzɪ man Zozi
(Matie 26.57-58,69-75, Maakɪ 14.53-54,66-72, Zʋan 18.12-18,25-27)

54 Menian'n-mɔ kɔ hyɪ Zozi, bɛ nʋn yí kɔ hɔ tɛɛyɪfʋɛ kpain nɪn awulo. Pɪɛlɪ si
Zozi sʋ ɔ di yí fannvanndʋ.
55 Anɪn b'a huan sîn awulo nɪn afian. Pɪɛlɪ kɔ wʋlʋ ɔ kɔ tanlan bɛ́ mɔ bɛ gua
sîn nɪn anwʋn nɪn afian.
56 Afanɪan kʋn kɔ nwun Pɪɛlɪ sîn nɪn anwʋn ɛbɛlɛ. Ɔ kɔ nɪan Pɪɛlɪ koun, yí
nwan: "Sʋanlan ɛhɪ kʋsʋ si Zozi sʋ bie!"
57 Mɔ Pɪɛlɪ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ kɔ su akpʋlʋwa. Yí nwan: "Zozi sɔ'n, mɪn nzɪ man
yí."
58 Ɔ hyɛlɪ kaan, sʋanlan kʋn biekun kɔ nwun yí, yí nwan: "Wɔ́ kʋsʋ wɔ́, ɔ tɪ yí
sʋanlan'n kʋn!"
Mɔ Pɪɛlɪ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, yí nwan: "Cɛcɛ, nán yí sʋanlan'n kʋn y'ɔ le mín."
59 Kɔ yɔ dɔhyʋɪlɪ kʋn kɔ sɪn. Sʋanlan kʋn biekun kɔ han kɔ tʋ sʋ kɛ: "Ɔ tɪ fɔ́ún,
sʋanlan ɛhɪ tɪ Zozi sʋanlan. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ tɪ Galile mân nɪn anun ɛlɔ sʋanlan."
60 M'ɔ hanlɪn sɔ'n, Pɪɛlɪ nwan: "Ɛjɔlɛ'n mɔ ɛ lɛ kan'n, mɪn ndɪ man yí bʋ." Anɪn
Pɪɛlɪ anʋan tɛ wɔ sʋ, kokolokoo! Akɔ kʋn kɔ bɔ.
61 Yɛ́ Mɪn kɔ bɪlɪ yí nyɪn ɔ kɔ nɪan Pɪɛlɪ. Mɔ Pɪɛlɪ anyɪn tɔlɪ yɛ́ Mɪn anyunnun'n,
yí ti kɔ kacɪ ɛjɔlɛ'n mɔ yɛ́ Mɪn hanlɪn helelɪ yí'n. Yɛ́ Mɪn nwan: "Ɛnɛ, asannan
nán akɔ nɪn a bɔ'n, ɛ 'kan yí kpê nsan kɛ ɛ nzɪ man mín."
62 Pɪɛlɪ kɔ fite ɔ kɔ sun sɛlɛ kpa.

Bɛ 'ba hele Zozi ahʋlʋwa
(Matie 26.67-68, Maakɪ 14.65)

63 Bɛ́ mɔ anɪn bɛ nɪan Zozi asʋ'n lɛ gʋlʋ yí nwʋn.
64 Bɛ butu yí ti bɛ tʋtʋ yí kɔtɔlɛ anɪn bɛ lɛ bisa yí kɛ: "Nwan yê ɔ'a tʋ wɔ́ kɔtɔlɛ'n?
Kele!"
65 Ɛhɪ mɔ bɛ lɛ yɔ'n, anɪn ɛsɛ bɛ lɛ kan ɛjɔlɛ ɛtɛ dɔʋn bɛ tia yí.

Bɛ nʋn Zozi 'ba hɔ mgbain'n-mɔ aja sʋ.
(Matie 26.59-66, Maakɪ 14.55-64, Zʋan 18.19-24)

66 Mɔ alíɛ hɪnlɪn'n, Zufʋ mgbain'n-mɔ, nʋn tɛɛyɪfʋɛ'n-mɔ nʋn mala nɪn asʋ
mgbain'n-mɔ kɔ yia. Bɛ kɔ man bɛ kɔ fa Zozi bɛ kɔ a bɛ́ ja sʋ.
67 Bɛ kɔ bisa bisa yí kɛ: "Kan kele yɛ́ maan yɛ tí. Asʋ *Kilisi'n, Izalayɛ
Belemgbin Ngʋandefʋɛ'n y'ɔ le wɔ́ ɔ?"
Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: "Sɛ mɪn kan mɪn kele ɛmɔ a, ɛmɔ ngɔ le ngɔ li man.
68 Sɛ kʋsʋ mɪn bisa ɛmɔ kosuan kʋn an, ɛmɔ ngɔ bua man mín bie.
69 Nan kɪkaala dɪɛ, Mân Baa'n 'ba tanlan tunminfʋɛ Nyanmɪan'n fama sʋ."
70 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ'n, bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwan: "Yí ti, Nyanmɪan Awa y'ɔ le wɔ́?"
Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: "Ɛmɔ lɛ kan. N dɪ yí Wa."
71 Ɛhɪ a, bɛ́ nwan: "Yɛ mgbʋnndɛ man adanzɪɛ kʋ́n! Yɛ́ bɔbɔ muonun y'a tɪ yí
nʋan nun ɛjɔlɛ."

23

Bɛ nʋn Zozi 'ba hɔ Lɔmʋn kʋnmanna Pilatı aja sʋ
(Matie 27.1-2,11-14, Maakı 15.1-5, Zʋan 18.28-38)

1 Ɛhı, mgbain'n-mɔ kʋalaa kɔ jasʋ, bɛ nʋn Zozi kɔ hɔ *Pilatı aja sʋ.
2 Pilatı anyunnun ɛbɛlɛ, bɛ kɔ bɔ yí bʋ bɛ kɔ tʋn yí ɛsʋan kɛ: "Sʋanlan ɛhı lɛ kele yɛ́ mân nın anun menian'n-mɔ atın ɛtɛ. Ɔ kan kele bɛ́ kɛ nán man bɛ tua ajule'n bɛ man belemgbin Sezaa. Ɛsɛ yí nwan yí muonun ɔ tı *Kilisi, Belemgbin Ngʋandefʋɛ."
3 Mɔ bɛ hanlın sɔ'n, Pilatı kɔ bisa Zozi kɛ: "Asʋ Zufʋ'n-mɔ belemgbin'n y'ɔ le wɔ́ ɔ?"
Zozi kɔ bua yí kɛ: "Yê wɔ́ nʋan wɔ sʋ m'ɔ lɛ kan nın ɔ."
4 Mɔ Zozi bualı ɛhı'n, Pilatı kɔ kaci yí nyın tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ nʋn meninsʋnman nın anwʋn ɛlɔ. Yí nwan: "Mın nnwun man like ɛtɛ mɔ sʋanlan ɛhı a yɔ ɔ."
5 Nan mɔ Pilatı hanlın sɔ'n, bɛ kɔ han bɛ kɔ fua sʋ kɛ: "Ɔ kele yɛ́ mân nın anun menian'n-mɔ atın ɛtɛ maan bɛ jasʋ awaa akɔmın anun. Ɔ'a bɔ yí bʋ Galile mân nın anun ɛlɔ, ɔ'a sın Zude mân'n lıka kʋalaatin dede ɔ'a ju Zoluzalɛmʋn ɛwa."

Bɛ nʋn Zozi 'ba hɔ belemgbin Elɔdı Antipası aja sʋ

6 Mɔ Pilatı tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ kɔ bisa bɛ́ kosuan kɛ: "Yí ti, sʋanlan ɛhı fi Galile mân nun?"
7 M'ɔ tılı kɛ Zozi fi belemgbin Elɔdı mân nın anun'n, ɔ man bɛ nʋn Zozi kɔ hɔ Elɔdı aja sʋ ɛlɔ. Ɔ sanlın kɛ, tɛmʋn sɔ'n, anın belemgbin Elɔdı kʋsʋ fi Galile ɔ a Zoluzalɛmʋn ɛbɛlɛ.
8 Mɔ Elɔdı nwunlin Zozi'n, ɔ lili yí nwʋn fɛ. Ɔ sanlın kɛ bɛ kan Zozi ɛjɔlɛ'n m'ɔ tıtı'n, nán ɛnɛ bie ɔ. Kʋsʋ ɔ nyanlın man atın bɛ́ nnyuan bɛ́ nyın yialı man lé. Elɔdı jʋnlın kɛ anın Zozi 'ba yɔ asinbɛnwʋn like kʋn kele yí.
9 Ɔ kɔ bisa bisa Zozi kosuan dɔʋn kpa. Nan kʋsʋ Zozi ngɔ bua man ɛjɔlɛ fíí.
10 Anın tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ nʋn mala nın asʋ mgbain'n-mɔ wɔ ɛbɛlɛ. Ɛsʋan mɔ bɛ tʋnlın Zozi'n, ɔ tı man nzɛmındɛ.
11 Elɔdı nʋn yí nzalafʋ'n-mɔ kɔ bu Zozi sʋanlan mgban mgban, bɛ kɔ gʋlʋ yí nwʋn. Elɔdı kɔ man bɛ kɔ fa taladıɛ kanlanman kʋn bɛ kɔ wula Zozi. Ɔ kɔ man bɛ nʋn Zozi kɔ sa kɔ hɔ Pilatı anwʋn ɛlɔ.
12 Cıan sɔ kʋnmgba'n, Elɔdı nʋn Pilatı bɛ kacili amanngʋan. Daba, anın bɛ́ munnyuan bɛ nni man.

Bɛ 'ba bua Zozi ndɛɛ bɛ kun yí
(Matie 27.15-26, Maakı 15.6-15, Zʋan 18.39-19.16)

13 Ɛhı, Pilatı kɔ yia *tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ, Izalayɛ mân nın asʋ mgbain'n-mɔ nʋn bagua'n.
14 Ɔ kɔ fa kɔ tʋ bɛ́ nyunnun kɛ: "Ɛmɔ a fa sʋanlan ɛhı a bɛlɛ mín kɛ ɔ kele menian'n-mɔ atın ɛtɛ. Ɛmɔ anyunnun ɛwa, m'an bisa yí kosuan. Mın nnwun man ɛtɛ fíí mɔ ɔ'a yɔ, mɔ yí ti yê ɛmɔ a tʋn yí ɛsʋan'n.
15 Elɔdı kʋsʋ a nnwun man ɛtɛ mɔ ɔ'a yɔ ɔ. Ɔ sanlın kɛ, ɔ a man bɛ nʋn yí a sa a a yɛ́ nwʋn ɛwa. Mɔ yɛ nwun yí nun'n y'ɔ le kɛ sʋanlan ɛhı yɔlı man ɛtɛ fíí m'ɔ di kɛ bɛ kun yí ɔ.
16 Yí ti, mın 'ba man bɛ fin yí mgbele nán mın yaci yí nun." [
17 Bɛ 'di *Pakı fɛtı biala, ɔ di kɛ Pilatı man bɛ yı bɛ́ mɔ b'a gua bɛ́ fiadı nın anun kʋn.]
18 Nan mɔ Pilatı hanlın kɛ ɔ 'man bɛ fin Zozi mgbele nán ɔ yaci yí nun'n, bɛ́ kʋalaa bɛ́ nʋan kɔ yɔ kʋn, bɛ lɛ tɛtıan bɛ kan kɛ: "Man bɛ hún sʋanlan ɛhı! Yaci Balabası nun man yɛ́!"
19 (Bɛ tʋlı Balabası fiadı, ɔ sanlın kɛ ɔ kɔ man kulo nın asʋ menian'n-mɔ kɔ jasʋ awaa akɔmın anun, ɛsɛ ɔ kɔ hun sʋanlan.)

20 Kɛmɔ afɪ Pilatɪ kulo kɛ ɔ yaci Zozi nun'n, ɔ kɔ bisa bɛ́ kosuan biekun.
21 Anɪn menian'n-mɔ tɛ tɛtɪan. Bɛ́ nwan: “Bʊbɔ yí kʊlʊwa sʊ! Bʊbɔ yí kʊlʊwa sʊ!”
22 Ɛsɛ Pilatɪ kɔ bisa bɛ́ kosuan biekun. Yí kpɛ̂ nsan nɪn asʊ, yí nwan: “Nyɔlɪɛ ɛtɛ benin yɛ̂ ɔ'a yɔ ɔ? Mɪn nnwun man ɛtɛ mɔ ɔ'a yɔ, m'ɔ di kɛ bɛ kun yí ɔ. Ɛhɪka ati, mɪn 'ba man bɛ fin yí mgbele nán mɪn yaci yí nun.”
23 Bɛ ngɔ li man ɛjɔlɛ'n mɔ Pilatɪ lɛ kan kele bɛ́ nɪn anwʊn bie. Anɪn bɛ lɛ tɛtɪan sɛlɛ kpa bɛ kan bɛ kele Pilatɪ kɛ ɔ mán bɛ búbɔ Zozi kʊlʊwa sʊ. Bɛ le ɛtɛtɪan dede Pilatɪ kɔ kpati kɔ sɪn bɛ́ atɪn dɪɛ nɪn asʊ.
24 Ɔ kɔ le bɛ́ ɛjɔlɛ'n kɔ tʊ nun.
25 Ɔ kɔ yaci Balabasɪ nun. Ɔ sanlɪn kɛ Balabasɪ sɔ'n m'ɔ manlɪn menian'n-mɔ jasʊlɪ awaa akɔmɪn anun ɛsɛ ɔ hunlin sʊanlan mɔ bɛ tʊlɪ yí fiadɪ'n, yí yɛ̂ menian'n-mɔ bisalɪ Pilatɪ kɛ ɔ yáci yí nun ɔ. Mɔ Pilatɪ yɪlɪ Balabasɪ'n, ɔ falɪ Zozi wulalɪ bɛ́ sa nun kɛ bɛ yɔ́ yí kɛ bɛ kulo ɔ.

Bɛ 'ba bʊbɔ Zozi kʊlʊwa sʊ
(Matie 27.32-44, Maakɪ 15.21-32, Zʊan 19.17-27)

26 Mɛlɛ mɔ bɛ nʊn Zozi 'kɔ'n, bɛ nʊn bian kʊn kɔ yia, ɔ fi yí ebolo. Bɛ fɛlɛ bian sɔ'n Simʊn. Ɔ fi kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Silɛnɪn nɪn asʊ. Nzalafʊ'n-mɔ kɔ hyɪ yí, bɛ kɔ fa Zozi kʊlʊwa'n bɛ kɔ sʊa yí kɛ ɔ fá ɔ sí Zozi sʊ.
27 Anɪn bagua nɪn anun menian dɔʊn kpa si Zozi sʊ, bɛ nʊn mmalasua-mɔ. Anɪn mmalasua sɔ'n-mɔ lɛ sun Zozi bɛ yɪ awɔ́lɛ.
28 Zozi kɔ kpɛ yí nyɪn bɛ́ nwʊn ɛlɔ, yí nwan: “Zoluzalɛmʊn mmalasua, nán bɛ sun mín! Ɛmɔ sún bɛ́ nwʊn nʊn bɛ́ mma'n-mɔ!
29 Ɔ sanlɪn kɛ mɛlɛ'n lɛ ba mɔ menian'n-mɔ 'ba han kɛ: ‘Nyila hán mmalasua mɔ bɛ tɪ mʊta, bɛ́ mɔ bɛ wʊlɪ man baa lé, ɔ nʊn bɛ́ mɔ bɛ nnʊanlɪn man baa lé'n!’
30 Mɛlɛ sɔ'n, menian'n-mɔ 'ba han kele mmʊka'n-mɔ kɛ: ‘Mmʊka, ɛmɔ túlu bɛ gúa yɛ́ sʊ!’ Ɛsɛ bɛ 'kan bɛ kele kʊnngʊnlʊnman'n-mɔ kɛ: ‘Ɛmɔ fá yɛ́ fía!’
31 Mín mɔ n dɪ kɛ baka ɛmanlan'n, sɛ bɛ lɛ yɔ mín sʊa a, anɪn ɛmɔ mɔ bɛ tɪ kɛ baka yʊlʊwa'n, yí dɪɛ bɛ ngan man ɛmɔ ɛjɔlɛ kʊ́n!”
32 Mɛlɛ mɔ bɛ nʊn Zozi 'kɔ'n, anɪn kodiawu nnyuan kʊsʊ wɔ nun. Bɛ lɛ kɔ a hun bɛ́.
33 Bɛ hɔlɪ dede mɔ bɛ juli lɪka'n mɔ bɛ fɛlɛ yí “Tile kangɔ'n”, bɛ kɔ bʊbɔ Zozi kʊlʊwa nɪn asʊ ɛbɛlɛ. Ɛsɛ bɛ kɔ bʊbɔ kodiawu nnyuan'n kʊsʊ kʊlʊwa sʊ. Nunhan kʊn wɔ Zozi fama sʊ, nunhan kʊn kʊsʊ wɔ yí bɛ̂ sʊ.
34 [Mɔ bɛ bʊbɔlɪ Zozi kʊlʊwa nɪn asʊ'n, yí nwan: “Mín Sɪ, yaci bɛ́ nwʊn sa ce bɛ́. Ɔ sanlɪn kɛ bɛ nzɪ man mɔ bɛ lɛ yɔ ɔ.”] Nzalafʊ'n-mɔ kɔ hyʊɪn tondo bɛ kɔ hye yí nwʊn taladɪɛ'n-mɔ.
35 Bagua'n jin ɛbɛlɛ ɔ lɛ nɪan. Zufʊ mgbain'n-mɔ lɛ kan bɛ gʊlʊ Zozi anwʊn kɛ: “Ɔ a le ɛhɪnlɪn-mɔ ati, yí mɔ yí nwan ɔ tɪ Kilisi'n, Belemgbin Ngʊandefʊɛ'n, mɔ Nyanmɪan a yɪ yí'n, ɔ lé yí muonun yí nwʊn e!”
36 Nzalafʊ'n-mɔ kʊsʊ kɔ gʊlʊ yí nwʊn. Bɛ kɔ hyʊɪn yí nwʊn ɛlɔ, bɛ kɔ man yí nzannvin.
37 Bɛ́ nwan: “Sɛ Zufʊ'n-mɔ belemgbin'n y'ɔ le wɔ́ a, de wɔ́ muonun wɔ́ nwʊn e!”
38 Bɛ kɔ hɛlɛ ɛjɔlɛ bɛ kɔ bɔ yí ti sʊ ɛbɛlɛ kɛ: “Sʊanlan ɛhɪ tɪ Zufʊ'n-mɔ belemgbin.”
39 Kodiawu nnyuan'n mɔ b'a bʊbɔ bɛ́ kʊlʊwa nɪn asʊ'n, bɛ́ nunhan kʊn kɔ kpɛ yí nzʊba kɛ: “Nán Kilisi'n, Belemgbin Defʊɛ'n y'ɔ le wɔ́ ɔ? De wɔ́ ti nán de yɛ́ kʊsʊ yɛ́ ti e!”
40 Kodiawu kʊn'n kɔ totua yí manngʊn'n, yí nwan: “Ɛ nzulo man Nyanmɪan!

41 Yɛ́ epinnian dɪɛ'n mɔ bɛ lɛ pinnin yɛ́'n, yí nyɪn ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ yɛ́ nyɔlɪɛ'n-mɔ
anwʊn yɛ̂ bɛ lɛ nɪan bɛ pinnin yɛ́ ɔ. Nan yí mɔ bɛ lɛ pinnin yí kɛ yɛ́'n, ɔ'a nyɔ
man like ɛtɛ."
42 M'ɔ hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ kacili yí nyɪn Zozi anwʊn ɛlɔ a, yí nwan: "Zozi, man
wɔ́ ti kácɪ mín mɛlɛ mɔ ɛ 'di belemgbin'n."
43 Zozi nwan: "Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele wɔ́ kɛ, ɛnɛ, ɛ nʊn mín yɛ 'tanlan
Nyanmɪan anwʊn ɛlɔ."

Zozi ewue'n
(Matie 27.45-56, Maakɪ 15.33-41, Zʊan 19.28-30)

44 Anɪn b'a bɔ kɔ yɔ sɛnzɛjinlan, mân nɪn anun lɪka kʊalaatin kɔ lu dede eyua
dɔɛ nsan.
45 Sɛnzɛ'n kɔ fɪa bɔkɔɔ. Mgbenun ɛtanlan'n m'ɔ wɔ Nyanmɪan Sua
Nwannzan-nwannzan nɪn anun'n kɔ sua sɛsɛ nnyuan.
46 Zozi kɔ tɪan nun sɛlɛ kpa, yí nwan: "Baba, mɪɪn fa mín ɛkala'n mɪn wula
wɔ́ sa nun." M'ɔ hanlɪn sɔ nɪn ala y'ɔ wuli ɔ.
47 Mɔ *Lɔmʊn nzalafʊ kpain'n nwʊnlin yí sɔ'n, ɔ kɔ yɪ Nyanmɪan ayɛ kɛ: "Ɔ tɪ
ananhɔlɛ, sʊanlan ɛhɪ tɪ sɛsɛfʊɛ."
48 Bɛ́ kʊalaa mɔ bɛ tuli woo bɛ walɪ nɪanlɪn Zozi ehuan'n, bɛ nwunlin ɛjɔlɛ
m'ɔ walɪ ɔ. Sɪan'n mɔ bɛ 'sa bɛ kɔ'n, anɪn afɪ alʊabɔ a han bɛ́.
49 Zozi amanngʊn'n-mɔ, bɛ́ nʊn mmalasua'n-mɔ mɔ bɛ si yí sʊ sunmin Galile
mân nɪn anun'n, bɛ jin mʊa yɛ̂ bɛ lɛ nɪan ɔ.

Zozi esie'n
(Matie 27.57-61, Maakɪ 15.42-47, Zʊan 19.38-42)

50 Anɪn Zufʊ'n-mɔ kpain kʊn wɔ ɛbɛlɛ. Bɛ fɛlɛ yí Zozɛfʊ. Ɔ fi Zufʊ kulo'n mɔ
bɛ fɛlɛ yí Alimate nɪn asʊ. Ɔ tɪ sʊanlan mɔ yí ti anun tɪ kpa ɛsɛ ɔ tɪ sɛsɛ.
51 Bɛ hɔlɪ yialɪ mɔ Zufʊ mgbain'n-mɔ 'fa Zozi anwʊn ajʊnlɪn ɛtɛ'n, Zozɛfʊ sɔ
nɪn a mgbɪnlɪn man. Ɔ sanlɪn kɛ yí dɪɛ, ɔ lɛ nwʊnndɛ Nyanmɪan Belemgbin
Mân'n.
52 Ɔ kɔ hɔ kɔ tʊ Pilatɪ ɔ kɔ sɛlɛ Zozi fuin'n.
53 Mɔ Pilatɪ manlɪn atɪn'n, Zozɛfʊ kɔ yɪ Zozi fuin'n fi kʊlʊwa nɪn asʊ. Ɔ kɔ fa
kisaan kɔ fʊfɔ yí nwʊn ɔ kɔ hɔ kɔ sie yí sɛka kʊn anun. Sɛka sɔ'n, b'a koto yí
ɛbʊta nun, ɛsɛ anɪn bɛ sielɪ man sʊanlan nun lé.
54 Cɪan sɔ'n tɪ yâ. Yí nɔsʊba, anɪn ɛnwʊnmɪan ele cɪan'n lɛ bɔ yí bʊ.
55 Mmalasua'n-mɔ mɔ anɪn bɛ si Zozi sʊ sunmin Galile mân nɪn anun'n, bɛ
nʊn Zozɛfʊ y'ɔ hɔlɪ sɛka nɪn asʊ ɔ. Bɛ nɪanlɪn sɛka'n ɔ nʊn kɛ bɛ kpɪnlɪn bɛ sielɪ
Zozi'n.
56 M'ɔ yɔlɪ sɔ yuelɪ'n, bɛ kɔ sa bɛ kɔ hɔ awulo. Bɛ kɔ kpʊnndɛ kpʊnndɛ
alufanlan nʊn anatɪlɪ-mɔ mɔ bɛ 'fa bɛ sesie Zozi fuin'n. Bɛ kɔ le bɛ́ ɛnwʊnmɪan
*ɛnwʊnmɪan ele cɪan'n kɛ mala'n kele'n.

24

Zozi ewuetinnge'n
(Matie 28.1-10, Maakɪ 16.1-8, Zʊan 20.1-10)

1 Mɔlɛ nɪn alɪbahɪan, mmalasua'n-mɔ kɔ fa alufanlan'n nʊn anatɪlɪ'n-mɔ mɔ
bɛ kpʊnndɛlɪ bɛ sielɪ'n bɛ kɔ hɔ Zozi sɛka nɪn asʊ.
2 Ɛbʊɛ'n mɔ bɛ falɪ bɛ nyinlin sɛka nɪn anʊan'n, bɛ 'kɔ a ju a, b'a kunndo ɛbʊɛ
sɔ'n b'a sie ahanmɪan.
3 Bɛ kɔ wʊlʊ sɛka nɪn anun, kʊsʊ bɛ ngɔ nwun man yɛ́ Mɪn Zozi fuin'n.
4 Ɛjɔlɛ'n kɔ sin bɛ́ nwʊn. Ɛbɛlɛ ala, menian nnyuan kɔ yɪ bɛ́ nwʊn kɔ hele bɛ́.
Menian nnyuan sɔ'n-mɔ wowula taladɪɛ nvufue nyɪhyɪɛɪn.
5 Esulo kɔ han mmalasua'n-mɔ, bɛ kɔ sisi bɛ́ ti asɪ. Menian nnyuan'n kɔ bisa
bɛ́ kɛ: "Sʊanlan'n mɔ yí nyɪn wɔ sʊ'n, ɔ yɔ sɛ mɔ ewue mma'n-mɔ afian yɛ̂ ɛmɔ
lɛ kpʊnndɛ yí'n?

6 Ɔ nnʊn man ɛwa, nan ɔ fi ewue nun ɔ'a tinnge. Mɛlɛ mɔ anɪn ɔ tɛ wɔ Galile
mân nɪn anun'n, ɛmɔ ati kácɪ ɛjɔlɛ'n m'ɔ hanlɪn helelɪ ɛmɔ'n.
7 Ɔ hanlɪn helelɪ ɛmɔ kɛ: 'Ɔ fata kɛ bɛ yɪ Mân Baa'n bɛ man menian ɛtɛfʊɛ'n-
mɔ. Bɛ 'bʊbɔ yí kʊlʊwa sʊ bɛ kun yí. Nan yí cɪan nsan nɪn asʊ, ɔ fi ewue nun ɔ
'tinnge.' "
8 Mɔ menian nnyuan'n hanlɪn sɔ'n, mmalasua'n-mɔ ati kacɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ
mɔ Zozi hanlɪn'n.
9 Bɛ fi sɛka nɪn asʊ, bɛ kɔ hɔ kɔ bɔ ɛjɔlɛ sɔ'n kʊalaa bɛ kɔ hele Zozi menian
bulu nʊn kʊn'n ɔ nʊn ɛhɪnlɪn-mɔ kʊalaatin.
10 Mmalasua'n-mɔ mɔ bɛ hanlɪn ɛjɔlɛ sɔ'n bɛ helelɪ mmɔfʊɛ'n-mɔ'n y'ɔ le Mali
m'ɔ fi Magɪdala'n, Zʊanɪn, Zʊakɪ anin Mali, ɔ nʊn mmalasua ɛhɪnlɪn-mɔ mɔ bɛ
nʊn bɛ hɔlɪ sɛka nɪn asʊ'n.
11 Mmɔfʊɛ'n-mɔ buli ɛjɔlɛ'n mɔ mmalasua'n-mɔ hanlɪn helelɪ bɛ́'n kɛ ɛlalɪɛ.
Ɛhɪka ati, mmɔfʊɛ'n-mɔ a nne man ɛjɔlɛ sɔ'n b'a nni man.
12 Nan kʊsʊ, Pɪɛlɪ jasʊlɪ, ɔ nwanndili ɔ hɔlɪ sɛka nɪn asʊ. M'ɔ juli ɛlɔ'n, ɔ hanlɪn
yí nwʊn asɪ ɔ nɪanlɪn sɛka nɪn anun. Kisaan'n mɔ bɛ falɪ fʊfɔlɪ Zozi anwʊn nɪn
ala yê ɔ nwunlin yí sɛka nɪn anun ɔ. M'ɔ nwunlin yí sɔ'n, ɛjɔlɛ'n sinlin yí nwʊn,
ɔ salɪ hɔlɪ yí awulo.

Emayusɪ atɪn nɪn asʊ
(Maakɪ 16.12-13)

13 Mɔlɛ cɪan sɔ'n kʊnmgba, anɪn Zozi menian'n-mɔ anun nnyuan lɛ kɔ kulo'n
mɔ bɛ fɛlɛ yí Emayusɪ nɪn asʊ. Zoluzalɛmʊn nʊn Emayusɪ, cilo bulu ɔ nʊn kʊn
y'ɔ wɔ bɛ́ afian ɔ.
14 Anɪn Zozi menian nnyuan sɔ'n lɛ kan ɛjɔlɛ'n kʊalaa m'ɔ tɔlɪ Zoluzalɛmʊn
nɪn anwʊn ɛjɔlɛ.
15 Mɛlɛ mɔ anɪn bɛ lɛ kan ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ bɛ su yí bʊsʊ akpʊlʊwa'n, Zozi muonun
kɔ kpʊ bɛ́ ɔ nʊn bɛ́ bɛ kɔ san nun.
16 Nan kʊsʊ b'a nnwun man Zozi nzɔlɛ. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ tɪ kɛ like bie a hala bɛ́
nyɪn.
17 Zozi kɔ bisa bɛ́ kɛ: "Nzu like dɪɛ anwʊn akpʊlʊwa yê ɛmɔ lɛ tia kɔ a, anɪn
ɛmɔ lɛ su'n?"
Mɔ Zozi bisalɪ bɛ́ kosuan sɔ'n, bɛ kɔ jejinlan, bɛ́ nyunnun kunngoun.
18 Bɛ́ nunhan kʊn, bɛ fɛlɛ yí Keleyopasɪ, ɔ kɔ bua Zozi kɛ: "Bode'n mɔ ɔ'a si
ɛlɛnyuan ɛhɪ'n, yí ti, wɔ́ ngʊnmɪn cein ala yê ɛ wɔ Zoluzalɛmʊn ɛbɛlɛ mɔ ɛ tɪlɪ
man ɛjɔlɛ sɔ nɪn ɔ?"
19 Zozi kɔ bisa bɛ́ kɛ: "Anɪn nzu ɛjɔlɛ dɪɛ ɔ?"
Bɛ kɔ bua yí kɛ: "Ɛjɔlɛ a tʊ Zozi m'ɔ fi Nazalɛtɪ'n. Anɪn Zozi tɪ kpɔmanfʊɛ m'ɔ
le tunmin. Yí nyɔlɪɛ'n-mɔ nʊn yí nʊan ɛjɔlɛ nɪn anun, ɔ'a hele wɔ Nyanmɪan
nʊn menian'n-mɔ anyunnun kɛ ɔ le tunmin.
20 Yɛ́ tɛɛyɪfʊɛ mgbain'n-mɔ nʊn yɛ́ mân nɪn asʊ mgbain'n-mɔ, b'a yɪ yí a man
maan b'a bʊbɔ yí kʊlʊwa sʊ b'a hun yí.
21 Yɛ́ afan, yɛ lelɪ yɛ lili kɛ, yí dein yê Nyanmɪan a sʊan yí kɛ ɔ bála a a le Izalayɛ
mân nɪn ati ɔ. Nan kʊsʊ, kɛ bode sɔ'n sili'n, ɛnɛ tɪ yí cɪan nsan.
22 Ɔ tɪ ananhɔlɛ kɛ yɛ́ fâ nɪn anun mmalasua mmie-mɔ a han asinbɛnwʊn
ɛjɔlɛ b'a hele yɛ́. Asinbɛnwʊn ɛjɔlɛ sɔ'n y'ɔ le kɛ, ɛnɛ alɪbahɪan bɛ hɔlɪ Zozi sɛka
nɪn asʊ a,
23 bɛ ngɔ nwun man yí fuin'n. Bɛ fi sɛka nɪn asʊ bɛ kɔ sa bɛ kɔ a. Bɛ kɔ han bɛ
kɔ hele yɛ́ kɛ nyanmɪansʊ mmɔfʊɛ-mɔ a yɪ bɛ́ nwʊn a hele bɛ́. Mmɔfʊɛ sɔ'n-mɔ
kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ Zozi anyɪn wɔ sʊ.
24 Yɛ́ manngʊn'n mmie-mɔ kɔ hɔ sɛka nɪn asʊ. Bɛ nwunlin ninnge'n-mɔ
kʊalaa kɛ mmalasua'n-mɔ kpɪnlɪn hanlɪn yí'n. Kʊsʊ, Zozi muonun dɪɛ, b'a
nnwun man yí."

25 Ɛhı a, Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: “Mmelenzua tomgban! ɛjɔlɛ kʋalaa mɔ
Nyanmıan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ a hɛlɛ'n, yí bʋ ɛtıɛ yɔ sı man ɛmɔ o!
26 Asʋ, ɔ nzɛ nvata man kɛ *Kilisi'n, Belemgbin Ngʋandefʋɛ'n, ɔ nwún
amannınhunlun sɔ'n nán ɔ wʋ́lʋ yí anunminnyanmʋn nın anun ɔ?
27 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, yí nwʋn ɛjɔlɛ m'ɔ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun'n, ɔ kɔ
hehele bɛ́ nun. Ɔ kɔ bɔ yí bʋ Moyizı kalata dıɛ'n-mɔ asʋ ɔ kɔ ju mgbɔmanfʋɛ'n-
mɔ dıɛ'n-mɔ asʋ.”
28 Mɔ bɛ hɔlı dede mɔ bɛ ka kaan bɛ ju kulo'n mɔ bɛ lɛ kɔ sʋ nın asʋ'n, Zozi
yɔlı kɛ sʋanlan m'ɔ lɛ kpɛ nun ɔ kɔ mʋa ɔ.
29 Menian nnyuan'n kɔ hyı Zozi kɔ sie, bɛ́ nwan: “Da yɛ́ nwʋn ɛwa. Ɔ sanlın
kɛ alíɛ a san a yue.” Mɔ bɛ hanlın sɔ'n, Zozi kɔ tie ɔ nʋn bɛ́ bɛ kɔ hɔ awulo.
30 Zozi nʋn bɛ́ bɛ kɔ tɛtanlan tɔbılı nın anwʋn. Ɔ kɔ fa kpaʋn'n ɔ kɔ la
Nyanmıan ası. M'ɔ lalı Nyanmıan ası yuelı'n, ɔ kɔ bu kpaʋn nın anun ɔ kɔ man
bɛ́.
31 Zozi falı kpaʋn'n manlın bɛ́ ala a, bɛ́ nyın'n kɔ buke bɛ kɔ nwun yí nzɔlɛ.
Nan kʋsʋ Zozi nwannyanlın bɛ́ nyunnun ɛbɛlɛ.
32 Mɔ Zozi hɔlı'n, bɛ lɛ kan bɛ kele bɛ́ nwʋn kɛ: “Atunnun, mɛlɛ mɔ ɔ 'tutu
Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın abʋ ɔ kele yɛ́'n, yí ti yê anın yɛ́ ahʋnlın a tɔ yɛ́ nun a man y'a li fɛ
kpa nın ɔ.”
33 Ɛbɛlɛ ala, bɛ kɔ jasʋ bɛ kɔ sa bɛ́ nzin Zoluzalɛmʋn. Bɛ kɔ 'ju a, Zozi menian
bulu nʋn kʋn'n nʋn bɛ́ manngʋn'n-mɔ a yia.
34 Bɛ lɛ kan kɛ: “Yɛ́ Mın fi ewue nun a tinnge sakpa! Simʋn a nwun yí!”
35 Menian nnyuan'n mɔ bɛ́ kʋsʋ bɛ fi Emayusı bɛ juli ɛbɛlɛ'n, ɛjɔlɛ mɔ Zozi
hanlın helelı bɛ́ atunnun, kɛ ɔ kpınlın yɔlı mɔ bɛ nwunlin Zozi nzɔlɛ mɛlɛ mɔ ɔ
'fa kpaʋn'n man bɛ́'n, bɛ kɔ han yí kʋalaa bɛ kɔ hele ɛhınlın-mɔ.

Zozi 'ba yı yí nwʋn kele yí menian'n-mɔ
(Matie 28.16-20, Maakı 16.14-18, Zʋan 20.19-23, Junman'n 1.6-8)

36 Mɛlɛ mɔ anın bɛ́ nʋan wɔ sʋ bɛ lɛ kan ɛjɔlɛ sɔ'n, fıaın, Zozi kɔ fite bɛ́ afian
ɛbɛlɛ, yí nwan: “Ɛmɔ mán bɛ́ lʋa cícı bɛ́ nwʋn!”
37 Mɔ bɛ nwunlin Zozi'n, esulo hanlın bɛ́ ɛsɛ bɛ́ nwʋn ngɔmʋa tuli. Ɔ sanlın
kɛ bɛ jʋnlın kɛ b'a nwun ɛnwʋnmın.
38 Zozi kɔ bisa bɛ́ kɛ: “Nzukɛ ati yê ɛmɔ sulo sʋa ɔ? Nzukɛ ati yê ɛmɔ ajʋnlın'n
tı nnyuan nnyuan ɔ?
39 Ɛmɔ nían mín sa'n-mɔ nʋn mín ja'n-mɔ! Ɛmɔ nwun yí kɛ mín ɔ! Ɛmɔ hán
mín bɛ nían. Ɔ sanlın kɛ ɛnwʋnmın lɛ man anwʋnnaan ɔ nʋn bowe kɛ n ne yí
mɔ ɛmɔ nwun mín'n.”
40 Mɔ Zozi 'kan ɛhı kele bɛ́'n, anın ɔ lɛ fa yí sa'n-mɔ nʋn yí ja'n-mɔ kele bɛ́.
41 Ɛjɔlɛ'n kɔ yɔ bɛ́ fɛ sʋnman, ɛsɛ ɔ kɔ sin bɛ́ nwʋn dede bɛ ngʋala bɛ nnwun
man kɛ ɔ tı ananhɔlɛ ɔ. Ɛhı a, Zozi kɔ bisa bɛ́ kɛ: “Asʋ ɛmɔ le like ɛwa mɔ bɛ di
ɔ?”
42 Mɔ Zozi bisalı bɛ́ kosuan sɔ'n, bɛ kɔ fa ejue ndʋan bɛ kɔ man yí.
43 Ɔ kɔ li ejue sɔ'n bɛ́ nyunnun ɛbɛlɛ.
44 M'ɔ lili yuelı'n, yí nwan: “Mɛlɛ mɔ anın mın nʋn ɛmɔ yɛ tɛ tı'n, n ganlın n
gelelı ɛmɔ kɛ, mín nwʋn ɛjɔlɛ'n kʋalaatin mɔ b'a hɛlɛ wɔ Moyizı mala nın anun,
mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ kalata nın anun, ɔ nʋn Izalayɛ ejue ɛtʋɛ kalata nın anun'n,
ɔ di kɛ ɔ kpın sʋ. Ɛjɔlɛ sɔ nın a kpın sʋ.”
45 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, ɔ kɔ buke bɛ́ ajʋnlın'n maan bɛ kɔ tı Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ
nın abʋ.
46 Ɛhıka ati, Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: “Ɛ 'nwun ɛjɔlɛ mɔ b'a hɛlɛ'n: ɔ di kɛ
*Kilisi'n, Belemgbin Ngʋandefʋɛ'n, nwun amannınhunlun bɛ kun yí. Bɛ kun
yí a, yí cıan nsan nın asʋ, ɔ fi ewue nun ɔ 'tinnge.

47 Ɛsɛ ɔ fata kɛ Kilisi'n, Belemgbin Ngʋandefʋɛ'n, dunman nun, bɛ bɔ yí
bʋ Zoluzalɛmʋn ɛwa, bɛ bɔ Ɛjɔlɛkpa'n bɛ kele eyuadı nın anun menian'n-mɔ
kʋalaatin maan bɛ kaci bɛ́ abalabɔ'n bɛ fa bɛ́ nwʋn bɛ man Nyanmıan nán b'a
nyan ɛtɛ face.
48 Ɛmɔ di ɛjɔlɛ sɔ nın anwʋn adanzıɛ.
49 Like'n mɔ mín Sı a fa a bɔ ɛmɔ anɔhʋba'n, mín muonun mın 'ba man ɔ
ba ɛmɔ sʋ. Nan kʋsʋ, ɛmɔ tánlan Zoluzalɛmʋn kulo nın asʋ ɛwa dede maan
anwunno tunmin'n wʋ́lʋ ɛmɔ nun."

Zozi 'ba fʋ kɔ nyanmıansʋ
(Maakı 16.19-20, Junman'n 1.9-11)

50 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, ɔ nʋn bɛ́ bɛ fi kulo nın anun bɛ kɔ fite. Bɛ kɔ hɔ
Betanin afan. Ɛbɛlɛ, Zozi kɔ kuku yí sa'n-mɔ anwunno ɔ kɔ yeyila bɛ́ sʋ.
51 Mɛlɛ mɔ ɔ 'yeyila bɛ́ sʋ'n, ɔ nʋn bɛ́ bɛ́ afian kɔ tı, ɔ kɔ fʋ kɔ hɔ nyanmıansʋ.
52 Zozi menian'n-mɔ dıɛ, mɔ bɛ sʋlı yí yuelı'n, bɛ le fɛ elie kpili kpa bɛ kɔ sa
bɛ kɔ hɔ Zoluzalɛmʋn.
53 Tɛmʋn biala bɛ gua Nyanmıan awulo nın anun bɛ yı yí ayɛ.

ƐJƆLƐKPA'N MƆ ZƱAN HƐLƐLƱ'N

M'ɔ wɔ nun'n

Nwan sʋanlan dɪɛ y'ɔ le Zʋan? Anɪn Zʋan nʋn yí nianman bian Zʋakɪ, bɛ wɔ Zozi mmɔfʋɛ bulu nʋn nnyuan nɪn anun. Anɪn, bɛ nʋn bɛ́ sɪ Zebede, bɛ di asue nun junman bɛ cɪ ejue Galile asue nɪn anun. Ɛhɪ, mɔ Zozi fɛlɛlɪ bɛ́'n, bɛ yacili asue nun junman'n mɔ bɛ di'n bɛ sili yí sʋ. Ɔ fi ɛbɛlɛ, bɛ kacili Zozi amanngʋn kpa. Ɛjɔlɛkpa'n mɔ Zʋan hɛlɛlɪ nɪn anun, ɔ mmɔ man yí muonun yí dunman, nan ɛjɔlɛ m'ɔ kan'n y'ɔ le "sʋanlan'n mɔ Zozi kulo yí'n" (yí ti 13.23). Ɔ kan sɔ ɔ bɛbɛlɛ yí nwʋn asɪ. Mɛlɛ mɔ bɛ bʋbɔlɪ Zozi kʋlʋwa nɪn asʋ'n, Zozi falɪ yí nin Mali ɔ wulalɪ Zʋan asa nun kɛ ɔ nían yí sʋ mán yí (19.25-27).

Ɛjɔlɛkpa ɛhɪ anun, Zʋan lɛ kele yɛ́ kɛ Zozi Kilisi tɪ Sɪɛ Nyanmɪan Bangɔlɔ. Ɔ sʋanlɪn yí Wa Zozi asɪɛ nɪn asʋ ɛwa kɛ ɔ wú wɔ yɛ́ ɛtɛ'n-mɔ dunman nun maan sʋanlan biala m'ɔ kɔ le yí kɔ li'n nyan nyanmɪansʋ ngʋan m'ɔ le man ayuelɪɛ'n (3.16).

Zʋan lɛ kele yɛ́ kɛ Zozi kan yí "dɔɛ" nɪn anwʋn ɛjɔlɛ (2.4; 7.30; 8.20; 12.23,27, 13.1; 16.32; 17.1). "Dɔɛ" sɔ'n y'ɔ le Zozi ewue'n nʋn yí anunminnyanmʋn ɛyɪɛ tɛmʋn'n. Ɛhɪka ati, Zʋan a hye yí Ɛjɔlɛkpa nɪn anun nnyuan. Alimʋa dɪɛ nɪn anun, yɛ nwun ninnge mɔ Zozi yɔlɪ asannan nán yí dɔɛ nɪn a ju'n (yí ti 1-12). Zʋan lɛ kan Zʋan Batisi adanzɪɛ'n m'ɔ lili yí Zozi anwʋn'n, ɔ nʋn kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ mɔ Zozi fɛlɛlɪ yí alimʋa menian'n-mɔ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ. Yɛ nwun yí kɛ Zozi hɔlɪ Zoluzalɛmʋn dɔʋn kpa mɛlɛ mɔ Zufʋ'n-mɔ 'di bɛ́ fɛtɪ'n-mɔ'n. Zozi nʋn menian'n-mɔ jʋjɔlɪ, ɔ heheleli bɛ́ ninnge m'ɔ sʋ ɛbʋɛ. Zozi yɔlɪ asinbɛnwʋn ninnge dɔʋn, nan Zʋan a kpa nun nzɔlɛ nsʋ ala m'ɔ kele yɛ́ kɛ Zozi tɪ Nyanmɪan Awa sakpa.

M'ɔ tɔ sʋ nnyuan nɪn anun, Zʋan lɛ kan ninnge mɔ Zozi yɔlɪ mɛlɛ mɔ yí dɔɛ'n juli nɪn anwʋn ɛjɔlɛ (yí ti 13-21). Nɔsʋba mɔ yí alíɛ cɪn an, bɛ 'kun Zozi'n, ɔ nʋn yí menian bulu nʋn nnyuan'n bɛ didili, ɔ manlɪn bɛ́ afʋtu, ɔ yɔlɪ bɛ́ ti asɔnɪn. Ɛsɛ Zʋan lɛ kele yɛ́ kɛ Zozi kpɪnlɪn wuli ɔ tinngelɪ, ɛsɛ ɔ yɪlɪ yí nwʋn ɔ heleli yí menian'n-mɔ'n. Kalata nɪn agualɪɛ nun, Zʋan lɛ kele yɛ́ kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ mɔ Zozi nʋn yí menian'n-mɔ yialɪ Galile asue nɪn anʋan'n.

Zozi Kilisi tɪ Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ

1 Abʋbɔ nɪn anun, mɔ Nyanmɪan 'bɔ ninnge kʋalaatin'n, anɪn sʋanlan kʋn wɔ ɛbɛlɛ. Sʋanlan sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ. Ɔ nʋn Nyanmɪan yê bɛ tɪ ɔ. Ɔ tɪ Nyanmɪan sakpa.

2 Abʋbɔ nɪn anun, sʋanlan sɔ'n nʋn Nyanmɪan yê bɛ tɪ ɔ.

3 Nyanmɪan nanndɪlɪ yí sʋ y'ɔ bɔlɪ ninnge kʋalaatin ɔ. Like fíí nnʋn man ɛbɛlɛ mɔ Nyanmɪan a nnanndɪ man yí sʋ ɔ'a mmɔ man ɔ.

4 Ngʋan baka'n y'ɔ le yí. Yê ngʋan baka sɔ'n y'ɔ tɪ menian'n-mɔ kanlannɪɛ nɪn ɔ.

5 Kanlannɪɛ sɔ'n lɛ ta awosin mân nɪn anun. Awosin'n nwan ɔ 'fɪa kanlannɪɛ nɪn anyɪn. Ɔ mantanlɪn yí dede a, ɔ'a ngʋala man yí nyɪn fɪa.

Zʋan Batisi adanzɪɛ m'ɔ lili'n

6 Ɔ wɔ ɛbɛlɛ dede a, cɪan kʋn Nyanmɪan kɔ yɪ sʋanlan kʋn asɪɛ nɪn asʋ ɛwa kɛ ɔ lí adanzɪɛ. Sʋanlan sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Zʋan.

7 Zʋan walɪ kanlannɪɛ nɪn anwʋn adanzɪɛ elie maan menian'n-mɔ kʋalaa nanndɪ yí sʋ bɛ de kanlannɪɛ sɔ'n bɛ di.

8 Nán kɛ yí y'ɔ tɪ kanlannɪɛ nɪn ɔ, nan ɔ walɪ kanlannɪɛ nɪn anwʋn adanzɪɛ elie.

9 Kanlannıɛ kpa sɔ'n m'ɔ man menian'n-mɔ kʋalaa nwun ası'n lɛ ba mân nın anun.
10 Ɔ walı juli asıɛ nın asʋ ɛwa. Yí yê Nyanmıan man ɔ sesielı eyuadı nın ɔ. Kʋsʋ menian dɔʋn a mmu man yí like.
11 Ɔ walı menian'n mɔ Nyanmıan falı bɛ́ yɔlı yí dıɛ'n-mɔ afian, bɛ́ kʋsʋ bɛ́ dɔʋn, b'a nne man yí.
12 Nan kʋsʋ mmie-mɔ lelı yí. Menian sɔ'n-mɔ kʋalaa mɔ bɛ leli yí bɛ lili'n, ɔ'a man bɛ́ atın maan b'a kaci Nyanmıan amma.
13 Nyanmıan mma'n mɔ b'a kaci'n, nán kulo sʋanlan tunmin nun kɛ belenzua nʋn balasua bɛ́ wa mɔ b'a wʋ yí ɔ. Nan Nyanmıan muonun yê ɔ'a fa ngʋan fʋfɔlɛ sɔ'n ɔ'a man bɛ́ ɔ.
14 Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ nın a kaci yí nwʋn kulo sʋanlan, ɔ a a tanlan yɛ́ afian ɛwa. Ɔ'a nwun yɛ́ nwʋn anwunnvoe kpili kpa. Ɛsɛ ɔ'a yı Nyanmıan ɔ'a hele yɛ́ yuein. Y'a nwun yí anunminnyanmʋn'n, anunminnyanmʋn'n mɔ Sıɛ Nyanmıan falı manlın yí'n. Ɔ sanlın kɛ ɔ tı yí Bangɔlɔ.
15 Sʋanlan sɔ nın anwʋn ɛjɔlɛ yê Zʋan tıanlın nun hanlın nın ɔ. Yí nwan: "Sʋanlan ɛhı yê n ganlın kɛ ɔ li mín nzin ɔ lɛ ba nın ɔ. Ɔ tı kpili tala mín. Ɔ sanlın kɛ ɔ tı ası dahuu."
16 Ɛhı, anwunnvoe baka'n m'ɔ tı nın ati, ɔ'a yeyila yɛ́ sʋ. Ɛsɛ bɔbɔ, ɔ tɛ yeyila yɛ́ sʋ kpili kpa.
17 Afı, daba Nyanmıan nanndılı yɛ́ nan *Moyizı asʋ yê ɔ falı yí mala'n manlın yɛ́ ɔ. Nan sian dıɛ, Nyanmıan nanndı Zozi Kilisi asʋ ɔ'a nwun yɛ́ nwʋn anwunnvoe ɔ'a hele yɛ́ ananhɔlɛ atın'n.
18 Sʋanlan fíí nwunlin man Nyanmıan lé. Nan Nyanmıan Bangɔlɔ Zozi m'ɔ tı Nyanmıan'n, m'ɔ mantan Sıɛ'n, yí y'ɔ man yɛ nwun yí ɔ.

Zʋan Batisi 'ba han yí muonun yí ɛwalɛ nın anwʋn ɛjɔlɛ (Matie 3.1-12, Maakı 1.1-8, Luku 3.1-18)

19 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın Zʋan lɛ sɔnın menian wɔ asue Zuludın nın anzin ɛlɔ lıka kʋn. Zoluzalɛmʋn Zufʋ mgbain'n-mɔ kɔ tı. Cıan kʋn, bɛ kɔ sʋan Nyanmıan *tɛɛyıfʋɛ mmie-mɔ nʋn *Levifʋɛ kʋsʋ mmie-mɔ, bɛ kɔ a kɔ tʋ Zʋan, bɛ́ nwan: "Zʋan, wɔ́ muonun, nwan sʋanlan dıɛ y'ɔ le wɔ́?"
20 Mɔ bɛ bisalı kosuan sɔ'n, Zʋan kpacılı nun ɔ hanlın yí ananhɔlɛ yuein helelı bɛ́ kɛ: "Nán *Kilisi'n y'ɔ le mín."
21 Mɔ Zʋan bualı bɛ́ sɔ'n, bɛ́ nwan: "Sɛ nán yí y'ɔ le wɔ́ a, anın nwan sʋanlan dıɛ kpa y'ɔ le wɔ́? *Eli y'ɔ le wɔ́ anaan?"
Zʋan nwan: "Nán Eli y'ɔ le mín."
Ɛsɛ bɛ kɔ bisa yí biekun kɛ: "Anın Nyanmıan *Kpɔmanfʋɛ'n y'ɔ le wɔ́ ɔ?"
Zʋan nwan: "Cɛcɛ."
22 Ɛjɔlɛ ɛhı kɔ sin bɛ́ nwʋn, bɛ́ nwan: "A! Anın nwan sʋanlan dıɛ bɔbɔ kpa y'ɔ le wɔ́? Bua yɛ́ bie maan yɛ hɔ́ hán héle bɛ́ mɔ bɛ sʋanlın yɛ́'n. Ɛ bu wɔ́ nwʋn kɛ nwan y'ɔ le wɔ́?"
23 Ɛhı a, Zʋan nwan: "Sʋanlan'n mɔ Nyanmıan Kpɔmanfʋɛ *Ezayi lili mʋa hanlın yí nwʋn ɛjɔlɛ kɛ:
Sʋanlan kʋn lɛ tıan ɛwâ nın anun ɛlɔ kɛ:
'Ɛmɔ sésie yɛ́ Mın atın'n!'
sʋanlan sɔ'n y'ɔ le mín."
24 Bɛ́ mɔ bɛ sʋanlın bɛ́ Zʋan anwʋn ɛlɔ'n mmie-mɔ tı *Falisifʋɛ.
25 Bɛ́ nwan: "Sɛ nán Kilisi'n y'ɔ le wɔ́, sɛ nán Eli y'ɔ le wɔ́, ɛsɛ sɛ nán Nyanmıan Kpɔmanfʋɛ'n y'ɔ le wɔ́ a, anın nzukɛ ati yê ɛ sɔnın menian'n-mɔ ɔ?"
26 Mɔ bɛ bisalı kosuan sɔ'n, Zʋan nwan: "Mín dıɛ, n ne nzue yê mın fa mın sɔnın ɔ, nan sʋanlan kʋn wɔ ɛmɔ afian ɛbɛlɛ, ɛmɔ nzı man yí.

27 Sʊanlan sɔ'n fi mín nzin ɔ lɛ ba, mɪn nzɛ nvata man kɛ mɪn nyannjɪ yí ja
mgbabʊa nyanman'n bɔbɔ mgban ɔ."
28 Ɛjɔlɛ ɛhɪ kʊalaa sɪnlɪn Betanin, asue Zuludɪn nɪn ebue kʊn ɛlɔ, lɪka mɔ anɪn
Zʊan sɔnɪn menian'n-mɔ'n.

Nyanmɪan Bʊa Baa'n y'ɔ le Zozi

29 Mɔ bɛ hanlɪn ɛhɪ yuelɪ'n, yí alíɛ hɪnlɪn, Zʊan 'tʊ yí nyɪn an, anɪn Zozi lɛ ba
yí nwʊn ɛbɛlɛ, yí nwan: "Ɛ 'nwun Nyanmɪan *Bʊa Baa'n, Nyanmɪan 'ba fa yí
yɪ mân nɪn ati tɛɛ ɔ tu yí ɛtɛ'n kɔ.
30 Yí dein yê n ganlɪn yí ɛjɔlɛ kɛ: 'Sʊanlan kʊn li mín nzin ɔ lɛ ba, ɔ tɪ kpili tala
mín. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ tɪ asɪ dahuu.'
31 Mɪn nzɪ man yí daba. Nan kɛmɔ ɔ fata kɛ Izalayɛ amma'n-mɔ nwun yí'n,
yí ti yê Nyanmɪan a sʊan mín kɛ m mála n vá nzue n zónɪn bé ɔ."
32 Ɛhɪ, Zʊan lili Zozi anwʊn adanzɪɛ kɛ: "Mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ, m'an
nwun kɛ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n fi nyanmɪansʊ kɛ abubule ɔ'a ju ɔ'a
tanlan yí sʊ.
33 Mín bɔbɔ muonun, anɪn mɪn nzɪ man yí sʊanlan ɛhɔlɛ kʊn'n, nan
Nyanmɪan a han a hele mín kɛ: 'Sʊanlan'n mɔ ɛ kɔ nwun kɛ mín Wawɛ
Nwannzan-nwannzan'n kɔ ju kɔ tanlan yí sʊ'n, sʊanlan sɔ'n yê ɔ 'fa Wawɛ sɔ'n
sɔnɪn menian'n-mɔ ɔ.'
34 Ɛjɔlɛ sɔ'n mɔ m'an nwun yí mín nyɪnsʊ nɪn ati, mɪn di yí nwʊn adanzɪɛ kɛ
ɔ tɪ Nyanmɪan Awa sakpa."

Zozi 'ba fɛlɛ yí alimʊa menian'n-mɔ yí nwʊn

35 Ɛhɪ mɔ alíɛ hɪnlɪn'n, anɪn Zʊan nʊn yí menian'n-mɔ anun nnyuan jijin
ɛbɛlɛ.
36 M'ɔ nwunlin kɛ Zozi lɛ sɪn'n, yí nwan: "Ɛ 'nwun Nyanmɪan *Bʊa Baa'n."
37 Mɔ yí menian nnyuan'n tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ yacili yí ɛbɛlɛ yê cuein, bɛ kɔ si Zozi
sʊ.
38 Zozi hɔlɪ kaan, ɔ 'tʊ yí nyɪn yí nzin an, menian si yí sʊ. Ɔ kɔ bisa bé kɛ: "Ɛmɔ
lɛ kpʊnndɛ nzu?" Bé nwan: "*Labi" (yí bʊ y'ɔ le kɛ ngehelefʊɛ), "yɛ lɛ kpʊnndɛ
lɪka mɔ ɛ tɪ'n."
39 Ɛhɪ a, Zozi nwan: "Ɛmɔ bála a nɪan."
Ɛbɛlɛ ala, bɛ kɔ si yí sʊ bɛ nʊn yí kɔ hɔ lɪka m'ɔ tɪ'n, bɛ nʊn yí kɔ tanlan ɛbɛlɛ
dede sɛnzɛ'n kɔ tɔ. Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, mɔ Zʊan menian nnyuan'n 'si Zozi sʊ'n, anɪn
b'a bɔ nɔsʊba dɔɛ nnan.
40 Zʊan menian nnyuan sɔ'n, kʊn li Andele. Andele sɔ'n, yí nianman y'ɔ le
Simʊn Pɪɛlɪ.
41 Andele y'ɔ lili mʊa hɔlɪ tʊlɪ yí nianman bian Simʊn an, yí nwan: "Mín
nianman Simʊn, y'a nwun *Mesi'n." (Yí bʊ y'ɔ le kɛ *Kilisi, Izalayɛ Belemgbin
Ngʊandefʊɛ.)
42 Mɔ Andele hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ nʊn yí kɔ hɔ Zozi anwʊn ɛlɔ ɔ kɔ fa yí kɔ hele
yí. Zozi nɪanlɪn yí a, yí nwan: "Wó, bɛ fɛlɛ wó Simʊn. Zʊan awa y'ɔ le wó. Ɔ fi
ɛnɛ m'ɔ kɔ'n, bɛ 'ba fɛlɛ wó Sefasɪ." (Sefasɪ'n tɪ *ebele anɪɛ, yí *gɛlɛkɪ nun an,
anɪn ɔ li Pɪɛlɪ. Yí bʊ y'ɔ le kɛ ɛbʊɛ.)

Natanayɛ 'ba nwun kɛ Zozi tɪ Nyanmɪan Awa

43 Ɛhɪ, mɔ alíɛ hɪnlɪn'n, Zozi nwan ɔ 'kɔ Galile mân nɪn anun ɛlɔ. M'ɔ tuli yí bʊ
mɔ ɔ 'kɔ'n, ɔ kɔ hɔ kɔ tʊ Filipʊ, yí nwan: "Filipʊ, si mín sʊ!"
44 Filipʊ nʊn Andele nʊn Pɪɛlɪ, bɛ fi kulo kʊn. Bɛ fɛlɛ kulo sɔ'n Bɛtɪsayida.
45 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, Filipʊ kɔ hɔ kɔ tʊ Natanayɛ, yí nwan: "Sʊanlan'n
mɔ *Moyizɪ hanlɪn yí nwʊn ɛjɔlɛ *Mala Kalata nɪn anun, mɔ ɛsɛ Nyanmɪan
mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ kʊsʊ hɛlɛlɪ yí nwʊn ɛjɔlɛ'n, y'a nwun yí. Bɛ fɛlɛ yí Zozi. Ɔ
fi Nazalɛtɪ. Yí sɪ y'ɔ le Zozɛfʊ."

46 Ɛjɔlɛ sɔ'n mɔ Filipʋ hanlɪn helelɪ yí'n sinlin yí nwʋn, yí nwan: “Nazalɛtɪ
kulo ɛhɪ m'ɔ wɔ ɛlɔ'n, asʋ like kpa 'fite sʋ lé?”
Filipʋ nwan: “Bala, ba nɪan.”
47 Mɔ Zozi nwunlin kɛ Natanayɛ lɛ ba yí nwʋn ɛbɛlɛ'n, yí nwan: “Ɛmɔ nían,
Izalayɛ sʋanlan bɔkɔɔ y'ɔ le sʋanlan ɛhɪ, ɔ nni man ato fíí.”
48 Ɛjɔlɛ sɔ'n kɔ sin Natanayɛ anwʋn, yí nwan: “Nan ɛ sɪ mín nin?”
Zozi nwan: “Mɔ anɪn ɛ tɪ *figi baka nɪn abʋ, mɔ Filipʋ fɛlɛlɪ man wɔ́'n yɛ̂ n
nwunlin wɔ́ ɔ.”
49 Natanayɛ nwan: “*Labi, ɛ tɪ Nyanmɪan Awa, ɛsɛ ɛ tɪ Izalayɛ Belemgbin
sakpa.”
50 Zozi nwan: “Kɛmɔ mín nwan n nwunlin wɔ́ figi baka nɪn abʋ'n, ɔ man a
le a li? Ɛ 'ba nwun ninnge dɔʋn mɔ bɛ tala ɛhɪ.”
51 Ɛsɛ yí nwan: “Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ, ɛmɔ 'ba nwun kɛ
anwunno nɪn a buke yɛ̂ nyanmɪansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ fi *Mân Baa nɪn anwʋn asɪɛ
nɪn asʋ ɛwa, mmie-mɔ lɛ fʋ a, anɪn mmie-mɔ lɛ ju.”

2

Zozi 'ba hɔ atɔnvɔlɛ kʋn abʋ Kana kulo nɪn asʋ

1 Mɔ Zozi fɛlɛlɪ yí menian sɔ'n-mɔ yuelɪ'n, yí nzin cɪan nsan, anɪn bɛ lɛ fa
atɔnvɔlɛ kʋn Galile mân nɪn anun ɛlɔ kulo kʋn asʋ. Kulo sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Kana.
Anɪn Zozi anin'n wɔ ɛbɛlɛ bie.
2 Atɔnvɔlɛ sɔ nɪn abʋ, bɛ kɔ fɛlɛ Zozi nʋn yí menian'n-mɔ.
3 Bɛ lili fɛtɪ'n dede mɔ ɔ 'kɔ bie'n, bɛ́ nzan'n kɔ yue. Ɛhɪ a, Zozi anin'n kɔ hɔ kɔ
tʋ yí, yí nwan: “Zozi, bɛ́ nzan nɪn a yue o.”
4 Zozi manlɪn yí nʋan sʋ a, yí nwan: “M mo, si abʋtamʋn, nán mín *dɔɛ dɪɛ'n
nyan juli man.”
5 Ɛbɛlɛ ala, yí nin kɔ hɔ kɔ tʋ bɛ́ mɔ bɛ lɛ su nzan'n, yí nwan: “Like biala mɔ
Zozi kɔ se kɛ ɛmɔ yɔ́'n, ɛmɔ kpínlɪn sʋ bɛ yɔ́.”
6 Anɪn, nyɔbʋɛ été nsian jijin ɛbɛlɛ, kʋn kʋala kɛ ɔ fa nzue elitili ɛya kʋn.
Nun nzue'n, Zufʋ'n-mɔ fa nwunnzin bɛ́ sa bɛ tu bɛ́ nwʋn efian bɛ yɔ bɛ́ nwʋn
nwannzan-nwannzan, ɛsɛ bɛ fa bɛ kputa bɛ́ ninnge. Afɪ, ɔ tɪ bɛ́ mala.
7 Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ mɔ bɛ lɛ su nzan'n kɛ: “Ɛmɔ sá nzue bɛ gúa été ɛhɪ-mɔ
anun maan ɔ yí.” Mɔ Zozi hanlɪn sɔ helelɪ bɛ́'n, bɛ kɔ sa nzue bɛ kɔ gugua nun
dede bɛ kɔ yi tɪtɛkɛɛ.
8 Zozi nwan: “Sian dɪɛ, ɛmɔ sá bie bɛ hɔ́ mán fɛtɪ nɪn asʋ kpain'n.”
Ɛbɛlɛ ala, bɛ kɔ sa bie bɛ kɔ hɔ.
9 Fɛtɪ nɪn asʋ kpain'n 'bɔ sʋ o, nzue nɪn a kaci nzan. Bian'n nɪan an, ɔ nnwun
man lɪka mɔ nzan sɔ'n fi ɔ, kʋsʋ bɛ́ mɔ bɛ lɛ su'n, bɛ dɪɛ, bɛ sɪ.
10 M'ɔ bɔlɪ nzan nɪn asʋ yuelɪ'n, ɔ kɔ fɛlɛ atɔnvɔlɛ bian'n, yí nwan: “Eja,
mɪn 'yɔ wɔ́ mo kpa! A bɔ mɔndɪnlɪn sakpa! Menian'n-mɔ kʋalaa, sɛ bɛ 'fa bɛ́
atɔnvɔlɛ nɪn an, bɛ di mʋa bɛ su nzan'n m'ɔ yɔ fɛ kpa'n. Bɛ nʋn dede bɛ fɛ a, bɛlɛ
mɔ anɪn bɛ lɛ su m'ɔ nyɔ man fɛ kpa nɪn ɔ. Nan wɔ́ dɪɛ, mɔ a su yí sian'n yɔ fɛ
tala mɔ ɛ lili mʋa suli'n.”
11 Anɪn kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ mɔ Zozi yɪlɪ alimʋa asinbɛnwʋn like m'ɔ tɪ nzɔlɛ nɪn
anɪn. Ɔ yɪlɪ yí wɔ Galile mân nɪn anun, kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Kana nɪn asʋ. Ɔ yɔlɪ
sɔ maan bɛ nwunlin yí anunminnyanmʋn'n. Asinbɛnwʋn like sɔ'n manlɪn yí
menian'n-mɔ lelɪ yí lili.
12 Mɔ bɛ falɪ atɔnvɔlɛ'n yuelɪ'n, Zozi nʋn yí nin nʋn yí nianman'n-mɔ nʋn yí
menian'n-mɔ, bɛ hɔlɪ Kapɛɛnawɔmʋn kulo nɪn asʋ, bɛ lili kɔ yɔ ɛlɛ nnyuan kʋn
ɛbɛlɛ.

Zozi 'ba fʋan bɛ́ mɔ bɛ lɛ di gua

Nyanmıan awulo nın anun'n
(Matie 21.12-13, Maakı 11.15-17, Luku 19.45-46)

13 Kɛmɔ anın Zufʋ'n-mɔ fanwʋndi fɛtı'n mɔ bɛ fɛlɛ yí *Pakı'n ka kaan ju'n,
Zozi kɔ hɔ Zoluzalɛmʋn.
14 M'ɔ juli ɛlɔ'n, ɔ wʋlʋlı Nyanmıan awulo nın anun, ɔ 'kɔ a ju a, anın menian
mmie-mɔ tıtı ɛbɛlɛ, bɛ lɛ tɔnın bɛ́ nnalɛ nʋn bɛ́ mmʋa ɔ nʋn bɛ́ mɔlɔnʋnman. (Bɛ
to ninnge sɔ'n-mɔ bɛ fa bɛ yı tɛɛ.) Ɔ 'tʋ yí nyın an, anın menian mmie-mɔ tıtı bɛ́
tɔbılı nwʋn, bɛ lɛ di esika ɛkacie junman.
15 Mɔ Zozi nwunlin yí sɔ'n, ɛbɛlɛ ala, ɔ kɔ hɔ kɔ fa nyanman ɔ kɔ nwʋn mgbele.
Ɔ kɔ fa kɔ fʋan bɛ́ kʋalaa kɔ fite awulo, bɛ́ nʋn bɛ́ mmʋa, nʋn bɛ́ nnalɛ'n-mɔ
kʋalaa. Bɛ́ mɔ bɛ lɛ kaci bɛ́ esika'n kʋsʋ, ɔ kɔ han bɛ́ esika'n-mɔ kɔ gua ası, ɔ kɔ
kunnzun bɛ́ tɔbılı'n-mɔ kɔ gua ası.
16 Ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ mɔ bɛ lɛ tɔnın mɔlɔnʋnman'n-mɔ kɛ: "Ɛmɔ yíyı bɛ́
ninnge'n-mɔ kʋalaa ɛwa, nán bɛ fa mín Sı awulo'n bɛ kaci gua elie lıka."
17 Mɔ Zozi hanlın ɛjɔlɛ sɔ'n yuelı'n, yí menian'n-mɔ ati kɔ kpın *Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n
lıka ɛhı asʋ:
Mín Nyanmıan, wɔ́ awulo nın anwʋn ehulo
mɔ n ne yí'n, ɔ 'ba man mın wu.
18 Ɛhı a, Zufʋ mgbain'n-mɔ nwan: "Nzu like dıɛ kpa yɛ̂ ɛ kʋala yí yɔ m'ɔ kele
kɛ ɛ le tunmin ɛ bɔ bala sʋa ɔ?"
19 Zozi nwan: "Ɛmɔ búbu sua nwannzan-nwannzan ɛhı, nan mın 'fa cıan
nsan mın si."
20 Mɔ Zozi hanlın sɔ'n, Zufʋ mgbain'n-mɔ nwan: "An! *Sua Nwannzan-
nwannzan ɛhı, mɔ b'a fa afʋɛ abulanan nʋn nsian b'a si'n, wɔ́ dıɛ, ɛ 'fa cıan
nsan kpɛ̂ ɛ si yí fʋfɔlɛ?"
21 Sua nwannzan-nwannzan'n mɔ anın Zozi lɛ kan yí ɛjɔlɛ'n y'ɔ le yí muonun
yí sʋanlan baka'n.
22 M'ɔ fi ewue nun tinngelı'n, yí menian'n-mɔ kacılı ɛjɔlɛ sɔ'n m'ɔ hanlın'n. Ɔ
man bɛ lelı *Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n nʋn mɔ Zozi hanlın'n bɛ lili.
23 Cıan dʋdʋ mɔ Zozi lili yí Zoluzalɛmʋn ɛbɛlɛ Zufʋ'n-mɔ *Pakı elie nın
anun'n, menian dɔʋn nwunlin yí asinbɛnwʋn ninnge'n m'ɔ yɔ'n, bɛ lelı yí bɛ
lili.
24 Zozi dıɛ, ɔ'a nva man yí ajʋnlın ɔ'a ndʋ man bɛ́ sʋ, ɔ sanlın kɛ ɔ sı bɛ́ ahʋnlın
nın anun ɛjɔlɛ'n kʋalaatin.
25 Ɔ mgbʋnndɛ man kɛ bɛ kan kulo sʋanlan anwʋn ɛjɔlɛ bɛ kele yí bɔbɔ, afı yí
muonun, ɔ sı menian'n-mɔ ahʋnlın nın anun ɛjɔlɛ'n kʋalaatin.

3

Zozi nʋn Ninkodɛmʋn 'ba jʋjɔ

1 Anın Zufʋ'n-mɔ kpain kʋn wɔ ɛbɛlɛ, bɛ fɛlɛ yí Ninkodɛmʋn. Ɔ di *Falisifʋɛ'n-
mɔ fâ'n bie.
2 Cıan kʋn kɔngɔɛ, ɔ kɔ a kɔ tʋ Zozi. Yí nwan: "*Labi, y'a nwun kɛ Nyanmıan
a sʋan wɔ́ sakpa kɛ ɛ bála a hehele yɛ́ ninnge. Asinbɛnwʋn ninnge'n-mɔ mɔ
ɛ yɔ'n kele kɛ Nyanmıan jin wɔ́ nzin. Afı sʋanlan mɔ Nyanmıan jin man yí
nzin'n, ɔ ngʋala man bie yɔ."
3 Ɛhı a, Zozi nwan: "Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele wɔ́ kɛ sʋanlan biala mɔ b'a
nwʋ man yí fʋfɔlɛ biekun'n, yí nyın ngʋala mmɔ man Nyanmıan Belemgbin
Mân'n."
4 Mɔ Zozi hanlın sɔ'n, Ninkodɛmʋn nwan: "Nan anın, sʋanlan mɔ ɔ'a yɔ
kpain a yue'n, ɔ 'yɔ sɛ nán b'a wʋ yí fʋfɔlɛ biekun? Asʋ ɔ kʋala kɛ ɔ sa kɔ yí
nin akunnun maan bɛ wʋ yí biekun ɔ?"

5 Zozi nwan: “Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele wɔ́ kɛ sʋanlan mɔ b'a nva man nzue nʋn Nyanmɪan Wawɛ'n b'a mman man yí ngʋan fʋfɔlɛ'n, ɔ ngʋala man kɛ ɔ kaci Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anun sʋanlan.
6 Sɛ kulo sʋanlan wʋ wɔ́ a, nwun yí kɛ ɛ di sʋanlan afilie. Yê sɛ Nyanmɪan Wawɛ'n kʋsʋ wʋ wɔ́ a, nwun yí kɛ ɛ di yí Wawɛ nun afilie'n bie.
7 Sɛ mɪɪn kan mɪn kele wɔ́ kɛ ɔ fata kɛ bɛ wʋ́ ɛmɔ kʋalaa fʋfɔlɛ biekun an, n'ɛ man ɔ sin wɔ́ nwʋn.
8 Lɪka mɔ anwʋnman'n kulo'n y'ɔ fita kɔ ɔ. Ɛ tɪ yí ngan, nan sɛ ɔ fi nin e, sɛ ɔ lɛ kɔ nin e, ɛ nzɪ man. Awɔlɛ fʋfɔlɛ'n mɔ Nyanmɪan Wawɛ'n wʋ menian'n-mɔ'n, kɛ ɔ tɪ yí nɪn anɪn.”
9 Ɛhɪ a, Ninkodɛmʋn nwan: “Anɪn ɔ 'yɔ sɛ kpa nán ɔ'a yɔ sɔ?”
10 Zozi nwan: “E! Ninkodɛmʋn, wɔ́ mɔ ɛ tɪ Izalayɛ mân nɪn asʋ kpain mɔ ɛ kekele Nyanmɪan anʋan ɛjɔlɛ'n, ɛ nzɪ man ninnge sɔ'n-mɔ ɔ?
11 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele wɔ́ kɛ yɛ lɛ kan ninnge'n-mɔ mɔ yɛ sɪ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ yɛ kele ɛmɔ, ɛsɛ yɛ lɛ di mɔ y'a nwun yí nɪn anwʋn adanzɪɛ, kʋsʋ ɛmɔ mmu man yí ananhɔlɛ.
12 Sɛ mɪn kan asɪɛ nɪn asʋ ɛwa ɛjɔlɛ mɪn kele ɛmɔ a, ɛmɔ mmu man yí ananhɔlɛ, nan sɛ mɪn kan nyanmɪansʋ ɛlɔ ɛjɔlɛ mɪn kele ɛmɔ a, ɔ 'yɔ sɛ nán ɛmɔ a le a li?
13 Sʋanlan fíí fʋlɪ man nyanmɪansʋ lé, cɛlɛ kɛ *Mân Baa'n m'ɔ fi nyanmɪansʋ ɔ'a ju asɪɛ nɪn asʋ ɛwa'n.
14 Kɛ *Moyizɪ falɪ jɛtɛ kɔkɔlɛ'n ɔ bɔlɪ owo kʋn ɔ sinnzelɪ yí baka ati ɔ kpanlanlɪn yí ɛwâ nɪn anun ɛlɔ daba'n, ɔ di kɛ bɛ fʋla Mân Baa'n kʋsʋ anwunno,
15 maan sʋanlan biala m'ɔ kɔ le yí kɔ li'n, ɔ nyan nyanmɪansʋ ngʋan m'ɔ le man ayuelɪɛ'n.”
16 Afɪ, Nyanmɪan Kpili a hulo eyuadɪ'n dede ɔ'a fa yí Bangɔlɔ'n ɔ'a hye yí maan sʋanlan biala m'ɔ kɔ le Baa sɔ'n kɔ li'n, Nyanmɪan sikpɛ'n ngun man yí, nan ɔ nyan nyanmɪansʋ ngʋan m'ɔ le man ayuelɪɛ'n.
17 Nyanmɪan Kpili a nzʋan man yí Wa'n kɛ ɔ bála a tua eyuadɪ nɪn ɛtɛ nɪn anwʋn kalɛ, nan ɔ sʋanlɪn yí kɛ ɔ bála a le yí ti ngʋan.
18 Sʋanlan m'ɔ de yí di'n, bɛ mmu man yí fʋɔ, nan sʋanlan m'ɔ nne man yí nni man'n, b'a bu yí fʋɔ dada angʋnmɪn. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ'a nne man Nyanmɪan Bangɔlɔ'n ɔ'a nni man.
19 Lɪka mɔ bɛ 'fa bɛ bu menian'n-mɔ fʋɔ'n, y'ɔ le kɛ kanlannɪɛ nɪn a a mân nɪn anun, nan kʋsʋ kɛmɔ menian'n-mɔ yɔ ɛtɛ nɪn ati, bɛ kulo awosin'n bɛ tala kanlannɪɛ'n.
20 Sʋanlan biala m'ɔ yɔ ɛtɛ'n, ɔ kpɔ kanlannɪɛ'n, ɔ nvite man nun, afɪ ɔ sulo kɛ bɛ kɔ nwun yí nyɔlɪɛ ɛtɛ'n m'ɔ yɔ'n.
21 Nan sʋanlan m'ɔ yɔ nyɔlɪɛ kpa'n, yí dɪɛ, ɔ fite kanlannɪɛ nɪn anun, ɔ man bɛ nwun yí fɔ́ʋ́n kɛ ɔ yɔ like mɔ Nyanmɪan kulo'n.

Zʋan Batisi 'ba han yí nwʋn asɪ man Zozi

22 Ɛhɪ anzin, Zozi nʋn yí menian'n-mɔ fi Zoluzalɛmʋn bɛ jasʋlɪ bɛ hɔlɪ Zude mân nɪn akunnun ɛlɔ. Ɔ nʋn bɛ́ kɔ li ɛbɛlɛ kɔ yɔ ɛlɛ nnyuan kʋn, ɔ kɔ sɔnɪn menian.
23 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anɪn Zʋan wɔ kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Ɛnʋn nɪn asʋ. Kulo sɔ'n mantan Salimʋn kulo'n. Ɛbɛlɛ lɪka'n tɪ asuma ngʋnmɪn. Menian dɔʋn kpa ba yí nwʋn ɛbɛlɛ maan ɔ sɔnɪn bɛ́.
24 Tɛmʋn sɔ nɪn anun, anɪn bɛ tʋlɪ man Zʋan fiadɪ.
25 Zufʋ'n-mɔ efian etue ebialɛ nɪn anwʋn, Zʋan menian'n-mɔ nʋn Zufʋ bian kʋn suli akpʋlʋwa kpili kpa.

26 Bɛ kɔ hɔ bɛ kɔ tʋ Zʋan, bɛ́ nwan: “*Labi, sʋanlan'n mɔ anɪn yɛ nʋn yí wɔ
asue Zuludɪn nɪn anzin ɛlɔ mɔ ɛ hanlɪn yí ɛjɔlɛ'n, sian'n, ɔ lɛ sɔnɪn menian, bɛ́
kʋalaa bɛ́ nyɪn lɛ kaci yí nwʋn.”
27 Zʋan nwan: “Like mɔ Nyanmɪan a nva a mman man sʋanlan'n, sʋanlan
ngʋala man kɛ ɔ nyan yí ɔ.
28 Ɛmɔ muonun di mín adanzɪɛ kɛ mín nwan nán *Kilisi'n y'ɔ le mín, nan
mín dɪɛ, b'a sʋan mín maan m'an li mʋa yí nyunnun.
29 Yí ti, mín dɪɛ, sʋanlan'n m'ɔ lɛ ja bala'n, n dɪ kɛ yí manngʋn m'ɔ yɔ biala
maan atɔnvɔlɛ'n yɔ kanlanman. Sɛ sʋanlan'n mɔ ɔ'a ja bala'n bɔ yí amannɪɛ kɛ
ajaa nɪn a yɔ kpa a, yí manngʋn'n di yí nwʋn fɛ kpili kpa. Mín kʋsʋ mín fɛ dɪɛ
m'ɔ kun mín'n, kɛ ɔ tɪ yí nɪn anɪn.
30 Ɛhɪ ati, ɔ di kɛ yí dunman'n fó, nán mín dɪɛ'n hán asɪ.”
31 Ɔ tɪ ananhɔlɛ, sʋanlan m'ɔ fi nyanmɪansʋ'n, ɔ tɪ kpili tala menian'n-mɔ
kʋalaatin. Sʋanlan m'ɔ fi asɪɛ nɪn asʋ ɛwa'n, anɪn ɔ tɪ asɪɛ nɪn asʋ sʋanlan, yê
asɪɛ nɪn asʋ ɛwa ɛjɔlɛ y'ɔ kan ɔ. Nan sʋanlan m'ɔ fi nyanmɪansʋ'n, ɔ tala kulo
sʋanlan biala.
32 Like mɔ ɔ'a nwun yí nyanmɪansʋ nʋn mɔ ɔ'a tɪ'n, bɛ́ nwʋn ɛjɔlɛ y'ɔ kan ɔ.
Yê yí ɛjɔlɛ m'ɔ kan'n, sʋanlan fíí nne ndʋ man nun.
33 Nan sʋanlan m'ɔ kɔ le yí nʋan ɛjɔlɛ'n kɔ li'n, anɪn sʋanlan sɔ'n lɛ kele kɛ mɔ
Nyanmɪan kan'n tɪ ananhɔlɛ sakpa.
34 Ɔ sanlɪn kɛ sʋanlan mɔ Nyanmɪan Kpili a sʋan yí'n, Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ
y'ɔ kan ɔ. Afɪ Nyanmɪan a fa yí Wawɛ nɪn a wula yí nun kpa bɔkɔɔ.
35 Sɪɛ'n kulo Baa'n, ɔ'a fa ninnge kʋalaa ɔ'a wula yí sa nun.
36 Sʋanlan m'ɔ kɔ susu yí ti kɔ gua Baa sɔ nɪn asʋ'n, ɔ le nyanmɪansʋ ngʋan'n.
Sʋanlan mɔ ɔ'a nzusu man yí ti ɔ'a gua man yí sʋ'n, ɔ nnyan man ngʋan sɔ'n
bie. Nan Nyanmɪan sikpɛ'n wɔ yí sʋ dahuu.

4

Zozi nʋn Samali balasua kʋn 'ba jʋjɔ

1 Ɛhɪ, bɛ wɔ ɛbɛlɛ a, yɛ́ Mɪn kɔ nwun nun kɛ *Falisifʋɛ'n-mɔ a tɪ yí nwʋn ɛjɔlɛ
kɛ ɔ lɛ sɔnɪn menian tala Zʋan.
2 Ɔ tɪ man kɛ yí Zozi muonun y'ɔ sɔnɪn menian'n-mɔ aho, nan yí menian'n-
mɔ yê bɛ di junman sɔ nɪn ɔ.
3 Mɔ Zozi tɪlɪ yí sɔ'n, ɔ fi Zude mân nɪn anun ɔ kɔ hɔ Galile mân nɪn anun ɛlɔ
biekun.
4 Ɔ fi Zude mɔ ɔ 'kɔ Galile'n, ɔ di kɛ ɔ sɪn Samali mân nun.
5 Ɛhɪ a, ɔ kɔ hɔ dede ɔ kɔ ju Samali kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Sisaa'n tiba, ebo'n mɔ
daba Zʋakɔbʋ falɪ manlɪn yí wa Zozɛfʋ nɪn asʋ.
6 Ebo sɔ nɪn asʋ yê sikala'n mɔ Zʋakɔbʋ funlin'n wɔ ɔ. Zozi nanndɪlɪ dede m'ɔ
juli ɛbɛlɛ'n, anɪn ɔ'a yue fɛ. Ɛhɪ, ɔ kɔ ha sikala nɪn anʋan kɔ tanlan. Yí tɛmʋn sɔ
nɪn anun, anɪn sɛnzɛ nɪn a jinlan bɛ́ ti afian.
7 Zozi tɪ ɛbɛlɛ kaan, ɔ 'nɪan an, Samali balasua kʋn fi Sisaa kɔ a, ɔ lɛ ba a sa yí
nzue. Zozi nwan: “Mín nianman bala, sa nzue kaan maan n nʋ́n.”
8 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n kʋsʋ, anɪn Zozi menian'n-mɔ a hɔ kulo ɛlɔ, bɛ lɛ kɔ a to like bɛ
'ba li.
9 Ɛhɪ a, balasua'n nwan: “E! Anianman bian, ɛ tɪ Zufʋ, mín kʋsʋ n dɪ Samali
balasua, nan ɔ yɔ sɛ mɔ ɛ lɛ sɛlɛ mín nzue'n?” M'ɔ man balasua'n lɛ kan sɔ'n,
y'ɔ le kɛ Zufʋ'n-mɔ nʋn Samali menian'n-mɔ nni man.
10 Zozi nwan: “Sɛ ɔ tɪ kɛ ɛ sɪ like'n mɔ Nyanmɪan fa ce menian, ɛsɛ sɛ ɛ sɪ
sʋanlan'n m'ɔ lɛ sɛlɛ wó nzue nɪn an, ahan wó lɪlɪ wó yê ɛ 'sɛlɛ yí maan ɔ man
wó ngʋan nzue fɛ m'ɔ nzɪsan man lé ɔ.”

11 Balasua'n tılı yí sɔ a, yí nwan: “Yɛmınlın, ɛ le man bokiti, yê sikala ɛhı kʋsʋ abʋ hɔlı, anın ninhan yê ɛ 'sa ngʋan nzue fɛ sɔ'n man mín ɔ?
12 Yɛ́ nan Zʋakɔbʋ falı sikala nzue kpa ɛhı manlın yɛ́ nán ɛnɛ bie ɔ. Yí bɔbɔ muonun, ɔ nʋn yí mma'n-mɔ, nʋn yí ayɛmʋa'n-mɔ bɛ nʋnlın nun nzue'n bie. Nan ɛ tı wɔ́ dıɛ sɛ dede mɔ ɛ 'nyan nzue biekun kpa m'ɔ tala ɛhı asʋ man yɛ́ ɔ? Ɛ jʋnlın kɛ ɛ tı kpa tala Zʋakɔbʋ ɔ?”
13 Ɛhı a, Zozi nwan: “Sʋanlan m'ɔ nʋn nzue ɛhı'n, nzuhoe 'kun yí biekun.
14 Nan sʋanlan m'ɔ kɔ nʋn nzue'n mɔ n gɔ sa n gɔ man yí'n, yí dıɛ, nzuhoe ngun man yí lé. Ɔ sanlın kɛ nzue sɔ'n mɔ n gɔ sa n gɔ man ɔ kɔ nʋn'n, ɔ 'kaci asutile mɔ nyanmıansʋ ngʋan'n fi nun fite ɔ.”
15 Ɛhı, Samali balasua'n manlın yí nʋan sʋ a, yí nwan: “Yɛmınlın, sɛ yí sɔ a, anın man mín bie n nʋ́n nán nzuhoe a ngun mín kʋ́n. Yí dıɛ anın cıan fʋfɔlɛ mın mma nza man nzue ɛwa kʋ́n.”
16 Zozi nwan: “Balasua, kɔ fɛlɛ wɔ́ hun, ɛ nʋn yí bɛ bála ɛwa.”
17 Zozi hanlın sɔ a, balasua'n nwan: “N nja man bian.”
Ɛhı a, Zozi nwan: “Sɛ ɛ se kɛ ɛ ja man bian an, ɔ tı fʋ́ʋ́n.
18 Afı mín sı kɛ a ja mmelenzua ngʋkʋn nnun a yila, yê nunhan'n kʋsʋ mɔ ɛ nʋn yí bɛ wɔ ɛbɛlɛ'n, ɔ jalı man wɔ́. Sakpa, a han ananhɔlɛ.”
19 Mɔ Zozi hanlın ɛhı'n, balasua'n nwan: “Yɛmınlın, m'an nwun kɛ ɛ tı Nyanmıan kpɔmanfʋɛ sakpa.
20 Yɛ́ nan-mɔ sʋlı Nyanmıan bʋka ɛhı asʋ, kʋsʋ ɛmɔ Zufʋ'n-mɔ dıɛ, ɛmɔ nwan lıka m'ɔ fata kɛ bɛ sʋ Nyanmıan'n y'ɔ le Zoluzalɛmʋn.”
21 Zozi nwan: “Balasua, de di kɛ ɔ 'ba ju mɛlɛ bie, ɛmɔ ngɔ sʋ man Sıɛ'n bʋka ɛhı asʋ kʋ́n, ɔ nʋn Zoluzalɛmʋn kʋsʋ kʋ́n.
22 Ɛmɔ Samali amma, ɛmɔ lɛ sʋ Nyanmıan, kʋsʋ ɛmɔ nzı man yí. Nan yɛ́ Zufʋ'n-mɔ, yɛ́ dıɛ, yɛ sı yí. Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan nanndı Zufʋ'n-mɔ asʋ yê ɔ de eyuadı nın ati ngʋan ɔ.
23 Nwun yí kɛ mɛlɛ bie lɛ ba, mɛlɛ sɔ nın a ju a yue bɔbɔ, mɔ bɛ́ mɔ bɛ sʋ Sıɛ'n kpa'n, bɛ 'sʋ yí wawɛ nun nʋn ananhɔlɛ nun. Ɔ sanlın kɛ sɔ menian'n-mɔ yê Sıɛ'n lɛ kpʋnndɛ ɔ.
24 Nyanmıan Kpili tı wawɛ. Yí ti, bɛ́ mɔ bɛ sʋ yí'n, ɔ fata kɛ bɛ sʋ yí wawɛ nun nʋn ananhɔlɛ nun.”
25 Zozi hanlın ɛhı a, balasua'n nwan: “Mín dıɛ, mın sı kɛ *Mesi'n, (defʋɛ'n mɔ *gɛlɛkı anıɛ nın anun bɛ fɛlɛ yí *Kilisi'n), ɔ 'ba a. Nan sɛ ɔ ba a, ɔ 'ba hehele yɛ́ ninnge'n kʋalaatin.”
26 Zozi nwan: “Kilisi'n y'ɔ le mín, mín mɔ mın kan ɛjɔlɛ'n mın kele wɔ́ ɛwa'n.”
27 Kɛ Zozi anʋan 'tɔ ala, yí menian'n-mɔ kɔ ju ɛbɛlɛ. Mɔ bɛ nwunlin kɛ ɔ nʋn balasua'n lɛ jʋjɔ'n, ɔ kɔ sin bɛ́ nwʋn kpa. Kʋsʋ bɛ́ bie fíí a ngʋala man yí bisa kɛ: “Ɛ 'se bala'n sɛ?” Anaan: “Nzu ɛjɔlɛ dıɛ yê ɛ lɛ kan kele yí ɔ?”
28 Ɛhı a, balasua'n kɔ yaci yí bua nın ɛbɛlɛ ɔ kɔ hɔ kulo. Ɔ kɔ hɔ kɔ bɔ kulo mma'n-mɔ amannıɛ.
29 Yí nwan: “Ebia-mɔ, ɛmɔ bála a nıan, bian kʋn jin yɛ́ nan Zʋakɔbʋ sikala nın asʋ ɛlɔ. Ɔ'a han mín ninnge'n mɔ mın yɔ'n kʋalaa anwʋn ɛjɔlɛ ɔ'a hele mín. Asʋ bian sɔ'n, nán Kilisi nın ɔ?”
30 Ɛhı a, bɛ́ mɔ bɛ tılı ɛjɔlɛ sɔ'n kʋalaa, bɛ fi kulo ɛbɛlɛ bɛ kɔ kpʋ Zozi.
31 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n kʋsʋ, mɔ bala'n hɔlı kulo ɔ 'kɔ a bɔ kpayɛ'n, Zozi menian'n-mɔ fɛlɛlı yí a, bɛ́ nwan: “*Labi, di like!”
32 Zozi nwan: “N ne mín alıɛ kʋn mɔ mın di ɔ, alıɛ sɔ'n, ɛmɔ nzı man yí.”
33 Yí menian'n-mɔ tılı yí sɔ a, bɛ kɔ bisa bisa bɛ́ nwʋn kɛ: “Asʋ sʋanlan bie a bɛlɛ yí like a li ɔ?”

34 Ɛhı a, Zozi nwan: “Mín alıɛ'n mɔ mın di'n y'ɔ le junman'n mɔ mín Sı sʋanlın
mín kɛ m mála n ní'n. Ɔ tı kpa kɛ mın yɔ yí ehulo like, yí ti, junman'n m'ɔ falı
manlın mín'n, ɔ fata kɛ mın di yí kʋalaa maan ɔ yue.
35 Ɛmɔ dıɛ, ɛmɔ nwan bɛ gua bɛ́ ninnge nın an, ɔ di sala nnan nán b'a tı. Ɔ
tı man sɔ? Nan mín dıɛ, mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ ɛmɔ tʋ́ bɛ́ nyın bɛ nían ebo
ɛhı-mɔ, sʋ ninnge'n-mɔ kʋalaa a tin, bɛ́ ɛtıɛ a ju.
36 Sʋanlan'n m'ɔ lɛ tı ebo'n, b'a bɔ yí bʋ bɛ lɛ tua yí kalɛ dada angʋnmın. Ebo
nın asʋ ninnge'n mɔ bɛ lɛ hohuan yí nʋan nán ɔ'a nzɛcı man'n, ɔ tı kɛ menian
mɔ bɛ lɛ fɛlɛ bɛ́ maan bɛ nyan nyanmıansʋ ngʋan m'ɔ le man ayuelıɛ'n. Ɔ man
sʋanlan'n m'ɔ yɔlı ebo'n, ɔ nʋn sʋanlan'n m'ɔ lɛ tı'n, bɛ́ munnyuan bɛ di fɛ kʋn.
37 Bɛ kan kɛ: ‘Sʋanlan kʋn yɔ ebo nán sʋanlan fʋfɔlɛ a tı.’ Ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ tı
ananhɔlɛ.
38 Nan mín dıɛ, mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ, nán ɛmɔ yê b'a li ebo nın asʋ
junman ɔ, menian nvʋfɔlɛ yê b'a li sʋ junman ɔ. Nan m'an sʋan ɛmɔ kɛ ɛmɔ
hɔ́ fá sʋ alıɛ.”
39 Ɔ nʋn Zozi anʋan mɔ ɔ 'tɔ ala, Samali menian'n-mɔ kɔ fite fite ɛbɛlɛ. Kɛmɔ
balasua'n hanlın kɛ Zozi a han yí ninnge'n m'ɔ yɔ'n kʋalaa anwʋn ɛjɔlɛ ɔ a hele
yí'n, ɔ man Samali kulo nın asʋ menian dɔʋn lelı Zozi lili.
40 Ɛhı ati, mɔ Samali menian'n-mɔ walı Zozi anwʋn ɛbɛlɛ'n, bɛ bʋtʋlı yí kɛ
ɔ tánlan bɛ́ nwʋn ɛbɛlɛ kaan. Mɔ bɛ hanlın sɔ'n, Zozi nʋn bɛ́ ngɔ su yí nwʋn
akpʋlʋwa, ɔ kɔ li ɛlɛ nnyuan bɛ́ nwʋn ɛbɛlɛ.
41 Ɔ fi ɛjɔlɛ'n mɔ yí muonun ɔ lɛ kan nın ati, ɔ man mmiekun-mɔ dɔʋn kɔ le yí
kɔ li.
42 Mɔ bɛ tılı ɛjɔlɛ'n mɔ Zozi lɛ kan'n, bɛ kpɛlı bɛ́ nyın balasua nın anwʋn ɛlɔ
a, bɛ́ nwan: “Sian dıɛ, nán wɔ́ ɛjɔlɛ'n mɔ ɛ hanlın nın ati y'ɔ man y'a le y'a li
ɔ, nan yɛ́ muonun y'a tı yí nʋan nun ɛjɔlɛ. Y'a nwun yí ananhɔlɛ kɛ ɔ tı mân'n
Ngʋandefʋɛ sakpa.”

Zozi 'ba man abılıba kpili kʋn awa nın anwʋn sa

43 Ɛhı, Zozi kɔ li cıan nnyuan Sisaa ɛbɛlɛ, ɔ kɔ tu yí bʋ kɔ hɔ Galile mân nun.
44 Zozi muonun fa kan kɛ, “Nyanmıan *kpɔmanfʋɛ biala le man anyınnzɔ yí
muonun yí kulo.”
45 Nan kʋsʋ, sian'n m'ɔ hɔlı juli Galile'n, ɛlɔ menian'n-mɔ sɔlı yí nun
kanlanman. Ɔ sanlın kɛ mɔ bɛ 'di Zufʋ'n-mɔ fɛtı'n mɔ bɛ fɛlɛ yí *Pakı'n wɔ
Zoluzalɛmʋn'n, bɛ́ mɔ bɛ hɔlı ɛlɔ'n, bɛ nwunlin ninnge'n kʋalaa mɔ Zozi yɔlı
yí fɛtı nın anun'n.
46 Mɔ Zozi juli Galile mân nın anun'n, ɔ hɔlı Kana kulo nın asʋ ɛlɔ biekun,
lıka m'ɔ falı nzue kacili nzan'n. Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın bian kʋn wɔ Kapɛɛnawɔmʋn
kulo nın asʋ. Bian sɔ'n tı Galile mân nın asʋ belemgbin nın abılıba kpili kʋn.
Yí wa belenzua kʋn a fʋkɛ.
47 Mɔ abılıba sɔ'n tılı kɛ Zozi fi Zude ɔ'a a Galile'n, ɔ kɔ a kɔ tʋ Zozi Kana ɛbɛlɛ.
Ɔ kɔ sɛlɛ yí kɛ yí wa'n ka kaan wu, yí ti ɔ bála nán ɔ mán yí nwʋn sá.
48 M'ɔ hanlın sɔ'n, Zozi nwan: “Ɛmɔ dıɛ b'a nnwun man asinbɛnwʋn ninnge
ɔ nʋn nzɔlɛ angʋnmın an, ɛmɔ nne nni man.”
49 Bian'n nwan: “Yɛ́ Mın ajo! Man yɛ hɔ́, sɛ a mma man an, mín wa'n 'ba
wu.”
50 Ɛhı a, Zozi nwan: “Kɔ awulo! Nán wɔ́ wa nın anwʋn a sa.” Bian'n kɔ le
Zozi anʋan ɛjɔlɛ sɔ'n m'ɔ hanlın'n kɔ li. Ɔ kɔ sa kɔ hɔ awulo.
51 Mɔ ɔ 'kɔ'n, ɔ nʋn yí ngʋa'n-mɔ kɔ yia. Bɛ́ nwan: “Yɛ́ mın, wɔ́ wa nın anwʋn
a sa!”
52 Ɛjɔlɛ'n kɔ sin bian nın anwʋn, yí nwan: “E! Anın dɔɛ benin asʋ yê yí nwʋn
salı ɔ?”

Ngʋa'n-mɔ nwan: “Anǘnman eyua kɔ yɔ dɔɛ kʋn yê ebunnun'n fi yí nwʋn tuli ɔ.”
53 Ɛhɪ, bian'n nwunlin kɛ dɔɛ'n mɔ Zozi hanlɪn kɛ: “Kɔ awulo nán wó wa nɪn anwʋn a sa.” Dɔɛ sɔ nɪn asʋ yê yí wa nɪn anwʋn salɪ ɔ. Ɔ fi mɛlɛ sɔ'n, ɔ nʋn yí awulo amma'n-mɔ kʋalaa bɛ kɔ le Zozi bɛ kɔ li.
54 Kɛ Zozi fi Zude mân nun ɔ salɪ walɪ Galile mân nun'n, yí kpê nnyuan asʋ m'ɔ yɔ asinbɛnwʋn like m'ɔ tɪ nzɔlɛ nɪn anɪn.

5

Zozi 'ba man bubuluwafʋɛ kʋn anwʋn sa

1 Ɛhɪ anzin, cɪan kʋn anɪn Zufʋ'n-mɔ lɛ di bé fɛtɪ bie Zoluzalɛmʋn ɛlɔ. Zozi kɔ hɔ bie.
2 Zoluzalɛmʋn kulo'n, b'a le yí nwʋn. Yí nwʋn anʋan'n kʋn li Mmʋa Anʋan. Anɪn nzubula kʋn wɔ mmʋa anʋan sɔ nɪn anwʋn ɛbɛlɛ. Nzubula sɔ'n bɛ fɛlɛ yí *ebele anɪɛ nɪn anun Betesada. B'a sisi yí nwʋn abalanda nnun (m'ɔ tɔ sʋ nnun'n ce nzubula nɪn anun nnyuan).
3 Nwuluwafʋɛ dɔʋn kpa lɪla abalanda sɔ'n-mɔ anun. Anyɪnsinlinwafʋɛ, nʋn bé mɔ bɛ tia bɛ tɔ sʋ, nʋn bubuluwafʋɛ, bé kʋalaa bɛ lɪla ɛbɛlɛ. (Bɛ lɛ nwʋnndɛ kɛ nzubula'n bó mgbaha.
4 Ɔ sanlɪn kɛ ɔ ju mɛlɛ'n bie a, nyanmɪansʋ bɔfʋɛ kʋn ju nzue nɪn anun ɔ bɔ yí mgbaha. Sɛ ɔ yɔ sɔ a, wuluwafʋɛ m'ɔ kɔ li mʋa kɔ tɔ nun'n, anɪn yí nwʋn a sa.)
5 Nwuluwafʋɛ sɔ'n-mɔ anun kʋn wɔ ɛbɛlɛ, ewue a bɔ yí dede afʋɛ abulasan nʋn mɔcʋɛ.
6 Zozi nɪan yí nna m'ɔ la nɪn an, anɪn ɔ'a nwun kɛ ewue'n bɔlɪ yí nán ɛnɛ bie ɔ. Ɛhɪ a, ɔ kɔ bisa yí kɛ: “Ɛ kulo kɛ wó nwʋn sa ɔ?”
7 Wuluwafʋɛ'n nwan: “Yɛmɪnlɪn, mɪn kulo kɛ mín nwʋn sa o, nan kʋsʋ n ne man sʋanlan fíí mɔ sɛ nzue'n bɔ mgbaha a, ɔ fa mín tʋ nun ɔ. Ɔ nʋn mɔ mɪn 'yɔ dede mɪn 'kɔ a tɔ nun'n, anɪn sʋanlan fʋfɔlɛ a li mʋa a tɔ nun.”
8 Zozi nwan: “Jasʋ, fa wó ɛbɛɛ'n, nanndɪ kɔ.”
9 Ɛbɛlɛ ala, bian nɪn anwʋn kɔ sa. Ɔ nɪanlɪn ɛbɛlɛ ɔ falɪ yí ɛbɛɛ nɪn ala, ɔ lɛ nanndɪ kɔ.
Zufʋ'n-mɔ *ɛnwʋnmɪan ele cɪan nɪn anun yê Zozi yɔlɪ like sɔ nɪn ɔ.
10 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, Zufʋ mgbain'n-mɔ kɔ han kɔ hele bian'n mɔ yí nwʋn a sa'n kɛ: “Ɛnɛ tɪ ɛnwʋnmɪan ele cɪan, mala'n ngele man kɛ ɛ súa wó ɛbɛɛ nɪn ɛnɛ. A tʋn mala.”
11 Bian'n nwan: “Sʋanlan'n mɔ ɔ'a man mín nwʋn a sa'n, yí nwan n jásʋ n vá mín ɛbɛɛ'n, n nánndɪ n gó.”
12 Bé nwan: “Nwan yê ɔ selɪ wó kɛ ɛ fá wó ɛbɛɛ'n ɛ nánndɪ'n?”
13 Bian'n nnwun man sʋanlan ɛhɔlɛ kʋn'n m'ɔ manlɪn yí nwʋn salɪ'n, ɔ sanlɪn kɛ menian sʋnlɪn ɛbɛlɛ nɪn ati, Zozi kɔ jasʋ ɛbɛlɛ.
14 Ɛhɪ anzin, Zozi nʋn yí kɔ yia Nyanmɪan awulo nɪn anun. Yí nwan: “Nɪan, sian dɪɛ, wó nwʋn a sa, yí ti n'ɛ yɔ ɛtɛ fíí kón nán munnzue m'ɔ tala ɛhɪnlɪnka a ndʋ man wó.”
15 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ'n, bian'n kɔ hɔ kɔ tʋ Zufʋ mgbain'n-mɔ ɔ kɔ han kɔ hele bé kɛ Zozi y'ɔ manlɪn yí nwʋn salɪ ɔ.
16 Ɔ fi mɛlɛ sɔ'n yê Zufʋ mgbain'n-mɔ mantanlɪn Zozi ɛjɪjɪɛ ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ ɛnwʋnmɪan ele cɪan yê Zozi yɔ ninnge sɔ'n-mɔ ɔ.
17 Nan m'ɔ yɔlɪ sɔ'n, Zozi kɔ han kɔ hele bé kɛ: “Ɛnɛ nʋn ɛnɛ, mín Sɪ tɛ di junman, mín kʋsʋ, mín sa wɔ junman nwʋn.”
18 Ɛjɔlɛ kpɔlɛ kʋnmgba ɛhɪ m'ɔ hanlɪn nɪn ati, sian dɪɛ anɪn ehuan bɔbɔ yê Zufʋ'n-mɔ kpʋnndɛ kɛ bɛ kun yí ɔ. Nán like'n mɔ ɔ'a yɔ yí ɛnwʋnmɪan ele cɪan kʋnmgba nɪn ala ati ɔ, nan ɛsɛ ɔ'a han kɛ yí Sɪ y'ɔ le Nyanmɪan. Anɪn ɔ tɪ kɛ ɔ lɛ kele yí nwʋn kɛ ɔ nʋn Nyanmɪan sɛ.

Zozi 'ba han yí tunmin nɪn anwʋn ɛjɔlɛ

19 Zozi kɔ han kɔ hele Zufʋ mgbain'n-mɔ kɛ: "Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele
ɛmɔ kɛ Baa'n, ɔ mmɔ man yí ti anun ɔ nyɔ man like fíí. Like m'ɔ kɔ nwun kɛ
Sɪɛ'n lɛ yɔ'n, yí bie y'ɔ yɔ ɔ. Like biala mɔ Sɪɛ'n yɔ'n, Baa'n kʋsʋ yɔ bie.
20 Ɔ sanlɪn kɛ Sɪɛ'n kulo Baa'n yê ɔ'a hele yí ninnge'n-mɔ kʋalaatin mɔ yí
muonun ɔ yɔ'n. Sɪɛ'n 'ba fa ninnge mgbili mmiekun-mɔ mɔ bɛ tala ɛhɪka maan
ɔ yɔ. Sian'n, ɔ 'ba sin ɛmɔ anwʋn.
21 Nan kɛ menian'n-mɔ wu a, Sɪɛ'n tinnge bɛ́ ɔ man bɛ nyan ngʋan'n, yí sɔ
kʋsʋ ala, sʋanlan mɔ Baa'n kulo kɛ ɔ nyan ngʋan'n, ɔ 'nyan ngʋan.
22 Yê Sɪɛ'n mmua man sʋanlan fíí ndɛɛ. Nan ɔ'a man Baa'n tunmin kɛ ɔ búa
menian'n-mɔ ndɛɛ
23 nán menian'n-mɔ kʋalaa anyɪn a sɔ Baa'n kɛ bɛ́ nyɪn sɔ Sɪɛ'n. Sʋanlan mɔ
yí nyɪn nzɔ man Baa'n, anɪn yí nyɪn nzɔ man Sɪɛ'n m'ɔ sʋanlɪn Baa'n.
24 "Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ sʋanlan biala m'ɔ tie mín ɛjɔlɛ'n mɔ
ɛsɛ ɔ de sʋanlan'n mɔ ɔ'a sʋan mín'n di'n, sʋanlan sɔ'n, anɪn ɔ le nyanmɪansʋ
ngʋan'n. Bɛ mmu man yí fʋɔ kʋ́n. Ɔ fi ewue nun ɔ'a fite ngʋan nun.
25 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ mɛlɛ'n lɛ ba, mɛlɛ sɔ nɪn a ju bɔbɔ,
mɔ bɛ́ mɔ b'a wu'n, bɛ 'ba tɪ Nyanmɪan Awa nɪn anɪn'n. Nan bɛ́ mɔ bɛ kɔ tɪ yí
nɪn'n, bɛ 'nyan nyanmɪansʋ ngʋan'n.
26 Kɛmɔ Sɪɛ'n muonun tɪ ngʋan baka'n, ɔ'a man yí Wa'n kʋsʋ a kaci ngʋan
baka.
27 Ɔ'a man Baa'n tunmin kɛ ɔ búa menian'n-mɔ ndɛɛ, ɔ sanlɪn kɛ ɔ tɪ *Mân
Baa.
28 Nán bɛ man ɛhɪ sin bɛ́ nwʋn. Ɔ sanlɪn kɛ mɛlɛ'n lɛ ba mɔ bɛ́ mɔ b'a wu'n,
bɛ 'ba tɪ yí nɪn'n bɛ fi bɛ́ sɛka'n-mɔ anun bɛ fite fite.
29 Bɛ́ mɔ bɛ bɔlɪ bala kpa'n, bɛ fi ewue nun bɛ 'tinnge bɛ nyan nyanmɪansʋ
ngʋan m'ɔ le man ayuelɪɛ'n. Nan bɛ́ mɔ bɛ bɔlɪ bala ɛtɛ'n, bɛ fi ewue nun bɛ
'tinnge bɛ tua bɛ́ nyɔlɪɛ ɛtɛ nɪn anwʋn kalɛ.
30 Mɪn mmɔ man mín ti anun mɪn nyɔ man like fíí, yê mín ndɛɛ'n mɔ mɪn
bua'n kʋsʋ, mɔ Nyanmɪan nwan m múa'n yê mɪn 'bua ɔ. Mín ndɛɛ ebua'n tɪ
fʋ́ʋ́n, ɔ sanlɪn kɛ mɪn mgbʋnndɛ man mɔ mín muonun mɪn kulo. Sʋanlan'n
m'ɔ sʋanlɪn mín'n, m'ɔ kulo'n yê mɪn yɔ ɔ.

Ninnge mɔ bɛ di Zozi tunmin nɪn anwʋn adanzɪɛ'n

31 "Sɛ ɔ tɪ kɛ mín ngʋnmɪn yê mɪɪn di mín muonun mín nwʋn adanzɪɛ a, ahan
mɔ mɪɪn kan'n, mɪn kʋala mɪn se kɛ nán bɛ bu yí ananhɔlɛ.
32 Nan sʋanlan fʋfɔlɛ y'ɔ di mín nwʋn adanzɪɛ ɔ. Yê mɪn sɪ kɛ mín nwʋn ɛjɔlɛ'n
m'ɔ hanlɪn'n tɪ ananhɔlɛ.
33 Ɛmɔ yɪlɪ menian bɛ hɔlɪ *Zʋan anwʋn ɛlɔ, yí kʋsʋ ɔ lili ananhɔlɛ nɪn anwʋn
adanzɪɛ.
34 Mín dɪɛ, mɪn mgbʋnndɛ man kɛ sʋanlan lí mín nwʋn adanzɪɛ. Nan mɪɪn
kan ninnge sɔ'n-mɔ anwʋn ɛjɔlɛ mɪn kele ɛmɔ maan ɛmɔ nyan ngʋan.
35 Anɪn Zʋan tɪ kɛ kanlannɪɛ mɔ b'a sɔ m'ɔ lɛ ta ɔ. Ɛmɔ hulolɪ kɛ bɛ 'tanlan yí
jawe nɪn anun nán bɛ di fɛ mɛlɛ kaan.
36 Nan mín dɪɛ, n ne adanzɪɛ kʋn biekun m'ɔ tala mɔ Zʋan lili'n. Junman'n
mɔ Sɪɛ nɪn a fa a man mín kɛ n ní mɔ mɪɪn di'n, junman sɔ'n bɔbɔ di mín adanzɪɛ
kɛ Sɪɛ'n yê ɔ'a sʋan mín ɔ.
37 Yê Sɪɛ'n kʋsʋ mɔ ɔ'a sʋan mín'n, ɔ di mín nwʋn adanzɪɛ. Ɛmɔ tɪlɪ man yí
nɪn'n lé, ɛsɛ ɛmɔ nwunlin man yí nwʋn lé.
38 Kɛmɔ ɛmɔ nne man sʋanlan'n mɔ Sɪɛ'n sʋanlɪn yí'n nni man'n, ɔ man ɛmɔ
nva man yí ɛjɔlɛ'n bɛ nzie man.

39 Ɛmɔ suan Nyanmɪan *Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n sɛlɛ, afɪ ɛmɔ jʋnlɪn kɛ nun yê ɛmɔ 'nyan
nyanmɪansʋ ngʋan nɪn ɔ. Ɔ tɪ ananhɔlɛ. Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kʋsʋ, mín nwʋn ɛjɔlɛ y'ɔ
kan ɔ.
40 Nan kʋsʋ ɛmɔ ngulo man kɛ bɛ ba mín nwʋn nán bɛ nyan ngʋan.
41 "Mɪn mgbʋnndɛ man kɛ sʋanlan bó mín dunman kpa.
42 Afɪ mɪn sɪ ɛmɔ, mɪn sɪ kɛ ɛmɔ ngulo man Nyanmɪan.
43 Mín Sɪ yê ɔ'a sʋan mín maan m'an a ɔ. Kʋsʋ ɛmɔ ngulo man kɛ bɛ de mín.
Nan kʋsʋ sɛ sʋanlan bie bɔ yí ti anun ba a, yí dɪɛ ɛmɔ de yí.
44 Ɛmɔ ngulo man kɛ Nyanmɪan angʋnmɪn cein yí ɛmɔ ayɛ. Nan ɛmɔ kulo kɛ
ɛmɔ muonun yɪ bé nwʋn ayɛ. Ɔ 'yɔ sɛ nán ɛmɔ a le mín a li?
45 Nan kʋsʋ, ɛmɔ nán bɛ jʋnlɪn kɛ mɪn 'ba bu ɛmɔ fʋɔ wɔ mín Sɪ anyunnun.
Nan *Moyizɪ mɔ ɛmɔ a susu bɛ ti b'a gua yí sʋ'n, yí yê ɔ 'bu ɛmɔ fʋɔ ɔ.
46 Afɪ sɛ ɔ tɪ kɛ ɛmɔ lelɪ *Moyizɪ lili sakpa a, ahan ɛmɔ 'de mín kʋsʋ bɛ di. Ɔ
sanlɪn kɛ mín nwʋn ɛjɔlɛ yê *Moyizɪ hɛlɛlɪ ɔ.
47 Nan sɛ ɛmɔ nne man ɛjɔlɛ'n mɔ Moyizɪ a hɛlɛ'n nni man an, ɔ 'yɔ sɛ nán ɛmɔ
a le mín ɛjɔlɛ nɪn a li?"

6

Zozi 'ba fa kpaʋn nnun nʋn ejue nnyuan

man menian akpɪ nnun di
(Matie 14.13-21, Maakɪ 6.30-44, Luku 9.10-17)

1 Ɛhɪ anzin, Zozi kɔ sa kɔ hɔ Galile mân nɪn anun ɛlɔ. Cɪan kʋn ɔ kɔ kpɛ Galile
asue kpili'n mɔ bɛ fɛlɛ yí biekun kɛ *Tibeliadɪ'n, ɔ kɔ hɔ yí nzin ɛlɔ.
2 Menian dɔʋn kpa kɔ si yí sʋ, ɔ sanlɪn kɛ bɛ nwunlin asinbɛnwʋn ninnge m'ɔ
yɔlɪ manlɪn nwuluwafʋɛ'n-mɔ anwʋn salɪ'n.
3 Zozi nʋn yí menian'n-mɔ kɔ fʋ kɔ tanlan bʋka kʋn asʋ.
4 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anɪn Zufʋ'n-mɔ *Pakɪ elie'n ka kaan ju biekun.
5 Ɛhɪ a, bɛ tɪ ɛbɛlɛ kaan mɔ ɔ 'kɔ bie'n, Zozi 'tʋ yí nyɪn nɪan an, menian dɔʋn
kpa lɛ ba yí nwʋn, nán ɔ'a bisa Filipʋ kɛ: "Filipʋ, ninhan yê yɛ 'nyan like yɛ to
yɛ man menian nwala ɛhɪ di ɔ?"
6 Ɔ 'kan sɔ nán ɔ nɪan mɔ Filipʋ 'ba bua'n. Ɔ sanlɪn kɛ yí muonun ɔ sɪ like mɔ
ɔ 'ba yɔ ɔ.
7 Filipʋ nwan: "Sɛ bɔbɔ yɛ fa jɛtɛ fufue mma ɛya nnyuan yɛ to kpaʋn an, ɔ
nza man fíí mɔ bé nun kʋn biala nyan sin kaan sʋa di ɔ."
8 M'ɔ Filipʋ anʋan tɔlɪ'n, Zozi menian'n-mɔ anun kʋn, bɛ fɛlɛ yí Andele m'ɔ tɪ
Simʋn Pɪɛlɪ anianman'n nwan:
9 "Kpafɛlɛ kaan kʋn wɔ ɛwa, ɔ le *ɔlɪzʋ kpaʋn nnun nʋn ejue nnyuan. Nan
kʋsʋ menian nwala ɛhɪ, nzukɛ yê ɔ 'sa yí yɔ ɔ?"
10 Zozi nwan: "Ɛmɔ mán menian'n-mɔ kʋalaa tétanlan asɪ." Lɪka sɔ'n tɪ tɛtɛlɛ
kpa, ndile dɔʋn kʋsʋ wɔ ɛbɛlɛ. Mɔ Zozi hanlɪn sɔ'n, bé kʋalaa bɛ kɔ tɛtanlan asɪ.
Bé mɔ bɛ walɪ ɛbɛlɛ'n, mmelenzua mɔ bɛ wɔ bé nun'n, bɛ ju kɔ yɔ akpɪɪ nnun.
11 Zozi kɔ fa kpaʋn nnun'n ɔ kɔ la Nyanmɪan asɪ ɔ kɔ hye kɔ man bé. Ɛsɛ ɔ kɔ
fa ejue nnyuan'n ɔ kɔ la Nyanmɪan asɪ biekun ɔ kɔ hye kɔ man bé. Sʋanlan kʋn
biala nyanlɪn mɔ yí kunnun jɔ yí nwʋn ɔ lili.
12 Mɔ bé kʋalaa bɛ yuelɪ didi'n, Zozi kɔ han kɔ hele yí menian'n-mɔ kɛ: "Ɛmɔ
sísa yí bʋ'n mɔ ɔ'a ha'n, nán bɛ ju fíí bɛ tʋ."
13 Ɔlɪzʋ kpaʋn nnun'n, bɛ lili dede m'ɔ halɪ yí bʋ mɔ Zozi menian'n-mɔ sɪsalɪ'n,
ɔ tɪ ece mma bulu nʋn nnyuan.
14 Mɔ menian'n-mɔ nwunlin asinbɛnwʋn like'n mɔ Zozi yɔlɪ'n, bé nwan:
"Nyanmɪan *kpɔmanfʋɛ'n mɔ bɛ kan kɛ ɔ lɛ ba'n, sakpa, yí y'ɔ le bian ɛhɪka."

15 Mɔ Zozi nwunlin kɛ bɛ 'kpʋnndɛ bɛ fa yí bɛ sie bɛ́ belemgbin'n, yí ngʋnmɪn
ɔ tɪlɪ yí nwʋn ɔ hɔlɪ bʋka nɪn asʋ ɛlɔ biekun.

Zozi 'ba nanndɪ Galile asue nɪn anyɪnsʋ
(Matie 14.22-33, Maakɪ 6.45-52)

16 Mɔ alíɛ'n tɔlɪ nun'n, Zozi menian'n-mɔ hɔlɪ asue nɪn anʋan ɛlɔ.
17 Bɛ kɔ fʋ ɛlɛɛ kʋn anun bɛ lɛ kpɛ asue'n bɛ kɔ Kapɛɛnawɔmʋn kulo nɪn asʋ.
Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anɪn alíɛ nɪn a muan sʋ a yue, kʋsʋ Zozi a mma ndʋ man bɛ́.
18 Anɪn asutue kʋsʋ lɛ tu sɛlɛ kpa.
19 Bɛ hanlɪn ɛlɛɛ'n bɛ hɔlɪ dede kɔ yɔ cilo nnun anaan nsian'n, anɪn Zozi
nanndɪ asue nɪn anyɪnsʋ ɔ lɛ ba bɛ́ nwʋn ɛbɛlɛ. Ɛbɛlɛ ala, esulo kɔ han bɛ́, bɛ
jʋnlɪn kɛ like bie ɔ.
20 Nan m'ɔ walɪ dede m'ɔ ka kaan tʋ bɛ́'n, yí nwan: "Mín ɔ, nán bɛ sulo."
21 Sian'n m'ɔ hanlɪn sɔ'n, anɪn bɛ kulo kɛ bɛ fa yí ɛlɛɛ nɪn anun. Ɛbɛlɛ ala, bɛ
kɔ si asɪ, bɛ kɔ ju lɪka mɔ bɛ lɛ kɔ'n.
22 Ɛhɪ, meninsʋnman'n mɔ bɛ halɪ asue nɪn anzin ɛlɔ'n nwunlin kɛ mɛlɛ mɔ
Zozi menian'n-mɔ 'kpɛ asue'n, anɪn ɛlɛɛ kʋnmgba cein yɛ̂ ɔ si ɛbɛlɛ ɔ. Bɛ sɪ kɛ
Zozi a nvʋ man nun bie, yí menian'n-mɔ angʋnmɪn ala yɛ̂ bɛ fʋlɪ nun bɛ hɔlɪ ɔ.
Kʋsʋ mɔ alíɛ hɪnlɪn'n, meninsʋnman'n 'ba ju a, anɪn Zozi nnʋn man ɛbɛlɛ.
23 Ɛlɛɛ mmie-mɔ kʋsʋ fi Tibeliadɪ kulo nɪn asʋ, bɛ kɔ a kɔ sisi m'ɔ mantan lɪka
mɔ yɛ́ Mɪn lalɪ Nyanmɪan asɪ, ɔ falɪ kpaʋn'n manlɪn meninsʋnman'n lili'n.
24 Nan mɔ meninsʋnman'n nwunlin kɛ Zozi nʋn yí menian'n-mɔ nnʋn man
ɛbɛlɛ'n, bɛ́ kʋsʋ bɛ kɔ fa ɛlɛɛ sɔ'n-mɔ bɛ kɔ hɔ Zozi ɛkpʋnndɛ Kapɛɛnawɔmʋn.

Zozi yɛ̂ ɔ tɪ kpaʋn m'ɔ man

bɛ nyan nyanmɪansʋ ngʋan nɪn ɔ

25 Menian'n-mɔ kɔ hɔ kɔ tʋ Zozi asue nɪn ebue kʋn ɛlɔ Kapɛɛnawɔmʋn kulo
nɪn asʋ, bɛ́ nwan: "Labi, ɛ juli ɛwa cɪan benin?"
26 Zozi nwan: "Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ nán kɛ asinbɛnwʋn
ninnge'n mɔ ɛmɔ tɪ yí bʋ nɪn ati yɛ̂ ɛmɔ lɛ kpʋnndɛ mín ɔ. Nan kpaʋn'n mɔ ɛmɔ
a li dede bɛ́ kʋ a yi'n, yí ti yɛ̂ ɛmɔ lɛ kpʋnndɛ mín ɔ.
27 Alɪɛ'n m'ɔ sɛcɪ'n, ɛmɔ nán bɛ di yí nwʋn junman. Nan ɛmɔ lí alɪɛ'n m'ɔ man
bɛ nyan ngʋan m'ɔ le man ayuelɪɛ nɪn anwʋn junman. Alɪɛ sɔ'n, *Mân Baa'n yɛ̂
ɔ fa man ɔ. Yí yɛ̂ Sɪɛ Nyanmɪan Kpili a man yí atɪn kɛ ɔ fá alɪɛ sɔ'n mán mân nɪn
ɔ."
28 Bɛ́ nwan: "Nzu yɛ̂ yɛ 'yɔ nán y'a li junman mɔ Nyanmɪan kulo ɔ?"
29 Zozi nwan: "Junman'n mɔ Nyanmɪan kulo kɛ ɛmɔ di'n y'ɔ le kɛ ɛmɔ lé
sʋanlan'n mɔ ɔ'a sʋan yí'n bɛ lí."
30 Bɛ́ nwan: "Nzukɛ asinbɛnwʋn like dɪɛ yɛ̂ ɛ 'yɔ maan yɛ nwun yí nán y'a le
wɔ́ y'a li ɔ? Nzu junman dɪɛ yɛ̂ ɛ kʋala yí di ɔ?
31 Daba, ɛwâ nɪn anun ɛlɔ, yɛ́ nannan-mɔ lili *mannan kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kan
yí'n. Yí nwan: *Ɔ'a man bɛ́ nyanmɪansʋ kpaʋn b'a li.*"
32 Zozi nwan: "Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ, kpaʋn'n mɔ
*Moyizɪ falɪ manlɪn ɛmɔ anan-mɔ'n, nán nyanmɪansʋ kpaʋn kpa nɪn ɔ. Nan
nyanmɪansʋ kpaʋn kpa'n y'ɔ le mɔ mín Sɪ lɛ fa man ɛmɔ'n.
33 Ɔ sanlɪn kɛ, kpaʋn kpa'n mɔ Nyanmɪan fa man menian'n-mɔ'n y'ɔ le
sʋanlan'n m'ɔ fi nyanmɪansʋ ɔ'a ju asɪ m'ɔ man mân'n nyan ngʋan'n."
34 Ɛhɪ a, bɛ́ nwan: "Yɛmɪnlɪn, anɪn fa kpaʋn sɔ'n bie man yɛ́ cɪan daa e."
35 Zozi nwan: "Kpaʋn'n m'ɔ man bɛ nyan nyanmɪansʋ ngʋan'n y'ɔ le mín.
Sʋanlan biala m'ɔ kɔ a mín nwʋn'n, ɛhɔɛ ngun man yí lé. Yɛ̂ sʋanlan biala m'ɔ
kɔ le mín kɔ li'n, nzuhoe ngun man yí lé.

36 Nan m'an han m'an hele ɛmɔ, ɛmɔ a nwun mín, kʋsʋ afɪ ɛmɔ nne man mín nni man.
37 Sʋanlan biala mɔ Sɪɛ'n kɔ fa yí kɔ man mín'n, ɔ 'ba mín nwʋn. Yê sʋanlan biala m'ɔ kɔ a mín nwʋn'n, cɪan bie lé, mɪn nyɪ man yí.
38 Ɔ sanlɪn kɛ n vi nyanmɪansʋ m'an mma man kɛ mɪn 'ba yɔ like mɔ mɪn kulo ɔ. Nan m malɪ kɛ mɪn 'ba yɔ like mɔ sʋanlan'n mɔ ɔ'a sʋan mín'n kulo'n.
39 Like mɔ sʋanlan'n mɔ ɔ'a sʋan mín'n kulo'n y'ɔ le kɛ bé mɔ ɔ'a fa bé ɔ'a man mín'n fíí n'ɔ minlin mín sa nun. Nan cɪan m'ɔ li sian nɪn anun, n dínnge bé fi ewue nun maan bɛ nyan nyanmɪansʋ ngʋan m'ɔ le man ayuelɪɛ'n.
40 Like mɔ Sɪɛ'n kulo'n y'ɔ le kɛ bé kʋalaa mɔ bɛ kɔ nwun Baa'n mɔ bɛ kɔ le yí bɛ kɔ li'n, bɛ nyán nyanmɪansʋ ngʋan'n. Ɛsɛ cɪan m'ɔ li sian nɪn anun, n dínnge bé maan bɛ fi ewue nun bɛ jásʋ."
41 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, Zufʋ'n-mɔ kɔ fɛ yí nwʋn ɛya, bɛ lɛ jʋjɔ yí bé konvin abʋ kɛ yí nwan: "Kpaʋn'n m'ɔ fi nyanmɪansʋ'n y'ɔ le mín".
42 Bé nwan: "Zozi sɔ'n muonun, nán Zozɛfʋ awa dɪɛ nɪn ɔ? Yɛ sɪ yí sɪ nʋn yí nin. Yê ɔ yɔ sɛ m'ɔ kan kɛ ɔ fi nyanmɪansʋ yê ɔ'a ju ɔ?"
43 Zozi nwan: "Ɛmɔ yáci bé konvin abʋ ɛjʋjɔlɛ'n.
44 Sɛ ɛmɔ nwun kɛ sʋanlan kʋn lɛ ba mín nwʋn an, anɪn Sɪɛ'n mɔ ɔ'a sʋan mín'n y'ɔ nʋn yí a a ɔ. Mín kʋsʋ cɪan m'ɔ li sian nɪn anun, mɪn 'tinnge yí maan ɔ fi ewue nun jasʋ.
45 Afɪ b'a hɛlɛ wɔ Nyanmɪan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ kalata nɪn anun kɛ: *Nyanmɪan 'ba hehele menian'n-mɔ kʋalaa ninnge*. Yí sɔ ati, sʋanlan biala m'ɔ kɔ tie Sɪɛ'n kɔ fa yí atɪn dɪɛ nɪn asʋ'n, ɔ 'ba mín nwʋn.
46 Nán kɛ sʋanlan bie a nwun Sɪɛ'n lé ti ɔ, nan sʋanlan'n m'ɔ fi Nyanmɪan anwʋn ɛlɔ ɔ'a ju'n, yí ngʋnmɪn ala yê ɔ'a nwun Sɪɛ nɪn ɔ.
47 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ sʋanlan biala m'ɔ kɔ le mín kɔ li'n, ɔ 'nyan ngʋan m'ɔ le man ayuelɪɛ'n.
48 Ɔ sanlɪn kɛ alɪɛ mɔ bɛ di a, bɛ nyan ngʋan'n y'ɔ le mín.
49 Kɛ ɛmɔ anan-mɔ lili mannan nɪn ɛwâ nɪn asʋ ɛlɔ'n, anun bɛ halɪ ɛbɛlɛ ɔ? Ɔ yɔlɪ dede bé kʋalaa bɛ yuelɪ wu.
50 Nan kpaʋn'n m'ɔ fi nyanmɪansʋ'n dɪɛ, sʋanlan m'ɔ kɔ li bie'n, ɔ nwu man lé.
51 Ngʋan kpaʋn kpa'n m'ɔ fi nyanmɪansʋ'n y'ɔ le mín. Sʋanlan m'ɔ kɔ li kpaʋn sɔ'n bie'n, ɔ le ngʋan cɪan daa. Kpaʋn'n mɔ mɪn 'fa mɪn man'n y'ɔ le mín nwʋnnaan'n. Mɪn 'fa mɪn man maan mân nɪn anun menian'n-mɔ nyan ngʋan."
52 Ɛjɔlɛ sɔ'n m'ɔ hanlɪn nɪn anwʋn, Zufʋ'n-mɔ kɔ su akpʋlʋwa kpili kpa bé afian ɛlɔ, bé nwan: "Nan sʋanlan ɛhɪ muonun, ɔ 'yɔ sɛ nán ɔ'a fa yí nwʋnnaan'n ɔ'a man y'a li?"
53 Zozi nwan: "Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ sɛ ɛmɔ a nni man *Mân Baa nɪn anwʋnnaan'n, ɛsɛ sɛ ɛmɔ a nnʋn man yí moja nɪn an, anɪn ɛmɔ le man ngʋan.
54 Sʋanlan m'ɔ kɔ li mín nwʋnnaan'n, m'ɔ kɔ nʋn mín moja'n, ɔ le nyanmɪansʋ ngʋan m'ɔ le man ayuelɪɛ'n, ɛsɛ cɪan m'ɔ li sian nɪn anun, mɪn 'tinnge yí maan ɔ fi ewue nun ɔ jasʋ.
55 Afɪ ɛmɔ nwún yí kɛ, alɪɛ kpa'n y'ɔ le mín nwʋnnaan'n yê nzan kpa'n y'ɔ le mín moja'n.
56 Sʋanlan m'ɔ kɔ li mín nwʋnnaan'n, mɔ ɛsɛ ɔ kɔ nʋn mín moja'n, anɪn ɔ nʋn mín tɪ, mín kʋsʋ, mɪn nʋn yí tɪ.
57 Kɛmɔ Sɪɛ'n mɔ ɔ'a sʋan mín'n tɪ asɪ mɔ yí dunman nun yê mín kʋsʋ n dɪ asɪ'n, yí sɔ kʋsʋ ala, sʋanlan m'ɔ kɔ li mín nwʋnnaan'n, mín dunman nun, ɔ 'nyan ngʋan.

58 Kpaʊn'n m'ɔ fi nyanmıansʊ'n, kɛ ɔ tı yí nın anın. Ɔ tı man kɛ mɔ ɛmɔ anan-mɔ lili bɛ wuli'n. Sʊanlan m'ɔ kɔ li kpaʊn sɔ'n, ɔ 'nyan ngʊan ɔ tanlan ası dahuu."
59 Tɛmʊn mɔ Zozi 'kan ɛjɔlɛ ɛhı-mɔ ɔ kekele menian'n-mɔ ninnge'n, anın ɔ wɔ Kapɛɛnawɔmʊn, Zufʊ'n-mɔ asɔnın sua nın anun.

Zozi menian'n-mɔ dɔʊn 'ba yaci yí tʊ

60 Mɔ Zozi menian'n-mɔ dɔʊn tılı yí ɛjɔlɛ'n m'ɔ hanlın'n, bɛ́ nwan: "Hei! Ɛjɔlɛ ɛhı dıɛ ɔ yɔ sı o! Nwan sʊanlan dıɛ yɛ̂ ɔ kʊala sʊ di ɔ?"
61 Mɔ Zozi nwunlin kɛ ɛhı anwʊn yɛ̂ yí menian'n-mɔ lɛ jʊjɔ bɛ́ konvin abʊ'n, yí nwan: "Yí ti, ɛhı yɔ sı man ɛmɔ ɔ?
62 Nan anın sɛ cıan bie ɛmɔ nwun kɛ *Mân Baa'n lɛ fʊ kɔ lıka m'ɔ fi walı nın an, yí dıɛ, ɛmɔ 'yɔ bɛ́ nwʊn sɛ?
63 Nyanmıan Wawɛ'n yɛ̂ ɔ man bɛ nyan ngʊan ɔ. Anwʊnnaan'n tı man like fíí. Ɛjɔlɛ'n mɔ m'an han m'an hele ɛmɔ'n, ɔ kele kɛ bɛ kpın bɛ nyan Nyanmıan Wawɛ'n ɔ nʊn nyanmıansʊ ngʊan'n.
64 Nan kʊsʊ ɛmɔ anun mmie-mɔ nne nni man." Zozi hanlın kɛ menian'n mmie-mɔ nne nni man, ɔ sanlın kɛ mɔ ɔ 'bɔ yí junman nın abʊ'n, ɔ sı menian mɔ bɛ nne bɛ nni man'n, ɛsɛ ɔ sı sʊanlan'n mɔ ɔ 'kpɛ yí nwʊn atın maan bɛ cı yí'n.
65 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, ɛsɛ yí nwan: "Ɛhıka ati, sʊanlan biala mɔ mín Sı a nyı man yí kɛ ɔ bála mín nwʊn'n, ɔ ngʊala man mín nwʊn ba."
66 Ɔ fi ɛbɛlɛ, yí menian'n mmie-mɔ dɔʊn yacili yí tʊlı, b'a nzi man yí sʊ kʊ́n.
67 M'ɔ yɔlı sɔ'n, nán Zozi a bisa yí menian bulu nʊn nnyuan'n kɛ: "Nan ɛmɔ lılı, ɛmɔ dıɛ bɛ ngɔ man?"
68 Kɛ Zozi anʊan 'tɔ ala, Simʊn Pıɛlı kukuli yí nʊan sʊ a, yí nwan: "Yɛ́ Mın, anın nwan sʊanlan dıɛ anwʊn yɛ̂ yɛ 'kɔ ɔ? Wɔ́ yɛ̂ wɔ́ nʊan ɛjɔlɛ'n man bɛ nyan nyanmıansʊ ngʊan m'ɔ le man ayuelıɛ nın ɔ.
69 Yɛ́ dıɛ yɛ de wɔ́ yɛ di, ɛsɛ y'a nwun kɛ Sʊanlan Nwannzan-nwannzan'n mɔ Nyanmıan a sʊan yí'n y'ɔ le wɔ́."
70 Mɔ Simʊn Pıɛlı hanlın sɔ yuelı'n, Zozi nwan: "Ɛmɔ menian bulu nʊn nnyuan'n, asʊ nán mín yɛ̂ n vɛlɛlı ɛmɔ ɔ? Nan kʊsʊ ɛmɔ anun kʊn tı busuɔfʊɛ."
71 Sʊanlan sɔ'n mɔ Zozi lɛ kan yí ɛjɔlɛ'n y'ɔ le Simʊn Isikaliɔtı awa Zudası mɔ cıan bie ɔ 'yı Zozi man'n. Zudası sɔ'n tı Zozi menian bulu nʊn nnyuan nın anun kʊn.

7

Zozi anianman'n-mɔ nne man yí bɛ nni man

1 Ɛhı anzin, Zozi kɔ hɔ mgbanza Galile mân nın anun kulo'n-mɔ asʊ. Mgbanza sɔ nın anun, ɔ'a nju man Zude mân nun, ɔ sanlın kɛ ɛlɔ Zufʊ mgbain'n-mɔ lɛ kpʊnndɛ yí kun yí.
2 Nan kɛmɔ anın Zufʊ'n-mɔ *Kpato Bʊ Fɛtı'n ka kaan ju'n,
3 yí nianman'n-mɔ nwan: "Zozi, jasʊ ɛwa kɔ Zude maan wɔ́ menian'n-mɔ mɔ bɛ wɔ ɛlɔ'n, bɛ́ kʊsʊ bɛ nwʊ́n wɔ́ junman'n mɔ ɛ lɛ di'n.
4 Sʊanlan m'ɔ kulo kɛ menian'n-mɔ nwun yí junman'n m'ɔ di'n, ɔ nni man yí nvıalıɛ nun. Kɛ wɔ́ lılı ɛ di junman sʊa'n, kɔ li yí ɛlɔ maan mân'n kʊalaa nwʊ́n wɔ́."
5 Bɛ lɛ kan sɔ'n, afı yí nianman'n-mɔ muonun, bɛ nne man yí bɛ nni man.
6 Zozi nwan: "Mín dıɛ, mín mɛlɛ dıɛ kpa'n juli man, nan ɛmɔ dıɛ, mɛlɛ kʊalaa tı kpa man ɛmɔ.
7 Ɛmɔ dıɛ, menian'n-mɔ ngʊala man kɛ bɛ kpɔ ɛmɔ, nan mín dıɛ, bɛ kpɔ mín. Afı mın kan kɛ bɛ́ nyɔlıɛ'n tı ɛtɛ.

8 Ɛmɔ hɔ́, bɛ hɔ́ li fɛtɪ'n, nan mín dɪɛ, mɪn nni man fɛtɪ sɔ'n bie. Ɔ sanlɪn kɛ
mín mɛlɛ dɪɛ kpa'n juli man."
9 Kɛ ɔ hanlɪn sɔ helelɪ bɛ́ yuelɪ'n, ɔ kɔ ha Galile.

Zozi 'ba hɔ Zoluzalɛmʋn Kpato Bʋ Fɛtɪ nɪn abʋ

10 Mɔ Zozi anianman'n-mɔ hɔlɪ fɛtɪ elie'n, sian'n yí kʋsʋ ɔ kɔ kpʋ bɛ́. Nan kʋsʋ
ɔ fɪalɪ. Ɔ'a nyɪ man yí nwʋn ɔ'a ngele man menian'n-mɔ kʋalaatin.
11 Mɔ bɛ 'di fɛtɪ'n, anɪn Zufʋ mgbain'n-mɔ lɛ kpʋnndɛ yí. Ɛsɛ anɪn bɛ lɛ bisa
bisa: "Ɔ wɔ nin? Ɔ wɔ nin?"
12 Meninsʋnman nɪn anun, anɪn bɛ lɛ su yí nwʋn akpʋlʋwa. Mmie-mɔ nwan:
"Ɔ tɪ sʋanlan kpa." Mmie-mɔ kʋsʋ nwan: "Cɛcɛ, nán sʋanlan kpa ɔ, ɔ lɛ laka laka
menian'n-mɔ."
13 Nan kʋsʋ kɛmɔ bɛ sulo Zufʋ mgbain'n-mɔ nɪn ati, bɛ ngʋala man yí jawe
nun kan.
14 Mɔ bɛ lili fɛtɪ'n dede mɔ ɔ 'kɔ yí afian'n, Zozi kɔ hɔ Nyanmɪan awulo nɪn
anun ɔ lɛ kɔ a hehele menian'n-mɔ ninnge.
15 Yí like'n m'ɔ lɛ kele'n kɔ sin Zufʋ'n-mɔ anwʋn, bɛ́ nwan: "Bian ɛhɪ mɔ ɔ'a
ngɔ man sukulu fíí'n, ɔ yɔ sɛ mɔ ɔ sɪ kalata kpili sʋa ɔ?"
16 Zozi nwan: "Ninnge'n mɔ mɪɪn kekele ɛmɔ ɛwa'n, nán mín muonun mín
ti anun ninnge yê mɪɪn kekele ɛmɔ ɔ, nan ɔ fi sʋanlan'n mɔ ɔ'a sʋan mín nɪn ɛlɔ.
17 Sʋanlan m'ɔ kulo kɛ ɔ yɔ like mɔ Nyanmɪan kulo'n, sɛ ninnge'n mɔ mɪɪn
kele'n fi Nyanmɪan ɛlɔ a, anaan ɔ tɪ mín muonun mín ti anwʋn ninnge a, ɔ
kʋala ɔ nwun yí.
18 Sʋanlan m'ɔ kan yí muonun yí nwʋn ɛjɔlɛ'n, anɪn ɔ lɛ kpʋnndɛ yí muonun
yí anunminnyanmʋn. Nan nunhan m'ɔ kpʋnndɛ sʋanlan'n m'ɔ sʋanlɪn yí nɪn
anunminnyanmʋn'n, sʋanlan sɔ'n, ɔ tɪ sʋanlan kpa. Ɔ nni man ato fíí.
19 *Moyizɪ yê ɔ falɪ mala'n manlɪn ɛmɔ ɔ. Ɔ tɪ man sɔ ɔ? Kʋsʋ ɛmɔ anun kʋn
bɔbɔ nni man mala sɔ nɪn asʋ. Nzu ati yê ɛmɔ kulo kɛ bɛ kun mín ɔ?"
20 Meninsʋnman'n nwan: "Wɔ́, ɛ tɪ man sʋanlan kpa fɪfɪfɪ, ɛ le baye! Nwan
yê ɔ kulo kɛ ɔ kun wɔ́ ɔ?"
21 Zozi nwan: "Like kʋnmgba cein ɛhɪ mɔ m'an yɔ'n, ɔ'a sin ɛmɔ anwʋn. Ɛjɔlɛ
sɔ nɪn a lɔ ɛmɔ ngasi. Cɪan daa ɛmɔ bɔ sʋ.
22 Ɛmɔ tíe, Moyizɪ a man ɛmɔ mala kɛ bɛ kpɛ́ mmelenzua'n-mɔ mmian nun.
Sakpa kʋsʋ, mmelenzua mmian nun ɛkpɛ sɔ'n, ɛmɔ anan-mɔ yɔ yí daba yí nzin
nán b'a wʋ Moyizɪ. Kɛmɔ ɛmɔ kulo kɛ bɛ di mala sɔ nɪn asʋ nɪn ati, *ɛnwʋnmɪan
ele cɪan'n bɔbɔ, ɛmɔ kpɛ mmelenzua'n-mɔ mmian nun.
23 Kɛ ɔ kɔ yɔ nán ɛmɔ a nvʋn man Moyizɪ mala nɪn ati, ɛnwʋnmɪan ele cɪan'n
muonun ɛmɔ kpɛ mmelenzua'n-mɔ mmian nun. Nan sɛ ɛmɔ kpɛ mmelenzua
mmian nun ɛnwʋnmɪan ele cɪan nɪn an, anɪn nzu ati yê, sɛ m'an man kulo
sʋanlan dasannin kʋn anwʋn a sa ɛnwʋnmɪan ele cɪan nɪn an, anɪn ɛmɔ fɛ mín
nwʋn ɛya sʋa ɔ?
24 Ɛmɔ nán bɛ nɪan sʋanlan anyunnun bɛ bua yí ndɛɛ, nan ɛmɔ búa ndɛɛ
ananhɔlɛ nun."

Menian'n-mɔ 'ba bisa bisa bɛ́ nwʋn

sɛ Zozi yê ɔ tɪ Kilisi nɪn an

25 Ɛhɪ, anɪn Zoluzalɛmʋn ɛbɛlɛ menian mmie-mɔ lɛ kan kɛ: "Sʋanlan'n mɔ yɛ́
mgbain'n-mɔ lɛ kpʋnndɛ yí bɛ kun yí'n, nán yí ahɪ?
26 Bɛ nían kɛ ɔ lɛ jʋjɔ menian'n-mɔ anun ɛwa ɔ, kʋsʋ bɛ nze man yí sa fíí. Asʋ
yɛ́ mgbain'n-mɔ a nwun yí ananhɔlɛ kɛ yí y'ɔ le *Kilisi'n, sʋanlan'n mɔ ɔ 'ba le
yɛ́ ti nɪn ɔ?
27 Bian ɛhɪ dɪɛ, yɛ sɪ lɪka m'ɔ fi ɔ. Kʋsʋ bɛ́ nwan Kilisi'n dɪɛ, sɛ ɔ 'ba a, sʋanlan
fíí nnwun man lɪka m'ɔ fi'n."

28 Yí sɔ ati, mɔ Zozi 'kekele bɛ́ ninnge wɔ Nyanmɪan awulo nɪn anun'n, ɔ
kɔ tɪan nun, yí nwan: “Asʊ ɛmɔ jʊnlɪn kɛ ɛmɔ sɪ mín ɛsɛ ɛmɔ sɪ lɪka mɔ n vi'n
sakpa ɔ? Nán mín ti anwʊn atɪn yê m'an a ɔ, nan sʊanlan'n m'ɔ sʊanlɪn mín'n
tɪ ananhɔlɛfʊɛ. Kʊsʊ ɛmɔ nzɪ man yí.
29 Mín dɪɛ mɪn sɪ yí, ɔ sanlɪn kɛ n vi yí nwʊn ɛbɛlɛ yê m'an a ɔ. Yí dein yê ɔ
sʊanlɪn mín ɔ.”
30 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ'n, bɛ 'kpʊnndɛ kɛ bɛ cɪ yí ɛbɛlɛ ala. Nan sʊanlan fíí a
ngʊala man yí cɪ, ɔ sanlɪn kɛ anɪn yí dɔɛ'n juli man.
31 Nan kʊsʊ meninsʊnman nɪn anun, menian dɔʊn lelɪ yí lili. Bɛ́ nwan: “Cɪan
mɔ Kilisi'n kɔ a'n, asʊ ɔ 'yɔ asinbɛnwʊn ninnge m'ɔ tala sʊanlan ɛhɪ dɪɛ'n-mɔ ɔ?”

Bɛ 'ba yɪ nzalafʊ'n-mɔ kɛ bɛ hɔ́ hyí Zozi

32 Ɛhɪ, Zozi anwʊn ɛjɔlɛ'n mɔ anɪn bɛ lɛ kɪkan yí nhun nhun menian nɪn
anun'n, *Falisifʊɛ'n-mɔ tɪlɪ yí kʊalaa. Nyanmɪan *tɛɛyɪfʊɛ mgbain'n-mɔ nʊn
Falisifʊɛ'n-mɔ kɔ yɪ Nyanmɪan awulo nɪn anun nzalafʊ'n-mɔ kɛ bɛ hɔ́ hyí Zozi.
33 Mɔ nzalafʊ'n-mɔ hɔlɪ juli Zozi anwʊn ɛlɔ'n, yí nwan: “Mɪn nʊn ɛmɔ yɛ
'tanlan mɛlɛ kaan biekun kʊalaaka nán m'an hɔ sʊanlan'n m'ɔ sʊanlɪn mín nɪn
anwʊn ɛlɔ.
34 Ɛmɔ 'ba kpʊnndɛ mín, nan kʊsʊ, ɛmɔ ngɔ nwun man mín. Ɔ sanlɪn kɛ lɪka
mɔ mɪn 'ba hɔ'n, ɛmɔ ngɔ hʊala man ɛlɔ kɔ.”
35 Zufʊ'n-mɔ lɛ bisa bisa bɛ́ nwʊn kɛ: “Anɪn ninhan lɪka dɪɛ yê ɔ 'ba hɔ dede
mɔ yɛ kpʊnndɛ yí a, yɛ nnwun man yí ɔ? Asʊ ɔ 'ba tʊa Zufʊ'n-mɔ mɔ b'a tʊ b'a
sanndɪ bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʊ'n mân nun'n nán ɔ kekele bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʊ'n
ninnge anaan?
36 Afɪ yí nwan: ‘Ɛmɔ 'ba kpʊnndɛ mín, nan kʊsʊ, ɛmɔ ngɔ nwun man mín. Ɔ
sanlɪn kɛ lɪka mɔ mɪn 'ba hɔ'n, ɛmɔ ngɔ hʊala man ɛlɔ kɔ.’ Ɛjɔlɛ ɛhɪ mɔ ɔ'a han'n,
yí bʊ kele sɛ?”

Zozi 'ba han ngʊan nzue nɪn anwʊn ɛjɔlɛ

37 Zufʊ'n-mɔ fɛtɪ sɔ'n kʊsʊ, cɪan m'ɔ li sian'n yê ɔ tɪ fɛtɪ'n cɪan kpili kpa nɪn ɔ.
Cɪan sɔ'n, Zozi jasʊlɪ jinlanlɪn menian'n-mɔ kʊalaa afian an, yí nwan: “Sʊanlan
mɔ nzuhoe lɛ kun yí'n, ɔ bála mín nwʊn ɔ bála a nʊn nzue.
38 Kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kan yí'n, biala m'ɔ kɔ le mín kɔ li'n, ngʊan nzue fʊfɔlɛ fi yí
ahʊnlɪn nɪn anun ɔ 'sɪn wa wa wa.”
39 Ngʊan nzue sɔ'n mɔ Zozi lɛ kan yí ɛjɔlɛ ɛwa'n y'ɔ le Nyanmɪan Wawɛ'n mɔ
sʊanlan biala m'ɔ kɔ le yí kɔ li nɪn asa 'kan yí'n. Yí tɛmʊn sɔ nɪn anun, anɪn
sʊanlan fíí asa hanlɪn man Wawɛ'n bɔbɔ. Ɔ sanlɪn kɛ anɪn bɛ wulalɪ man Zozi
anunminnyanmʊn.
40 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, meninsʊnman'n kɔ bu bɛ́ nwʊn nun. Mmie-mɔ
nwan: “Bian ɛhɪ tɪ Nyanmɪan kpɔmanfʊɛ'n sakpa.”
41 Mmie-mɔ kʊsʊ nwan: “Kilisi nɪn ɔ!”
Mmiekun-mɔ kʊsʊ nwan: “Heei! Anɪn, Galile mân nun yê Kilisi'n fi 'fite ɔ?
42 Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kan kɛ Kilisi'n, ɔ 'yɔ *Davidi abusuan nɪn anun sʊanlan, ɔ fi
Betelehɛmʊn, Davidi kulo nɪn asʊ.”
43 Kɛ ɔ yɔlɪ mɔ Zozi dunman nun, meninsʊnman'n buli bɛ́ nwʊn nun nɪn
anɪn.
44 Mmie-mɔ kʊsʊ dɪɛ, anɪn bɛ lɛ kpʊnndɛ yí bɛ cɪ yí, nan kʊsʊ sʊanlan fíí a
ngʊala man yí sa fa kan yí.
45 Kɛ ɔ yɔlɪ sɔ'n, nzalafʊ'n-mɔ kɔ sa kɔ hɔ Nyanmɪan tɛɛyɪfʊɛ'n-mɔ nʊn
Falisifʊɛ'n-mɔ anwʊn ɛlɔ. Kɛ bɛ 'ju ɛbɛlɛ ala, mgbain'n-mɔ nwan: “Ɔ yɔ sɛ mɔ
ɛmɔ a njɪ man yí a mma man ɔ?”
46 Nzalafʊ'n-mɔ nwan: “Ɛjɔlɛ'n m'ɔ kan'n, nyanmɪnsɛmʊn, kɛ yɛ wɔ ɛwa'n,
sʊanlan fíí hanlɪn man bie lé.”
47 Falisifʊɛ'n-mɔ nwan: “Yí ti, ɛmɔ kʊsʊ, ɛmɔ a man ɔ'a laka ɛmɔ bie ɔ?

48 Asʊ yɛ́ mgbain'n-mɔ nunhan kʊn anaan Falisifʊɛ'n-mɔ nunhan kʊn lelɪ yí
ɔ lili man ɔ?
49 Meninsʊnman ɛhɪ, bɛ́ dɪɛ bɛ nzɪ man *Moyizɪ mala'n, bɛ tɪ menian mɔ b'a
bɔ bɛ́ sasan!”
50 Falisifʊɛ sɔ'n-mɔ mɔ bɛ yialɪ ɛbɛlɛ'n, Ninkodɛmʊn m'ɔ walɪ tʊlɪ Zozi cɪan
kʊn kɔngɔɛ'n, anɪn ɔ wɔ bɛ́ nun bie.
51 Yí nwan: “Yɛ́ mala nɪn anun, sʊanlan mɔ bɛ nwunlin man like mɔ ɔ'a yɔ'n,
bɛ mmua man yí ndɛɛ kɛ ɔ di fʊɔ ɔ.”
52 Ɛjɔlɛ sɔ'n mɔ Ninkodɛmʊn hanlɪn'n ngɔ yɔ man bɛ́ fɛ. Ɛhɪ a, bɛ́ nwan: “Yí ti,
wɔ́ kʊsʊ wɔ́ ɛ tɪ Galile sʊanlan? Suan Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n nán ɛ 'ba nwun kɛ Nyanmɪan
kpɔmanfʊɛ fíí fi man Galile.”
[
53 Kɛ ɔ yɔlɪ sɔ'n, ɛhɪ jasʊ a, anɪn cuein ɔ'a hɔ yí awulo, ɛhɪ jasʊ a, anɪn cuein
ɔ'a hɔ yí awulo.

8

Zozi nʊn balasua'n m'ɔ tʊnlɪn aja'n

1 Ɛhɪ, Zozi fi Nyanmɪan awulo nɪn anun, ɔ kɔ fite kɔ hɔ *Olivʊ bʊka nɪn asʊ.
2 Yí alíɛ hɪnlɪn, ngɛlɛmɔ tutun'n, Zozi kɔ sa kɔ hɔ Nyanmɪan awulo ɛlɔ biekun.
Kɛ ɔ 'wʊlʊ ɛbɛlɛ ala, meninsʊnman'n kɔ hyʊɪn kɔ kpunnge yí. Zozi kɔ tanlan asɪ
ɔ lɛ kekele bɛ́ ninnge.
3 Ɔ wɔ ɛbɛlɛ kaan an, Nyanmɪan mala nɪn asʊ mgbain'n-mɔ nʊn *Falisifʊɛ'n-
mɔ nʊn balasua kʊn kɔ a kɔ tʊ yí. Balasua sɔ nɪn a tʊn aja. Bɛ kɔ fa yí bɛ kɔ sie
menian'n-mɔ kʊalaa anyunnun ɛbɛlɛ.
4 Bɛ́ nwan: “Kpain, balasua ɛhɪ a tʊn aja. Bɛ 'kɔ ju a, anɪn ɔ nʊn belenzua kʊn
la.
5 *Moyizɪ kʊsʊ hanlɪn wɔ yɛ́ mala nɪn anun kɛ mmalasua sʊa-mɔ, yɛ tʊ́tʊ bɛ́
ɛbʊɛ yɛ hʊ́n bɛ́. Nan wɔ́ kʊsʊ, wɔ́ nwan nzɛ?”
6 Bɛ 'kan sɔ bɛ tetie yí nʊan nun nán bɛ jinlan sʊ bɛ se kɛ ɔ'a yɔ ɛtɛ.
Mɔ bɛ 'bisa kosuan sɔ'n, anɪn Zozi a si yí ti asɪ. Ɔ le yí sa'n ɔ lɛ kɛkɛlɛ asɪɛ nɪn
anwʊn.
7 Kɛmɔ anɪn bɛ tɛ bisa yí kosuan'n, Zozi kɔ kuku yí ti sʊ, yí nwan: “Ɛmɔ
nunhan kʊn m'ɔ yɔlɪ man ɛtɛ lé'n, ɔ lí mʊa ɔ tʊ́ ɛbʊɛ bɔ́ balasua ɛhɪ.”
8 Kɛ ɔ hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɛsɛ ɔ kɔ si yí ti asɪ biekun ɔ lɛ kɛkɛlɛ asɪɛ nɪn anwʊn.
9 Bɛ́ mɔ bɛ nʊn balasua'n walɪ'n, kɛ bɛ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ́ mgbain o, bɛ́ mgbafɛlɛ
o, bɛ́ kʊalaa bɛ kɔ yaci balasua nɪn ɛbɛlɛ bɛ kɔ hɔ. Balasua nɪn angʊnmɪn kɔ ha
Zozi anwʊn ɛbɛlɛ.
10 Zozi kɔ kuku yí ti sʊ ɔ kɔ bisa balasua'n kɛ: “Balasua, menian'n-mɔ wɔ nin?
Sʊanlan fíí a ndua man wɔ́ ɛtɛ nɪn anwʊn kalɛ ɔ?”
11 Balasua'n nwan: “Mín mɪn, sʊanlan fíí a nze man mín sa.”
Zozi nwan: “Sɛ sʊanlan fíí a nze man wɔ́ sa a, mín kʊsʊ mɪn nze man wɔ́ sa
fíí. Yí ti, kɔ, nan kʊsʊ n'ɛ yɔ ɛtɛ fíí kʊ́n.”]

Mân nɪn anun kanlannɪɛ'n y'ɔ le Zozi

12 Anɪn Zozi tɛ wɔ Nyanmɪan awulo nɪn anun ɛbɛlɛ. Ɔ kacili yí nyɪn bagua
nɪn anwʊn ɛlɔ biekun an, yí nwan: “Mân'n kanlannɪɛ'n y'ɔ le mín. Sʊanlan m'ɔ
kɔ si mín sʊ'n, ɔ nnanndɪ man awosin nun lé, nan ɔ 'nyan kanlannɪɛ'n m'ɔ man
ngʊan'n.”
13 *Falisifʊɛ'n-mɔ nwan: “Wɔ́ muonun ɛ lɛ di wɔ́ nwʊn adanzɪɛ, yí sɔ ati wɔ́
ɛjɔlɛ'n mɔ ɛ lɛ kan'n tɪ ato.”
14 Zozi nwan: “Sɛ mɪɪn di mín nwʊn adanzɪɛ bɔbɔ a, mín ɛjɔlɛ'n mɔ mɪɪn kan'n
tɪ ananhɔlɛ. Ɔ sanlɪn kɛ mɪn sɪ lɪka mɔ n vi m malɪ ɔ, ɛsɛ mɪn sɪ lɪka mɔ mɪɪn kɔ ɔ.

Nan ɛmɔ dɪɛ, ɛmɔ nzɪ man lɪka mɔ n vi m malɪ ɔ, ɛsɛ ɛmɔ nzɪ man lɪka mɔ mɪɪn kɔ ɔ.
15 Ɛmɔ bua bɛ́ ndɛɛ'n kɛ kulo menian'n-mɔ bua yí'n. Nan mín dɪɛ, mɪn mmua
man sʋanlan fíí ndɛɛ.
16 Sɛ mín nwan mɪn 'bua ndɛɛ a, mín ndɛɛ ebua'n tɪ fɔ́ʋ́n. Ɔ sanlɪn kɛ nán mín
ngʋnmɪn yê mɪn 'bua ɔ, nan mɪn nʋn Sɪɛ'n m'ɔ sʋanlɪn mín'n yê yɛ 'bua ɔ.
17 B'a hɛlɛ wɔ mala nɪn anun kɛ sɛ menian nnyuan adanzɪɛ elie'n yɔ kʋn an,
bɛ fa bɛ́ ɛjɔlɛ nɪn ananhɔlɛ.
18 Mín muonun mɪɪn di mín nwʋn adanzɪɛ, ɛsɛ Sɪɛ'n kʋsʋ m'ɔ sʋanlan mín'n
di mín nwʋn adanzɪɛ."
19 Bɛ́ nwan: "Wɔ́ sɪ sɔ'n wɔ nin?"
Zozi nwan: "Sian dɪɛ, m'an nwun kɛ ɛmɔ nzɪ man mín, ɛsɛ ɛmɔ nzɪ man mín
Sɪ. Nan sɛ ɛmɔ sɪ mín an, ahan ɛmɔ sɪ mín Sɪ kʋsʋ."
20 Mɔ Zozi 'kan ɛjɔlɛ sɔ'n, anɪn ɔ wɔ Nyanmɪan awulo nɪn anun lɪka mɔ bɛ tʋ
kɛtɪ'n. Sʋanlan fíí a nze man yí sa, ɔ sanlɪn kɛ anɪn yí dɔɛ'n juli man.
21 Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ biekun kɛ: "Mɪn 'ba hɔ mɪn yaci ɛmɔ mân'n mɪn
man bɛ́. Ɛmɔ 'ba kpʋnndɛ mín, nan kʋsʋ ɛmɔ 'ka bɛ́ ɛtɛ nɪn anun bɛ wu. Lɪka
mɔ mɪɪn kɔ'n, ɛmɔ ngʋala man ɛlɔ bie kɔ."
22 Zufʋ'n-mɔ nwan: "Bian ɛhɪ muonun, anɪn ɔ lɛ ba hun yí nwʋn anaan? Afɪ
yí nwan: 'Lɪka mɔ mɪɪn kɔ'n, ɛmɔ ngʋala man ɛlɔ bie kɔ.' "
23 Zozi nwan: "Asɪ ɛwa yê ɛmɔ fi ɔ, nan mín dɪɛ, n vi anwunno. Ɛmɔ tɪ mân
ɛhɪ anun menian, nan mín dɪɛ, n dɪ man mân ɛhɪ anun sʋanlan.
24 Ɛhɪka ati yê mín nwan ɛmɔ 'ka bɛ́ ɛtɛ nɪn anun bɛ wu nɪn ɔ. Afɪ mín mɔ n dɪ
asɪ dahuu'n, sɛ ɛmɔ a nne man mín sʋanlan ɛhɔlɛ kʋn'n mɔ n dɪ'n b'a nni man
an, ɛmɔ 'ka bɛ́ ɛtɛ nɪn anun bɛ wu."
25 Mɔ Zufʋ'n-mɔ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ́ nwan: "Wɔ́ ejian mɔ ɛ jin ɛbɛlɛ'n, nzu sʋanlan
dɪɛ y'ɔ le wɔ́?"
Zozi nwan: "Kɛ m gbɪn n dɪ yí'n yê abʋbɔ nɪn anun n ganlɪn n gelelɪ ɛmɔ nɪn
ɔ.
26 N ne ɛmɔ anwʋn ɛjɔlɛ dɔʋn kpa mɔ mɪn kʋala mɪn kan ɛsɛ mɪn kʋala
mɪn jinlan sʋ mɪn bu ɛmɔ fʋɔ. Nan kʋsʋ sʋanlan'n m'ɔ sʋanlɪn mín'n, ɔ tɪ
ananhɔlɛfʋɛ. M'ɔ hanlɪn helelɪ mín'n, yí ala yê mɪn kan mɪn kele mân nɪn ɔ."
27 Ɛjɔlɛ sɔ'n mɔ Zozi hanlɪn'n, b'a ndɪ man yí bʋ kɛ yí Sɪ anwʋn ɛjɔlɛ yê ɔ lɛ kan
kele bɛ́ ɔ.
28 Ɛsɛ Zozi kɔ han biekun kɔ tʋ sʋ, yí nwan: "Cɪan mɔ ɛmɔ 'ba fʋla *Mân Baa
nɪn anwunno'n, cɪan sɔ'n yê ɛmɔ 'ba nwun mín sʋanlan ɛhɔlɛ kʋn'n mɔ n dɪ nɪn
ɔ. Ɛmɔ 'ba nwun kɛ mɪn mmɔ man mín ti anun mɪn nyɔ man like fíí, nan mɔ
Sɪɛ'n helelɪ mín'n, yí nwʋn ɛjɔlɛ ala yê mɪn kan ɔ.
29 Sʋanlan'n m'ɔ sʋanlɪn mín'n jin mín nzin. Ɔ yɪlɪ man mín tʋlɪ man, ɔ sanlɪn
kɛ like m'ɔ kulo'n yê cɪan daa mɪn yɔ ɔ."
30 Ɛjɔlɛ sɔ'n mɔ Zozi hanlɪn nɪn ati, menian dɔʋn lelɪ yí lili.

Abalahamʋn amma kpa'n-mɔ

31 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, Zozi kɔ kpɛ yí nyɪn Zufʋ'n-mɔ mɔ b'a le yí b'a li'n-mɔ anwʋn
ɛlɔ, yí nwan: "Ɛjɔlɛ'n mɔ m'an han m'an hele ɛmɔ'n, sɛ ɛmɔ sɔ nun kpa a, ɛmɔ
'kaci mín menian sakpa.
32 Ɛbɛlɛ nɪn anun yê ɛmɔ 'ba nwun ananhɔlɛ'n, nán ananhɔlɛ'n kʋsʋ a man
ɛmɔ a nyan bɛ́ ti b'a ngaci man nganga."
33 Ɛjɔlɛ sɔ'n mɔ Zozi hanlɪn nɪn a nyɔ man Zufʋ'n mmie-mɔ fɛ. Kɛ bɛ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ
nɪn ala, bɛ́ nwan: "Yɛ́ dɪɛ, Abalahamʋn amma y'ɔ le yɛ́. Yɛ kacili man sʋanlan
fíí nganga lé. Nan ɔ yɔ sɛ mɔ ɛ lɛ kan kɛ ɛmɔ 'ba nyan bɛ́ ti ɔ?"
34 Zozi nwan: "Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ sʋanlan biala m'ɔ yɔ
ɛtɛ'n, anɪn ɔ tɪ ɛtɛ'n kanga.

35 Nán daa yê kanga'n di afilie'n bie ɔ. Nan baa'n mɔ bɛ kɔ wʋ yí afilie nɪn
anun'n, ɔ di afilie'n dahuu.
36 Sɛ Baa'n man ɛmɔ nyan bɛ́ ti a, anɪn ɛmɔ a nyan bɛ́ ti sakpa.
37 Mɪn sɪ kɛ Abalahamʋn abʋsʋ menian y'ɔ le ɛmɔ. Kʋsʋ ɛmɔ 'kpʋnndɛ mín
bɛ kun mín, ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ nne man mín ɛjɔlɛ'n bɛ nni man.
38 Like mɔ mín Sɪ helelɪ mín nɪn anwʋn ɛjɔlɛ yê mɪɪn kan ɔ. Nan ɛmɔ dɪɛ, like
mɔ ɛmɔ asɪ nɪn a hele ɛmɔ'n yê ɛmɔ lɛ yɔ nɪn ɔ."
39 Bɛ́ nwan: "Yɛ́ sɪ yɔ le Abalahamʋn."
Zozi nwan: "Sɛ ɛmɔ asɪ y'ɔ le Abalahamʋn sakpa a, ahan yí ninnge'n m'ɔ
yɔlɪ'n, bie yê ɛmɔ yɔ ɔ.
40 Nan kʋsʋ ɛmɔ dɪɛ, sunnzun mɔ m'an han ananhɔlɛ'n mɔ Nyanmɪan
hanlɪn helelɪ mín'n m'an hele ɛmɔ ɔ, ɛmɔ 'kpʋnndɛ mín kun mín. Like sʋa,
Abalahamʋn a nyɔ man bie lé.
41 Junman kʋnmgba'n mɔ ɛmɔ asɪ'n di'n, yí bie yê ɛmɔ kʋsʋ di nɪn ɔ."
Mɔ Zozi hanlɪn sɔ'n, Zufʋ'n-mɔ kɔ fɛ ɛya kpili kpa. Bɛ́ nwan: "Nán gua sʋ
mma y'ɔ le yɛ́ ɛɪn! Yɛ́ Sɪ baa kʋnmgba cein'n y'ɔ le Nyanmɪan."
42 Zozi nwan: "Sɛ ɛmɔ asɪ y'ɔ le Nyanmɪan sakpa a, ahan ɛmɔ kulo mín ɛjɔlɛ.
Ɔ sanlɪn kɛ n vi Nyanmɪan anwʋn ɛlɔ yê m malɪ ɔ. Yê yí dunman nun ati yê n
wɔ ɛwa ɔ. Nán mín ngʋnmɪn mín ti anwʋn yê m'an a ɔ. Nan yí yê ɔ sʋanlɪn mín
ɔ.
43 Nzukɛ ati yê mɪn kan mín ɛjɔlɛ dɪɛ a, ɛmɔ ndɪ man yí bʋ ɔ? Afɪ ɛmɔ ngʋala
man kɛ bɛ tɪ yí bʋ.
44 Ɛmɔ asɪ y'ɔ le *Abɔnsanmʋn. Ɛmɔ kulo kɛ bɛ yɔ like m'ɔ kulo'n. Kɛ alʋa
bɔlɪ'n, kodiawu junman y'ɔ di ɔ. Ɔ hanlɪn man ananhɔlɛ lé, ɔ sanlɪn kɛ ananhɔlɛ
nnʋn man yí nun. Atofʋɛ kʋn m'ɔ halɪ'n y'ɔ le yí. Ato nɪn a kaci yí abalabɔ, yí
alɪɛ m'ɔ di nɪn anɪn. Ɔ tɪ atofʋɛ'n-mɔ kʋalaa asɪ.
45 Nan kɛmɔ mín dɪɛ mɪn kan ananhɔlɛ'n, yí ti, ɔ man ɛmɔ nne man mín bɛ
nni man.
46 Ɛmɔ nunhan benin yê ɔ kʋala ɔ se kɛ m'an yɔ ɛtɛ ɔ? Nan sɛ mɪn kan
ananhɔlɛ a, nzukɛ ati yê ɛmɔ nne man mín nni man ɔ?
47 Sʋanlan m'ɔ tɪ Nyanmɪan sʋanlan'n, ɔ tie Nyanmɪan anʋan ɛjɔlɛ'n. Nan
kɛmɔ ɛmɔ tɪ man Nyanmɪan dɪɛ'n, yí ti yê ɔ man ɛmɔ ndie man mín ɛjɔlɛ nɪn ɔ."

Zozi tɪ kpili tala Abalahamʋn

48 Zufʋ'n-mɔ nwan: "Yɛ hanlɪn kɛ ɛ tɪ man Zufʋ kpa, ɛ tɪ *Samali sʋanlan, ɛsɛ
ɛ le baye, ɔ tɪ man ananhɔlɛ ɔ?"
49 Zozi nwan: "Cɛcɛ, n ne man baye. Mín dɪɛ, mín Sɪ yê mɪɪn kannvʋ yí ɔ. Kʋsʋ
ɛmɔ ngulo man kɛ bɛ man mín anyɪnnzɔ.
50 Mín dɪɛ mín muonun mɪn mgbʋnndɛ man mín anunminnyanmʋn.
Sʋanlan kʋn wɔ ɛbɛlɛ m'ɔ wula mín anunminnyanmʋn ɔ. Ɛsɛ yí yê ɔ bua ndɛɛ
nɪn ɔ.
51 Yí ti, mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ sʋanlan biala m'ɔ kɔ le ɛjɔlɛ'n
mɔ mɪɪn kan'n kɔ li'n, sʋanlan sɔ'n, ɔ nwu man lé."
52 Zufʋ'n-mɔ nwan: "Kɪkaala dɪɛ, y'a nwun yí kɛ ɛ le baye. Ɔ sanlɪn kɛ
Abalahamʋn a wu, mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ kʋsʋ a wu. Ɔ yɔ sɛ mɔ afɪ ɛ lɛ kan kɛ:
'Sʋanlan biala m'ɔ kɔ le ɛjɔlɛ'n mɔ mɪɪn kan'n kɔ li'n, sʋanlan sɔ'n, ɔ nwun man
le.'
53 Yɛ́ sɪ Abalahamʋn mɔ ɔ'a wu'n, ɛ de di kɛ ɛ tɪ kpili tala yí ɔ? Mgbɔmanfʋɛ'n-
mɔ kʋsʋ a wu. Ɛ tɪ wɔ́ dɪɛ sɛ?"
54 Zozi nwan: "Sɛ mín muonun mɪn kannvʋ mín nwʋn an, mín nwʋn
ɛkannvʋɛ'n tɪ mgban. Mín Sɪ mɔ ɛmɔ nwan ɔ tɪ ɛmɔ Nyanmɪan'n, yí yê ɔ kannvʋ
mín ɔ.

55 Nan kʋsʋ, ɛmɔ nzɪ man yí. Mín dɪɛ, mɪn sɪ yí. Sɛ mɪn kan kɛ mɪn nzɪ man yí a, anɪn m'an kaci atofʋɛ kɛ ɛmɔ. Nan mɪn sɪ yí, ɛsɛ mɪn de yí nʋan ɛjɔlɛ'n mɪn di.
56 Ɛmɔ asɪ Abalahamʋn lili fɛ kɛ ahan ɔ nwunlɪn mín ɛwalɛ cɪan'n. Ɔ nwunlin yí kʋsʋ, ɛsɛ ɔ lili yí nwʋn fɛ."
57 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ'n, Zufʋ'n-mɔ nwan: "An! Ɛ lili man afʋɛ abulanun bɔbɔ mgban, wɔ́ nwan a nwun Abalahamʋn."
58 Zozi nwan: "Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ, asannan nán b'a wʋ Abalahamʋn'n, anɪn n wɔ ɛbɛlɛ."
59 Ɛhɪ a, bɛ kɔ sɪsa nyɔbʋɛ, bɛ 'tʋtʋ bɛ bɔ Zozi. Ɔ kɔ nwanndi kɔ fɪa, ɔ fi Nyanmɪan awulo nɪn anun ɛbɛlɛ ɔ kɔ fite kɔ hɔ.

9

Zozi 'ba tike anyɪnsinlinwafʋɛ kʋn anyɪn'n

1 Mɔ Zozi fi Nyanmɪan awulo ɛbɛlɛ fitelɪ'n, ɔ 'kɔ kaan an, ɔ nʋn bian kʋn kɔ yia. Bian sɔ'n, bɛ 'wʋ yí a, anɪn yí nyɪn a sin.
2 Mɔ Zozi menian'n-mɔ nwunlin yí'n, bɛ́ nwan: "*Labi, ɔ yɔ sɛ mɔ bian ɛhɪ, bɛ 'wʋ yí a, anɪn yí nyɪn a sin'n? Yí muonun yí ɛtɛ nɪn ati anaan yí sɪ nʋn yí nin ɛtɛ nɪn ati ɔ?"
3 Zozi nwan: "Nán ɛtɛ mɔ ɔ'a yɔ ti ɔ, yê nán ɛtɛ mɔ yí sɪ nʋn yí nin a yɔ ti ɔ. Nan bɛ wʋlɪ yí sɔ maan Nyanmɪan nanndɪ yí sʋ ɔ yɪ yí junman'n mɔ ɔ 'ba li'n kele mân'n.
4 Kɛmɔ alíɛ'n tɛ wɔ sʋ'n, ɔ sɛ kɛ yɛ lí sʋanlan'n mɔ ɔ'a sʋan mín'n junman'n. Nan alíɛ'n lɛ 'ba san mɔ sʋanlan fíí ngɔ hʋala man junman di ɔ.
5 Mɔ n dɛ wɔ mân nɪn anun ɛwa'n, mân'n kanlannɪɛ'n y'ɔ le mín."
6 Mɔ Zozi hanlɪn ɛjɔlɛ sɔ'n yuelɪ'n, ɔ kɔ tʋ ngɛsɛlɛ asɪ, ɔ kɔ fa kɔ fɔtɔ ngɛtɪɛ, ɔ kɔ han anyɪnsinlinwafʋɛ nɪn anyɪn nɪn asʋ.
7 Yí nwan: "Kɔ nwunnzin wɔ́ nyunnun Silowe asubula nɪn anun." (Dunman Silowe'n, yí bʋ y'ɔ le kɛ b'a sʋan yí.) Anyɪnsinlinwafʋɛ'n kɔ hɔ kɔ nwunnzin yí nyunnun. Mɔ ɔ 'sa yí nzin ba'n, anɪn yí nyɪn nɪn a tike.
8 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, bɛ́ mɔ bɛ nʋn yí mantan mantan sʋ nʋn bɛ́ mɔ bɛ sɪ yí daba kɛ yí nyɪn a sin nán ɔ sɛlɛ sɛlɛ di'n, bɛ kɔ nwun yí. Bɛ́ nwan: "Sʋanlan'n m'ɔ tanlan atɪn nɪn anʋan ɔ sɛlɛ sɛlɛ'n, asʋ nán yí ahɪ?"
9 Mmie-mɔ nwan: "Yí ɔ."
Mmie-mɔ kʋsʋ nwan: "Cɛcɛ, nán yí ɔ, nan ɔ soman yí hɔ ɔ."
Mɔ bian'n tɪlɪ akpʋlʋwa'n mɔ bɛ lɛ su'n, yí nwan: "Mín ɔ, mín bɔbɔ mín ahɪ."
10 Ɛjɔlɛ'n kɔ sin bɛ́ nwʋn, bɛ́ nwan: "Nan anɪn ɔ yɔlɪ sɛ kpa mɔ wɔ́ nyɪn nɪn a tike'n?"
11 Yí nwan: "Bian'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Zozi'n, ɔ fɔtɔlɪ ngɛtɪɛ kaan bie ɔ falɪ ɔ kputalɪ mín nyɪn nɪn asʋ nán ɔ'a se mín kɛ: 'Kɔ Siloe kɔ nwunnzin wɔ́ nyunnun.' N gɔlɪ mɔ n nwunnzinlin mín nyunnun yuelɪ'n yê mín nyɪn'n tikelɪ ɔ."
12 Bɛ́ nwan: "Bian sɔ'n wɔ nin?"
Yí nwan: "Mɪn nzɪ man."

Falisifʋɛ'n-mɔ 'ba bisa sʋanlan'n

mɔ Zozi tikelɪ yí nyɪn'n kosuan

13 Ɛhɪ a, bɛ kɔ fa bian'n mɔ yí nyɪn nɪn a tike'n bɛ kɔ hɔ *Falisifʋɛ'n-mɔ aja sʋ.
14 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n kʋsʋ, Zufʋ'n-mɔ *ɛnwʋnmɪan ele cɪan nɪn anun yê Zozi fɔtɔlɪ ngɛtɪɛ'n ɔ falɪ ɔ tikelɪ bian nɪn anyɪn nɪn ɔ.
15 Ɛhɪ ati yê Falisifʋɛ'n-mɔ lɛ bisa bian'n kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ dede mɔ sian ɔ nwun asɪ'n. Yí nwan: "Bian bie, bɛ fɛlɛ yí Zozi, ɔ falɪ ngɛtɪɛ hanlɪn mín nyɪn'n, n nwunnzinlin mín nyunnun yê mín nyɪn'n tikelɪ ɔ. Sian dɪɛ mɪn nwun asɪ."

16 Falisifʋɛ'n mmie-mɔ nwan: “Sʋanlan sɔ'n, nán Nyanmɪan sʋanlan ɔ. Ɔ nni
man ɛnwʋnmɪan ele cɪan'n mala nɪn asʋ.”
Mmie-mɔ kʋsʋ nwan: “Sʋanlan m'ɔ yɔ ɛtɛ'n, ɔ yɔ sɛ m'ɔ yɔ asinbɛnwʋn ninnge
sʋa ɔ?” Bɛ́ nʋan a nzɛ man bɛ́ nwʋn. Bɛ kɔ bu bɛ́ nwʋn nun.
17 Ɛsɛ Falisifʋɛ'n-mɔ kɔ bisa yí biekun kɛ: “Sʋanlan'n m'ɔ tikelɪ wɔ́ nyɪn'n, ɛ
jʋnlɪn kɛ ɔ tɪ sɛ?”
Yí nwan: “Nyanmɪan kpɔmanfʋɛ ɔ.”
18 Zufʋ mgbain'n-mɔ bɔbɔ dɪɛ, bɛ nne bɛ nni man kɛ yí nyɪn'n sinlin daba,
nan sian'n yê yí nyɪn nɪn a tike ɔ. Ɛhɪ ati, bɛ kɔ fɛlɛ yí sɪ nʋn yí nin.
19 Bɛ́ nwan: “Ɛmɔ awa'n mɔ bɛ́ nwan yí nyɪn nɪn a sin'n, asʋ yí ahɪ? Ɔ yɔ sɛ
m'ɔ nwun asɪ sian'n?”
20 Yí sɪ nʋn yí nin nwan: “Yɛ́ dɪɛ, yɛ sɪ kɛ yɛ́ wa nɪn ahɪ. Mɔ yɛ 'wʋ yí'n, anɪn yí
nyɪn nɪn a sin.
21 Nan kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ dede mɔ yí nyɪn nɪn a tike'n, yí dɪɛ yɛ nzɪ man. Yê
sʋanlan'n mɔ ɔ'a tike yí nyɪn'n, yɛ nzɪ man yí. Yí muonun yê ɔ jin ɛbɛlɛ nɪn ɔ.
Ɛmɔ bísa yí, ɔ tɪ man batʋnman!”
22 Bɛ sulo Zufʋ mgbain'n-mɔ, yí ti yê ɔ man bɛ lɛ kan kɛ bɛ nzɪ man nɪn ɔ.
Afɪ Zufʋ mgbain'n-mɔ nwan sʋanlan m'ɔ kɔ se kɛ Zozi tɪ *Kilisi'n, bɛ 'fʋan yí bɛ́
asɔnɪn sua nɪn anun.
23 Yí sɔ ati yê yí sɪ nʋn yí nin nwan ɔ tɪ man batʋnman nán bɛ bísa yí nɪn ɔ.
24 Ɛsɛ Falisifʋɛ'n-mɔ kɔ fɛlɛ bian'n biekun, bɛ́ nwan: “Nɪan Nyanmɪan ɛlɔ kan
ananhɔlɛ. Nan yɛ́ dɪɛ, yɛ sɪ kɛ bian sɔ'n tɪ ɛtɛfʋɛ.”
25 Bian'n nwan: “Sɛ ɔ tɪ ɛtɛfʋɛ o, sɛ ɔ tɪ man ɛtɛfʋɛ o, mín dɪɛ, mɪn nzɪ man. Mín
dɪɛ mɔ mɪn sɪ'n y'ɔ le kɛ daba mɪn nnwun man asɪ, nan sian dɪɛ, mɪn nwun asɪ.”
26 Bɛ́ nwan: “Anɪn ɔ yɔlɪ sɛ kpa yê ɔ tikelɪ wɔ́ nyɪn nɪn ɔ?”
27 Bian'n nwan: “M'an han m'an hele ɛmɔ daba angʋnmɪn, nan ɛmɔ a ndie
man. Ɔ yɔ sɛ mɔ ɛmɔ kulo kɛ mɪn kan yí biekun ɔ? Ɛmɔ kʋsʋ kulo kɛ bɛ yɔ yí
menian ɔ?”
28 Ɔ hanlɪn sɔ ala, Falisifʋɛ'n-mɔ kɔ bɔ yí amgba kpa. Bɛ́ nwan: “Wɔ́ yê ɛ tɪ
sʋanlan sɔ'n sʋanlan ɔ, nan yɛ́ dɪɛ yɛ tɪ *Moyizɪ menian.
29 Moyizɪ yê yɛ sɪ kɛ Nyanmɪan jʋjɔlɪ helelɪ yí ɔ. Nan sʋanlan ɛhɪ dɪɛ, lɪka bɔbɔ
m'ɔ fi'n, yɛ nzɪ man.”
30 Bian'n nwan: “Nzukɛ asinbɛnwʋn ɛjɔlɛ dɪɛ ahɪ? Ɛmɔ nzɪ man lɪka m'ɔ fi'n
kʋsʋ ɔ'a tike mín nyɪn'n!
31 Yɛ sɪ kɛ ɛtɛfʋɛ'n-mɔ, Nyanmɪan ndie man bɛ́. Nan menian mɔ bɛ́ nyɪn sɔ yí
mɔ bɛ yɔ like m'ɔ kulo'n yê ɔ tie bɛ́ ɔ.
32 Sʋanlan mɔ bɛ 'wʋ yí a, anɪn yí nyɪn nɪn a sin'n, yɛ tɪlɪ man kɛ sʋanlan a
tike bie anyɪn'n lé.
33 Nan sɛ bian ɛhɪ tɪ man Nyanmɪan sʋanlan an, ahan ɔ ngʋala man like fíí
yɔ.”
34 Bɛ́ nwan: “Wɔ́ mɔ wɔ́ busuɔfʋɛ nyɔlɪɛ nɪn ati b'a wʋ wɔ́ anyɪnsinlinwafʋɛ'n,
wɔ́ lɪlɪ ɛ 'ba hele yɛ́ ngɛlɛ?” Bɛ kɔ fʋan bian'n bɛ́ asɔnɪn sua nɪn anun.
35 Zozi kɔ tɪ kɛ b'a fʋan bian'n bɛ́ asɔnɪn sua nɪn anun, ɔ kɔ nwun yí, yí nwan:
“Asʋ *Mân Baa'n, ɛ de yí di ɔ?”
36 Bian'n nwan: “Yɛmɪnlɪn, kele mín sʋanlan sɔ'n maan n né yí n ní.”
37 Zozi nwan: “Wɔ́ nyɪn tua yí. Yí yê ɔ lɛ jʋjɔ kele wɔ́ nɪn ɔ.”
38 Bian'n nwan: “Mín Mɪn, mɪn de mɪn di.” Ɔ kɔ kʋtʋ Zozi anyunnun ɛbɛlɛ.
39 Zozi nwan: “Ndɛɛ ebua nɪn ati yê m malɪ ɔ. Mɪn 'ba nán mɪn man bɛ́ mɔ bɛ́
nyɪn a sin'n nwun asɪ. Yê bɛ́ mɔ bɛ nwun asɪ'n kʋsʋ, mɪn man bɛ́ nyɪn'n sin.”
40 Anɪn *Falisifʋɛ'n mmie-mɔ nʋn yí wɔ ɛbɛlɛ. Mɔ bɛ tɪlɪ ɛjɔlɛ'n mɔ Zozi
hanlɪn'n, bɛ kɔ bisa yí kɛ: “Yí ti, anɪn yɛ́ kʋsʋ yɛ́ nyɪn a sin?”

41 Zozi nwan: “Sɛ ɔ tı kɛ ɛmɔ anyın a sin an, ahan ɛmɔ nyɔ man ɛtɛ. Nan kɛmɔ
ɛmɔ nwan bɛ nwun ası'n, yí ti yê ɔ man ɛmɔ tɛ wɔ bɛ́ ɛtɛ nın anun ɔ.”

10

Zozi 'ba bu bʋa ɛnıanfʋɛ kpa nın anwʋn anyınndala

1 Ɛhı, mɔ Zozi hanlın sɔ helelı Falisifʋɛ'n-mɔ yuelı'n, ɛsɛ ɔ kɔ tʋ sʋ kɛ: “Mıın
kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ, sʋanlan mɔ ɔ 'wʋlʋ mmʋa'n-mɔ tola nın anun
an, ɔ nzın man anʋan nın anun, nan ɔ bu lıka fʋfɔlɛ ɔ wʋlʋ tola nın anun'n,
sʋanlan sɔ'n, anın ɔ tı awofʋɛ, kodiawu y'ɔ le yí.
2 Nan sʋanlan m'ɔ kɔ sın anʋan nın anun'n, yí yê ɔ tı bʋa ɛnıanfʋɛ kpa nın ɔ.
3 Yí dıɛ sɛ ɔ 'wʋlʋ tola nın anun an, sʋanlan'n m'ɔ sisa tola'n tike anʋan'n man
yí, yê mmʋa'n-mɔ kʋsʋ tı yí nın'n. Bʋa ɛnıanfʋɛ'n fa mmʋa'n-mɔ anun kʋn biala
dunman'n fɛlɛ yí ɛsɛ ɔ fa bɛ́ fite awulo.
4 Mɔ bɛ́ kʋalaa bɛ kɔ yue fite'n, ɔ li bɛ́ nyunnun yê mmʋa'n-mɔ si yí sʋ ɔ. Ɔ
sanlın kɛ mmʋa'n-mɔ sı yí nın'n.
5 Sʋanlan mɔ bɛ nzı man yí'n, bɛ nzi man yí sʋ lé. Sɛ bɛ nwun yí a, bɛ nwanndi
yí, ɔ sanlın kɛ bɛ nzı man yí nın'n.”
6 Zozi buli anyınndala sɔ'n helelı bɛ́, kʋsʋ b'a ndı man yí bʋ.
7 Kɛmɔ b'a ndı man yí bʋ nın ati, Zozi kɔ han kɔ hele bɛ́ biekun kɛ: “Mıın kan
yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ, mmʋa'n-mɔ tola nın anʋan'n y'ɔ le mín.
8 Bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ lili mʋa mín nyunnun'n, awofʋɛ nʋn kodiawu y'ɔ le bɛ́. Yê
mmʋa'n-mɔ a ndie man bɛ́ nın'n bɔbɔ.
9 Anʋan'n y'ɔ le mín. Sʋanlan m'ɔ kɔ wʋlʋ mín nun'n, ɔ 'nyan ngʋan. Ɔ kʋala
ɔ wʋlʋ fite kɛ ɔ kulo ɔ, ɛsɛ ɔ 'nyan like di.
10 Awofʋɛ'n-mɔ dıɛ, mmʋa'n-mɔ awue, nʋn bɛ́ ehuan, nʋn bɛ́ bʋsʋ ɛbɔ ati ala
yê bɛ ba ɔ. Nan mín dıɛ, m malı kɛ m 'ba maan menian'n-mɔ nyan ngʋan, mın
man bɛ nyan yí dede ɔ bʋ sʋ.
11 “Bʋa ɛnıanfʋɛ kpa'n y'ɔ le mín. Bʋa ɛnıanfʋɛ kpa'n, ɔ de yí mmʋa'n-mɔ ati
ewue ɔ wu maan bɛ nyan ngʋan.
12 Sʋanlan m'ɔ tı man bʋa ɛnıanfʋɛ kpa'n, mɔ yí dıɛ ɔ kan mmʋa'n-mɔ ɔ
kpʋnndɛ yí esika'n, sɛ ɔ nwun kɛ bedi'n lɛ ba a, ɔ yaci mmʋa'n-mɔ ɛbɛlɛ
nwanndi maan bedi'n wʋlʋ bɛ́ nun ɔ cı bie ɔ bɔ bɛ́ asanndıɛ.
13 Sʋanlan sɔ'n yaci mmʋa'n-mɔ ɛbɛlɛ nwanndi, ɔ sanlın kɛ yí esika ɛkpʋnndɛ
ati yê ɔ lɛ kıkan bɛ́ ɔ. Bɛ́ nwʋn njian man yí.
14 Bʋa ɛnıanfʋɛ kpa'n y'ɔ le mín. Mın sı mín mmʋa'n-mɔ, bɛ́ kʋsʋ bɛ sı mín
15 kɛ mín Sı sı mín mɔ mín kʋsʋ mın sı yí'n. Mın wu mín mmʋa'n-mɔ dunman
nun mın man bɛ nyan ngʋan.
16 N ne mmʋa mmiekun-mɔ, bɛ nnʋn man tola ɛhı anun bie. Ɔ sɛ kɛ n gókuan
bɛ́ nʋan. Bɛ 'ba tı mín nın'n. Mmʋa kpule'n 'ba yɔ kʋn. Yê sʋanlan kʋsʋ kʋn yê
ɔ 'nıan bɛ́ sʋ ɔ.
17 “Mín Sı kulo mín, ɔ sanlın kɛ mın fa mín ngʋan'n mın man nán m'an nyan
yí biekun.
18 Sʋanlan fíí ngʋala man kɛ ɔ tʋa mín de mín ngʋan nın ɔ. Mín muonun yê
mın fa mın man ɔ. Mın kʋala kɛ mın fa mín ngʋan'n mın man, ɛsɛ mın kʋala
kɛ mın nyan yí biekun. Like mɔ mín Sı nwan n yɔ́ nın anın.”
19 Ɛhıka kʋsʋ anwʋn, Zufʋ'n-mɔ anʋan a nzɛ man.
20 Mmie-mɔ dɔʋn nwan: “Sʋanlan'n mɔ wawɛ ɛtɛ wɔ yí nun mɔ yí ti nnʋn
man ɛbɛlɛ'n, nzukɛ ati yê ɛmɔ lɛ tie yí ɛjɔlɛ nın ɔ?”
21 Mmie-mɔ kʋsʋ nwan: “Sʋanlan mɔ wawɛ ɛtɛ wɔ yí nun'n, ɛjɔlɛ sʋa, ɔ ngʋala
man yí kan. Asʋ sʋanlan mɔ wawɛ ɛtɛ wɔ yí nun'n kʋala anyınsinlinwafʋɛ
anyın tike?”

Zufʋ mgbain'n-mɔ nne nni man kɛ Zozi tɪ Nyanmɪan Awa

22 Ɛhɪ, ɛyɛlɛ mɛlɛ nɪn anun, mɔ bɛ 'di Nyanmɪan awulo nɪn anwʋn *Anwʋntɪɛ
fɛtɪ'n wɔ Zoluzalɛmʋn'n,
23 anɪn Zozi nanndɪ Nyanmɪan awulo nɪn abalanda'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Salomʋn
abalanda nɪn anun.
24 Zufʋ'n-mɔ kɔ yia yí nwʋn ɛbɛlɛ, bɛ́ nwan: "Cɪan benin kpa bɔbɔ yɛ̂ ɛ 'man
yɛ́ ahʋnlɪn tɔ yɛ́ kunnun ɔ? Sɛ *Kilisi'n, yɛ́ Belemgbin Ngʋandefʋɛ'n y'ɔ le wɔ́ a,
kan yí ananhɔlɛ kele yɛ́."
25 Zozi nwan: "M'an han m'an hele ɛmɔ daba, nan ɛmɔ nne nni man.
Junman'n mɔ mɪn di wɔ mín Sɪ dunman nun'n di mín adanzɪɛ.
26 Nan kɛmɔ ɛmɔ nnʋn man mín mmʋa'n-mɔ anun bie nɪn ati, ɛmɔ nne mín
nni man.
27 Mín mmʋa'n-mɔ tie mín nɪn'n, mɪn sɪ bɛ́ yɛ̂ bɛ si mín sʋ.
28 Mɪn man bɛ́ ngʋan m'ɔ le man ayuelɪɛ. Bɛ nwu man lé, yɛ̂ sʋanlan fíí ngʋala
man bɛ́ de fi mín sa nun.
29 Mín Sɪ mɔ ɔ'a fa bɛ́ ɔ'a man mín'n, ɔ tɪ kpili tala ninnge'n kʋalaatin.
Ninnge'n mɔ mín Sɪ le yí'n, sʋanlan ngʋala man kɛ ɔ tʋa yí de bie ɔ.
30 Mɪn nʋn mín Sɪ, yɛ tɪ sʋanlan munmuan kʋn."
31 Ɛhɪ mɔ Zozi hanlɪn nɪn ati, Zufʋ'n-mɔ kɔ sɪsa nyɔbʋɛ biekun kɛ bɛ 'kɔ a hun
yí.
32 Ɛhɪ a, Zozi nwan: "Mín Sɪ a man mín tunmin maan m'an li junman dɔʋn
kpa m'an hele ɛmɔ, nan nunhan benin ati yɛ̂ ɛmɔ kulo kɛ bɛ 'tʋtʋ nyɔbʋɛ bɛ kun
mín ɔ?"
33 Zufʋ'n-mɔ nwan: "Nán kɛ junman kpa bie mɔ a li ati yɛ̂ yɛ́ nwan yɛ 'kun wɔ́
ɔ, nan a han amannɪɛ ɛjɔlɛ wɔ Nyanmɪan anyunnun. Ɔ sanlɪn kɛ kulo sʋanlan
mgban tɪ kɛ wɔ́, ɛ bu wɔ́ nwʋn kɛ ɛ tɪ Nyanmɪan."
34 Zozi nwan: "B'a hɛlɛ wɔ ɛmɔ mala kalata nɪn anun kɛ Nyanmɪan nwan:
Ɛmɔ tɪ kɛ mín Nyanmɪan muonun.
35 Ɛjɔlɛ kʋsʋ mɔ Nyanmɪan Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kɔ han'n, yɛ ngʋala man nun kpɛ. Yɛ sɪ
kɛ bɛ́ mɔ Nyanmɪan a fɛlɛ bɛ́ ɔ'a fa yí Nʋan Ɛjɔlɛ'n ɔ'a wula bɛ́ sa nun'n, yí nwan
bɛ tɪ kɛ yí.
36 Nan sɛ ɔ tɪ sɔ sakpa a, anɪn mín kʋsʋ mɔ Sɪɛ nɪn a sie mín kʋnlʋn-ngʋnlʋn mɔ
ɔ'a sʋan mín kɛ m mála mân nɪn anun'n, sɛ mɪn kan kɛ n dɪ Nyanmɪan Awa a,
anɪn m'an nyan amannɪɛ ɔ? Ɔ yɔ sɛ mɔ ɛmɔ kan kɛ m'an han ɛjɔlɛ ɛtɛ m'an tia
Nyanmɪan ɔ?
37 Sɛ mɪn nni man junman'n mɔ mín Sɪ kulo nɪn an, ɛmɔ nán bɛ de mín bɛ di.
38 Nan sɛ mɪn di junman sɔ'n, sɛ ɛmɔ nne man mín nni man bɔbɔ a, ɛmɔ lé
nyɔlɪɛ'n-mɔ mɔ mɪn yɔ'n lɪlɪ bɛ lí, nán ɛmɔ a nwun kɛ mín Sɪ wɔ mín nun yɛ̂ mín
kʋsʋ n wɔ yí nun."
39 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, bɛ 'kpʋnndɛ bɛ cɪ yí biekun. Ɔ fi bɛ́ nun ɛbɛlɛ ɔ
kɔ nwanndi, bɛ́ sa a ngan man yí.
40 Ɛhɪ anzin, Zozi kɔ sa kɔ hɔ asue Zuludɪn nɪn anzin ɛlɔ biekun. Ɔ kɔ hɔ kɔ
tanlan lɪka mɔ Zʋan sɔnɪnlɪn menian'n-mɔ daba'n.
41 Menian dɔʋn kpa kɔ kpʋ yí ɛlɔ, bɛ́ nwan: "Zʋan a nyɔ man asinbɛnwʋn like
fíí, nan kʋsʋ bian ɛhɪ anwʋn ɛjɔlɛ m'ɔ hanlɪn'n, ɔ tɪ ananhɔlɛ."
42 Ɛbɛlɛ, menian dɔʋn lelɪ yí lili.

11

Lazaa ewue'n

1 Anɪn bian kʋn wɔ Betanin kulo nɪn asʋ, bɛ fɛlɛ yí Lazaa. Lazaa sɔ'n nʋn yí
nianman mmalasua nnyuan yɛ̂ bɛ tɪ Betanin ɛbɛlɛ ɔ. Kʋn li Mali yɛ̂ kʋn kʋsʋ li
Maatɪ.

2 Mali sɔ'n, yí yɛ̂ ɔ 'ba fa anatılı ɔ nwunnzin yɛ́ Mın aja'n-mɔ anwʋn, ɛsɛ ɔ fa
yí ti enyuan'n ɔ cici nın ɔ. Bɛ wɔ ɛbɛlɛ dede a, cıan kʋn Lazaa kɔ fʋkɛ.
3 Yí nianman mmalasua nnyuan'n kɔ yı sʋanlan kɔ hɔ kɔ tʋ Zozi. Yí nwan:
"Yɛ́ Mın, wɔ́ manngʋn'n mɔ ɛ kulo yí'n nın a fʋkɛ. Yí ti, yí nianman mmala'n-mɔ
nwan m mála m mɔ́ wɔ́ amannıɛ."
4 Mɔ Zozi tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, yí nwan: "Lazaa ɛfʋkɛ'n mɔ ɔ'a fʋkɛ'n, ɔ tı man ɛfʋkɛ
mɔ ɔ 'kun yí ɔ. Nan ɔ nanndı yí ɛfʋkɛ sɔ nın asʋ, Nyanmıan 'ba man yí Wa'n yı
yí tunmin'n nʋn yí anunminnyanmʋn'n kele mân'n."
5 Zozi kulo Lazaa nʋn yí nianman mmalasua'n-mɔ kpa, nan kʋsʋ,
6 m'ɔ tılı kɛ Lazaa a fʋkɛ'n, ɔ lili cıan nnyuan biekun yí bʋsʋ ɛbɛlɛ.
7 Yí cıan nnyuan nın asʋ, ɔ kɔ han kɔ hele yí menian'n-mɔ kɛ: "Bɛ mán yɛ sá
yɛ hɔ́ Zude mân nın anun ɛlɔ biekun."
8 M'ɔ hanlın sɔ'n, yí menian'n-mɔ nwan: "Kpain, ɔ hyɛlı man fíí yɛ hɔlı ɛlɔ
ahan bɛ 'tʋtʋ ɛbʋɛ bɛ kun wɔ́, yɛ̂ ɛsɛ wɔ́ nwan yɛ hɔ́ ɛlɔ biekun'n?"
9 Zozi nwan: "Alíɛ kʋn m'ɔ kɔ hın'n, nán dɔɛ bulu nʋn nnyuan yɛ̂ ɔ wɔ nun ɔ?
Sʋanlan m'ɔ nanndı alıhıan nın anun'n, yí ja mgbula man, ɔ sanlın kɛ mân nın
anun tı yuein.
10 Nan sʋanlan m'ɔ nanndı kɔngɔɛ'n, yí ja kpula ɔ tɔ ası, ɔ sanlın kɛ awosin
nın anun, sʋanlan nnwun man ası."
11 M'ɔ hanlın sɔ yuelı'n, ɛsɛ yí nwan: "Yɛ́ manngʋn Lazaa a lafı, yí ti, mın 'kɔ
a tinnge yí."
12 Yí menian'n-mɔ nwan: "Sɛ nafɛlɛ ala yɛ̂ ɔ lɛ dafı a, anın yɛ 'kɔ a yɔ nzu? Ɔ
'ba jasʋ."
13 Ɛjɔlɛ sɔ'n mɔ Zozi hanlın'n kele kɛ Lazaa a wu, nan kʋsʋ yí menian'n-mɔ
dıɛ, bɛ jʋnlın kɛ nafɛlɛ mgban yɛ̂ ɔ lɛ dafı ɔ.
14 Yí sɔ ati, Zozi kpacılı nun hanlın helelı bɛ́ yuein kɛ: "Lazaa a wu.
15 Ɛmɔ dunman nun ati, ɔ yɔ mín fɛ kpa kɛ m'an ngɔ man ɛlɔ ndɛ ɔ. Ɔ sanlın
kɛ yí ewue nın anzin ɛjɔlɛ mɔ ɔ 'ba a'n, ɔ 'ba man ɛmɔ de mín di. Nan ɛmɔ mán
yɛ hɔ́ ɛlɔ."
16 Kɛ yí nʋan 'tɔ ala, yí menian'n-mɔ anun kʋn, bɛ fɛlɛ yí Toma, bɛ fɛlɛ yí
biekun Didimʋn, yí bʋ y'ɔ le kɛ nda, ɔ kɔ jasʋ, yí nwan: "Mín manngʋn-mɔ, sɛ
yí sɔ a, bɛ mán yɛ́ kʋsʋ yɛ hɔ́ bie maan bɛ hún yɛ́ kʋalaa." Kɛ ɔ hanlın sɔ yuelı'n,
yɛ̂ bɛ hɔlı ɔ.
17 Mɔ Zozi 'ju Betanin'n, anın b'a sie Lazaa ɔ'a li ɛlɛ nnan.
18 Betanin nʋn Zoluzalɛmʋn kʋsʋ afian a nwa man. Cilo nsan yɛ̂ ɔ wɔ bɛ́ afian
ɔ.
19 Yí ti, ɔ man Zufʋ'n-mɔ dɔʋn fi Zoluzalɛmʋn bɛ walı Betanin kulo nın asʋ
ɛbɛlɛ, bɛ 'ba a cıcı Maatı nʋn Mali alʋa.
20 Mɔ Maatı tılı kɛ Zozi lɛ ba'n, ɔ hɔlı kpalı yí atın. Mali dıɛ, ɔ halı awulo ɛbɛlɛ.
21 Mɔ Maatı tʋlı Zozi'n, yí nwan: "Yɛ́ Mın, sɛ ɔ tı kɛ ɛ wɔ ɛwa a, ahan mín
nianman nın a nwu man.
22 Nan kʋsʋ mın sı kɛ kıkaala mɔ yɛ wɔ nun'n muonun, like biala mɔ ɛ kɔ bisa
Nyanmıan'n, ɔ 'fa man wɔ́."
23 Zozi nwan: "Wɔ́ nianman'n, ɔ 'ba jasʋ."
24 Maatı nwan: "Mın sı kɛ cıan mɔ mân'n kɔ yue'n, mín nianman'n fi ewue
nun 'jasʋ."
25 Zozi nwan: "Sʋanlan'n m'ɔ cın menian ɔ man bɛ́ ngʋan'n y'ɔ le mín. M'ɔ
kɔ le mín kɔ li'n, sɛ ɔ wu bɔbɔ a, ɔ 'nyan ngʋan.
26 Yɛ̂ sʋanlan mɔ yí anyınwɔsʋɛ nun ɔ kɔ le mín kɔ li'n, ɔ nwu man kún lé. Asʋ
ɛ de ɛjɔlɛ sɔ'n di ɔ?"
27 Maatı nwan: "Yuo o, mın de mın di kɛ *Kilisi'n y'ɔ le wɔ́, Nyanmıan Awa'n
m'ɔ sɛ kɛ ɔ ba mân nın anun'n y'ɔ le wɔ́."

28 Mɔ Maatı hanlın sɔ yuelı'n, ɔ kɔ sa kɔ hɔ awulo kɔ tu yí nianman bala Mali
asule, yí nwan: “Yɛ́ Mın a a, yí nwan ɛ bála.”
29 Mɔ Mali tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ kɔ jasʋ, ɔ kɔ fa atın'n, ɔ lɛ kpʋ Zozi.
30 Anın Zozi wʋlʋlı man kulo nın anun, lıka kʋnmgba'n mɔ Maatı yacili yí'n,
ɛbɛlɛ yê ɔ halı ɔ.
31 Mɔ Zufʋ'n-mɔ mɔ bɛ gua awulo ɛbɛlɛ bɛ lɛ cıcı Mali alʋa'n nwunlin kɛ ɔ'a
jasʋ, ɔ lɛ kɔ ndɛ-ndɛ'n, bɛ́ kʋsʋ bɛ kɔ jasʋ bɛ kɔ si yí sʋ. Bɛ jʋnlın kɛ Mali lɛ kɔ sɛka
nın asʋ ɛlɔ 'kɔ sun.
32 Mɔ Mali juli lıka mɔ Zozi jin'n, ɔ kɔ kʋtʋ yí nyunnun ɛbɛlɛ, yí nwan: “Yɛ́
Mın, sɛ ɔ tı kɛ ɛ wɔ ɛwa a, ahan mín nianman nın a nwu man.”
33 Kɛ Mali 'kan sɔ nın ala, ɔ kɔ sısa yí sa kɔ gua yí ti ɔ nʋn Zufʋ'n-mɔ kʋalaa bɛ
lɛ yı awɔ́lɛ. Mɔ Zozi nwunlin kɛ bɛ lɛ yı awɔ́lɛ'n, ewue nın anwʋn ɛya kɔ hun yí
dede yí nwʋn kɔ wʋsʋ yí.
34 Yí nwan: “Ɛmɔ sielı yí nin?”
Bɛ́ nwan: “Yɛ́ Mın, bala ba nıan.”
35 Mɔ bɛ falı atın'n mɔ bɛ 'kɔ'n, anın Zozi anyın ɛmʋın lɛ ba.
36 Ɛbɛlɛ ala, Zufʋ'n-mɔ anun mmie-mɔ nwan: “Ɛmɔ nían, ɔ kulo Lazaa ɛjɔlɛ
kpa o!”
37 Mmie-mɔ kʋsʋ nwan: “Yí m'ɔ tikelı anyınsinlinwafʋɛ nın anyın'n, ahan ɔ
yɔlı maan Lazaa a wu man”
38 Mɔ bɛ hanlın sɔ'n, Zozi kɔ fɛ ɛya kpa, ɔ kɔ kpınlın yí konvin abʋ. Ɔ fi ɛbɛlɛ
yí nʋan y'ɔ le sɛka nın asʋ. Sɛka sɔ'n, b'a koto yí bʋka kʋn anun, b'a kpɛ anʋan
kʋn b'a tʋ yí nwʋn kɛ sua yê b'a kunndo ɛbʋɛ kpili kʋn b'a fa b'a nyin yí anʋan.
39 Zozi nwan: “Ɛmɔ yí ɛbʋɛ'n m'ɔ nyin anʋan'n.”
Mɔ Zozi anʋan tɔlı'n, Maatı nwan: “Yɛ́ Mın, kɛ yɛ wɔ nun'n, mın jʋnlın kɛ ɔ lɛ
ban. Ɔ sanlın kɛ, kɛ bɛ sielı yí'n, yí ɛlɛ nnan ahı.”
40 Zozi nwan: “M'an ngan m'an ngele man wɔ́ kɛ sɛ ɛ de di a, ɛ 'nwun
Nyanmıan anunminnyanmʋn nın ɔ?”
41 Ɛhı a, bɛ kɔ kunndo ɛbʋɛ'n m'ɔ nyin anʋan'n. Zozi kɔ tʋ yí ti anwunno, yí
nwan: “Mín Sı, mın 'da wɔ́ ası kɛ a tie mín ɛjɔlɛ nın ɔ.
42 Mın sı kɛ ɛ tie mín dahuu, nan kɛ ɛ kɔ yɔ nán bɛ́ mɔ b'a ta b'a si b'a yia mín
nın a le a li kɛ wɔ́ yê ɛ sʋanlın mín'n, yí ti yê ɔ man mıın kan sɔ ɔ.”
43 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, ɔ tıanlın nun sɛlɛ kpa, yí nwan: “Lazaa, fi ɛlɔ
fite!”
44 Ɛbɛlɛ ala, Lazaa fi sɛka nın anun kɔ fite. Ɔ 'fite a, anın ɛtanlan'n mɔ bɛ falı
bɛ sielı yí'n tɛ fʋfɔ yí nwʋn.
M'ɔ fitelı'n, Zozi nwan: “Ɛmɔ nyánnjı yí nwʋn ɛtanlan'n, nán bɛ yáci yí maan
ɔ hɔ́.”
45 Asinbɛnwʋn like sɔ'n mɔ Zozi yɔlı'n, ɔ man Zufʋ'n-mɔ mɔ bɛ walı Mali alʋa
ɛcıcıɛ'n, bɛ́ dɔʋn bɛ lelı yí bɛ lili.
46 Bɛ́ nun mmie-mɔ kʋsʋ hɔlı tʋlı *Falisifʋɛ'n-mɔ bɛ hanlın like sɔ'n mɔ Zozi
yɔlı'n helelı bɛ́.
47 Ɛhı a, Falisifʋɛ'n-mɔ nʋn Nyanmıan *tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ kɔ bʋbɔ Zufʋ
mgbain abulasʋ'n mɔ bɛ di bɛ́ mân nın anun ɛjɔlɛ nın amannıɛ, bɛ́ kʋalaa bɛ kɔ
yia, bɛ́ nwan: “Bian ɛhı muonun, yɛ 'yɔ yí sɛ? Asinbɛnwʋn ninnge m'ɔ lɛ yɔ'n
tı man nzɛmındɛ.
48 Sɛ yɛ yaci yí maan ɔ di junman sɔ ɛhı a, menian'n-mɔ kʋalaa 'ba le yí di, ɛsɛ
ɔ 'ba man *Lɔmʋn mgbain'n-mɔ kpati sɛcı Nyanmıan awulo'n nʋn yɛ́ mân'n!”
49 Bɛ́ nʋan a ndɔ man, bɛ́ nun kʋn kɔ jasʋ, bɛ fɛlɛ yí Kayifʋ. Afʋɛ sɔ nın anun,
yí yê anın ɔ tı *Tɛɛyıfʋɛ Kpain nın ɔ. Yí nwan: “Ɛmɔ ndı man ɛjɔlɛ bʋ fíí!
50 Asʋ ɛmɔ nnwun man kɛ sɛ sʋanlan kʋn wu menian'n-mɔ kʋalaa ati a, ɔ tı
kpa tala kɛ mân bɔndın'n kɔ bɔ ɔ?”

51 Ɛjɔlɛ'n mɔ Kayifʋ hanlɪn'n, nán kɛ yí muonun yí ngɛlɛ yê anɪn ɔ lɛ fa kan sɔ ɔ.
Nan kɛmɔ afʋɛ sɔ nɪn anun yí yê anɪn ɔ tɪ tɛɛyɪfʋɛ kpain'n, yí sɔ ati yê Nyanmɪan
man ɔ hanlɪn kɛ ɔ di kɛ Zozi wu maan Izalayɛ mân nɪn anun menian-mɔ kʋalaa
nyan bɛ́ ti ɔ.
52 Nán kɛ Izalayɛ mân nɪn anun menian'n-mɔ kʋnmgba ala yê ɔ 'wu man bɛ́
ɔ, nan ɔ 'wu nán ɔ kokuan Nyanmɪan amma'n-mɔ kʋalaa mɔ b'a bɔ asanndɪɛ
nɪn anʋan.
53 Ɔ fi cɪan sɔ'n, Zufʋ mgbain'n-mɔ nwan bɛ 'kun Zozi.
54 Ɛhɪ ati, Zozi a nvite man bagua nun kún Zufʋ'n-mɔ afian. Ɔ nʋn yí
menian'n-mɔ hɔlɪ kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Efalayimʋn nɪn asʋ. Ɔ mantan ɛwâ. Ɔ
nʋn bɛ́, bɛ tanlanlɪn ɛbɛlɛ kaan.
55 M'ɔ ka kaan nán Zufʋ'n-mɔ a li bɛ́ fɛtɪ'n mɔ bɛ fɛlɛ yí *Pakɪ'n, menian dɔʋn
kpa lili mʋa Zoluzalɛmʋn bɛ hɔlɪ tuli bɛ́ nwʋn efian.
56 Mɔ bɛ wɔ Nyanmɪan awulo nɪn anun ɛbɛlɛ'n, anɪn bɛ lɛ kpʋnndɛ Zozi. Bɛ
lɛ bisa bisa bɛ́ manngʋn'n-mɔ kɛ: "Ɔ tɪ sɛ, asʋ ɔ 'ba a fɛtɪ elie'n bie anaan ɔ ngɔ
a man ɔ?"
57 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anɪn Nyanmɪan tɛɛyɪfʋɛ mgbain'n-mɔ nʋn Falisifʋɛ'n-mɔ a
man atɪn kɛ sʋanlan kʋn biala m'ɔ sɪ lɪka mɔ Zozi wɔ'n, ɔ héle bɛ́ maan bɛ hɔ́
hyí yí.

12

Mali 'ba gua Zozi aja anwʋn anatɪlɪ
(Matie 26.6-13, Maakɪ 14.3-9)

1 Ɛhɪ, m'ɔ anɪn ɔ ka cɪan nsian nán b'a li Zufʋ'n-mɔ fɛtɪ'n mɔ bɛ fɛlɛ yí *Pakɪ'n,
Zozi kɔ sa kɔ hɔ kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Betanin nɪn asʋ. Ɛbɛlɛ y'ɔ tinngelɪ Lazaa
m'ɔ wuli'n fi ewue nun ɔ.
2 M'ɔ juli ɛlɔ'n, yí alíɛ hɪnlɪn, nɔsʋba nun, yí manngʋn'n-mɔ kɔ tʋn alɪɛ bɛ kɔ
fa bɛ kɔ sʋn yí ɛyɛfʋɛ. Anɪn Maatɪ lɛ sesie alɪɛ'n, bɛ́ mɔ bɛ lɪla tɔbɪlɪ nɪn anwʋn
bɛ lɛ didi'n, Lazaa kʋsʋ wɔ bɛ́ nun bie.
3 Mmalasua'n-mɔ mɔ bɛ sesie alɪɛ'n, Mali kʋsʋ wɔ bɛ́ nun ɛbɛlɛ bie. M'ɔ bɛ
didili dede mɔ ɔ 'kɔ bie'n, Mali kɔ hɔ kɔ fa anatɪlɪ bondoman kʋn. Anatɪlɪ sɔ'n,
bɛ le baka bie bɛ fɛlɛ yí náá yê bɛ fa bɛ yɔ ɔ. Yí gua yɔ sɪ kpa. Anatɪlɪ'n m'ɔ wɔ
bondoman nɪn anun'n, ɔ tɪ elitili sin. Mali kɔ butu yí Zozi aja nɪn anwʋn, ɔ kɔ
fa yí ti enyuan'n kɔ cici. Anatɪlɪ nɪn ɛfanlan'n kɔ fa sua nɪn anun.
4 Anɪn Zozi sʋanlan'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Zudasɪ Isikaliɔtɪ wɔ ɛbɛlɛ. Yí yê cian bie ɔ
'yɪ Zozi man ɔ. M'ɔ nwunlin yí sɔ'n, yí nwan:
5 "Sɛ ɔ tɪ kɛ bɛ tɔnɪnlɪn anatɪlɪ ɛhɪ jɛtɛ fufue ɛya nsan yê bɛ falɪ yí esika'n bɛ
manlɪn ehianfʋɛ'n-mɔ a, ahan ɔ tɪ kpa."
6 Nán kɛ ehianfʋɛ'n-mɔ anwʋn ɛjʋnlɪan m'ɔ jʋnlɪn ti yê ɔ man ɔ lɛ kan sɔ ɔ, nan
awofʋɛ y'ɔ le yí. Esika kaan mɔ bɛ kɔ fa bɛ kɔ hye bɛ́'n, yí yê ɔ fa sie ɔ. Bɛ fa bɛ
man yí a, ɔ di.
7 Nan mɔ Zozi tɪlɪ ɛjɔlɛ'n mɔ Zudasɪ hanlɪn'n, yí nwan: "Yaci Mali maan ɔ yɔ́
yí like'n m'ɔ lɛ yɔ'n. Afɪ, anatɪlɪ ɛhɪ mɔ ɔ'a butu yí mín ja nɪn asʋ ɛwa'n, cɪan mɔ
n gɔ wu'n, ebialɛ'n mɔ bɛ 'bia mín'n yê ɔ lɛ di mʋa bia mín nɪn ɔ.
8 Ehianfʋɛ'n-mɔ dɪɛ, cɪan daa ɛmɔ nʋn bɛ́ wɔ ɛwa. Nan mín dɪɛ, mɪn nʋn ɛmɔ
lɛ ndanlan man ɛwa dede ɔ nga man ɛbɛlɛ."
9 Mɔ Zufʋ'n-mɔ dɔʋn tɪlɪ kɛ Zozi wɔ Betanin'n, bɛ kɔ kpʋ yí ɛlɔ. Kʋsʋ nán kɛ
Zozi angʋnmɪn ati yê bɛ hɔlɪ ɔ, nan bɛ́ nwan bɛ 'kɔ a nɪan Lazaa mɔ ɔ'a hɪn yí'n.
10 Nyanmɪan *tɛɛyɪfʋɛ mgbain'n-mɔ nwan bɛ 'kun Lazaa kʋsʋ.
11 Ɔ sanlɪn kɛ yí dunman nun ati, Zufʋ'n-mɔ dɔʋn nzi man bɛ́ sʋ kún, nan Zozi
yê bɛ de yí bɛ di ɔ.

Zozi 'ba wʋlʋ Zoluzalɛmʋn kulo nɪn anun
(Matie 21.1-11, Maakɪ 11.1-11, Luku 19.28-40)

12 Zozi lalɪ Betanin, mɔ yí alíɛ hɪnlɪn'n, meninsʋnman'n mɔ bɛ walɪ *Pakɪ
elie'n, bɛ kɔ tɪ kɛ Zozi lɛ ba Zoluzalɛmʋn.
13 Bɛ kɔ hɔ kɔ kpɪkpɛ aye malɛ, bɛ kɔ fa bɛ kɔ le Zozi atɪn. Bɛ 'kɔ a, anɪn bɛ lɛ
tɪan bɛ tɛ bɛ fɛlɛ yí. Bɛ́ nwan:
"Hozanna!
Nyanmɪan yíla Izalayɛ Belemgbin'n m'ɔ lɛ ba
wɔ Yɛ́ Mɪn Nyanmɪan dunman nun'n!"
14 Zozi kɔ nyan afunlunmun baa kʋn ɔ kɔ fʋ kɔ tanlan sʋ kɛ bɛ hɛlɛlɪ yí daba
wɔ *Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun'n. Bɛ́ nwan:
15 *Zoluzalɛmʋn menian, nán bɛ sulo.*
Ɛmɔ nían, ɛmɔ belemgbin'n tɪ
afunlunmun baa kʋn sʋ, ɔ lɛ ba.
16 Ɛhɪ, alimʋa nɪn anun, Zozi menian'n-mɔ a ndɪ man ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ abʋ.
Nan mɔ Zozi fi ewue nun tinngelɪ mɔ Nyanmɪan wulalɪ yí anunminnyanmʋn
yuelɪ'n, afɪ sian'n, bɛ nwunlin kɛ yí nwʋn ɛjɔlɛ fɔ́ún yê Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n hanlɪn nɪn
ɔ, like mɔ bɛ yɔlɪ yí'n manlɪn ɛjɔlɛ sɔ'n kpɪnlɪn sʋ.
17 Mɔ Zozi fɛlɛlɪ Lazaa m'ɔ tinngelɪ yí fi ewue nun'n, bɛ́ kʋalaa mɔ anɪn bɛ wɔ
ɛbɛlɛ'n, bɛ lili mɔ bɛ nwunlin yí nɪn anwʋn adanzɪɛ.
18 Nzɔlɛ ɛhɪ ati y'ɔ man menisʋnman'n walɪ kpalɪ yí atɪn ɔ.
19 Mɔ Falisifʋɛ'n-mɔ nwunlin yí sɔ'n, bɛ́ nwan: "Ebia-mɔ, ɛmɔ nían, y'a fɛ
mgban o, sɛ yɛ hyɪlɪ yí ngɛlɛmɔ nun an, ahan yɛ nyanlɪn sʋ nvasʋɛ. Nan kɪkaala
kɛ yɛ wɔ nun'n dɪɛ ɔ'a kpa yí nwʋn. Bɛ nían, mân bɔndɪn'n kʋalaa si yí sʋ!"

Zozi 'ba han yí ewue nɪn anwʋn ɛjɔlɛ

20 Bɛ́ mɔ bɛ walɪ Zoluzalɛmʋn ɛbɛlɛ fɛtɪ nɪn anun kɛ bɛ 'ba a sʋ Nyanmɪan'n,
*Gɛlɛkɪ ngʋkʋn wɔ bɛ́ nun.
21 Gɛlɛkɪ sɔ'n-mɔ hɔ tʋlɪ Zozi sʋanlan'n kʋn, bɛ fɛlɛ yí Filipʋ. Ɔ fi Galile mân
nɪn anun, kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Bɛtɪsayida nɪn asʋ. Gɛlɛkɪ sɔ'n-mɔ nwan: "Nja
bian, yɛ kulo kɛ yɛ nwun Zozi anwʋn."
22 Mɔ Filipʋ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ kɔ hɔ kɔ tʋ Andele, ɔ kɔ bɔ yí amannɪɛ. Bɛ́
munnyuan bɛ kɔ hɔ kɔ tʋ Zozi bɛ kɔ han bɛ kɔ hele yí.
23 Mɔ Zozi tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, yí nwan: "Sian dɪɛ, mɛlɛ'n m'ɔ sɛ kɛ bɛ wula Mân Baa
nɪn anunminnyanmʋn nɪn a ju.
24 Nan mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ *bele baa'n mɔ bɛ kɔ lua'n, sɛ
ɔ'a mgbɔlɔ man asɪɛ nɪn abʋ a, ɔ ngʋala ɔ nvifi man ɔ nzu man mma. Cɪan daa
ɔ la ɛbɛlɛ kʋnlʋn-ngʋnlʋn.
25 Sʋanlan m'ɔ tɪ ahyʋan ɔ kulo yí kunnun'n, ɔ nnyan man ngʋan. Nan
sʋanlan m'ɔ eyuadɪ ɛtɛ ɛhɪ anun ɔ kulo ɛhɪnlɪn-mɔ ɔ bʋka bɛ́'n, ɔ 'nyan
nyanmɪansʋ ngʋan m'ɔ le man ayuelɪɛ'n.
26 Sʋanlan biala m'ɔ kulo kɛ ɔ yɔ mín sʋanlan'n, ɔ sí mín sʋ. Yí dɪɛ anɪn lɪka mɔ
n dɪ'n, yí kʋsʋ, ɔ tanlan ɛbɛlɛ bie. Sʋanlan m'ɔ sʋ mín'n, mín Sɪ 'man yí asasʋɛ.
27 "Kɪkaala dɪɛ, mín ti anun a sɛcɪ mín. Nan kʋsʋ nzu ɛjɔlɛ dɪɛ yê mɪn 'kan ɔ?
N ze kɛ, mín Sɪ, de mín fi yalɛ'n m'ɔ lɛ 'ba tʋ mín wɔ dɔɛ ɛhɪ anun anaan? Cɛcɛ,
mín ngan man sɔ, ɔ sanlɪn kɛ yí ti yê m malɪ ɔ.
28 Mín Sɪ, wula wɔ́ dunman nɪn anunminnyanmʋn!"
Zozi hanlɪn sɔ ala, anɪɛ bie kɔ te anwunno ɛlɔ. Anɪɛ sɔ'n nwan: "Mín
dunman'n, m'an wula yí anunminnyanmʋn dada angʋnmɪn, ɛsɛ mɛlɛ'n m'ɔ
lɛ ba nɪn anun, mɪn 'wula yí biekun."
29 Meninsʋnman'n mɔ bɛ jijin ɛbɛlɛ mɔ bɛ tɪlɪ anɪɛ sɔ'n, bɛ́ nun mmie-mɔ
nwan: "Nyanmɪan'n lɛ kan nun."

Mmie-mɔ kʋsʋ nwan: “Nyanmıansʋ bɔfʋɛ kʋn a han ɛjɔlɛ a hele yí.”
30 Zozi nwan: “Nán mín ti yê anıɛ sɔ nın a te ɔ, nan ɛmɔ ati ɔ.
31 Bɛlɛ mɔ mân'n ndɛɛ ebua cıan nın a ju ɔ. *Abɔnsanmʋn m'ɔ tı mân nın asʋ kpain'n, sian dıɛ, bɛ 'ba ju yí bɛ tʋ gua sʋ.
32 Nan mín kʋsʋ, sɛ bɛ sinnze mín anwunno yue a, m 'ba hyʋın menian'n-mɔ kʋalaa mın ba mín nwʋn.”
33 Ɔ hanlın sɔ ɔ helelı ewue ɛhɔlɛ kʋn'n mɔ ɔ 'fa wu'n.
34 Kɛ yí nʋan 'tɔ ala, menian'n-mɔ nwan: “Mala kalata nın anun, yɛ tılı kɛ bɛ́ nwan *Kilisi'n mɔ ɔ 'ba le yɛ́ ti'n, ɔ nwu man lé. Nan ɔ yɔ sɛ mɔ wɔ́ nwan *Mân Baa'n, bɛ 'ba sinnze yí anwunno ɔ? Mân Baa'n muonun, ɔ tı yí dıɛ sɛ?”
35 Zozi nwan: “Kıkaala dıɛ, kanlannıɛ'n tɛ wɔ ɛmɔ afian ɛwa. Kɛmɔ ɛmɔ tɛ nwun ası'n, ɛmɔ nánndı atın'n mɔ n gelelı ɛmɔ nın asʋ. Nán awosin'n ba a, anın ɛmɔ a mminlin man. Ɔ sanlın kɛ sʋanlan m'ɔ nanndı awosin nun'n, ɔ nzı man lıka m'ɔ lɛ kɔ ɔ.
36 Kɛmɔ ɛmɔ tɛ le kanlannıɛ nın ɛwa'n, ɛmɔ lé yí bɛ lí, nán ɛmɔ a kaci kanlannıɛ nın anun menian.” Mɔ Zozi hanlın ɛjɔlɛ sɔ'n yuelı'n, ɔ fi bagua nun ɔ nʋn yí menian'n-mɔ hɔlı fıalı kaan.
37 Ɔ yɔlı asinbɛnwʋn ninnge'n dɔʋn menian'n-mɔ anyunnun ɛbɛlɛ, nan kʋsʋ b'a nne man yí b'a nni man.
38 Ɔ man ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmıan Kpɔmanfʋɛ *Ezayi hanlın'n, kpınlın sʋ. Ezayi hanlın kɛ:
Yɛ́ Mın, ɛjɔlɛ'n mɔ yɛ hanlın'n,
nwan yê ɔ lelı lili ɔ? Wɔ́ anwʋnsɛlɛ'n
mɔ a yı a hele'n, nwan yê ɔ buli yí like ɔ?
39 Bɛ ngʋala man kɛ bɛ de bɛ di, afı Ezayi hanlın biekun kɛ:
40 *Nyanmıan a sin bɛ́ nyın'n,*
ɔ man bɛ nnwun man ası kʋ́n.
Ɔ'a kaci bɛ́ ajʋnlın'n,
ɔ man bɛ ndı man yí ɛjɔlɛ'n kʋ́n.
Afı, bɛ tı a,
bɛ 'sa bɛ́ nzin bɛ ba yí nwʋn
ɔ fa bɛ́ ɛtɛ'n-mɔ ce bɛ́.
41 Ezayi lili mʋa nwunlin Zozi anunminnyanmʋn'n daba, yí ti yê ɔ man ɔ hanlın yí nwʋn ɛjɔlɛ nın ɔ.
42 Nan kʋsʋ Zufʋ mgbain'n-mɔ anun, mmie-mɔ dɔʋn lelı Zozi lili. Nan *Falisifʋɛ'n-mɔ dunman nun, bɛ ngan man, bɛ sulo kɛ bɛ kɔ fʋan bɛ́ asɔnın sua nın anun.
43 Afı sɛ menian'n-mɔ bɔ bɛ́ dunman kpa a, bɛ kulo bɛ tala kɛ Nyanmıan kɔ bɔ bɛ́ dunman kpa'n.
44 Mɔ Zozi fi meninsʋnman nın anun ɔ 'ba hɔ'n, ɔ tıanlın nun hanlın kɛ: “Sʋanlan biala m'ɔ de mín di'n, nán mín ngʋnmın yê ɔ de mín di ɔ, nan anın ɔ de sʋanlan'n kʋsʋ m'ɔ sʋanlın mín'n di.
45 Sʋanlan m'ɔ kɔ nwun mín'n, anın ɔ tı kɛ ɔ'a nwun m'ɔ sʋanlın mín'n.
46 M malı mân nın anun kɛ kanlannıɛ, ɔ man sʋanlan biala m'ɔ de mín di'n, ɔ nga man awosin nun.
47 “Sʋanlan m'ɔ kɔ tı mín ɛjɔlɛ'n, mɔ ɔ'a nne ɔ'a nni man'n, nán mín yê mın 'bua yí ndɛɛ ɔ. Ɔ sanlın kɛ m malı kɛ m 'ba le mân nın ati ngʋan, m'an mma man kɛ m 'ba tua mân'n nyɔlıɛ ɛtɛ nın anwʋn kalɛ.
48 Sʋanlan m'ɔ kɔ ju mín kɔ tʋ, m'ɔ nne man mín ɛjɔlɛ'n nni man'n, ɔ le yí ndɛɛ ebuafʋɛ. Cıan m'ɔ li sian nın anun, ninnge'n mɔ mıın kekele ɛmɔ'n, yê bɛ 'fa bɛ bua yí ndɛɛ ɔ.

49 Afɪ nán mín ngʊnmɪn mín tunmin yê m'an fa m'an han ɛjɔlɛ nɪn ɔ. Nan
Sɪɛ'n m'ɔ sʊanlɪn mín'n, yí muonun yê ɔ helelɪ mín ɛjɔlɛ'n m'ɔ di mɔ mɪn kan'n,
ɔ nʊn ninnge'n m'ɔ di mɔ mɪn kekele nɪn ɔ.
50 Yê mɪn sɪ kɛ like m'ɔ kɔ hele'n, ɔ man bɛ nyan ngʊan m'ɔ le man ayuelɪɛ. Yí
ti, mɔ mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ'n, kɛ Sɪɛ'n helelɪ mín'n yê mɪɪn kan nɪn ɔ."

Zozi 'ba nwunnzin yí menian'n-mɔ aja nɪn anwʊn

13

1 Mɔ anɪn Zufʊ'n-mɔ 'ba li bɛ́ fɛtɪ'n mɔ bɛ fɛlɛ yí *Pakɪ'n, Zozi sɪ kɛ dɔɛ'n mɔ ɔ
'fa jasʊ asɪ ɛwa kɔ yí Sɪ anwʊn ɛlɔ nɪn a ju. Yí mɛlɛ kaan'n m'ɔ lili yí asɪɛ nɪn asʊ
ɛwa'n, ɔ hulolɪ yí menian'n-mɔ dede ɔ juli yí ayuelɪɛ.
2 Ɛhɪ, nɔsʊba nun, anɪn Zozi nʊn yí menian'n-mɔ lɪla tɔbɪlɪ nɪn anwʊn, bɛ lɛ
didi. Simʊn Isikaliɔtɪ awa Zudasɪ wɔ bɛ́ nun ɛbɛlɛ bie. Ɔ 'ba yɔ sɔ'n kʊsʊ, anɪn
*Abɔnsanmʊn nɪn a fa a wula Zudasɪ ahʊnlɪn nun dada kɛ ɔ yí Zozi mán.
3 Zozi dɪɛ, ɔ sɪ kɛ ɔ fi yí Sɪ anwʊn ɛlɔ yê ɔ walɪ ɔ, ɔ di kɛ ɔ sá hó yí nwʊn ɛlɔ. Ɛsɛ
ɔ sɪ kɛ Nyanmɪan a fa ninnge'n kʊalaa a wula yí sa nun.
4 Anɪn Zozi wula taladɪɛ nnyuan, kʊn wɔ yí bʊ yê kʊn wɔ sʊ. Zozi fi tɔbɪlɪ nɪn
anwʊn ɔ kɔ jasʊ, ɔ kɔ yɪ yí anwunno taladɪɛ'n m'ɔ wula sʊ'n kɔ gua yí ɛbɛlɛ, ɔ kɔ
ha yí bʊ dɪɛ'n. Ɔ kɔ fa duku kʊn ɔ kɔ kpɛ yí bʊ.
5 Ɔ kɔ hɔ kɔ kaci nzue kɔ gua basi kʊn anun, ɛbɛlɛ ala, ɔ kɔ bɔ yí bʊ, ɔ lɛ
nwunnzin yí menian'n-mɔ aja nɪn anwʊn. Ɔ 'nwunnzin anɪn ɔ lɛ fa duku'n
m'ɔ kpɛ yí bʊ'n cici.
6 M'ɔ nwunnzinlin bɛ́ ja'n-mɔ anwʊn dede m'ɔ tʊlɪ Simʊn Pɪɛlɪ'n, Simʊn Pɪɛlɪ
nwan: "Yɛ́ Mɪn, wó yê ɛ 'nwunnzin mín ja nɪn anwʊn ɔ?"
7 Zozi nwan: "Like'n mɔ mɪɪn yɔ'n, ɛ nyan tɪlɪ man yí bʊ, nan cɪan bie dede ɛ
'ba tɪ yí bʊ."
8 Pɪɛlɪ nwan: "Cɛcɛ, mín dɪɛ mɪn mman ɛ nnwunnzin man mín ja nɪn anwʊn
lé."
Mɔ Simʊn Pɪɛlɪ hanlɪn sɔ'n, Zozi nwan: "Simʊn Pɪɛlɪ, sɛ a mman m'an
nnwunnzin man wó ja nɪn anwʊn an, anɪn ɛ nʊn mín lɛ kpacɪ."
9 Simʊn Pɪɛlɪ nwan: "Sɛ yí sɔ a, anɪn nwunnzin mín sa'n-mɔ anwʊn nʊn mín
ti nɪn asʊ bʊka sʊ."
10 Zozi nwan: "Sʊanlan m'ɔ kɔ bia kɔ yue'n, ɔ nwunnzin yí ja nɪn anwʊn ala
anɪn ɔ'a yue, ɔ sanlɪn kɛ yí nwʊn tɪ bɔkɔ-bɔkɔ. Ɛmɔ kʊsʊ, bɛ́ nwʊn a tɪ, kʊsʊ nán
ɛmɔ kʊalaatin ɔ."
11 Zozi sɪ sʊanlan'n m'ɔ lɛ 'ba yɪ yí man'n, yí ti yê ɔ lɛ kan kɛ nán bɛ́ kʊalaatin
yê bɛ́ nwʊn a tɪ ɔ.
12 M'ɔ nwunnzinlin bɛ́ ja'n-mɔ anwʊn yuelɪ'n, ɔ falɪ yí taladɪɛ'n m'ɔ yɪlɪ'n ɔ
wulalɪ, ɔ salɪ hɔlɪ lalɪ tɔbɪlɪ nɪn anwʊn. Yí nwan: "Like'n mɔ m'an yɔ ɛmɔ'n, asʊ
ɛmɔ tɪ yí bʊ ɔ?
13 Yí bʊ y'ɔ le kɛ, ɛmɔ fɛlɛ mín Kpain, ɛsɛ ɛmɔ fɛlɛ mín Mɪnlɪan, ɔ tɪ ananhɔlɛ,
ɔ sanlɪn kɛ n dɪ yí sɔ sakpa.
14 Nan sɛ mín mɔ n dɪ ɛmɔ kpain, ɛsɛ n dɪ ɛmɔ amɪn'n, sɛ m'an nwunnzin ɛmɔ
aja'n-mɔ anwʊn an, ɔ sɛ kɛ ɛmɔ kʊsʊ anun kʊn biala nwúnnzin ɛhɪnlɪn-mɔ aja
nɪn anwʊn.
15 M'an yɔ sɔ m'an hele ɛmɔ kɛ ɛmɔ kʊsʊ nían sʊ bɛ yó bie bɛ mán bɛ́
manngʊn'n-mɔ.
16 Nan mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ akʊa'n tɪ man kpili ndala man
yí mɪn'n. Yê sʊanlan mɔ bɛ kɔ sʊan yí'n, ɔ tɪ man kpili ɔ ndala man sʊanlan'n
m'ɔ sʊanlɪn yí'n.
17 Sian dɪɛ mɔ ɛmɔ a tɪ yí sɔ'n, sɛ ɛmɔ fa sʊ a, nyila 'kan ɛmɔ.

18 “Nán ɛmɔ kʋalaa anwʋn ɛjɔlɛ yê mɪɪn kan ɔ. Mɪn sɪ ɛmɔ mɔ m'an fɛlɛ bɛ́'n.
Nan ɛjɔlɛ'n mɔ *Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n hanlɪn'n, ɔ di kɛ ɔ kpɪn sʋ. Bɛ hɛlɛlɪ kɛ:
Sʋanlan'n m'ɔ nʋn mín lɛ didi'n,
ɔ 'ba fa mín kaci yí kpɔfʋɛ.
19 “Mɪɪn di mʋa mɪn kan ɛjɔlɛ sɔ'n mɪn kele ɛmɔ, yí dɪɛ, cɪan mɔ ninnge sɔ'n-mɔ ɛyɔlɛ kɔ ju'n, anɪn ɛmɔ de sʋanlan ɛhɔlɛ kʋn'n mɔ n dɪ'n di.
20 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ, sʋanlan biala m'ɔ kɔ le sʋanlan mɔ n gɔ sʋan yí'n, anɪn mín muonun yê ɔ'a le mín ɔ. Yê m'ɔ kɔ le mín'n, anɪn ɔ tɪ kɛ sʋanlan'n m'ɔ sʋanlɪn mín'n yê ɔ'a le yí ɔ.”

Zozi 'ba han kɛ Zudasɪ 'ba yɪ yí man
(Matie 26.20-25, Maakɪ 14.17-21, Luku 22.21-33)

21 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, yí lʋa bɔlɪ yí nwʋn, nán ɔ'a se kɛ: “Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ ɛmɔ anun kʋn 'ba yɪ mín maan bɛ cɪ mín.”
22 Yí menian'n-mɔ anyɪn totua bɛ́ nyunnun, bɛ nzɪ man sʋanlan'n mɔ Zozi lɛ kan yí nwʋn ɛjɔlɛ'n.
23 Zozi menian'n-mɔ anun kʋsʋ, kʋn wɔ nun, yí dɪɛ Zozi kulo yí kpa. Kʋn sɔ'n lalɪ yí nwʋn ɛbɛlɛ.
24 Ɛbɛlɛ ala, Simʋn Pɪɛlɪ kɔ bɔ yí anyɪan kɛ ɔ bísa Zozi maan ɔ hélе sʋanlan'n m'ɔ lɛ kan yí ɛjɔlɛ'n.
25 Kɛmɔ sʋanlan sɔ'n kʋsʋ nzɪ man mɔ ɔ 'ba yɪ Zozi man'n, yí kʋsʋ ɔ kɔ fa yí ti kɔ bɔ Zozi anwʋn ɔ kɔ bisa yí kɛ: “Anɪn, Yɛ́ Mɪn, nwan sʋanlan dɪɛ ɔ?”
26 Zozi nwan: “Mɪɪn fa mín kpaʋn'n mɪn bɔ tolo nɪn anun, nan sʋanlan mɔ n gɔ fa n gɔ man yí'n, yí dein yí ɔ.” Kɛ yí nʋan 'tɔ ala, ɔ kɔ fa kpaʋn'n kɔ bɔ tolo nɪn anun ɔ kɔ man Simʋn m'ɔ fi Isikaliɔtɪ nɪn awa Zudasɪ.
27 Mɔ Zudasɪ 'de kpaʋn nɪn ala, *Abɔnsanmʋn, mɔ *ebele anɪɛ nɪn anun bɛ fɛlɛ yí *Satan'n, kɔ wʋlʋ yí nun. Nán Zozi a se yí kɛ: “Like'n mɔ ɛ 'yɔ'n, yɔ yí ndɛ-ndɛ.”
28 Like ati m'ɔ man ɔ hanlɪn sɔ'n, bɛ́ mɔ bɛ nʋn yí lɛ di alɪɛ'n, bɛ́ fíí b'a ndɪ man yí bʋ.
29 Kɛmɔ Zudasɪ yê ɔ fa bɛ́ esika'n sie'n, bɛ́ dɔʋn kpa bɛ jʋnlɪn kɛ Zozi nwan ɔ hó tó like mɔ bɛ 'fa bɛ di fɛtɪ'n, anaan ɔ hyé ehianfʋɛ'n-mɔ like.
30 Kɛ Zudasɪ lelɪ kpaʋn nɪn ala, ɔ kɔ fite. Yí tɛmʋn sɔ nɪn anun, anɪn alíɛ lɛ san.

Zozi 'ba man yí menian'n-mɔ mala fʋfɔlɛ

31 Kɛ Zudasɪ 'fite ala, Zozi nwan: “Sian dɪɛ, Nyanmɪan a wula *Mân Baa nɪn anunminnyanmʋn yê ɔ nanndɪ *Mân Baa nɪn asʋ, anunminnyanmʋn a han Nyanmɪan.
32 Sɛ ɔ nanndɪ Mân Baa nɪn asʋ anunminnyanmʋn a han Nyanmɪan an, Nyanmɪan kʋsʋ 'ba wula yí anunminnyanmʋn bie. Ɔ 'ba yɔ yí sɔ kɪkaala.
33 “Mín mma-mɔ, mɪn 'tanlan ɛmɔ anwʋn ɛwa mɛlɛ kaan sʋa biekun. Ɛmɔ 'ba kpʋnndɛ mín, nan mɔ n ganlɪn n gelelɪ Zufʋ'n-mɔ, mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kʋsʋ sian'n. Lɪka mɔ mɪɪn kɔ'n, ɛmɔ ngʋala man ɛlɔ bie kɔ.
34 “Mɪɪn man ɛmɔ mala fʋfɔlɛ: ɛmɔ húlo bɛ́ nwʋn. Ɔ sɛ kɛ ɛmɔ kulo bɛ́ nwʋn kɛ m gbɪnlɪn n gulolɪ ɛmɔ'n.
35 Sɛ ɛmɔ kulo bɛ́ nwʋn an, menian'n-mɔ kʋalaa 'ba nwun kɛ ɛmɔ tɪ mín menian sakpa.”

Zozi 'ba han kɛ Pɪɛlɪ 'ba se kɛ ɔ nzɪ man yí
(Matie 26.31-35, Maakɪ 14.27-31, Luku 22.31-34)

36 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ'n, Simʋn Pɪɛlɪ kɔ bisa yí kɛ: “Yɛ́ Mɪn, anɪn nin kpa yê ɛ lɛ kɔ ɔ?”
Zozi nwan: “Lɪka mɔ mɪɪn kɔ'n, ɛ ngʋala man mín sʋ si kɪkaala, nan cɪan bie dede ɛ 'ba kpʋ mín.”

37 Pɪɛlɪ nwan: “Yɛ́ Mɪn, nzukɛ ati yɛ̂ mɪn ngʋala man wɔ́ sʋ si kɪkaala ɔ? Wɔ́ dunman nun, sɛ ɔ di mɔ mɪn wu bɔbɔ a, mɪn 'wu.”
38 Ɛhɪ a, Zozi nwan: “Pɪɛlɪ, asʋ wɔ́ nwan ɛ 'wu mín dunman nun sakpa? Nan nɪan, mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele wɔ́ kɛ ɔ nʋn dede mɔ akɔ'n 'bɔ kokolokoo'n, anɪn a han yí fâ nsan kɛ ɛ nzɪ man mín.”

14

Atɪn'n mɔ bɛ fa bɛ kɔ Sɪɛ nɪn anwʋn ɛlɔ'n y'ɔ le Zozi

1 Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɛsɛ ɔ kɔ kpɛ yí nyɪn yí menian'n-mɔ ɛlɔ, yí nwan: “Nán bɛ man bɛ́ lʋa bɔ bɛ́ nwʋn, ɛmɔ lé Nyanmɪan bɛ lí, ɛsɛ ɛmɔ lé mín kʋsʋ bɛ lí.
2 Mín Sɪ awulo ɛlɔ, dabɛlɛ ngʋnmɪn wɔ ɛbɛlɛ. Mɪn 'kɔ a sesie lɪka mɪn man ɛmɔ. Sɛ ɔ tɪ man sɔ a, ahan n ganlɪn n gelelɪ ɛmɔ.
3 Sɛ mɪn kɔ nán mɪn sesie lɪka'n yue a, mɪn 'sa mɪn ba, mɪn fa ɛmɔ mɪn kɔ, nán lɪka mɔ n dɪ'n, ɛmɔ kʋsʋ tanlan ɛbɛlɛ bie.
4 Lɪka mɔ mɪɪn kɔ'n, ɛmɔ sɪ yí atɪn'n.”
5 Mɔ Toma tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, yí nwan: “Yɛ́ Mɪn, yɛ nzɪ man lɪka mɔ ɛ lɛ kɔ'n, ɔ 'yɔ sɛ nán y'a nwun yí atɪn'n?”
6 Ɛhɪ a, Zozi kɔ bua yí kɛ: “Atɪn'n, nʋn ananhɔlɛ'n nʋn ngʋan'n y'ɔ le mín muonun. Sʋanlan fɪ́ɪ́ ngʋala man kɛ ɔ sɪn lɪka fʋfɔlɛ ɔ kɔ mín Sɪ anwʋn ɛlɔ sannan ɔ 'nanndɪ mín sʋ.
7 Sɛ ɔ tɪ kɛ ɛmɔ sɪ mín an, ahan ɛmɔ 'sɪ mín Sɪ. Kʋsʋ kɪkaala dɪɛ, ɛmɔ a nwun yí, ɛmɔ sɪ yí.”
8 Filipʋ nwan: “Yɛ́ Mɪn, kele yɛ́ Sɪɛ'n nán man yɛ́ ahʋnlɪn tɔ́ yɛ́ kunnun.”
9 M'ɔ hanlɪn sɔ'n, Zozi nwan: “Filipʋ, yí ti, dada angʋnmɪn ɛhɪ mɔ mɪn nʋn ɛmɔ tɪ ɛwa'n, ɛ nzɪ man mín? Sʋanlan m'ɔ kɔ nwun mín'n, anɪn ɔ'a nwun mín Sɪ, nan nzukɛ ati yɛ̂ wɔ́ nwan n géle ɛmɔ Sɪɛ'n?
10 Ɛ nne nni man kɛ n wɔ Sɪɛ nɪn anun yɛ̂ Sɪɛ'n kʋsʋ wɔ mín nun ɔ? Ɛjɔlɛ'n mɔ mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kʋalaatin ɛwa'n, ɔ fi man mín muonun. Sɪɛ'n m'ɔ wɔ mín nun'n yɛ̂ ɔ lɛ di junman sɔ nɪn ɔ.
11 Sɛ mɪn kan kɛ n wɔ Sɪɛ nɪn anun yɛ̂ Sɪɛ'n kʋsʋ wɔ mín nun an, ɛmɔ lé lí. Sɛ yí bɔbɔ ɛmɔ nne nni man an, ɛmɔ nían asinbɛnwʋn ninnge'n mɔ mɪn yɔ'n nán bɛ lé bɛ lí.
12 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ sʋanlan biala m'ɔ de mín di'n, asinbɛnwʋn ninnge'n mɔ mɪn yɔ'n, yí kʋsʋ ɔ 'yɔ bie. Yí dɪɛ'n bɔbɔ mɔ ɔ 'yɔ'n, ɔ 'tala mín dɪɛ'n. Ɔ sanlɪn kɛ mɪɪn kɔ Sɪɛ nɪn anwʋn ɛlɔ.
13 Like biala mɔ ɛmɔ kɔ sɛlɛ wɔ mín dunman nun'n, mɪn 'fa mɪn man ɛmɔ, nán ɔ nanndɪ Baa nɪn asʋ menian'n-mɔ kʋalaa a wula Sɪɛ nɪn anunmin-nyanmʋn.
14 Ɛmɔ sɛlɛ like biala wɔ mín dunman nun an, mɪn 'yɔ mɪn man ɛmɔ.”

Zozi 'ba han Wawɛ Nwannzan-nwannzan nɪn anwʋn ɛjɔlɛ

15 Ɛsɛ Zozi Nwan: “Sɛ ɛmɔ kulo mín sakpa a, ɛmɔ lí mín mala nɪn asʋ.
16 Mɪn 'ba sɛlɛ mín Sɪ maan ɔ man ɛmɔ *Bʋkafʋɛ fʋfɔlɛ m'ɔ nʋn ɛmɔ 'tanlan dahuu.
17 Ɔ tɪ Wawɛ m'ɔ kan ananhɔlɛ. Mân nɪn anun menian'n-mɔ mɔ bɛ nne man mín bɛ nni man'n, bɛ ngʋala man kɛ bɛ nyan yí, ɔ sanlɪn kɛ bɛ nnwun man yí, ɛsɛ bɛ nzɪ man yí. Nan ɛmɔ dɪɛ, ɛmɔ sɪ yí, ɔ sanlɪn kɛ ɔ nʋn ɛmɔ y'ɔ tɪ ɔ, ɛsɛ ɔ 'ba tanlan ɛmɔ anun.
18 Mɪn ngɔ yaci man ɛmɔ angʋnmɪn kɛ awusian. Nan mɪn 'ba sa mɪn ba ɛmɔ anwʋn biekun.
19 Ɔ'a ha mɛlɛ kaan bie, mân nɪn anun menian'n-mɔ ngɔ nwun man mín kʋ́n. Nan ɛmɔ dɪɛ, ɛmɔ 'ba nwun mín. Kɛmɔ mín lɪlɪ n dɪ asɪ'n, ɛmɔ kʋsʋ 'ba nyan ngʋan bɛ tanlan asɪ bie.

20 Sɛ cıan sɔ'n ju a, ɛmɔ 'ba nwun kɛ n wɔ mín Sı anun, ɛmɔ wɔ mín nun, yê
mín kʊsʊ n wɔ ɛmɔ anun.
21 Like mɔ mın kekele ɛmɔ'n, sʊanlan mɔ yí nyın kɔ sɔ yí m'ɔ kɔ fa kɔ sie'n, yí
yê anın mın sı kɛ ɔ kulo mín ɔ. Sʊanlan sɔ'n, mín Sı 'kulo yí, mín kʊsʊ mın 'kulo
yí, mın 'yı mín nwʊn mın kele yí."
22 Mɔ Zudı (nán Zudası Isikaliɔtı ɔ) tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, yí nwan: "Yɛ́ Mın, ɔ yɔ sɛ mɔ
wɔ́ nwan ɛ nyı man wɔ́ nwʊn ɛ ngele man mân nın anun menian nga'n-mɔ mɔ
bɛ nne wɔ́ bɛ nni man'n, nan yɛ́ ngʊnmın ala yê ɛ 'yı wɔ́ nwʊn kele yɛ́'n?"
23 Ɛhı a, Zozi kɔ bua yí kɛ: "Sʊanlan m'ɔ kulo mín'n, ɔ di mɔ mın kan nın asʊ.
Mın Sı 'kulo yí, ɛsɛ mın nʊn mín Sı yɛ 'ba yí nwʊn nán yɛ nʊn yí tanlan.
24 Sʊanlan m'ɔ ngulo man mín'n, mɔ mın kan'n, ɔ nni man sʊ. Ɛjɔlɛ kʊalaa
mɔ ɛmɔ tı kɛ mıın kan'n, ɔ fi man mín muonun, nan Sıɛ'n m'ɔ sʊanlın mín'n, yí
yê ɔ lɛ kan ɔ.
25 "Mıın kan ɛjɔlɛ sɔ'n mın kele ɛmɔ wɔ abɛlɛ mɔ n dɛ wɔ ɛmɔ afian ɛwa'n.
26 Nan mín dunman nun Sıɛ'n 'ba sʊan *Bʊkafʊɛ'n, Wawɛ Nwannzan-
nwannzan'n. Ɔ 'ba hehele ɛmɔ ninnge'n-mɔ kʊalaatin ɛsɛ ɔ 'ba man ɛmɔ ati
kacı ɛjɔlɛ'n kʊalaatin mɔ m'an han m'an hele ɛmɔ'n.
27 Mıın yaci ɛmɔ alʊacıcıɛ nun. Mín alʊacıcıɛ dıɛ'n yê mıın fa mın man ɛmɔ ɔ.
Alʊacıcıɛ'n mɔ mıın fa mın man ɛmɔ'n, ɔ nʊn eyuadı nın anun dıɛ'n tı man kʊ́n.
Nán bɛ man bɛ́ lʊa bɔ bɛ́ nwʊn, ɛsɛ nán bɛ sulo.
28 "Ɛmɔ a tı mɔ m'an han'n. M'an han m'an hele ɛmɔ kɛ mıın kɔ, nan kʊsʊ mın
'ba sa mın ba ɛmɔ anwʊn biekun. Sɛ ɔ tı kɛ ɛmɔ kulo mín sakpa a, ahan Sıɛ nın
anwʊn ɛlɔ mɔ mıın kɔ'n, ɛmɔ 'di yí nwʊn fɛ kpa. Ɔ sanlın kɛ Sıɛ'n tı kpili tala
mín.
29 M'an li mʊa m'an han ninnge sɔ'n-mɔ kʊalaa anwʊn ɛjɔlɛ m'an hele ɛmɔ
asannan nán bɛ́ ɛyɔlɛ tɛmʊn nın a ju sʊ. Yí dıɛ, anın cıan m'ɔ kɔ ju sʊ'n, ɛmɔ de
mɔ n ganlın'n bɛ di.
30 Mın nʊn ɛmɔ yɛ lɛ njʊjɔ man dɔʊn kʊ́n. Ɔ sanlın kɛ mân ɛhı asʊ kpain'n lɛ
ba. Ɔ le man tunmin fíí wɔ mín sʊ.
31 Nan ɔ fata kɛ menian'n-mɔ nwun yí kɛ mın kulo Sıɛ'n yê like mɔ mín Sı kɔ
hele mín kɛ n yɔ́'n yê mın yɔ ɔ. Yí ti, bɛ jásʊ maan yɛ hɔ́."

15

Divın baka kpa'n y'ɔ le Zozi

1 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, ɛsɛ yí nwan: "Divın baka kpa'n y'ɔ le mín yê mín
Sı y'ɔ tı divın baka sɔ nın ɛnıanfʊɛ nın ɔ.
2 Mín sa baa biala m'ɔ nzu man baa'n, mín Sı 'ko tʊ. Nan nunhan m'ɔ su'n, ɔ
kpıkpɛ nun kanlanman ɔ man ɔ yɔ kpa, nán ɔ'a hʊala mma biekun dɔʊn su.
3 Nan ɛmɔ dıɛ, ninnge'n-mɔ mɔ n gelelı ɛmɔ nın ati, ɛmɔ anwʊn a tı dada
angʊnmın.
4 Yí sɔ ati, ɛmɔ fá bɛ́ nwʊn bɛ bɔ́ mín, nán mín kʊsʊ, mın nʊn ɛmɔ a tanlan
dahuu. Divın baka nın asa baa'n m'ɔ tua man yí nwʊn'n, ɔ ngʊala man baa su.
Ɛmɔ kʊsʊ, sɛ ɛmɔ a nva man bɛ́ nwʊn b'a mmɔ man mín an, ɛmɔ ngʊala man
like kpa fíí yɔ.
5 "Divın baka'n y'ɔ le mín, yê mín sa mma'n-mɔ y'ɔ le ɛmɔ. Nunhan mɔ ɔ'a fa
yí nwʊn ɔ'a bɔ mín, m'ɔ nʊn mín tı daa, mɔ mín kʊsʊ mın nʊn yí tı'n, ɔ 'yɔ nyɔlıɛ
kpa dɔʊn. Afı sɛ n nnʊn man nun an, ɛmɔ ngʊala man like kpa fíí yɔ.
6 Sʊanlan biala mɔ ɔ'a nva man yí nwʊn ɔ'a mmɔ man mín'n, anın ɔ tı kɛ baka
nın asa baa'n mɔ b'a kpɛ b'a tʊ. Ɔ 'yʊı bɛ fa bɛ tʊ sîn nun bɛ yala yí.
7 Sɛ ɛmɔ fa bɛ́ nwʊn bɛ bɔ mín, nán ɛmɔ di mín ɛjɔlɛ nın asʊ a, ɛmɔ sɛlɛ like
biala mɔ ɛmɔ kulo nın an, ɛmɔ 'nyan yí.

8 Sɛ ɛmɔ yɔ nyɔlıɛ kpa dɔʋn an, ɔ tı mín Sı anunminnyanmʋn ɛsɛ ɔ kele kɛ ɛmɔ
tı mín menian sakpa.
9 “Mın kulo ɛmɔ kɛ mín Sı kulo mín'n. Yí ti, ɛmɔ mán n gúlo bɛ́ daa.
10 Kɛ mın di mín Sı mala nın asʋ m'ɔ kulo mín'n, mín kʋsʋ, sɛ ɛmɔ di mín mala
nın asʋ a, mın 'kulo ɛmɔ cıan daa.
11 M'an han sɔ m'an hele ɛmɔ maan ɛmɔ di fɛ nán ɛsɛ ɛmɔ fɛ elie'n yɔ kpili kɛ
mín dıɛ'n.
12 Mín mala'n y'ɔ le kɛ ɛmɔ húlo bɛ́ nwʋn kɛ mın kulo ɛmɔ'n.
13 Ehulo kpili kpa'n y'ɔ le sʋanlan m'ɔ wu yí manngʋn'n-mɔ dunman nun'n.
14 Sɛ ɛmɔ yɔ ninnge'n mɔ m'an hele ɛmɔ nın an, anın ɛmɔ tı mín manngʋn.
15 Mın mmu man ɛmɔ kɛ mín ngʋa. Ɔ sanlın kɛ mınlıan ngan man yí nwʋn
ɛjɔlɛ kʋalaa ɔ ngele man yí akʋa kɛ m'an yɔ yí'n. Mın bu ɛmɔ kɛ mín manngʋn.
Ɔ sanlın kɛ ninnge'n kʋalaatin mɔ mín Sı helelı mín'n, m'an hele ɛmɔ.
16 Nán ɛmɔ yɛ̂ b'a fɛlɛlı mín b'a sie mín bɛ́ kpain ɔ. Nan mín muonun yɛ̂ m'an
fɛlɛ ɛmɔ mín nwʋn m'an wula ɛmɔ junman nun ɔ. M'an yı ɛmɔ kɛ ɛmɔ hó, bɛ
hó lí junman bɛ sú mma m'ɔ nzɛcı man lé. Like biala mɔ ɛmɔ kɔ sɛlɛ mín Sı wɔ
mín dunman nun'n, ɔ 'fa man ɛmɔ.
17 Like mɔ mıın kpʋnndɛ ɛmɔ ɛlɔ'n y'ɔ le kɛ ɛmɔ húlo bɛ́ nwʋn.”

Mân nın anun menian'n-mɔ kpɔ Zozi nʋn bɛ́ mɔ bɛ de yí bɛ di'n

18 Mɔ Zozi tuli yí menian'n-mɔ fʋɔ yuelı'n, ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ biekun kɛ: “Sɛ
eyuadı'n kpɔ ɛmɔ a, ɛmɔ nwún yí kɛ bɛ lili mʋa bɛ kpɔlı mín.
19 Sɛ ɛmɔ tı eyuadı'n dıɛ lılı a, ahan eyuadı nın anun menian'n-mɔ kulo ɛmɔ
ɛjɔlɛ, ɔ sanlın kɛ bɛ́ bie y'ɔ le ɛmɔ. Nan kɛmɔ m'an nıan eyuadı nın anun m'an
yı ɛmɔ, mɔ ɛmɔ tı man eyuadı'n dıɛ kún'n, yí ti yɛ̂ bɛ kpɔ ɛmɔ ɔ.
20 Ɛmɔ kácı mɔ n ganlın n gelelı ɛmɔ'n: ‘Akʋa biala tı man kpili ndala man
yí mın'n’. Nan sɛ b'a hele mín ahʋlʋwa a, bɛ 'kele ɛmɔ kʋsʋ bie. Sɛ bɛ́ nyın sɔlı
mín ninnge'n mɔ n gelelı bɛ́ nın an, ahan bɛ́ nyın 'sɔ ɛmɔ kʋsʋ dıɛ'n.
21 Mín dunman nun ati, bɛ 'fa ninnge sɔ'n kʋalaa bɛ yɔ ɛmɔ, ɔ sanlın kɛ bɛ nzı
man sʋanlan'n m'ɔ sʋanlın mín'n.
22 Sɛ ɔ tı kɛ m'an mma a ngan man ɛjɔlɛ fíí m'an ngele man bɛ́ a, ahan bɛ́
nwʋn saun. Nan sian dıɛ, mɔ m'an a a han ɛjɔlɛ m'an hele bɛ́, mɔ b'a nne b'a
nni man'n, bɛ nva man bɛ́ ɛtɛ'n bɛ nje man bɛ́ lé.
23 Sʋanlan m'ɔ kpɔ mín'n, anın ɔ kpɔ mín Sı.
24 Junman'n mɔ sʋanlan fíí lili man bie mân ɛhı anun lé'n, sɛ m'an nni
man bie bɛ́ afian ɛwa a, ahan bɛ́ nwʋn saun. Nan sunnzun mɔ b'a nwun
asinbɛnwʋn ninnge'n kʋalaa mɔ m'an yɔ'n, bɛ tɛ kpɔ mín nʋn mín Sı.
25 Ɛhıka kʋalaa yɔlı sɔ, ɔ man ɛjɔlɛ'n mɔ bɛ hɛlɛlı wɔ bɛ́ *Mala kalata nın
anun'n kpınlın sʋ. Bɛ hɛlɛlı yí kɛ: *B'a kpɔ mín mgban.*
26 “Mín manngʋn-mɔ, *Bʋkafʋɛ'n mɔ mın 'ba sʋan yí'n, ɔ fi Sıɛ nın anwʋn ɛlɔ
yɛ̂ ɔ 'ba ɔ. Yí y'ɔ le Wawɛ'n mɔ kan ananhɔlɛ'n. Sɛ ɔ ba a, ɔ 'ba li mín nwʋn
adanzıɛ.
27 Yɛ̂ ɛmɔ kʋsʋ 'ba li mín nwʋn adanzıɛ, ɔ sanlın kɛ mın 'bɔ mín junman nın
abʋ'n, ɛmɔ nʋn mín yɛ̂ yɛ sanlın nun ɔ.

16

1 “Mıın kacı ɛmɔ kɛ bɛ lɛ 'ba hele ɛmɔ ahʋlʋwa, yí dıɛ sɛ mɛlɛ'n ju sʋ a, anın
ɛmɔ mminlin man bɛ́ dedi'n.
2 Bɛ 'ba fʋan ɛmɔ Zufʋ'n-mɔ asɔnın sua'n-mɔ anun. Ɛsɛ bɔbɔ, ɔ 'ba ju mɛlɛ'n
bie, bɛ́ mɔ bɛ lɛ kun ɛmɔ'n 'ba se kɛ anın bɛ lɛ sʋ Nyanmıan sʋa.
3 Bɛ 'yɔ ɛmɔ sɔ, ɔ sanlın kɛ bɛ nzı man Sıɛ'n, ɛsɛ bɛ nzı man mín.

4 Nan mɪɪn kan sɔ mɪn kele ɛmɔ, yí dɪɛ cɪan mɔ bɛ 'yɔ ɛmɔ sɔ'n, anɪn ɛmɔ kacɪ
kɛ n ganlɪn n gelelɪ ɛmɔ. M'an ngan m'an ngele man ɛmɔ daba, afɪ anɪn mɪn
nʊn ɛmɔ y'ɔ san ɔ.

Zozi 'ba han Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n

junman nɪn anwʊn ɛjɔlɛ

5 "Sian dɪɛ, mɪɪn sa mɪn kɔ sʊanlan'n m'ɔ sʊanlɪn mín nɪn anwʊn ɛlɔ, nan kʊsʊ
ɛmɔ mmisa man mín kɛ: 'Ɛ lɛ kɔ nin?'
6 Kɛmɔ m'an han m'an hele ɛmɔ kɛ mɪɪn kɔ'n, ɛmɔ alʊa a bɔ bɛ́ nwʊn kpa.
7 Nan kʊsʊ mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ ɔ tɪ kpa man ɛmɔ kɛ n gɔ́.
Afɪ sɛ m'an ngɔ man an, Bʊkafʊɛ'n ngɔ a man ɛmɔ anwʊn. Nan sɛ mɪn kɔ a, mɪn
'ba sʊan yí ɛmɔ anwʊn.
8 Sɛ ɔ ba a, ɔ 'yɪ ninnge'n-mɔ yuein yuein kele eyuadɪ amma'n. Ninnge sɔ'n-
mɔ, kʊn y'ɔ le ɛtɛ ɛyɔlɛ'n, kʊn y'ɔ le sɛsɛ ɛyɔlɛ'n, yê kʊn kʊsʊ y'ɔ le ndɛɛ ebua'n
mɔ Nyanmɪan 'ba bu'n.
9 Ɔ 'ba hele bɛ́ kɛ b'a yɔ ɛtɛ, ɔ sanlɪn kɛ b'a nne man mín b'a nni man.
10 Yê, kɛmɔ mɪɪn kɔ Sɪɛ nɪn anwʊn ɛlɔ mɔ ɛmɔ ngɔ nwun man mín kʊ́n'n, ɔ 'ba
hele bɛ́ kɛ sɛsɛ ɛyɔlɛ yê Sɪɛ'n lɛ kpʊnndɛ ɔ.
11 Afɪ, ndɛɛ ebua'n mɔ Nyanmɪan 'ba bua'n y'ɔ le kɛ ɔ'a bua mân ɛhɪ asʊ
kpain'n ndɛɛ dada angʊnmɪn.
12 "N ne ɛjɔlɛ dɔʊn m'ɔ fata kɛ mɪn kan mɪn kele ɛmɔ, nan kʊsʊ ɛmɔ ngʊala
man yí kʊalaa fa sie kɪkaala.
13 Nan sɛ Wawɛ'n m'ɔ kan ananhɔlɛ'n ba a, ɔ 'ba hele ɛmɔ ananhɔlɛ atɪn'n.
Nán yí ngʊnmɪn yí ti anun ɛjɔlɛ yê ɔ 'kan kele ɛmɔ ɔ, nan mɔ ɔ'a tɪ ɔ nʊn mɔ ɔ 'ba
a mân nɪn anun nɪn anwʊn ɛjɔlɛ yê ɔ 'kan kele ɛmɔ ɔ.
14 Ɔ 'ba wula mín anunminnyanmʊn, ɔ sanlɪn kɛ m'ɔ kɔ nwun yí mín nwʊn'n,
yí nwʊn ɛjɔlɛ yê ɔ 'kan kele ɛmɔ ɔ.
15 Ninnge kʊalaa mɔ mín Sɪ le'n tɪ mín dɪɛ. Yí sɔ ati yê ɔ man mɪɪn kan kɛ mɔ
Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kɔ nwun yí mín nwʊn'n, yí nwʊn ɛjɔlɛ yê ɔ 'kan
kele ɛmɔ ɔ."

Zozi 'ba han kele yí menian'n-mɔ kɛ

bɛ́ alʊabɔ'n 'ba kaci fɛ elie

16 Ɛsɛ Zozi nwan: "Ɔ ngɔ hyɛ man, ɛmɔ lɛ mma nnwun man mín kʊ́n, ɔ cɛ
kaan an, ɛmɔ 'ba nwun mín biekun."
17 Mɔ yí menian'n-mɔ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, mmie-mɔ lɛ kan yí bɛ́ afian ɛbɛlɛ kɛ: "Anɪn
ɛjɔlɛ ɛhɪ, yí bʊ y'ɔ le benin? Ɔ lɛ kan kele yɛ́ kɛ: 'Ɔ ngɔ hyɛ man, ɛmɔ lɛ mma
nnwun man mín kʊ́n, ɛsɛ ɔ cɛ kaan an, ɛmɔ 'ba nwun mín biekun,' ɛsɛ yí nwan:
'Mɪɪn kɔ mín Sɪ anwʊn ɛlɔ.' "
18 Bɛ́ nwan: " 'Ɔ ngɔ hyɛ man,' anɪn ɛjɔlɛ ɛhɪ m'ɔ lɛ kan'n, yí bʊ y'ɔ le benin?
M'ɔ lɛ kan'n, yɛ́ dɪɛ yɛ ndɪ man yí bʊ."
19 Mɔ Zozi nwunlin kɛ bɛ lɛ kpʊnndɛ bɛ bisa yí ɛjɔlɛ'n, ɔ kɔ se bɛ́ kɛ: "Kɛmɔ
m'an han kɛ: 'Ɔ ngɔ hyɛ man ɛmɔ lɛ mma nnwun man mín kʊ́n, ɛsɛ ɔ cɛ kaan
an, ɛmɔ 'ba nwun mín biekun,' yí ti yê ɛmɔ lɛ bisa bɛ́ nwʊn kosuan'n?
20 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ ɛmɔ lɛ 'ba sun bɛ́ nyɪn ɛmʊɪn bɛ yɪ
awɔ́lɛ. Nan eyuadɪ amma'n-mɔ mɔ bɛ nne man mín bɛ nni man'n, bɛ 'ba li fɛ.
Ɛmɔ alʊa 'ba bɔ bɛ́ nwʊn, nan kʊsʊ ɛmɔ alʊabɔ'n 'ba kaci fɛ elie.
21 Sɛ balasua kʊn nwʊnnzɛ dede nán ɔ 'ba wʊ a, anɪn yí lʊa a bɔ yí nwʊn. Ɔ
sanlɪn kɛ anɪn yí yalɛ elie mɛlɛ nɪn a ju. Nan sɛ ɔ wʊ yue a, anɪn yí lʊa a fi yí
yalɛ'n mɔ ɔ'a nwun yí'n. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ'a wʊ baa kʊn ɔ'a tʊ asɪɛ nɪn asʊ.
22 Yí sɔ kʊsʊ ala, kɛ yɛ wɔ nun'n, ɛmɔ alʊa a bɔ bɛ́ nwʊn, nan mɔ yɛ 'ba nwun
yɛ́ nwʊn biekun'n, ɛmɔ 'ba li fɛ kpa, sʊanlan fíí ngɔ hʊala man ɛmɔ fɛ elie'n yɪ."

23 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n ɛsɛ yí nwan: “Sɛ cıan sɔ'n ju a, anın ɛmɔ mmisa
man mín like fíí anwʊn kosuan kún. Mıın kan yí ananhɔlɛ mın kele ɛmɔ kɛ like
biala mɔ ɛmɔ kɔ sɛlɛ wɔ mín dunman nun'n, Sıɛ'n 'fa man ɛmɔ.
24 Kɛ m mɔlı mín junman nın abʊ dede mɔ ɔ'a ju bıcı'n, ɛmɔ sɛlɛlı man like fíí
wɔ mín dunman nun. Ɛmɔ sélɛ, nán ɛmɔ asa 'kan yí. Sɛ ɛmɔ asa kan yí a, ɛmɔ
'di fɛ kpili kpa.
25 “M'an bu ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ kʊalaa anyınndala nun, m'an hele ɛmɔ. Nan ɔ 'ba
ju mɛlɛ'n bie, mın ngɔ mmu man yí anyınndala nun kún, nan mın 'kan mín Sı
anwʊn ɛjɔlɛ'n yuein yuein mın kele ɛmɔ.
26 Cıan sɔ'n ju a, yí kʊalaa mɔ ɛmɔ 'ba sɛlɛ Sıɛ'n, ɛmɔ 'ba sɛlɛ wɔ mín dunman
nun. Mın mmʊtʊ man mín Sı'n bɔbɔ nán ɔ'a fa ɔ'a man ɛmɔ.
27 Ɔ sanlın kɛ, Sıɛ'n muonun kulo ɛmɔ. Ɔ kulo ɛmɔ, afı ɛmɔ kulo mín, yê ɛmɔ
de di kɛ n vi Nyanmıan anwʊn ɛlɔ yê m malı ɔ.
28 N vi Sıɛ nın anwʊn ɛlɔ yê m malı mân nın anun ɔ. Sian'n mıın jasʊ mân nın
anun mın kɔ Sıɛ nın anwʊn ɛlɔ.”
29 Mɔ yí menian'n-mɔ tılı yí sɔ'n, bɛ́ nwan: “Sian dıɛ, ɛ lɛ kpacı nun yuein kan
kele yɛ́, ɛ mmu man yí anyınndala nun kún.
30 Sian dıɛ, yɛ sı kɛ ɛ sı ninnge'n kʊalaatin, ɛ nnwʊnndɛ man maan yɛ mmisa
man wɔ́ bie anwʊn kosuan bɔbɔ nán a bua yɛ́. Ɛhı ati, ɔ man yɛ de yɛ di kɛ ɛ fi
Nyanmıan ɛlɔ sakpa.”
31 Zozi nwan: “Sian'n ɛmɔ de di?
32 Yaa! Mɛlɛ'n lɛ ba, ɔ'a ju bɔbɔ a yue, ɛmɔ 'ba bɔ asanndıɛ bɛ yaci mín
ngʊnmın, ɛmɔ anun kʊn biala 'ba nwanndi fıa. Nan kʊsʊ cɛcɛ, ɔ nga man mín
ngʊnmın, ɔ sanlın kɛ Sıɛ'n nʊn mín y'ɔ tı ɔ.
33 “Mıın kan sɔ mın kele ɛmɔ, nán mın man ɛmɔ nyan alʊacıcıɛ, afı ɛmɔ nʊn
mín a yɔ kʊn. Ɛmɔ lɛ 'ba nwun yalɛ mân nın anun, nan kʊsʊ ɛmɔ bɔ́ mɔndınlın,
nán bɛ man bɛ́ nwʊn bubu bɛ́, ɔ sanlın kɛ m'an li eyuadı nın asʊ kunnunmun.”

17

Zozi 'ba yɔ asɔnın man yí menian'n-mɔ

1 Mɔ Zozi hanlın ɛhı yuelı'n, ɔ kɔ tʊ yí nyın anwunno, yí nwan: “Mín Sı, dɔɛ
nın a ju. Wula wɔ́ Wa nın anunminnyanmʊn maan yí kʊsʊ ɔ wúla wɔ́ bie.
2 Afı, a man yí tunmin dasannin biala asʊ kɛ bɛ́ mɔ a fa bɛ́ a man yí'n, ɔ mán
bɛ nyán ngʊan m'ɔ le man ayuelıɛ'n.
3 Ngʊan m'ɔ le man ayuelıɛ'n, y'ɔ le kɛ bɛ nwún wɔ́ mɔ ɛ tı ananhɔlɛ
Nyanmıan'n kʊnmgba cein, ɔ nʊn Zozi Kilisi, mɔ a sʊan yí'n.
4 M'an wula wɔ́ anunminnyanmʊn asıɛ nın asʊ ɛwa. Ɔ sanlın kɛ junman'n
mɔ a fa a man mín kɛ n ní'n, m'an yue yí di.
5 Afı kıkaala dıɛ, Mín Sı, anunminnyanmʊn'n mɔ anın n ne yí wɔ́ nwʊn ɛlɔ
asannan nán a sesie mân'n, maan n nyán yí kʊnmgba sɔ'n wɔ wɔ́ nyunnun.
6 “Menian'n-mɔ mɔ a fa bɛ́ a man mín asıɛ nın asʊ ɛwa'n, m'an man b'a nwun
wɔ́. Bɛ tı wɔ́ dıɛ, yê a fa bɛ́ a man mín. Bɛ́ kʊsʊ, b'a li wɔ́ ɛjɔlɛ nın asʊ.
7 Sian'n, b'a nwun kɛ yí kʊalaa mɔ a fa a man mín'n, ɔ fi wɔ́ ɛlɔ.
8 Ɔ sanlın kɛ ɛjɔlɛ'n mɔ a fa a wula mín sa nun'n, mín kʊsʊ m'an fa m'an wula
bɛ́ sa nun, yê b'a sɔ nun. B'a nwun yí kɛ n vi wɔ́ nwʊn ɛlɔ sakpa, yê b'a le b'a li
kɛ a sʊan mín.
9 “Mıın yɔ asɔnın wɔ wɔ́ dunman nun mın man bɛ́. Mın nyɔ man asɔnın mın
mman man eyuadı'n. Nan bɛ́ mɔ a fa bɛ́ a man mín'n, bɛ́ ti asɔnın yê mıın yɔ ɔ.
Ɔ sanlın kɛ bɛ tı wɔ́ dıɛ.
10 Like biala mɔ ɛ le yí'n tı mín dıɛ, mín kʊsʊ mín dıɛ'n kʊalaa tı wɔ́ dıɛ. Bɛ
nwun mín anunminnyanmʊn'n wɔ bɛ́ nun.

11 Mín dɪɛ m'an jasʊ mân nɪn anun a yue, nan bɛ́ dɪɛ, bɛ tɛ wɔ nun. Mín dɪɛ
mɪɪn ba wɔ́ nwʊn ɛlɔ. Sɪɛ Nwannzan-nwannzan, wɔ́ dunman'n mɔ tunmin wɔ
nun'n, fa nɪan bɛ́ mɔ a fa bɛ́ a man mín nɪn asʊ, maan bɛ yɔ́ kʊn kɛ mɪn nʊn wɔ́,
yɛ tɪ kʊn'n.
12 Mɔ anɪn mɪn nʊn bɛ́ wɔ mân nɪn anun'n, mɪn nɪan bɛ́ sʊ wɔ wɔ́ dunman
nun. N nɪanlɪn bɛ́ sʊ kpa, bɛ́ bie fíí a mminlin man, sannan sʊanlan'n m'ɔ sɛ kɛ
ɔ mínlin nán *Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n nɪn a kpɪn sʊ'n.
13 "Sian'n, mɪɪn ba wɔ́ nwʊn ɛlɔ, nan kɛmɔ n dɛ wɔ mân nɪn anun ɛwa'n, yí ti
yê ɔ man mɪɪn kan sɔ maan bɛ di fɛ kpili kpa kɛ mín nɪn ɔ.
14 M'an fa wɔ́ ɛjɔlɛ'n m'an man bɛ́, yê mân nɪn anun menian'n-mɔ lɛ kpɔ bɛ́,
ɔ sanlɪn kɛ bɛ tɪ kɛ mín, bɛ tɪ man mân ɛhɪ anun menian.
15 Mɪɪn nzɛlɛ man wɔ́ kɛ ɛ yí bɛ́ fi mân nɪn anun, nan mín nwan ɛ nían bɛ́ sʊ,
n'ɛ man *Abɔnsanmʊn nyan bɛ́.
16 Bɛ tɪ kɛ mín, kɛmɔ n dɪ man mân ɛhɪ anun sʊanlan'n, bɛ́ kʊsʊ, bɛ tɪ man
mân ɛtɛ ɛhɪ anun menian.
17 Kɛmɔ wɔ́ nʊan ɛjɔlɛ'n tɪ ananhɔlɛ'n, nanndɪ ananhɔlɛ nɪn asʊ maan bɛ káci
wɔ́ menian kpa bɔkɔɔ.
18 Mɪɪn sʊan bɛ́ mân nɪn anun kɛ ɛ sʊanlɪn mín'n.
19 Bɛ́ dunman nun ati, mɪɪn fa mín nwʊn mɪn wula wɔ́ sa nun kpa bɔkɔɔ
maan bɛ́ kʊsʊ bɛ kaci wɔ́ menian kpa bɔkɔɔ.
20 "Nán kɛ bɛ́ ngʊnmɪn bɛ́ ti ala yê mɪɪn sɛlɛ wɔ́ ɔ, nan bɛ́ kʊalaa mɔ mín
menian'n-mɔ kɔ han ɛjɔlɛ kɔ hele bɛ́ mɔ bɛ kɔ le bɛ kɔ li'n, mɪɪn sɛlɛ wɔ́ mɪn
man bɛ́ kʊsʊ.
21 Mɪɪn sɛlɛ wɔ́ kɛ ɛ mán bɛ yɔ́ kʊn. Mín Sɪ, man bɛ nʊn yɛ́, yɛ yɔ́ kʊn kɛ mɪn
nʊn wɔ́, yɛ tɪ kʊn'n. Man bɛ yɔ́ kʊn nán eyuadɪ nɪn a le a li kɛ wɔ́ yê ɛ sʊanlɪn
mín ɔ.
22 Anunminnyanmʊn'n mɔ ɛ falɪ manlɪn mín'n, m'an fa m'an man bɛ́, yí dɪɛ
anɪn bɛ́ kʊalaa bɛ yɔ kʊn kɛ mɪn nʊn wɔ́ yɛ tɪ kʊn'n.
23 Man mɪn nʊn bɛ́, yɛ yɔ́ kʊn kɛ wɔ́ kʊsʊ ɛ nʊn mín, yɛ tɪ kʊn'n. Man bɛ yɔ́
sʊanlan kʊn bɔkɔɔ, nán eyuadɪ nɪn a nwun kɛ a sʊan mín, ɛsɛ ɛ kulo bɛ́ kɛ ɛ
kulo mín'n.
24 "Mín Sɪ, kɛmɔ a fa bɛ́ a man mín'n, mín kʊsʊ mɪn kulo kɛ lɪka mɔ n
dɪ'n, bɛ́ kʊsʊ bɛ tanlan ɛbɛlɛ bie, nán b'a nwun mín anunminnyanmʊn'n,
anunminnyanmʊn'n mɔ ɛ falɪ manlɪn mín'n. Ɔ sanlɪn kɛ ɛ lili mʊa ɛ hulolɪ mín
asannan nán a sesie mân'n.
25 Mín Sɪ, wɔ́ mɔ ɛ tɪ sɛsɛfʊɛ, eyuadɪ amma'n nzɪ man wɔ́, nan mín dɪɛ, mɪn sɪ
wɔ́. Yê mín menian'n-mɔ kʊsʊ sɪ kɛ a sʊan mín.
26 M'an man b'a nwun wɔ́, ɛsɛ mɪn 'ba man bɛ nwun wɔ́ kpa biekun. Yí dɪɛ,
anɪn ehulo'n mɔ ɛ kulo mín'n tanlan bɛ nun, nán mín kʊsʊ mɪn nʊn bɛ́ a yɔ
kʊn."

18

Zufʊ mgbain'n-mɔ 'ba man bɛ cɪ Zozi
(Matie 26.47-56, Maakɪ 14.43-50, Luku 22.47-53)

1 Mɔ Zozi sɛlɛlɪ nzɛlɛ sɔ'n m'ɔ yuelɪ'n, ɔ nʊn yí menian'n-mɔ bɛ hɔlɪ asue baa'n
mɔ bɛ fɛlɛ yí Sedʊnlʊn nɪn anzin ɛlɔ. Asue sɔ'n mantan Zoluzalɛmʊn. Yí nzin
ɛlɔ, tola kʊn wɔ ɛbɛlɛ, ɔ nʊn yí menian'n-mɔ hɔlɪ wʊlʊlɪ nun.
2 Zudasɪ mɔ ɔ 'ba yɪ yí man'n, ɔ sɪ lɪka sɔ'n, afɪ ɔ yɔ a, Zozi nʊn yí menian'n-mɔ
kɔ yia ɛlɔ.
3 Yí ti, Zudasɪ li *Lɔmʊn nʊn Zufʊ nzalafʊ dɔʊn anyunnun, bɛ kɔ a kɔ ju ɛbɛlɛ.
Zufʊ nzalafʊ sɔ'n-mɔ, Nyanmɪan *tɛɛyɪfʊɛ mgbain'n-mɔ nʊn *Falisifʊɛ'n-mɔ yê
bɛ yɪlɪ bɛ́ ɔ. Mɔ bɛ 'ba'n, bɛ le kʊan ninnge, kanlannɪɛ nʊn tɛɛ.

4 Nan Zozi dɪɛ, ɔ sɪ yí kʋalaa mɔ ɔ lɛ 'ba tʋ yí'n sie. Ɔ fi tola nɪn anun kɔ fite, yí
nwan: “Ɛmɔ lɛ kpʋnndɛ nwan?”
5 Bɛ́ nwan: “Yɛ lɛ kpʋnndɛ Zozi m'ɔ fi Nazalɛtɪ'n.”
Zozi nwan: “Mín ahɪ.” Zudasɪ m'ɔ lɛ yɪ yí man'n, anɪn ɔ nʋn bɛ́ yê bɛ jijin ɛbɛlɛ
ɔ.
6 Kɛ Zozi 'se kɛ: “Mín ahɪ” nɪn ala, nzalafʋ'n-mɔ kɔ bɔ si, bɛ́ kʋalaa bɛ kɔ hyʋɪn
bɛ kɔ hɔ bɛ́ nzin bɛ kɔ han bɛ kɔ gua asɪ.
7 Mɔ Zozi nwunlin yí sɔ'n, yí nwan: “Ɛmɔ lɛ kpʋnndɛ nwan?”
Bɛ́ nwan: “Zozi m'ɔ fi Nazalɛtɪ'n.”
8 Zozi nwan: “M'an se ɛmɔ kɛ y'ɔ le mín. Nan sɛ mín yê ɛmɔ lɛ kpʋnndɛ mín
sakpa a, anɪn ɛmɔ yáci menian ɛhɪ-mɔ maan bɛ hó.”
9 Zozi hanlɪn sɔ maan ɛjɔlɛ'n m'ɔ hanlɪn yí mɛlɛ mɔ ɔ 'sɛlɛ Nyanmɪan man yí
menian'n-mɔ'n kpɪnlɪn sʋ. Yí nwan: “Bɛ́ mɔ a fa bɛ́ a man mín'n, m'an mminlin
man fíí.”
10 Anɪn Simʋn Pɪɛlɪ le dadɪɛ, ɔ kɔ hyʋɪn kɔ kpɛ Nyanmɪan tɛɛyɪfʋɛ kpain nɪn
akʋa nɪn anzʋ fama'n. Akʋa sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Malikusi.
11 Mɔ Zozi nwunlin yí sɔ'n, yí nwan: “Simʋn Pɪɛlɪ, fa wó dadɪɛ'n wula yí bʋa
nɪn anun. Ɛ jʋnlɪn kɛ yalɛ'n mɔ mín Sɪ nwan n nwún yí'n, mɪn ngɔ nwun man
yí ɔ?”

Bɛ 'ba fa Zozi bɛ fite Nannan Hannɪn anyunnun

12 Ɛhɪ a, *Lɔmʋn nzalafʋ'n-mɔ nʋn bɛ́ kpain'n, nʋn Zufʋ'n-mɔ nzalafʋ dɪɛ'n-
mɔ kɔ hyɪ Zozi, bɛ kɔ cɪcɪ yí.
13 Bɛ nʋn yí kɔ li mʋa kɔ hɔ Nannan Hannɪn awulo. Hannɪn sɔ'n tɪ *tɛɛyɪfʋɛ
kpain daba. Kayifʋ m'ɔ tɪ Nyanmɪan tɛɛyɪfʋɛ kpain afʋɛ sɔ nɪn anun'n, ɔ ja
Hannɪn awa balasua.
14 Kayifʋ kʋsʋ yê ɔ hanlɪn helelɪ Zufʋ'n-mɔ kɛ: “Sɛ sʋanlan kʋn wu a, ɔ tɪ kpa
tala kɛ mân bɔndɪn'n kɔ bɔ'n.”

Pɪɛlɪ 'ba han kɛ ɔ nzɪ man Zozi
(Matie 26.69-70, Maakɪ 14.66-68, Luku 22.55-57)

15 Mɔ bɛ nʋn Zozi 'kɔ Nyanmɪan tɛɛyɪfʋɛ kpain nɪn awulo ɛlɔ'n, Simʋn Pɪɛlɪ
nʋn Zozi sʋanlan'n kʋn biekun bɛ sili yí sʋ. Zozi sʋanlan sɔ'n, tɛɛyɪfʋɛ kpain'n
sɪ yí. Mɔ bɛ 'wʋlʋ awulo nɪn akunnun ɛlɔ'n, ɔ wʋlʋlɪ ɛlɔ bie.
16 Nan Pɪɛlɪ dɪɛ, ɔ halɪ gua sʋ ɛlɔ anʋan nɪn anwʋn ɛbɛlɛ. Zozi sʋanlan kʋn'n
mɔ tɛɛyɪfʋɛ kpain'n sɪ yí'n kɔ fite. Ɔ kɔ han kɔ hele balasua'n m'ɔ sisa anʋan'n ɔ
kɔ man Pɪɛlɪ kɔ wʋlʋ.
17 Afanɪan'n m'ɔ nɪan anʋan nɪn asʋ'n kɔ bisa Pɪɛlɪ kɛ: “N ja bian, asʋ wó kʋsʋ,
ɛ tɪ man bian sɔ'n sʋanlan ɔ?”
Simʋn Pɪɛlɪ nwan: “Cɛcɛ, nán yí sʋanlan y'ɔ le mín.”
18 Kɛmɔ anɪn ɛyɛlɛ wɔ nun'n, ngʋa'n-mɔ nʋn nzalafʋ'n-mɔ a huan sîn bɛ jijin
yí nwʋn bɛ lɛ tɪ. Pɪɛlɪ kʋsʋ kɔ a kɔ jinlan bɛ́ nwʋn ɛbɛlɛ ɔ lɛ tɪ bie.
19 Mɛlɛ sɔ'n, anɪn Nyanmɪan tɛɛyɪfʋɛ kpain'n lɛ bisa Zozi yí menian'n-mɔ nʋn
yí ninnge'n m'ɔ kekele nɪn anwʋn kosuan.
20 Zozi kɔ bua yí kɛ: “M'an han yí bagua nun m'an hele mân'n bɔndɪn'n.
Mín ninnge'n kʋalaa mɪn kekele yí cɪan daa lɪka mɔ Zufʋ'n-mɔ yia'n, bɛ́ asɔnɪn
sua'n-mɔ anun ɔ nʋn Nyanmɪan awulo nɪn anun. Mín ɛjɔlɛ'n kʋalaa mɔ mɪn
kan'n, nán nʋɪalɪɛ nun ɔ.
21 Nan nzukɛ ati yê ɛ tɛ bisa mín yí nwʋn kosuan ɔ? Bisa bɛ́ mɔ n ganlɪn ɛjɔlɛ'n
n gelelɪ bɛ́ mɔ bɛ tɪlɪ'n. Bɛ́ dɪɛ, bɛ sɪ ɛjɔlɛ'n mɔ n ganlɪn n gelelɪ bɛ́'n kpa bɔkɔɔ.”
22 Zozi anʋan a ndɔ man, nzalafʋ'n-mɔ anun kʋn m'ɔ mantan yí nwʋn ɛbɛlɛ'n
kɔ kpɛ yí nyɪn nɪn asʋ. Yí nwan: “Asʋ, kɛ bɛ kan ɛjɔlɛ bɛ kele Nyanmɪan tɛɛyɪfʋɛ
kpain nɪn anɪn?”

23 Zozi nwan: “Sɛ m'an han ɛjɔlɛ ɛtɛ a, kele mín ɛjɔlɛ ɛtɛ ɛhɔlɛ kʋn mɔ m'an
han'n. Sɛ kʋsʋ m'an ngan man ɛjɔlɛ ɛtɛ a, anın nzukɛ ati yê ɛ kpacı mín nyınsʋ
ɔ?”
24 Ɛhı a, Hannın ngɔ man bɛ ngɔ nyannjı man Zozi, ɔ kɔ man bɛ kɔ fa yí bɛ kɔ
hɔ kɔ wula Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ kpain Kayifʋ asa nun.

Pıɛlı 'ba han biekun kɛ ɔ nzı man Zozi
(Matie 26.71-75, Maakı 14.69-72, Luku 22.58-62)

25 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın Pıɛlı tɛ jin sîn nın anwʋn ɛbɛlɛ. Bɛ́ mɔ bɛ jijin sîn nın
anwʋn ɛbɛlɛ'n kɔ bisa yí kɛ: “Asʋ wɔ́ kʋsʋ wɔ́, ɛ tı man bian sɔ'n sʋanlan'n bie
ɔ?”
Pıɛlı nwan: “Cɛcɛ, nán yí sʋanlan'n bie y'ɔ le mín.”
26 Tɛɛyıfʋɛ kpain nın akʋa'n kʋn mɔ yí abie y'ɔ le nunhan'n mɔ Pıɛlı kpɛlı yí
nzʋ'n nwan: “Asʋ m'an nnwun man wɔ́ nʋn yí tola nın anun ɛlɔ ɔ?”
27 Ɛsɛ Simʋn Pıɛlı nwan nán yí ɔ. Ɔ 'kan sɔ nın ala, kokolokoo! Akɔ kʋn kɔ bɔ.

Bɛ 'ba fa Zozi bɛ fite Lɔmʋn Kʋnmanna Pilatı anyunnun
(Matie 27.1-2,11-14, Maakı 15.1-5, Luku 23.1-5)

28 Ngɛlɛmɔ tutun kpa, kɛ alíɛ'n hınlın ɛbɛlɛ ala, bɛ́ nʋn Zozi fi kpain Kayifʋ
awulo ɛbɛlɛ, bɛ kɔ fa yí kɔ hɔ *Lɔmʋn kʋnmanna nın awulo ɛlɔ. Kɛmɔ ɔ tı man
Zufʋ'n, sɛ Zufʋ'n-mɔ wʋlʋ yí awulo ɛlɔ a, anın efian a han bɛ́, bɛ ngʋala man
*Pakı'n bie di, ɛhı ati b'a nwʋlʋ man ɛlɔ bie.
29 Bɛ manlın *Pilatı muonun fitelı walı bɛ́ nwʋn ɛbɛlɛ, nán ɔ'a bisa bɛ́ kɛ:
“Bian ɛhı a yɔ nzu mɔ ɛmɔ lɛ 'ba sanman yí ɔ?”
30 Bɛ́ nwan: “Sɛ ɔ tı man ɛtɛfʋɛ a, ahan yɛ nva man yí yɛ mmɛlɛ man wɔ́.”
31 Pilatı nwan: “Ɛmɔ muonun nʋn yí hɔ́, bɛ hɔ́ búa yí ndɛɛ kɛ ɛmɔ mala'n
kele'n.”
Mɔ Zufʋ'n-mɔ tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ́ nwan: “Yɛ le man atın kɛ yɛ kun yí.”
32 Ɛjɔlɛ mɔ Zozi hanlın helelı ehuan ɛhɔlɛ kʋn'n mɔ bɛ 'ba hun yí'n, kɛ ɔ yɔlı
mɔ ɛjɔlɛ sɔ'n kpınlın sʋ nın anın.
33 Ɛhı a, Pilatı kɔ wʋlʋ sua nın anun ɛlɔ ɔ kɔ fɛlɛ Zozi ɔ kɔ bisa yí kɛ: “N ja bian,
asʋ Zufʋ'n-mɔ belemgbin'n y'ɔ le wɔ́ ɔ?”
34 Zozi nwan: “Wɔ́ muonun wɔ́ ti anun yê a bɔ mɔ ɛ lɛ kan sɔ anaan, menian
yê b'a han mín nwʋn ɛjɔlɛ b'a hele wɔ́, yí ti yê ɔ man ɛ lɛ bisa mín kosuan sɔ nın
ɔ?”
35 Pilatı nwan: “Ɛ nıan an, anın Zufʋ y'ɔ le mín ɔ? Wɔ́ mân nın anun
menian'n-mɔ nʋn tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ yê b'a fa wɔ́ b'a bɛlɛ mín ɔ. Nan ɛ yɔlı
nzu?”
36 Mɔ Zozi tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, yí nwan: “N dı man mân ɛhı anun belemgbin. Nan
sɛ n dı mân ɛhı anun belemgbin an, ahan mɔ Zufʋ mgbain'n-mɔ 'cı mín'n, mín
ngʋa'n-mɔ hʋnlın lelı mín maan b'a ngʋala man mín cı. Nan kʋsʋ ɔ tı man sɔ,
mın nni man belemgbin mân ɛhı anun.”
37 Pilatı nwan: “Yí ti, belemgbin y'ɔ le wɔ́ sakpa?”
Zozi nwan: “Wɔ́ nʋan wɔ sʋ ɛ lɛ kan, belemgbin y'ɔ le mín. Bɛ wʋlı mín, m
malı mân nın anun kɛ mın 'ba han ananhɔlɛ nın anwʋn ɛjɔlɛ. Ɔ man sʋanlan
biala m'ɔ tı ananhɔlɛ'n sʋanlan'n, ɔ tie ɛjɔlɛ'n mɔ mın kan'n.”
38 Mɔ Pilatı tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, yí nwan: “Apii, ananhɔlɛ'n y'ɔ le nzu?”

Pilatı 'ba man atın kɛ bɛ hún Zozi
(Matie 27.15-26, Maakı 15.6-20, Luku 23.13-25)

Kɛ Pilatı hanlın sɔ yuelı'n, ɔ kɔ sa kɔ hɔ Zufʋ'n-mɔ anwʋn ɛlɔ, yí nwan: “Mín
dıɛ, mın nnwun man like mɔ yí ti yê ɔ di kɛ bɛ kun sʋanlan sɔ nın ɔ.
39 Nan ɔ tı mala wɔ ɛmɔ afian ɛwa, sɛ bɛ 'di *Pakı biala a, bɛ́ mɔ bɛ kɔ gua bɛ́
fiadı'n, mın yı kʋn. Yí ti, asʋ ɛmɔ kulo kɛ mın yaci Zufʋ'n-mɔ belemgbin nın ɔ?”

40 Mɔ bɛ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ kɔ tɛtɪan nun, bɛ́ nwan: "Cɛcɛ, nán yí yê yɛ kulo kɛ ɛ yaci yí ɔ! Nan yɛ́ dɪɛ, Balabasɪ yê yɛ kulo kɛ ɛ yɪ yí ɔ!" Balabasɪ sɔ'n kʊsʊ a, ɔ tɪ kodiawu.

19

1 Ɛhɪ a, Pilatɪ kɔ man nzalafʊ'n-mɔ atɪn kɛ bɛ fá Zozi bɛ hɔ́ fín yí mgbele.

2 Nzalafʊ'n-mɔ kɔ fin Zozi mgbele ɛsɛ bɛ kɔ nwʊn abotile kɛ mmelemgbin'n-mɔ dɪɛ'n, bɛ kɔ bɔ Zozi ati. Abotile sɔ'n, bɛ le eminlan mmowe yê b'a nwʊn ɔ. Bɛ kɔ wula yí taladɪɛ kɔkɔlɛ kʊsʊ bɛ kɔ bʊka sʊ.

3 Bɛ cʊɪn bɛ mantan yí, anɪn bɛ́ nwan: "Zufʊ'n-mɔ belemgbin, ahɪn o! Zufʊ'n-mɔ belemgbin, ahɪn o!" Anɪn bɛ 'kpɛ yí nyɪn nɪn asʊ.

4 Bɛ wɔ ɛbɛlɛ kaan an, ɛsɛ Pilatɪ kɔ fite biekun, yí nwan: "Ɛmɔ Zufʊ'n-mɔ, bɛ nían, mɪɪn fa yí mɪn bɛlɛ ɛmɔ mɪn man ɛmɔ nwun kɛ mɪn nnwun man like mɔ ɔ'a yɔ m'ɔ di kɛ bɛ kun yí ɔ."

5 Kɛ Pilatɪ 'kan sɔ ala, nzalafʊ'n-mɔ nʊn Zozi kɔ fite, yí mmowe abotile'n bɔ yí ti, yí taladɪɛ kɔkɔlɛ'n wula yí. Pilatɪ nwan: "Sʊanlan nɪn ahɪ o!"

6 Mɔ Nyanmɪan *tɛɛyɪfʊɛ mgbain'n-mɔ nʊn bɛ́ nzalafʊ'n-mɔ nwunlin yí'n, bɛ lɛ tɛtɪan nun kpa, bɛ́ nwan: "Bɛ búbɔ yí kʊlʊwa sʊ, bɛ búbɔ yí kʊlʊwa sʊ!"

Mɔ Zufʊ'n-mɔ hanlɪn sɔ'n, Pilatɪ nwan: "Ɛmɔ muonun fá yí hɔ́ búbɔ yí kʊlʊwa sʊ, nan mín dɪɛ, mɪn nnwun man ɛtɛ mɔ ɔ'a yɔ ɔ."

7 Zufʊ'n-mɔ nwan: "Yɛ le yɛ́ mala kʊn, mala sɔ'n kele kɛ nán bɛ kan ɛjɔlɛ ɛtɛ bɛ tia Nyanmɪan Kpili. Yí kʊsʊ ɔ'a han ɛjɔlɛ ɛtɛ ɔ'a tia Nyanmɪan, afɪ yí nwan ɔ tɪ Nyanmɪan Awa, yí ti, ɔ sɛ kɛ bɛ kun yí."

8 Mɔ Pilatɪ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, esulo hanlɪn yí biekun kpa.

9 Ɔ kɔ sa kɔ wʊlʊ awulo ɛlɔ, ɔ kɔ bisa Zozi kɛ: "Ɛ fi nin?" Zozi ngɔ tɛ yí sʊ.

10 Pilatɪ nwan: "Mín yê ɛ lɛ kpinlin mín'n? Ɛ nzɪ man kɛ mɪn kʊala kɛ mɪn man bɛ yaci wɔ́, ɛsɛ mɪn kʊala kɛ mɪn man bɛ bʊbɔ wɔ́ kʊlʊwa sʊ ɔ?"

11 Mɔ Pilatɪ hanlɪn sɔ'n, Zozi nwan: "Sɛ nán tunmin'n mɔ Nyanmɪan falɪ manlɪn wɔ́ nɪn ala a, ɛ le man tunmin fíí kʊ́n mín sʊ. Yí sɔ ati, Kayifʊ m'ɔ yɪlɪ mín manlɪn wɔ́'n, yí ɛtɛ dɪɛ mɔ ɔ'a yɔ'n tala wɔ́ dɪɛ'n."

12 Ɛbɛlɛ ala, Pilatɪ lɛ kpʊnndɛ atɪn ɔ yaci Zozi. Mɔ Zufʊ'n-mɔ nwunlin yí sɔ'n, bɛ lɛ tɛtɪan nun sɛlɛ kpa, bɛ́ nwan: "Sɛ ɛ yaci sʊanlan ɛhɪ a, anɪn nán wɔ́ manngʊn y'ɔ le *Sezaa, afɪ sʊanlan biala m'ɔ bu yí nwʊn kɛ ɔ tɪ belemgbin'n, anɪn ɔ kpɔ belemgbin Sezaa."

13 Mɔ Pilatɪ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ kɔ man bɛ kɔ fa Zozi bɛ nʊn yí kɔ fite Zufʊ'n-mɔ anyunnun. Yí muonun kʊsʊ ɔ kɔ tanlan yí bia nɪn asʊ, lɪka mɔ bɛ tanlan bɛ di ɛjɔlɛ'n. Lɪka sɔ'n, bɛ le nyɔbʊɛ ndɛtɛlɛ kpa yê b'a fa b'a sɪsɛ asɪɛ nɪn anwʊn kɛ kalo. *Ebele anɪɛ nɪn anun, bɛ fɛlɛ yí "gabata".

14 Cɪan sɔ'n kʊsʊ, yí alíɛ cɪn an, anɪn ɔ tɪ Zufʊ'n-mɔ ɛnwʊnmɪan ele cɪan. Anɪn sɛnzɛ nɪn a ju bɛ́ ti afian. Pilatɪ kɔ fa kɔ tʊ Zufʊ'n-mɔ anyunnun, yí nwan: "Ɛmɔ belemgbin nɪn ahɪ o!"

15 Mɔ Pilatɪ hanlɪn sɔ helelɪ bɛ́'n, bɛ lɛ tɛtɪan nun, bɛ́ nwan: "Bɛ hún yí! Bɛ hún yí! Bɛ búbɔ yí kʊlʊwa sʊ!"

Pilatɪ nwan: "Yí ti, bɛ búbɔ ɛmɔ belemgbin'n kʊlʊwa sʊ?"

Ɛbɛlɛ ala, Nyanmɪan tɛɛyɪfʊɛ mgbain'n-mɔ nwan: "Yɛ́ belemgbin nɪn ala y'ɔ le *Sezaa, sɛ ɛ yɪ yí a, yɛ le man belemgbin fíí kʊ́n."

16 Kɛ bɛ hanlɪn sɔ yuelɪ'n, Pilatɪ manlɪn nzalafʊ'n-mɔ atɪn kɛ bɛ búbɔ Zozi kʊlʊwa sʊ. Ɛhɪ a, bɛ kɔ sɔ Zozi bɛ nʊn yí kɔ hɔ.

Nzalafʊ'n-mɔ 'ba bʊbɔ Zozi kʊlʊwa sʊ
(Matie 27.32-44, Maakɪ 15.21-32, Luku 23.26-43)

17 Ɛhı, Zozi muonun sʊ yí kʊlʊwa'n fi kulo nın asʊ ɔ kɔ fite kɔ hɔ lıka kʊn. Lıka
sɔ'n, *ebele anıɛ nın anun bɛ fɛlɛ yí "Gɔlʊgota", yí bʊ y'ɔ le kɛ "tile kangɔ lıka."
18 Ɛbɛlɛ, nzalafʊ'n-mɔ kɔ bʊbɔ Zozi kʊlʊwa nın asʊ. Lıka kʊnmgba sɔ'n, bɛ kɔ
bʊbɔ kodiawu nnyuan kʊsʊ kʊlʊwa sʊ, kʊn wɔ yí bê sʊ, kʊn kʊsʊ wɔ yí fama sʊ,
yê Zozi wɔ bɛ́ afian.
19 Pilatı kɔ man bɛ kɔ hɛlɛ kalata bɛ kɔ bɔ Zozi kʊlʊwa nın ati sʊ kɛ: "Zozi m'ɔ
fi Nazalɛtı, Zufʊ'n-mɔ belemgbin."
20 Zufʊ'n-mɔ dɔʊn kınngalı ɛjɔlɛ sɔ'n mɔ bɛ hɛlɛlı'n, ɔ sanlın kɛ lıka mɔ bɛ
bʊbɔlı Zozi kʊlʊwa nın asʊ'n mantan kulo'n kʊkʊ. Ɛjɔlɛ sɔ'n kʊsʊ, b'a hɛlɛ yí
*ebele anıɛ nun, b'a hɛlɛ yí *latın anıɛ nun, ɛsɛ b'a hɛlɛ yí *gɛlɛkı anıɛ nun.
21 Mɔ Nyanmıan tɛɛyıfʊɛ mgbain'n-mɔ nwunlin ɛhɛlɛ sɔ'n, bɛ hɔlı tʊlı Pilatı
a, bɛ́ nwan: "Pilatı, ahan a ngɛlɛ man yí kɛ 'Zufʊ'n-mɔ belemgbin', nan ahan ɛ
hɛlɛlı yí kɛ 'sʊanlan ɛhı nwan ɔ tı Zufʊ'n-mɔ belemgbin.' "
22 Pilatı nwan: "Mɔ m'an hɛlɛ'n, bɛ ngaci man yí kʊ́n."
23 Ɛhı, bɛ kɔ bʊbɔ Zozi kʊlʊwa nın asʊ, bɛ kɔ hye yí taladıɛ'n-mɔ anun nnan bɛ
kɔ fa. Bɛ́ nun kʊn biala kɔ nyan m'ɔ fata ɔ. Ɔ kɔ ha yí bubu'n. Taladıɛ sɔ'n kʊsʊ,
ɔ fa yí anwunno dede m'ɔ ju yí ası'n, ɔ le man mgbalıɛ, bɛ nwʊnlın yí wolologɔ
kʊnmgba.
24 Mɔ nzalafʊ'n-mɔ hyelı yí taladıɛ ɛhınlın-mɔ anun yuelı'n, bɛ wɔ ɛbɛlɛ kaan
an, nunhan kʊn kɔ fa kɔ tʊ yí manngʊn'n-mɔ anyunnun kɛ: "Ebia-mɔ, taladıɛ
kʊn ɛhı m'ɔ wɔ ɛwa'n, nán bɛ man yɛ sosua nun, nan bɛ mán yɛ hyʊ́ın tondo yɛ
nwʊ́n sʊanlan m'ɔ kɔ nyan yí ɔ."
*Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun, b'a hɛlɛ kɛ:
B'a hye mín nwʊn ninnge'n-mɔ b'a fa,
yê b'a hyʊın tondo b'a fa mín taladıɛ'n.
Kɛ ɔ yɔlı mɔ ɛjɔlɛ sɔ'n kpınlın sʊ nın anın. Mɔ nzalafʊ'n-mɔ yɔlı nın anın.
25 Anın Zozi anin'n nʊn yí nin anianman balasua'n nʊn Kolopası ayı Mali yê
Mali m'ɔ fi Magıdala'n, bɛ́ kʊalaa bɛ jijin Zozi kʊlʊwa nın anwʊn ɛbɛlɛ.
26 Mɔ Zozi nwunlin kɛ sʊanlan'n m'ɔ kulo yí'n jin yí nin anwʊn ɛbɛlɛ'n, ɔ kɔ
fɛlɛ yí nin ɔ kɔ han kɔ hele yí kɛ: "M mo, ɛ 'nwun wɔ́ wa."
27 M'ɔ hanlın sɔ yuelı'n, ɔ kpɛlı yí nyın sʊanlan'n m'ɔ kulo yí'n kʊsʊ anwʊn ɛlɔ
a, yí nwan: "Ɛ 'nwun wɔ́ nin." Ɔ fi ɛbɛlɛ, yí sʊanlan'n falı yí nin hɔlı yí awulo.

Zozi ewue nun
(Matie 27.45-56, Maakı 15.33-41, Luku 23.44-49)

28 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, sian'n yí muonun ɔ nıan an, anın yí nwʊn ɛjɔlɛ'n
mɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n hanlın'n kʊalaa a kpın sʊ. Ɛbɛlɛ ala, yí nwan: "Nzuhoe lɛ kun
mín."
29 Anın bua kʊn jin ɛbɛlɛ, vinɛgılı yi yí. Mɔ Zozi hanlın sɔ nın ala, nzalafʊ'n-
mɔ kɔ nıan ɛbɛlɛ bɛ kɔ fa eminlan kʊn bɛ kɔ bɔ vinɛgılı sɔ nın anun. Bɛ kɔ sinnze
yí baka kʊn ati. Baka sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí *Izɔpʊ. Bɛ kɔ fa bɛ kɔ han Zozi anʊan.
30 Mɔ vinɛgılı'n hanlın yí nʊan yuelı'n, yí nwan: "Sian dıɛ, ɔ'a yue." Kɛ ɔ
hanlın sɔ mɔ ɔ 'si yí ti ası ala, ɔ kɔ ha nun.

Nzalafʊ kʊn 'ba wɔ Zozi anvın nun acɔ

31 Cıan mɔ bɛ hunlin Zozi'n, yí alíɛ cın an, ɔ tı ɛnwʊnmıan elie cıan. Yí sɔ ati,
bɛ́ mɔ b'a bʊbɔ bɛ́ kʊlʊwa sʊ'n, Zufʊ'n-mɔ ngulo man kɛ bɛ́ fuin'n ka ɛbɛlɛ dede
*ɛnwʊnmıan elie cıan'n ju. Afı cıan sɔ'n tı cıan kpili kpa. Ɛhı kʊalaa ati, Zufʊ'n-
mɔ sɛlɛlı *Pilatı kɛ ɔ mán nzalafʊ'n-mɔ búbu menian sɔ'n-mɔ aja'n, nán bɛ yí bɛ́
kʊlʊwa nın asʊ.
32 Nzalafʊ'n-mɔ walı a, menian nnyuan'n mɔ b'a bʊbɔ bɛ́ kʊlʊwa sʊ Zozi
anwʊn ɛbɛlɛ'n, bɛ kɔ li mʊa bɛ kɔ bubu kʊn nın aja'n, ɛsɛ bɛ kɔ bubu kʊn'n kʊsʊ
dıɛ'n.

33 Bɛ́ nwan bɛ 'bubu Zozi dɪɛ'n, bɛ 'ju yí nwʋn ɛbɛlɛ a, anɪn ɔ'a wu. Yí ti, b'a
mmubu man yí ja'n.
34 Kɛ ɔ yɔlɪ sɔ'n, nzalafʋ'n-mɔ anun kʋn falɪ yí acɔ'n wɔlɪ Zozi anvɪn nɪn anun.
Ɛbɛlɛ ala, moja nʋn nzue fi nun kɔ fite.
35 Sʋanlan'n m'ɔ lɛ kan ɛjɔlɛ ɛhɪ kʋalaatin'n, ɔ'a nwun ninnge sɔ'n-mɔ yí
muonun yí nyɪnsʋ. Yê yí ɛjɔlɛ'n m'ɔ lɛ kan'n kʋsʋ tɪ ananhɔlɛ. Ɔ sɪ kɛ ɔ lɛ kan
ananhɔlɛ, ɔ 'kan maan ɛmɔ kʋsʋ de di.
36 Ninnge sɔ'n yɔlɪ sɔ, ɔ man *Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɪka m'ɔ lɛ kan kɛ: *B'a mmu man yí*
bowe kʋnmgba cein anun, ɔ kpɪnlɪn sʋ.
37 Ɛsɛ b'a hɛlɛ wɔ lɪka fʋfɔlɛ kɛ: *Bɛ 'ba kaci bɛ́ nyɪn sʋanlan'n mɔ bɛ wɔlɪ yí nvɪn*
nɪn anun acɔ nɪn anwʋn ɛlɔ.

Zozi esie'n
(Matie 27.57-61, Maakɪ 15.42-47, Luku 23.50-56)

38 Ɛhɪ anzin, Zozɛfʋ m'ɔ fi Alimate kulo nɪn asʋ'n, ɔ hɔlɪ sɛlɛlɪ Pilatɪ kɛ ɔ 'fa
Zozi fuin'n ɔ 'kɔ a sie yí. Zozɛfʋ sɔ'n, Zozi sʋanlan kʋn y'ɔ le yí, nan kʋsʋ, kɛmɔ
ɔ sulo Zufʋ mgbain'n-mɔ nɪn ati, ɔ nyɪ man yí nwʋn ɔ ngele man. Kɛ ɔ hanlɪn
sɔ nɪn ala, Pilatɪ kɔ man yí atɪn. Zozɛfʋ kɔ a kɔ fa Zozi fuin'n kɔ hɔ.
39 Ninkodɛmʋn mɔ cɪan kʋn kɔngɔɛ ɔ walɪ Zozi anwʋn ɛbɛlɛ'n, yí kʋsʋ ɔ 'ba a,
ɔ le alufanlan kɔ yɔ tonun abulasan.
40 Bɛ́ menian nnyuan, bɛ kɔ fa Zozi fuin'n, bɛ kɔ fa kisaan bɛ kɔ fʋfɔ yí nwʋn.
Bɛ kɔ fa alufanlan sɔ'n bɛ kɔ gugua kisaan nɪn anun kɛ Zufʋ'n-mɔ 'sie sʋanlan
an, bɛ yɔ yí'n.
41 Lɪka mɔ bɛ bʋbɔlɪ Zozi kʋlʋwa nɪn asʋ'n, tola kʋn wɔ yí nwʋn ɛbɛlɛ. Tola sɔ
nɪn anun, sɛka fʋfɔlɛ kʋn wɔ ɛbɛlɛ, bɛ sielɪ man sʋanlan fíí nun lé.
42 Kɛmɔ alíɛ cɪn an, anɪn ɔ tɪ Zufʋ'n-mɔ ɛnwʋnmɪan elie cɪan'n, mɔ ɛsɛ sɛka'n
kʋsʋ mantan bɛ́ nwʋn ɛbɛlɛ ala'n, ɔ man bɛ hɔlɪ sielɪ yí nun.

20

Zozi fi ewue nun ɔ 'ba tinnge
(Matie 28.1-8, Maakɪ 16.1-8, Luku 24.1-12)

1 Ɛhɪ, mɔlɛ'n ngɛlɛmɔ tutun kpa, anɪn mân nɪn anun yuelɪ man tɪtɪ, Mali m'ɔ
fi Magɪdala'n kɔ jasʋ kɔ hɔ Zozi sɛka nɪn asʋ ɛlɔ. Ɔ 'kɔ a ju a, b'a kunndo ɛbʋta'n
m'ɔ nyin sɛka nɪn anʋan'n.
2 Ɛhɪ a, ɔ le ɛnwanndie ɔ kɔ hɔ kɔ tʋ Simʋn Pɪɛlɪ nʋn sʋanlan'n mɔ Zozi kulo
yí'n, yí nwan: "B'a yɪ yɛ́ Mɪn yí sɛka nɪn anun, yɛ nnwun man lɪka mɔ bɛ nʋn
yí a hɔ ɔ."
3 Mɔ bɛ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, sʋanlan sɔ'n nʋn Pɪɛlɪ, bɛ kɔ jasʋ bɛ kɔ fa Zozi sɛka nɪn
asʋ atɪn'n, bɛ lɛ kɔ a nɪan.
4 Bɛ́ munnyuan bɛ 'kɔ a, anɪn bɛ lɛ nwanndi. Nan kɛmɔ sʋanlan kʋn'n kʋala
nwanndi tala Pɪɛlɪ'n, ɔ kɔ yaci yí kɔ hɔ, ɔ kɔ li mʋa kɔ ju sɛka nɪn asʋ ɛlɔ.
5 Kɛ ɔ 'ju ɛbɛlɛ ala, ɔ kɔ han yí nwʋn asɪ kɔ nɪan kunman nɪn anun. Ɔ 'nɪan
an, ɛtanlan'n mɔ bɛ falɪ bɛ sielɪ Zozi'n gua ɛbɛlɛ, kʋsʋ ɔ'a nju man kunman nɪn
anun.
6 Simʋn Pɪɛlɪ juli ɛbɛlɛ a, ɔ kɔ ju kunman nɪn anun. Ɔ 'nɪan an, kisaan'n mɔ
bɛ falɪ fʋfɔlɪ Zozi anwʋn'n gua asɪ ɛbɛlɛ.
7 Ɛsɛ ɔ 'tʋ yí nyɪn an, ɔ kɔ nwun ɛtanlan'n mɔ bɛ falɪ gualɪ yí ti'n, b'a bubu ɔ
gua yí lɪka dɪɛ angʋnmɪn.
8 Kaan cɛ, sʋanlan'n m'ɔ lili mʋa juli sɛka nɪn asʋ'n kʋsʋ kɔ ju nun. Kɛ sʋanlan
sɔ'n 'nwun yí sɔ ala, ɔ'a nwun kɛ Zozi fi ewue nun ɔ'a tinnge. Ɛbɛlɛ ala, ɔ kɔ le
Zozi kɔ li.
9 (Mɛlɛ sɔ'n kʋsʋ, Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɪka'n m'ɔ kele kɛ sɛ Zozi wu a, ɔ 'tinnge'n, anɪn
yí menian'n-mɔ tɪlɪ man yí bʋ.)

10 Yê bɛ́ munnyuan bɛ salı hɔlı awulo ɔ.

Zozi 'ba yı yí nwʋn kele Mali m'ɔ fi Magıdala'n
(Matie 28.9-10, Maakı 16.9-11)

11 Mɔ Zozi menian nnyuan'n 'sa kɔ awulo'n, anın Mali jin sɛka nın anwʋn ɛbɛlɛ, ɔ lɛ sun. Tɛmʋn mɔ ɔ 'su'n, ɔ kɔ han ası ɔ kɔ nıan kunman nın anun.
12 Ɔ 'nıan an, anın nyanmıansʋ mmɔfʋɛ nnyuan, bɛ wowula taladıɛ nvufue hyıhyıɛın, bɛ tıtı lıka mɔ bɛ tʋlı Zozi'n. Kʋn tı yí ja ngʋa yê kʋn tı yí ti sɔlɔ.
13 Mɔ mmɔfʋɛ'n-mɔ nwunlin Mali'n, bɛ́ nwan: "Balasua, nzukɛ ati yê ɛ lɛ sun ɔ?"
Mɔ Mali tılı kosuan sɔ'n, yí nwan: "B'a yı mín Mın ɛwa, mın nnwun man lıka mɔ bɛ nʋn yí a hɔ ɔ."
14 M'ɔ hanlın sɔ helelı mmɔfʋɛ'n-mɔ yuelı'n, Ɔ 'tʋ yí nyın yí nzin an, Zozi jin yí nwʋn ɛbɛlɛ, nan kʋsʋ Mali a nnwun man kɛ yí ɔ.
15 Zozi kɔ bisa yí kɛ: "Balasua, nzukɛ ati yê ɛ lɛ sun ɔ? Ɛ lɛ kpʋnndɛ nwan?"
Mali jʋnlın kɛ sʋanlan'n m'ɔ di tola nın anun junman nın ɔ. Yí nwan: "Yɛmınlın, sɛ wɔ́ yê a yı yí ɛwa a, anın kele mín lıka mɔ ɛ sielı yí'n maan n gɔ́ n vá."
16 Mɔ Mali hanlın sɔ yuelı'n, Zozi kɔ fɛlɛ yí: "Mali!"
Mali kɔ kpɛ yí nyın ɔ 'nıan an, Zozi jin yí nwʋn ɛbɛlɛ. Ɛbɛlɛ ala, Mali kɔ tıan kɔ kpayı yí: "*Labunin, wɔ́ ahı?" (Labunin'n tı *ebele anıɛ, yí bʋ y'ɔ le kɛ sʋanlan m'ɔ kan Nyanmıan anʋan ɛjɔlɛ kele menian.)
17 Sian'n mɔ Mali hanlın sɔ yuelı'n, ɔ kɔ tutu ɔ 'kɔ a tɔ yí nun. Zozi nwan: "N'ɛ kan mín, ɔ sanlın kɛ n vʋlı n gɔlı man mín Sı anwʋn ɛlɔ. Nan kɔ, kɔ han kele mín menian'n-mɔ kɛ mıın fʋ mın kɔ mín Sı m'ɔ tı ɛmɔ kʋsʋ Ası nın anwʋn ɛlɔ, mıın fʋ mın kɔ mín Nyanmıan m'ɔ tı ɛmɔ kʋsʋ Nyanmıan nın anwʋn ɛlɔ."
18 M'ɔ hanlın sɔ yuelı'n, Mali kɔ hɔ kɔ tʋ Zozi menian'n-mɔ, ɔ kɔ bɔ bɛ́ amannıɛ, yí nwan: "Anianman-mɔ, m'an nwun yɛ́ Mın!" Ɛbɛlɛ ala, ɔ kɔ sʋsɔ sʋ kɔ han mɔ Zozi hanlın helelı yí'n kɔ hele bɛ́.

Zozi 'ba yı yí nwʋn kele yí menian'n-mɔ
(Matie 28.16-20, Maakı 16.14-18, Luku 24.36-49)

19 Mɔlɛ cıan kʋnmgba sɔ'n nɔsʋba, kɛmɔ Zozi menian'n-mɔ sulo Zufʋ mgbain'n-mɔ nın ati, bɛ́ kʋalaa bɛ kɔ tʋ bɛ́ nwʋn anʋan nun sua kʋn anun. Bɛ wɔ ɛbɛlɛ kaan ala, Zozi kɔ fite bɛ́ nun ɛbɛlɛ, ɔ jin bɛ́ kʋalaa bɛ́ afian, yí nwan: "Ɛmɔ mán bɛ́ lʋa cícı bɛ́ nwʋn!"
20 M'ɔ hanlın sɔ yuelı'n, ɔ kɔ fa yí sa'n-mɔ anun nʋn yí nvın nın anun kafʋan'n kɔ hele bɛ́. Mɔ menian'n-mɔ nwunlin yɛ́ Mın'n, bɛ lili fɛ kpili kpa.
21 Ɛsɛ bɛ wɔ ɛbɛlɛ kaan an, Zozi nwan: "Ɛmɔ mán bɛ́ lʋa cıcı bɛ́ nwʋn! Kɛ mín Sı sʋanlın mín'n, mín kʋsʋ mıın sʋan ɛmɔ."
22 Mɔ Zozi hanlın sɔ mɔ yí nʋan tɔlı'n, ɔ kɔ fita bɛ́ nwʋn, yí nwan: "Ɛmɔ nyán Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n.
23 Menian mɔ ɛmɔ kɔ fa bɛ́ ɛtɛ'n kɔ hye bɛ́'n, bɛ 'nyan ɛtɛ face, nan bɛ́ mɔ yê ɛmɔ a nva man bɛ́ ɛtɛ nın a nje man bɛ́'n, bɛ nnyan man ɛtɛ face."

Zozi 'ba yı yí nwʋn kele Toma

24 Mɔ Zozi 'ba yí menian'n-mɔ anwʋn ɛbɛlɛ'n, anın Toma (mɔ bɛ fɛlɛ yí Nda'n) nnʋn man ɛbɛlɛ bie. Toma sɔ'n, ɔ wɔ Zozi menian bulu nʋn nnyuan nın anun.
25 Mɔ Toma hɔlı dede m'ɔ walı'n, yí manngʋn'n-mɔ nwan: "Y'a nwun yɛ́ Mın!"
M'ɔ tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ ngɔ le ngɔ li man, yí nwan: "Mín dıɛ, sɛ m'an nnwun man yí sa nın anun kafʋan'n, sɛ m'an nva man mín sa'n m'an ngan man yí kafʋan'n, ɛsɛ sɛ m'an nva man mín sa'n m'an nwula man yí nvın nın anun an, mın nne mın nni man lé."

26 Ɛhı anzin mɔlɛ kʋn, ɛsɛ Zozi menian'n-mɔ kɔ hɔ kɔ yia sua sɔ nın anun
biekun, bɛ kɔ tʋ bɛ́ nwʋn anʋan nun. Sian dıɛ, anın Toma wɔ bɛ́ nun ɛbɛlɛ bie.
Bɛ wɔ ɛbɛlɛ kaan an, Zozi kɔ fite bɛ́, ɔ jin bɛ́ afian ɛbɛlɛ. Yí nwan: "Ɛmɔ mán bɛ́
lʋa cícı bɛ́ nwʋn!"
27 M'ɔ hanlın sɔ yuelı'n, ɔ kɔ kpɛ yí nyın Toma anwʋn ɛlɔ, yí nwan: "Toma,
fa wɔ́ sa'n bala nán kan mín sa nın anun nıan, ɛsɛ tınngɛ wɔ́ sa'n fa wula mín
nvın nın anun. N'ɛ su akpʋlʋwa, nan de di."
28 Mɔ Toma nwunlin yí sɔ'n, yí nwan: "Mín Mın, mín Nyanmıan!"
29 Zozi nwan: "Kɛmɔ a nwun mín'n, sian dıɛ, ɛ de di? Nyila hán bɛ́ mɔ b'a
nnwun man mín kʋsʋ b'a le mín b'a li'n."

Kalata ɛhı abʋ'n

30 Yí menian'n-mɔ anyunnun, Zozi yɔlı asinbɛnwʋn ninnge mmiekun-mɔ
dɔʋn mɔ b'a ngɛlɛ man yí kalata ɛhı anun.
31 Nan mɔ b'a hɛlɛ yí kalata ɛhı anun'n, b'a hɛlɛ maan ɛmɔ de di kɛ Zozi yê ɔ
tı *Kilisi'n, yí yê ɔ tı Nyanmıan Awa nın ɔ. Ɔ man sɛ ɛmɔ de yí di a, ɛmɔ 'nyan
ngʋan wɔ yí dunman nun.

21

Zozi 'ba yı yí nwʋn kele yí menian'n-mɔ anun nsʋ.

1 Ɛhı anzin, cıan kʋn Zozi kɔ yı yí nwʋn biekun kɔ hele yí menian'n-mɔ. Ɔ 'ba
yɔ sɔ'n, anın yí menian'n-mɔ wɔ Galile asue'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Tibeliadı nın anʋan.
Ɛ 'nwun kɛ ɔ kpınlın yılı yí nwʋn helelı bɛ́'n.
2 Anın Simʋn Pıelı nʋn Toma mɔ bɛ fɛlɛ yí Nda'n, ɔ nʋn Natanayɛ m'ɔ fi Kana,
Galile mân nın anun'n yê bian Zebede amma'n-mɔ, ɔ nʋn Zozi menian nnyuan
biekun, bɛ́ kʋalaa bɛ gua asue nın anʋan ɛbɛlɛ.
3 Bɛ wɔ ɛbɛlɛ kaan an, Simʋn Pıelı nwan: "Mín nianman-mɔ, mın 'kɔ a gua
dada."
Pıelı anʋan a ndɔ man, bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwan: "Yɛ nʋn wɔ́ kɔ." Ɛbɛlɛ ala, bɛ kɔ hɔ
bɛ kɔ fʋ ɛlɛɛ kʋn anun. Cıan sɔ'n kɔngɔɛ, bɛ ngɔ hyı man ejue fíí.
4 Bɛ gualı dada'n dede mɔ alíɛ hınlın'n, Zozi kɔ a asue nın anʋan ɛbɛlɛ, nan
kʋsʋ yí menian'n-mɔ a nnwun man kɛ yí ɔ.
5 Ɛhı a, Zozi kɔ bisa bɛ́ kɛ: "Mín mma-mɔ, ɛmɔ a hyı ejue ɔ?"
Bɛ́ nwan: "Cɛcɛ."
6 Zozi nwan: "Ɛmɔ gúa dada nın ɛlɛɛ'n fama sʋ, nán ɛmɔ 'ba hyı ejue." Mɔ yí
menian'n-mɔ tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ kɔ li sʋ. Bɛ kɔ gua dada'n. Sakpa kʋsʋ, bɛ 'gua yí
ɛbɛlɛ a, bɛ kɔ hyı ejue ngʋnmın, bɛ nnwun man kɛ bɛ kpın bɛ yɔ yí ɔ. Bɛ cʋın yí
a, ɔ njʋın man.
7 Mɔ sʋanlan'n mɔ Zozi kulo yí'n nwunlin yí sɔ'n, yí nwan: "Yɛ́ Mın ɔ!"
Mɔ Simʋn Pıelı tılı kɛ yí nwan: "Yɛ́ Mın ɔ!", ɔ kɔ wula yí taladıɛ'n, afı anın yí
nwʋn gua sʋ. Ɛbɛlɛ ala, ɔ kɔ hulu kɔ tɔ asue nın anun.
8 Lıka mɔ bɛ wɔ'n kʋsʋ nʋn fie a nwa man. Ɔ 'ba yɔ kɔ yɔ mɛtılı ɛya kʋn. Zozi
menian nga'n-mɔ halı ɛlɛɛ nın anun, bɛ hyʋhyʋınlın dada'n dede bɛ walı sili
ası, ejue yi yí tɛkɛɛ.
9 Mɔ bɛ sili ası'n, bɛ 'nıan an, anın b'a huan sîn ɛbɛlɛ, ejue la sʋ yê kpaʋn kʋsʋ
la yí nwʋn ɛbɛlɛ.
10 Zozi nwan: "Ejue'n mɔ ɛmɔ a hyı yí kıkaala'n, bɛ fá bie bɛ bála."
11 Simʋn Pıelı kɔ fʋ ɛlɛɛ nın anun, ɔ kɔ hyʋın dada'n mɔ ejue mgbili mgbili
yi yí'n kɔ gua ası, Yí kʋalaa tı ejue ɛya kʋn abulanun nʋn nsan. Bɛ hyılı ejue
nwala kpa, kʋsʋ dada nın a ndıtı man.
12 Zozi nwan: "Ɛmɔ bála a li like." Yí menian sɔ'n-mɔ fíí a ngʋala a mmisa yí
bɔbɔ kɛ: "Nwan sʋanlan dıɛ y'ɔ le wɔ́?", ɔ sanlın kɛ bɛ́ kʋalaa bɛ sı kɛ yɛ́ Mın ɔ.

13 Zozi kɔ hɔ sîn nɪn anwʊn ɛlɔ, ɔ kɔ hɔ kɔ fa kpaʊn'n nʊn ejue'n kɔ hye kɔ man
bɛ́.
14 Kɛ Zozi fi ewue nun tinngelɪ'n, yí kpê nsan asʊ mɔ ɔ 'yɪ yí nwʊn kele yí
menian'n-mɔ nɪn ahɪ.

Zozi 'ba han ɛjɔlɛ kele Pɪɛlɪ

15 Mɔ bɛ lili like'n yuelɪ'n, Zozi kɔ bisa Simʊn Pɪɛlɪ kɛ: "Zʊan awa Simʊn, asʊ
ɛ kulo mín kpa tala ehulo'n mɔ menian ɛhɪ-mɔ fa kulo mín nɪn ɔ?"
Simʊn nwan: "Yuo o! Yɛ́ Mɪn, ɛ sɪ kɛ mɪn kulo wɔ́."
Zozi nwan: "Sɛ ɛ kulo mín an, anɪn nɪan mín mmʊa mma'n-mɔ asʊ."
16 Bɛ wɔ ɛbɛlɛ kaan an, ɛsɛ Zozi kɔ fɛlɛ Simʊn Pɪɛlɪ biekun, yí nwan: "Zʊan
awa Simʊn, asʊ ɛ kulo mín ɔ?"
Yí nwan: "Yuo o! Yɛ́ Mɪn, ɛ sɪ kɛ mɪn kulo wɔ́."
Zozi nwan: "Anɪn nɪan mín mmʊa'n-mɔ asʊ."
17 Ɔ wɔ ɛbɛlɛ kan an, ɛsɛ ɔ kɔ fɛlɛ Simʊn Pɪɛlɪ biekun, yí nwan: "Zʊan awa
Simʊn, asʊ ɛ kulo mín ɔ?" Yí kpê nsan nɪn asʊ mɔ Yɛ́ Mɪn hanlɪn kɛ: "Zʊan awa
Simʊn, asʊ ɛ kulo mín ɔ?"
Pɪɛlɪ anwʊn kɔ bubu yí, yí nwan: "Yɛ́ Mɪn, ɛ sɪ ɛjɔlɛ biala, ɛ sɪ kɛ mɪn kulo wɔ́."
Zozi nwan: "Anɪn nɪan mín mmʊa'n-mɔ asʊ."
18 Mɪɪn kan yí ananhɔlɛ mɪn kele wɔ́ kɛ, daba, mɔ anɪn ɛ tɪ kpafɛlɛ'n, wɔ́
ngʊnmɪn yê ɛ fa wɔ́ bɛlɛtɪ'n ɛ cɪ wɔ́ nwʊn sʊ, ɛ kɔ lɪka mɔ ɛ kulo ɔ. Nan mɔ ɛ
'ba yɔ awʊlʊwa'n, ɛ 'ba kuku wɔ́ sa'n-mɔ asʊ maan sʊanlan fʊfɔlɛ fa bɛlɛtɪ'n cɪ
wɔ́ nwʊn sʊ, ɔ fa wɔ́ kɔ lɪka mɔ ɛ ngulo man kɛ ɛ kɔ'n.
19 Zozi lɛ kan sɔ kele kɛ bɛ 'ba cɪcɪ Pɪɛlɪ, bɛ kele yí ahʊlʊwa dede bɛ kun yí, nán
ɔ fa ewue sɔ'n ɔ wula Nyanmɪan anunminnyanmʊn. Mɔ Zozi hanlɪn sɔ yuelɪ'n,
yí nwan: "Simʊn, si mín sʊ!"
20 Pɪɛlɪ kɔ tʊ yí nyɪn yí nzin, ɔ 'nɪan an, anɪn sʊanlan'n mɔ Zozi kulo yí'n si bɛ́
sʊ. Sʊanlan sɔ'n y'ɔ le mɔ bɛ 'di *Pakɪ alɪɛ'n m'ɔ hyɪalɪ yí nwʊn Zozi anwʊn ɛbɛlɛ
ɔ bisalɪ yí kɛ: "Yɛ́ Mɪn, nwan sʊanlan dɪɛ yê ɔ 'ba yɪ wɔ́ man ɔ?".
21 Mɔ Pɪɛlɪ nwunlin kɛ sʊanlan sɔ'n si bɛ́ sʊ'n, ɔ kɔ bisa Zozi kɛ: "Yɛ́ Mɪn, yí dɪɛ,
nzu ɛjɔlɛ yê ɔ 'tʊ yí ɔ?"
22 Zozi nwan: "Sɛ mɪn kulo kɛ ɔ nyan ngʊan dede ɔ ju mín ɛwalɛ cɪan an, asʊ
wɔ́ ɛjɔlɛ wɔ nun ɔ? Wɔ́ lɪlɪ si mín sʊ!"
23 Ɛjɔlɛ'n kɔ te anianman'n-mɔ afian ɛlɔ kɛ bɛ́ nwan Zozi sʊanlan sɔ'n dɪɛ ɔ
ngɔ wu man lé. Kʊsʊ Zozi a ngan a ngele man Pɪɛlɪ kɛ ɔ ngɔ wu man le, nan
Zozi nwan: "Sɛ mɪn kulo kɛ ɔ nyan ngʊan dede ɔ ju mín ɛwalɛ cɪan an, asʊ wɔ́
ɛjɔlɛ wɔ nun ɔ?"
24 Zozi sʊanlan sɔ'n lɪlɪ yê ɔ'a nwun ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ ɔ'a hɛlɛ ɔ'a sie ɔ. Yê yɛ sɪ kɛ
ɛjɔlɛ'n mɔ ɔ'a han'n tɪ ananhɔlɛ.

Kʊalaa kʊalaa

25 Zozi yɔlɪ asinbɛnwʊn ninnge dɔʊn kpa mmiekun-mɔ. Nan sɛ bɛ lɛ tʊa kʊn
biala bɛ kɛlɛ a, yí nwʊn kalata mɔ bɛ 'kɛlɛ'n, mɪn de mɪn di kɛ ɔ nzʊn man mân
nɪn anun.

ZOZI MMƆFƱƐ'N-MƆ
JUNMAN'N

M'ɔ wɔ nun'n

Luku kalata'n m'ɔ tian yí nnyuan'n m'ɔ hɛlɛlı'n y'ɔ le ɛhı. Kalata sɔ nın anun, Luku man yɛ nwun kɛ ɔ kpınlın yɔlı mɔ Zozi mmɔfʋɛ'n-mɔ fi Zoluzalɛmʋn kulo nın asʋ ɛbɛlɛ, bɛ hɔlı bɔlı Ɛjɔlɛkpa'n *Lɔmʋn belemgbin mân'n lıka dɔʋn bɛ bɔlı Asɔnın'n. Kalata sɔ'n tı cınnjın kpa, ɔ sanlın kɛ ɔ bʋka yɛ́ maan yɛ tı Zozi mmɔfʋɛ'n-mɔ kalata'n-mɔ mɔ bɛ hɛlɛlı nın abʋ.

Luku a hye yí kalata nın anun nsan. Alimʋa dıɛ'n (yí ti 1-7) kan ninnge mɔ mmɔfʋɛ'n-mɔ yɔlı wɔ Zoluzalɛmʋn ɛbɛlɛ nın anwʋn ɛjɔlɛ. Mɔ Zozi fʋlı hɔlı nyanmıansʋ'n, Wawɛ Nwannzan-nwannzan fi nyanmıansʋ walı jin-lanlın mmɔfʋɛ'n-mɔ anzin. Ɔ manlın bɛ́ tunmin maan bɛ bɔlı Ɛjɔlɛkpa'n. Zoluzalɛmʋn Asɔnın'n tɛlɛlı ndɛ-ndɛ, sunnzun mɔ anın Zufʋ mgbain'n-mɔ lɛ kele bɛ́ ahʋlʋwa ɔ.

M'ɔ tɔ sʋ nnyuan'n (yí ti 8-12), Luku lɛ kan ninnge mɔ mmɔfʋɛ'n-mɔ yɔlı wɔ Zude nʋn Samali mân nın anun nın anwʋn ɛjɔlɛ. Mɔ Zufʋ mgbain'n-mɔ manlın bɛ hunlin Zozi sʋanlan'n m'ɔ li Etiɛnın'n, bɛ́ nun kʋn, bɛ fɛlɛ yí Sɔlʋ, ɔ helelı Zozi menian'n-mɔ ahʋlʋwa kpili kpa. Yí bɛ-yue-asıɛ, Zoluzalɛmʋn Asɔnın mma'n-mɔ bɔlı asanndıɛ hɔlı Zude nʋn Samali mân nın anun. Yɛ́ Mın Zozi yılı yí nwʋn helelı Sɔlʋ, ɔ fɛlɛlı yí kɛ ɔ káci yí bɔfʋɛ wɔ bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʋ'n-mɔ afian. Ɛhı anzin, Sɔlʋ falı dunman Pɔlʋ. Asannan nán Luku a han Pɔlʋ junman nın anwʋn ɛjɔlɛ'n, ɔ lɛ kan Pıelı dıɛ nın anwʋn ɛjɔlɛ, ɔ nʋn kɛ ɔ kpınlın yɔlı mɔ alimʋa mma'n-mɔ mɔ bɛ tı man Zufʋ'n kacili Zozi menian wɔ Zude mân nun, ɔ nʋn Antiɔsʋ kulo nın asʋ ɛbɛlɛ'n.

Kalata'n lıka nga'n (yí ti 13-28), Luku lɛ kan Pɔlʋ anwʋn ɛjɔlɛ. Pɔlʋ tuli atın ngʋkʋn fâ nsan ɔ hɔlı bɔlı Ɛjɔlɛkpa'n *Lɔmʋn belemgbin mân'n lıka dɔʋn. Anın Pɔlʋ le menian dɔʋn bɛ bʋka yí bɛ di yɛ́ Mın junman'n. Bɛ́ nun mmie-mɔ y'ɔ le Baanabası, Silası, Timote, Titı, Apolɔsʋ ɔ nʋn Maakı. Pɔlʋ atın'n mmie-mɔ m'ɔ tuli'n, Luku nʋn yí y'ɔ hɔlı ɔ. Yí ti yê yí muonun, ɔ lɛ kan yí kalata nın anun kɛ "yɛ́" nın ɔ. Pɔlʋ bɔlı Asɔnın kulo mgbili dɔʋn asʋ. Bɛ helelı yí ahʋlʋwa kpa, ɛsɛ emian tʋlı yí. Nan kʋsʋ, ɔ bɔlı mɔndınlın ɔ lili junman manlın yí Mın Zozi. Kalata nın agualıɛ nun, Luku lɛ kan kɛ ɔ kpınlın yɔlı mɔ Pɔlʋ juli Lɔmʋn kulo nın asʋ ɛlɔ'n.

1 Teofili,
Ninnge kʋalaa mɔ Zozi yɔlı, ɔ nʋn m'ɔ heheleli yí ngɛlɛmɔ nun
2 dede m'ɔ juli cıan m'ɔ fʋlı hɔlı nyanmıansʋ'n, m'an han yí nwʋn ɛjɔlɛ mín
alimʋa kalata nın anun. Asannan nán Zozi a fʋ a hɔ nyanmıansʋ'n, Wawɛ
Nwannzan-nwannzan'n tunmin nun, ɔ heheleli yí mmɔfʋɛ'n-mɔ m'ɔ fɛlɛlı bɛ́
yí nwʋn nın atın'n.
3 Mɔ menian'n-mɔ hunlin yí yuelı'n, ɔ buli atın ngacile dɔʋn asʋ ɔ yılı yí
nwʋn ɔ helelı yí mmɔfʋɛ'n-mɔ maan bɛ nwunlin yí kɛ ɔ fi ewue nun ɔ'a tinnge
sakpa. Ɔ yılı yí nwʋn ɔ helelı bɛ́ dede cıan abulanan, ɛsɛ ɔ hanlın Nyanmıan
Belemgbin Mân nın anwʋn ɛjɔlɛ ɔ helelı bɛ́.
4 Ɛlɛhʋn kʋn, anın Zozi nʋn yí mmɔfʋɛ'n-mɔ lɛ didi, ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ:
"Nán man ɛmɔ fi Zoluzalɛmʋn ɛwa bɛ kɔ mʋa. Nan ɛmɔ tánlan bɛ nwʋ́nndɛ
like'n mɔ Sıɛ nın a fa a bɔ ɛmɔ anɔhʋba mɔ n ganlın yí nwʋn ɛjɔlɛ n gelelı ɛmɔ'n.
5 Ɔ sanlın kɛ, Zʋan a sɔnın menian'n-mɔ asue nun, nan ɛmɔ dıɛ, ɔ ka kaan, bɛ
'ba fa Wawɛ Nwannzan-nwannzan bɛ sɔnın ɛmɔ."

Zozi 'ba fʋ kɔ nyanmıansʋ

6 Mɔ Zozi hanlın sɔ yuelı'n, yí mmɔfʋɛ'n-mɔ mɔ anın b'a yia yí nwʋn ɛbɛlɛ'n
kɔ bisa yí kɛ: “Yɛ́ Mın, asʋ mɛlɛ sɔ nın anun yê ɛ 'sesie Izalayɛ belemgbin mân'n
biekun ɔ?”
7 Zozi kɔ bua bɛ́ kɛ: “Mɛlɛ'n nʋn cıan'n mɔ Sıɛ'n muonun tunmin nun ɔ'a
hele'n, nán ɛmɔ ɛjɔlɛ ɔ.
8 Nan Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n 'ba a ɛmɔ sʋ ɔ wowula ɛmɔ tunmin.
Ɛbɛlɛ nın anun, ɛmɔ 'ba li mín nwʋn adanzıɛ wɔ Zoluzalɛmʋn kulo nın asʋ ɛwa,
Zude nʋn Samali mân nın anun lıka kʋalaatin, ɛsɛ dede ɔ kɔ ju mân nın ati ɛlɔ
ebue kʋn kʋalaatin.”
9 Mɔ Zozi hanlın ɛjɔlɛ sɔ'n yuelı'n, bɛ 'nıan an, anın ɔ lɛ fʋ kɔ nyanmıansʋ.
Ɛbɛlɛ ala, bɔlɛ́ kʋn kɔ fʋfɔ yí nwʋn ɔ kɔ fıa bɛ́ nyın.
10 Mɛlɛ mɔ Zozi 'fʋ kɔ mɔ anın yí mmɔfʋɛ'n-mɔ tɛ nıan anwunno'n, kʋnmgba
ala menian nnyuan kɔ fite fite bɛ́ nwʋn ɛbɛlɛ. Menian nnyuan sɔ'n-mɔ wowula
taladıɛ nvufue.
11 Bɛ kɔ bisa Zozi mmɔfʋɛ'n-mɔ kɛ: “Galile amma, ɔ yɔ sɛ mɔ ɛmɔ jijin ɛwa bɛ
lɛ nıan anwunno ɔ? Zozi m'ɔ fi ɛmɔ afian ɛwa ɔ'a fʋ ɔ'a hɔ nyanmıansʋ'n, ɔ 'ba
sa ba kɛ ɛmɔ a nwun yí kɛ ɔ lɛ fʋ kɔ'n.”

Zudası ngacifʋɛ'n

12 Mɔ menian nnyuan sɔ'n-mɔ hanlın sɔ'n, Zozi mmɔfʋɛ'n-mɔ fi bʋka'n mɔ bɛ
fɛlɛ yí “*Olivʋ bʋka” nın asʋ bɛ kɔ ju. Bɛ kɔ sa bɛ kɔ hɔ Zoluzalɛmʋn. Bʋka sɔ'n
nʋn Zoluzalɛmʋn afian tı kɔ yɔ cilo kʋn.
13 Mɔ bɛ juli Zoluzalɛmʋn ɛbɛlɛ'n, bɛ kɔ hɔ kɔ fʋ awaa nın asʋ, bɛ kɔ wʋlʋ sua'n
mɔ bɛ yia nun titi nın anun. Bɛ́ mɔ bɛ hɔlı yialı sua nın anun'n y'ɔ le Pıelı, Zʋan,
Zʋakı, Andele, Filipʋ, Toma, Baatelemin, Matie, Alıfe awa Zʋakı, Simʋn m'ɔ
kpʋnndɛ yí mân'n fanwʋndi'n ɔ nʋn Zʋakı awa Zudı.
14 Bɛ yia daa bɛ yɔ asɔnın, bɛ nʋn mmalasua'n-mɔ nʋn Zozi anin Mali ɔ nʋn
Zozi anianman mmelenzua'n-mɔ.
15 Ɛlɛhʋn kʋn bɛ yialı, bɛ́ menian kɔ yɔ ɛya kʋn abulaa, Pıelı jasʋlı a, yí nwan:
16 “Anianman-mɔ, ɛjɔlɛ mɔ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n hanlın m'ɔ wɔ
Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun'n, ɔ di kɛ ɔ kpín sʋ. Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n
nanndılı belemgbin Davidi sʋ ɔ hanlın Zudası anwʋn ɛjɔlɛ. Zudası sɔ'n y'ɔ kpɛlı
atın maan bɛ hyılı Zozi ɔ.
17 Anın Zudası wɔ yɛ́ fâ nın anun bie. Junman'n mɔ yɛ lɛ di yí ɛwa'n, anın ɔ
di bie.
18 Yí busuɔfʋɛ nyɔlıɛ nın anwʋn esika mɔ bɛ tualı bɛ manlın yí'n, ɔ falı tolı ebo
kʋn. Ebo sɔ nın asʋ, ɔ kɔ fʋ anwunno ɔ kɔ lua yí ti ası ɔ kɔ tɔ ası, yí nyaa kʋalaa
kɔ tulu.
19 Ɛjɔlɛ sɔ'n, Zoluzalɛmʋn menian'n-mɔ kʋalaa tılı. Ɔ man bɛ́ anıɛ nın anun,
b'a fɛlɛ ebo sɔ'n ‘Hakɛlıdama’. Hakɛlıdama'n, yí bʋ y'ɔ le kɛ: ‘moja ebo’.
20 “Ɛ 'nwun Zudası anwʋn ɛjɔlɛ'n mɔ belemgbin *Davidi hɛlɛlı wɔ Izalayɛ
ejue ɛtʋɛ kalata nın anun'n:
Man yí awulo'n há to,
nán man sʋanlan fíí tanlan nun.
Ɛsɛ b'a hɛlɛ wɔ kalata sɔ nın anun biekun kɛ:
Man sʋanlan fʋfɔlɛ káci yí.
21 “Ɛhıka ati, ɔ di kɛ sʋanlan kʋn fa yí nwʋn bɔ yɛ́ ɔ di yɛ́ Mın Zozi ewuetinnge
nın anwʋn adanzıɛ.
22 Sʋanlan sɔ'n, ɔ yɔ́ bɛ́ mɔ bɛ si yɛ́ sʋ nın anun kʋn, sunmin tɛmʋn mɔ Zʋan
sɔnınlın yɛ́ Mın Zozi, m'ɔ sısınlın kulo kulo'n-mɔ asʋ, dede ɔ juli cıan m'ɔ fʋlı
hɔlı nyanmıansʋ'n.”
23 Mɔ Pıelı anʋan tɔlı'n, bɛ kɔ sie menian nnyuan ɛbɛlɛ. Bɛ fɛlɛ kʋn Zozɛfʋ.
Kʋn'n kʋsʋ li Matiası. Zozɛfʋ a, yí dunman biekun y'ɔ le Baasabası mɔ yê bɛ
tʋnlın yí Zusutusu'n.

24 Mɔ bɛ sielı menian nnyuan sɔ nın ɛbɛlɛ'n, bɛ́ kʋalaa bɛ kɔ yɔ asɔnın. Bɛ́ nwan: "Yɛ́ Mın, wɔ́ mɔ ɛ sı menian'n-mɔ kʋalaa ahʋnlın nın anun ɛjɔlɛ'n, menian nnyuan ɛhı, kele yɛ́ nunhan'n mɔ a yı yí kɛ
25 ɔ káci Zudası mɔ ɔ'a yaci Zozi mmɔfʋɛ junman'n ɔ'a bɔ yí ti yí lıka m'ɔ kulo'n."
26 Ɛhı a, bɛ kɔ hyʋın tondo, ɔ kɔ tɔ Matiası sʋ. Ɔ fi ɛbɛlɛ yê bɛ falı Matiası bɛ sɔlı mmɔfʋɛ bulu nʋn kʋn nın asʋ ɔ.

2

Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n ɛwalɛ'n

1 Ɛhı, mɔ *Pantekɔtʋ fɛtı cıan'n juli'n, Zozi menian'n-mɔ kʋalaatin yialı lıka kʋn.
2 Kʋnmgba ala, bɛ kɔ tı like nın angan kɛ anwʋnman m'ɔ lɛ tu sɛlɛ kpa ɔ. Ɔ fi anwunno huuu, ɔ kɔ wʋlʋ sua'n mɔ menian'n-mɔ gua nun nın anun.
3 Bɛ 'nıan an, sîn tofeleman-mɔ. Bɛ kɔ tıtı bɛ́ nwʋn nun, bɛ kɔ tɛtanlan bɛ́ nun kʋn biala ati nın asʋ.
4 Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kɔ wʋlʋ bɛ́ kʋalaa bɛ́ nun kpa bɔkɔɔ. Ɛbɛlɛ ala, bɛ lɛ kan anıɛ ngacile ngacile mɔ Wawɛ nın a fa a wula bɛ́ nun kʋn biala anʋan kɛ ɔ hán'n.
5 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın Zufʋ'n-mɔ mɔ bɛ fɛlı Nyanmıan kpa'n fi mân mân'n kʋalaa anun ba a, bɛ wɔ Zoluzalɛmʋn ɛbɛlɛ.
6 Mɔ bɛ tılı like sɔ nın angan'n, bɛ kɔ tutu bɛ kɔ hɔ kɔ yia yí bʋ ɛlɔ. Ɛjɔlɛ'n kɔ sin bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwʋn dede ɔ kɔ bʋ sʋ. Ɔ sanlın kɛ, anıɛ ngacile ngacile'n mɔ Zozi menian'n-mɔ lɛ kan'n, bɛ́ mɔ b'a yia ɛbɛlɛ nın anun kʋn biala tı kɛ yí kulo anıɛ yê bɛ lɛ kan ɔ.
7 Ɛjɔlɛ'n kɔ sin bɛ́ nwʋn ɛsɛ ɔ kɔ yɔ bɛ́ ɛnyınmın. Bɛ́ nwan: "Menian ɛhı-mɔ mɔ bɛ lɛ kan anıɛ ngacile ngacile'n, asʋ bɛ́ kʋalaa bɛ tı man Galile mân nın anun menian ɔ?
8 Nan ɔ yɔ sɛ mɔ afı yɛ́ nun kʋn biala tı ɛjɔlɛ'n mɔ bɛ lɛ kan wɔ yɛ́ kulo anıɛ nın anun'n?
9 Yɛ́ nun mmie-mɔ fi Paatı nʋn Medi nʋn Elamʋn mân nun. Mmie-mɔ fi Mezopotamin mân nun, Zude nʋn Kapadɔsʋ mân nun, Pʋn nʋn Azi mân nun,
10 Filizi nʋn Panfili mân nun, Ezipiti mân nun nʋn Libi mân nın anun kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Silɛnın nın afan nun. Nyɔfʋɛ'n mɔ bɛ fi Lɔmʋn kulo nın asʋ'n,
11 b'a wʋ mmie-mɔ Zufʋ, mmie-mɔ kʋsʋ tı man Zufʋ, nan kʋsʋ bɛ kɔ Zufʋ'n-mɔ asɔnın'n bie. Mmie-mɔ fi Kɛlɛtı nʋn Alabi mân nun. Kʋsʋ afı, Nyanmıan asinbɛnwʋn ninnge'n-mɔ anwʋn ɛjɔlɛ'n mɔ bɛ lɛ kan'n, yɛ́ kʋalaa yɛ tı wɔ yɛ́ kulo anıɛ nın anun!"
12 Ɛjɔlɛ'n kɔ sin bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwʋn dede ɔ kɔ bʋ bɛ́ nwʋn sʋ. Bɛ kɔ bisa bisa bɛ́ nwʋn kɛ: "Ɛjɔlɛ ɛhı abʋ kele sɛ?"
13 Mmie-mɔ 'bisa kosuan ɛhı a, anın mmie-mɔ kʋsʋ lɛ kan bɛ gʋlʋ Zozi menian'n-mɔ anwʋn kɛ: "Ɛhı-mɔ, b'a nʋn nzan b'a bʋ kpa bɔkɔɔ!"
14 Mɔ menian'n-mɔ 'kan sɔ'n, Pıɛlı nʋn mmɔfʋɛ bulu nʋn kʋn'n kɔ jasʋ kɔ jinlan. Pıɛlı kɔ kuku yí nʋan sʋ ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: "Ɛmɔ Zufʋ'n-mɔ nʋn ɛmɔ kʋalaa mɔ bɛ wɔ Zoluzalɛmʋn ɛwa'n, ɛmɔ yɔ́ anzʋɛ bɛ tíe ɛjɔlɛ'n mɔ mın 'ba han mın kele ɛmɔ'n kpa.
15 Menian ɛhı-mɔ mɔ ɛmɔ jʋnlın kɛ b'a nʋn nzan b'a bʋ'n, bɛ nnʋnlın man nzan bɛ bʋlı man. Ɔ sanlın kɛ, bɛlɛ mɔ b'a bɔ ngɛlɛmɔ dɔɛ ngʋanlan ɔ.
16 Nan ɛjɔlɛ'n mɔ kpɔmanfʋɛ Zowɛ hanlın yí daba daba'n, ɛjɔlɛ sɔ'n yê ɔ lɛ kpın sʋ sian nın ɔ. Kpɔmanfʋɛ Zowɛ hanlın kɛ Nyanmıan nwan:
17 *Mɛlɛ kasian nın anun, mın 'ce mın Wawɛ'n*
mın man kulo sʋanlan dasannin biala.
Mın 'fa mín nʋan ɛjɔlɛ'n mın wula

ɛmɔ amma mmelenzua nʋn mmalasua'n-mɔ anʋan
maan bɛ kan.
Mɪn 'ba man ɛmɔ mgbafɛlɛ'n-mɔ
nwun ninnge'n-mɔ Wawɛ nun.
Mɪn 'ba hɪn ɛmɔ mmɪlɪwa'n-mɔ ɛlalɪɛ.
18 *Ɔ tɪ ananhɔlɛ, mɛlɛ sɔ nɪn anun,*
mɪn 'ce mín Wawɛ'n mɪn man
mín ngʋa mmelenzua nʋn mmalasua'n-mɔ.
Mɪn 'fa mín nʋan ɛjɔlɛ'n mɪn wula bɛ́ nʋan
maan bɛ kan.
19 *Mɪn 'ba man asinbɛnwʋn ninnge fite fite*
anwunno ɛlɔ.
Ɛsɛ mɪn 'ba man asinbɛnwʋn ninnge fite fite
asɪɛ nɪn asʋ ɛwa.
Menian'n-mɔ 'ba nwun moja,
sîn nʋn ewusanlan minndominndo.
20 *Asannan nán yɛ́ Mɪn cɪan nɪn a ju'n,*
cɪan sɔ'n m'ɔ tɪ anunminnyanmʋn cɪan kpili'n,
sɛnzɛ'n b'a lu tuun,
sala'n kʋsʋ 'ba kaci kɔkɔlɛ kɛ moja.
21 *Cɪan sɔ'n, wɔ́ biala*
mɔ ɛ kɔ sun kɔ fɛlɛ yɛ́ Mɪn'n,
ɛ 'nyan wɔ́ ti."

22 Ɛsɛ Pɪɛlɪ nwan: "Izalayɛ amma, ɛmɔ tíe ɛjɔlɛ'n mɔ mɪn 'ba han mɪn kele ɛmɔ'n kpa. Ɛmɔ muonun sɪ, Nyanmɪan a man ɛmɔ a nwun yí kɛ Zozi m'ɔ fi Nazalɛtɪ'n tɪ sʋanlan m'ɔ le tunmin. Nyanmɪan a man Zozi a yɔ asinbɛnwʋn ninnge mgbili mgbili kpa ɛmɔ afian ɛwa.

23 B'a yɪ Zozi b'a man ɛmɔ. Nan kʋsʋ Nyanmɪan yê ɔ lili mʋa ɔ sesielɪ yí sɔ ɔ. Ɛmɔ nʋn ɛtɛfʋɛ'n-mɔ, b'a bʋbɔ yí kʋlʋwa sʋ b'a hun yí.

24 Nan kʋsʋ Nyanmɪan a le yí fi ewue asa nun maan ɔ fi ewue nun ɔ'a tinnge. Ɔ sanlɪn kɛ, ewue le man atɪn ɔ njɪ man yí nzie man.

25 Afɪ belemgbin *Davidi hanlɪn Zozi anwʋn ɛjɔlɛ kɛ:
Mɪn susu mín ti mɪn gua yɛ́ Mɪn sʋ mɛlɛ biala.
Ɔ di mín nzin, mín nwʋn nwʋsʋ man mín.
26 *Ɛhɪka ati, mɪn di yí nwʋn fɛ kpa*
mín ahʋnlɪn nɪn anun, mɪn tʋ yí nwʋn ejue.
Afɪ mɪn sɪ kɛ sɛ ewue kun mín bɔbɔ a,
n ne anyɪndasʋɛ.
27 *Ɔ sanlɪn kɛ, ɛ ngɔ yaci man mín ɛbɔlɔ ɛlɔ,*
ɛ ngɔ man wɔ́ anwʋntɪɛ sʋanlan nɪn anwʋnnaan'n
ngɔ kpɔlɔ man.
28 *Ɛ 'man mɪn nyan ngʋan*
mɪn di fɛ wɔ wɔ́ nyunnun.

29 "Anianman-mɔ, mɪn 'ba han belemgbin Davidi anwʋn ɛjɔlɛ kʋn mɪn kele ɛmɔ yuein. Ɛjɔlɛ sɔ'n y'ɔ le kɛ Davidi a wu, b'a sie yí. Ɛnɛ nʋn ɛnɛ yí sɛka'n tɛ wɔ yɛ́ afian ɛwa.

30 Nan anɪn Davidi tɪ Nyanmɪan kpɔmanfʋɛ. Ɔ sɪ kɛ Nyanmɪan a bɔ yí anɔhʋba ɔ'a han ndâ ɔ'a tʋ sʋ kɛ ɔ 'man yí mma'n-mɔ anun kʋn tanlan belemgbin bia nɪn asʋ.

31 Davidi lili mʋa ɔ nwunlin Izalayɛ Belemgbin Ngʋandefʋɛ'n m'ɔ tɪ *Kilisi nɪn ewuetinnge'n, nán ɔ'a han yí nwʋn ɛjɔlɛ kɛ:
B'a nyaci man yí maan ɔ'a nga man ɛbɔlɔ,
ɛsɛ yí nwʋnnaan nɪn a mgbɔlɔ man sɛka nɪn anun.

32 “Zozi anwʋn ɛjɔlɛ yê anɪn Davidi lɛ kan ɔ. Yɛ́ mɔ yɛ gua ɛwa'n, yɛ́ kʋalaa yɛ di adanzɪɛ kɛ Nyanmɪan a man Zozi fi ewue nun a tinnge.
33 Nyanmɪan a sie Zozi yí fama sʋ. Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n mɔ Sɪɛ'n falɪ bɔlɪ anɔhʋba'n, ɔ'a fa ɔ a wula Zozi asa nun. Zozi a hye a man yɛ́. Wawɛ sɔ'n yê ɛmɔ a tɪ yí ngan mɔ ɛmɔ nwun yí kɪkaala nɪn ɔ.
34 “Nán kɛ Davidi muonun fʋlɪ hɔlɪ nyanmɪansʋ ɔ, nan yí nwan:
Yɛ́ Mɪn Nyanmɪan a han a hele mín Mɪn kɛ:
Tanlan mín sa fama sʋ
35 *maan nvá wɔ́ mgbɔfʋɛ'n-mɔ n zíe wɔ ja abɔ*
kɛ bia mɔ belemgbin sesie yí ja sʋ ɔ.
36 “Izalayɛ amma'n-mɔ kʋalaa nwún yí yuein kɛ, Zozi sɔ'n mɔ ɛmɔ bʋbɔlɪ yí kʋlʋwa nɪn asʋ'n, yí yê Nyanmɪan a sie yí Mɪnlɪan nʋn Kilisi, Izalayɛ Belemgbin Ngʋandefʋɛ nɪn ɔ!”
37 Mɔ Pɪɛlɪ anʋan tɔlɪ'n, ɛjɔlɛ'n m'ɔ hanlɪn'n wʋlʋlɪ bɛ́ kpa. Bɛ kɔ bisa Pɪɛlɪ nʋn mmɔfʋɛ ɛhɪnlɪn-mɔ kɛ: “Anianman-mɔ, atɪn benin yê yɛ fá sʋ ɔ?”
38 Pɪɛlɪ kɔ bua bɛ́ kɛ: “Ɛmɔ nún bɛ́ nwʋn bɛ káci bɛ́ abalabɔ'n. Ɛmɔ nunhan kʋn biala maan bɛ sɔ́nɪn yí wɔ Zozi Kilisi dunman nun, nán ɛmɔ a nyan ɛtɛ face. Ɛbɛlɛ nɪn anun yê ɛmɔ kʋsʋ 'ba nyan Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n m'ɔ tɪ Nyanmɪan acɛdɪɛ nɪn ɔ.
39 Ɔ sanlɪn kɛ, anɔhʋba sɔ'n mɔ Nyanmɪan bɔlɪ'n, ɔ tɪ ɛmɔ dɪɛ, ɔ tɪ ɛmɔ amma'n-mɔ dɪɛ. Ɛsɛ bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ wɔ mʋa mɔ yɛ́ Mɪn Nyanmɪan 'ba fɛlɛ bɛ́ yí nwʋn'n, ɔ tɪ bɛ́ kʋsʋ bɛ́ dɪɛ bie.”
40 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, Pɪɛlɪ hanlɪn ɛjɔlɛ mmiekun-mɔ dɔʋn ɔ helelɪ bɛ́, ɔ man bɛ nwunlin yí kɛ Zozi anwʋn ɛjɔlɛ'n tɪ ananhɔlɛ, ɛsɛ ɔ wowulalɪ bɛ́ anwʋnsɛlɛ. Yí nwan: “Ajulisʋ menian ɛhɪ-mɔ mɔ b'a sɪn atɪn ɛtɛ nɪn asʋ'n, ɛmɔ nʋn bɛ́ kpácɪ nán ɛmɔ a nyan bɛ́ ti!”
41 Mɔ Pɪɛlɪ hanlɪn sɔ yuelɪ'n, bɛ́ dɔʋn bɛ lelɪ yí nʋan ɛjɔlɛ'n bɛ lili maan bɛ sɔnɪnlɪn bɛ́. Cɪan sɔ'n, menian kɔ yɔ akpɪɪ nsan kɔ a kɔ gua bɛ́ mɔ b'a le Zozi b'a li daba nɪn asʋ.

Alimʋa asɔnɪn nɪn asɪtanlan'n

42 Ɔ fi ɛbɛlɛ, tɛmʋn biala, bɛ yia bɛ tie ɛjɔlɛ'n mɔ mmɔfʋɛ'n-mɔ kan kele bɛ́'n kpa. Bɛ tanlan wɔ anianman nun bɛ di yɛ́ Mɪn alɪɛ'n, ɛsɛ bɛ yɔ asɔnɪn.
43 Anɪn menian'n-mɔ anun kʋn biala man Nyanmɪan anyɪnnzɔ, ɔ sanlɪn kɛ anɪn mmɔfʋɛ'n-mɔ lɛ yɔ asinbɛnwʋn ninnge-mɔ dɔʋn kpa.
44 Bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ lelɪ Zozi bɛ lili nɪn anʋan sɛ bɛ́ nwʋn, bɛ́ ninnge'n-mɔ kʋalaa wɔ lɪka kʋn.
45 Bɛ tɔnɪn bɛ́ anwʋndɪɛ'n-mɔ. Esika mɔ bɛ kɔ nyan yí nun'n, bɛ nɪan sʋanlan kʋn like mɔ ɔ'a hian yí nwʋn'n yê bɛ ce esika sɔ nɪn ɔ.
46 Cɪan biala, bɛ yia Nyanmɪan awulo nɪn anun. Bɛ yia bɛ́ awulo'n-mɔ anun bɛ le fɛ elie yê bɛ didi ɔ, bɛ ndu man bɛ́ nwʋn.
47 Bɛ yɪ Nyanmɪan ayɛ. Menian'n-mɔ kʋalaa kulo bɛ́ ɛjɔlɛ. Cɪan daa, yɛ́ Mɪn cʋɪn bɛ́ mɔ b'a nyan bɛ́ ti'n ɔ ba gua bɛ́ mɔ b'a li mʋa b'a le Zozi b'a li nɪn asʋ.

3

Kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ mɔ bubuluwafʋɛ kʋn anwʋn salɪ'n

1 Ɛhɪ, ɛlɛhʋn kʋn, eyua dɔɛ nsan, mɔ dɔɛ'n mɔ Zufʋ'n-mɔ fa yɔ asɔnɪn'n juli'n, anɪn Pɪɛlɪ nʋn Zʋan, bɛ lɛ kɔ Nyanmɪan awulo ɛlɔ bɛ 'kɔ a yɔ asɔnɪn.
2 Awulo nɪn anʋan'n mɔ bɛ fɛlɛ yí “Anʋan Kanlanman” nɪn anwʋn ɛbɛlɛ, belenzua bubuluwafʋɛ kʋn tɪ ɛbɛlɛ. Belenzua sɔ'n, bɛ 'wʋ yí a, anɪn ɔ'a bubu. Cɪan biala, bɛ fa yí bɛ ba sie yí ɛbɛlɛ, maan ɔ sɛsɛlɛ bɛ́ mɔ bɛ lɛ kɔ a wʋlʋ Nyanmɪan awulo nɪn anun nɪn esika.

3 M'ɔ nwunlin kɛ Pɪɛlɪ nʊn Zʊan lɛ ba wʊlʊ awulo nɪn anun'n, ɔ kɔ sɛlɛ bɛ́ esika.
4 Pɪɛlɪ nʊn Zʊan bɛ kɔ nɪan bian'n siin, nán Pɪɛlɪ a se yí kɛ: "Nɪan yɛ́!"
5 Bian'n kɔ nɪan bɛ́, afɪ ɔ jʊnlɪn kɛ Pɪɛlɪ nʊn Zʊan 'ba man yí esika.
6 Ɛhɪ a, Pɪɛlɪ kɔ han kɔ hele yí kɛ: "N ne esika fíí. Nan nunhan mɔ n ne yí'n, mɪn 'fa mɪn man wɔ́. Yí ti, Zozi Kilisi m'ɔ fi Nazalɛtɪ'n dunman nun, jasʊ nanndɪ!"
7 Mɔ Pɪɛlɪ hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ kɔ sɔ bian nɪn asa fama nɪn anun ɔ kɔ jasʊ yí. Ɛbɛlɛ ala, bian nɪn aja'n-mɔ kɔ yɔ kpa.
8 Ɔ kɔ jasʊ ɔ kɔ nanndɪ. Ɔ nʊn Pɪɛlɪ nʊn Zʊan bɛ kɔ wʊlʊ awulo nɪn anun, anɪn ɔ lɛ nanndɪ ɔ lɛ kukulu ɔ yɪ Nyanmɪan ayɛ.
9 Menian'n-mɔ kʊalaa kɔ nwun yí kɛ ɔ lɛ nanndɪ ɔ yɪ Nyanmɪan ayɛ.
10 Mɛlɛ mɔ menian'n-mɔ nwunlin kɛ bian'n m'ɔ tanlan Anʊan Kanlanman nɪn anwʊn ɛbɛlɛ ɔ sɛsɛlɛ esika'n, ɛjɔlɛ'n kɔ sin bɛ́ nwʊn bɛ kɔ sulo Nyanmɪan wɔ like mɔ mmɔfʊɛ'n-mɔ a yɔ a man bian nɪn anwʊn.
11 Kɛmɔ bian sɔ'n mgbɔcɪ man Pɪɛlɪ nʊn Zʊan'n, ɛjɔlɛ'n kɔ sin menian'n-mɔ anwʊn. Bɛ́ kʊalaa bɛ kɔ tu woo bɛ kɔ hɔ bɛ́ nwʊn ɛlɔ lɪka'n mɔ bɛ fɛlɛ yí "Salomʊn Abalada" nɪn anun.
12 Mɔ Pɪɛlɪ nwunlin yí sɔ'n, yí nwan: "Izalayɛ amma, nzukɛ ati yê bian ɛhɪ anwʊnnza'n sin ɛmɔ anwʊn ɔ? Nzukɛ ati yê ɛmɔ lɛ nɛnɪan yɛ́ sʊa ɔ? Ɛmɔ jʊnlɪn kɛ yɛ́ muonun yɛ́ tunmɪn anaan Nyanmɪan ɛsʊ́ɛ kpa mɔ yɛ sʊ tala ɛmɔ'n y'ɔ man bian ɛhɪ anwʊn a sa ɔ?
13 Abalahamʊn, Izakɪ nʊn Zʊakɔbʊ Nyanmɪan'n, yɛ́ nan-mɔ Nyanmɪan'n yê ɔ'a wula yí akʊa Zozi anunminnyanmʊn ɔ. Ɛmɔ muonun yɪlɪ Zozi bɛ manlɪn mân nɪn asʊ mgbain'n-mɔ. Pilatɪ m'ɔ kulo kɛ ahan ɔ yaci Zozi nun'n, ɛmɔ hanlɪn wɔ Pilatɪ anyunnun ɛbɛlɛ kɛ ɛmɔ mmianlɪn man Zozi anwʊn.
14 Zozi m'ɔ tɪ sʊanlan nwannzan-nwannzan, mɔ ɛsɛ ɔ tɪ sɛsɛfʊɛ'n, ɛmɔ a yɪ yí a tʊ. Ɛmɔ a sɛlɛ Pilatɪ kɛ ɔ yáci kodiawu'n lɪlɪ nun maan ɔ nyán yí ti.
15 Sakpa, ɛmɔ a man b'a hun Mɪnlɪan'n m'ɔ man ngʊan'n. Nan Nyanmɪan kʊsʊ a man ɔ fi ewue nun ɔ'a tinnge, yɛ́ kʊalaa yɛ di yí nwʊn adanzɪɛ.
16 Tunmin'n m'ɔ wɔ Zozi dunman nɪn anun'n, ɔ nʊn dedi'n mɔ yɛ le yí wɔ dunman sɔ nɪn anun'n, y'ɔ man sʊanlan ɛhɪ m'ɔ jin ɛmɔ anyunnun ɛwa, mɔ ɛmɔ sɪ yí nɪn a nyan anwʊnsɛlɛ ɔ. Yí ti, dedi'n mɔ yɛ le yí wɔ Zozi dunman nɪn anun'n, y'ɔ man bian ɛhɪ mɔ ɛmɔ nwun yí ɛwa nɪn a tɪ akpɔlɛ bɔkɔɔ ɔ.
17 "Nan sian dɪɛ, anianman-mɔ, ɛmɔ nʊn ɛmɔ mgbain'n-mɔ like mɔ b'a yɔ Zozi'n, mɪn sɪ kɛ ɛmɔ nzɪ man, yí ti y'ɔ man ɛmɔ a yɔ ɔ.
18 Nyanmɪan manlɪn atɪn kɛ Kilisi'n, Izalayɛ Belemgbin Ngʊandefʊɛ'n, nwʊ́n amannɪnhunlun maan ɛjɔlɛ m'ɔ manlɪn yí mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ kʊalaatin hanlɪn yí daba'n, ɛjɔlɛ sɔ'n kpín sʊ.
19 Yí ti, ɛmɔ nʊ́n bɛ́ nwʊn wɔ Nyanmɪan anyunnun, bɛ káci bɛ́ abalabɔ'n, nán Nyanmɪan a yaci ɛmɔ anwʊn sa ɔ'a hye ɛmɔ.
20 Sɛ ɛmɔ yɔ yí sɔ a, yɛ́ Mɪn 'ba man ɛmɔ nyan alʊacɪcɪɛ. Ɛsɛ *Kilisi'n, Izalayɛ Belemgbin Ngʊandefʊɛ m'ɔ lili mʊa ɔ yɪlɪ yí kɛ ɔ 'fa man ɛmɔ'n, ɔ 'man ɔ ba. Kilisi sɔ'n y'ɔ le Zozi.
21 "Nan kɪkaala dɪɛ, ɔ di kɛ Zozi tanlan nyanmɪansʊ ɛlɔ. Ɔ 'tanlan ɛlɔ dede ninnge'n-mɔ kʊalaatin kaci biekun. Ɔ sanlɪn kɛ ɛjɔlɛ sɔ'n, Nyanmɪan manlɪn yí anwʊntɪɛ mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ hanlɪn yí daba daba.
22 Ɛ 'nwun ɛjɔlɛ mɔ Moyizɪ hanlɪn'n: *Yɛ́ Mɪn m'ɔ tɪ ɛmɔ Nyanmɪan'n, ɔ 'ba man bɛ wʊ kpɔmanfʊɛ kʊn kɛ mín ɛmɔ afian ɛwa. Yí kʊalaa m'ɔ kɔ han kɔ hele ɛmɔ'n, ɛmɔ tíe yí.*
23 *Sʊanlan biala mɔ ɔ'a ndie man kpɔmanfʊɛ sɔ'n, bɛ 'kun yí bɛ yɪ yí fi Nyanmɪan menian'n-mɔ anun.*

24 “Ɔ fi Nyanmıan kpɔmanfʋɛ Samiɛ mɛlɛ sʋ, mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ mɔ bɛ tɔtʋa
yí'n mɛlɛ sʋ, ɛnɛ edua'n mɔ yɛ wɔ nun'n, mgbɔmanfʋɛ sɔ'n-mɔ kʋalaa hanlın yí
nwʋn ɛjɔlɛ.
25 Anɔhʋba'n mɔ Nyanmıan nanndılı mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ asʋ ɔ bɔlı'n,
anɔhʋba sɔ'n tı ɛmɔ dıɛ. Nyıhyɛ'n kʋsʋ m'ɔ nʋn ɛmɔ anan-mɔ hyıhyɛlı'n, ɛmɔ
wɔ nun bie. Afı, Nyanmıan hanlın helelı Abalahamʋn kɛ: *Ɔ nanndı wó sasʋ'n-
mɔ asʋ, mın 'yeyila asıɛ nın asʋ nvilie'n-mɔ kʋalaa asʋ.*
26 Ɛhıka ati, ɛmɔ kpa ɛyɔlɛ dunman nun, Nyanmıan lili mʋa ɔ yılı yí akʋa'n,
ɔ sʋanlın yí kɛ ɔ bála a yeyila ɛmɔ sʋ, sɛ ɛmɔ anun kʋn biala fi yí nyɔlıɛ ɛtɛ nın
anun jasʋ a.”

4

Bɛ nʋn Pıɛlı nʋn Zʋan 'ba hɔ mgbain'n-mɔ aja sʋ

1 Anın Pıɛlı nʋn Zʋan anʋan tɛ wɔ sʋ bɛ lɛ kan ɛjɔlɛ bɛ kele bagua'n, ɛbɛlɛ
ala Nyanmıan *tɛɛyıfʋɛ'n-mɔ, Nyanmıan awulo nın asʋ nzalafʋ kpain'n, ɔ nʋn
*Sadusifʋɛ'n-mɔ bɛ kɔ a.
2 Mɔ bɛ tılı kɛ mmɔfʋɛ nnyuan'n lɛ kekele bagua'n ninnge, kɛ ewuetinnge wɔ
ɛbɛlɛ, ɔ sanlın kɛ Zozi a wu a tinnge'n, ɛjɔlɛ nın a nyɔ man bɛ́ fɛ fíí sʋa.
3 Bɛ kɔ hyı Pıɛlı nʋn Zʋan bɛ kɔ gua bɛ́ fiadı. Kɛmɔ anın alíɛ lɛ san'n, mmɔfʋɛ
nnyuan'n kɔ la fiadı dede alíɛ kɔ hın.
4 Ɛhı nʋn ɛhı a, bɛ́ dɔʋn mɔ bɛ tielı ɛjɔlɛ'n mɔ Pıɛlı nʋn Zʋan hanlın'n, bɛ lelı bɛ
lili. Sɛ bɛ fa bɛ́ bɛ sɔ bɛ́ mɔ bɛ lili mʋa bɛ lelı Zozi bɛ lili nın asʋ a, bɛ́ kʋalaa bɛ́
menian lɛ kɔ kɔ yɔ akpıı nnun.
5 Alíɛ hınlın an, Zufʋ mgbain'n-mɔ, Izalayɛ mân nın asʋ mgbain'n-mɔ, bɛ́ nʋn
*mala nın asʋ mgbain'n-mɔ, bɛ kɔ yia Zoluzalɛmʋn ɛbɛlɛ.
6 Anyia sɔ'n, bɛ́ mɔ bɛ tı yí bʋ bie'n y'ɔ le tɛɛyıfʋɛ kpain Hannın, Kayifʋ, Zʋan,
Alɛgızanndılı nʋn tɛɛyıfʋɛ kpain Hannın anwʋn amma'n-mɔ kʋalaatin.
7 Bɛ man bɛ nʋn Pıɛlı nʋn Zʋan kɔ a bɛ́ ja sʋ. Bɛ kɔ bisa bɛ́ kɛ: “Ɔ nanndı
tunmin benin anaan dunman benin asʋ yê ɛmɔ a man sʋanlan ɛhı anwʋn a
sa'n?”
8 Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kɔ li Pıɛlı anzin. Pıɛlı kɔ bua bɛ́ kɛ: “Mân
mgbain,
9 ɛnɛ bɛ nʋn yɛ́ a a ɛmɔ aja sʋ, ɔ sanlın kɛ, y'a yɔ bubuluwafʋɛ kʋn ye. Ɛmɔ lɛ
bisa yɛ́ kɛ yɛ hán kɛ ɔ kpınlın yɔlı mɔ sʋanlan sɔ nın anwʋn a sa'n.
10 Kɛmɔ afı ɛmɔ kulo kɛ bɛ bisa nun bɛ tı yí bʋ'n, ɛmɔ nwún yí kɛ, Zozi Kilisi
m'ɔ fi Nazalɛtı mɔ ɛmɔ a bʋbɔ yí kʋlʋwa nın asʋ, mɔ Nyanmıan a man ɔ fi ewue
nun ɔ'a tinnge'n, Zozi Kilisi sɔ'n dunman'n y'ɔ man sʋanlan ɛhı anwʋn a sa ɔ.
11 Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kan Zozi ɛjɔlɛ yuein kɛ:

Ɛbʋɛ'n mɔ ɛmɔ mɔ bɛ lɛ si sua nın a bu yí kɛ
ɔ tı man kpa mɔ ɛmɔ juli tʋlı'n,
yí yê ɔ'a kaci ɛbʋɛ kpa
m'ɔ le sua nın anun nın ɔ!

12 Zozi angʋnmın ala y'ɔ kʋala kɛ ɔ man sʋanlan nyan yí ti ɔ. Ɔ sanlın kɛ, eyuadı
nın anun, sɛ bɛ yı Zozi Kilisi a, Nyanmıan a ngele man yɛ́ sʋanlan ngacile fíí
kʋn m'ɔ kʋala kɛ ɔ man yɛ nyan yɛ́ ti ɔ.”
13 Kɛ Pıɛlı nʋn Zʋan lɛ si jʋjɔ'n, ɔ kɔ sin mgbain'n-mɔ anwʋn. Ɔ sanlın kɛ, bɛ
sı kɛ Pıɛlı nʋn Zʋan, bɛ kalata'n mɔ bɛ si'n ngɔ man mʋa, ɛsɛ anın bɛ si Zozi sʋ
daba.
14 Nan kɛmɔ bɛ nwunlin kɛ bubuluwafʋɛ nın anwʋn a sa, ɔ jin mmɔfʋɛ
nnyuan nın anwʋn ɛbɛlɛ'n, bɛ ngɔ nyan man ɛjɔlɛ bɛ ngɔ bua mmɔfʋɛ
nnyuan'n-mɔ.

15 Ɛhı a, mgbain'n-mɔ kɔ man bɛ́ atın kɛ bɛ fi sua'n mɔ bɛ di ɛjɔlɛ nun'n bɛ fíte.
Mgbain'n-mɔ kɔ su akpʋlʋwa bɛ́ afian ɛlɔ.
16 Bɛ́ nwan: "Menian ɛhı-mɔ, nzu like dıɛ yɛ̂ yɛ yɔ́ bɛ́ ɔ? Afı, Zoluzalɛmʋn
amma'n-mɔ kʋalaatin a nwun yí yuein kɛ like mɔ mmɔfʋɛ sɔ'n-mɔ a yɔ'n, ɔ tı
asinbɛnwʋn like kpili kpa. Ɔ man yɛ ngʋala yɛ nzu man yí nwʋn akpʋlʋwa.
17 Nan kɛ ɔ kɔ yɔ nán ɛjɔlɛ sɔ nın a ndınndın man ɔ'a ngɔ man mʋa'n, bɛ mán
yɛ tótua bɛ́ kɛ, sɛ bɛ bɔ Zozi dunman'n biekun bɛ kele sʋanlan biala a, yɛ́ nʋn
bɛ́ le yí."
18 Mɔ bɛ hanlın sɔ yuelı'n, bɛ kɔ fɛlɛ Pıɛlı nʋn Zʋan, bɛ kɔ totua bɛ́ kɛ nán bɛ
kekele menian'n-mɔ ninnge, ɛsɛ nán bɛ kan Zozi ɛjɔlɛ bɛ kele bɛ́ fíí kʋ́n.
19 Mɔ mgbain'n-mɔ anʋan tɔlı'n, Pıɛlı nʋn Zʋan kɔ bisa bɛ́ kɛ: "Ɛmɔ títı bɛ nían,
Nyanmıan anyunnun, asʋ ɔ tı sɛsɛ kɛ yɛ bú ɛmɔ ɔ tála Nyanmıan ɔ?
20 Nan yɛ́ dıɛ, ɛjɔlɛ mɔ y'a tı, mɔ yɛ́ nyın a nwun yí'n, yɛ ngʋala yɛ mmuan
man yɛ́ nʋan nın asʋ."
21 Mgbain'n-mɔ kɔ totua bɛ́ kɛ sɛ bɛ bɔ Zozi sɔ'n dunman biekun an, bɛ nʋn
bɛ́ le yí. Mɔ bɛ hanlın sɔ yuelı'n, bɛ kɔ yaci Pıɛlı nʋn Zʋan nun maan bɛ kɔ hɔ.
Ɔ sanlın kɛ, mgbain'n-mɔ a nnwun man ɛjɔlɛ kpɔlɛ mɔ bɛ 'jinlan sʋ bɛ pinnin
mmɔfʋɛ'n-mɔ ɔ. Afı, asinbɛnwʋn like'n mɔ mmɔfʋɛ'n-mɔ yɔlı'n dunman nun,
anın menian'n-mɔ kʋalaa lɛ yı Nyanmıan ayɛ.
22 Bubuluwafʋɛ'n mɔ yí nwʋn salı asinbɛnwʋn nun'n, ɔ tı sʋanlan mɔ anın
ɔ'a li afʋɛ abulanan nʋn yí nzin.

Zozi menian'n-mɔ 'ba yɔ asɔnın

23 Pıɛlı nʋn Zʋan hɔlı tʋlı bɛ́ manngʋn'n-mɔ, mɛlɛ mɔ mgbain'n-mɔ yacili bɛ́
nun'n. Ɛjɔlɛ mɔ mgbain'n-mɔ hanlın helelı bɛ́'n, bɛ kɔ sʋsɔ sʋ bɛ kɔ han bɛ kɔ
hele ɛhınlın-mɔ.
24 Mɔ Zozi menian ɛhınlın-mɔ tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ́ kʋalaa bɛ́ bʋ kɔ yɔ kʋn. Bɛ kɔ yɔ
asɔnın, bɛ́ nwan: "Yɛ́ Mın, wɔ́ yɛ̂ ɛ bɔlı anwunno nʋn ası ɔ, ɔ nʋn asue jenvie'n
nʋn nun ninnge'n-mɔ kʋalaatin ɔ.
25 Wɔ́ yɛ̂ ɛ falı Wawɛ Nwannzan-nwannzan nın ɛ wulalı yɛ́ nan *Davidi anun
ɔ. Ɔ manlın Davidi hanlın kɛ:
Nzukɛ ati yɛ̂ mân mân'n-mɔ
fa Nyanmıan anwʋn ɛkpɔ mgban ɔ?
Nzukɛ ati yɛ̂ menian'n-mɔ
jasʋ Nyanmıan akɔmın anun ɔ?
26 *Asıɛ nın asʋ mmelemgbin'n-mɔ*
nʋn mgbain'n-mɔ abʋ a yɔ kʋn,
bɛ lɛ kɔ a tʋa yɛ́ Mın
*nʋn yí *Kilisi'n bɛ kʋn ɛlɔɛ.*
27 "Ɔ tı ananhɔlɛ kɛ kulo ɛhı asʋ, belemgbin Elɔdı, kʋnmanna Pʋnsʋ Pilatı,
Zufʋ nʋn bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʋ'n, bɛ́ kʋalaa bɛ hɔlı wɔ́ anwʋntıɛ akʋa Zozi m'ɔ a
yı yí kɛ Belemgbin Ngʋandefʋɛ nın ati ahuan.
28 Ngɛlɛ'n mɔ ɛ sı ɔ nʋn tunmin'n mɔ ɛ le yí'n, ɛjɔlɛ mɔ ɛ lili mʋa ɛ jʋnlınlın yí
nwʋn ɛ sielı daba'n, b'a yɔ maan yí kʋalaa a kpın sʋ.
29 Sian dıɛ, yɛ́ Mın, nıan yɛ́ ti efua mɔ b'a fua'n, nán man wɔ́ ngʋa'n-mɔ
anwʋnsɛlɛ kpa maan bɛ hán wɔ́ nʋan ɛjɔlɛ'n.
30 Fa wɔ́ sa sie nwuluwafʋɛ'n-mɔ asʋ maan bɛ́ nwʋn sá, yɔ asinbɛnwʋn
ninnge maan bɛ nwʋ́n yí wɔ wɔ́ anwʋntıɛ akʋa Zozi dunman nın anun."
31 Mɔ bɛ yuelı asɔnın'n yɔ'n, lıka mɔ bɛ yialı'n, ɛbɛlɛ asıɛ'n kɔ kpusu. Wawɛ
Nwannzan-nwannzan'n kɔ jinlan bɛ́ kʋalaa bɛ́ nzin kpa bɔkɔɔ. Bɛ kɔ nyan
anwʋnsɛlɛ bɛ kɔ han Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n.

Anʋannzɛ

32 Bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ lelı Zozi bɛ lili nın anʋan sɛ bɛ́ nwʋn kpa, bɛ́ ahʋnlın'n tı kʋn, bɛ́ ajʋnlın'n tı kʋn. Bie njasʋ man ɔ ngan man kɛ like m'ɔ le yí'n tı yí ngʋnmın yí dıɛ. Nan bɛ́ afian, sʋanlan kʋn like m'ɔ le yí'n tı bɛ́ kʋalaa bɛ́ dıɛ.
33 Anın mmɔfʋɛ'n-mɔ le tunmin kpili kpa bɛ kan yɛ́ Mın Zozi ewuetinnge nın anwʋn ɛjɔlɛ. Nyanmıan kʋsʋ kɔ yeyila bɛ́ sʋ kpa.
34 Bɛ́ nun bie fíí mmian man like anwʋn. Afı, bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ le ebo anaan sua'n, bɛ tɔnın yí bɛ fa yí esika'n
35 bɛ wula mmɔfʋɛ'n-mɔ asa nun. Bɛ nıan like mɔ sʋanlan kʋn a mian yí nwʋn'n yê bɛ ce esika nın ɔ.
36 Nunhan kʋn, bɛ fɛlɛ yí Zozɛfʋ, ɔ tı *Levifʋɛ. Mmɔfʋɛ'n-mɔ tʋnlın yí dunman Baanabası. Baanabası'n yí bʋ y'ɔ le kɛ "Sʋanlan m'ɔ wowula anwʋnsɛlɛ". Bɛ wʋlı yí Sipʋlʋ mân nun.
37 Anın ɔ le yí ebo kʋn. Ɔ kɔ tɔnın yí, ɔ kɔ fa yí esika'n kɔ bɛlɛ mmɔfʋɛ'n-mɔ.

5

Ananiası nʋn Safila

1 Anın bian kʋn wɔ ɛbɛlɛ, bɛ fɛlɛ yí Ananiası. Yí yı'n li Safila. Ananiası nʋn yí yı bɛ́ nʋan kɔ sɛ bɛ́ nwʋn, ɔ kɔ tɔnın bɛ́ asıɛ'n.
2 Ɔ tɔnınlın yí a, ɔ nʋn yí yı bɛ́ bʋ kɔ yɔ kʋn. Bɛ kɔ bu esika nın anun. Ananiası kɔ fa yí ebue kɔ hɔ kɔ wula mmɔfʋɛ'n-mɔ asa nun.
3 Mɔ Pıɛlı nwunlin esika'n, ɔ kɔ bisa Ananiası kɛ: "Ananiası, asıɛ'n mɔ a tɔnın yí nın esika'n, nzukɛ ati yê a yaci *Satan maan ɔ'a laka wɔ́ a tı bie a sie awulo, mɔ ɛ lɛ ba li ato ɛ kele Wawɛ Nwannzan-nwannzan nın ɔ?
4 Asıɛ'n tı wɔ́ dıɛ, b'a mmian man wɔ́ kɛ ɛ tɔ́nın yí. Sɛ a tɔnın yí kʋsʋ a, yí esika'n tı wɔ́ dıɛ. Nan afı benin ati yê ɛ man ajʋnlın sʋa ba wɔ́ ti anun ɔ? Nán kulo menian yê a li ato a hele bɛ́ ɔ, nan Nyanmıan muonun yê a li ato a hele yí ɔ."
5 Pıɛlı hanlın sɔ ala, kpaaa, Ananiası kɔ kpɛ kɔ fin, ɔ kɔ ha ɛbɛlɛ ɔ kɔ wu. Bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, esulo kɔ han bɛ́.
6 Mgbafɛlɛ'n-mɔ kɔ a kɔ fʋfɔ fuin nın anwʋn, bɛ kɔ fa yí kɔ hɔ kɔ sie yí.
7 Kɔ yɔ dɔhyʋılı nsan kɔ sın, Safila kɔ a, ɔ'a ndı man kɛ yí hun a wu ɔ.
8 Pıɛlı kɔ fɛlɛ yí kɔ bisa yí kɛ: "Safila, asʋ gua sʋa yê ɛmɔ tɔnınlın ɛmɔ asıɛ nın ɔ?"
Safila kɔ bua Pıɛlı kɛ: "Yuo, gua sʋa yê yɛ tɔnınlın asıɛ nın ɔ."
9 Ɛhı a, Pıɛlı kɔ bisa yí kɛ: "Ɔ yɔ sɛ mɔ ɛ nʋn wɔ́ hun, ɛmɔ abʋ a yɔ kʋn bɛ lɛ sa yɛ́ Mın Wawɛ'n bɛ nıan ɔ? Nıan, bɛ́ mɔ bɛ hɔlı sielı wɔ́ hun'n, b'a ju anʋan nun ɛbɛlɛ. Wɔ́ kʋsʋ wɔ́, bɛ nʋn wɔ́ 'ba hɔ bie."
10 Ɛbɛlɛ ala, Safila kɔ kpɛ kɔ fin Pıɛlı aja abʋ ɛbɛlɛ ɔ kɔ wu. Mgbafɛlɛ'n-mɔ 'ba ju a, anın Safila a wu. Bɛ kɔ fa yí kɔ hɔ kɔ sie yí yí hun anwʋn ɛbɛlɛ.
11 Asɔnın mma'n-mɔ kʋalaa nʋn bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ kɔ sulo Nyanmıan kpa.

Asinbɛnwʋn ninnge'n-mɔ

12 Anın mmɔfʋɛ'n-mɔ lɛ yɔ asinbɛnwʋn ninnge dɔʋn kpa bagua nın afian. Bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ de Zozi bɛ di'n, bɛ́ kʋalaa bɛ yia Salomʋn abalanda nın anun Nyanmıan awulo ɛbɛlɛ.
13 Sʋanlan fíí ngulo man kɛ ɔ fa yí nwʋn ɔ bɔ Zozi menian'n-mɔ. Nan kʋsʋ bɛ́ kʋalaa bɛ kulo Zozi menian'n-mɔ ɛjɔlɛ kpa.
14 Mmelenzua nʋn mmalasua dɔʋn kpa kɔ le yɛ́ Mın bɛ kɔ li, bɛ kɔ bʋka daba dıɛ'n-mɔ asʋ.
15 Bɛ fa nwuluwafʋɛ'n-mɔ bɛ fite gua nın asʋ, bɛ lıla mgba sʋ ɔ nʋn ɛkpan sʋ. Yí dıɛ, anın Pıɛlı 'sın an, yí wawɛ'n sın bɛ́ nun bie asʋ.

16 Menian dɔʊn kpa fi kulo kulo'n-mɔ mɔ bɛ mantan mantan Zoluzalɛmʊn nɪn asʊ bɛ ba. Bɛ 'ba a, bɛ nʊn nwuluwafʊɛ'n-mɔ nʊn bɛ mɔ wawɛ ɛtɛ'n-mɔ lɛ kele bɛ́ yalɛ'n yê bɛ ba ɔ. Bɛ́ kʊalaa bɛ́ nwʊn kɔ sa.

Bɛ 'ba hyɪ mmɔfʊɛ'n-mɔ bɛ kele bɛ́ yalɛ

17 Ɛhɪ a, *tɛɛyɪfʊɛ kpain'n nʊn *Sadusifʊɛ'n-mɔ m'ɔ nʊn bɛ́ y'ɔ di fâ'n, bɛ́ kʊalaa bɛ kɔ fa mmɔfʊɛ'n-mɔ anwʊn ɛkpɔ kpa.

18 Bɛ kɔ hyɪ mmɔfʊɛ'n-mɔ bɛ kɔ gua bɛ́ fiadɪ.

19 Nan mɔ alíɛ sanlɪn'n, nyanmɪansʊ bɔfʊɛ kʊn kɔ a kɔ tike tike fiadɪ sua nɪn anʊan'n-mɔ. Ɔ kɔ man mmɔfʊɛ'n-mɔ kɔ fite, ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ:

20 "Ɛmɔ hó Nyanmɪan awulo nɪn anun, ɛmɔ hán ngʊan fʊfɔlɛ nɪn anwʊn ɛjɔlɛ bɛ héle menian'n-mɔ."

21 Mmɔfʊɛ'n-mɔ kɔ le ɛjɔlɛ sɔ'n kɔ tʊ nun. Ngɛlɛmɔ tutun kpa, bɛ kɔ hɔ menian'n-mɔ like ehehele Nyanmɪan awulo ɛlɔ. Tɛɛyɪfʊɛ kpain'n nʊn yí sasʊ'n-mɔ kɔ a, bɛ kɔ yia Izalayɛ mân nɪn asʊ mgbain'n-mɔ ɔ nʊn bɛ́ mɔ bɛ di ɛjɔlɛ'n. Bɛ kɔ yɪ menian kɛ bɛ hó fiadɪ sua nɪn anun ɛlɔ nán bɛ nʊn mmɔfʊɛ'n-mɔ bála.

22 Nzalafʊ sɔ'n-mɔ hɔlɪ juli fiadɪ sua nɪn anun ɛlɔ a, bɛ ngɔ nwun man mmɔfʊɛ'n-mɔ. Bɛ kɔ sa bɛ kɔ a kɔ tʊ mgbain'n-mɔ.

23 Bɛ́ nwan: "Yɛ 'kɔ a ju a, anɪn fiadɪ sua nɪn anʊan'n nyin kanlanman kpa. Bɛ́ mɔ bɛ sisa fiadɪ sua'n kʊsʊ jijin bɛ́ bʊsʊ ɛbɛlɛ anʊan nɪn anun. Nan mɛlɛ mɔ yɛ tikelɪ tikelɪ anʊan'n-mɔ'n, y'a nnwun man sʊanlan fíí sua nɪn anun."

24 Mɔ nzalafʊ kpain'n m'ɔ nɪan Nyanmɪan awulo nɪn asʊ nʊn tɛɛyɪfʊɛ mgbain'n-mɔ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ kɔ sin bɛ́ nwʊn. Bɛ kɔ bisa bisa bɛ́ nwʊn kɛ: "Ɛnwannyan'n mɔ mmɔfʊɛ'n-mɔ a nwannyan'n, asʊ ɛjɔlɛ ngɔ a man yí nzin ɔ?"

25 Kaan cɛ, sʊanlan kʊn kɔ a kɔ tʊ bɛ́. Yí nwan: "Ɛmɔ nían, menian'n-mɔ mɔ ɛmɔ gualɪ bɛ́ fiadɪ'n, bɛ gua Nyanmɪan awulo ɛlɔ, bɛ lɛ kekele menian'n-mɔ ninnge."

26 Mɔ nzalafʊ kpain'n tɪlɪ kɛ mmɔfʊɛ'n-mɔ wɔ Nyanmɪan awulo ɛlɔ'n, ɔ nʊn yí nzalafʊ'n-mɔ bɛ kɔ hɔ kɔ hyɪ bɛ́ bɛ nʊn bɛ́ kɔ a. Nan kʊsʊ, nzalafʊɛ'n-mɔ a ngele man mmɔfʊɛ'n-mɔ ahʊlʊwa. Afɪ, bɛ sulo kɛ bagua'n kɔ tʊtʊ bɛ́ ɛbʊɛ.

27 Mɔ bɛ nʊn bɛ́ walɪ juli mgbain'n-mɔ aja sʊ'n, tɛɛyɪfʊɛ kpain'n kɔ bisa bɛ́ kɛ:

28 "Y'a ndotua man ɛmɔ kɛ nán man ɛmɔ kekele menian'n-mɔ ninnge kón wɔ Zozi dunman nun ɔ? Ɛmɔ le dunman sɔ'n b'a hehele Zoluzalɛmʊn kulo bɔndɪn'n like. Ɛmɔ kulo kɛ yí ewue'n m'ɔ wuli'n, yí jɔwɔlɛ ka yɛ́ sʊ!"

29 Mɔ tɛɛyɪfʊɛ kpain'n hanlɪn sɔ'n, Pɪɛlɪ nʊn mmɔfʊɛ'n-mɔ kɔ bua bɛ́ kɛ: "Ɔ sɛ kɛ yɛ bú Nyanmɪan yɛ tála kulo menian'n-mɔ.

30 Zozi sɔ'n mɔ ɛmɔ bʊbɔlɪ yí kʊlʊwa nɪn asʊ bɛ hunlin yí'n, yɛ́ nan-mɔ Nyanmɪan nɪn a man ɔ fi ewue nun ɔ'a tinnge.

31 Yí yê Nyanmɪan a fa yí a sie yí fama sʊ kɛ Belemgbin Ngʊandefʊɛ, mɔ ɔ 'man Izalayɛ kaci yí abalabɔ'n ɔ nyan ɛtɛ face ɔ.

32 Yɛ nʊn Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n mɔ Nyanmɪan a fa a man bɛ́ mɔ bɛ bu yí'n, yɛ di ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ anwʊn adanzɪɛ."

33 Mɔ mgbain'n-mɔ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ kɔ fɛ mmɔfʊɛ'n-mɔ anwʊn ɛya kpa. Bɛ́ nwan bɛ 'man bɛ kun bɛ́.

34 Anɪn Falisifʊɛ kʊn wɔ bɛ́ nun. Bɛ fɛlɛ bian sɔ'n Gamaliɛ. Ɔ tɪ mala nɪn asʊ kpain'n kʊn. Menian'n-mɔ kʊalaa fɛlɪ yí. Ɔ kɔ jasʊ kɔ jinlan mgbain'n-mɔ afian, ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ bɛ mán mmɔfʊɛ'n-mɔ fíte kaan.

35 Mɔ bɛ manlɪn mmɔfʊɛ'n-mɔ fitelɪ'n, Gamaliɛ kɔ han kɔ hele mgbain'n-mɔ kɛ: "Izalayɛ amma, ɛmɔ nían bɛ́ nwʊn kpa wɔ like mɔ ɛmɔ kulo kɛ bɛ yɔ menian ɛhɪ-mɔ nɪn anwʊn.

36 Ɔ sanlɪn kɛ, Tedasɪ fitelɪ, ɔ hyɛlɪ man biala. Tedasɪ buli yí nwʊn kɛ ɔ tɪ sʊanlan kpili. Menian ɛya nnan kɔ si yí sʊ. Mɔ bɛ hunlin yí'n, menian ɛya nnan'n bɔlɪ asanndɪɛ, bɛ́ eku'n tɔlɪ asɪ.

37 Bɛ yı Tedası a, Zudası m'ɔ fi Galile mân nun'n kʊsʊ fitelı yí dıɛ tɛmʊn mɔ bɛ
'ka menian'n-mɔ'n. Menian sili yí sʊ. Mɔ bɛ hunlin yí'n, bé mɔ anın bɛ si yí sʊ'n
kʊalaa bɔlı asanndıɛ.
38 Yí ti, kıkaala dıɛ, mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ ɛmɔ yáci menian sɔ'n-mɔ koun,
nán bɛ tɛ bé sʊ fíí kʊ́n. Ɔ sanlın kɛ junman'n mɔ bɛ lɛ di'n, sɛ ɔ fi man Nyanmıan
ɛlɔ a, ɔ 'tɔ ası.
39 Nan sɛ junman'n mɔ bɛ lɛ di yí ɛbɛlɛ'n fi Nyanmıan ɛlɔ sakpa a, ɛmɔ ngɔ
hʊala man yí sɛcı. Yí ti, ɛmɔ nían bé nwʊn kpa nán ɛmɔ nʊn Nyanmıan b'a
ngʊn man ngondin!"
40 Mɔ Gamalıɛ hanlın sɔ yuelı'n, mgbain'n-mɔ kɔ fa atın'n mɔ ɔ'a hele bé nın
asʊ. Bɛ kɔ fɛlɛ mmɔfʊɛ'n-mɔ, bɛ kɔ man bɛ kɔ fin bé mgbele ɛsɛ bɛ kɔ totua bé kɛ
nán bɛ bɔ Zozi dunman'n fíí kʊn asannan nán b'a yaci bé nun.
41 Mmɔfʊɛ'n-mɔ fi mgbain'n-mɔ anyunnun bɛ 'kɔ a, anın b'a li fɛ kpa kɛ Zozi
dunman nun, menian'n-mɔ a hele bé yalɛ ɔ.
42 M'ɔ yɔlı sɔ'n, cıan daa bɛ kekele menian'n-mɔ ninnge Nyanmıan awulo
nın anun ɔ nʊn awulo'n-mɔ anun, bɛ bɔ Zozi m'ɔ tı *Kilisi nın anwʊn Ɛjɔlɛkpa'n.

6

Menian nsʊ'n mɔ bɛ 'bʊka mmɔfʊɛ'n-mɔ'n

1 Tɛmʊn sɔ'n, anın Zozi menian'n-mɔ lɛ sʊn. Zufʊ'n-mɔ mɔ bɛ kan gɛlɛkı
anıɛ'n kɔ jʊjɔ Zufʊ'n-mɔ mɔ bɛ kan Ebele anıɛ'n. Ɔ sanlın kɛ, bɛ 'ce esika nın
an, bɛ nnıan man kunlannvʊɛ mmalasua'n-mɔ mɔ bɛ kan gɛlɛkı anıɛ'n lıka.
2 Ɛhı a, mmɔfʊɛ bulu nʊn nnyuan'n kɔ yia Zozi menian'n-mɔ kʊalaatin, bɛ kɔ
fa bɛ kɔ tʊ bé nyunnun kɛ: "Ɔ tı man sɛsɛ kɛ yɛ yáci Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ nın
ɛhan yɛ nían alıɛ nın ehye nun.
3 Yí ti, anianman-mɔ, ɛmɔ nénıan ɛmɔ afian ɛlɔ, bɛ kpʊ́nndɛ menian nsʊ mɔ
bɛ bɔ bé dunman kpa, mɔ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n wɔ bé nun, mɔ ɛsɛ bɛ
sı ngɛlɛ. Yɛ 'fa junman sɔ'n yɛ wula bé sa nun.
4 Yí dıɛ anın yé kʊsʊ yɛ nyan atın yɛ yɔ asɔnın ɛsɛ yɛ kan Nyanmıan Anʊan
Ɛjɔlɛ'n."
5 Mɔ mmɔfʊɛ'n-mɔ hanlın sɔ'n, bé kʊalaa bɛ kɔ le bɛ kɔ tʊ nun. Ɛhı, bɛ kɔ yı
Etıɛnın. Etıɛnın tı sʊanlan m'ɔ le dedi kpa, ɛsɛ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n
wɔ yí nun. Bɛ kɔ yı Filipʊ, Polokɔɔ, Ninkanɔɔ, Timʊn, Paamenası nʊn Ninkola.
Ninkola sɔ'n fi kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Antıɔsʊ nın asʊ. Daba, anın ɔ kɔ Zufʊ'n-mɔ
asɔnın'n bie.
6 Mɔ bɛ yılı menian nsʊ sɔ'n-mɔ'n, bɛ kɔ fa bé bɛ kɔ hele mmɔfʊɛ'n-mɔ.
Mmɔfʊɛ'n-mɔ kɔ fa bé sa bɛ kɔ fua bé ti sʊ bɛ kɔ sɛlɛ Nyanmıan bɛ kɔ man bé.
7 Anın Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ'n lɛ tɛlɛ kɔ, Zoluzalɛmʊn ɛbɛlɛ menian mɔ b'a
fa bé nwʊn b'a man yé Mın Zozi'n kɔ sʊn kpa. Tɛɛyıfʊɛ dɔʊn kɔ le Zozi kɔ li.

Etıɛnın ɛhyıɛ'n

8 Anın Etıɛnın lɛ yɔ asinbɛnwʊn ninnge mgbili kpa menian'n-mɔ afian. Ɔ
sanlın kɛ Nyanmıan tunmin'n nʊn yí anwʊnsɛlɛ'n wɔ yí nun.
9 Ɛhı a, Zufʊ mmie-mɔ, bɛ kɔ asɔnın'n mɔ bɛ fɛlɛ yí "B'a kpɛ asue'n" bɛ nʊn
Etıɛnın kɔ sota nun. Zufʊ sɔ'n-mɔ fi Silɛnın nʊn Alɛgızanndili kulo nın asʊ, ɔ
nʊn Silisi nʊn Azi mân nun.
10 Kɛmɔ bɛ nıan an, bɛ ngʊala man Etıɛnın, afı Wawɛ Nwannzan-nwannzan
wɔ yí nun ɛsɛ ɔ kan ɛjɔlɛ'n ngɛlɛ sʊ'n,
11 bɛ kɔ bɔ menian kpa kɛ bɛ tʊ́n yí ɛsʊan kɛ: "Etıɛnın a han ɛjɔlɛ ɛtɛ a tia
Moyizı nʊn Nyanmıan. Ɔ 'kan tia bé'n, yɛ tı yí bʊ."

12 Bɛ kɔ man bagua'n nʊn Zufʊ mgbain'n-mɔ nʊn *mala nɪn asʊ mgbain'n-mɔ kɔ jasʊ Etiɛnɪn akɔmɪn anun. Bɛ kɔ li Etiɛnɪn nvu nun bɛ kɔ hyɪ yí bɛ nʊn yí kɔ hɔ mgbain'n-mɔ aja sʊ.
13 Mɔ bɛ 'kɔ'n, adanzɪyua'n-mɔ wɔ bɛ́ nun. Bɛ́ nwan: "Sʊanlan ɛhɪ nyaci man Moyizɪ mala'n nʊn Nyanmɪan Awulo Nwannzan-nwannzan nɪn anwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ ɛhan fíí sʊa!
14 Y'a tɪ yí nʊan nun kɛ Zozi m'ɔ fi Nazalɛtɪ'n 'ba bubu Nyanmɪan awulo'n, ɛsɛ ɔ 'kaci mala'n mɔ Moyizɪ falɪ manlɪn yɛ́'n."
15 Bɛ́ kʊalaa mɔ bɛ gua ɛjɔlɛ elie sua nɪn anun nɪn anyɪn kɔ ha Etiɛnɪn anwʊn. Ɔ sanlɪn kɛ yí nyɪn nɪn anun kacili kɛ nyanmɪansʊ mmɔfʊɛ'n-mɔ dɪɛ'n.

7

1 Ɛhɪ a, *tɛɛyɪfʊɛ kpain'n kɔ bisa Etiɛnɪn kɛ: "Asʊ ɛjɔlɛ'n mɔ bɛ lɛ kan'n tɪ ananhɔlɛ ɔ?"
2 Etiɛnɪn kɔ bua yí kɛ: "Mín nianman nʊn mín sɪ-mɔ, ɛmɔ tíe! Mɛlɛ mɔ anɪn yɛ́ nan *Abalahamʊn wɔ Mezopotamin mân nɪn anun'n, asannan nán ɔ'a tu ɔ'a tanlan Halan'n, Anunminnyanmʊn Nyanmɪan'n yɪlɪ yí nwʊn ɔ helelɪ yí.
3 Nyanmɪan hanlɪn helelɪ yí kɛ: *Abalahamʊn, fi wɔ́ mân nɪn anun tu, jasʊ wɔ́ afilie nɪn abʊ anwʊn nán kɔ mân'n mɔ mɪn 'ba hele wɔ́ nɪn anun.*
4 Mɔ Nyanmɪan hanlɪn sɔ'n, sakpa Abalahamʊn fi Kalide mân nɪn anun ɔ kɔ tu, ɔ kɔ a kɔ tanlan Halan. Halan ɛbɛlɛ yê yɪ sɪ wuli ɔ. Mɔ yí sɪ wuli'n, Nyanmɪan man ɔ fi ɛbɛlɛ ɔ kɔ tu, ɔ kɔ a kɔ tanlan mân ɛhɪ mɔ ɛnɛ ɛmɔ tɪ nun ɛwa nɪn anun.
5 Mân sɔ nɪn anun, Nyanmɪan a mman man yí like, ɔ'a mman man yí asɪɛ bɛ́ ja kʊn mgban. Kʊsʊ Nyanmɪan bɔlɪ yí anɔhʊba kɛ ɔ 'fa mân sɔ'n man yí, ɔ nʊn yí sasʊ'n-mɔ mɔ bɛ lɛ ba a yí nzin'n. Tɛmʊn mɔ ɔ 'kan ɛjɔlɛ sɔ'n ɔ kele Abalahamʊn'n, anɪn Abalahamʊn wʊlɪ man baa.
6 Ɛ 'nwun ɛjɔlɛ biekun m'ɔ hanlɪn helelɪ Abalahamʊn'n: *Wɔ́ sasʊ'n-mɔ mɔ bɛ lɛ ba a wɔ́ nzin'n, bɛ 'ba ha mân fʊfɔlɛ anun bɛ kaci nganga. Bɛ 'ba hele bɛ́ ahʊlʊwa dede afʊɛ ɛya nnan.*
7 *Bɛ́ mɔ bɛ kɔ fa bɛ́ bɛ kɔ yɔ bɛ́ nganga'n, mín yê mɪn 'bua bɛ́ ndɛɛ ɔ. Mɪn yɔ yí sɔ yue a, bɛ fi mân sɔ nɪn anun bɛ 'tu bɛ ba bɛ sʊ mín ɛwa lɪka ɛhɪ anun.*
8 Mɔ Nyanmɪan hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ nʊn Abalahamʊn bɛ kɔ li nyɪhyɛ. Nyɪhyɛ sɔ'n, yí nzɔlɛ y'ɔ le mmian nun ɛkpɛ'n. Ɛhɪka ati yê Abalahamʊn wʊlɪ yí wa belenzua Izakɪ m'ɔ lili ɛlɛɔcʊɛ'n, ɔ kpɛlɪ yí mmian nun nɪn ɔ. Izakɪ kʊsʊ kɔ kpɛ Zʊakɔbʊ dɪɛ'n. Zʊakɔbʊ kʊsʊ kɔ kpɛ Izalayɛ nvilie bulu nʊn nnyuan'n mgbain'n-mɔ dɪɛ'n.
9 "Mgbain sɔ'n-mɔ anun mmie-mɔ kɔ fa bɛ́ nianman Zozɛfʊ anwʊn ɛkpɔ. Bɛ kɔ tɔnɪn yí. Bɛ nʊn yí kɔ hɔ Ezipiti mân nun ɔ kɔ kaci kanga. Nan kʊsʊ anɪn Nyanmɪan nʊn yí san.
10 Nyanmɪan kɔ le yí fi yí amannɪnhunlun'n kʊalaatin anun. Ɔ manlɪn yí ngɛlɛ ɔ manlɪn Falaʊn m'ɔ tɪ Ezipiti mân nɪn asʊ belemgbin'n kɔ bu yí sʊanlan. Falaʊn kɔ fa Zozɛfʊ kɔ sie mân nɪn asʊ ɔ nʊn yí awulo nɪn asʊ kpain.
11 Ɛhɔɛ kʊn kɔ kpɪn Ezipiti nʊn Kanaân mân'n kʊalaatin anun. Yɛ́ nan-mɔ nwunlin yalɛ kpa, afɪ anɪn bɛ nnyan man like fíí bɛ nni man.
12 "Mɔ Zʊakɔbʊ tɪlɪ kɛ bɛ nyan *bele Ezipiti mân nun'n, ɔ kɔ li mʊa ɔ kɔ sʊan yí mma'n-mɔ mɔ bɛ tɪ yɛ́ nan nɪn ɛlɔ kʊn.
13 Mɔ Zʊakɔbʊ sʊanlɪn yí mma'n-mɔ Ezipiti mân nun m'ɔ tɪan yí kpɛ nnyuan'n, Zozɛfʊ kɔ yɪ yí nwʊn kɔ hele yí nianman'n-mɔ. Falaʊn kɔ nwun lɪka mɔ Zozɛfʊ fi'n, ɔ kɔ nwun Zozɛfʊ anwʊn amma.
14 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, Zozɛfʊ kɔ yɪ yí nianman'n-mɔ kɛ bɛ hɔ́ fá bɛ́ sɪ nʊn bɛ́ nwʊn amma'n-mɔ kʊalaatin, maan bɛ bála Ezipiti mân nun. Bɛ́ kʊalaa, bɛ tɪ menian abulasʊ ɔ nʊn nnun.

15 Zʋakɔbʋ kɔ hɔ Ezipiti mân nun. Ɛlɔ yê ɔ nʋn yé nan-mɔ bɛ wuli ɔ.
16 Bɛ nʋn bé fuin'n kɔ hɔ Sisɛmʋn. Bɛ kɔ sie bé sɛka'n mɔ Abalahamʋn tolı nın anun. Sɛka sɔ'n, Abalahamʋn tolı yí Emɔɔ amma'n-mɔ asa nun Sisɛmʋn ɛbɛlɛ.
17 "Kɛmɔ anın anɔhʋba'n mɔ Nyanmıan bɔlı Abalahamʋn'n tɛmʋn'n lɛ kpunnge'n, Izalayɛ amma'n-mɔ kɔ li ata bɛ kɔ sʋn dɔʋn dɔʋn kpa Ezipiti mân nın anun ɛlɔ.
18 Ɔ wɔ ɛbɛlɛ dede belemgbin fʋfɔlɛ kɔ tanlan bia nın asʋ. Belemgbin sɔ'n, ɔ'a nzı man Zozɛfʋ.
19 Ɔ kɔ laka yé nan-mɔ ɔ kɔ hele bé ahʋlʋwa. Ɔ kɔ tinndin bé maan bɛ kɔ hun bé mma ngangan'n-mɔ.
20 "Mɛlɛ sɔ nın anun yê bɛ wʋlı *Moyizı ɔ. Moyizı tı baa belenzua kanlanman kpa. Nyanmıan kulo yí ɛjɔlɛ. Yí sı-mɔ falı yí fıalı bɛ tıtılı yí dede sala nsan.
21 Mɔ afı bɛ nıan an bɛ ngʋala man yí fa fıa kún'n, bɛ kɔ yı yí bɛ kɔ fite. Falaʋn awa balasua'n kɔ nwun yí, ɔ kɔ fa yí ɔ kɔ tıtı yí kɛ yí muonun yí kunnun baa.
22 Bɛ kɔ hehele Moyizı Ezipiti mân nın anun amanmuo'n kʋalaatin. Moyizı kɔ kaci tunminfʋɛ sʋanlan ɛjʋjɔlɛ nun nʋn junman elie nun.
23 "Mɔ Moyizı nyanlın afʋɛ abulanan'n, cıan kʋn yí nwan ɔ 'kɔ a fua yí nianman Izalayɛ amma'n-mɔ anwʋn.
24 Ɔ 'nıan an, anın Ezipiti sʋanlan kʋn lɛ kele Izalayɛ amma'n-mɔ anun kun yalɛ. Moyizı kɔ le yí nianman nın ati alɔman ɔ kɔ hun Ezipiti sʋanlan'n.
25 Ɔ jʋnlın kɛ anın yí nianman'n-mɔ 'ba tı ɛjɔlɛ nın abʋ kɛ, ɔ nanndı yí sʋ, Nyanmıan 'ba le bé ti. Kanngʋ bɛ ngɔ tı man ɛjɔlɛ sɔ nın abʋ.
26 Bɛ lalı alíɛ hınlın, Moyizı 'kɔ a ju a, Izalayɛ amma'n-mɔ anun nnyuan lɛ kʋn ngondin. Ɔ kɔ tila bé. Yí nwan: 'Nán bɛ kʋn, nán ɛmɔ tı anianman.'
27 "Mɔ Moyizı hanlın sɔ'n, nunhan'n m'ɔ lɛ bʋ yí manngʋn'n tua se Moyizı kɛ: *Nwan sʋanlan dıɛ y'ɔ falı wó sielı yé sʋ kpain anaan kɛ ɛ búa yé ndɛɛ ɔ?*
28 *Ɛ kulo kɛ ɛ kun mín kɛ anʋ́nman ɛ hunlin Ezipiti sʋanlan nın ɔ?*
29 "Mɔ Moyizı tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ kɔ nwanndi kɔ hɔ kɔ tanlan Madian mân nun. Ɛlɔ, ɔ kɔ ja bala ɔ nʋn yí bɛ kɔ wʋ mma mmelenzua nnyuan.
30 "Ɛhı anzin afʋɛ abulanan, Moyizı kɔ hɔ ɛwâ nun Sinayi bʋka nın anwʋn ɛbɛlɛ. Nyanmıan bɔfʋɛ'n kʋn kɔ yı yí nwʋn kɔ hele yí sîn nun baka kʋn asʋ.
31 M'ɔ nwunlin like sɔ'n, ɔ kɔ sin yí nwʋn. Nan kɛmɔ anın ɔ lɛ kpunnge baka nın anwʋn ɔ nıan like sɔ'n kpa'n, ɔ 'tie a anın yé Mın lɛ kan kɛ:
32 *N dı wó nan-mɔ Nyanmıan, Abalahamʋn, Izakı nʋn Zʋakɔbʋ Nyanmıan.* Esulo kɔ han Moyizı, yí nwʋn kɔ wʋsʋ yí, afı ɔ ngulo man kɛ ɔ nıan like sɔ'n kún.
33 Ɛhı a, yé Mın kɔ han kɔ hele yí kɛ: *Moyizı, yıyı wó mgbabʋa'n, ɔ sanlın kɛ, lıka'n mɔ ɛ jin'n tı nwannzan-nwannzan.*
34 *M'an nwun yalɛ'n mɔ mín menian'n-mɔ lɛ di ɔ nʋn ɛkpınlıan mɔ bɛ lɛ kpınlın wɔ Ezipiti mân nın anun ɛlɔ'n. M'an ju ası mın 'ba le bé ti. Yí ti, bala maan n zʋ́an wó Ezipiti mân nın anun ɛlɔ.*
35 "Moyizı sɔ'n, Izalayɛ amma'n-mɔ yılı yí tʋlı. Bé nwan: *Nwan yê ɔ sielı wó yé sʋ kpain anaan kɛ ɛ búa yé ndɛɛ ɔ?* Yí dein yê Nyanmıan sʋanlın yí bé nwʋn ɛlɔ kɛ kpain nʋn defʋɛ ɔ. Nyanmıan bɔfʋɛ'n m'ɔ yılı yí nwʋn helelı yí baka nın asʋ'n kɔ suan yí.
36 Moyizı yê ɔ yılı bé fi Ezipiti mân nın anun fitelı ɔ. Ɔ yılı asinbɛnwʋn ninnge nʋn atɛlɛ mân sɔ nın anun, jenvie kɔkɔlɛ nın anʋan nʋn ɛwâ nın anun dede afʋɛ abulanan.
37 "Moyizı kʋnmgba sɔ'n yê ɔ hanlın helelı Izalayɛ amma'n-mɔ kɛ: *Nyanmıan 'ba sʋan kpɔmanfʋɛ kʋn kɛ mín ɛmɔ anwʋn. Ɔ tı ɛmɔ afilie nın anun sʋanlan.*
38 "Mɛlɛ mɔ Izalayɛ amma'n-mɔ yialı ɛwâ nın anun ɛlɔ'n, Moyizı yê anın ɔ di yé nan-mɔ nʋn nyanmıansʋ bɔfʋɛ'n m'ɔ lɛ kan ɛjɔlɛ'n kele yí Sinayi bʋka nın asʋ

nın asafian ɔ. Yí yê Nyanmıan falı ngʊan ɛjɔlɛ'n wulalı yí sa nun kɛ ɔ fá mán yɛ́ ɔ.
39 "Kʊsʊ yɛ́ nan-mɔ ngɔ man yí anyınnzɔ, bɛ kɔ yı yí bɛ kɔ tʊ, bɛ kulo kɛ ahan bɛ sa bɛ kɔ Ezipiti mân nın anun ɛlɔ.
40 Bɛ kɔ han bɛ kɔ hele Aalʊn kɛ: *Bɔ amʊan-mɔ man yɛ́, man bɛ sʊ́a bɛ lí yɛ́ nyunnun. Ɔ sanlın kɛ Moyizı sɔ'n m'ɔ yılı yɛ́ fi Ezipiti mân nın anun fitelı'n, yɛ nzı man ɛjɔlɛ mɔ ɔ'a tʊ yí ɔ.*
41 "Ɛhı a, bɛ kɔ bɔ amʊan kʊn, ɔ tı ɛnalɛ baa. Bɛ kɔ yı tɛɛ bɛ kɔ man amʊan'n mɔ bɛ́ muonun b'a bɔ'n, bɛ kɔ li yí nwʊn ndutue.
42 "Nan mɔ bɛ yɔlı sɔ'n, Nyanmıan kɔ kaci yí nzin kɔ si bɛ́. Ɔ kɔ yaci bɛ́ maan bɛ kɔ sɔ anwunno ɛlɔ ninnge'n-mɔ, kɛ b'a kpın b'a hɛlɛ wɔ Nyanmıan mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ kalata nın anun'n kɛ:
Izalayɛ amma, kɛ ɛmɔ gua ɛwâ nın anun ɛwa
dede mɔ yí afʊɛ abulanan ahı'n,
asʊ mín yê ɛmɔ a yı tɛɛ b'a man mín ɔ?
43 *Cɛcɛ, nan mín yê ɛmɔ a yı a man mín ɔ.*
Nan ɛmɔ a sʊa ɛmɔ amʊan Molɔkı tantı'n
ɔ nʊn ɛmɔ amʊan Elefan nzalama'n mɔ ɛmɔ a yɔ'n,
bɛ́ yê ɛmɔ a sɔ bɛ́ ɔ.
Ɛhıka ati, mın 'fa ɛmɔ mın kɔ mʊa
m'ɔ tala Babilɔnʊn mân nın anzin.
44 "Ɛwâ nın anun ɛlɔ, yɛ́ nan-mɔ 'tu bɛ́ bʊ a, bɛ tu nyıhyɛ tantı nın abʊ. Ɛbɛlɛ yê anın nyɔbʊɛ'n mɔ b'a se b'a hɛlɛ Nyanmıan mala'n sʊ'n wɔ ɔ. Tantı sɔ'n, b'a bɔ yí kɛ nunhan'n mɔ Nyanmıan helelı Moyizı kɛ ɔ nían sʊ ɔ bɔ́'n.
45 Yɛ́ nan-mɔ kɔ fa tantı'n kɔ wula bɛ́ nzin menian'n-mɔ asa nun. Zozie mɛlɛ sʊ, bɛ le tantı sɔ'n dede bɛ kɔ li kunnunmun mân'n mɔ Nyanmıan fʊanlın nun menian'n-mɔ nın asʊ. Tantı'n halı ɛbɛlɛ dede belemgbin *Davidi mɛlɛ sʊ.
46 "Nyanmıan kɔ yɔ Davidi ye. Davidi kɔ sɛlɛ Nyanmıan atın kɛ ɔ 'si sua man Zʊakɔbʊ Nyanmıan'n.
47 Nyanmıan kɔ man yí atın, kʊsʊ yí wa Salomʊn yê ɔ sili Nyanmıan sua nın ɔ.
48 "Nan Nyanmıan'n m'ɔ wɔ anwunno'n dıɛ, nan sua mɔ kulo menian'n-mɔ kɔ si nın anun yê ɔ da ɔ. Kɛ Nyanmıan kpɔmanfʊɛ'n hanlın yí'n, ɔ hanlın kɛ Nyanmıan nwan:
49 *Mín bia'n wɔ nyanmıansʊ,*
asıɛ'n tı bia mɔ mın sesie mín ja sʊ ɔ.
Nzu sua dıɛ yɛ ɛmɔ kʊala si man mín ɔ?
Lıka benin yê mın 'tanlan
mın de mín ɛnwʊnmıan ɔ?
50 *Ninnge ɛhı-mɔ kʊalaatin,*
asʊ nán mín yê m mɔlı ɔ?
51 "Izalayɛ amma akɔmın ketee, akunnun ɛtɛ, anzʊsɛlɛ mma, tɛmʊn biala Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n bılı ɛmɔ a, ɛmɔ mmılı man. Like mɔ ɛmɔ anan-mɔ yɔlı'n yê ɛmɔ kʊsʊ lɛ yɔ ɔ.
52 Nyanmıan kpɔmanfʊɛ benin yê ɛmɔ anan-mɔ a ngele man yí ahʊlʊwa ɔ? Bɛ́ mɔ bɛ walı bɔlı sɛsɛfʊɛ kʊnmgba cein nın ɛwalɛ nın anwʊn ɛjɔlɛ'n, b'a sɔ bɛ́ b'a hun bɛ́. Sɛsɛfʊɛ kʊnmgba cein sɔ'n yê kıkaala ɛmɔ a tʊ yí ɛsʊan b'a hun yí nın ɔ.
53 Ɛmɔ mɔ Nyanmıan nanndılı nyanmıansʊ mmɔfʊɛ'n-mɔ asʊ ɔ falı mala'n manlın ɛmɔ'n, ɛmɔ a nni man mala sɔ nın asʊ!"

Etiɛnın ewue'n

54 Mɔ mgbain'n-mɔ tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ kɔ fɛ Etiɛnın anwʊn ɛya kpa bɛ kɔ kıka bɛ́ nʊan.

55 Mɔ bɛ 'yɔ ɛhɪ'n, anɪn Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n jin Etiɛnɪn anzin. Ɔ
kɔ tʊ yí nyɪn anwunno ɔ kɔ nwun Nyanmɪan anunminnyanmʊn'n, ɔ nʊn Zozi
kɛ ɔ jin Nyanmɪan fama sʊ.
56 Etiɛnɪn kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: "M'an nwun kɛ anwunno a buke, Mân Baa'n
jin Nyanmɪan fama sʊ."
57 Mɔ Etiɛnɪn hanlɪn sɔ mɔ bɛ tɪlɪ'n, bɛ kɔ tɛtɪan sɛlɛ kpa, bɛ kɔ totua bɛ́ nzʊ'n.
Bɛ́ kʊalaa bɛ kɔ tɪ bɛ kɔ gua Etiɛnɪn sʊ.
58 Bɛ kɔ hyʊɪn yí bɛ nʊn yí kɔ hɔ kulo tiba, bɛ kɔ tʊtʊ yí ɛbʊɛ bɛ kɔ hun yí.
Adanzɪɛ mma'n-mɔ kɔ yɪyɪ bɛ́ taladɪɛ'n-mɔ bɛ kɔ man kpafɛlɛ kʊn kɛ ɔ nían sʊ.
Kpafɛlɛ sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Sɔlʊ.
59 Mɛlɛ mɔ menian'n-mɔ 'tʊtʊ Etiɛnɪn ɛbʊɛ'n, anɪn Etiɛnɪn lɛ yɔ asɔnɪn kɛ: "Yɛ́
Mɪn Zozi, de mín ɛkala'n!"
60 M'ɔ hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ kɔ kʊtʊ ɔ kɔ tɪan nun sɛlɛ kpa kɛ: "Yɛ́ Mɪn, ɛtɛ ɛhɪ mɔ
b'a yɔ'n, yaci ce bɛ́!" Ɔ hanlɪn sɔ ala yɛ̂ ɔ halɪ nun ɔ.

8

Sɔlʊ 'ba hele Zozi menian'n-mɔ ahʊlʊwa

1 Etiɛnɪn ehuan'n mɔ bɛ hunlin yí'n, Sɔlʊ de tʊ nun. Cɪan sɔ kʊnmgba'n,
yɛ̂ Zoluzalɛmʊn asɔnɪn mma'n-mɔ ahʊlʊwa ehele kpili kpa'n bɔlɪ yí bʊ ɔ.
Asɔnɪn mma'n-mɔ kʊalaatin kɔ bɔ asanndɪɛ Zude nʊn Samali mân nɪn anun.
Mmɔfʊɛ'n-mɔ ala yɛ̂ bɛ halɪ Zoluzalɛmʊn ɛbɛlɛ ɔ.
2 Menian mmie-mɔ, bɛ fɛlɪ Nyanmɪan kpa, bɛ kɔ hɔ kɔ fa Etiɛnɪn fuin'n bɛ kɔ
yɪ awɔ́lɛ bɛ kɔ hɔ kɔ sie yí.
3 Sɔlʊ dɪɛ, ɛtɛ mɔ anɪn ɔ lɛ yɔ asɔnɪn mma'n-mɔ'n, ɔ tɪ man nzɛmɪndɛ. Ɔ wʊwʊlʊ
awulo'n-mɔ anun, mmelenzua nʊn mmalasua mɔ bɛ de Zozi bɛ di mɔ yí sa kɔ
han bɛ́'n, ɔ cɪ bɛ́ gua bɛ́ fiadɪ.

Filipʊ 'ba bɔ Ɛjɔlɛkpa'n Samali mân nɪn anun

4 Bɛ́ mɔ bɛ bɔlɪ asanndɪɛ'n, lɪka mɔ bɛ kɔ sɪn'n, bɛ bɔ Ɛjɔlɛkpa bɛ kele
menian'n-mɔ.
5 Ɛhɪ a, Filipʊ kɔ hɔ Samali mân nɪn anun, bɛ́ kulo kpili nɪn asʊ. Ɔ kɔ han
*Kilisi nɪn anwʊn ɛjɔlɛ'n ɔ kɔ hele ɛbɛlɛ menian'n-mɔ.
6 Mɔ menian'n-mɔ nwunlin kɛ Filipʊ lɛ yɔ asinbɛnwʊn ninnge'n, bɛ́ kʊalaa
bɛ kɔ yɔ anzʊɛ bɛ kɔ tie yí ɛjɔlɛ'n m'ɔ lɛ kan'n kpa.
7 Afɪ anɪn wawɛ ɛtɛ ɛtɛ dɔʊn kpa fi nwuluwafʊɛ'n-mɔ anun fite. Bɛ 'fite a, anɪn
bɛ lɛ tɛtɪan kpa. Bubuluwafʊɛ nʊn bɛ́ mɔ bɛ tia bɛ tɔ sʊ'n dɔʊn kpa kʊsʊ anwʊn
kɔ sa.
8 Kulo sɔ nɪn asʊ menian'n-mɔ kʊalaa kɔ li fɛ kpili kpa.
9 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anɪn bian kʊn wɔ kulo sɔ nɪn asʊ ɛbɛlɛ. Bɛ fɛlɛ bian sɔ'n Simʊn.
Ɔ yɪ jiliwa ɔ man ɔ sin Samali menian'n-mɔ anwʊn. Ɔ bu yí nwʊn kɛ ɔ tɪ sʊanlan
kpili.
10 Kulo nɪn asʊ mmatʊnman o, mgbain o, bɛ́ kʊalaa bɛ de yí bɛ di kpa. Bɛ kan
kɛ: "Nyanmɪan tunmin'n, nunhan'n mɔ bɛ fɛlɛ yí tunmin kpili kpa'n muonun
y'ɔ wɔ bian ɛhɪ anun ɔ."
11 Menian'n-mɔ de yí di kpa, ɔ sanlɪn kɛ, ɔ mantanlɪn jiliwa'n yɪ kele bɛ́'n nán
ɛnɛ bie ɔ.
12 Nan mɔ Filipʊ bɔlɪ Nyanmɪan Belemgbin Mân'n nʊn Zozi Kilisi anwʊn
ɛjɔlɛ'n helelɪ bɛ́, mɔ bɛ lelɪ bɛ lili'n, bɛ mmelenzua o, bɛ́ mmalasua o, bɛ kɔ man
Filipʊ kɔ sɔnɪn bɛ́.
13 Simʊn muonun kɔ le kɔ li, bɛ kɔ sɔnɪn yí. Ɔ kɔ fa yí nwʊn kɔ bɔ Filipʊ. Afɪ
asinbɛnwʊn ninnge mgbili mgbili'n mɔ Filipʊ lɛ yɔ, ɔ nʊn atɛlɛ'n m'ɔ lɛ yɪ'n, yí
kʊalaa sin Simʊn anwʊn.

14 Mɔ Samali amma'n-mɔ lelı Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ'n lili'n, mmɔfʊɛ'n-mɔ
mɔ bɛ halı Zoluzalɛmʊn ɛbɛlɛ'n kɔ tı ɛjɔlɛ sɔ'n. Ɛhı a, bɛ kɔ yí Pıɛlı nʊn Zʊan kɛ
bɛ hó bɛ́ nwʊn ɛlɔ Samali mân nın anun.
15 Mɔ Pıɛlı nʊn Zʊan juli ɛlɔ'n, bɛ kɔ sɛlɛ Nyanmıan maan Samali amma'n-mɔ
kɔ nyan Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n.
16 Afı anın b'a sɔnın bɛ́ wɔ yɛ́ Mın Zozi dunman nun ala, nan bɛ nyanlın man
Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n.
17 Pıɛlı nʊn Zʊan kɔ fa bɛ́ sa bɛ kɔ sie bɛ́ sʊ maan bɛ kɔ nyan Wawɛ Nwannzan-
nwannzan'n.
18 Mɔ Simʊn nwunlin kɛ mmɔfʊɛ'n-mɔ a fa bɛ́ sa b'a sie menian'n-mɔ sʊ maan
b'a nyan Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n, ɔ kɔ yı esika kɔ man mmɔfʊɛ'n-mɔ.
19 Yí nwan: "Ɛmɔ mán mín tunmin sɔ'n bie nán sʊanlan mɔ n gɔ fa mín sa n
gɔ sie yí sʊ nın a nyan Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n."
20 M'ɔ hanlın sɔ'n, Pıɛlı kɔ han kɔ hele yí kɛ: "Munnzue hán wɔ́ nʊn wɔ́
esika'n. Afı ɛ jʊnlın kɛ ɛ kʊala esika fa to Nyanmıan acɛdıɛ'n!
21 Yí ti, ɛ nnyan man bie, ɔ sanlın kɛ wɔ́ ajʊnlın tı ɛtɛ wɔ Nyanmıan
anyunnun.
22 Kaci wɔ́ ajʊnlın ɛtɛ sɔ'n, nán sɛlɛ yɛ́ Mın sɛ ɔ kɔ tie kɔ yaci wɔ́ nwʊn sa kɔ
hye wɔ́ a.
23 Afı mın nwun yí kɛ wɔ́ ti anun tı ɛtɛ sʊnman, ɔ man a kaci ɛtɛ'n kanga."
24 Ɛhı a, Simʊn kɔ han kɔ hele Pıɛlı nʊn Zʊan kɛ: "Ɛmɔ muonun sɛ́lɛ yɛ́ Mın bɛ
mán mín nán ɛjɔlɛ'n mɔ ɛmɔ a han nın anzin munnzue a ngan man mín."
25 Mɔ mmɔfʊɛ nnyuan'n lili yɛ́ Mın anwʊn adanzıɛ bɛ hanlın yí nʊan ɛjɔlɛ'n
yuelı'n, bɛ kɔ sa bɛ kɔ hɔ Zoluzalɛmʊn. Mɔ bɛ 'kɔ'n, bɛ bɔlı Ɛjɔlɛkpa'n Samali
kulo dɔʊn asʊ bɛ hele menian'n-mɔ.

Filipʊ nʊn Etiopi sʊanlan'n

26 Ɛlɛhʊn kʊn, yɛ́ Mın bɔfʊɛ'n kʊn kɔ han kɔ hele Filipʊ kɛ: "Filipʊ, jasʊ kɔ
Ngʊa ɛlɔ, fa atın'n m'ɔ fi Zoluzalɛmʊn ɔ tʊlʊ kɔ Gaza'n. Atın sɔ'n tı fuaan."
27 Mɔ nyanmıansʊ bɔfʊɛ'n hanlın sɔ'n, ɛbɛlɛ ala Filipʊ kɔ jasʊ kɔ hɔ. Mɔ ɔ 'kɔ'n,
ɔ kɔ nwun bian kʊn. Bian sɔ'n, ɔ fi Etiopi mân nın anun. Ɔ tı Etiopi mân nın
asʊ belemgbin balasua'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Kandansı nın abılıba kpili kpa. Yí yê ɔ
nıan Kandansı esika'n kʊalaa asʊ ɔ. Bian sɔ'n, b'a sa yí. Ɔ walı Nyanmıan ɛsʊɛ
Zoluzalɛmʊn
28 yê ɔ lɛ sa kɔ yí mân nun. Ɔ tı yí hyuili nın anun, ɔ lɛ kınnga kalata'n mɔ
kpɔmanfʊɛ Ezayi hɛlɛlı'n.
29 Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kɔ han kɔ hele Filipʊ kɛ: "Kɔ wɔ́ nyunnun
nán cʊın mantan hyuili sɔ'n."
30 Filipʊ kɔ nwanndi kɔ hyʊın kɔ mantan hyuili'n. Ɔ 'tie a, anın Etiopi
sʊanlan'n lɛ kınnga kalata'n mɔ kpɔmanfʊɛ Ezayi hɛlɛlı'n. Filipʊ kɔ bisa yí kɛ:
"Asʊ kalata'n mɔ ɛ lɛ kınnga'n, ɛ tı yí bʊ ɔ?"
31 Bian'n kɔ bua Filipʊ kɛ: "Sɛ m'an nnyan man sʊanlan mɔ ɔ 'bʊka mín an,
ɔ 'yɔ sɛ mɔ mın 'tı yí bʊ ɔ?" Ɔ kɔ man Filipʊ kɔ fʊ kɔ tanlan yí nwʊn ɛbɛlɛ hyuili
nın anun.
32 Kalata'n lıka mɔ bian'n lɛ kınnga'n, b'a hɛlɛ yí nun kɛ:
Ɔ'a yɔ kɛ bʊa mɔ bɛ nʊn yí lɛ kɔ
bɛ 'kɔ a hun yí ɔ.
Ɔ'a tɔ amunle kɛ bʊa baa'n tɔ amunle
bɛ́ mɔ bɛ lɛ tıtı yí nwʊn enyuan nın anyunnun'n.
Ɔ'a mmuke man yí nʊan fíí sʊa.
33 *Bɛ gualı yí nyunnun ası, b'a mman man yí dibı.*
Yí mɛlɛ sʊ menian ati anun ɛtɛ'n-mɔ,
nwan yê ɔ 'kan bɛ́ nwʊn ɛjɔlɛ ɔ?
Afı b'a hun yí b'a yı yí asıɛ nın asʊ.

34 Bian'n kɔ bisa Filipʋ kɛ: “Mɪn 'sɛlɛ wɔ́, kan kele mín, nwan anwʋn ɛjɔlɛ dɪɛ
yê kpɔmanfʋɛ'n lɛ kan yí sʋa ɔ? Asʋ yí muonun yí nwʋn ɛjɔlɛ yɛ́ ɔ lɛ kan anaan
sʋanlan fʋfɔlɛ anwʋn ɛjɔlɛ ɔ?”
35 Ɛhɪ a, Filipʋ kɔ sʋsɔ sʋ, ɔ nanndɪ mɔ b'a hɛlɛ yí kalata nɪn anun nɪn asʋ, ɔ kɔ
bɔ Zozi anwʋn Ɛjɔlɛkpa'n ɔ kɔ hele bian'n.
36 Kɛmɔ anɪn bɛ́ ja wɔ nun bɛ lɛ kɔ'n, bɛ juli lɪka kʋn, bɛ kɔ tʋ asue. Bian'n kɔ
se Filipʋ kɛ: “Ɛ 'nwun nsue, nzu yê ɔ jɪjɪ mɔ mɪn ngʋala man sɔnɪn ɔ?”
[
37 Filipʋ kɔ bua yí kɛ: “Sɛ ɛ de di wɔ́ ahʋnlɪn nɪn anun sakpa a, ɛ kʋala kɛ ɛ
sɔnɪn.”
Mɔ Filipʋ hanlɪn sɔ'n, bian'n nwan: “Mɪn de mɪn di kɛ Zozi Kilisi tɪ
Nyanmɪan Awa.”]
38 Ɛbɛlɛ ala, bian'n kɔ man bɛ kɔ jinlan hyuili'n. Ɔ nʋn Filipʋ bɛ́ munnyuan
bɛ fi nun bɛ kɔ ju bɛ kɔ hɔ asue nɪn anun. Filipʋ kɔ sɔnɪn yí.
39 Nan mɔ bɛ fi asue nɪn anun bɛ fitelɪ'n, yɛ́ Mɪn Wawɛ'n kɔ fa Filipʋ kɔ hɔ.
Bian'n ngɔ nwun man Filipʋ fíí kʋ́n. Ɔ le fɛ elie ɔ kɔ fa atɪn'n.
40 Yɛ́ Mɪn Wawɛ'n kɔ fa Filipʋ kʋsʋ, ɔ kɔ hɔ kɔ sie yí kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Azɔtʋ
nɪn asʋ. Ɔ fi ɛbɛlɛ, ɔ kɔ sɪsɪn kulo'n-mɔ kʋalaa asʋ, ɔ kɔ bɔ Ɛjɔlɛkpa'n kɔ hele
menian'n-mɔ dede ɔ kɔ fite Sezale kulo nɪn asʋ.

9

Sɔlʋ 'ba fa yí nwʋn man yɛ́ Mɪn Zozi.

1 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anɪn Sɔlʋ tɛ kele yɛ́ Mɪn menian'n-mɔ ahʋlʋwa ɛsɛ bɛ́ ehuan
ɛjɔlɛ wɔ yí ajʋnlɪn nun. Ɛhɪka ati, ɔ kɔ hɔ kɔ tʋ *tɛɛyɪfʋɛ kpain'n.
2 Ɔ kɔ sɛlɛ yí kɛ ɔ mán yí kalata maan ɔ hɔ́ Damasɪ kulo nɪn asʋ, Zufʋ'n-mɔ
asɔnɪn sua'n-mɔ anun. Sɛ ɔ ju ɛlɔ nán ɔ nwun mmelenzua nʋn mmalasua mɔ
b'a fa bɛ́ nwʋn b'a man Zozi Kilisi a, anɪn ɔ 'cɪ bɛ́ ɔ nʋn bɛ́ ba Zoluzalɛmʋn.
3 Tɛɛyɪfʋɛ kpain'n kɔ hɛlɛ kalata'n kɔ man yí, cuein yê ɔ hɔlɪ ɔ. Ɔ hɔlɪ dede
m'ɔ ka kaan ju Damasɪ kulo nɪn asʋ'n, kʋnmgba ala, like'n fi anwunno, ɔ tɪ kɛ
kanlannɪɛ, ɔ kɔ ta yí nwʋn ɛbɛlɛ.
4 Sɔlʋ kɔ fin asɪ. Ɔ 'tie a, anɪɛ bie nwan: “Sɔlʋ, Sɔlʋ, nzukɛ ati yê ɛ lɛ kele mín
ahʋlʋwa ɔ?”
5 Sɔlʋ kɔ bisa kɛ: “Wɔ́ nwan ɔ, yɛ́ Mɪn?”
Anɪɛ'n kɔ bua yí kɛ: “Bɛ fɛlɛ mín Zozi. Mín yê ɛ lɛ kele mín ahʋlʋwa nɪn ɔ.
6 Jasʋ kɔ kulo. Ɛ ju ɛlɔ a, bɛ 'ba hele wɔ́ like'n m'ɔ di kɛ ɛ yɔ'n.”
7 Bɛ́ mɔ anɪn bɛ nʋn Sɔlʋ yê bɛ lɛ kɔ'n kɔ tɔ amunle, bɛ kɔ ha ɛbɛlɛ bɛ kɔ jinlan.
Bɛ tɪ kɛ sʋanlan'n lɛ jʋjɔ, kʋsʋ bɛ nnwun man yí nwʋn.
8 Sɔlʋ fi asɪɛ nɪn anwʋn ɔ kɔ jasʋ. Ɔ kɔ tike yí nyɪn'n kʋsʋ ɔ ngʋala ɔ nnwun
man asɪ. Bɛ kɔ sɔ yí sa bɛ nʋn yí kɔ hɔ Damasɪ.
9 Sɔlʋ lili cɪan nsan anɪn ɔ nwunlin man asɪ. Ɛlɛsan sɔ nɪn anun, Sɔlʋ ngo li
like ɛsɛ ɔ ngɔ nʋn man nzue fíí.
10 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anɪn yɛ́ Mɪn sʋanlan'n kʋn wɔ Damasɪ ɛbɛlɛ. Bɛ fɛlɛ sʋanlan sɔ
nɪn Ananiasɪ. Yɛ́ Mɪn kɔ yɪ yí nwʋn kɔ hele yí ɛlalɪɛ nun. Yí nwan: “Ananiasɪ!”
Ananiasɪ kɔ sulo. Yí nwan: “Yɛ́ Mɪn, ɛ 'nwun mín.”
11 Yɛ́ Mɪn kɔ han kɔ hele yí kɛ: “Jasʋ, fa gota'n mɔ bɛ fɛlɛ yí ‘gota fɔ́ʋ́n'n’
kɪkaala, nán kɔ Zudasɪ awulo ɛlɔ. Bisa Sɔlʋ abʋsʋ. Sɔlʋ sɔ'n fi Talɪsɪ kulo nɪn
asʋ. Ɔ lɛ sɛlɛ Nyanmɪan dɔɛ ɛhɪ asʋ.
12 Ɛlalɪɛ nun, Sɔlʋ 'nɪan an, anɪn sʋanlan kʋn, bɛ fɛlɛ yí Ananiasɪ, ɔ'a wʋlʋ sua
nɪn anun. Ɔ'a fa yí sa ɔ'a sie yí sʋ ɔ'a man ɔ'a nwun asɪ kɛ yí daba'n.”
13 Ananiasɪ kɔ bua yɛ́ Mɪn kɛ: “Sʋanlan ɛhɪ ɛtɛ mɔ ɔ'a yɔ wɔ́ menian'n-mɔ mɔ
bɛ wɔ Zoluzalɛmʋn ɛlɔ'n, menian dɔʋn kpa a han yí kʋalaa a hele mín.

14 Yí ɛwalɛ mɔ ɔ'a a ɛwa'n, tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ a man yí tunmin kɛ ɔ hyí bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ bɔ wɔ́ dunman kulo ɛhıka asʋ'n."
15 Mɔ Ananiası anʋan tɔlı'n, yɛ́ Mın kɔ han hɔ hele yí kɛ: "Kɔ, ɔ sanlın kɛ, m'an yı sʋanlan sɔ'n kɛ ɔ hɔ́ hán mín ɛjɔlɛ ɔ hélе bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʋ'n ɔ nʋn bɛ́ mmelemgbin'n-mɔ, ɔ nʋn Izalayɛ amma'n-mɔ kʋsʋ.
16 Mín dunman nın anwʋn yalɛ'n kʋalaa mɔ ɔ 'ba nwun yí'n, mín muonun mın 'ba yı mın kele yí."
17 Ɛhı a, Ananiası kɔ jasʋ kɔ hɔ kɛ yɛ́ Mın hanlın helelı yí'n. Ɔ kɔ tʋ Sɔlʋ Zudası awulo ɛbɛlɛ. Ɔ kɔ fa yí sa kɔ sie Sɔlʋ sʋ. Yí nwan: "Mín nianman Sɔlʋ, yɛ́ Mın Zozi mɔ ɔ'a yı yí nwʋn ɔ'a hele wɔ́ atın'n m'ɔ ba Daması ɛwa nın asʋ'n, ɔ'a sʋan mín kɛ m mála maan ɛ nwún ası kɛ yí daba'n, maan Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n wʋ́lʋ wɔ́ nun."
18 Ɛbɛlɛ ala, like'n tı kɛ ejue abʋın, ɔ fi Sɔlʋ anyın nın asʋ ɔ kɔ yı kɔ gua. Sɔlʋ kɔ nwun ası kɛ yí daba'n. Ɔ kɔ jasʋ ɔ kɔ man bɛ kɔ sɔnın yí.
19 Mɔ bɛ sɔnınlın yí yuelı'n, ɔ kɔ li like ɔ kɔ nyan anwʋnsɛlɛ.
Sɔlʋ kɔ li ɛlɛnyuan kʋn yɛ́ Mın menian'n-mɔ mɔ bɛ wɔ Daması nın anwʋn ɛbɛlɛ.
20 Ɛbɛlɛ ala, Sɔlʋ kɔ hɔ Zufʋ'n-mɔ asɔnın sua'n-mɔ anun, ɔ kɔ han kɔ hele menian'n-mɔ kɛ Zozi tı Nyanmıan Awa.
21 Sɔlʋ ɛjɔlɛ'n kɔ sin bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwʋn. Bɛ́ nwan: "Nán sʋanlan ɛhı yê Zoluzalɛmʋn ɛlɔ, ɔ kele bɛ́ mɔ bɛ bɔ Zozi dunman nın ahʋlʋwa kpili nın ɔ? Yí ɛwalɛ mɔ a a ɛwa'n, asʋ ɔ lɛ man njı man yɛ́ Mın menian'n-mɔ ɔ ngɔ wula man tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ asa nun ati yê ɔ a a ɛwa ɔ?"
22 Bɛ 'kıkan ɛhı a, anın Sɔlʋ lɛ di junman'n tunmin sʋ ɔ kɔ yí nyunnun cıan daa. Zufʋ'n-mɔ mɔ bɛ wɔ Daması'n nnwun man ɛjɔlɛ mɔ bɛ kan ɔ. Afı Sɔlʋ kele nun maan bɛ nwun yí kɛ Zozi tı *Kilisi, Izalayɛ Belemgbin Ngʋandefʋɛ.
23 Ɔ wɔ ɛbɛlɛ dede yí nzin hyɛlı kaan. Zufʋ'n-mɔ kɔ hɔ Sɔlʋ ati ahuan kɛ bɛ 'kun yí.
24 Abie kɔ yı Sɔlʋ anzʋti. Sɔlʋ ehuan ati, kɛmɔ anın b'a hyı Daması kulo nın anwʋn'n, Zufʋ'n-mɔ sisa kulo nın anwʋn anʋan'n-mɔ kɔngɔɛ nʋn eyua.
25 Ɛhı, cıan kʋn kɔngɔɛ, bɛ́ mɔ bɛ kulo Sɔlʋ ɛjɔlɛ'n kɔ fa ece kpili kpa. Bɛ kɔ mınnda mınnda yí nʋan'n nyanman, bɛ kɔ fa kɔ sın mınnzɛlɛ kʋn anun. Bɛ kɔ man Sɔlʋ kɔ fʋ nun bɛ kɔ jula yí talɛ nın anzin ɛlɔ bɛ kɔ man ɔ kɔ hɔ.
26 M'ɔ yɔlı sɔ'n, Sɔlʋ kɔ sa kɔ hɔ Zoluzalɛmʋn. M'ɔ juli ɛbɛlɛ'n, anın ɔ kulo kɛ ɔ fa yí nwʋn ɔ bɔ yɛ́ Mın menian'n-mɔ. Nan kʋsʋ anın, yɛ́ Mın menian'n-mɔ kʋalaatin sulo yí. Ɔ sanlın kɛ, menian'n-mɔ nne nni man kɛ Sɔlʋ a kaci yɛ́ Mın sʋanlan sakpa.
27 Ɛhı a, Baanabası kɔ fa yí ɔ nʋn yí kɔ hɔ mmɔfʋɛ'n-mɔ anwʋn ɛlɔ. Kɛ ɔ kpınlın yɔlı mɔ yɛ́ Mın yılı yí nwʋn helelı Sɔlʋ atın nın asʋ ɔ hanlın ɛjɔlɛ ɔ hele yí'n, anwʋnsɛlɛ mɔ Sɔlʋ nyanlın yí ɔ hanlın Zozi anwʋn ɛjɔlɛ'n ɔ helelı Daması menian'n-mɔ, Baanabası kɔ sʋsɔ sʋ ɔ kɔ han yí kʋalaa kɔ hele mmɔfʋɛ'n-mɔ.
28 Ɔ fi mɛlɛ sɔ'n, yê mmɔfʋɛ'n-mɔ falı Sɔlʋ bɛ bɔlı bɛ́ nwʋn ɔ. Junman kʋalaa mɔ mmɔfʋɛ'n-mɔ 'di wɔ Zoluzalɛmʋn ɛbɛlɛ'n, Sɔlʋ nʋn bɛ́. Ɔ le anwʋnsɛlɛ ɔ bɔ yɛ́ Mın dunman nın anwʋn ɛjɔlɛ ɔ kele menian'n-mɔ.
29 Zufʋ'n-mɔ mɔ bɛ kan gɛlɛkı anıɛ'n kulo kɛ bɛ kun Sɔlʋ. Ɔ sanlın kɛ ɔ kan yɛ́ Mın ɛjɔlɛ'n ɔ kele bɛ́ ɔ nʋn bɛ́ bɛ su yí bʋsʋ akpʋlʋwa.
30 Mɔ anianman'n-mɔ tılı kɛ Zufʋ'n-mɔ lɛ kpʋnndɛ Sɔlʋ bɛ kun yí'n, bɛ kɔ fa yí bɛ kɔ hɔ Sezale kulo nın asʋ. Ɛbɛlɛ, bɛ kɔ man ɔ kɔ hɔ yí kulo Talısı.
31 Ɛhı anzin, Zude mân nun o, Galile mân nun o, ɔ nʋn Samali mân anun o, Zufʋ'n-mɔ kɔ yaci yɛ́ Mın menian'n-mɔ koun. Asɔnın mma'n-mɔ asıtanlan nın anun, bɛ man yɛ́ Mın anyınnzɔ. Anın asɔnın'n lɛ jinlan yí ja nun, ɛsɛ anın Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n lɛ man ɔ tɛlɛ.

Pɪɛlɪ 'ba man Ene anwʋn sa

32 Tɛmʋn sɔ'n, anɪn Pɪɛlɪ nanndɪ nun ɔ lɛ fofua yɛ́ Mɪn menian'n-mɔ mɔ bɛ wɔ
kulo kulo'n-mɔ asʋ nɪn anwʋn. Cɪan kʋn, ɔ kɔ hɔ Lida menian dɪɛ'n-mɔ abʋsʋ
efua.
33 Ɔ 'kɔ a ju a, anɪn bian kʋn a bubu ɔ la ɛbɛɛ sʋ, yí afʋɛ mɔcʋɛ ahɪ. Bian sɔ'n,
bɛ fɛlɛ yí Ene.
34 Pɪɛlɪ kɔ han kɔ hele yí kɛ: "Ene, Zozi Kilisi a man wɔ́ nwʋn a sa. Yí ti, jasʋ
nán yɪ wɔ́ ɛbɛɛ'n." Ɛbɛlɛ ala, Ene kɔ jasʋ.
35 Mɔ Lida kulo nɪn asʋ menian'n-mɔ nʋn Saalʋn mgbofo nɪn anun dɪɛ'n-mɔ
kʋalaa tɪlɪ kɛ Ene anwʋn a sa'n, bɛ kɔ fa bɛ́ nwʋn bɛ kɔ man yɛ́ Mɪn Zozi.

Dɔlɪkasɪ ewuetinnge'n

36 Anɪn balasua kʋn wɔ kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Zope nɪn asʋ. Balasua sɔ'n, bɛ fɛlɛ
yí Tabita. Ɔ tɪ yɛ́ Mɪn Zozi sʋanlan. Gɛlɛkɪ anɪɛ nɪn anun an, anɪn Tabita'n y'ɔ
le dunman Dɔlɪkasɪ, yí bʋ y'ɔ le kɛ ɛnwʋnnzanɪn. Ehianfʋɛ'n-mɔ ɛbʋka ɔ nʋn
menian ye ɛyɔlɛ y'ɔ tɪ Dɔlɪkasɪ junman ɔ.
37 Tɛmʋn sɔ'n, anɪn Dɔlɪkasɪ ndɪ man akpɔlɛ yê ɔ wuli ɔ. Mɔ bɛ bialɪ yí yuelɪ'n,
bɛ kɔ la yí awaa nɪn asʋ dabɛlɛ kʋn anun.
38 Yɛ́ Mɪn menian'n-mɔ mɔ bɛ wɔ Zope'n kɔ tɪ kɛ Pɪɛlɪ wɔ Lida kulo nɪn asʋ.
Lida kʋsʋ nʋn Zope afian a nwa man. Bɛ kɔ sʋan menian nnyuan Pɪɛlɪ anwʋn
ɛlɔ kɛ: "Sɛ wɔ́ sa kan yɛ́ ngalɪɛ nɪn an, yɛ 'sɛlɛ wɔ́, bala yɛ́ nwʋn ɛwa ndɛ-ndɛ."
39 Pɪɛlɪ tɪlɪ ngalɪɛ nɪn ala, ɔ nʋn bɛ́ bɛ kɔ hɔ. M'ɔ juli ɛlɔ'n, bɛ nʋn yí kɔ hɔ sua
nɪn anun awaa nɪn asʋ ɛlɔ. Kunlannvʋɛ mmalasua'n-mɔ kʋalaatin le esuan
bɛ kɔ a yí nwʋn ɛbɛlɛ. Mɛlɛ mɔ anɪn Dɔlɪkasɪ anyɪn wɔ sʋ'n, taladɪɛ'n-mɔ m'ɔ
kpalɪ'n, bɛ kɔ fa bɛ kɔ hele Pɪɛlɪ.
40 Pɪɛlɪ kɔ man bɛ́ kʋalaa bɛ fi sua nɪn anun bɛ kɔ fite. Ɔ kɔ kʋtʋ ɔ kɔ yɔ asɔnɪn.
M'ɔ yɔlɪ asɔnɪn yuelɪ'n, ɔ kɔ kaci yí nyɪn fuin nɪn anwʋn ɛlɔ, yí nwan: "Tabita,
jasʋ!" Tabita kɔ tike tike yí nyɪn'n. M'ɔ nwunlin Pɪɛlɪ'n, ɔ kɔ tanlan asɪ.
41 Pɪɛlɪ kɔ sɔ yí sa ɔ kɔ bʋka yí kɔ man ɔ kɔ jasʋ. Ɔ kɔ fɛlɛ yɛ́ Mɪn menian'n-mɔ
ɔ nʋn kunlannvʋɛ mmalasua'n-mɔ. Ɔ 'fa Tabita kele bɛ́ a, Tabita a nyɪn wɔ sʋ.
42 Zope kulo nɪn asʋ ɛbɛlɛ menian'n-mɔ kʋalaa kɔ nwun yí kɛ Tabita fi ewue
nun ɔ'a tinnge. Ɔ man bɛ́ dɔʋn bɛ lelɪ yɛ́ Mɪn bɛ lili.
43 Pɪɛlɪ hyɛlɪ Zope ɛbɛlɛ kaan kpa. Anɪn ɔ tɪ bian kʋn awulo. Bian sɔ'n, bɛ fɛlɛ
yí Simʋn, ɔ di naan kpolo junman.

10

Nyanmɪansʋ bɔfʋɛ'n kʋn 'ba yɪ yí nwʋn kele Kɔɔnɛyɪ

1 Ɛhɪ, anɪn bian kʋn wɔ Sezale kulo nɪn asʋ ɛbɛlɛ. Bian sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Kɔɔnɛyɪ.
Ɔ tɪ *Lɔmʋn kʋan mma'n-mɔ fâ'n mɔ bɛ fɛlɛ yí "Itali kʋan fâ" nɪn asʋ sahɪnlan.
2 Ɔ nʋn yí yɪ nʋn yí mma, bɛ fɛlɪ Nyanmɪan kpa, ɛsɛ bɛ sʋ yí. Ɔ bʋka Zufʋ
ehianfʋɛ'n-mɔ kpa ɛsɛ ɔ yɔ asɔnɪn cɪan daa.
3 Cɪan kʋn eyua dɔɛ nsan, ɔ kɔ nwun like kʋn kɛ ɛlalɪɛ nun. Ɔ 'nɪan an, anɪn
nyanmɪansʋ bɔfʋɛ'n kʋn lɛ wʋlʋ yí awulo ɛbɛlɛ. Ɔ wʋlʋlɪ a, yí nwan: "Kɔɔnɛyɪ!"
4 Esulo kɔ han Kɔɔnɛyɪ, yí nyɪn tua bɔfʋɛ'n. Ɔ kɔ bisa yí kɛ: "Yɛ́ Mɪn, nzu ɛjɔlɛ
ɔ?"
Bɔfʋɛ'n kɔ bua yí kɛ: "Wɔ́ asɔnɪn ɛyɔlɛ'n nʋn ɛbʋka'n mɔ ɛ bʋka ehianfʋɛ'n-
mɔ'n, Nyanmɪan a le a tʋ nun, yí lʋa a nvi man wɔ́.
5 Yí ti, sʋan menian Zope kulo nɪn asʋ ɛlɔ kɪkaala maan bɛ hɔ́ yía bian'n m'ɔ
li Simʋn mɔ bɛ fɛlɛ yí Pɪɛlɪ'n maan ɔ bála.
6 Ɔ tɪ bian kʋn awulo. Bian sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Simʋn, ɔ di naan kpolo junman. Yí
awulo'n wɔ jenvie nɪn anʋan."

7 Mɔ bɔfʋɛ'n m'ɔ walı hanlın ɛjɔlɛ'n helelı yí'n hɔlı'n, Kɔɔnɛyı kɔ fɛlɛ yí ngʋa'n-
mɔ anun nnyuan ɔ nʋn nzalafʋ kʋn. Nzalafʋ sɔ'n, ɔ di junman Kɔɔnɛyı asa nun.
Yí nyın sɔ Nyanmıan kpa.
8 Kɔɔnɛyı kɔ sʋsɔ ɛjɔlɛ nın asʋ ɔ kɔ han yí kʋalaa kɔ hele bɛ́, yɛ̂ ɔ sʋanlın bɛ́
Zope ɔ.

Pıɛlı 'ba nwun like kʋn kɛ ɛlalıɛ nun

9 Menian nsan'n la atunnun dede alíɛ kɔ hın. Alíɛ hınlın mɔ ɔ 'kɔ
sɛnzɛjinlan'n yɛ̂ anın bɛ ka kaan bɛ ju Zope ɔ. Tɛmʋn sɔ'n, Pıɛlı kɔ fʋ sua'n mɔ
b'a sɛ yí ti sʋ nın asʋ, ɔ 'kɔ a yɔ asɔnın.
10 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın ɛhɔɛ lɛ kun yí, ɔ lɛ kpʋnndɛ like di. Nan mɛlɛ mɔ bɛ 'tʋn
like bɛ man yí'n, ɔ kɔ nwun like kʋn kɛ ɛlalıɛ nun.
11 Ɔ 'nıan an, anın anwunno nın a buke. Like'n tı kɛ tɔbılı sʋ ɛtanlan kpili
kpa. Bɛ lile yí nʋan nna nın anun, ɔ fi anwunno ɔ lɛ ju ası.
12 Naan ngacile ngacile, mɔ bɛ́ ja tı nnan, mɔ bɛ cʋın bɛ́ nwʋn ası nʋn
nnʋnman, bɛ́ kʋalaa bɛ wɔ ɛtanlan kpili sɔ nın anun.
13 Anıɛ kʋn kɔ se Pıɛlı kɛ: "Pıɛlı, jasʋ kun bie di!"
14 Mɔ Pıɛlı tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, yí nwan: "Cɛcɛ, yɛ́ Mın. Ɔ sanlın kɛ, like mɔ a tua yɛ́
kɛ nán yɛ di, ɔ nʋn mɔ efian a gua yí nwʋn'n, n nnili man bie lé."
15 Anıɛ'n kɔ han kɔ hele yí biekun kɛ: "Like mɔ Nyanmıan kɔ han kɛ ɔ tı kpa'n,
n'ɛ bu yí kɛ ɔ tı man kpa."
16 Pıɛlı kɔ nwun like sɔ'n fâ nsan. Yí fâ nsan nın asʋ, like'n kɔ fʋ kɔ hɔ
anwunno.
17 Anın Pıɛlı lɛ bisa yí nwʋn kosuan ɔ tı ɛlalıɛ'n mɔ ɔ'a hın nın abʋ. Tɛmʋn
sɔ'n, anın menian'n-mɔ mɔ Kɔɔnɛyı sʋanlın bɛ́'n kʋsʋ a bisa bisa dede b'a nwun
Simʋn awulo'n b'a ju yí anʋan nun ɛbɛlɛ.
18 Bɛ kɔ fɛlɛ awulo nın anun sʋanlan'n kʋn bɛ kɔ bisa yí kɛ: "Simʋn mɔ bɛ fɛlɛ
yí Pıɛlı'n, asʋ ɛwa y'ɔ tı ɔ?"
19 Anın Pıɛlı tɛ jʋjʋnlın ɛlalıɛ'n m'ɔ hınlın nın anwʋn, Wawɛ Nwannzan-
nwannzan'n kɔ han kɔ hele yí kɛ: "Pıɛlı, nıan, menian nsan lɛ kpʋnndɛ wɔ́.
20 Yí ti, jasʋ nán ɛ nʋn bɛ́ hɔ́ kıkaala. Ɔ sanlın kɛ, mín yɛ̂ m'an sʋan bɛ́ ɔ."
21 Ɛhı, Pıɛlı kɔ ju kɔ kpʋ menian sɔ'n-mɔ. Ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: "Sʋanlan'n
mɔ ɛmɔ lɛ kpʋnndɛ yí'n y'ɔ le mín. Nan ɛmɔ walı nzʋ ɛyɔlɛ?"
22 Bɛ kɔ bua Pıɛlı kɛ: "Sahınlan Kɔɔnɛyı yɛ̂ ɔ'a sʋan yɛ́ ɔ. Ɔ tı sɛsɛfʋɛ sʋanlan, ɔ
sʋ Nyanmıan. Zufʋ'n-mɔ kʋalaatin kulo yí ɛjɔlɛ. Nyanmıansʋ bɔfʋɛ'n kʋn a yı
yí nwʋn a hele yí. Bɔfʋɛ'n nwan Kɔɔnɛyı mán bɛ félɛ wɔ́ nán ɔ tíe ɛjɔlɛ'n mɔ ɛ 'ba
han kele yí'n."
23 Mɔ Pıɛlı tılı ngalıɛ'n, ɔ kɔ man bɛ kɔ wʋlʋ awulo ɔ kɔ sesie bɛ́ dabɛlɛ.

Pıɛlı 'ba hɔ Kɔɔnɛyı awulo

Bɛ lalı mɔ alíɛ hınlın'n, Pıɛlı kɔ jasʋ ɔ nʋn bɛ́ bɛ kɔ hɔ. Mɔ bɛ 'kɔ'n, Zope ɛbɛlɛ
anianman'n mmie-mɔ hɔlı somanlın Pıɛlı. Bɛ la atunnun dede alíɛ kɔ hın.
24 Alíɛ hınlın mɔ bɛ 'ju Sezale'n, anın Kɔɔnɛyı nʋn yí nwʋn amma nʋn yí
manngʋn'n-mɔ m'ɔ tʋlı yí sa fɛlɛlı bɛ́'n, bɛ lɛ nwʋnndɛ bɛ́.
25 Mɔ Pıɛlı 'ju ɛbɛlɛ'n, Kɔɔnɛyı kɔ jasʋ ɔ kɔ hɔ kɔ kpa yí atın. Ɔ kɔ tu kɔ tɔ Pıɛlı
aja nun ɔ kɔ bɛlɛ yí nwʋn ası ɔ kɔ sʋ yí.
26 Pıɛlı kɔ jasʋ yí ɔ kɔ han kɔ hele yí kɛ: "Jasʋ, n'ɛ sʋ mín, nán mín kʋsʋ, n dı
kulo sʋanlan kɛ wɔ́."
27 M'ɔ hanlın sɔ yuelı'n, ɔ nʋn Kɔɔnɛyı bɛ le ɛjʋjɔlɛ dede bɛ kɔ wʋlʋ awulo. Ɔ
'ju ɛbɛlɛ a, menian dɔʋn kpa a yia.
28 Pıɛlı kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: "Ɛmɔ sı kɛ Zufʋ'n-mɔ mala'n mman man yɛ́ atın
kɛ yɛ nʋn bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʋ'n sán nun ɛsɛ yɛ wʋ́lʋ bɛ́ awulo. Nan mín dıɛ,

Nyanmıan a hele mín kɛ n nne man atın mın mmun man sʋanlan'n bie nvuin mɔ bɛ ngɔ man yí nwʋn, bie kpa mɔ bɛ kɔ yí nwʋn ɔ.
29 Ɛhıka ati, kɛ ɛmɔ fɛlɛlı mín nın ala, m'an njʋnlın man ɛjɔlɛ ngacile fíí, m'an
a a. Afı Like'n mɔ yí ti yê ɛmɔ a fɛlɛ mín'n, ɛmɔ hán maan n dí."
30 Kɔɔnɛyı nwan: "Ɛnɛ tı cıan nsan, bɛ bɔlı dɔɛ nsan mɔ bɛ 'fa bɛ yɔ asɔnın'n,
anın n wɔ mín awulo mıın yɔ asɔnın. Ɛbɛlɛ ala, sʋanlan kʋn kɔ yı yí nwʋn kɔ
hele mín. Sʋanlan sɔ'n wula taladıɛ fufue hyıɛın hyıɛın.
31 Yí nwan: 'Kɔɔnɛyı, Nyanmıan a tie wɔ́ asɔnın ɛyɔlɛ'n, ɛsɛ yí lʋa a nvi man
ɛbʋka'n mɔ ɛ bʋka ehianfʋɛ'n-mɔ'n.
32 Yí ti, sʋan menian Zope maan bɛ hɔ́ yía Simʋn mɔ bɛ fɛlɛ yí Pıɛlı'n bála. Ɔ tı
Simʋn m'ɔ di naan kpolo junman nın awulo. Awulo sɔ'n wɔ jenvie nın anʋan
ɛlɔ.'
33 Ɛbɛlɛ ala, n gɔ yı menian kɛ bɛ hɔ́ yía wɔ́. Mʋafʋɛ a a. Kıkaala dıɛ mɔ yɛ́
kʋalaa y'a yia ɛwa'n, Nyanmıan anyunnun, ɛjɔlɛ mɔ yɛ́ Mın a fa a wula wɔ́
nʋan'n, kan nán yɛ lɛ tie."
34 Ɛhı a, Pıɛlı kɔ jasʋ kɔ sʋsɔ ɛjɔlɛ sʋ. Yí nwan: "Sian dıɛ, m'an nwun yí yuein
kɛ Nyanmıan mgba man menian'n-mɔ nun.
35 Sʋanlan bia ala m'ɔ fi mân ngacile anun m'ɔ fɛlı Nyanmıan, m'ɔ bu mân
sɛsɛ'n, Nyanmıan kulo yí ɛjɔlɛ.
36 Nyanmıan m'ɔ tı kulo menian'n-mɔ Amın'n, ɔ nanndı Zozi Kilisi asʋ ɔ'a bɔ
Ɛjɔlɛkpa'n m'ɔ man alʋacıcıɛ'n ɔ'a hele Izalayɛ amma'n-mɔ.
37 Ɛmɔ sı ɛjɔlɛ'n m'ɔ walı'n, ɔ nʋn kɛ ɔ kpınlın yɔlı mɔ Ɛjɔlɛkpa ɛhı a tʋ a sanndı
Zude mân nın anun'n. Galile mân nın anun yê yí kʋalaa lili mʋan bɔlı yí bʋ ɔ,
mɛlɛ mɔ anın Zʋan lɛ fɛfɛlɛ menian'n-mɔ kɛ bɛ bála maan ɔ sɔ́nın bɛ́'n.
38 Ɛmɔ sı kɛ Nyanmıan falı Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n ɔ nʋn tunmin ɔ
manlın Zozi m'ɔ fi Nazalɛtı'n. Zozi kɔ kulo'n-mɔ asʋ. Ɔ yɔ menian'n-mɔ ye, ɔ
man bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ wɔ Abɔnsanmʋn asa abʋ nın anwʋn sa. Ɔ sanlın kɛ, anın
Nyanmıan li yí nzin.
39 "Junman'n kʋalaa mɔ ɔ'a li yí Zufʋ'n-mɔ mân nın anun nʋn Zoluzalɛmʋn
kulo nın asʋ'n, yɛ di yí nwʋn adanzıɛ. B'a bʋbɔ yí kʋlʋwa sʋ b'a hun yí.
40 Nan yí cıan nsan nın asʋ, Nyanmıan man ɔ fi ewue nun ɔ a tinnge.
Nyanmıan a man ɔ'a yı yí nwʋn ɔ'a hele.
41 Nyanmıan a man ɔ'a nyı man yí nwʋn ɔ'a ngele man bagua'n. Nan ɔ'a
man ɔ'a yı yí nwʋn ɔ'a hele yɛ́ mɔ ɔ lili mʋa falı yɛ́ kɛ adanzıɛ'n. Mɔ Nyanmıan
man ɔ fi ewue nun tinngelı'n, yɛ nʋn yí a tʋ asa.
42 Ɔ a han ɔ'a hele yɛ́ kɛ yɛ bɔ́ Ɛjɔlɛkpa'n yɛ héle menian'n-mɔ, ɛsɛ yɛ lí adanzıɛ
kɛ yí Zozi yê Nyanmıan a sie yí ngʋan mma nʋn ewue mma ndɛɛbuafʋɛ ɔ.
43 Mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ kʋalaa hanlın yí ɛjɔlɛ kɛ, sʋanlan biala m'ɔ kɔ le yí kɔ
li'n, yí dunman nun, sʋanlan sɔ'n nyan ɛtɛ face."

Bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʋ'n 'ba nyan Nyanmıan Wawɛ'n

44 Anın Pıɛlı anʋan wɔ sʋ ɔ tɛ kan ɛjɔlɛ'n, Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kɔ a
kɔ wʋlʋ bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ lɛ tie ɛjɔlɛ'n mɔ Pıɛlı lɛ kan nın anun.
45 Ɛjɔlɛ'n kɔ sin Zufʋ'n-mɔ mɔ b'a fa bɛ́ nwʋn b'a man yɛ́ Mın mɔ bɛ walı
sɔmanlın Pıɛlı nın anwʋn. Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan a fa yí Wawɛ Nwannzan-
nwannzan nın a man bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʋ'n kʋsʋ.
46 Afı bɛ 'tie a, anın menian sɔ'n-mɔ lɛ kan anıɛ ngacile ngacile bɛ yı
Nyanmıan Kpili ayɛ.
Ɛhı a, Pıɛlı nwan:
47 "Menian ɛhı-mɔ mɔ b'a nyan Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kɛ yɛ́'n, asʋ
sʋanlan kʋala totua bɛ́ kɛ nán bɛ sɔnın ɔ?"
48 Pıɛlı kɔ man atın kɛ bɛ sɔ́nın bɛ́ wɔ Zozi Kilisi dunman nun. Mɔ bɛ sɔnınlın
bɛ́ yuelı'n, bɛ kɔ sɛlɛ Pıɛlı kɛ ɔ lí kɔ yɔ ɛlɛnyuan kʋn bɛ́ nwʋn ɛbɛlɛ.

11

Pɪɛlɪ 'ba bɔ yí junman nɪn anun amannɪɛ

1 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, mmɔfʋɛ'n-mɔ nʋn anianman'n-mɔ mɔ bɛ wɔ Zude mân nɪn
anun'n kɔ tɪ kɛ bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n, bɛ́ kʋsʋ b'a le Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n
b'a li.
2 Nan mɔ Pɪɛlɪ salɪ walɪ Zoluzalɛmʋn'n, Zufʋ'n-mɔ mɔ b'a fa bɛ́ nwʋn b'a man
yɛ́ Mɪn'n kɔ tu yí nyunnun.
3 Bɛ́ nwan: "A wʋlʋ menian mɔ bɛ tɪ man Zufʋ nɪn awulo, ɛsɛ ɛ nʋn bɛ́ a didi!"
4 Ɛhɪ a, Pɪɛlɪ kɔ sʋsɔ ɛjɔlɛ sʋ ɔ kɔ hehele bɛ́ nun kɛ ɛjɔlɛ'n kpɪnlɪn yɔlɪ'n. Yí nwan:
5 "Anɪn n wɔ Zope kulo nɪn asʋ ɛbɛlɛ. Ɛlɛhʋn kʋn, mɛlɛ mɔ mɪn 'yɔ asɔnɪn'n, n
gɔ nwun like kʋn kɛ ɛlalɪɛ nun. Like'n mɔ n nwunlin yɪ'n tɪ kɛ tɔbɪlɪ sʋ ɛtanlan
kpili kpa. Bɛ lile yí nʋan nnan nɪn anun, ɔ fi anwunno anɪn ɔ lɛ ju ba mín nwʋn
ɛbɛlɛ.
6 Mɪn 'nɪan ɛtanlan nɪn anun an, n gɔ nwun naan ngacile ngacile'n-mɔ
kʋalaatin m'ɔ tɪ yɛ́ cilie'n. Bɛ́ mɔ bɛ́ ja tɪ nnan, bɛ́ mɔ bɛ cʋɪn bɛ́ nwʋn asɪ ɔ nʋn
nnʋnman'n-mɔ.
7 Mɪn 'tie a, anɪn anɪɛ kʋn lɛ kan kele mín kɛ: 'Pɪɛlɪ, jasʋ kun bie di!'
8 "Mɔ n dɪlɪ yí sɔ'n, nán m'an se kɛ: 'Cɛcɛ, yɛ́ Mɪn! Ɔ sanlɪn kɛ like mɔ a tua kɛ
nán yɛ di anaan efian a gua yí nwʋn'n, n nili man bie lé.'
9 "Ɛsɛ anɪɛ'n fi anwunno ɔ kɔ te biekun. Yí nwan: 'Like mɔ Nyanmɪan nwan
ɔ tɪ kpa'n, n'ɛ bu yí kɛ ɔ tɪ man kpa.'
10 Like'n kɔ yɔ sɔ dede fâ nsan yê ɔ salɪ fʋlɪ anwunno ɔ.
11 "Tɛmʋn sɔ kʋnmgba'n, menian nsan kɔ a kɔ jinlan awulo'n mɔ anɪn n wɔ
nun ɛbɛlɛ nɪn anʋan nun. Bɛ fi Sezale. B'a sʋan bɛ́ kɛ b'a a yia mín.
12 Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kɔ han kɔ hele mín kɛ nán man mɪn
hyʋhyʋɪn mín bʋ asɪ, nán mɪn nʋn bɛ́ hó. Anianman nsian ɛhɪ mɔ ɛmɔ nwun
bɛ́ ɛwa'n, bɛ hɔlɪ somanlɪn mín Sezale. Mɪn nʋn bɛ́ yê yɛ wʋlʋlɪ bian nɪn awulo
nɪn anun ɔ.
13 Mɔ yɛ wʋlʋlɪ yí awulo nɪn anun'n, Kɔɔnɛyɪ kɔ han kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ mɔ
nyanmɪansʋ bɔfʋɛ kʋn yɪlɪ yí nwʋn helelɪ yí yí sua nɪn anun. Bɔfʋɛ sɔ'n hanlɪn
helelɪ yí kɛ: 'Yɪ sʋanlan maan ɔ hó yía Simʋn mɔ bɛ fɛlɛ yí Pɪɛlɪ Zope ɛlɔ bála.
14 Ɛjɔlɛ mɔ ɛ nʋn wó afilie'n, ɛmɔ tie a, bɛ 'nyan bɛ́ ti'n, ɔ 'ba han kele wó.'
15 "N juli ɛbɛlɛ mɔ mɪn 'kan ɛjɔlɛ nɪn ala, bɛ kɔ nyan Wawɛ Nwannzan-
nwannzan'n kɛ yɛ́ kʋsʋ yɛ nyanlɪn yí ngɛlɛmɔ nun'n.
16 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, nán mín ti a kacɪ ɛjɔlɛ'n mɔ yɛ́ Mɪn hanlɪn'n. Yí nwan: 'Zʋan
a sɔnɪn menian'n-mɔ asue nun, nán ɛmɔ dɪɛ, Nyanmɪan Wawɛ Nwannzan-
nwannzan'n yê bɛ 'fa bɛ sɔnɪn ɛmɔ ɔ.'
17 Acɛdɪɛ'n mɔ Nyanmɪan a fa a man yɛ́ mɔ y'a le yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi y'a li'n,
acɛdɪɛ kʋnmgba sɔ'n yê ɔ'a fa ɔ'a man bɛ́ kʋsʋ bɛ́ ɔ. Anɪn n dɪ mín dɪɛ sɛ mɔ mɪn
nʋn Nyanmɪan yɛ 'cʋɪn yí bʋsʋ mannzʋan ɔ?"
18 Mɔ bɛ tɪlɪ ɛjɔlɛ'n sʋa'n, bɛ kɔ muan bɛ́ nʋan bɛ kɔ yɪ Nyanmɪan ayɛ. Bɛ́ nwan:
"Ɔ tɪ ananhɔlɛ, Nyanmɪan a man bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n kʋsʋ atɪn kɛ bɛ káci bɛ́
abalabɔ'n bɛ fá bɛ́ nwʋn bɛ mán yí bɛ nyán ngʋan."

Antɪɔsʋ asɔnɪn'n

19 Ɛhɪ, mɛlɛ mɔ bɛ 'kele yɛ́ Mɪn menian'n-mɔ ahʋlʋwa mɔ bɛ hunlin Etɪɛnɪn'n,
asɔnɪn mma'n-mɔ bɔlɪ asanndɪɛ. Mmie-mɔ bɔlɪ bɛ́ ti Feninsi nʋn Sipʋlʋ mân
nun. Mmie-mɔ kʋsʋ hɔlɪ kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Antɪɔsʋ nɪn asʋ. Zufʋ'n-mɔ ala yê
anɪn bɛ kan Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n bɛ kele bɛ́ ɔ.
20 Nan kʋsʋ, yɛ́ Mɪn menian'n mmie-mɔ fi Sipʋlʋ nʋn Silɛnɪn bɛ kɔ hɔ Antɪɔsʋ.
Mɔ bɛ juli ɛbɛlɛ'n, bɛ kɔ bɔ yɛ́ Mɪn Zozi Ɛjɔlɛkpa'n bɛ kɔ hele bɛ́ mɔ bɛ tɪ man
Zufʋ'n.

21 Yɛ́ Mɪn kɔ fa yí sa kpa'n kɔ sie bɛ́ sʊ. Menian dɔʊn kpa kɔ le Ɛjɔlɛkpa'n bɔ
kɔ li bɛ kɔ fa bɛ́ nwʊn bɛ kɔ man yɛ́ Mɪn.
22 Mɔ Zoluzalɛmʊn asɔnɪn nɪn anun menian'n-mɔ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ kɔ sʊan
Baanabasɪ Antiɔsʊ ɛlɔ.
23 Baanabasɪ hɔlɪ juli ɛlɔ m'ɔ nwunlin junman'n mɔ Nyanmɪan a li yí ɛbɛlɛ'n,
ɔ lili yí nwʊn fɛ. Ɔ kɔ wowula anianman'n-mɔ kʊalaa anwʊnsɛlɛ kɛ bɛ fá bɛ́
ahʊnlɪn'n kʊalaatin bɛ sʊ́ yɛ́ Mɪn.
24 Baanabasɪ tɪ sʊanlan kpa, ɔ le dedi ɛsɛ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n wɔ
yí nun kpa. Ɛhɪ ati, menian dɔʊn kpa falɪ bɛ́ nwʊn bɛ manlɪn yɛ́ Mɪn.
25 Ɛhɪ anzin, Baanabasɪ hɔlɪ Sɔlʊ ɛfa Talɪsɪ.
26 M'ɔ tʊlɪ Sɔlʊ'n, ɔ nʊn yí kɔ a Antiɔsʊ bɛ kɔ li ɛbɛlɛ afʊɛ kɔkɔlɛ kʊn, bɛ kɔ li
junman asɔnɪn sɔ nɪn anun. Bɛ kɔ hehele menian dɔʊn kpa ninnge. Antiɔsʊ
ɛbɛlɛ yê bɛ lili mʊa bɛ fɛlɛlɪ yɛ́ Mɪn menian'n-mɔ "Kilisi amma" ɔ.
27 Tɛmʊn sɔ'n, yɛ́ Mɪn mgbɔmanfʊɛ mmie-mɔ fi Zoluzalɛmʊn bɛ kɔ a Antiɔsʊ.
28 Mgbɔmanfʊɛ sɔ'n, bɛ́ nunhan kʊn li Agabisi. Agabisi kɔ jasʊ, Wawɛ
Nwannzan-nwannzan'n kɔ man ɔ kɔ han kɛ ɔ ngɔ hyɛ man, ɛhɔɛ kpili kpa 'ba
kpɪn asɪɛ'n lɪka kʊalaatin. Ɛjɔlɛ sɔ'n kpɪnlɪn sʊ mɛlɛ mɔ anɪn Kulodʊ tɪ *Lɔmʊn
belemgbin kpain'n.
29 Mɔ yɛ́ Mɪn menian'n-mɔ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n bɛ fualɪ kɛ sʊanlan kʊn biala like mɔ
yí sa kɔ tʊ yí'n, ɔ fá bála maan bɛ fá bɛ nwán anianman'n-mɔ mɔ bɛ wɔ Zude
mân nɪn anun ɛlɔ'n.
30 Bɛ kɔ yɔ yí sɔ sakpa. Bɛ kɔ yɪ Baanabasɪ nʊn Sɔlʊ kɛ bɛ fá acɛdɪɛ sɔ'n-mɔ, bɛ
hó fá mán Zude mân nɪn anun ɛlɔ asɔnɪn nɪn asʊ mgbain'n-mɔ.

12

Belemgbin Elɔdɪ Agilipa 'ba man bɛ tʊ Pɪɛlɪ fiadɪ

1 Ɛhɪ, mɛlɛ mɔ Baanabasɪ nʊn Sɔlʊ bɛ juli Zoluzalɛmʊn ɛbɛlɛ'n, belemgbin
*Elɔdɪ kɔ bɔ yí bʊ ɔ kɔ hele asɔnɪn mma'n mmie-mɔ ahʊlʊwa.
2 Ɔ kɔ man bɛ kɔ fa dadɪɛ bɛ kɔ hun Zʊan anianman bian Zʊakɪ.
3 Kɛmɔ Elɔdɪ nɪan an, yí nyɔlɪɛ sɔ'n yɔ Zufʊ'n-mɔ ɛnyɪnmɪn'n, ɔ kɔ man bɛ kɔ
hyɪ Pɪɛlɪ. Zufʊ'n-mɔ fɛtɪ'n mɔ bɛ 'di a, bɛ nni man kpaʊn'n mɔ fali ayile wɔ nun'n
tɛmʊn sɔ'n yê bɛ hyɪlɪ yí ɔ.
4 Mɔ bɛ hyɪlɪ Pɪɛlɪ yuelɪ'n, Elɔdɪ kɔ man bɛ kɔ tʊ yí fiadɪ. Ɔ kɔ fa yí kɔ wula
nzalafʊ fatule nnan asa nun. Fatule kʊn biala, nzalafʊ nnan yê bɛ wɔ nun ɔ.
Anɪn Elɔdɪ lɛ nwʊnndɛ kɛ bɛ di Pakɪ fɛtɪ'n yue a, yê ɔ 'fa Pɪɛlɪ fite bagua nɪn
anyunnun ɔ bua yí ndɛɛ ɔ.

Nyanmɪan 'ba le Pɪɛlɪ fi belemgbin Elɔdɪ asa nun

5 Anɪn Pɪɛlɪ la fiadɪ sua nɪn anun, nan asɔnɪn mma'n-mɔ kɔ sɛlɛ Pɪɛlɪ ati nzɛlɛ
m'ɔ sʊ ɛbʊɛ.
6 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, alíɛ cɪn an, anɪn Elɔdɪ lɛ bua Pɪɛlɪ ndɛɛ. Bɛ kɔ fa ngɔnzɔngɔnzɔ
nnyuan bɛ kɔ cɪcɪ Pɪɛlɪ, ɔ la nzalafʊ nnyuan afian ɔ lɛ dafɪ. Nzalafʊɛ'n-mɔ mɔ bɛ
sisa fiadɪ sua'n jijin anʊan nɪn anyunnun ɛbɛlɛ.
7 Ɛbɛlɛ ala, yê Mɪn bɔfʊɛ'n kʊn kɔ fite. Lɪka mɔ Pɪɛlɪ la'n kɔ ta yuein kɛ
kanlannɪɛ. Nyanmɪansʊ bɔfʊɛ'n kɔ kpusu kpusu Pɪɛlɪ ɔ kɔ tinnge yí. Yí nwan:
"Pɪɛlɪ, kan wó nwʊn jasʊ!" Yí sa ngɔnzɔngɔnzɔ'n-mɔ kɔ foti kɔ gua.
8 Bɔfʊɛ'n nwan: "Fa wó bɛlɛtɪ'n cɪ wó nwʊn sʊ nán wowula wó mgbabʊa'n."
Pɪɛlɪ kɔ jasʊ ɔ kɔ fa yí bɛlɛtɪ'n kɔ hyɪ yí nwʊn sʊ ɔ kɔ wowula yí mgbabʊa'n.
Bɔfʊɛ'n nwan: "Wula wó taladɪɛ kpili'n nán si mín sʊ."
9 Pɪɛlɪ si bɔfʊɛ'n sʊ ɔ fi fiadɪ sua nɪn anun ɔ kɔ fite. Yí ajʊnlɪn nun an, anɪn ɛlalɪɛ
yê ɔ lɛ cɪn ɔ. Afɪ ɔ nwunlin man nun kɛ bɔfʊɛ'n yê ɔ lɛ di junman sɔ'n sakpa ɔ.

10 Ɔ nʊn bɔfʊɛ'n, bɛ kɔ san alimʊa nzalafʊ fatule nɪn anwʊn, bɛ kɔ san m'ɔ
tian yí nnyuan'n kʊsʊ anwʊn. Bɛ kɔ tʊ bulalɛ anʊan'n mɔ bɛ tʊ yí a, anɪn bɛ lɛ
wʊlʊ kulo nɪn anun'n. Anʊan sɔ nɪn angʊnmɪn kɔ tike bɛ́ nyunnun ɛbɛlɛ. Bɛ kɔ
fite. Bɛ kɔ sɪn gota kʊn asʊ, bɔfʊɛ'n kɔ yaci Pɪɛlɪ ɛbɛlɛ ɔ kɔ nwannyan.
11 Afɪ m'ɔ yɔlɪ sɔ'n, bɛlɛ mɔ Pɪɛlɪ a nwun nun ɔ. Yí nwan: "Sɪan dɪɛ, m'an nwun
yí yuein. Yɛ́ Mɪn a sʊan yí bɔfʊɛ'n kɛ ɔ bála a le mín fi Elɔdɪ asa nun ɔ nʊn ɛtɛ'n
kʊalaa mɔ Zufʊ'n-mɔ susu mín'n."
12 M'ɔ jʊnlɪnlɪn dede m'ɔ tɪlɪ ɛjɔlɛ nɪn abʊ'n, ɔ kɔ bɔ yí ti Zʊan mɔ bɛ fɛlɛ yí
Maakɪ nɪn anin Mali awulo ɛlɔ. Ɔ 'kɔ a ju a, menian dɔʊn kpa a yia ɛbɛlɛ bɛ lɛ
yɔ asɔnɪn.
13 Pɪɛlɪ kɔ bɔ anʊan'n. Afanɪan balasua kʊn, bɛ fɛlɛ yí Lodɪ, ɔ kɔ hɔ anʊan nɪn
etike.
14 Mɔ Lodɪ tɪlɪ Pɪɛlɪ anɪn'n, ɔ kɔ li yí nwʊn fɛ nan kʊsʊ ɔ ngɔ tike man anʊan'n.
Ɔ kɔ nwanndi kɔ hɔ kɔ bɔ amannɪɛ awulo kunnun ɛlɔ kɛ Pɪɛlɪ y'ɔ lɛ bɔ anʊan
nɪn ɔ.
15 M'ɔ bɔlɪ amannɪɛ sɔ'n, bɛ́ nwan: "Se kɛ ɛ lɛ sɛ!"
Anɪn Lodɪ lɛ kan fua sʊ kɛ: "Sakpa, Pɪɛlɪ y'ɔ lɛ bɔ anʊan nɪn ɔ."
Bɛ́ nwan: "Sɛ kɛ yí bɔfʊɛ'n yê ɔ'a yɪ yí nwun ɔ'a hele yí ɔ."
16 Mɔ bɛ 'kɪkan ɛhɪ'n, anɪn Pɪɛlɪ tɛ jin anʊan nɪn anzin ɔ tɛ bɔ. Bɛ 'tike anʊan
nɪn an, Pɪɛlɪ jin. Ɛjɔlɛ'n kɔ sin bɛ́ nwʊn.
17 Pɪɛlɪ kɔ bʊbʊ bɛ́ kɛ bɛ múan bɛ́ nʊan. Kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ mɔ yê Mɪn yɪlɪ yí fi
fiadɪ sua nɪn anun'n, ɔ kɔ sʊsɔ sʊ ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́. Ɛsɛ yí nwan: "Ɛmɔ hán
ɛjɔlɛ sɔ'n bɛ hele Zʊakɪ nʊn anianman'n-mɔ." M'ɔ hanlɪn sɔ'n, ɔ fitelɪ ɔ bɔlɪ yí ti
lɪka fʊfɔlɛ.
18 Ɔ wɔ ɛbɛlɛ dede alíɛ kɔ hɪn. Nzalafʊ'n-mɔ kpʊnndɛ Pɪɛlɪ a, bɛ nwun Pɪɛlɪ
nin. Bɛ́ nyɪn kɔ bʊlʊ.
19 Elɔdɪ kɔ man bɛ kɔ hɔ yí ɛkpʊnndɛ. Bɛ kɔ kpʊnndɛ yí dede ɔ tɪ man mɔ bɛ
lɛ nwun yí ɔ. Ɛhɪ a, Elɔdɪ kɔ man bɛ kɔ bisa bisa nzalafʊ sɔ'n-mɔ kosuan. Yí
bɛ-yue-asɪɛ, Elɔdɪ manlɪn atɪn kɛ bɛ hún bɛ́.

Kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ mɔ belemgbin Elɔdɪ wuli'n

Ɛhɪ anzin, Elɔdɪ fi Zude mân nun ɔ kɔ hɔ kɔ tanlan Sezale kaan.
20 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anɪn Elɔdɪ a fɛ Tii nʊn Sidʊn amma'n-mɔ anwʊn ɛya kpa.
Ɛhɪka ati, bɛ kɔ nwun Elɔdɪ menian'n-mɔ mɔ bɛ di yí sua nɪn anun junman
nɪn asʊ kpain nɪn anwʊn bɛ nʊn yí kɔ tila amanngʊan. Bian sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí
Balasɪtusi. Bɛ́ nʊan kɔ sɛ bɛ́ nwʊn, bɛ kɔ a kɔ tʊ Elɔdɪ. Bɛ kɔ sɪn Balasɪtusi asʊ bɛ
kɔ fa bɛ kɔ tʊ Elɔdɪ anyunnun kɛ bɛ kulo kɛ bɛ sesie bɛ́ afian. Ɔ sanlɪn kɛ, Elɔdɪ
mân'n y'ɔ man bɛ didi ɔ.
21 Bɛ kɔ hele bɛ́ nwʊn cɪan. Mɔ cɪan sɔ'n juli'n, Elɔdɪ kɔ wula yí belemgbin
taladɪɛ'n ɔ kɔ tanlan yí bia nɪn asʊ. Ɔ kɔ han ɛjɔlɛ dede yí nʊan kɔ tɔ.
22 Menian'n-mɔ kɔ bɔ bɛ́ sa nun. Bɛ́ nwan: "Nyanmɪan yê ɔ'a jʊjɔ ɔ, nán nan
kulo sʊanlan ɔ!"
23 Tɛmʊn sɔ'n, yɛ́ Mɪn bɔfʊɛ'n kʊn kɔ yɪ ewue kɔ tʊ Elɔdɪ anwʊn. Ɔ sanlɪn kɛ,
Elɔdɪ a man b'a sʊ yí kɛ bɛ sʊ Nyanmɪan'n. Ngakʊba kɔ li Elɔdɪ bɛ kɔ hun yí.
24 Ɛhɪ nʊn ɛhɪ a, anɪn Nyanmɪan Anʊan Ɛjɔlɛ'n lɛ tɛlɛ, menian dɔʊn lɛ fa bɛ́
nwʊn bɛ man yɛ́ Mɪn.
25 Baanabasɪ nʊn Sɔlʊ dɪɛ, mɔ bɛ nʊn anwan'n walɪ Zoluzalɛmʊn yuelɪ'n, bɛ
kɔ sa bɛ kɔ hɔ Antiɔsʊ. Mɔ bɛ 'kɔ'n, bɛ nʊn Zʊan mɔ bɛ fɛlɛ yí Maakɪ'n yê ɔ hɔlɪ ɔ.

13

Nyanmɪan Wawɛ'n 'ba sʊan Baanabasɪ nʊn Sɔlʊ

1 Ɛhı, anın mgbɔmanfʋɛ nʋn ngehelefʋɛ wɔ Antiɔsʋ asɔnın nın anun. Ɛ 'nwun
bɛ́: Baanabası, Simeʋn mɔ bɛ fɛlɛ yí Bíle, Lusiyusi m'ɔ fi Silɛnın'n, Manahɛnın
mɔ bɛ talı yí nʋn belemgbin Elɔdı lıka kʋn'n yê Sɔlʋ.
2 Ɛlɛhʋn kʋn, anın bɛ lɛ cı ɛhɔɛ bɛ yɔ asɔnın. Ɛhı a, Wawɛ Nwannzan-
nwannzan'n kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: "Ɛmɔ síe Baanabası nʋn Sɔlʋ ahanmıan
maan bɛ lí junman'n mɔ yí ti yê m'an fɛlɛ bɛ́'n."
3 Mɔ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n hanlın sɔ, mɔ bɛ hyılı ɛhɔɛ bɛ yɔlı asɔnın,
mɔ bɛ 'ba yue'n, bɛ kɔ fa bɛ́ sa bɛ kɔ fua Baanabası nʋn Sɔlʋ anwʋn, bɛ kɔ sɛlɛ
Nyanmıan bɛ kɔ man bɛ́ bɛ kɔ yaci bɛ́ maan bɛ kɔ hɔ.

Baanabası nʋn Sɔlʋ 'ba hɔ Sipʋlʋ mân nun

4 Ɛhı, Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kɔ sʋan Baanabası nʋn Sɔlʋ. Bɛ kɔ ju
Selesi kulo nın asʋ. Bɛ kɔ fa meli ɛbɛlɛ bɛ kɔ hɔ Sipʋlʋ mân'n m'ɔ wɔ asue afian
nın anun.
5 Mɛlɛ mɔ bɛ juli kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Salaminnin nın asʋ'n, bɛ kɔ han
Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n Zufʋ'n-mɔ asɔnın sua'n-mɔ anun. Mɔ Baanabası nʋn
Sɔlʋ bɛ 'kɔ'n, bɛ nʋn Zʋan mɔ bɛ fɛlɛ yí Maakı'n y'ɔ hɔlı ɔ. Ɔ tı bɛ́ bʋkafʋɛ.
6 Ɛsɛ bɛ fi Salaminnin ɛbɛlɛ, bɛ kɔ kpɛ asue afian kpɔlɛ sɔ'n dede bɛ kɔ ju
kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Pafɔsʋ nın asʋ. Bɛ tʋlı Zufʋ bian kʋn ɛbɛlɛ. Bian sɔ'n, bɛ
fɛlɛ yí Bâ-Zozi. Ɔ yı jiliwa ɛsɛ ɔ bu yí nwʋn kɛ ɔ tı Nyanmıan kpɔmanfʋɛ.
7 Anın Bâ-Zozi sɔ'n wɔ bian m'ɔ sie Sipʋlʋ mân nın anwʋn ɛbɛlɛ. Bɛ fɛlɛ bian
sɔ'n Sɛɛzusu Polusu. Ɔ tı ngɛlɛfʋɛ. Ɔ kɔ man bɛ kɔ fɛlɛ Baanabası nʋn Sɔlʋ, ɔ
sanlın kɛ ɔ kulo kɛ ɔ tie Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n.
8 Mɔ Sɛɛzusu Polusu man bɛ fɛlɛlı bɛ́'n, Bâ-Zozi mɔ gɛlɛkı anıɛ nın anun bɛ fɛlɛ
yí Eliması mɔ yí bʋ y'ɔ le kɛ sʋanlan m'ɔ yı jiliwa, ɔ kɔ totua Baanabası nʋn Sɔlʋ
atın, ɛsɛ ɔ kɔ han kɔ hele kpain'n kɛ n'ɔ de Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n di.
9 Ɛhı a, Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kɔ jinlan Sɔlʋ mɔ ɛsɛ bɛ fɛlɛ yí Pɔlʋ nın
anzin. Ɔ kɔ tu yí nyın kɔ gua Eliması anwʋn. yí nwan:
10 "Apoo ati anun ɛtɛ sʋanlan, Abɔnsanmʋn awa, m'ɔ kpɔ like kʋalaa m'ɔ tı
kpa, cıan benin yê Nyanmıan ninnge m'ɔ kɔ sesie'n ɛ 'yaci yí ɛsɛcı ɔ.
11 Kıkaala dıɛ, nwun yí kɛ yɛ́ Mın 'ba fin wɔ́ like. Wɔ́ nyın'n 'ba sin mɛlɛ kaan
sʋa, ɛ ngɔ nwun man sɛnzɛ'n kʋ́n."
Ɛbɛlɛ ala, Eliması anyın'n kɔ sin ɔ kɔ ha awosin nun. Anın ɔ lɛ tʋtʋ yí sa ɔ
kpʋnndɛ sʋanlan ɔ sɔ yí sa maan ɔ di yí taataa.
12 Mɔ kʋnmanna'n nwunlin yí sɔ'n, ɛjɔlɛ'n sinlin yí nwʋn. Ɔ kɔ le yɛ́ Mın
Anʋan Ɛjɔlɛ'n kɔ li.

Pizidi Antiɔsʋ kulo nın asʋ

13 Ɛhı anzin, Pɔlʋ nʋn yí manngʋn'n-mɔ bɛ kɔ fʋ meli nun Pafɔsʋ ɛbɛlɛ. Bɛ kɔ
bɔ bɛ́ ti Panfili mân nın anun. Bɛ kɔ hɔ kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Pɛlızʋ nın asʋ. Zʋan
Maakı kɔ yaci bɛ́ ɛbɛlɛ ɔ kɔ sa yí nzin Zoluzalɛmʋn.
14 Pɔlʋ nʋn Baanabası bɛ kɔ fa atın'n bɛ́ nʋan y'ɔ le Antiɔsʋ m'ɔ wɔ Pizidi mân
nun'n. Ɛnwʋnmıan ele cıan'n, bɛ kɔ wʋlʋ Zufʋ'n-mɔ asɔnın sua nın anun bɛ kɔ
tɛtanlan ası.
15 Asɔnın ɛyɔlɛ nın anun, menian kɔ kınnga Moyizı mala kalata'n nʋn
mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ dıɛ'n. Mɔ bɛ kınngalı yuelı'n, asɔnın nın asʋ mgbain'n-mɔ
man bɛ hanlın bɛ helelı Pɔlʋ nʋn Baanabası kɛ: "Anianman mmelenzua-mɔ,
sɛ ɛmɔ le ɛjɔlɛ bɛ kan bɛ wowula bɛ́ mɔ b'a yia ɛwa nın anwʋnsɛlɛ a, atın wɔ
nun."
16 Mɔ mgbain'n-mɔ hanlın sɔ'n, Pɔlʋ kɔ jasʋ, ɔ kɔ tʋ yí sa ɔ kɔ bʋbʋ bɛ́, yí nwan:
"Izalayɛ amma ɔ nʋn ɛmɔ mɔ ɛmɔ anyın sɔ Nyanmıan bɛ sʋ yí'n, ɛmɔ tíe.
17 Izalayɛ amma'n-mɔ Nyanmıan nın a fɛlɛ yɛ́ nan-mɔ. Ɔ a man b'a li ata bɛ́
nwʋn a sʋn mɛlɛ mɔ anın bɛ tı nyɔfʋɛ Ezipiti mân nın anun ɛlɔ'n. Ɛhı anzin,
tunmin sʋ, Nyanmıan a yı bɛ́ fi Ezipiti mân nın anun.

18 Mɛlɛ mɔ anɪn bɛ nanndɪ ɛwâ nɪn anun'n, Nyanmɪan gualɪ bɛ́ nʊan alɪɛ kɔ
yɔ afʊɛ abulanan.
19 Nyanmɪan kɔ bɔ mân nsʊ abʊsʊ Kanaân mân nɪn anun ɔ kɔ fa bɛ́ lɪka'n kɔ
man yɛ́ nan-mɔ kɛ bɛ́ ajâ like.
20 Afʊɛ kɔ yɔ ɛya nnan abulanun kɔ sɪn.
"Ɛhɪ anzin, bɛ́ mɔ bɛ di ɛjɔlɛ'n buli mân'n dede ɔ juli kpɔmanfʊɛ Samiɛ mɛlɛ
sʊ.
21 Samiɛ mɛlɛ sʊ, bɛ́ nwan bɛ kulo kɛ bɛ nyan belemgbin maan ɔ sie
bɛ́. Nyanmɪan kɔ sie Kisi awa Sayuli m'ɔ fi Bɪnnzʊamɪn afilie nɪn anun'n
belemgbin kɔ man bɛ́. Sayuli lili belemgbin afʊɛ abulanan.
22 Mɔ Nyanmɪan tuli yí'n y'ɔ sielɪ Davidi belemgbin ɔ. Nyanmɪan lili Davidi
anwʊn adanzɪɛ kɛ: *M'an nwun yí kɛ Jese awa Davidi tɪ mín ahʊnlɪn nun sʊanlan.
Like kʊalaa mɔ mɪn kulo'n yê ɔ 'yɔ ɔ.*
23 "Davidi abʊsʊ sʊanlan kʊn y'ɔ le Zozi. Nyanmɪan a sie Zozi kɛ Izalayɛ mân
nɪn ati Ngʊandefʊɛ. Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan bɔlɪ anɔhʊba sɔ'n.
24 Asannan nán Zozi a a'n, Zʊan hanlɪn helelɪ Izalayɛ mân bɔndɪn'n kɛ bɛ káci
bɛ́ abalabɔ'n bɛ fá bɛ́ nwʊn bɛ mán Nyanmɪan maan ɔ sɔ́nɪn bɛ́.
25 Mɔ Zʊan 'kɔ yí ayuelɪɛ'n, ɔ kɔ bisa menian'n-mɔ kɛ: 'Ɛmɔ nwan: nwan
sʊanlan dɪɛ y'ɔ le mín? Sʊanlan'n mɔ ɛmɔ lɛ nwʊnndɛ yí'n, nán yí y'ɔ le mín!
Nan ɛmɔ tíe, sʊanlan kʊn fi mín nzin ɔ lɛ ba, mɪn nzɛ nvata man kɛ mɪn nyannjɪ
yí ja mgbabʊa nyanman'n.'
26 "Anianman mmelenzua, ɛmɔ mɔ bɛ tɪ Abalahamʊn abʊsʊ menian, ɔ nʊn
ɛmɔ mɔ ɛmɔ tɪ man Zufʊ kʊsʊ ɛmɔ anyɪn sɔ Nyanmɪan bɛ sʊ yí'n, yɛ́ dunman
nun ati yê bɛ́ ti ele ngalɪɛ ɛhɪ a a ɔ.
27 Afɪ, Zoluzalɛmʊn amma'n-mɔ nʊn bɛ́ mgbain'n-mɔ, b'a mmu man Zozi
sʊanlan. Ɛsɛ ɛjɔlɛ mɔ mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ hɛlɛlɪ mɔ ɛnwʊnmɪan ele biala bɛ
kɪnnga'n, b'a ndɪ man yí bʊ. Nan bɛ́ dɪɛ, b'a man b'a hun Zozi. B'a man ɛjɔlɛ'n
mɔ mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ hanlɪn nɪn a kpɪn sʊ.
28 Bɛ si Pilatɪ sʊ kɛ ɔ mán bɛ hún yí. Kʊsʊ b'a ngʊala b'a ngele man kɛ like sʊa
ati yê yɛ́ nwan bɛ́ hún yí ɔ.
29 Mɔ Zozi anwʊn ɛjɔlɛ'n kʊalaa m'ɔ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun'n kpɪnlɪn sʊ'n, bɛ
kɔ yɪ yí fi kʊlʊwa nɪn asʊ bɛ kɔ hɔ kɔ sie yí.
30 Nan Nyanmɪan man ɔ fi ewue nun ɔ'a tinnge.
31 Mɔ Zozi fi ewue nun tinngelɪ'n, ɔ yɪlɪ yí nwʊn cɪan kɔ yɔ nyɛ nyɛ ɔ helelɪ bɛ́
mɔ bɛ nʊn yí nanndɪlɪ'n, ɔ bɔ yí bʊ Galile mân nɪn anun ɔ kɔ ju Zoluzalɛmʊn.
Menian sɔ'n-mɔ, bɛ́ yê sian dɪɛ, bɛ lɛ di adanzɪɛ bɛ kan yí ɛjɔlɛ'n bɛ kele Izalayɛ
mân nɪn ɔ.
32 "Yɛ́ muonun yɛ lɛ bɔ Ɛjɔlɛkpa sɔ'n yɛ kele ɛmɔ. Ɔ tɪ like mɔ Nyanmɪan falɪ
bɔlɪ yɛ́ nan-mɔ anɔhʊba ɔ.
33 Nyanmɪan a man anɔhʊba sɔ nɪn a kpɪn sʊ a man yɛ́ mɔ yɛ tɪ yɛ́ nan-mɔ
abʊsʊ menian'n. Ɔ sanlɪn kɛ, ɔ'a man Zozi fi ewue nun a tinnge kɛ bɛ kpɪnlɪn
bɛ hɛlɛlɪ yí wɔ Izalayɛ ejue ɛtʊɛ kalata nɪn ati nnyuan nɪn anun'n kɛ:
Ɛ tɪ mín Wa,
ɛnɛ m'ɔ kɔ'n, n dɪ wɔ́ Sɪ.
34 "Nyanmɪan hanlɪn kɛ ɔ 'man ɔ fi ewue nun tinnge, ɔ 'man ɔ nwu man kʊ́n.
Ɛ 'nwun kɛ ɔ kpɪnlɪn hanlɪn yí'n:
Anwʊntɪɛ nyila mgbakpa'n
*mɔ n valɪ m mɔlɪ *Davidi anɔhʊba'n*
yê mɪn 'fa mɪn man ɛmɔ ɔ.
35 Ɛhɪka ati, lɪka kʊn biekun yí nwan:
Ɛ ngɔ man man atɪn
maan wɔ́ anwʊntɪɛ sʊanlan'n

ngɔ kpɔlɔ man sɛka nɪn anun.

36 “Mɛlɛ mɔ anɪn belemgbin Davidi tɛ tɪ asɪ'n, like mɔ Nyanmɪan bisalɪ yí kɛ
ɔ yɔ́'n, ɔ yɔlɪ. Davidi a wu, b'a sie yí lɪka mɔ bɛ sielɪ yí nan-mɔ'n, ɔ'a kpɔlɔ.
37 Nan sʊanlan'n mɔ Nyanmɪan a man ɔ fi ewue nun ɔ a tinnge'n, ɔ'a mgbɔlɔ
man.
38 “Anianman mmelenzua-mɔ, ɛmɔ nwún yí kɛ Zozi dunman nun yê ɛmɔ
kʊala kɛ bɛ nyan ɛtɛ face ɔ.
39 Sʊanlan biala m'ɔ de yí di'n, ɔ nyan yí ti fi yí nyɔlɪɛ ɛtɛ'n-mɔ kʊalaa mɔ
Moyizɪ mala nɪn a ngʊala a nne man ɛmɔ'n fi nun fite.
40 Ɛmɔ nían bɛ́ nwʊn kpa, nán ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmɪan mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ
hanlɪn nɪn a nga man ɛmɔ anwʊn. Afɪ, bɛ́ nwan:

41 *Atubɛnwʊn mma,*
ɛmɔ nían maan ɔ sín bɛ́ nwʊn,
ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ dɪɛ a yue.
Ɛmɔ mɛlɛ sʊ, mɪn 'ba yɔ like kʊn.
Sɛ sʊanlan kan like sɔ nɪn anwʊn ɛjɔlɛ kele ɛmɔ a,
ɛmɔ ngɔ le ngɔ li man.”

42 Mɔ Pɔlʊ anʊan tɔlɪ mɔ bɛ fi asɔnɪn bɛ fitelɪ'n, bɛ kɔ han bɛ kɔ hele Pɔlʊ
nʊn Baanabasɪ kɛ bɛ sá bɛ bála ɛnwʊnmɪan ele cɪan fʊfɔlɛ nán bɛ hán ɛjɔlɛ sɔ'n
biekun.
43 Mɔ bɛ sanndɪlɪ'n, Zufʊ'n-mɔ dɔʊn nʊn bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʊ nan kʊsʊ bɛ kɔ
Zufʊ'n-mɔ asɔnɪn'n bie'n, bɛ kɔ fa bɛ́ nwʊn bɛ kɔ bɔ Pɔlʊ nʊn Baanabasɪ bɛ́ nʊn
bɛ kɔ jʊjɔ. Pɔlʊ nʊn Baanabasɪ bɛ kɔ bʊtʊ bɛ́ kɛ Zozi anwʊn Ɛjɔlɛkpa'n mɔ b'a
tɪ'n, bɛ tíla nun kpa.
44 Mɔ ɛnwʊnmɪan ele cɪan'n mɔ bɛ helelɪ'n juli'n, yɛ́ Mɪn Anʊan Ɛjɔlɛ nɪn etie
ati, kulo bɔndɪn'n kɔ yia.
45 Mɔ Zufʊ'n-mɔ nwunlin yí sɔ'n, bɛ kɔ fa Pɔlʊ nʊn Baanabasɪ anwʊn ɛkpɔ.
Ɛjɔlɛ'n mɔ Pɔlʊ lɛ kan'n, anɪn bɛ lɛ bɔ bɛ yɪ bɛ kpɛ yí nzʊba.
46 Pɔlʊ nʊn Baanabasɪ kɔ nyan anwʊnsɛlɛ bɛ kɔ han bɛ kɔ hele bɛ́ kɛ: “Ɛmɔ
Zufʊ'n-mɔ, ɛmɔ yê ɔ di kɛ bɛ di mʊa bɛ kan Nyanmɪan Anʊan Ɛjɔlɛ'n bɛ kele ɛmɔ
ɔ. Nan kɛmɔ ɔ njian man ɛmɔ, mɔ ɛsɛ ɛmɔ nɪan an, ngʊan m'ɔ le man ayuelɪɛ'n
nzɛ nvata man ɛmɔ'n, yí ti, kɪkaala dɪɛ, yɛ lɛ kaci yɛ́ nyɪn bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʊ'n-
mɔ ɛlɔ.
47 Ɔ sanlɪn kɛ, ɛ 'nwun junman'n mɔ yɛ́ Mɪn a fa a wula yɛ́ sa nun'n, yí nwan:

M'an sie wɔ́ kɛ kanlannɪɛ
maan ɛ ta man bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʊ'n-mɔ
nán ɛ bɔ ngʊan ele nɪn anwʊn ɛjɔlɛ
ɛ kele asɪɛ nɪn asʊ menian'n-mɔ kʊalaatin.”

48 Mɔ bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʊ'n tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ kɔ li yí nwʊn fɛ, bɛ kɔ yɪ yɛ́ Mɪn
Anʊan Ɛjɔlɛ nɪn ayɛ. Bɛ́ kʊalaa mɔ Nyanmɪan a hɛlɛ bɛ́ dunman yí kalata nɪn
anun kɛ bɛ nyán ngʊan m'ɔ le man ayuelɪɛ'n, menian sɔ'n-mɔ kɔ fa bɛ́ nwʊn bɛ
kɔ man yɛ́ Mɪn.
49 Yɛ́ Mɪn Anʊan Ɛjɔlɛ'n kɔ tɛlɛ ɛbɛlɛ etin nɪn asʊ.
50 Ɛhɪ a, Zufʊ'n-mɔ kɔ wowula mmalasua mgbili mgbili'n-mɔ mɔ bɛ sʊ
Nyanmɪan'n nʊn kulo nɪn asʊ menian mgbili mgbili'n-mɔ abʊ. Bɛ kɔ hele Pɔlʊ
nʊn Baanabasɪ ahʊlʊwa bɛ kɔ fʊan bɛ́ fi bɛ́ mân nɪn anun.
51 Pɔlʊ nʊn Baanabasɪ bɛ kɔ wʊsʊ bɛ́ ja nɪn anun anyʊan'n bɛ kɔ gua bɛ́ kulo
nɪn asʊ ɛbɛlɛ bɛ kɔ hɔ Ikoninwɔmʊn kulo nɪn asʊ. (Yí bʊ kele kɛ Zufʊ'n-mɔ mɔ
bɛ ngulo man kɛ bɛ fa bɛ́ nwʊn bɛ man yɛ́ Mɪn'n, sɛ bɛ minlin an, nán Pɔlʊ nʊn
Baanabasɪ ɛjɔlɛ ɔ.)
52 Bɛ́ mɔ b'a fa bɛ́ nwʊn b'a man yɛ́ Mɪn Antɪɔsʊ ɛlɔ'n, bɛ́ dɪɛ, Wawɛ
Nwannzan-nwannzan'n wɔ bɛ́ nun, ɛsɛ bɛ le fɛ elie.

14

Ikoninwɔmʋn kulo nɪn asʋ

1 Mɔ Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ juli Ikoninwɔmʋn ɛlɔ'n, bɛ hɔlɪ Zufʋ'n-mɔ asɔnɪn
sua nɪn anun. Kɛ bɛ kpɪnlɪn bɛ bɔlɪ Ɛjɔlɛkpa'n, ɔ man Zufʋ nʋn bɛ́ mɔ bɛ tɪ man
Zufʋ'n, bɛ́ dɔʋn bɛ falɪ bɛ́ nwʋn bɛ manlɪn yɛ́ Mɪn.
2 Nan Zufʋ'n-mɔ mɔ bɛ ngulo man kɛ bɛ fa bɛ́ nwʋn bɛ man yɛ́ Mɪn'n, bɛ kɔ
wowula bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ nɪn abʋ maan bɛ kɔ fa anianman'n-mɔ anwʋn
ɛkpɔ.
3 Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ dɪɛ, bɛ tanlanlɪn Ikoninwɔmʋn ɛbɛlɛ ɔ hyɛlɪ kpa. Bɛ le
anwʋnsɛlɛ nʋn dedi yɛ́ Mɪn anun bɛ kan yí nʋan ɛjɔlɛ'n. Yɛ́ Mɪn man bɛ́ tunmin
maan bɛ yɪ atɛlɛ bɛ yɔ asinbɛnwʋn ninnge. Ɔ yɔ yí sɔ ɔ man bɛ nwun yí kɛ yí
anwunnvoe enwuan ɛjɔlɛ'n mɔ bɛ kan'n tɪ ananhɔlɛ.
4 Kulo nɪn asʋ ɛbɛlɛ menian'n-mɔ kɔ bu bɛ́ nwʋn nun. Mmie-mɔ jin Zufʋ'n-
mɔ anzin, mmie-mɔ kʋsʋ jin mmɔfʋɛ'n-mɔ anzin.
5 Ɛhɪ a, Zufʋ'n-mɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n nʋn bɛ́ mgbain'n-mɔ kɔ bɔbʋa
bɛ́ nwʋn, bɛ lɛ ba hele Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ ahʋlʋwa bɛ tʋtʋ bɛ́ ɛbʋɛ bɛ kun bɛ́.
6 Mɔ Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ nwunlin nun'n, bɛ kɔ yɪ bɛ́ bɔ́lɛ nɪn ɛbɛlɛ. Bɔ kɔ hɔ
Lisitili nʋn Dɛlɪbʋ nʋn kulo'n-mɔ mɔ bɛ mantan mantan bɛ́'n-mɔ asʋ. Lisitili
nʋn Dɛlɪbʋ tɪ Likawonin mân nun kulo.
7 Ɛbɛlɛ, bɛ kɔ bɔ Ɛjɔlɛkpa'n bɛ kɔ hele menian'n-mɔ.

Lisitili kulo nɪn asʋ

8 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anɪn bian kʋn wɔ Lisitili kulo nɪn asʋ ɛbɛlɛ. Bian sɔ'n tɪ
bubuluwafʋɛ sunmin yí mmatʋnman nun, ɔ nanndɪlɪ man lé.
9 Ɛlɛhʋn kʋn, anɪn ɔ lɛ tie ɛjɔlɛ'n mɔ Pɔlʋ lɛ kan kele menian'n-mɔ'n. Pɔlʋ
anyɪn kɔ ha yí nwʋn. Ɔ 'nɪan an, anɪn bian'n le dedi ɔ kʋala kɛ yí nwʋn sa.
10 Ɛhɪ a, Pɔlʋ kɔ tɪan kɔ han kɔ hele yí kɛ: "Jasʋ jinlan fɔ́ʋ́n!" Mɔ Pɔlʋ hanlɪn
sɔ'n, waka, bian'n kɔ jasʋ kɔ jinlan ɛsɛ ɔ kɔ nanndɪ.
11 Mɔ Menian'n-mɔ nwunlin mɔ Pɔlʋ yɔlɪ'n, bɛ kɔ bɔ bɛ kɔ sulo Likawonin
anɪɛ nɪn anun kɛ: "Mmʋsʋɪn'n-mɔ a kaci bɛ́ nwʋn kulo menian b'a a yɛ́ afian
ɛwa!"
12 Bɛ kɔ tʋn Baanabasɪ "Zesɪ" (m'ɔ tɪ bɛ́ bʋsʋɪn kpili'n) yɛ̂ bɛ kɔ tʋn Pɔlʋ kʋsʋ
"Ɛlɪmɛsɪ" (m'ɔ tɪ bɛ́ mmʋsʋɪn'n-mɔ kpɔmanfʋɛ'n). Ɔ sanlɪn kɛ Pɔlʋ yɛ̂ anɪn ɔ jʋjɔ
ɔ nʋn Baanabasɪ anʋan ɔ.
13 Mɔ ɛ 'wʋlʋ kulo nɪn anun'n, ɛbɛlɛ yɛ̂ b'a si bʋsʋɪn Zesɪ sua nɪn ɔ. Sʋanlan'n
m'ɔ tʋtɔ Zesɪ'n kɔ man bɛ kɔ fa nnalɛ. Bɛ kɔ sɪsan bɛ́ sʋ nyanman bɛ kɔ sisan nun
falawasɪ. Bɛ nʋn nnalɛ'n-mɔ kɔ a kulo nɪn anʋan nɪn anyunnun. Bian sɔ'n nʋn
kulo mma'n kulo kɛ bɛ fa nnalɛ sɔ'n-mɔ bɛ yɪ tɛɛ bɛ man Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ.
14 Mɔ Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ tɪlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ kɔ sɔ taladɪɛ'n mɔ bɛ wula'n bɛ kɔ
tɪtɪ nun. Bɛ le ɛnwanndie bɛ kɔ wʋlʋ menian'n-mɔ afian. Bɛ le ɛtɪan, bɛ́ nwan:
15 "Ebia-mɔ, nzukɛ ati yɛ̂ ɛmɔ yɔ sʋa ɔ? Yɛ tɪ kulo menian kɛ ɛmɔ ala. Yɛ hanlɪn
yɛ helelɪ ɛmɔ, mɛlɛ mɔ yɛ bɔlɪ Ɛjɔlɛkpa'n kɛ ɛmɔ yáci ninnge mgban mgban ɛhɪ-
mɔ bɛ gúa. Nán bɛ káci bɛ́ nyɪn Tɪasɪfʋɛ Nyanmɪan nɪn anwʋn ɛlɔ. Ɔ sanlɪn kɛ yí
y'ɔ bɔlɪ anwunno nʋn asɪ, asue jenvie'n nʋn nun ninnge'n kʋalaatin ɔ.
16 Daba, Nyanmɪan yacili mân nɪn anun menian'n-mɔ maan sʋanlan kʋn
biala sɪnlɪn atɪn m'ɔ kulo nɪn asʋ.
17 Nan kʋsʋ tɛmʋn biala ɔ yɔ ye maan bɛ nwun yí. Ɔ man esue'n tɔ maan
ɛmɔ ninnge'n-mɔ yɔ kpa. Ɔ gua ɛmɔ anʋan alɪɛ ɛsɛ ɔ wula fɛ elie kpili kpa ɛmɔ
ahʋnlɪn nɪn anun."
18 Ɛhɪ, ɛjɔlɛ'n muonun mɔ Pɔlʋ nʋn Baanabasɪ lɛ kan maan bɛ yacɪ tɛɛ ɛyɪɛ'n,
nán yí nwʋn bie yɛ̂ anɪn bɛ lɛ di ɔ.

19 Ɛhı, Zufʊ mmie-mɔ fi Antiɔsʊ m'ɔ wɔ Pizidi mân nun'n, ɔ nʊn Ikoninwɔmʊn
kulo nın asʊ, bɛ kɔ a. Bɛ kɔ kaci kulo mma nın ati. Bɛ kɔ tʊtʊ Pɔlʊ ɛbʊɛ kɛ bɛ 'kun
yí. Mɔ bɛ yɔlı yí sɔ'n, bɛ jʊnlın kɛ anın ɔ'a wu. Bɛ kɔ hyʊın yí bɛ kɔ tʊ kulo tiba.
20 Nan mɔ bɛ́ mɔ bɛ de Nyanmıan bɛ di'n yialı yí nwʊn'n, ɔ kɔ jasʊ, ɔ kɔ wʊlʊ
kulo nın anun. Bɛ lalı mɔ alíɛ hınlın'n, Pɔlʊ nʊn Baanabası kɔ hɔ kulo'n mɔ bɛ
fɛlɛ yí Dɛlıbʊ nın asʊ.

Pɔlʊ nʊn Baanabası 'ba sa bɛ́ nzin
bɛ kɔ Sili Antiɔsʊ

21 Ɛhı, mɔ Pɔlʊ nʊn Baanabası juli Dɛlıbʊ kulo nın asʊ'n, bɛ kɔ bɔ Ɛjɔlɛkpa'n
bɛ kɔ nyan menian dɔʊn kpa ɛbɛlɛ bɛ kɔ man yɛ́ Mın. Bɛ fi ɛbɛlɛ bɛ kɔ sa bɛ́ nzin
Lisitili, Ikoninwɔmʊn nʊn Antiɔsʊ m'ɔ wɔ Pizidi mân nun'n.
22 Bɛ kɔ wowula yɛ́ Mın menian'n-mɔ anwʊnsɛlɛ, bɛ kɔ bʊtʊ bɛ́ kɛ bɛ jínlan
kpunndiin wɔ bɛ́ dedi nın anun. Bɛ kan bɛ kele bɛ́ kɛ: "Ɔ di kɛ yɛ nwun yɛ́
nyunnun kpa kʊalaaka nán y'a wʊlʊ Nyanmıan Belemgbin Mân nın anun."
23 Kulo kʊn biala asɔnın nın anun, bɛ man bɛ sie mgbain. Bɛ cı ɛhɔɛ bɛ yɔ
asɔnın yue a, bɛ sɛlɛ Nyanmıan bɛ fa bɛ́ bɛ wula yɛ́ Mın mɔ b'a le yí b'a li nın
asa nun.
24 Ɛhı anzin, bɛ kɔ kpɛ nun Pizidi mân nın anun bɛ kɔ ju Panfili mân nın
anun.
25 Bɛ kɔ han Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ'n Pɛlızʊ kulo nın asʊ. Bɛ fi ɛbɛlɛ, bɛ kɔ hɔ
Atali kulo'n kʊsʊ asʊ.
26 Atali ɛbɛlɛ, bɛ kɔ fʊ meli'n m'ɔ lɛ kɔ Antiɔsʊ nın anun. Ɔ sanlın kɛ Antiɔsʊ
ɛbɛlɛ yê bɛ falı bɛ́ bɛ wulalı Nyanmıan asa nun mɔ bɛ hɔlı yí junman nın elie ɔ.
27 Mɔ bɛ juli Antiɔsʊ ɛbɛlɛ'n, bɛ kɔ yia asɔnın mma'n-mɔ. Yí kʊalaa mɔ
Nyanmıan nanndılı bɛ́ sʊ ɔ yɔlı, ɔ nʊn kɛ ɔ kpınlın yɔlı mɔ bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʊ'n
lelı Nyanmıan lili'n, bɛ kɔ bɔ nun amannıɛ bɛ kɔ hele bɛ́.
28 Mɔ bɛ nwunlin bɛ́ nwʊn yuelı'n, Pɔlʊ nʊn Baanabası halı anianman'n-mɔ
anwʊn ɛbɛlɛ, bɛ hyɛlı Antiɔsʊ.

15

Zoluzalɛmʊn ɛlɔ anyia'n

1 Ɛhı, menian fi Zude mân nun bɛ kɔ a Antiɔsʊ. Bɛ juli ɛbɛlɛ mɔ bɛ 'kekele
anianman'n-mɔ ninnge'n, bɛ́ nwan: "Sɛ b'a mgbɛ man ɛmɔ mmian nun kɛ
*Moyizı mala'n kpın kele nın an, ɛmɔ ngʊala bɛ nnyan man ngʊan."
2 Mɔ Pɔlʊ nʊn Baanabası tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ nʊn menian sɔ'n-mɔ kɔ su yí bʊsʊ
akpʊlʊwa kpa. Ɛhı a, ɔ kɔ yɔ mɔ Pɔlʊ nʊn Baanabası nʊn anianman'n mmie-
mɔ, bɛ hɔ́ Zoluzalɛmʊn bɛ hɔ́ tʊ́ mmɔfʊɛ'n-mɔ nʊn mgbain'n-mɔ wɔ ɛjɔlɛ sɔ nın
anwʊn.
3 Mɔ bɛ 'kɔ'n, asɔnın mma'n-mɔ kɔ gua bɛ́ atın. Bɛ kɔ kpɛ nun Feninsi nʊn
Samali mân nın anun. Lıka mɔ bɛ kɔ ju'n, kɛ ɔ kpınlın yɔlı mɔ bɛ́ mɔ bɛ
tı man Zufʊ'n falı bɛ́ nwʊn bɛ manlın Nyanmıan'n, bɛ kan yí nwʊn ɛjɔlɛ a,
anianman'n-mɔ di yí nwʊn fɛ kpili kpa.
4 Mɔ Pɔlʊ nʊn Baanabası nʊn ɛhınlın-mɔ juli Zoluzalɛmʊn'n, asɔnın mma'n-
mɔ nʊn mmɔfʊɛ'n-mɔ nʊn mgbain'n-mɔ kɔ le bɛ́ atın. Junman mɔ Nyanmıan
nanndılı bɛ́ sʊ ɔ lili'n, Pɔlʊ nʊn Baanabası kɔ han yí kʊalaa bɛ kɔ hele bɛ́.
5 M'ɔ yɔlı sɔ'n, Falisifʊɛ mmie-mɔ mɔ bɛ falı bɛ́ nwʊn bɛ manlın yɛ́ Mın'n kɔ
jasʊ, bɛ́ nwan: "Ɔ di kɛ bɛ kpɛ bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʊ'n mmian nun, ɛsɛ ɔ di kɛ bɛ
man bɛ di Moyizı mala nın asʊ."
6 Ɛjɔlɛ sɔ nın anwʊn, mmɔfʊɛ'n-mɔ nʊn mgbain'n-mɔ kɔ hɔ anyia.
7 Bɛ basalı yí dede a, Pıelı kɔ jasʊ, yí nwan: "Anianman-mɔ, ɛmɔ sı kɛ ɛmɔ
afian ɛwa, Nyanmıan yılı mín a hyɛ kɛ m mɔ́ Ɛjɔlɛkpa'n n géle bɛ́ mɔ bɛ tı man
Zufʊ'n maan bɛ lé yí bɛ lí.

8 Nyanmıan m'ɔ sı menian'n-mɔ ahʋnlın nın anun ɛjɔlɛ'n, ɔ'a fa yí Wawɛ
Nwannzan-nwannzan ɔ'a man bɛ́ kɛ ɔ'a fa ɔ'a man yɛ́'n. Nyanmıan a yɔ sɔ
ɔ'a hele kɛ ɔ'a sɔ bɛ́ nun.
9 Yɛ́ o, bɛ́ o, Nyanmıan a mgba man nun. Ɔ sanlın kɛ b'a le Nyanmıan b'a li,
ɔ'a tı bɛ́ ahʋnlın nın anwʋn.
10 Ɔ yɔ sɛ mɔ afı sian dıɛ, ɛmɔ kulo kɛ bɛ sɔ Nyanmıan bɛ nıan'n? Bɔ́lɛ mɔ yɛ́
nan-mɔ nʋn yɛ́ y'a ngʋala man yí sʋa'n, bɛ́ kɔmın sʋ yɛ̂ ɔ yúe ɔ?
11 Nan yɛ̂ dıɛ, yɛ de yɛ di kɛ yɛ́ ti enyan'n mɔ y'a nyan yí kɛ bɛ́ kʋsʋ b'a nyan
yí'n, yɛ́ Mın Zozi anwunnvoe'n dunman nun ɔ."
12 Mɔ Pıɛlı hanlın sɔ'n, bɛ́ kʋalaa bɛ kɔ gua didiin, bɛ kɔ tie Pɔlʋ nʋn
Baanabası. Atɛlɛ nʋn asinbɛnwʋn ninnge mɔ Nyanmıan nanndılı bɛ́ sʋ ɔ yɔlı
wɔ bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʋ nın afian'n, Pɔlʋ nʋn Baanabası kɔ han yí ɛjɔlɛ bɛ kɔ
hele bɛ́.
13 Mɔ Pɔlʋ nʋn Baanabası anʋan tɔlı'n, Zʋakı kɔ jasʋ, yí nwan: "Anianman
mmelenzua-mɔ, ɛmɔ tíe mín!
14 Kɛ ɔ kpınlın yɔlı mɔ abʋbɔ nın anun Nyanmıan falı bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʋ
nın anun mmie-mɔ ɔ'a kaci yí menian mɔ yí dunman la bɛ́ sʋ'n, Simʋn a han
yí nwʋn ɛjɔlɛ.
15 Ɛjɔlɛ'n mɔ ɔ'a han'n, ɔ nʋn mɔ Nyanmıan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ hanlın'n tı
kʋn. Ɔ sanlın kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n le kele kɛ yɛ́ Mın nwan:
16 *Ɛhı anzin, mın 'ba sa mın ba.*
Davidi sua'n mɔ ɔ'a bubu ɔ a gua'n,
mın 'sa mın si yí bʋsʋ nın anun
ɛsɛ mın 'tınngɛ yí.
17 *Mɛlɛ sɔ'n, menian bʋ nga'n kʋalaatin,*
bɛ 'ba kpʋnndɛ yɛ́ Mın anzin atın.
Yuo, bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ tı man Zufʋ
mɔ m'an fɛlɛ bɛ́ kɛ bɛ káci mín menian'n,
bɛ 'ba yɔ yí sɔ.
18 *Yɛ́ Mın m'ɔ yılı ninnge sɔ'n-mɔ*
helelı daba daba'n,
ɛjɔlɛ m'ɔ lɛ kan nın anın.
19 "Ɛhıka ati, mın de mın tʋ nun kɛ ɔ tı man kpa kɛ bɛ kele bɛ́ mɔ bɛ tı man
Zufʋ mɔ b'a fa bɛ́ nwʋn b'a wula Nyanmıan asa nun'n yalɛ.
20 Nan kʋsʋ, yɛ hɛ́lɛ bɛ́ kalata yɛ hán yɛ hɛ́le bɛ́ kɛ nán bɛ di amʋan sʋ naan,
nán bɛ di naan bʋka yí moja'n, nán bɛ di cunmun, ɛsɛ nán bɛ yɔ satılıfʋɛ nyɔlıɛ.
21 Afı, ɔ fi tıtı, kulo kʋn biala asʋ, menian kan Moyizı mala nın anun ɛjɔlɛ. Bɛ
kınnga yí *ɛnwʋnmıan ele cıan daa Zufʋ-mɔ asɔnın sua'n-mɔ anun."

Kalata'n mɔ bɛ hɛlɛlı nwanlın asɔnın mma'n-mɔ mɔ bɛ tı man Zufʋ'n

22 Mɔ Zʋakı anʋan tɔlı'n, mmɔfʋɛ'n-mɔ nʋn mgbain-mɔ nʋn asɔnın mma'n-
mɔ kʋalaa anʋan kɔ sɛ bɛ́ nwʋn. Bɛ kɔ yı anianman mmie-mɔ bɛ́ afian ɛbɛlɛ mɔ
bɛ nʋn Pɔlʋ nʋn Baanabası 'kɔ Antıɔsʋ ɔ. Bɛ́ mɔ bɛ yılı bɛ́'n-mɔ y'ɔ le Zudı mɔ bɛ
fɛlɛ yí Baasabası'n, ɔ nʋn Silası. Zudı nʋn Silası tı asɔnın nın anun menian mɔ
anianman'n-mɔ fɛlı bɛ́ kpa ɔ.
23 Kalata'n mɔ bɛ falı wulalı bɛ́ sa nun'n, ɛ 'nwun ɛjɔlɛ m'ɔ wɔ nun'n:
Anianman-mɔ,
Ɛmɔ mɔ bɛ tı man Zufʋ mɔ bɛ wɔ Antıɔsʋ kulo nın asʋ, Sili nʋn Silisi
mân nın anun'n, Zozi mmɔfʋɛ'n-mɔ nʋn asɔnın mgbain'n-mɔ mɔ bɛ tı ɛmɔ
anianman'n, bɛ́ nwan bɛ 'bisa ɛmɔ ahın.
24 Y'a tı yí kɛ menian fi yɛ́ afian ɛwa b'a hɔ a hehele ninnge b'a sɛcı ɛmɔ
ati anun, ɛsɛ b'a man ɛmɔ lʋa a bɔ bɛ́ nwʋn. Menian sɔ'n-mɔ, nán yɛ́ yɛ̂ yɛ
sʋanlın bɛ́ ɔ.

25 Ɛhıka ati, yɛ́ nʊan a sɛ yɛ́ nwʊn ɛwa, y'a yı menian kɛ bɛ hɔ́ tʊ́ ɛmɔ. Bɛ
nʊn yɛ́ nianman Pɔlʊ nʊn Baanabası mɔ bɛ́ nwʊn cian yɛ́'n yɛ̂ bɛ lɛ ba ɔ.
26 Yɛ́ Mın Zozi Kilisi dunman nun, ahan menian'n-mɔ 'kun Pɔlʊ nʊn
Baanabası.
27 Ɛjɔlɛ mɔ y'a hɛlɛ yí ɛwa'n, Zudı nʊn Silası muonun, bɛ 'ba han nun ɛjɔlɛ
bɛ kele ɛmɔ.
28 Ɔ sanlın kɛ yɛ nʊn Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n, yɛ ngulo man kɛ ɛmɔ
nwun ɛfɛ kʊ́n. Nan m'ɔ tı cınnjın'n yɛ̂ yɛ lɛ fa yɛ tʊ ɛmɔ anyunnun ɔ.
29 Ɛhıka ati, nán bɛ di amʊan sʊ naan, nán bɛ di naan bʊka yí moja'n, nán
bɛ di cunmun. Ɛsɛ nán bɛ yɔ satılıfʊɛ nyɔlıɛ. Sɛ ɛmɔ yaci nyɔlıɛ sɔ'n-mɔ gua a, ɔ
tı kpa.
Yɛ wɔ cıan fʊfɔlɛ!
30 Ɛhı, bɛ kɔ man bɛ́ mɔ bɛ yılı bɛ́ nın atın kɛ bɛ hɔ́ Antiɔsʊ. Mɔ bɛ juli ɛlɔ'n, bɛ
kɔ yia yɛ́ Mın menian'n-mɔ kʊalaatin bɛ kɔ fa kalata'n bɛ kɔ wula bɛ́ sa nun.
31 Bɛ kɔ kınnga kalata'n. Mɔ bɛ tılı nun ɛjɔlɛ nʊn anwʊnsɛlɛ'n m'ɔ wowulalı
bɛ́'n, bɛ́ kʊalaa bɛ kɔ li yí nwʊn fɛ.
32 Kɛmɔ anın Zudı nʊn Silası muonun, bɛ tı mgbɔmanfʊɛ'n, bɛ kɔ han ɛjɔlɛ
dɔʊn bɛ kɔ hele anianman'n-mɔ bɛ kɔ wowula bɛ́ anwʊnsɛlɛ bɛ kɔ cıcı bɛ́ lʊa.
33 Zudı nʊn Silası kɔ li kɔ yɔ ɛlɛnyuan kʊn ɛbɛlɛ. Mɔ bɛ́ ɛhɔlɛ tɛmʊn juli'n,
anianman'n-mɔ nʊn bɛ́ bɛ kɔ li ngalıɛ bɛ kɔ man bɛ́ atın bɛ kɔ sa bɔ kɔ hɔ bɛ́ mɔ
bɛ sʊanlın bɛ́ nın anwʊn ɛlɔ. [
34 Nan Silası dıɛ, ɔ kɔ ha Antiɔsʊ ɛbɛlɛ.]
35 Pɔlʊ nʊn Baanabası, bɛ́ kʊsʊ bɛ kɔ ha Antiɔsʊ ɛbɛlɛ. Bɛ nʊn mmie-mɔ dɔʊn
kpa bɛ kekele menian'n-mɔ ninnge ɛsɛ bɛ kan yɛ́ Mın Anʊan Ɛjɔlɛ'n.

Pɔlʊ nʊn Baanabası 'ba tıtı bɛ́ nwʊn nun

36 M'ɔ lili kɔ yɔ ɛlɛnyuan kʊn'n, Pɔlʊ kɔ han kɔ hele Baanabası kɛ: “Kulo'n-
mɔ kʊalaatin mɔ yɛ sınlın sʊ yɛ hanlın yɛ́ Mın Anʊan Ɛjɔlɛ'n, yɛ hɔ́ sʊ yɛ fɔ́fua
anianman'n-mɔ anwʊn.”
37 Ɛhɔlɛ nın anun an, anın Baanabası kulo kɛ Zʊan mɔ bɛ fɛlɛ yí Maakı'n nʊn
bɛ́ kɔ.
38 Pɔlʊ nıanlın an, anın ɔ nvata man kɛ Zʊan Maakı kɔ bie. Ɔ sanlın kɛ, ɔ yacili
Pɔlʊ nʊn Baanabası Panfili mân nun, ɔ a mmʊka man bɛ́ junman nın anun fíí
kʊ́n.
39 Ɛhı a, akpʊlʊwa kɔ tɔ Pɔlʊ nʊn Baanabası afian dede bɛ kɔ tıtı bɛ́ nwʊn nun.
Baanabası kɔ fa Zʊan Maakı bɛ kɔ fʊ meli nun bɛ kɔ hɔ Sipʊlʊ mân nun.
40 Pɔlʊ kʊsʊ kɔ fa Silası. Mɔ anianman'n-mɔ falı bɛ́ wulalı yɛ́ Mın asa nun
yuelı'n, cuein, yɛ̂ Pɔlʊ nʊn yí, bɛ hɔlı ɔ.
41 Bɛ kɔ nanndı Sili nʊn Silisi mân nın anun. Bɛ kɔ wowula asɔnın mma'n-mɔ
anwʊnsɛlɛ.

16

Pɔlʊ nʊn Silası 'ba fa Timote bɛ bɔ bɛ́ nwʊn

1 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın Pɔlʊ nʊn Silası b'a hɔ Dɛlıbʊ nʊn Lisitili. Anın yɛ́ Mın
sʊanlan'n kʊn wɔ Lisitili ɛbɛlɛ. Bɛ fɛlɛ yí Timote. Yí nin'n tı Zufʊ, ɔ de Nyanmıan
di. Nan yí sı'n tı Gɛlɛkı.
2 Anianman'n-mɔ mɔ bɛ wɔ Lisitili ɛbɛlɛ nʊn bɛ́ mɔ bɛ wɔ Ikoninwɔmʊn'n, bɛ
kan kɛ Timote tı sʊanlan kpa.
3 Ɛhı a, Pɔlʊ nwan ɔ 'fa Timote bɔ yí nwʊn. Ɔ kɔ fa yí kɔ bɔ yí nwʊn. Zufʊ'n-mɔ
mɔ bɛ wɔ ɛbɛlɛ etin dıɛ nın asʊ'n dunman nun, Pɔlʊ kɔ man bɛ kɔ kpɛ Timote
mmian nun. Ɔ sanlın kɛ bɛ́ kʊalaa bɛ sı kɛ Timote ası'n tı Gɛlɛkı.
4 Kulo mɔ bɛ kɔ sın sʊ'n, ninnge'n mɔ Zoluzalɛmʊn ɛlɔ asɔnın nın asʊ
mgbain'n-mɔ nʊn mmɔfʊɛ'n-mɔ helelı'n, ninnge sɔ'n yɛ̂ bɛ kan bɛ kele
anianman'n-mɔ kɛ bɛ lí sʊ ɔ.

5 Anın asɔnın mma'n-mɔ dedi'n lɛ kɔ yí nyunnun, ɛsɛ anın bɛ́ nwʋn lɛ sʋn.
Afı cıan daa menian fa bɛ́ nwʋn bɛ man yɛ́ Mın.

Yɛ́ Mın 'ba hın Pɔlʋ ɛlalıɛ

6 Ɛhı anzin, Pɔlʋ nʋn Silası nʋn Timote bɛ kɔ hɔ Azi mân nun. Ɛbɛlɛ,
Wawɛ Nwannzan-nwannzan nın a mman man bɛ́ atın maan b'a ngan man
Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n. Bɛ kɔ kpɛ nun Filizi nʋn Galasi mân nun.
7 Mɔ anın bɛ ka kaan bɛ ju Misi mân nun'n, bɛ́ nwan bɛ 'kɔ Bitinin mân nun.
Nan kʋsʋ Zozi Wawɛ'n ngɔ man bɛ́ atın.
8 Ɛhı a, bɛ kɔ kpɛ nun Misi mân nın anun, bɛ kɔ hɔ Tolowası kulo nın asʋ lıka
mɔ meli'n-mɔ jinlan'n.
9 Ɛbɛlɛ, kɔngɔɛ, yɛ́ Mın kɔ hın Pɔlʋ ɛlalıɛ. Ɛlalıɛ nın anun, Pɔlʋ 'nıan an, anın
Masedʋanın mân nın anun sʋanlan kʋn jin yí nyunnun ɛbɛlɛ, ɔ lɛ sɛlɛ yí kɛ: "Sın
Masedʋanın mân nın anun ɛwa nán bala bʋka yɛ́!"
10 Mɔ Pɔlʋ hınlın ɛlalıɛ sɔ'n yuelı'n, ɛbɛlɛ ala, yɛ kɔ bɔbʋa yɛ́ nwʋn mɔ yɛ 'kɔ
Masedʋanın ɔ. Ɔ sanlın kɛ, anın y'a nwun yí fɔ́ʋ́n kɛ yɛ́ Mın lɛ fɛlɛ yɛ́ kɛ yɛ hɔ́ bɔ́
Ɛjɔlɛkpa'n yɛ héle ɛlɔ mân nın anun menian'n-mɔ.

Filipʋ kulo nın asʋ

11 Yɛ kɔ fʋ meli nun Tolowası ɛbɛlɛ yê cuein, yɛ́ nʋan y'ɔ le asue afian kpɔlɛ'n
mɔ bɛ fɛlɛ yí Samotalası nın asʋ. Mɔ alíɛ hınlın'n, yɛ kɔ bɔ yɛ́ ti Neyapolisi kulo
nın asʋ.
12 Yɛ fi Neyapolisi ɛbɛlɛ yɛ kɔ hɔ kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Filipʋ nın asʋ. Filipʋ tı
Masedʋanın alimʋa etin'n kulo, ɛsɛ Lɔmʋn menian wɔ ɛbɛlɛ. Yɛ lili kɔ yɔ ɛlɛsan
kʋn kulo sɔ nın asʋ.
13 Mɔ *ɛnwʋnmıan ele cıan'n juli'n, yɛ fi kulo nın asʋ yɛ kɔ jasʋ. Yɛ kɔ hɔ asue
kʋn anʋan. Yɛ yɔlı ajʋnlın kɛ ɛbɛlɛ yê Zufʋ'n-mɔ yia bɛ yɔ asɔnın ɔ. Yɛ kɔ tɛtanlan
ası. Yɛ kɔ han ɛjɔlɛ'n yɛ kɔ hele mmalasua'n-mɔ mɔ anın b'a yia ɛbɛlɛ'n.
14 Mɔ yɛ 'kan ɛjɔlɛ'n, anın balasua kʋn lɛ tie. Balasua sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Lidi. Ɔ fi
kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Tiatili nın asʋ. Ɔ tɔnın ɛtanlan kɔkɔlɛ mɔ yí nwʋn cian. Ɔ
sʋ Nyanmıan. Yɛ́ Mın kɔ buke yí ajʋnlın maan ɔ kɔ yɔ anzʋɛ ɔ kɔ tie ɛjɔlɛ'n mɔ
anın Pɔlʋ lɛ kan'n.
15 Bɛ kɔ sɔnın yí nʋn yí sasʋ'n-mɔ. Mɔ bɛ sɔnınlın yí yuelı'n, ɔ kɔ fɛlɛ yɛ́, yí
nwan: "Sɛ ɛmɔ de tʋ nun kɛ mın de yɛ́ Mın mın di sakpa a, anın ɛmɔ bála a
tanlan mín awulo." Ɔ si yɛ́ sʋ dede yɛ kɔ kpati yɛ kɔ tie.

Bɛ 'ba gua Pɔlʋ nʋn Silası fiadı

16 Ɛhı, mɔ anın yɛ lɛ kɔ lıka mɔ yɛ yɔ asɔnın ɛlɔ'n, afanıan kʋn kɔ a kɔ tʋ yɛ́.
Balasua sɔ'n, wawɛ ɛtɛ kʋn wɔ yí nun. Wawɛ ɛtɛ sɔ'n man ɔ yı munnzue ɔ nyan
esika dɔʋn kpa man yí mın-mɔ.
17 Afanıan'n kɔ si yɛ́ sʋ, yɛ nʋn Pɔlʋ, ɔ lɛ tıan kan kɛ: "Nyanmıan'n m'ɔ wɔ
anwunno ɛlɔ'n, yí ngʋa y'ɔ le menian ɛhı-mɔ. Atın'n mɔ bɛ sın sʋ a bɛ nyan bɛ́
ti'n, yí nwʋn ɛjɔlɛ yê bɛ lɛ kan bɛ kele ɛmɔ ɔ!"
18 Afanıan'n le yí sɔ dede kɔ yɔ cıan nyɛ nyɛ. Yí bɛ-yue-asıɛ, yí nyɔlıɛ'n kɔ hun
Pɔlʋ ɛya. Pɔlʋ kɔ bılı yí nyın ɔ kɔ han kɔ hele wawɛ ɛtɛ'n kɛ: "Zozi Kilisi dunman
nun, mín nwan ɛ fi balasua nın anun ɛ fíte!" Mɔ Pɔlʋ hanlın sɔ'n, ɛbɛlɛ ala,
wawɛ ɛtɛ'n fi balasua nın anun ɔ kɔ fite.
19 Sian dıɛ mɔ afanıan nın amın-mɔ nıan an, ɔ nyı man munnzue nán b'a
nyan esika'n, bɛ kɔ hyʋın Pɔlʋ nʋn Silası ası dede bɛ nʋn bɛ́ kɔ hɔ lıka mɔ bɛ di
ɛjɔlɛ'n mgbain'n-mɔ aja sʋ.
20 Bɛ kɔ fa bɛ́ bɛ kɔ hɔ kɔ wula *Lɔmʋn awaa menian'n-mɔ asa nun. Bɛ́ nwan:
"Menian ɛhı-mɔ lɛ sɛcı yɛ́ kulo'n.
21 Bɛ tı Zufʋ, ninnge mɔ bɛ kekele'n, yɛ́ mɔ yɛ tı *Lɔmʋn menian'n, yɛ́ mala'n
mman man yɛ́ atın kɛ yɛ tíe anaan yɛ yɔ́."

22 Bagua'n kʋsʋ kɔ jasʋ Pɔlʋ nʋn Silasɪ akɔmɪn anun. Awaa menian'n-mɔ
man bɛ kɔ tʋa Pɔlʋ nʋn Silasɪ bɛ kɔ le bɛ́ taladɪɛ'n. Bɛ kɔ man atɪn kɛ bɛ fín bɛ́
mgbele.
23 Mɔ bɛ finlin bɛ́ mgbele yuelɪ'n, bɛ kɔ gua bɛ́ fiadɪ. Bɛ kɔ han bɛ kɔ hele
nzalafʋ'n m'ɔ nɪan fiadɪ nɪn asʋ'n kɛ ɔ sísa bɛ́ kpa.
24 Mɔ bɛ hanlɪn sɔ bɛ helelɪ nzalafʋ'n, yí kʋsʋ ɔ kɔ gua bɛ́ fiadɪ sua nɪn
akunnun ɛlɔ kpa. Ɔ kɔ fa tabʋa ɔ kɔ bɔ bɛ́ ja kpaun.
25 Kɔ yɔ alɪmunnun, anɪn Pɔlʋ nʋn Silasɪ lɛ yɔ asɔnɪn bɛ tʋ ejue bɛ yɪ
Nyanmɪan ayɛ. Ɛhɪnlɪn-mɔ mɔ bɛ wɔ fiadɪ sua nɪn anun'n, anɪn bɛ lɛ tie.
26 Kʋnmgba ala, asɪɛ'n kɔ kpusu sɛlɛ kpa dede fiadɪ sua nɪn awulabɛbʋ nɪn
anwʋn kɔ han. Ɛbɛlɛ ala, fiadɪ sua nɪn anʋan'n-mɔ kɔ tike tike. Bɛ́ mɔ b'a gua
bɛ́ fiadɪ'n-mɔ ngɔnzɔngɔnzɔ'n-mɔ kɔ tɪtɪ tɪtɪ.
27 Nzalafʋ'n kɔ tinnge. M'ɔ nwunlin kɛ fiadɪ sua nɪn anʋan'n-mɔ gugua sʋ'n,
ɔ kɔ hyʋɪn yí dadɪɛ'n, ɔ 'fa kun yí nwʋn. Afɪ ɔ jʋnlɪn kɛ anɪn bɛ́ mɔ bɛ wɔ fiadɪ
sua nɪn anun nɪn a nwanndi nwanndi.
28 Mɔ Pɔlʋ nwunlin yí'n, ɔ kɔ tɪan sɛlɛ kpa, yí nwan: “N'ɛ kun wɔ́ nwʋn! Yɛ́
kʋalaa yɛ wɔ ɛwa!”
29 Ɛhɪ a, nzalafʋ'n kɔ bisa kɛ bɛ mán yí kanlannɪɛ. Ndɛ-ndɛ, ɔ kɔ wʋlʋ sua'n
mɔ Pɔlʋ nʋn Silasɪ wɔ nun nɪn anun. Esulo kɔ han yí, yí nwʋn lɛ wʋsʋ yí ɔ kɔ tu
kɔ tɔ Pɔlʋ nʋn Silasɪ aja nun.
30 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, ɔ kɔ man Pɔlʋ nʋn Silasɪ kɔ fite. Ɔ kɔ bisa bɛ́ kɛ: “Nja-mɔ, mɪn
'yɔ sɛ nán m'an nyan mín ti!”
31 Pɔlʋ nʋn Silasɪ nwan: “De yɛ́ Mɪn Zozi di, ɛ nʋn wɔ́ nwʋn amma'n-mɔ 'ba
nyan bɛ́ ti.”
32 Pɔlʋ nʋn Silasɪ kɔ han yɛ́ Mɪn Anʋan Ɛjɔlɛ'n bɛ kɔ hele yí nʋn yí awulo nɪn
anun menian'n-mɔ kʋalaatin.
33 Kɔngɔɛ kpa, dɔɛ sɔ nɪn asʋ, nzalafʋ'n nʋn Pɔlʋ nʋn Silasɪ bɛ kɔ hɔ, ɔ kɔ
nwunnzin bɛ́ nwʋn nganlan'n-mɔ anun. Ɔ kɔ man bɛ kɔ sɔnɪn yí nʋn yí awulo
nɪn anun menian'n-mɔ kʋalaatin.
34 Ɔ nʋn Pɔlʋ nʋn Silasɪ kɔ hɔ awulo ɔ kɔ man bɛ́ like bɛ kɔ li. Bian sɔ'n nʋn yí
nwʋn amma'n-mɔ kʋalaatin kɔ li fɛ kpa. Ɔ sanlɪn kɛ b'a le Nyanmɪan b'a li.
35 Mɔ alíɛ hɪnlɪn'n, Lɔmʋn awaa menian'n-mɔ kɔ yɪ menian kɛ bɛ hɔ́ hán héle
nzalafʋ'n kɛ: “Yaci menian sɔ'n-mɔ nun.”
36 Nzalafʋ'n kɔ a kɔ han kɔ hele Pɔlʋ kɛ: “Mgbain'n-mɔ a man atɪn kɛ bɛ yáci
ɛmɔ nun. Yí ti, ɛmɔ kʋala kɛ bɛ fite bɛ kɔ anzʋnunjɔ nun.”
37 Ɛhɪ a, Pɔlʋ kɔ han kɔ hele bɛ́ mɔ mgbain'n-mɔ yɪlɪ bɛ́'n kɛ: “Yɛ́ mɔ yɛ tɪ
*Lɔmʋn menian'n, b'a mmua man yɛ́ ndɛɛ, b'a bʋ yɛ́ bagua nun ɛsɛ b'a hyɪ yɛ́
b'a gua fiadɪ! Sian anɪn afɪ bɛ kulo kɛ bɛ fɪa bɛ yɪ yɛ́ ɔ? Cɛcɛ! Ɛmɔ hɔ́ hán héle bɛ́
kɛ bɛ́ bɔbɔ muonun bɛ bála a yɪ yɛ́!”
38 Mɔ Pɔlʋ hanlɪn sɔ'n, menian'n-mɔ kɔ sa kɔ hɔ kɔ tʋ mgbain'n-mɔ bɛ kɔ han
ɛjɔlɛ'n sʋa. Mɔ mgbain'n-mɔ tɪlɪ kɛ Pɔlʋ nʋn Silasɪ tɪ Lɔmʋn menian'n, bɛ́ nwʋn
kɔ wʋsʋ bɛ́.
39 Bɛ́ muonun bɛ kɔ a kɔ tʋ Pɔlʋ nʋn Silasɪ. Bɛ kɔ li bɛ́ mgbata. M'ɔ yuelɪ'n, bɛ
kɔ yɪ bɛ́ fi fiadɪ sua nɪn anun bɛ kɔ bʋtʋ bɛ́ kɛ bɛ fi kulo nɪn asʋ bɛ tú.
40 Mɔ Pɔlʋ nʋn Silasɪ fi fiadɪ sua nɪn anun fitelɪ'n, bɛ hɔlɪ Lidi awulo ɛlɔ. Mɔ
bɛ nwunlin anianman'n-mɔ anwʋn bɛ wowulalɪ bɛ́ anwʋnsɛlɛ yuelɪ'n, cuein
yɛ̂ bɛ hɔlɪ ɔ.

17

Tesaloninki kulo nɪn asʋ

1 Ɛhı, Pɔlʋ nʋn Silası kɔ kpɛ nun kɔ sın Anfipolisi nʋn Apolonin kulo nın asʋ.
Bɛ kɔ hɔ kɔ ju Tesaloninki kulo nın asʋ. Tesaloninki ɛbɛlɛ, Zufʋ'n-mɔ le asɔnın
sua kʋn.
2 Kɛ Pɔlʋ kpın yɔ yí daa'n, ɔ kɔ hɔ Zufʋ asɔnın sua nın anun. *Ɛnwʋnmıan ele
cıan nsan solo sʋ, Pɔlʋ nʋn menian'n-mɔ mɔ anın bɛ wɔ asɔnın sua nın anun'n
kɔ han Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun ɛjɔlɛ.
3 Pɔlʋ kɔ hehele Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun kɛ ɔ di kɛ *Kilisi'n nwun yí nyunnun ɔ
wu ɔ fi ewue nun ɔ tinnge. Ɛsɛ ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: "Zozi sɔ'n mɔ mıın kan yí
ɛjɔlɛ mın kele ɛmɔ'n, yí dein yê ɔ tı Kilisi nın ɔ."
4 Mɔ bɛ tılı yí sɔ'n, bɛ́ nun mmie-mɔ lelı tʋlı nun bɛ falı bɛ́ nwʋn bɛ bɔlı Pɔlʋ
nʋn Silası. Gɛlɛkı menian dɔʋn kpa mɔ bɛ sʋ Nyanmıan'n, bɛ nʋn mmalasua'n-
mɔ mɔ bɛ le dibɛlɛ kpa'n, bɛ́ kʋsʋ bɛ kɔ fa bɛ́ nwʋn bɛ kɔ bɔ Pɔlʋ nʋn Silası.
5 Mɔ Zufʋ'n-mɔ nwunlin yí sɔ'n, bɛ kɔ fa bɛ́ nwʋn ɛkpɔ. Bɛ kɔ nwun tomgban
mmie-mɔ gua nın asʋ. Bɛ kɔ hohuan bɛ́ nʋan maan bɛ kɔ tı bɛ kɔ wʋlʋ
menian'n-mɔ anun bɛ kɔ fannyan kulo'n. Bɛ kɔ hɔ bian kʋn awulo. Bian sɔ'n,
bɛ fɛlɛ yí Zʋasʋn. Bɛ 'kɔ a kpʋnndɛ Pɔlʋ nʋn Silası bɛ fa bɛ́ bɛ fite bagua nın
anyunnun.
6 Bɛ kɔ kpʋnndɛ Pɔlʋ nʋn Silası dede bɛ ngɔ nwun man bɛ́. Ɛhı a, bɛ kɔ fa bɛ́
ɛjɔlɛ bɛ kɔ gua Zʋasʋn nʋn anianman'n mmie-mɔ anwʋn. Bɛ nʋn bɛ́ kɔ hɔ kulo
nın asʋ mgbain'n-mɔ aja sʋ. Anın bɛ lɛ tıan bɛ kan kɛ: "Menian ɛhı-mɔ a bɔ mân
bɔndın'n. Sian'n, ɛwa yê b'a ju ɔ!
7 Zʋasʋn a sike bɛ́ yí awulo! Amanmuo mɔ menian sɔ'n kʋalaa bu'n, ɔ nʋn
belemgbin kpain'n mala dıɛ'n-mɔ tı man kʋn. Afı bɛ lɛ kele kɛ belemgbin kʋn
biekun wɔ ɛbɛlɛ, bɛ fɛlɛ yí Zozi."
8 Mɔ kulo nın asʋ mgbain'n-mɔ nʋn bagua'n tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, bɛ́ nwʋn kɔ jue bɛ́.
9 Mgbain'n-mɔ kɔ bɔ Zʋasʋn nʋn ɛhınlın-mɔ kalɛ kʋalaaka nán b'a yaci bɛ́
nun.

Belee kulo nın asʋ

10 Mɔ alíɛ sanlın'n, anianman'n-mɔ kɔ man Pɔlʋ nʋn Silası bɛ kɔ hɔ Belee kulo
nın asʋ. Mɔ bɛ juli ɛlɔ'n, Pɔlʋ nʋn Silası kɔ hɔ Zufʋ'n-mɔ asɔnın sua nın anun.
11 Belee ɛbɛlɛ Zufʋ'n-mɔ ati anun tı kpa tala Tesaloninki dıɛ'n-mɔ. Bɛ kɔ yɔ
anzʋɛ bɛ kɔ tie Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n kpa. Cıan daa bɛ nıan Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın
anun bɛ nıan sɛ ɛjɔlɛ'n mɔ Pɔlʋ kan'n nʋn yí tı kʋn an.
12 Bɛ́ nun dɔʋn kpa kɔ le Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n kɔ li. Gɛlɛkı'n-mɔ anun,
mmalasua mɔ bɛ le dibɛlɛ mgbili mgbili'n, bɛ́ nʋn mmelenzua dɔʋn kpa kʋsʋ
kɔ fa bɛ́ nwʋn bɛ kɔ man yɛ́ Mın.
13 Nan mɔ Tesaloninki Zufʋ'n-mɔ tılı kɛ Pɔlʋ lɛ kan Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n
Belee ɛlɔ'n, bɛ kɔ a bɛ kɔ wowula menian'n-mɔ abʋ bɛ kɔ fannyan kulo'n.
14 Ɛbɛlɛ ala, anianman'n-mɔ kɔ man Pɔlʋ kɔ bɔ yí ti asue jenvie nın anʋan ɛlɔ.
Nan kʋsʋ Silası nʋn Timote halı Belee ɛbɛlɛ.
15 Bɛ́ mɔ anın bɛ nʋn Pɔlʋ lɛ kɔ'n, bɛ nʋn yí hɔlı dede bɛ juli Atɛnın kulo nın
asʋ. Mɔ bɛ sielı yí Atɛnın ɛbɛlɛ'n yê bɛ salı hɔlı Belee ɔ. Mɔ bɛ 'sa bɛ kɔ'n, Pɔlʋ
manlın bɛ́ ngalıɛ kɛ Silası nʋn Timote bála ndɛ-ndɛ ba a tʋ yí Atɛnın ɛbɛlɛ.

Atɛnın kulo nın asʋ

16 Mɔ anın Pɔlʋ wɔ Atɛnın ɛbɛlɛ ɔ lɛ nwʋnndɛ Silası nʋn Timote'n, kulo nın
asʋ amʋan nwala nwala nın anwʋn ɛya kɔ hun yí kpa.
17 Pɔlʋ nʋn Zufʋ'n-mɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʋ mɔ bɛ sʋ Nyanmıan'n, ɔ nʋn
bɛ́ bɛ kan Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun ɛjɔlɛ bɛ́ asɔnın sua nın anun. Cıan daa gua nın
asʋ, bɛ́ mɔ Pɔlʋ nʋn bɛ́ kɔ yia'n, ɔ kan Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n ɔ kele bɛ́.
18 Epikuli nʋn Ɛsıtoyiki fâ'n-mɔ asʋ mgbain mmie-mɔ kʋsʋ nʋn Pɔlʋ kɔ jʋjɔ.
Anın mmie-mɔ lɛ bisa kɛ: "Atıba ɛhı nwan nzɛ?" Anın mmie-mɔ a sɔ sʋ kɛ: "Ɔ

lɛ kan mmʋsʋɪn ngacile-mɔ anwʋn ɛjɔlɛ”. Bɛ lɛ kan sɔ, afɪ anɪn Pɔlʋ lɛ kan Zozi nʋn yí ewuetinnge nɪn anwʋn ɛjɔlɛ.

19 Ɛhɪ a, bɛ kɔ fɛlɛ Pɔlʋ bɛ nʋn yí kɔ hɔ mgbain'n-mɔ mɔ bɛ sie kulo nɪn anyunnun. Mgbain sɔ'n-mɔ, bɛ fɛlɛ bɛ́ “Ayelopazʋ mma”. Bɛ kɔ bisa Pɔlʋ kɛ: “Asʋ, ɛ kʋala kɛ ɛ kan ngehele fʋfɔlɛ sɔ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ kaan kele yɛ́ ɔ?

20 Ɔ sanlɪn kɛ, ninnge ngacile ngacile'n mɔ ɔ lɛ kan yí nwʋn ɛjɔlɛ ɛ kele yɛ́'n, yɛ kulo kɛ ɛ tu yí bʋ.”

21 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anɪn Atɛnɪn ɛbɛlɛ, kulomannin nʋn nyɔfʋɛ amannɪɛ ɛbɔ, ɔ nʋn amannɪɛ fʋfɔlɛ etie ala y'ɔ tɪ bɛ́ like mɔ bɛ yɔ ɔ.

22 Ɛhɪ, Pɔlʋ kɔ jinlan Ayelopazʋ mma'n-mɔ afian, yí nwan: “Atɛnɪn amma, m'an tʋ mín nyɪn m'an nɛnɪan dede a, anɪn ɛmɔ tɪ menian mɔ bɛ lɛ kpʋnndɛ Nyanmɪan sakpa.

23 Afɪ mɛlɛ mɔ mɪn 'kpannza ɛmɔ kulo nɪn asʋ mɪn nɛnɪan ɛmɔ amʋan'n-mɔ ninnge'n, m'an nwun kɛ b'a hɛlɛ b'a gua amʋan sua kʋn anwʋn kɛ: ‘Ɛhɪ tɪ bʋsʋɪn bie mɔ yɛ nzɪ man yí'n dɪɛ.’ Ɪnhɪn! Like sɔ'n mɔ ɛmɔ sʋ yí nan kʋsʋ ɛmɔ nzɪ man yí'n, yí nwʋn ɛjɔlɛ yɛ̂ mɪn 'ba han mɪn kele ɛmɔ nɪn ɔ.

24 “Nyanmɪan Kpili m'ɔ bɔlɪ mân'n nʋn nun ninnge'n-mɔ kʋalaatin'n, ɔ tɪ anwunno nʋn asɪ'n mɪnlɪan. Sua mɔ sʋanlan kɔ si kɔ man yí'n, nán nun y'ɔ da ɔ.

25 Ɛsɛ kʋsʋ ɔ'a nze man kɛ sʋanlan gúa yí nʋan alɪɛ. Ɔ sanlɪn kɛ yí lɪlɪ yɛ̂ ɔ man kulo menian'n-mɔ kʋalaa ngʋan, ɔ man bɛ de ɛnwʋnmɪan ɔ man bɛ́ ninnge kʋalaatin ɔ.

26 Ɔ nanndɪ kulo sʋanlan kʋnmgba cein asʋ yɛ̂ ɔ'a bɔ menian'n-mɔ kʋalaa mɔ bɛ wɔ asɪɛ nɪn asʋ nɪn ɔ. Ɛlʋlɔɛ nʋn lɪka mɔ bɛ 'tɛtanlan nɪn ɛyɛɛ ɛyɛɛ, ɔ'a hele yí kʋalaatin.

27 Ɔ a yɔ yí sɔ maan menian'n-mɔ kpʋnndɛ yí, bɛ tʋtʋ bɛ́ sa dede bɛ nwun yí. Afɪ Nyanmɪan wɔ yɛ́ nun kʋn biala anwʋn kʋkʋ.

28 Ɔ sanlɪn kɛ ‘sɛ yɛ tɪ menian an, ɔ fi yí.’ Ɛjɔlɛ kʋnmgba sɔ'n yɛ̂ ɛmɔ menian'n-mɔ mɔ bɛ kele kalata'n hɛlɛlɪ ɔ. Bɛ́ nwan: ‘Yɛ́ kʋsʋ, yɛ di yí afilie'n bie.’

29 “Kɛmɔ afɪ yɛ di yí afilie'n bie'n, nán man yɛ jʋnlɪn kɛ Nyanmɪan tɪ esika ɛmanlan amʋan, jɛtɛ anaan ɛbʋɛ mɔ kulo sʋanlan a bɔ yí ti anun ɔ'a yɔ ɔ.

30 Nyanmɪan mmu man mɛlɛ'n mɔ anɪn menian'n-mɔ nzɪ man ɛjɔlɛ fíí'n kʋ́n. Nan sian dɪɛ, ɔ lɛ fɛlɛ menian'n-mɔ mɔ bɛ wɔ lɪka kʋalaatin'n kɛ bɛ káci bɛ́ abalabɔ'n.

31 Afɪ, ɔ'a hele cɪan kʋn mɔ ɔ 'ba bua mân bɔndɪn'n ndɛɛ sɛsɛ sʋ ɔ. Yí ti, ɔ'a yɪ yí nwʋn sʋanlan. Sʋanlan sɔ'n, ɔ man ɔ fi ewue nun ɔ'a tinnge maan menian'n-mɔ kʋalaa a nwun yí!”

32 Mɔ Pɔlʋ hanlɪn ewuetinnge ɛjɔlɛ mɔ bɛ tɪlɪ'n, mmie-mɔ kɔ gʋlʋ yí nwʋn, mmie-mɔ kʋsʋ nwan: “Cɪan fʋfɔlɛ yɛ kɔ tie wó ɛjɔlɛ sɔ'n.”

33 Anɪn kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ mɔ Pɔlʋ fi bɛ́ nun ɛbɛlɛ ɔ jasʋlɪ nɪn anɪn.

34 Nan kʋsʋ, bɛ́ nun mmie-mɔ falɪ bɛ́ nwʋn bɛ bɔlɪ Pɔlʋ ɛsɛ bɛ lelɪ yɛ́ Mɪn bɛ lili. Bɛ́ mɔ bɛ lelɪ yɛ́ Mɪn bɛ lili'n mmie-mɔ y'ɔ le Deninsi m'ɔ wɔ Ayelopazʋ nɪn anun bie'n. Balasua kʋn, bɛ fɛlɛ yí Damali nʋn mmiekun-mɔ.

18

Kolɪntɪ kulo nɪn asʋ

1 Ɛhɪ anzin, Pɔlʋ fi Atɛnɪn ɛbɛlɛ ɔ kɔ hɔ Kolɪntɪ kulo nɪn asʋ.

2 M'ɔ juli ɛlɔ'n, ɔ kɔ tʋ Zufʋ belenzua kʋn. Belenzua sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Akilasɪ. Ɔ fi Pʋn mân nun. Yí yɪ'n li Pilisili. Bɛlɛ mɔ bɛ fi Itali mân nun ba a ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ belemgbin kpain'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Kulodʋ nɪn a han kɛ Zufʋ'n-mɔ kʋalaatin fi Lɔmʋn kulo nɪn asʋ bɛ tú. Pɔlʋ kɔ fa yí nwʋn kɔ bɔ bɛ́.

3 Kɛmɔ bɛ́ junman'n mɔ bɛ di'n nʊn Pɔlʊ dɪɛ'n tɪ kʊn'n, afɪ bɛ nwʊn tantɪ, Pɔlʊ
nʊn bɛ́ bɛ kɔ tanlan bɛ kɔ li junman.
4 *Ɛnwʊnmɪan ele cɪan daa, Pɔlʊ kan Nyanmɪan Anʊan Ɛjɔlɛ'n Zufʊ'n-mɔ
asɔnɪn sua nɪn anun. Ɔ kulo kɛ Zufʊ'n-mɔ nʊn bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʊ'n de ɛjɔlɛ
sɔ'n tʊ nun.
5 Nan mɔ Silasɪ nʊn Timote fi Masedʊanɪn mân nun bɛ walɪ tʊlɪ Pɔlʊ'n,
Nyanmɪan Anʊan Ɛjɔlɛ nɪn ala yê anɪn Pɔlʊ kan ɔ. Ɔ kan yí yuein kele Zufʊ'n-mɔ
kɛ Ngʊandefʊɛ'n y'ɔ le Zozi.
6 Ɛjɔlɛ'n mɔ Pɔlʊ kɔ han'n, Zufʊ'n-mɔ bɔ yɪ. Bɛ kpɛ Pɔlʊ nzʊba. Ɛhɪ a, Pɔlʊ
kɔ wʊsʊ yí taladɪɛ'n-mɔ anun kɔ gua bɛ́ nwʊn, ɔ kɔ han kɔ hele bɛ́ kɛ: "Sɛ ɛmɔ
minlin an, ɛmɔ muonun bɛ́ ɛjɔlɛ ɔ. Mɪn nzɪ man nun. Sian dɪɛ, bɛ́ mɔ bɛ tɪ man
Zufʊ nɪn anwʊn yê mɪɪn kɔ ɔ."
7 Mɔ Pɔlʊ hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ fi ɛbɛlɛ ɔ kɔ hɔ bian kʊn awulo. Bian sɔ'n, bɛ fɛlɛ
yí Titiyusi Zusutusu. Ɔ sʊ Nyanmɪan. Yí awulo'n mantan Zufʊ'n-mɔ asɔnɪn
sua'n.
8 Nunhan kʊn, bɛ fɛlɛ yí Kilisipusi, ɔ tɪ Zufʊ'n-mɔ asɔnɪn sua nɪn asʊ kpain.
Ɔ nʊn yí awulo nɪn anun menian'n-mɔ kʊalaatin bɛ kɔ fa bɛ́ nwʊn bɛ kɔ man
yɛ́ Mɪn. Kolɪntɪ ɛbɛlɛ menian dɔʊn mɔ bɛ tɪlɪ ɛjɔlɛ'n mɔ Pɔlʊ hanlɪn'n, bɛ falɪ bɛ́
nwʊn bɛ manlɪn yɛ́ Mɪn ɛsɛ bɛ sɔnɪnlɪn bɛ́.
9 Ɛhɪ, kɔngɔɛ kʊn, yɛ́ Mɪn kɔ hɪn Pɔlʊ ɛlalɪɛ ɔ kɔ han kɔ hele yí kɛ: "Pɔlʊ, n'ɛ
sulo, nan wɔ́ lɪlɪ kan ɛjɔlɛ'n kɔ wɔ́ nyunnun, n'ɛ muan wɔ́ nʊan.
10 Ɔ sanlɪn kɛ mɪn nʊn wɔ́ yê ɔ san ɔ. Sʊanlan fíí ngʊala man kɛ ɔ cɪ wɔ́ ɔ yɔ wɔ́
ɛtɛ. Afɪ mín menian dɔʊn kpa wɔ kulo ɛhɪka asʊ."
11 Mɔ yɛ́ Mɪn hanlɪn sɔ yuelɪ'n, Pɔlʊ tanlanlɪn Kolɪntɪ ɛbɛlɛ afʊɛ kʊn sala nsian
ɔ heheleli menian'n-mɔ Nyanmɪan Anʊan Ɛjɔlɛ'n.
12 Ɛhɪ, mɛlɛ mɔ anɪn Galiʊn tɪ Lɔmʊn kʊnmanna Akayi mân nun'n, Zufʊ'n-mɔ
kɔ hɔ Pɔlʊ ati ahuan. Bɛ nʊn yí kɔ hɔ awaa nun mgbain'n-mɔ aja sʊ.
13 Bɛ́ nwan: "Atɪn mɔ mala'n ngele man'n yê sʊanlan ɛhɪ kele menian'n-mɔ
maan bɛ sɪn sʊ bɛ sʊ Nyanmɪan ɔ."
14 Nan bɛ hanlɪn ɛhɪ mɔ ahan Pɔlʊ 'buke yí nʊan'n, Galiʊn kɔ han kɔ hele
Zufʊ'n-mɔ kɛ: "Sɛ sʊanlan ehuan ɛjɔlɛ anaan nyɔlɪɛ ɛtɛ bie ɛjɔlɛ a, mɪn 'sie mín
nzʊ mɪn tie ɛmɔ, ɛmɔ Zufʊ'n-mɔ.
15 Nan kɛmɔ ɔ'a yɔ dunman nʊn ɛmɔ muonun bɛ́ mala nɪn anwʊn akpʊlʊwa
esúe ɛjɔlɛ'n, yí dɪɛ ɛmɔ ɛjɔlɛ ɔ. Mɪn ngulo man kɛ mɪn di ɛjɔlɛ sʊa-mɔ!"
16 Mɔ Galiʊn hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ kɔ hɪhan bɛ́ nun.
17 Ɛhɪ a, Zufʊ'n-mɔ kʊalaatin kɔ sɔ Sɔsʊtɛnɪn m'ɔ tɪ Zufʊ'n-mɔ asɔnɪn sua nɪn
asʊ kpain'n, bɛ kɔ bʊ yí awaa nun ɛbɛlɛ. Nan mɔ bɛ 'bʊ yí'n, Galiʊn kɔ yɪ yí nyɪn
sʊa tili.

Pɔlʊ 'ba sa kɔ Antiɔsʊ.

18 Ɛhɪ anzin, Pɔlʊ hyɛlɪ Kolɪntɪ ɛbɛlɛ kpa. Ɛlɛhʊn kʊn, ɔ kɔ sɛlɛ anianman'n-mɔ
atɪn. Mɔ bɛ manlɪn yí atɪn'n, ɔ nʊn Akilasɪ nʊn Pilisili bɛ kɔ fʊ meli kʊn anun bɛ
kɔ hɔ Sili mân nun. Asannan nán b'a tu bɛ́ bʊ'n, Pɔlʊ man bɛ kpalɪ yí ti'n kulo'n
mɔ bɛ fɛlɛ yí Sankele nɪn asʊ. Ɔ sanlɪn kɛ, ɔ bɔbʊalɪ Nyanmɪan.
19 Bɛ kɔ hɔ kɔ ju kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Efɛzɪ nɪn asʊ. Ɔ kɔ yaci Akilasɪ nʊn Pilisili
ɛbɛlɛ. Ɔ kɔ hɔ Zufʊ'n-mɔ asɔnɪn sua nɪn anun ɔ nʊn bɛ́ bɛ kɔ han Nyanmɪan
Anʊan Ɛjɔlɛ'n.
20 Bɛ kɔ han bɛ kɔ hele Pɔlʊ kɛ ɔ hyɛ́ ɛbɛlɛ kaan. Pɔlʊ nwan cɛcɛ.
21 Mɔ Pɔlʊ fi bɛ́ nwʊn ɛbɛlɛ ɔ 'kɔ'n, yí nwan: "Sɛ Nyanmɪan bʊa a, mɪn 'ba sa
mɪn ba fua ɛmɔ anwʊn." Ɔ kɔ fʊ meli nun Efɛzɪ ɛbɛlɛ
22 ɔ kɔ hɔ Sezale. Ɔ fi Sezale ɛbɛlɛ ɔ kɔ hɔ asɔnɪn mma nɪn ahɪn ebisa
Zoluzalɛmʊn ɛlɔ. Ɔ fi Zoluzalɛmʊn ɔ kɔ hɔ Antiɔsʊ.

23 Ɔ lili tɛmʋn kaan ɛbɛlɛ. Ɛsɛ ɔ kɔ sa kɔ fa atɪn'n biekun. Ɔ kɔ sɪnsɪn Galasi nʋn
Filizi mân nɪn anun kulo kulo'n-mɔ asʋ, ɔ kɔ fofua anianman'n-mɔ kʋalaatin
abʋsʋ, ɔ kɔ wowula bɛ́ anwʋnsɛlɛ, ɔ kɔ man bɛ́ dedi'n kɔ hɔ yí nyunnun.

Apoləsʋ 'ba hɔ Efɛzɪ nʋn Kolɪntɪ

24 Ɛhɪ, Zufʋ belenzua kʋn kɔ a kɔ ju Efɛzɪ ɛbɛlɛ. Belenzua sɔ'n bɛ fɛlɛ yí
Apoləsʋ. Ɔ fi Ezipiti mân nɪn anun kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Alɛgɪzanndili nɪn asʋ.
Apoləsʋ tɪ sʋanlan m'ɔ sɪ jʋjə ɛsɛ ɔ sɪ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kpa bɔkɔɔ.

25 Bɛ hanlɪn yɛ́ Mɪn Anʋan Ɛjɔlɛ bɛ helelɪ yí. Ɔ le anwʋnndɛlɛ ɔ kan ɛsɛ ɔ kekele
menian'n-mɔ Zozi anwʋn ɛjɔlɛ'n fɔ́ʋ́n. Nan kʋsʋ, Zʋan ɛsɔnɪan dɪɛ nɪn ala y'ɔ sɪ
yí ɔ.

26 Ɛlɛhʋn kʋn, Zufʋ'n-mɔ asɔnɪn nɪn anun, Apoləsʋ kɔ han ɛjɔlɛ dede yí nʋan
kɔ tɔ. Mɔ Pilisili nʋn Akilasɪ tɪlɪ ɛjɔlɛ'n mɔ Apoləsʋ hanlɪn'n, bɛ kɔ fa yí bɛ kɔ bɔ
bɛ́ nwʋn. Bɛ kɔ hehele yí Nyanmɪan atɪn'n yuein yuein kpa.

27 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, Apoləsʋ yɔlɪ ajʋnlɪn kɛ ɔ 'kɔ Akayi mân nun. Anianman'n-mɔ
kɔ wowula yí anwʋnsɛlɛ. Bɛ kɔ hɛlɛ kalata kɛ ɔ fá mán Kolɪntɪ asɔnɪn mma'n-
mɔ. B'a hɛlɛ yí kalata nɪn anun kɛ bɛ sɔ́ Apoləsʋ nun kanlanman. Mɔ Apoləsʋ
hɔlɪ juli ɛlɔ'n, bɛ́ mɔ Nyanmɪan a nwun bɛ́ nwʋn anwunnvoe maan b'a kaci yí
menian'n, ɔ bʋkalɪ bɛ́ kpa.

28 Ɔ sanlɪn kɛ ɔ kan ɛjɔlɛ'n ɔ kekele nun Zufʋ'n-mɔ anyunnun kɛ b'a fʋn. Ɔ le
Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n ɔ kele bɛ́ kɛ Zozi y'ɔ tɪ *Kilisi nɪn ɔ.

19

Efɛzɪ kulo nɪn asʋ

1 Ɛhɪ, mɛlɛ mɔ anɪn Apoləsʋ wɔ Kolɪntɪ'n, Pɔlʋ nanndɪ Azi mân nɪn anun
mmʋka'n-mɔ asʋ dede ɔ kɔ a kɔ ju Efɛzɪ kulo nɪn asʋ. M'ɔ juli ɛbɛlɛ'n, ɔ kɔ nwun
anianman mmie-mɔ, b'a fa bɛ́ nwʋn b'a man yɛ́ Mɪn.

2 Pɔlʋ kɔ bisa bɛ́ kɛ: "Kɛ ɛmɔ falɪ bɛ́ nwʋn bɛ manlɪn yɛ́ Mɪn'n, asʋ ɛmɔ a nyan
Wawɛ Nwannzan-nwannzan nɪn ɔ?"
Mɔ Pɔlʋ bisalɪ bɛ́ sɔ'n, bɛ́ nwan: "Yɛ tɪlɪ man kɛ bɛ fɛlɛ like bie Wawɛ
Nwannzan-nwannzan bɔbɔ."

3 Ɛhɪ a, Pɔlʋ kɔ bisa bɛ́ kɛ: "Anɪn ɛsɔnɪan benin yê bɛ sɔnɪnlɪn ɛmɔ ɔ?"
Bɛ́ nwan: "Zʋan ɛsɔnɪan dɪɛ'n yê b'a sɔnɪn yɛ́ ɔ."

4 Mɔ bɛ hanlɪn sɔ'n, Pɔlʋ nwan: "Bɛ́ mɔ bɛ kɔ kaci bɛ́ abalabɔ'n mɔ bɛ kɔ fa
bɛ́ nwʋn bɛ kɔ man Nyanmɪan'n, bɛ́ yê Zʋan sɔnɪn bɛ́ ɔ. Ɛsɛ anɪn ɔ lɛ kan kele
Izalayɛ mân'n kɛ sʋanlan kʋn fi yí nzin ɔ lɛ ba. Sʋanlan sɔ'n m'ɔ di kɛ bɛ de yí
bɛ di'n, bɛ fɛlɛ yí Zozi."

5 Mɔ Pɔlʋ hanlɪn sɔ mɔ bɛ tɪlɪ'n, bɛ kɔ man bɛ kɔ sɔnɪn bɛ́ wɔ yɛ́ Mɪn Zozi
dunman nun.

6 Mɔ bɛ sɔnɪnlɪn bɛ́ yuelɪ'n, Pɔlʋ kɔ fa yí sa'n kɔ fua bɛ́ nwʋn bɛ kɔ nyan Wawɛ
Nwannzan-nwannzan'n. Bɛ kɔ han anɪɛ ngacile ngacile ɛsɛ Nyanmɪan kɔ fa
ɛjɔlɛ kɔ wula bɛ́ nʋan bɛ kɔ han.

7 Bɛ tɪ kɔ yɔ menian bulu nʋn nnyuan.

8 Ɛhɪ anzin, Pɔlʋ kɔ hɔ Zufʋ'n-mɔ asɔnɪn sua nɪn anun. Ɛbɛlɛ asʋ sala nsan,
ɔ nzulo man nun, ɔ kan Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anwʋn ɛjɔlɛ ɔ kele bɛ́
maan bɛ́ kʋsʋ bɛ de bɛ di.

9 Ɛjɔlɛ'n mɔ Pɔlʋ kan'n nvalɪ man mmie-mɔ anwʋn ɛsɛ bɛ ngulo man kɛ bɛ
de bɛ di. Bɛ kan yɛ́ Mɪn atɪn nɪn anwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ ɛtɛ asɔnɪn sua nɪn anun. Ɛhɪ
ati, Pɔlʋ kɔ yaci bɛ́. Ɔ nʋn bɛ́ mɔ b'a le yɛ́ Mɪn b'a li'n kɔ hɔ. Anɪn sukulu kʋn
wɔ ɛbɛlɛ, bɛ fɛlɛ yí Tilanunsi sukulu. Sukulu sɔ nɪn anun yê cɪan daa Pɔlʋ kan
Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ nɪn ɔ.

10 Ɔ helelɪ like ɛbɛlɛ dede afʋɛ nnyuan. Ɔ man bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ wɔ Azi mân
nɪn anun'n, Zufʋ o, bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ o, bɛ tɪlɪ yɛ́ Mɪn Anʋan Ɛjɔlɛ'n.

Seva amma mmelenzua'n-mɔ anwʋn ɛjɔlɛ'n

11 Ɛhı, anın Nyanmıan nanndı Pɔlʋ sʋ ɔ yɔ asinbɛnwʋn ninnge mgbili mgbili kpa.
12 Ɔ man hanmıntı duku anaan ɛtanlan m'ɔ kɔ han Pɔlʋ anwʋnnaan'n, sɛ bɛ fa bɛ kan nwuluwafʋɛ'n-mɔ a, nwuluwafʋɛ'n-mɔ anwʋn sa, ɛsɛ wawɛ ɛtɛ'n-mɔ fi bɛ́ nun tu.
13 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anın Zufʋ mmie-mɔ kɔ kulo kulo'n-mɔ asʋ bɛ fʋan wawɛ ɛtɛ'n-mɔ fi nwuluwafʋɛ'n-mɔ anun. Zufʋ sɔ'n-mɔ kʋsʋ nwan bɛ 'fa yɛ́ Mın Zozi dunman'n bɛ fʋan wawɛ ɛtɛ'n-mɔ. Yí ti, bɛ kan bɛ kele wawɛ ɛtɛ'n-mɔ kɛ: "Zozi mɔ Pɔlʋ kan yí ɛjɔlɛ'n dunman nun, mín nwan ɛmɔ fíte!"
14 Bɛ́ mɔ anın bɛ lɛ di junman sɔ'n, bɛ tı mma mmelenzua nsʋ. Bɛ́ sı'n li Seva, ɔ tı Zufʋ'n-mɔ anun tɛɛyıfʋɛ kpain'n kʋn.
15 Mɔ bɛ hanlın sɔ'n, wawɛ ɛtɛ'n nwan: "Mın sı Zozi ɛsɛ mın sı Pɔlʋ kʋsʋ. Nan ɛmɔ, nwan menian dıɛ y'ɔ le ɛmɔ?"
16 Ɛhı a, sʋanlan'n mɔ wawɛ ɛtɛ'n wɔ yí nun'n kɔ tı kɔ tɔ bɛ́ sʋ. Yí sa kɔ hʋala bɛ́ kʋalaatin, ɔ kɔ hele bɛ́ yalɛ kpa dede bɛ fi sua nın anun bɛ 'nwanndi a, anın bɛ́ nwʋn gua sʋ b'a bʋta bʋta.
17 Efɛzı amma, Zufʋ o, m'ɔ tı man Zufʋ o, bɛ́ kʋalaa bɛ kɔ tı ɛjɔlɛ sɔ'n, esulo kɔ han bɛ́. Ɛsɛ bɛ kɔ man yɛ́ Mın Zozi anyınnzɔ kpa.
18 Bɛ́ dɔʋn mɔ bɛ falı bɛ́ nwʋn bɛ manlın yɛ́ Mın'n, bɛ ba bɛ kan bɛ́ nyɔlıɛ ɛtɛ'n-mɔ bagua nın anun.
19 Menian'n-mɔ dɔʋn mɔ anın bɛ yı jiliwa'n nʋn bɛ́ jiliwa kalata'n-mɔ kɔ a. Bɛ kɔ yala yí menian'n-mɔ kʋalaa anyunnun ɛbɛlɛ. Bɛ kɔ sısın bɛ kɔ nwun kalata sɔ'n-mɔ gua, ɔ tı esika jɛtɛ mma akpıı abulanun.
20 Anın kɛ ɔ kpınlın yɔlı mɔ tunmin sʋ nʋn anwʋnsɛlɛ sʋ yɛ́ Mın Anʋan Ɛjɔlɛ'n tɛlɛlı nın anın.

Efɛzı kulo'n 'ba fannyan

21 Ɛhı anzin, Pɔlʋ kɔ fua kɛ ɔ 'kpɛ nun Masedʋanın nʋn Akayi mân nın anun ɔ kɔ Zoluzalɛmʋn. Ɛhıka ati, yí nwan: "Sɛ mın kɔ mın ju ɛlɔ a, ɔ di kɛ mın kɔ Lɔmʋn kʋsʋ."
22 Ɛhı a, ɔ kɔ sʋan yí mmʋkafʋɛ'n-mɔ anun nnyuan, Timote nʋn Elasıtı. Nan yí muonun yí Pɔlʋ, ɔ kɔ ha Azi mân nın anun ɛbɛlɛ kaan biekun.
23 Mɛlɛ sɔ'n, yɛ́ Mın Anʋan Ɛjɔlɛ'n dunman nun, Efɛzı kulo'n kɔ fannyan.
24 Anın bian kʋn wɔ ɛbɛlɛ, bɛ fɛlɛ yí Demetiliyusi. Ɔ tı junnvʋɛ. Ɔ fa jɛtɛ ɔ bɔ bʋsʋın balasua'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Aateminsi'n sua mma mma. Ɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ di junman sɔ'n nyan nun esika kpili kpa.
25 Ɛlɛhʋn kʋn, Demetiliyusi kɔ yia yí menian'n-mɔ nʋn junnvʋɛ ɛhınlın-mɔ. Ɔ kɔ fa kɔ tʋ bɛ́ nyunnun kɛ: "Ebia-mɔ, ɛmɔ sı kɛ yɛ́ ɛkpasie'n fi junman ɛhı.
26 Nan kʋsʋ, like mɔ bian'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Pɔlʋ yɔ'n, ɛmɔ tı ɛsɛ ɛmɔ nwun yí. Nán kɛ Efɛzı ɛwa angʋnmın ɔ, nan Azi mân'n kʋalaa anun, Pɔlʋ sɔ'n nanndı nun ɔ kan kɛ amʋan'n mɔ menian'n-mɔ sɔ'n, ɔ tı mgban. Menian dɔʋn a le yí ɛjɔlɛ nın a tʋ nun.
27 Ɛjɔlɛ sɔ'n kʋala kɛ ɔ man yɛ́ junman'n tɔ, ɛsɛ ɔ kʋala kɛ ɔ man bʋsʋın kpili Aateminsi sua'n m'ɔ le dunman'n minlin. Bʋsʋın Aateminsi mɔ Azi mân nın anun nʋn eyuadı nın anun bɛ́ kʋalaa bɛ sɔ'n, sʋanlan fíí lɛ ngɔ bɔ yí dunman kʋ́n!"
28 Mɔ Demetiliyusi hanlın sɔ mɔ bɛ tılı'n, ɛya kɔ a, anın bɛ lɛ tɛtıan bɛ kan kɛ: "Efɛzı amma, yɛ́ bʋsʋın Aateminsi'n tı kpili o! Efɛzı amma yɛ́ bʋsʋın Aateminsi'n tı kpili o!"
29 Ɛjɔlɛ sɔ'n kɔ fannyan kulo bɔndın nın anun. Bɛ́ kʋalaa bɛ kɔ tu woo bɛ kɔ hyʋın Gayiyusi nʋn Alisitakı, bɛ́ nʋan y'ɔ le lıka mɔ bɛ yia bɛ kan bɛ́ ngɔhʋa'n.

Gayiyusi nʊn Alisitakɪ fi Masedʊanɪn mân nun. Bɛ tɪ Pɔlʊ amanngʊn. Bɛ nʊn
yí yê ɔ kɔ yí atɪn'n-mɔ.
30 Pɔlʊ kulo kɛ ahan ɔ fite bagua nɪn anyunnun, nan yɛ́ Mɪn menian'n-mɔ a
mman man yí atɪn.
31 Yí manngʊn mmie-mɔ kɔ bɛlɛ yí ngalɪɛ kɛ n'ɔ kɔ lɪka mɔ menian'n-mɔ a
yia'n. Yí manngʊn sɔ'n-mɔ fi Azi mân nɪn anun, bɛ di awaa junman.
32 Tɛmʊn sɔ'n, anɪn lɪka mɔ b'a yia ɛlɔ a yɔ beje beje kpa. Menian mmie-mɔ
lɛ tɪan bɛ kan ɛjɔlɛ kʊn, anɪn mmie-mɔ kʊsʊ lɛ tɪan bɛ kan ɛjɔlɛ fʊfɔlɛ. Bɛ́ nun
mmie-mɔ dɔʊn nzɪ man like mɔ yí ti yê b'a yia'n bɔbɔ.
33 Ɛhɪ a, bɛ kɔ sʊsɔ ɛjɔlɛ nɪn asʊ bɛ kɔ han bɛ kɔ hele Zufʊ bian kʊn. Bian sɔ'n,
bɛ fɛlɛ yí Alɛgɪzanndɪlɪ. Anɪn Zufʊ'n-mɔ lɛ wowula yí bʊ kɛ ɔ fíte bagua nɪn
anyunnun. Mɔ Alɛgɪzanndɪlɪ fitelɪ bagua nɪn anyunnun'n, ɔ kɔ tʊ yí sa kɛ bɛ
gúa diin nán ɔ 'kan ɛjɔlɛ ɔ kele bɛ́.
34 Mɔ menian'n-mɔ nwunlin kɛ ɔ tɪ Zufʊ'n, bɛ́ kʊalaa bɛ́ bʊ kɔ yɔ kʊn bɛ lɛ tɪan
bɛ kan kɛ: "Efɛzɪ amma, yɛ́ bʊsʊɪn Aateminsi'n tɪ kpili o! Efɛzɪ amma, yɛ́ bʊsʊɪn
Aateminsi'n tɪ kpili o!" Bɛ le ɛtɪan sʊa dede kɔ yɔ dɔhyʊɪlɪ nnyuan.
35 Yí bɛ-yue-asɪɛ, kulo nɪn asʊ kpɔmanfʊɛ'n kɔ yɔ kɔ man bɛ kɔ gua bɛ́ ahʊnlɪn
asɪ. Yí nwan: "Efɛzɪ amma, sʊanlan benin y'ɔ nzɪ man kɛ Efɛzɪ kulo'n yê ɔ sisa
bʊsʊɪn kpili Aateminsi sua'n nʊn yí abaaba'n m'ɔ fi nyanmɪansʊ ɔ'a ju nɪn ɔ?
36 Sʊanlan fíí ngʊala ɔ nzu man yí nwʊn akpʊlʊwa. Yí ti, ɛmɔ gúa bɛ́ ahʊnlɪn
asɪ nán b'a nzɛcɪ man like.
37 Ɔ sanlɪn kɛ menian'n-mɔ mɔ ɛmɔ nʊn bɛ́ a a ɛwa'n, b'a nwua man amʊan
sua'n-mɔ anun ninnge, ɛsɛ b'a ngan man bʊsʊɪn Aateminsi kʊsʊ anwʊn ɛjɔlɛ
ɛtɛ.
38 Sɛ Demetiliyusi nʊn yí junnvʊɛ'n-mɔ kulo kɛ bɛ sanman sʊanlan an, ɔ le
cɪan mɔ mgbain'n-mɔ tanlan asɪ bɛ di ɛjɔlɛ ɔ. Anɪn lɪka mɔ bɛ kʊala kɛ bɛ nʊn
bɛ́ ɛjɔlɛ'n kɔ nɪn anɪn!
39 Sɛ Ɛjɔlɛ biekun wɔ ɛbɛlɛ a, anɪn mgbain'n-mɔ yia a, ɛmɔ kɔ fa kɔ tʊ bɛ́
nyunnun.
40 Afɪ like mɔ y'a yɔ yí ɛnɛ'n, bɛ kʊala kɛ bɛ tʊn yɛ́ ɛsʊan kɛ y'a jasʊ awaa
akɔmɪn anun. Ɔ sanlɪn kɛ, sɛ bɛ bisa yɛ́ like mɔ yí ti yê y'a yia nɪn an, yɛ ngɔ
hʊala man yí nʊan tu nán y'a sa yɛ́ nɪn."
41 Mɔ kpɔmanfʊɛ'n hanlɪn sɔ yuelɪ'n, ɔ kɔ man bɛ kɔ sanndɪ.

20

Pɔlʊ 'ba tu atɪn

1 Ɛhɪ, ɔ yɔlɪ mɔ kulo nɪn anun gualɪ diin'n, Pɔlʊ kɔ yia yɛ́ Mɪn menian'n-mɔ. Ɔ
kɔ wowula bɛ́ anwʊnsɛlɛ, ɔ nʊn bɛ́, bɛ kɔ li ngalɪɛ, cuein yê ɔ hɔlɪ Masedʊanɪn
mân nun ɔ.
2 Ɔ kɔ nanndɪ ɛbɛlɛ mân sɔ nɪn anun ɔ kɔ han ɛjɔlɛ dɔʊn ɔ kɔ wowula yɛ́ Mɪn
menian'n-mɔ anwʊnsɛlɛ. Mɔ Pɔlʊ wowulalɪ bɛ́ anwʊnsɛlɛ yuelɪ'n, ɔ kɔ hɔ Gɛlɛsɪ
mân nun
3 ɔ kɔ li ɛbɛlɛ sala nsan. Mɛlɛ mɔ ahan ɔ fi ɛbɛlɛ ɔ 'kɔ Sili mân nun'n, bɛ kɔ yɪ
yí anzʊti kɛ Zufʊ'n-mɔ a hɔ yí ti ahuan. Ɛhɪ a, Pɔlʊ kɔ yɔ ajʊnlɪn kɛ ɔ di kɛ ɔ sa yí
nzin ɔ sɪn Masedʊanɪn mân nun.
4 Mɔ ɔ 'ba'n, menian mɔ bɛ walɪ somanlɪn yí dede bɛ juli Azi mân nun'n y'ɔ le
Sopatɛɛ m'ɔ fi Belee kulo nɪn asʊ mɔ yí sɪ y'ɔ le Pilusi'n, Alisitakɪ nʊn Segʊndusi
mɔ bɛ fi Tesaloninki kulo nɪn asʊ'n, Gayiyusi m'ɔ fi Dɛlɪbʊ kulo nɪn asʊ'n nʊn
Timote, Tisiki nʊn Tolofimʊn mɔ bɛ fi Azi mân nun'n.
5 Bɛ kɔ li mʊa yɛ́ nyunnun Tolowasɪ kulo nɪn asʊ bɛ lɛ nwʊnndɛ yɛ́ ɛbɛlɛ.
6 Mɔ bɛ lili *Pakɪ fɛtɪ'n yuelɪ'n, mín nʊn Pɔlʊ yɛ kɔ tu yɛ́ bʊ Filipʊ kulo nɪn asʊ.
Yɛ la asue nyɪnsʊ dede cɪan nnun nán y'a ju Tolowasɪ y'a tʊ ɛhɪnlɪn-mɔ. Mɔ yɛ
juli Tolowasɪ'n, yɛ lili ɛbɛlɛ mɔlɛ kʊn.

Etisusi ewuetinnge'n

7 Ɛhı, mɔlɛ'n, yɛ yialı yɛ́ Mın alıɛ nın anwʋn. Pɔlʋ kɔ han ɛjɔlɛ ɔ kɔ hele asɔnın
mma'n-mɔ. Kɛmɔ alíɛ cın an, anın ɔ di kɛ Pɔlʋ kɔ'n, ɔ kɔ han ɛjɔlɛ dede bɛ kɔ bɔ
kɔ yɔ alımunnun.
8 Anın kanlannıɛ dɔʋn kpa wɔ awaa nın asʋ sua'n mɔ y'a yia nun nın anun.
9 Mɛlɛ mɔ Pɔlʋ 'kan ɛjɔlɛ'n, anın kpafɛlɛ kʋn tı mɛnzɛlɛ nın anʋan ɔ lɛ dafı
kpa. Kpafɛlɛ sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Etisusi. Etisusi fi awaa'n m'ɔ wɔ sʋ ngʋkʋn ngʋkʋn
nsan'n, ɔ kɔ tɔ ası. Bɛ 'kuku yí sʋ a, Etisusi a wu.
10 Ɛhı a, Pɔlʋ kɔ ju ası ɔ kɔ han yí nwʋn ası ɔ kɔ fa Etisusi yí sa sʋ, yí nwan:
"Nán bɛ di yalɛ, ɔ sanlın kɛ ɔ wuli man!"
11 M'ɔ yɔlı sɔ'n, Pɔlʋ salı fʋlı awaa nın asʋ. Ɔ kɔ bu kpaʋn'n ɔ kɔ li. Ɔ kɔ han
ɛjɔlɛ dede alíɛ kɔ hın. Mɔ alíɛ hınlın'n yê ɔ hɔlı ɔ.
12 Kpafɛlɛ'n dıɛ, bɛ nʋn yí 'ba a, anın yí nyın wɔ sʋ. Ɔ man bɛ́ kʋalaa bɛ́ lʋa
cıcılı kpa.
13 Ɛhı, Pɔlʋ kɔ fa bɛ́ ja nun atın'n m'ɔ kɔ kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Asɔsʋ nın asʋ. Yɛ́
dıɛ, yɛ kɔ fʋ meli nun yɛ kɔ li mʋa yí nyunnun Asɔsʋ ɛlɔ. Afı Pɔlʋ helelı kɛ yɛ yía
ɛbɛlɛ nán y'a fa yí meli nın anun.
14 Mɔ Pɔlʋ walı tʋlı yɛ́ Asɔsʋ ɛbɛlɛ'n nán y'a fa yí meli nın anun y'a hɔ kulo'n
mɔ bɛ fɛlɛ yí Mintilɛnın nın asʋ.
15 Yɛ juli Mintilɛnın mɔ alíɛ hınlın'n, yɛ la sʋ dede yɛ kɔ ju kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí
Kio nın anʋan nun. Alíɛ hınlın biekun, yɛ kɔ ju kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Samɔsʋ nın
asʋ. Alíɛ hınlın biekun, yɛ kɔ ju kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Minle nın asʋ.
16 Afı Pɔlʋ fualı kɛ bɛ ju Efɛzı kulo nın asʋ ɛbɛlɛ a, bɛ njinlan man nán b'a nga
man Azi mân nın anun ɛbɛlɛ. Kɛ ɔ kɔ yɔ nán ɔ'a ju Zoluzalɛmʋn kulo nın asʋ
ndɛ *Pantekɔtʋ fɛtı cıan'n, ɛhı yê anın Pɔlʋ lɛ jʋnlın ɔ.

Pɔlʋ nʋn Efɛzı asɔnın nın asʋ mgbain'n-mɔ 'ba li ngalıɛ

17 Mɔ yɛ juli Minle'n, Pɔlʋ kɔ tʋ Efɛzı asɔnın nın asʋ mgbain'n-mɔ ngalıɛ kɛ bɛ
bála a tʋ yɛ́ Minle ɛbɛlɛ.
18 Bɛ walı juli ɛbɛlɛ a, Pɔlʋ nwan: "Ɔ bɔ yí bʋ alimʋa cıan mɔ n juli Azi mân
nın anun'n, kɛ m gbınlın mın nʋn ɛmɔ yɛ nanndılı'n, ɛmɔ sı.
19 M'an bɛbɛlɛ mın nwʋn yɛ́ Mın ɛsúɛ nın anun, mın tıtı mín nyın ɛmʋın mín
sa nun, ɛsɛ Zufʋ'n-mɔ man n nwunlin amannınhunlun. Ɔ sanlın kɛ anın bɛ kɔ
mín ti ahuan.
20 Ɛmɔ sı kɛ like m'ɔ tı kpa man ɛmɔ'n, m'an va man fíí m'an vıa man ɛmɔ.
M'an han yí kʋalaa m'an hele ɛmɔ bagua nun ɔ nʋn ɛmɔ awulo'n-mɔ anun.
21 M'an han m'an hele bɛ́ mɔ bɛ tı Zufʋ nʋn bɛ́ mɔ bɛ tı *Gɛlɛkı'n kɛ bɛ núṇ bɛ́
nwʋn bɛ káci bɛ́ abalabɔ'n wɔ Nyanmıan anwʋn ɛsɛ bɛ lé yɛ́ Mın Zozi Kilisi bɛ
lí.
22 "Kıkaala dıɛ, n dı kɛ sʋanlan mɔ b'a cıcı yí ɔ, Wawɛ Nwannzan-
nwannzan'n lɛ cʋın mín kɔ Zoluzalɛmʋn, mın nzı man ɛjɔlɛ mɔ ɔ 'ba tʋ mín
ɛlɔ ɔ.
23 Mɔ mın sı nın ala y'ɔ le kɛ, kulo biala mɔ n gɔ ju sʋ'n, Wawɛ Nwannzan-
nwannzan'n kan kele mín kɛ bɛ lɛ ba tʋ mín fiadı ɛsɛ mın 'ba nwun nyinlinlin.
24 Nan mín dıɛ, nán mín ngʋan'n y'ɔ tı mín cınnjın ɔ. Nyanmıan anwunnvoe
ɛsíɛ Ɛjɔlɛkpa'n mɔ yɛ́ Mın Zozi a fa a wula mín sa nun kɛ m mó n géle menian'n-
mɔ'n, kɛ ɔ kɔ yɔ nán m'an li junman sɔ'n dede m'an gua yí bʋ'n, ɛhı y'ɔ tı mın
cınnjın ɔ.
25 "Sian dıɛ, mın sı kɛ ɛmɔ mɔ m'an tanlan ɛmɔ afian m'an bɔ Nyanmıan
Belemgbin Mân nın anwʋn ɛjɔlɛ m'an hele ɛmɔ'n, ɛmɔ lɛ ngɔ nwun man mín
nyunnun kún.
26 Yí ti, mın kan mın kele ɛmɔ ɛnɛ kɛ ɛmɔ anun kʋn m'ɔ kɔ minlin'n, mın nzı
man yí ɛjɔlɛ nun.

27 Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan afʊtu'n kʊalaatin, m'an tu ɛmɔ, m'an nva man fíí
m'an nvıa man ɛmɔ.
28 Yí ti, ɛmɔ nían bɛ́ nwʊn ye ɛsɛ bɛ nían menian'n-mɔ kʊalaatin mɔ Wawɛ
Nwannzan-nwannzan nın a fa a wula ɛmɔ asa nun nın asʊ kpa. Ɛmɔ nían
Asɔnın'n mɔ Nyanmıan a man yí kunnun Baa nın a wu a to yí ti ngʊan nın asʊ
kpa. Ɔ sanlın kɛ Asɔnın sɔ'n tı yí muonun yí dıɛ.
29 “Mın sı kɛ mın kɔ a, menian anwʊn esulo kɛ naan bedi 'ba wʊlʊ ɛmɔ afian
bɛ fannyan asɔnın mma'n-mɔ anun.
30 Ɛmɔ muonun afian, menian 'ba jasʊ bɛ kan ato ɛjɔlɛ bɛ man dedi mma'n-
mɔ si bɛ́ sʊ.
31 Yí ti, ɛmɔ kácı bɛ sísa bɛ́ nwʊn. Ɔ sanlın kɛ, kɔngɔɛ nʊn eyua dede afʊɛ nsan,
mín nʊan wɔ sʊ m'an tu ɛmɔ anun kʊn biala fʊɔ. Mın 'tu ɛmɔ fʊɔ a, anın mıın
sun.
32 “Afı sian dıɛ, mıın fa ɛmɔ mın wula Nyanmıan asa nun. Ɔ kʊala kɛ ɔ man
yí anwunnvoe ɛsíɛ ɛjɔlɛ'n bʊka ɛmɔ, ɛsɛ ɛmɔ asa kan ajâ'n mɔ ɔ'a fa ɔ'a sie bɛ́
kʊalaa mɔ bɛ tı yí dıɛ'n.
33 Mín nyın a mmʊlʊ man sʊanlan fíí esika, anaan taladıɛ.
34 Ɛmɔ muonun sı kɛ n ne mín sa n nili junman n nyanlın like mɔ anın mın
nʊn mín manngʊn'n-mɔ y'a mian yí nwʊn'n.
35 M'an yɔ yí sɔ m'an man ɛmɔ a nwun yí nyunnun nʊn yí nzin'n kʊalaatin
kɛ ɔ fata kɛ yɛ di junman sʊa yɛ bʊka ehianfʊɛ'n-mɔ. Anın yɛ́ ti kacı ɛjɔlɛ'n mɔ
yɛ́ Mın Zozi hanlın'n. Yí nwan: ‘Sɛ ɛ fa man an, salıɛ wɔ nun tala mɔ bɛ lɛ fa bɛ
man wɔ́'n.’ ”
36 Mɔ Pɔlʊ hanlın sɔ yuelı'n, ɔ nʊn bɛ́ bɛ kɔ gua bɛ́ nanngʊnlʊnman ası ɔ kɔ yɔ
asɔnın.
37 Bɛ́ kʊalaa bɛ le esuan bɛ kɔ tɔ Pɔlʊ nun bɛ kɔ li ngalıɛ.
38 Alʊabɔ'n m'ɔ hanlın bɛ́'n y'ɔ le mɔ Pɔlʊ hanlın hele bɛ́ kɛ bɛ lɛ ngɔ nwun
man yí nwʊn kʊ́n'n. Ɛhı anzin, bɛ hɔlı gualı yí atın dede ɔ fʊlı meli nın anun.

21

Pɔlʊ 'ba hɔ Zoluzalɛmʊn

1 Ɛhı, mɔ yɛ nʊn bɛ́ yɛ lili ngalıɛ yuelı mɔ yɛ sanndılı'n, meli'n falı yɛ́ fɔ́ʊ́n dede
yí nʊan y'ɔ le lıka'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Kɔsʊ'n. Alíɛ hınlın, yɛ kɔ tu yɛ́ bʊ ɛbɛlɛ yɛ kɔ ju
lıka'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Lodı'n. Ɛsɛ yɛ fi ɛbɛlɛ, yɛ kɔ ju kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Patala nın
asʊ.
2 Mɔ yɛ juli ɛbɛlɛ'n, anın meli kʊn lɛ kɔ Feninsi mân nun. Yɛ kɔ fʊ nun, cuein
yê yɛ hɔlı ɔ.
3 Yɛ hɔlı dede mɔ yɛ 'mantan Sipʊlʊ mân'n, mɔ anın yɛ gua meli nın anun yɛ́
nyın tua yí'n, yɛ kɔ sın asue afian kpɔlɛ mân sɔ nın abʊ ası nán y'a tʊ yɛ́ ti Sili
mân nun. Yɛ hɔlı dede mɔ yɛ juli kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Tii nın asʊ'n, meli'n kɔ si
ası. Afı anın ɛbɛlɛ y'ɔ di kɛ bɛ yı nun ninnge'n bɛ gua ɔ.
4 Yɛ kɔ nwun yɛ́ Mın menian, yɛ kɔ li mɔlɛ kʊn bɛ́ nwʊn ɛbɛlɛ. Wawɛ
Nwannzan-nwannzan'n kɔ man bɛ kɔ han bɛ kɔ hele Pɔlʊ kɛ n'ɔ kɔ
Zoluzalɛmʊn.
5 Nan mɔ yɛ lili mɔlɛ kʊn yuelı mɔ yɛ 'kɔ'n, bɛ nʊn bɛ́ yı nʊn bɛ́ mma'n-mɔ, bɛ́
kʊalaa bɛ kɔ hɔ yɛ́ atın egua dede kulo'n tiba. Yɛ kɔ gua yɛ́ nanngʊnlʊnman ası
jenvie nın anʊan yɛ kɔ yɔ asɔnın.
6 Yɛ yɔlı asɔnın yuelı mɔ yɛ lili ngalıɛ'n, yɛ kɔ fʊ meli nın anun yê bɛ salı hɔlı
awulo ɔ.
7 Yɛ kɔ tu yɛ́ bʊ Tii ɛbɛlɛ, yɛ́ nʊan y'ɔ le kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Pʊtolemayisi nın
asʊ. Mɔ yɛ juli ɛbɛlɛ'n, yɛ hɔlı bisalı anianman'n-mɔ ahın yɛ kɔ li cıan kʊn bɛ́
nwʊn ɛbɛlɛ.
8 Mɔ alíɛ hınlın'n, yɛ kɔ sa yɛ kɔ fʊ meli nın anun, yɛ́ nʊan y'ɔ le kulo'n mɔ bɛ
fɛlɛ yí Sezale nın asʊ. Mɔ yɛ juli ɛbɛlɛ'n, yɛ kɔ sike Filipʊ m'ɔ bɔ Ɛjɔlɛkpa'n kpayɛ

nın awulo. Filipʋ wɔ menian nsʋ'n mɔ Zoluzalɛmʋn ɛlɔ asɔnın'n kpalı bɛ́ nın anun bie.
9 Anın Filipʋ le mma mmalasua muan nnan. Mma mmalasua muan nnan sɔ'n-mɔ di Nyanmıan kpɔman.
10 Yɛ lili kɔ yɔ ɛlɛsan kʋn ɛbɛlɛ. Tɛmʋn sɔ'n, kpɔmanfʋɛ belenzua kʋn fi Zude mân nun ɔ kɔ a. Bian sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Agabisi.
11 Ɔ walı tʋlı yɛ́ a, ɔ kɔ le Pɔlʋ bɛlɛtı'n. Ɔ kɔ fa kɔ hyı yí muonun yí sa nʋn yí ja'n-mɔ. Yí nwan: "Ɛ 'nwun ɛjɔlɛ mɔ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n lɛ kan'n: 'Sʋanlan'n m'ɔ le bɛlɛtı ɛhı'n, Zufʋ'n-mɔ mɔ bɛ wɔ Zoluzalɛmʋn ɛlɔ'n, bɛ 'ba hyı yí sa nʋn yí ja'n-mɔ sʋa bɛ fa yí bɛ wula bɛ́ mɔ bɛ nzı man Nyanmıan nın asa nun.' "
12 Mɔ Agabisi hanlın sɔ mɔ yɛ tılı'n, yɛ nʋn anianman'n-mɔ mɔ bɛ wɔ Sezale ɛbɛlɛ'n, yɛ kɔ han yɛ kɔ hele Pɔlʋ kɛ n'ɔ kɔ Zoluzalɛmʋn.
13 Mɔ yɛ hanlın sɔ'n, nán Pɔlʋ a bua yɛ́ kɛ: "Ɔ yɔ sɛ mɔ ɛmɔ lɛ sun bɛ man mín nwʋn bubu mín ɔ? Sɛ bɛ 'cı mín sa nʋn mín ja, anaan sɛ bɛ 'kun mín bɔbɔ wɔ yɛ́ Mın Zozi dunman nun an, m'an bɔbʋa mín nwʋn."
14 Kɛmɔ yɛ hanlın ngo yɛ hanlın njın mɔ Pɔlʋ a ndie man'n, yɛ yacili yí. Ɛjɔlɛ mɔ yɛ hanlın'n y'ɔ le kɛ: "Mɔ yɛ́ Mın kulo'n, man ɔ yɔ́ sɔ!"
15 Mɔ cıan kaan'n mɔ yɛ lili yí ɛbɛlɛ'n yuelı'n, yɛ kɔ sesie yɛ́ nwʋn yɛ kɔ fa Zoluzalɛmʋn atın'n.
16 Mɔ yɛ 'kɔ'n, yɛ́ Mın menian'n-mɔ mɔ bɛ wɔ Sezale ɛbɛlɛ'n mmie-mɔ nʋn yɛ́ yê ɔ hɔlı ɔ. Mɔ yɛ juli ɛlɔ'n, bɛ nʋn yɛ́ kɔ hɔ kɔ sike bian kʋn. Bian sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Mʋnnasʋn. Ɔ fi Sipʋlʋ mân nun. Ɔ falı yí nwʋn manlın yɛ́ Mın a hyɛ.

Pɔlʋ 'ba hɔ fua Zʋakı anwʋn

17 Mɔ yɛ juli Zoluzalɛmʋn ɛbɛlɛ'n, anianman'n-mɔ sɔlı yɛ́ nun kanlanman kpa.
18 Mɔ alíɛ hınlın'n, Pɔlʋ nʋn yɛ kɔ hɔ Zʋakı awulo ɛlɔ. Yɛ 'kɔ a ju a, anın asɔnın nın asʋ mgbain'n-mɔ a yia ɛbɛlɛ.
19 Pɔlʋ kɔ bisa bɛ́ ahın yê junman'n kʋalaa mɔ Nyanmıan a li wɔ bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʋ nın afian'n, ɔ kɔ sʋsɔ sʋ ɔ kɔ han yí kʋalaa ɔ kɔ hele bɛ́.
20 Mɔ Pɔlʋ anʋan tɔlı'n, bɛ kɔ yı Nyanmıan ayɛ, ɛsɛ bɛ́ nwan: "Nıan, anianman, Zufʋ akpıı kɔ yɔ nyɛ nyɛ a fa bɛ́ nwʋn a man yɛ́ Mın. Nan kʋsʋ, bɛ́ mala ɛjɔlɛ'n tɛ tı bɛ́ cınnjın.
21 B'a han b'a hele Zufʋ sɔ'n-mɔ kɛ, ɛ 'kele like a, ɛ kan kele Zufʋ'n-mɔ kʋalaatin mɔ bɛ gugua mân mân'n-mɔ asʋ'n kɛ bɛ káci bɛ́ nzin bɛ sí Moyizı mala'n, nán bɛ kpɛ bɛ́ mma'n-mɔ mmian nun, ɛsɛ nán bɛ di Zufʋ'n-mɔ mala'n-mɔ asʋ.
22 Yɛ 'yɔ sɛ? Afı, yí biala, bɛ 'tı kɛ a ju ɛwa.
23 Yí ti, atın'n mɔ yɛ 'ba hele wɔ́'n, sın sʋ. Yɛ le menian nnan ɛwa, b'a bɔbʋa Nyanmıan.
24 Ɛ nʋn bɛ́ hɔ́ tú bɛ́ nwʋn efian nán tua bɛ́ ti kalɛ'n maan bɛ nyán atın bɛ kpá bɛ́ ti'n. Yí dıɛ anın bɛ́ kʋalaa bɛ nwun yí kɛ ato yê b'a li b'a tʋ wɔ́ bʋ ɔ, nán wɔ́ muonun ɛ di *Moyizı mala nın asʋ.
25 Nan bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʋ mɔ b'a fa bɛ́ nwʋn b'a man yɛ́ Mın Zozi'n, ɛjɔlɛ mɔ yɛ́ nʋan sɛlı yí nwʋn, mɔ yɛ hɛlɛlı yɛ hanlın yɛ hɛlɛlı bɛ́'n y'ɔ le kɛ nán bɛ di amʋan sʋ naan, nán bɛ di naan nʋn yí moja'n nʋn cunmun, ɛsɛ nán bɛ yɔ satılıfʋɛ nyɔlıɛ."
26 Ɛhı a, Pɔlʋ nʋn menian nnan sɔ'n-mɔ kɔ hɔ. Mɔ alíɛ hınlın'n, Pɔlʋ nʋn bɛ́ bɛ kɔ bɔ bɛ́ efian etue nın abʋ. Mɔ bɛ bɔlı yí bʋ'n, Pɔlʋ kɔ hɔ Nyanmıan awulo ɛlɔ ɔ kɔ hele cıan mɔ bɛ 'gua efian etue nın abʋ bɛ yı bɛ́ nun kʋn biala ati tɛɛ'n.

Zufʋ'n-mɔ 'ba hyı Pɔlʋ Nyanmıan awulo nın anun

27 Ɛhı, bɛ bɔlı efian etue nın abʋ dede mɔ ɔ 'ju yí cıan nsʋ'n, Zufʋ'n-mɔ mɔ bɛ fi
Azi mân nun'n kɔ nwun Pɔlʋ Nyanmıan awulo nın anun. Bɛ kɔ wowula bagua
nın abʋ bɛ kɔ hyı Pɔlʋ.
28 Anın bɛ lɛ tɛtıan bɛ kan kɛ: "Izalayɛ amma, ɛmɔ bála a bʋka yé o! Yé sa a
han sʋanlan'n m'ɔ nanndı nun ɔ kan ɛjɔlɛ ɛtɛ ɔ tia Izalayɛ mân'n, Moyizı mala'n
nʋn Nyanmıan awulo'n. Ɛsɛ bɛ nían, ɔ'a man bé mɔ bɛ tı man Zufʋ nın a wʋlʋ
Nyanmıan awulo nın anun ɔ'a man efian a han lıka nwannzan-nwannzan
ɛhı!"
29 Anın bɛ lɛ kan sɔ, ɔ sanlın kɛ bɛ nwunlin Tolofimʋn m'ɔ fi Efɛzı'n nʋn Pɔlʋ
kulo nın anun. Bɛ jʋnlın kɛ anın Pɔlʋ a fa yí a wʋlʋ Nyanmıan awulo nın anun.
30 Kulo bɔndın nın anun kɔ fannyan. Yí bê o, yí fama o, menian'n-mɔ kɔ tu
woo. Bɛ kɔ sɔ Pɔlʋ bɛ kɔ fa yí Nyanmıan awulo nın anun bɛ kɔ fite bɛ kɔ tʋtʋ
anʋan nın anun ɛbɛlɛ ala.
31 Anın bɛ lɛ kpʋnndɛ bɛ kun Pɔlʋ, nán ngalıɛ a tʋ Lɔmʋn nzalafʋ'n-mɔ kpain
nın ɛlɔ kɛ Zoluzalɛmʋn kulo bɔndın'n lɛ sɔ.
32 Ɛbɛlɛ ala, ɔ kɔ hohuan nzalafʋ'n-mɔ nʋn bé mgbain'n-mɔ anʋan bɛ kɔ kpʋ
bagua'n. Mɔ bagua'n nwunlin nzalafʋ'n-mɔ nʋn bé kpain'n, bɛ kɔ yaci Pɔlʋ
ɛbúɛ.
33 Ɛhı a, nzalafʋ kpain'n kɔ hyʋın kɔ kpunnge Pɔlʋ, ɔ kɔ man atın kɛ bɛ gúa yí
sa ngɔnzɔngɔnzɔ nnyuan. Mɔ bɛ gualı yí sa ngɔnzɔngɔnzɔ'n, nzalafʋ kpain'n
kɔ bisa yí sʋanlan ɛhɔlɛ kʋn m'ɔ tı'n ɔ nʋn like mɔ ɔ'a yɔ'n.
34 Mɔ nzalafʋ kpain'n 'bisa Pɔlʋ ɛjɔlɛ'n, anın bagua nın anun menian'n
mmie-mɔ lɛ tɛtıan bɛ kan ɛjɔlɛ kʋn, anın mmie-mɔ kʋsʋ lɛ tɛtıan bɛ kan ɛjɔlɛ
fʋfɔlɛ. Nzalafʋ kpain'n nnwun man ɛjɔlɛ nın ati nʋn yí bʋ, afı ɛbɛlɛ a yɔ beje
beje. Ɔ kɔ man atın kɛ bɛ nʋn Pɔlʋ hó nzalafʋ'n-mɔ lıka mɔ bɛ wɔ ɛlɔ.
35 Pɔlʋ nʋn bɛ hɔlı mɔ bɛ fʋ ɛsıkalie'n, nzalafʋ'n-mɔ kɔ fa yí bɛ sa sʋ. Ɔ sanlın
kɛ ɛbúɛ mɔ bagua nın a bʋ yí'n, ɔ'a man yí nwʋn a bɛlɛ yí.
36 Afı anın bé kʋalaa bɛ si yí sʋ bɛ lɛ tɛtıan bɛ kan kɛ: "Bɛ hún yí! Bɛ hún yí!"
37 Ɛhı, mɛlɛ mɔ bɛ 'fa Pɔlʋ bɛ wʋlʋ sua nın anun'n, ɔ kɔ bisa nzalafʋ kpain'n
kɛ: "Asʋ mın kʋala kɛ mın nyan atın mın kan ɛjɔlɛ mın kele wó ɔ?"
Mɔ Pɔlʋ hanlın sɔ'n, nán nzalafʋ kpain nın a bisa yí kɛ: "Ɛ kan Gɛlɛkı anıɛ ɔ?
38 Ezipiti mân nın anun sʋanlan ɛhı mɔ ɔ'a bɔ mân ɛlɛsan asʋ ɛwa, m'ɔ nʋn
kodiawu akpıı nnan b'a bɔ bé ti ɛwâ nın anun ɛlɔ'n, nán yí y'ɔ le wó ɔ?"
39 M'ɔ bisa sɔ'n, nán Pɔlʋ a bua yí kɛ: "N dı Zufʋ, b'a wʋ mín Silisi kulo'n mɔ
bɛ fɛlɛ yí Talısı nın asʋ. Kulo sɔ'n mɔ b'a wʋ mín sʋ'n lɛ dunman. Yí ti, man mín
atın maan n gán ɛjɔlɛ n géle bagua'n."
40 Mɔ Pɔlʋ hanlın sɔ'n, nzalafʋ kpain'n kɔ man yí atın. Ɛhı a, Pɔlʋ kɔ jinlan
ɛsıkalie nın asʋ ɔ kɔ tʋ yí sa ɔ kɔ hele bagua'n. Mɔ bɛ gualı diin'n, Pɔlʋ kɔ kuku
yí nʋan sʋ ɔ kɔ han yí *alameın anıɛ nın anun ɔ kɔ hele bé. Yí nwan:

22

Pɔlʋ 'ba sa yí nın

1 "Anianman mmelenzua nʋn mín sı-mɔ, ɛmɔ tíe ɛjɔlɛ'n mɔ mın 'ba han mın
kele ɛmɔ kıkaala mın sa mín nın'n".
2 Mɔ menian'n-mɔ tılı kɛ Pɔlʋ lɛ jʋjɔ alameın anıɛ nın anun ɔ kele bé'n, bɛ kɔ
gugua didiin biekun kpa. Ɛhı a, Pɔlʋ nwan:
3 "N dı Zufʋ. B'a wʋ mín Talısı, Silisi mân nun, nan Zoluzalɛmʋn ɛwa yê b'a ta
mín ɔ. Mín mın'n y'ɔ le Gamalıɛ. Ɔ a hele mín yé nan-mɔ mala'n kpa bɔkɔɔ. Mín
Nyanmıan ɛjɔlɛ'n, bɛ nva man bɛ ngan man ngɔhʋa kɛ ɛnɛ kʋsʋ ɛmɔ kʋalaatin
nva ngan man ngɔhʋa'n.
4 N gelelı bé mɔ bɛ nanndı yé Mın atın nın asʋ nın ahʋlʋwa n gunlun bé. N
cılı mmelenzua nʋn mmalasua n gualı bé fiadı.

5 *Tɛɛyɪfʋɛ kpain'n nʋn Izalayɛ mân nɪn asʋ mgbain'n-mɔ di mín adanzɪɛ. Bɛ
manlɪn mín kalata kɛ n gɔ́ n dʋ́ anianman Zufʋ'n-mɔ mɔ bɛ wɔ Damasɪ kulo
nɪn asʋ ɛlɔ'n. Mɪn tʋ bɛ́ a, anɪn n jí bɛ́ mɔ b'a fa bɛ́ nwʋn b'a man yɛ́ Mɪn mɔ bɛ
wɔ ɛbɛlɛ'n m mála Zoluzalɛmʋn m mán bɛ pínnin bɛ́.
6 "Ɛhɪ, anɪn mín ja wɔ nun mɪn ka kaan mɪn ju Damasɪ. Mɔ bɛ 'kɔ a bɔ kɔ yɔ
sɛnzɛ jinlan'n, kʋnmgba ala, dʋɛɪn, kanlannɪɛ kʋn fi nyanmɪansʋ. Yí ta m'ɔ lɛ
ta'n, ɔ kɔ ta kɔ si kɔ yia mín.
7 N gɔ fin asɪ. Mɪn 'tie a, anɪn anɪɛ kʋn lɛ kan kele mín kɛ: 'Sɔlʋ Sɔlʋ, nzukɛ ati
yê ɛ lɛ kele mín ahʋlʋwa ɔ?'
8 "Mɔ n dɪlɪ anɪɛ sɔ'n, nán m'an bisa kɛ: 'Wɔ́ nwan ɔ, yɛ́ Mɪn?'
"Nán anɪɛ nɪn a bua mín kɛ: 'Mín Zozi mɔ n vi Nazalɛtɪ'n yê ɛ lɛ kele mín
ahʋlʋwa ɔ.'
9 Anɪn mɪn nʋn menian yê yɛ lɛ kɔ ɔ. Bɛ nwunlin kanlannɪɛ'n, kʋsʋ b'a ndɪ
man sʋanlan'n m'ɔ lɛ kan ɛjɔlɛ'n kele mín nɪn anɪn'n.
10 "Mɔ yɛ́ Mɪn hanlɪn sɔ'n, nán m'an bisa yí kɛ: 'Yê Mɪn, nzu y'ɔ di kɛ mɪn yɔ
ɔ?'
"Yí nwan: 'Jasʋ, kɔ Damasɪ. Ɛ ju ɛlɔ a, yí kʋalaa m'ɔ di mɔ ɛ yɔ'n, Nyanmɪan
'ba man bɛ kele wɔ́.'
11 "Mɔ yɛ́ Mɪn anʋan tɔlɪ'n, mín manngʋn'n-mɔ mɔ anɪn mɪn nʋn bɛ́ yɛ lɛ kɔ
Damasɪ'n, bɛ kɔ sɔ mín sa bɛ kɔ li mín taataa. Ɔ sanlɪn kɛ, kanlannɪɛ'n m'ɔ talɪ'n
sinlin mín nyɪn'n.
12 "Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anɪn bian kʋn wɔ Damasɪ ɛbɛlɛ, bɛ fɛlɛ yí Ananiasɪ. Ananiasɪ
tɪ sʋanlan m'ɔ fɛlɪ Nyanmɪan ɛsɛ ɔ di yí mala nɪn asʋ. Damasɪ ɛbɛlɛ Zufʋ'n-mɔ
kʋalaatin de yí di.
13 Ananiasɪ walɪ tʋlɪ mín an, yí nwan: 'Mín nianman Sɔlʋ, man wɔ́ nyɪn'n
tíke!' Ɔ hanlɪn sɔ nɪn ala, mín nyɪn'n kɔ tike n gɔ nwun yí.
14 Mɔ mín nyɪn'n tikelɪ'n, yí nwan: 'Yɛ́ nan-mɔ Nyanmɪan nɪn a li mʋa a yɪ
wɔ́ kɛ ɛ nwún like m'ɔ kulo'n, ɛ nwún sɛsɛfʋɛ baa kʋnmgba'n, ɛ tí yí nʋan nun
ɛjɔlɛ.
15 Afɪ, like mɔ a nwun yí ɔ nʋn ɛjɔlɛ mɔ a tɪ'n, ɔ di kɛ ɛ di yí nwʋn adanzɪɛ ɛ
kele menian'n-mɔ kʋalaatin.
16 Kɪkaala mɔ a tɪ ɛjɔlɛ'n sʋa'n, n'ɛ nwʋnndɛ kún. Yí ti, sun fɛlɛ yɛ́ Mɪn, jasʋ
maan bɛ sɔ́nɪn wɔ́ nán a nyan wɔ́ ɛtɛ nɪn anwʋn face.'
17 "Ɛhɪ anzin, n gɔ sa n gɔ hɔ Zoluzalɛmʋn. Ɛlɛhʋn kʋn, anɪn mɪɪn yɔ asɔnɪn
Nyanmɪan awulo ɛbɛlɛ nán m'an hɪn ɛlalɪɛ.
18 Ɛlalɪɛ nɪn anun, n gɔ nwun yɛ́ Mɪn, ɔ kɔ han kɔ hele mín kɛ: 'Kan wɔ́ nwʋn
fi Zoluzalɛmʋn ɛwa jasʋ, ɔ sanlɪn kɛ mín nwʋn ɛjɔlɛ'n mɔ ɛ 'ba han kele bɛ́'n, bɛ
ngɔ le bɛ ngɔ li man.'
19 "Mɔ yɛ́ Mɪn hanlɪn sɔ'n, mín nwan: 'Yɛ́ Mɪn, bɛ sɪ yí yuein kɛ anɪn mɪn kɔ
asɔnɪn sua'n-mɔ anun mɪn cɪ bɛ́ mɔ b'a le wɔ́ b'a li'n mɪn man bɛ gua bɛ́ fiadɪ
bɛ fin bɛ́ mgbele.
20 Tɛmʋn mɔ bɛ 'kun wɔ́ adanzɪfʋɛ Etiɛnɪn'n, n jin yí bʋ bie. N nelɪ bɛ́ mɔ bɛ
hunlin Etiɛnɪn'n n dʋlɪ nun nán m'an le bɛ́ taladɪɛ'n-mɔ m'an tila.'
21 "Mɔ n ganlɪn sɔ'n, nán yɛ́ Mɪn a han a hele mín kɛ: 'Kɔ, afɪ mɪn kulo kɛ mɪn
sʋan wɔ́ mʋa maan ɛ kɔ bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n-mɔ anwʋn.' "

Pɔlʋ 'ba hele yí nwʋn kɛ ɔ tɪ Lɔmʋn sʋanlan

22 Ɛhɪ, Pɔlʋ hanlɪn ɛjɔlɛ'n Zufʋ'n-mɔ tielɪ dede m'ɔ juli ɛbɛlɛ'n, bɛ kɔ sɔ ɛtɛtɪan
sʋ. Bɛ́ nwan: "Bɛ hún sʋanlan sɔ'n bɛ yí yí ɛbɛlɛ! Ɔ nzɛ nʋata man kɛ ɔ nyan
ngʋan!"
23 Anɪn bɛ lɛ kpo bɛ tʋ bɛ́ taladɪɛ'n-mɔ anwunno ɛsɛ anɪn bɛ lɛ tu nʋutule'n.
24 Ɛhɪ a, nzalafʋ kpain'n kɔ man atɪn kɛ bɛ fá Pɔlʋ bɛ wʋ́lʋ sua nɪn anun bɛ fín
yí mgbele maan ɔ hán like ati mɔ Zufʋ'n-mɔ lɛ tɛtɪan yí kɔmɪn anun'n.

25 Nan mɔ bɛ cıcılı Pɔlʋ mɔ bɛ 'ba fin yí mgbele'n, ɔ kɔ bisa nzalafʋ'n m'ɔ sie
nzalafʋ ɛya kʋn mɔ anın ɔ wɔ ɛbɛlɛ'n kɛ: "Asʋ atın wɔ nun kɛ bɛ fín *Lɔmʋn
sʋanlan kʋn mɔ b'a mmu man yí fʋɔ'n mgbele ɔ?"
26 Mɔ Pɔlʋ bisalı nzalafʋ'n m'ɔ sie nzalafʋ ɛya kʋn'n kosuan sɔ'n, nzalafʋ'n kɔ
nwanndi kɔ tʋ bɛ́ kpain'n, yí nwan: "Yaaa, nıan ɛjɔlɛ mɔ ahan ɛ hyʋhyʋın ba'n.
Kanngʋ bian sɔ'n tı Lɔmʋn sʋanlan."
27 Mɔ nzalafʋ kpain'n tılı yí sʋa'n, ɔ kɔ kpʋ Pɔlʋ ɔ kɔ bisa yí kɛ: "Kan yí yuein
kele mín, asʋ Lɔmʋn sʋanlan y'ɔ le wó ɔ?"
M'ɔ bisalı kosuan sɔ'n nán Pɔlʋ a bua yí kɛ: "Yuo, Lɔmʋn sʋanlan y'ɔ le mín."
28 Mɔ Pɔlʋ hanlın sɔ'n, nzalafʋ kpain kukuli yí nʋan sʋ a, yí nwan: "Mín dıɛ,
dede mɔ mın 'kaci Lɔmʋn sʋanlan'n, n dualı kalɛ kpili kpa."
Mɔ nzalafʋ nın anʋan tɔlı'n, Pɔlʋ kʋsʋ nwan: "Mín dıɛ, bɛ 'wʋ mín an, anın n
dı Lɔmʋn sʋanlan."
29 Mɔ Pɔlʋ hanlın sɔ'n, ɛbɛlɛ ala, bɛ́ mɔ anın bɛ lɛ bisa Pɔlʋ kosuan'n kɔ hyʋın
bɛ́ nzin. Kɛmɔ nzalafʋ kpain'n nıan an, Pɔlʋ tı Lɔmʋn sʋanlan'n, esulo kɔ han
yí. Ɔ sanlın kɛ ɔ man bɛ gualı yí sa ngɔnzɔngɔnzɔ.

Pɔlʋ 'ba fite Izalayɛ mgbain'n-mɔ anyunnun

30 Kɛmɔ anın nzalafʋ kpain'n kulo kɛ ɔ nwun like fɔ́ʋ́n mɔ yí ti yê Zufʋ'n-
mɔ lɛ tʋn Pɔlʋ ɛsʋan'n, alíɛ hınlın an, nzalafʋ kpain'n kɔ man bɛ kɔ yı Pɔlʋ asa
ngɔnzɔngɔnzɔ'n. Ɔ kɔ man atın kɛ tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ nʋn Izalayɛ mgbain'n-
mɔ kʋalaa mɔ bɛ di ɛjɔlɛ'n yía. Bɛ yialı a, ɔ kɔ fa Pɔlʋ kɔ fite bɛ́ nyunnun.

23

1 Ɛhı, Pɔlʋ kɔ tʋ yí nyın ɔ kɔ nɛnıan bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ di ɛjɔlɛ'n, yí nwan:
"Anianman-mɔ, dede mɔ ɔ 'ju ɛnɛ'n, mın yɔ ajʋnlın kɛ mín ɛnanndıɛ nın anwʋn
buli man ɛbʋın wɔ Nyanmıan anyunnun."
2 Mɔ Pɔlʋ hanlın sɔ'n, *tɛɛyıfʋɛ kpain'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Ananiası'n kɔ man atın
kɛ bɛ́ mɔ bɛ mantan Pɔlʋ'n fín yí nʋan nın asʋ.
3 Ɛhı a, Pɔlʋ kɔ han kɔ hele yí kɛ: "Nyanmıan muonun yê ɔ 'fin wó. Ɛ nwun
wó a ɛ nwan talɛ mɔ b'a han yí ayile fufue ɔ! Ɛ tı ɛbɛlɛ ɛ lɛ nıan mala nın anwʋn
ɛ bua mín ndɛɛ, kʋsʋ ɛ san mala nın anwʋn ɛ man atın kɛ bɛ fín mín nʋan nın
asʋ!"
4 Mɔ Pɔlʋ hanlın sɔ'n, bɛ́ mɔ bɛ mantan yí ɛbɛlɛ'n nwan: "Ee! Ɛ lɛ bɔ
Nyanmıan tɛɛyıfʋɛ kpain nın amgba!"
5 Mɔ Pɔlʋ tılı yí sɔ'n, yí nwan: "Anianman-mɔ, mın nzı man kɛ tɛɛyıfʋɛ kpain
nın ɔ. Afı ɔ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun kɛ: 'Ɛ ngɔ han man wó mân kpain nın anwʋn
ɛjɔlɛ ɛtɛ.' "
6 Kɛmɔ Pɔlʋ sı kɛ bɛ́ mɔ bɛ lɛ di ɛjɔlɛ'n mmie-mɔ tı *Falisifʋɛ, mmie-mɔ kʋsʋ tı
*Sadusifʋɛ'n, ɔ kɔ tıan nun bɛ́ nyunnun ɛbɛlɛ. Yí nwan: "Anianman-mɔ, n dı
Falisifʋɛ, mín sı-mɔ tı Falisifʋɛ. Nan kɛmɔ mın de mın di kɛ bɛ́ mɔ b'a wu'n 'ba
tinnge'n, yí ti yê bɛ lɛ bua mín ndɛɛ ɔ."
7 Mɔ Pɔlʋ hanlın sɔ'n, akpʋlʋwa kɔ tɔ Falisifʋɛ'n-mɔ nʋn Sadusifʋɛ'n-mɔ afian,
bɛ kɔ bu bɛ́ nwʋn nun.
8 Ɔ sanlın kɛ Sadusifʋɛ'n-mɔ lɛ kele kɛ ewuetinnge nnʋn man ɛbɛlɛ, ɛsɛ
nyanmıansʋ mmɔfʋɛ nʋn wawɛ'n-mɔ kʋsʋ nnʋn man ɛbɛlɛ. Nan Falisifʋɛ'n-mɔ
dıɛ, bɛ de bɛ di kɛ ninnge sɔ'n-mɔ wɔ ɛbɛlɛ.
9 Bɛ kɔ fannyan ɛjɔlɛ nın anun. Mala nın asʋ mgbain'n mmie-mɔ mɔ bɛ wɔ
Falisifʋɛ'n-mɔ anun'n kɔ jasʋ kɔ jinlan, bɛ́ nʋan kɔ kpi ɛjɔlɛ nın anun kpa. Bɛ́
nwan: "Yɛ nnwun man like ɛtɛ mɔ sʋanlan ɛhı a yɔ ɔ. Ɛ 'su yí akpʋlʋwa a, wawɛ
bie anaan nyanmıansʋ bɔfʋɛ kʋn a han ɛjɔlɛ a hele yí!"

10 Kɛ ɛjɔlɛ'n sili yɔlı yí'n, nzalafʋɛ'n-mɔ kpain'n sulolı yí nzin. Ɔ jʋnlınlın kɛ
bɛ́ menian sɔ'n nyan Pɔlʋ a, bɛ 'tıtı yí nun. Yí ti, ɔ kɔ man yí nzalafʋ'n-mɔ atın
kɛ bɛ hɔ́ yí Pɔlʋ menian'n-mɔ afian ɛlɔ bɛ nʋn yí sá wʋ́lʋ sua nın anun.
11 Mɔ ɛjɔlɛ'n yɔlı sɔ'n, yí kɔngɔɛ m'ɔ tian yí nnyuan'n, yɛ́ Mın kɔ yı yí nwʋn kɔ
hele Pɔlʋ. Yí nwan: "Pɔlʋ, bɔ mɔndınlın! A li mín nwʋn adanzıɛ Zoluzalɛmʋn
ɛwa, ɔ di kɛ ɛsɛ ɛ di mín nwʋn adanzıɛ Lɔmʋn ɛlɔ."

Zufʋ'n-mɔ kulo kɛ bɛ kun Pɔlʋ

12 Ɛhı, mɔ alíɛ hınlın'n ngɛlɛmɔ, Zufʋ'n-mɔ kɔ hɔ Pɔlʋ ati ahuan. Bɛ kɔ han
ndâ kɛ sɛ b'a ngun man Pɔlʋ a, bɛ nni man like ɛsɛ bɛ nnʋn man nzue.
13 Bɛ́ mɔ bɛ hɔlı Pɔlʋ ati ahuan'n, bɛ tala menian abulanan.
14 Bɛ kɔ hɔ kɔ tʋ tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ nʋn Izalayɛ mgbain'n-mɔ, bɛ́ nwan:
"Y'a han ndâ kɛ ɔ di kɛ yɛ kun Pɔlʋ kʋalaaka nán y'a li like.
15 Yí ti, kıkaala dıɛ, ɛmɔ mgbain'n-mɔ kʋalaatin, ɛmɔ hɔ́ nwʋ́n nzalafʋ kpain
nın anwʋn. Ɛmɔ hán héle yí kɛ ɔ mán Pɔlʋ bála ɛmɔ aja sʋ maan ɛmɔ nían yí ɛjɔlɛ
nın anun yuein kpa. Yí dıɛ, Pɔlʋ fi ɛlɔ dede mɔ ɔ 'ju ɛmɔ anyunnun ɛbɛlɛ'n, anın
y'a sesie yɛ́ nwʋn y'a hun yí."
16 Mɛlɛ mɔ bɛ 'kan Pɔlʋ ati ahuan ɛjɔlɛ sɔ'n, yí nianman balasua nın awa
belenzua kʋn kɔ tı. Ɔ kɔ hɔ sua nın anun ɛlɔ ɔ kɔ hɔ kɔ yı Pɔlʋ anzʋti.
17 Pɔlʋ kɔ fɛlɛ nzalafʋ'n-mɔ mɔ bɛ sie nzalafʋ ɛya kʋn nın asʋ kpain'n kʋn. Yí
nwan: "Fa kpafɛlɛ ɛhı kɔ nzalafʋ kpain nın anwʋn ɛlɔ. Ɔ 'kan ɛjɔlɛ ɔ kele yí."
18 Mɔ Pɔlʋ anʋan tɔlı'n, nzalafʋ'n m'ɔ sie nzalafʋ ɛya kʋn'n kɔ fa kpafɛlɛ'n ɔ
nʋn yí kɔ hɔ bɛ́ kpain nın anwʋn ɛlɔ. Yí nwan: "Kpain, Pɔlʋ mɔ b'a tʋ yí fiadı
nın a fɛlɛ mín ɔ a han ɔ'a hele mín kɛ n vá kpafɛlɛ ɛhı m mɛ́lɛ wɔ́, nán ɔ 'kan ɛjɔlɛ
ɔ kele wɔ́."
19 Mɔ nzalafʋ'n hanlın sɔ yuelı'n, bɛ́ kpain'n kɔ sɔ kpafɛlɛ nın asa ɔ nʋn yí bɛ
kɔ tı bɛ́ nwʋn. Ɔ kɔ bisa kpafɛlɛ'n kɛ: "Nzʋ ɛjɔlɛ dıɛ yê ɛ kulo kɛ ɛ kan kele mín
ɔ?"
20 Ɛhı a, kpafɛlɛ'n kɔ sʋsɔ ɛjɔlɛ sʋ, yí nwan: "Zufʋ'n-mɔ anʋan a sɛ bɛ́ nwʋn.
Bɛ 'ba a tʋ wɔ́ bɛ sɛlɛ wɔ́ kɛ ɛhınman ɛ fá Pɔlʋ ɛ fíte bɛ́ mgbain'n-mɔ anyunnun
maan bɛ nían yí ɛjɔlɛ nın anun yuein kpa.
21 Sɛ bɛ ba a tʋ wɔ́ a, n'ɛ tɛ bɛ́ sʋ. Ɔ sanlın kɛ, bɛ́ nun abulanan nʋn yí nzin a hɔ
Pɔlʋ ati ahuan b'a han ndâ kɛ sɛ bɛ hunlin man yí a, bɛ nni man like ɛsɛ bɛ nnʋn
man nzue. Kıkaala dıɛ, b'a bɔbʋa bɛ́ nwʋn a yue, nan wɔ́ yê bɛ lɛ nwʋnndɛ wɔ́
ɔ."
22 Mɔ nzalafʋ kpain'n tılı ɛjɔlɛ'n sʋa'n, ɔ kɔ han kɔ hele kpafɛlɛ'n kɛ n'ɔ kan
ɛjɔlɛ sɔ'n kele sʋanlan fíí, nan ɔ hɔ́ awulo.

Bɛ nʋn Pɔlʋ 'ba hɔ kʋnmanna Felisi aja sʋ.

23 M'ɔ yɔlı sɔ'n, nzalafʋ kpain'n kɔ fɛlɛ yí nzalafʋ'n-mɔ anun nnyuan mɔ bɛ
sie nzalafʋ ɛya ngʋkʋn ngʋkʋn'n. Yí nwan: "Ɛmɔ hóhuan nzalafʋ ɛya nnyuan
anʋan, menian abulasʋ mɔ bɛ fʋ ɛkpanngɔ nʋn menian ɛya nnyuan mɔ bɛ tʋ
acɔ. Ɛmɔ kokuan bɛ́ nʋan yue a, ɛmɔ kʋalaa sésie bɛ́ nwʋn nán bɛ hɔ́ Sazale ɛnɛ
kɔngɔɛ dɔɛ ngʋanlan.
24 Ɛmɔ sésie ɛkpanngɔ kʋn bɛ mán Pɔlʋ, nán bɛ fá yí kʋnlʋn-ngʋnlʋn bɛ hɔ́ fá
yí wʋ́la kʋnmanna Felisi asa nun."
25 Mɔ nzalafʋ kpain'n hanlın ɛhı helelı bɛ́'n, ɛsɛ ɔ kɔ hɛlɛ kalata kɔ tʋ sʋ. Yí
nwan:
26 Kʋnmanna Felisi,
Mín Kulodʋ Liziası yê mıın kɛlɛ kalata ɛhı mın nwan wɔ́ ɔ. Mın 'bisa wɔ́
ahın.
27 Like ati m'ɔ man mıın kɛlɛ wɔ́'n y'ɔ le kɛ Zufʋ'n-mɔ a hyı sʋanlan ɛhı
mɔ m'an fa yí m'an bɛlɛ wɔ́'n. Tɛmʋn mɔ ahan bɛ 'kun yí'n yê mın nʋn mín
menian'n-mɔ hɔlı lelı yí ɔ. Ɔ sanlın kɛ m'an tı kɛ ɔ tı Lɔmʋn sʋanlan.

28 Kɛmɔ afɪ mɪn kulo kɛ mɪn nwun like ati mɔ Zufʊ'n-mɔ lɛ tʊn yí ɛsʊan'n,
mɪn nʊn yí kɔ hɔ bɛ́ mgbain'n-mɔ aja sʊ.
29 Mɔ m'an nwun yí nun'n y'ɔ le kɛ bɛ́ mala nɪn anwʊn ɛjɔlɛ ati yê b'a tʊn yí
ɛsʊan ɔ. Ɔ yɔlɪ man like ɛtɛ mɔ yí ti ɔ di kɛ bɛ tʊ yí fiadɪ anaan bɛ kun yí ɔ.
30 Nan mɔ bɛ yɪlɪ mín anzʊti kɛ Zufʊ'n-mɔ a hɔ yí ti ahuan bɛ kulo kɛ bɛ kun
yí'n, ɛbɛlɛ ala, n gɔ fa ajʊnlɪn kɛ mɪn 'fa yí mɪn bɛlɛ wɔ́. M'an bɔ bɛ́ mɔ b'a tʊn yí
ɛsʊán nɪn amannɪɛ kɛ sɛ bɛ nʊn yí le ɛjɔlɛ a, anɪn bɛ tʊ́ wɔ́ ɛlɔ.
31 Ɛhɪ, kɛ bɛ́ kpain'n kpɪnlɪn helelɪ bɛ́'n, nzalafʊ'n-mɔ kɔ fa Pɔlʊ kɔngɔɛ bɛ nʊn
yí kɔ hɔ kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Antipatilisi nɪn asʊ.
32 Mɔ alíɛ hɪnlɪn'n, nzalafʊ'n-mɔ mɔ bɛ nanndɪ asɪ'n kɔ sa kɔ hɔ Zoluzalɛmʊn.
Bɛ́ mɔ bɛ fʊ mgbanngɔ'n nʊn Pɔlʊ kɔ hɔ.
33 Mɔ bɛ juli Sezale ɛbɛlɛ'n, bɛ́ mɔ bɛ fʊ mgbanngɔ'n kɔ fa kalata'n nʊn Pɔlʊ
kɔ wula Kʊnmanna Felisi asa nun.
34 Kʊnmanna Felisi kɔ kɪnnga kalata'n. M'ɔ kɪnngalɪ yuelɪ'n, ɔ kɔ bisa Pɔlʊ
lɪka mɔ bɛ wʊlɪ yí'n. Mɔ Pɔlʊ hanlɪn helelɪ yí kɛ ɔ fi Silisi mân nun'n,
35 Felisi nwan: “Bɛ́ mɔ bɛ nʊn wɔ́ le ɛjɔlɛ'n 'ba a, n gɔ bisa wɔ́ kosuan.” Ɛhɪ a,
Felisi kɔ man atɪn kɛ bɛ fá Pɔlʊ bɛ síe belemgbin Elɔdɪ sua nɪn anun ɛlɔ.

24

Zufʊ'n-mɔ 'ba tʊn Pɔlʊ ɛsʊan

1 Ɛhɪ, cɪan nnun kɔ sɪn, *tɛɛyɪfʊɛ kpain'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Ananiasɪ'n muonun kɔ
a Sezale. Ɔ 'ba a, ɔ nʊn Izalayɛ mân nɪn asʊ mgbain'n mmie-mɔ ɔ nʊn bian kʊn.
Bian sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Tɛɛtulusi. Tɛɛtulusi tɪ avoka. Bɛ kɔ hɔ bɛ kɔ tʊ kʊnmanna
Felisi bɛ kɔ sanman Pɔlʊ.
2 Bɛ kɔ fɛlɛ Pɔlʊ nán Tɛɛtulusi a tʊn yí ɛsʊan. Tɛɛtulusi kɔ han kɔ hele
kʊnmanna Felisi kɛ: “Kpain, sɛ yɛ le anzʊnunjɔ kpa bɔkɔɔ a, ɔ fi wɔ́. Ɔ sanlɪn kɛ
a li ngɛlɛ junman a sesie yê mân'n kpa a man yɛ́.
3 Lɪka biala mɔ cɪan daa yɛ kɔ sɪn'n, yɛ bɔ wɔ́ dunman kpa wɔ junman'n mɔ
a li nɪn anwʊn.
4 Yí ti, mɪn ndʊa man yí tɪndɪɪn mɪn nzɛcɪ wɔ́ alaje. Nan kʊsʊ, mɪn 'sɛlɛ wɔ́ kɛ
ɛ mán yɛ́ tɛmʊn kaan, wɔ́ ti anun kpa'n dunman nun nán ɛ tíe yɛ́ ɛjɔlɛ'n.
5 “Ɛjɔlɛ sɔ'n y'ɔ le kɛ sʊanlan ɛhɪ, y'a nwun yí kɛ ɔ tɪ man sʊanlan kpa fíí sʊa.
Ɔ a fa Zufʊ'n-mɔ kʊalaa mɔ bɛ wɔ asɪɛ nɪn asʊ nɪn ati'n-mɔ ɔ'a kpokpula sʊ. Ɛsɛ
ɔ tɪ Nazalɛtɪ amma fâ nɪn asʊ kpain.
6 Tɛmʊn mɔ ahan ɔ 'gua Nyanmɪan awulo nɪn efian'n yê yɛ hyɪlɪ yí ɔ. [Yɛ́
nwan yɛ 'nɪan yɛ́ mala nɪn anwʊn yɛ bua yí ndɛɛ.
7 Nan nzalafʊ kpain Liziasɪ kɔ a anwʊnsɛlɛ sʊ kpa kɔ le yí fi yê sa nun.
8 M'ɔ lelɪ yí yuelɪ'n, yí nwan bɛ́ mɔ bɛ nʊn Pɔlʊ le bie'n, bɛ bála wɔ́ ja sʊ.] Sɛ
wɔ́ muonun ɛ bisa yí a, ɛ 'ba nwun yí kɛ yí nwʊn ɛjɔlɛ'n mɔ yɛ lɛ kan'n kʊalaa tɪ
ananhɔlɛ.”
9 Mɔ Tɛɛtulusi anʊan tɔlɪ'n, Zufʊ'n-mɔ kʊalaa anʊan kɔ yɔ kʊn. Bɛ́ nwan: “Mɔ
Tɛɛtulusi a han'n tɪ ananhɔlɛ.”

Pɔlʊ 'ba sa yí nɪn wɔ Felisi anyunnun

10 Ɛhɪ, kʊnmanna Felisi kɔ man Pɔlʊ atɪn kɛ ɔ júja. Pɔlʊ jasʊlɪ a, yí nwan:
“Kpain Felisi, mɪn sɪ kɛ nán ɛnɛ bie ɔ, ɛjɔlɛ m'ɔ kɔ tɔ mân ɛhɪ anun'n, ɛ di. Yí
ti, sɛ mɪɪn fite wɔ́ nyunnun mɪn sa mín nɪan an, mín kunnun ndɪ man mín.
11 Wɔ́ muonun ɛ kʊala ɛ fɪnfɪn nun ɛ nɪan, n vi atɪn m malɪ n juli Zoluzalɛmʊn
kɛ mɪn 'ba a sʊ Nyanmɪan'n, ɔ ndala man cɪan bulu ɔ nʊn nnyuan.
12 B'a mma a ndʊ man mín kɛ anɪn mɪn nʊn sʊanlan lɛ su akpʊlʊwa
Nyanmɪan awulo nɪn anun, anaan kɛ m'an man menian a jomgbo asɔnɪn
sua'n-mɔ anun, anaan kulo nɪn anun.

13 Like mɔ yí ti yê menian ɛhɪ-mɔ lɛ tʋn mín ɛsʋan'n, sɛ bɛ bisa bɛ́ a, bɛ ngʋala
bɛ ngele man.
14 Nan mɔ mɪn sɪ'n y'ɔ le kɛ yɛ́ nan-mɔ Nyanmɪan'n yê mɪn sʋ yí ɔ. Atɪn'n mɔ
mɪn nanndɪ sʋ mɪn sʋ yí'n yê bɛ́ mɔ bɛ lɛ tʋn mín ɛsʋan'n fɛlɛ yí Nazalɛtɪ amma fâ
nɪn ɔ. Ɛjɔlɛ'n kʋalaa mɔ b'a hɛlɛ wɔ *Moyizɪ mala kalata'n nʋn *mgbɔmanfʋɛ'n-
mɔ dɪɛ nɪn anun'n, mɪn de mɪn di.
15 N ne anyɪndasʋɛ Nyanmɪan anwʋn kɛ bɛ́ muonun bɛ le yí'n. Anyɪndasʋɛ
sɔ'n y'ɔ le kɛ Nyanmɪan 'ba man bɛ́ mɔ bɛ́ ti anun tɪ kpa'n, ɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ́ ti
anun tɪ man kpa'n, bɛ́ kʋalaa bɛ fi ewue nun bɛ 'tinnge.
16 Yí ti yê Nyanmɪan nʋn menian'n-mɔ anyunnun, mɪn sie tile nán b'a ndu
man mín nyunnun.
17 "Ɔ man n gɔlɪ n nili afʋɛ kɔ yɔ nyɛ nyɛ mɔ mɪn 'sa mɪn ba Zoluzalɛmʋn'n,
mɪn nʋn esika walɪ mɔ mɪn 'fa mɪn bʋka mín mân nɪn anun menian'n-mɔ, ɛsɛ
mɪn yɪ tɛɛ mɪn man Nyanmɪan.
18 Tɛmʋn mɔ anɪn n wɔ Nyanmɪan awulo nɪn anun mɔ Zufʋ'n-mɔ walɪ'n, bɛ
walɪ tʋlɪ mín kɛ anɪn mɪn tu mín nwʋn efian. Nan b'a mma a ndʋ man mín kɛ
anɪn mɪn jomgbo.
19 Tɛmʋn sɔ'n, anɪn Azi Zufʋ mmie-mɔ wɔ ɛbɛlɛ. Sɛ bɛ nʋn mín le ɛjɔlɛ a, ahan
Azi Zufʋ sɔ'n-mɔ yê ɔ di kɛ bɛ ba wɔ́ ja sʋ bɛ 'ba a sanman mín ɔ.
20 Sɛ kʋsʋ tɛmʋn mɔ bɛ fɛlɛlɪ mín mgbain'n-mɔ aja sʋ'n, bɛ́ nwan m'an yɔ like
ɛtɛ, yí ti y'ɔ man m'an nyan amannɪɛ a, anɪn ɛmɔ mɔ bɛ gua ɛwa'n, bɛ hán.
21 Ɛjɔlɛ kpɔlɛ kʋn yê n dɪanlɪn nun n ganlɪn yí bɛ́ afian ɛbɛlɛ ɔ. Mín nwan:
'Ewuetinnge nɪn ati yê ɔ man ɛnɛ ɛmɔ lɛ bua mín ndɛɛ ɔ!' "
22 Ɛhɪ, mɔ Pɔlʋ anʋan tɔlɪ'n, kɛmɔ kʋnmanna Felisi sɪ yɛ́ Mɪn Ɛjɔlɛkpa nɪn
anun ɛjɔlɛ yuein yuein'n, ɔ kɔ tu ɛjɔlɛ'n ɔ kɔ sie ɔ kɔ man bɛ kɔ sanndɪ. Yí nwan:
"Sɛ kpain Liziasɪ ba a, n gɔ bua ɛmɔ bie."
23 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, Felisi kɔ han kɔ hele nzalafʋ kpain'n m'ɔ nɪan Pɔlʋ sʋ'n kɛ ɔ tʋ́
yí fiadɪ. Nan kʋsʋ ɔ mán Pɔlʋ atɪn maan yí manngʋn'n-mɔ bála a fua yí nwʋn
ɛsɛ bɛ nían yí lɪka.

Pɔlʋ 'ba fite Felisi nʋn yí yɪ Dulusili anyunnun

24 Ɛhɪ anzin, cɪan kɔ yɔ nsan kʋn kɔ sɪn, kʋnmanna Felisi 'ba a, ɔ nʋn yí yɪ
Dulusili. Dulusili tɪ Zufʋ balasua. Felisi kɔ man bɛ kɔ fɛlɛ Pɔlʋ, ɔ kɔ tie dedi'n
m'ɔ di kɛ bɛ nyan yí wɔ yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi anun nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n mɔ anɪn ɔ lɛ
kan'n.
25 Nan kɛmɔ anɪn Pɔlʋ lɛ kan amanmuo sɛsɛ, bɛ́ nwʋn ye esíe nʋn ndɛɛ ebua'n
m'ɔ lɛ ba nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n, esulo kɔ han Felisi, yí nwan: "Pɔlʋ, ɛnɛ dɪɛ'n tɪ kpa
sɔ. Yí ti, cʋɪn wɔ́ nzin. Mɪn nyan alaje a, mɪn 'ba fɛlɛ wɔ́ biekun."
26 Ɔ yɔ dede a, anɪn Felisi a man b'a fɛlɛ Pɔlʋ ɔ nʋn yí bɛ jʋjɔ. Afɪ yí ajʋnlɪn
nun an, ɔ bu yí kɛ Pɔlʋ b'a wula yí nvʋka maan ɔ yaci yí nun.
27 Ɛhɪ, afʋɛ kɔkɔlɛ nnyuan kɔ sɪn, kʋnmanna fʋfɔlɛ kɔ a kɔ kaci Felisi.
Kʋnmanna sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Pɔlʋsiyusi Fɛsɪtusi. Nan mɔ Felisi 'kɔ'n, ɔ kɔ yaci Pɔlʋ
fiadɪ sua nɪn anun, afɪ ɔ ngulo man kɛ Zufʋ'n-mɔ bɔ yí dunman ɛtɛ.

25

Pɔlʋ kulo kɛ bɛ di yí ɛjɔlɛ'n Sezaa aja sʋ

1 Mɔ Fɛsɪtusi walɪ juli ɛbɛlɛ mân nɪn anun'n, yí cɪan nsan, ɔ fi Sezale ɔ kɔ hɔ
Zoluzalɛmʋn.
2 Zoluzalɛmʋn ɛbɛlɛ tɛɛyɪfʋɛ mgbain'n-mɔ nʋn Izalayɛ mân nɪn asʋ mgbain'n-
mɔ kɔ sanman Pɔlʋ kɔ man Fɛsɪtusi.
3 Bɛ kɔ sɛlɛ Fɛsɪtusi bɛ kɔ bʋtʋ yí kɛ ɔ yáci maan bɛ nʋn Pɔlʋ bála Zoluzalɛmʋn.
Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anɪn b'a hɔ Pɔlʋ ati ahuan, yí dɪɛ bɛ nyan yí a, anɪn bɛ kun yí
atunnun.

4 Mɔ bɛ hanlın sɔ'n, nan Fɛsıtusi a bua bɛ́ kɛ Pɔlʋ la fiadı Sezale ɛlɔ yɛ̂ ɔ ngɔ hyɛ man, yí muonun ɔ 'ba sa kɔ Sezale.
5 Ɛhı a, yí nwan: "Sɛ sʋanlan sɔ nın a yɔ ɛtɛ nán ɛmɔ kulo kɛ bɛ sanman yí a, anın ɛmɔ mgbain'n-mɔ mán yɛ hó Sezale nán bɛ sánman yí ɛlɔ."
6 Fɛsıtusi lili kɔ yɔ cıan mɔcʋɛ anaan cıan bulu ala bɛ́ afian ɛbɛlɛ yɛ̂ ɔ salı hɔlı Sezale ɔ. Mɔ Fɛsıtusi juli Sezale mɔ alíɛ hınlın'n, bɛ kɔ yia. Ɔ kɔ man atın kɛ bɛ fá Pɔlʋ bɛ bála.
7 Pɔlʋ 'ju ɛbɛlɛ ala, Zufʋ'n-mɔ mɔ bɛ fi Zoluzalɛmʋn bɛ walı'n kɔ ta kɔ si kɔ yia yí bɛ kɔ tʋn yí ɛsʋan. Ɛsʋan'n mɔ bɛ tʋnlın yí'n, sɛ bɛ bisa bɛ́ like mɔ Pɔlʋ a yɔ nın an, bɛ ngʋala bɛ ngele man.
8 Mɔ bɛ́ nʋan tɔlı'n nán Pɔlʋ a sa yí nın. Yí nwan: "N vʋnlın man Zufʋ'n-mɔ mala'n, n gualı man Nyanmıan awulo nın anwʋn efian yɛ̂ ɛsɛ n ganlın ɛjɔlɛ ɛtɛ n dialı man belemgbin kpain'n."
9 Mɔ Pɔlʋ hanlın sɔ'n, kɛmɔ Fɛsıtusi kulo kɛ ɔ cıcı Zufʋ'n-mɔ alʋa'n, ɔ kɔ bisa Pɔlʋ kɛ: "Asʋ ɛ kulo kɛ ɛ kɔ Zoluzalɛmʋn maan yɛ di ɛjɔlɛ ɛhı mín ja sʋ ɔ?"
10 Mɔ Fɛsıtusi bisalı kosuan sɔ'n nán Pɔlʋ a bua yí kɛ: "Belemgbin kpain nın aja sʋ yɛ̂ mın kulo kɛ yɛ di ɛjɔlɛ sɔ nın ɔ. Ɔ sanlın kɛ mın nwun man like ɛtɛ mɔ m'an yɔ Zufʋ'n-mɔ ɔ, wó muonun a nwun yí sɔ.
11 Sɛ m'an yɔ like ɛtɛ mɔ yí ti y'ɔ di kɛ bɛ kun mín an, yí dıɛ ɔ njıjı man. Nan sɛ nán yí sɔ nán ɛsʋan mgban yɛ̂ bɛ́ nwan bɛ 'tʋn mín an, yí dıɛ sʋanlan fíí ngʋala ɔ ndɔnın man mín ɔ mman man bɛ́. Yí ti, mın kulo kɛ yɛ di ɛjɔlɛ'n *Lɔmʋn belemgbin kpain Sezaa aja sʋ."
12 Ɛhı, mɔ Pɔlʋ hanlın sɔ'n, Fɛsıtusi nʋn yí mgbain'n-mɔ hɔlı asule walı a, yí nwan: "Sɛ wó nwan bɛ́ lí ɛjɔlɛ'n Sezaa aja sʋ a, ɔ tı man ɛtɛ. Ɛ 'ba hɔ yí ja sʋ."

Pɔlʋ 'ba fite Agilipa nʋn yí yı Beleninsi anyunnun

13 Ɛhı, kɔ yɔ ɛlɛsan kʋn kɔ sın, belemgbin Agilipa nʋn yí yı Beleninsi kɔ a Fɛsıtusi ahın ebisa Sezale.
14 Kɛmɔ bɛ lili kɔ yɔ ɛlɛnyuan kʋn ɛbɛlɛ'n, Fɛsıtusi kɔ susu Pɔlʋ ɛjɔlɛ'n ɔ kɔ hele belemgbin Agilipa. Yí nwan: "Nannan, Felisi a yaci sʋanlan kʋn fiadı sua nın anun ɛwa ɔ a hɔ.
15 Nan mɔ n vi ɛwa n gɔlı Zoluzalɛmʋn'n, tɛɛyıfʋɛ mgbain'n-mɔ nʋn Izalayɛ mân nın asʋ mgbain'n-mɔ kɔ a kɔ tʋ mín, bɛ kɔ sanman sʋanlan sɔ'n kɛ m mán bɛ hún yí.
16 "Mɔ bɛ hanlın sɔ'n, nán m'an bua bɛ́ kɛ Lɔmʋn amma'n-mɔ dıɛ, nán kɛ bɛ di bɛ́ ɛjɔlɛ nın ahı. Ɔ sanlın kɛ, sɛ bɛ sanman sʋanlan an, ɔ di kɛ bɛ yia bɛ tı sʋanlan sɔ'n kʋsʋ anʋan nun ɛjɔlɛ.
17 Ɛhı a, bɛ nʋn mín kɔ a ɛwa. Mín kʋsʋ m'an nne m'an nzie man, alíɛ hınlın an, n gɔ man bɛ kɔ fɛlɛ sʋanlan sɔ'n mín ja sʋ.
18 Mín ti anun an, mín nwan Zufʋ'n-mɔ lɛ ba han kɛ ɔ'a yɔ nyɔlıɛ ɛtɛ ɔ'a hun sʋanlan. Bɛ walı a, nán ɛhı ɛjɔlɛ ɔ.
19 Kanngʋ bɛ́ asɔnın nın anwʋn ɛjɔlɛ ɔ nʋn sʋanlan bie, bɛ fɛlɛ yí Zozi, yí kʋsʋ yí nwʋn ɛjɔlɛ. Zozi sɔ nın a wu, Pɔlʋ kʋsʋ lɛ kele kɛ yí nyın wɔ sʋ.
20 Mın nıan ɛjɔlɛ nın an, mın nnwun man kɛ mın kpın mın di yí ɔ. N gɔ han n gɔ hele Pɔlʋ kɛ sɛ ɔ kulo a, anın ɔ hó Zoluzalɛmʋn maan bɛ hó lí ɛjɔlɛ sɔ nın ɛlɔ.
21 N ganlın an, Pɔlʋ nwan ɔ kulo kɛ bɛ di yí ɛjɔlɛ'n belemgbin kpain Sezaa aja sʋ. Yí ti, m'an man atın kɛ ɔ há fiadı sua nın anun dede ɔ jú cıan mɔ mın 'fa yí mın kɔ belemgbin kpain Sezaa aja sʋ."
22 Mɔ Fɛsıtusi anʋan tɔlı'n, belemgbin Agilipa nwan: "Mın kulo kɛ mín bɔbɔ muonun mın nwun sʋanlan sɔ'n mın tı yí nʋan nun ɛjɔlɛ."

Mɔ belemgbin Agilipa hanlın sɔ'n, Fɛsıtusi nwan: "Ɛhınman, ɛ 'ba tie yí."

23 Ɛhı, mɔ alíɛ hınlın'n, Agilipa nʊn Beleninsi bɛ kɔ sesie bɛ́ nwʊn faın bɛ kɔ
a kɔ wʊlʊ lıka mɔ bɛ di ɛjɔlɛ'n. Bɛ 'ba a, bɛ nʊn nzalafʊ mgbain'n-mɔ nʊn kulo
nın asʊ mgbain'n-mɔ. Fɛsıtusi kɔ man atın kɛ bɛ nʊn Pɔlʊ bála.
24 Mɔ bɛ nʊn Pɔlʊ walı'n, Fɛsıtusi kukuli yí nʊan sʊ a, yí nwan: "Belemgbin
Agilipa, ɛmɔ kʊalaa mɔ ɛmɔ nʊn yɛ́ y'a yia ɛwa'n, sʊanlan'n mɔ Zufʊ'n-mɔ
kʊalaa a a sanman yí mín ja sʊ Zoluzalɛmʊn ɛlɔ ɔ nʊn ɛwa kʊsʊ'n, mɔ yí yê bɛ lɛ
tɛtıan bɛ kan kɛ ɔ fata kɛ bɛ kun yí'n, yí ahı.
25 Mín dıɛ, m'an nıan ɛjɔlɛ nın anun an, mın nnwun man like ɛtɛ mɔ ɔ'a yɔ
mɔ yí ti yê ɔ fata kɛ bɛ kun yí ɔ. Nan kɛmɔ yí nwan bɛ lí ɛjɔlɛ'n belemgbin kpain
Sezaa aja sʊ'n, mín kʊsʊ mín nwan n gɔ fa yí n gɔ hɔ.
26 Kʊsʊ afı, mın nnwun man like ɛtɛ mɔ ɔ'a yɔ mɔ mın kɛlɛ yí nwʊn kalata
mın kɔ man belemgbin kpain nın ɔ. Yí ti, m'an man ɔ'a fite wó muonun wó
belemgbin Agilipa ɔ nʊn ɛmɔ kʊalaa anyunnun. Yí dıɛ, bɛ bisa yí kosuan yue
a, anın mın nyan bie mın kɛlɛ.
27 Afı, mın nnwunlin man kɛ bɛ 'fa sʊanlan mɔ b'a tʊ yí fiadı bɛ fite
belemgbin anyunnun an, anın bɛ ngele man like fóún'n mɔ sʊanlan sɔ nın a
yɔ'n."

26

Pɔlʊ 'ba sa yí nın wɔ belemgbin Agilipa anyunnun

1 Ɛhı, mɔ Fɛsıtusi hanlın sɔ'n, belemgbin Agilipa nwan: "Pɔlʊ, atın wɔ nun,
sa wó nın."
2 Pɔlʊ kɔ tınngɛ yí sa, yí nwan: "Nannan Agilipa, mın di yí nwʊn fɛ kɛ ɛnɛ mın
kʊala kɛ mın fite wó nyunnun mın kan ɛsʊan'n kʊalaa mɔ Zufʊ'n-mɔ a tʊn mín
nın anwʊn ɛjɔlɛ.
3 Ɔ sanlın kɛ ɛ sı bɛ́ amanmuo'n ɔ nʊn bɛ́ ninnge'n-mɔ anwʊn akpʊlʊwa
esúe'n kpa bɔkɔɔ. Yí ti, mın 'bʊtʊ wó kɛ ɛ sí abʊtamʊn ɛ tíe mín ɛjɔlɛ'n.
4 "Zufʊ'n-mɔ kʊalaatin sı mín mmatʊnman nun, afı m mɔlı yí bʊ
Zoluzalɛmʊn mín menian'n-mɔ afian ɛlɔ.
5 Bɛ sı mín a hyɛ yê sɛ bɛ lɛ kan ananhɔlɛ a, ahan bɛ 'kan kɛ yɛ́ asɔnın fâ'n mɔ
bɛ fɛlɛ yí Falisifʊɛ'n, mɔ bɛ́ ɛjɔlɛ elie yɔ sı'n, anın n wɔ nun bie.
6 Ɛnɛ, bɛ lɛ bua mín ndɛɛ, ɔ sanlın kɛ mın susu mín ti mın gua anɔhʊba'n mɔ
Nyanmıan bɔlı yɛ́ nan-mɔ nın asʊ.
7 Izalayɛ nvilie bulu nʊn nnyuan'n m'ɔ sʊ Nyanmıan kɔngɔɛ nʊn eyua'n, bɛ́
kʊsʊ bɛ kpʊnndɛ kɛ anɔhʊba'n kpın sʊ. Anɔhʊba sɔ'n kʊsʊ dunman nun yê
Zufʊ'n-mɔ lɛ kun mín ɔ, Nannan Agilipa!
8 Nan benin yê ɔ wɔ nun, mɔ ɛmɔ nne bɛ nni man kɛ Nyanmıan man menian
fi ewue nun bɛ tinnge ɔ?
9 "Mín bɔbɔ muonun, n yɔlı ajʊnlın kɛ n zín atın ngacile kʊalaa asʊ n dótua
menian'n-mɔ kɛ nán bɛ bɔ Zozi m'ɔ fi Nazalɛtı'n dunman fíí kún.
10 N yɔlı yí sɔ wɔ Zoluzalɛmʊn. Tɛɛyıfʊɛ mgbain'n-mɔ manlın mín yí nwʊn
atın, n jılı yɛ́ Mın menian dɔʊn n gualı bɛ́ fiadı. Ɛsɛ sɛ bɛ 'kun bɛ́ a, mın de mın
tʊ nun kɛ bɛ hún bɛ́.
11 Tɛmʊn bie a, mın man bɛ fin bɛ́ mgbele Zufʊ'n-mɔ asɔnın sua'n-mɔ anun,
mın mian bɛ́ kɛ bɛ yáci bɛ́ dedi'n m'ɔ wɔ yɛ́ Mın Zozi anun'n bɛ tú. Ɛkpɔ kpili'n
mɔ mın kpɔ bɛ́ nın dunman nun, mın kɔ dede mân ɛhınlın-mɔ anun, mın kɔ
mın kele bɛ́ ahʊlʊwa kulo'n mɔ bɛ tı sʊ'n-mɔ asʊ.
12 "Ɛhı, *tɛɛyıfʊɛ mgbain'n-mɔ kɔ man mín tunmin ɛsɛ bɛ kɔ man atın yê
cuein, mín nʊan y'ɔ le Daması.
13 Nan mɔ n valı atın'n mɔ mın 'kɔ'n, bɛ bɔlı kɔ yɔ sɛnzɛjinlan, nannan
Agilipa, kanlannıɛ kʊn fi anwunno, yí ɛta m'ɔ ta'n, ɔ tala sɛnzɛ'n. Kanlannıɛ
sɔ'n kɔ ta kɔ si kɔ yia mín nʊn bɛ́ mɔ anın mın nʊn bɛ́, yɛ lɛ kɔ'n.

14 Yɛ́ kʋalaa yɛ kɔ fin asɪ. Mɪn 'tie a, anɪn anɪɛ kʋn lɛ bisa mín Ebele anɪɛ nɪn
anun kɛ: 'Sɔlʋ, Sɔlʋ, nzukɛ ati yɛ̂ ɛ lɛ kele mín ahʋlʋwa ɔ? Ɛ ngɔ hʋala man mín
nʋn kpɪnmgbɪn.'

15 "Mɔ anɪɛ'n hanlɪn sɔ'n, nán m'an bisa kɛ: 'Wɔ́ nwan ɔ, yɛ́ Mɪn?'

"Mɔ m misalɪ kosuan sɔ'n, nán yɛ́ Mɪn a bua mín kɛ: 'Mín Zozi yɛ̂ ɛ lɛ kele mín
ahʋlʋwa nɪn ɔ.
16 Nan jasʋ jinlan. M'an yɪ mín nwʋn m'an hele wɔ́ maan ɛ yɔ mín akʋa, ɛ di
mín nwʋn adanzɪɛ kele ɛhɪnlɪn-mɔ kɛ a kpɪn a nwun mín ɛnɛ'n, ɛsɛ like biekun
mɔ mɪn 'ba yɪ mɪn kele wɔ́'n, kan yí nwʋn ɛjɔlɛ kele bɛ́.
17 Mɪn 'ba le wɔ́ fi Zufʋ'n-mɔ nʋn anɪɛ bʋ nga'n-mɔ asa nun. Ɔ sanlɪn kɛ mɪn
'ba sʋan wɔ́ bɛ́ afian
18 maan ɛ tike bɛ́ nyɪn bɛ fi awosin nɪn anun bɛ ba kanlannɪɛ nɪn anun, bɛ fi
Satan tunmin nɪn abʋ bɛ jasʋ bɛ ba Nyanmɪan anwʋn. Sɛ bɛ de mín bɛ di a, bɛ
'nyan bɛ́ ɛtɛ nɪn anwʋn face ɔ nʋn lɪka wɔ bɛ́ mɔ bɛ tɪ Nyanmɪan dɪɛ nɪn afian.'

19 "Ɛhɪ, nannan Agilipa, m'an ngʋala man mín ja nun jinlan like'n m'ɔ fi
nyanmɪansʋ nɪn anyunnun.
20 Nan n nili mʋa m mɔlɪ ɛjɔlɛ sɔ'n n gelelɪ Damasɪ amma, ɛsɛ m mɔlɪ n
gelelɪ Zoluzalɛmʋn kʋsʋ amma, Zude mân nɪn anun lɪka kʋalaatin, ɔ nʋn mân
ɛhɪnlɪn-mɔ kɛ bɛ káci bɛ́ abalabɔ'n bɛ fá bɛ́ nwʋn bɛ mán Nyanmɪan, bɛ bɔ́ bala
m'ɔ kele kɛ bɛ́ asɪtanlan nɪn a kaci.
21 Ɛhɪka ati yɛ̂ Zufʋ'n-mɔ a a tɔ mín sʋ mɛlɛ mɔ anɪn n wɔ Nyanmɪan awulo
nɪn anun mɔ bɛ́ nwan bɛ 'kun mín nɪn ɔ.
22 Nan Nyanmɪan a sisa mín dede ɔ'a ju ɛnɛ, ɔ man n jin ɛwa mɪɪn di adanzɪɛ
mmatʋnman kʋalaa nʋn mgbain kʋalaa anyunnun. Like mɔ Moyizɪ nʋn
mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ hanlɪn yí ɛjɔlɛ kɛ ɔ lɛ ba'n, like sɔ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ dein yɛ̂
mɪɪn kan nɪn ɔ.
23 Afɪ, Moyizɪ nʋn mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ hanlɪn kɛ *Kilisi'n 'ba nwun yí nyun-
nun, yí dein y'ɔ fi ewue nun ɔ 'di mʋa tinnge ɔ, ɛsɛ ɔ 'bɔ kanlannɪɛ'n m'ɔ man
bɛ nyan ngʋan nɪn anwʋn ɛjɔlɛ ɔ kele yɛ́ mân'n nʋn mân ɛhɪnlɪn-mɔ."

24 Mɔ Pɔlʋ anʋan wɔ sʋ ɔ lɛ sa yí nɪn'n, Fɛsɪtusi kɔ tɪan, yí nwan: "Pɔlʋ, wɔ́ ti a
sɛcɪ! Nwʋnman'n mɔ ɛ sɪ yí kpili nɪn a man wɔ́ ti a kpɛ yí nwʋn!"

25 Mɔ Fɛsɪtusi hanlɪn sɔ'n, nán Pɔlʋ a bua yí kɛ: "Kpain, mín ti sɛcɪlɪ man. Nan
ɛjɔlɛ'n mɔ mɪɪn kan'n tɪ ananhɔlɛ ɛsɛ yí ɛhan sʋ ɔ.
26 Belemgbin Agilipa muonun sɪ ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ. Sɛ mɪɪn kan an, mɪn nzulo
man yí nzin. Ɔ sanlɪn kɛ, ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ fíí nvʋn man yí nyɪn, ɛsɛ nán awosin
nun yɛ̂ b'a fɪa b'a li ɔ.
27 Nannan Agilipa, ɛjɔlɛ'n mɔ mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ hanlɪn'n, asʋ ɛ nne ɛ nni
man ɔ? Mɪn sɪ kɛ ɛ de di!"
28 Mɔ Pɔlʋ hanlɪn ɛhɪ'n, belemgbin Agilipa nwan: "Pɔlʋ, ɛ de di kɛ kɪkaala
mɔkʋn ɛ kʋala kɛ ɛ yɔ maan mɪn kaci Zozi Kilisi sʋanlan?"

29 Mɔ belemgbin Agilipa hanlɪn sɔ'n, Pɔlʋ nwan: "Sɛ kɪkaala o, sɛ ɛwa asʋ
tɛmʋn nyɛ o, mɪɪn sɛlɛ Nyanmɪan kɛ nán ɔ yɔ wɔ́ ngʋnmɪn, nan bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ
wɔ ɛwa bɛ lɛ tie mín ɛnɛ'n, bɛ káci Zozi Kilisi menian kɛ m'an kaci yí'n. Kʋsʋ,
nán man bɛ gua bɛ́ sa ngɔnzɔngɔnzɔ kɛ b'a gua mín'n!"

30 Mɔ Pɔlʋ anʋan tɔlɪ'n, belemgbin Agilipa, kʋnmanna Fɛsɪtusi, Beleninsi
nʋn bɛ́ mɔ bɛ nʋn bɛ́ tɪtɪ tɔbɪlɪ nɪn anwʋn'n kɔ jasʋ jasʋ.
31 Bɛ hɔlɪ asule a, bɛ kɔ han yí bɛ́ afian ɛlɔ kɛ: "Sʋanlan sɔ'n yɔlɪ man like m'ɔ
di mɔ kɛ kun yí anaan bɛ tʋ yí fiadɪ ɔ."

32 Ɛhɪ a, belemgbin Agilipa kɔ han kɔ hele Fɛsɪtusi kɛ: "Sɛ nán kɛ sʋanlan sɔ'n
nwan bɛ nʋn yí hɔ́ Sezaa aja sʋ a, ahan ɔ di kɛ bɛ yaci yí nun."

27

Bɛ nʋn Pɔlʋ 'ba hɔ Lɔmʋn

1 Ɛhɪ, mɛlɛ mɔ bɛ́ nwan yɛ fʋ́ meli yɛ hɔ́ Lɔmʋn'n, bɛ kɔ fa Pɔlʋ nʋn bɛ́ mɔ b'a
gua bɛ́ fiadɪ'n mmie-mɔ bɛ kɔ wula nzalafʋ kpain kʋn asa nun. Nzalafʋ sɔ'n, bɛ
fɛlɛ yí Zuliyusi. Ɔ sie nzalafʋ ɛya kʋn. Bɛ́ nzalafʋ fâ dɪɛ'n li "Belemgbin Sezaa
Fâ"
2 Cɪan'n juli a, yɛ kɔ fʋ meli kʋn anun. Meli sɔ'n fi kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí
Adalaminti nɪn asʋ. Yɛ́ ɛhɔlɛ nɪn anun, ɔ di kɛ meli'n jejinlan Azi mân nɪn anun
kulo'n-mɔ mɔ meli lɪka wɔ'n. Yɛ nʋn Alisitakɪ m'ɔ fi Masedʋanɪn mân nɪn anun
kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Tesaloninki nɪn asʋ'n y'ɔ hɔlɪ ɔ.
3 Ɛhɪ, mɔ alíɛ hɪnlɪn'n, yɛ kɔ ju kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Sidʋn nɪn asʋ. Mɔ yɛ juli
ɛbɛlɛ'n, Zuliyusi kɔ man Pɔlʋ atɪn kɛ ɔ hɔ́ fʋ́a yí manngʋn'n-mɔ anwʋn yê like
mɔ ɔ'a mian yí nwʋn'n, yí manngʋn'n-mɔ kʋala kɛ bɛ fa bɛ man yí. Zuliyusi tɪ
sʋanlan m'ɔ nɪan Pɔlʋ sʋ kanlanman kpa.
4 Mɔ yɛ fi Sidʋn ɛbɛlɛ yɛ tuli yɛ́ bʋ'n, yɛ kɔ sɪn Sipʋlʋ asue afian kpɔlɛ nɪn
anʋan. Ɔ sanlɪn kɛ anɪn anwʋnman'n tu si yɛ́.
5 Yɛ kɔ kpɛ jenvie'n m'ɔ mantan Silisi nʋn Panfili mân'n. Yɛ kɔ ju Lisi mân
nun kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Mila nɪn asʋ.
6 Mɔ yɛ juli ɛbɛlɛ'n, anɪn meli kʋn fi Ezipiti mân nun kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí
Alɛgɪzanndili nɪn asʋ ɔ lɛ kɔ Itali mân nun. Nzalafʋ kpain Zuliyusi kɔ man yɛ
kɔ fʋ nun.
7 Ɛhɪ, meli'n mɔ yɛ fʋlɪ nun'n kɔ bɛtɛ-bɛtɛ. Ɔ man yɛ lili kɔ yɔ ɛlɛnun kʋn asue
nɪn anyɪnsʋ dede mɔ yɛ 'ju kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Sinindi anʋan nun'n, yɛ fɛlɪ kpa.
Ɔ sanlɪn kɛ anɪn anwʋnman'n lɛ jɪjɪ yɛ́. Yí ti, y'a ngʋala man ɛbɛlɛ jinlan. Yɛ kɔ
sɪn Kɛlɛtɪ mân'n m'ɔ tɪ asue afian kpɔlɛ nɪn abʋ asɪ. Ɛbɛlɛ mantan kulo'n mɔ bɛ
fɛlɛ yí Salɪmone'n.
8 Yɛ le ɛfɛ yɛ san asue'n dede yɛ kɔ ju lɪka kʋn. Lɪka sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí "Meli lɪka
Mgbakpa", ɔ mantan kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Lase'n.
9 Yɛ hyɛlɪ ɛbɛlɛ sʋnman yê asue nɪn anyɪnsʋ ɛhɔlɛ'n yɔlɪ esulo. Ɔ sanlɪn kɛ anɪn
bocie tɛmʋn'n mɔ bɛ cɪ ɛhɔɛ nɪn a sɪn.
10 Ɛhɪka ati, Pɔlʋ kɔ kannzʋ bɛ́. Yí nwan "Ebia-mɔ, mɪn nɪan an, atɪn etue ɛhɪ
'ba yɔ esulo. Ɔ sanlɪn kɛ meli'n nʋn ninnge'n m'ɔ wɔ nun nɪn anwʋn 'ba han
kpa. Yɛ́ muonun bɔbɔ, sɛ Nyanmɪan a nni man yɛ́ nzin an, yɛ 'wu."
11 Ɛjɔlɛ sɔ'n mɔ Pɔlʋ hanlɪn nɪn a njian man nzalafʋ kpain'n. Nan nunhan
mɔ sʋanlan'n m'ɔ kan meli'n nʋn sʋanlan'n m'ɔ le meli'n hanlɪn'n, sʋ yê ɔ lili ɔ.
12 Ɛbɛlɛ lɪka mɔ meli'n-mɔ jinlan'n tɪ man lɪka kpa fɔsɪɛ nɪn anun. Yí ti, bɛ́
dɔʋn mɔ bɛ wɔ meli nɪn anun nɪn anʋan yɔlɪ kʋn kɛ bɛ fi ɛbɛlɛ bɛ hɔ́ bɛ jú kulo'n
mɔ bɛ fɛlɛ yí Feninkisi nɪn asʋ. Feninkisi tɪ Kɛlɛtɪ mân nɪn anun kulo. Ɛbɛlɛ lɪka
mɔ meli'n-mɔ jinlan nɪn anyɪn kaci ngʋa nʋn sɛnzɛ atɔlɪɛ nʋn sɔlɔ nʋn sɛnzɛ
atɔlɪɛ. Ɛbɛlɛ yê fɔsɪɛ nɪn anun ahan ɔ di kɛ yɛ jinlan ɔ.

Anwʋnman kpili'n

13 Ɛhɪ, anwʋnman kaan bie fi ngʋa ɛlɔ ɔ kɔ fita. Mɔ anwʋnman sɔ'n fitalɪ'n,
bɛ́ nwan anɪn ɛjɔlɛ fíí. Bɛ kɔ fʋla meli'n sɛhɛ'n, meli'n kɔ tu yí bʋ ɔ kɔ san Kɛlɛtɪ
mân nɪn asue nɪn anʋan kʋkʋ kpa.
14 Kaan cɛ, huuu, anwʋnman kpili kʋn fi Kɛlɛtɪ mân nɪn anun ɔ kɔ fita jenvie
nɪn anyɪnsʋ. Anwʋnman sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí "Elakilʋn".
15 Anwʋnman'n kɔ bɔlɪ meli nɪn abʋ. Bɛ bɪlɪ meli nɪn an, ɔ nyɔ man ye. Anɪn
ɔ di kɛ yɛ yaci yɛ́ nwʋn nun yɛ man anwʋnman'n.
16 Anwʋnman'n kɔ bɔlɪ meli nɪn abʋ yɛ kɔ sɪn asue afian kpɔlɛ kʋn abʋ asɪ.
Asue afian kpɔlɛ sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Koda. Koda lelɪ anwʋnman'n kaan manlɪn yɛ́.

Anın ɛlɛɛ kʋn sota meli nın anzin. Ɛlɛɛ sɔ'n, sɛ emian ba a yê bɛ fa ɔ. Yɛ fɛlı kpa nán yé sa a han yí.

17 Bé mɔ bɛ di meli nın anun junman'n kɔ fʋla ɛlɛɛ'n meli nın anun. Mɔ bɛ fʋlalı ɛlɛɛ'n, bɛ kɔ fa nyanman bɛ kɔ sʋsɔ meli nın afian maan ɔ kɔ yɔ kunngun. Kɛmɔ bɛ sulo kɛ meli'n kɔ nyʋın Libi mân nın asue nʋan anyʋan nın asʋ'n, bɛ kɔ yaci tabʋa nʋnnɔɛ'n m'ɔ sota yí nzin nın anun, anwʋnman'n yê anın ɔ nʋn yé lɛ kɔ ɔ.

18 Kɛ anın asutue'n lɛ kpın tu si yé'n, mɔ alíɛ hınlın'n, bɛ kɔ ju meli nın anun ninnge'n-mɔ bie bɛ kɔ gua jenvie nın anun.

19 Ɛsɛ mɔ alíɛ hınlın biekun'n, bɛ mɔ bɛ di meli nın anun junman'n, bé muonun bɛ kɔ ju meli nın anwʋn ninnge'n-mɔ bɛ kɔ gua jenvie nın anun.

20 Yí cıan kɔ yɔ nyɛ, eyua nvi man, nzalama nda man, kɛ asutue'n la sʋ nın ala'n. Afı sian dıɛ, yé nyın ta nun kɛ ewue yê yɛ lɛ ba wu ɔ.

21 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n kʋsʋ, anın yɛ lili like a hyɛ kpa. Ɛhı a, Pɔlʋ kɔ jasʋ kɔ jinlan bé afian. Yí nwan: "Mín manngʋn-mɔ, ahan ɛmɔ tielı mín maan yɛ halı Kɛlɛtı. Sɛ yɛ halı ɛbɛlɛ a, ahan y'a nnwun man yalɛ y'a nzɛcı man ninnge.

22 Nan kıkaala dıɛ, ɛmɔ tíla bé ahʋnlın. Sʋanlan fíí ngɔ wu man, nan meli nın ala yê ɔ 'nʋan ɔ.

23 Afı ɛnɛ kɔngɔɛ, Nyanmıan mɔ n dı yí sʋanlan mɔ mın sʋ yí'n, yí bɔfʋɛ'n kʋn walı mín nwʋn.

24 Yí nwan: 'Pɔlʋ, n'ɛ sulo! Ɔ di kɛ ɛ fite belemgbin kpain nın anyunnun. Nyanmıan a tie wó mmʋtʋɛ'n. Wó dunman nun, Nyanmıan 'ba man bé kʋalaa mɔ bɛ nʋn wó gua meli nın anun'n nyan ngʋan.'

25 Ɛhıka ati, mín manngʋn-mɔ, ɛmɔ tíla bé ahʋnlın. Ɔ sanlın kɛ mın de Nyanmıan mın di. Ɛjɔlɛ'n mɔ ɔ'a han ɔ a hele mín'n, ɔ 'kpın sʋ.

26 Nan kʋsʋ, asue afian kpɔlɛ kʋn asʋ yê yɛ 'yue ɔ."

Meli'n 'ba nyʋın

27 Ɛhı, kɛ asutue'n mantanlın yé meli'n tango tango ɛbɔ asue'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Adiliyatiki nın asʋ'n, yí cıan bulu ɔ nʋn nnan ahı. Mɔ ɔ 'kɔ kɔ yɔ alımunnun'n, ɔ kɔ yɔ bé mɔ bɛ di meli nın anun junman'n kɛ bɛ ka kaan bɛ tʋ etin.

28 Nyanman'n mɔ bɛ fa bɛ susu bɛ nwun lıka mɔ asue nın abʋ kɔ ɔ ju'n, bɛ kɔ tʋ bɛ kɔ gua asue nın anun. Nyanman sɔ'n, bulalɛ wɔ yí ti. Bɛ susuli a, bɛ kɔ nwun kɛ yí bʋ tı mɛtılı abulasan ɔ nʋn nsʋ. Bɛ hɔlı bé nyunnun kaan an, ɛsɛ bɛ kɔ susu yí biekun. Bɛ kɔ nwun kɛ yí bʋ tı mɛtılı abulaa ɔ nʋn mɔcʋɛ.

29 Bɛ sulo kɛ yé meli'n kɔ fʋ ɛbʋɛ sʋ. yí ti, bɛ kɔ gua sɛhɛ nnan asue nın anun meli nın abʋ ati. Anın bɛ lɛ sɛlɛ kɛ alíɛ hín ndɛ-ndɛ.

30 Kanngʋ anın bɛ lɛ kpʋnndɛ atın bɛ fi meli nın anun bɛ nwanndi. Bɛ kɔ jula ɛlɛɛ'n mɔ emian ba a bɛ fa nın asue nın anyınsʋ. Bɛ 'bisa bé a, bé nwan bɛ 'ju bɛ yɔ meli nın anyunnun sɛhɛ dıɛ'n-mɔ kpa.

31 Mɔ Pɔlʋ nwunlin yí sɔ'n, ɔ kɔ han kɔ hele nzalafʋ kpain'n nʋn nzalafʋɛ'n-mɔ kɛ: "Sɛ menian ɛhı-mɔ a ndanlan man meli nın anun an, ɛmɔ nnyan man ngʋan."

32 Ɛhı a, nzalafʋ'n-mɔ kɔ kuko nyanman'n-mɔ m'ɔ lile ɛlɛɛ nın anun'n, Bɛ kɔ yaci ɛlɛɛ'n maan ɔ kɔ hɔ.

33 Ɛhı, anın bɛ lɛ nwʋnndɛ kɛ alíɛ hín. Pɔlʋ kɔ wowula bé kʋalaa bé anwʋnsɛlɛ kɛ bɛ lí like. Yí nwan: "Ɛmɔ nían, ɛnɛ tı cıan bulu nʋn nnan, yalɛ'n dunman nun, ɛmɔ lili man like.

34 Yí ti, mın 'sɛlɛ ɛmɔ kɛ ɛmɔ lí like kaan nán b'a nyan anwʋnsɛlɛ. Ɔ sanlın kɛ, ɛmɔ anun bie fíí anwʋn ngɔ bu man ɛbʋın."

35 Mɔ Pɔlʋ hanlın sɔ yuelı'n, ɔ kɔ fa kpaʋn, ɔ kɔ la Nyanmıan ası bé kʋalaa bé nyunnun ɛbɛlɛ. M'ɔ lalı Nyanmıan ası ɔ yuelı'n, ɔ kɔ bu nun ɔ kɔ li.

36 Mɔ bɛ́ kʋalaa bɛ nwunlin kɛ Pɔlʋ a li like'n, bɛ́ kʋsʋ bɛ nyanlɪn anwʋnsɛlɛ
bɛ lili like.
37 Yɛ́ kʋalaa mɔ anɪn yɛ wɔ meli nɪn anun'n, yɛ tɪ menian ɛya nnyuan menian
abulasʋ ɔ nʋn nsian.
38 Mɔ bɛ́ kʋalaa bɛ lili like bɛ́ kʋ yili'n, bɛ kɔ ju *bele'n bɛ kɔ gua jenvie nɪn
anun maan meli'n kɔ yɔ halu-halu.
39 Ɛhɪ, mɔ alíɛ hɪnlɪn'n, bɛ́ mɔ bɛ di meli nɪn anun junman nɪn a nnwun man
lɪka'n nzɔlɛ. Nan bɛ 'nɪan an, anɪn jenvie'n lɪka kʋn tɪ kɔ wʋlʋ asɪɛ nɪn anun.
Lɪka sɔ'n tɪ anyʋan. Ɛbɛlɛ yê bɛ́ mɔ bɛ di meli nɪn anun junman'n kulo kɛ, sɛ bɛ
yɔ nán ɔ yɔ ye a, anɪn bɛ man meli'n nyʋɪn ɔ.
40 Bɛ kɔ foti foti sɛhɛ'n-mɔ bɛ kɔ gua jenvie nɪn anun. Bɛ kɔ yɪyɪ nyanman'n-
mɔ kʋalaatin mɔ bɛ sɔ nun bɛ bɪbɪlɪ meli nɪn ati'n. Mɔ bɛ yuelɪ yí yɪyɪ'n, bɛ
kɔ mɪnnda afela kʋn meli nɪn anyunnun maan anwʋnman bɔlɪ yí bʋ. Mɔ
anwʋnman'n 'bɔlɪ meli nɪn abʋ'n, anɪn ɔ nʋn bɛ́ lɛ kɔ lɪka mɔ anyʋan'n wɔ ɛlɔ.
41 Nan bɛ juli lɪka kʋn an, meli'n kɔ nyʋɪn. Ɔ sanlɪn kɛ ɛbɛlɛ lɪka'n tɪ
asue nnyuan ayialɪɛ. Meli nɪn ati'n kɔ nyʋɪn dede ɔ ngʋala man yí bʋ tu fíí.
Mgbaha'n kɔ fin meli nɪn abʋ ati sɛlɛ sɛlɛ kpa dede ɔ kɔ bubu nun.
42 Mɔ nzalafʋ'n-mɔ nwunlin yí sɔ'n, bɛ́ nwan bɛ 'kun bɛ́ mɔ b'a gua bɛ́ fiadɪ'n
kʋalaatin nán bɛ́ nun bie a nyɔ man asue ɔ a nwanndi man.
43 Mɔ bɛ hanlɪn sɔ'n nán bɛ́ kpain nɪn a totua bɛ́. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ kulo kɛ ɔ de
Pɔlʋ ati. Ɔ manlɪn atɪn kɛ bɛ́ mɔ bɛ sɪ asue yɔ'n, bɛ lí mʋa bɛ tó asue nɪn anun.
Bɛ yó asue bɛ fʋ́ fie.
44 Ɛhɪnlɪn-mɔ 'ba fʋ bɛ gugua meli'n tabʋa'n nʋn yí mgbʋnmgbɔ nɪn asʋ bɛ kɔ
fie. Anɪn kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ mɔ bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwʋn kʋnlʋn-ngʋnlʋn bɛ fʋlɪ fie nɪn
anɪn.

28

Malɪtɪ mân'n

1 Ɛhɪ, mɔ yɛ nyanlɪn yɛ́ ti yuelɪ'n, bɛ kɔ han bɛ kɔ hele yɛ́ kɛ asue afian kpɔlɛ'n
mɔ yɛ fitelɪ sʋ'n li Malɪtɪ.
2 Ɛbɛlɛ menian'n-mɔ kɔ sɔ yɛ́ nun kanlanman kpa. Kɛmɔ anɪn esue'n lɛ tɔ mɔ
ɛyɛlɛ wɔ nun'n, bɛ kɔ huan sîn kpili kpa kʋn. Sîn kpili sɔ nɪn anwʋn yê bɛ lelɪ
yɛ́ kʋalaa yɛ́ atɪn ɔ.
3 Mɔ yɛ gua sîn nɪn anwʋn'n, Pɔlʋ kɔ sɪsa mmaka mmaka'n-mɔ, yí nwan ɔ 'fa
gua sîn nɪn anun. Mɔ ɔ 'fa gua nun'n, kanngʋ anɪn owo kʋn wɔ nun. Mɔ sîn'n
wulu-wulu'n hanlɪn yí'n, ɔ kɔ fite kɔ sinze Pɔlʋ asa.
4 Mɔ ɛbɛlɛ menian'n-mɔ nwunlin kɛ owo'n sinze Pɔlʋ asa'n, bɛ kɔ han bɛ kɔ
hele bɛ́ nwʋn kɛ: "Fɔ́ʋ́n kɛ sʋanlan ɛhɪ tɪ kodiawu! Ahan ɔ 'wu asue nun mɔ
mʋafʋɛ ɔ'a nyan yí ti'n, ɔ'a nju man, Nyanmɪan lɛ bua yí ndɛɛ ɔ kun yí."
5 Nan Pɔlʋ kɔ kpʋnndɪn owo'n kɔ gua sîn nɪn anun. Yí bʋsʋ'n ngɔ yɔ man yí
like fíí.
6 Ɛhɪnlɪn-mɔ dɪɛ, anɪn bɛ lɛ nwʋnndɛ bɛ nɪan, sɛ Pɔlʋ asa'n kɔ nwun, anaan
sɛ ɔ kɔ wu nvu nun e. Nan bɛ tanlanlɪn bɛ nwʋnndɛlɪ dede mɔ bɛ nɪan an, ɛjɔlɛ
ɛtɛ fíí mma man yí nzin'n, bɛ kɔ kaci bɛ́ nʋan. Bɛ́ nwan ɔ tɪ bʋsʋɪn.
7 Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anɪn lɪka kʋn mantan yɛ́ nwʋn ɛbɛlɛ. Sʋanlan'n m'ɔ le lɪka sɔ'n,
bɛ fɛlɛ yí Pubiliyusi. Yí dein yê ɔ tɪ Malɪtɪ mân nɪn anun ɛbɛlɛ alimʋa sʋanlan
kpili ɔ. Bian sɔ'n kɔ le yɛ́ kanlanman, ɛsɛ ɔ kɔ sike yɛ́ dede cɪan nsan.
8 Tɛmʋn sɔ'n, anɪn Pubiliyusi asɪ'n la. Ɔ sanlɪn kɛ ebunnun a hyɪ yí, ɛsɛ
abutunman kanlan kʋsʋ a li yí. Pɔlʋ kɔ hɔ kɔ nɪan yí bʋsʋ, ɔ kɔ yɔ asɔnɪn, ɔ
kɔ fa yí sa kɔ sie wuluwafʋɛ nɪn asʋ maan yí nwʋn kɔ sa.
9 Mɔ bian kpain'n nɪn anwʋn salɪ'n, ɛbɛlɛ mân nɪn anun nwuluwafʋɛ'n-mɔ
kʋsʋ kɔ a kɔ man bɛ́ nwʋn kɔ sa.

10 Ɛhı a, bɛ kɔ kuku yɛ́ anwunno. Yɛ wɔ ɛbɛlɛ dede cıan mɔ yɛ 'tu yɛ́ bʊ'n, like biala mɔ yɛ kʊala kɛ yɛ mian yí nwʊn atunnun'n, Malıtı menian'n-mɔ kɔ fa kɔ man yɛ́.

Pɔlʊ 'ba ju Lɔmʊn

11 Ɛhı, yɛ lili sala nsan Malıtı mân nın anun ɛbɛlɛ. Tɛmʊn mɔ yɛ 'kɔ'n, yɛ fʊlı Alɛgızanndili meli kʊn anun. Meli sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí "Mmʊsʊın nda". Fɔsıɛ nın ati, Mmʊsʊın nda sili ası Malıtı mân nın anun ɛbɛlɛ.

12 Mɔ yɛ tuli yɛ́ bʊ'n, kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Silacuzı nın asʊ yê yɛ lili mʊa yɛ juli ɔ. Yɛ lili cıan nsan ɛbɛlɛ.

13 Yɛ fi ɛbɛlɛ, yɛ kɔ san asue nın anʊan yɛ kɔ ju kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Elezio nın asʊ. Mɔ alíɛ hınlın'n, ngʊa anwʊnman'n kɔ bɔ yí bʊ ɔ kɔ fita. Ɔ man yɛ lili cıan nnyuan atunnun nán y'a ju kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Puzɔlʊ nın asʊ.

14 Mɔ yɛ juli Puzɔlʊ ɛbɛlɛ'n, yɛ kɔ nwun anianman mmie-mɔ. Bɛ́ nwan yɛ lí mɔlɛ kʊn bɛ́ nwʊn ɛbɛlɛ. Anın kɛ yɛ kpınlın yɛ yɔlı mɔ yɛ juli Lɔmʊn ɛlɔ nın anın.

15 Nan dede mɔ yɛ 'ju Lɔmʊn'n, ɛlɔ anianman'n-mɔ kɔ tı yɛ́ ngan. Mmie-mɔ kɔ a yɛ́ atın ele Apiyusi kulo nın asʊ ɛbɛlɛ Gua nun. Mmie-mɔ kʊsʊ kɔ a yɛ́ atın ele kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Lıka Nsan mɔ bɛ Da nın asʊ. Mɔ Pɔlʊ nwunlin anianman sɔ'n-mɔ'n, ɔ kɔ la Nyanmıan ası ɔ kɔ nyan anwʊnsɛlɛ.

16 Mɔ yɛ juli Lɔmʊn ɛlɔ'n, bɛ kɔ man Pɔlʊ atın kɛ ɔ tí yí nwʊn ɔ tánlan ɔ nʊn nzalafʊ'n m'ɔ sisa yí'n.

Pɔlʊ 'ba bɔ Ɛjɔlɛkpa'n kele Lɔmʊn amma'n-mɔ

17 Ɛhı mɔ yɛ juli Lɔmʊn'n, yí cıan nsan, Pɔlʊ kɔ yia ɛbɛlɛ Zufʊ mgbain'n-mɔ yí awulo ɛlɔ. Mɔ bɛ́ ti yialı'n, Pɔlʊ nwan: "Anianman-mɔ, m'an nze man yɛ́ mân nın anun ɛlɔ menian'n-mɔ sa, m'an ngan man yɛ́ nan-mɔ amanmuo nın anwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ, kʊsʊ b'a hyı mín Zoluzalɛmʊn ɛlɔ b'a tʊ mín fiadı ɛsɛ b'a fa mín b'a wula Lɔmʊn menian'n-mɔ asa nun.

18 Nan mɔ Lɔmʊn menian'n-mɔ tılı mín nʊan nun ɛjɔlɛ yuelı'n, bɛ́ nwan bɛ 'yaci mín nun. Ɔ sanlın kɛ, bɛ nnwun man like ɛtɛ mɔ m'an yɔ m'ɔ di kɛ bɛ kun mín yí nwʊn ɔ.

19 Mɔ bɛ hanlın sɔ'n, Zufʊ'n-mɔ nwan bɛ ndie man. Kɛmɔ mín kʊsʊ mın ngulo man kɛ mın tʊn mın mân nın ɛsʊan'n, mín nwan ɛjɔlɛ sɔ'n, belemgbin kpain nın aja sʊ ɛwa yê yɛ 'di yí ɔ.

20 Anın like ati m'ɔ man m'an fɛlɛ ɛmɔ'n, yí ahı. Ɔ sanlın kɛ, sʊanlan'n mɔ Izalayɛ mân'n susu yí ti gua yí sʊ'n, yí dunman nun ati yê b'a gua mín sa ngɔnzɔngɔnzɔ ɛhı ɔ."

21 Mɔ Pɔlʊ anʊan tɔlı'n, bɛ́ nwan: "Yɛ́ sa hanlın man wɔ́ ti kalata m'ɔ fi Zude mân nın anun. Ɛsɛ yɛ́ nianman'n-mɔ anun fíí fi ɛlɔ ɔ walı hanlın man wɔ́ nwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ ɔ helelı man yɛ́ ɛwa.

22 Nan kʊsʊ yɛ kulo kɛ yɛ tı wɔ́ nʊan nun ɛjɔlɛ yɛ nwun m'ɔ wɔ wɔ́ kunnun'n. Ɔ sanlın kɛ fâ sɔ'n mɔ ɛ di'n, lıka biala, menian'n-mɔ tu bɛ́ nyın bɛ sa yí."

23 Mɔ bɛ hanlın sɔ yuelı'n, bɛ nʊn Pɔlʊ bɛ kɔ hele bɛ́ nwʊn cıan. Mɔ cıan sɔ'n juli'n, bɛ kɔ a dɔʊn kpa. Bɛ kɔ a kɔ tʊ Pɔlʊ yí lıka m'ɔ da ɛbɛlɛ. Ɔ bɔ yí bʊ ngɛlɛmɔ dede ɔ kɔ ju nɔsʊba, Pɔlʊ kɔ han Nyanmıan Belemgbin Mân nın anwʊn ɛjɔlɛ kɔ hele bɛ́. Zozi anwʊn ɛjɔlɛ'n mɔ b'a hɛlɛ wɔ *Moyizı mala nın anun ɔ nʊn mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ kalata'n-mɔ anun'n, Pɔlʊ kɔ bubu kɔ hele bɛ́.

24 Mɔ bɛ nwunlin yí sɔ'n, mmie-mɔ lelı Pɔlʊ anʊan ɛjɔlɛ'n bɛ lili. Nan mmie-mɔ kʊsʊ dıɛ, b'a nne b'a nni man.

25 Kɛmɔ afı bɛ́ afian ɛlɔ bɛ́ nʊan a nzɛ man bɛ́ nwʊn yê bɛ jasʊlı'n, ɛ 'nwun ɛjɔlɛ mɔ Pɔlʊ hanlın helelı bɛ́'n. Yí nwan: "Ɛjɔlɛ'n mɔ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n nanndılı kpɔmanfʊɛ *Ezayi asʊ ɔ hanlın helelı ɛmɔ mgbain'n-mɔ'n, kanngʊ ɔ tı ananhɔlɛ sakpa!

26 Kpɔmanfʋɛ Ezayi nwan:
Kɔ menian ɛhɪ-mɔ anwʋn nán kan kele bɛ́ kɛ:
Ɛmɔ 'ba tie yí kpa, kʋsʋ ɛmɔ ngɔ tɪ man yí bʋ.
Ɛmɔ 'ba nɪan yí kpa, kʋsʋ ɛmɔ ngɔ nwun man yí.
27 *Ɔ sanlɪn kɛ menian ɛhɪ-mɔ a kete bɛ́ ahʋnlɪn'n,*
b'a totua bɛ́ nzʋ'n ɛsɛ b'a momuan bɛ́ nyɪn'n.
Ɔ man bɛ́ nyɪn'n nnwun man asɪ,
bɛ́ nzʋ'n ndɪ man ɛjɔlɛ nán b'a nwun ngɛlɛ
b'a kaci bɛ́ nyɪn mín nwʋn nán bɛ́ nwʋn a sa.
28 "Yí ti, ɛmɔ nwún yí kɛ Nyanmɪan ngalɪɛ'n m'ɔ man bɛ nyan bɛ́ ti'n, ngalɪɛ sɔ nɪn a tʋ bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n. Bɛ́ dɪɛ, bɛ tie bɛ de Nyanmɪan bɛ di."
[
29 Mɔ Pɔlʋ hanlɪn sɔ yuelɪ'n, Zufʋ'n-mɔ 'kɔ a, anɪn bɛ lɛ su akpʋlʋwa kpa bɛ́ afian ɛlɔ.]
30 Ɛhɪ anzin, Pɔlʋ tanlanlɪn sua'n m'ɔ hayɪlɪ nɪn anun ɛbɛlɛ dede afʋɛ nnyuan. Ɔ sɔ bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ kulo kɛ bɛ nwun yí nwʋn nɪn anun.
31 Ɔ le atɪn ɔ kan Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anwʋn ɛjɔlɛ, ɛsɛ ɔ bɔ yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi Ɛjɔlɛkpa'n ɔ kele menian'n-mɔ, like fíí njɪjɪ man yí.

PƆLƱ KALATA'N
M'Ɔ HƐLƐLƱ NWANLƱN
LƆMƱN ASƆNƱN MMA'N-MƆ'N

M'ɔ wɔ nun'n

Nwan sʋanlan dɪɛ y'ɔ le Pɔlʋ? Pɔlʋ tɪ Zufʋ, bɛ wʋlɪ yí Silisi mân nun kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Talɪsɪ nɪn asʋ. Nan kʋsʋ, Zoluzalɛmʋn yê bɛ talɪ yí ɔ suanlɪn Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn ɔ. Ɔ kacili sʋanlan mɔ yí nwʋn tɛ yí wɔ Zufʋ'n-mɔ amanmuo nɪn anun. Pɔlʋ helelɪ alimʋa Kilisi amma'n-mɔ ahʋlʋwa. Nan yé Mɪn Zozi yɪlɪ yí nwʋn helelɪ yí, ɔ fɛlɛlɪ yí kɛ ɔ káci yí bɔfʋɛ wɔ bé mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n-mɔ afian. Pɔlʋ hɔlɪ bɔlɪ Ɛjɔlɛkpa'n wɔ *Lɔmʋn belemgbin mân nɪn anun lɪka dɔʋn.

Mɛlɛ mɔ Pɔlʋ 'kɛlɛ kalata ɛhɪ'n, anɪn ɔ wɔ Kolɪntɪ kulo nɪn asʋ. Ɔ kulo kɛ ɔ kɔ Zoluzalɛmʋn, ɛsɛ kʋsʋ ɔ kɔ Lɔmʋn. Yí ti, ɔ hɛlɛlɪ Lɔmʋn asɔnɪn mma'n-mɔ kɛ ɔ lɛ ba bé nwʋn ɛlɔ ɔ kekele bé like ɔ wowula bé anwʋnsɛlɛ.

Pɔlʋ a hye kalata ɛhɪ anun nsan. Alimʋa lɪka dɪɛ'n (yí ti 1-8), ɔ lɛ tu Ɛjɔlɛkpa nɪn abʋ. Ɔ lɛ kan kɛ menian'n-mɔ kʋalaatin, Zufʋ o, bé mɔ bɛ tɪ man Zufʋ o, bé kʋalaa bɛ tɪ ɛtɛfʋɛ wɔ Nyanmɪan anyunnun yê bɛ di fʋɔ, Nyanmɪan sikpɛ'n 'kun bé (1.18-3.20). Nan Zozi Kilisi mɔ ɔ'a nyɔ man ɛtɛ fíí nɪn adawʋlʋman, yí ewue m'ɔ wuli'n, ɔ tuli yé ɛtɛ'n-mɔ ɔ lelɪ yé ti. Ɔ man bé kʋalaa mɔ bɛ de yí bɛ di'n, Nyanmɪan bu bé kɛ sɛsɛfʋɛ (3.21-5.21). Pɔlʋ lɛ kele nun yuein kɛ Nyanmɪan mala'n tɪ like kpa, nan kʋsʋ, kɛmɔ yɛ le man anwʋnsɛlɛ'n, yɛ ngʋala man sʋ di. Ɛhɪka ati, Nyanmɪan a nwun yé nwʋn anwunnvoe ɔ'a fa yí Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n ɔ'a man yé maan ɔ bʋka yé yɛ kaci Nyanmɪan amma (yí ti 6-8).

Kalata nɪn ati 9-11, Pɔlʋ lɛ kan Zufʋ dɔʋn mɔ bɛ falɪ man bé nwʋn manlɪn man Zozi nɪn ɛjɔlɛ. Sɛ b'a yɪ Zozi a, Nyanmɪan dɪɛ, ɔ yɪlɪ man yí menian'n-mɔ.

Kalata nɪn ati 12.1-15.13, Pɔlʋ lɛ kekele atɪn m'ɔ di kɛ asɔnɪn mma'n-mɔ sɪn sʋ bɛ bu mân'n kanlanman maan bé mɔ bɛ nzɪ man Nyanmɪan'n nwun yí kɛ b'a fa bé nwʋn b'a man Zozi sakpa. Nunhan m'ɔ tɪ cɪnnjɪn'n y'ɔ le bé manngʋn ehulo'n. Kalata nɪn agualɪɛ nun, ɔ lɛ bisa yí manngʋn'n-mɔ dɔʋn mɔ bɛ wɔ ɛlɔ nɪn ahɪn (15.14-16.27).

Ahɪn ebisa

1 Mín Pɔlʋ mɔ n dɪ Kilisi Zozi akʋa'n yê mɪɪn kɛlɛ kalata ɛhɪ mɪn nwan ɛmɔ ɔ. Nyanmɪan Kpili a fɛlɛ mín kɛ n gáci Zozi bɔfʋɛ, ɔ'a yɪ mín kɛ m mó yí Ɛjɔlɛkpa'n.

2 Ɛjɔlɛkpa sɔ'n, Nyanmɪan manlɪn yí mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ falɪ bɔlɪ anɔhʋba daba. Ɔ manlɪn bɛ hɛlɛlɪ yí nwʋn ɛjɔlɛ yí Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ Nwannzan-nwannzan nɪn anun.

3 Ɛjɔlɛkpa sɔ'n, y'ɔ le yí Wa nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n. Nyanmɪan manlɪn yí Wa'n nyanlɪn kulo sʋanlan anwʋnnaan, bɛ wʋlɪ yí belemgbin *Davidi afilie nɪn anun.

4 Kɛmɔ ɔ tɪ sʋanlan nwannzan-nwannzan'n, Nyanmɪan manlɪn ɔ fi ewue nun ɔ tinngelɪ maan bɛ nwunlin kɛ ɔ tɪ Nyanmɪan tunmin Baa sakpa. Yí Wa sɔ'n y'ɔ le yé Mɪn Zozi Kilisi.

5 Yí dunman nun, Nyanmɪan a nwun mín nwʋn anwunnvoe, ɔ'a yɪ mín kɛ n gáci Zozi bɔfʋɛ. Ɔ'a sʋan mín kɛ n vélɛ menian'n-mɔ kʋalaa mɔ bɛ nzɪ man Nyanmɪan'n maan bɛ lé Zozi bɛ lí nán bé nyɪn a sɔ yí.

6 Menian sɔ'n-mɔ, ɛmɔ wɔ bé nun bie, ɛmɔ mɔ Zozi Kilisi a fɛlɛ ɛmɔ'n.

7 Mɪɪn kɛlɛ ɛmɔ kʋalaa mɔ, Lɔmʋn ɛlɔ, Nyanmɪan kulo ɛmɔ ɛjɔlɛ mɔ ɔ'a fɛlɛ ɛmɔ kɛ bɛ káci yí anwʋntɪɛ mma'n. Mɪn 'bisa ɛmɔ ahɪn.

Yé Sɪ Nyanmɪan nʋn yé Mɪn Zozi Kilisi nwún ɛmɔ anwʋn anwunnvoe, ɛsɛ bɛ mán ɛmɔ alʋa cícɪ bé nwʋn.

Pəlʋ kulo kɛ ə kəLəmʋn

8 Zozi Kilisi adawʋlʋman, mɪn 'di mʋa mɪn da mín Nyanmɪan asɪ wə ɛmə
dunman nun. Ɔ sanlɪn kɛ bɛ kan dedi'n mə ɛmə le yí nɪn anwʋn ɛjəlɛ kpa mân
nɪn anun lɪka kʋalaatin.
9 Nyanmɪan Kpili mə n ne mín ahʋnlɪn kʋalaa mɪn sʋ yí, mɪn bə yí Wa nɪn
Ɛjəlɛkpa'n, ə di mín adanzɪɛ kɛ mɪn sɛlɛ mɪn man ɛmə cɪan daa.
10 Mɪn sɛlɛ Nyanmɪan kɛ sian dɪɛ, sɛ ə kulo a, ə mán mín atɪn maan n gɔ́ n vúa
ɛmə anwʋn.
11 Ɔ sanlɪn kɛ mɪn kulo kɛ mɪn nwun ɛmə anwʋn sakpa, nán mɪn kekele ɛmə
like maan ɛmə nyan Nyanmɪan Wawɛ'n nyila'n.
12 Ɛsɛ bəbə m'ə man mɪn kulo kɛ mɪn ba ɛmə anwʋn ɛlə'n y'ə le kɛ sɛ mɪn ba
a, anɪn dedi'n mə ɛmə le yí'n, ə nʋn mín dɪɛ'n mə n ne yí'n, yɛ́ kʋalaa yɛ fa yɛ
wowula yɛ́ nwʋn anwʋnsɛlɛ.
13 Anianman-mə, ɛmə nwún yí kɛ m'an bu ɛmə ɛlə ɛwalɛ nɪn anwʋn
mgbʋnndan dəʋn. Nan kʋsʋ m'an nnyan man yí nwʋn atɪn dede ə'a ju ɛnɛ.
Mín nwan bəbə mɪn 'ba nán mɪn di junman ɛmə afian ɛlə maan mín junman'n
kə yí nyunnun kɛ n yəlɪ yí mân ɛhɪnlɪn-mə anun'n.
14 Junman m'ə tɪ kalɛ m'ə la mín sʋ'n y'ə le kɛ m mó Ɛjəlɛkpa'n n géle bɛ́ mə bɛ́
nyɪn a tɪ nʋn bɛ́ mə bɛ́ nyɪn tɪlɪ man'n, bɛ mó bɛ sɪ kalata nʋn bɛ́ mə bɛ nzɪ man
kalata'n.
15 Yí sə ati, ə cian kɛ mɪn baLəmʋn ɛlə nán mɪn bə Ɛjəlɛkpa'n mɪn kele ɛmə
kʋsʋ.

Ɛjəlɛkpa'n kele Nyanmɪan tunmin'n

16 Afɪ, mín dɪɛ, mɪn nza man Ɛjəlɛkpa nɪn anwʋn nyian. Ɔ sanlɪn kɛ ə tɪ
tunmin mə Nyanmɪan fa de menian'n-mə kʋalaatin mə bɛ de yí bɛ di'n ngʋan.
Ɔ fa de Zufʋ'n-mə kʋalaaka, nán ə'a le bɛ́ mə bɛ tɪ man Zufʋ'n kʋsʋ.
17 Yí bʋ y'ə le kɛ Ɛjəlɛkpa sə nɪn anun yê yɛ nwun kɛ Nyanmɪan kpɪn bu
menian'n-mə sɛsɛ ə. Ɔ kele kɛ ə fi abʋbə dede ə ju ayuelɪɛ, sʋanlan dedi m'ə
le yí wə Nyanmɪan anun'n yê Nyanmɪan fa bu sʋanlan sɛsɛ ə. Afɪ ə wə Ɛhɛlɛ
Ɛjəlɛ nɪn anun kɛ: *Sɛsɛfʋɛ, yí dedi nɪn ati yê Nyanmɪan 'man ə nyan ngʋan ə.*

Nyanmɪan sikpɛ'n

18 Afɪ kɛmə menian'n-mə mman man Nyanmɪan anyɪnnzə, ɛsɛ bɛ bə bala ɛtɛ
bɛ totua ananhəlɛ nɪn anwʋn atɪn'n, Nyanmɪan a fa bɛ́ nwʋn sikpɛ a wula yí
kunnun. Ɔ man Nyanmɪan sikpɛ sə'n fi anwunno ɛlə dede ə ju asɪ ɛwa ə cɪ
menian'n-mə.
19 Nyanmɪan 'tua bɛ́ yí nwʋn kalɛ, ə sanlɪn kɛ yí muonun, ə'a yɪ yí nwʋn yuein
a hele mân'n, b'a nwun yí kɛ ə kpɪn tɪ yí'n.
20 Afɪ kɛ Nyanmɪan bəlɪ mân'n, yí ninnge'n-mə mə ə'a yə'n, ə man menian'n-
mə nwun yí kɛ ə wə ɛbɛlɛ ɛsɛ yí tunmin'n m'ə le yí'n tɪ tunmin m'ə le man
ayuelɪɛ. Yí sə ati, menian'n-mə le man ɛjəlɛ fíí mə bɛ kan bɛ sa bɛ́ nɪn ə.
21 Menian'n-mə sɪ kɛ Nyanmɪan wə ɛbɛlɛ, nan kʋsʋ bɛ nyɪ man yí ayɛ bɛ nna
man yí asɪ kɛ ə sɛ fata'n. B'a kaci tomgban. Yê kɛmə bɛ nzɪ man ngɛlɛ'n, bɛ
nanndɪ awosin nun.
22 Bɛ nwan bɛ tɪ ngɛlɛfʋɛ, kʋsʋ anɪn b'a tolo.
23 Nyanmɪan m'ə nwu man m'ə di mə bɛ sʋ yí bɛ wula yí anunmin-
nyanmʋn'n, cɛcɛ, abaaba m'ə soman kulo sʋanlan m'ə wu'n, nnʋnman, naan
nʋn naan mə bɛ cʋɪn bɛ́ nwʋn asɪ'n yê bɛ tʋtə bɛ́ ə.
24 Ɛhɪka ati, Nyanmɪan a yaci bɛ́ bɛ́ satɪlɪfʋɛ nyəlɪɛ'n-mə mə bɛ kulo nɪn anun.
Ɔ man bɛ́ abalabə'n mə kʋn nʋn yí manngʋn bə'n man anyunnunguasɪɛ kan
bɛ́ bəbə muonun bɛ́ nwʋnnaan'n.

25 Nyanmıan anwʋn ɛjɔlɛ'n m'ɔ tı ananhɔlɛ'n, bɛ ngulo man kɛ ato ɛjɔlɛ'n. Bɛ tʋtɔ ninnge'n-mɔ bɛ yaci Nyanmıan muonun mɔ ɔ'a bɔ ninnge sɔ'n-mɔ'n m'ɔ fata kɛ cıan daa bɛ yı yí ayɛ'n. Amın!

26 Ɛhıka ati, Nyanmıan a yaci bɛ́ bɛ́ anyunnunguasıɛ nyɔlıɛ'n-mɔ anun. Bɛ́ mmalasua'n-mɔ a bɔ alʋa. Bɛ yɔ satılıfʋɛ nyɔlıɛ.

27 Bɛ́ mmelenzua'n-mɔ kʋsʋ a bɔ alʋa. Bɛ nʋn bɛ́ mmalasua'n-mɔ nna man. Bɛ́ manngʋn mmelenzua'n-mɔ anwʋn yɛ̂ bɛ́ nyın bʋlʋ ɔ. Busuɔfʋɛ nyɔlıɛ yɛ̂ bɛ yɔ ɔ. Busuɔfʋɛ nyɔlıɛ sɔ nın anwʋn ahatua m'ɔ fata'n yɛ̂ bɛ lɛ nyan yı nın ɔ.

28 Kɛmɔ b'a nni man Nyanmıan ɛkpʋnndɛ ɛjɔlɛ'n, Nyanmıan a man sɛnvʋɛ ajʋnlın a tɔ bɛ́ ti anun. Ɔ man nyɔlıɛ m'ɔ nzɛ nvata man kɛ bɛ yɔ'n yɛ̂ bɛ yɔ ɔ.

29 Ajʋnlın'n m'ɔ wɔ bɛ́ ti anun'n tı man fɔ́ún: ɛtɛ ɛyɔlɛ, anyınbʋlʋ, ati anun ɛtɛ ɛyɔlɛ, kʋ́ála esúe, awue elie, butule elie, akɔbɛ ɛtʋɛ, ɔ nʋn abɔlɛ esusue.

30 Bɛ tı ngʋndʋnmgbɔ, bɛ kan bɛ́ manngʋn-mɔ anwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ. Bɛ kpɔ Nyanmıan, bɛ tı apanninma, bɛ tu bɛ́ nwʋn, bɛ bɔ bɛ́ nwʋn apoo. Bɛ sı ɛtɛ ɛyɔlɛ nın anyınsʋ, bɛ́ nyın nzɔ man bɛ́ sı nʋn bɛ́ nin-mɔ.

31 Bɛ tı tomgban, bɛ nni man bɛ́ nʋan ɛjɔlɛ nın sʋ, bɛ́ ti yɔ sı, bɛ nzı man koun.

32 Bɛ sı kɛ Nyanmıan kpın bua yí ndɛɛ'n, kɛ bɛ́ mɔ bɛ yɔ nyɔlıɛ ɛtɛ sɔ'n-mɔ, bɛ fata ewue. Nan kʋsʋ, bɛ tɛ yɔ nyɔlıɛ ɛtɛ sɔ'n-mɔ, ɛsɛ bɔbɔ bɛ di bɛ́ mɔ bɛ yɔ nyɔlıɛ ɛtɛ sɔ'n-mɔ nın anzin.

2

Bɛ́ mɔ bɛ bu bɛ́ nwʋn menin kpa'n

1 Ɛhıka ati, wɔ́ kulo sʋanlan, mɔ ɛ bu wɔ́ nwʋn sʋanlan kpa nán a bu menian nga'n-mɔ ɛtɛfʋɛ'n, nwun yí kɛ ɛ ngʋala man wɔ́ nwʋn yı wɔ bɛ́ nun. Afı, abɛlɛ mɔ ɛ bu ɛhınlın-mɔ ɛtɛfʋɛ, nan kʋsʋ ɛ yɔ ɛtɛ kʋnmgba sɔ'n bie'n, anın wɔ́ bɔbɔ muonun, ɛ lɛ bu wɔ́ nwʋn fʋɔ.

2 Yɛ sı kɛ, ahatua mɔ Nyanmıan 'ba tua bɛ́ mɔ bɛ bu bɛ́ nwʋn sɔ'n tı sɛsɛ.

3 Wɔ́ kulo sʋanlan, mɔ sɛ ɛhınlın-mɔ yɔ nyɔlıɛ ɛtɛ sɔ'n-mɔ a, ɛ bu bɛ́ ɛtɛfʋɛ nan kʋsʋ ɛ yɔ nyɔlıɛ ɛtɛ sɔ'n-mɔ bie'n, asʋ ɛ nıan an, Nyanmıan ngɔ tua man wɔ́ ɛtɛ nın anwʋn kalɛ ɔ?

4 Anaan ɛ nnwun man kɛ Nyanmıan anwunnvoe m'ɔ sa'n, yí kpa m'ɔ tı nın ati, ɔ'a si abʋtalɛ kpa, ɔ lɛ nwʋnndɛ kɛ ɛ nún wɔ́ nwʋn ɛ yáci wɔ́ nyɔlıɛ ɛtɛ nın ɔ?

5 Kʋsʋ nwun yí kɛ wɔ́ anzʋsɛlɛ'n mɔ ɛ yɔ yí Nyanmıan anwʋn'n, m'ɔ man ɛ nnun man wɔ́ nwʋn nın ati, ɛ lɛ cıcı Nyanmıan sikpɛ'n bɔ́lɛ wɔ́ ti sʋ. Ɛ 'ba nwun yí cıan mɔ Nyanmıan 'ba tua mân nın ɛtɛ nın anwʋn kalɛ ananhɔlɛ.

6 Cıan sɔ'n, sʋanlan kʋn biala 'ba nyan yí junman'n m'ɔ lili nın anwʋn ahatua.

7 Menian mɔ bɛ bɔ mɔndınlın bɛ bɔ bala kpa, mɔ bɛ kpʋnndɛ kɛ cıan bie dede, Nyanmıan wúla bɛ́ anunminnyanmʋn, ɔ yí bɛ́ ayɛ ɔ mán bɛ́ asıtanlan kpa m'ɔ nzɛcı man'n, bɛ́ dıɛ, bɛ 'nyan nyanmıansʋ ngʋan m'ɔ le man ayuelıɛ'n.

8 Nan bɛ́ mɔ bɛ́ ti tı ɛtɛ, mɔ bɛ nne man ananhɔlɛ'n bɛ ndʋ man nun, mɔ bɛ bɔ bala m'ɔ ngɔ atın sʋ'n, bɛ́ dıɛ, Nyanmıan 'fɛ bɛ́ nwʋn ɛya, yí sikpɛ'n 'cı bɛ́.

9 Menian'n-mɔ kʋalaa mɔ bɛ yɔ ɛtɛ'n, yalɛ nʋn ahunnunndıtıɛ 'kan bɛ́. Yalɛ kpili sɔ'n, ɔ 'kan Zufʋ'n-mɔ kʋalaaka, nán ɔ'a han bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʋ'n kʋsʋ.

10 Nan menian mɔ bɛ bɔ bala kpa'n, Nyanmıan 'yı bɛ́ ayɛ, ɔ 'wula bɛ́ anunminnyanmʋn, ɔ 'man bɛ́ alʋacıcıɛ. Ɔ 'di mʋa ɔ man Zufʋ'n-mɔ kʋalaaka nán ɔ'a man bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʋ'n kʋsʋ.

11 Nyanmıan Kpili dıɛ, ɔ nnıan man sʋanlan nyunnun ɔ mmua man yí ndɛɛ.

12 Bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ nzı man *Moyizı mala'n mɔ bɛ yɔ ɛtɛ'n, bɛ 'bua bɛ́ ndɛɛ, nan kʋsʋ Moyizı mala'n nvite man nun. Bɛ́ mɔ bɛ́ kʋsʋ bɛ sı mala sɔ'n, mɔ bɛ yɔ ɛtɛ'n, yí nwʋn yɛ̂ bɛ 'nıan bɛ bua bɛ́ ndɛɛ ɔ.

13 Ɔ sanlın kɛ nán bɛ́ mɔ bɛ tie Nyanmıan mala'n mgban'n yê bɛ tı sɛsɛ wɔ
Nyanmıan anyunnun ɔ, nan bɛ́ mɔ bɛ tie mala'n bɛ yɔ like mɔ mala'n kele'n,
bɛ́ yê Nyanmıan bu bɛ́ sɛsɛfʋɛ ɔ.
14 Afı, abɛlɛ mɔ menian nga'n-mɔ mɔ bɛ nzı man Moyizı mala'n yɔ like mɔ
mala'n kele'n, anın bɛ kʋsʋ, bɛ le bɛ́ mala dıɛ kpa mɔ bɛ di sʋ ɔ.
15 Bɛ kele kɛ ninnge'n mɔ mala'n nwan bɛ yɔ́'n, b'a hɛlɛ wɔ bɛ́ ahʋnlın nın
anun. Like mɔ bɛ kɔ yɔ'n, sɛ ɔ tı kpa o, sɛ ɔ tı man kpa o, bɛ nwun yí bɛ́ ajʋnlın
nun. Afı, bɛ́ ti'n se bɛ́.
16 Cıan'n lɛ ba mɔ Nyanmıan 'ba man Zozi Kilisi bua menian'n-mɔ ndɛɛ wɔ
bɛ́ nvıalıɛ nun ajʋnlın'n mɔ bɛ le yí nın anwʋn. Cıan sɔ'n ju a, Ɛjɔlɛkpa'n mɔ
mın bɔ'n 'ba kpın sʋ.

Zufʋ'n-mɔ nʋn mala'n

17 Nan wɔ́ mɔ wɔ́ nwan ɛ tı Zufʋ mɔ bɛ le wɔ́ a, bɛ le mala'n, ɛ fʋa wɔ́ nwʋn kɛ
ɛ sı Nyanmıan.
18 Wɔ́ nwan ɛ sı like m'ɔ sɔ Nyanmıan anyın'n, afı mala nın a man a nwun
like m'ɔ tı kpa ɔ nʋn m'ɔ tı man kpa nın angʋnmın.
19 Ɛ de di kɛ wɔ́ yê ɛ kele bɛ́ mɔ bɛ́ nyın a sin nın atın nın ɔ. Bɛ́ mɔ bɛ tı awosin
nun'n, ɛ jʋnlın kɛ ɛ tı bɛ́ kanlannıɛ.
20 Bɛ́ mɔ bɛ́ nyın tılı man'n, wɔ́ nwan wɔ́ yê ɛ kele bɛ́ anyıntıɛ ɔ. Bɛ́ mɔ bɛ nzı
man ɛjɔlɛ'n, wɔ́ nwan wɔ́ yê ɛ kekele bɛ́ like ɔ. Afı ɛ de di sakpa kɛ mala nın
anun yê ngɛlɛ'n nʋn ananhɔlɛ'n wɔ ɔ.
21 Nan sɛ ɔ tı sɔ a, anın, wɔ́ mɔ ɛ kekele wɔ́ manngʋn'n-mɔ ninnge'n, nzukɛ ati
yê ɛ ngele man wɔ́ muonun wɔ́ nwʋn bie ɔ? Wɔ́ nwan nán man bɛ wua, nzukɛ
ati yê wɔ́ lılı, ɛ wua ɔ?
22 Wɔ́ nwan nán man bɛ tʋn ajaa, nzukɛ ati yê wɔ́ lılı, ɛ tʋn ajaa ɔ? Wɔ́ nwan
ɛ nʋn amʋan nni man, nan nzukɛ ati yê ɛ wʋlʋ amʋan sua nın anun ɛ wua nun
ninnge ɔ?
23 Wɔ́ nwan ɛ sı mala'n, ɛ fa tu wɔ́ nʋan nun, nzukɛ ati yê ɛ nni man mɔ mala'n
kele nın asʋ nan ɛ man anyunnunguasıɛ kan Nyanmıan ɔ?
24 Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kele kɛ: “Ɛmɔ Zufʋ'n-mɔ dunman nun, menian nga'n-mɔ
kan Nyanmıan anwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ.”
25 Afı wɔ́ mɔ ɛ tı Zufʋ, mɔ a kpɛ wɔ́ mmian nun'n, sɛ ɛ di mala nın asʋ lılı a,
anın nvasʋɛ wɔ sʋ. Nan sɛ ɛ nni man mala nın asʋ a, wɔ́ mmian nun'n mɔ a
kpɛ'n tı mgban.
26 Yí ti, sʋanlan mɔ bɛ kpɛlı man yí mmian nun'n, sɛ ɔ di mala nın asʋ a, asʋ
Nyanmıan mmu man yí kɛ sʋanlan mɔ b'a kpɛ yí mmian nun ɔ?
27 Wɔ́ mɔ ɛ nni man mala nın asʋ'n, ɛ nʋn wɔ́ mala kalata'n kʋalaa, ɔ nʋn wɔ́
mmian nun mɔ a kpɛ'n kʋalaa, sʋanlan mɔ bɛ kpɛlı man yí mmian nun kʋsʋ ɔ
di mala nın asʋ'n, ɔ 'bu wɔ́ fʋɔ.
28 Zufʋ kpa'n nán y'ı y'ɔ le anwʋnnaan sʋ Zufʋ'n ɔ nʋn kɛ sʋanlan mɔ
menian'n-mɔ sı kɛ b'a kpɛ yí mmian nun nın ala.
29 Nan Zufʋ kpa'n y'ɔ le m'ɔ tı Zufʋ yí kunnun'n. Yí mmian nun ɛkpɛ kpa'n
y'ɔ le yí ahʋnlın nın anun. Ɔ tı Wawɛ nun ɛjɔlɛ, nan nán kalata sʋ ɛjɔlɛ ɔ. Zufʋ
kpa sɔ'n, yí ɛfʋa dıɛ'n fi man sʋanlan ɛlɔ, nan ɔ fi Nyanmıan ɛlɔ.

3

Zufʋ'n-mɔ nvasʋɛ'n

1 Sɛ ɔ tı sɔ a, anın bɛ́ mɔ bɛ tı Zufʋ'n, bɛ́ nvasʋɛ dıɛ y'ɔ le benin? Anaan bɛ́
mmian nun ɛkpɛ'n mɔ bɛ kpɛ'n, yí kpa dıɛ m'ɔ tı'n y'ɔ le benin?
2 Sakpa lılı, yí biala kʋalaa nvasʋɛ mɔ bɛ le yí sʋ'n tı kpili! Ɔ sanlın kɛ alimʋa
nvasʋɛ'n y'ɔ le kɛ bɛ́ yê Nyanmıan falı yí nʋan ɛjɔlɛ'n wulalı bɛ́ sa nun ɔ.

3 Yɛ 'kan sɛ? Sɛ bɛ́ mmie-mɔ a nni man Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ nın asʋ ati a,
asʋ ɔ kele kɛ Nyanmıan kʋsʋ a nni man yí Nʋan Ɛjɔlɛ dıɛ nın asʋ?
4 Cɛcɛ! Ɔ tı man sɔ. Sɛ menian'n-mɔ kʋalaatin tı atofʋɛ bɔbɔ a, Nyanmıan dıɛ,
ɔ tı ananhɔlɛfʋɛ. Afı Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ lɛ kele kɛ:
Ɔ sɛ kɛ wɔ́ ɛjɔlɛ'n kʋalaa mɔ ɛ kan nın anun,
bɛ nwún wɔ́ kɛ ɛ tı sɛsɛfʋɛ
nán sɛ bɛ nʋn wɔ́ lɛ yı ndɛɛ a,
anın a li bı.
5 Mıın jʋjɔ kɛ eyuadı amma'n. Sɛ yɛ́ sɛsɛ'n mɔ yɛ tı man'n man bɛ nwun kɛ
Nyanmıan tı sɛsɛ a, anın yɛ 'se sɛ? Sɛ Nyanmıan sikpɛ'n cı yɛ́ a, asʋ ɔ kele kɛ
Nyanmıan tı man sɛsɛfʋɛ ɔ?
6 Cɛcɛ! Ɔ tı man sɔ. Afı, sɛ Nyanmıan tı man sɛsɛfʋɛ a, anın ɔ 'yɔ sɛ nán ɔ'a
hʋala mân'n ndɛɛ bua?
7 Yí ti, sɛ mín ato'n mɔ mın di'n man bɛ nwun kɛ Nyanmıan tı ananhɔlɛfʋɛ,
anunminnyanmʋn kan yí kpa a, anın nzukɛ ati yê bɛ tɛ bu mín kɛ n dı ɛtɛfʋɛ ɔ?
8 Anın nzukɛ ati yê yɛ ngan man kɛ: "Yɛ yɔ́ ɛtɛ maan like kpa fíte nun
ɔ?" Dunmannzɛcıɛ mma'n-mɔ nwan mín ɛjɔlɛ mɔ mín kan nın anın. Nan
dunmannzɛcıɛ mma sɔ'n-mɔ, Nyanmıan ahatua nın ala yê ɔ sɛ fata bɛ́ ɔ.

Sʋanlan fíí tı man sɛsɛfʋɛ

9 Ɛhı nʋn ɛhı a, anın yɛ 'se sɛ? Asʋ yɛ tı kpa yɛ tala menian nga'n-mɔ anaan?
Cɛcɛ. Afı, m'an hele kɛ menian'n-mɔ kʋalaa, Zufʋ o, m'ɔ tı man Zufʋ o, bɛ́ kʋalaa
bɛ wɔ ɛtɛ nın anun.
10 Ɛhı b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun kɛ:
Sʋanlan fíí nnʋn man ɛbɛlɛ m'ɔ tı sɛsɛfʋɛ ɔ.
11 *Sʋanlan fíí ndı man ɛjɔlɛ bʋ,*
bɛ́ bie fíí mgbʋnndɛ man Nyanmıan.
12 *Bɛ́ kʋalaa b'a fʋn Nyanmıan atın'n,*
b'a kaci tomgban.
Bɛ́ bie fíí nnʋn man ɛbɛlɛ
m'ɔ bɔ bala kpa ɔ.
13 *Ɛjɔlɛ mɔ bɛ kan bɛ kele sʋanlan'n,*
ɔ kele yí ewue atın.
Bɛ́ nʋan nun tı mınlın-mınlın.
Bɛ́ nʋan kan wɔ́ a,
ɔ tala owo bɔlɛ.
14 *Sasan ɛbɔ nʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ ɛhan*
a yi bɛ́ nʋan'n tɛkɛɛ.
15 *Sʋanlan ehuan tı man bɛ́ nyınsʋ like fíí.*
16 *Lıka biala mɔ bɛ kɔ sın'n,*
bɛ sɛcı ninnge bɛ yaci alʋabɔ ɛbɛlɛ.
17 *Bɛ nzı man anzʋnunjɔ atın'n.*
18 *Bɛ́ ɛtıɛ mɔ bɛ tı'n,*
bɛ nzulo man Nyanmıan bɔbɔ fíí.
19 Nan yɛ́ dıɛ, yɛ nwun yí kɛ ɛjɔlɛ kʋalaa mɔ Nyanmıan mala kalata'n kan'n,
ɔ kan man menian'n-mɔ mɔ bɛ́ nwʋn wɔ mala nın anun'n. Ɔ man sʋanlan fíí
ngʋala man yí nʋan buke kún, nan bɛ́ kʋalaa bɛ di fʋɔ Nyanmıan anyunnun.
20 Ɛhı, ɔ man ɔ nanndı mala elie nın asʋ, sʋanlan fíí ngɔ li bı Nyanmıan
anyunnun. Afı, mala'n yê ɔ man sʋanlan nwun kɛ ɔ'a yɔ ɛtɛ ɔ.

Kɛ ɔ kpın yɔ mɔ Nyanmıan man sʋanlan kaci sɛsɛfʋɛ'n

21 Nan sian dıɛ, sɛ bɛ yı mala'n nun an, Nyanmıan a hele yɛ́ kɛ ɔ kpın yɔ maan
yɛ kaci sɛsɛfʋɛ wɔ yí nyunnun'n. Moyizı mala'n nʋn Nyanmıan mgbɔmanfʋɛ'n-
mɔ hanlın ɛjɔlɛ sɔ'n.

22 Bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ de Zozi Kilisi bɛ di'n, bɛ́ dedi nɪn anwʋn yɛ̂ Nyanmɪan
nɪan bu bɛ́ sɛsɛfʋɛ ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ bɛ mgba man menian'n-mɔ anun,
23 bɛ́ kʋalaa b'a yɔ ɛtɛ, ɔ man Nyanmɪan anunminnyanmʋn nɪn a tʋ a fʋn bɛ́.
24 Nan bɛ́ ɛtɛ nɪn ati kalɛ'n mɔ Kilisi Zozi a tua'n dunman nun, Nyanmɪan a
nwun bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwʋn anwunnvoe ɔ'a bu bɛ́ sɛsɛfʋɛ.
25 Zozi yɛ̂ Nyanmɪan a yɪ yí kɛ ɔ bála fá yí moja'n lí bɛ́ mɔ bɛ de yí bɛ di nɪn
ati mgbata ɔ. Nyanmɪan a yɔ sɔ ɔ a hele kɛ ɔ tɪ sɛsɛfʋɛ. Ɔ sanlɪn kɛ ɛtɛ'n mɔ
menian'n-mɔ yɔlɪ yí daba daba'n, ɔ sili abʋtalɛ, ɔ'a ndua man bɛ́ ɛtɛ nɪn anwʋn
kalɛ.
26 Nan kɪkaala dɪɛ, ɔ lɛ kele kɛ ɔ kpɪn yɔ maan sʋanlan kaci sɛsɛfʋɛ wɔ yí
nyunnun'n. Ɔ sanlɪn kɛ abɛlɛ m'ɔ lɛ bu bɛ́ mɔ bɛ de Zozi bɛ di'n sɛsɛfʋɛ'n, ɔ
kele kɛ yí muonun ɔ tɪ sɛsɛfʋɛ.
27 Sɛ ɛjɔlɛ'n tɪ sʋa a, asʋ kulo sʋanlan le atɪn ngacile ɔ sɪn sʋ fʋa yí nwʋn ɔ? Atɪn
ngacile fíí nnʋn man ɛbɛlɛ. Anɪn nzukɛ ati ɔ? Mala nɪn asʋ elie ati ɔ, anaan?
Cɛcɛ, nán mala nɪn asʋ elie ati ɔ, nan dedi nɪn ati ɔ.
28 Yí ti, yɛ́ dɪɛ mɔ yɛ sɪ'n, y'ɔ le kɛ sʋanlan dedi nɪn anwʋn yɛ̂ Nyanmɪan nɪan
ɔ bu yí sɛsɛfʋɛ wɔ yí nyunnun ɔ. Nan nán mala nɪn asʋ elie nɪn ɔ.
29 Asʋ ɛmɔ jʋnlɪn kɛ Nyanmɪan tɪ Zufʋ'n-mɔ angʋnmɪn cein ala Nyanmɪan,
nan ɔ tɪ man menian nga'n-mɔ Nyanmɪan bie ɔ? Cɛcɛ, ɔ tɪ man sɔ. Nan ɔ tɪ
menian nga'n-mɔ kʋsʋ Nyanmɪan.
30 Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan tɪ baa kʋnmgba cein. Wɔ́ mɔ ɛ tɪ Zufʋ o, ɔ nʋn wɔ́ mɔ
ɛ tɪ man Zufʋ o, wɔ́ dedi nɪn anwʋn yɛ̂ ɔ 'nɪan bu wɔ́ sɛsɛfʋɛ wɔ yí nyunnun ɔ.
31 Asʋ ɔ kele kɛ anɪn yɛ lɛ fa dedi'n yɛ bɔ mala nɪn abʋsʋ ɔ? Cɛcɛ, nán yí sɔ ɔ.
Nan yɛ lɛ kele kɛ mala'n tɪ like kpa.

4

Bɛ́ mɔ bɛ le dedi'n, bɛ́ sɪ y'ɔ le Abalahamʋn

1 Nzu ɛjɔlɛ yɛ̂ yɛ 'kan wɔ yɛ nannan Abalahamʋn anwʋn ɔ? Yí m'ɔ tɪ kulo
sʋanlan'n, nzu yɛ̂ ɔ nyanlɪn yí ɔ?
2 Afɪ, sɛ ɔ tɪ kɛ junman bie yɛ̂ Abalahamʋn lili mɔ Nyanmɪan nɪanlɪn yí nwʋn
ɔ buli yí sɛsɛfʋɛ a, ahan Abalahamʋn kʋala kɛ ɔ fa tu yí nʋan nun. Ɔ kʋala yí sɔ
yɔ lɪlɪ, nan nán Nyanmɪan anyunnun ɔ.
3 Afɪ, Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kele kɛ: *Abalahamʋn lelɪ Nyanmɪan lili ɛhɪka ati yɛ̂
Nyanmɪan buli yí sɛsɛfʋɛ ɔ.*
4 Sɛ sʋanlan di junman an, like m'ɔ nyan yí nun'n y'ɔ le ahatua, nan nán
acɛdɪɛ ɔ.
5 Sʋanlan mɔ ɔ'a nni man junman fíí'n, sɛ ɔ de Nyanmɪan m'ɔ man ɛtɛfʋɛ'n
kaci sɛsɛfʋɛ'n di a, Nyanmɪan nɪan yí dedi nɪn anwʋn ɔ bu yí sɛsɛfʋɛ.
6 Ɛhɪka ati, mɔ belemgbin *Davidi 'kan nyila'n mɔ Nyanmɪan 'yeyila sʋanlan
maan ɔ kaci sɛsɛfʋɛ a, ɔ nnɪan man yí junman nɪn anwʋn nɪn ɛjɔlɛ'n, yí nwan:
7 *Nyila hán bɛ́ mɔ Nyanmɪan a yaci*
bɛ́ mala ɛtʋan nɪn a hye bɛ́'n.
Bɛ́ mɔ Nyanmɪan a cici bɛ́ ɛtɛ'n-mɔ,
nyila hán bɛ́.
8 *Sʋanlan mɔ yɛ́ Mɪn ndʋa man yí ɛtɛ'n*
m'ɔ yɔ'n ɔ ndua man yí nwʋn kalɛ'n,
nyila hán sʋanlan sɔ'n.
9 Anɪn nyila sɔ'n muonun, asʋ ɔ wɔ ɛbɛlɛ man bɛ́ mɔ b'a kpɛ bɛ́ mmian nun
nɪn anaan, ɔ wɔ ɛbɛlɛ man bɛ́ mɔ bɛ kpɛlɪ man bɛ́ mmian nun'n kʋsʋ bie ɔ? Yɛ́
dɪɛ, yɛ lɛ kele kɛ dedi'n y'ɔ man Nyanmɪan buli Abalahamʋn sɛsɛfʋɛ ɔ.

10 Mɛlɛ benin yê Nyanmıan buli yí sɛsɛfʋɛ'n? Asʋ mɛlɛ mɔ bɛ kpɛlı yí mmian
nun nın ɔ, anaan mɛlɛ mɔ anın bɛ kpɛlı man yí mmian nun nın ɔ? Cɛcɛ. Nán
mɛlɛ mɔ bɛ kpɛlı yí mmian nun nın ɔ, nan mɛlɛ mɔ anın bɛ kpɛlı man nın ɔ.
11 Yí mmian nun'n mɔ bɛ kpɛlı'n, ɔ tı yí nzɔlɛ. Abalahamʋn lelı Nyanmıan lili,
yí nzin kʋalaaka nán b'a kpɛ yí mmian nun'n. Nyanmıan falı nzɔlɛ sɔ'n ɔ helelı
kɛ Abalahamʋn tı sɛsɛfʋɛ yí dedi'n m'ɔ le yí dunman nun. Yí ti, bɛ́ kʋalaa mɔ b'a
mgbɛ man bɛ́ mmian nun kʋsʋ bɛ de Nyanmıan bɛ di, mɔ ɔ'a bu bɛ́ sɛsɛfʋɛ'n,
Abalahamʋn tı bɛ́ sı.
12 Ɛsɛ bɛ́ mɔ b'a kpɛ bɛ́ mmian nun, mɔ bɛ nanndı dedi atın nın asʋ kɛ yɛ́ sı
Abalahamʋn nanndılı sʋ asannan nán b'a kpɛ mmian nun'n, nán kɛ b'a kpɛ yí
mgban, ɔ tı bɛ́ kʋsʋ bɛ́ sı bie.
13 Ananhɔlɛ pelein, nán mala nın asʋ elie ati yê Nyanmıan bɔlı Abalahamʋn
nʋn yí bʋsʋ amma'n-mɔ anɔhʋba kɛ ɔ 'fa mân'n man bɛ́ ɔ. Nan Abalahamʋn lelı
Nyanmıan lili, nán Nyanmıan a bu yí sɛsɛfʋɛ.
14 Nan sɛ ɔ tı kɛ bɛ́ mɔ bɛ di mala nın asʋ'n, bɛ́ ngʋnmın ala yê bɛ 'nyan mân'n
bɛ yɔ bɛ́ dıɛ a, ahan dedi'n tı mgban, ɛsɛ ahan nvasʋɛ fíí nnʋn man Nyanmıan
anɔhʋba'n m'ɔ bɔlı nın asʋ.
15 Ɔ sanlın kɛ mala'n yê ɔ man Nyanmıan sikpɛ'n ba ɔ. Afı lıka mɔ mala nnʋn
man'n, mala ɛtʋan kʋsʋ nnʋn man ɛbɛlɛ.
16 Ɛhı, dedi'n dunman nun y'ɔ manlın Nyanmıan bɔlı anɔhʋba nın ɔ. Dedi'n
tı Nyanmıan acɛdıɛ, ɔ cian man Abalahamʋn abʋsʋ menian'n-mɔ kʋalaatin.
Nán kɛ bɛ́ mɔ bɛ di mala nın asʋ angʋnmın ala yê bɛ 'nyan mân sɔ nın ɔ, nan
ɔ tı bɛ́ mɔ bɛ le dedi kɛ Abalahamʋn'n kʋsʋ dıɛ. Ɔ sanlın kɛ Abalahamʋn tı yɛ́
kʋalaa yɛ́ sı
17 kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kan yí'n. Nyanmıan nwan: *M'an man a kaci mân mân
dɔʋn ası.* Nyanmıan m'ɔ man ewue mma nyan ngʋan, m'ɔ man ninnge m'ɔ
nnʋn man ɛbɛlɛ tu fite'n, yí nyunnun an, Abalahamʋn tı yɛ́ sı. Ɔ sanlın kɛ
Abalahamʋn lelı Nyanmıan lili.
18 Abalahamʋn sı kɛ ɔ ngʋala man baa wʋ kʋ́n. Kʋsʋ, ɔ lelı lili ɔ nyanlın
anyındasʋɛ ɔ kacili "mân mân dɔʋn ası" kɛ Nyanmıan kpınlın helelı yí'n.
Nyanmıan nwan: *Kɛ wʋ́ bʋsʋ amma'n-mɔ 'ba li ata nın anın.*
19 Anın Abalahamʋn a li kɔ yɔ afʋɛ ɛya kʋn, ɔ tı kɛ ɔ'a wu a yue. Anın yí yı
Sala kʋsʋ a bʋ awɔlɛ sʋ. Nan kʋsʋ Abalahamʋn a nnıan man ɛhı fíí, ɔ tilalı yí
dedi nın anun kpa.
20 Ɔ'a mminlin man yí dedi'n, anɔhʋba sɔ'n mɔ Nyanmıan bɔlı yí'n, sɛ ɔ 'nyan
nun like e, sɛ ɔ nnyan man nun like e, ɔ'a nzusu man yí nwʋn fíí. Yí dedi'n
wulalı yí anwʋnsɛlɛ, nán ɔ'a yı Nyanmıan ayɛ.
21 Afı, anın ɔ sı yí fɔ́ʋ́n kɛ Nyanmıan le tunmin ɔ kʋala ɔ yɔ like'n m'ɔ falı bɔlı
yí anɔhʋba'n.
22 Yí sɔ ati yê yí dedi'n dunman nun, Nyanmıan buli yí sɛsɛfʋɛ ɔ.
23 Nan kʋsʋ, nán yí ngʋnmın ati yê bɛ hɛlɛlı kɛ: *Ɔ buli yí sɛsɛfʋɛ ɔ.*
24 Nan yɛ́ mɔ yɛ de Nyanmıan m'ɔ tinngelı yɛ́ Mın Zozi fi ewue nun'n yɛ di'n,
yɛ́ kʋsʋ ɔ 'bu yɛ́ kɛ sɛsɛfʋɛ.
25 Ɔ sanlın kɛ yɛ́ ɛtɛ'n-mɔ ati yê bɛ hunlin yí ɔ. Yê yɛ́ sɛsɛ ebue wɔ Nyanmıan
anyunnun ati yê ɔ fi ewue nun ɔ tinngelı ɔ.

5

Zozi Kilisi wuli ɛtɛfʋɛ'n-mɔ dunman nun

1 Ɛhıka ati, dedi'n mɔ yɛ le yí'n, ɔ nanndı yɛ́ Mın Zozi Kilisi asʋ, y'a kaci sɛsɛfʋɛ
wɔ Nyanmıan anyunnun y'a nyan alʋacıcıɛ.

2 Yê dedi nın ati, Zozi Kilisi a man y'a hʊala y'a kpunnge Nyanmıan maan
ɔ'a nwun yé nwʊn anwunnvoe kıkaala kɛ yɛ wɔ nun'n. Like m'ɔ man yɛ di fɛ'n
y'ɔ le kɛ, yɛ le anyındasʊɛ kɛ yɛ wɔ Nyanmıan anunminnyanmʊn nın anun bie.
3 Sɛ yɛ lɛ nwun yalɛ bɔbɔ a, yɛ di yí nwʊn fɛ. Ɔ sanlın kɛ yalɛ elie'n man bɛ si
abʊtalɛ.
4 Abʊtalɛ esie'n man bɛ jinlan bé ja nun wɔ yalɛ elie nın anun. Bé ja nun
ejinlan'n kʊsʊ man bɛ nyan anyındasʊɛ.
5 Anyındasʊɛ sɔ'n mɔ yɛ le yí'n, ɔ man yé nwʊn mmubu man yé. Ɔ sanlın kɛ
Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n mɔ Nyanmıan a fa man yé'n kele kɛ Nyanmıan
a fa yí ehulo'n ɔ'a wula yé ahʊnlın nın anun.
6 Ɛhı, daba mɔ anın yɛ le man anwʊnsɛlɛ fíí'n, mɔ Nyanmıan mɛlɛ'n m'ɔ
helelı'n juli'n, Kilisi wuli ɛtɛfʊɛ'n-mɔ dunman nun.
7 Nan ɔ yɔ sı man kulo sʊanlan kʊn kɛ ɔ wú wɔ sɛsɛfʊɛ kʊn dunman nun. Ɛ
'su yí akpʊlʊwa a, sʊanlan kʊn kʊala kɛ ɔ wu wɔ sʊanlan kpa bie dunman nun.
8 Nan Nyanmıan dıɛ, ɔ'a hele kɛ ɔ kpın kulo yé'n. Ɔ sanlın kɛ mɔ anın yɛ tɛ tı
ɛtɛfʊɛ'n, ɔ manlın Kilisi wuli wɔ yé dunman nun.
9 Yí ewue'n m'ɔ wuli nın ati, ɔ'a man y'a kaci sɛsɛfʊɛ wɔ Nyanmıan anyun-
nun. Anın sian dıɛ, ɔ yɔ sɛ mɔ ɔ ngɔ yı man yé fi Nyanmıan sikpɛ nın anun ɔ?
10 Afı daba, anın yɛ kpɔ Nyanmıan. Nan kʊsʊ Nyanmıan a man yı Wa nın a
wu ɔ'a sesie yé nʊn yí yé afian. Nan sɛ ɔ'a sesie yé nʊn yí yé afian an, yí Wa'n
m'ɔ tı ası'n dunman nun, ɔ yɔ sɛ mɔ ɔ ngɔ le man yé ɔ?
11 Ɛsɛ nán ɛhı angʊnmın ala ati ɔ, nan Zozi Kilisi adawʊlʊman, yɛ di
Nyanmıan anwʊn fɛ. Ɔ sanlın kɛ sian dıɛ, yé Mın Zozi Kilisi a sesie yé nʊn
Nyanmıan yé afian.

Adamʊn nʊn Kilisi

12 Ɛhı, sʊanlan kʊnmgba cein dunman nun, ɛtɛ nın a a mân nın anun. Ɛtɛ'n
'ba a, ɔ nʊn ewue. Ewue kʊsʊ a fa yí sa a tʊ menian'n-mɔ kʊalaatin asʊ, ɔ sanlın
kɛ bé kʊalaa b'a yɔ ɛtɛ.
13 Asannan nán Nyanmıan a fa mala nın a man Moyizı'n, anın ɛtɛ'n wɔ mân
nın anun. Nan kɛmɔ anın mala fíí nnʊn man ɛbɛlɛ'n, sɛ menian'n-mɔ yɔ ɛtɛ a,
Nyanmıan ndɛ man bé sʊ.
14 Adamʊn anyın a nzɔ man Nyanmıan mala'n m'ɔ falı manlın yí'n. Kʊsʊ afı,
ɔ bɔ yí bʊ Adamʊn mɛlɛ sʊ dede m'ɔ kɔ ju Moyizı mɛlɛ sʊ'n, ɛtɛ mɔ menian'n-mɔ
yɔlı m'ɔ nʊn Adamʊn dıɛ'n tı man kʊn bɔbɔ'n, ewue tʊlı yí sa menian sɔ'n-mɔ
kʊalaa asʊ. Adamʊn soman Ngʊandefʊɛ'n mɔ di kɛ ɔ ba'n.
15 Nan kʊsʊ Adamʊn dıɛ, ɔ'a yɔ ɛtɛ. Zozi Kilisi a, ɔ'a nwun yé nwʊn
anwunnvoe ɔ'a man y'a nyan ngʊan. Ɔ tı acɛdıɛ kpili kpa mɔ Nyanmıan a fa
a hye yé ɔ. Adamʊn angʊnmın cein ɛtɛ'n dunman nun, ewue a hun menian
dɔʊn. Nan kʊsʊ Zozi Kilisi angʊnmın cein dunman nun, Nyanmıan a nwun
menian dɔʊn anwʊn anwunnvoe. Ɔ tı like m'ɔ sʊ ɛbʊɛ.
16 Yê like'n mɔ Nyanmıan a fa a hye yê'n, ɔ nʊn ɛtɛ'n mɔ sʊanlan kʊnmgba
cein a yɔ'n, bé junman'n mɔ bɛ di'n tı man kʊn. Ɔ sanlın kɛ ɛtɛ'n mɔ sʊanlan
kʊnmgba cein yɔlı'n, a man ewue a a. Nan Nyanmıan acɛdıɛ'n mɔ ɔ'a fa ɔ'a
hye yé'n, ɛtɛ nwala nwala ɛhı mɔ y'a yɔ'n, y'a nyan ɛtɛ face y'a kaci sɛsɛfʊɛ.
17 Ɔ tı ananhɔlɛ kɛ sʊanlan kʊnmgba cein ɛtɛ'n dunman nun, ewue a tʊ yí sa
menian'n-mɔ kʊalaatin asʊ. Nan kʊsʊ, Zozi Kilisi kʊnmgba cein dunman nun,
yɛ nyan ninnge dɔʊn ɔ bʊ sʊ. Afı menian'n-mɔ kʊalaa mɔ Nyanmıan a nwun
bé nwʊn anwunnvoe kpa, mɔ yí acɛdıɛ nın a man b'a kaci sɛsɛfʊɛ'n, bɛ 'nyan
ngʊan, ɛsɛ bɛ nʊn Kilisi 'di belemgbin.
18 Yí sɔ ati, kɛmɔ ɛtɛ'n mɔ Adamʊn kʊnmgba cein yɔlı nın a man ewue a tʊ
yí sa menian'n-mɔ kʊalaatin asʊ'n, yí sɔ kʊsʊ ala, Zozi Kilisi angʊnmın sɛsɛ

junman'n m'ɔ lili'n dunman nun, ɔ'a le menian'n-mɔ kʋalaatin fi Nyanmɪan sikpɛ nɪn abʋ maan bɛ nyan ngʋan.
19 Sʋanlan kʋnmgba cein apanninma'n m'ɔ yɔlɪ'n dunman nun, ɔ'a man menian'n-mɔ kʋalaatin a kaci ɛtɛfʋɛ. Yí sɔ ala, sʋanlan kʋnmgba cein kʋsʋ anyɪnnzɔ'n dunman nun, ɔ 'man menian dɔʋn a kaci sɛsɛfʋɛ wɔ Nyanmɪan anyunnun.
20 Afɪ, mala'n y'ɔ man ɛtɛ nɪn a sʋn ɔ. Lɪka kʋsʋ mɔ ɛtɛ'n kɔ sʋn'n, ɛbɛlɛ yê Nyanmɪan nwun menian'n-mɔ anwʋn anwunnvoe sʋnman ɔ.
21 Ɔ sanlɪn kɛ, kɛmɔ ɛtɛ nɪn a man ewue a tʋ yí sa menian'n-mɔ kʋalaa asʋ'n, yé Mɪn Zozi Kilisi kʋsʋ dunman nun, Nyanmɪan a nwun yé nwʋn anwunnvoe ɔ'a man y'a kaci sɛsɛfʋɛ yɛ nyan ngʋan m'ɔ le man ayuelɪɛ'n.

6

Nyanmɪan nganga anaan Abɔnsanmʋn nganga

1 Sɛ ɔ tɪ sɔ a, anɪn nzu ɛjɔlɛ dɪɛ yê yɛ 'kan ɔ? Asʋ yɛ 'kan kɛ yɛ tánlan yɛ yó ɛtɛ'n yɛ hó yé nyunnun nán Nyanmɪan a nwun yé nwʋn anwunnvoe ɔ'a bʋ sʋ ɔ?
2 Cɛcɛ! Ɔ tɪ man sɔ! Yé mɔ ɛtɛ'n dunman nun ɔ tɪ kɛ y'a wu'n, ɔ yɔ sɛ mɔ yɛ 'tanlan yé ɛtɛ nɪn anun biekun ɔ?
3 Yé kʋalaa mɔ b'a sɔnɪn yé mɔ yɛ nʋn Zozi Kilisi y'a yɔ kʋn'n, asʋ ɛmɔ nzɪ man kɛ yí ewue nɪn anwʋn ɛsɔnɪan yê b'a sɔnɪn yé ɔ?
4 Yí sɔ ati, b'a sie yí nʋn yé. Ɔ man kɛmɔ Sɪɛ nɪn a fa yí anunminnyanmʋn tunmin nɪn a tinnge Kilisi fi ewue nun'n, yé kʋsʋ, ɔ di kɛ yɛ tanlan yɛ bu amanmuo fʋfɔlɛ.
5 Afɪ, sɛ yɛ nʋn yí a yɔ kʋn yí ewue mɔ ɔ'a wu nɪn anun an, anɪn kɛ Nyanmɪan a tinnge yí fi ewue nun'n, ɔ 'ba tinnge yé kʋsʋ.
6 Afɪ, yɛ nwun yí kɛ yé sʋanlan daba'n mɔ yɛ tɪ'n, b'a bʋbɔ yé nʋn Kilisi kʋlʋwa nɪn asʋ. Ɔ man b'a bɔ ɛtɛ anwʋnnaan daba sɔ nɪn abʋsʋ nán y'a ngaci nan ɛtɛ'n nganga kún.
7 Ɔ sanlɪn kɛ sʋanlan m'ɔ kɔ wu'n, anɪn ɔ nʋn ɛtɛ'n bé afian a tɪ.
8 Sɛ yɛ nʋn Kilisi y'a wu sakpa a, yɛ de yɛ di kɛ, yɛ nʋn yí yê yɛ 'tanlan asɪ kʋsʋ ɔ.
9 Afɪ, yɛ sɪ yɛ sie kɛ Kilisi m'ɔ fi ewue nun ɔ'a tinnge'n, ɔ nwu man fíí kún. Ewue le man yí sʋ tunmin kún.
10 Ɔ sanlɪn kɛ ɛtɛ'n dunman nun, ɔ'a wu baa kʋnmgba cein ɔ a gua yí kʋalaa abʋ. Kɪkaala dɪɛ m'ɔ tɪ asɪ'n, ɔ tɪ ɔ man Nyanmɪan.
11 Yí ti, ɛmɔ kʋsʋ bú bé nwʋn kɛ ɛtɛ'n dunman nun, ɛmɔ a wu. Yê sɛ Zozi Kilisi dunman nun ɛmɔ tɪ asɪ a, anɪn ɛmɔ tɪ bɛ man Nyanmɪan.
12 Ɛhɪka ati, nán bɛ man Abɔnsanmʋn di ɛmɔ sʋanlan baka wuluwa nɪn asʋ belemgbin fíí kún. Nán bɛ tɛ bé sʋanlan baka'n mɔ yí nyɪn bʋlʋ like nɪn asʋ.
13 Nán bɛ fa bé nwʋn bɛ wula Abɔnsanmʋn asa nun maan ɔ fa ɛmɔ di yí junman ɛtɛ ɛtɛ'n-mɔ. Nan ɛmɔ fá bé nwʋn bɛ mán Nyanmɪan kpa bɔkɔɔ maan ɔ fá ɛmɔ ɔ lí yí sɛsɛ junman'n. Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ tɪ kɛ b'a wu yê ɔ'a tinnge ɛmɔ ɔ.
14 Ɔ nvata man kɛ Abɔnsanmʋn di ɛmɔ asʋ kpain fíí kún. Afɪ, ɛmɔ dɪɛ, mala'n nji man ɛmɔ kún. Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan a nwun ɛmɔ anwʋn anwunnvoe.
15 Yí ti nán sɛ? Kɛmɔ mala'n ngʋala man yé cɪ kún, afɪ Nyanmɪan a nwun yé nwʋn anwunnvoe'n, asʋ yɛ kʋala kɛ yɛ tanlan wɔ ɛtɛ nɪn anun ɔ? Cɛcɛ! Ɔ tɪ man sɔ.
16 Ɛmɔ sɪ yí yuein kɛ sɛ ɛmɔ wula bé nwʋn awʋba sʋanlan asa nun an, anɪn ɛmɔ a kaci sʋanlan sɔ'n nganga. Sɛ ɛmɔ fa bé nwʋn bɛ man ɛtɛ nɪn an, ɛtɛ'n 'fa ɛmɔ kɔ ewue nun. Sɛ ɛmɔ fa bé nwʋn bɛ wula Nyanmɪan asa nun bɛ man yí anyɪnnzɔ a, Nyanmɪan 'man ɛmɔ asɪtanlan'n yɔ sɛsɛ.

17 Nan bɛ mán yɛ yí Nyanmıan ayɛ, ɔ sanlın kɛ daba anın ɛmɔ tı ɛtɛ'n nganga.
Nan sian dıɛ, ananhɔlɛ like'n mɔ yɛ heheleli ɛmɔ'n, ɛmɔ a yı bɛ́ kunnun b'a li
sʋ.
18 Nyanmıan a yı ɛmɔ fi ɛtɛ nın anun a fite man ɛmɔ a kaci sɛsɛ ɛyɔlɛ'n
nganga.
19 Sɛ mın kan sɔ a, bɛ́ ehie wú. Nan kɛmɔ ɛmɔ tı kulo menian mɔ ɛjɔlɛ nın
abʋ ɛtıɛ yɔ sı man ɛmɔ'n, mıın jʋjɔ kɛ eyuadı amma. Kɛmɔ daba ɛmɔ falı bɛ́
sʋanlan baka'n bɛ manlın ɛtɛ'n bɛ lili munnzusɛmʋn'n, sian dıɛ, ɛmɔ fá bɛ́
nwʋn'n kʋalaatin bɛ yɔ́ sɛsɛ nyɔlıɛ, bɛ káci nun nganga, nán bɛ tánlan anwʋntıɛ
nun.
20 Afı daba, mɔ anın ɛmɔ tı ɛtɛ'n nganga'n, sɛsɛ ɛyɔlɛ'n tı man ɛmɔ ɛjɔlɛ.
21 Abalabɔ ɛtɛ sɔ'n mɔ daba ɛmɔ bɔ'n, nzu nvasʋɛ dıɛ yê ɛmɔ nyanlın yí sʋ ɔ?
Ɛnɛ yí nwʋn nyian kun ɛmɔ. Afı, ɛhı kʋalaa agualıɛ y'ɔ le ewue.
22 Nan sian dıɛ mɔ b'a yı ɛmɔ fi ɛtɛ nın anun'n, ɛmɔ a kaci Nyanmıan nganga.
Ɔ di kɛ ɛmɔ tanlan anwʋntıɛ nun nán yí bɛ-yue-asıɛ, ɛmɔ a nyan ngʋan m'ɔ le
man ayuelıɛ'n.
23 Afı ɛtɛ nın anwʋn ahatua y'ɔ le ewue. Nan kɛmɔ yɛ nʋn yɛ́ Mın Kilisi Zozi
a yɔ kʋn'n, Nyanmıan acɛdıɛ'n m'ɔ fa ce yɛ́'n y'ɔ le nyanmıansʋ ngʋan m'ɔ le
man ayuelıɛ'n.

7

Asɔnın mma'n-mɔ nʋn Moyizı mala'n

1 Anianman-mɔ, ɛjɔlɛ'n mɔ mıın 'ba han mın kele ɛmɔ'n, ɛmɔ sı sie. Ɔ sanlın
kɛ, ɛmɔ tı menian mɔ bɛ sı Moyizı mala'n. Ɛmɔ sı kɛ mala'n le tunmin wɔ
sʋanlan mɔ yí nyın wɔ sʋ nın asʋ. Nan sʋanlan m'ɔ kɔ wu'n, mala'n le man
tunmin kʋ́n wɔ yí sʋ.
2 Kɛ ɔ tı yí nın ala y'ɔ le balasua m'ɔ ja bian'n. Mɛlɛ mɔ yí hun anyın wɔ sʋ'n,
mala'n wɔ yí nʋn yí hun bɛ́ afian. Sɛ belenzua'n wu a, anın mala nnʋn man yí
nʋn yí hun bɛ́ afian fíí kʋ́n.
3 Nan sɛ belenzua nın anyın wɔ sʋ, nán balasua nın anwʋn kan belenzua
fʋfɔlɛ a, anın balasua nın a bɔ bian. Nan sɛ yí hun'n wu a, mala'n man yí atın
maan ɔ ja belenzua fʋfɔlɛ. Sɛ ɔ yɔ yí sɔ a, anın ɔ'a mmɔ man bian.
4 Anianman-mɔ, kɛ ɔ tı yí man ɛmɔ nın anın. Mala nın anyunnun an, ɛmɔ
nʋn Kilisi yê b'a wu ɔ. Ɔ man ɛmɔ nʋn mala nın afian a tı b'a kaci sʋanlan fɔfʋlɛ
dıɛ. Sʋanlan sɔ'n y'ɔ le Kilisi mɔ Nyanmıan man ɔ fi ewue nun ɔ'a tinnge'n. Yí
dunman nun, ɔ di kɛ yɛ bɔ bala m'ɔ sɔ Nyanmıan anyın.
5 Afı, daba mɔ anın yɛ yɔ mɔ yɛ kulo'n, ninnge ɛtɛ ɛtɛ'n mɔ mala'n wowula
anwʋnnaan nın abʋ maan yí nyın bʋlʋ yí nwʋn'n, ewue ninnge yê anın yɛ yɔ
nın ɔ.
6 Nan sian dıɛ, y'a wu yɛ nʋn mala'n yɛ́ afian a tı. Ɔ man yɛ tı man mala'n
nganga kʋ́n. Yí ti, Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n man yɛ sın atın fʋfɔlɛ asʋ
yɛ sʋ Nyanmıan. Nan yɛ nzʋ man Nyanmıan kɛ mala'n mɔ b'a hɛlɛ'n kele yí
daba'n.
7 Sɛ ɔ tı sɔ a, anın nzu ɛjɔlɛ dıɛ yê yɛ 'kan ɔ? Asʋ mala'n tı like ɛtɛ ɔ? Cɛcɛ! Nan
kʋsʋ mala'n y'ɔ man m'an nwun like mɔ bɛ fɛlɛ yí ɛtɛ nın ɔ. Afı sɛ b'a ngɛlɛ man
wɔ mala nın anun kɛ: *N'ɛ man wɔ́ nyın bʋlʋ like a*, ahan mın nzı man like'n mɔ
bɛ fɛlɛ yí anyınbʋlʋ'n.
8 Nan mala nın a kpɛ atın ɔ man mín nyın a bʋlʋ ninnge ngacile ngacile m'an
tɔ ɛtɛ nın anun. Afı sɛ mala nnʋn man nun an, ahan bɛ mmu man ɛtɛ'n like fíí.
9 Daba mɔ anın mala fíí nnʋn man ɛbɛlɛ mman man mín'n, anın n ne ngʋan.
Nan mɔ mala'n walı'n, ɛtɛ nın a tanlan ası bʋ wɔ mín nun ɔ'a man m'an wu.
10 Mala'n m'ɔ man bɛ nyan ngʋan'n, mín dıɛ, ewue yê ɔ man m'an nyan yí ɔ.
11 Ɔ sanlın kɛ, ɛtɛ'n nanndı mala nın asʋ ɔ'a hyı mín ɔ'a laka mín ɔ'a hun mín.

12 Nan mala'n muonun tı nwannzan-nwannzan, nun ɛjɔlɛ'n kʊsʊ tı nwannzan-nwannzan, ɔ tı sɛsɛ ɛsɛ ɔ tı kpa.
13 Like m'ɔ tı kpa'n, asʊ ɔ kʊalaa kɛ ɔ man mın nyan ewue ɔ? Cɛcɛ! Nan sɛ m'an nyan ewue a, anın ɔ fi ɛtɛ'n. Afı ɛtɛ nın a yı yí nwʊn ɔ'a man b'a nwun kɛ ɔ kpın tı yí'n kpa bɔkɔɔ. Yí ti yê ɔ'a nanndı like'n m'ɔ tı kpa nın asʊ ɔ'a man m'an nyan ewue ɔ. Anın kɛ ɔ kpınlın yɔlı mɔ ɛtɛ'n nanndı mala nın asʊ ɔ'a hele yí nwʊn kɛ ɔ tı ɛtɛ sakpa nın anın.
14 Ɛhı, yɛ sı kɛ mala'n tı Wawɛ nun like. Nan mín dıɛ, n dı kulo sʊanlan, b'a tɔnın mín kɛ kanga b'a man ɛtɛ'n.
15 Ɔ sanlın kɛ like muonun mɔ mın yɔ'n, mın nnwun man nun. Like mɔ mın kulo kɛ mın yɔ'n, mın nyɔ man, nan mɔ mın ngulo man'n, yê mın yɔ ɔ.
16 Nan sɛ mın yɔ like mɔ mın ngulo man nın an, anın mın nwun yí kɛ mala'n tı kpa.
17 Mın nwun yí kɛ nán mín nyunnunfuu yê mın yɔ like sɔ nın ɔ, nan ɛtɛ'n m'ɔ wɔ mín nun nın ɔ.
18 Afı mın nwun yí fɔ́ún kɛ mín sʊanlan baka baa'n muonun anun, nyɔlıɛ m'ɔ tı kpa fíí nnʊn man nun. Mın kulo kɛ mın yɔ nyɔlıɛ m'ɔ tı kpa, nan kʊsʊ mın nnyan man anwʊnsɛlɛ mın nyɔ man.
19 Ɔ sanlın kɛ, nyɔlıɛ kpa'n mɔ mın kulo kɛ mın yɔ'n, mın nyɔ man. Nan ɛtɛ'n mɔ mın ngulo man'n yê mın yɔ ɔ.
20 Sɛ mın yɔ like mɔ mın ngulo man nın an, anın nán mín muonun yê mın yɔ ɔ, nan ɛtɛ'n m'ɔ wɔ mín nun nın ɔ.
21 Ɔ man m'an sie yí nzɔlɛ kɛ cıan biala mɔ mın kulo kɛ mın yɔ nyɔlıɛ kpa'n, anın ɛtɛ nın a cıcı mín.
22 Mín kunnun ɛlɔ a, mın di Nyanmıan mala nın anwʊn fɛ.
23 Nan kʊsʊ mın nıan mín nwʊn an, mın nwun yí kɛ mala kʊn biekun nʊn m'ɔ wɔ mín ti anun'n bɛ juju. Mala sɔ nın a man m'an kaci ɛtɛ'n m'ɔ wɔ mín nun'n kanga.
24 N dı alʊabɔfʊɛ o! Nwan yê ɔ 'de mín fi anwʊnnaan ɛhı m'ɔ lɛ cʊın mín kɔ ewue nun nın asa nun ɔ?
25 Nan yé Mın Zozi Kilisi adawʊlʊman, yɛ 'da Nyanmıan ası!

Afı, sɛ mın nıan mín ajʊnlın nın anun an, anın n dı Nyanmıan mala'n kanga. Nan kʊsʊ anwʊnnaan nın anun an, anın ndı ɛtɛ'n mala'n kanga.

8

Nyanmıan Wawɛ'n wɔ ɛmɔ anun

1 Ɛhıka ati, kıkaala dıɛ, fʊɔ ebue mɔ man sʊanlan wu'n nnʊn man ɛbɛlɛ fíí kún mman man bé mɔ bɛ nʊn Zozi Kilisi b'a yɔ kʊn'n.
2 Ɔ sanlın kɛ, kʊn ɛyɔlɛ'n mɔ mín nʊn Kilisi Zozi y'a yɔ'n dunman nun, Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n m'ɔ man ngʊan m'ɔ sie mín'n, ɔ'a man mın nʊn ɛtɛ'n mala'n nʊn ewue yé afian a tı.
3 Anwʊnnaan'n bɛtɛɛ'n m'ɔ tı nın ati, mɔ mala nın a ngʊala man yí yɔ'n, Nyanmıan Kpili a yɔ. Ɔ man ɛtɛ sɔ'n dunman nun, Nyanmıan sʊanlın yí Wa'n m'ɔ kacili yí nwʊn kulo sʊanlan'n ɔ walı wuli ɔ tuli ɛtɛ'n. Nyanmıan a yɔ yí sɔ, ɔ'a man ewue'n m'ɔ di kɛ sʊanlan wu nın a hun yí Wa Zozi.
4 Ɔ'a man yé mɔ yɛ tı man wɔ ɛtɛ anwʊnnaan nun'n, nan yɛ tı wɔ Nyanmıan Wawɛ nun'n, yɛ bɔ bala sɛsɛ kpa bɔkɔɔ kɛ mala'n kele'n.
5 Menian mɔ bɛ tı wɔ ɛtɛ anwʊnnaan nun'n, ninnge'n mɔ ɛtɛ anwʊnnaan'n kulo'n yê bɛ kpʊnndɛ ɔ. Nan bé kʊsʊ mɔ bɛ tı wɔ Wawɛ nun'n, ninnge mɔ Wawɛ'n kulo'n yê bɛ kpʊnndɛ ɔ.
6 Sɛ yɛ kpʊnndɛ ninnge mɔ ɛtɛ anwʊnnaan'n kulo a, yɛ 'nyan ewue. Nan sɛ yɛ kpʊnndɛ ninnge mɔ Wawɛ'n kulo a, yɛ 'nyan ngʊan nʊn alʊacıcıɛ.

7 Afɪ bɛ́ mɔ bɛ kpʊnndɛ ninnge mɔ ɛtɛ anwʊnnaan kulo'n, bɛ kpɔ Nyanmɪan, bɛ nni man yí mala nɪn asʊ. Bɛ ngʊala man sʊ di bɔbɔ.
8 Bɛ́ mɔ bɛ tɪ wɔ ɛtɛ anwʊnnaan nun'n, bɛ nyɔlɪɛ'n-mɔ nzɔ man Nyanmɪan anyɪn.
9 Nan ɛmɔ dɪɛ, ɛmɔ tɪ man wɔ ɛtɛ anwʊnnaan nun, nan ɛmɔ tɪ wɔ Wawɛ nun. Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan Wawɛ'n wɔ ɛmɔ anun. Nan sʊanlan mɔ Kilisi Wawɛ'n nnʊn man yí nun'n, anɪn sʊanlan sɔ'n tɪ man Kilisi dɪɛ.
10 Sɛ Kilisi wɔ ɛmɔ anun, ɔ tɪ ananhɔlɛ kɛ ɛtɛ'n dunman nun, anwʊnnaan'n 'wu, nan kʊsʊ, Wawɛ'n mɔ wɔ ɛmɔ anun'n man ɛmɔ le ngʊan. Ɔ sanlɪn kɛ, Nyanmɪan anyunnun an, ɛmɔ a kaci sɛsɛfʊɛ.
11 Sɛ Nyanmɪan m'ɔ manlɪn Zozi fi ewue nun tinngeli'n Wawɛ'n wɔ ɛmɔ anun an, ɔ 'nanndɪ yí Wawɛ m'ɔ wɔ ɛmɔ anun nɪn asʊ, ɔ 'man ɛmɔ anwʊnnaan'n m'ɔ wu'n cɪn kɛ ɔ manlɪn Kilisi fi ewue nun tinngelɪ'n.
12 Yí sɔ ati, anianman-mɔ, ɛtɛ anwʊnnaan'n kalɛ fíí kʊ́n nnʊn man yɛ́ sʊ nán y'a tanlan y'a yɔ like m'ɔ kulo ɔ.
13 Ɔ sanlɪn kɛ, sɛ ɛmɔ tanlan bɛ yɔ like mɔ ɛtɛ anwʊnnaan'n kulo a, ɛmɔ 'wu. Nan sɛ ɛmɔ man Wawɛ'n di ninnge mɔ ɛtɛ anwʊnnaan'n kulo nɪn asʊ kunnunmun an, ɛmɔ 'nyan ngʊan.
14 Ɔ sanlɪn kɛ, bɛ́ kʊalaa mɔ bɛ nanndɪ atɪn'n mɔ Nyanmɪan Wawɛ'n kele nɪn asʊ'n, bɛ tɪ Nyanmɪan amma.
15 Nyanmɪan Wawɛ'n mɔ ɔ'a fa ɔ'a man ɛmɔ'n, ɔ 'man ɛmɔ ngaci man nganga nán esulo a han ɛmɔ kʊ́n. Nan Wawɛ sɔ nɪn a man ɛmɔ a kaci Nyanmɪan amma. Yí yê ɔ man yɛ kʊala yɛ kan kɛ: "Aba!" yí bʊ y'ɔ le kɛ "Mín Sɪ".
16 Nyanmɪan Wawɛ'n muonun kan yí yɛ́ kunnun ɛlɔ kɛ yɛ tɪ Nyanmɪan amma.
17 Kɛmɔ yɛ tɪ Nyanmɪan amma'n, ninnge mɔ ɔ 'fa sie Kilisi ajâ'n, ɔ 'man yɛ nʊn Kilisi ce yɛ́ kʊsʊ yɛ nyan bie. Ɔ sanlɪn kɛ sɛ yɛ nʊn yí di ajâ a, yɛ nʊn yí nwun amannɪnhunnun, nán y'a tanlan yí anunminnyanmʊn nɪn anun ɔ.

Anunminnyanmʊn'n m'ɔ lɛ ba'n

18 Ɛhɪ, amannɪnhunnun'n mɔ yɛ lɛ nwun yí mɛlɛ ɛhɪ anun'n, mɪn de mɪn di kɛ ɔ nʊn anunminnyanmʊn'n mɔ Nyanmɪan lɛ ba wula yɛ́'n nzɛ man.
19 Ɔ man mân bɔndɪn'n lɛ si abʊtalɛ ɔ nwʊnndɛ cɪan mɔ Nyanmɪan 'ba man yí mma'n-mɔ fite anunminnyanmʊn nɪn anun'n.
20 Ɔ sanlɪn kɛ ninnge'n mɔ Nyanmɪan bɔlɪ'n, yí kʊalaa a yɔ mgban-mgban. Mgban sɔ'n, ɔ fi man bɛ́ muonun, nan Nyanmɪan yê ɔ'a yɔ yí sɔ ɔ. Kʊsʊ yí biala, bɛ le anyɪndasʊɛ.
21 Afɪ, cɪan bie dede Nyanmɪan 'ba le mân'n fi tunmin'n m'ɔ lɛ sɛcɪ yí nɪn asa nun. Ɔ 'man ɔ nyan yí ti maan yí mma'n-mɔ anunminnyanmʊn'n kan yí bie.
22 Nan kɪkaala dɪɛ, yɛ sɪ yí fʊ́ʊ́n kɛ mân'n kʊalaa lɛ kpɪnlɪn, ɛsɛ ɔ lɛ fɛ kɛ balasua mɔ ɔ'a fʊ awɔlɛ sʊ ɔ.
23 Nán kɛ mân nɪn angʊnmɪn ala ɔ, nan yɛ́ muonun mɔ Nyanmɪan a fa yí Wawɛ nɪn a man yɛ́ kɛ acɛdɪɛ m'ɔ li mʊa'n, yɛ lɛ kpɪnlɪn yɛ́ kunnun. Yɛ lɛ nwʊnndɛ mɛlɛ mɔ Nyanmɪan 'fa yɛ́ yɔ yí mma ɔ de yɛ́ ti kpa bɔkɔɔ'n.
24 Y'a nyan yɛ́ ti lɪlɪ, nan yí kpa bɔkɔɔ'n tɛ wɔ yɛ́ nyunnun, ɔ tɪ anyɪndasʊɛ like. Anyɪndasʊɛ like mɔ bɛ́ nyɪn tua yí'n, ɔ tɪ man anyɪndasʊɛ like kʊn. Like mɔ bɛ nwun yí'n, asʊ ɔ tɪ anyɪndasʊɛ like ɔ?
25 Nan sɛ yɛ le anyɪndasʊɛ wɔ like'n mɔ yɛ nnwun man yí nɪn anwʊn an, anɪn yɛ lɛ si abʊtalɛ yɛ nwʊnndɛ.
26 Yɛ le man anwʊnsɛlɛ fíí, nan Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n yê ɔ bʊka yɛ́ ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ, yɛ nzɪ man like m'ɔ fata yɛ́ mɔ yɛ bisa wɔ yɛ́ asɔnɪn ɛyɔlɛ nɪn anun ɔ. Nan Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n muonun yê ɔ yɔ yɛ́ ti asɔnɪn yɛ́ nun ɔ man yɛ́ ɔ.

27 Yê Nyanmıan m'ɔ sı yé ahʋnlın nın anun ɛjɔlɛ'n kʋalaatin'n, ɔ sı like mɔ
Wawɛ'n lɛ bisa ɔ. Ɔ sanlın kɛ Wawɛ'n sɛlɛ man menian mɔ bɛ tı Nyanmıan
dıɛ'n, kɛ Nyanmıan muonun kulo yí'n.
28 Nan yɛ sı kɛ bé mɔ Nyanmıan nyıhyɛ nın anun, ɔ'a fɛlɛ bɛ yí nwʋn, mɔ bɛ
kulo yí'n, yí kʋalaa mɔ Nyanmıan kɔ yɔ'n, ɔ tı kpa man bé.
29 Ɔ sanlın kɛ, menian mɔ Nyanmıan lili mʋa hulolı bé'n, ɔ lili mʋa ɔ yɔlı
ajʋnlın kɛ ɔ 'man bɛ kaci kɛ yí Wa'n. Anın yí Wa'n kaci bamuan baa anianman
dɔʋn afian.
30 Menian mɔ yí ti ɔ yɔlı ajʋnlın sɔ'n, ɔ'a fɛlɛ bɛ yí nwʋn. Bé mɔ ɔ'a fɛlɛ bé yí
nwʋn'n, ɔ'a man b'a kaci sɛsɛfʋɛ wɔ yí nyunnun. Bé mɔ ɔ'a man b'a kaci sɛsɛfʋɛ
wɔ yí nyunnun'n, ɛsɛ kʋsʋ ɔ'a wula bé anunminnyanmʋn.

Nyanmıan ehulo'n tı kpili

31 Sɛ ɔ tı sɔ a, anın nzu ɛjɔlɛ dıɛ biekun yê yɛ 'kan ɔ? Sɛ Nyanmıan wɔ yé afan
an, nwan yê ɔ kʋala yé like yɔ ɔ?
32 Nyanmıan a nva man yí muonun yí Wa nın a nyɔ man abɔlɛ, nan ɔ'a yı yí
ɔ'a man wɔ yé kʋalaa yé dunman nun. Ɔ kɔ yɔ sɛ mɔ ngɔ fa man ninnge kʋala
ngɔ bʋka yí Wa nın asʋ ngɔ man man yé ɔ?
33 Menian mɔ Nyanmıan muonun a fɛlɛ bé yí nwʋn'n, nwan yê ɔ 'tʋn bé ɛsʋan
ɔ? Sʋanlan fíí. Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan nwan bɛ di bı.
34 Anın nwan yê ɔ 'kan kɛ bɛ di fʋɔ ɔ? Sʋanlan fíí. Ɔ sanlın kɛ Zozi Kilisi a wu.
Ɛsɛ ɔ fi ewue nun ɔ'a tinnge. Ɔ tı Nyanmıan fama sʋ ɔ sɛlɛ man yé.
35 Ehulo mɔ Kilisi kulo yé'n, nwan sʋanlan dıɛ bɔbɔ yé ɔ kʋala tı yé afian ɔ?
Yalɛ anaan, alʋabɔ anaan, ahʋlʋwa anaan, ɛhɔɛ anaan, ehian anaan, like esulo
anaan ewue?
36 Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kan kɛ: *Wó dunman nun ati, cıan biala kɛ ewue tʋa yé nın
anın. Bɛ yɔ yé kɛ mmʋa mɔ bɛ lɛ kɔ a hun bé ɔ.*
37 Nan kʋsʋ ɛhıka kʋalaa anun, Zozi m'ɔ kulo yé'n dunman nun, yɛ di
kunnunmun m'ɔ tala sʋ.
38 Afı mın de mın di sakpa kɛ, ehulo'n mɔ Nyanmıan a hulo yɛ'n, like fíí
ngʋala ndı man yé afian. Nán ewue ɔ, nán ngʋan ɔ, nán nyanmıansʋ mmɔfʋɛ'n-
mɔ anaan anwunno ɛlɔ tunmin ngacile mmiekun-mɔ ɔ, nán ɛnɛ mɛlɛ nın ɔ, nán
mɛlɛ'n m'ɔ lɛ ba a'n kʋsʋ ɔ,
39 nán anwunno ɛlɔ ninnge'n-mɔ ɔ, nán ası ɛwa dıɛ'n-mɔ ɔ, nán like fíí mɔ
Nyanmıan a bɔ nın ɔ. Ɔ sanlın kɛ, ehulo'n mɔ Nyanmıan a hulo yé wɔ yé Mın
Kilisi Zozi dunman nun'n, like fíí ngʋala ndı man yé afian.

9

Izalayɛ ɛjɔlɛ'n

1 Ɛhıka ati, ɛjɔlɛ'n mɔ mın 'ba han'n tı ananhɔlɛ, mın nni man ato. Ɔ sanlın kɛ
n dı Kilisi dıɛ yê Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n man mın nwun yí mín ti anun
kɛ ɛjɔlɛ'n tı ananhɔlɛ.
2 Ɛjɔlɛ sɔ'n y'ɔ le kɛ cıan daa, alʋabɔ kpili kpa nʋn yalɛ kan mín.
3 Ɔ sanlın kɛ, mín nianman'n-mɔ mɔ mın nʋn bé yɛ tı anıɛ kʋn'n, bé kpa ɛyɔlɛ
dunman nun, sɛ bɔbɔ Nyanmıan bɔ mín sasan mın nʋn Kilisi yé afian tı a, mın
kulo.
4 Afı bɛ tı yé nan Zʋakɔbʋ mɔ bɛ fɛlɛ yí Izalayɛ nın abʋsʋ menian. Nyanmıan
Kpili a fa bé a yɔ yí mma, ɔ nʋn bé y'ɔ tı ɔ. Ɔ nʋn bé a hyıhyɛ nyıhyɛ, ɔ'a man bé
mala, ɔ'a hele bé kɛ bɛ kpín bɛ sú yí'n, ɛsɛ ɔ'a bɔ bé anɔhʋba.
5 Zufʋ'n-mɔ anan-mɔ: Abalahamʋn nʋn Izakı nʋn Zʋakɔbʋ yê bɛ wʋlı bé ɔ.
Kilisi m'ɔ kacili yí nwʋn kulo sʋanlan bɛ wʋlı yí, m'ɔ tı Nyanmıan m'ɔ tala like
biala'n, ɔ nʋn bé bɛ tı anıɛ kʋn. Nyila hán Nyanmıan cıan daa. Amın.

6 Nán kɛ mɪɪn kan sɔ mɪn kele kɛ ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmɪan hanlɪn nɪn a mgbɪn
man sʊ ɔ. Afɪ Izalayɛ abʊsʊ menian'n-mɔ, nán bɛ́ kʊalaa yɛ bɛ tɪ Izalayɛ amma
kpa ɔ.
7 Yɛ̂ yɛ́ nan Abalahamʊn abʊsʊ menian'n-mɔ, nán bɛ́ kʊalaa yɛ̂ bɛ tɪ yí mma
kpa ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan Kpili selɪ Abalahamʊn kɛ: *Izakɪ asʊ yɛ̂ mɪn 'sɪn*
maan ɛ di ata ɔ.
8 Yí bʊ y'ɔ kɛ nán menian mɔ b'a wʊ bɛ́ anwʊnnaan sʊ awɔlɛ'n yɛ̂ bɛ tɪ
Nyanmɪan amma ɔ. Nan bɛ́ mɔ Nyanmɪan Kpili anɔhʊba'n m'ɔ bɔlɪ nɪn anun
yɛ̂ b'a wʊ bɛ́'n, Abalahamʊn abʊsʊ menian kpa'n-mɔ anɪn.
9 Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan Kpili anɔhʊba'n m'ɔ bɔlɪ'n y'ɔ le kɛ: *Mɛlɛ kɛ ɛhɪka ju a,*
mɪn 'sa mɪn ba. Mɪn sa mɪn ba a, wɔ́ yɪ Sala 'ba wʊ baa belenzua kʊn.
10 Ɛ 'nwun nvadʊhʊn kʊn biekun. Anɪn yɛ́ nan Izakɪ nʊn Elebeka le mma
mmelenzua nnyuan.
11 Anɪn bɔbɔ bɛ wʊlɪ man mma sɔ'n-mɔ nán b'a bɔ bala kpa anaan bala ɛtɛ'n,
ɛsɛ kɛ ɔ kɔ yɔ nán menian'n-mɔ a nwun kɛ nán nyɔlɪɛ'n-mɔ anwʊn yɛ̂ Nyanmɪan
nɪan fɛlɛ bɛ́ yí nwʊn'n, nan yí muonun y'ɔ fɛlɛ menian'n-mɔ m'ɔ kulo bɛ́ nɪn ɔ.
12 Ɛhɪka ati, Nyanmɪan kɔ han kɔ hele Elebeka kɛ: *Wɔ́ mma nnyuan'n,*
nunhan kaan'n 'ba sie kpain'n.
13 Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ lɛ kele kɛ: *M'an hulo Zʊakɔbʊ m'an yaci Ezayu.*
14 Anɪn nzu ɛjɔlɛ dɪɛ yɛ̂ yɛ 'kan ɔ? Asʊ yɛ 'kan kɛ Nyanmɪan tɪ man sɛsɛ ɔ? Cɛcɛ!
15 Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan hanlɪn helelɪ Moyizɪ kɛ: *Sʊanlan mɔ mɪn kulo kɛ mɪn*
nwun yí nwʊn anwunnvoe'n, mɪn 'nwun yí nwʊn anwunnvoe sakpa!
16 Nan ɛhɪ, ɔ fi man sʊanlan muonun anaan yí tunmin'n, nan ɔ fi Nyanmɪan
muonun m'ɔ nwun sʊanlan anwʊn anwunnvoe'n.
17 Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun, Nyanmɪan lɛ kan kele Ezipiti belemgbin'n kɛ: *Mɪn*
kulo kɛ mɪn fa wɔ́ mɪn kele mín tunmin'n mɔ n ne yí'n mɪn man mân mân'n kʊalaa
nwun mín dunman'n, yí ti yɛ̂ n zielɪ wɔ́ belemgbin ɔ.
18 Yí ti, sʊanlan mɔ Nyanmɪan kulo kɛ ɔ nwun yí nwʊn anwunnvoe'n yɛ̂ ɔ
nwun yí nwʊn anwunnvoe ɔ. Yɛ̂ sʊanlan kʊsʊ m'ɔ kulo kɛ ɔ kete yí ahʊnlɪn'n
yɛ̂ ɔ kete yí ɔ.

Nyanmɪan sikpɛ'n nʊn yí anwunnvoe'n

19 Nan afɪ sʊanlan bie 'ba bisa mín kɛ: "Sɛ ɔ tɪ sɔ a, anɪn nzukɛ ati yɛ̂ sɛ
menian'n-mɔ yɔ ɛtɛ a, Nyanmɪan tua bɛ́ yí nwʊn kalɛ ɔ? Yɛ̂ like mɔ Nyanmɪan
kulo kɛ ɔ yɔ'n, nwan sʊanlan dɪɛ yɛ̂ ɔ kʊala ɔ totua yí atɪn ɔ?"
20 O dasannin, ɛ tɪ wɔ́ dɪɛ sɛ mɔ Nyanmɪan kan ɛjɔlɛ a, ɛ kʊala su yí akpʊlʊwa
ɔ? Talie'n mɔ bɛ le afâ b'a nwʊn'n, asʊ ɔ kʊala ɔ se sʊanlan'n mɔ ɔ'a nwʊn yí'n
kɛ: "Nzukɛ ati yɛ̂ a nwʊn mín sʊa ɔ?"
21 Sʊanlan'n m'ɔ nwʊn ninnge'n, like biala m'ɔ kulo kɛ ɔ nwʊn'n y'ɔ fa afâ'n
nwʊn ɔ. Ɔ kʊala kɛ ɔ fa afâ kʊnmgba sɔ'n ɔ nwʊn ninnge mgbakpa mɔ bɛ́ nwʊn
cian ɔ nʊn m'ɔ tɪ asɪ asɪ dɪɛ.
22 Ɛhɪ sɛ Nyanmɪan kulo kɛ ɔ yɪ yí sikpɛ'n kele ɔ man bɛ nwun yí tunmin'n
m'ɔ le yí nɪn an, yɛ 'kan nzu ɛjɔlɛ? Afɪ bɛ́ mɔ yí sikpɛ nɪn a hyɪ bɛ́ m'ɔ di mɔ bɛ
wu'n, ɔ'a si bɛ́ nwʊn abʊtalɛ kpa.
23 Ɔ'a yɔ yí sɔ kʊsʊ ɔ'a hele yɛ́ kɛ yí anunminnyanmʊn'n tɪ anyanbɛnwʊn kpili
kpa man yɛ́ mɔ ɔ'a nwun yɛ́ nwʊn anwunnvoe'n. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ sesielɪ yɛ́ daba
daba kɛ yɛ tánlan yí anunminnyanmʊn sɔ nɪn anun.
24 Ɛhɪka ati, yɛ tɪ menian mɔ Nyanmɪan a fɛlɛ yɛ́ yí nwʊn ɔ. Nán kɛ yɛ́ Zufʊ'n-
mɔ anun angʊnmɪn ala yɛ̂ Nyanmɪan a fɛlɛ yɛ́ yí nwʊn ɔ, nan menian bʊ nga'n-
mɔ kʊsʊ wɔ nun bie.
25 Ɛjɔlɛ sɔ'n yɛ̂ Nyanmɪan hanlɪn wɔ kpɔmanfʊɛ Oze kalata nɪn anun ɔ. Yí
nwan:
Menian mɔ bɛ tɪ man mín menian'n,

mɪn 'ba fɛlɛ bɛ́ mín menian.
Mân mɔ m'an ngulo man yí'n,
mɪn 'ba fɛlɛ yí mín ehulo mân.
26 Yê lɪka kʋsʋ mɔ bɛ selɪ bɛ́ kɛ:
'Ɛmɔ tɪ man mín menian'n,'
ɛbɛlɛ menian'n-mɔ, bɛ 'ba fɛlɛ bɛ́
'Tɪasɪfʋɛ Nyanmɪan amma.'
27 Kpɔmanfʋɛ Ezayi kʋsʋ lɛ kan Izalayɛ amma'n-mɔ anwʋn ɛjɔlɛ kɛ:
Sɛ Izalayɛ amma'n-mɔ sʋn dede
bɛ yɔ kɛ jenvie nɪn anʋan anyʋan'n bɔbɔ a,
menian kaan bie sʋa ala yê bɛ 'nyan ngʋan ɔ.
28 *Ɔ sanlɪn kɛ like mɔ Nyanmɪan Kpili nwan*
ɔ 'yɔ yí asɪɛ nɪn asʋ'n,
ɔ 'yɔ yí ndɛ-ndɛ kpa bɔkɔɔ.
29 Ɛsɛ kɛ Ezayi kʋnmgba'n lili mʋa hanlɪn yí daba'n, yí nwan:
Sɛ Tunminfʋɛ Nyanmɪan Kpili
a nyaci man yɛ́ bʋsʋ kaan an,
ahan yɛ́ kʋalaa yɛ́ kʋsʋ yɛ́ bʋsʋ bɔlɪ kɛ
Sodɔmʋn amma'n-mɔ,
ahan yɛ́ kʋalaa yɛ kacili kɛ
Gomɔɔ amma'n-mɔ.
30 Anɪn nzukɛ ɛjɔlɛ yê yɛ 'kan ɔ? Mɔ yɛ 'kan'n y'ɔ lɛ kɛ menian mɔ bɛ tɪ man Zufʋ, mɔ daba bɛ nzɪ man kɛ bɛ kpɪn bɛ yɔ sɛsɛ wɔ Nyanmɪan anyunnun'n, bɛ́ dedi nɪn a man b'a yɔ sɛsɛ wɔ Nyanmɪan anyunnun.
31 Nan kʋsʋ Izalayɛ amma'n-mɔ muonun mɔ bɛ lɛ kpʋnndɛ mala kʋn m'ɔ kʋala kɛ ɔ man bɛ yɔ sɛsɛ wɔ Nyanmɪan anyunnun'n, b'a nnyan man mala sɔ'n.
32 Anɪn nzukɛ ati ɔ? Ɔ sanlɪn kɛ bɛ mgbʋnndɛ man kɛ bɛ nyan dedi nán b'a yɔ sɛsɛ wɔ Nyanmɪan anyunnun. Bɛ kulo kɛ bɛ di junman kpa dede bɛ man Nyanmɪan bu bɛ́ sɛsɛ. B'a man bɛ́ ja a kpula ɛbʋɛ'n m'ɔ man menian'n-mɔ fin asɪ'n.
33 Ɛbʋɛ sɔ'n y'ɔ le Zozi. Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kan yí nwʋn ɛjɔlɛ kɛ:
Ɛmɔ nían, mɪɪn fa ɛbʋɛ kʋn
mɪn sie Sivn ɛbɛlɛ,
ɔ man sʋanlan aja kpula.
Ɔ tɪ ɛbʋta m'ɔ man sʋanlan fin asɪ ɔ.
Nan sʋanlan m'ɔ kɔ le yí kɔ li'n,
anyunnunguasɪɛ ngan man yí lé.

10

1 Anianman-mɔ, like mɔ mɪɪn kpʋnndɛ sɛlɛ kpa, mɔ yí ti mɪn sɛlɛ Nyanmɪan mɪn man Izalayɛ amma'n-mɔ'n y'ɔ le kɛ Nyanmɪan mán bɛ́ kʋalaa bɛ nyán ngʋan.
2 Mɪn di bɛ́ nwʋn adanzɪɛ kɛ bɛ le anwʋnndɛlɛ kpa wɔ Nyanmɪan junman nɪn elie nɪn anun. Nan kʋsʋ anwʋnndɛlɛ sɔ'n, bɛ nzɪ man yí nwʋn ngɛlɛ.
3 Bɛ nzɪ man kɛ Nyanmɪan kpɪn yɔ maan menian'n-mɔ yɔ sɛsɛ wɔ yí nyunnun'n. Bɛ́ muonun bɛ kpɛ bɛ́ atɪn bɛ kpʋnndɛ sɛsɛ ɛyɔlɛ'n.
4 Nan kʋsʋ Kilisi a a ɔ'a yɔ like kʋalaa mɔ Moyizi mala'n kele'n. Ɔ man bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ de yí bɛ di'n yɔ sɛsɛ wɔ Nyanmɪan anyunnun.
5 Ɛhɪ sɛsɛ ɛyɔlɛ'n mɔ mala'n man sʋanlan yɔ'n, Moyizɪ hanlɪn yí nwʋn ɛjɔlɛ kɛ:
Sʋanlan biala m'ɔ kɔ li mala nɪn asʋ'n, ɔ 'nyan ngʋan.

6 Nan ɛ 'nwun sɛsɛ ɛyɔlɛ'n mɔ dedi'n kʋsʋ man sʋanlan yɔ wɔ Nyanmıan anyunnun nın anwʋn ɛjɔlɛ dıɛ'n. Bɛ́ nwan: *N'ɛ kan yí wɔ wɔ́ ti anun kɛ: "Nwan yɛ̂ ɔ 'fʋ nyanmıansʋ ɛlɔ ɔ?"* (Yí bʋ y'ɔ le kɛ: nwan yɛ̂ ɔ 'man Kilisi ju ası ɔ?)

7 *Ɛsɛ n'ɛ kan kɛ: "Nwan yɛ̂ ɔ 'ju bɔnza nın anun ɛlɔ ɔ?"* (Yí bʋ y'ɔ lɛ kɛ nwan yɛ̂ ɔ man Kilisi fi ewue nun tinnge ɔ?)

8 Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n nwan nzɛ? Yí nwan: *Ɛjɔlɛ'n wɔ wɔ́ nwʋn ɛbɛlɛ ala, ɔ wɔ wɔ́ nʋan, ɛsɛ ɔ wɔ wɔ́ ti anun.* Ɛjɔlɛ sɔ'n y'ɔ le dedi ɛjɔlɛ'n mɔ yɛ kan yɛ kele menian'n-mɔ.

9 Sɛ ɛ kpacı nun ɛ kan yí menian'n-mɔ kʋalaa anyunnun kɛ: "Kilisi tı yɛ́ Mın," ɛsɛ sɛ ɛ de di wɔ́ ahʋnlın nın anun kɛ Nyanmıan man ɔ fi ewue nun ɔ'a tinnge a, ɛ 'nyan ngʋan.

10 Ɔ sanlın kɛ sɛ ɛ de di wɔ́ ahʋnlın nın anun an yɛ̂ Nyanmıan Kpili man ɛ yɔ sɛsɛ ɔ. Ɛsɛ sɛ ɛ kan kɛ Kilisi tı wɔ́ Mın an, Nyanmıan 'man ɛ nyan ngʋan.

11 Afı Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n nwan: *Sʋanlan biala m'ɔ kɔ le yí kɔ li'n, anyunnunguasıɛ ngan man yí lé.*

12 Ɛhıka ati, mgbacı mgbacıɛ fíí kʋ́n nnʋn man Zufʋ'n-mɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʋ nın afian. Ɔ sanlın kɛ bɛ́ kʋalaa, bɛ́ Mın'n tı kʋn. Yí yɛ̂ ɔ yila bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ sun bɛ fɛlɛ yí nın asʋ ɔ.

13 Afı Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n nwan: *Sʋanlan biala m'ɔ kɔ sun kɔ fɛlɛ yɛ́ Mın'n, ɔ 'nyan ngʋan.*

14 Anın ɔ 'yɔ sɛ nán b'a sun b'a fɛlɛ sʋanlan'n mɔ b'a nne man yí b'a nni man'n? Ɛsɛ ɔ 'yɔ sɛ nán b'a le yí b'a li, mɔ b'a ngan man yí nwʋn ɛjɔlɛ b'a ngele man bɛ́'n? Yɛ̂ sɛ sʋanlan a ngan man yí nwʋn ɛjɔlɛ a ngele man bɛ́ a, ɔ 'yɔ sɛ nán b'a tı?

15 Sɛ b'a nyı man ɛjɔlɛ sɔ nın anwʋn menian an, ɔ 'yɔ sɛ nán b'a han? Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n nwan: *Ɛ nwun bɛ́ mɔ bɛ kan Ɛjɔlɛkpa'n kɛ bɛ lɛ ba a, anın ɔ yɔ ɛnyınmın.*

16 Nan kʋsʋ, bɛ́ kʋalaa b'a nne man Ɛjɔlɛkpa'n b'a nni man. Ɛhıka ati yɛ̂ Ezayi hanlın kɛ: *Yɛ́ Mın, Ɛjɔlɛkpa'n mɔ yɛ bɔlı yɛ helelı menian'n-mɔ'n, nwan y'ɔ lelı lili ɔ?*

17 Ɛhıka ati, Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ nın etie y'ɔ man bɛ nyan dedi ɔ. Ɛjɔlɛ sɔ'n kʋsʋ y'ɔ le Kilisi Anʋan Ɛjɔlɛ'n.

18 Nan mıın bisa kɛ: "Asʋ b'a ndı man Ɛjɔlɛkpa sɔ nın ɔ?" Bɛ tılı yí kpa! Ɔ sanlın kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kan kɛ:

Bɛ tılı bɛ́ mɔ bɛ bɔ Ɛjɔlɛkpa nın anın
asıɛ'n lıka kʋalaatin.
Bɛ́ nʋan ɛjɔlɛ nın a fa
mân'n lıka kʋalaatin.

19 Mıın bisa biekun kɛ: "Asʋ Izalayɛ amma'n-mɔ a ndı man ɔ?" Bɛ tılı. Afı Moyizı lili mʋa hanlın kɛ Nyanmıan nwan:

Mân mɔ ɛmɔ mmu man bɛ́ like fíí'n,
mın 'ba man ɛmɔ fa bɛ́ nwʋn ɛkpɔ.
Bɛ́ mɔ ɛmɔ bu bɛ́ kɛ bɛ nzı man ngɛlɛ'n,
mın 'ba man ɛmɔ anyın bʋlʋ bɛ́ nwʋn.

20 Ezayi kʋsʋ nyanlın anwʋnsɛlɛ hanlın kɛ Nyanmıan nwan:

Menian mɔ bɛ lɛ mgbʋnndɛ man mín'n,
bɛ́ yɛ̂ b'a nwun mín ɔ.
Bɛ́ mɔ b'a mgbʋnndɛ man like fíí mín ɛlɔ'n,
bɛ́ yɛ̂ m'an yı mín nwʋn m'an hele bɛ́ ɔ.

21 Nan Izalayɛ amma'n-mɔ dıɛ, ɛ 'nwun bɛ́ nwʋn ɛjɔlɛ m'ɔ hanlın'n. Yí nwan:

Cıan daa mın tɛtɛlɛ mín sa nun
mın man mân kʋn.
Mân sɔ'n tı anzʋsɛlɛfʋɛ
nʋn menian mɔ bɛ kpalı

mín nʋan ɛjɔlɛ nɪn abʋ mân.

11

Nyanmɪan yacili man Izalayɛ amaa'n-mɔ tʋlɪ man

1 Nan afɪ mɪɪn bisa kɛ: "Asʋ Nyanmɪan Kpili a yaci yí menian'n-mɔ a tʋ ɔ?"
Cɛcɛ! Ɔ sanlɪn kɛ mín bɔbɔ muonun n dɪ Izalayɛ sʋanlan. N dɪ Abalahamʋn
abʋsʋ sʋanlan. N vi Bɪnnzʋamɪn abusuan nɪn anun.
2 Menian mɔ Nyanmɪan lili mʋa ɔ falɪ bɛ́'n, ɔ yacilɪ man bɛ́ tʋlɪ man. Ɛmɔ sɪ
kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun, kpɔmanfʋɛ Eli lɛ kan Izalayɛ amma'n-mɔ anwʋn ɛjɔlɛ ɔ
kele Nyanmɪan kɛ:
3 *Yɛ́ Mɪn, b'a hun wɔ́ mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ kʋalaatin. B'a bubu wɔ́ afɔlɪɛ mʋcɪa'n-*
mɔ. Ɔ'a ha mín ngʋnmɪn cein. Ɛsɛ bɛ lɛ kpʋnndɛ mín kʋsʋ bɛ kun mín.
4 Nan mɔ Eli hanlɪn sɔ'n, nzu mmua dɪɛ yê Nyanmɪan bualɪ yí ɔ? Nyanmɪan
nwan: *M'an kpa mín menian akpɪɪ nsʋ man sie. Bɛ́ dɪɛ, b'a ngʋtʋ man Baalɪ*
anyunnun fíí b'a nzʋ man yí
5 Ɛnɛ mɛlɛ ɛhɪ anun kʋsʋ, kɛ ɔ tɪ yí nɪn ala anɪn. Menian kaan'n mɔ Nyanmɪan
a nwun bɛ́ nwʋn anwunnvoe ɔ'a yɪ bɛ́'n, bɛ wɔ ɛbɛlɛ.
6 Nán kɛ junman mɔ b'a li ati yê Nyanmɪan a yɪ bɛ́ ɔ. Nan anwunnvoe yê
Nyanmɪan a nwun bɛ́ ɔ. Sɛ ɔ tɪ man sɔ a, ahan bɛ ngan man kɛ Nyanmɪan a
nwun bɛ́ nwʋn anwunnvoe.
7 Nan sɛ ɔ tɪ sɔ a, anɪn nzu ɛjɔlɛ dɪɛ yê yɛ 'kan ɔ? Like mɔ Izalayɛ menian'n-mɔ
lɛ kpʋnndɛ'n, b'a nnyan man yí. Nan menian mɔ Nyanmɪan falɪ bɛ́ nɪn ala yê
bɛ nyanlɪn yí ɔ. Bɛ́ bʋ nga'n, bɛ ngʋala bɛ ndɪ man ɛjɔlɛ bʋ, b'a sʋlʋ.
8 Kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kele'n, yí nwan:
Nyanmɪan a man b'a sʋlʋ.
Ɔ'a man bɛ́ nyɪn a sin
ɛsɛ ɔ'a man bɛ́ nzʋ a ti dede
ɔ'a ju ɛnɛ.
9 Belemgbin *Davidi kʋsʋ nwan:
Man bɛ́ fɛtɪ alɪɛ fɛ'n mɔ bɛ di'n
káci ngaa, ɔ káci dada ɔ hyí bɛ́,
ɔ mán bɛ tɔ́ asɪ nán bɛ pínnin bɛ́.
10 *Man bɛ́ nyɪn'n sín,*
nán b'a nnwun man asɪ,
man bɛ́ hʋ́lʋ sʋ cɪan daa.

Bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ nɪn ati ele'n

11 Nan afɪ mɪɪn bisa kɛ: "Asʋ Zufʋ'n-mɔ asɪ ɛtɔ mɔ b'a tɔ'n, bɛ 'ka ɛbɛlɛ ɔ?" Cɛcɛ!
Nan bɛ́ asɪ ɛtɔ'n mɔ b'a tɔ'n y'ɔ man menian bʋ nga'n-mɔ a nyan bɛ́ ti ɔ. Menian
bʋ nga'n-mɔ ati mɔ b'a nyan yí'n, ɔ man Zufʋ'n-mɔ a fa bɛ́ nwʋn ɛkpɔ.
12 Sɛ Zufʋ'n-mɔ asɪ mɔ b'a tɔ nɪn a man mân nɪn anyan yí nwʋn, ɛsɛ sɛ Zufʋ'n-
mɔ asɪ ɛbɔ nɪn a man bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ nɪn a nyan bɛ́ nwʋn an, bɛ́ ɛjasʋɛ dɪɛ
mɔ bɛ 'ba jasʋ kpa bɔkɔɔ'n, ɔ tɪ man nzɛmɪndɛ!

Olivʋ baka nɪn anwʋn anyɪnndala'n

13 Nan afɪ sian dɪɛ, mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n kɛ bɛ́ mɔ bɛ tɪ
man Zufʋ'n, bɛ́ bɔfʋɛ'n y'ɔ le mín. Yí ti kɛ n gbɪn n dɪ yí'n, mɪn di junman'n mɔ
mɪn di nɪn anwʋn fɛ kpa.
14 Mɪn de mɪn di kɛ junman sɔ'n mɔ mɪn di'n, ɔ 'ba wula bɛ́ mɔ mɪn nʋn bɛ́ yɛ
tɪ anɪɛ kʋn nɪn akpue maan bɛ́ mmie-mɔ nyan bɛ́ ti.
15 Afɪ sɛ bɛ́ ahanmɪan esie mɔ b'a sie bɛ́ nɪn a man mân'n nʋn Nyanmɪan bɛ́
afian a sɛ a, sɛ Nyanmɪan sa fa bɛ́ biekun an, nzu ɛjɔlɛ dɪɛ yê ɔ 'ba ɔ? Ɔ 'yɔ kɛ
menian mɔ bɛ fi ewue nun b'a tinnge!

16 Sɛ bɛ fa *bele nɪn alimʋa mma'n mɔ bɛ kɔ tɪ'n bɛ yɔ fali bɛ tʋn kpaun bɛ
man Nyanmɪan an, yí bʋ nga'n kʋalaa m'ɔ ka'n kʋsʋ tɪ yí dɪɛ. Ɛsɛ sɛ bɛ fa baka
nɪn abʋ ndɪan'n bɛ man Nyanmɪan an, yí sa mma'n-mɔ kʋsʋ tɪ yí dɪɛ.
17 Izalayɛ amma'n-mɔ tɪ kɛ *olivʋ baka mɔ b'a lua mɔ b'a kpɪkpɛ yí sa mma'n-
mɔ bie b'a gua ɔ. Wɔ́ mɔ ɛ tɪ man Zufʋ'n, ɛ tɪ kɛ ebolo olivʋ baka mɔ b'a kpɛ yí
sa baa'n kʋn b'a sie mɔ b'a lua nɪn asʋ ɔ. Sian dɪɛ, olivʋ baka'n mɔ b'a lua'n, yí
ndɪan'n-mɔ cʋɪn nzue bɛ man wɔ́ bie.
18 Ɛhɪka ati, n'ɛ bu wɔ́ nwʋn kɛ ɛ tɪ kpa tala olivʋ baka'n mɔ b'a lua nɪn asa
mma'n mɔ b'a kpɛ b'a gua'n. Ɔ yɔ sɛ mɔ ɛ kʋala kɛ ɛ tu wɔ́ nwʋn ɔ? Nán wɔ́ yê ɛ
le ndɪan nɪn ɔ, nan ndɪan'n lɪlɪ yê ɔ le wɔ́ ɔ.
19 Bie sʋa a, ɛ 'ba han kɛ: “Nan b'a kpɪkpɛ baka nɪn asa amma sɔ'n-mɔ maan
m'an fa bɛ́ lɪka'n.”
20 Sɛ ɛ kan sɔ a, ɔ tɪ fɔ́ún. Ɔ sanlɪn kɛ dedi'n mɔ b'a nnyan man yí'n, yí ti yê ɔ
man b'a kpɪkpɛ bɛ́ b'a gua ɔ. Wɔ́ kʋsʋ wɔ́ dedi'n mɔ a nyan yí'n, yí ti y'ɔ man
b'a fa wɔ́ b'a sie bɛ́ bʋsʋ nɪn ɔ. Nan kʋsʋ nɪan wɔ́ nwʋn kpa, n'ɛ tu wɔ́ nwʋn! Sɛ
ɛ nwun Nyanmɪan an, sulo yí.
21 Ɔ sanlɪn kɛ, sɛ Nyanmɪan a yaci Zufʋ'n-mɔ muonun mɔ bɛ tɪ kɛ olivʋ baka'n
mɔ ɔ'a lua nɪn ɔ'a tʋ a, nán wɔ́ mɔ ɛ tɪ kɛ ebolo olivʋ baka'n yê ɔ ngɔ yaci man
wɔ́ ngɔ tʋ man ɔ.
22 Ɛhɪka ati, nwun yí kɛ Nyanmɪan tɪ kpa ɛsɛ ɔ yɔ sɪ. Ɔ kpɛ bɛ́ mɔ b'a tɔ asɪ
nɪn ati sɛlɛ. Nan wɔ́ dɪɛ, ɔ'a nwun wɔ́ nwʋn anwunnvoe. Nan kʋsʋ, ɔ fata kɛ ɛ
nʋn Nyanmɪan bɛ tanlan kanlanman. Sɛ ɔ'a nyɔ man sɔ a, ɔ 'kpɛ wɔ́ kʋsʋ ɔ tʋ kɛ
baka nɪn asa baa'n.
23 Yê sɛ Zufʋ'n-mɔ kʋsʋ yaci bɛ́ anzʋsɛlɛ nɪn an, bɛ sa 'kan bɛ́ lɪka daba'n. Ɔ
sanlɪn kɛ Nyanmɪan le tunmin, ɔ kʋala kɛ ɔ fa bɛ́ ɔ sie bɛ́ lɪka daba'n biekun.
24 Wɔ́ mɔ ɛ tɪ man Zufʋ'n, ebolo olivʋ baka nɪn asa baa'n y'ɔ le wɔ́. B'a kpɛ
wɔ́ b'a sie olivʋ baka'n mɔ b'a lua nɪn asa baa nɪn abʋsʋ. olivʋ baka sɔ'n mɔ b'a
lua nɪn asa mma'n-mɔ y'ɔ le Zufʋ'n-mɔ. Ɛhɪka ati, sɛ bɛ 'fa bɛ́ bɛ sie bɛ́ bʋsʋ'n
biekun an, ɔ nyɔ man sɪ fíí sʋa.

Izalayɛ amma'n-mɔ 'ba nyan bɛ́ ti

25 Ɛhɪ, anianman-mɔ, kɛ ɔ kɔ yɔ nán ɛmɔ a mmu man bɛ́ nwʋn bɛngɛlɛfʋɛ'n,
yí ti, mɪn kulo kɛ mɪn kan ananhɔlɛ nvɪalɪɛ nun ɛjɔlɛ kʋn mɪn kele ɛmɔ. Ɛjɔlɛ
sɔ'n, y'ɔ le kɛ Izalayɛ amma'n-mɔ ebue ndɪ man ɛjɔlɛ kʋ́n. Bɛ ndɪ man ɛjɔlɛ dede
ɔ 'ju mɛlɛ mɔ bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n kʋalaatin kɔ nyan bɛ́ ti'n.
26 Kɛ Izalayɛ amma'n-mɔ kʋalaatin 'kpɪn nyan bɛ́ ti nɪn anɪn. Ɔ sanlɪn kɛ
Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n nwan:
*Ngʋandefʋɛ'n fi *Sivn ɔ 'ba a.*
Zʋakɔbʋ abʋsʋ menian'n-mɔ nyɔlɪɛ'n
mɔ ɔ nzɔ man Nyanmɪan anyɪn'n,
ɔ 'ba nunnun yí kʋalaa abʋsʋ.
27 *Mɛlɛ mɔ mɪn 'ba fa bɛ́ ɛtɛ'n-mɔ*
mɪn ce bɛ́'n,
nyɪhyɛ mɔ mɪn nʋn bɛ́ yɛ 'hyɪhyɛ nɪn anɪn.
28 Ɛjɔlɛkpa'n mɔ Zufʋ'n-mɔ a nne a nni man'n, sɛ yɛ lɛ nɪan yí kpa a, yɛ nwun
yí kɛ ɛmɔ kpa ɛyɔlɛ dunman nun, Nyanmɪan a kaci bɛ́ kpɔfʋɛ. Nan kʋsʋ sɛ yɛ
lɛ nɪan menian mɔ Nyanmɪan a yɪ bɛ́ nɪn an, anɪn bɛ tɪ menian mɔ bɛ́ nan-mɔ
dunman nun, Nyanmɪan kulo bɛ́.
29 Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan dɪɛ, like m'ɔ kɔ fa kɔ man sʋanlan'n, anɪn ɔ'a fa ɔ'a
man. Yê menian m'ɔ kɔ fɛlɛ bɛ́ yí nwʋn'n, ɔ ngaci man yí nzin ɔ nzi man bɛ́.
30 Daba, ɛmɔ anyɪn a nzɔ man Nyanmɪan. Nan sian dɪɛ, Nyanmɪan a nwun
ɛmɔ anwʋn anwunnvoe. Afɪ Zufʋ'n-mɔ anyɪn a nzɔ man yí.

31 Kıkaala, bɛ́ nyın m'ɔ nzɔ man Nyanmıan nın a man ɔ'a nwun ɛmɔ anwʋn
anwunnvoe. Nan ɔ 'ba nwun bɛ́ kʋsʋ bɛ́ nwʋn anwunnvoe.
32 Kıkaala bɛ́ nyın m'ɔ nzɔ man Nyanmıan nın a man menian'n-mɔ kʋalaa a
yɔ anzʋsɛlɛ mma, nán ɔ'a nwun bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwʋn anwunnvoe.

Nyanmıan tı kpili sakpa

33 Nyanmıan anyanbɛnwʋn'n tı kpili o! Yí ngɛlɛ nʋn yí ninnge'n m'ɔ sı nın
abʋ hɔlı! Nyanmıan ajʋnlın m'ɔ kɔ fa'n, nwan yê ɔ kʋala ɔ nwun yí nzin ɔ? Yí
atın m'ɔ kɔ kpɛ'n-mɔ, nwan yê ɔ kʋala tı yí bʋ ɔ?
34 Afı Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kan kɛ:
Nwan yê ɔ sı Nyanmıan ajʋnlın nun ɔ?
Nwan yê ɔ kʋala ɔ tu yí fʋɔ ɔ?
35 *Nwan yê ɔ lili mʋa ɔ manlın Nyanmıan like*
nán Nyanmıan kʋsʋ a man yí bie ɔ?
36 Ninnge kʋalaa fi Nyanmıan ɛlɔ, yí yê ɔ man ninnge wɔ mân nın anun ɔ, yí
kʋalaa tı yí dıɛ. Anunminnyanmʋn hán Nyanmıan cıan daa! Amın.

12

Ɛmɔ fá bɛ́ nwʋn bɛ bɔ́ afɔlıɛ bɛ mán Nyanmıan

1 Ɛhıka ati, anianman-mɔ, kɛmɔ Nyanmıan a nwun yɛ́ nwʋn anwunnvoe
sʋa'n, mın 'sɛlɛ ɛmɔ mın bʋtʋ bɛ́ kɛ ɛmɔ muonun fá bɛ́ nwʋn bɛ bɔ́ afɔlıɛ bɛ mán
Nyanmıan kpa bɔkɔɔ. Afɔlıɛ m'ɔ tı nwannzan-nwannzan m'ɔ sɔ Nyanmıan
anyın nın anın. Sɛ ɛmɔ yɔ yí sɔ a, ɛmɔ asɔnın ɛyɔlɛ 'yɔ faın.
2 Ɛmɔ nán bɛ nıan eyuadı nın anun menian'n-mɔ abalabɔ ɛtɛ ɛtɛ'n-mɔ asʋ bɛ
yɔ bie. Nan ɛmɔ fá bɛ́ nwʋn bɛ mán Nyanmıan maan ɔ káci ɛmɔ ajʋnlın'n kpa
bɔkɔɔ. Ɛbɛlɛ nın anun yê ɛmɔ 'ba hʋala bɛ nwun like mɔ Nyanmıan kulo ɔ, like
m'ɔ tı kpa, like m'ɔ sɔ yí nyın, mɔ ɛsɛ ɔ tı kanlanman kpa.
3 Anwunnvoe kpili'n mɔ Nyanmıan a nwun mín nın ati, mıın kan mın kele
ɛmɔ anun kʋn biala kɛ n'ɔ bu yí nwʋn kpa sʋnman maan ɔ bʋ sʋ, nan ɔ yɔ́
mɛlɛhʋandı, ɔ nían yí dedi'n mɔ Nyanmıan a fa a man yí nın anwʋn ɔ bú
amanmuo m'ɔ sɛ fata'n.
4 Ɔ sanlın kɛ sʋanlan baka'n, akpɔlɛ akpɔlɛ dɔʋn wɔ nun. Nan kʋsʋ, nunhan
kʋn biala le yí junman m'ɔ di ɔ.
5 Yí kʋnmgba nın ala, kannzɛ yɛ sʋnlın bɔbɔ a, yɛ́ kʋalaa yɛ nʋn Kilisi y'a kaci
sʋanlan munmuan kʋn. Yɛ́ kʋalaa kʋsʋ y'a yɔ kʋn kɛ anwʋnnaan nın akpɔlɛ
akpɔlɛ'n-mɔ.
6 Nyanmıan a hye yɛ́ nun kʋn biala acɛdıɛ ngacile ngacile. Acɛdıɛ sɔ'n tı
tunmin mɔ yɛ fa yɛ di Nyanmıan junman'n. Sʋanlan mɔ Nyanmıan kɔ fa ɛjɔlɛ
kɔ wula yí nʋan kɛ ɔ hán'n, ɔ nían yí dedi nın anwʋn ɔ hán.
7 Sʋanlan mɔ Nyanmıan kɔ man yí ɛsʋɛ acɛdıɛ kɛ ɔ sʋ́ yí manngʋn'n-mɔ'n, ɔ sʋ́
bɛ́. Sʋanlan mɔ Nyanmıan kɔ man yí like ehele acɛdıɛ kɛ ɔ héhele yí manngʋn'n-
mɔ ninnge'n, ɔ héhele bɛ́.
8 Sʋanlan mɔ Nyanmıan kɔ man yí anwʋnsɛlɛ ewowula acɛdıɛ kɛ ɔ wówula
yí manngʋn'n-mɔ anwʋnsɛlɛ'n, ɔ wówula bɛ́. Sʋanlan mɔ Nyanmıan kɔ man
yí afian ɛsɔ acɛdıɛ kɛ ɔ sʋ́ yí manngʋn'n-mɔ afian'n, ɔ yí yí kunnun kpa ɔ sʋ́ bɛ́
afian. Sʋanlan mɔ Nyanmıan kɔ man yí sʋanlan sʋ ɛnıan acɛdıɛ kɛ ɔ nían yí
manngʋn'n-mɔ asʋ'n, ɔ tí yí nyın ɔ nían bɛ́ sʋ kpa. Sʋanlan mɔ Nyanmıan kɔ
man yí ɛbʋka acɛdıɛ kɛ ɔ búka yalɛfʋɛ'n-mɔ, ɔ lí fɛ ɔ búka bɛ́.

Ɛmɔ húlo bɛ́ manngʋn'n-mɔ

9 Nán bɛ kulo bɛ́ manngʋn'n-mɔ bɛ́ je sʋ mgban. Ɛmɔ kpɔ́ ɛtɛ'n. Ɛmɔ mán ye
ɛyɔlɛ'n hían bɛ́ kpa.

10 Ɛmɔ húlo bɛ́ nwʋn kpa kɛ anianman-mɔ kulo bɛ́ nwʋn'n. Ɛmɔ nwun ɛmɔ
amanngʋn'n-mɔ a, ɛmɔ anwʋn té bɛ́ bɛ bú bɛ́.
11 Nán bɛ yɔ ɛfʋan, nan ɛmɔ yɔ́ juejue. Ɛmɔ fá anwʋnndɛlɛ bɛ lí yɛ̂ Mɪn
junman'n.
12 Ɛmɔ lí anyɪndasʋɛ'n mɔ ɛmɔ le yí nɪn anwʋn fɛ. Amannɪnhunlun nɪn anun,
ɛmɔ sí abʋtalɛ. Ɛmɔ mían bɛ́ bʋ kpa bɛ sɛ́lɛ.
13 Ɛmɔ búka asɔnɪn nɪn anun anianman'n-mɔ mɔ bɛ wɔ emian nɪn anun'n.
Yɛ̂ menian mɔ bɛ kɔ a ɛmɔ awulo'n, ɛmɔ sɔ́ bɛ́ nun kanlanman.
14 Menian mɔ bɛ le kele ɛmɔ ahʋlʋwa'n, ɛmɔ sɛ́lɛ Nyanmɪan kɛ ɔ yéyila bɛ́ sʋ.
Nán bɛ bɔ bɛ́ sasan, nan bɛ sɛ́lɛ Nyanmɪan bɛ mán bɛ́.
15 Bɛ́ mɔ bɛ lɛ di ndutue'n, ɛmɔ nʋn bɛ́ lí. Bɛ́ mɔ bɛ lɛ sun'n, ɛmɔ nʋn bɛ́ sún.
16 Ɛmɔ nʋn ɛmɔ amanngʋn'n-mɔ tánlan kanlanman. Nán bɛ tu bɛ́ nwʋn, nan
bɛ sɔ́ junman nganngan mɔ bɛ kɔ fa bɛ kɔ man ɛmɔ nɪn anun. Nán bɛ nɪan bɛ́
nwʋn bɛ bu bɛ́ nwʋn kɛ bɛ sɪ ngɛlɛ bɛ tala bɛ́ manngʋn'n-mɔ.
17 Nán bɛ fa ɛtɛ bɛ tua ɛtɛ'n kalɛ. Nan ɛmɔ kpʋ́nndɛ atɪn bɛ yɔ́ menian'n-mɔ
kʋalaa ye.
18 Sɛ ɛmɔ kʋala kɛ bɛ sɪn atɪn ngacile biala asʋ a, ɛmɔ sín sʋ bɛ nʋn menian'n-
mɔ kʋalaa bɛ tánlan wɔ anzʋnunjɔ nun.
19 Anianman ehulo mma, ɛmɔ muonun nán bɛ de bɛ́ ti alɔman. Nan ɛmɔ
yáci bɛ́ ɛjɔlɛ'n bɛ mán Nyanmɪan. Ɔ sanlɪn kɛ b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun kɛ
Nyanmɪan nwan: *Mín yɛ̂ mɪn de ɛmɔ ati alɔman ɔ. Mín yɛ̂ mɪn 'tua bɛ́ nyɔlɪɛ nɪn
anwʋn kala ɔ.*
20 Ɛsɛ ɔ lɛ kan yí biekun kɛ:
Sɛ ɛhɔɛ lɛ kun sʋanlan m'ɔ kpɔ wɔ́ nɪan an,
man yí like lí.
Sɛ nzuhoe lɛ kun yí a,
man yí nzue nʋ́n.
Ɔ sanlɪn kɛ mɔ ɛ lɛ yɔ yí sɔ'n,
ɔ tɪ kɛ sîn
yɛ̂ ɛ lɛ kpʋnmgbɔ gua yí ti nɪn asʋ ɔ.
21 N'ɛ man ɛtɛ nɪn asa kʋala wɔ́, nan yɔ ye di ɛtɛ nɪn asʋ kunnunmun.

13

Mgbain'n-mɔ mɔ bɛ sie mân'n

1 Sʋanlan biala bɛ́bɛlɛ yí nwʋn asɪ ɔ mán mgbain'n-mɔ mɔ bɛ sie mân'n. Ɔ
sanlɪn kɛ kpain fíí nnʋn man ɛbɛlɛ mɔ nán Nyanmɪan yɛ̂ ɔ'a sie yí ɔ. Bɛ́ mɔ bɛ tɪ
mân nɪn asʋ mgbain'n-mɔ kʋalaa, Nyanmɪan yɛ̂ ɔ'a sie bɛ́ ɛbɛlɛ ɔ.
2 Ɛhɪka ati, sʋanlan m'ɔ kɔ jasʋ mân mgbain'n-mɔ akɔmɪn anun'n, anɪn
Nyanmɪan yɛ̂ sʋanlan sɔ nɪn a jasʋ yí kɔmɪn anun ɔ. Yɛ̂ menian kʋsʋ mɔ bɛ
yɔ ninnge sʋa-mɔ'n, anɪn bɛ lɛ hyʋhyʋɪn ndɛɛ ebua bɛ tʋ bɛ́ nwʋn.
3 Menian mɔ bɛ bɔ bala kpa'n, bɛ nzulo man mân mgbain'n-mɔ. Nan bɛ́ mɔ
bɛ bɔ bala ɛtɛ'n yɛ̂ bɛ sulo mân mgbain'n-mɔ ɔ. Ɛ ngulo man kɛ ɛ sulo mân
mgbain'n-mɔ, anɪn bɔ bala kpa, nán bɛ́ kʋsʋ bɛ 'ba yɪ wɔ́ ayɛ.
4 Ɔ sanlɪn kɛ bɛ di Nyanmɪan junman bɛ bʋka wɔ́ maan ɛ bɔ bala kpa. Nan
sɛ ɛ yɔ ɛtɛ a, sulo bɛ́. Ɔ sanlɪn kɛ nán mgban ati yɛ̂ Nyanmɪan a sie bɛ́ ɛbɛlɛ ɔ.
Nyanmɪan a sie bɛ́ ɛbɛlɛ kɛ bɛ lé alɔman, bɛ túa bɛ́ mɔ bɛ yɔ ɛtɛ nɪn anwʋn kalɛ.
5 Ɛhɪka ati, ɔ tɪ kpa kɛ bɛ bɛ́bɛlɛ bɛ́ nwʋn asɪ bɛ mán bɛ́ mɔ bɛ sie mân'n. Nán kɛ
esulo mɔ yɛ sulo kɛ bɛ kɔ tua yɛ́ yí nwʋn kalɛ ti ala ɔ, nan ɔ tɪ like mɔ yɛ́ ajʋnlɪn'n
man yɛ́ kɛ yɛ yɔ́ ɔ.
6 Ɛhɪka ati kʋsʋ yɛ̂ ɛmɔ totua ajule nɪn ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ bɛ́ mɔ yɛ̂ ɛmɔ totua ajule'n
man bɛ́'n, Nyanmɪan yɛ̂ ɔ'a sie bɛ́ ɛbɛlɛ kɛ bɛ tí bɛ́ nyɪn bɛ lí junman sɔ nɪn ɔ.

7 Ɛhıka ati, bɛ́ kʋalaa mɔ ɛmɔ tua bɛ́ kalɛ'n, ɛmɔ túa bɛ mán bɛ́. Ajule mɔ awaa
kɔ tıtı kɔ man ɛmɔ'n, ɛmɔ tótua. Sʋanlan m'ɔ fata kɛ ɛmɔ man yí anyınnzɔ'n, ɛmɔ
mán yí anyınnzɔ. Sʋanlan m'ɔ di kɛ ɛmɔ yı yí ayɛ'n, ɛmɔ yí yí ayɛ.

Ɛmɔ húlo bɛ́ nwʋn

8 Nán bɛ tua sʋanlan fíí kalɛ, nan ɛmɔ húlo bɛ́ nwʋn. Ɔ sanlın kɛ sʋanlan m'ɔ
kulo yí manngʋn-mɔ'n, anın ɔ'a li mala nın asʋ bɔkɔɔ.
9 Afı mala'n kan kɛ: *N'ɛ tʋn ajaa, n'ɛ wua like, n'ɛ man wɔ́ nyın bʋlʋ abie like.*
Mala ɛhı-mɔ nʋn yí bʋ nga'n, yí bʋ'n kʋalaa wɔ ɛjɔlɛ kpɔlɛ ɛhı anun: *Kulo wɔ́
manngʋn kɛ wɔ́ muonun wɔ́ nwʋn.*
10 Sʋanlan m'ɔ kulo sʋanlan'n, ɔ nyɔ man yí manngʋn ɛtɛ. Ɛhıka ati, sʋanlan
m'ɔ kulo sʋanlan'n, anın ɔ'a li mala nın asʋ bɔkɔɔ.

Kilisi ɛwalɛ cıan nın a ju

11 Ɛhıka kʋalaa mɔ m'an bubu m'an hele ɛmɔ'n, ɛmɔ lí sʋ. Afı ɛmɔ sı mɛlɛ'n mɔ
yɛ wɔ nun'n. Yí ti, tɛmʋn nın a ju m'ɔ di kɛ ɛmɔ fi bɛ́ nafɛlɛ nın anun bɛ tinnge
ɔ. Ɔ sanlın kɛ, kıkaala dıɛ, yɛ́ ti ele nın a suan yɛ́ nwʋn kʋkʋ ɔ'a tala mɛlɛ mɔ yɛ
lelı Ɛjɔlɛkpa'n yɛ lili fɛsı'n.
12 Alíɛ sanlın a hyɛ, alíɛ'n ka kaan cın. Bɛ́ mán yɛ yáci awosin nun nyɔlıɛ ɛtɛ
ɛtɛ'n-mɔ mɔ yɛ yɔ'n yɛ gúa, nán yɛ fá jawe nun ɛlɔɛ ninnge'n-mɔ mɔ bɛ fa bɛ
kʋn'n yɛ síe yɛ́ nwʋn.
13 Bɛ mán yɛ nánndı fɔ́ún kɛ menian mɔ bɛ nanndı jawe nun ɔ. Ninnge kɛ alıɛ
mɔ bɛ di maan ɔ fʋ bɛ́ ɛbʋɛ sʋ, nzan ɛnʋan, ajaa ɛtʋan nʋn mgban mgban ɛyɔlɛ,
butule elie nʋn bɛ́ nwʋn ɛkpɔ ɛfa, yɛ yáci ɛhıka-mɔ kʋalaa yɛ gúa.
14 Ɛmɔ ati kácı kɛ Zozi Kilisi m'ɔ tı yɛ́ Mın nın a man b'a wʋ ɛmɔ awɔlɛ fʋfɔlɛ.
Ɛhıka ati, nán bɛ yacı bɛ́ nwʋn bɛ man ɛtɛ anwʋnnaan'n yɔ ninnge ɛtɛ ɛtɛ'n-mɔ
m'ɔ kulo'n kʋ́n.

14

Ɛmɔ nán bɛ kan sʋanlan anwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ

1 Sʋanlan mɔ yí dedi'n tinlin man'n, ɛmɔ sɔ́ yí nun. Kɛ ɔ kpın jʋnlın'n, sɛ ɔ nʋn
ɛmɔ dıɛ'n tı man kʋn an, nán bɛ kan yí nwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ.
2 Sʋanlan bie nıan an, ɔ kʋala ninnge kʋalaa di. Bie kʋsʋ mɔ yí dedi'n tinlin
man'n, nyâ nyâ ala yê ɔ di ɔ.
3 Nunhan m'ɔ kʋala ninnge kʋalaa di'n, n'ɔ bu yí nwʋn kɛ ɔ tı kpa tala sʋanlan
m'ɔ di nyâ nyâ'n. M'ɔ di nyâ nyâ'n kʋsʋ n'ɔ kan m'ɔ kʋala ninnge kʋalaa di nın
anwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ.
4 Ɛ tı wɔ́ dıɛ sɛ mɔ ɛ bu abie akʋa'n ndɛɛ ɔ? Sɛ ɔ 'jinlan yí ja nun o, sɛ ɔ 'tɔ ası o,
yí Mın nın ɛjɔlɛ ɔ. Ɔ 'jinlan yí ja nun kpunndiin. Ɔ sanlın kɛ yɛ́ Mın le tunmın ɔ
kʋala ɔ man ɔ jinlan yí ja nun.
5 Sʋanlan'n bie jʋnlın kɛ cıan'n bie tı kpa tala bie. Bie kʋsʋ nıan an, cıan'n-mɔ
kʋala tı kʋn. Man sʋanlan kʋn biala nwʋ́n yí wɔ yí ajʋnlın nun kɛ m'ɔ lɛ yɔ'n tı
kpa.
6 Sʋanlan m'ɔ yı cıan sie'n, ɔ yı sie ɔ wula yɛ́ Mın anunminnyanmʋn. Sʋanlan
kʋsʋ m'ɔ di ninnge kʋalaa'n, ɔ di ɔ wula yɛ́ Mın anunminnyanmʋn. Ɔ sanlın
kɛ, sɛ ɔ 'di a, ɔ da yɛ́ Mın ası. M'ɔ di nyâ nyâ'n kʋsʋ, ɔ yɔ yí sɔ ɔ wula yɛ́ Mın
anunminnyanmʋn ɛsɛ ɔ da yí ası.
7 Afı yɛ nun bie fíí nni man yí ti anwʋn. Yê sʋanlan fíí kʋsʋ nwu man yí ti
anwʋn ewue.
8 Sɛ yɛ tı ası a, yɛ tı yɛ́ man yɛ́ Mın. Sɛ yɛ wu kʋsʋ a, yɛ wu yɛ man yɛ́ Mın. Ɔ
man sɛ yɛ tı ası o, sɛ yɛ wu o, yɛ wɔ yɛ́ Mın asa nun.
9 Ɔ sanlın kɛ Kilisi a wu a tinnge. Ɔ'a kaci anyınwɔsʋɛ mma nʋn ewue mma
Amın.

10 Nan wɔ́, ɔ yɔ sɛ mɔ ɛ lɛ bua wɔ́ nianman'n ndɛɛ ɔ? Nzukɛ ati yɛ̂ ɛ bu wɔ́
nwʋn kpa ɛ tala wɔ́ nianman nɪn ɔ? Yɛ́ kʋalaa yɛ 'fite Nyanmɪan anyunnun ɔ
bua yɛ́ ndɛɛ.
11 Ɔ sanlɪn kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kele kɛ yɛ́ Mɪn nwan:
N dɪ asɪ,
menian'n-mɔ kʋalaa 'ba kʋtʋ mín nyunnun.
Ɛsɛ biala 'ba wula Nyanmɪan anunminnyanmʋn.
12 Ɔ man yɛ́ nun kʋn biala 'ba bu yí junman'n m'ɔ lili nɪn anwʋn mgbʋnndan
ɔ kele Nyanmɪan.

Like m'ɔ man sʋanlan yɔ ɛtɛ'n, ɛmɔ nán bɛ yɔ

13 Ɛhɪka ati, nán bɛ man yɛ bua yɛ́ nwʋn ndɛɛ. Nan yɛ yɔ́ ajʋnlɪn yɛ yáci like
mɔ yɛ yɔ a, ɔ kʋala kɛ ɔ man yɛ́ nianman nɪn aja kpula, anaan ɔ tɔ ɛtɛ nɪn anun'n.
14 Mɪn sɪ, ɛsɛ mɪn de mɪn di wɔ yɛ́ Mɪn Zozi dunman nun kɛ like mɔ bɛ di
fíí ngua man sʋanlan anwʋn efian gua. Sʋanlan m'ɔ de di kɛ ɔ gua bɛ́ nwʋn
efian'n, anɪn ɔ gua bɛ́ nwʋn efian man yí ngʋnmɪn.
15 Sɛ like mɔ ɛ lɛ di'n man alʋabɔ kan wɔ́ nianman an, anɪn ɛ nnanndɪ man
ehulo nun kʋ́n. Alɪɛ dunman nun, n'ɛ man wɔ́ nianman'n mɔ yí ti yɛ̂ Kilisi
wuli'n minlin.
16 Ɛhɪka ati, like m'ɔ tɪ kpa man ɛmɔ'n, nán bɛ yɔ maan bɛ kan yí nwʋn ɛjɔlɛ
ɛtɛ.
17 Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan Belemgbin Mân'n, ɔ tɪ man alɪɛ anaan nzan ɛjɔlɛ.
Nan ɔ tɪ amanmuo sɛsɛ ebue ɔ nʋn alʋacɪcɪ ɔ nʋn fɛ elie mɔ Wawɛ Nwannzan-
nwannzan'n man ɔ.
18 Sʋanlan m'ɔ di Kilisi junman'n sʋa'n, ɔ sɔ Nyanmɪan anyɪn, ɛsɛ menian'n-
mɔ kʋalaa fʋa yí.
19 Ɛhɪka ati, bɛ mán yɛ yɔ́ like mɔ yɛ yɔ a, ɔ man anzʋnunjɔ ba, ɛsɛ yɛ kʋala yɛ
fa yɛ wowula yɛ́ nwʋn anwʋnsɛlɛ wɔ dedi nɪn anun'n.
20 N'ɛ fa alɪɛ ɛjɔlɛ ɛ sɛcɪ Nyanmɪan junman'n. Ɔ tɪ ananhɔlɛ kɛ like kʋalaa mɔ
bɛ di'n tɪ kpa. Nan kʋsʋ, like mɔ ɛ di a, ɔ kʋala kɛ ɔ man wɔ́ nianman bie tɔ ɛtɛ
nɪn anun'n, n'ɛ di.
21 M'ɔ tɪ kpa'n y'ɔ le kɛ nán bɛ di naan, nán bɛ nʋn nzan anaan like biala mɔ
ɛ yɔ a, ɔ kʋala kɛ ɔ man wɔ́ nianman bie tɔ ɛtɛ nɪn anun'n, n'ɛ yɔ.
22 Wɔ́ dedi'n mɔ ɛ le yí'n, man ɔ há wɔ́ nʋn Nyanmɪan bɛ́ afian. Nyila hán
sʋanlan m'ɔ nzulo man like m'ɔ lɛ yɔ nɪn anzin'n!
23 Nan sʋanlan m'ɔ di like a, ɔ sulo yí nzin'n, sɛ ɔ di a, anɪn Nyanmɪan a bu yí
fʋɔ. Ɔ sanlɪn kɛ anɪn ɔ'a nnyan man dedi. Like biala kʋsʋ mɔ dedi nnʋn man
nun'n, anɪn ɔ tɪ ɛtɛ.

15

Bɛ bʋ́ka bɛ́ mɔ bɛ́ dedi'n tinlin man'n

1 Ɛhɪka ati, yɛ́ mɔ yɛ́ dedi nɪn a tin'n, bɛ mán yɛ bʋ́ka bɛ́ mɔ bɛ́ dedi'n tinlin
man'n. Ɔ nvata man kɛ yɛ tanlan yɛ yɔ like mɔ yɛ́ muonun yɛ́ kunnun kulo ɔ.
2 Ɔ di kɛ yɛ kpʋnndɛ like m'ɔ tɪ kpa man yɛ́ manngʋn'n-mɔ, like mɔ yɛ yɔ a, bɛ́
kunnun jɔ yí nwʋn maan bɛ́ dedi dɪɛ'n kɔ yí nyunnun'n.
3 Ɔ sanlɪn kɛ mɔ Kilisi walɪ'n, ɔ'a nyɔ man like mɔ yí muonun ɔ kulo ɔ. Nan
kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kele'n, yí nwan: *Wɔ́ nzʋba mɔ bɛ kpɛlɪ wɔ́'n, yí kʋalaa gua mín
sʋ.*
4 Yí kʋalaa mɔ b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun'n, bɛ hɛlɛlɪ yí daba kɛ bɛ 'fa bɛ
kele yɛ́ ngɛlɛ. Yí dɪɛ anɪn yɛ si abʋtalɛ yɛ nwun yí kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n cɪcɪ yɛ́ lʋa ɔ
man yɛ nyan anyɪndasʋɛ.
5 Nyanmɪan m'ɔ wowula sʋanlan anwʋnsɛlɛ ɔ cɪcɪ yí lʋa, ɛsɛ ɔ man bɛ si
abʋtalɛ'n, ɔ mán ɛmɔ ajʋnlɪn yɔ́ kʋn kɛ Zozi Kilisi lɛ kpʋnndɛ yí'n,

6 nán ɛmɔ kʋalaa anʋan a yɔ kʋn b'a yı yɛ́ Sı Nyanmıan Kpili m'ɔ tı yɛ́ Mın
Zozi Kilisi Ası nın ayɛ.

Ɛjɔlɛkpa'n tı mân mân'n kʋalaa dıɛ

7 Ɛhıka ati, ɛmɔ sɔ́ bɛ́ nwʋn nun kanlanman kɛ Kilisi sɔlı ɛmɔ nun'n. Ɛmɔ yɔ́
yí sɔ bɛ wúla Nyanmıan anunminnyanmʋn.
8 Nan mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ, Kilisi kacili Zufʋ'n-mɔ akʋa. Ɔ yɔlı like'n mɔ
Nyanmıan nwan ɔ 'yɔ man bɛ́ nan-mɔ'n. Ɔ man bɛ nwunlin yí kɛ Nyanmıan tı
ananhɔlɛfʋɛ.
9 Ɛsɛ Kilisi ɛwalɛ m'ɔ walı'n, ɔ'a man bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʋ nın a yí Nyanmıan
ayɛ, ɔ sanlın kɛ Nyanmıan tı kpa. Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n nwan:
Ɛhıka ati, mın 'kannvʋ wɔ́
bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʋ nın afian.
Mın 'tʋ ejue mın wula wɔ́ anunminnyanmʋn.
10 Ɛsɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kan kɛ:
Ɛmɔ mân nga'n, ɛmɔ nʋn Nyanmıan menian'n-mɔ lí fɛ!
11 Ɛsɛ ɔ lɛ kan yí biekun kɛ:
Ɛmɔ mân nın anun menian'n-mɔ kʋalaatin,
ɛmɔ wúla yɛ́ Mın anunminnyanmʋn,
ɛmɔ menian'n-mɔ kʋalaatin kánnvʋ yí!
12 Ezayi kʋsʋ lɛ kan kɛ:
Bɛ 'ba wʋ Izayi abʋsʋ sʋanlan kʋn.
Ɔ 'ba jasʋ ɔ sie menian'n-mɔ.
Bɛ́ kʋalaa bɛ 'ba susu bɛ́ ti bɛ gua yí sʋ.
13 Nyanmıan m'ɔ man sʋanlan nyan anyındasʋɛ'n, ɔ mán ɛmɔ nyán fɛ elie ɔ
nʋn alʋacıcıɛ kpa bɔkɔɔ wɔ dedi nın anun. Ɛsɛ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n
tunmin nun, ɛmɔ nyán anyındasʋɛ'n mʋlʋsʋɛ.

Pɔlʋ junman'n

14 Anianman-mɔ, mín muonun, mın de mın di kɛ ɛmɔ dıɛ, ye ɛyɔlɛ ajʋnlın wɔ
ɛmɔ nun kpa. Ɛsɛ ninnge m'ɔ sɛ fata'n, ɛmɔ sı yí kʋalaa, ɛmɔ kʋala bɛ fa bɛ bʋka
bʋka bɛ́ nwʋn.
15 Nan kʋsʋ, m'an nyan anwʋnsɛlɛ wɔ lıka dɔʋn mín kalata nın anun m'an
hɛlɛ ɛmɔ maan ɛmɔ ati kacı ninnge'n mɔ ɛmɔ suanlın yí daba'n. Nyanmıan a
nwun mín nwʋn anwunnvoe
16 ɔ'a man mın di Zozi Kilisi junman'n wɔ bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʋ nın afian.
Mın bɔ Ɛjɔlɛkpa'n m'ɔ tı junman nwannzan-nwannzan'n mın kele bɛ́ mɔ bɛ
tı man Zufʋ'n maan bɛ kaci afɔlıɛ m'ɔ sɔ Nyanmıan anyın. Afɔlıɛ sɔ'n, Wawɛ
Nwannzan-nwannzan'n y'ɔ man yí nwʋn tı ɔ.
17 Yɛ́ nʋn Zozi Kilisi y'a yɔ kʋn. Ɛhıka ati, mın kʋala mın di Nyanmıan
junman nın anwʋn fɛ.
18 Ɔ sanlın kɛ sɛ n ne ɛjɔlɛ bie mın kan an, junman'n mɔ Kilisi a nanndı mın
sʋ ɔ'a li maan bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʋ nın a fa bɛ́ nwʋn b'a man Nyanmıan'n, yí
nwʋn ɛjɔlɛ ala yê mın 'kan ɔ. Kilisi le yí Nʋan Ɛjɔlɛ'n nʋn yí sa ati nyɔlıɛ'n yê ɔ'a
hyʋın bɛ́ ɔ'a man Nyanmıan ɔ.
19 Ɔ'a yɔ asinbɛnwʋn nʋn atɛlɛ ninnge tunmin sʋ ɔ nʋn Wawɛ Nwannzan-
nwannzan'n tunmin'n. Kɛ ɔ kpınlın yɔlı m'ɔ bɔ yí bʋ Zoluzalɛmʋn, ɔ sın lıka
kʋalaatin dede ɔ kɔ ju Ilili mân nun mɔ n mɔlı Zozi Kilisi Ɛjɔlɛkpa'n bɔkɔɔ nın
anın.
20 Ɔ cian mín kpa kɛ lıka mɔ menian'n-mɔ tılı man Kilisi Ɛjɔlɛkpa'n, lıka
sɔ'n-mɔ ala yê mın bɔ mın kele menian'n-mɔ ɔ. Yí dıɛ anın mın nni man mín
junman'n lıka mɔ sʋanlan bie a li mʋa a bɔ yí bʋ'n.
21 N yɔlı yí sɔ maan Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kpınlın sʋ kɛ:
Bɛ́ mɔ bɛ hanlın man yí nwʋn ɛjɔlɛ

bɛ helelı man bɛ́'n, bɛ 'ba nwun yí.
Yɛ̂ bɛ́ mɔ bɛ tılı man yí nwʋn ɛjɔlɛ'n
bɛ 'ba tı.

Pɔlʋ kulo kɛ ɔ kɔ Lɔmʋn

22 Like m'ɔ jıjılı mín m'ɔ man m'an ngʋala man ɛmɔ anwʋn ɛlɔ ba nın anın.
23 Nan kıkaala dıɛ, m'an yue mân sɔ'n-mɔ anun junman'n di. N valı ajʋnlın
kɛ mın 'ba nıan ɛmɔ abʋsʋ'n, ɔ'a bʋ afʋɛ kɔ y ɔ nyɛ.
24 Mɛlɛ mɔ mın 'ba hɔ Ɛsıpanyın'n, mın kulo kɛ mın bɔ nun ɛmɔ ɛbɛlɛ mın
nıan bɛ́ bʋsʋ kɔ yɔ ɛlɛnyuan kʋn wɔ fɛ elie nun, nán ɛmɔ a gua mín atın maan
m'an hɔ.
25 Nan tɛmʋn ɛhı anun dıɛ, mıın kɔ Zoluzalɛmʋn mın 'kɔ a li junman mın
man ɛlɔ anwʋntıɛ mma'n-mɔ.
26 Ɔ sanlın kɛ Masedʋanın nʋn Akayi mân nın anun asɔnın mma'n, b'a fua kɛ
bɛ 'tıtı esika bɛ bʋka Zoluzalɛmʋn ɛlɔ anwʋntıɛ mma'n-mɔ mɔ bɛ tı ehianfʋɛ'n.
27 Masedʋanın nʋn Akayi mân nın anun asɔnın mma'n, bɛ́ muonun yɛ̂ bɛ
fualı kɛ bɛ 'tıtı esika bɛ bʋka Zoluzalɛmʋn ɛlɔ anwʋntıɛ mma'n-mɔ mɔ bɛ tı
ehianfʋɛ nın ɔ. Nan ɔ tı ananhɔlɛ, ɔ di kɛ bɛ tıtı esika bɛ bʋka ehianfʋɛ sɔ'n-
mɔ. Ɔ sanlın kɛ, bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʋ'n, sɛ bɛ nʋn Zufʋ'n-mɔ a hye wawɛ nun
ninnge'n-mɔ a, ɔ di kɛ bɛ́ kʋsʋ bɛ bʋka Zufʋ'n-mɔ wɔ ninnge mɔ b'a mian yí
nwʋn nın anun.
28 Sɛ mın yue junman sɔ'n di, nán mın fa esika'n mın man bɛ́ a, mın 'kɔ
Ɛsıpanyın an, mın 'bɔ nun ɛmɔ ɛlɔ.
29 Mın sı kɛ ɛmɔ anwʋn ɛlɔ mɔ mın 'ba hɔ'n, Kilisi nyila kpa bɔkɔɔ yɛ̂ mın 'fa
mın kɔ ɔ.
30 Nan kʋsʋ anianman-mɔ, mın 'sɛlɛ ɛmɔ kɛ yɛ́ mın Zozi Kilisi dunman
nun, ɔ nʋn ehulo'n mɔ Wawɛ Nwannzan-nwannzan nın a fa a wula yɛ́ nun'n
dunman nun, ɛmɔ búka mín kʋan nın anun nán bɛ sɛ́lɛ Nyanmıan bɛ mán mín.
31 Ɛmɔ sɛ́lɛ maan Nyanmıan lé mín fi bɛ́ mɔ bɛ wɔ Zude mân nun mɔ bɛ nne
man Nyanmıan bɛ nni man nın asa nun. Ɔ mán mmʋa'n mɔ mıın fa mın kɔ
Zoluzalɛmʋn'n, anwʋntıɛ mma'n-mɔ só nun kanlanman.
32 Sɛ ɛmɔ yɔ yí sɔ nán Nyanmıan di sʋ ɔ man atın an, mın 'nyan fɛ elie mın ju
ɛmɔ ɛlɔ mın de mín ɛnwʋnmıan kaan.
33 Nyanmıan cícı ɛmɔ alʋa, ɔ nʋn ɛmɔ kʋalaa tánlan. Amın.

16

Ahın ebisa

1 Mıın fa yɛ́ nianman bala Febe m'ɔ lɛ ba ɛmɔ anwʋn ɛlɔ'n, mın wula ɛmɔ asa
nun. Ɔ di junman Sankele asɔnın nın anun.
2 Yɛ́ Mın dunman nun, ɛmɔ só yí nun kanlanman kpa kɛ ɔ sɛ kɛ bɛ sɔ
Nyanmıan menian'n-mɔ nun'n. Sɛ ɔ mian like nwʋn an, ɛmɔ búka yí maan
yí sa hán yí. Ɔ sanlın kɛ, ɔ'a tı menian dɔʋn nyanman nun. Mín bɔbɔ muonun,
ɔ'a tı mín nyanman nun.
3 Mín manngʋn Pilisili nʋn Akilası mɔ mın nʋn bɛ́ di Zozi Kilisi junman'n,
ɛmɔ yɔ́ bɛ́ like bɛ mán mín.
4 Mín dunman nun, ahan bɛ 'man bɛ kun bɛ́ bɛ de mín ti. Nán mín ngʋnmın
yɛ̂ mın 'da bɛ́ ası ɔ, nan mân nın anun asɔnın mma'n-mɔ kʋalaa mɔ bɛ tı man
Zufʋ'n, bɛ́ kʋsʋ bɛ 'da bɛ́ ası.
5 Asɔnın mma'n-mɔ mɔ bɛ yia bɛ́ sua nın anun'n, ɛmɔ yɔ́ bɛ́ kʋsʋ bɛ́ like bɛ
mán mín.
Mín nianman kpa Epayinɛtı m'ɔ lili mʋa falı yí nwʋn manlın Kilisi wɔ Azi
mân nın anun'n, ɛmɔ yɔ́ yí like bɛ mán mín.
6 Mali m'ɔ lili junman dɔʋn manlın ɛmɔ'n, mın 'bisa yí ahın.

7 Mín nwʋn amma Andoloninkusı nʋn Zuniası mɔ bɛ tʋlı mín nʋn bɛ́ fiadı'n,
mın 'bisa bɛ́ ahın. Menian'n-mɔ bu bɛ́ kɛ Zozi mmɔfʋɛ kpa. Ɛsɛ bɛ lili mʋa mín
nyunnun bɛ falı bɛ́ nwʋn bɛ manlın Kilisi.
8 Bɛ yɔ́ Anpiliatusı mɔ yɛ́ Mın dunman nun ɔ tı mín manngʋn kpa'n like bɛ
mán mín.
9 Mın 'bisa Ulubın mɔ yɛ nʋn yí di Kilisi junman'n ɔ nʋn mín manngʋn kpa
Sıtasisı ahın.
10 Apɛlɛsı m'ɔ helelı kɛ ɔ de Kilisi di'n, mın 'bisa yí ahın.
Mın 'bisa Alitolobulu awulo nın anun menian'n-mɔ ahın.
11 Elodiʋn m'ɔ tı mín abie'n, mın 'bisa yí ahın.
Nasisi awulo nın anun menian'n-mɔ mɔ bɛ de yɛ̂ Mın bɛ di'n, mın 'bisa bɛ́
ahın.
12 Mın 'bisa Tilifɛnın nʋn Tilifɔzı mɔ bɛ di yɛ́ Mın junman nın ahın.
Mın 'bisa m mo Pɛlısidı m'ɔ lili junman dɔʋn manlın yɛ́ Mın nın ahın.
13 Mın 'bisa Lufusi mɔ yɛ́ Mın a fa a yɔ yí dıɛ'n, ɔ nʋn yí nin m'ɔ tı kɛ mín kʋsʋ
mın nin nın ahın.
14 Mın 'bisa Azınkilitı nʋn Felegʋn nʋn Ɛlımɛsı, nʋn Patolobası, nʋn Ɛlıması
nʋn anianman'n-mɔ kʋalaa mɔ bɛ wɔ bɛ́ nwʋn ɛlɔ nın ahın.
15 Mın 'bisa Filoləgı nʋn Zuli nʋn Nele nʋn yí nianman bala'n nʋn Olınpası ɔ
nʋn Nyanmıan menian'n-mɔ kʋalaa mɔ bɛ wɔ bɛ́ nwʋn ɛlɔ nın ahın.
16 Ɛmɔ yɔ́ bɛ́ nwʋn like anianman nun, bɛ tɔ́ bɛ́ nwʋn nun.
Zozi Kilisi asɔnın mma'n-mɔ kʋalaa mɔ bɛ wɔ ɛwa'n, bɛ́ nwan bɛ 'yɔ ɛmɔ like.

Kasian afʋtu'n

17 Anianman-mɔ, ɛmɔ nían bɛ́ nwʋn kpa wɔ menian mɔ bɛ ngulo man kɛ bɛ
fa atın'n mɔ b'a hele ɛmɔ nın asʋ, mɔ bɛ lɛ man mgbacı mgbacıɛ ba ɛmɔ afian'n.
Ɛmɔ tí bɛ́ nwʋn fi bɛ́ nwʋn.
18 Ɔ sanlın kɛ menian sʋa-mɔ nzʋ man Kilisi m'ɔ tı yɛ́ Mın'n. Bɛ́ muonun bɛ́
kʋ ɛsɛ̂'n yɛ̂ bɛ sʋ yí ɔ. Bɛ́ nʋan nun tı mınlın mınlın. Bɛ kan ɛjɔlɛ bɛ laka menian
mɔ bɛ tı fɔtılıfɔ'n.
19 Nan ɛmɔ dıɛ, anyınnzɔ mɔ ɛmɔ man yɛ́ Mın'n, menian'n-mɔ kʋalaa sı. Ɔ
man mın di ɛmɔ anwʋn fɛ kpa. Mın kulo kɛ ɛmɔ nwun ngɛlɛ bɛ yɔ ye'n bɛ man
bɛ́ nwʋn tı fi ɛtɛ nın anwʋn.
20 Nyanmıan m'ɔ man alʋacıcıɛ'n, ɔ ngɔ hyɛ man, ɔ 'ba man ɛmɔ tetia
Abɔnsanmʋn sʋ bɛ nunkun yí.
Yɛ́ Mın Zozi Kilisi nwún ɛmɔ anwʋn anwunnvoe.
21 Timote mɔ mın nʋn yí di junman'n, ɔ nʋn mín nwʋn amma Lusiyusı nʋn
Zʋasʋn, ɔ nʋn Sosipatɛ, bɛ́ nwan bɛ 'bisa ɛmɔ ahın.
22 Mín Tɛɛtiyusı mɔ Pɔlʋ a man m'an hɛlɛ kalata ɛhı'n, mın 'bisa ɛmɔ ahın wɔ
yɛ́ Mın dunman nun.
23 Mín sikefʋɛ Gayiyusı mɔ asɔnın mma'n-mɔ kʋalaa yia yí awulo ɛbɛlɛ'n
nwan ɔ 'bisa ɛmɔ ahın.
Elasıtı mɔ kulo nın asʋ esika'n wɔ yí sa nun'n, ɔ nʋn yɛ́ nianman Kalıtusı, bɛ́
nwan bɛ 'bisa ɛmɔ ahın.
[
24 Yɛ́ Mın Zozi Kilisi nwún ɛmɔ kʋalaa anwʋn anwunnvoe. Amın.]

Ayɛ ɛyıɛ

25 Bɛ mán yɛ́ yí Nyanmıan Kpili ayɛ. Ɔ sanlın kɛ ɔ le tunmin ɔ kʋalaa kɛ ɔ
man ɛmɔ dedi'n tin, ɔ nanndı Ɛjɔlɛkpa'n mɔ mın bɔ nın asʋ. Ɛjɔlɛkpa sɔ'n tı
Zozi Kilisi anwʋn ɛjɔlɛ. Ɛjɔlɛkpa nın a man Nyanmıan nvıalıɛ nun nyıhyɛ m'ɔ
fıalı sʋ daba'n,
26 ɛnɛ ɔ'a fite kɛ Nyanmıan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ kpınlın hɛlɛlı yí'n, ɔ fi mɔ
Ɛdannganman Nyanmıan hanlın nın anwʋn. Ɔ'a fa nvıalıɛ nun nyıhyɛ sɔ'n ɔ'a
hele menian'n-mɔ kʋalaatin maan bɛ de yí bɛ di, ɛsɛ bɛ man yí anyınnzɔ.

27 Zozi Kilisi dunman nun, anunminnyanmʊn hán Nyanmɪan angʊnmɪn m'ɔ tɪ Bɛngɛlɛfʊɛ'n cɪan daa! Amɪn.

PƆLU KALATA'N M'Ɔ LILI MUA HƐLƐLI NWANLIN KOLINTI ASƆNIN MMA'N-MƆ'N

M'ə wə nun'n

Anın Kolıntı tı Akayi mân nın anun kulo kpili kpa. Ɛnɛ bɛ fɛlɛ mân sə'n Gɛlɛsı, ɔ wə Aboloci mân nın anun. Ɛbɛlɛ menian'n-mə sə amʊan dəʊn, ɛsɛ ajʊamannın ɛbə'n y'ɔ tı bɛ́ junman ɔ. Pəlʊ lili junman ɛbɛlɛ afʊɛ kʊn sala nsian ɔ bəlı Asənın'n (Junman 18). Mɛlɛ mə Pəlʊ 'kɛlɛ kalata ɛhı'n, anın ɔ wə Azi mân nın anun kulo'n mə bɛ fɛlɛ yí Efɛzı nın asʊ. Kolıntı asənın mma'n mmie-mə nʊn bɛ́ asənın nın anun kalata walı tʊlı Pəlʊ kɛ kosuan'n-mə mə b'a bisa'n, ɔ mán bɛ́ yí nwʊn asan.

Kɛ yɛ nwun yí Pəlʊ kalata ɛhınlın-mə anun'n, ɔ man sʊanlan y'ɔ kɛlɛ man yí ɔ. Kalata ɛhı, anianman Səsʊtɛnın yê Pəlʊ manlın ɔ hɛlɛlı ɔ (yí ti 1.1). Anianman sə'n tı Kilisi sʊanlan, nan kʊsʊ yɛ nzı man yí nwʊn ɛjəlɛ fíí.

Pəlʊ a hye kalata ɛhı nın anun nnyuan. Alimʊa lıka dıɛ'n (yí ti 1-6), yɛ nwun yí kɛ Pəlʊ nʊn anianman'n-mə b'a li amannıɛ a yue, nan kʊsʊ ɛjəlɛ kpəlɛ nsan wə nun m'ə jıjı Pəlʊ ɔ: (1) asənın mma'n-mə a bubu bɛ́ nwʊn nun (yí ti 1.10-4.21), (2) sʊanlan kʊn nʊn yí sı ayı nın a la (yí ti 5), (3) asənın mma'n mmie-mə sanman sanman bɛ́ nwʊn bɛ́ mə bɛ nzı man Nyanmıan nın anyunnun (yí ti 6). Ɛhıka ati, Pəlʊ lɛ kan kele asənın mma'n-mə kɛ bɛ sésie anyunnunguasıɛ ɛjəlɛ sə'n-mə, nán bɛ tánlan wə anʊannzɛ nun.

Lıka'n m'ə tə sʊ nnyuan'n (yí ti 7-16), Pəlʊ lɛ man bɛ́ kosuan'n-mə anwʊn asan. Ɔ lɛ kan ajaa nın anwʊn ɛjəlɛ (yí ti 7). Ɔ lɛ kannzʊ bɛ́ kɛ bɛ síe bɛ́ nwʊn ye wə amʊan'n-mə anwʊn (8.1-11.1). Ɔ lɛ kan yɛ́ Mın Alıɛ nın anwʊn ɛjəlɛ (11.2-34). Ɔ lɛ kan kele bɛ́ kɛ bɛ kpúnndɛ Wawɛ Nwannzan-nwannzan nın acɛdıɛ'n m'ə bʊka asənın'n, ɛsɛ bəbə, bɛ nánndı wə ehulo nun (12-14). Ɔ lɛ kan ewuetinnge nın ɛjəlɛ (yí ti 15). Kalata nın agualıɛ nun (yí ti 16), Pəlʊ lɛ kan kele bɛ́ kɛ ɔ 'ba sın bɛ́ nwʊn ɛlə, ɔ de Zoluzalɛmʊn ɛlə ehianfʊɛ'n-mə kɛtı'n mə bɛ lɛ tʊ'n ɔ fa kə. Ɛsɛ ɔ lɛ bisa bɛ́ ahın.

Ahın ebisa

1 Mín Pəlʊ mə Nyanmıan a hulo ə'a fɛlɛ mín maan m'an kaci Kilisi Zozi bəfʊɛ'n, mın nʊn yɛ́ nianman Səsʊtɛnın, yɛ́ yê yɛ lɛ kɛlɛ kalata ɛhı ɔ.

2 Yɛ lɛ kɛlɛ kalata ɛhı yɛ nwan ɛmə Kolıntı asənın mma'n-mə. Ɛmə asənın'n tı Nyanmıan dıɛ. Nyanmıan a fa ɛmə ɛtɛ'n-mə ə'a hye ɛmə, ə'a man ɛmə a yə nwannzan-nwannzan, ɔ fi junman'n mə Kilisi Zozi a li'n dunman nun. Ɔ'a fɛlɛ ɛmə kɛ ɛmə nʊn Kilisi Zozi bɛ yɔ́ munmuan kʊn bɛ tánlan anwʊntıɛ nun. Ɔ'a fɛlɛ ɛmə nʊn asənın mma'n-mə mə bɛ wə kulo kulo'n-mə kʊalaa asʊ'n. Bɛ de yɛ́ Mın Zozi Kilisi bɛ di kɛ yɛ́ kʊsʊ yɛ de yí yɛ di'n.

3 Yɛ 'bisa ɛmə ahın. Yɛ́ Sı Nyanmıan Kpili nʊn yɛ́ Mın Zozi Kilisi, bɛ yéyila ɛmə sʊ, bɛ nwún ɛmə anwʊn anwunnvoe, bɛ mán ɛmə alʊa cícı bɛ́ nwʊn.

Asına

4 Nyanmıan nanndı Zozi Kilisi sʊ ə'a nwun ɛmə anwʊn anwunnvoe. Anwunnvoe sə'n mə Nyanmıan a nwun ɛmə nın ati, cıan daa mın da yí ası.

5 Ɔ sanlın kɛ, kɛmə ɛmə nʊn Zozi Kilisi a yə kʊn'n, Nyanmıan a bʊka ɛmə man ɛmə dedi nın a hə yí nyunnun kpa. Ɔ a man ɛmə sı yí nwʊn ɛjəlɛ'n kpa, ɛsɛ ɛmə sı yí nʊan ɛjəlɛ'n kan kpa.

6 Afı, Kilisi anwʊn ɛjəlɛ'n mə ɛmə tılı nın a sə ndıan kpa wə ɛmə afian.

7 Ɔ man ɛmɔ mɔ bɛ lɛ nwʊnndɛ mɛlɛ mɔ yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi 'ba yɪ yí nwʊn
kele'n, ɛmɔ mmian man Nyanmɪan acɛdɪɛ fíí anwʊn.
8 Nyanmɪan 'man ɛmɔ jinlan bɛ́ ja nun kpunndiin dede ɔ kɔ ju yí ayuelɪɛ. Yí
dɪɛ anɪn cɪan mɔ Zozi Kilisi kɔ a'n, sʊanlan fíí nnyan man ɛmɔ anwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ ɔ
ngan man.
9 Nyanmɪan dɪɛ, ɔ nnaka man sʊanlan. Yí yê ɔ'a fɛlɛ ɛmɔ kɛ ɛmɔ nʊn yí Wa
Zozi Kilisi m'ɔ tɪ yɛ́ Mɪn'n yɔ́ kʊn ɔ.

Asɔnɪn nɪn anun mmubue'n

10 Anianman-mɔ, mɪn 'sɛlɛ ɛmɔ mɪn bʊtʊ bɛ́ kɛ yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi dunman
nun, ɛmɔ mán bɛ́ afian sɛ́, nan nán bɛ bubu bɛ́ nwʊn nun. Ɛmɔ mán bɛ́ ajʊnlɪn
yɔ́ kʊn. Ɛmɔ mán bɛ́ nʊan sɛ́ bɛ́ nwʊn kpa bɔkɔɔ.
11 Afɪ, anianman-mɔ, balasua'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Kolowe nɪn anwʊn menian a a
yɪ mín anzʊti kɛ akpʊlʊwa a tɔ ɛmɔ afian.
12 Akpʊlʊwa sɔ'n y'ɔ le kɛ sʊanlan bie jasʊ a, yí nwan: “N wɔ Pɔlʊ afan”, bie
kʊsʊ nwan: “N wɔ Apoləsʊ afan”, bie kʊsʊ nwan: “N wɔ *Sefasɪ afan”, bie kʊsʊ
nwan: “N wɔ Kilisi afan.”
13 Hei! Yí ti, ɛmɔ jʊnlɪn kɛ kulo sʊanlan nʊn Kilisi sɛ ɔ? Asʊ mín, Pɔlʊ, mín
yê n wuli kʊlʊwa nɪn asʊ wɔ ɛmɔ dunman nun ɔ? Asʊ Pɔlʊ dunman nun yê bɛ
sɔnɪnlɪn ɛmɔ ɔ? Cɛcɛ!
14 Nan mɪn 'da Nyanmɪan asɪ kɛ m'an nzɔnɪn man ɛmɔ anun bie fíí kɛ bian'n
mɔ bɛ fɛlɛ yí Kilisipusi'n ɔ nʊn Gayiyusi ala.
15 Ɔ man sʊanlan fíí ngʊala ɔ nze man kɛ bɛ sɔnɪnlɪn yí wɔ mín dunman nun.
16 Ɛsɛ n zɔnɪnlɪn bian'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Sɪtefanasɪ'n nʊn yí sasʊ'n-mɔ. Bɛ yɪ bɛ́ a,
mɪn nne nni man kɛ n zɔnɪnlɪn sʊanlan ngacile biekun ɔ.
17 Afɪ Kilisi a nzʊan man mín kɛ m mála n zónɪn sʊanlan. Nan ɔ sʊanlɪn mín
kɛ m mála m mɔ́ yí Ɛjɔlɛkpa'n n géle menian'n-mɔ. Ɛjɔlɛkpa sɔ'n mɔ mɪn bɔ'n,
nán kulo sʊanlan dasannin ngɛlɛ ɛjɔlɛ ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ sɛ kulo sʊanlan dasannin
ngɛlɛ ɛjɔlɛ yê mɪn bɔ a, anɪn Kilisi ewue'n m'ɔ wuli kʊlʊwa nɪn asʊ'n tɪ mgban.

Kilisi kʊlʊwa nɪn anwʊn ɛjɔlɛ'n

18 Ɛhɪ, Kilisi ewue'n m'ɔ wuli kʊlʊwa nɪn asʊ nɪn anwʊn ɛjɔlɛ'n, ɔ tɪ
kʊasɪanzɛmʊn ɛjɔlɛ man menian mɔ bɛ lɛ minlin'n. Nan yɛ́ mɔ y'a nyan yɛ́ ti'n,
ɛjɔlɛ sɔ'n tɪ Nyanmɪan tunmin.
19 Afɪ b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun kɛ Nyanmɪan nwan:
Mɪn 'ba man ngɛlɛfʊɛ'n-mɔ kaci sɛnvʊɛ.
Mɪn 'ba sɛcɪ bɛ́ mɔ bɛ le ajʊnlɪn nɪn ajʊnlɪn'n.
20 Nan ɔ tɪ sʊa a, anɪn bɛngɛlɛfʊɛ'n halɪ nin? Zufʊ'n-mɔ mɔ bɛ sɪ *mala'n anaan
Gɛlɛkɪ'n-mɔ mɔ bɛ sɪ jʊjɔ'n, bɛ́ bɛngɛlɛfʊɛ'n halɪ nin? Nyanmɪan a hele kɛ eyuadɪ
ɛhɪ anun ngɛlɛ'n tɪ kʊasɪanzɛmʊn!
21 Eyuadɪ'n nʊn yí ngɛlɛ m'ɔ sɪ'n, ɔ'a nnwun man kɛ Nyanmɪan sɪ ngɛlɛ ɔ.
Ɛhɪka ati, Kilisi ewue'n m'ɔ wuli kʊlʊwa nɪn asʊ anwʊn ɛjɔlɛ'n mɔ yɛ kan'n,
eyuadɪ'n bu yí kʊasɪanzɛmʊn. Nan kʊsʊ Nyanmɪan nanndɪ ɛjɔlɛ sɔ nɪn asʊ, ɔ
de bɛ́ mɔ bɛ de bɛ di'n ngʊan.
22 Zufʊ'n-mɔ kulo kɛ bɛ nwun asinbɛnwʊn ninnge bɛ́ nyɪnsʊ nán b'a le b'a
li. Gɛlɛkɪ'n-mɔ kʊsʊ kulo kɛ bɛ fa bɛ́ muonun bɛ́ ti anun ngɛlɛ'n dede bɛ nwun
Nyanmɪan.
23 Nan yɛ́ dɪɛ, Zozi Kilisi mɔ b'a bʊbɔ yí kʊlʊwa nɪn asʊ nɪn anwʊn ɛjɔlɛ yê yɛ
kan ɔ. Ɛjɔlɛ sɔ'n jɪjɪ Zufʊ'n-mɔ. Bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʊ nɪn anyunnun an, ɛjɔlɛ sɔ'n
tɪ kʊasɪanzɛmʊn.
24 Nan bɛ́ mɔ Nyanmɪan a fɛlɛ bɛ́ yí nwʊn'n, Zufʊ o, m'ɔ tɪ man Zufʊ o,
bɛ́ kʊalaa bɛ nwun yí kɛ Nyanmɪan tunmin'n wɔ Kilisi anun, ɛsɛ Nyanmɪan
ngɛlɛ'n wɔ Kilisi anun.

25 Afɪ, menian'n-mɔ bu kɛ Nyanmɪan a sɛ. Nan kʊsʊ yí ɛsɛɛ mɔ ɔ'a sɛ'n, ɔ sɪ
ngɛlɛ ɔ tala menian'n-mɔ ngɛlɛ mɔ bɛ́ nwan bɛ sɪ yí sʊnman'n. Menian'n-mɔ
nwan Nyanmɪan tɪ ɛfʊan. Nan kʊsʊ, yí ɛfʊan m'ɔ tɪ'n, ɔ le anwʊnsɛlɛ ɔ tala
menian'n-mɔ anwʊnsɛlɛ mɔ bɛ́ nwan bɛ le yí sʊnman'n.
26 Anianman-mɔ, ɛmɔ muonun tʊ́ bɛ́ nyɪn bɛ nían bɛ́ afian kɛ ɛmɔ mɔ
Nyanmɪan a fɛlɛ bɛ yí nwʊn'n, ngɛlɛfʊɛ a nzʊn man nun, tunminfʊɛ a nzʊn man
nun, dɪhyɪɛ kʊsʊ a nzʊn man nun.
27 Nan Nyanmɪan dɪɛ, like mɔ eyuadɪ'n bu yí kʊasɪanzɛmʊn'n y'ɔ fa ɔ gua
ngɛlɛfʊɛ'n-mɔ anyunnun asɪ ɔ. Ɛsɛ like mɔ menian'n bu yí bɛtɛɛ'n y'ɔ fa gua m'ɔ
yɔ sɪ nɪn anyunnun asɪ ɔ.
28 Ɛsɛ like mɔ menian'n-mɔ mmu man yí bie'n, m'ɔ tɪ mgban mgban bɛ́
nyunnun'n yê Nyanmɪan fa ɔ sɛcɪ mɔ bɛ bu yí kɛ ɔ tɪ kpa sʊnman nɪn ɔ.
29 Nyanmɪan yɔ yí sɔ nán kulo sʊanlan fíí a ndu man yí nwʊn ɔ'a ngele man
yí.
30 Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan adawʊlʊman yê ɛmɔ nʊn Zozi Kilisi a yɔ kʊn.
Nyanmɪan adawʊlʊman, Zozi Kilisi a hele yɛ́ ngɛlɛ. Ɔ'a man y'a yɔ sɛsɛ, ɔ'a
man yɛ́ nwʊn a tɪ ɛsɛ ɔ'a man y'a nyan yɛ́ ti.
31 Ɔ'a man Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn a kpɪn sʊ. Yí nwan:
Sʊanlan mɔ yí nwan ɔ lɛ tu yí nwʊn'n,
anɪn ɔ tʊ́ yí nwʊn wɔ like mɔ yɛ́ Mɪn a yɔ nɪn anwʊn.

2

Ɛjɔlɛkpa'n mɔ Pɔlʊ bɔ'n

1 Ɛhɪ, anianman-mɔ, mɛlɛ mɔ m malɪ ɛmɔ anwʊn ɛlɔ m mɔlɪ Nyanmɪan
nvɪalɪɛ nun Ɛjɔlɛkpa'n n gelelɪ ɛmɔ'n, m'an ngolo man mín nʊan nun anaan
m'an ngele ɛmɔ kɛ mɪn sɪ ngɛlɛ.
2 Afɪ anɪn ɔ wɔ mín kunnun kɛ sɛ mɪn ba ɛmɔ anwʊn ɛlɔ a, Zozi Kilisi m'ɔ wuli
kʊlʊwa nɪn asʊ nɪn angʊnmɪn ala anwʊn ɛjɔlɛ yê mɪn 'kan ɔ.
3 Ɛhɪka ati, mɛlɛ mɔ m malɪ ɛmɔ anwʊn ɛlɔ'n, n nolɪ mín nwʊn nun, ɛsɛ anɪn
mɪn sulo, mín nwʊn wʊsʊ mín kpa.
4 Ɛjɔlɛ mɔ n ganlɪn ɔ nʊn Nyanmɪan ninnge'n mɔ n gekelelɪ ɛmɔ'n, m'an
ngolo man mín nʊan nun m'an gele man ɛmɔ kɛ mɪn sɪ ngɛlɛ. Nan tunmin
sʊ, Nyanmɪan Wawɛ'n muonun a man ɛmɔ a nwun yí kɛ ɛjɔlɛ sɔ'n tɪ ananhɔlɛ.
5 Ɔ man ɛmɔ dedi'n mɔ ɛmɔ le yí'n, ɔ fi man kulo sʊanlan ngɛlɛ'n m'ɔ sɪ nɪn
anwʊn. Nan ɛmɔ dedi'n mɔ ɛmɔ le yí'n fi Nyanmɪan tunmin nɪn anwʊn.

Nyanmɪan ngɛlɛ'n

6 Nan kʊsʊ ngɛlɛ ɛjɔlɛ kʊn yê mɪn 'ba han mɪn kele menian mɔ bɛ́ dedi nɪn a
tin wɔ Nyanmɪan ninnge'n-mɔ anun ɔ. Ngɛlɛ ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ fi man mân ɛhɪ anun,
ɛsɛ ɔ fi man bɛ́ mɔ bɛ sie mân ɛhɪ mɔ bɛ́ tunmin'n 'ba yue nɪn ɛlɔ.
7 Nan ngɛlɛ ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ tɪ Nyanmɪan nvɪalɪɛ nun ngɛlɛ ɛjɔlɛ. Ɔ'a fa ɔ'a fɪa
menian'n-mɔ. Asannan nán Nyanmɪan a sesie mân'n, ɔ yɔlɪ ajʊnlɪn kɛ ɔ 'man
yɛ tanlan yí anunminnyanmʊn nɪn anun bie. Ɛhɪka ati, ɔ'a yɪ nvɪlɪɛ nun ngɛlɛ
ɛjɔlɛ sɔ'n ɔ'a hele yɛ́.
8 Mân ɛhɪ anun menian mɔ bɛ le tunmin'n fíí a nnwun man ngɛlɛ sɔ'n. Sɛ ɔ
tɪ kɛ bɛ nwunlin yí a, ahan b'a mmʊbɔ man yɛ́ Mɪn m'ɔ le anunminnyanmʊn'n
kʊlʊwa nɪn asʊ.
9 Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kele kɛ Nyanmɪan nwan:
Like mɔ sʊanlan fíí anyɪn bɔlɪ man yí lé,
mɔ sʊanlan fíí tɪlɪ man yí nwʊn ɛjɔlɛ lé,
mɔ ɛsɛ sʊanlan fíí jʊnlɪnlɪn man yí nwʊn lé'n,
like sɔ'n yê Nyanmɪan fa man menian

mɔ bɛ kulo yí nɪn ɔ.

10 Yɛ́ dɪɛ, Nyanmɪan nanndɪ Wawɛ Nwannzan-nwannzan nɪn asʊ ɔ'a yɪ nvɪalɪɛ nun like sɔ'n ɔ'a hele yɛ́. Ɔ sanlɪn kɛ, Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n dɪɛ, ɔ kʊala ɔ nwun ninnge'n-mɔ kʊalaa yuein. Nyanmɪan muonun nyɪhyɛ ninnge'n-mɔ m'ɔ fɪa kpa'n, Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n nwun yí.

11 Kulo sʊanlan afan kʊsʊ, cɛlɛ kɛ sʊanlan sunsunmin'n m'ɔ wɔ yí nun'n yê ɔ sɪ yí bʊ ɛjɔlɛ'n kʊalaa ɔ. Kɛ ɔ tɪ yí nɪn ala anɪn, Nyanmɪan Wawɛ'n kʊsʊ y'ɔ sɪ Nyanmɪan abʊ ɛjɔlɛ'n kʊalaa ɔ.

12 Yɛ́ dɪɛ nán eyuadɪ ɛhɪ anun wawɛ'n yê ɔ wɔ yɛ́ nun ɔ. Nan Nyanmɪan Wawɛ'n y'ɔ wɔ yɛ́ nun ɔ. Ɔ man yɛ kʊala kɛ yɛ nwun ninnge'n-mɔ kʊalaa mɔ Nyanmɪan a fa a man yɛ́'n.

13 Ɛhɪka ati, sɛ yɛ lɛ kan ninnge sɔ'n-mɔ anwʊn ɛjɔlɛ yɛ kele menian'n-mɔ a, yɛ nva man kulo sʊanlan ngɛlɛ yɛ ngan man bɛ́ nwʊn ɛjɔlɛ. Nan Nyanmɪan Wawɛ'n ngɛlɛ dɪɛ'n yê yɛ fa yɛ kan ninnge sɔ'n-mɔ anwʊn ɛjɔlɛ ɔ. Ɔ man sɛ yɛ lɛ kan ɛjɔlɛ yɛ kele bɛ́ mɔ bɛ le Wawɛ nɪn an, wawɛ nun ninnge'n-mɔ anwʊn ɛjɔlɛ yê yɛ kan ɔ.

14 Sʊanlan m'ɔ le man Nyanmɪan Wawɛ'n, ɔ ngʊala ɔ mmu man Nyanmɪan Wawɛ sɔ nɪn ɛjɔlɛ nɪn ananhɔlɛ. Yí nyunnun an, ɛjɔlɛ sɔ'n tɪ kʊasɪanzɛmʊn, ɔ ngʊala ɔ ndɪ man yí bʊ. Ɔ sanlɪn kɛ wawɛ nun yê bɛ bua ndɛɛ ɔ.

15 Sʊanlan mɔ Nyanmɪan Wawɛ'n wɔ yí nun'n, ɔ kʊala kɛ ɔ bua ninnge kʊalaa ndɛɛ. Nan kʊsʊ yí muonun dɪɛ, sʊanlan fíí ngʊala man yí ndɛɛ bua.

16 Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kele kɛ Nyanmɪan nwan:

Nwan yê ɔ sɪ yɛ́ Mɪn ati anun ajʊnlɪn ɔ?

Nwan yê ɔ kʊala kɛ ɔ tu yí fʊ ɔ?

Nan yɛ́ dɪɛ, Kilisi ajʊnlɪn'n yê yɛ le yí ɔ.

3

Nyanmɪan junman'n mɔ yí ngʊa'n-mɔ di'n

1 Ɔ man mín dɪɛ, anianman-mɔ, m'an ngʊala man ɛjɔlɛ kan kele ɛmɔ kɛ menian mɔ Nyanmɪan Wawɛ'n wɔ bɛ́ nun ɔ. N jʊjɔlɪ n gelelɪ ɛmɔ kɛ bɛ jʊjɔ bɛ kele mân ɛhɪ anun menian'n-mɔ'n kɛ bɛ jʊjɔ bɛ kele mmatʊnman mɔ b'a fa bɛ́ nwʊn b'a man Kilisi'n.

2 Nán alɪɛ m'ɔ yɔ nʊnnɔɛ yê n valɪ m manlɪn ɛmɔ ɔ. Nan nyafʊsue yê n valɪ manlɪn ɛmɔ ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ ngʊala man alɪɛ di. Ɛnɛ nʊn ɛnɛ bɔbɔ muonun, ɛmɔ ngʊala man alɪɛ di.

3 Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ tɛ bɔ bɛ́ bala'n kɛ mân ɛhɪ anun menian'n-mɔ bɔ yí'n. Sunmin cɪan'n mɔ ɛmɔ kulo bɛ́ kunnun, ɔ nʊn butule elie m'ɔ wɔ ɛmɔ afian'n, ɔ kele kɛ ɛmɔ kacili man. Ɛmɔ abalabɔ'n tɪ kɛ mân ɛhɪ anun menian nga'n-mɔ dɪɛ'n.

4 Ɛmɔ anun kʊn bie jasʊ a, yí nwan: “Mín sʊanlan dɪɛ'n y'ɔ le Pɔlʊ.” Kʊn biekun nwan: “Mín sʊanlan dɪɛ'n y'ɔ le Apolɔsʊ.” Nán kulo sʊanlan nyɔlɪɛ y'ɔ le ɛhɪ ɔ?

5 Nan Apolɔsʊ y'ɔ le nwan? Pɔlʊ y'ɔ le nwan? Nyanmɪan ngʊa ala yê yɛ tɪ ɔ. Ɔ nanndɪ yɛ́ sʊ ɔ'a man ɛmɔ a nyan dedi. Yɛ́ nunhan kʊn biala a yɔ like'n mɔ yɛ́ Mɪn manlɪn yí kɛ ɔ yɔ́'n.

6 M'an lua baka baa'n, Apolɔsʊ kʊsʊ a gugua sʊ nzue, nan Nyanmɪan y'ɔ man ɔ'a fifi ɔ.

7 Ɔ man sʊanlan'n m'ɔ kɔ lua'n ɔ nʊn nunhan'n m'ɔ kɔ gugua sʊ nzue'n, bɛ́ bie tɪ man like fíí, nan Nyanmɪan m'ɔ man ɔ fifi'n y'ɔ le dunman ɔ.

8 Sʊanlan'n mɔ ɔ'a lua'n ɔ nʊn mɔ ɔ'a gugua sʊ nzue'n, bɛ́ munnyuan bɛ sɛ. Nyanmɪan 'ba nɪan sʊanlan kʊn junman dɪɛ'n m'ɔ kɔ li nɪn anwʊn ɔ ce yí like.

9 Ɔ sanlın kɛ, yɛ́ menian nnyuan'n, yɛ tı amanngʋan wɔ Nyanmıan junman
nın anun. Nan ɛmɔ dıɛ, Nyanmıan ebo'n y'ɔ le ɛmɔ. Ɛsɛ ɛmɔ tı sua mɔ
Nyanmıan a si ɔ.
10 Ɔ nanndı Wawɛ nun junman'n mɔ Nyanmıan a fa a man mín kɛ n ní nın
asʋ, m'an wula sua sɔ nın abʋ. M'an li junman sɔ'n ngɛlɛ sʋ kɛ bɛ́ mɔ bɛ lɛ si
sua'n bɛ́ kpain'n yɔ yí'n. Sian dıɛ, sʋanlan fʋfɔlɛ lɛ fʋla sʋ. Nan nunhan kʋn
biala m'ɔ lɛ fʋla sua nın asʋ'n, ɔ nían yí nyın.
11 Ɔ sanlın kɛ Zozi Kilisi yê b'a fa b'a wula sua sɔ nın abʋ ɔ. Sʋanlan fíí kʋ́n
ngʋala man kɛ ɔ fa like fʋfɔlɛ wula yí bʋ.
12 Menian mmie-mɔ 'ba fa esika ɛmanlan, anaan jɛtɛ, anaan nyɔbʋɛ mɔ bɛ
mian yí nwʋn kpa bɛ fa bɛ fʋla sua nın asʋ. Mmie-mɔ kʋsʋ 'ba fa mmaka anaan
ndile, anaan nyâ bɛ fʋla sua nın asʋ.
13 Cıan mɔ Nyanmıan 'bua menian'n-mɔ ndɛɛ'n, bɛ 'nwun sʋanlan kʋn biala
junman dıɛ m'ɔ lili'n. Ɔ sanlın kɛ, bɛ 'ba fa sîn bɛ sa sʋanlan kʋn biala junman'n
m'ɔ lili'n bɛ nıan.
14 Sʋanlan mɔ sîn nın a nnyala man yí like dıɛ m'ɔ kɔ fa kɔ fʋla sua nın asʋ'n,
sʋanlan sɔ'n, ɔ 'nyan nun like kpa.
15 Nan sʋanlan mɔ sîn'n kɔ yala yí like dıɛ m'ɔ kɔ fa kɔ fʋla sua nın asʋ'n,
sʋanlan sɔ'n, ɔ nnyan man nun like. Ɔ 'nyan yí ti lılı, nan kʋsʋ, ɔ tı kɛ sʋanlan
mɔ ɔ'a tɔ sîn nun ɔ'a fite ɔ.
16 Ɛmɔ muonun sı yí fʋ́ʋ́n kɛ Nyanmıan asɔnın sua'n y'ɔ le ɛmɔ, Nyanmıan
Wawɛ'n wɔ ɛmɔ anun.
17 Ɛhıka ati, sɛ sʋanlan kʋn bubu Nyanmıan asɔnın sua nın an, sʋanlan sɔ'n,
Nyanmıan kʋsʋ 'bubu yí nun bɔkɔɔ. Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan sua'n tı nwannzan-
nwannzan. Sua sɔ'n kʋsʋ y'ɔ le ɛmɔ.
18 Sʋanlan fíí n'ɔ laka laka yí nwʋn. Sɛ sʋanlan kʋn bu yí nwʋn kɛ ɔ sı mân
ɛhı anun ngɛlɛ nın an, anın ɔ káci kʋasıafʋɛ, nán ɔ'a nwun ngɛlɛ.
19 Ɔ sanlın kɛ mân ɛhı anun ngɛlɛ'n tı kʋasıanzɛmʋn wɔ Nyanmıan anyun-
nun. Ɔ man Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kele kɛ Nyanmıan nwan: *Ngɛlɛfʋɛ'n-mɔ ngɛlɛ mɔ bɛ
kɔ bɔ nın anun yê Nyanmıan fa cı bɛ́ ɔ.*
20 Ɛsɛ yí nwan: *Yɛ́ Mın sı kɛ ngɛlɛfʋɛ'n-mɔ ajʋnlın'n tı nvuin.*
21 Ɛhıka ati, bie fíí n'ɔ fa sʋanlan ɔ tu yí nʋan nun. Ɔ sanlın kɛ ninnge kʋalaa
tı ɛmɔ dıɛ.
22 Pɔlʋ o, Apolɔsʋ o, *Sefası o, mân nın o, ngʋan o, ewue o, mɛlɛ'n mɔ yɛ wɔ
nun o, ɔ nʋn m'ɔ lɛ ba nın o, yí kʋalaa tı ɛmɔ dıɛ.
23 Nan ɛmɔ dıɛ, ɛmɔ tı Kilisi dıɛ yê Kilisi tı Nyanmıan dıɛ.

4

Kilisi mmɔfʋɛ'n-mɔ

1 Ɛhıka ati, mın kulo kɛ ɛmɔ nwun yɛ́ kɛ yɛ tı Kilisi ngʋa, yɛ tı menian mɔ
Nyanmıan a fa yí nvıalıɛ nun ananhɔlɛ ɛjɔlɛ'n ɔ'a wula yɛ́ sa nun kɛ yɛ hán yí
nwʋn ɛjɔlɛ yɛ héle ɛmɔ.
2 Like kʋalaa m'ɔ cian man sʋanlan mɔ bɛ kɔ fa junman bɛ kɔ wula yí sa
nun'n y'ɔ le kɛ ɔ mán bɛ nwʋ́n yí ti anun kɛ ɔ tı ananhɔlɛfʋɛ.
3 Mín dıɛ, sɛ ɛmɔ bua mín ndɛɛ o, anaan menian'n-mɔ bua mín ndɛɛ o, ɛhı fíí
nvalı man mín nwʋn. Ɛsɛ bɔbɔ, mín muonun mın mmua man mín nwʋn ndɛɛ
4 Ɔ tı ananhɔlɛ, mín ti'n nze man mín kɛ m'an yɔ ɛtɛ. Nan kʋsʋ nán ɛhı y'ɔ kele
kɛ n dı sɛsɛfʋɛ ɔ. Ɔ sanlın kɛ yɛ́ Mın y'ɔ bua mín ndɛɛ ɔ.
5 Ɛhıka ati, sɛ cıan'n m'ɔ 'fa bua ndɛɛ'n juli man angʋnmıan an, nán bɛ bua
sʋanlan fíí ndɛɛ. Ɛmɔ nwʋ́nndɛ maan yɛ́ Mın bála kʋalaaka. Ninnge m'ɔ fɛfıa
awosin nın anun'n, ɔ 'ba tu yí kʋalaa fite jawe nun. Menian'n-mɔ nvıalıɛ

nun ɛjɔlɛ m'ɔ wɔ bɛ́ ahʋnlɪn nun'n, yɛ́ Mɪn 'ba man bɛ nwun yí. Cɪan sɔ'n yê Nyanmɪan 'ba yɪ sʋanlan kʋn biala ayɛ wɔ yí junman'n m'ɔ lili nɪn anwʋn ɔ.

6 Anianman-mɔ, m'an fa ɛhɪ kʋalaa mɔ m'an han'n m'an tʋ Apoləsʋ nʋn mín muonun yɛ́ nwʋn m'an hele ɛmɔ like. Anyɪnndala'n mɔ bɛ́ nwan: "N'ɛ kan tala mɔ b'a hɛlɛ nɪn asʋ'n", mɪn kulo kɛ yɛ́ nwʋn nvandʋhʋn nɪn anun, ɛmɔ suan bɛ tɪ yí bʋ. Ɛmɔ anun bie le man atɪn ɔ njinlan man sʋanlan kʋn afan ɔ ndu man yí nwʋn ɔ ngele man kʋn.

7 Ɔ sanlɪn kɛ wɔ́ mɔ ɛ bu wɔ́ nwʋn kɛ ɛ tɪ kpa tala wɔ́ manngʋn'n-mɔ'n, wɔ́ muonun ɛ tɪ wɔ́ dɪɛ sɛ? Nzu yê ɛ le yí mɔ nán Nyanmɪan y'ɔ manlɪn wɔ́ ɔ? Nyanmɪan yê ɔ'a fa ninnge kʋalaa ɔ'a man wɔ́ ɔ, nan nzukɛ ati yê ɛ fa tu wɔ́ nwʋn kɛ nán Nyanmɪan yê ɔ falɪ manlɪn wɔ́ ɔ?

8 Kɪkaala dɪɛ, ɛmɔ asa a han ninnge'n kʋalaatin. Ɛmɔ a nyan bɛ́ nwʋn a yue. Ɛmɔ a kaci mmelemgbin b'a san yɛ́ nwʋn. Mɪn kulo kɛ ɛmɔ kaci mmelemgbin sakpa, nán yɛ́ kʋsʋ yɛ nʋn ɛmɔ a li belemgbin sɔ'n.

9 Afɪ, mɪn nwun yí kɛ yɛ́ mɔ yɛ tɪ Zozi Kilisi mmɔfʋɛ'n, Nyanmɪan a fa yɛ́ a sie menian'n-mɔ kʋalaa anzin. Yɛ tɪ kɛ menian mɔ bagua nun yê bɛ kun bɛ́ ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ bɛ yɪ yɛ́ bɛ kele mân bɔndɪn'n, bɛ yɪ yɛ́ bɛ kele nyanmɪansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ ɔ nʋn menian'n-mɔ kʋsʋ.

10 Kilisi dunman nun, menian'n-mɔ bu yɛ́ kɛ sɛnvʋɛ. Nan ɛmɔ dɪɛ, ɛmɔ nʋn Kilisi b'a yɔ kʋn ɛmɔ a nwun ngɛlɛ. Yɛ le man anwʋnsɛlɛ, nan ɛmɔ dɪɛ, ɛmɔ le anwʋnsɛlɛ. Menian'n-mɔ mmu man yɛ́ like fíí, nan ɛmɔ dɪɛ, bɛ lile ɛmɔ anwunno.

11 Bɪcɪ ɛhɪ, ɛhɔɛ nʋn nzuhoe lɛ kun yɛ́, yɛ nnyan man taladɪɛ yɛ nwula man. Menian'n-mɔ lɛ bʋ yɛ́. Yɛ nnyan man lɪka yɛ ndanlan man, yɛ nanndɪ nun.

12 Yɛ́ muonun yɛ fa yɛ́ nwʋn yɛ tɪ, nán y'a nyan yɛ́ nʋan nun alɪɛ y'a li. Bɛ 'kpɛ yɛ́ nzʋba a, anɪn yɛ lɛ yeyila bɛ́ sʋ. Bɛ 'kele yɛ́ ahʋlʋwa a, anɪn yɛ lɛ tila yɛ́ ahʋnlɪn.

13 Menian'n-mɔ 'sɛcɪ yɛ́ dunman an, yɛ ndɛ man bɛ́ sʋ. Bɪcɪ nʋn bɪcɪ, menian'n-mɔ bu yɛ́ kɛ eyuadɪ nɪn anun ewula. Bɛ bu yɛ́ kɛ fʋfʋɛ sʋ ewula.

14 Nán kɛ mɪɪn kɛlɛ ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ mɪn gua ɛmɔ anyunnun asɪ ɔ. Nan mɪn kulo kɛ mɪn tu ɛmɔ fʋɔ kɛ mín mma mɔ mɪn kulo bɛ́ kpa ɔ.

15 Ɔ sanlɪn kɛ, sɛ bɔbɔ menian akpɪɪ bulu tɪnngɛ ɛmɔ wɔ Kilisi atɪn nɪn asʋ a, ɛmɔ asɪ'n y'ɔ le mín. Mín yê m mɔlɪ Kilisi anwʋn Ɛjɔlɛkpa'n n gelelɪ ɛmɔ ɔ.

16 Ɛhɪka ati, mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ ɛmɔ nían mín ɛnanndɪɛ dɪɛ nɪn asʋ, bɛ nánndɪ.

17 Ɔ man m'an sʋan Timote ɛmɔ anwʋn ɛlɔ. Ɔ tɪ mín wa mɔ mɪn kulo yí kpa ɛsɛ ɔ nanndɪ yɛ́ Mɪn atɪn nɪn asʋ ananhɔlɛ nun. Ɔ 'ba hele ɛmɔ kɛ mɪn kpɪn mɪn nanndɪ Kilisi atɪn nɪn asʋ'n. Atɪn sɔ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ yê mɪn kele yí lɪka kʋalaatin Asɔnɪn'n-mɔ anun ɔ.

18 Ɛmɔ mmie-mɔ lɛ tu bɛ́ nʋan nun, bɛ jʋnlɪn kɛ m mma man ɛmɔ anwʋn ɛlɔ.

19 Nan sɛ yɛ́ Mɪn bʋa a, mɪn 'ba a ɛmɔ anwʋn ɛlɔ ɛlɛ nsan ɛhɪ anun. Sɛ mɪn ju ɛlɔ a, yê mɪn 'ba nwun atubɛnwʋn mma sɔ'n-mɔ ɔ. Nán bɛ́ nʋan nun etue nɪn ala yê mɪn 'fa mɪn nwun bɛ́ ɔ. Nan sɛ bɛ́ tunmin'n mɔ bɛ le yí'n fi Nyanmɪan ɛlɔ a, mɪn 'ba nwun yí.

20 Ɔ sanlɪn kɛ, Nyanmɪan Belemgbin Mân'n tɪ man bɛ́ nʋan nun etue ɛjɔlɛ, nan ɔ tɪ tunmin ɛjɔlɛ.

21 Benin yê ɛmɔ kulo ɔ? Asʋ ɛmɔ kulo kɛ n vá mgbele m mála n vín ɛmɔ, anaan m mála n jícɪ ɛmɔ alʋa ɔ?

5

Asɔnɪn nɪn anun abalabɔ ɛtɛ'n

1 Bɛ kannvʊ kɛ ɛmɔ mmalasua ɛjɔlɛ nʊn mmelenzua ɛjɔlɛ m'ɔ la ɛmɔ anwʊn'n,
bɛ́ bɔbɔ muonun mɔ bɛ nzɪ man Nyanmɪan'n, bɛ ngɔ yɔ man yí sɔ. M'an tɪ kɛ
ɛmɔ anun kʊn nʊn yí sɪ ayɪ'n da.
2 Esuan kpa m'ɔ di kɛ ɛmɔ sun bɛ fʊan sʊanlan sʊa fi Asɔnɪn nɪn anun'n,
kanngʊ ɛmɔ dɪɛ ɛmɔ anwʊn yê bɛ tu ɔ.
3 Mín dɪɛ, anwʊnnaan nun an, n nnʊn man ɛmɔ afian ɛlɔ, kʊsʊ wawɛ nun an,
mɪn nʊn ɛmɔ yê yɛ wɔ ɛlɔ. Yɛ́ Mɪn Zozi dunman nun, sʊanlan'n mɔ ɔ'a li ɛjɔlɛ ɛtɛ
sɔ'n, m'an bua yí ndɛɛ dada angʊnmɪn kɛ n wɔ ɛmɔ afian.
4 Sɛ ɛmɔ yia a, n wɔ ɛmɔ afian wawɛ nun. Yɛ́ Mɪn Zozi tunmin'n 'ba jinlan
ɛmɔ anzin.
5 Ɛmɔ wúla sʊanlan sɔ nɪn awʊba *Satan asa nun maan nyian húⁿ yí náⁿ cɪan
mɔ yɛ́ Mɪn Zozi kɔ sa kɔ a'n, anɪn sʊanlan sɔ nɪn ɛkala'n nyan ngʊan.
6 Ɛmɔ anʊan nun etue'n tɪ man kpa. Ɛmɔ nzɪ man kɛ fali ayile kaan sʊa mɔ
bɛ kɔ fa bɛ kɔ wula fali'n maan ɔ tu ɔ?
7 Ɛmɔ yí ɛtɛ sɔ'n fi ɛmɔ afian maan ɛmɔ anwʊn tí kpa bɔkɔɔ. Sɛ ɛmɔ yɔ yí sɔ a,
ɛmɔ 'ba kaci fali fʊfɔlɛ mɔ ayile nnʊn man nun ɔ. Ɛmɔ a kaci kɛ fali fʊfɔlɛ dada
angʊnmɪn bɔbɔ. Ɔ sanlɪn kɛ yɛ́ *Pakɪ fɛtɪ dɪɛ nɪn a bɔ yí bʊ. Afɪ Kilisi m'ɔ tɪ kɛ yɛ́
Pakɪ bʊa baa'n, b'a hun yí b'a yɪ yɛ́ ti tɛɛ.
8 Ɛhɪka ati, sɛ yɛ 'di yɛ́ fɛtɪ nɪn an, náⁿ bɛ man fali ayile daba tanlan yɛ́
kpaʊn nɪn anun. Náⁿ man ati anun ɛtɛ nʊn basa basa fali ayile'n tanlan ɛmɔ
asɪtanlan nɪn anun. Nan ɛmɔ kpʊ́nndɛ anwʊntɪɛ nʊn ananhɔlɛ kpaʊn dɪɛ'n mɔ
fali ayile nnʊn man nun'n.
9 Ɛhɪ, mín kalata'n mɔ n gɛlɛlɪ ɛmɔ nɪn anun, n ganlɪn kɛ menian mɔ bɛ tʊn
ajaa'n, ɛmɔ nʊn bɛ́ náⁿ bɛ san nun.
10 M'an nze man ɛmɔ kɛ náⁿ bɛ jʊjɔ bɛ́ mɔ bɛ nzɪ man Nyanmɪan mɔ bɛ gua
mâⁿ nɪn anun bɛ tʊn ajaa, bɛ tɪ anyɪnbʊlʊ, bɛ wua anaan bɛ sɔ amʊan nɪn ɛlɔ.
Sɛ yí sɔ a, anɪn ɛmɔ fi mâⁿ nɪn anun bɛ tú!
11 Nan mɪɪn kele kɛ náⁿ man ɛmɔ nʊn sʊanlan mɔ yí nwan ɔ tɪ Kilisi dɪɛ, kʊsʊ
ɔ tʊn ajaa, ɔ tɪ anyɪnbʊlʊ, ɔ sɔ amʊan, ɔ tɪ ngʊnndʊnmgbɔ, ɔ tɪ kɔnʊnmɪnnzan
anaan awofʊɛ'n, sʊanlan sʊa, náⁿ man ɛmɔ nʊn yí san nun. Náⁿ man ɛmɔ nʊn
yí bɛ wula bɛ́ sa talie kʊn anun bɔbɔ.
12 Bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Kilisi dɪɛ'n, sɛ bɛ 'bua bɛ́ ndɛɛ e, sɛ bɛ mmua man bɛ́ ndɛɛ
e, náⁿ mín ɛjɔlɛ ɔ. Nyanmɪan muonun yê ɔ 'bua bɛ́ ndɛɛ ɔ.
13 Nan menian mɔ ɛmɔ nʊn bɛ́ wɔ eku kʊn anun'n, asʊ yɛ ngʊala man kɛ yɛ
bua bɛ́ ndɛɛ ɔ? B'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun kɛ Nyanmɪan nwan: *Ɛmɔ fʊ́an*
abɔlɛfʊɛ'n fi ɛmɔ afian.

6

Bɛ́ nwʊn ɛsanman'n

1 Ɛhɪ, sɛ ɛmɔ anun kʊn nʊn yí nianman bie nyan ɛjɔlɛ a, ɔ yɔ sɛ m'ɔ yaci
Nyanmɪan menian'n-mɔ ɛbɛlɛ ɔ fa ɛjɔlɛ'n kɔ ahɪnlɪnnvie maan bɛ di yí bɛ́ mɔ
bɛ nzɪ man Nyanmɪan nɪn aja sʊ ɔ?
2 Ɛmɔ nzɪ man kɛ cɪan bie dede Nyanmɪan menian'n-mɔ yê bɛ 'bua mâⁿ nɪn
anun menian'n-mɔ kʊalaa ndɛɛ ɔ? Náⁿ sɛ cɪan bie dede Nyanmɪan menian'n-
mɔ yê bɛ 'bua mâⁿ nɪn anun menian'n-mɔ kʊalaa ndɛɛ a, anɪn ɛjɔlɛ nganngan
sʊa yê ɛmɔ ngʊala man yí di ɔ?
3 Ɛmɔ nzɪ man kɛ cɪan bie dede, yɛ́ yê yɛ 'bua nyanmɪansʊ mmɔfʊɛ'n-mɔ ndɛɛ
ɔ? Náⁿ sɛ yɛ́ yê yɛ 'bua bɛ́ ndɛɛ a, anɪn mâⁿ ɛhɪ anun ɛjɔlɛ yê ɛmɔ ngʊala man yí
di ɔ?
4 Nan ɛmɔ dɪɛ, sɛ ɛjɔlɛ tɔ ɛmɔ afian an, menian mɔ Asɔnɪn'n mmu man bɛ́ like
nɪn aja sʊ yê ɛmɔ sanman bɛ́ nwʊn ɔ.

5 Mɪɪn kan maan nyian tɔ ɛmɔ anyɪnsʊ. Yí ti, ngɛlɛfʊɛ baa kʊnmgba nnʊn
man Asɔnɪn nɪn anun mɔ sɛ ɛjɔlɛ tɔ a, ɔ kʊala kɛ ɔ sesie anianman'n-mɔ afian
ɔ?
6 Sɛ ɛjɔlɛ tɔ anianman nnyuan afian an, anɪn kanngʊ menian mɔ bɛ nzɪ man
Nyanmɪan nɪn aja sʊ yê bɛ fa ɛjɔlɛ'n bɛ kɔ ɔ?
7 Ɛsanman'n mɔ ɛmɔ sanman bɛ́ nwʊn bɛ jinlan bagua nun bɛ yɪ ndɛɛ'n, dada
angʊnmɪn, ɔ kele kɛ ɔ'a nyɔ man ye. Nzukɛ ati yê ɛmɔ nyaci man menian'n-mɔ
maan bɛ nzisi man ɛmɔ ɔ? Nzukɛ ati yê ɛmɔ nyaci man menian'n-mɔ maan bɛ
nni man ɛmɔ ndunlunmun ɔ?
8 Kanngʊ ɛmɔ muonun yê ɛmɔ sisi bɛ́ nianman'n-mɔ bɛ di bɛ́ ndunlunmun
ɔ.
9 Ɛmɔ muonun sɪ yí fɔ́ún kɛ menian mɔ bɛ yɔ ɛtɛ'n, bɛ nnyan man asɪtanlan
wɔ Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anun ɛlɔ bie. Nán bɛ laka laka bɛ́ nwʊn.
Menian mɔ bɛ yɔ satɪlɪfʊɛ nyɔlɪɛ, bɛ́ mɔ bɛ sɔ amʊan, bɛ́ mɔ bɛ tʊn ajaa, bɛ́ mɔ bɛ
kpʊnndɛ bɛ́ nwʊn,
10 bɛ́ mɔ bɛ wua, bɛ́ mɔ bɛ tɪ anyɪnbʊlʊ, bɛ́ mɔ bɛ tɪ kɔnʊnmɪnnzan, bɛ́ mɔ bɛ
tɪ ngʊnndʊnmgbɔ anaan bɛ ngan man ananhɔlɛ, menian sɔ'n-mɔ ngɔ nnyan
man asɪtanlan wɔ Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anun ɛlɔ bie.
11 Daba, kɛ anɪn ɛmɔ anun mmie-mɔ tɪ yí nɪn anɪn. Nan Nyanmɪan a tɪ ɛmɔ
anwʊn fi ɛtɛ nɪn anun, ɔ'a fa ɛmɔ ɔ'a yɔ yí dɪɛ, ɔ'a man ɛmɔ a yɔ sɛsɛ wɔ yí
nyunnun yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi nʊn yɛ́ Nyanmɪan Wawɛ'n dunman nun.

Bɛ fá bɛ́ sʊanlan baka'n bɛ wúla yɛ́ Mɪn anunminnyanmʊn

12 Ɛmɔ anun mmie-mɔ nwan: “Mɪn kʊala mɪn yɔ like biala mɔ mɪn kulo ɔ.”
Ɔ tɪ ananhɔlɛ, nan kʊsʊ yí kʊalaa tɪ man kpa mman man ɛmɔ. Mɪn kʊala mɪn
se kɛ: “Mɪn kʊala mɪn yɔ like biala mɔ mɪn kulo ɔ”, nan kʊsʊ mɪn ngʊala man
kɛ mɪn yaci mín nwʊn maan like biala fa mín yɔ yí kanga.
13 Ɛmɔ nwan: “Alɪɛ ati yê bɛ bɔlɪ kʊɛ ɔ, yê kʊɛ kʊsʊ ati yê bɛ bɔlɪ alɪɛ ɔ.” Ɔ tɪ
ananhɔlɛ, nan kʊsʊ Nyanmɪan 'ba sɛcɪ ninnge nnyuan sɔ'n-mɔ. Nan sʊanlan
baka'n dɪɛ, nán satɪlɪfʊɛ ɛyɔlɛ ati yê bɛ bɔlɪ ɔ. Ɔ tɪ yɛ́ Mɪn dɪɛ, yê yɛ́ Mɪn kʊsʊ tɪ
sʊanlan baka'n dɪɛ.
14 Nyanmɪan m'ɔ man yɛ́ Mɪn fi ewue nun a tinnge'n, ɔ 'ba fa yí tunmin'n ɔ
man yɛ́ kʊsʊ yɛ fi ewue nun yɛ tinnge.
15 Ɛmɔ sɪ kɛ ɛmɔ anwʊnnaan'n tɪ Kilisi anwʊnnaan kpa bɔkɔɔ. Asʊ ɔ tɪ kpa kɛ
n vá Kilisi anwʊnnaan'n sin mɪn nʊn balasua m'ɔ si tutu'n yɛ hán yɛ bɔ́ nun ɔ?
Cɛcɛ!
16 Anaan, asʊ ɛmɔ nzɪ man kɛ belenzua kʊn m'ɔ kɔ fa yí nwʊn kɔ bɔ balasua
m'ɔ si tutu'n, anɪn ɔ nʊn yí b'a kaci anwʊnnaan kʊn ɔ? Ɔ sanlɪn kɛ, Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n
nwan: *Bɛ́ menian nnyuan'n, bɛ 'ba kaci sʊanlan munmuan kʊn.*
17 Nan sʊanlan m'ɔ kɔ fa yí nwʊn kɔ bɔ yɛ́ Mɪn'n, ɔ nʊn yí bɛ kaci sʊanlan
munmuan kʊn wɔ wawɛ nun.
18 Ɛhɪka ati, ɛmɔ nwánndi satɪlɪfʊɛ ɛyɔlɛ'n. Ɛtɛ biala mɔ sʊanlan kɔ yɔ'n, ɔ ngan
man yí nwʊnnaan'n. Nan sʊanlan m'ɔ tɪ satɪlɪfʊɛ'n, ɔ yɔ ɛtɛ ɔ kan yí muonun yí
nwʊnnaan'n.
19 Asʊ ɛmɔ nzɪ man kɛ ɛmɔ sʊanlan baka'n tɪ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n
mɔ Nyanmɪan a fa a man ɛmɔ'n sua ɔ? Wawɛ sɔ'n wɔ ɛmɔ anun. Ɛmɔ muonun
nzie man bɛ́ nwʊn kún.
20 Nyanmɪan a tua ɛmɔ ati kalɛ ɔ'a to ɛmɔ. Ɛhɪka ati, ɛmɔ fá bɛ́ sʊanlan baka'n
bɛ wúla Nyanmɪan anunminnyanmʊn.

7

Ajaa nɪn anwʊn ɛjɔlɛ'n

1 Afɪ sian dɪɛ, kosuan'n mɔ ɛmɔ hɛlɛlɪ mín kalata bɛ bisalɪ mín'n, ɛ 'nwun yí
mmua'n. Ɔ tɪ kpa man belenzua kʊn kɛ n'ɔ ja bala.

2 Nan kʊsʊ satılıfʊɛ ɛyɔlɛ'n mɔ ɔ'a tolo'n dunman nun, ɔ tı kpa kɛ belenzua
kʊn biala já yí yı yê balasua kʊn biala kʊsʊ já yí hun.
3 Ɔ di kɛ belenzua'n di yí yı anwʊn ɛjɔlɛ, balasua'n kʊsʊ di kɛ ɔ di yí hun
anwʊn ɛjɔlɛ.
4 Balasua'n le man tunmin yí muonun yí sʊanlan baka nın asʊ. Yí sʊanlan
baka'n tı yí hun dıɛ. Belenzua'n kʊsʊ le man tunmin yí muonun yí sʊanlan
baka nın asʊ. Yí sʊanlan baka'n tı yí yı dıɛ.
5 Nán bɛ tua bɛ́ nwʊn nna. Ɛmɔ kʊala kɛ bɛ́ nʊan sɛ bɛ́ nwʊn bɛ fa tɛmʊn bɛ
yɔ asɔnın. Sɛ tɛmʊn sɔ'n sın an, anın atın wɔ nun kɛ yí daba'n. Sɛ ɔ'a nyɔ man
sɔ a, ɛmɔ ngɔ hʊala man nun sɔ kʊ́n. *Satan kʊala kɛ ɔ laka ɛmɔ maan ɛmɔ tɔ yí
ngaa nın anun.
6 Mɔ mıın kan mın kele ɛmɔ'n, ɔ tı afʊtu nan nán mala ɔ.
7 Mın kulo kɛ ahan menian'n-mɔ kʊalaa kaci kɛ mín. Nan kʊsʊ ɔ le sʊanlan
kʊn acɛdıɛ dıɛ mɔ Nyanmıan a fa a man yí ɔ, ɛhı dıɛ le yí ngʊnmın, ɛhı dıɛ le yí
ngʊnmın.
8 Ɛjɔlɛ mɔ mıın kan mın kele mmiannzin, mmalasin nʊn kunlannvʊɛ'n-mɔ'n
y'ɔ le kɛ ɔ tı kpa man ɛmɔ kɛ ɛmɔ tánlan kɛ n dı yí'n.
9 Nan sɛ ɛmɔ nıan nán bɛ ngʊala man nun sɔ a, anın ɛmɔ já bala anaan bian.
Ɔ sanlın kɛ sɛ ɛmɔ ja bala anaan bian an, ɔ tı kpa tala kɛ ɛmɔ kɔ li bɛ́ ɛbʊɛ'n.
10 Afı bɛ́ mɔ bɛ tı abufʊɛ'n kʊsʊ, nán mín yê mıın kan ɔ, nan yɛ́ Mın muonun
yê ɔ lɛ kan ɔ.
11 Balasua m'ɔ ja bian'n, n'ɔ yila yí hun. Sɛ ɔ yila a, n'ɔ ja bian kʊ́n. Sɛ ɔ kulo
a, ɔ nʊn yí hun bɛ sésie bɛ́ afian bɛ já. Belenzua'n kʊsʊ n'ɔ yila yí yı.
12 Bɛ́ bʊ nga'n-mɔ (Mín muonun yê mıın kan ɔ, nán yɛ́ Mın yê ɔ lɛ kan ɔ.) Sɛ
Asɔnın nın anun belenzua kʊn ja yí yı mɔ yí yı'n ngɔ man asɔnın'n, sɛ yıɛ sɔ'n
kulo kɛ ɔ nʊn yí tanlan nun an, belenzua'n n'ɔ yila yí.
13 Yí sɔ kʊnmgba nın ala, sɛ Asɔnın nın anun balasua kʊn ja bian mɔ yí hun'n
ngɔ man asɔnın'n, sɛ huan sɔ'n kulo kɛ ɔ nʊn yí yı bɛ tanlan nun an, ɔ tíe, n'ɔ
yila yí.
14 Afı balasua'n m'ɔ kɔ asɔnın'n dunman nun, yí hun mantan Nyanmıan
kʊkʊ. Belenzua'n kʊsʊ m'ɔ kɔ asɔnın'n dunman nun, yí yı mantan Nyanmıan
kʊkʊ. Sɛ ɔ tı man sɔ a, ɛmɔ amma'n-mɔ tı kɛ menian mɔ bɛ nzı man Nyanmıan
kʊsʊ anın bɛ́ nwʊn a tı.
15 Sɛ kʊsʊ nunhan'n m'ɔ ngɔ man asɔnın'n, sɛ belenzua nın o, sɛ balasua nın
o, mɔ yí nwan ɔ 'yila'n, bɛ yáci yí maan ɔ yíla. Ɛbɛlɛ nın anun, anın belenzua'n
anaan balasua'n m'ɔ kɔ asɔnın nın a nyan alaje. Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan a fɛlɛ
yɛ́ kɛ yɛ tánlan anzʊnunjɔ nun.
16 Wɔ́ balasua'n mɔ a fa wɔ́ nwʊn a man Kilisi'n, asʊ ɛ kʊala ɛ nwun yí fɔ́ʊ́n
kɛ ɛ 'man wɔ́ hun fa yí nwʊn man Nyanmıan? Anaan wɔ́ belenzua'n mɔ a fa
wɔ́ nwʊn a man Kilisi'n, asʊ ɛ kʊala ɛ nwun yí fɔ́ʊ́n kɛ ɛ 'man wɔ́ yı fa yí nwʊn
man Nyanmıan?
17 Ɛhı, sɛ yɛ yı ajaa nın anwʊn ɛjɔlɛ dıɛ'n nun an, ɔ di kɛ sʊanlan kʊn biala
nanndı atın'n mɔ Nyanmıan a hele yí nın asʊ. Kɛ anın ɔ kpın tı yí mɔ Nyanmıan
a fɛlɛ yí'n, ɔ fá yí sɔ. Anın ɛjɔlɛ mɔ mıın kan mın kele ɛmɔ nın anın. Ɛjɔlɛ sɔ'n mɔ
m'an han'n, ɔ tı mala man Asɔnın'n-mɔ kʊalaatin.
18 Wɔ́ mɔ Nyanmıan 'fɛlɛ wɔ́ a, anın b'a kpɛ wɔ́ mmian nun'n, man wɔ́ like
tánlan ɛbɛlɛ. Wɔ́ kʊsʊ mɔ Nyanmıan 'fɛlɛ wɔ́ a, anın bɛ kpɛlı man wɔ́ mmian
nun'n, man wɔ́ like tánlan ɛbɛlɛ.
19 Sɛ b'a kpɛ wɔ́ mmian nun o, sɛ bɛ kpɛlı man wɔ́ mmian nun o, nán ɛhı yê ɔ
cian ɔ. Like m'ɔ cian'n y'ɔ le Nyanmıan mala nın asʊ elie'n.
20 Kɛ anın sʊanlan kʊn kpın tı yí mɔ Nyanmıan a fɛlɛ yí'n, ɔ fá yí sɔ.

21 Ɛ tı kanga yê Nyanmıan a fɛlɛ wɔ́ ɔ? N'ɛ di yí nwʋn yalɛ. Sɛ ɛ kʋala kɛ ɛ sın
ɛbɛlɛ ɛ nyan fanwʋndi a, anın sın ɛbɛlɛ.
22 Ɔ sanlın kɛ kanga mɔ yɛ́ Mın kɔ fɛlɛ yí'n, anın yɛ́ Mın a man ɔ'a nyan
fanwʋndi. Sʋanlan kʋsʋ m'ɔ di yí ti anwʋn mɔ yɛ́ Mın kɔ fɛlɛ yí'n, anın ɔ'a kaci
yɛ́ Mın kanga.
23 Nyanmıan a tua ɛmɔ ati kalɛ ɔ'a to ɛmɔ. Ɛhıka ati, nán bɛ kaci menian'n-mɔ
nganga.
24 Anianman-mɔ, ɔ tı ananhɔlɛ, kɛ sʋanlan kʋn biala kpın tı yí mɔ Nyanmıan
a fɛlɛ yí'n, ɔ fá yí sɔ ɔ nʋn Nyanmıan bɛ tánlın.

Mmiannzin nʋn mmalasin nʋn kunlannvʋɛ'n-mɔ anwʋn ɛjɔlɛ dıɛ'n

25 M'ɔ tʋ de mmiannzin nʋn mmalasin'n-mɔ anwʋn ɛjɔlɛ dıɛ'n, yɛ́ Mın a ngan
man nun ɛjɔlɛ ɔ'a ngele man mín. M'ɔ wɔ mín muonun mín ajʋnlın nun'n yê
mıın kan nın ɔ. Ɔ sɛ kɛ ɛmɔ de ɛjɔlɛ sɔ'n bɛ di. Ɔ sanlın kɛ, yɛ́ Mın a nwun mín
nwʋn anwunnvoe ɔ'a man m'an kaci ananhɔlɛfʋɛ.
26 Emian ngacile dɔʋn mɔ yɛ wɔ nun'n dunman nun, mın de mın di kɛ ɔ tı
kpa kɛ sʋanlan kʋn biala há kɛ ɔ tı yí'n.
27 M'ɔ ja bala'n, n'ɔ yila yí. M'ɔ nja man bala'n, n'ɔ kpʋnndɛ bala.
28 Nan sɛ wɔ́ belenzua'n wɔ́ nwan ɛ 'ja bala a, anın a nyɔ man ɛtɛ. Sɛ talua'n
kʋsʋ nwan ɔ 'ja bian an, anın ɔ'a nyɔ man ɛtɛ. Nan kʋsʋ bɛ́ mɔ bɛ lɛ ja bɛ́ nwʋn'n,
bɛ 'ba nwun bɛ́ nyınsʋ cıan daa. Mın ngulo man kɛ ɛmɔ nwun bɛ́ nyınsʋ.
29 Anianman-mɔ, ɛjɔlɛ'n mɔ mıın kan mın kele ɛmɔ'n y'ɔ le kɛ mɛlɛ'n tı tika.
Yí ti kıkaala dıɛ, bɛ́ mɔ bɛ ja bala'n, bɛ tánlan kɛ bɛ nja man bala.
30 Bɛ́ mɔ bɛ́ lʋa a bɔ'n, bɛ yɔ́ kɛ bɛ́ lʋa bɔlı man. Bɛ́ mɔ bɛ lɛ di fɛ'n, bɛ yɔ́ kɛ bɛ
lɛ nni man fɛ. Bɛ́ mɔ bɛ to ninnge'n, bɛ yɔ́ kɛ bɛ le man like fíí.
31 Bɛ́ mɔ bɛ le mân ɛhı anun ninnge'n, bɛ yɔ́ kɛ bɛ le man like fíí. Ɔ sanlın kɛ
mân ɛhı mɔ yɛ wɔ nun'n, ɔ 'sın.
32 Mın ngulo man kɛ nzusue tɔ ɛmɔ anwʋn fíí sʋa. Sʋanlan m'ɔ nja man
bala'n, yɛ́ Mın ninnge'n-mɔ anwʋn akpʋnndan ala yê ɔ bu ɔ. Like m'ɔ yɔ a,
ɔ kɔ sɔ yɛ́ Mın anyın'n, yê ɔ yɔ ɔ.
33 Nan belenzua m'ɔ ja bala'n, mân nın anun ninnge'n-mɔ anwʋn yê ɔ jʋnlın
ɔ. Like m'ɔ yɔ a yí yı di fɛ'n yê ɔ yɔ ɔ.
34 Ɛjɔlɛ'n yɔ sua a, anın belenzua nın anyın wɔ ninnge nnyuan anwʋn.
Balasua anaan talua kʋsʋ m'ɔ nja man bian'n, yɛ́ Mın ninnge'n-mɔ anwʋn
akpʋnndan ala yê ɔ bu ɔ. Sɛ like yê ɔ lɛ yɔ o, sɛ ɛjɔlɛ yê ɔ lɛ susu o, ɔ fa yí sʋanlan
baka'n kʋalaa wula yɛ́ Mın asa nun. Nan balasua m'ɔ ja bian'n, yí dıɛ mân nın
anun ninnge'n-mɔ anwʋn y'ɔ jʋnlın ɔ. Like m'ɔ yɔ a yí hun di fɛ'n yê ɔ yɔ ɔ.
35 Ɛhı mɔ mıın kan'n, mıın kan mın man ɛmɔ. Nan nán kɛ mıın kan sɔ mın
tʋnndʋn ɛmɔ aja nun ɔ. Mın kulo kɛ ɛmɔ bu bɛ mân'n kɛ ɔ fata kɛ bɛ bu yí'n, nán
ɛmɔ a fa bɛ́ nwʋn b'a bɔ yɛ́ Mın kpa bɔkɔɔ b'a li yí junman'n.
36 Sɛ kʋsʋ sʋanlan kʋn nıan nán ɔ tı anyunnunguasıɛ man yí wa balasua'n kɛ
ɔ lɛ bʋ aja sʋ, sɛ ɔ tı cınnjın kɛ ɔ já bian an, anın ɔ fá yí aja. Sɛ ɔ yɔ yí sɔ a, anın
ɔ'a nyɔ man ɛtɛ.
37 Nan sɛ belenzua kʋsʋ kʋn si yí hue kɛ ɔ nja man bala, mɔ nán kɛ b'a mian
yí kɛ ɔ já bala'n, sɛ ɔ nıan yí kunnun nán ɔ'a nja man bala ɔ kɔ hʋala tanlan an,
ɔ tı like kpa.
38 Ɔ man sɛ sʋanlan kʋn ja bala a, ɔ tı like kpa. Nan nunhan kʋsʋ mɔ ɔ'a nja
man bala'n, ɔ tı like kpa.
39 Balasua m'ɔ kɔ ja bian'n, ɔ nʋn yí hun bɛ wɔ nun dede yí hun wu. Sɛ ɔ wu
a, ɔ le atın ɔ kʋala kɛ ɔ ja belenzua m'ɔ kulo ɔ. Nan kʋsʋ, ɔ le man atın kɛ ɔ ja
belenzua m'ɔ falı man yí nwʋn manlın man Kilisi ɔ.

40 Nan sɛ ɔ'a nja man bian kún an, ɔ 'di yí nwʊn fɛ tala kɛ ɔ kɔ ja bian'n. Ɛjɔlɛ'n
mɔ m'an han'n, mɪn de mɪn di kɛ mín kʊsʊ n ne Nyanmɪan Wawɛ'n yê m'an han
ɔ.

8

Amʊan sʊ naan nɪn anwʊn ɛjɔlɛ'n

1 M'ɔ tɪ amʊan sʊ naan nɪn anwʊn ɛjɔlɛ dɪɛ'n, yé kʊalaa yɛ sɪ nun ɛjɔlɛ kɛ ɛmɔ
lɛ kpɪn kele'n. Nan like ɛsɪɛ sɔ'n, ɔ man bɛ tu bé nwʊn. Like kʊsʊ m'ɔ man bɛ
kpasi'n y'ɔ le ehulo'n.
2 Sʊanlan m'ɔ bu yí nwʊn kɛ ɔ sɪ like'n, anɪn ɔ nzɪ ɔ ngua man yí bʊ kpa kɛ ɔ
fata kɛ ɔ sí yí'n.
3 (M'ɔ cian'n y'ɔ le Nyanmɪan ehulo'n.) Sʊanlan m'ɔ kulo Nyanmɪan'n yê
Nyanmɪan kʊsʊ sɪ yí ɔ.
4 M'ɔ tɪ amʊan sʊ naan elie nɪn anwʊn ɛjɔlɛ dɪɛ'n, yɛ sɪ kɛ amʊan'n tɪ man yí
ti anwʊn like fíí mân nɪn anun. Mɔ yɛ sɪ'n y'ɔ le kɛ Nyanmɪan tɪ baa kʊnmgba
cein.
5 Sɛ bɔbɔ menian mmie-mɔ de di kɛ anwunno ɛlɔ nʊn asɪ ɛwa, ninnge dɔʊn
wɔ ɛbɛlɛ mɔ bɛ sʊ bé, ɛsɛ b'a fa bé b'a kaci bé mɪn an,
6 yé dɪɛ mɔ yɛ sɪ'n y'ɔ le kɛ Nyanmɪan tɪ baa kʊnmgba cein. Ɔ tɪ Sɪɛ mɔ ɔ'a bɔ
ninnge'n-mɔ kʊalaatin ɔ. Yí dunman nun yê yɛ wɔ mân nɪn anun ɔ. Mɪnlɪan
kʊsʊ baa kʊnmgba cein'n y'ɔ le Zozi Kilisi. Yí dunman nun yê ninnge'n-mɔ
kʊalaa wɔ mân nɪn anun ɔ, ɛsɛ yí dunman nun yê yɛ le ngʊan ɔ.
7 Nan kʊsʊ menian dɔʊn nzɪ man ananhɔlɛ sɔ'n. Amʊan ɛjɔlɛ nɪn a fɔtɔ mmie-
mɔ dede sɛ kɪkaala bɛ di naan sɔ nɪn an, ɔ yɔ bɛ kɛ bɛ lɛ di amʊan sʊ naan. Kɛmɔ
bé ti tinlin man'n, sɛ bɛ lɛ di alɪɛ sɔ nɪn an, anɪn ɔ yɔ bɛ kɛ b'a tɔ ɛtɛ nun.
8 Nán alɪɛ y'ɔ man yé ɛnanndɪɛ'n sɔ Nyanmɪan anyɪn ɔ. Sɛ yɛ di o, sɛ y'a nni
man o, yɛ nnyan man nun like fíí.
9 Nan kʊsʊ, ɛmɔ nían bé nwʊn kpa. Fanwʊndi'n mɔ Nyanmɪan a man ɛmɔ'n,
bɛ nánndɪ yí nwʊn kpa nán bé mɔ bɛ dedi'n tinlin man nɪn a ndɔ man ɛtɛ nun.
10 Afɪ, wó mɔ ɛ sɪ ɛjɔlɛ'n, sɛ sʊanlan mɔ yí dedi'n tinlin man'n nwun wó amʊan
sua ɛlɔ kɛ ɛ lɛ didi a, yí kʊsʊ yí ajʊnlɪn'n 'man yí anwʊnsɛlɛ kɛ ɔ hó lí amʊan sʊ
like.
11 Anɪn like'n mɔ wó nwan ɛ sɪ'n dunman nun, wó nianman'n mɔ yí ti yê Kilisi
a wu mɔ yí dedi'n tinlin man'n, ɛ lɛ man ɔ minlin.
12 Sɛ ɛmɔ yɔ sɔ maan ɛmɔ anianman'n-mɔ tɔ ɛtɛ nɪn anun an, anɪn Kilisi
muonun yê ɛmɔ lɛ yɔ yí ɛtɛ ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ, ɛmɔ man bɛ yɔ like mɔ bé ajʊnlɪn'n
man bé kɛ ɔ tɪ man kpa.
13 Ɛhɪka ati, alɪɛ mɔ mɪn di a mín nianman'n kɔ tɔ ɛtɛ nun'n, alɪɛ sɔ'n, mɪn
'tua, m mman man mín nianman'n ndɔ man ɛtɛ nun.

9

Ɔ fata kɛ Pɔlʊ nyan yí junman nɪn anun like

1 N ne fanwʊndi. N dɪ Zozi Kilisi bɔfʊɛ. M'an nwun yé Mɪn Zozi muonun mín
nyɪnsʊ. Junman'n mɔ n nili manlɪn yé Mɪn'n, yí mma m'ɔ suli'n y'ɔ le ɛmɔ.
2 Sɛ bɔbɔ mmie-mɔ mmu man mín kɛ n dɪ Kilisi bɔfʊɛ a, ɛmɔ dɪɛ, ɛmɔ bu mín
kɛ n dɪ Kilisi bɔfʊɛ. Ɔ sanlɪn kɛ junman'n mɔ n nili m'ɔ man ɛmɔ nʊn yé Mɪn
Zozi b'a yɔ kʊn'n, ɛmɔ tɪ nzɔlɛ m'ɔ kele kɛ n dɪ Kilisi bɔfʊɛ.
3 Sɛ menian kan kɛ n dɪ man Kilisi bɔfʊɛ a, ɛjɔlɛ mɔ mɪn bua bé'n y'ɔ le kɛ
4 mín junman'n mɔ mɪn di'n, asʊ ɔ nvata man kɛ mɪn nyan nun alɪɛ mɪn di
mɪn nʊn nzue ɔ?
5 Asʊ n nne man atɪn kɛ mɪn ja asɔnɪn nɪn anun balasua kɛ mmɔfʊɛ'n-mɔ, kɛ
*Sefasɪ nʊn yé Mɪn anianman'n-mɔ yɔ yí nɪn ɔ?

6 Asʊ ɔ tɪ kpa kɛ mɪn nʊn Baanabasɪ yɛ́ munnyuan ala yê yɛ lí junman yɛ gúa
yɛ́ nʊan alɪɛ ɔ?
7 Nzalafʊ benin yê yí muonun ɔ gua yí nʊan alɪɛ ɔ? Nwan sʊanlan dɪɛ yê ɔ
yɔ ebo m'ɔ nni man yí ebo nɪn asʊ alɪɛ ɔ? Sʊanlan benin yê ɔ sie ayɛmʊa m'ɔ le
man atɪn ɔ nyuihyuin man bɛ́ nyafʊsue'n bie a nnʊn man ɔ?
8 Nvandʊhʊn ɛhɪ-mɔ mɔ m'an fa m'an tʊ yí nwʊn'n, asʊ nán kɛ kulo menian'n-
mɔ yɔ yí nɪn an? Nán ɛjɔlɛ kʊnmgba sɔ'n kʊsʊ yê Moyizɪ mala'n kan ɔ?
9 Afɪ b'a hɛlɛ wɔ *Moyizɪ mala nɪn anun kɛ: *Sɛ ɛnalɛ'n lɛ tetia *bele nɪn asʊ ɔ
kpʊnmgba a, n'ɛ cɪcɪ yí nʊan'n.* Asʊ nnalɛ'n-mɔ anwʊn cian Nyanmɪan ɔ?
10 Nán yɛ́ lɪlɪ yɛ́ dunman nun ati yê ɔ man ɔ'a han sɔ ɔ? Yuo, yɛ́ dunman
nun ati yê ɔ man b'a hɛlɛ ɛjɔlɛ sɔ nɪn ɔ. Ɔ di kɛ sʊanlan'n m'ɔ lɛ futu asɪɛ'n
maan bɛ dua'n, ɔ nʊn sʊanlan'n m'ɔ lɛ kpʊnmgbɔ bele'n, bɛ nyan anyɪndasʊɛ
kɛ junman'n mɔ bɛ lɛ di'n, bɛ 'nyan nun like.
11 Sɛ y'a han Nyanmɪan Anʊan Ɛjɔlɛ'n nán ɔ su mma a, ɛmɔ jʊnlɪn kɛ mɔ yɛ lɛ
kpʊnndɛ yí ɛmɔ ɛlɔ'n sʊnlɪn sʊnman ɔ?
12 Sɛ mmie-mɔ le atɪn bɛ didi ɛmɔ anwʊn an, asʊ yɛ le man atɪn yɛ ndala man
bɛ́ ɔ? Nan kʊsʊ y'a nnɪan man yí sɔ. Y'a mian yɛ́ nyɪn y'a yɔ maan like fíí a mma
a ndʊnndʊn man Kilisi Ɛjɔlɛkpa nɪn aja nun.
13 Ɛmɔ sɪ yí fɔ́ún kɛ bɛ́ mɔ bɛ di Nyanmɪan awulo nɪn anun junman'n,
Nyanmɪan awulo nɪn anun ninnge'n yê bɛ fa bɛ nɪan bɛ́ nwʊn ɔ. Bɛ́ mɔ yê bɛ yɪ
tɛɛ'n kʊsʊ, tɛɛ ɛyɪɛ mʊcɪa nɪn asʊ ninnge'n yê bɛ fa bɛ nɪan bɛ́ nwʊn ɔ.
14 Kɛ ɔ tɪ yí nɪn ala anɪn. Ɔ sanlɪn kɛ yɛ́ Mɪn a man atɪn kɛ menian mɔ bɛ bɔ
Ɛjɔlɛkpa'n, Ɛjɔlɛkpa sɔ nɪn anwʊn yê ɔ di kɛ bɛ didi ɔ.
15 Nan mín dɪɛ, ninnge sɔ'n m'ɔ fata kɛ mɪn nyan yí'n, m'an nne man bie fíí.
Nán kɛ mɪɪn kɛlɛ ɛmɔ kalata ɛhɪ mɪn bisa maan ɛmɔ yɪ man mín ɔ. Sɛ mɪn 'wu
bɔbɔ a, ɔ tɪ kpa. Ɔ man sʊanlɪn fíí ngʊala ndu man mín ti kele sɔ'n.
16 Ɛjɔlɛkpa'n mɔ mɪn bɔ'n, ɔ tɪ man like mɔ mɪn fa mɪn tu mín nʊan nun ɔ.
Nan ɔ tɪ like mɔ b'a fa b'a tinndin mín ɔ. Sɛ m'an mmɔ Ɛjɔlɛkpa'n m'an ngele
man menian'n-mɔ a, munnzue yɛ ɔ 'kan mín ɔ.
17 Sɛ ɔ tɪ kɛ mín muonun mín ti anwʊn junman mɔ m'an hulo yê mɪɪn di a,
ahan mɪn man bɛ tua mín yí nwʊn kalɛ. Nan ɔ tɪ junman mɔ b'a fa b'a wula
mín sa nun, sɛ mɪn ngulo man bɔbɔ a, ɔ sɛ kɛ n ní.
18 Anɪn mín ahatua'n y'ɔ le benin? Mín ahatua'n dɪɛ'n y'ɔ le fɛ elie'n mɔ mɪn
nyan yí mɛlɛ mɔ mɪɪn bɔ Ɛjɔlɛkpa'n mɪn kele menian'n-mɔ'n. Ɛjɔlɛkpa'n mɔ mɪn
bɔ'n, mɪn mgbʊnndɛ man kɛ bɛ tua mín yí nwʊn kalɛ.
19 N ne fanwʊndi, n ndɪ sʊanlan fíí kanga. Nan kʊsʊ kɛ ɔ kɔ yɔ nán m'an nyan
menian dɔʊn m'an man yɛ́ Mɪn'n, ɔ man m'an kaci menian'n-mɔ kʊalaa kanga.
20 Mɪn nni man Moyizɪ mala nɪn asʊ, nan kʊsʊ kɛ ɔ kɔ yɔ nán mín sa a han
Zufʊ'n-mɔ mɔ bɛ di mala sɔ nɪn asʊ m'an man yɛ́ Mɪn'n, ɔ man sɛ mɪn nʊn bɛ́ yê
tɪ a, mɪn yɔ mín nwʊn kɛ bɛ́.
21 Bɛ́ mɔ bɛ́ kʊsʊ bɛ nni man Moyizɪ mala nɪn asʊ'n, sɛ n wɔ bɛ́ afian an, mɪn
yɔ mín nwʊn kɛ bɛ́ nán mín sa a han bɛ́, m'an man yɛ́ Mɪn. Nán kɛ bie a mín
nyɪn nzɔ man Nyanmɪan mala nɪn ɔ. Cɛcɛ, nan Kilisi mala nɪn asʊ yɛ́ mɪn di ɔ.
22 Bɛ́ mɔ bɛ́ dedi'n tinlin man'n, sɛ mɪn nʊn bɛ́ tɪ a, mɪn yɔ mín nwʊn kɛ mín
kʊsʊ mín dedi'n tinlin man nán mín sa a han bɛ́, m'an man yɛ́ Mɪn. Mɪn fa mín
nwʊn mɪn tɪ mɪn yɔ like biala nán mín sa a han mmie-mɔ m'an man yɛ́ Mɪn.
23 Ɛjɔlɛkpa nɪn ati yê mɪn yɔ ɛhɪ-mɔ kʊalaa nán mín kʊsʊ m'an nyan nun nyila.
24 Ɛmɔ sɪ yí fɔ́ún kɛ bɛ́ mɔ bɛ su ɛnwanndie'n, bɛ́ kʊalaa bɛ nwanndi, nan kʊsʊ
bɛ́ nunhan kʊn yê ɔ nyan ɔ. Ɛhɪka ati, ɛmɔ nwánndi kpa, nán b'a nyan nun like.
25 Bɛ́ kʊalaa mɔ bɛ su ɛnwanndie'n, mɛlɛ mɔ bɛ 'kpunndin kpunndin bɛ́
akpɔlɛ'n-mɔ anun'n, bɛ totua bɛ́ nwʊn ninnge kpa. Bɛ yɔ yí sɔ nán b'a nyan

ɛnwanndie nɪn anun kele'n. Kele sɔ'n, ɔ sɛcɪ. Nan yɛ́ dɪɛ mɔ yɛ lɛ yɔ'n, yɛ lɛ yɔ yɛ nyan kele m'ɔ le man ɛsɛcɪɛ'n.
26 Ɛhɪka ati, ɛnwanndie'n mɔ mɪɪn nwanndi'n, mín nyɪn wɔ lɪka kʊn. N dɪ kɛ sʊanlan m'ɔ lɛ kʊn ngondin ɔ. Mɪn ndʊ man mín kɔtɔlɛ dɪɛ nɪn anwʊnman nun.
27 Kɛ ɔ kɔ yɔ nán mín mɔ m'an bɔ Ɛjɔlɛkpa'n m'an hele menian'n-mɔ'n b'a nyɪ man mín b'a ndʊ man'n, mɪn bɪlɪ mín nwʊn kpa, ɛsɛ mɪn sie mín nwʊn ye.

10

Bɛ nían bɛ́ nwʊn kpa wɔ amʊan'n-mɔ anwʊn

1 Anianman-mɔ, ɛjɔlɛ m'ɔ tʊlɪ yɛ́ nan-mɔ mɛlɛ mɔ anɪn bɛ nʊn Moyizɪ nanndɪ ɛwâ nɪn anun ɛlɔ'n, mɪn kulo kɛ ɛmɔ ati kacɪ. Mɔ anɪn bɛ nanndɪ ɛwâ nɪn anun ɛlɔ'n, Nyanmɪan manlɪn like kʊn kɛ bɔlɛ́ walɪ helelɪ bɛ́ atɪn'n, ɛsɛ ɔ kpacɪlɪ jenvie nɪn anun maan bɛ nanndɪ bɛ́ ja nun bɛ kpɛlɪ yí.
2 Mɔ bɛ wɔ bɔlɛ́ nɪn anun ɔ nʊn mɔ bɛ 'kpɛ jenvie'n, bɛ sɔnɪnlɪn bɛ́ kʊalaatin ɔ man bɛ nʊn Moyizɪ yɔlɪ kʊn.
3 Alɪɛ kʊnmgba'n m'ɔ fi Nyanmɪan asa nun'n yê bɛ́ kʊalaa bɛ lili ɔ.
4 Nzue kʊnmgba'n m'ɔ fi Nyanmɪan ɛlɔ'n yê bɛ́ kʊalaa bɛ nʊnlɪn ɔ. Nzue sɔ'n fi Nyanmɪan ɛbʊta'n m'ɔ si bɛ́ sʊ nɪn anun. Ɛbʊta sɔ'n y'ɔ le Kilisi.
5 Nan kʊsʊ Nyanmɪan akunnun a njɔ man bɛ́ kʊalaa bɛ́ nwʊn. Ɔ man bɛ wuli ɛwa nɪn anun.
6 Ninnge sɔ'n-mɔ, ɔ tɪ kɛ nzɔlɛ yê bɛ lɛ yɪ yí bɛ kele yɛ́, nán yɛ́ kʊsʊ y'a nnyan man ajʊnlɪn ɛtɛ kɛ bɛ́.
7 Ɔ nvata man kɛ ɛmɔ sɔ amʊan kɛ bɛ́ nun mmie-mɔ sɔlɪ amʊan'n. B'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun kɛ: *Menian'n-mɔ kɔ tanlan asɪ bɛ kɔ li like bɛ kɔ nʊn sʊ nzan. Ɛsɛ bɛ kɔ jasʊ bɛ kɔ si yí nwʊn abile.*
8 Nán bɛ man yɛ yɔ satɪlɪfʊɛ kɛ bɛ́ nun mmie-mɔ yɔlɪ yí mɔ menian akpɪɪ abulaa nʊn nsan wuli cɪan kʊnmgba'n.
9 Nán bɛ man yɛ sɔ yɛ́ Mɪn yɛ nɪan kɛ bɛ́ nun mmie-mɔ yɔlɪ yí mɔ owo-mɔ kɪkalɪ bɛ́ maan bɛ wuli'n.
10 Nán bɛ jʊjɔ bɛ́ konvin abʊ, kɛ bɛ́ nun mmie-mɔ yɔlɪ yí mɔ nyanmɪansʊ bɔfʊɛ'n m'ɔ kun sʊanlan'n hunlin bɛ́'n.
11 Munnzue sɔ'n m'ɔ hanlɪn bɛ́'n, ɔ tɪ fʊɔ yê bɛ lɛ fa bɛ tu ɛhɪnlɪn-mɔ ɔ. B'a hɛlɛ ninnge sɔ'n bɛ lɛ fa bɛ kannzʊ yɛ́, ɔ sanlɪn kɛ mɛlɛ'n mɔ yɛ wɔ nun ɛwa'n, mân nɪn ayuelɪɛ a ju.
12 Ɛhɪka ati, sʊanlan m'ɔ de di kɛ ɔ jin yí ja nun'n, ɔ nían yí nwʊn kpa nán ɔ'a ndɔ man.
13 Sɔnɪan fíí nnʊn man ɛbɛlɛ mman man ɛmɔ m'ɔ bʊ ɛmɔ sʊ ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan tɪ ananhɔlɛfʊɛ. Ɔ ngʊala man kɛ ɔ yaci maan sɔnɪan'n bʊ ɛmɔ anwʊnsɛlɛ nɪn asʊ ɔ. Sɛ sɔnɪan'n tʊ ɛmɔ a, Nyanmɪan 'sesie maan ɛmɔ kʊala yí nyunnun jinlan bɛ di yí sʊ kunnunmun.
14 Ɛhɪka ati, anianman ehulo mma, ɛmɔ nwánndi amʊan ɛsɔ'n.
15 Ɛmɔ tɪ menian mɔ bɛ sɪ ngɛlɛ, ɛjɔlɛ ɛhɪ mɔ m'an han m'an hele ɛmɔ'n, ɛmɔ muonun títɪ nían.
16 Yɛ́ Mɪn nzan'n mɔ yɛ 'nʊn an yɛ da Nyanmɪan asɪ nán y'a nʊn'n, ɔ kele kɛ yɛ nʊn Kilisi yɛ́ moja nɪn a yɔ kʊn. Kpaʊn'n mɔ yɛ bubu nun yɛ di'n, ɔ kele kɛ yɛ nʊn Kilisi yɛ́ sʊanlan baka nɪn a yɔ kʊn.
17 Kpaʊn'n tɪ baa kʊnmgba cein. Kannzɛ yɛ sʊnlɪn bɔbɔ a, yɛ́ kʊalaa yɛ tɪ anwʊnnaan kʊn. Ɔ sanlɪn kɛ kpaʊn kʊn sɔ'n tɪ yɛ́ kʊalaa yɛ́ dɪɛ.
18 Ɛmɔ nían kɛ daba anɪn Izalayɛ amma'n-mɔ yɔ yí'n. Bɛ́ mɔ bɛ kɔ li naan'n mɔ bɛ kɔ fa bɛ kɔ yɪ tɛɛ Nyanmɪan mʊcɪa nɪn asʊ bɛ kɔ man yí'n, anɪn bɛ nʊn yí a yɔ kʊn.
19 Sɛ mɪn kan sɔ a, asʊ mín nwan amʊan'n anaan amʊan sʊ naan'n tɪ like ɔ?

20 Cɛcɛ! Nan mín nwan bɛ́ mɔ bɛ nzɪ man Nyanmɪan'n, nán Nyanmɪan yɛ bɛ yɪ bɛ́ tɛɛ'n bɛ man yí ɔ, nan bɛ yɪ bɛ man wawɛ ɛtɛ'n-mɔ. Nan mín dɪɛ mɪn ngulo man kɛ ɛmɔ nʊn wawɛ ɛtɛ'n-mɔ yɔ kʊn.
21 Ɛmɔ ngʊala man kɛ bɛ nʊn yɛ́ Mɪn kangɔ nɪn anun nán ɛsɛ ɛmɔ a nʊn wawɛ ɛtɛ'n-mɔ kʊsʊ kangɔ dɪɛ nɪn anun. Ɛmɔ ngʊala man kɛ bɛ tanlan yɛ́ Mɪn tɔbɪlɪ nɪn anwʊn bɛ didi nán ɛsɛ ɛmɔ a tanlan wawɛ ɛtɛ'n-mɔ kʊsʊ dɪɛ nɪn anwʊn b'a didi.
22 Anaan ɛmɔ kulo kɛ bɛ wula yɛ́ Mɪn akpue ɔ? Asʊ ɛmɔ jʊnlɪn kɛ yɛ le anwʊnsɛlɛ yɛ tala yí ɔ?

Bɛ kpʊ́nndɛ ɛhɪnlɪn-mɔ ati anwʊn nvasʊɛ

23 Ɛmɔ kan kɛ: "Yɛ kʊala yɛ yɔ like biala mɔ yɛ kulo ɔ." Ɔ tɪ ananhɔlɛ, nan kʊsʊ yí kʊalaa tɪ man kpa mman man ɛmɔ. Ɔ tɪ ananhɔlɛ kɛ ɛmɔ kʊala kɛ bɛ yɔ like biala mɔ ɛmɔ kulo ɔ, nan kʊsʊ yí kʊalaa mmʊka man ɛmɔ maan ɛmɔ dedi'n ngɔ man yí nyunnun.
24 Sʊanlan fíí n'ɔ kpʊnndɛ yí ti anwʊn nvasʊɛ, nan ɔ kpʊ́nndɛ ɛhɪnlɪn-mɔ dɪɛ.
25 Like mɔ bɛ di, mɔ ɛmɔ kɔ to yí gua nun'n, nán bɛ sulo yí nzin bɛ bisa bisa yí nwʊn kosuan nán ɛmɔ lí.
26 Ɔ sanlɪn kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kan kɛ: *Asɪɛ'n nʊn sʊ ninnge'n kʊalaatin tɪ yɛ́ Mɪn dɪɛ.*
27 Sɛ sʊanlan m'ɔ nzɪ man Nyanmɪan'n fɛlɛ ɛmɔ alɪɛ nán ɛmɔ tie a, like biala mɔ bɛ kɔ fa bɛ kɔ man ɛmɔ'n, ɛmɔ lí, nán bɛ sulo yí nzin bɛ bisa bisa yí nwʊn kosuan.
28 Nan sɛ sʊanlan bie kan kele ɛmɔ kɛ: "Naan ɛhɪ tɪ amʊan sʊ naan," yí dɪɛ anɪn nán bɛ di, ɔ fi ɛjɔlɛ'n mɔ sʊanlan sɔ nɪn a han a hele ɛmɔ'n. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ'a kacɪ ɛmɔ.
29 Nán wó ajʊnlɪn dɪɛ nɪn anwʊn ɛjɔlɛ yê mɪɪn kan yí ɛwa ɔ, nan ɛhɪnlɪn ajʊnlɪn dɪɛ nɪn anwʊn ɛjɔlɛ yê mɪɪn kan ɔ. Nan afɪ ɔ yɔ sɛ mɔ like mɔ mɪn kʊala kɛ mɪn yɔ'n, sʊanlan mgban kʊala ɔ kan yí nwʊn ɛjɔlɛ ɔ?
30 Sɛ mɪn da Nyanmɪan asɪ nán m'an li like a, anɪn ɔ yɔ sɛ mɔ mɪn nyan yí nwʊn amannɪɛ ɔ?
31 Ɛhɪka ati, sɛ ɛmɔ 'di alɪɛ o, sɛ ɛmɔ 'nʊn nzue o, yí kʊalaa mɔ ɛmɔ 'yɔ'n, ɛmɔ yó bɛ wúla Nyanmɪan anunminnyanmʊn.
32 Like mɔ ɛmɔ yɔ a, ɔ kʊala kɛ ɔ man Zufʊ o, m'ɔ tɪ man Zufʊ o, anaan Nyanmɪan asɔnɪn'n tɔ asɪ'n, like sɔ'n, nán bɛ yɔ.
33 Ɛmɔ yó kɛ mín. Like biala mɔ mɪn yɔ a bɛ́ kʊalaa bɛ di yí nwʊn fɛ'n yê mɪn yɔ ɔ. Nán m'ɔ tɪ kpa man mín'n yê mɪn yɔ ɔ, nan m'ɔ tɪ kpa man ɛhɪnlɪn-mɔ'n yê mɪn yɔ nán b'a nyan ngʊan ɔ.

11

1 Ɛmɔ sósuan mín kɛ mɪn sosuan Kilisi'n.
2 Mɪɪn yɪ ɛmɔ ayɛ. Ɔ sanlɪn kɛ like biala anun, ɛmɔ kacɪ mín cɪan daa, ɛsɛ ninnge kʊsʊ mɔ n gelelɪ ɛmɔ'n, ɛmɔ nánndɪ sʊ kpa.

Ɔ sɛ kɛ mmalasua'n-mɔ cɪcɪ bɛ́ ti sʊ

mɛlɛ mɔ bɛ 'yɔ asɔnɪn'n

3 Nan kʊsʊ mɪn kulo kɛ ɛmɔ tɪ ɛjɔlɛ ɛhɪ abʊ kpa kɛ Kilisi y'ɔ sie belenzua biala ɔ. Belenzua'n kʊsʊ y'ɔ sie yí yɪ ɔ. Yê Nyanmɪan y'ɔ sie Kilisi ɔ.
4 Belenzua kʊn mɔ ɔ 'yɔ asɔnɪn, anaan Nyanmɪan kɔ fa ɛjɔlɛ kɔ wula yí nʊan kɛ ɔ hán héle menian m'ɔ kɔ cɪcɪ yí ti sʊ'n, anɪn belenzua sɔ nɪn anyɪn a nzɔ man Kilisi.
5 Nan balasua kʊn kʊsʊ mɔ ɔ 'yɔ asɔnɪn, anaan Nyanmɪan kɔ fa ɛjɔlɛ kɔ wula yí nʊan kɛ ɔ hán héle menian mɔ ɔ'a njɪcɪ man yí ti nɪn asʊ'n, anɪn balasua sɔ nɪn anyɪn nzɔ man yí hun. Anɪn ɔ tɪ kɛ balasua mɔ b'a kpa yí ti ɔ.

6 Balasua kʊsʊ m'ɔ ngulo man kɛ ɔ cɪcɪ yí ti sʊ'n, anɪn ɔ títɪ. Nan kʊsʊ ɔ tɪ
anyunnunguasɪɛ man balasua kʊn kɛ ɔ kpá anaan ɔ títɪ yí ti'n. Yí sɔ ati, ɔ cícɪ
sʊ.
7 Ɔ nzɛ nvata man kɛ belenzua cɪcɪ yí ti sʊ ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan nɪanlɪn
yí nwʊn sʊ y'ɔ bɔlɪ yí ɔ, ɔ tɪ Nyanmɪan anunminnyanmʊn. Nan balasua'n dɪɛ, ɔ
tɪ belenzua nɪn anunminnyanmʊn.
8 Afɪ belenzua anvɪn bowe yê Nyanmɪan falɪ bɔlɪ balasua ɔ, nan nán
balasua'n dɪɛ'n yê Nyanmɪan falɪ bɔlɪ belenzua ɔ.
9 Nyanmɪan bɔlɪ balasua manlɪn belenzua nán ɔ'a mmɔ man belenzua ɔ'a
mman man balasua.
10 Ɛhɪka ati, nyanmɪansʊ mmɔfʊɛ'n-mɔ dunman nun, balasua'n cícɪ yí ti sʊ ɔ
héle kɛ ɔ bɛbɛlɛ yí nwʊn asɪ man yí hun.
11 Nan kʊsʊ, yé mân'n mɔ yɛ nʊn yé Mɪn yɛ lɛ bu'n, belenzua'n nni man yí ti
anwʊn yê balasua'n kʊsʊ nni man yí ti anwʊn.
12 Afɪ sɛ bɔbɔ belenzua nɪn anvɪn bowe yê Nyanmɪan falɪ bɔlɪ balasua nɪn
an, balasua'n kʊsʊ yê ɔ wʊ belenzua nɪn ɔ. Ɛhɪ kʊalaa fi Nyanmɪan ɛlɔ.
13 Ɛmɔ muonun bɛ nían balasua m'ɔ lɛ yɔ asɔnɪn mɔ ɔ'a njɪcɪ man yí ti sʊ'n,
asʊ ɔ tɪ kpa?
14 Mân'n muonun mɔ yɛ wɔ nun'n kele yé kɛ, ɔ tɪ anyunnunguasɪɛ man
belenzua kʊn kɛ ɔ síe yí ti'n maan ɔ nyín ndɪnndɪɪn kɛ balasua.
15 Nan sɛ balasua sie yí ti nɪn an, ɔ tɪ anunminnyanmʊn man yí. Ɔ sanlɪn kɛ
Nyanmɪan falɪ enyuan ndɪnndɪɪn sɔ'n manlɪn balasua kɛ ɔ fá hála yí ti.
16 Ɛjɔlɛ'n mɔ m'an han'n, sʊanlan mɔ yí nwan ɔ 'su ɛjɔlɛ ɛhɪ anwʊn
akpʊlʊwa'n, mɪɪn kan yí tika mɪn kele yí kɛ yé muonun o, Nyanmɪan asɔnɪn'n-
mɔ anun o, kɛ yɛ yɔ yí nɪn anɪn.

Yé Mɪn alɪɛ nɪn anwʊn ɛjɔlɛ'n

17 M'ɔ tɪ yé Mɪn alɪɛ nɪn elie nɪn anwʊn ɛjɔlɛ dɪɛ'n, mɪn nyɪ man ɛmɔ ayɛ. Ɔ
sanlɪn kɛ mɛlɛ mɔ ɛmɔ kɔ yia'n, like mɔ ɛmɔ yɔ'n tɪ man kpa fíí.
18 M'an tɪ kɛ mɛlɛ mɔ ɛmɔ asɔnɪn mma'n-mɔ kɔ yia'n, ɛmɔ anʊan nzɛ man bé
nwʊn, ɛmɔ bubu bé nwʊn nun. Mɪn nne man ɛjɔlɛ sɔ'n mɪn nni man kpa.
19 Nan sɛ ɛmɔ bubu bé nwʊn nun an, anɪn bɛ nwun menian kʊsʊ mɔ bɛ sʊ
Zozi Kilisi ananhɔlɛ nun sakpa'n.
20 Mɛlɛ mɔ ɛmɔ kɔ yia'n, nán yé Mɪn alɪɛ nɪn elie ati yê ɛmɔ yia ɔ.
21 Ɔ sanlɪn kɛ sɛ ɛmɔ yia tɔbɪlɪ nɪn anwʊn an, sʊanlan kʊn kpɪlɪ di yí muonun
yí alɪɛ dɪɛ m'ɔ tʊnlɪn'n, nan bɛ nje man bɛ nni man. Ɔ man mmie-mɔ didi dede
bé kʊ yi kpa. Mmie-mɔ nʊn nzan dede bɛ bʊ, kʊsʊ anɪn ɛhɔɛ lɛ kun mmie-mɔ.
22 Ɛmɔ le man awulo mɔ bɛ di like nun bɛ nʊn nzan ɔ? Anaan ɛmɔ mmu man
Nyanmɪan Asɔnɪn'n like ɔ? Ɛmɔ kulo kɛ anyunnunguasɪɛ kan bé mɔ bɛ wɔ nun
mɔ bɛ le man like fíí nɪn ɔ? Nzu ɛjɔlɛ dɪɛ yê ɛmɔ kulo kɛ n gán n géle ɛmɔ ɔ? Asʊ
ɔ fata kɛ mɪn yɪ ɛmɔ ayɛ ɔ? Cɛcɛ! Mɪn ngʊala man kɛ mɪn yɪ ɛmɔ ayɛ!
23 Ɛhɪ, like mɔ yé Mɪn helelɪ mín'n yê mín kʊsʊ m'an hele ɛmɔ ɔ. Like sɔ'n y'ɔ
le kɛ kɔngɔɛ'n, asannan nán b'a yɪ yé Mɪn Zozi b'a man'n, ɔ falɪ kpaʊn.
24 M'ɔ lalɪ Nyanmɪan asɪ yuelɪ'n, ɔ kɔ bubu nun. Yí nwan: “Ɛhɪ tɪ mín
nwʊnnaan, mɪɪn fa mɪn man ɛmɔ. Ɛmɔ yó ɛhɪ bɛ fá bɛ kácɪ mín.”
25 Mɔ bɛ lili kpaʊn'n yuelɪ'n, ɔ kɔ fa nzan kangɔ'n. Yí nwan: “Nzan'n m'ɔ wɔ
kangɔ ɛhɪ anun'n y'ɔ le nyɪhyɛ fʊfɔlɛ'n mɔ Nyanmɪan lɛ fa mín moja'n hyɪhyɛ'n.
Mɛlɛ biala mɔ ɛmɔ 'nʊn nzan sɔ'n, ɛmɔ nʊ́n bɛ kácɪ mín.”
26 Afɪ mɛlɛ biala mɔ ɛmɔ lɛ di kpaʊn ɛhɪ, mɔ ɛmɔ lɛ nʊn nzan ɛhɪ'n, anɪn ɛmɔ
lɛ bɔ yé Mɪn ewue'n m'ɔ wuli nɪn anwʊn kpayɛ dede ɔ kɔ ju mɛlɛ mɔ ɔ 'sa ba'n.
27 Ɛhɪka ati, sɛ sʊanlan kʊn sɪn atɪn m'ɔ nzɛ nvata man nɪn asʊ ɔ di yé Mɪn
kpaʊn'n ɔ nʊn yí nzan nɪn an, anɪn sʊanlan sɔ nɪn a yɔ ɛtɛ ɔ'a tia yé Mɪn
anwʊnnaan'n nʊn yí moja'n.

28 Ɔ man sʋanlan kʋn biala sɔ́ yí nwʋn nían kʋalaaka nán ɔ'a li kpaʋn sɔ'n ɔ'a nʋn nzan'n.
29 Ɔ sanlɪn kɛ sʋanlan m'ɔ lɛ di kpaʋn sɔ'n ɔ nʋn nzan'n mɔ ɔ'a mmu man kɛ yɛ́ Mɪn anwʋnnaan'n nʋn yí moja'n, anɪn sʋanlan sɔ'n lɛ bu yí muonun yí nwʋn fʋɔ.
30 Ɛhɪka ati yê ɛmɔ anun mmie-mɔ dɔʋn a fʋkɛ fʋkɛ, mmie-mɔ a bubu, mmie-mɔ kʋsʋ dɔʋn a wu nɪn ɔ.
31 Sɛ yɛ di mʋa yɛ sɔ yɛ́ nwʋn yɛ nɪan kʋalaaka nán y'a li yɛ́ Mɪn alɪɛ nɪn an, Nyanmɪan mmua man yɛ́ ndɛɛ.
32 Nan sɛ yɛ́ Mɪn bua yɛ́ ndɛɛ a, ɔ 'pinnin yɛ́ nán yɛ́ ti a nga man nun kɛ ɛyuadɪ'n dɪɛ'n.
33 Ɔ man anianman-mɔ, sɛ ɛmɔ yia mɔ ɛmɔ 'ba li yɛ́ Mɪn alɪɛ'n, ɛmɔ nwʋ́nndɛ bɛ́ nwʋn.
34 Kɛ ɔ kɔ yɔ nán Nyanmɪan a mbinnin man ɛmɔ mɛlɛ mɔ ɛmɔ kɔ yia'n, sʋanlan m'ɔ nɪan an, ɔ'a gɔlɔ'n, ɔ lí like yí awulo nán ɔ'a a. Yí bʋ nga'n, sɛ mɪn ba ɛmɔ anwʋn ɛlɔ a, n gɔ sesie.

12

Wawɛ Nwannzan-nwannzan nɪn acɛdɪɛ'n-mɔ

1 Ɛhɪ, anianman-mɔ, m'ɔ tʋ de Wawɛ Nwannzan-nwannzan nɪn acɛdɪɛ'n-mɔ anwʋn ɛjɔlɛ dɪɛ'n, mɪn kulo kɛ ɛmɔ tɪ yí bʋ kpa.
2 Ɛmɔ sɪ kɛ daba mɔ anɪn ɛmɔ nzɪ man Nyanmɪan'n, amʋan'n-mɔ mɔ bɛ njʋjɔ man'n, bɛ́ yê anɪn ɛmɔ nanndɪ nun bɛ sɔ ɔ.
3 Ɛhɪka ati, mɪn kulo kɛ ɛmɔ tɪ yí bʋ kpa kɛ, sʋanlan mɔ Nyanmɪan Wawɛ'n wɔ yí nun'n ngʋala ngan man kɛ: "Zozi a fa munnzue!" Sɛ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kʋsʋ nnʋn man nun an, sʋanlan kʋn ngʋala ngan man kɛ: "Zozi tɪ yɛ́ Mɪn!"
4 Acɛdɪɛ'n-mɔ tɪ ngacile dɔʋn, nan kʋsʋ yí kʋalaa fi Wawɛ Nwannzan-nwannzan kʋnmgba'n.
5 Junman'n tɪ ngacile dɔʋn nan kʋsʋ yɛ́ Mɪn kʋnmgba'n yê bɛ lɛ sʋ yí ɔ.
6 Junman elie'n tɪ ngacile dɔʋn nan kʋsʋ Nyanmɪan kʋnmgba'n sɪn yí kʋalaa asʋ ɔ di junman yɛ́ asɪtanlan nɪn anun.
7 Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n man sʋanlan kʋn biala acɛdɪɛ kʋn maan ɔ fa bʋka ɛhɪnlɪn-mɔ kʋalaatin.
8 Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n fa ngɛlɛ ɛjɔlɛ ɔ wula sʋanlan'n bie anʋan maan ɔ kan. Wawɛ kʋnmgba'n kele sʋanlan'n bie like maan ɔ nwun yí yuein ɔ bʋka ɛhɪnlɪn-mɔ.
9 Wawɛ kʋnmgba sɔ'n man sʋanlan'n bie dedi. Ɔ man sʋanlan'n bie kʋsʋ tunmin maan nwuluwafʋɛ'n-mɔ anwʋn sa.
10 Ɔ man sʋanlan'n bie tunmin maan ɔ yɔ asinbɛnwʋn ninnge. Ɔ man bie kʋsʋ kan ɛjɔlɛ mɔ Nyanmɪan kɔ fa kɔ wula yí nʋan kɛ ɔ hán'n. Ɔ man sʋanlan'n bie kʋsʋ nwun wawɛ ɛtɛ'n nʋn Nyanmɪan Wawɛ nɪn angʋnmɪn. Ɔ man sʋanlan'n bie kan anɪɛ ngacile ngacile. Ɔ man bie kʋsʋ tutu anɪɛ ngacile ngacile sɔ'n-mɔ abʋ.
11 Wawɛ kʋnmgba cein sɔ'n yê ɔ yɔ ninnge sɔ'n-mɔ kʋalaa ɔ. Acɛdɪɛ m'ɔ kulo kɛ ɔ fa man sʋanlan kʋn biala'n y'ɔ fa man ɔ.

Zozi Kilisi menian'n-mɔ kʋalaa tɪ anwʋnnaan kʋn

12 Ɛhɪ, ɛmɔ sɪ kulo sʋanlan kɛ ɔ kpɪn tɪ yí'n. Yí akpɔlɛ akpɔlɛ'n-mɔ sʋnlɪn. Bɛ kan yí kʋalaa bɛ bɔ nun an, anɪn ɔ yɔ anwʋnnaan kʋn. Kilisi kʋsʋ, kɛ ɔ tɪ yí nɪn ala anɪn.
13 Yɛ́ kʋalaatin, Zufʋ o, m'ɔ tɪ man Zufʋ o, kanga o, m'ɔ tɪ man kanga o, Wawɛ kʋnmgba sɔ nɪn a hohuan yɛ́ nʋan, y'a kaci anwʋnnaan kʋn, b'a sɔnɪn yɛ́, ɛsɛ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n wɔ yɛ́ kʋalaa yɛ́ nun.

14 Nán akpɔlɛ baa kʋnmgba y'ɔ yɔ anwʋnnaan nɪn ɔ, nan akpɔlɛ dɔʋn y'ɔ yɔ
anwʋnnaan nɪn ɔ.
15 Sɛ ajalɛ'n nwan: "Mín dɪɛ, nán asaa y'ɔ le mín, yí ti, n nnʋn man
anwʋnnaan nɪn anun bie." Sɛ ɔ kan sɔ ti a, asʋ ɔ nnʋn man anwʋnnaan nɪn
anun bie ɔ?
16 Sɛ anzʋɛ'n kʋsʋ nwan: "Mín dɪɛ, nán anyɪan y'ɔ le mín, yí ti, n nnʋn man
anwʋnnaan nɪn anun bie." Sɛ ɔ kan sɔ ti a, asʋ ɔ nnʋn man anwʋnnaan nɪn
anun bie ɔ?
17 Sɛ ɔ tɪ kɛ anwʋnnaan'n kʋalaa y'ɔ le anyɪan an, ahan sʋanlan 'yɔ sɛ nán ɔ'a
tɪ ɛjɔlɛ? Sɛ ɔ tɪ kɛ anwʋnnaan'n kʋalaa y'ɔ le anzʋɛ a, ahan sʋanlan 'yɔ sɛ nán
ɔ'a tɪ nvan?
18 Mʋafʋɛ, kɛ kulo sʋanlan akpɔlɛ akpɔlɛ'n lɪka mɔ Nyanmɪan kulo kɛ ɔ sie
yí'n, ɛbɛlɛ yê ɔ'a sie yí ɔ.
19 Afɪ sɛ ɔ tɪ kɛ yí kʋalaa tɪ tɔlɛ baa kʋnmgba a, ahan bɛ nvɛlɛ man yí sʋanlan.
20 Ɔ tɪ ananhɔlɛ kɛ kulo sʋanlan akpɔlɛ akpɔlɛ'n-mɔ sʋnlɪn, nan yí kʋalaa yɔ
anwʋnnaan kʋn.
21 Ɛhɪka ati, anyɪan ngʋala ngan ngele man asaa kɛ: "Wɔ́ asaa, m mianlɪn
man wɔ́ nwʋn!" Bɛ́ ti kʋsʋ ngʋala ngan ngele man ajalɛ kɛ: "Wɔ́ ajalɛ, m
mianlɪn man wɔ́ nwʋn!"
22 Bɛ ngʋala bɛ ngan man sɔ. Ɔ sanlɪn kɛ anwʋnnaan nɪn akpɔlɛ'n-mɔ mɔ bɛ
mmu man bɛ́ like fíí'n, bɛ́ yê bɛ́ nwʋn cian ɔ.
23 Yɛ́ anwʋnnaan'n lɪka mɔ yɛ mmu man yí like fíí'n, yí yê yɛ sesie yí kpa ɔ.
Lɪka mɔ sʋanlan nwun yí a, ɔ tɪ anyunnunguasɪɛ man yɛ́'n, yɛ kala sʋ.
24 Lɪka mɔ sʋanlan nwun yí a, ɔ tɪ kpa'n, yɛ yaci yɛ gua sʋ. Anwʋnnaan'n lɪka
sɔ'n-mɔ yɛ nwun bɛ́ a, yɛ mmu man bɛ́ like fíí'n, Nyanmɪan a sesie maan bɛ́
nwʋn cian yɛ́ kpa.
25 Ɔ yɔ yí sɔ nán mgbacɪ mgbacɪɛ a ndanlan man anwʋnnaan nɪn anun. Ɔ
sanlɪn kɛ anwʋnnaan nɪn anun akpɔlɛ akpɔlɛ'n-mɔ kʋalaa sʋsɔ bɛ́ nwʋn nun.
26 Sɛ anwʋnnaan nɪn anun akpɔlɛ'n bie lɛ nwun yalɛ a, bɛ́ kʋalaa yɛ́ anɪn bɛ
nʋn yí lɛ nwun yalɛ sɔ nɪn ɔ. Yê sɛ bɛ́ nun kʋn bie kʋsʋ lɛ di fɛ a, bɛ́ kʋalaa yê
anɪn bɛ lɛ di fɛ sɔ nɪn ɔ.
27 Kilisi anwʋnnaan'n y'ɔ le ɛmɔ kʋalaa. Ɛmɔ anun kʋn biala tɪ anwʋnnaan
sɔ nɪn anun akpɔlɛ kʋn.
28 Ɛhɪka ati y'ɔ man Nyanmɪan lili mʋa sielɪ mmɔfʋɛ'n-mɔ Asɔnɪn nɪn anun
ɔ. M'ɔ tian yí nnyuan'n y'ɔ le mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ. M'ɔ tian yí nsan'n y'ɔ le bɛ́
mɔ bɛ kekele menian'n-mɔ ninnge'n. M'ɔ tɔ sʋ'n y'ɔ le bɛ́ mɔ bɛ yɔ asinbɛnwʋn
ninnge'n, bɛ́ mɔ bɛ le tunmin maan nwuluwafʋɛ'n-mɔ anwʋn sa'n, bɛ́ mɔ bɛ
bʋka yalɛfʋɛ'n-mɔ'n, bɛ́ mɔ bɛ nɪan Asɔnɪn nɪn asʋ'n, ɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ kan anɪɛ
ngacile'n-mɔ'n.
29 Asʋ bɛ́ kʋalaa bɛ tɪ mmɔfʋɛ ɔ? Cɛcɛ! Asʋ bɛ́ kʋalaa bɛ tɪ mgbɔmanfʋɛ ɔ?
Cɛcɛ! Asʋ bɛ́ kʋalaa bɛ kekele menian'n-mɔ ninnge ɔ? Cɛcɛ! Asʋ bɛ́ kʋalaa bɛ
yɔ asinbɛnwʋn ninnge ɔ? Cɛcɛ!
30 Asʋ bɛ́ kʋalaa bɛ man nwuluwafʋɛ'n-mɔ anwʋn sa ɔ? Cɛcɛ! Asʋ bɛ́ kʋalaa
bɛ kan anɪɛ ngacile ngacile ɔ? Cɛcɛ! Asʋ bɛ́ kʋalaa bɛ tu anɪɛ sɔ'n-mɔ abʋ ɔ?
Cɛcɛ!
31 Ɛhɪka ati, ɛmɔ kpʋ́nndɛ acɛdɪɛ'n-mɔ mɔ bɛ́ nwʋn cian'n. Nan mɪn 'ba hele
ɛmɔ atɪn kanlanman kanlanman kpa kʋn.

13

Ehulo'n

1 Ɛhɪ, sɛ bɔbɔ mɪn kʋala mân nɪn anun anɪɛ'n-mɔ kʋalaatin kan an, sɛ mɪn
kʋala nyanmɪansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ dɪɛ'n kan an, sɛ mɪn ngulo man sʋanlan an,
anɪn n dɪ kɛ kpakpan mɔ bɛ lɛ fa bɛ bɔ sʋ mgban.

2 Man n ní Nyanmıan kpɔman, man n zí ninnge'n kʋalaatin dede n
zí Nyanmıan nvıalıɛ nun ɛjɔlɛ'n kʋalaatin, man n nyán dedi dede n dútu
mmʋka'n-mɔ abʋ bɔbɔ, sɛ mın nwun sʋanlan nán m'an ngulo man yí a, anın n
dı man like fíí.
3 Man n vá mín nwʋn ninnge'n kʋalaa mɔ n ne yí'n n jé, ɛsɛ bɔbɔ n dónın mín
nwʋn nán m'an fa m'an tu mín nʋan nun, sɛ n nne man ehulo a, n nne man sʋ
nvasʋɛ.
4 M'ɔ kulo sʋanlan'n, ɔ si abʋtalɛ, ɔ yɔ ati anun kpa ninnge. M'ɔ kulo
sʋanlan'n, yí nyın mmʋlʋ man sʋanlan like, ɛsɛ ɔ ndu man yí nʋan nun. M'ɔ
kulo sʋanlan'n, ɔ ndu man yí nwʋn.
5 M'ɔ kulo sʋanlan'n, ɔ nyɔ man anyunnunguasıɛ like, ɔ tı man ahyʋan. Ɔ
nvɛ man sʋanlan anwʋn ɛya. M'ɔ kulo sʋanlan'n, ɔ nva man sʋanlan anwʋn
ɛjɔlɛ ɔ nzie man yí kunnun.
6 M'ɔ kulo sʋanlan'n, ɔ nni man ɛtɛ nın anwʋn fɛ nan ananhɔlɛ nın anwʋn fɛ
y'ɔ di ɔ.
7 M'ɔ kulo sʋanlan'n, ɔ tila yí ahʋnlın kpa, ɔ le dedi, ɔ le anyındasʋɛ, ɔ si
abʋtalɛ.
8 Ehulo'n le man ayuelıɛ. Kpɔman elie'n tɛmʋn 'ba sın, anıɛ ngacile ngacile
nın ɛhan'n tɛmʋn 'ba sın, ninnge'n-mɔ ɛsıɛ'n tɛmʋn 'ba sın.
9 Ɔ sanlın kɛ yɛ sı ninnge'n-mɔ ebue, ɛsɛ yɛ di kpɔman nın ebue.
10 Nan mɛlɛ mɔ like'n m'ɔ tı kʋnlʋn-ngʋnlʋn kpa'n 'ba fite'n, m'ɔ tı ebue
ebue'n 'ba minlin.
11 Mɔ n dı batʋnman'n, anın mın jʋjɔ kɛ batʋnman, mın jʋnlın kɛ batʋnman,
mın yɔ mín ninnge'n-mɔ kɛ batʋnman. Nan mɔ n yɔlı kpain'n, n nyacili
mmatʋnman ninnge'n.
12 Mɔ yɛ nwun yí ɛnɛ'n, ɔ tı kɛ yɛ lɛ nıan nıannun nun. Ɔ tı mınnzanlın-
mınnzanlın man yé. Nan mɛlɛ'n 'ba ju, yɛ 'ba nwun yí tofee. Ɛnɛ, ninnge'n-mɔ
ebue ebue yê mın sı ɔ. Nan tɛmʋn'n 'ba ju, mın 'ba sı yí kpa bɔkɔɔ kɛ Nyanmıan
sı mín'n.
13 Sian dıɛ, ninnge nsan ɛhı-mɔ wɔ ɛbɛlɛ. Ninnge nsan sɔ'n-mɔ y'ɔ le dedi'n,
anyındasʋɛ'n, ɔ nʋn ehulo'n. Nan bé nsan nın anun kpili kpa'n y'ɔ le ehulo'n.

14

Ɛmɔ kpʋ́nndɛ Nyanmıan Wawɛ nın acɛdıɛ mgbakpa'n-mɔ

1 Ɛhıka ati, ɛmɔ mán sʋanlan ehulo'n hían ɛmɔ cınnjın kpa. Ɛsɛ ɛmɔ bó
mɔndınlın kpa bɛ kpʋ́nndɛ acɛdıɛ'n-mɔ mɔ Nyanmıan Wawɛ'n man'n. Man
Nyanmıan kpɔman elie acɛdıɛ dıɛ'n hían ɛmɔ kpa.
2 Sʋanlan m'ɔ lɛ kan anıɛ ngacile ngacile'n, anın nán menian-mɔ y'ɔ lɛ kan
kele bé ɔ, nan ɔ lɛ kan kele Nyanmıan. Ɔ sanlın kɛ sʋanlan fíí ndı man anıɛ'n
m'ɔ lɛ kan'n. Nvıalıɛ nun ɛjɔlɛ yê Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n lɛ man ɔ kan
ɔ.
3 Nan sʋanlan m'ɔ lɛ di Nyanmıan kpɔman'n, ɔ kan ɛjɔlɛ'n kele menian'n-mɔ
ɔ man bé dedi'n kɔ yí nyunnun, ɔ wowula bé anwʋnsɛlɛ ɛsɛ ɔ cıcı bé lʋa.
4 Sʋanlan m'ɔ lɛ kan anıɛ ngacile ngacile'n, anın ɔ lɛ kan maan yí ngʋnmın yí
dedi'n kɔ yí nyunnun. Nan sʋanlan m'ɔ lɛ di Nyanmıan kpɔman'n, ɔ kan ɛjɔlɛ'n
ɔ man bé kʋalaa mɔ bɛ wɔ asɔnın nın anun'n dedi'n kɔ yí nyunnun.
5 Mín dıɛ, sɛ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n man ɛmɔ kʋalaa kan anıɛ
ngacile ngacile a, mın di yí nwʋn fɛ. Nan kʋsʋ mɔ mıın kpʋnndɛ'n, y'ɔ le kɛ
ɛmɔ kʋalaa bɛ lí Nyanmıan kpɔman. Afı sʋanlan m'ɔ di Nyanmıan kpɔman'n,
yí junman dıɛ'n tı kpa tala sʋanlan mɔ kan anıɛ ngacile ngacile'n dıɛ'n. Nan
sɛ sʋanlan kʋn kʋala kɛ ɔ tutu anıɛ ngacile ngacile sɔ'n-mɔ abʋ maan Asɔnın
mma'n-mɔ kʋalaatin dedi'n kɔ yí nyunnun an, yí kʋsʋ ɔ tı kpa.

6 Anianman-mɔ, sɛ mɪn ba ɛmɔ anwʊn ɛlɔ, nán sɛ mɪn kan anɪɛ ngacile
ngacile mɪn kele ɛmɔ a, nzu nvasʊɛ dɪɛ yê ɛmɔ 'nyan yí sʊ ɔ? Nvasʊɛ nnʊn
man sʊ. Nan sɛ Nyanmɪan yɪ like kele nán mɪn kan yí nwʊn ɛjɔlɛ mɪn kele ɛmɔ
a, anaan mɪn kekele ɛmɔ ɛjɔlɛ nun an, anaan mɪn di Nyanmɪan kpɔman an,
anaan mɪn kan Nyanmɪan anwʊn ɛjɔlɛ mɪn kele ɛmɔ a, ɛmɔ 'nyan sʊ nvasʊɛ.
7 Bɛ mán yɛ fá ɛjɔlɛ sɔ'n yɛ tú kɛ sʊanlan m'ɔ le ku fulutu anaan ɔ lɛ bɔ sanngo
anwʊn. Sɛ ɔ'a mmɔ man yí kpa a, ɔ 'yɔ sɛ nán b'a nwun ejue'n m'ɔ lɛ tʊ'n?
8 Sʊanlan m'ɔ lɛ ku kɔnɔtɪ'n, sɛ ɔ'a ngu man yí kpa a, nwan yê ɔ 'sesie yí nwʊn
ɔ kɔ ɛlɔɛ ɔ?
9 Kɛ ɔ tɪ yí kʊsʊ man ɛmɔ nɪn ala anɪn. Anɪɛ mɔ ɛmɔ lɛ kan mɔ sʊanlan ndɪ
man'n, anɪn ɛmɔ lɛ kan gua anwʊnman nun mgban.
10 Anɪɛ sʊnlɪn mân nɪn anun kpa, nan kʊsʊ kʊn nnʊn man ɛbɛlɛ mɔ sʊanlan
ndɪ man yí bʊ ɔ.
11 Anɪɛ mɔ mɪn ndɪ man'n, sɛ sʊanlan lɛ fa kan ɛjɔlɛ kele mín an, mɪn bu
sʊanlan sɔ nɪn ɛyɛfʊɛ, yí kʊsʊ ɔ bu mín ɛyɛfʊɛ.
12 Ɔ man, kɛmɔ ɛmɔ kpʊnndɛ kɛ bɛ nyan Wawɛ Nwannzan-nwannzan nɪn
acɛdɪɛ'n-mɔ'n, anɪn ɛmɔ kpónndɛ nunhan mɔ ɛmɔ nyan yí dɔʊn kpa a, ɔ kʊala
kɛ ɔ man Asɔnɪn mma'n-mɔ kʊalaatin dedi'n kɔ yí nyunnun'n.
13 Ɛhɪka ati, sʊanlan m'ɔ kan anɪɛ ngacile ngacile'n, ɔ sélɛ Nyanmɪan maan ɔ
hʊ́ala yí bʊ tú.
14 Ɔ sanlɪn kɛ sɛ mɪɪn yɔ asɔnɪn anɪɛ ngacile ngacile nun an, anɪn mín wawɛ'n
yê ɔ lɛ yɔ asɔnɪn nɪn ɔ, mín ajʊnlɪn'n wɔ ɛbɛlɛ mgban.
15 Sɛ ɔ tɪ sɔ a, anɪn mɪn 'yɔ yí sɛ? Mɪn 'fa mín wawɛ mɪn yɔ asɔnɪn, ɛsɛ mɪn 'fa
mín ajʊnlɪn'n kʊsʊ mɪn yɔ asɔnɪn. Mɪn 'fa mín wawɛ'n mɪn tʊ ejue, ɛsɛ mɪn 'fa
mín ajʊnlɪn'n kʊsʊ mɪn tʊ ejue.
16 Afɪ sɛ ɛ lɛ da Nyanmɪan asɪ anɪɛ ngacile ngacile nun, mɔ sʊanlan bie wɔ
ɛmɔ afian m'ɔ ndɪ man anɪɛ sɔ'n, sɛ ɛ da Nyanmɪan asɪ yue a, ɔ ngʊala ɔ ngan
man “Amɪn”, ɔ sanlɪn kɛ ɔ'a ndɪ man ɛjɔlɛ'n mɔ a han'n.
17 Sɛ bɔbɔ asɪna'n tɪ like kpa a, ɔ mman man sʊanlan sɔ'n dedi'n ngɔ man yí
nyunnun.
18 Mɪn 'da Nyanmɪan asɪ, ɔ sanlɪn kɛ mɪn kan anɪɛ ngacile ngacile dɔʊn mɪn
tala ɛmɔ kʊalaatin.
19 Nan kʊsʊ sɛ Asɔnɪn mma'n-mɔ yia nán mɪn kan ɛjɔlɛ mgbɔlɛ nnun mɔ bɛ tɪ
yí bʊ, ɔ bʊka bɛ́'n, ɔ tɪ kpa tala kɛ n gɔ han ɛjɔlɛ mgbɔlɛ akpɪɪ bulu anɪɛ ngacile
ngacile nun mɔ sʊanlan fíí ndɪ man ɔ.
20 Anianman-mɔ, nán man ɛmɔ ajʊnlɪn'n yɔ kɛ mmatʊnman ajʊnlɪn, nan ɛmɔ
nyán mgbain ajʊnlɪn. Kʊsʊ ɛtɛ nɪn anyunnun an, ɛmɔ káci kɛ adɔman.
21 B'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun kɛ yɛ́ Mɪn nwan:

Mɪn 'nanndɪ nyɔfʊɛ
mɔ ɛmɔ ndɪ man bɛ́ anɪɛ nɪn asʊ,
mɪn kan ɛjɔlɛ mɪn kele meninsʊnman'n.
Ɛhɪ bɔbɔ muonun, bɛ lɛ ngɔ tie man mín.

22 Ɛhɪka ati, anɪɛ ngacile ngacile'n mɔ bɛ kan'n, ɔ tɪ nzɔlɛ mɔ Nyanmɪan yɪ
kele bɛ́ mɔ bɛ nzɪ man yí'n, nan ɔ tɪ man nzɔlɛ mman man bɛ́ mɔ bɛ sɪ yí'n, nan
Nyanmɪan kpɔman nɪn elie dɪɛ'n, ɔ tɪ nzɔlɛ man sʊanlan'n m'ɔ sɪ Nyanmɪan'n,
nan ɔ tɪ man nzɔlɛ mman man m'ɔ nzɪ man Nyanmɪan'n.
23 Yɛ fá yí kɛ asɔnɪn mma'n-mɔ kʊalaa a yia bɛ lɛ kan anɪɛ ngacile ngacile.
Sɛ menian mɔ bɛ nzɪ man asɔnɪn nɪn anun ɛjɔlɛ, anaan bɛ́ mɔ bɛ nzɪ man
Nyanmɪan'n wʊlʊ lɪka mɔ ɛmɔ a yia nɪn an, bɛ ngan man kɛ ɛmɔ lɛ sɛ ɔ?
24 Nan sɛ ɛmɔ kʊalaa lɛ di Nyanmɪan kpɔman nán sʊanlan m'ɔ nzɪ man
asɔnɪn nɪn anun ɛjɔlɛ, anaan m'ɔ nzɪ man Nyanmɪan wʊlʊ lɪka mɔ ɛmɔ a yia

nın an, ɛjɔlɛ'n mɔ ɛmɔ lɛ kan'n maan ɔ nwʊn yí kɛ ɔ tı ɛtɛfʊɛ. Ɔ nwun yí kɛ ɛjɔlɛ'n mɔ ɔ'a tı'n maan ɔ di fʊɔ.
25 Anın yí nwʊn ɛjɔlɛ kʊalaa a tulu. Ɔ 'kʊtʊ Nyanmıan anyunnun ɔ sʊ yí, ɔ se kɛ: “Nyanmıan wɔ ɛmɔ afian ɛwa sakpa!”

Like m'ɔ sɛ kɛ bɛ yia a, bɛ yɔ́'n

26 Anianman-mɔ, afı nzu yê ɔ sɛ kɛ ɛmɔ yia a, bɛ yɔ́ ɔ? Mɛlɛ mɔ ɛmɔ kʊalaa kɔ yia'n, sɛ sʊanlan kʊn le ejue ɔ tʊ, kʊn lɛ kekele yí manngʊn'n-mɔ Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ, kʊn lɛ di kpɔman, kʊn lɛ kan anıɛ ngacile ngacile, kʊn kʊsʊ lɛ tu anıɛ ngacile sɔ nın abʊ a, yí kʊalaa mɔ ɛmɔ lɛ yɔ'n, bɛ yɔ́ bɛ búka bɛ́ nwʊn bɛ mán bɛ́ dedi'n hɔ́ yí nyunnun.
27 Sɛ ɛmɔ lɛ kan anıɛ ngacile a, man menian nnyuan anaan nsan hán. Nan kʊsʊ bɛ hán yí bɛ́ ti ngʊkʊn, yê sʊanlan kʊn kʊsʊ tú mɔ bɛ lɛ kan nın abʊ.
28 Sɛ sʊanlan fíí nnʊn man ɛbɛlɛ m'ɔ tu mɔ bɛ lɛ kan nın abʊ a, anın sʊanlan'n m'ɔ lɛ kan anıɛ ngacile sɔ'n múan yí nʊan Asɔnın sua nın anun. Ɔ hán yí kunnun, ɔ hán mán Nyanmıan.
29 Bɛ́ mɔ bɛ di Nyanmıan kpɔman'n kʊsʊ, nunhan nnyuan, anaan nsan lí kpɔman'n nán bɛ́ nga'n títı bɛ́ ɛjɔlɛ'n bɛ nían.
30 Sɛ nunhan kʊn wɔ ɛmɔ afian mɔ Nyanmıan a yı like a hele yí kɛ ɔ hán'n, sʊanlan'n mɔ yí nʊan wɔ ɛjɔlɛ sʊ'n, ɔ múan yí nʊan.
31 Ɛmɔ kʊalaa, bɛ kʊala kɛ bɛ di kpɔman'n bɛ́ ti ngʊkʊn maan bɛ́ kʊalaa bɛ nwun like, ɛsɛ bɛ wowula bɛ́ nwʊn anwʊnsɛlɛ.
32 Bɛ́ mɔ bɛ di kpɔman'n, ɔ di kɛ bɛ lí kpɔman'n kɛ ɔ sɛ fata'n.
33 Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan ngulo man basa basa, nan ɔ kulo anzʊnunjɔ.
Kɛ ɔ tı yí wɔ anwʊntıɛ mma'n-mɔ asɔnın'n-mɔ anun'n,
34 sɛ ɛmɔ yia nán bɛ́ 'yɔ asɔnın an, mmalasua'n-mɔ tánlan koun, bɛ le atın bɛ ngan ɛjɔlɛ. Ɔ sɛ kɛ mmalasua'n-mɔ bɛ́bɛlɛ bɛ́ nwʊn ası kɛ b'a hɛlɛ wɔ Nyanmıan mala nın anun'n.
35 Sɛ Ɛjɔlɛ'n bie wɔ ɛbɛlɛ mɔ bɛ nnwun man yí kpa, nán bɛ kulo kɛ bɛ bisa a, bɛ bísa bɛ́ hun-mɔ bɛ́ awulo ɛlɔ. Afı ɔ tı man kpa man balasua kɛ ɔ hán ɛjɔlɛ mɛlɛ mɔ Asɔnın mma'n-mɔ kɔ yia'n.
36 Ɛmɔ jʊnlın kɛ ɛmɔ ɛlɔ yê Nyanmıan ɛjɔlɛ'n bɔlı yí bʊ ɔ? Anaan ɛmɔ jʊnlın kɛ ɛmɔ ngʊnmın ala yê b'a tı Nyanmıan ɛjɔlɛ nın ɔ?
37 Sʊanlan mɔ yí nwan ɔ di Nyanmıan kpɔman, anaan Wawɛ Nwannzan-nwannzan kan ɛjɔlɛ kele yí'n, ɔ nwún yí kɛ ɛjɔlɛ'n mɔ m'an hɛlɛ ɛmɔ'n tı yɛ́ Mın mala.
38 Sʊanlan m'ɔ mmu man ɛjɔlɛ sɔ nın ananhɔlɛ'n, nán bɛ tie yí.
39 Ɛhıka ati, anianman-mɔ, ɛmɔ kpúnndɛ kpɔman elie acɛdıɛ'n kpa. Nan kʊsʊ, nán bɛ totua anıɛ ngacile ngacile nın ɛhan.
40 Ɛmɔ yɔ́ ninnge'n-mɔ kʊalaa kpɛ kpɛ, nán bɛ yɔ yí sısakaa.

15

1 Anianman-mɔ, mıın kacı ɛmɔ Ɛjɔlɛkpa'n mɔ m mɔlı n gelelı ɛmɔ mɔ ɛmɔ lelı lili'n. Ɛjɔlɛkpa sɔ'n, ɛmɔ bɔlı nun mɔndınlın kpa.
2 Sɛ ɛmɔ de Ɛjɔlɛkpa sɔ'n bɛ di kɛ m gbınlın m mɔlı n gelelı ɛmɔ nın an, Nyanmıan 'de ɛmɔ ngʊan. Sɛ ɔ tı man sɔ a, anın ɛmɔ dedi nın a yɔ mgban.
3 Ɛjɔlɛ m'ɔ sʊ ɛbʊɛ tala ɛjɔlɛ'n kʊalaa mɔ bɛ hanlın bɛ helelı mín mɔ mín kʊsʊ n ganlın n gelelı ɛmɔ'n y'ɔ le kɛ b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun kɛ yɛ́ ɛtɛ'n-mɔ ati yê Kilisi wuli ɔ.
4 Ɛsɛ b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun kɛ ɔ wuli bɛ sielı. Yí cıan nsan nın asʊ, ɔ fi ewue nun tinngelı.
5 M'ɔ fi ewue nun tinngelı'n, ɔ lili mʊa yılı yí nwʊn helelı *Sefası nán ɔ'a yı yí nwʊn ɔ'a hele yí mmɔfʊɛ bulu nʊn nnyuan'n.

6 Yí menian ɛya nnun nʊn yí nzin yialı ɛsɛ ɔ kɔ yı yí nwʊn ɔ kɔ hele bɛ́. Yí menian sɔ'n-mɔ mmie-mɔ dɔʊn tɛ tı ası, ngʊkʊn ala yɛ̂ b'a wu ɔ.
7 Ɛhı anzin, ɔ kɔ yı yí nwʊn kɔ hele Zʊakı, ɛsɛ ɔ kɔ yı yí nwʊn ɔ kɔ kele mmɔfʊɛ'n-mɔ kʊalaatin.
8 Mɔ afı ɔ yılı yí nwʊn helelı bɛ́ kʊalaa yuelı'n, ɔ kɔ yı yí nwʊn ɔ kɔ hele mín kʊsʊ mín. Nan mín yɛ̂ n dı bɛ́ kʊala bɛ́ kasian nın ɔ.
9 N dı mmɔfʊɛ'n-mɔ kʊalaa anun kasian. Ɔ nvata man kɛ bɛ fɛlɛ mín bɔfʊɛ bɔbɔ. Ɔ sanlın kɛ n gelelı Nyanmıan Asɔnın nın ahʊlʊwa.
10 Nan Nyanmıan adawʊlʊman, ɛnɛ ɔ'a man m'an kaci yí bɔfʊɛ. Yí anwunnvoe'n m'ɔ nwunlin mín'n kʊsʊ a nyɔ man mgban. Ɔ sanlın kɛ m'an li junman kpa m'an tala mmɔfʊɛ'n-mɔ kʊalaatin. Nán kɛ mín muonun mín tunmin yɛ̂ m'an fa m'an li junman sɔ nın ɔ, nan Nyanmıan muonun nwunlin anwunnvoe ɔ jinlanlın mín nzin.
11 Ɔ man sɛ mín yɛ̂ m mɔlı Ɛjɔlɛkpa nın o, sɛ mmɔfʊɛ'n-mɔ yɛ̂ bɛ bɔlı o, Ɛjɔlɛkpa kʊnmgba sɔ'n mɔ yɛ bɔ'n yɛ̂ ɛmɔ lelı lili nın ɔ.

Yɛ́ ewuetinnge'n

12 Sɛ yɛ kan yɛ kele menian'n-mɔ kɛ Kilisi fi ewue nun ɔ'a tinnge a, anın ɔ yɔ sɛ mɔ ɛmɔ anun mmie-mɔ kan kɛ ewue tinnge nnʊn man ɛbɛlɛ ɔ?
13 Sɛ ewuetinnge nnʊn man ɛbɛlɛ a, anın Kilisi kʊsʊ wuli'n, ɔ'a ndinnge man.
14 Sɛ Kilisi a nwu man ɔ'a ndinnge man an, anın yí Ɛjɔlɛkpa'n mɔ yɛ bɔ yɛ kele menian'n-mɔ tı ato ɛjɔlɛ, anın ɛsɛ ɛmɔ dedi'n kʊsʊ a yɔ mgban.
15 Sɛ Kilisi fi ewue nun ɔ'a ndinnge man an, anın yɛ lɛ tʊn Nyanmıan ɛsʊan. Afı anın yɛ lɛ kele kɛ ɔ'a tinnge Kilisi fi ewue nun, kʊsʊ anın ɛjɔlɛ'n tı man sɔ.
16 Ɔ sanlın kɛ sɛ bɛ́ mɔ b'a wu'n fi ewue nun ndinnge man fíí a, anın Kilisi kʊsʊ fi ewue nun ɔ'a ndinnge man.
17 Yɛ̂ sɛ Kilisi fi ewue nun ɔ'a ndinnge man an, anın ɛmɔ dedi nın a yɔ mgban, ɛsɛ anın ɛmɔ ɛtɛ'n-mɔ kʊalaa tɛ sʊ ɛmɔ.
18 Ɛsɛ anın ɔ kele kɛ bɛ́ mɔ bɛ de Kilisi bɛ di mɔ b'a wu'n, b'a minlin.
19 Nan sɛ mân ɛhı mɔ yɛ wɔ nun ɛwa nın ala yɛ̂ yɛ le anyındasʊɛ wɔ Kilisi anwʊn an, anın yɛ tı alʊabɔfʊɛ kpili kpa yɛ tala menian'n-mɔ kʊalaatin.
20 Nan ɔ tı ananhɔlɛ, Kilisi fi ewue nun ɔ'a tinnge. Yí ewuetinnge sɔ'n tı ajinlanmun, ɔ kele kɛ bɛ́ mɔ b'a wu'n kʊsʊ fi ewue nun bɛ 'ba tinnge.
21 Sʊanlan kʊnmgba dunman nun yɛ̂ ewue walı mân nın anun ɔ. Ewuetinnge'n kʊsʊ fi sʊanlan kʊnmgba cein ɛlɔ.
22 Kɛmɔ menian'n-mɔ kʊalaa 'wu, ɔ sanlın kɛ bɛ tı Adamʊn abʊsʊ menian'n, yí kʊnmgba nın ala, bɛ́ mɔ bɛ nʊn Kilisi b'a yɔ kʊn'n kʊsʊ fi ewue nun 'tinnge.
23 Nan kʊsʊ ɔ le sʊanlan kʊn nʊn yí mɛlɛ. Kilisi yɛ̂ ɔ'a li mʊa ɔ'a tike atın nın ɔ. Cıan mɔ ɔ 'ba sa ba'n, bɛ́ mɔ bɛ tı yí dıɛ'n kʊsʊ fi ewue nun 'ba tinnge.
24 Ɛhı anzin, anın mân nın ayuelıɛ a ju. Tɛmʊn sɔ'n, nyanmıansʊ mmɔfʊɛ ɛtɛ'n-mɔ mɔ bɛ kpɔ Kilisi, mɔ bɛ le tunmin bɛ sie mân'n, Kilisi 'fin bɛ́ ası ɔ fa belemgbin mân'n ɔ wula Nyanmıan m'ɔ tı Sıɛ nın asa nun.
25 Afı, ɔ fata kɛ Kilisi sie mân'n dede ɔ ju mɛlɛ mɔ Nyanmıan maan ɔ tia bɛ́ mɔ bɛ kpɔ yí'n kʊalaatin ati sʊ.
26 Kpɔfʊɛ kasian'n mɔ bɛ 'fin yí ası'n y'ɔ le ewue.
27 Afı Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n nwan: *Nyanmıan a fa ninnge kʊalaa a gua yí ja abʊ.* Nan sɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kan kɛ: "Nyanmıan a fa ninnge kʊalaa a gua yí ja abʊ" a, ɔ tı yuein kɛ Nyanmıan mɔ ɔ'a fa ninnge kʊalaa ɔ'a gua Kilisi aja abʊ'n nnʊn man ninnge sɔ'n-mɔ anun bie.
28 Mɛlɛ mɔ Kilisi 'ba li ninnge kʊalaa asʊ kunnunmun'n, yí Kilisi muonun 'ba bɛbɛlɛ yí nwʊn ası ɔ man Nyanmıan. Ɔ 'bɛlɛlɛ yí nwʊn ası ɔ man Nyanmıan

mɔ ɔ 'man ɔ di ninnge kʋalaa asʋ kunnunmun'n, nán Nyanmıan a li ninnge kʋalaa asʋ belemgbin.
29 Nan sɛ bɛ́ mɔ b'a wu'n fi ewue nun ndinnge man an, anın bɛ́ mɔ bɛ man bɛ́ sɔnın bɛ́'n, nzu like dıɛ yɛ̂ bɛ lɛ kpʋnndɛ ɔ? Sɛ bɛ́ mɔ b'a wu'n fi ewue nun ndinnge man an, anın nzukɛ ati yɛ̂ yɛ man bɛ sɔnın yɛ́'n?
30 Yɛ́ muonun, ɔ yɔ sɛ mɔ tɛmʋn biala ewue fɔfʋan yɛ́ ɔ?
31 Anianman-mɔ, mın di ɛmɔ anwʋn fɛ kɛ ɛmɔ nʋn mín y'a yɔ kʋn wɔ yɛ́ Mın Zozi Kilisi dunman nun. Ɛhıka ati, cıan biala ewue fɔfʋan mín.
32 Mɔ anın n wɔ Efɛzı kulo nın asʋ ɛlɔ'n, menian dɔʋn nʋn mın jinlanlın sʋ kpa kɛ ebolo naan mɔ bɛ́ nwʋn yɔ esulo. Sɛ bɛ́ mɔ b'a wu'n fi ewue nun ndinnge man, nan mín nwʋn ehele ati yɛ̂ mın nʋn naan sɔ'n-mɔ hʋnlın ɛlɔɛ nın an, anın nzu nvasʋɛ dıɛ yɛ̂ mın nyan yí sʋ ɔ? Anın anyınndala'n mɔ bɛ buli nın a kpın sʋ. Bɛ́ nwan:
Yɛ dídi ɛsɛ yɛ nʋ́nnʋn,
ɔ sanlın kɛ ɛhınman nán yɛ wu a,
anın yɛ́ dıɛ a yue.
33 Nán man ɛmɔ laka laka bɛ́ nwʋn. Sɛ ɛmɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ yɔ nyɔlıɛ ɛtɛ'n tu nun an, bɛ 'yɔ dede bɛ man ɛmɔ kʋsʋ yɔ nyɔlıɛ ɛtɛ'n bie.
34 Ɛmɔ nyán ajʋnlın nán bɛ yáci ɛtɛ ɛyɔlɛ'n. Mın kan maan nyian kun ɛmɔ, afı ɛmɔ anun mmie-mɔ nzı man Nyanmıan.

Ewuetinnge mma'n-mɔ, bɛ́ nwʋnnaan'n tı sɛ?

35 Nan sʋanlan bie 'ba bisa kɛ: “Bɛ́ mɔ b'a wu'n, bɛ 'tinnge sɛ? Sɛ bɛ tinnge kʋsʋ a, bɛ́ nwʋnnaan'n tı sɛ?”
36 Sɛ ɛ bisa ɛjɔlɛ sʋa a, anın ɛ tı tomgban. Ɛ nzı man kɛ baka baa mɔ sʋanlan kɔ lua'n, ɔ kpɔlɔ kʋalaaka nán ɔ'a fifi ɔ?
37 Like mɔ ɛ kɔ lua'n, sɛ abolowe o, sɛ *bele o, yí wa'n yɛ̂ ɛ fun wula ɔ, nán yí baka'n yɛ̂ ɛ kpɛ dua ɔ.
38 Nyanmıan man baka baa sɔ'n fifi ɔ kaci baka, Nyanmıan man baka baa biala fifi kɛ yí nin'n tı yí'n.
39 Mân nın anun ninnge'n kʋalaa mɔ bɛ de ɛnwʋnmıan'n, bɛ́ nwʋnnaan'n tı ngacile ngacile. Ɔ le kulo menian'n-mɔ dıɛ nın angʋnmın. Ɔ le naan'n-mɔ dıɛ nın angʋnmın. Ɔ le nnʋnman'n-mɔ dıɛ nın angʋnmın. Ɔ le ejue'n-mɔ kʋsʋ dıɛ nın angʋnmın.
40 Anwunno ɛlɔ ninnge'n-mɔ ɔ le kɛ bɛ si tı yí ɔ. Ası ɛwa dıɛ'n-mɔ kʋsʋ ɔ le kɛ bɛ si tı yí ɔ. Anwunno ɛlɔ dıɛ'n-mɔ le bɛ́ nganlanman dıɛ nın angʋnmın. Ası ɛwa dıɛ'n-mɔ kʋsʋ le bɛ́ nganlanman dıɛ nın angʋnmın.
41 Sɛnzɛ'n tı yí ti anwʋn kanlanman dıɛ, sala'n tı yí ti anwʋn kanlanman dıɛ. Nzalama'n-mɔ kʋsʋ tı bɛ́ ti anwʋn nganlanman dıɛ. Nzalama'n-mɔ muonun afian, ɔ le kʋn biala nʋn yí ti anwʋn kanlanman.
42 Kɛ ɛjɔlɛ'n tı yí nın ala anın man bɛ́ mɔ bɛ fi ewue nun bɛ 'ba tinnge'n. Sʋanlan m'ɔ kɔ wu mɔ bɛ kɔ sie yí'n, sɛ ɔ fi ewue nun tinnge a, ɔ nwu man fíí kʋ́n.
43 Sʋanlan m'ɔ kɔ wu mɔ bɛ kɔ sie yí'n, ɔ tı nvuin, ɛsɛ ɔ le man anwʋnsɛlɛ. Nan sɛ ɔ fi ewue nun tinnge a, anın ɔ'a yɔ kanlanman, ɛsɛ anın yí nwʋn a yɔ sı.
44 Sɛ sʋanlan wu bɛ sie yí a, anın ɔ tɛ tı yí kulo sʋanlan nın ala. Nan sɛ ɔ fi ewue nun tinnge a, anın ɔ'a kaci wawɛ nun sʋanlan. Sɛ ɔ le anwʋnnaan nun sʋanlan an, anın ɔ le wawɛ nun kʋsʋ sʋanlan.
45 B'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun kɛ: *Adamʋn mɔ Nyanmıan lili mʋa bɔlı yí'n, ɔ bɔlı yí kɛ ɔ'a a nyan ngʋan.* Nan Kilisi m'ɔ tı Adamʋn m'ɔ li sian'n, Nyanmıan bɔlı yí kɛ ɔ'a a man menian'n-mɔ ngʋan.
46 Ɛmɔ nían, anwʋnnaan nun sʋanlan'n di mʋa kʋalaaka nán ɔ'a tʋ wawɛ nun sʋanlan dıɛ'n.

47 Adamʊn mɔ Nyanmɪan lili mʊa bɔlɪ yí'n, ɔ le asɪɛ nɪn anwʊn nvutule'n y'ɔ
bɔlɪ yí ɔ. Nan Kilisi m'ɔ tɪ Adamʊn m'ɔ li sian'n, yí dɪɛ ɔ fi nyanmɪansʊ.
48 Bɛ́ mɔ bɛ tɪ asɪɛ nɪn asʊ menian'n, bɛ tɪ kɛ Adamʊn mɔ bɛ falɪ ngɛtɪɛ
bɛ bɔlɪ yí'n. Nan bɛ́ mɔ bɛ tɪ Nyanmɪan amma'n, bɛ tɪ kɛ sʊanlan'n m'ɔ fi
nyanmɪansʊ'n.
49 Kɛmɔ afɪ kɪkaala dɪɛ yɛ tɪ kɛ sʊanlan'n mɔ bɛ falɪ ngɛtɪɛ bɛ bɔlɪ yí'n, cɪan kʊn
yɛ 'ba kaci kɛ sʊanlan'n m'ɔ fi nyanmɪansʊ'n.
50 Anianman-mɔ, ɛ 'nwun ɛjɔlɛ mɔ mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ'n. Ɛjɔlɛ sɔ'n y'ɔ
le kɛ like m'ɔ le anwʊnnaan nʊn moja'n, ɔ ngʊala man Nyanmɪan Belemgbin
Mân nɪn anun ɛlɔ kɔ. Like m'ɔ sɛcɪ'n, ɔ ngʊala ɔ nga man ɛbɛlɛ dahuu.
51 Ɛmɔ tíe, mɪɪn 'ba han nvɪalɪɛ nun ɛjɔlɛ kʊn mɪn kele ɛmɔ. Ɛjɔlɛ sɔ'n y'ɔ le kɛ
yɛ́ kʊalaa yɛ ngɔ yue man wu, nan yɛ́ kʊalaa yɛ 'ba kaci.
52 Ɔ 'yɔ nvu nun, bɛ 'muan bɛ́ nyɪn bɛ tɪ, mɛlɛ mɔ bɛ kɔ hu kɔnɔtɪ kasian nɪn
anun'n. Bɛ ku nun an, bɛ́ mɔ b'a wu'n fi ewue nun 'ba tinnge. Sɛ bɛ tinnge a,
bɛ nwun man kʊ́n ɛsɛ yɛ́ kʊalaa yɛ 'ba kaci.
53 Ɔ sanlɪn kɛ anwʊnnaan'n m'ɔ wu'n, ɔ 'kaci anwʊnnaan m'ɔ nwu man kʊ́n
ɔ.
54 Mɛlɛ mɔ anwʊnnaan'n m'ɔ wu'n kɔ kaci anwʊnnaan m'ɔ nwu man kʊ́n'n,
anɪn Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn a kpɪn sʊ. Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n nwan:
B'a fin ewue asɪ b'a li yí sʊ kunnunmun.
55 *Ewue, wɔ́ tunmin'n wɔ nin?*
Wɔ́ tunmin'n mɔ ɛ fa kun sʊanlan'n wɔ nin?
56 Ɛtɛ nɪn ati y'ɔ man ewue le tunmin ɔ kun sʊanlan ɔ. Ɛtɛ'n kʊsʊ tunmin'n fi
*Moyizɪ mala'n.
57 Nan bɛ mán yɛ lá Nyanmɪan asɪ, ɔ sanlɪn kɛ yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi dunman nun,
ɔ'a man yɛ di ɛtɛ nɪn asʊ kunnunmun.
58 Ɛhɪka ati, anianman ehulo mma, ɛmɔ jínlan bɛ́ ja nun kpunndiin kpa, nán
bɛ man like fíí kaci ɛmɔ ajʊnlɪn, nan bɛ lí yɛ́ Mɪn junman'n bɛ hɔ́ bɛ́ nyunnun.
Ɛmɔ ati tánlan sʊ kɛ junman'n mɔ ɛmɔ lɛ di man yɛ́ Mɪn'n, ɔ tɪ man junman
nvule.

16

Kɛtɪ'n mɔ bɛ 'tʊ bɛ kɔ man

Zoluzalɛmʊn asɔnɪn mma'n-mɔ'n

1 Ɛhɪ, m'ɔ tʊ de kɛtɪ'n mɔ bɛ 'tʊ bɛ kɔ man Nyanmɪan menian'n-mɔ mɔ bɛ wɔ
Zoluzalɛmʊn'n, ɛmɔ yɔ́ yí kɛ n gelelɪ Galasi mân nɪn anun asɔnɪn mma'n-mɔ'n.
2 Mɔlɛ daa, sʊanlan kʊn biala nían yí esika'n m'ɔ nyan yí nɪn anwʊn, ɔ fá kaan
síe mɔ ɔ 'fa bʊka Nyanmɪan menian'n-mɔ ɔ. Nán bɛ man mɪn ju ɛlɔ kʊalaaka
nán b'a tɪtɪ ndɪtɪ.
3 Sɛ mɪn ju ɛmɔ anwʊn ɛlɔ a, menian mɔ ɛmɔ a yɪ bɛ́ kɛ bɛ fá ɛmɔ esika'n bɛ hɔ́
Zoluzalɛmʊn'n, mɪn 'kɛlɛ kalata mɪn tʊ sʊ mɪn man bɛ kɔ.
4 Sɛ ɔ di mɔ mín muonun mɪn kɔ bie a, mɪn nʊn bɛ́ yɛ 'kɔ.

Lɪka mɔ Pɔlʊ kulo kɛ ɔ kɔ'n

5 Sɛ mɪn kpɛ Masedʊanɪn mân'n yue a, mɪn 'ba a ɛmɔ anwʊn ɛlɔ.
6 Sɛ mɪn ba a, mɪn 'di kɔ yɔ ɛlɛsan kʊn ɛmɔ afian. Sɛ Nyanmɪan bʊa a, mɪn
kʊala kɛ mɪn tanlan ɛmɔ anwʊn ɛbɛlɛ dede fɔsɪɛ'n sɪn. Yí dɪɛ anɪn lɪka biala mɔ
mɪn kulo kɛ mɪn kɔ'n, ɛmɔ kɔ soman mín.
7 Mɪn ngulo man kɛ mɪn kpɛ nun, nan sɛ Nyanmɪan bʊa, mɪn kulo kɛ mɪn di
kɔ yɔ ɛlɛsan kʊn ɛmɔ anwʊn ɛbɛlɛ.
8 Nan kʊsʊ mɪn 'tanlan Efɛzɪ ɛwa dede *Pantekɔtʊ cɪan'n ju.
9 Ɔ sanlɪn kɛ junman kpili kpa anwʊn atɪn a tike a man mín Efɛzɪ ɛwa. Nan
kʊsʊ bɛ́ mɔ bɛ nʊn mín jin sʊ'n sʊnlɪn.

10 Ɛhı, sɛ Timote ju ɛmɔ anwʊn ɛlɔ a, ɛmɔ sɔ́ yí nun kanlanman. Ɔ sanlın kɛ ɔ
di yɛ́ Mın junman'n kɛ mın di yí'n.
11 Yí ti, sʊanlan fíí n'ɔ fa yí nyın ci yí. Nan ɛmɔ búka yí wɔ yí atın etue nun
maan ɔ hɔ́ anzʊnunjɔ nun dede ɔ sá bála tú mín. Afı mın lɛ nwʊnndɛ yí nʊn
anianman'n-mɔ mɔ bɛ hɔlı somanlın yí'n.
12 Yɛ́ nianman Apolɔsʊ dıɛ, m'an sɛlɛ yí dede kɛ ɔ nʊn anianman ɛhınlın-mɔ,
bɛ hɔ́ nían ɛmɔ abʊsʊ. Kıkaala dıɛ, ɔ nyanlın man yí nwʊn alaje. Nan sɛ ɔ nyan
alaje a, ɔ 'kɔ a nıan ɛmɔ abʊsʊ.

Afʊtu nʊn ahın ebisa

13 Anianman-mɔ, ɛmɔ síe bɛ́ nwʊn ye, bɛ tíla bɛ́ dedi nın anun sɛlɛ kpa. Ɛmɔ
tíla bɛ́ ahʊnlın, nán bɛ man bɛ́ nwʊn bubu bɛ́.
14 Like biala mɔ ɛmɔ 'yɔ'n, bɛ yɔ́ yí ehulo nun.
15 Ɛmɔ sı Sıtefanası nʊn yí awulo nın anun menian'n-mɔ. Akayi mân nın
anun, bɛ́ yê bɛ lili mʊa bɛ lelı Ɛjɔlɛkpa'n bɛ lili ɔ. Bɛ di junman kpa bɛ man
Nyanmıan menian'n-mɔ. Anianman-mɔ, mıın sɛlɛ ɛmɔ kpa kɛ
16 ɛmɔ bɛ́bɛlɛ bɛ́ nwʊn ası bɛ mán bɛ́ kʊalaa mɔ bɛ di yɛ́ Mın junman'n kɛ yí'n.
17 Mın di Sıtefanası nʊn Fɔɔtunatusi nʊn Akayikusi bɛ́ ɛwalɛ nın anwʊn fɛ
kpa. Ɔ sanlın kɛ b'a li ɛmɔ aja nun.
18 Bɛ́ ɛwalɛ nın a man mín lʊa a cıcı, ɔ'a man ɛmɔ kʊsʊ alʊa a cıcı. Menian
sʊa-mɔ, ɛmɔ nwun bɛ́ a, bɛ bú bɛ́ kpa.
19 Asɔnın mma'n-mɔ kʊalaa mɔ bɛ wɔ Azi mân nın anun'n, bɛ́ nwan bɛ 'bisa
ɛmɔ ahın. Akilası nʊn Pilisi, bɛ́ kʊalaa mɔ bɛ yia bɛ́ awulo ɛbɛlɛ bɛ yɔ asɔnın'n,
bɛ́ nwan bɛ 'bisa ɛmɔ ahın wɔ yɛ́ Mın dunman nun.
20 Anianman'n-mɔ kʊalaa mɔ bɛ wɔ ɛwa'n, bɛ́ nwan bɛ 'bisa ɛmɔ ahın. Ɛmɔ
bísa bɛ́ nwʊn ahın bɛ tɔ́ bɛ́ nwʊn nun kɛ anianman-mɔ yɔ yí'n bɛ mán mín.
21 Mín muonun yê mıın kɛlɛ ɛjɔlɛ kpɔlɛ ɛhı mın bisa ɛmɔ ahın ɔ.
22 Sʊanlan m'ɔ ngulo man yɛ́ Mın'n, munnzue hán yí! Malanata, yɛ́ Mın lɛ
ba.
23 Yɛ́ Mın Zozi yéyila ɛmɔ, ɔ nwún ɛmɔ anwʊn anwunnvoe.
24 Mın kulo ɛmɔ kʊalaatin, ɔ sanlın kɛ yɛ́ kʊalaa yɛ nʊn yɛ́ Mın Zozi Kilisi y'a
yɔ kʊn.

PƆLU KALATA'N M'Ɔ TIAN YI NNYUAN M'Ɔ HƐLƐLI NWANLIN KOLINTI ASƆNIN MMA'N-MƆ'N

M'ə wə nun'n

Mə Pəlu hɛlɛli yí alimua kalata'n nwanlin Kolintı asənın mma'n-mə yuelı'n, ɔ suanlın Timote ɛlə kɛ ɔ hó nían like'n m'ɔ helelı bé kɛ bɛ yɔ́'n. Timote həlı walı a, amannıɛ'n m'ə bəlı helelı Pəlu nın a nyə man fɛ. Ɛhı a, Pəlu muonun kə han yí nwun kə hə kə tu Kolıntı asənın mma'n-mə kɛ bɛ káci bé abalabə'n. Mə Pəlu həlı juli ɛlə'n, asənın nın anun suanlan'n kun kə gua Pəlu anyunnun ası ɔ kə man yalɛ kə han yí (yí ti 2.5-11, 7.12). Pəlu kə sa kə a Efɛzı ndɛ-ndɛ. Efɛzı ɛbɛlɛ, Pəlu "anyın la ɛmuın nun kpa" Kolıntı asənın mma'n-mə dunman nun, ɔ kə hɛlɛ kalata kun biekun kə nwan bé ɔ kə gua bé ayile (2.4; 7.8). Kalata sə'n, ɛnɛ ɔ'a minlin. Titı yê Pəlu falı manlın yí maan ɔ həlı ɔ. Ɛhı anzin, Pəlu kə hə Masedıanın mân nun ɔ nun Titı m'ɔ suanlın yí Kolıntı'n kə yia. Titı kə bə amannıɛ fɛ kə hele Pəlu kɛ Kolıntı asənın mma'n-mə a tı yí ɛjəlɛ nın abu b'a kaci bé abalabə'n. Mə Pəlu tılı amannıɛ sə'n, ɔ kə hɛlɛ kalata ɛhı kə nwan Kolıntı asənın mma'n-mə. Kalata nın anun, Pəlu lɛ kele Kolıntı Asənın'n m'ə bəlı'n kɛ ɔ kulo bé, ɛsɛ ɔ kulo kɛ ɔ nun bé bé nuan sɛ bé nwun.

Pəlu a hye kalata sə nın anun nsan. Alimua lıka dıɛ'n (yí ti 1-7), ɔ lɛ da Nyanmıan ası kɛ ɔ'a cıcı yí lua wə yí ɛfɛ'n-mə anun. Ɔ sanlın kɛ bile'n m'ɔ walı bé afian nın a tu. Pəlu lɛ kacı bé yí junman'n m'ɔ lili wə bé afian'n, ɛsɛ ɔ lɛ kele bé kɛ ɔ kulo bé.

Lıka'n m'ə tə su nnyuan'n (yí ti 8-9), Pəlu lɛ kan kɛtı'n m'ɔ di kɛ bɛ tu bɛ kə man Zoluzalɛmun asənın mma'n-mə nın anwun ɛjəlɛ. Yí ti, ɔ lɛ sɛlɛ bé kɛ bɛ mán bé sa ló.

Lıka'n m'ə tə su nsan'n (yí ti 10-13), Pəlu lɛ sa yí nın kpa wə ato mməfuɛ'n-mə mə bɛ tun yí ɛsuan anwun. Kalata nın agualıɛ nun, Pəlu lɛ bisa bé ahın ɛsɛ yí nwan ɔ 'ba hə fua bé nwun biekun.

Ahın ebisa

1 Mín Pəlu, mə Nyanmıan Kpili a hulo kɛ n gáci Zozi Kilisi bəfuɛ'n, mın nun yé nianman Timote yê yɛ lɛ kɛlɛ kalata ɛhı ɔ.

Yɛ lɛ kɛlɛ yɛ nwan Nyanmıan asənın mma'n-mə mə bɛ wə Kolıntı kulo nın asu ɔ nun Nyanmıan anwuntıɛ mma'n-mə kualaa mə bɛ wə Akayi mân bəndın nın anun'n.

2 Yɛ 'bisa ɛmə ahın. Yé Sı Nyanmıan Kpili nun yé Mın Zozi Kilisi, bɛ nwún ɛmə anwun anwunnvoe, ɛsɛ bɛ mán ɛmə alua cícı bé nwun.

Nyanmıan cıcı yé lua

3 Yɛ 'yı Nyanmıan m'ə tı yé Mın Zozi Kilisi Ası nın ayɛ. Ɔ sanlın kɛ ɔ nwun yé nwun anwunnvoe, ɛsɛ ɔ cıcı yé lua kpa bəkɔɔ.

4 Ɔ cıcı yé lua wə yé yalɛ elie kualaa anun. Ɔ man menian mə bɛ lɛ nwun yalɛ ngacile dəun'n, yé lua mə Nyanmıan a cıcı'n, yé kusu yɛ cıcı bé lua.

5 Kɛmə Kilisi dunman nun yɛ lɛ nwun yalɛ ngacile dəun'n, yí sə kusu ala, ɔ cıcı yé lua kpa.

6 Kɛ ɔ kə yə nán ɛmə a nyan bé ti nán ɛmə a lua a cıcı'n, yí ti yê yɛ lɛ nwun yalɛ ɔ. Sɛ yé lua a cıcı a, yɛ kulo kɛ ɛmə kusu alua cıcı bɛ tila bé ahunlın bɛ si abutalɛ wə yalɛ'n mə ɛmə lɛ nwun yí kɛ yé nın anun.

7 Yɛ sı kɛ kɛmə ɛmə lɛ nwun yalɛ kɛ yé'n, yɛ le anyındasuɛ kpa kɛ ɛmə alua 'ba cıcı kɛ yé lua a cıcı'n.

8 Anianman-mɔ, yɛ kulo kɛ ɛmɔ nwun nun kɛ yalɛ mɔ yɛ nwunlin yí Azi mân
nun'n, ɔ tɪ man nzɛmɪndɛ. Yalɛ'n mɔ yɛ nwunlin yí'n bʊlɪ yé sʊ dede bɔbɔ yé
nwan yé dɪɛ a yue.
9 Yɛ nwun yí kɛ anɪn yé ewue cɪan a ju. Yalɛ sɔ'n tʊlɪ yé nán Nyanmɪan a hele
yé kɛ ɔ nni man kɛ yɛ susu yé ti yɛ gua yé muonun yé nwʊn sʊ. Nan yí lɪlɪ yí,
Nyanmɪan m'ɔ tinnge menian fi ewue nun'n y'ɔ di kɛ yɛ susu yé ti yɛ gua yí sʊ
ɔ.
10 Yí yê ɔ'a yɪ yé fi ewue sɔ nɪn anun ɔ. Ɔ'a le yé ti. Ɛsɛ yɛ le anyɪndasʊɛ kɛ
Nyanmɪan 'de yé biekun.
11 Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ muonun 'ba sɛlɛ Nyanmɪan bɛ bʊka yé. Ɛbɛlɛ nɪn anun,
Nyanmɪan 'ba tie menian dɔʊn mmʊtʊɛ'n mɔ bɛ lɛ yɔ bɛ man yé'n. Ɔ 'di junman
sɔ'n man yé ɔ man menian dɔʊn da yí asɪ.

Pɔlʊ 'ba tu yí Kolɪntɪ ɛhɔlɛ tɛmʊn'n sie

12 Anianman-mɔ, like m'ɔ man yɛ di ndutue'n y'ɔ le kɛ mân nɪn anyunnun ɔ
nʊn ɛmɔ muonun afian, ɛnanndɪɛ m'ɔ tɪ kanlanman, m'ɔ tɪ fɔ́ún ɔ sɔ Nyanmɪan
anyɪn'n yê yɛ nʊn ɛmɔ nanndɪlɪ ɔ. Nán ngɛlɛ mɔ yɛ sɪ yí ti y'ɔ man yɛ nʊn ɛmɔ
nanndɪlɪ sɔ ɔ, nan Nyanmɪan muonun y'ɔ bʊkalɪ yé ɔ.
13 Ɔ man yɛ ngan man ɛjɔlɛ ngacile fíí yɛ ngele man ɛmɔ kɛ mɔ ɛmɔ lɛ kɪnnga
bɛ tie'n. Mɪn de mɪn di kɛ ɛmɔ 'ba tie dede bɛ gua yí bʊ.
14 Kɪkaala dɪɛ, ɛmɔ nyue man yí bʊ tɪ. Nan cɪan mɔ yé Mɪn Zozi 'ba a'n, ɛmɔ
'ba li yé nwʊn ndutue, yé kʊsʊ yɛ 'ba li ɛmɔ nwʊn ndutue.
15 Ɛhɪka ati yê n vualɪ kɛ ahan mɪn 'ba fua ɛmɔ anwʊn maan ɛmɔ di ndutue
sɔ'n fâ nnyuan nɪn ɔ.
16 Mín nwan ahan mɪn bɔ nun ɛmɔ anwʊn ɛlɔ nán m'an hɔ Masedʊanɪn, nán
mɪn 'sa mín nzin an, ɛsɛ mɪn bɔ nun ɛmɔ anwʊn ɛlɔ biekun. Yí dɪɛ anɪn ɛmɔ gua
mín atɪn maan mɪn kɔ Zude mân nun.
17 Atɪn mɔ m gbɛlɪ nɪn anɪn. Kɛmɔ m'an han kɛ mɪn 'ba nɪan ɛmɔ abʊsʊ mɔ n
gɔlɪ man'n, anɪn ɔ kele kɛ mín nʊan nun tɪ nnyuan nnyuan ɔ? Anaan like mɔ n
gɔ se kɛ mɪn 'yɔ'n, mɪn kaci mín nʊan kɛ mân nɪn anun menian'n-mɔ yɔ yí nɪn
ɔ?
18 Sɛ ɔ tɪ ananhɔlɛ kɛ Nyanmɪan tɪ fɔ́ún an, like mɔ n gɔ han kɛ mɪn 'yɔ'n, mɪn
yɔ. Like mɔ n gɔ han kɛ mɪn nyɔ man'n mɪn nyɔ man.
19 Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan Awa Zozi Kilisi mɔ mɪn nʊn Silasɪ nʊn Timote yɛ
walɪ hanlɪn yí nwʊn ɛjɔlɛ'n yɛ helelɪ ɛmɔ'n, ɔ tɪ man sʊanlan m'ɔ kan ɛjɔlɛ a,
anɪn ɛsɛ ɔ'a kaci yí nʊan ɔ.
20 Afɪ anɔhʊba'n kʊalaa mɔ Nyanmɪan bɔlɪ mɔ ɔ 'kpɪn sʊ'n, ɔ fi Zozi Kilisi. Zozi
Kilisi dunman nun yê yɛ kan amɪn yɛ wula Nyanmɪan anunminnyanmʊn ɔ.
21 Nyanmɪan muonun yê ɔ'a fa yí Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n m'ɔ wɔ yé
nun'n ɔ'a man yé maan yé dedi'n mɔ yɛ le yí wɔ Kilisi anun'n tin ɔ.
22 Nyanmɪan a sie yé nzɔlɛ, ɔ'a fa Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n ɔ'a wula yé
ahʊnlɪn nɪn anun ɔ'a hele kɛ yɛ tɪ yí menian.
23 Ɛhɪ, Nyanmɪan Kpili di mín adanzɪɛ. Sɛ mɪɪn di ato a, ɔ hún mín. Mɪn ngulo
man kɛ mɪn bɔ ɛmɔ alʊa, yí ti y'ɔ man m'an ngɔ man ɛmɔ abʊsʊ efua nɪn ɔ.
24 Yɛ ngulo man kɛ yɛ fa dedi'n yɛ tinndin ɛmɔ nán ɛmɔ a le a li. Ɔ sanlɪn kɛ
ɛmɔ dedi'n ti kunngun kpa. Nan kɛ ɔ kɔ yɔ nán ɛmɔ a nyan salɪɛ'n, yí ti yê yɛ
kulo kɛ yɛ nʊn ɛmɔ di junman ɔ.

2

1 Mɪn ngulo man kɛ mɪn bɔ ɛmɔ alʊa kún, yí ti y'ɔ man m'an nza man mín
nzin ɛmɔ anwʊn ɛlɔ nɪn ɔ.
2 Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ yê bɛ cɪcɪ mín lʊa ɔ. Nan sɛ mɪn bɔ ɛmɔ alʊa a, anɪn nwan
menian dɪɛ-mɔ biekun yê bɛ 'cɪcɪ mín lʊa ɔ?

3 Like ati m'ɔ man n gɛlɛlı ɛmɔ kɛ ɔ fata kɛ mın kɛlɛ'n, yí bʊ nın anın. Ɔ sanlın
kɛ menian mɔ bɛ́ yɛ̂ bɛ 'cıcı mın lʊa mɛlɛ mɔ n gɔ ju bɛ́ nwʊn ɛlɔ'n, mın ngulo
man kɛ mın bɔ ɛmɔ alʊa nán m'an ju ɛmɔ anwʊn ɛlɔ. Afı mın sı yí fɔ́ʊ́n kɛ sɛ mín
lʊa cıcı a, anın ɛmɔ kʊalaatin kʊsʊ alʊa a cıcı.
4 Mın 'kɛlɛ ɛmɔ'n, ɔ tı yalɛ man mín, ɛsɛ mín kunnun tıtı mín. Mın 'kɛlɛ a, anın
mıın tıtı mín nyın ɛmʊın mín sa nun. Mıın ngɛlɛ man ɛmɔ maan bɛ́ lʊa mmɔ
man bɛ́ nwʊn, nan mın kulo kɛ ɛmɔ nwun yí kɛ ehulo'n mɔ mın kulo ɛmɔ'n tı
kpili sʊnman.

Ɛtɛ face

5 Sɛ sʊanlan bie a bɔ sʊanlan lʊa a, nán mín yɛ̂ ɔ'a bɔ mín lʊa ɔ. Ɛmɔ kʊalaa yɛ̂
ɔ'a bɔ bɛ́ lʊa ɔ. Yɛ ngan man maan ɔ mmʊ man sʊ, ɛmɔ anun mmie-mɔ yɛ̂ ɔ'a bɔ
bɛ́ lʊa ɔ.
6 Sʊanlan sɔ'n nyɔlıɛ nın anwʊn epinnian'n mɔ ɛmɔ a pinnin yí'n, bɛ mán ɔ lí
sɔ.
7 Ɛhıka ati, kıkaala dıɛ, ɛmɔ yáci yí nwʊn sa bɛ hyé yí, ɛsɛ bɛ wówula yí
anwʊnsɛlɛ. Sɛ ɛmɔ a nyɔ man yí sɔ a, yí lʊa 'ba bɔ yí nwʊn dede yí nwʊn bubu
yí.
8 Yí sɔ ati, mıın sɛlɛ ɛmɔ kɛ ɛmɔ yɔ́ maan ɔ nwún yí kɛ ɛmɔ kulo yí.
9 Afı, ɛhɛlɛ'n mɔ n gɛlɛlı ɛmɔ'n, yí bʊ y'ɔ le kɛ, mín nwan mın 'nıan sɛ ɛmɔ di
ɛjɔlɛ'n mɔ ngɔ han nın asʊ a.
10 Sɛ sʊanlan kʊn yɔ ɛtɛ, nán ɛmɔ fa yí nwʊn sa ce yí a, mín kʊsʊ mın fa sʊanlan
sɔ nın anwʊn sa mın ce yí ɛmɔ dunman nun. Ɔ sanlın kɛ Kilisi a fa yɛ́ ɛtɛ'n ɔ'a
hye yɛ́.
11 Mın yɔ yí sɔ nán *Satan a nvʊ man yɛ́ sʊ. Ɔ sanlın kɛ yɛ sı m'ɔ wɔ yí ti anun'n.

Pɔlʊ 'ba kpʊnndɛ Titı

12 Ɛhı, mɛlɛ mɔ n gɔlı Tolowası kɛ mın 'kɔ a bɔ Kilisi anwʊn Ɛjɔlɛkpa'n, yɛ́ Mın
dunman nun, n nyanlın junman nın anwʊn atın kanlanman. Nan kʊsʊ n juli
ɛbɛlɛ mɔ m'an ndʊ man yɛ́ nianman Titı'n, mín ti anun sɛcɛlı mín kpa.
13 Ɛhıka ati, n gɔ halı ɛbɛlɛ anianman'n-mɔ yɛ̂ n gɔlı Masedʊanın mân nun ɔ.

Zozi man yɛ di kunnunmun

14 Nan bɛ mán yɛ lá Nyanmıan ası, ɔ sanlın kɛ kɛmɔ yɛ nʊn Zozi a yɔ kʊn'n,
cıan daa ɔ man yɛ di kunnunmun. Lıka biala, ɔ nanndı yɛ́ sʊ ɔ man menian'n-
mɔ nwun Kilisi kɛ anatılı mɔ yí fanlan'n fa lıka kʊalaatin ɔ.
15 Yɛ́ tı kɛ anatılı fanlan mɔ Kilisi a fa a man Nyanmıan ɔ. Yɛ wɔ ɛbɛlɛ yɛ man
bɛ́ mɔ bɛ nanndı ngʊan ele atın nın asʊ'n, ɔ nʊn bɛ́ kʊsʊ mɔ b'a sın eminlian
atın nın asʊ'n.
16 Nan bɛ́ mɔ bɛ lɛ minlin'n, ɔ tı ewue nvan m'ɔ kun sʊanlan y'ɔ lɛ wʊlʊ bɛ́ ɔ.
Bɛ́ mɔ bɛ́ kʊsʊ bɛ nanndı ngʊan ele atın nın asʊ'n, like fanlan m'ɔ man bɛ nyan
ngʊan, y'ɔ lɛ wʊlʊ bɛ́ ɔ. Nwan y'ɔ kʊala sɔ junman'n di ɔ?
17 Yɛ tı man kɛ menian nga'n-mɔ mɔ bɛ fa Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ'n bɛ
kpʊnndɛ bɛ́ esika'n. Nan yɛ́ dıɛ, kɛmɔ Nyanmıan yɛ̂ ɔ'a sʊan yɛ́'n, yɛ kan yí
Nʊan Ɛjɔlɛ nın ananhɔlɛ nun wɔ yí nyunnun kɛ Kilisi ngʊa'n-mɔ kan yí'n.

3

1 Asʊ ɛhıka kʊalaa kele kɛ yɛ lɛ tu yɛ́ nwʊn biekun ɔ? Cɛcɛ! Asʊ yɛ kpʊnndɛ kɛ
asɔnın ɛhınlın-mɔ hélɛ yɛ́ ti kalata bɛ fá bɛ nwán ɛmɔ kɛ yɛ tı menin kpa, anaan
yɛ bísa ɛmɔ kɛ bɛ hélɛ yɛ́ ti kalata sɔ'n bɛ nwán asɔnın ɛhınlın-mɔ kɛ mmie-mɔ
yɔ yí nın ɔ?
2 Yɛ́ ti kalata'n mɔ b'a hɛlɛ'n y'ɔ le ɛmɔ. B'a hɛlɛ wɔ yɛ́ ahʊnlın nın anun.
Menian'n-mɔ kʊalaa kʊala kɛ bɛ nwun yí, ɛsɛ bɛ kʊala yí kınnga.

3 Bɛ nwun yí yuein kɛ ɛmɔ tɪ kɛ kalata mɔ Kilisi nanndɪ yɛ́ sʊ ɔ'a hɛlɛ ɔ. Bɛ le
man lankɪlɪ yê b'a hɛlɛ ɔ, nan bɛ le Tɪasɪfʊɛ Nyanmɪan Wawɛ'n. Ɛsɛ b'a ngɛlɛ
man yí ɛbʊɛ sʊ, nan b'a hɛlɛ wɔ kulo sʊanlan ahʊnlɪn nun.
4 Anyɪndasʊɛ'n m'ɔ nanndɪ Kilisi asʊ yɛ le yí wɔ Nyanmɪan anun'n yí ti y'ɔ
man yɛ lɛ kan sɔ ɔ.
5 Yɛ́ muonun yɛ le man anwʊnsɛlɛ yɛ ngʊala man like fíí yɔ. Nan Nyanmɪan
y'ɔ man yɛ́ anwʊnsɛlɛ maan yɛ kʊala yɛ di junman ɔ.
6 Yí dein y'ɔ man y'a kaci nyɪhyɛ fʊfɔlɛ nɪn asʊ ngʊa ɔ. Nyɪhyɛ fʊfɔlɛ sɔ'n, ɔ fi
man mala'n mɔ b'a hɛlɛ'n, nan ɔ fi Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n. Mala'n mɔ
b'a hɛlɛ'n man sʊanlan ati ka nun, nan Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n dɪɛ, ɔ
man bɛ nyan ngʊan.
7 Ɛhɪ, *Moyizɪ junman'n m'ɔ lili maan yɛ nyanlɪn *mala'n, anɪn anunmin-
nyanmʊn wɔ nun. Mala sɔ'n mɔ b'a hɛlɛ yí ɛbʊɛ'n mɔ b'a se yí kɛ tabʊa nɪn asʊ'n
cʊɪn menian kɔ ewue nun. Anyunminnyanmʊn'n mɔ Moyizɪ nyanlɪn yí'n, ɔ
man Izalayɛ amma'n-mɔ ngʊala man Moyizɪ anyunnun nɪan, ɔ sanlɪn kɛ anɪn
yí nyɪn nɪn anun ta. Nan kʊsʊ anunminnyanmʊn sɔ nɪn abʊsʊ njɛ man.
8 Sɛ anunminnyanmʊn sʊa fitelɪ mala'n mɔ yí junman'n kun sʊanlan nɪn
anun an, anunminnyanmʊn m'ɔ wɔ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n junman'n
m'ɔ di nɪn anun'n tɪ kpili sʊnman tala sʊ!
9 Sɛ anunminnyanmʊn fitelɪ mala'n junman'n m'ɔ cʊɪn menian kɔ ewue
nun nɪn anun an, anunminnyanmʊn m'ɔ wɔ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n
junman'n m'ɔ man menian'n-mɔ kaci sɛsɛfʊɛ wɔ Nyanmɪan anyunnun'n tɪ
kpili sʊnman tala sʊ!
10 Sɛ yɛ fa daba anunminnyanmʊn'n yɛ tʊ ɛnɛ dɪɛ nɪn anwʊn an, yɛ kʊala
bɔbɔ yɛ kan kɛ daba dɪɛ'n njinlan man ɛnɛ dɪɛ nɪn anwʊn fíí.
11 Nan sɛ like mɔ yí bʊsʊ a njɛ man'n nyanlɪn anunminnyanmʊn an,
anunminnyanmʊn mɔ like m'ɔ le man ayuelɪɛ'n le yí'n, ɔ tɪ kpili sʊnman tala
sʊ.
12 Kɛmɔ afɪ yɛ le anyɪndasʊɛ sʊa'n, yí ti y'ɔ man yɛ le nzusuguasʊ ɔ.
13 Yɛ́ dɪɛ, yɛ tɪ man kɛ Moyizɪ mɔ anunminnyanmʊn'n m'ɔ kpɛ nun sɪn m'ɔ
man yí nyɪn nɪn anun ta nɪn ati, ɔ munndun yí ti ɛtanlan nán Izalayɛ amma'n-
mɔ a nnwun man yí nyunnun.
14 Nan kʊsʊ Izalayɛ amma'n-mɔ ndɪ man ɛjɔlɛ bʊ. Ɔ man ɛnɛ, sɛ bɛ yia nán
bɛ 'kɪnnga daba nyɪhyɛ kalata nɪn an, bɛ munndun bɛ́ ti ɛtanlan. Nan sʊanlan
m'ɔ nʊn Kilisi bɛ kɔ yɔ kʊn'n, yí dɪɛ, ɔ mmunndun man yí ti.
15 Ɛnɛ nʊn ɛnɛ, bɛ 'kɪnnga Moyizɪ mala kalata'n-mɔ a, bɛ tɪ kɛ menian mɔ b'a
hyɪ bɛ́ ajʊnlɪn ɔ.
16 Nan kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kele'n, sɛ sʊanlan kʊn kaci yí nyɪn yɛ́ Mɪn anwʊn ɛlɔ,
ɔ fa yí nwʊn man yê Mɪn a, yɛ́ Mɪn yɪ ɛtanlan'n m'ɔ munndun sʊanlan sɔ nɪn
ati'n, ɔ man ɔ tɪ yí ɛjɔlɛ nɪn abʊ.
17 Yɛ́ Mɪn mɔ yɛ lɛ kan yí nwʊn ɛjɔlɛ ɛwa'n y'ɔ le Wawɛ'n. Lɪka kʊsʊ mɔ yɛ́ Mɪn
Wawɛ'n wɔ'n, fanwʊndi wɔ ɛbɛlɛ.
18 Yɛ́ kʊalaa mɔ b'a yɪ ɛtanlan'n mɔ munndun yɛ́ ti'n, bɛ nwun yɛ́ Mɪn
anunminnyanmʊn'n yɛ́ nwʊn. Ɔ sanlɪn kɛ yɛ lɛ kaci yɛ nʊn yɛ́ Mɪn yɛ yɔ kʊn. Ɔ
'wula yɛ́ anunminnyanmʊn anɪn ɔ 'wula. Junman'n mɔ yɛ́ Mɪn Wawɛ'n di nɪn
anɪn.

4

Yɛ́ anwʊnsɛlɛ'n fi Nyanmɪan ɛlɔ

1 Ɛhɪka ati, kɛmɔ Nyanmɪan a nwun yɛ́ nwʊn anwunnvoe, ɔ'a fa junman sɔ'n
ɔ'a wula yɛ́ sa nun, yɛ le nun anwʊnsɛlɛ.

2 Nyɔlıɛ'n mɔ bɛ yɔ yí nvıalıɛ nun ɔ nʊn anyunnunguasıɛ ninnge'n-mɔ, y'a yaci y'a gua. Yɛ nnaka man menian'n-mɔ, ɛsɛ yɛ ngaci man Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ'n. Yɛ kan Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ'n yuein, yɛ man menian'n-mɔ nwun yí kɛ yɛ kpın yɛ tı yí'n wɔ Nyanmıan anyunnun.
3 Nan sɛ Ɛjɔlɛkpa'n mɔ yɛ bɔ yɛ kele menian'n-mɔ tı man yuein an, anın ɔ tı man yuein man bɛ́ mɔ bɛ lɛ minlin'n-mɔ.
4 Bɛ nne man Ɛjɔlɛkpa'n bɛ nni man, ɔ sanlın kɛ Abɔnsanmʊn m'ɔ tı mân ɛhı anun mınlıan nın a hyı bɛ́ ajʊnlın'n. Ɔ man bɛ nnwun man Ɛjɔlɛkpa nın anun anunminnyanmʊn'n m'ɔ tı kɛ kanlannıɛ'n m'ɔ fi Kilisi m'ɔ tı Nyanmıan nvoninnin'n.
5 Nán yɛ́ muonun yɛ́ nwʊn ɛjɔlɛ yê yɛ kan ɔ. Nan Zozi Kilisi m'ɔ tı Mınlıan nın anwʊn ɛjɔlɛ yê yɛ bɔ yɛ kele menian'n-mɔ ɔ. Zozi dunman nun yɛ kan kɛ yɛ tı ɛmɔ ngʊa.
6 Ɔ sanlın kɛ, Nyanmıan m'ɔ hanlın kɛ: "Man kanlannıɛ'n tá wɔ awosin nın afian!" Nyanmıan kʊnmgba'n y'ɔ lɛ man kanlannıɛ'n ta wɔ yɛ́ ahʊnlın'n-mɔ anun ɔ. Kanlannıɛ sɔ'n man yɛ nwun yí kɛ Nyanmıan anunminnyanmʊn'n lɛ ta wɔ Kilisi anyın nın anun.
7 Nan yɛ́ mɔ b'a fa wawɛ nun anwʊndıɛ sɔ'n b'a wula yɛ́ sa nun'n, yɛ tı kɛ bua. Ɔ tı sɔ maan bɛ nwun yí yuein kɛ tunmin kpili sɔ'n fi man yɛ́ ɛlɔ, nan ɔ fi Nyanmıan ɛlɔ.
8 Yɛ wɔ emian ngacile dɔʊn anun, nan kʊsʊ yɛ telı man. Yɛ wɔ alʊabɔ nun nan kʊsʊ yɛ́ nwʊn bubuli man yɛ́.
9 Bɛ kele yɛ́ ahʊlʊwa, nan kʊsʊ Nyanmıan jin yɛ́ nzin. B'a fin yɛ́ ası, nan kʊsʊ bɛ bɔlı man yɛ́ bʊsʊ.
10 Kɛmɔ bɛ helelı Zozi ahʊlʊwa bɛ hunlin yí'n, yí sɔ ati yê bɛ kele yɛ́ ahʊlʊwa cıan daa, nan yí ngʊan'n kʊsʊ a wʊlʊ yɛ́ nun ɔ man yɛ́ anwʊnsɛlɛ.
11 Yɛ́ asıtanlan nın anun, cıan daa ewue fɔfʊan yɛ́ ɔ fi Zozi mɔ yɛ sʊ yí'n dunman nun, nan Zozi ngʊan nın a wʊlʊ yɛ́ ewue anwʊnnaan nın anun ɔ man yɛ́ anwʊnsɛlɛ.
12 Yí sɔ ati, yɛ́ dıɛ, ewue fɔfʊan yɛ́, nan ɛmɔ dıɛ, ɛmɔ le ngʊan.
13 B'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun kɛ: "N nelı n nili, yí ti y'ɔ man n ganlın ɔ." Yê kʊsʊ ɔ nanndı dedi kʊnmgba'n mɔ yɛ le yí nın asʊ, yí ti y'ɔ man yɛ kan ɔ.
14 Yɛ sı yí fɔ́ún kɛ Nyanmıan m'ɔ manlın yɛ́ Mın Zozi fi ewue nun tinngelı'n, ɔ 'ba man yɛ́ kʊsʊ yɛ fi ewue nun yɛ tinnge yɛ nʊn ɛmɔ yɛ fite yí nyunnun.
15 Ɛmɔ dunman nun ati yê yɛ lɛ nwun yalɛ ɛhı maan Nyanmıan nwun menian dɔʊn anwʊn anwunnvoe, bɛ da yí ası bɛ wula yí anunminnyanmʊn.

Yɛ tánlan wɔ dedi nın anun

16 Ɛhıka ati, yɛ́ nwʊn mmubu man yɛ́. Sɛ bɔbɔ yɛ́ sʊanlan baka'n sɛcı a, yɛ́ wawɛ'n kaci fʊfɔlɛ cıan daa.
17 Yalɛ kaan ɛhı mɔ yɛ lɛ nwun yí ɛnɛ mɔ ɔ 'ba sın'n, ɔ 'man yɛ nyan anunminnyanmʊn m'ɔ le man ayuelıɛ. Anunminnyanmʊn sɔ'n kpili m'ɔ tı'n, ɔ tala ɛfɛ ɛhı mɔ yɛ lɛ fɛ'n.
18 Ɔ sanlın kɛ nán ninnge mɔ bɛ nwun yí bɛ́ nyınsʊ'n yê yɛ́ ti wɔ sʊ ɔ, nan nunhan mɔ bɛ nnwun man yí bɛ́ nyınsʊ'n, mɔ b'a fa b'a sie yɛ́ nyanmıansʊ ɛlɔ'n yê yɛ́ ti wɔ sʊ ɔ. Afı ninnge'n mɔ bɛ nwun yí bɛ́ nyınsʊ'n, bɛ́ bʊsʊ njɛ man. Nan nunhan mɔ bɛ nnwun man yí bɛ́ nyınsʊ'n, ɔ le man ɛsɛcıɛ. Bɛ wɔ ɛbɛlɛ cıan daa.

5

1 Ɛhı, yɛ sı yí fɔ́ún kɛ yɛ́ nwʊnnaan ɛhı m'ɔ tı kɛ ası ɛwa sua'n, sɛ ɔ sɛcı bɔbɔ a, Nyanmıan a sesie sua anwunno ɛlɔ ɔ'a man yɛ́. Ɔ tı sua mɔ yí muonun ɔ'a si, m'ɔ nzɛcı man lé ɔ.

2 Anwʊnnaan ɛhɪ mɔ yɛ le yí'n lɛ man yɛ kpɪnlɪn. Ɔ sanlɪn kɛ yɛ kulo kɛ yɛ́ sa
kan anwunno ɛlɔ sua dɪɛ'n.
3 Afɪ, mɛlɛ mɔ yɛ 'wʊlʊ sua sɔ nɪn anun'n, yɛ 'nyan anwʊnnaan fʊfɔlɛ.
4 Ɔ tɪ ananhɔlɛ, mɛlɛ mɔ yɛ tɛ le asɪɛ nɪn asʊ ɛwa anwʊnnaan'n, yɛ le ɛkpɪnlɪan
kɛ sʊanlan mɔ ninnge lɛ bu yí kɔmɪn ɔ. Nán kɛ yɛ kpʊnndɛ kɛ yɛ yaci asɪ ɛwa
anwʊnnaan'n mɔ yɛ le yí'n yɛ tʊ ɔ, nan yɛ kulo kɛ yɛ nyan nyanmɪansʊ dɪɛ'n. Yí
dɪɛ anɪn ngʊan anwʊnnaan'n di kunnunmun ewue anwʊnnaan nɪn asʊ.
5 Nyanmɪan muonun y'ɔ helelɪ yɛ́ kɛ cɪan bie yɛ 'ba kaci sɔ ɔ. Ɛsɛ yí yê ɔ'a fa
yí Wawɛ'n m'ɔ di ninnge sɔ'n-mɔ anun ajinlanmun'n ɔ'a man yɛ́ ɔ.
6 Ɛhɪka ati, yɛ le anwʊnsɛlɛ cɪan daa. Yɛ sɪ kɛ kɛmɔ yɛ tɛ le anwʊnnaan ɛhɪ'n,
yɛ wɔ yɛ́ Mɪn awulo nɪn anwʊn mʊa.
7 Yɛ́ nnwun man yí, nan kʊsʊ yɛ nanndɪ wɔ dedi nun.
8 Yɛ le anwʊnsɛlɛ kpa ɛsɛ yɛ kulo kɛ yɛ yaci anwʊnnaan ɛhɪ yɛ tʊ, nán yɛ
tanlan wɔ yɛ́ Mɪn anwʊn ɛbɛlɛ.
9 Ɛhɪka ati, m'ɔ wɔ yɛ́ ajʊnlɪn nun'n y'ɔ le kɛ sɛ yɛ tɛ le anwʊnnaan ɛhɪ o, sɛ yɛ
yaci anwʊnnaan ɛhɪ yɛ tʊ o, like m'ɔ sɔ yɛ́ Mɪn anyɪn'n y'ɔ di kɛ yɛ kpʊnndɛ ɔ.
10 Afɪ yɛ́ kʊalaa yɛ 'ba fite Kilisi anyunnun ɔ bua yɛ́ ndɛɛ. Sʊanlan kʊn biala
junman'n m'ɔ nanndɪ asɪɛ nɪn asʊ ɛwa m'ɔ lili'n, ɔ 'nyan yí nwʊn ahatua.

Kilisi a sesie yɛ́ nʊn Nyanmɪan yɛ́ afian

11 Yɛ́ nyɪn sɔ Nyanmɪan kpa. Yí sɔ ati yê yɛ di Nyanmɪan junman'n sɛlɛ kpa
yɛ man menian de Zozi di ɔ. Nyanmɪan sɪ yɛ́ kpa bɔkɔɔ, yê mɪn de mɪn di kɛ
ɛmɔ kʊsʊ akunnun ɛlɔ ɛmɔ sɪ mín.
12 Yɛ́ muonun yɛ nva man yɛ́ nwʊn yɛ ngele man ɛmɔ kʊ́n. Nan yɛ lɛ man
atɪn maan ɛmɔ di yɛ́ nwʊn fɛ. Yí dɪɛ, anɪn bɛ́ mɔ anwʊnnaan sʊ like'n mɔ bɛ
nwun yí'n yê bɛ fa bɛ tu bɛ nʊan nun, nan nán nunhan'n m'ɔ wɔ bɛ́ ahʊnlɪn nɪn
anun'n, anɪn ɛmɔ nyan atɪn bɛ totua bɛ́ sʊ.
13 Sɛ menian mmie-mɔ kan kɛ yɛ́ ti nnʊn man ɛbɛlɛ a, ɔ tɪ Nyanmɪan ɛjɔlɛ. Sɛ
kʊsʊ bɛ kan kɛ yɛ́ ti wɔ ɛbɛlɛ a, anɪn yɛ́ ti wɔ ɛbɛlɛ man ɛmɔ.
14 Afɪ ehulo'n mɔ Kilisi kulo yɛ́'n tɪ kpili sʊnman. Kɛmɔ yɛ sɪ kɛ Kilisi a wu yɛ́
kʊalaa yɛ́ dunman nun'n, ɔ tɪ kɛ yɛ́ kʊalaa y'a wu.
15 Kilisi a wu a man menian'n-mɔ kʊalaatin maan bɛ́ mɔ bɛ tɪ asɪ'n nni man
bɛ ti anwʊn kʊ́n, nan bɛ bu bɛ́ mân'n bɛ man sʊanlan'n mɔ bɛ́ dunman nun ɔ'a
wu ɔ'a tinnge'n.
16 Ɛhɪka ati, ɔ fi ɛnɛ, yɛ mmua man sʊanlan fíí anwʊnnaan sʊ ndɛɛ kʊ́n. Sɛ
bɔbɔ daba yɛ bualɪ Kilisi anwʊnnaan sʊ ndɛɛ a, sian dɪɛ, ɔ tɪ man sɔ kʊ́n.
17 Ɔ sanlɪn kɛ sɛ sʊanlan kʊn nʊn Kilisi bɛ yɔ kʊn an, anɪn ɔ'a kaci abɔdɪɛ fʊfɔlɛ.
Yí abalabɔ daba nɪn abʊ a gua. Ɔ'a bɔ abalabɔ fʊfɔlɛ abʊ.
18 Ɛhɪ kʊalaa fi Nyanmɪan mɔ ɔ'a nanndɪ Kilisi sʊ ɔ'a sesie yɛ́ nʊn yí yɛ́ afian'n.
Ɛsɛ ɔ'a fa menian nʊn yí afian esesie junman'n ɔ'a wula yɛ́ sa nun.
19 Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan nanndɪlɪ Kilisi sʊ, ɔ sesielɪ yí muonun ɔ nʊn
menian'n-mɔ kʊalaa afian, ɔ'a nnɪan man bɛ́ ɛtɛ'n mɔ bɛ yɔlɪ nɪn anwʊn. Afian
esesie junman sɔ'n, ɔ'a fa ɔ'a wula yɛ́ nʊan kɛ yɛ hán yí nwʊn ɛjɔlɛ yɛ héle
menian'n-mɔ.
20 Ɛhɪka ati, ɛjɔlɛ'n mɔ yɛ kan'n, Kilisi muonun yê ɔ'a sʊan yɛ́ kɛ yí mmɔfʊɛ
maan yɛ kan ɔ. Ɔ tɪ kɛ Nyanmɪan muonun nanndɪ yɛ́ sʊ y'ɔ lɛ kan ɛjɔlɛ sɔ'n kele
ɛmɔ ɔ. Yɛ 'sɛlɛ ɛmɔ kpa kɛ, Kilisi dunman nun, ɛmɔ mán bɛ nʊn Nyanmɪan bɛ́
afian sɛ́!
21 Kilisi mɔ ɔ'a nyɔ man ɛtɛ fíí'n, yɛ́ dunman nun, Nyanmɪan a fa yɛ́ ɛtɛ'n-
mɔ kʊalaa a sʊa yí, ɔ'a man Kilisi a yɔ ɛtɛfʊɛ nán y'a hʊala y'a kaci sɛsɛfʊɛ wɔ
Nyanmɪan anyunnun.

6

1 Ɛhıka ati, yé mɔ yɛ di Nyanmıan junman'n, yɛ lɛ sɛlɛ ɛmɔ kpa kɛ anwun-
nvoe'n mɔ Nyanmıan a nwun ɛmɔ'n, nán bɛ man yí anwunnvoe enwuan sɔ'n
yɔ mgban.
2 Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun, Nyanmıan nwan:
Mɔ mɛlɛ kpa'n juli'n,
n dielı wó sunfɛlɛ'n.
Mɔ bɛ́ ti ele cıan'n juli'n,
m malı n nelı wó ti.
Ɛmɔ nían, mɛlɛ kpa'n m'ɔ di kɛ ɛmɔ sɔ Nyanmıan nun'n yɛ̂ yɛ wɔ nun ɛwa ɛnɛ
nın ɔ. Bɛ́ ti ele cıan'n, y'ɔ le ɛnɛ.
3 Yɛ ngulo man kɛ sʋanlan fíí kan yé junman nın anwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ. Ɛhıka ati,
yɛ nyɔ man like fíí m'ɔ kʋala kɛ ɔ tʋnndʋn sʋanlan aja nun ɔ.
4 Nan like biala anun, yɛ man bɛ nwun yí kɛ yɛ tı Nyanmıan ngʋa. Yalɛ nun
o, ehian nun o, ahunnun ndıtıɛ nun o, yɛ si abʋtalɛ kpa.
5 Bɛ bilalı yé dede bɛ tʋlı yé fiadı. Menian'n-mɔ jasʋlı yé kɔmın anun, yɛ lili
junman sɛlɛ kpa. Y'a nnyan man atın y'a nna man ɛsɛ yɛ bualı yɛ lalı.
6 Yɛ sı like m'ɔ tı ananhɔlɛ'n, yɛ si abʋtalɛ, yé ti anun tı kpa, ɛsɛ Wawɛ
Nwannzan-nwannzan'n man yɛ kulo ɛhınlın-mɔ ananhɔlɛ nun.
7 Ɛsɛ Nyanmıan tunmin nun, yɛ bɔ ananhɔlɛ Ɛjɔlɛkpa'n yɛ kele menian'n-mɔ.
Sɛsɛ ɛyɔlɛ'n y'ɔ tı yé kʋan ninnge mɔ yɛ fa yɛ kʋn ɛsɛ yɛ fa yɛ sisa yé nwʋn ɔ.
8 Cıan bie a, bɛ wula yé anunminnyanmʋn, cıan bie kʋsʋ a, bɛ gua yé
nyunnun ası. Cıan bie a, bɛ kan yé nwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ, cıan bie kʋsʋ a, bɛ kan yé
nwʋn ɛjɔlɛ kpa. Bɛ bu yé kɛ yɛ tı atofʋɛ, nan kʋsʋ ananhɔlɛ yɛ̂ yɛ kan ɔ.
9 Bɛ yɔ kɛ bɛ nzı man yé, kʋsʋ anın bɛ́ kʋalaa bɛ sı yé kpa. Bɛ bu kɛ y'a wu a
yue, nan kʋsʋ, yɛ tɛ tı ası. Bɛ kele yé ahʋlʋwa kpa, nan kʋsʋ bɛ ngun man yé.
10 Bɛ bɔ yé lʋa nan kʋsʋ yɛ di fɛ cıan daa. Yɛ tı ehianfʋɛ, nan kʋsʋ yɛ man
menian dɔʋn nyan bɛ́ nwʋn. Bɛ bu kɛ yɛ le man like fíí nan kʋsʋ yɛ le ninnge'n
kʋalaatin.
11 Anianman Kolıntı amma, y'a han ɛjɔlɛ'n kʋalaa yuein y'a hele ɛmɔ. Y'a
hulo ɛmɔ kpili sʋnman.
12 Y'a yı yé kunnun y'a hele ɛmɔ maan ɛmɔ a nwun yí kɛ yɛ kulo ɛmɔ, nan
ɛmɔ lılı yɛ̂ b'a ngulo man yé ɔ.
13 Ɛhıka ati, kɛmɔ ɛmɔ tı kɛ mín mma'n, mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ ɛmɔ fá yé
bɛ wúla bɛ́ kunnun, ɛmɔ húlo yé kpa kɛ yɛ kulo ɛmɔ'n.

Nán bɛ nʋn bɛ́ mɔ bɛ nne man Kilisi bɛ nni man'n tu nun

14 Bɛ́ mɔ bɛ nne man Kilisi bɛ nni man'n, ɛmɔ nʋn bɛ́ n'ɔ tu nun. Bɛ tı man
menian m'ɔ fata kɛ ɛmɔ nʋn bɛ́ tu nun ɔ. Asʋ sɛsɛ ɛyɔlɛ'n ɔ nʋn ɛtɛ ɛyɔlɛ'n tı kʋn
ɔ? Anaan awosin'n nʋn jawe'n tı kʋn ɔ?
15 Asʋ Kilisi kʋala kɛ ɔ nʋn Abɔnsanmʋn bɛ́ nʋan sɛ bɛ́ nwʋn ɔ? Sʋanlan m'ɔ
de Kilisi di'n, ɔ nʋn m'ɔ nne man Kilisi nni man'n, asʋ bɛ́ ajʋnlın kʋala kɛ ɔ yɔ
kʋn ɔ?
16 Asʋ Nyanmıan asɔnın sua'n nʋn amʋan'n-mɔ di anʋannzɛ ɔ? Afı yɛ tı
Tıasıfʋɛ Nyanmıan nın asɔnın sua kɛ yí muonun ɔ fa kan'n. Yí nwan:
Mın 'tanlan bɛ́ afian, mın nʋn bɛ́ yɛ san nun,
mın 'kaci bɛ́ Nyanmıan,
bɛ́ kʋsʋ bɛ 'kaci mín menian.
17 *Ɛhıka ati, yé Mın lɛ kan kɛ:*
Ɛmɔ jásʋ bɛ́ nwʋn ɛbɛlɛ,
nán bɛ fa bɛ́ nwʋn bɛ mantan bɛ́.
Nán bɛ fa bɛ́ sa bɛ kan like m'ɔ tı efian fíí,

nan mín kʋsʋ mɪn 'de ɛmɔ.
18 *Mɪn 'kaci ɛmɔ asɪ*
yɛ̂ ɛmɔ kʋsʋ 'kaci mín mma
mmelenzua nʋn mmalasua.
Yɛ́ Mɪn m'ɔ tɪ Tunminfʋɛ Nyanmɪan Kpili'n, ɛjɔlɛ m'ɔ lɛ kan nɪn anɪn.

7

1 Ehulo mma, kɛmɔ yɛ́ ti yɛ̂ Nyanmɪan a bɔ anɔhʋba sɔ'n-mɔ'n, yɛ yáci like biala mɔ yɛ yɔ a, ɔ gua anwʋnnaan'n nʋn wawɛ nɪn anwʋn efian'n yɛ gúa. Nán yɛ súlo Nyanmɪan yɛ bɔ́ mɔndɪnlɪn kpa yɛ tánlan wɔ anwʋntɪɛ nun.

Pɔlʋ fɛ elie'n

2 Ɛmɔ fá yɛ́ bɛ wúla bɛ́ kunnun! Ɔ sanlɪn kɛ y'a nni sʋanlan fíí anwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ, y'a mman man sʋanlan fíí a ndɔ man ɛtɛ nun, ɛsɛ y'a nzisi sʋanlan fíí.
3 Nán kɛ mɪɪn kan sɔ mɪn bu ɛmɔ fʋɔ ɔ. Nan n nili mʋa n zelɪ kɛ ɛmɔ anwʋn cian yɛ́ sʋnman. Yí ti, sɛ ɛmɔ 'cɪn o, sɛ ɛmɔ 'wu o, yɛ nʋn ɛmɔ.
4 Mɪn sɪ ɛmɔ ati anun kpa, ɛsɛ mɪn di ɛmɔ anwʋn fɛ kpa. Yɛ́ yalɛ biala anun, mín lʋa cɪcɪ mín nwʋn kpa mɪn di fɛ maan ɔ bʋ sʋ.
5 Afɪ mɔ yɛ hɔlɪ juli Masedʋanɪn mân nun ɛlɔ'n, y'a nnyan man alaje sin kaan sʋa. Yɛ 'kaci ɛwa, ɛfɛ, yɛ 'sɪn ɛwa, ɛfɛ. Mmie-mɔ nʋn yɛ la mannzʋan sʋ, yɛ́ kunnun tɪtɪ yɛ́.
6 Nan Nyanmɪan m'ɔ cɪcɪ alʋabɔfʋɛ lʋa'n, ɔ manlɪn Titɪ ɛwalɛ'n cɪcɪlɪ yɛ́ lʋa.
7 Ɛsɛ nán kɛ Titɪ ɛwalɛ nɪn ala y'ɔ cɪcɪlɪ yɛ́ lʋa ɔ, nan ɔ'a han ɔ'a hele yɛ́ kɛ ɛmɔ alʋa dɔ mín sʋnman, ɛmɔ di mín nwʋn yalɛ, ɛsɛ ɛmɔ kulo kɛ bɛ bʋka mín. Ɛjɔlɛ sɔ nɪn a man fɛ elie a hun mín kpili kpa.
8 Sɛ bɔbɔ kalata'n mɔ n gɛlɛlɪ ɛmɔ nɪn a bɔ ɛmɔ alʋa a, mɪn nni man yí nwʋn yalɛ. Sɛ bɔbɔ n nili yí nwʋn yalɛ mɛlɛ mɔ n nwunlin kɛ mín kalata nɪn a bɔ ɛmɔ alʋa'n,
9 dɔɛ ɛhɪka asʋ, mɪn di yí nwʋn fɛ, nán ɛmɔ alʋa mɔ ɔ'a bɔ nɪn ati ɔ, nan ɛmɔ abalabɔ'n mɔ ɛmɔ kaci yí nɪn ati ɔ. Ɛmɔ alʋabɔ sɔ nɪn anun, ɛmɔ a kaci bɛ́ nzin b'a si ɛtɛ'n b'a yɔ mɔ Nyanmɪan kulo. Ɔ man mɔ yɛ yɔlɪ nɪn a nyɔ man ɛmɔ ɛtɛ.
10 Ɔ sanlɪn kɛ alʋabɔ'n m'ɔ fi Nyanmɪan ɛlɔ'n, ɔ man sʋanlan nwun yí ɛtɛ'n ɔ yaci gua ɔ fa yí nwʋn man Nyanmɪan ɔ nyan ngʋan. Alʋabɔ sɔ'n dɪɛ, ɔ man bɛ nni man yalɛ mgban. Nan mân nɪn anun alʋabɔ dɪɛ'n, ɔ man bɛ wu.
11 Alʋabɔ'n mɔ Nyanmɪan man ɔ hanlɪn ɛmɔ'n, ɛmɔ nían junman mɔ ɔ'a li wɔ ɛmɔ asɪtanlan nɪn anun'n! Junman kpili kpa ɔ! Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ a nwun bɛ́ anyunnunguasɪɛ'n, ɛmɔ a sulo yí nzin, ɛmɔ a tʋ bɛ́ nʋan asɪ. Ɛmɔ alʋa a lɔ mín sʋnman bɛ kulo kɛ bɛ nwun mín nwʋn. Ɛmɔ anwʋn lɛ jue bɛ́ bɛ kulo kɛ bɛ pinnin sʋanlan'n m'ɔ yɔlɪ nyɔlɪɛ ɛtɛ'n sɛlɛ kpa. Ɛmɔ a hele maan b'a nwun yí wɔ ɛmɔ abalabɔ'n kʋalaa anun kɛ nyɔlɪɛ ɛtɛ sɔ'n, ɛmɔ anwʋn nnʋn man nun.
12 Ɛhɪka, sɛ m'an hɛlɛ ɛmɔ a, nán sʋanlan'n m'ɔ yɔlɪ ɛtɛ sɔ'n, anaan sʋanlan'n mɔ bɛ yɔlɪ yí ɛtɛ nɪn ati ɔ. Nan mɪn kulo kɛ ɛmɔ afian ɛlɔ, yɛ́ nwʋn'n m'ɔ cian ɛmɔ ɔ nʋn ehulo mɔ ɛmɔ kulo yɛ́'n, ɛmɔ kele yí yuein wɔ Nyanmɪan anyunnun. Yí ti yɛ̂ n gɛlɛlɪ ɛmɔ ɔ.
13 Nan mɔ ɛmɔ a yɔ'n, ɔ'a man yɛ́ lʋa a cɪcɪ yɛ́ nwʋn. Yɛ́ lʋa cɪcɪlɪ yɛ́ nwʋn, nan mɔ anianman Titɪ fi ɛmɔ ɛlɔ ɔ walɪ'n, kɛ ɛmɔ kʋalaa kpɪnlɪn sɔlɪ yí nun'n, ɔ'a man fɛ elie kpili kpa biekun a hun yɛ́.
14 Afɪ, n valɪ ɛmɔ n duli mín nʋan nun n gelelɪ Titɪ, yɛ̂ ɛmɔ kʋsʋ a man anyunnunguasɪɛ a ngan man mín. Nan kɛmɔ cɪan daa ananhɔlɛ yɛ̂ yɛ kan yɛ kele ɛmɔ'n, mín nʋan nun etue mɔ n duli n gelelɪ Titɪ wɔ ɛmɔ dunman nun'n, yí kʋsʋ ɔ'a nwun yí ananhɔlɛ.

15 Yí muonun, sɛ yí ti kpɪn anyɪnnzɔ kpili'n mɔ ɛmɔ manlɪn yí nɪn asʊ, ɔ nʊn
kɛ ɛmɔ kpɪnlɪn bɛ le anwʊnwʊsʊɛ nʊn esulo bɛ sɔlɪ yí nun'n, ɛmɔ anwʊn fɛ dɪɛ
mɔ ɔ di'n, ɔ tala sʊ.
16 M'an li fɛ kɛ like kʊalaa anun, mɪn kʊala kɛ mɪn susu mín ti mɪn gua ɛmɔ
asʊ.

8

Ɛmɔ mán bɛ́ sa lʊ́

1 Anianman-mɔ, junman mɔ Nyanmɪan Kpili lili wɔ Masedʊanɪn mân nun
asɔnɪn'n-mɔ anun'n, yɛ kulo kɛ yɛ kan yɛ kele ɛmɔ.
2 Yalɛ m'ɔ hanlɪn ɛlɔ asɔnɪn mma'n-mɔ'n, ɔ tɪ man nzɛmɪndɛ. Nan kʊsʊ bɛ
nyanlɪn fɛ elie kpili kpa bɛ́ ehian kpili nɪn anun, bɛ manlɪn bɛ́ sa lʊlɪ ɔ bʊlɪ sʊ.
3 Ananhɔlɛ tɪ kpa, bɛ yɪlɪ bɛ́ kunnun, mɔ bɛ kʊala yí man'n, bɛ manlɪn. Bɛ
manlɪn dede ɔ talalɪ sʊ.
4 Bɛ sɛlɛlɪ yɛ́ bɛ bʊtʊlɪ yɛ́ kpa kɛ bɛ 'tɪtɪ esika maan bɛ fa kɔ bʊka Nyanmɪan
menian'n-mɔ mɔ bɛ wɔ Zude mân nɪn anun'n.
5 Bɛ yɔlɪ m'ɔ tala mɔ yɛ jʊnlɪnlɪn'n. Afɪ, bɛ lili mʊa bɛ falɪ bɛ́ nwʊn bɛ manlɪn
yɛ́ Mɪn. Nan afɪ, ɔ nanndɪ Nyanmɪan ehulo nɪn asʊ, b'a fa bɛ́ nwʊn b'a man yɛ́
kʊsʊ.
6 Ɛhɪka ati, ahunnunye junman'n mɔ Titɪ bɔlɪ yí bʊ ɛmɔ afian ɛlɔ'n, y'a sɛlɛ yí
kɛ ɔ hó tʊ́ ɛmɔ ɔ lí junman sɔ'n gúa yí bʊ.
7 Ɛmɔ a nyan bɛ́ nwʊn wɔ ninnge'n kʊalaa anun. Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ le dedi, ɛmɔ
sɪ Nyanmɪan ninnge'n-mɔ, ɛmɔ sɪ jʊjɔ, ɛmɔ le anwʊnndɛlɛ wɔ like biala anun,
ɛsɛ ɛmɔ kulo yɛ́ kpa. Ɔ man ahunnunye ɛyɔlɛ ɛhɪ anun, ɛmɔ mán bɛ nwún ɛmɔ.
8 Nán kɛ mɪɪn tinndin ɛmɔ kɛ ɛmɔ yó ɔ. Nan mɪɪn kan ɛhɪnlɪn-mɔ anwʊnndɛlɛ
dɪɛ nɪn anwʊn ɛjɔlɛ mɪn kele ɛmɔ maan ɛmɔ nwun yí kɛ ɛmɔ ehulo'n kpɪn tɪ yí'n.
9 Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ sɪ anwunnvoe'n mɔ yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi nwunlin yɛ́'n. Yí mɔ
anɪn ɔ tɪ anyanbɛnwʊn sʊanlan'n, ɛmɔ dunman nun, ɔ yɔlɪ yí nwʊn ehianfʊɛ
ɔ'a man ɛmɔ a nyan bɛ́ nwʊn.
10 Mín dɪɛ mɔ m'an jʊnlɪn mɔ mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ'n y'ɔ le kɛ, junman'n mɔ
afʊɛ ɛhɪnlɪn ɛmɔ bɔlɪ yí bʊ'n, ɛmɔ mán bɛ́ sa tʊ́a yí. Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ yê ɛmɔ lili
mʊa bɛ bɔlɪ yí bʊ ɔ, ɛsɛ ɛmɔ yê ɛmɔ sili bɛ́ hue kɛ bɛ 'di ɔ.
11 Yí ti, kɪkaala dɪɛ, ɛmɔ mán bɛ́ sa tʊ́a yí bɛ lí bɛ mán ɔ yʊ́e. Ɛmɔ nían mɔ bɛ́ sa
tʊ'n, bɛ nyán anwʊnndɛlɛ bɛ lí junman sɔ'n kɛ ɛmɔ sili bɛ́ hue kɛ bɛ 'di'n.
12 Ɔ sanlɪn kɛ like mɔ bɛ yɪ bɛ́ kunnun bɛ man'n, sɛ bɔbɔ ɔ tɪ kaan sɛ,
Nyanmɪan di yí nwʊn fɛ ɔ sɔ nun kanlanman. Ɔ nze man sʊanlan kɛ like m'ɔ
le man yí'n, ɔ fá mán yí.
13 B'a nze man kɛ ɛmɔ fá bɛ́ nwʊn ninnge'n-mɔ kʊalaa bɛ mán menian nán
ɛmɔ lí ehian, nan ɛmɔ yó maan bɛ́ ninnge'n-mɔ kʊalaa lí sʊ kpɛ-kpɛ.
14 Kɪkaala ɛmɔ le ninnge dɔʊn, ɔ sɛ kɛ ɛmɔ fá bie bɛ bʊ́a bɛ́ mɔ bɛ́ sa a mian'n.
Yí dɪɛ, sɛ cɪan bie ɛmɔ kʊsʊ asa mian an, anɪn bɛ kʊala bɛ tɪ ɛmɔ nyanman nun.
Sɛ ɛmɔ yɔ yí sɔ a, anɪn yí kʊalaa a li sʊ.
15 Afɪ, Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kele kɛ:
M'ɔ hohuanlɪn dɔʊn anʊan'n,
ɔ'a nnyan man mʊlʊsʊɛ,
yê m'ɔ hohuanlɪn kaan bie anʊan'n,
yí kʊsʊ ɔ mmian man like fíí anwʊn.

Titɪ nʊn yí manngʊn'n-mɔ

16 Yɛ 'da Nyanmɪan Kpili asɪ. Ɔ'a yɔ ɔ'a man ɛmɔ anwʊn ɛjɔlɛ a hian Titɪ kpa
kɛ ɛmɔ anwʊn ɛjɔlɛ cian yɛ́'n.
17 Yɛ́ nwan ɔ hó ɛmɔ anwʊn ɛlɔ. Ɔ kɔ le kɔ tʊ nun. Ɔ le anwʊnndɛlɛ kpa yí
muonun ɔ kɔ si yí hue kɛ ɔ 'kɔ ɛmɔ anwʊn ɛlɔ.

18 Yɛ lɛ sʋan yí nʋn anianman kʋn. Anianman sɔ'n, Ɛjɔlɛkpa junman'n m'ɔ di'n dunman nun, asɔnɪn mma'n-mɔ kʋalaatin yɪ yí ayɛ.
19 Ɔ tɪ sʋanlan mɔ asɔnɪn'n-mɔ kʋalaatin a yɪ yí kɛ yɛ́ atɪn etue nɪn anun, ɔ hó sóman yɛ́. Ɔ mán yɛ fá ahunnunye like sɔ'n yɛ hó wúla yɛ́ Mɪn anunminnyanmʋn maan bɛ nwún yí kɛ yɛ kulo kɛ yɛ bʋka ɛhɪnlɪn-mɔ.
20 Yɛ lɛ yɔ sɔ, nán sʋanlan fíí a ngan man yɛ́ nwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ wɔ esika kpili sɔ'n mɔ b'a fa b'a man yɛ́ kɛ yɛ fá yɛ hó nɪn anwʋn.
21 Nyanmɪan nʋn menian'n-mɔ anyunnun, like m'ɔ tɪ kpa'n yɛ̂ yɛ bɔ mɔndɪnlɪn yɛ yɔ ɔ.
22 Yɛ lɛ sʋan bɛ́ nʋn yɛ́ nianman'n. Atɪn ngacile dɔʋn asʋ, y'a sɔ yí y'a nɪan. Y'a nwun yí kɛ ɔ tɪ sʋanlan mɔ cɪan daa ɔ le anwʋnndɛlɛ ɔ. Nan sian anwʋnndɛlɛ'n m'ɔ le yí'n, ɔ bʋ sʋ. Afɪ, ɔ de ɛmɔ di kpili sʋnman.
23 Titɪ dɪɛ, ɔ tɪ mín manngʋn. Mɪn nʋn yí y'ɔ di junman yɛ man ɛmɔ ɔ. Nan anianman ɛhɪnlɪn-mɔ mɔ bɛ lɛ kɔ a soman yí'n, bɛ́ dɪɛ asɔnɪn'n-mɔ yɛ̂ b'a yɪ bɛ́ ɔ. Bɛ di junman bɛ wula Kilisi anunminnyanmʋn.
24 Yí ti, ɛmɔ héle bɛ́ maan bɛ nwún yí kɛ ɛmɔ kulo bɛ́ sakpa. Yí dɪɛ anɪn asɔnɪn mma'n-mɔ tɪ yí bʋ kɛ yɛ nva man ɛmɔ yɛ ndu man yɛ́ nʋan nun mgban.

9

Ahunnunye like'n yɛ̂ Nyanmɪan kulo ɔ

1 M'ɔ tʋ de mmʋa'n mɔ bɛ 'fa bɛ kɔ man Nyanmɪan menian'n-mɔ mɔ bɛ wɔ Zude mân nɪn anun'n, ɔ tɪ man cɪnnjɪn fíí kɛ n gɛ́lɛ ɛmɔ ɛhɪ anwʋn kalata.
2 Ɔ sanlɪn kɛ mɪn sɪ kɛ ɛmɔ a si bɛ́ hue, ɔ man m'an fa ɛmɔ m'an tu mín nʋan nun wɔ Masedʋanɪn asɔnɪn mma'n-mɔ anyunnun. M'an han m'an hele bɛ́ kɛ: "Anianman'n-mɔ mɔ bɛ wɔ Akayi mân nɪn anun ɛlɔ'n, sunmin afʋɛ ɛhɪnlɪn angʋnmɪn yɛ̂ bɛ bɔbʋalɪ bɛ́ nwʋn bɛ sielɪ ɔ." Ɛmɔ anwʋnndɛlɛ'n y'ɔ wowulalɪ bɛ́ dɔʋn bɛ́ anwʋnsɛlɛ ɔ.
3 Ɛhɪka ati, mɪɪn sʋan anianman ɛhɪ-mɔ ɛmɔ anwʋn ɛlɔ. Yí dɪɛ anɪn, ayɛ'n mɔ y'a yɪ ɛmɔ wɔ mmʋa sɔ nɪn anwʋn nɪn a nyɔ man mgban. Nan kɛ m gbɪnlɪn n ganlɪn yí'n, mɪn kulo kɛ ɛmɔ bɔbʋa bɛ́ nwʋn bɛ sie sakpa.
4 Afɪ, sɛ ɛmɔ a mmɔbʋa man bɛ́ nwʋn b'a nzie man, nan sɛ Masedʋanɪn amma'n-mɔ b'a soman mín ɛmɔ anwʋn ɛlɔ a, ɔ 'yɔ anyunnunguasɪɛ ɔ man yɛ́. Nan kʋsʋ ɛmɔ anyunnunguasɪɛ dɪɛ mɔ ɔ 'kan ɛmɔ'n 'bʋ sʋ.
5 Ɛhɪka ati, m'an nɪan dede a, anɪn ɔ tɪ kpa kɛ m mán anianman ɛhɪ-mɔ lí mʋa mín nyunnun ɛmɔ anwʋn ɛlɔ. Yí dɪɛ anɪn, ahunnunye acɛdɪɛ'n mɔ ɛmɔ hanlɪn kɛ bɛ 'man'n, anianman ɛhɪ-mɔ kokuan yí nʋan bɛ sie. Afɪ mɪn ngulo man kɛ mɪn tʋ ɛmɔ ɛlɔ a, ɔ yɔ kana. Nan mɪn kulo kɛ ɔ yɔ ahunnunye acɛdɪɛ.
6 Ɛmɔ ati kácɪ kɛ sʋanlan mɔ ɔ'a nnua man dɔʋn'n, ɔ ndɪ man dɔʋn. Nan sʋanlan m'ɔ kɔ lua dɔʋn'n, ɔ 'tɪ dɔʋn.
7 Ɛhɪka ati, mɔ ɛmɔ anun kʋn biala a fua kɛ ɔ 'man'n, ɔ mán. N'ɔ di yí nwʋn yalɛ, ɛsɛ n'ɔ bu yí kɛ bɛ lɛ tinndin yí. Ɔ sanlɪn kɛ sʋanlan m'ɔ yɪ yí kunnun ɔ man'n yɛ̂ Nyanmɪan kulo yí ɛjɔlɛ ɔ.
8 Afɪ, Nyanmɪan le tunmin ɔ kʋala kɛ ɔ man nyila ngacile'n kʋalaa kan ɛmɔ. Ɔ kʋala kɛ ɔ man ɛmɔ nyan ninnge'n kʋalaa mɔ cian'n cɪan daa. Ɛsɛ ɔ kʋala kɛ ɔ man ɛmɔ nyan yí ɔ bʋ sʋ maan ɛmɔ fa bɛ yɔ nyɔlɪɛ mgbakpa'n kʋalaatin
9 kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kan yí'n. Yí nwan:

Ɔ'a hye ninnge dɔʋn kpa
ɔ'a man ehianfʋɛ'n-mɔ.
Yí ahunnunye'n le man eyue.

Menian dɔʋn 'ba nwun Nyanmɪan anwʋn ye

10 Nyanmɪan m'ɔ man kulo sʊanlan like maan ɔ dua ɔ nyan alɪɛ di'n, ɔ 'ba
fa ninnge'n kʊalaa mɔ ɛmɔ a mian yí nwʊn'n man ɛmɔ, ɔ 'man ɔ fifi ɔ su mma
dɔʊn kpa. Ɔ 'man ɛmɔ ahunnunye'n kʊsʊ su mma dɔʊn kpa.
11 Ɔ 'man ɛmɔ nyan bɛ́ nwʊn mɛlɛ biala maan ɛmɔ kʊsʊ yɔ ahunnunye cɪan
daa. Ɔ nanndɪ yɛ́ sʊ, esika'n mɔ ɛmɔ 'ba yɪyɪ maan yɛ fa yɛ kɔ'n, bɛ́ mɔ bɛ́ sa 'ba
han yí'n, bɛ 'ba la Nyanmɪan asɪ kpa.
12 Ɔ sanlɪn kɛ like sɔ'n mɔ ɛmɔ 'ba yɔ'n, nán Nyanmɪan menian nɪn ala y'ɔ 'ba
bʊa bɛ́ ɔ, nan ɛsɛ ɔ 'ba man menian dɔʊn nwun Nyanmɪan anwʊn ye.
13 Ɛmɔ ahunnunye like ɛyɔlɛ sɔ'n 'ba man bɛ nwun yí kɛ ɛmɔ kpɪn tɪ yí'n.
Menian dɔʊn 'ba wula Nyanmɪan anunminnyanmʊn. Ɔ sanlɪn kɛ ahunnunye
ninnge sɔ'n-mɔ mɔ ɛmɔ 'ba fa bʊa bɛ́ nʊn ɛhɪnlɪn-mɔ kʊalaatin'n, ɔ kele kɛ ɛmɔ
de Kilisi Ɛjɔlɛkpa'n bɛ di bɛ man yí anyɪnnzɔ.
14 Bɛ́ kʊsʊ, bɛ 'sɛlɛ Nyanmɪan bɛ man ɛmɔ. Bɛ 'fa ɛmɔ bɛ wula bɛ́ kunnun, ɔ fi
nyila dɔʊn mɔ Nyanmɪan a yeyila ɛmɔ'n.
15 Yɛ lá Nyanmɪan asɪ. Ɔ sanlɪn kɛ acɛdɪɛ'n mɔ yí muonun ɔ'a fa ɔ'a hye yɛ́'n,
bɛ nnyan man yí nwʊn sʊ!

10

Pɔlʊ tunmin'n

1 Mín bɔbɔ mín Pɔlʊ, mɪɪn tʊ ɛmɔ ngalɪɛ. Mɪn kulo kɛ mɪn yɔ yí bɛtɛɛ ɛsɛ mɪn
nwun anwunnvoe kɛ Kilisi muonun yɔ yí'n. Nan ɛmɔ anun mmie-mɔ lɛ kele
kɛ sɛ n wɔ ɛmɔ afian ɛlɔ a, mɪn kan mín nwʊn asɪ. Kʊsʊ afɪ sɛ n nnʊn man ɛmɔ
afian ɛlɔ a, mɪn di tutule.
2 Mɪɪn sɛlɛ ɛmɔ kɛ nán bɛ tinndin mín maan mɪn kele tunmin'n mɔ n ne yí'n
tɛmʊn m'ɔ m 'ba a ɛmɔ ɛlɔ'n. Ɔ sanlɪn kɛ sɛ mɪn ba ɛmɔ ɛlɔ a, mɪn 'ba yɪ mín
tunmin'n mɪn kele bɛ́ mɔ bɛ́ nwan yɛ nanndɪ kɛ eyuadɪ nɪn anun menian'n.
3 Ɔ tɪ ananhɔlɛ kɛ yɛ tɪ kulo menian, nan kʊsʊ yɛ ngʊn man yɛ́ kʊan dɪɛ'n kɛ
kulo menian'n-mɔ kpɪn kʊan yí'n.
4 Yɛ́ kʊan ninnge dɪɛ'n-mɔ nʊn mân ɛhɪ anun menian'n-mɔ dɪɛ'n tɪ man kʊn.
Yɛ́ dɪɛ'n-mɔ tɪ Nyanmɪan kʊan ninnge. Bɛ́ nwʊn yɔ esulo. Bɛ fa bɛ bubu sua
mgbili mgbili'n-mɔ. Yɛ fa yɛ sɛcɪ ajʊnlɪn ɛtɛ ɛtɛ'n mɔ menian'n-mɔ le yí'n.
5 Atubɛnwʊn ninnge m'ɔ man menian'n-mɔ nzɪ man Nyanmɪan'n, yɛ fa kʊan
ninnge sɔ'n-mɔ yɛ kan bɛ́ yɛ gua asɪ. Ɛsɛ bɛ́ mɔ bɛ́ nyɪn nzɔ man Kilisi'n, yɛ sɪ bɛ́
ajʊnlɪn'n yɛ cʊɪn bɛ́ maan bɛ de yí bɛ di.
6 Y'a bɔbʊa yɛ́ nwʊn a yue, sɛ ɛmɔ man Kilisi anyɪnnzɔ kpa bɔkɔɔ a, yɛ 'pinnin
bɛ́ kʊalaa mɔ bɛ mman man yí anyɪnnzɔ'n.
7 Ɛmɔ dɪɛ, mɔ ɛmɔ anyɪn nwun yí'n y'ɔ tɪ ɛmɔ cɪnnjɪn ɔ. Yí ti, sɛ sʊanlan kʊn
de di kɛ ɔ tɪ Kilisi dɪɛ a, ɔ títɪ ɔ nían, nán sɛ ɔ tɪ sɔ man yí a, anɪn ɔ nwún yí kɛ yɛ́
kʊsʊ yɛ tɪ Kilisi dɪɛ.
8 Tunmin'n mɔ yɛ́ Mɪn a fa a man mín'n, sɛ bɔbɔ m'an fa m'an tu mín nʊan
nun maan ɔ'a bʊ sʊ a, yí nwʊn nyian ngun man mín. Ɔ sanlɪn kɛ, ɛmɔ kpa ɛyɔlɛ
ati yê yɛ́ Mɪn a fa a man yɛ́ ɔ, nan nán ɛmɔ ehuan ti ɔ.
9 Nán kɛ enwonwunlan mɔ mɪn kulo kɛ mɪn nwonwunlan ɛmɔ ati y'ɔ man
mɪɪn kɛlɛ kalata ɛhɪ-mɔ ɔ.
10 Afɪ, ɛ 'nwun ɛjɔlɛ mɔ menian'n-mɔ kan'n: “Pɔlʊ kalata'n-mɔ anun ɛjɔlɛ'n yɔ
sɪ. Nan kʊsʊ sɛ yí muonun ɔ wɔ yɛ́ afian ɛwa a, ɔ tɪ bɛtɛɛ, ɛsɛ ɔ nzɪ man bagua
nun jʊjɔ.”
11 Bɛ́ mɔ bɛ kan sɔ'n, bɛ nwún yí kɛ sɛ yɛ nnʊn man ɛmɔ afian ɛlɔ a, ɛjɔlɛ m'ɔ
wɔ kalata'n mɔ yɛ kɔ hɛlɛ yɛ kɔ nwan ɛmɔ nɪn anun'n, yí kʊnmgba'n yê sɛ yɛ ba
ɛmɔ afian ɛlɔ a, yɛ 'kan ɔ.
12 Bɛ́ mɔ bɛ bu bɛ́ nwʊn kpa bɛ tala bɛ́ manngʊn-mɔ'n, yɛ nze man kɛ yɛ nʊn
bɛ́ sɛ. Ɛsɛ yɛ nva man yɛ́ nwʊn yɛ ndʊ man bɛ́. Bɛ tɪ menian mɔ bɛ́ muonun bɛ

fʋa bɛ́ nwʋn. Bɛ fa bɛ́ nwʋn bɛ susu bɛ́ muonun bɛ́ nwʋn. Bɛ́ ajʋnlɪn'n nza man bɛ́.
13 Nan yɛ́ dɪɛ, yɛ ngulo man kɛ yɛ tu yɛ́ nʋan nun maan ɔ bʋ sʋ. Ɔ sanlɪn kɛ lɪka mɔ Nyanmɪan a hele kɛ yɛ lí junman'n yɛ jú'n, ɛbɛlɛ yê yɛ 'di yɛ ju ɔ. Nyanmɪan kʋsʋ yê ɔ'a man atɪn maan y'a li junman'n dede y'a ju ɛmɔ ɛlɔ ɔ.
14 Yí ti, yɛ nyɔ man maan ɔ mmʋ man sʋ. Ɔ sanlɪn kɛ mɔ yɛ hɔlɪ ɛmɔ ɛlɔ'n, yɛ́ dein yê yɛ lili mʋa yɛ bɔlɪ Ɛjɔlɛkpa'n m'ɔ tʋ de Kilisi'n yɛ helelɪ ɛmɔ ɔ.
15 Ɔ man sɛ yɛ lɛ tu yɛ́ nʋan nun an, nán sʋanlan bie junman mɔ ɔ'a li'n yê yɛ 'fa yɛ 'tu yɛ́ nʋan nun ɔ. Nan yɛ le anyɪndasʋɛ kɛ ɛmɔ dedi'n 'kɔ yí nyunnun. Yí dɪɛ anɪn, yɛ di junman nɪn ɛmɔ afian ɛlɔ maan ɔ tɛlɛ kpili kpa dede ɔ kɔ ju lɪka mɔ Nyanmɪan helelɪ yɛ́'n.
16 Yí dɪɛ anɪn, yɛ fi ɛmɔ ɛbɛlɛ, yɛ kʋala kɛ yɛ kɔ lɪka fʋfɔlɛ yɛ kɔ bɔ Ɛjɔlɛkpa'n. Nan y'a nva man abie junman dɪɛ mɔ ɔ'a li'n y'a ndu man yɛ́ nʋan nun.
17 B'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun kɛ: *Sʋanlan m'ɔ kulo kɛ ɔ tu yí nʋan nun'n, anɪn ɔ fá like mɔ yɛ́ Mɪn a yɔ'n ɔ tú yí nʋan nun.*
18 Yí sɔ ati, ananhɔlɛ nun, sʋanlan mɔ yí muonun ɔ fʋa yí nwʋn'n, ɔ tɪ man sʋanlan. Nan nunhan mɔ yɛ́ Mɪn muonun fʋa yí'n y'ɔ tɪ sʋanlan ɔ.

11

Pɔlʋ nʋn ato mmɔfʋɛ'n-mɔ

1 Sɛ bɔbɔ mɪn jʋjɔ kɛ sʋanlan mɔ yí ti nnʋn man ɛbɛlɛ a, ɛmɔ fá yí sɔ, bɛ jínlan mín nzin!
2 Ɛmɔ nwún yí kɛ mɪn cʋɪn ɛmɔ ati nyunnunngunlan kɛ Nyanmɪan cʋɪn yí'n. Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ tɪ kɛ talua muan mɔ yí ɛnanndɪɛ nɪn anwʋn buli man ɛbʋɪn mɔ m'an si yí siyɛlɛ m'an man belenzua kʋnmgba cein ɔ. Belenzua sɔ'n y'ɔ le Kilisi.
3 Nan yɛ́ nan balasua'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Ɛvʋ'n manlɪn owo'n lakalɪ yí. Yí ti, mɪn susu ɛmɔ anwʋn kɛ Kilisi mɔ ɛmɔ a fa bɛ́ nwʋn b'a man yí kanlanman kanlanman'n, ɛmɔ ati 'ba kaci bɛ yaci yí bɛ tʋ.
4 Ɔ sanlɪn kɛ y'a bɔ Kilisi anwʋn ɛjɔlɛ'n y'a hele ɛmɔ. Nan afɪ, ɔ yɔ sɛ mɔ sʋanlan biala ba ɛmɔ ɛlɔ, ɔ bɔ Zozi fʋfɔlɛ anwʋn ɛjɔlɛ ɔ kele ɛmɔ a, ɛmɔ de yí tʋ nun ɔ? Y'a han Wawɛ Nwannzan-nwannzan nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n y'a hele ɛmɔ. Nan afɪ, ɔ yɔ sɛ mɔ sʋanlan biala ba ɛmɔ ɛlɔ ɔ kan wawɛ fʋfɔlɛ anwʋn ɛjɔlɛ ɔ kele ɛmɔ a, ɛmɔ de yí tʋ nun ɔ? Y'a bɔ Ɛjɔlɛkpa'n y'a hele ɛmɔ. Nan afɪ, ɔ yɔ sɛ mɔ sʋanlan biala ba ɛmɔ ɛlɔ, ɔ bɔ ɛjɔlɛkpa fʋfɔlɛ ɔ kele ɛmɔ a, ɛmɔ de yí tʋ nun kpa ɔ?
5 Ɛmɔ mmɔfʋɛ mgbili mgbili sɔ'n-mɔ, bɛ ndala man mín like fíí anun.
6 Sɛ bagua nun yê mɪn nzɪ man jʋjɔ a, nán Nyanmɪan ninnge'n-mɔ ɛsɪɛ nun ɔ. Afɪ, y'a man ɛmɔ a nwun yí sɔ yuein tɛmʋn biala nʋn ninnge kʋalaa anun.
7 Mɛlɛ mɔ m malɪ ɛmɔ ɛlɔ m mɔlɪ Nyanmɪan Ɛjɔlɛkpa'n n gelelɪ ɛmɔ'n, m'an nne man ɛmɔ babulu kʋn. Nan mín bɔbɔ muonun, m mɛbɛlɛlɪ mín nwʋn asɪ n nili junman n nɪanlɪn mín nwʋn manlɪn ɛmɔ nyanlɪn anunminnyanmʋn. Like sɔ'n mɔ n yɔlɪ'n, kanngʋ ɛtɛ yê m'an yɔ ɔ?
8 N gbʋkpʋlɪ asɔnɪn ɛhɪnlɪn-mɔ anwʋn, bɛ tualɪ mín kalɛ yê n valɪ m mʋalɪ ɛmɔ ɔ.
9 Mɛlɛ mɔ anɪn n wɔ ɛmɔ afian ɛlɔ mɔ emian'n tʋlɪ mín'n, m'an man sʋanlan fíí a mmɔ man mín nwʋn kalɛ. Ɔ sanlɪn kɛ anianman'n-mɔ mɔ bɛ fi Masedʋanɪn mân nun ɛlɔ bɛ walɪ'n, ninnge'n kʋalaa mɔ anɪn m'an mian yí nwʋn'n, bɛ falɪ bɛ bɛlɛlɪ mín. N zielɪ mín nwʋn ye, m'an man sʋanlan fíí a mmɔ man mín nwʋn kalɛ. Yê mɪn 'sie mín nwʋn ye sɔ cɪan daa.
10 Sɛ ɔ tɪ ananhɔlɛ kɛ Kilisi wɔ mín nun an, ɛbɛlɛ ndutue dɪɛ mɔ mɪn di'n, sʋanlan fíí ngʋala ngan man yí nzin ɛjɔlɛ wɔ Akayi mân bɔndɪn nɪn anun.

11 Mɪn yɔ sɔ ti a, asʊ ɔ kele kɛ mɪn ngulo man ɛmɔ ɔ? Nyanmɪan muonun sɪ
kɛ mɪn kulo ɛmɔ.
12 Mɔ m'an yɔ'n, mɪn 'yɔ yí sɔ cɪan daa man anyunnunguasɪɛ kan bɛ́ mɔ bɛ
kulo kɛ bɛ nyan atɪn bɛ tu bɛ́ nʊan nun'n. Ɔ sanlɪn kɛ bɛ́ nwan bɛ di bɛ́ junman'n
kɛ yɛ kpɪn yɛ di yɛ́ dɪɛ'n.
13 Menian sɔ'n-mɔ tɪ ato mmɔfʊɛ. Bɛ laka menian bɛ yɔ kɛ Kilisi mmɔfʊɛ y'ɔ
le bɛ́.
14 Bɛ́ nyɔlɪɛ sɔ'n nzin man yɛ́ nwʊn fíí sʊa. Afɪ, Satan muonun kʊala ɔ kaci yí
nwʊn kɛ nyanmɪansʊ bɔfʊɛ mɔ yí anunminnyanmʊn'n ta kɛ kanlannɪɛ ɔ.
15 Yí ti, sɛ Satan ngʊa'n-mɔ lɛ yɔ bɛ́ nwʊn kɛ bɛ tɪ ngʊa kpa a, ɛhɪ nzin man
yɛ́ nwʊn fíí sʊa. Nan ayuelɪɛ cɪan nɪn anun yɛ̂ bɛ 'nyan bɛ́ nyɔlɪɛ'n-mɔ anwʊn
ahatua ɔ.

Pɔlʊ ɛfɛ'n

16 Mɪɪn kan yí biekun kɛ sʊanlan fíí n'ɔ bu yí kɛ m'an sɛ. Sɛ kʊsʊ ɛmɔ bu mín
kɛ m'an sɛ a, anɪn ɛmɔ lé mín bɛ tʊ́ nun, bɛ mán mín kʊsʊ n vá n dú mín nʊan
nun kaan.
17 Ɛjɔlɛ mɔ mɪɪn kan yí kɪkaala'n, ɔ fi man yɛ́ Mɪn. Nan sɛ m'an han mín nʊan
nun etue ɛjɔlɛ a, anɪn mɪɪn jʊjɔ kɛ mín ti a sɛcɪ.
18 Kɛmɔ afɪ menian mmie-mɔ dɔʊn tu bɛ́ nʊan nun kɛ eyuadɪ amma yɔ yí'n,
yí ti mín kʊsʊ, mɪn 'tu mín nʊan nun bie.
19 Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ mɔ bɛ tɪ ngɛlɛfʊɛ'n, ɛmɔ tie bɛ si sɛnvʊɛ'n-mɔ sʊ, ɛhɪka yɔ
ɛmɔ fɛ kpa.
20 Sɛ bɛ lɛ sie ɛmɔ kɛ nganga a, ɛmɔ kpɪnlɪn sʊ, sɛ bɛ lɛ di ɛmɔ dufule a, ɛmɔ
kpɪnlɪn sʊ, sɛ bɛ lɛ laka ɛmɔ a, sɛ bɛ lɛ tu bɛ́ nwʊn bɛ kele ɛmɔ a, ɛmɔ kpɪnlɪn sʊ,
sɛ bɛ lɛ kpacɪ ɛmɔ anyɪnsʊ a, ɛmɔ kpɪnlɪn sʊ.
21 Yɛ lɛ kan yí ananhɔlɛ, ɔ tɪ nyian. Y'a nnyan man anwʊnsɛlɛ y'a nyɔ man
ɛmɔ sɔ.
Nan kʊsʊ like biala mɔ sʊanlan kʊn kʊala kɛ ɔ nanndɪ sʊ ɔ tu yí nʊan nun'n,
mɪɪn jʊjɔ kɛ mín ti a sɛcɪ, mín kʊsʊ mɪn kʊala kɛ mɪn nanndɪ sʊ bie mɪn tu mín
nʊan nun.
22 Sɛ bɛ tɪ Ebele a, mín kʊsʊ, n dɪ Ebele. Sɛ sakpa bɛ tɪ Izalayɛ menian an, mín
kʊsʊ, sakpa n dɪ Izalayɛ sʊanlan. Sɛ bɛ tɪ Abalahamʊn abʊsʊ menian an, mín
kʊsʊ, n dɪ Abalahamʊn abʊsʊ sʊanlan.
23 Sɛ bɛ tɪ Kilisi ngʊa a, mín kʊsʊ, n dɪ Kilisi akʊa. Mɪɪn jʊjɔ kɛ mín tɪ a sɛcɪ.
Kilisi ngʊa sɔ'n mɔ bɛ tɪ'n, mɪn tala bɛ́. M'an li junman m'an tala bɛ́. B'a tʊ mín
fiadɪ dɔʊn a tala bɛ́. B'a bʊ mín dɔʊn a tala bɛ́. Ɛfɔfʊan mɔ ewue a fɔfʊan mín'n,
mɪn tala bɛ́.
24 Zufʊ'n-mɔ hyɪlɪ mín ngʊkʊn ngʊkʊn fâ nnun. Kʊn biala anun, bɛ fin mín
mgbele abulasan nʊn ngʊanlan.
25 *Lɔmʊn menian'n-mɔ sɔlɪ mín nun ngʊkʊn ngʊkʊn fâ nsan. Kʊn biala
anun, bɛ fin mín mgbele. Ɛsɛ cɪan kʊn, bɛ tʊtʊlɪ mín ɛbʊɛ, ahan bɛ kun mín.
Yɛ butuli asue nun ngʊkʊn ngʊkʊn fâ nsan. Tɛmʊn kʊn anun, n nili cɪan kʊn
asue nun.
26 Mín atɪn etue nwala'n mɔ mɪn tu nɪn anun, mɪn nwun ninnge esulo kpa.
Bie sʊa, mɪn ngʊala man asue'n-mɔ kpɛ, mɪn nʊn kodiawu-mɔ yia, mín nian-
man Zufʊ'n-mɔ nʊn bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʊ'n man mɪn nwun amannɪnhunlun.
Mɪn ka kulo mgbili'n-mɔ asʊ a, mɪn nwun amannɪnhunlun. Mɪn fa nanmue
atɪn'n-mɔ a, mɪn nwun amannɪnhunlun. N nanndɪ asue jenvie nɪn anyɪnsʊ a,
mɪn nwun amannɪnhunlun. Bɛ́ mɔ bɛ tɪ man anianman kpa'n-mɔ, bɛ́ kʊsʊ, bɛ
man mɪn nwun amannɪnhunlun.
27 Junman ngiketee mɔ m'an li ɔ nʊn yalɛ mɔ m'an nwun yí'n, ɔ tɪ man
nzɛmɪndɛ. Tɛmʊn bie, mɪn nnyan man atɪn mɪn nna man, ɛhɔɛ nʊn nzuhoe

kun mín, mın kpati mın cı ɛhɔɛ. Bie kʊsʊ a, mın nnyan man taladıɛ mın nwula man, ɛyɛlɛ kun mín dede ɔ wʊlʊ mín kunnun.
28 Bɛ ngan man ɛjɔlɛ mun. Cıan daa, asɔnın'n-mɔ kʊalaa anwʊn nzusue la mín nwʊn.
29 Sɛ asɔnın nın anun sʊanlan kʊn le man anwʊnsɛlɛ a, anın ɔ tı kɛ mín kʊsʊ, n nne man anwʊnsɛlɛ. Sɛ bie tɔ ɛtɛ nın anun an, mın di yí nwʊn yalɛ sʊnman.
30 Sɛ ɔ di mɔ mın tu mín nʊan nun an, ninnge'n-mɔ mɔ n nne man nun anwʊnsɛlɛ nın anwʊn yê mın 'fa mın 'tu mín nʊan nun ɔ.
31 Nyanmıan m'ɔ tı yé Mın Zozi Ası'n, ɔ sı kɛ ɛjɔlɛ'n mɔ m'an han'n tı ananhɔlɛ. Yí ti, nyila hán yí dunman'n cıan daa!
32 Mɔ anın n wɔ Daması kulo nın asʊ'n, mín ɛhyıɛ ati, belemgbin Aletası kʊnmanna'n kɔ yı nzalafʊ kɛ bɛ sísa kulo nın anwʊn anʊan'n-mɔ.
33 Ɛhı ati, bɛ kɔ sie mín ece nun, bɛ kɔ jula mín mɛnzɛlɛ kʊn anun kulo nın anwʊn talɛ nın anzin. Kɛ ɔ kpınlın yɔlı mɔ kʊnmanna sɔ nın asa a ngan man mín nın anın.

12

Like mɔ Nyanmıan yılı helelı Pɔlʊ'n

1 Bé nʊan nun etue'n tı man like kpa. Nan kʊsʊ mın 'tu, afı ninnge mɔ yé Mın a yı a hele mín mɔ m'an nwun yí mín nyınsʊ, ɔ nʊn mɔ ɔ'a yı ɔ'a hele mín ɛlalıɛ nun'n, mın 'kan yí nwʊn ɛjɔlɛ mın 'kele ɛmɔ.
2 Mın sı Kilisi menian'n-mɔ anun kʊn. Nyanmıan falı yí fʊlı yí nwʊn ɛlɔ. Yí afʊɛ bulu nʊn nnan ahı. (Sɛ ɔ le yí nwʊnnaan kʊnlʊn-ngʊnlʊn'n yê Nyanmıan manlın ɔ fʊlı hɔlı yí nwʊn ɛlɔ e, sɛ kʊsʊ yí wawɛ'n yê Nyanmıan manlın ɔ fʊlı hɔlı yí nwʊn ɛlɔ e, mın nzı man, Nyanmıan muonun y'ɔ sı ɔ.)
3 Mın sı kɛ sʊanlan sɔ'n fʊlı hɔlı nyanmıansʊ. (Nan kʊsʊ sɛ ɔ le yí nwʊnnaan kʊnlʊn-ngʊnlʊn'n yê Nyanmıan manlın ɔ fʊlı hɔlı yí nwʊn ɛlɔ e, sɛ kʊsʊ yí wawɛ'n yê Nyanmıan manlın ɔ fʊlı hɔlı yí nwʊn ɛlɔ e, yí dıɛ, mın nzı man, Nyanmıan muonun y'ɔ sı ɔ.)
4 Ɛjɔlɛ m'ɔ tılı yí ɛlɔ'n, ɔ tı yí ngʊnmın yí dıɛ. Ɔ le man atın ɔ ngan ɔ ngele man sʊanlan.
5 Sʊanlan sʊa yê mın di yí nwʊn fɛ mɔ mın kʊala mın fa mın tu mín nʊan nun ɔ. Nan mın nva man mín muonun mın ndu man mín nʊan nun. Sɛ mın 'tu mín nʊan nun an, anın mın nıan ninnge'n-mɔ mɔ n nne man nun anwʊnsɛlɛ nın anwʊn yê mın 'fa mın 'tu mín nʊan nun ɔ.
6 Sɛ n gulolı kɛ mın 'tu mín nʊan nun an, nán kɛ mín ti a sɛcı ɔ, ɔ sanlın kɛ mɔ mın 'ba han'n tı ananhɔlɛ. Nan mín dıɛ, mın ndu man mín nʊan nun. Yí dıɛ anın, sʊanlan bie mmu man mín sʊanlan kpili ɔ ndala man like mɔ bɛ nwun yí mín nwʊn'n, anaan ɛjɔlɛ mɔ mın kan mɔ bɛ tı'n.
7 Ɛhı, ninnge mɔ Nyanmıan yılı helelı mín'n tı mgbili mgbili sʊnman. Nan kɛ ɔ kɔ yɔ nán m'an ndu man mín nwʊn'n, Nyanmıan kɔ man ewue kɔ tɔ mín nwʊn. Afı, Satan kɔ yı yí bɔfʊɛ'n kʊn kɛ ɔ héle mín ahʊlʊwa nán m'an ndu man mín nwʊn.
8 Ɛhı a, n gɔ sɛlɛ yé Mın ngʊkʊn ngʊkʊn fâ nsan kɛ ɔ mán mín nwʊn sá.
9 Yé Mın kɔ bua mín kɛ: “Anwunnvoe'n mɔ mın nwun wó'n, ɔ bʊ sʊ. Ɔ sanlın kɛ mɛlɛ mɔ wó anwʊnsɛlɛ'n kɔ yue'n yê mın man ɛ nwun mín tunmin nın ɔ.” Yí ti, sɛ mın 'tu mín nʊan nun an, anın ninnge'n-mɔ mɔ n nne man nun anwʊnsɛlɛ nın anwʊn yê mın tu mín nʊan nun ɔ. Yí dıɛ anın, Kilisi fa yí tunmin'n sisa mín.
10 Yí sɔ ati, mın di mín anwʊnsɛlɛ'n mɔ n nne man yí nın anwʊn fɛ. Ɛkpɛ'n mɔ bɛ kpɛ mín'n, ɔ nʊn alʊabɔ'n, ɔ nʊn nyinlinlin'n mɔ mın nwun yí'n, ɔ nʊn ahʊlʊwa'n mɔ bɛ kele mín wɔ Kilisi dunman nun'n, mın di yí kʊalaa anwʊn fɛ. Ɔ sanlın kɛ mɛlɛ mɔ anwʊnsɛlɛ kɔ yue mín nun'n yê mın nyan anwʊnsɛlɛ ɔ.

Pɔlʋ di Kolɪntɪ asɔnɪn mma'n-mɔ anwʋn yalɛ

11 Sɛ mɪɪn jʋjɔ kɛ mín ti a sɛcɪ a, ɔ fi ɛmɔ. Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ y'ɔ sɛ kɛ bɛ lé mín ti alɔman ɔ. Nan sɛ n dɪ man like fíí bɔbɔ a, ɛmɔ mmɔfʋɛ mgbili mgbili sɔ'n-mɔ ndala man mín.

12 Mɛlɛ mɔ anɪn n wɔ ɛmɔ afian ɛlɔ'n, n zili abʋtalɛ wɔ emian kʋalaa m'ɔ tʋlɪ mín nɪn anun. N yɪlɪ atɛlɛ ɔ nʋn asinbɛnwʋn ninnge ɔ nʋn nzɔlɛ m'ɔ kele kɛ sakpa n dɪ Kilisi bɔfʋɛ.

13 Nzu like dɪɛ yê n yɔlɪ m manlɪn asɔnɪn ɛhɪnlɪn-mɔ mɔ m'an nyɔ man bie m'an mman man ɛmɔ ɔ? Anaan kɛmɔ m'an mman ɛmɔ a mmɔ man mín nwʋn kalɛ'n, sɛ yí nwʋn akpue y'ɔ lɛ kun ɛmɔ a, anɪn ɛmɔ ehyiewu!

14 M'an sesie mín nwʋn a yue kɛ mɪɪn ba ɛmɔ anwʋn ɛlɔ. Mɪn de mɪn di kɛ yí kpê nsan nɪn asʋ mɔ mɪn 'ba ɛlɔ anɪn. Nan kʋsʋ, sɛ mɪn ju ɛlɔ a, mɪn mman ɛmɔ anun bie fíí mmɔ man mín nwʋn kalɛ. Ɔ sanlɪn kɛ nán ɛmɔ esika'n y'ɔ cian mín ɔ, nan ɛmɔ muonun yê ɛmɔ anwʋn cian mín ɔ. Afɪ, sɪɛ'n-mɔ y'ɔ di kɛ bɛ kpʋnndɛ esika bɛ sie bɛ́ mma nganngan'n-mɔ ɔ, nan nán mmatʋnman y'ɔ di kɛ bɛ kpʋnndɛ esika bɛ sie bɛ́ sɪ-mɔ ɔ.

15 Nan mín dɪɛ, sɛ mɪn fa yí kʋalaa mɔ n ne yí'n mɪn bʋa ɛmɔ, ɛsɛ mɪn fa mín nwʋn mɪn tɪ mɪn bʋka sʋ mɪn bʋa ɛmɔ a, ɔ yɔ mín fɛ. Afɪ, sɛ bɔbɔ ɛmɔ ngulo man mín an, mín dɪɛ, mɪn kulo ɛmɔ kpa.

16 Ɛmɔ de tʋ nun kɛ m'an mman sʋanlan fíí a mmɔ man mín nwʋn kalɛ. Nan ɛmɔ anun sʋanlan kʋn kʋala kan kɛ m'an bɔ ngɛlɛ m'an laka ɛmɔ maan ɛmɔ a tɔ ngaa nun.

17 Asʋ bɛ́ mɔ yê n zʋanlɪn bɛ́ ɛmɔ anwʋn ɛlɔ'n, n nanndɪlɪ bie sʋ n nakalɪ ɛmɔ ɔ?

18 N zɛlɛlɪ Titɪ kɛ ɔ hó ɛmɔ anwʋn ɛlɔ. N zʋanlɪn yí nʋn anianman'n mɔ ɛmɔ sɪ yí'n. Asʋ ɛmɔ kʋala kan kɛ Titɪ hɔlɪ'n, ɔ lakalɪ ɛmɔ ɔ lelɪ like ɔ? Mɪn nʋn Titɪ, yɛ́ ajʋnlɪn'n kʋalaa tɪ kʋn, ɛsɛ yɛ́ bala mɔ yɛ́ bɔ'n tɪ kʋn.

19 Bɪcɪ, ɛmɔ jʋnlɪn kɛ ndɛnvɛ yê yɛ lɛ kpʋnndɛ wɔ ɛmɔ anyunnun ɔ? Cɛcɛ, nán yí sɔ ɔ. Nan like mɔ Kilisi muonun kulo'n yê yɛ lɛ kan wɔ Nyanmɪan anyunnun ɔ. Anianman-mɔ, yɛ kulo kɛ ɛmɔ dedi'n kɔ yí nyunnun, yí ti yê yɛ lɛ kan ɛhɪ kʋalaa ɔ.

20 Mɪn sulo nun, afɪ, mɪn ba mɪn tʋ ɛmɔ ɛlɔ, nán sɛ ɛmɔ asɪtanlan'n tɪ man sɛsɛ a, ɔ ngɔ yɔ man mín fɛ. Ɛbɛlɛ nɪn anun, ɛmɔ kʋsʋ lɛ ngɔ tie man mín. Mɪn sulo kɛ ɔ kɔ kaci butule, ɛkpɔ, ɛya, mannzʋan, nzʋba, ɛjɔlɛ ɛtɛ ɛhan, atubɛnwʋn ɔ nʋn kʋasɪadɪ nyɔlɪɛ ɛmɔ afian.

21 Mɪn sulo kɛ ɛmɔ anwʋn ɛlɔ ɛhɔlɛ'n mɔ mɪn 'ba hɔ biekun'n, ɛmɔ kɔ man anyunnunguasɪɛ kɔ han mín wɔ mín Nyanmɪan anyunnun. Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ anun mmie-mɔ dɔʋn yɔlɪ satɪlɪfʋɛ nyɔlɪɛ, bɛ tʋnlɪn ajaa, ɛsɛ bɛ yɔlɪ ninnge mgban mgban. B'a nnun man bɛ́ nwun b'a nyaci man nyɔlɪɛ ɛtɛ sɔ'n-mɔ b'a ngua man. Yí ti, sɛ mɪn tʋ ɛmɔ ɛlɔ a, mɪn 'sun mɪn gua bɛ́ nwʋn.

13

Pɔlʋ 'ba kannzʋ Kolɪntɪ asɔnɪn mma'n-mɔ

1 Ɛhɪ, sɛ mɪn ba ɛmɔ anwʋn ɛlɔ biekun an, anɪn yí kpê nsan asʋ ahɪ. Kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kele'n: *Ɛjɔlɛ kʋalaa mɔ bɛ 'di'n, ɔ di kɛ bɛ nyan yí nwʋn adanzɪɛ nnyuan anaan nsan.*

2 Mɛlɛ mɔ m malɪ ɛmɔ ɛlɔ m'ɔ tian yí nnyuan'n, n gannzʋlɪ bɛ́ mɔ bɛ bɔ bala ɛtɛ'n-mɔ nʋn bɛ́ bʋ nga'n. Ɛnɛ mɔ n nnʋn ɛmɔ afian ɛlɔ'n, ɛsɛ mɪɪn kannzʋ bɛ́ mɔ bɛ bɔlɪ bala ɛtɛ'n ɔ nʋn bɛ́ bʋ nga'n kɛ, sɛ mɪn tʋ ɛmɔ ɛlɔ a, mɪn ngɔ nwun man sʋanlan fíí anwʋn anwunnvoe.

3 Afɪ, kɛmɔ ɛmɔ kulo kɛ bɛ nwun yí kɛ Kilisi nanndɪ mín sʋ yê ɔ kan yí ɛjɔlɛ'n, ɛmɔ 'ba nwun yí kʋsʋ. Kilisi tɪ man ɛmɔ anwʋn ɛfʋan, nan ɔ le tunmin wɔ ɛmɔ afian.

4 Ɔ tı ananhɔlɛ kɛ mɛlɛ mɔ bɛ 'bʊbɔ yí kʊlʊwa nın asʊ'n, ɔ lolı yí nwʊn nun
maan bɛ bʊbɔ yí sʊ. Nan kıkaala dıɛ, Nyanmıan tunmin nun, ɔ tı ası. Kɛmɔ yɛ
nʊn yí a yɔ munmuan kʊn'n, yɛ́ kʊsʊ y'a yɔ bɛtɛɛ. Nyanmıan tunmin nun, ɛmɔ
anwʊn bala'n mɔ yɛ bɔ'n, yɛ nʊn Kilisi m'ɔ tı ası'n yê yɛ bɔ ɔ.
5 Ɛmɔ muonun só bɛ́ nwʊn bɛ nían sɛ ɛmɔ de Kilisi bɛ di a. Ɛmɔ a nwun yí kɛ
Zozi Kilisi wɔ bɛ́ afian, nán yí ɔ? Sɛ ɛmɔ nıan nán ɔ nnʊn man bɛ́ afian an, anın
ɔ kele kɛ ɛmɔ nne man yí bɛ nni man.
6 Mın yɔ ajʊnlın kɛ ɛmɔ nwun yí kɛ yɛ de Kilisi yɛ di.
7 Yí ti, yɛ sɛlɛ Nyanmıan yɛ man ɛmɔ nán ɛmɔ a ndɔ man ɛtɛ nın anun fíí, yí
dıɛ anın yɛ nvʊ man ɛmɔ ati anwʊn. Nán kɛ yɛ́ kpa mɔ yɛ tı ati ɔ. Nan yɛ sɛlɛ
Nyanmıan kɛ ɔ mán ɛmɔ bó bala kpa.
8 Ɔ sanlın kɛ sɛ ɛmɔ di ananhɔlɛ a, yɛ ngʊala man ananhɔlɛ sɔ nın anwʊn ɛjɔlɛ
ɛtɛ fíí kan. Nan yɛ le tunmin yɛ di ananhɔlɛ nın anzin.
9 Ɔ man sɛ ɛmɔ jin bɛ́ ja nun, nán yɛ le man anwʊnsɛlɛ a, yɛ di yí nwʊn fɛ. Yí
ti, yɛ́ mmʊtʊɛ'n-mɔ anun, yɛ sɛlɛ Nyanmıan kɛ ɔ búka ɛmɔ maan bɛ́ ɛnanndıɛ'n
yó fóún kɛ yí muonun ɔ kulo yí'n.
10 Like ati mɔ mıın kɛlɛ ɛmɔ nın anın, afı n nnʊn man ɛmɔ afian ɛlɔ. Yí dıɛ, sɛ
mın ba ɛmɔ anwʊn ɛlɔ a, anın mın nnanndı man tunmin'n mɔ yɛ́ Mın a man
mín nın asʊ mın mbinnin man ɛmɔ. Nan mın fa tunmin sɔ'n mın wowula ɛmɔ
anwʊnsɛlɛ mın bʊka ɛmɔ.

Ngalıɛ

11 Kikaala dıɛ, anianman-mɔ, mín nʊan a tɔ. Ɛmɔ lí fɛ, bɛ yó like mɔ
Nyanmıan kulo'n. Ɛmɔ cícı bɛ́ nwʊn lʊa. Bɛ mán bɛ́ nʊan sɛ́ bɛ́ nwʊn, bɛ tánlan
wɔ anzʊnunjɔ nun. Sɛ ɛmɔ yɔ yí sɔ a, Nyanmıan m'ɔ tı ehulo Nyanmıan m'ɔ
man alʊacıcıɛ'n, ɔ nʊn ɛmɔ 'tanlan.
12 Ɛmɔ bísa bɛ́ nwʊn ahın anianman nun, bɛ tó bɛ́ nwʊn nun.
13 Nyanmıan menian'n-mɔ mɔ bɛ nʊn yɛ́ wɔ ɛwa'n, bɛ́ kʊalaa bɛ́ nwan bɛ 'bisa
ɛmɔ ahın.
14 Yɛ́ Mın Zozi Kilisi m'ɔ nwun ɛmɔ anwʊn anwunnvoe'n, Nyanmıan m'ɔ
kulo ɛmɔ'n, ɔ nʊn Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n m'ɔ man ɛmɔ di anʊannzɛ'n,
bɛ nʊn ɛmɔ kʊalaa tánlan.

PƆLƱ KALATA'N M'Ɔ HƐLƐLƱ NWANLƱN GALASI MAN NƱN ANUN ASƆNƱN MMA'N-MƆ'N

M'ɔ wɔ nun'n

Pɔlʋ bɔlı asɔnın Galasi mân nın anun kulo mgbili'n mmie-mɔ asʋ. Galasi mân sɔ'n, ɛnɛ bɛ fɛlɛ yí Tuluki mân. Nan mɔ Pɔlʋ fi ɛbɛlɛ hɔlı'n, ɔ kɔ tı kɛ Zufʋ menian mmie-mɔ a hɔ ɛlɔ bɛ lɛ kekele ninnge ngacile. Bɛ́ nwan Pɔlʋ tı man Zozi bɔfʋɛ kpa, ɔ nni man Moyizı mala nın asʋ, ɛsɛ ɔ nni man Zufʋ'n-mɔ amanmuo nın asʋ. Bɛ́ ngehele nın anun, bɛ lɛ kele bɔbɔ kɛ ɔ tı cınnjın kɛ bɛ kpɛ́ mmelenzua'n-mɔ mmian nun nán b'a nyan bɛ́ ti. Pɔlʋ lɛ sa yí nın ɔ bua bɛ́ bie anwʋnsɛlɛ sʋ wɔ yí nwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ'n ɔ nʋn Zozi Kilisi Ɛjɔlɛkpa'n mɔ ɔ'a bɔ nın anwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ mɔ Zufʋ sɔ'n-mɔ a han'n.

Kalata nın ati 1-2, Pɔlʋ lɛ kan like m'ɔ sı ɔ nʋn mɔ ɔ'a nwun yí m'ɔ kele kɛ ɔ tı Zozi Kilisi bɔfʋɛ sakpa nın ɛjɔlɛ. Zozi Kilisi muonun y'ɔ fɛlɛlı yí ɔ. Kalata nın ati 3-4, Pɔlʋ lɛ kele kɛ nán Moyizı mala'n y'ɔ man sʋanlan nyan yí ti ɔ, nan dedi'n m'ɔ wɔ yɛ́ Mın Zozi anun'n y'ɔ man sʋanlan nyan yí ti ɔ. Kalata nın ati 5-6, Pɔlʋ lɛ kan kele yí nianman asɔnın mma'n-mɔ kɛ nán bɛ tie Zufʋ sɔ'n-mɔ ngehele'n. Nan bɛ tíla bɛ́ dedi'n m'ɔ wɔ Zozi Kilisi nun nın anun, bɛ mán Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n tínngɛ bɛ́ atın bɛ bɔ́ bala m'ɔ tı kpa. Kalata nın agualıɛ nun, Pɔlʋ lɛ kannzʋ bɛ́ mɔ bɛ kulo kɛ bɛ tinndin menian maan bɛ kpɛ bɛ́ mmian nun'n.

Ahın ebisa

1 Mín Pɔlʋ mɔ n dı Zozi bɔfʋɛ'n, mín yê mıın kɛlɛ kalata ɛhı mın nwan ɛmɔ ɔ. Nán menian'n-mɔ anaan sʋanlan yê ɔ sielı mín bɔfʋɛ ɔ. Nan Zozi Kilisi nʋn Nyanmıan m'ɔ tı yɛ́ Sı mɔ ɔ'a jasʋ Zozi fi ewue nun'n, bɛ́ yê b'a sie mín bɔfʋɛ ɔ.

2 Anianman'n-mɔ mɔ bɛ nʋn mín yɛ wɔ ɛwa'n, bɛ nʋn mín yê yɛ lɛ kɛlɛ kalata ɛhı yɛ nwan ɛmɔ mɔ bɛ wɔ asɔnın nın anun Galasi mân nın anun ɛlɔ nın ɔ.

3 Yɛ 'bisa ɛmɔ ahın. Nyanmıan m'ɔ tı yɛ́ Sı'n, ɔ nʋn Zozi Kilisi m'ɔ tı yɛ́ Mın'n, bɛ nwún ɛmɔ anwʋn anwunnvoe bɛ mán ɛmɔ alʋa cícı bɛ́ nwʋn.

4 Yɛ́ ɛtɛ'n dunman nun, Zozi Kilisi falı yí nwʋn yılı tɛɛ maan y'a nyan yɛ́ ti. Ɔ man mân ɛhı anun ninnge ɛtɛ'n-mɔ le man tunmin yɛ́ sʋ kún. Zozi Kilisi yɔlı Nyanmıan m'ɔ tı Sıɛ nın akunnun like.

5 Anunminnyanmʋn hán Nyanmıan cıan daa! Amın!

Ɛjɔlɛkpa'n tı ba kʋnmgba cein

6 Ɔ sin mín nwʋn kpa kɛ kıkaala ɛhı, ɛmɔ a kaci bɛ́ nzin b'a si Nyanmıan. Zozi Kilisi anwunnvoe'n mɔ ɔ'a nwun ɛmɔ'n dunman nun, Nyanmıan a fɛlɛ ɛmɔ. Nan kʋsʋ afı ɛmɔ a kaci bɛ́ nzin b'a si yí bɛ lɛ tie ɛjɔlɛkpa fʋfɔlɛ.

7 Nán kɛ ɛjɔlɛkpa fʋfɔlɛ biekun wɔ ɛbɛlɛ ɔ. Nan menian mmie-mɔ lɛ sɛcı ɛmɔ ati anun. Afı bɛ kulo kɛ bɛ kaci Kilisi Ɛjɔlɛkpa'n.

8 Yí ti, sɛ yɛ́ nun sʋanlan kʋn bɔbɔ, anaan nyanmıansʋ bɔfʋɛ'n bie ba bɔ ɛjɔlɛkpa kele ɛmɔ, sɛ ɛjɔlɛkpa sɔ'n nʋn mɔ yɛ bɔlı yɛ helelı ɛmɔ'n tı man kʋn an, munnzue hán sʋanlan sɔ'n!

9 Y'a li mʋa y'a han y'a hele ɛmɔ, ɛsɛ mıın kan mín funlan nun kɛ, sɛ sʋanlan bie ba bɔ ɛjɔlɛkpa kele ɛmɔ, sɛ ɛjɔlɛkpa sɔ'n nʋn mɔ b'a li mʋa ba bɔ ba hele ɛmɔ'n tı man kʋn an, munnzue hán sʋanlan sɔ'n.

10 Asʋ mın kulo kɛ menian'n-mɔ yı mín ayɛ anaan Nyanmıan yí mín ayɛ ati yê mıın kan sɔ ɔ? Asʋ mın kpʋnndɛ kɛ mın yɔ like mɔ menian'n-mɔ kulo ɔ?

Cɛcɛ, ɔ sanlın kɛ sɛ mın kpʊnndɛ kɛ mın yɔ like mɔ menian'n-mɔ kulo a, anın n dı man Kilisi akʊa kʊ́n.

Kɛ ɔ kpınlın yɔlı mɔ Pɔlʊ kacili Zozi bɔfʊɛ'n

11 Anianman-mɔ, mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ Ɛjɔlɛkpa'n mɔ m mɔlı n gelelı ɛmɔ'n, ɔ tı man like mɔ kulo sʊanlan dasannin yê ɔ'a hyıhyɛ ɔ.
12 Ɔ sanlın kɛ, nán sʊanlan yê ɔ falı wulalı mín sa nun anaan ɔ heheleli mín ɔ. Nan Zozi Kilisi muonun yê ɔ yılı ɔ helelı mín ɔ.
13 Daba mɔ anın mın nʊn Zufʊ'n-mɔ yɛ́ asɔnın'n tı kʊn'n, ɛmɔ tılı mín abalabɔ mɔ mın bɔ nın anwʊn ɛjɔlɛ. Ɛmɔ sı kɛ anın mın kele Nyanmıan asɔnın mma'n-mɔ yalɛ kpili kpa. Ɛsɛ anın mın kulo kɛ mın bɔ yí bʊsʊ.
14 Zufʊ'n-mɔ mɔ bɛ wɔ yɛ́ mân nın anun'n, bɛ́ mɔ mın nʊn bɛ́ yɛ tı tikpɛ yɛ́ Zufʊ asɔnın nın anun'n, anın mín nwʊn tɛ mín yɛ́ nan-mɔ amanmuo mɔ bɛ helelı yɛ́ nın anun ɔ tala bɛ́ kʊalaatin.
15 Nan Nyanmıan a nwun mín nwʊn anwunnvoe. Mɔ anın bɛ wʊlı man mín'n, Nyanmıan yılı mín ɛsɛ ɔ fɛlɛlı mín kɛ n zʊ́ yí.
16 Mɛlɛ mɔ Nyanmıan nwan ɔ 'yı yí Wa'n kele mín, maan mın kɔ bɔ Ɛjɔlɛkpa'n mın kele bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʊ'n, mɔ mın 'kɔ'n, m'an gɔ a mmisa man sʊanlan ɛjɔlɛ.
17 Ɛsɛ bɔbɔ, bɛ́ mɔ bɛ lili mʊa mín nyunnun bɛ kacili mmɔfʊɛ mɔ bɛ wɔ Zoluzalɛmʊn ɛlɔ'n, m'an ngɔ a nnwun man bɛ́ nwʊn. Nan n vi ɛbɛlɛ ala, mín nʊan y'ɔ le Alabi mân nun. N vi ɛbɛlɛ yê n zalı n gɔlı Daması ɔ.
18 Ɔ lili afʊɛ nsan kʊalaaka nán m'an sın m'an hɔ Zoluzalɛmʊn. Ɛbɛlɛ yê n nwunlin Pıɛlı (Sefası) ɔ, nán m'an li mɔlɛ nnyuan yí nwʊn ɛbɛlɛ.
19 M'an nnwun man mmɔfʊɛ'n-mɔ anun bie fíí, cɛlɛ kɛ yɛ́ Mın anianman Zʊakı ala.
20 Ɛjɔlɛ'n mɔ mıın kan yí kalata nın anun ɛwa'n tı ananhɔlɛ, Nyanmıan anyunnun mín nni man ato.
21 Ɛsɛ n vi ɛbɛlɛ, mín nʊan y'ɔ le Sili nʊn Silisi mân nun.
22 Tɛmʊn sɔ'n kʊalaatin, anın Zozi Kilisi asɔnın mma'n-mɔ mɔ bɛ wɔ Zude mân nın anun'n, bɛ nzı man mín sʊanlan baka'n.
23 Ɛjɔlɛ mɔ anın bɛ sı'n y'ɔ le mɔ menian'n-mɔ kan'n. Bɛ́ nwan: "Sʊanlan'n mɔ daba anın ɔ kele yɛ́ yalɛ, ɔ kpʊnndɛ kɛ ɔ bɔ yɛ́ bʊsʊ'n, sian dıɛ, yí yê ɔ lɛ bɔ Ɛjɔlɛkpa'n kpayɛ ɔ."
24 Mín dunman nun ati, menian'n-mɔ yı Nyanmıan ayɛ.

2

Pɔlʊ nʊn Zozi Kilisi mmɔfʊɛ nga'n-mɔ

1 Ɛhı, afʊɛ bulu nʊn nnan sınlın, yí nzin yê n zalı n gɔlı Zoluzalɛmʊn ɔ. Mɔ mın 'kɔ Zoluzalɛmʊn'n, mın nʊn Baanabası nʊn Titı yê yɛ hɔlı ɔ.
2 Nyanmıan hanlın helelı mín kɛ n gɔ́. Yí ti y'ɔ man n gɔlı ɔ. Mɔ n juli ɛlɔ'n, cıan kʊn mın nʊn Asɔnın nın asʊ mgbain'n-mɔ kɔ yia. Ɛjɔlɛkpa'n mɔ mın bɔ mın kele bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʊ'n, n gɔ hehele bɛ́ nun. Afı mın ngulo man kɛ junman'n mɔ m'an li, anaan mɔ mıın di'n yɔ mgban.
3 Sakpa, bɛ kɔ le mín junman'n bɛ kɔ tʊ nun. Ɔ sanlın kɛ Titı mɔ mın nʊn yí hɔlı'n, ɔ tı Gɛlɛkı. Nan kʊsʊ, b'a ndinndin man yí kɛ ɔ kpɛ́ yí mmian nun.
4 Sɛ mmian nun ɛkpɛ ɛjɔlɛ walı nun an, anın ɔ fi ato anianman'n-mɔ mɔ bɛ falı bɛ́ nwʊn bɛ fʊlalı yɛ́ nun'n. Bɛ fıalı bɛ fʊlalı yɛ́ nun, yí dıɛ, anın bɛ nyan atın bɛ tıtɛ yɛ́ bɛ nwun fanwʊndi'n mɔ Zozi Kilisi a man y'a nyan yí'n. Afı, bɛ kulo kɛ yɛ kaci bɛ́ nganga.
5 Y'a mman man ato anianman sɔ'n-mɔ atın sin kaan sʊa ala. Yɛ yɔlı sɔ maan Ɛjɔlɛkpa'n m'ɔ tı ananhɔlɛ nın a ndʊnndʊn man ɛmɔ afian.

6 Nan bɛ́ mɔ bɛ bu bɛ́ menian mgbili mgbili'n, kɛ anɪn bɛ kpɪn bɛ tɪ yí daba'n,
nán ɛhɪ y'ɔ cian mín ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ, Nyanmɪan nnɪan man sʋanlan anyunnun ɔ
mmua man yí ndɛɛ. Menian sɔ'n-mɔ muonun, b'a ndinndin man mín kɛ n yɔ́
like fʋfɔlɛ.
7 Afɪ bɛ́ muonun bɛ nwunlɪn yí kɛ Nyanmɪan a fa Ɛjɔlɛkpa nɪn a wula mɪn sa
nun kɛ m mɔ́ n géle bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n, kɛ ɔ falɪ wulalɪ Pɪɛlɪ asa nun kɛ ɔ bɔ́
héle Zufʋ'n-mɔ'n.
8 Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan m'ɔ manlɪn Pɪɛlɪ tunmin ɔ sielɪ yí bɔfʋɛ manlɪn Zufʋ'n-
mɔ'n, yí yê ɔ'a man mín tunmin ɔ'a sie mín bɔfʋɛ ɔ'a man bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ
nɪn ɔ.
9 Ɔ man Zʋakɪ, Pɪɛlɪ (Sefasɪ) nʋn Zʋan mɔ anɪn bɛ tɪ kɛ asɔnɪn nɪn asʋ
mgbain'n, bɛ nwunlɪn yí kɛ Nyanmɪan yê ɔ falɪ junman sɔ'n wulalɪ mín sa nun
ɔ. Bɛ kɔ soman mɪn nʋn Baanabasɪ yɛ́ sa nun. Ɔ fi ɛbɛlɛ, yɛ́ kʋalaa yɛ kɔ han, ɔ
kɔ sɛ yɛ́ nʋan kɛ, bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n, bɛ́ afian ɛlɔ junman'n wɔ yɛ́ sa nun. Yê
bɛ mɔ bɛ tɪ Zufʋ'n, bɛ́ afian ɛlɔ junman'n wɔ bɛ́ kʋsʋ bɛ́ sa nun.
10 Ɛjɔlɛ kʋnmgba ala yê bɛ hanlɪn bɛ helelɪ yɛ́ ɔ. Bɛ́ nwan yɛ́ ti kácɪ
Zoluzalɛmʋn Asɔnɪn nɪn anun ehianfʋɛ'n-mɔ. Ɛbɛlɛ ɛjɔlɛ sɔ'n dɪɛ, m mɔlɪ
mɔndɪnlɪn kpa n nili.

Pɔlʋ 'ba tu Pɪɛlɪ anyunnun Antiɔsʋ

11 Ɛhɪ, mɔ Pɪɛlɪ (Sefasɪ) walɪ Antiɔsʋ'n, n duli yí nyunnun bagua nun. Ɔ sanlɪn
kɛ yí nyɔlɪɛ m'ɔ yɔlɪ'n tɪ man kpa fíí.
12 Anɪn Pɪɛlɪ nʋn bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n yê ɔ di like ɔ. Nan mɔ Zʋakɪ sʋanlɪn
menian Antiɔsʋ ɛlɔ, mɔ Pɪɛlɪ nwunlin bɛ́'n, ɔ kɔ tɪ yí nwʋn, ɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ tɪ man
Zufʋ'n ngɔ li man like kʋ́n. Ɔ sanlɪn kɛ anɪn Pɪɛlɪ sulo Zufʋ sɔ'n-mɔ mɔ bɛ lɛ kele
kɛ, menian mɔ b'a mgbɛ man bɛ́ mmian nun'n, bɛ nnyan man ngʋan.
13 Anianman Zufʋ ɛhɪnlɪn-mɔ kʋsʋ kɔ nɪan Pɪɛlɪ nyɔlɪɛ ɛtɛ sɔ nɪn asʋ. Baan-
abasɪ muonun kɔ fa yí nwʋn kɔ wula nyɔlɪɛ ɛtɛ sɔ nɪn anun bie.
14 Nan mɔ n nwunlin kɛ bɛ́ ɛnanndɪɛ'n ngɔ man atɪn sʋ, mɔ ɛsɛ bɛ́ abalabɔ'n
nʋn ananhɔlɛ Ɛjɔlɛkpa'n tɪ man kʋn'n, n gɔ bisa Pɪɛlɪ (Sefasɪ) bagua nɪn
anyunnun ɛbɛlɛ kɛ: "Wɔ́ Pɪɛlɪ, ɛ tɪ Zufʋ, ɛ nʋn bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n yê bɛ san
ɔ. Nan afɪ ɔ yɔ sɛ mɔ ɛ kulo kɛ ɛ tinndin bɛ́ maan bɛ kaci Zufʋ ɔ?"
15 Yɛ́ dɪɛ, bɛ 'wʋ yɛ́ a, anɪn yɛ tɪ Zufʋ. Yɛ tɪ man kɛ mân ɛhɪnlɪn-mɔ anun
menian'n-mɔ mɔ yɛ́ Zufʋ'n-mɔ yɛ bu bɛ́ ɛtɛfʋɛ'n.
16 Nan kʋsʋ yɛ sɪ kɛ nán like mɔ mala'n kele'n yê sʋanlan yɔ a Nyanmɪan
bu yí sɛsɛfʋɛ ɔ. Nan sʋanlan m'ɔ kɔ le Zozi Kilisi kɔ li nɪn ala yê Nyanmɪan
bu yí sɛsɛfʋɛ ɔ. Ɛhɪka ati, yɛ́ kʋsʋ y'a le Zozi Kilisi y'a li. Dedi sɔ'n mɔ yɛ le yí
Kilisi anun'n yê ɔ man yɛ kaci sɛsɛfʋɛ ɔ. Nan nán like mɔ Moyizɪ mala'n kɔ hele
mɔ sʋanlan kɔ yɔ'n y'ɔ man ɔ kaci sɛsɛfʋɛ Nyanmɪan anyunnun ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ
Nyanmɪan anyunnun, bɛ́ mɔ bɛ di mala nɪn asʋ'n, bɛ́ nun bie fíí ngɔ ngaci man
sɛsɛfʋɛ.
17 Nan kɛmɔ Zozi Kilisi dunman nun yɛ kulo kɛ yɛ kaci sɛsɛfʋɛ'n, sɛ bɛ nwun
yí kɛ yɛ yɔ ɛtɛ kɛ bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n yɔ yí nɪn an, asʋ ɔ kele kɛ Kilisi di bɛ́ mɔ
bɛ yɔ ɛtɛ nɪn anzin ɔ? Cɛcɛ!
18 Afɪ sɛ mɪn sa mɪn bɔ mɪn hyɪhyɛ mala'n mɔ m gbɛlɪ nun'n mɪn tʋ ɛbɛlɛ
biekun an, anɪn ɔ kele kɛ n dɪ sʋanlan mɔ yí nyɪn nzɔ man mala nɪn ɔ.
19 Afɪ mala sɔ nɪn a man m'an nyan ewue, ɔ man mala'n le man tunmin wɔ
mín sʋ kʋ́n. Nan sɛ n ne ngʋan mɪn sʋ Nyanmɪan an, ɔ fi Zozi Kilisi mɔ mɪn de
yí mɪn di'n.
20 Ɔ sanlɪn kɛ, mín nʋn Kilisi b'a bʋbɔ yɛ́ kʋlʋwa nɪn asʋ. Sɛ n ne ngʋan an, ɔ
fi man mín. Ɔ fi Kilisi m'ɔ wɔ mín nun'n. Asɪɛ nɪn asʋ ɛwa mɔ n dɪ'n, sian dɪɛ
mɪn tanlan wɔ dedi'n mɔ n ne yí wɔ Nyanmɪan Awa nɪn anun'n. Ɔ sanlɪn kɛ
Nyanmɪan Awa nɪn a hulo mín dede ɔ'a wu ɔ'a man m'an nyan mín ti.

21 Mín nwʋn anwunnvoe'n mɔ Nyanmɪan a nwun mín'n, mɪn mmu man yí junman nvule. Afɪ, sɛ bɛ di mala nɪn asʋ bɛ kaci sɛsɛfʋɛ wɔ Nyanmɪan anyunnun an, anɪn Kilisi ewue'n m'ɔ wuli nɪn a yɔ mgban.

3

Mala'n nʋn dedi'n tɪ man kʋn

1 O! Galasi amma ngʋasɪafʋɛ. Nwan yɛ̂ ɔ'a tʋ ɛmɔ ndɪnndan ɔ? Ɛmɔ sɪ yí yuein kɛ kʋlʋwa nɪn asʋ yɛ̂ bɛ bʋbɔlɪ Zozi Kilisi ɔ.

2 Mɪn kulo kɛ mɪn bisa ɛmɔ kosuan baa kʋnmgba cein maan ɛmɔ bua mín bie. Nyanmɪan Wawɛ'n m'ɔ wɔ ɛmɔ anun'n, asʋ mala'n mɔ ɛmɔ a li sʋ'n yɛ̂ ɔ man ɛmɔ a nyan yí anaan Ɛjɔlɛkpa'n mɔ ɛmɔ a tɪ b'a le b'a li'n yɛ̂ ɔ man ɛmɔ a nyan yí ɔ?

3 Ngɛlɛ yɛ̂ ɛmɔ nzɪ man anaan? Ɛmɔ le Nyanmɪan Wawɛ'n yɛ̂ ɛmɔ a bɔ yí bʋ. Sian dɪɛ, ɛmɔ kulo kɛ bɛ gua yí bʋ wɔ anwʋnnaan nun ɔ?

4 Asʋ ɛmɔ a fɛ mgban ɔ? Atɪn nnʋn man ɛbɛlɛ kɛ ɔ yɔ́ sɔ.

5 Nyanmɪan a fa yí Wawɛ'n ɔ'a man ɛmɔ. Ɔ yɔ asinbɛnwʋn ninnge ɛmɔ afian. Asʋ mala'n mɔ ɛmɔ di sʋ nɪn ati yɛ̂ ɔ yɔ sɔ anaan Ɛjɔlɛkpa'n mɔ ɛmɔ a tɪ b'a le b'a li nɪn ati ɔ?

6 Ɛ 'nwun ɛjɔlɛ mɔ b'a hɛlɛ wɔ Abalahamʋn anwʋn'n: *Abalahamʋn lelɪ Nyanmɪan lili. Nyanmɪan nɪanlɪn Abalahamʋn dedi nɪn anwʋn ɔ buli yí kɛ sɛsɛfʋɛ.*

7 Yí ti, ɛmɔ tí yí bʋ kɛ bɛ́ mɔ bɛ de Nyanmɪan bɛ di'n, bɛ́ yɛ̂ bɛ tɪ Abalahamʋn amma kpa nɪn ɔ.

8 Afɪ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kele kɛ, bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n, Nyanmɪan 'nɪan bɛ́ dedi nɪn anwʋn ɔ bu bɛ́ sɛsɛfʋɛ. Ɛhɪka ati yɛ̂ Nyanmɪan lili mʋa ɔ bɔlɪ Ɛjɔlɛkpa sɔ'n ɔ helelɪ Abalahamʋn kɛ: *Mɪn 'sɪn wɔ́ sʋ mɪn yeyila asɪɛ nɪn asʋ menian'n-mɔ kʋalaatin.*

9 Kɛmɔ Abalahamʋn lelɪ Nyanmɪan lili, mɔ Nyanmɪan 'yeyilalɪ yí'n, ɔ man bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ de Nyanmɪan bɛ di'n, Nyanmɪan yeyila bɛ́ kɛ ɔ yeyilalɪ Abalahamʋn'n.

10 Nan bɛ́ mɔ bɛ susu bɛ́ ti bɛ gua mala nɪn asʋ'n, munnzue yɛ̂ b'a fa ɔ. Afɪ b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun kɛ: *Yí kʋalaa mɔ b'a hɛlɛ m'ɔ wɔ mala kalata nɪn anun'n, wɔ́ sʋanlan mɔ a nni man sʋ kpa bɔkɔɔ'n, munnzue hán wɔ́.*

11 Sɛ ɛmɔ fa bɛ́ nyɪn bɛ tʋ a, ɛmɔ nwun yí yuein kɛ, Nyanmɪan anyunnun, sʋanlan ngʋala man kɛ ɔ di mala nɪn asʋ ɔ kaci sɛsɛfʋɛ ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kele kɛ: *Sʋanlan mɔ yí dedi nɪn ati Nyanmɪan bu yí sɛsɛfʋɛ'n, sʋanlan sɔ'n 'nyan ngʋan.*

12 Mala'n nʋn dedi'n tɪ man kʋn. Nan Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kele kɛ: *Sʋanlan m'ɔ kɔ li mala nɪn asʋ'n, mala'n maan ɔ 'nyan ngʋan.*

13 Nan mala nɪn asʋ munnzue'n m'ɔ di kɛ ɔ kan yɛ́'n, Kilisi a fa munnzue sɔ'n ɔ'a le yɛ́ ti. Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ lɛ kele kɛ: *Munnzue hán sʋanlan biala mɔ bɛ kɔ hun yí bɛ kɔ mɪnnda yí baka sʋ'n.*

14 Ɛjɔlɛ sɔ nɪn a kpɪn sʋ. Ɔ sanlɪn kɛ, Zozi Kilisi dunman nun, Nyanmɪan nyila nɪn a han bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n kɛ ɔ falɪ bɔlɪ Abalahamʋn anɔhʋba'n. Yí ti, dedi'n y'ɔ man yɛ nyan Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n mɔ Nyanmɪan a fa a bɔ yɛ́ anɔhʋba nɪn ɔ.

15 Anianman-mɔ, ɔ tɪ eyuadɪ nɪn anun ɛwa nvandʋhʋn. Nvandʋhʋn sɔ'n y'ɔ le kɛ, sɛ sʋanlan kʋn kɛlɛ ajâ kalata kɛ ɔ sɛ fata'n sie ɛbɛlɛ a, sʋanlan fíí le man atɪn ɔ mgbɔ man ɛjɔlɛ sɔ'n, ɛsɛ ɔ le man atɪn ɔ ndʋ man ɛjɔlɛ sɔ nɪn asʋ.

16 Kɛ ɛjɔlɛ'n tɪ yí nɪn anɪn. Nyanmɪan bɔlɪ Abalahamʋn nʋn yí bʋsʋ sʋanlan nɪn anɔhʋba. Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n ngan man kɛ: "Abalahamʋn nʋn yí bʋsʋ menian'n-mɔ" kɛ like mɔ bɛ sʋnlɪn ɔ. Nan yí nwan: "Ɛ nʋn wɔ́ bʋsʋ sʋanlan." Ɛbɛlɛ nɪn anun, yɛ nwun yí kɛ, yí bʋsʋ sʋanlan sɔ'n y'ɔ le Kilisi.

17 Mɔ mɪɪn kan'n y'ɔ le kɛ Nyanmɪan nʊn Abalahamʊn bɛ yɔlɪ nyɪhyɛ bɛ sielɪ. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ bɔlɪ Abalahamʊn anɔhʊba yí nzin afʊɛ ɛya nnan abulasan kʊalaaka nán ɔ'a fa mala'n ɔ'a man Moyizɪ. Mala'n ngʊala man kɛ ɔ kpɔ ɛjɔlɛ sɔ'n ɔ man anɔhʊba'n mɔ Nyanmɪan bɔlɪ'n ka.

18 Afɪ ajâ'n mɔ Nyanmɪan sie'n, sɛ mala'n y'ɔ man bɛ nyan yí a, anɪn anɔhʊba ɛjɔlɛ nnʊn man nun kʊ́n. Nan kʊsʊ, anɔhʊba'n mɔ Nyanmɪan bɔlɪ Abalahamʊn'n, yí ti y'ɔ man ɔ nwunlin yí nwʊn anwunnvoe ɔ.

19 Sɛ ɛjɔlɛ'n tɪ sʊa a, anɪn nzukɛ ati yê Nyanmɪan falɪ mala'n manlɪn bɛ́ ɔ? Nyanmɪan falɪ mala'n manlɪn bɛ́ maan bɛ nwun yí kɛ menian'n-mɔ nyɔlɪɛ'n nzɔ man yí nyɪn. Mala sɔ'n lalɪ ɛbɛlɛ dede ɔ juli Abalahamʊn abʊsʊ sʊanlan'n, mɔ yí ti yê Nyanmɪan bɔlɪ yí anɔhʊba nɪn ɛwalɛ tɛmʊn. Nyanmɪan sʊanlɪn yí mmɔfʊɛ'n-mɔ maan bɛ nʊn mala'n walɪ, ɔ nanndɪ sʊanlan kʊn m'ɔ di asafian nɪn asʊ.

20 Sʊanlan'n m'ɔ di asafian'n, nán sʊanlan kʊnmgba ati ɛjɔlɛ y'ɔ di ɔ, nan anɔhʊba'n mɔ Nyanmɪan bɔlɪ'n, yí muonun y'ɔ lili nun ɛjɔlɛ nɪn ɔ.

21 Asʊ, like mɔ Nyanmɪan kɔ bɔ anɔhʊba kɛ ɔ 'yɔ'n, mala'n kʊala kɛ ɔ totua yí atɪn ɔ? Cɛcɛ! Ɔ sanlɪn kɛ, sɛ mala kʊn wɔ ɛbɛlɛ m'ɔ man sʊanlan nyan ngʊan an, ahan mala'n kʊala kɛ ɔ man sʊanlan kaci sɛsɛfʊɛ wɔ Nyanmɪan anyunnun.

22 Nan Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kele kɛ ɛtɛ nɪn a fa yí sa a tʊ yɛ́ kʊalaa yɛ́ sʊ. Ɔ man bɛ́ mɔ bɛ le dedi'n, bɛ́ dedi'n mɔ bɛ le yí wɔ Zozi Kilisi anun'n dunman nun, bɛ nyan anɔhʊba'n mɔ Nyanmɪan bɔlɪ nɪn anun like.

23 Asannan nán dedi'n tɛmʊn a ju sʊ'n, anɪn yɛ wɔ mala nɪn asa abʊ. Anɪn yɛ lɛ nwʊnndɛ dedi'n m'ɔ di kɛ bɛ yɪ bɛ kele'n

24 Ɔ man mala'n tɪ kɛ sʊanlan m'ɔ lɛ di yɛ́ taataa fa yɛ́ wula Kilisi asa nun, nán dedi'n mɔ yɛ le yí nɪn a man y'a kaci sɛsɛfʊɛ wɔ Nyanmɪan anyunnun.

25 Ɛnɛ mɔ yɛ wɔ dedi mɛlɛ nɪn anun'n, yɛ nnʊn man mala nɪn asa abʊ kʊ́n.

26 Afɪ, ɛmɔ nʊn Zozi Kilisi b'a yɔ kʊn, ɛmɔ dedi nɪn ati, ɛmɔ a kaci Nyanmɪan amma.

27 Ɛmɔ kʊalaatin mɔ b'a sɔnɪn ɛmɔ, mɔ ɛmɔ nʊn Kilisi b'a yɔ kʊn'n, ɛmɔ asɪtanlan nɪn a yɔ kɛ Kilisi dɪɛ nɪn ala.

28 Yí ti, kɪkaala dɪɛ, Zufʊ o, m'ɔ tɪ man Zufʊ o, kanga o, m'ɔ tɪ man kanga o, belenzua o, balasua o, mgbacɪ mgbacɪɛ nnʊn man bɛ́ afian kʊ́n. Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ nʊn Zozi Kilisi a yɔ kʊn.

29 Sɛ ɛmɔ tɪ Kilisi dɪɛ a, anɪn ɛmɔ tɪ Abalahamʊn amma. Like mɔ Nyanmɪan falɪ bɔlɪ Abalahamʊn anɔhʊba'n, ɔ tɪ ɛmɔ dɪɛ.

4

1 Ɛ 'nwun ɛjɔlɛ mɔ mɪn kulo kɛ mɪn kan mɪn kele ɛmɔ'n. Baa'n mɔ yí sɪ wu a, yí yê ɔ di yí ajâ'n, kannzɛ ninnge'n-mɔ kʊalaa tɪ yí dɪɛ bɔbɔ, nan sɛ ɔ tɛ tɪ batʊnman an, anɪn ɔ tɪ kɛ kanga.

2 Ɔ sanlɪn kɛ, mɛlɛ mɔ ɔ tɛ tɪ batʊnman'n, menian sie yí, ɛsɛ bɛ nɪan yí ninnge'n-mɔ asʊ dede ɔ kɔ ju cɪan mɔ yí sɪ helelɪ'n.

3 Yɛ́ kʊsʊ yɛ́, mɛlɛ mɔ anɪn yɛ tɛ tɪ kɛ mmatʊnman'n, anɪn yɛ tɪ eyuadɪ nɪn anun mala'n-mɔ nganga.

4 Nan mɔ tɛmʊn'n juli'n, Nyanmɪan sʊanlɪn yí Wa'n. Baa sɔ'n, balasua kʊn y'ɔ wʊlʊ yí ɔ. Bɛ 'wʊ yí a, anɪn Zufʊ'n-mɔ mala'n wɔ ɛbɛlɛ.

5 Nyanmɪan kɔ sʊan yí kɛ ɔ bála a le bɛ́ mɔ bɛ tɪ mala'n nganga'n maan yɛ káci Nyanmɪan amma.

6 Like m'ɔ kele kɛ ɛmɔ tɪ Nyanmɪan amma'n y'ɔ le yí Wa'n Wawɛ'n mɔ ɔ'a fa ɔ'a wula yɛ́ nun'n. Wawɛ sɔ'n lɛ tɪan kan kɛ: "Aba!" Yí bʊ y'ɔ le kɛ Baba.

7 Yí ti, anianman, ɛ tɪ man kanga kʊ́n. Nan ɛ tɪ Nyanmɪan awa. Kɛmɔ ɛ tɪ yí wa'n, like kʊalaa mɔ Nyanmɪan 'fa man yí mma'n-mɔ'n, ɛ 'nyan bie.

Pɔlʋ lɛ di Galasi asɔnɪn mma'n-mɔ anwʋn yalɛ

8 Daba mɔ anɪn ɛmɔ nzɪ man Nyanmɪan'n, ɛmɔ tɪ mmʋsʋɪn'n-mɔ mɔ bɛ tɪ man
Nyanmɪan'n nganga.
9 Nan sian dɪɛ mɔ ɛmɔ sɪ Nyanmɪan, mɔ ɛsɛ bɔbɔ Nyanmɪan sɪ ɛmɔ'n, ɔ yɔ sɛ
mɔ ɛmɔ lɛ kaci bɛ́ nyɪn ninnge mgban-mgban sɔ'n-mɔ anwʋn ɛlɔ biekun ɔ? Ɔ
yɔ sɛ mɔ ɛmɔ kulo kɛ bɛ kaci bɛ́ nganga biekun ɔ?
10 Ɛmɔ le bɛ anaân cɪan, sala'n m'ɔ bɔ yí bʋ fi'n ɔ nʋn afʋɛ anʋan fɛtɪ'n-mɔ
elie'n tɪ ɛmɔ cɪnnjɪn kpa.
11 Mɪn di ɛmɔ anwʋn yalɛ, junman'n mɔ m'an li yí ɛmɔ afian ɛlɔ nɪn a yɔ
mgban.
12 Anianman-mɔ, mɪn 'sɛlɛ ɛmɔ kɛ bɛ káci kɛ mín. N dɪ man Zufʋ'n-mɔ mala'n
kanga kʋ́n. Yí ti, ɛmɔ kʋsʋ, nán bɛ kaci Zufʋ'n-mɔ mala'n nganga. Afɪ mɛlɛ mɔ
m malɪ ɛmɔ anwʋn ɛlɔ'n, n gacɪlɪ kɛ ɛmɔ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n, ɛmɔ anun bie fíí
yɔlɪ man mín ɛtɛ.
13 Nan ɛmɔ ati kácɪ kɛ, mɛlɛ mɔ mɪn 'di mʋa mɪn bɔ Ɛjɔlɛkpa'n mɪn kele ɛmɔ'n,
anɪn ewue lɛ kun mín.
14 Ewue sɔ'n, anɪn ɛmɔ ngʋala man yí nɪan. Nan kʋsʋ, ɛmɔ a mmu man mín
sʋanlan mgban, ɛsɛ ɛmɔ a ndʋtʋ man mín nyunnun ngɛsɛlɛ. Ɛmɔ a sɔ mín nun
kɛ nyanmɪansʋ bɔfʋɛ yê ɔ'a a tʋ ɛmɔ ɔ. Ɛmɔ a sɔ mɪn nun kɛ Zozi Kilisi muonun
yê ɔ'a a tʋ ɛmɔ ɔ.
15 Tɛmʋn sɔ'n, ɛmɔ lili fɛ kpa. Afɪ mɪn di ɛmɔ anwʋn adanzɪɛ kɛ sɛ ɔ tɪ mɔ bɛ
kʋala anyɪan fʋfɔlɛ fa sie ɛbɛlɛ a, ahan ɛmɔ falɪ bɛ́ nyɪn dɪɛ'n bɛ sielɪ mín dɪɛ nɪn
abʋsʋ. Afɪ ɔ yɔ sɛ mɔ bɛ nnwun man ɛmɔ fɛ elie sɔ'n kʋ́n ɔ?
16 Ananhɔlɛ ɛjɔlɛ'n mɔ mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ'n, asʋ yí ti y'ɔ man m'an kaci
ɛmɔ kpɔfʋɛ ɔ?
17 Ɛmɔ nwʋ́n yí kɛ menian sɔ'n-mɔ lɛ bɔ mɔndɪnlɪn kpa maan ɛmɔ kaci bɛ si
bɛ́ sʋ, nan kʋsʋ ajʋnlɪn sɔ'n mɔ b'a fa'n tɪ man kpa. Mɔ bɛ lɛ kpʋnndɛ'n y'ɔ le kɛ,
ɛmɔ káci bɛ́ nzin bɛ sí mín nán ɛmɔ fá bɛ́ nwʋn bɔ́ bɛ́ kpa.
18 Ɔ tɪ kpa kɛ ɛmɔ fá bɛ́ nwʋn bɛ bɔ́ bɛ́ mɔ bɛ kele ɛmɔ atɪn kpa'n. Nan atɪn'n
mɔ n gelelɪ ɛmɔ mɛlɛ mɔ m malɪ ɛmɔ ɛlɔ'n, sɛ bɔbɔ n nnʋn man ɛmɔ anwʋn ɛlɔ
a, ɛmɔ nánndɪ atɪn sɔ nɪn asʋ bɛ hɔ́ bɛ́ nyunnun.
19 Mín mma-mɔ, mɪn di ɛmɔ anwʋn yalɛ biekun. Ɛmɔ anwʋn yalɛ'n mɔ mɪɪn
di'n, ɔ nʋn balasua mɔ yí kʋ a han yí'n dɪɛ tɪ kʋn. Mɪn 'bɔ ɛmɔ anwʋn mɔndɪnlɪn
dede ɛmɔ nanndɪ Kilisi atɪn dɪɛ nɪn asʋ.
20 Ɔ 'ka mín ngʋnmɪn an, ahan n wɔ ɛmɔ anwʋn ɛbɛlɛ nán m'an nwun kɛ mɪn
'kpɪn mɪn jʋjɔ bɛtɛɛ sʋ mɪn kele ɛmɔ'n. Ɔ sanlɪn kɛ mɪn di ɛmɔ anwʋn yalɛ kpa!

Agaa nʋn Sala

21 Ɛmɔ mɔ bɛ kulo kɛ bɛ di mala nɪn asʋ'n, ɛjɔlɛ'n m'ɔ wɔ mala nɪn anun'n, asʋ
ɛmɔ tɪlɪ man ɔ?
22 Mala'n lɛ kele kɛ *Abalahamʋn wʋlɪ mma mmelenzua nnyuan. Nunhan
kʋn anin'n tɪ kanga, bɛ fɛlɛ yí Agaa yê nunhan kʋn kʋsʋ anin dɪɛ'n tɪ man kanga,
bɛ fɛlɛ yí Sala.
23 Kanga balasua nɪn awa dɪɛ'n, ɔ wʋlɪ yí kɛ mmalasua'n-mɔ kʋalaa wɔ bɛ́
mma'n-mɔ'n. Nan balasua'n m'ɔ tɪ man kanga nɪn awa dɪɛ'n, Nyanmɪan falɪ
bɔlɪ Abalahamʋn anɔhʋba.
24 Ɛjɔlɛ sɔ'n, yɛ kʋala kɛ yɛ fa yɛ tʋ like kʋn anwʋn. Like sɔ'n y'ɔ le kɛ mmala-
sua nnyuan sɔ'n-mɔ tɪ kɛ nyɪhyɛ nnyuan'n mɔ Nyanmɪan nʋn menian'n-mɔ
hyɪhyɛlɪ'n. Nyɪhyɛ'n mɔ Nyanmɪan nʋn menian'n-mɔ hyɪhyɛlɪ yí *Sinayi bʋka
nɪn asʋ'n, kanga balasua'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Agaa'n, yí anɪn. Yí mma dɪɛ m'ɔ wʋ bɛ́'n
tɪ nganga mma.
25 Yí ti, Sinayi bʋka'n m'ɔ wɔ Alabi mân nɪn anun ɛlɔ'n, yê ɔ tɪ kɛ Agaa nɪn ɔ.
Agaa sɔ'n, ɛsɛ ɔ tɪ kɛ ɛnɛ Zoluzalɛmʋn kulo'n. Ɔ nʋn yí mma'n-mɔ bɛ tɪ nganga.

26 Nan nyanmıansʊ Zoluzalɛmʊn kulo dıɛ'n, ɔ tı man kanga. Yɛ́ nin dıɛ nın anın.
27 Afı Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kele kɛ:
Wɔ́ mɔ ɛ tı mʊta mɔ ɛ nwʊ man baa'n,
di yí nwʊn fɛ!
Wɔ́ mɔ ɛ nwunlin man awɔlɛ yalɛ,
bɔ e se ye! Ɔ sanlın kɛ,
balasua'n mɔ yí hun a nian man yí bʊsʊ'n,
yí mma'n-mɔ b'a sʊn tala nunhan'n
m'ɔ tı ajaa nın abʊ dıɛ'n-mɔ.
28 Nan anianman-mɔ, ɛmɔ dıɛ, anɔhʊba'n mɔ Nyanmıan bɔlı'n, nun mma y'ɔ le ɛmɔ kɛ Izakı.
29 Daba, baa'n mɔ bɛ wʊlı yí kɛ mmatʊnman nga'n-mɔ'n, ɔ helelı baa'n mɔ bɛ wʊlı yí Wawɛ Nwannzan-nwannzan tunmin nın anun ahʊlʊwa. Ɛnɛ anun kʊsʊ, kɛ ɛjɔlɛ'n tı yí nın anın.
30 Nan Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n nwan nzɛ? Yí nwan: "Fʊan kanga balasua sɔ'n nʊn yí wa belenzua'n, ɔ sanlın kɛ kanga baa'n le man atın ɔ nni man yí sı ajâ. Nan nunhan'n mɔ yí nin tı man kanga'n y'ɔ di ajâ ɔ."
31 Yí ti, anianman-mɔ, yɛ tı man kanga balasua nın amma, nan nunhan'n m'ɔ tı man kanga'n, yí mma y'ɔ le yɛ́.

5

Fanwʊndi'n
1 Ɛhı, fanwʊndi'n dunman nun y'ɔ man Kilisi a a le yɛ́ ti ɔ. Yí ti, ɛmɔ jínlan bɛ́ ja nun kpunndiin kpa, nán bɛ man sʊanlan fíí fa ɛmɔ kaci yí nganga kʊ́n.
2 Ɛmɔ tíe, mín Pɔlʊ, mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ, sɛ ɛmɔ man bɛ kpɛ ɛmɔ mmian nun an, anın Kilisi tı mgban man ɛmɔ.
3 Ɛsɛ mıın kan mın funlan nun kɛ, sʊanlan biala m'ɔ kulo kɛ ɔ kpɛ yí mmian nun'n, anın ɔ lí mala'n kʊalaatin asʊ.
4 Ɛmɔ mɔ ɛmɔ kulo kɛ bɛ di mala nın asʊ maan Nyanmıan bu ɛmɔ sɛsɛfʊɛ'n, ɛmɔ nʊn Kilisi afian a tı. Ɛmɔ a tʊ a fʊn Nyanmıan anwunnvoe'n.
5 Nan yɛ́ dıɛ, dedi'n mɔ Nyanmıan Wawɛ'n man'n, nun yɛ̂ yɛ lɛ kpʊnndɛ anyındasʊɛ'n nʊn sɛsɛ ɛyɔlɛ'n wɔ Nyanmıan anyunnun ɔ.
6 Afı sɛ sʊanlan fa yí nwʊn man Zozi Kilisi a, b'a kpɛ yí mmian nun o, bɛ kpɛlı man yí mmian nun o, like m'ɔ tı cınnjın'n y'ɔ le dedi'n m'ɔ man yɛ kulo yɛ́ nwʊn'n.
7 Ngɛlɛmɔ nun, ɛmɔ bɔlı yí bʊ kanlanman. Nan nwan yɛ̂ ɔ'a totua ɛmɔ kɛ nán bɛ nanndı ananhɔlɛ atın nın asʊ kʊ́n ɔ?
8 Atın'n mɔ atofʊɛ'n-mɔ a hele ɛmɔ kɛ bɛ sín sʊ'n, ɔ fi man Nyanmıan m'ɔ ɔ'a fɛlɛ ɛmɔ yí nwʊn'n.
9 Afı fali ayile kaan sʊa, ɔ man fali'n kʊalaa tu.
10 Nan kʊsʊ, mın de mın di kɛ yɛ́ Mın dunman nun, ɛmɔ ngɔ nyan man ajʊnlın ngacile. Nan sʊanlan'n m'ɔ lɛ tan ɛmɔ anyınsʊ'n, kɛ ɔ kpın tı yí'n biala, Nyanmıan 'tua yí kalɛ.
11 Anianman-mɔ, m'ɔ tʊ de mín'n, sɛ ɔ tı ananhɔlɛ kɛ mmian nun ɛkpɛ ɛjɔlɛ yɛ̂ mın bɔ mın kele menian'n-mɔ a, anın ɔ yɔ sɛ mɔ afı menian'n-mɔ tɛ kele mín ahʊlʊwa ɔ? Sɛ mmian nun ɛkpɛ ɛjɔlɛ yɛ̂ mın bɔ mın kele menian'n-mɔ a, ahan Kilisi ewue'n m'ɔ wuli kʊlʊwa nın asʊ'n njıjı man sʊanlan fíí.
12 Bɛ́ mɔ bɛ lɛ tan ɛmɔ anyınsʊ'n, mɔ mmian nun ɛkpɛ y'ɔ cian bɛ́'n, bɛ sá bɛ́ nwʊn e!
13 Anianman-mɔ, fanwʊndi nın ati yɛ̂ Nyanmıan a fɛlɛ ɛmɔ ɔ. Yí ti, nán bɛ fa fanwʊndi sɔ'n bɛ bu atın ngacile bie asʊ bɛ yɔ mɔ anwʊnnaan'n kulo ɔ. Nan ɛmɔ húlo bɛ́ nwʊn bɛ sʊ́sɔ bɛ́ nwʊn nun.

14 Ɔ sanlın kɛ, mala'n kʋalaatin wɔ ɛjɔlɛ kpɔlɛ ɛhı anun: “Kulo wɔ́ manngʋn
kɛ wɔ́ bɔbɔ muonun wɔ́ nwʋn.”
15 Nan sɛ ɛmɔ yɔ kɛ ebolo naan bɛ kıka kıka bɛ́ nwʋn, ɛsɛ ɛmɔ cı bɛ́ nwʋn bɛ
di a, anın ɛmɔ nían bɛ nwʋn kpa nán ɛmɔ a nyue man ɛmɔ abʋsʋ bɔ.

Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n nʋn ɛtɛ anwʋnnaan'n

16 Ɛ 'nwun ɛjɔlɛ mɔ mıın kan mın kele ɛmɔ'n: Ɛmɔ yɔ́ like mɔ Wawɛ
Nwannzan-nwannzan'n kulo'n nán bɛ yáci ɛtɛ anwʋnnaan'n dıɛ'n.
17 Ɔ sanlın kɛ, like mɔ ɛtɛ anwʋnnaan'n kulo'n, Wawɛ Nwannzan-
nwannzan'n ngulo man. Like kʋsʋ mɔ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kulo'n,
ɛtɛ anwʋnnaan'n ngulo man. Bɛ́ munnyuan bɛ nzʋn man etin kʋn asʋ. Yí ti y'ɔ
man ɛmɔ ngʋala man like mɔ ɛmɔ kulo'n yɔ ɔ.
18 Afı sɛ ɛmɔ yɔ like mɔ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kulo a, mala'n le man
tunmin ɛmɔ sʋ.
19 Ninnge'n mɔ ɛtɛ anwʋnnaan'n kulo'n, ɔ nvıa man. Ninnge sɔ'n y'ɔ le basa
basa ɛjɔlɛ, satılıfʋɛ ɛyɔlɛ, mgban-mgban ɛyɔlɛ,
20 amʋan ɛsɔ, jiliwa ɛyıɛ, anvɔlɛ etua, butule elie, bɛ́ nwʋn ɛkpɔ, ɛya ɛfɛ,
ejujue, bɛ́ nwʋn nun ebubue, ato eku ɛhyıɛ
21 mân nın anun ninnge anyınbʋlʋ, kɔnʋnmınnzan, alıɛ mɔ bɛ di dede ɔ fʋ
bɛ́ ɛbʋɛ sʋ ɔ nʋn yí nzin ninnge ɛtɛ ɛtɛ mmiekun-mɔ kɛ ɛhıka. Ɛjɔlɛ'n mɔ n nili
mʋa n ganlın n gelelı ɛmɔ'n, mıın kan mın funlan nun kɛ, bɛ́ mɔ bɛ bɔ abalabɔ
sɔ'n-mɔ'n, bɛ nnyan man asıtanlan Nyanmıan Belemgbin Mân nın anun ɛlɔ.
22 Nan Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n baa dıɛ m'ɔ su'n y'ɔ le ehulo, fɛ elie,
alʋacıcıɛ, abʋtalɛ esie, ahunnunye ɛyɔlɛ, kpa ɛyɔlɛ, ananhɔlɛ elie
23 bɛtɛɛ ɛyɔlɛ, bɛ́ nwʋn ye esie. Mala'n ngan man like mɔ Wawɛ Nwannzan-
nwannzan'n kulo nın anwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ.
24 Ɔ sanlın kɛ bɛ́ mɔ bɛ tı Zozi Kilisi dıɛ'n, ninnge mgban mgban'n-mɔ mɔ ɛtɛ
anwʋnnaan'n kulo'n, b'a yaci yí kʋalaa b'a gua. Ɔ tı kɛ b'a bʋbɔ ninnge sɔ'n-mɔ
kʋlʋwa'n mɔ Zozi Kilisi wuli sʋ nın asʋ.
25 Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n y'ɔ man y'a nyan ngʋan ɔ. Yí ti, yɛ yáci yí
maan ɔ tínngɛ yɛ́ atın.
26 Nán bɛ man yɛ tu yɛ́ nwʋn, nán man yɛ kan yɛ́ nwʋn ɛya, ɛsɛ nán man yɛ́
nyın bʋlʋ yɛ́ nwʋn.

6

Bɛ mán yɛ bʋ́ka bʋ́ka yɛ́ nwʋn

1 Ɛhı, anianman-mɔ, sɛ sʋanlan kʋn tɔ ɛtɛ nın anun nán ɛmɔ nwun yí a, ɛmɔ
mɔ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n wɔ bɛ́ nun'n, ɛmɔ fá ahʋnlın bɛtɛɛ bɛ síe yí
atın kpa nın asʋ. Wɔ́ mɔ ɛ lɛ bʋka yí'n, síe wɔ́ nwʋn ye nán a ndɔ man ɛtɛ nın
anun.
2 Ɛmɔ bʋ́ka bʋ́ka bɛ́ nwʋn wɔ bɛ́ emian'n-mɔ anun. Sɛ ɛmɔ yɔ yí sɔ a, anın ɛmɔ
lɛ di Kilisi mala nın asʋ.
3 Sɛ sʋanlan kʋn bu yí nwʋn kpa tala yí manngʋn-mɔ, nan kʋsʋ ɔ tı man like
fíí a, anın ɔ lɛ laka laka yí nwʋn.
4 Sʋanlan kʋn biala sɔ́ yí muonun yí ɛnanndıɛ'n ɔ nían. Sɛ ɔ tı m'ɔ di yí nwʋn
fɛ a, anın yí ngʋnmın ɔ lí yí nwʋn fɛ, nán man ɔ fa tʋ yí manngʋn'n-mɔ dıɛ nın
anwʋn.
5 Ɔ sanlın kɛ sʋanlan kʋn biala 'ba bu yí muonun yí ɛnanndıɛ nın anwʋn
akpʋnndan ɔ kele Nyanmıan.
6 Sʋanlan mɔ bɛ lɛ kele yí Ɛjɔlɛkpa'n, ɔ di kɛ ɔ fa yí ninnge'n m'ɔ le yí'n bie
man sʋanlan'n m'ɔ lɛ kele yí'n.
7 Nán bɛ laka laka bɛ́ nwʋn, bɛ ngʋlʋ man Nyanmıan anwʋn. Like mɔ
sʋanlan kɔ lua'n, like sɔ'n yê ɔ 'tı ɔ.

8 Sɛ ɔ dua like mɔ ɛtɛ anwʊnnaan'n kulo a, like m'ɔ kpɔlɔ'n yê ɔ 'tɪ ɔ. Nan
sɛ ɔ dua like mɔ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kulo a, Wawɛ'n 'man ɔ nyan
nyanmɪansʊ ngʊan m'ɔ le man ayuelɪɛ'n.
9 Yɛ yɔ́ ye'n yɛ hɔ́ yɛ́ nyunnun, nán bɛ man yɛ́ nwʊn bubu yɛ́. Ɔ sanlɪn kɛ cɪan
bie dede yɛ 'nyan nun like.
10 Ɛhɪka ati, tɛmʊn biala mɔ atɪn wɔ nun'n, yɛ yɔ́ menian'n-mɔ kʊalaa ye. Nan
menian m'ɔ di kɛ yɛ yɔ bɛ́ ye kpa'n y'ɔ le Zozi Kilisi menian'n-mɔ.

Afʊtu nʊn ngalɪɛ

11 Sian dɪɛ, mín muonun mín sa yê mɪɪn fa mɪn kɛlɛ ɛmɔ ɔ. Ɛmɔ sɪ mín ɛhɛlɛ'n
nzɔlɛ. Ɔ sanlɪn kɛ mɪn kɛlɛ mgbili mgbili kpa.
12 Bɛ́ mɔ bɛ kulo kɛ mân'n nwun bɛ́'n, bɛ́ yê bɛ lɛ tinndin ɛmɔ kɛ ɛmɔ kpɛ́ bɛ́
mmian nun nɪn ɔ. Bɛ lɛ yɔ sɔ, afɪ bɛ ngulo man kɛ bɛ kele bɛ́ ahʊlʊwa wɔ Kilisi
kʊlʊwa'n dunman nun.
13 Bɛ́ muonun mɔ b'a kpɛ bɛ́ mmian nun'n, bɛ nni man mala nɪn asʊ. Nan bɛ
kulo kɛ ɛmɔ kpɛ bɛ́ mmian nun maan bɛ fa ɛmɔ bɛ tu bɛ́ nʊan nun.
14 Nan mín dɪɛ, yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi kʊlʊwa nɪn ala yê mɪn fa mɪn tu mín nʊan
nun. Ɔ sanlɪn kɛ Kilisi kʊlʊwa'n dunman nun, ɛtɛ mân'n nwun mín kɛ b'a bʊbɔ
mín kʊlʊwa sʊ. Mín kʊsʊ mín, mɪn nwun ɛtɛ mân'n kɛ b'a bʊbɔ yí kʊlʊwa sʊ. Yí
bʊ y'ɔ le kɛ mɪn nʊn ɛtɛ mân'n yɛ́ afian a tɪ.
15 Sɛ b'a kpɛ sʊanlan kʊn mmian nun o, sɛ bɛ kpɛlɪ man yí mmian nun o, nán
ɛhɪ yê ɔ tɪ cɪnnjɪn ɔ. Nan m'ɔ cian'n y'ɔ le kɛ yɛ káci abɔdɪɛ fʊfɔlɛ.
16 Nyanmɪan yíla bɛ́ mɔ bɛ 'nanndɪ atɪn sɔ'n mɔ m'an hele nɪn asʊ'n, bɛ nʊn
Nyanmɪan Izalayɛ amma kpa'n-mɔ. Ɔ nwún bɛ́ nwʊn anwunnvoe ɔ mán bɛ́
tánlan alʊacɪcɪɛ nun.
17 Ɔ fi ɛnɛ m'ɔ kɔ'n, sʊanlan fíí n'ɔ wula mín akpue. Ɔ sanlɪn kɛ mín nwʊn
kafʊan'n-mɔ kele kɛ n dɪ Zozi akʊa.
18 Anianman-mɔ, yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi nwún ɛmɔ anwʊn anwunnvoe. Amɪn!

PƆLƱ KALATA'N
M'Ɔ HƐLƐLI NWANLIN
EFƐZI ASƆNIN MMA'N-MƆ'N

M'ɔ wɔ nun'n

Tɛmʋn mɔ Pɔlʋ 'kɛlɛ kalata sɔ'n, anɪn ɔ la fiadɪ. Anɪn Efɛzɪ y'ɔ tɪ Azi mân nɪn anun kulo kpili nɪn ɔ. Mân sɔ'n, ɛnɛ bɛ fɛlɛ yí Tuluki. Pɔlʋ yê ɔ bɔlɪ ɛbɛlɛ asɔnɪn nɪn abʋ ɔ. Ɔ lili afʋɛ nsan ɛbɛlɛ ɔ sesielɪ asɔnɪn'n. Asɔnɪn'n kɔ tɛlɛ dede ɔ kɔ ju kulo bʋ nga'n mɔ bɛ wɔ ɛbɛlɛ etin nɪn asʋ'n kʋalaatin. Ɔ tɪ ananhɔlɛ kɛ Efɛzɪ dunman yê ɔ fite ɔ. Kʋsʋ kalata nɪn ɛhɛlɛ mɔ Pɔlʋ a hɛlɛ'n, ɔ tɪ etin sɔ nɪn asʋ asɔnɪn'n-mɔ kʋalaatin bɛ́ kalata. Yí ti yê Pɔlʋ mmʋbɔ man menian dɔʋn dunman yí kalata sɔ nɪn anun ɔ.

Kalata sɔ'n, yɛ kʋala kɛ yɛ ce nun mgbili nnyuan. Mɔ li mʋa'n (yí ti 1-3), Pɔlʋ lɛ yɪ Nyanmɪan ayɛ ɔ da yí asɪ wɔ yí nyila'n kʋalaa m'ɔ fa man yɛ́ wɔ Kilisi dunman nun'n. Afɪ, bɛ́ mɔ bɛ de Kilisi bɛ di'n, m'ɔ tɪ Zufʋ o, m'ɔ tɪ man Zufʋ o, Zozi a han bɛ́ a bɔ nun ɔ'a man b'a kaci Nyanmɪan anwʋntɪɛ mma. Anwʋntɪɛ mma sɔ'n-mɔ yê bɛ fɛlɛ bɛ́ asɔnɪn nɪn ɔ. Pɔlʋ lɛ sɛlɛ Nyanmɪan kɛ ɔ mán bɛ nyán yí Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n nán b'a tɪ Kilisi ehulo nɪn abʋ kpa. M'ɔ li sian'n (yí ti 4-6), Pɔlʋ lɛ bʋtʋ asɔnɪn mma'n-mɔ kɛ bɛ bó abalabɔ kpa m'ɔ sɔ Nyanmɪan anyɪn. Kalata nɪn agualɪɛ nun (6.10-18), ɔ lɛ kacɪ asɔnɪn mma'n-mɔ kɛ bɛ fá Nyanmɪan ɛlɔɛ ninnge'n-mɔ bɛ síe bɛ́ nwʋn nán b'a hʋala bɛ́ ja nun jinlan wɔ Abɔnsanmʋn naka junman'n m'ɔ di nɪn anyunnun.

Ahɪn ebisa

1 Mín Pɔlʋ, mɔ Nyanmɪan a hulo kɛ n gáci Kilisi Zozi bɔfʋɛ'n, mín yê mɪɪn kɛlɛ kalata ɛhɪ mɪn nwan ɛmɔ mɔ bɛ tɪ Nyanmɪan anwʋntɪɛ mma [Efɛzɪ kulo nɪn asʋ ɛlɔ], mɔ bɛ de Kilisi Zozi bɛ di'n.

2 Mɪn 'bisa ɛmɔ ahɪn. Yɛ́ Sɪ Nyanmɪan Kpili nʋn yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi nwún ɛmɔ anwʋn anwunnvoe ɛsɛ bɛ cícɪ ɛmɔ alʋa.

Nyanmɪan nyila'n-mɔ

3 Yɛ yí Nyanmɪan Kpili m'ɔ tɪ yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi Asɪ nɪn ayɛ. Ɔ sanlɪn kɛ kɛmɔ yɛ nʋn Kilisi a yɔ sʋanlan munmuan kʋn'n, Nyanmɪan a fa yí nyila'n kʋalaa m'ɔ le yí anwunno ɛlɔ'n ɔ'a man yɛ́.

4 Ɔ nanndɪ Kilisi sʋ, Nyanmɪan lili mʋa kpalɪ yɛ́ sielɪ kʋalaaka nán ɔ'a bɔ mân'n. Afɪ ɔ kulo kɛ yɛ́ ɛnanndɪɛ'n yɔ nwannzan-nwannzan wɔ yí nyunnun nán ɔ'a nyan man yɛ́ nwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ ɔ'a ngan man. Ehulo mɔ Nyanmɪan kulo yɛ́ nɪn ati,

5 ɔ lili mʋa ɔ hyɪhyɛlɪ sielɪ kɛ ɔ 'fa yɛ́ kaci yí mma wɔ Zozi Kilisi dunman nun. Ɔ yɔlɪ yí sɔ, ɔ sanlɪn kɛ ɔ yɔ yí ɛnyɪnmɪn.

6 Afɪ, ɔ kulo kɛ yɛ́ mɔ yɛ tɪ yí mma'n, yɛ yɪ yí ayɛ, yɛ wula yí anunminnyanmʋn ɔ fi yí ye kpili'n mɔ ɔ'a yɔ yɛ́ nɪn anwʋn wɔ yí ehulo Baa'n dunman nun.

7 Kilisi ewue'n m'ɔ wuli gualɪ yí moja nɪn asɪ nɪn a tua yɛ́ ti kalɛ'n. Nyanmɪan ye kpili ɛhɪ mɔ ɔ'a man yɛ́'n, ɔ'a man y'a nyan ɛtɛ face.

8 Ye sɔ'n mɔ ɔ'a yɔ yɛ'n tɪ kpili sʋnman. Ɔ man yɛ́ ngɛlɛ nʋn ajʋnlɪn.

9 Ɔ nanndɪ Kilisi asʋ, nvɪalɪɛ nun ɛhyɪhyɛ'n m'ɔ tɪ yí kunnun sʋ like, m'ɔ sesielɪ yí daba'n, ɔ'a yɪ ɔ'a hele yɛ́.

10 Ɛhyɪhyɛ sɔ'n mɔ Nyanmɪan 'ba gua yí bʋ mân nɪn ayuelɪɛ nun'n y'ɔ le kɛ ɔ 'ba han anwunno ɛlɔ nʋn asɪɛ nɪn asʋ ɛwa ninnge'n kʋalaatin bɔ nun ɔ fa bɛ́ wula Kilisi m'ɔ tɪ kpain nɪn asa nun.

11 Yɛ nʊn Kilisi y'a yɔ sʊanlan munmuan kʊn. Y'a kaci Nyanmıan menian. Ɔ
sanlın kɛ Nyanmıan kpalı yɛ́ sielı daba daba ɔ fi yí ɛhyıhyɛ nın anwʊn. Afı, ɔ'a
hulo ɔ'a yɔ yí sɔ,
12 nán yɛ́ mɔ y'a li mʊa y'a fa yɛ́ lʊa'n y'a wula Ngʊandefʊɛ nın anun'n, yɛ yı
Nyanmıan ayɛ, yɛ wula yí anunminnyanmʊn.
13 Ɛmɔ kʊsʊ, mɛlɛ mɔ ɛmɔ tılı ananhɔlɛ ɛjɔlɛ'n, Ɛjɔlɛkpa'n m'ɔ man ɛmɔ
ngʊan'n, ɛmɔ a le Kilisi a li. Ɛhıka ati, Nyanmıan a fa yí Wawɛ nwannzan-
nwannzan'n m'ɔ falı bɔlı anɔhʊba'n ɔ'a wula ɛmɔ nun. Ɔ kele kɛ ɛmɔ tı yí dıɛ.
14 Wawɛ Nwannzan-nwannzan sɔ'n di ajinlanmun kɛ yɛ tı Nyanmıan afilie
nın anun menian. Yɛ lɛ nwʊnndɛ kɛ ɔ lé yɛ́ ti bɔkɔɔ maan yɛ yɔ́ yí dıɛ dahuu
nán y'a yı yí ayɛ y'a wula yí anunminnyanmʊn.

Pɔlʊ ɛbʊtʊɛ'n

15 Ɛhıka ati, sian mɔ mín kʊsʊ m'an tı kɛ ɛmɔ a fa bɛ́ dedi'n b'a wula yɛ́ Mın
Zozi anun, ɛsɛ ɛmɔ kulo bɛ́ kʊalaa mɔ bɛ tı Nyanmıan anwʊntıɛ menian'n,
16 mın da Nyanmıan ası cıan biala wɔ ɛmɔ dunman nun. Mín ti kacı ɛmɔ mín
mmʊtʊɛ'n-mɔ anun
17 mın sɛlɛ yɛ́ Mın Zozi Kilisi Nyanmıan'n, m'ɔ tı Sıɛ'n m'ɔ le anunmin-
nyanmʊn'n kɛ ɔ mán ɛmɔ nwún ngɛlɛ kpa, ɔ yí yí nwʊn yuein ɔ héle ɛmɔ maan
ɛmɔ sí yí kpa bɔkɔɔ.
18 Ɔ mán yí kanlannıɛ'n tá ɛmɔ ajʊnlın nın anun yuein nán ɛmɔ a tı
anyındasʊɛ'n mɔ yí ti yê ɔ fɛlɛlı ɛmɔ nın abʊ. Ɔ mán ɛmɔ tı yí bʊ kɛ ninnge
mgbakpa'n mɔ ɔ'a fa ɔ'a sie yí anwʊntıɛ menian'n-mɔ'n tı anunminnyanmʊn
like m'ɔ tı man nzɛmındɛ.
19 Ɔ mán ɛmɔ tí yí bʊ kɛ yí tunmin'n tı kpili sʊnman man yɛ́ mɔ yɛ de Kilisi yɛ
di'n. Tunmin sɔ'n, yí yê ɔ yılı helelı anwʊnsɛlɛ sʊ
20 ɔ manlın Ngʊandefʊɛ'n fi ewue nın anun tinngelı ɔ. Ɔ'a fa yí ɔ'a sie yí
anunminnyanmʊn lıka yí sa fama sʊ anwunno ɛlɔ mân dıɛ nın anun.
21 Ɛbɛlɛ, Kilisi y'ɔ sie nyanmıansʊ mmɔfʊɛ mgbain nʊn nganngan'n-mɔ
kʊalaatin ɔ. Bɛ́ mɔ bɛ di kpain o, tunminfʊɛ o, kʊalafʊɛ o, bɛ́ mɔ bɛ di belemgbin
o, yí y'ɔ sie bɛ́ kʊalaa ɔ. Yí asasʊɛ'n tala asasʊɛ biala mɔ bɛ kʊala kɛ bɛ nyan yí
mân ɛhı anun nʊn fʊfɔlɛ'n kʊsʊ mɔ Nyanmıan 'ba bɔ nın anun dıɛ'n.
22 Nyanmıan Kpili a sie Kilisi kpain like biala asʊ. Ɔ'a fa yí a man Asɔnın'n.
23 Asɔnın'n tı kɛ yí nwʊnnaan yê ɔ tı kɛ Asɔnın nın ati. Ɔ wɔ eyuadı'n lıka
kʊalaatin. Yí yê ɔ yı Asɔnın'n kpa bɔkɔɔ ɔ.

2

Nyanmıan anwunnvoe'n

1 Ɛhı, ɛmɔ ɛtɛ'n-mɔ ati, daba nın anun, Nyanmıan nwun ɛmɔ kɛ menian mɔ
b'a wu ɔ. Ɔ sanlın kɛ ɛmɔ fʊnndʊnlın yí.
2 Mɛlɛ sɔ nın anun, anın ɛmɔ ɛnanndıɛ'n nʊn eyuadı dıɛ'n tı kʊn kpɛ.
Abɔnsanmʊn m'ɔ tı eyuadı nın asʊ kpain'n, yí yê anın ɛmɔ sʊ yí ɔ. Kpain sɔ'n yê
ɔ lɛ di bɛ́ mɔ bɛ́ nyın ci Nyanmıan nın anun junman tɛmʊn ɛhı mɔ yɛ wɔ nun
nın ɔ.
3 Daba nın anun, anın kɛ yɛ́ kʊalaa yɛ tı yí nın anın. Like mɔ ɛtɛ anwʊnnaan
nın anyın bʊlʊ yí nwʊn'n yê yɛ kpʊnndɛ ɔ. Like mɔ ɛtɛ anwʊnnaan'n nʊn yɛ́
ajʊnlın'n kulo kɛ yɛ yɔ́'n, like sɔ'n yê yɛ yɔ ɔ. Ɛtɛ'n mɔ b'a wʊ yɛ́ nʊn nın ati, yɛ́ tı
menian mɔ Nyanmıan sikpɛ'n cı yɛ́ kɛ menian bʊ nga'n-mɔ.
4 Nan Nyanmıan Kpili a nwun yɛ́ nwʊn anwunnvoe. Ɔ sanlın kɛ ehulo'n m'ɔ
kulo yɛ́'n tı kpili sʊnman.
5 Yɛ́ mɔ yɛ́ ɛtɛ'n-mɔ man yɛ wuli'n, ɔ'a man yɛ́ nʊn Kilisi y'a nyan ngʊan. Sɛ
ɛmɔ a nyan ngʊan an, ɔ kele kɛ Nyanmıan a nwun ɛmɔ anwʊn anwunnvoe ɔ'a
man ɛmɔ a nyan ngʊan.

6 Kilisi Zozi dunman nun, Nyanmıan a man yɛ́ nʊn Zozi fi ewue nun y'a
tinnge, yɛ́ nʊn yí tı anwunno ɛlɔ mân nın anun.
7 Nyanmıan a yɔ yí sɔ, ɔ'a hele kɛ mɛlɛ'n m'ɔ lɛ ba nın anun, yí ye nın anwʊn
ninnge mgbakpa'n mɔ ɔ'a fa ɔ'a sie yɛ́ mɔ y'a le Kilisi Zozi y'a li'n tı man
nzɛmındɛ.
8 Ɔ sanlın kɛ, sɛ ɛmɔ a nyan ngʊan an, ɔ kele kɛ Nyanmıan a nwun ɛmɔ anwʊn
anwunnvoe, ɔ fi ɛmɔ dedi nın anwʊn. Ngʊan sɔ'n mɔ ɛmɔ a nyan yí'n, ɔ fi man
ɛmɔ muonun. Nan ɔ tı Nyanmıan acɛdıɛ.
9 Nán kɛ mɔndınlın mɔ ɛmɔ a bɔ nın anun like ɔ, nán sʊanlan a fa a tu yí nwʊn.
10 Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan yê ɔ'a sesie yɛ́ ɔ'a bɔ yɛ́ ɔ. Ɔ'a bɔ yɛ́ kɛ yɛ nʊn
Ngʊandefʊɛ Zozi yɛ yɔ́ sʊanlan munmuan kʊn nán y'a hʊala y'a yɔ nyɔlıɛ kpa.
Nyɔlıɛ sɔ'n-mɔ, Nyanmıan Kpili lili mʊa sesielı manlın yɛ́ kɛ yɛ yɔ́.

Yɛ nʊn Kilisi a yɔ sʊanlan munmuan kʊn

11 Ɛhı, b'a nwʊ man ɛmɔ Zufʊ. Zufʊ'n-mɔ fɛlɛ ɛmɔ "bɛ́ mɔ bɛ kpɛlı man bɛ́
mmian nun". Bɛ fɛlɛ bɛ́ nwʊn "bɛ́ mɔ b'a kpɛ bɛ́ mmian nun", ɔ fi nzɔlɛ'n mɔ
menian'n-mɔ a yɔ a sie yí bɛ́ nwʊnnaan nın asʊ'n.
12 Ɛmɔ kácı kɛ mɛlɛ sɔ nın anun'n anın ɛmɔ nni man Kilisi afilie'n bie. Izalayɛ
amma'n-mɔ anyunnun an, bɛ nga man ɛmɔ bie. Nyıhyɛ'n mɔ Nyanmıan nʊn
Izalayɛ amma'n-mɔ hyıhyɛlı'n, anɔhʊba'n m'ɔ bɔlı bɛ́'n, anın ɛmɔ nnʊn man
nun bie. Ɛmɔ gua mân nın anun mgban, ɛmɔ le man anyındasʊɛ, ɛsɛ ɛmɔ nzı
man Nyanmıan.
13 Nan sian dıɛ, ɛmɔ nʊn Zozi Kilisi b'a yɔ sʊanlan munmuan kʊn. Ɛmɔ mɔ
anın ɛmɔ nʊn Izalayɛ amma'n-mɔ afian tı'n, Ngʊandefʊɛ Zozi moja nın a hyʊın
ɛmɔ ɔ'a mantan bɛ́.
14 Ɔ sanlın kɛ Kilisi a man bɛ́ mɔ bɛ tı Zufʊ o, bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʊ o, yɛ́ kʊalaa
y'a nyan anzʊnunjɔ, yɛ nʊn yí y'a yɔ sʊanlan munmuan kʊn. Anın Zufʊ'n-mɔ
nʊn bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʊ'n bɛ kpɔ bɛ́ nwʊn. Ɛkpɔ sɔ'n tı kɛ talɛ m'ɔ ja menian
afian. Kilisi a wu ɔ'a tu ɛkpɔ'n kɛ talɛ mɔ b'a bubu yí ɔ. Ɔ'a han Zufʊ'n-mɔ nʊn
bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʊ'n ɔ'a bɔ nun, ɔ'a man b'a yɔ fatule kʊnmgba cein.
15 Kilisi a wu ɔ'a kpɛ Zufʊ'n-mɔ mala'n nʊn sʊ ninnge'n-mɔ anun. Ɔ'a han
Zufʊ'n-mɔ nʊn bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʊ'n ɔ'a bɔ nun. Ɔ'a man fatule nnyuan nın
a yɔ fatule fʊfɔlɛ baa kʊnmgba cein. Fatule fʊfɔlɛ sɔ'n nʊn Kilisi a yɔ sʊanlan
munmuan kʊn. Kɛ ɔ kpınlın yɔlı mɔ Kilisi a man y'a nyan anzʊnunjɔ nın anın.
16 Ɛkpɔ'n m'ɔ la fatule nnyuan nın afian'n, Kilisi a wu kʊlʊwa nın asʊ ɔ'a
nunnun yí bʊsʊ. Ewue'n m'ɔ wuli kʊlʊwa nın asʊ nın ati, ɔ'a han fatule
nnyuan'n, ɔ'a bɔ nun, ɛsɛ ɔ'a sesie bɛ́ nʊn Nyanmıan bɛ́ afian.
17 Ɛhı, Kilisi a a, ɔ'a bɔ Ɛjɔlɛkpa'n m'ɔ man alʊacıcıɛ'n nın ɔ'a hele ɛmɔ mɔ
bɛ tı man Zufʊ mɔ anın ɛmɔ nʊn Nyanmıan bɛ́ afian tı'n. Ɛsɛ Zufʊ'n-mɔ mɔ bɛ
mantan Nyanmıan kʊkʊ'n, Kilisi a a, ɔ'a bɔ Ɛjɔlɛkpa'n m'ɔ man alʊacıcıɛ'n ɔ'a
hele bɛ́ kʊsʊ.
18 Sɛ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n man Zufʊ o, bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʊ o, yɛ́
kʊalaa yɛ kʊala kɛ yɛ fite Nyanmıan anyunnun an, anın ɔ fi Kilisi.
19 Ɛhıka ati, ɛmɔ mɔ bɛ tı man Zufʊ'n, ɛmɔ tı man nyɔfʊɛ anaan menian
mgban kʊ́n. Nan sian dıɛ, ɛmɔ tı Nyanmıan anwʊntıɛ mma kpa bɔkɔɔ, ɛmɔ
di yí afilie'n bie.
20 Ɛmɔ tí yí bʊ kpa. Asɔnın'n tı kɛ sua. Alimʊa nın anun, Nyanmıan a sie Zozi
Kilisi mmɔfʊɛ'n-mɔ nʊn yí mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ kɛ sua nın awula bɛ́ bʊ. Ɛmɔ kʊsʊ
wɔ yí sʊ ɛfʊla nın anun bie kɛ biliki. Alimʊa biliki'n mɔ bɛ́ mɔ bɛ lɛ si sua'n bɛ
sie yí ayialıɛ nın asʊ kʊalaaka nán b'a fʊla sua nın asʊ'n, biliki sɔ'n y'ɔ le Kilisi
muonun.
21 Yí y'ɔ man sua bɔndin'n yɔ kunngun ɔ. Ɛsɛ yí y'ɔ man sua'n kɔ anwunno ɔ
kaci asɔnın sua nwannzan-nwannzan man yɛ́ Mın ɔ.

22 Ɛmɔ nʊn Kilisi, b'a yɔ sʊanlan munmuan kʊn. Ɛmɔ wɔ sua'n mɔ bɛ lɛ si nɪn anun bie kɛ biliki. Ɛmɔ nʊn bɛ́ bʊ nga'n-mɔ b'a kaci kɛ sua mɔ Nyanmɪan Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n wɔ nun ɔ.

3

Pɔlʊ junman'n

1 Ɛhɪka ati, mɪn sɛlɛ Nyanmɪan mɪn man ɛmɔ. Ɛmɔ sɪ kɛ Zozi dunman nun, Ɛjɔlɛkpa'n mɔ m malɪ m mɔlɪ n gelelɪ ɛmɔ mɔ bɛ tɪ man Zufʊ nɪn ati, b'a hyɪ mín Pɔlʊ b'a tʊ mín fiadɪ.

2 Junman'n mɔ Nyanmɪan Kpili ehulo nɪn anun ɔ'a fa ɔ'a wula mín sa nun kɛ n ní man ɛmɔ'n, mɪn de mɪn di kɛ ɛmɔ a tɪ junman sɔ nɪn angan.

3 Junman sɔ'n, nvɪalɪɛ nun like yê Nyanmɪan a yɪ ɔ'a hele mín ɔ. Mín sa ati kalata ɛhɪ anun, m'an li mʊa m'an han like sɔ nɪn anwʊn ɛjɔlɛ kaan m'an hele ɛmɔ dada angʊnmɪn.

4 Sɛ ɛmɔ kɪnnga a, ɛmɔ 'ba nwun yí kɛ nvɪalɪɛ nun like sɔ'n tʊ de Kilisi.

5 Nvɪalɪɛ nun like sɔ'n, daba Nyanmɪan a nyɪ man ɔ'a ngele man menian'n-mɔ. Nan sian dɪɛ, ɔ nanndɪ yí Wawɛ Nwannzan-nwannzan nɪn asʊ, ɔ'a yɪ ɔ'a hele yí mmɔfʊɛ nʊn yí mgbɔmanfʊɛ nwannzan-nwannzan'n-mɔ.

6 Ɛ 'nwun nvɪalɪɛ nun like sɔ'n: bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʊ mɔ bɛ nʊn Kilisi a yɔ sʊanlan munmuan kʊn, ɔ fi Ɛjɔlɛkpa'n mɔ b'a le b'a li'n, bɛ di Nyanmɪan afilie'n bie kɛ Zufʊ'n-mɔ. Anɔhʊba'n mɔ Nyanmɪan bɔlɪ yí menian'n-mɔ nʊn sʊ nyila'n, ɛmɔ kʊsʊ wɔ nun bie.

7 Ɛjɔlɛkpa sɔ'n, Nyanmɪan a nwun mín nwʊn anwunnvoe ɔ'a fa ɔ'a wula mín sa nun. Ɔ'a man m'an kaci sʊ akʊa kɛ m mɔ́ n géle menian'n-mɔ kʊalaatin wɔ yí tunmin nɪn anun.

8 Nyanmɪan anwʊntɪɛ mma'n-mɔ anun, n dɪ man like fíí. Nan kʊsʊ, ɔ'a man mín acɛdɪɛ kɛ m mɔ́ Ɛjɔlɛkpa'n n géle ɛmɔ mɔ bɛ tɪ man Zufʊ'n. Ɛjɔlɛkpa sɔ'n m'ɔ tʊ de Kilisi'n kele ninnge mgbakpa mɔ Kilisi le yí m'ɔ bʊ yɛ́ sʊ'n.

9 Nyanmɪan Kpili mɔ ɔ'a bɔ like biala'n, ɔ'a man mín atɪn kɛ n yí yí nvɪalɪɛ nun ɛhyɪhyɛ'n m'ɔ fɪalɪ sʊ dede ɔ'a ju ɛnɛ'n n géle menian'n-mɔ kʊalaatin.

10 Ɔ man sian dɪɛ, Asɔnɪn'n y'ɔ man nyanmɪansʊ mmɔfʊɛ'n-mɔ mɔ bɛ di kpain nʊn tunminfʊɛ'n nwun Nyanmɪan ngɛlɛ kpili'n m'ɔ sɪ nɪn ɔ.

11 Like'n m'ɔ jʊnlɪnlɪn yí nwʊn daba kɛ ɔ 'yɔ'n, ɔ nanndɪ yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi sʊ, ɔ'a man ɔ'a kpɪn sʊ.

12 Kɛmɔ yɛ de Kilisi yɛ di, ɛsɛ yɛ nʊn yí y'a yɔ sʊanlan munmuan kʊn'n, yɛ́ kunnun ndɪtɪ man yɛ́ kʊ́n. Yɛ le atɪn yɛ kʊala kɛ yɛ fite Nyanmɪan anyunnun ahʊnmɪnkan nun.

13 Ɛjɔlɛkpa nɪn ati, sɛ mɪɪn nwun yalɛ ɛmɔ dunman nun an, nán bɛ man bɛ́ nwʊn bubu bɛ́. Nan ɔ tɪ ɛmɔ anunminnyanmʊn wɔ Nyanmɪan anyunnun.

Pɔlʊ ɛbʊtʊɛ'n

14 Ɛhɪka ati, sɛ mɪn tʊ mín nyɪn mɪn nɪan junman kpili'n mɔ Nyanmɪan a li a man yɛ́ nɪn an, mɪn kʊtʊ mín ja ebue nɪn asʊ Sɪɛ nɪn anyunnun.

15 Sɪɛ sɔ'n dunman'n la anwunno ɛlɔ nʊn asɪ ɛwa afilie kʊalaa asʊ.

16 Mɪn sɛlɛ yí kɛ, ɔ nanndɪ yí anunminnyanmʊn kpili'n m'ɔ le yí nɪn asʊ, ɔ fá yí Wawɛ'n ɔ wúla ɛmɔ ɛkala nɪn anwʊnsɛlɛ kpa.

17 Ɛsɛ, ɔ nanndɪ ɛmɔ dedi nɪn asʊ, ɔ mán Kilisi tánlan ɛmɔ ahʊnlɪn nɪn anun. Mɪn sɛlɛ yí kɛ ɔ mán ɛmɔ sɔ́ ndɪan bɛ tánlan Kilisi ehulo nɪn anun sɛlɛ kpa.

18 Mɪn sɛlɛ Nyanmɪan kɛ ɔ mán ɛmɔ nʊn anwʊntɪɛ mma'n-mɔ kʊalaatin hʊ́ala bɛ tí yí bʊ kɛ ehulo'n mɔ Kilisi kulo yɛ́'n tɪ tɛtɛlɛ, ɔ tɪ tɪnndɪn, ɔ kɔ anwunno ɛsɛ ɔ tɪ kpʊnlʊn-mgbʊnlʊn kpa. Ɔ tɪ man like nzɛmɪndɛ.

19 Nyanmɪan mán ɛmɔ nwʊ́n ehulo'n mɔ Kilisi kulo yɛ́'n. Ɔ tɪ ananhɔlɛ kɛ sʊanlan fíí ngʊala man kɛ ɔ nwun yí dede ɔ gua yí bʊ. Nan kʊsʊ, Nyanmɪan

mán ɛmɔ nwún yí kpa bɔkɔɔ like biala anun, nán Nyanmıan nyila'n kʋalaatin a han ɛmɔ.
20 Nyanmıan Kpili m'ɔ le tunmin m'ɔ fa di junman wɔ yɛ́ nun'n, ɔ kʋala kɛ ɔ yɔ like biala m'ɔ tala mɔ yɛ kɔ sɛlɛ anaan mɔ yɛ kɔ jʋnlın nın asʋ.
21 Yí m'ɔ kʋala like biala yɔ maan ɔ tala sʋ'n, anunminnyanmʋn hán yí wɔ Asɔnın nın anun wɔ Zozi Kilisi dunman nun cıan daa! Amın.

4

Asɔnın junman'n

1 Ɛhı, mín mɔ yɛ́ Mın dunman nun b'a tʋ mín fiadı'n, mın 'sɛlɛ ɛmɔ mın bʋtʋ bɛ́: Kɛmɔ Nyanmıan a fɛlɛ ɛmɔ yí nwʋn'n, ɛmɔ bɔ́ abalabɔ kpa m'ɔ sɔ yí nyın.
2 Ɛmɔ bɛ́bɛlɛ bɛ́ nwʋn ası cıan daa. Ɛmɔ nyán ahʋnlın bɛtɛɛ, ɛsɛ bɛ sí abʋtalɛ. Ɛmɔ fá ehulo bɛ súsɔ bɛ́ nwʋn nun.
3 Kɛmɔ Wawɛ Nwannzan-nwannzan nın a hohuan ɛmɔ anʋan maan ɛmɔ a yɔ kʋn'n, ɛmɔ bɔ́ mɔndınlın bɛ tánlan anʋannzɛ sɔ nın anun wɔ anzʋnunjɔ nun.
4 Asɔnın'n m'ɔ tı kɛ Kilisi anwʋnnaan'n tı baa kʋnmgba. Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kʋsʋ tı baa kʋnmgba. Anyındasʋɛ like'n kʋsʋ mɔ yí ti yɛ̂ Nyanmıan a fɛlɛ ɛmɔ'n tı baa kʋnmgba.
5 Yɛ́ Mın Zozi tı baa kʋnmgba. Dedi'n tı baa kʋnmgba. Ɛsɔnıan'n tı baa kʋnmgba.
6 Nyanmıan m'ɔ tı yɛ́ kʋalaa yɛ́ Sı'n tı baa kʋnmgba. Ɔ sie yɛ́ kʋalaatin. Ɔ nanndı yɛ́ kʋalaa yɛ́ sʋ, ɔ di yí junman'n. Ɛsɛ ɔ wɔ yɛ́ kʋalaa yɛ́ nun.
7 Nan kʋsʋ, Kilisi a nıan yí acɛdıɛ nın anwʋn ɔ'a hye ɔ'a man yɛ́ ngʋkʋn ngʋkʋn. Acɛdıɛ sɔ'n tı tunmin mɔ bɛ fa bɛ di Asɔnın nın anun junman.
8 Ɛhı ati, Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n lɛ kan kɛ:

Ɔ'a li kunnunmun ɔ'a fʋ anwunno
ɔ nʋn nganga'n-mɔ a hɔ.
Ɛsɛ ɔ'a hye menian'n-mɔ acɛdıɛ.

9 Bɛ́ nwan: "Ɔ'a fʋ anwunno". Yí bʋ y'ɔ le benin? Yí bʋ y'ɔ le kɛ ɔ lili mʋa ɔ juli asıɛ nın asʋ ɛwa.
10 Sʋanlan'n mɔ ɔ'a ju asıɛ nın asʋ ɛwa'n, yí kʋnmgba'n yɛ̂ ɔ'a sa ɔ'a fʋ anwunno ɛlɔ nyanmıansʋ nın ɔ. Ɔ wɔ like biala ati asʋ, ɛsɛ ɔ wɔ eyuadı'n lıka kʋalaatin.
11 Yí yɛ̂ ɔ'a hye acɛdıɛ nın ɔ. Ɔ'a sesie menian'n mmie-mɔ kɛ yí mmɔfʋɛ, mmie-mɔ kɛ yí mgbɔmanfʋɛ, mmie-mɔ kɛ Ɛjɔlɛkpabɔfʋɛ yɛ̂ mmie-mɔ kʋsʋ kɛ ɛsɔfʋ mɔ bɛ kele like.
12 Ɔ'a sesie bɛ́ kʋalaa sɔ maan Nyanmıan anwʋntıɛ mma'n-mɔ kʋala bɛ di yí junman'n bɛ man Asɔnın'n m'ɔ tı Kilisi anwʋnnaan'n kɔ yí nyunnun.
13 Yí dıɛ, anın yɛ́ kʋalaa yɛ́ dedi'n yɔ kʋn yɛ sı Nyanmıan Awa'n. Ɛbɛlɛ nın anun, anın yɛ́ ti a tin, y'a kaci kɛ Kilisi bɔbɔ muonun kpa bɔkɔɔ.
14 Yí sɔ ɛhı anun, anın yɛ ngaci man kɛ mmatʋnman kʋ́n, nán atofʋɛ'n-mɔ a nnaka man yɛ́, b'a mmɔ man yɛ́ tanngo tanngo kɛ asutue mgbaha bɔ ɛlɛɛ tanngo tanngo'n.
15 Nan sɛ yɛ le ehulo yɛ kan ananhɔlɛ, yɛ yɔ ananhɔlɛ like a, yɛ 'nyin yɛ tʋ Kilisi m'ɔ li yɛ́ ti'n wɔ like biala anun.
16 Sɛ anwʋnnaan nın akpɔlɛ akpɔlɛ'n kʋalaa a hohuan bɛ́ nʋan b'a yɔ kunngun kpa a, ɔ fi Kilisi. Yí yɛ̂ ɔ man anwʋnnaan bɔndın nın akpɔlɛ akpɔlɛ'n kʋalaa sisa sʋ ɔ yɔ munmuan kʋn ɔ. Yí sɔ ati, sɛ akpɔlɛ'n kʋn biala yɔ like m'ɔ sɛ fata nın an, anwʋnnaan bɔndın'n nyin ɛsɛ ɔ kpasi ehulo nın anun.

Abalabɔ ɛtɛ'n nʋn abalabɔ kpa'n

17 Ɛhı, yɛ́ Mın dunman nun, ɛ 'nwun ɛjɔlɛ mɔ mıın kan mın fua sʊ mın kele
ɛmɔ'n. Nán man ɛmɔ bu bɛ́ mân'n kɛ bɛ́ mɔ bɛ nzı man Kilisi'n. Ɔ sanlın kɛ
ajʊnlın mgban-mgban y'ɔ wɔ bɛ́ ti anun ɔ.
18 Bɛ nzı man ngɛlɛ fíí. Ngʊan'n mɔ Nyanmıan fa ce'n, bɛ nnyan man bie. Ɔ
sanlın kɛ bɛ nzı man yí nwʊn ɛjɔlɛ fíí bɔbɔ. Ɛsɛ bɛ́ ahʊnlın nın a kete sʊnman.
19 Bɛ nzı man nyian. B'a fa bɛ́ nwʊn b'a wula satılıfʊɛ nyɔlıɛ'n-mɔ anun yê ɛtɛ
ngacile ngacile'n kʊalaa gua bɛ́ nwʊn efian.
20 Nan ɛmɔ dıɛ, nán ɛhı yê ɛmɔ suanlın wɔ Kilisi anwʊn ɔ.
21 Ɛmɔ a tı Zozi anwʊn ɛjɔlɛ'n kʊalaatin. Ananhɔlɛ'n m'ɔ tʊ de Zozi'n, ɛmɔ mɔ
bɛ tı yí menian'n, b'a han b'a hele ɛmɔ.
22 Mɔ b'a hele ɛmɔ'n y'ɔ le kɛ ɛmɔ yáci bɛ́ asıtanlan daba'n bɛ tʊ́. Asıtanlan
daba sɔ'n, anyınbʊlʊ ɛtɛ m'ɔ wɔ nun'n, ɔ man ewue.
23 Ɛmɔ mán Nyanmıan Wawɛ'n káci ɛmɔ ahʊnlın'n nʊn bɛ́ ajʊnlın'n kpa
bɔkɔɔ.
24 Ɛmɔ bɔ́ abalabɔ kpa m'ɔ kele kɛ ɛmɔ tı menian nvʊfɔlɛ mɔ Nyanmıan
muonun a bɔ ɔ. Abalabɔ kpa sɔ'n, ɔ di kɛ bɛ nwun yí asıtanlan sɛsɛ nʊn
anwʊntıɛ nun, m'ɔ kele kɛ ɛmɔ tı ananhɔlɛ nın anun sakpa.
25 Ɛhı ati, ɛmɔ yáci ato elie'n. Sʊanlan kʊn biala hán ananhɔlɛ héle yí
manngʊn. Ɔ sanlın kɛ yɛ tı anwʊnnaan baa kʊnmgba nın anun akpɔlɛ akpɔlɛ.
26 Sɛ ɛmɔ fɛ ɛya a, ɛmɔ nían bɛ́ nwʊn kpa nán ɛmɔ a ndɔ man ɛtɛ nın anun.
Nán bɛ fɛ ɛya dede maan alíɛ san sʊ.
27 Nán bɛ man Abɔnsanmʊn nyan ɛmɔ anwʊn atın fíí.
28 Sʊanlan m'ɔ wua'n, ɔ yáci yí awue'n. Ɔ bɔ́ mɔndınlın, ɔ lí junman. Ɔ nyán
yí nʊan nun alıɛ nán ɔ'a nyan bie ɔ'a bʊka sʊanlan m'ɔ wɔ emian nun'n.
29 Nán bɛ man ɛjɔlɛ ɛtɛ fíí fi bɛ́ nʊan fite. Nan bɛ mán ɛjɔlɛ m'ɔ tı kpa fi bɛ́ nʊan
fíte. Ɛjɔlɛ m'ɔ man sʊanlan dedi'n kɔ yí nyunnun, ɔ bʊka bɛ́ mɔ bɛ lɛ tie'n yê ɔ tı
kpa ɔ.
30 Nán bɛ bɔ Wawɛ Nwannzan-nwannzan alʊa. Ɔ wɔ ɛmɔ anun maan ɛmɔ
nwun yí kɛ ɛmɔ tı Nyanmıan dıɛ dede ɔ kɔ ju cıan mɔ Nyanmıan 'de ɛmɔ ati kpa
bɔkɔɔ'n.
31 Ɛmɔ yáci akunnun bile ɛyɔlɛ'n nʊn ɛya ɛfɛ'n, nʊn menian'n-mɔ ɛya ɛhan'n
nʊn ɛtɛtıan'n, ɔ nʊn nzʊba ɛkpɛ'n. Ɛmɔ yáci ati anun ɛtɛ ninnge'n kʊalaa bɛ gúa.
32 Nan ɛmɔ yɔ́ ati anun kpa menian, bɛ húlo bɛ́ nwʊn. Ɛmɔ fá bɛ́ nwʊn ɛtɛ'n-
mɔ bɛ hyé bɛ́ nwʊn kɛ Nyanmıan falı ɛmɔ dıɛ'n hyelı ɛmɔ wɔ Kilisi dunman
nun'n.

5

Yuein nın anun menian

1 Ɛhıka ati, kɛmɔ ɛmɔ tı Nyanmıan ehulo mma'n, ɛmɔ bɔ́ mɔndınlın bɛ yɔ́ bɛ́
ninnge'n-mɔ kɛ yí.
2 Ɛmɔ mán bɛ́ asıtanlan'n héle kɛ ɛmɔ kulo Nyanmıan nʊn bɛ́ manngʊn-mɔ
kɛ Kilisi a hulo yɛ́ dede ɔ'a wu yɛ́ dunman nun'n. Ewue'n mɔ Kilisi a wu yɛ́
dunman nun'n tı kɛ afɔlıɛ nʊn tɛɛ ɛyıɛ like m'ɔ tu ɛtɛ'n. Like sɔ'n ban fanlan kɛ
anatılı, ɔ sɔ Nyanmıan anyın.
3 Ɛmɔ tı Nyanmıan anwʊntıɛ mma, yí ti, nán man bɛ tı satılıfʊɛ nyɔlıɛ fíí,
anaan basa-basa ɛyɔlɛ ɔ nʊn anyınbʊlʊ bɔbɔ ɛmɔ afian ɛlɔ.
4 Kʊasıanzɛmʊn, agʊlʊbɛnwʊn, ɔ nʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ, nán bɛ man bie fíí fi bɛ́ nʊan
fite. Nan like m'ɔ di kɛ ɛmɔ yɔ'n, y'ɔ le Nyanmıan asına.
5 Afı, ɛmɔ nwún yí yuein kɛ sʊanlan biala m'ɔ yɔ satılıfʊɛ nyɔlıɛ, m'ɔ tı basa-
basa, m'ɔ tı acɛbɛ (afı, acɛbɛ ɛyɔlɛ'n tı kɛ amʊan ɛsɔ), bɛ́ mɔ bɛ yɔ sɔ'n, bie fíí ngɔ
man Kilisi nʊn Nyanmıan Belemgbin Mân nın anun ɛlɔ lé.

6 Nán bɛ man sʋanlan fíí kan mgban-mgban ɛjɔlɛ ɔ laka ɛmɔ. Mgban-mgban
ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ ati yê Nyanmıan sikpɛ'n 'cı bé mɔ bɛ nyın nzɔ man yí nın ɔ.
7 Menian sɔ'n-mɔ, nán bɛ nʋn bé tu nun fíí.
8 Daba anın ɛmɔ wɔ awosin nın anun. Nan sian dıɛ mɔ ɛmɔ nʋn yé Mın a
yɔ sʋanlan munmuan kʋn'n, ɛmɔ wɔ yuein nın anun. Ɛhıka ati, ɛmɔ nánndı kɛ
yuein nun menian.
9 Ɔ sanlın kɛ sʋanlan m'ɔ nanndı yuein nın anun'n, ɔ bɔ bala kpa, ɔ tı sɛsɛ, ɛsɛ
ɔ kan ananhɔlɛ.
10 Ɛmɔ bó mɔndınlın bɛ nwún like m'ɔ sɔ Yé Mın anyın nın angʋnmın.
11 Mgban-mgban ninnge'n-mɔ mɔ menian'n-mɔ yɔ yí awosin nın anun'n,
nán bɛ fa bé nwʋn bɛ bɔ bé bɛ yɔ bie. Nan sɛ ɛmɔ nwun yí a, ɛmɔ héle kɛ ɔ tı ɛtɛ.
12 Menian sɔ'n-mɔ nyɔlıɛ'n mɔ bɛ yɔ yí nvıalıɛ nun'n, sɛ bɛ kan an, ɔ tı nyian.
13 Nan mɔ bɛ kɔ tu nyɔlıɛ sɔ'n-mɔ kʋalaa bɛ kɔ gua yuein nın anun'n, kɛ bɛ
kpın bɛ tı yí'n, anın b'a nwun yí yuein.
14 Afı like biala mɔ bɛ nwun yí yuein'n, anın ɔ wɔ yuein nun. Yí sɔ ati yê b'a
han kɛ:
Wó mɔ ɛ lɛ dafı'n, tinnge,
Nyanmıan anyunnun an, ɔ tı kɛ a wu.
Yí ti, fi ewue nun jasʋ
nán Kilisi 'ba man ɛ fite yí yuein nın anun.
15 Ɛhı ati, ɛmɔ nían bé ɛnanndıɛ nın asʋ kpa. Nán bɛ nanndı kɛ menian mɔ
bɛ nzı man ɛjɔlɛ fíí ɔ. Nan ɛmɔ nánndı kɛ mmɛngɛlɛfʋɛ.
16 Kɛmɔ mɛlɛ'n mɔ yɛ wɔ nun'n yɔ sı'n, tɛmʋn kaan mɔ ɛmɔ kɔ nyan yí'n, ɛmɔ
fá lí Nyanmıan junman'n kpa.
17 Ɛhı ati, nán bɛ yɔ kɛ ngʋasıafʋɛ'n-mɔ. Nan ɛmɔ bó mɔndınlın bɛ tí like mɔ
Nyanmıan kulo kɛ ɛmɔ yɔ nın abʋ kpa.
18 Nán bɛ nʋn nzan bɛ bʋ. Ɔ man sʋanlan yɔ ninnge basa-basa. Nan ɛmɔ mán
Nyanmıan Wawɛ'n tánlan ɛmɔ nun kpa.
19 Ɛmɔ tó Izalayɛ ayɛ ɛyıɛ ejue ɔ nʋn asɔnın ejue bɛ wówula bé nwʋn
anwʋnsɛlɛ. Ɛmɔ fá bé ahʋnlın'n kʋalaatin bɛ tó ejue bɛ yí Yé Mın ayɛ.
20 Yé Mın Zozi Kilisi dunman nun, ɛmɔ lá Sıɛ nın ası dahuu wɔ like biala
anun.
21 Anyınnzɔ'n mɔ ɛmɔ man Kilisi nın ati, ɛmɔ bébɛlɛ bé nwʋn ası bé
manngʋn'n-mɔ anyunnun.

Yıɛ nʋn huan

22 Ɛhı, ɛmɔ mmalasua'n-mɔ, ɛmɔ bébɛlɛ bé nwʋn ası bé hun-mɔ anyunnun kɛ
ɛmɔ bɛbɛlɛ bé nwʋn ası Yé Mın anyunnun'n.
23 Afı, belenzua sie yí yı kɛ Kilisi kʋsʋ sie Asɔnın'n. Asɔnın'n m'ɔ tı Kilisi
anwʋnnaan'n, Kilisi y'ɔ tı yí Ngʋandefʋɛ nın ɔ.
24 Yí sɔ ati, ɛmɔ mmalasua'n-mɔ, ɛmɔ bébɛlɛ bé nwʋn ası like biala anun bé
hun-mɔ anyunnun kɛ Asɔnın'n yɔ yí Kilisi anyunnun'n.
25 Ɛmɔ mmelenzua'n-mɔ kʋsʋ, ɛmɔ húlo bé yı-mɔ kɛ Kilisi hulolı Asɔnın'n
dede ɔ wuli yí dunman nun'n.
26 Ɔ'a yɔ yí sɔ ɔ'a fa yí nʋan ɛjɔlɛ'n nʋn nzue ɔ'a bia Asɔnın'n, ɔ'a man yí nwʋn
a tı ɔ'a fata Nyanmıan.
27 Afı, Kilisi kulo kɛ Asɔnın'n fite yí muonun yí nyunnun anunminnyanmʋn
nun, mɔ efian fíí nʋn like ɛtɛ fíí nnʋn man yí nwʋn. Yí nwʋn a tı, bɛ nnyan man
yí nwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ fíí bɛ ngan man.
28 Kɛ Kilisi kpın kulo Asɔnın'n, mmelenzua'n-mɔ kʋsʋ húlo bé yı-mɔ kɛ bé
muonun bɛ kulo bé nwʋn'n. Sʋanlan m'ɔ kulo yí yı'n kulo yí muonun yí nwʋn.
29 Afı, sʋanlan fíí kpɔlı man yí sʋanlan baka'n lé. Nan ɔ di alıɛ ɛsɛ ɔ nıan yí
nwʋn kɛ Kilisi nıan Asɔnın nın asʋ'n.

30 Asɔnɪn'n m'ɔ tɪ Kilisi anwʊnnaan'n, yí akpɔlɛ akpɔlɛ'n y'ɔ le yɛ́.
31 Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n nwan: *Ɛhɪka ati, belenzua'n fi yí sɪ nʊn yí nin abʊ anwʊn 'ba jasʊ. Ɔ 'fa yí nwʊn bɔ yí yɪ nán bɛ́ munnyuan'n bɛ yɔ sʊanlan munmuan kʊn.*
32 Ajaa nɪn anwʊn ɛjɔlɛ sɔ'n, mɪn nɪan an, anɪn ɔ tʊ de Kilisi nʊn yí Asɔnɪn'n. Ɛjɔlɛ sɔ'n tɪ nvɪalɪɛ nun ɛjɔlɛ kpili kpa.
33 Ɛjɔlɛ'n kʊalaa kʊalaa'n y'ɔ le kɛ belenzua biala húlo yí yɪ kɛ yí muonun ɔ kulo yí nwʊn'n. Balasua biala kʊsʊ mán yí hun anyɪnnzɔ.

6

Mmatʊnman'n-mɔ nʊn bɛ́ sɪ nʊn bɛ́ nin

1 Ɛmɔ mmatʊnman'n-mɔ, kɛmɔ ɛmɔ nʊn yɛ́ Mɪn a yɔ sʊanlan munmuan kʊn'n, ɛmɔ mán bɛ́ nyɪn sɔ́ bɛ́ sɪ nʊn bɛ́ nin. Ɔ sanlɪn kɛ yí sɔ tɪ kpa.
2 Nyanmɪan mala'n lɛ kele kɛ: "Man wɔ́ nyɪn sɔ́ wɔ́ sɪ nʊn wɔ́ nin." Ɔ tɪ alimʊa mala mɔ b'a bɔ anɔhʊba b'a tʊ sʊ kɛ:
3 "Nán wɔ́ asɪtanlan nɪn a yɔ kpa ɛsɛ a hyɛ asɪɛ nɪn asʊ."
4 Ɛmɔ mɔ ɛmɔ tɪ sɪɛ'n kʊsʊ, nán man ɛmɔ kan ɛmɔ mma'n-mɔ ɛya. Nan ɛmɔ tá bɛ́ bɛ héle bɛ́ ngɛlɛ, ɛsɛ ɛmɔ tínngɛ bɛ́ wɔ yɛ́ Mɪn atɪn dɪɛ nɪn asʊ.

Nganga'n-mɔ nʊn bɛ́ mɪn-mɔ

5 Ɛmɔ mɔ ɛmɔ tɪ nganga'n, ɛmɔ mán bɛ́ nyɪn sɔ́ bɛ́ mɪn-mɔ mɔ bɛ wɔ asɪɛ nɪn asʊ ɛwa'n kpa. Ɛmɔ yí bɛ kunnun bɛ sʊ́ bɛ́ kɛ Kilisi yê ɛmɔ lɛ sʊ yí ɔ.
6 Ɛmɔ amɪn'n-mɔ anyunnun, nán man ɛmɔ yɔ kɛ menian mɔ bɛ lɛ di junman bɛ kpʊnndɛ ɛfʊa, kʊsʊ bɛ kaci bɛ́ nzin an, anɪn ɛmɔ a bubu bɛ́ sa nʊn bɛ́ ja b'a tanlan sʊ. Nan ɛmɔ yí bɛ́ kunnun bɛ yɔ́ like mɔ Nyanmɪan kulo kɛ Kilisi ngʊa'n-mɔ yɔ'n.
7 Ɛmɔ fá ahʊnlɪn kpa bɛ lí kanga junman'n kanlanman. Ɔ tɪ kɛ yɛ́ Mɪn yê ɛmɔ lɛ di man yí, nan nán kulo menian'n-mɔ ala yê ɛmɔ lɛ di man bɛ́ ɔ.
8 Ɛmɔ kácɪ kɛ sʊanlan biala, sɛ ɔ tɪ kanga o, sɛ ɔ tɪ man kanga o, yí junman kpa m'ɔ kɔ li'n, ɔ 'nyan yí nwʊn ahatua m'ɔ fata'n yɛ́ Mɪn asa nun.
9 Ɛmɔ mɪnlɪan'n-mɔ kʊsʊ mɔ bɛ le nganga'n, ɛmɔ yɔ́ bɛ́ kpa. Nán bɛ kele bɛ́ ahʊlʊwʊa. Ɛmɔ kácɪ kɛ ɛmɔ muonun kʊsʊ tɪ Kilisi ngʊa. Ɛmɔ nʊn bɛ́, ɛmɔ Amɪn'n tɪ kʊn. Ɔ tɪ anwunno. Yí dɪɛ, ɔ nnɪan man sʊanlan nyunnun ɔ mmu man yí bɪ.

Nyanmɪan ɛlɔɛ nɪn anwʊn ninnge'n-mɔ

10 Mín kalata nɪn agualɪɛ nun, mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ ɛmɔ kpʊ́nndɛ anwʊnsɛlɛ'n sʊanlan munmuan kʊn'n mɔ ɛmɔ nʊn yɛ́ Mɪn b'a yɔ'n, ɔ nʊn yí tunmin kpili nɪn anun.
11 Ɛmɔ fá Nyanmɪan ɛlɔɛ ninnge'n-mɔ kʊalaa bɛ síe bɛ́ nwʊn. Ɛmɔ fá síe bɛ́ nwʊn nán ɛmɔ a hʊala bɛ́ ja nun jinlan wɔ Abɔnsanmʊn naka junman'n m'ɔ di nɪn anyunnun.
12 Ɔ sanlɪn kɛ nán kulo menian'n-mɔ yê yɛ nʊn bɛ́ le ɛlɔɛ ɔ. Nan anwunno ɛlɔ mmɔfʊɛ ati anun ɛtɛ'n-mɔ, bɛ́ mɔ bɛ di kpain, tunminfʊɛ nʊn bɛ́ mɔ bɛ sie awosin mân'n mɔ bɛ tɪ yɛ́ mgbɔfʊɛ'n yê yɛ nʊn bɛ́ le ɛlɔɛ ɔ.
13 Ɛhɪka ati, ɛmɔ fá Nyanmɪan ɛlɔɛ ninnge'n-mɔ kʊalaa bɛ síe bɛ́ nwʊn! Yí dɪɛ, cɪan mɔ kpɔfʊɛ'n kɔ han ɛmɔ'n, ɛmɔ 'kʊala yí nyunnun jinlan bɛ nʊn yí kʊn dede bɛ di yí sʊ kunnunmun, anɪn ɛmɔ tɛ jin bɛ́ ja nun kpunndiin.
14 Yí ti, ɛmɔ bɔ́bʊa bɛ́ nwʊn kpa bɛ síe. Ɛmɔ mán ananhɔlɛ'n tánlan ɛmɔ anun. Ananhɔlɛ'n tɪ kɛ nzalafʊ'n bɛlɛtɪ'n m'ɔ hyɪ yí taladɪɛ nɪn asʊ'n. Sɛsɛ ɛyɔlɛ'n mɔ Kilisi a man ɛmɔ a yɔ wɔ Nyanmɪan anyunnun'n, ɔ káci kɛ ɛmɔ ɛlɔɛ taladɪɛ. Taladɪɛ sɔ'n tɪ bulalɛ. Bɛ wula bɛ sisa bɛ́ hue'n.
15 Ɛmɔ mán bɛ́ nwʊn tɛ bɛ́ bɛ bɔ́ Ɛjɔlɛkpa'n m'ɔ man alʊacɪcɪɛ'n. Ɔ tɪ kɛ ɛlɔɛ mgbabʊa mɔ nzalafʊ'n wula ɔ.

16 Ɛmɔ tíla dedi nɪn anun bɛ sísa bɛ́ nwʋn. Ɔ tɪ kɛ ɛlɔɛ nɪn anun ɛbʋɪn tɛtɛlɛ'n
mɔ nzalafʋ'n tila ɔ sisa yí sʋanlan baka'n, nán taa nʋn acɔ nʋn dadɪɛ'n-mɔ a
ngan man yí. Sɛ ɛmɔ yɔ yí sɔ a, ɛmɔ 'ba hʋala Abɔnsanmʋn taa'n-mɔ kʋalaa mɔ
b'a sɔ gʋgɔhɪn'n nonuan.
17 Ngʋan'n mɔ Ngʋandefʋɛ Zozi a man ɛmɔ'n, ɔ tɪ kɛ nzalafʋ'n bulalɛ kele'n
m'ɔ sʋ'n. Ɛmɔ fá Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n mɔ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n
fa man ɛmɔ'n bɛ lí junman kɛ nzalafʋ'n fa yí dadɪɛ'n di'n.
18 Mɛlɛ biala anun, ɛmɔ tánlan Nyanmɪan Wawɛ nɪn anun bɛ sélɛ Nyanmɪan.
Ɛmɔ mán bɛ́ nyɪn kpála bɛ tánlan mmʋtʋɛ nɪn anun cɪnnjɪn kpa. Ɛmɔ sélɛ
Nyanmɪan bɛ mán yí anwʋntɪɛ mma'n-mɔ kʋalaatin.
19 Ɛmɔ sélɛ Nyanmɪan bɛ mán mín kʋsʋ maan ɔ fá ɛjɔlɛ m'ɔ di mɔ mɪn kan nɪn
ala ɔ wúla mín nʋan. Ɔ mán n nyán anwʋnsɛlɛ m mɔ́ nvɪalɪɛ Ɛjɔlɛkpa'n n géle
menian'n-mɔ.
20 Ɛjɔlɛkpa sɔ'n mɔ n dɪ sʋ bɔfʋɛ, mɔ yí ti yê b'a bɔ mín kpaun'n, ɛjɔlɛ mɔ
Nyanmɪan kulo kɛ mɪn kan'n, ɔ mán n nyán anwʋnsɛlɛ n gán.

Ngalɪɛ nʋn nyila

21 Tisiki m'ɔ tɪ yɛ́ ehulo anianman'n, ɔ sʋ Kilisi ananhɔlɛ nun ɔ bʋka mín yɛ
di yɛ́ Mɪn junman'n. Ɔ 'ba bɔ kʋalaa kʋalaa'n ɔ kele ɛmɔ, nán ɛmɔ a nwun ɛjɔlɛ
mɔ ɔ'a tʋ mín'n.
22 Ɛhɪka ati, mɪɪn sʋan anianman sɔ'n ɛmɔ anwʋn ɛlɔ maan ɔ kan kele ɛmɔ kɛ
yɛ tɪ akpɔlɛ, nán ɛmɔ ahʋnlɪn a tɔ bɛ́ kunnun b'a nyan anwʋnsɛlɛ.
23 Sɪɛ Nyanmɪan Kpili nʋn yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi cícɪ anianman'n-mɔ kʋalaa alʋa,
bɛ mán bɛ nyán ehulo, ɔ nʋn dedi.
24 Bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ le ehulo m'ɔ le man ayuelɪɛ bɛ kulo yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi'n,
Nyanmɪan nwún bɛ́ nwʋn anwunnvoe.

PƆLƱ KALATA'N
M'Ɔ HƐLƐLƱ NWANLƱN
FILIPƱ ASƆNƱN MMA'N-MƆ'N

M'ɔ wɔ nun'n

Filipʋ tɪ Masedʋanɪn mân nɪn anun kulo kpili'n kʋn. Aboloci mân nun, alimʋa kulo'n mɔ Pɔlʋ hɔlɪ sʋ ɔ bɔlɪ Asɔnɪn nɪn anɪn (Junman 16.11-40). Mɔ Pɔlʋ fi ɛbɛlɛ ɔ hɔlɪ yɛ́ Mɪn junman nɪn elie kulo nvʋfɔlɛ asʋ'n, Filipʋ asɔnɪn mma'n-mɔ kɔ nwan yí esika bɛ kɔ bʋka yí. Kalata ɛhɪ anun, Pɔlʋ lɛ da Filipʋ asɔnɪn mma'n-mɔ asɪ wɔ acɛdɪɛ'n mɔ bɛ nanndɪlɪ anianman bian Epafoloditɪ asʋ bɛ falɪ nwanlɪn yí'n. Anɪn b'a tʋ Pɔlʋ fiadɪ. Nan mɔ yí sa hanlɪn acɛdɪɛ sɔ'n, ɔ lili yí nwʋn fɛ kpa.

Kalata nɪn ati 1.1-26 yɛ nwun yí kɛ Nyanmɪan anyunnun, Pɔlʋ sɪ Filipʋ asɔnɪn mma'n-mɔ anwʋn ye yê ɔ lɛ bɔ yí fiadɪ nna'n m'ɔ la nɪn anun amannɪɛ kele bɛ́. Kalata nɪn ati 1.27-2.18, Pɔlʋ lɛ fa tʋ asɔnɪn mma'n mɔ anyunnun kɛ bɛ mán bɛ́ nʋan sɛ bɛ́ nwʋn, bɛ bɛ́bɛlɛ bɛ́ nwʋn asɪ, bɛ mán bɛ́ nwʋn anyɪnnzɔ. Kalata nɪn ati 2.19-30, Pɔlʋ lɛ kan Timote nʋn Epafoloditɪ m'ɔ sʋanlɪn bɛ́ Filipʋ ɛlɔ nɪn ɛjɔlɛ. Kalata nɪn ati 3, Pɔlʋ lɛ kannzʋ Filipʋ asɔnɪn mma'n-mɔ wɔ bɛ́ mɔ bɛ kekele Zufʋ mala ninnge nɪn anwʋn. Ɔ sanlɪn kɛ menian sɔ'n-mɔ kekele kɛ bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʋ'n, ɔ di kɛ bɛ kpɛ bɛ́ mmian nun nán b'a sɔ Nyanmɪan anyɪn. Pɔlʋ nwan bɛ nían yí ɛnanndɪɛ dɪɛ nɪn asʋ, yí bʋ y'ɔ le kɛ bɛ fá bɛ́ nwʋn bɛ mán Zozi Kilisi bɔkɔɔ. Kalata nɪn ati 4, Pɔlʋ lɛ man bɛ́ afʋtu, ɛsɛ ɔ lɛ bɔ sʋ biekun kɛ bɛ́ acɛdɪɛ'n-mɔ anwʋn, ɔ sɪ bɛ́ nwʋn ye.

Ahɪn ebisa

1 Mín Pɔlʋ, mɪn nʋn Timote mɔ yɛ tɪ Zozi Kilisi ngʋa'n, yɛ́ yê yɛ lɛ kɛlɛ kalata ɛhɪ yɛ nwan ɛmɔ mɔ bɛ wɔ Filipʋ kulo nɪn asʋ ɛbɛlɛ nɪn ɔ. Ɛmɔ kʋalaa mɔ Zozi Kilisi a man ɛmɔ anwʋn a tɪ'n, Asɔnɪn nɪn asʋ mgbain'n-mɔ nʋn bɛ́ bʋkafʋɛ'n-mɔ, yɛ 'bisa ɛmɔ ahɪn.

2 Nyanmɪan m'ɔ tɪ yɛ́ Sɪ'n, ɔ nʋn Zozi Kilisi m'ɔ tɪ yɛ́ Mɪn'n, bɛ nwún ɛmɔ anwʋn anwunnvoe ɛsɛ bɛ mán ɛmɔ alʋa cícɪ bɛ́ nwʋn.

3 Ɛhɪ, cɪan biala mɔ mɪn ti kɔ kpɪn ɛmɔ asʋ'n, mɪn da Nyanmɪan asɪ wɔ ɛmɔ dunman nun.

4 Mɛlɛ biala mɔ mɪn 'sɛlɛ Nyanmɪan mɪn man ɛmɔ kʋalaatin'n, mɪn di yí nwʋn fɛ.

5 Ɔ sanlɪn kɛ, alimʋa cɪan'n mɔ n juli ɛmɔ ɛlɔ mɔ ɛmɔ lelɪ Ɛjɔlɛkpa'n bɛ lili'n, ɛmɔ bʋkalɪ mín maan m mɔlɪ Ɛjɔlɛkpa sɔ'n n gelelɪ menian'n-mɔ dede ɔ'a ju ɛnɛ.

6 Yí ti, mɪn de mɪn di kɛ Nyanmɪan mɔ ɔ'a li junman kanlanman sɔ nɪn ɛmɔ afian ɛlɔ'n, ɔ 'sesie yí kpa man ɛmɔ dede ɔ ju Kilisi Zozi ɛwalɛ cɪan.

7 Ɔ tɪ sɛsɛ kɛ n nyán ɛmɔ kʋalaa anwʋn ajʋnlɪn sɔ, ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ anwʋn cian mín kpa. Nyila'n mɔ Nyanmɪan a yeyila mín'n, bie a han ɛmɔ. Afɪ, mɛlɛ mɔ n na fiadɪ sua nɪn anun mɔ ngɔnzɔngɔnzɔ'n gua mín sa'n, ɛsɛ kʋsʋ, mɛlɛ mɔ bɛ nʋn mín kɔ fite mgbain'n-mɔ mɔ bɛ di ɛjɔlɛ'n-mɔ aja sʋ'n, mɔ mɪn nyan atɪn mɪn bɔ Ɛjɔlɛkpa'n mɪn kekele nun kɛ ɔ tɪ ananhɔlɛ sakpa'n, ɛmɔ nʋn mín. Sɛ n na fiadɪ sua nɪn anun an, anaan sɛ mɪn nyan atɪn mɪn bɔ Ɛjɔlɛkpa'n mɪn kekele menian'n-mɔ nun kɛ ɔ tɪ ananhɔlɛ ɛjɔlɛ a, ɛmɔ nʋn mín yê yɛ bɔ ɔ.

8 Nyanmɪan muonun di mín adanzɪɛ kɛ mɪn kulo ɛmɔ kʋalaatin kpa kɛ Zozi Kilisi kulo ɛmɔ'n.

9 Ɛhı, mın sɛlɛ Nyanmıan kɛ ehulo'n mɔ ɛmɔ kulo yí'n, ɔ nʊn mɔ ɛmɔ fa kulo
bɛ́ nwʊn'n, ɔ mán ehulo sɔ'n hó yí nyunnun. Ɔ mán ɛmɔ sí Nyanmıan bɛ hó bɛ́
nyunnun, ɛsɛ ɔ mán ɛmɔ nwún ngɛlɛ kpa.
10 Afı, mın kulo kɛ ɛmɔ nyan anyıan bɛ nwun like m'ɔ tı kpa ɔ nʊn like m'ɔ
tı man kpa'n kʊsʊ angʊnmın. Yí dıɛ, anın cıan mɔ Kilisi 'sa ba'n, ɛmɔ anwʊn tı
nán b'a ndu man bɛ́ nyunnun.
11 Zozi Kilisi 'ba man ɛmɔ yɔ nyɔlıɛ mgbakpa ngʊnmın m'ɔ sɔ Nyanmıan
anyın. Menian'n-mɔ nwun yí sɔ a, bɛ 'ba yı Nyanmıan ayɛ bɛ wula yí
anunminnyanmʊn.
12 Ɛhı, anianman-mɔ, mın kulo kɛ ɛmɔ nwun yí kɛ fiadı'n mɔ b'a tʊ mín'n, ɔ'a
man Ɛjɔlɛkpa nın a nga man nvıalıɛ nun nán ɔ'a hɔ yí nyunnun.
13 Afı, nzalafʊ'n-mɔ kʊalaatin mɔ bɛ sisa belemgbin kpain nın awulo'n, ɔ nʊn
ɛhınlın-mɔ, bɛ́ kʊalaa bɛ sı kɛ Kilisi mɔ mın sʊ yí'n dunman nun ati yê n na fiadı
ɔ.
14 Anianman'n-mɔ mɔ bɛ de yɛ́ Mın bɛ di nın a nwun yí kɛ n na fiadı, kʊsʊ
bɛ́ dɔʊn b'a nzulo man kún. B'a nyan anwʊnsɛlɛ bɛ lɛ kan Nyanmıan Anʊan
Ɛjɔlɛ'n bɛ kele menian'n-mɔ.
15 Ɔ tı ananhɔlɛ kɛ ejujue'n mɔ mmie-mɔ nʊn mın lɛ juju'n, ɔ nʊn akpʊlʊwa
esue ajʊnlın'n, yí ti y'ɔ man bɛ bɔ Kilisi Ɛjɔlɛkpa nın ɔ. Nan mmie-mɔ kʊsʊ dıɛ,
b'a yı bɛ́ kunnun bɛ lɛ bɔ Ɛjɔlɛkpa sɔ'n.
16 Bɛ́ mɔ b'a yı bɛ́ kunnun sɔ'n, bɛ sı kɛ Nyanmıan a man mín junman kɛ m
mó Ɛjɔlɛkpa'n n géle menian'n-mɔ, ɛsɛ n géle bɛ́ nun kɛ ɔ tı ananhɔlɛ ɛjɔlɛ.
17 Bɛ́ mɔ bɛ nʊn mın lɛ juju'n, bɛ 'kan Kilisi ɛjɔlɛ nıan an, bɛ nyı man bɛ́
kunnun. Nan ejujue ajʊnlın yê bɛ fa bɛ di junman nın ɔ. Kɛmɔ n na fiadı'n,
bɛ́ nwan bɛ 'yɔ sɔ nan bɛ wula mín akpue.
18 Sɛ bɛ yılı bɛ́ kunnun e, sɛ b'a nyı man bɛ́ kunnun e, nán ɛhı y'ɔ cian bɔbɔ ɔ.
Nan m'ɔ cian'n y'ɔ le kɛ bɛ lɛ bɔ Kilisi Ɛjɔlɛkpa'n bɛ kele menian'n-mɔ. Mın di
yí nwʊn fɛ kɛ bɛ lɛ bɔ Kilisi Ɛjɔlɛkpa nın ɔ. Ɛsɛ mın 'di yí nwʊn fɛ biekun.
19 Ɔ sanlın kɛ ɛmɔ mmʊtʊɛ'n-mɔ adawʊlʊman, ɔ nʊn Zozi Kilisi kʊsʊ Wawɛ'n
m'ɔ suan mín'n, mın sı kɛ mın 'nyan yí kʊalaa asʊ nvasʊɛ.
20 Afı, mɔ mıın kpʊnndɛ'n y'ɔ le kɛ nán man mın yɔ anyunnunguasıɛ like fíí.
Nan sɛ mín nyın wɔ sʊ o, sɛ mın wu o, menian'n-mɔ anyunnun, mín sʊanlan
baka'n 'wula Kilisi anunminnyanmʊn kpa bɔkɔɔ ɛnɛ ɔ nʊn cıan daa.
21 Ɔ sanlın kɛ mín dıɛ, sɛ n dı ası a, n dı mın man Kilisi. Sɛ mın wu kʊsʊ a, mın
nyan sʊ nvasʊɛ, afı mın 'kɔ yí nwʊn ɛlɔ.
22 Nan sɛ ɔ di mɔ mın nyan ngʊan mın di junman kpa biekun an, anaan sɛ ɔ
di mɔ mın wu a, mın nnwun man kʊn mɔ mın 'fa ɔ.
23 M'an ha ninnge nnyuan sɔ'n-mɔ afian. Mın kulo kɛ mın fi mân ɛhı anun
mın jasʊ mın kɔ Kilisi anwʊn ɛlɔ. Asıtanlan sɔ'n tı kpa man mín.
24 Nan kʊsʊ ɛmɔ dunman nun, ɔ tı cınnjın kpa kɛ n dánlan ɛwa.
25 Kɛmɔ mın nwun yí kɛ ɛbɛlɛ dıɛ'n y'ɔ tı fɔ́ʊ́n'n, mın sı kɛ mın 'ka ɛwa. Mın
'ka ɛwa mın bʊka ɛmɔ kʊalaatin maan bɛ́ dedi'n kɔ yí nyunnun bɛ di yí nwʊn
fɛ.
26 Yí ti, sɛ bɛ yı mín fi fiadı nın anun nán yɛ nwun yɛ́ nwʊn ɛmɔ ɛlɔ biekun
an, ɛmɔ 'di mín nwʊn ndutue kpili kpa wɔ Zozi Kilisi dunman nun.
27 Ɛhı, mɔ tı cınnjın kpa'n y'ɔ le kɛ, ɛmɔ nánndı kɛ Kilisi Ɛjɔlɛkpa'n kele'n. Yí
dıɛ, sɛ mın ba ɛmɔ abʊsʊ efua o, sɛ m'an mma man ɛmɔ abʊsʊ efua o, anın mın
tı kɛ ɛmɔ jin bɛ́ ja nun, ɛmɔ ajʊnlın'n tı kʊn, ɛmɔ abʊ tı kʊn bɛ lɛ kpılı Ɛjɔlɛkpa'n
m'ɔ man bɛ nyan dedi nın ati.
28 Nán bɛ man menian mɔ bɛ kpɔ ɛmɔ'n nyan atın bɛ nwonwunlan ɛmɔ. Sɛ
ɛmɔ a mman man bɛ́ atın an, ɔ tı nzɔlɛ ɔ kele bɛ́ kɛ b'a minlin. Nan m'ɔ tʊ de
ɛmɔ'n, ɔ tı nzɔlɛ ɔ kele kɛ ɛmɔ nanndı ngʊan atın nın asʊ. Ɛhı fi Nyanmıan ɛlɔ.

29 Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan a nwun ɛmɔ anwʊn anwunnvoe kɛ ɛmɔ lé Kilisi bɛ
lí. Nán kɛ ɛmɔ lé yí bɛ lí mgban ɔ, nan ɛmɔ nwún yí ti yalɛ bɛ búka sʊ.
30 Afı kıkaala dıɛ, ɛmɔ lɛ bʊka mín maan yɛ kʊn. Kʊan sɔ'n mɔ ɛmɔ nwunlin
kɛ mıın kʊn yí daba'n, kɛmɔ ɛmɔ muonun sı'n, kʊan kʊnmgba sɔ'n yê n dɛ kʊn
ɔ.

2

Anwʊnmɛbɛlɛ nʊn anʊannzɛ elie'n

1 Ɛhıka ati, sɛ dedi'n mɔ ɛmɔ le yí Kilisi anun'n jin yí ja nun, sɛ yí ehulo'n
wɔ ɛmɔ anun, sɛ ɛmɔ nʊn Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n di anʊannzɛ, sɛ ɛmɔ
amanngʊn'n-mɔ anwʊn cian bɛ́ bɛ bʊka bɛ́ a,
2 anın ɛmɔ mán bɛ́ nʊan sɛ́ bɛ́ nwʊn, bɛ húlo bɛ́ nwʊn, ɛmɔ ajʊnlın yó kʊn, ɛsɛ
ɛmɔ amanmuo'n yó kʊn nán mín lʊa a cıcı kpa bɔkɔɔ.
3 Nán bɛ fa ejujue ajʊnlın bɛ yɔ like fíí, ɛsɛ nán bɛ yɔ like bɛ fa bɛ tu bɛ́ nwʊn
mgban sʊa. Nan ɛmɔ bɛ́bɛlɛ bɛ́ nwʊn ası bɛ́ manngʊn'n-mɔ anyunnun, ɛsɛ
sʊanlan kʊn biala bú yí manngʊn'n-mɔ kɛ bɛ tı kpa bɛ tala yí.
4 Sʊanlan fíí n'ɔ man yí ngʊnmın yí kʊ ɛsê'n cian yí, nán ɔ nían ɛhınlın-mɔ
kʊsʊ lıka.
5 Ɛmɔ nían Kilisi Zozi amanmuo nın asʊ bɛ bú bie.
6 Zozi Kilisi m'ɔ tı Nyanmıan'n,
ɔ'a ngele man yí nwʊn kɛ yí tikpɛ y'ɔ le Nyanmıan.
7 Nan yí ninnge'n-mɔ kʊalaa m'ɔ le yí'n,
ɔ sielı yí ahanmıan ɔ kacili akʊa.
Ɔ falı yí nwʊn fʊlalı menian'n-mɔ anun,
ɔ kaci yí nwʊn kɛ kulo sʊanlan.
8 Ɔ bɛbɛlɛlı yí nwʊn ası yí nyın sɔlı Nyanmıan dede
ɔ wuli anyunnunguasıɛ ewue kʊlʊwa nın asʊ.
9 Ɛhıka ati kʊsʊ yê Nyanmıan a kuku yí sʊ,
ɛsɛ dunman'n mɔ ɔ'a tʊn yí'n,
ɔ tı dunman m'ɔ sʊ ɛbʊɛ ɔ tala dunman'n kʊalaatin.
10 Ɔ man Zozi dunman nun, nyanmıansʊ ɛlɔ o,
asıɛ asʊ ɛwa o, asıɛ bʊ ɛlɔ o,
biala 'gua yí nanngʊnlʊnman ası
11 ɛsɛ ɔ 'kan kɛ Zozi Kilisi tı yɛ́ Mın.
Ɛbɛlɛ nın anun yê anunminnyanmʊn 'kan Nyanmıan
m'ɔ tı Sıɛ nın ɔ.

Ɛmɔ tá kɛ nzalama

12 Ɛhıka ati, ehulo mma, mɔ anın n wɔ ɛmɔ afian ɛlɔ'n, ɛjɔlɛ'n mɔ n ganlın n
gelelı ɛmɔ'n, tɛmʊn biala ɛmɔ di sʊ. Ɛsɛ kıkaala mɔ n nnʊn man ɛmɔ afian ɛlɔ'n,
ɔ tı cınnjın kpa kɛ ɛmɔ lí mín ɛjɔlɛ nın asʊ. Ɛmɔ mán ɛjɔlɛ sɔ'n hían bɛ́ cınnjın
kpa, bɛ nían bɛ́ asıtanlan nın asʊ kpa nán b'a ndɔ man ɛtɛ nın anun.
13 Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan y'ɔ di junman ɛmɔ afian ɔ man ɛmɔ kʊala bɛ yɔ like
m'ɔ kulo nın ɔ.
14 Like kʊalaa mɔ ɛmɔ 'yɔ'n, nán bɛ jʊjɔ bɛ́ konvin abʊ, ɛsɛ nán bɛ hyʊhyʊın bɛ́
bʊ ası.
15 Yí dıɛ anın ɛmɔ anın fi nán sʊanlan fíí a ndu man ɛmɔ anyunnun. Ɛmɔ mɔ
bɛ tı Nyanmıan amma mɔ bɛ wɔ ɛtɛfʊɛ'n-mɔ nʊn abɔlɛ mma'n-mɔ afian asıɛ nın
asʊ'n, ɛmɔ tá kɛ nzalama
16 bɛ bó ngʊan ɛjɔlɛ'n bɛ héle bɛ́. Sɛ ɛmɔ yɔ yí sɔ a, Kilisi ɛwalɛ cıan'n, mın 'di
ɛmɔ anwʊn fɛ. Ɔ sanlın kɛ anın mín junman'n nʊn mín ɛfɛ mɔ n vɛlı ɛmɔ afian
ɛlɔ nın a nyɔ man mgban.

17 Sɛ bɔbɔ ɔ di mɔ bɛ kun mín an, bɛ 'fa mín ngʊan'n bɛ bʊka ɛmɔ dedi nɪn asʊ
bɛ fite Nyanmɪan anyunnun kɛ afɔlɪɛ. Sɛ ɔ yɔ sɔ a, mɪn di yí nwʊn fɛ ɛsɛ mɪn
nʊn ɛmɔ kʊalaatin yɛ 'di yí nwʊn ndutue.
18 Ɛmɔ kʊsʊ, ɛmɔ lí yí nwʊn fɛ ɛsɛ ɛmɔ nʊn mín yɛ lí yí nwʊn ndutue.
19 Ɛhɪka ati, mɪn de mɪn di kɛ yɛ́ Mɪn Zozi man atɪn an, ɔ ngɔ hyɛ man, mɪn
'ba man Timote ba ɛmɔ anwʊn ɛlɔ. Yí dɪɛ, anɪn ɔ ba ɔ bɔ ɛmɔ anwʊn ɛlɔ amannɪɛ
ɔ kele mín maan mín lʊa cɪcɪ.
20 Afɪ yí ngʊnmɪn ala y'ɔ wɔ ɛwa ɔ bʊka mín ɔ. Ɛsɛ yí ngʊnmɪn ala yê ɛmɔ
anwʊn ɛjɔlɛ cian yí kpa sakpa ɔ.
21 Nan bɛ́ bʊ nga'n-mɔ kʊalaatin dɪɛ, bɛ́ ti anwʊn dɪɛ yê bɛ lɛ kpʊnndɛ ɔ, nan
Zozi Kilisi dɪɛ'n njian man bɛ́.
22 Ɛmɔ muonun sɪ kɛ b'a sɔ Timote b'a nɪan b'a nwun yí kɛ ɔ kʊala Zozi
junman'n di. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ'a bʊka mín kɛ baa bʊka yí sɪ'n maan m'an bɔ
Ɛjɔlɛkpa'n.
23 Sɛ mɪn nwun mín asɪtanlan nɪn anun yuein kaan ala, mɪn de mɪn di kɛ
mɪn 'ba man Timote ba ɛmɔ anwʊn ɛlɔ.
24 Mɪn nwun yí fɔ́ʊ́n kɛ yɛ́ Mɪn dunman nun, ɔ ngɔ hyɛ man, mɪn 'ba a nɪan
ɛmɔ abʊsʊ.
25 Ɛhɪ, mɪn nɪan an, ɔ tɪ cɪnnjɪn kɛ m mán Epafoloditɪ sá yí nzin ɛmɔ anwʊn
ɛlɔ. Yí mɔ ɛmɔ falɪ like manlɪn yí kɛ n vá m mʊ́ka mín nwʊn'n, ɔ tɪ mín manngʊn.
Ɔ bʊka mín junman elie nɪn anun ɔ nʊn kʊan nɪn anun.
26 Yí lʊa dɔ ɛmɔ kʊalaa kpa. Nan mɛlɛ mɔ ɛmɔ tɪlɪ kɛ ɔ'a fʊkɛ'n, ɔ lili yí nwʊn
yalɛ.
27 Ɔ fʊkɛlɪ sakpa dede ɔ ka m'ɔ wu ɔ. Nan Nyanmɪan a nwun yí nwʊn
anwunnvoe. Nán kɛ yí ngʊnmɪn yí nwʊn anwunnvoe ala yê Nyanmɪan a
nwun yí ɔ, nan ɔ'a nwun mín kʊsʊ mín nwʊn anwunnvoe. Ɔ sanlɪn kɛ mín
yê ahan mɪn 'nwun amannɪɛ kpili nɪn ɔ.
28 Yí ti, mɪɪn kan mín nwʊn mɪn man ɔ tʊ ɛmɔ ɛlɔ. Yí dɪɛ, sɛ ɛmɔ nwun yí a,
anɪn ɛmɔ alʊa cɪcɪ maan mín kʊsʊ mín ti da.
29 Yí sɔ ati, yɛ́ Mɪn dunman nun, ɛmɔ lé yí atɪn kanlanman kpa. Menian mɔ
bɛ tɪ kɛ yí'n, ɛmɔ félɪ bɛ́.
30 Ɔ sanlɪn kɛ Kilisi dunman nun ati yê ahan ɔ 'wu ɔ. Mín ɛbʊka ati yê ahan ɔ
'wu ɔ, afɪ, like'n mɔ ɛmɔ falɪ sʊanlan yí kɛ ɔ fá bɛ́lɛ mín'n, ɛmɔ muonun ngʊala
man yí nʊn ba.

3

Kɛ bɛ kpɪn bɛ kaci sɛsɛfʊɛ wɔ Nyanmɪan anyunnun'n

1 Yí bɛ-yue-asɪɛ, anianman-mɔ, ɛmɔ lí ndutue wɔ yɛ́ Mɪn dunman nun. Ɔ njɪjɪ
man mín kɛ n gɛ́lɛ ɛmɔ biekun nán n vúnlan ɛjɔlɛ'n mɔ m'an li mʊa m'an han
m'an hele ɛmɔ nɪn anun. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ tɪ kpa man ɛmɔ kɛ n yɔ́ yí sɔ.
2 Yí ti, ɛmɔ síe bɛ́ nwʊn ye wɔ bɛ́ mɔ bɛ bɔ bala ɛtɛ nɪn anwʊn. Bɛ tɪ kɛ njʊa-mɔ,
bɛ di junmannvule, bɛ́ nwan b'a kpɛ bɛ́ mmian nun, kʊsʊ ɔ tɪ man sɔ.
3 Nan Nyanmɪan amma kpa'n-mɔ y'ɔ le yɛ́, nan nán bɛ́ ɔ. Afɪ, yɛ́ dɪɛ, Wawɛ
Nwannzan-nwannzan'n y'ɔ bʊka yɛ́ maan yɛ sʊ Nyanmɪan ɔ. Yɛ́ anunmin-
nyanmʊn'n y'ɔ le Kilisi Zozi, nan nán anwʊnnaan nɪn anun ninnge'n-mɔ anun
yê yɛ fa yɛ́ dedi'n yɛ wula ɔ.
4 Nan sɛ anwʊnnaan nɪn anun ninnge'n-mɔ yê bɛ yɔ bɛ nyan bɛ ti a, mín kʊsʊ
mɪn kʊala fa tu mín nwʊn. Yí ti, sɛ sʊanlan bie de di kɛ ninnge sɔ'n-mɔ y'ɔ yɔ a,
ɔ nyan yí ti a, mín kʊsʊ mɪn kʊala fa tu mín nwʊn maan ɔ tala sʊ.
5 Ɔ sanlɪn kɛ bɛ wʊlɪ mín n nili ɛlɛɔcʊɛ yê bɛ kpɛlɪ mín mmian nun ɔ. B'a wʊ
mín Zufʊ. Mɪn di Bɪnnzʊamɪn afilie. Mín sɪ nʊn mín nin tɪ Ebele. Zufʊ mala
fâ'n mɔ anɪn mɪn di'n y'ɔ le Falisifʊɛ'n-mɔ dɪɛ'n.

6 Mín fâ dıɛ nın anun, anın mín nwʊn tɛ mín dede mın kele yɛ́ Mın Zozi Kilisi
Asɔnın nın anun menian'n-mɔ ahʊlʊwa. Kɛmɔ mın kulo kɛ mın kaci sɛsɛfʊɛ nın
ati, anın mın di Zufʊ'n-mɔ mala'n kʊalaa asʊ dede bɛ nyan man mín nwʊn ɛjɔlɛ
ɛtɛ fíí bɛ ngan man.
7 Daba, anın mın nyan ninnge sɔ'n-mɔ asʊ nvasuɛ. Nan kıkaala dıɛ, Kilisi
dunman nun, mın mmu man ninnge sɔ'n-mɔ like fíí.
8 Afı, kɛ m'an kpın m'an sı Zozi Kilisi m'ɔ tı mín Mın'n, like fíí tı man kpa
ndala man yí ɛsıɛ'n. Ninnge'n kʊalaa mɔ anın mın nyan sʊ nvasʊɛ'n, Kilisi Zozi
dunman nun, m'an yaci m'an gua. Mın bu ninnge sɔ'n-mɔ kʊalaa kɛ fʊfʊɛ sʊ
ewula. Ɔ sanlın kɛ mın kulo kɛ mın fa mín nwʊn mın bɔ Kilisi
9 mın nʊn yí yɛ yɔ kʊn. Nán sɛsɛ ɛyɔlɛ'n mɔ bɛ di mala nın asʊ bɛ kaci'n yê
mıın kpʊnndɛ ɔ, nan sɛsɛ ɛyɔlɛ'n mɔ sʊanlan de Zozi Kilisi di a ɔ kaci'n yê mıın
kpʊnndɛ ɔ. Sɛsɛ ɛyɔlɛ sɔ'n dıɛ, dedi nın anwʊn yê Nyanmıan nıan maan bɛ kaci
ɔ.
10 Mín nzusue'n kʊalaatin y'ɔ le kɛ mın nʊn Zozi Kilisi yɛ yɔ́ kʊn, n nwún yí
tunmin'n m'ɔ man ɔ fi ewue nun tinngelı'n, n nwún amannınhunlun'n bie ɛsɛ
n wú kɛ yí
11 nán ewuetinnge cıan'n, mín kʊsʊ m'an nyan ngʊan.
12 Nán kɛ mín sa a han ahatua nın ɔ, anaan kɛ mín nwʊn a tı a yue ɔ, cɛcɛ.
Nan mıın bɔ mɔndınlın mın kpʊnndɛ ninnge sɔ'n-mɔ. Ɔ sanlın kɛ yí ti y'ɔ man
Zozi Kilisi a tʊ yí sa a fɛlɛ mín ɔ.
13 Anianman-mɔ, mın ngan man kɛ mín sa a han ahatua'n dada angʊnmın,
cɛcɛ. Nan mɔ mıın kpʊnndɛ'n y'ɔ le kɛ mín lʊa fi ninnge'n mɔ ɔ'a sın'n nán m
mían mín bʊ maan mín sa hán like'n m'ɔ wɔ mín nyunnun'n.
14 Ɛhıka ati, mıın nwanndi mın 'kɔ a le ahatua'n mɔ Nyanmıan nanndı Kilisi
Zozi asʊ, ɔ'a fɛlɛ yɛ́ kɛ y'a a le wɔ nyanmıansʊ ɛlɔ'n.
15 Ɔ man ɛjɔlɛ sɔ nın anwʊn, yɛ́ kʊalaa mɔ y'a tin wɔ Nyanmıan ninnge'n-mɔ
anun'n, yɛ mán yɛ́ ajʊnlın yɔ́ kʊn. Sɛ kʊsʊ, ɛmɔ anun mmie-mɔ le ajʊnlın fʊfɔlɛ
a, Nyanmıan 'ba hehele ɛmɔ ɛjɔlɛ sɔ nın anun.
16 Kɛ ɔ kpın tı yí'n biala, atın mɔ yɛ́ nʊan a sɛ yɛ nwʊn y'a nanndı sʊ dede ɔ'a
ju ɛnɛ'n, bɛ mán yɛ nánndı atın sɔ nın asʊ yɛ hɔ́ yɛ́ nyunnun.
17 Ɛhıka ati, anianman-mɔ, ɛmɔ kʊalaatin sósuan mín. Ɛmɔ nían bɛ́ mɔ bɛ
nanndı kɛ yɛ́ nın asʊ nán bɛ nánndı sɔ bie.
18 Afı, ɛjɔlɛ sɔ'n, n ganlın yí daba, ɛsɛ ɛnɛ mıın sun mın kan mın funlan nun
kɛ mmie-mɔ dɔʊn a kaci bɛ́ nzin b'a si Kilisi kʊlʊwa'n.
19 Bɛ́ mɔ b'a kaci bɛ́ nzin b'a si Kilisi kʊlʊwa'n, sɛ bɛ wu a, bɛ ngɔ man
nyanmıansʊ. Ɔ sanlın kɛ bɛ́ kʊ ɛsê nın ala y'ɔ cian bɛ́ ɔ. Anyunnunguasıɛ
ninnge'n-mɔ anwʊn ndutue yê bɛ di ɔ. Ɛsɛ eyuadı nın anun ninnge'n-mɔ ala
y'ɔ tı bɛ́ cınnjın ɔ.
20 Nan yɛ́ dıɛ, yɛ tı nyanmıansʊ ɛlɔ menian. Yɛ lɛ nwʊnndɛ kɛ yɛ́ Mın Zozi
Kilisi m'ɔ tı Defʊɛ'n fi nyanmıansʊ ɛlɔ ɔ bála.
21 Ɔ 'ba kaci ewue anwʊnnaan'n mɔ yɛ tɛ le yí ɛwa'n maan ɔ yɔ kɛ yí
anunminnyanmʊn anwʊnnaan dıɛ'n. Ɔ le yí nwʊn tunmin. Ɔ sanlın kɛ yí y'ɔ
sie ninnge'n-mɔ kʊalaatin ɔ.

4

Afʊtu

1 Ɛhıka ati, anianman ehulo mma, mín lʊa dɔ ɛmɔ sʊnman, ɛsɛ mın kulo kɛ
mın nwun ɛmɔ anwʊn. Ɔ sanlın kɛ, ɛmɔ tı mín junman'n mɔ m'an li nın asʊ
nvasʊɛ. Mın di ɛmɔ anwʊn fɛ. Yí ti, ɛmɔ bɔ́ mɔndınlın bɛ mántan yɛ́ Mın cınnjın
kpa.

2 Kıkaala dıɛ, Evodi ɔ nʊn Sıntisʊ yê mıın kan ɛjɔlɛ'n mın kele bɛ́ ɔ. Mın 'sɛlɛ
ɛmɔ mın bʊtʊ bɛ́ kɛ bɛ mán bɛ́ nʊan sɛ́ bɛ́ nwʊn bɛ tánlan kɛ anianman mmala
mɔ b'a le yɛ́ Mın b'a li'n tanlan yí'n.
3 Anianman, wɔ́ mɔ wɔ́ kʊsʊ ɛ nʊn mín yɛ́ junman'n tı kʊn'n, bʊka bɛ́ maan
bɛ́ nʊan sɛ́ bɛ́ nwʊn bɛ tánlan anianman ɛtanlán. Ɔ sanlın kɛ, bɛ́ nʊn Keleman
nʊn bɛ́ kʊalaa mɔ yɛ nʊn bɛ́ yɛ di junman'n mɔ bɛ́ dunman wɔ ngʊan kalata nın
anun'n, bɛ bʊkalı mín maan yɛ bɔlı Ɛjɔlɛkpa'n.
4 Kɛmɔ ɛmɔ nʊn yɛ́ Mın a yɔ kʊn'n, ɛmɔ lí yí nwʊn ndutue cıan daa. Mıın kan
mın funlan nun kɛ ɛmɔ lí yí nwʊn ndutue!
5 Ɛmɔ mán menian'n-mɔ kʊalaa nwún yí kɛ ɛmɔ tı bɛtɛɛ. Ɔ sanlın kɛ yɛ́ Mın
ɛwalɛ nın a ju a yue.
6 Nán man ɛmɔ susu like fíí anwʊn, nan like biala anun, ɛmɔ sɛ́lɛ Nyanmıan
bɛ súsu bɛ́ ɛjɔlɛ'n bɛ héle yí, ɛsɛ ɛmɔ lá yí ası.
7 Sɛ ɛmɔ yɔ yí sɔ a, Nyanmıan m'ɔ man alʊacıcıɛ'n mɔ tala kulo sʊanlan
ajʊnlın'n, ɔ 'man ɛmɔ ahʊnlın tɔ bɛ́ kunnun, bɛ́ ti anun tɔ bɛ ası wɔ Kilisi Zozi
dunman nun.
8 Anianman-mɔ, mín ɛjɔlɛ'n be-yue-asıɛ'n y'ɔ le kɛ like biala m'ɔ tı kpa, mɔ
bɛ yí ayɛ, m'ɔ tı ananhɔlɛ, m'ɔ le anyınnzɔ, m'ɔ tı fɔ́ún, mɔ yí nwʊn tı, m'ɔ yɔ
ɛnyınmın mɔ ɛsɛ ɔ le anunminnyanmʊn'n, ɛmɔ mán bɛ́ ajʊnlın'n hɔ́ ɛbɛlɛ.
9 Like mɔ m'an hehele ɛmɔ'n, ɛjɔlɛ mɔ m'an han m'an hele ɛmɔ'n, ɔ nʊn like
mɔ m'an yɔ m'an hele ɛmɔ'n, ɛmɔ nían sʊ bɛ yɔ́ bie. Sɛ ɛmɔ yɔ yí sɔ a, Nyanmıan
m'ɔ man alʊacıcıɛ'n, ɔ nʊn ɛmɔ 'tanlan.
10 Ɛhı, mın di ndutue kpili kpa wɔ yɛ́ Mın dunman nun. Ɔ sanlın kɛ ɛmɔ a
man m'an nwun yí kɛ ɛmɔ ati tɛ wɔ mín sʊ. Mın sı kɛ ɛmɔ nıan mín lıka, kʊsʊ
tɛmʊn bie juli, ɛmɔ asa a nyan man yí nwʊn.
11 Nán kɛ emian'n mɔ n wɔ nun nın ati y'ɔ man mıın kan sɔ ɔ. Ɔ sanlın kɛ n
nyanlın bie o, m'an nnyan man bie o, mın nni man yí nwʊn yalɛ.
12 Mın sı mín ehian'n di, ɛsɛ mın sı mín fɛ'n kʊsʊ di. Lıka biala, asıtanlan
kʊalaa anun, sɛ n nyanlın bie n nili o, sɛ m'an nnyan man bie m'an nni man
o, mın nni man yí nwʊn yalɛ. Sɛ n ne bie dɔʊn o, sɛ nne man bie dɔʊn o, mın
nni man yí nwʊn yalɛ.
13 Ɔ sanlın kɛ Kilisi m'ɔ man mín anwʊnsɛlɛ nın adawʊlʊman, mın kʊala
asıtanlan sɔ'n-mɔ anun sɔ.
14 Nan kʊsʊ, mɔ ɛmɔ a yɔ'n tı like kpa, ɔ sanlın kɛ mín emian nın anun, ɛmɔ
a sɔ mín afian b'a bʊka mín.
15 Ɛmɔ Filipʊ amma, ɛmɔ muonun sı kɛ mɛlɛ mɔ m mɔlı yí bʊ m mɔlı Ɛjɔlɛkpa
nın ɛmɔ ɛlɔ, mɔ n vi Masedʊanın mân nun n gɔlı'n, ɛmɔ Asɔnın nın angʊnmın
cein y'ɔ sɔlı mín afian ɔ bʊkalı mín ɔ.
16 Ɛsɛ tɛmʊn mɔ anın n wɔ Tesaloninki kulo nın asʊ ɛbɛlɛ'n muonun mɔ m
mianlın'n, ɛmɔ sɔlı mín afian bɛ bʊkalı mín kɔ yɔ kpê nyɛ.
17 Nán kɛ mıın kpʊnndɛ ɛmɔ asa nun like ɔ, nan mın kulo kɛ ɛmɔ yɔ nyɔlıɛ
mɔ kele kɛ Nyanmıan lɛ di junman kpili kpa wɔ ɛmɔ asıtanlan nın anun. M'an
nzuzu man kɛ mın sa kɔ han like ɔ. Nan mɔ ɛmɔ a yɔ'n, mıın sɛlɛ Nyanmıan
mın man ɛmɔ kɛ ɔ yéyila ɛmɔ asʊ kpa.
18 Like'n mɔ ɛmɔ a fa wula Epafoloditı asa nun kɛ ɔ fá bɛ́lɛ mín'n, mín sa a
han yí kʊalaatin. Ɔ sa mín dede ɔ bʊ sʊ. Mɔ ɛmɔ a yɔ a man mín'n, ɔ tı kɛ afɔlıɛ
m'ɔ ban fanlan mɔ Nyanmıan kulo ɔ.
19 Yí ti, Zozi Kilisi dunman nun, Nyanmıan mɔ mın sʊ yí, mɔ ɔ'a nyan yí nwʊn
kpili'n, ɔ 'man ɛmɔ asa kan ninnge'n kʊalaatin mɔ ɛmɔ a hian yí nwʊn'n.
20 Anunminnyanmʊn hán Nyanmıan m'ɔ tı yɛ́ Sı'n cıan daa. Amın.

Ngalıɛ

21 Yɛ 'bisa Nyanmıan anwʊntıɛ mma'n-mɔ kʊalaa ahın wɔ Kilisi Zozi dunman nun. Anianman'n-mɔ mɔ mín nʊn bɛ́ yɛ wɔ ɛwa'n, bɛ́ kʊalaa bɛ́ nwan bɛ 'bisa ɛmɔ ahın.
22 Asɔnın mma'n-mɔ, ɛsɛ bɔbɔ bɛ́ mɔ bɛ wɔ belemgbin *Sezaa awulo nın anun'n, bɛ́ kʊalaa bɛ́ nwan bɛ 'bisa ɛmɔ ahın.
23 Yɛ́ Mın Zozi Kilisi nwún ɛmɔ kʊalaa anwʊn anwunnvoe.

PƆLƱ KALATA'N M'Ɔ HƐLƐLƱ NWANLƱN KOLƆSƱ ASƆNƱN MMA'N-MƆ'N

M'ə wə nun'n

Anın, Koləsʊ tı Azi mân nın anun ɛlə kulo kʊn. Ɛnɛ bɛ fɛlɛ Azi mân sə'n Tuluki. Asənın'n m'ə wə ɛbɛlɛ'n, Pəlʊ amanngʊn kʊn, bɛ fɛlɛ yí Epafalası, y'ə bəlı ə. Pəlʊ muonun a ngə ɛlə lé. Nan Epafalası walı bəlı yí amannıɛ kɛ ato ngehelefʊɛ mmie-mə lɛ tan asənın mma'n-mə anyınsʊ. Pəlʊ kə hɛlɛ kalata ɛhı kə wowula asənın mma'n-mə anwʊnsɛlɛ kɛ bɛ lí ngehele kpa nın asʊ nán bɛ yáci ato ngehele'n bɛ tú. Mə Pəlʊ 'kɛlɛ kalata ɛhı'n, anın ə la fiadı. Ɔ soman kɛ Pəlʊ hɛlɛlı kalata ɛhı nʊn Efɛzı asənın mma'n-mə nʊn Filemʊn dıɛ'n-mə kʊalaa nun kʊn.

Pəlʊ 'bə yí kalata ɛhı ɛhɛlɛ nın abʊ'n, ə yəlı asənın ə lalı Nyanmıan ası wə Koləsʊ asənın mma'n-mə dunman nun (1.1-14). Ɛhı anzin, Pəlʊ lɛ kacı bɛ́ yí ngehele'n mə nun y'ə hanlın Zozi Kilisi anwʊn ɛjəlɛ ə nʊn like mə Zozi yəlı manlın bɛ́'n (1.15-2.3). Zozi tı Nyanmıan Awa, yí y'ə bəlı ninnge kʊalaatin ə. Yí ewue'n m'ə wuli kʊlʊwa nın asʊ'n y'ə man yɛ nʊn Nyanmıan yɛ́ afian a sɛ ə. Kalata nın ati 2.4-25, Pəlʊ lɛ kele kɛ Ɛjəlɛkpa nın anwʊn ngehele dıɛ'n, ə nʊn mə ato ngehelefʊɛ'n-mə kekele yí bɛ́ afian ɛlə'n tı man kʊn. Ɔ sanlın kɛ Zufʊ'n-mə nʊn Gɛlɛkı'n-mə ngehele'n m'ə tʊ de nyanmıansʊ mməfʊɛ'n-mə'n, ə nʊn mmian nun ɛkpɛ, ə nʊn Zufʊ'n-mə fɛtı'n-mə, ə nʊn mala mmie-mə, ə nʊn cilie-mə, ato ngehelefʊɛ sə'n-mə a han yí kʊalaa a bə nun yê bɛ lɛ kekele ə. Kalata nın ati 3.1-4.6, Pəlʊ lɛ kacı asənın mma'n-mə kɛ bɛ si bɛ nanndı wə kʊn ɛyəlɛ'n mə bɛ nʊn yɛ́ Mın Zozi Kilisi b'a yə'n. Kalata nın agualıɛ nun (4.7-18), Pəlʊ a fa ahın ebisa nʊn yí ti anwʊn ngalıɛ ə'a wula nun.

Ahın ebisa

1 Mín Pəlʊ mə Nyanmıan a hulo kɛ n gáci Kilisi Zozi bəfʊɛ'n, mın nʊn anianman Timote yê yɛ lɛ kɛlɛ kalata ɛhı ə.

2 Yɛ lɛ kɛlɛ kalata ɛhı yɛ nwan ɛmə mə bɛ wə Koləsʊ kulo nın asʊ ɛbɛlɛ'n. Anianman-mə, ɛmə mə bɛ nʊn Kilisi a yə kʊn, mə ə'a man ɛmə anwʊn a tı, mə bɛ nanndı yí atın nın asʊ'n, yɛ 'bisa ɛmə ahın. Nyanmıan m'ə tı yɛ́ Sı'n, ə nwún ɛmə anwʊn anwunnvoe, ɛsɛ ə mán ɛmə alʊa cícı bɛ́ nwʊn.

Asına nʊn asənın ɛyəlɛ

3 Mɛlɛ biala mə yɛ 'sɛlɛ yɛ man ɛmə'n, yɛ da Nyanmıan m'ə tı yɛ́ Mın Zozi Kilisi Ası nın ası wə ɛmə dunman nun.

4 Yɛ da Nyanmıan ası, ə sanlın kɛ y'a tı kɛ ɛmə de Zozi Kilisi bɛ di, ɛsɛ menian'n-mə kʊalaa mə bɛ tı yɛ́ Mın Nyanmıan Kpili menian'n, ɛmə kulo bɛ́.

5 Dedi'n nʊn ehulo'n mə ɛmə le yí'n, ə fi anyındasʊɛ like'n mə Nyanmıan a fa a sie ɛmə wə nyanmıansʊ ɛlə'n. Anyındasʊɛ like sə'n, bɛ lili mʊa bɛ hanlın yí nwʊn ɛjəlɛ bɛ helelı ɛmə mɛlɛ mə bɛ 'kan Ɛjəlɛkpa'n m'ə tı ananhəlɛ ɛjəlɛ'n bɛ kele ɛmə'n.

6 Ɛjəlɛkpa'n lɛ tɛlɛ ə fa mân'n lıka kʊalaatin, ɛsɛ ə lɛ man menian'n-mə abalabə'n kaci kɛ ɛmə dıɛ nın a kaci'n. Afı cıan mə bɛ bəlı Ɛjəlɛkpa sə'n bɛ helelı ɛmə nın ala yê ɛmə nwunlin kɛ kanngʊ Nyanmıan sı anwunnvoe sakpa ə.

7 Ɛjəlɛkpa sə'n, yɛ́ manngʊn kpa Epafalası m'ə nʊn yɛ di junman kʊn'n, y'ə bəlı helelı ɛmə ə. Ɔ di yɛ́ ja nun ə di Kilisi junman'n kanlanman kpa wə ɛmə afian ɛlə.

8 Ehulo'n mə Nyanmıan Wawɛ nın a fa a wula ɛmə anun, mə ɛmə fa kulo bɛ́ nwʊn'n, ə'a han yí nwʊn ɛjəlɛ ə'a hele yɛ́.

9 Ɛhıka ati, ɔ fi cıan mɔ yɛ tılı ɛmɔ angan'n, cıan daa yɛ yɔ asɔnın yɛ man ɛmɔ.
Yɛ lɛ sɛlɛ Nyanmıan kɛ ɔ mán yí Wawɛ'n héle ɛmɔ ngɛlɛ kpa ɔ mán ɛmɔ nyán
ajʋnlın bɛ nwún like m'ɔ kulo kɛ ɛmɔ yɔ'n kpa bɔkɔɔ.
10 Ɛbɛlɛ nın anun yê ɛmɔ 'ba hʋala bɛ yɔ like mɔ yé Mın kulo'n, nán ɛmɔ
ɛnanndıɛ nın a sɔ yí nyın atın biala asʋ. Ɛmɔ 'ba bɔ bala mgbakpa ngacile'n
kʋalaatin, ɛsɛ ɛmɔ 'ba nwun Nyanmıan bɛ kɔ bé nyunnun.
11 Yɛ lɛ sɛlɛ Nyanmıan kɛ ɔ fá yí anunminnyanmʋn tunmin'n ɔ wówula ɛmɔ
anwʋnsɛlɛ, ɔ mán ɛmɔ bó mɔndınlın bɛ tíla bé ahʋnlın wɔ yalɛ elie ngacile biala
anun.
12 Ɛmɔ lí fɛ bɛ lá Nyanmıan m'ɔ tı Sıɛ nın ası. Ɔ sanlın kɛ yí anunminnyanmʋn
mân nın anun ninnge'n mɔ ɔ'a sesie ɔ'a man bé mɔ bɛ tı yí dıɛ'n, ɔ'a man ɛmɔ a
nyan ninnge sɔ'n bie.
13 Ɔ'a le yé fi awosin tunmin nın anun, ɔ'a fa yé ɔ'a sie yí ehulo Baa'n
belemgbin mân nın anun.
14 Baa sɔ'n, ɔ'a tua yé ti kalɛ ɔ a le yé fi ɛtɛ nın anun ɔ'a man y'a nyan ɛtɛ face.

Kilisi tı kpili tala ninnge'n kʋalaatin

15 Nyanmıan mɔ bɛ nnwun man yí'n, yí nvoninnin y'ɔ le Kilisi. Ɔ sanlın
kɛ Kilisi anun yê yɛ nwun kɛ Nyanmıan kpın tı yí nın ɔ. Anın Kilisi wɔ ɛbɛlɛ
asannan nán b'a bɔ ninnge'n kʋalaatin. Ɔ tı ninnge'n kʋalaatin mɔ Nyanmıan
a bɔ nın asʋ kpain.
16 Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan nanndı Kilisi sʋ yê ɔ bɔlı ninnge kʋalaa ɔ. Anwunno
ɛlɔ dıɛ o, ası ɛwa dıɛ o, mɔ bé nyın nwun yí o, mɔ bé nyın nnwun man yí o,
wawɛ'n-mɔ mɔ bɛ di kpain nın o, bé mɔ bɛ le tunmin nın o, bé mɔ bɛ sie mân
nın o, Nyanmıan nanndı Kilisi sʋ yê ɔ bɔlı ninnge'n kʋalaatin ɔ. Yí kʋalaa tı
Kilisi dıɛ.
17 Asannan nán mân nın a bɔ yí bʋ'n, anın Kilisi wɔ ɛbɛlɛ dada angʋnmın. Yí
dunman nun yê eyuadı'n jin yí ja nun ɔ.
18 Asɔnın'n m'ɔ tı kɛ sʋanlan baka'n, yí ti'n y'ɔ le Kilisi. Bé mɔ bɛ fi ewue
mma'n-mɔ afian bɛ 'ba tinnge bɛ nyan ngʋan'n, Kilisi y'ɔ li bé ti ɔ.
19 Afı Nyanmıan a yı yí nwʋn kpa bɔkɔɔ wɔ yí Wa nın anun.
20 Nyanmıan nanndı yí Wa nın asʋ ɔ nʋn eyuadı'n b'a sesie bé afian.
Nyanmıan a man yí Wa nın a wu kʋlʋwa nın asʋ yí moja nın a gua ası, ɔ'a man
ɔ nʋn anwunno ɛlɔ nʋn ası ɛwa ninnge'n kʋalaa b'a sesie bé afian.
21 Ɛmɔ kʋsʋ, daba anın ɛmɔ kpɔ Nyanmıan ɛmɔ nʋn yí nni man. Ɔ sanlın kɛ
ɛmɔ ajʋnlın'n tı ɛtɛ, ɛsɛ ɛmɔ nyɔ man nyɔlıɛ kpa.
22 Nan sian dıɛ, yí Wa nın anwʋnnaan nun ewue'n m'ɔ wuli nın ati,
Nyanmıan a sesie yí nʋn ɛmɔ afian. Ɔ man ɛmɔ kʋala bɛ fite yí nyunnun
anwʋntıɛ nun, ɛmɔ anwʋn saun, bɛ nnyan man ɛmɔ anwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ fíí bɛ ngan
man.
23 Nan kʋsʋ, ɔ sɛ kɛ ɛmɔ tíla bé dedi nın anun kpolo bɛ só ndıan kpa wɔ yé Mın
nun. Nán bɛ yaci bé nwʋn nun maan anyındasʋɛ like'n mɔ ɛmɔ a tı yí nwʋn
ɛjɔlɛ wɔ Ɛjɔlɛkpa nın anun'n tʋ fʋn ɛmɔ. Afı Ɛjɔlɛkpa sɔ'n mɔ ɛmɔ a tı'n, mɔ mín
Pɔlʋ m'an kaci sʋ akʋa'n, b'a bɔ b'a hele mân nın anun menian'n-mɔ kʋalaatin.

Pɔlʋ ɛfɛ'n

24 Sian'n, sɛ mıın fɛ wɔ ɛmɔ dunman nun an, mın di yí nwʋn fɛ. Ɔ sanlın kɛ
Asɔnın'n m'ɔ tı Kilisi anwʋnnaan'n dunman nun, ɛfɛ mɔ mıın fɛ wɔ mín kpolo
nun'n, mın 'gua yí bʋ kɛ Kilisi muonun fɛlı dede ɔ gualı yí bʋ'n.
25 Kilisi Asɔnın sɔ'n dunman nun yê Nyanmıan a yı mín kɛ m múka ɛmɔ ɔ.
Nyanmıan a yı mín kɛ n gán yí Nʋan Ɛjɔlɛ'n kʋalaa n géle menian'n-mɔ.
26 Afı ɛjɔlɛ sɔ'n, daba anın ɔ tı nvıalıɛ nun ɛjɔlɛ man menian'n-mɔ. Nan ɛnɛ
dıɛ, Nyanmıan a bɔ yí tɛtɛlɛ nun ɔ'a man bé mɔ bɛ tı yí dıɛ'n.

27 Bɛ́ yɛ̂ Nyanmɪan hulolɪ kɛ ɔ yɪ nvɪalɪɛ nun like'n maan bɛ nwun yí ɔ.
Nvɪalɪɛ nun like sɔ'n tɪ anyanbɛnwʊn like, ɔ tɪ ɛnyɪnmɪan like man menian'n-
mɔ kʊalaatin mɔ bɛ tɪ man Zufʊ'n. Nvɪalɪɛ nun like sɔ'n y'ɔ le Kilisi m'ɔ wɔ ɛmɔ
nun'n. Ɛhɪ y'ɔ man ɛmɔ le anyɪndasʊɛ kɛ ɛmɔ 'nyan yí anunminnyanmʊn'n bie
ɔ.
28 Ɛhɪka ati yɛ̂ yɛ bɔ Kilisi anwʊn ɛjɔlɛ'n yɛ kele menian'n-mɔ kʊalaa ɔ. Yɛ
kannzʊ bɛ́, ɛsɛ yɛ kekele bɛ́ ninnge sɔ'n-mɔ kʊalaa ngɛlɛ sʊ, nán biala m'ɔ ɔ'a fa
yí nwʊn ɔ'a man Kilisi nɪn a tɪnngɛ fɔ́ʊ́n wɔ Nyanmɪan anyunnun.
29 Yí sɔ ati, anwʊnsɛlɛ kpili'n mɔ Kilisi a fa a wula mín nun'n, mɪɪn bɔ
mɔndɪnlɪn mɪn fa mɪn di junman sɔ'n.

2

1 Ɛhɪ, mɪn kulo kɛ ɛmɔ nwun nun kɛ mɔndɪnlɪn kpili'n mɔ mɪɪn bɔ'n, mɪɪn fɛ
mɪn man ɛmɔ nʊn Laodise kulo nɪn asʊ asɔnɪn mma'n ɔ nʊn bɛ́ kʊalaa mɔ bɛ
nzɪ man mín'n.
2 Mɪɪn di junman sɔ'n mɪn man ɛmɔ alʊa cɪcɪ bɛ́ nwʊn, bɛ́ nʊan sɛ bɛ́ nwʊn bɛ
kulo bɛ́ nwʊn, ɛsɛ ngɛlɛ'n fɔtɔ bɛ́ kpa bɔkɔɔ maan bɛ sɪ Kilisi m'ɔ tɪ Nyanmɪan
nvɪalɪɛ nun like'n.
3 Afɪ Kilisi anun yɛ̂ Nyanmɪan man sʊanlan kʊala kɛ ɔ nwun yí Nyanmɪan
muonun kpa bɔkɔɔ, ɛsɛ ɔ kʊala ɔ nwun ngɛlɛ maan ɔ bʊ sʊ ɔ.
4 Mɪɪn kan yí sʊa mɪn man ɛmɔ tɪ, nán ɛmɔ a mman man sʊanlan fíí a ngolo
man yí nʊan nun ɔ'a nnaka man ɛmɔ.
5 Sɛ n wɔ mʊa bɔbɔ a, mín ti wɔ ɛmɔ asʊ, ɛsɛ mɪn di ɛmɔ anwʊn fɛ. Ɔ sanlɪn
kɛ ɛmɔ anʊan sɛ bɛ́ nwʊn yɛ̂ dedi'n mɔ ɛmɔ le yí wɔ Kilisi anun'n, ɛmɔ le nun
kpolo.

Zozi Kilisi tɪ yɛ́ like kʊalaatin

6 Kɛmɔ ɛmɔ a le Kilisi Zozi kɛ bɛ́ Mɪn'n, ɛmɔ mán bɛ ɛnanndɪɛ'n nʊn yí dɪɛ'n
yɔ́ kʊn.
7 Ɔ fi ɛjɔlɛ'n mɔ bɛ hanlɪn bɛ helelɪ ɛmɔ'n, ɛmɔ fá bɛ́ susuguasʊ'n kʊalaa bɛ gúa
Kilisi sʊ bɛ sɔ́ ndɪan wɔ yí nun, nán bɛ lá yí asɪ kpa.
8 Ɛmɔ nían bɛ́ nwʊn kpa, nán sʊanlan fíí a ngekele man ɛmɔ amanmuo m'ɔ fi
kulo menian ngɛlɛ'n ɔ'a nnaka man ɛmɔ. Ngehele sɔ'n-mɔ, kulo menian'n-mɔ
ɔ nʊn Abɔnsanmʊn nʊn yí sasʊ'n-mɔ yɛ̂ bɛ kekele ɔ, nan nán Kilisi y'ɔ kekele ɔ.
9 Afɪ Kilisi sʊanlan baka'n muonun anun yɛ̂ bɛ nwun Nyanmɪan kpa bɔkɔɔ
ɔ.
10 Ɔ man sɛ ɛmɔ le Kilisi m'ɔ di tunmin kʊalaa asʊ kpain nɪn an, anɪn ɛmɔ le
like biala kʊalaatin.
11 Kʊn ɛyɔlɛ'n mɔ ɛmɔ nʊn Kilisi b'a yɔ'n, yí nzɔlɛ'n m'ɔ kele kɛ ɛmɔ nʊn yí tɪ
kʊn'n, y'ɔ le ɛmɔ mmian nun ɛkpɛ'n. Mmian nun ɛkpɛ sɔ'n y'ɔ le nyɔlɪɛ ɛtɛ ɛtɛ'n-
mɔ mɔ ɔ'a yɪ yɛ́ nun ɔ'a fite'n. Kilisi y'ɔ di junman sɔ nɪn ɔ, nán ɔ fi man kulo
sʊanlan.
12 Afɪ mɛlɛ mɔ bɛ sɔnɪnlɪn ɛmɔ'n, ɔ tɪ kɛ ɛmɔ nʊn Kilisi b'a wu. Yɛ̂ kɛmɔ ɛmɔ de
di kɛ Nyanmɪan le tunmin ɔ'a man Kilisi fi ewue nun ɔ'a tinnge'n, ɔ tɪ kɛ ɛmɔ
nʊn Kilisi bɛ fi ewue nun b'a tinnge.
13 Ɛmɔ mɔ daba anɪn b'a wu wɔ bɛ́ ɛtɛ'n-mɔ anun'n, afɪ anɪn ɛmɔ tɪ man
Nyanmɪan menian'n, sian dɪɛ, Nyanmɪan a nwun yɛ́ nwʊn anwunnvoe, ɔ'a
man ɛmɔ nʊn Kilisi b'a nyan ngʊan. Ɔ'a fa yɛ́ ɛtɛ'n-mɔ kʊalaa ɔ'a hye yɛ́.
14 Yɛ́ nyɔlɪɛ ɛtɛ ɛtɛ'n-mɔ tɪ kɛ kalɛ. Yí nwʊn kalata mɔ bɛ hɛlɛlɪ'n kele kɛ y'a tʊn
mala. Yí ti, kalɛ sɔ'n dunman nun, ɔ sɛ kɛ bɛ kun yɛ́. Ɛhɪ, yɛ́ m'ɔ sɛ kɛ bɛ kun
yɛ́'n, Kilisi a kaci yɛ́ ɔ'a man b'a hun yí kʊlʊwa nɪn asʊ yɛ́ kalɛ'n dunman nun.
15 Kilisi a wu kʊlʊwa nɪn asʊ. Ɛbɛlɛ yɛ̂ Nyanmɪan sɪnlɪn ɔ lili mmɔnsanmʊn'n-
mɔ asʊ kunnunmun ɔ lelɪ bɛ́ tunmin'n kʊalaa ɔ. Ɔ tɪ kɛ sahɪnlan mɔ ɔ'a li
kunnunmun ɛlɔɛ nun ɔ lɛ fa yí nganga'n-mɔ kele bagua nɪn ɔ.

16 Ɛhıka ati, m'ɔ tʋ de alıɛ, nʋn nzan, nʋn cilie'n-mɔ, ɔ nʋn Zufʋ'n-mɔ fɛtı elie
kɛ sala m'ɔ kɔ fi fʋfɔlɛ nın anwʋn fɛtı'n anaan ɛnwʋnmıan ele cıan m'ɔ tı cınnjın
man Zufʋ'n-mɔ'n, sɛ bɛ bua ɛmɔ ndɛɛ, ɔ sanlın kɛ ɛmɔ nni man sʋ a, nán bɛ di
yí nwʋn yalɛ.
17 Ɛhı kʋalaa tı kɛ like kpa'n m'ɔ lɛ ba'n wawɛ. Like kpa sɔ'n y'ɔ le Kilisi
muonun.
18 Yí ti, bɛ́ mɔ bɛ kulo bɛ́ nwʋn ası bɛbɛlɛ bɛ yɔ asɔnın bɛ sʋ nyanmıansʋ
mmɔfʋɛ'n-mɔ, mɔ ɛsɛ ninnge mɔ bɛ kɔ nwun yí wawɛ nun nın anwʋn cıan bɛ́
kpa'n, sɛ bɛ kan bɛ kele ɛmɔ kɛ ɛmɔ a minlin, ɔ sanlın kɛ ɛmɔ nyɔ man ninnge
sɔ'n-mɔ bie a, nán bɛ di yí nwʋn yalɛ. Bɛ tu bɛ́ nwʋn mgban, bɛ́ muonun bɛ́
ajʋnlın nın asʋ yê bɛ di ɔ.
19 Bɛ nva man bɛ́ nwʋn bɛ mmɔ man Kilisi m'ɔ li yɛ́ ti'n. Afı Asɔnın'n tı kɛ
anwʋnnaan, yí ti'n y'ɔ le Kilisi. Yí lılı y'ɔ man anwʋnnaan'n like di, ɔ man ɔ tı
akpɔlɛ ɔ nyin kɛ Nyanmıan lɛ kpʋnndɛ yí nın ɔ.

Ɛmɔ nʋn Kilisi b'a wu

20 Ɛmɔ nʋn Kilisi b'a wu, bɛ nʋn mmɔnsanmʋn'n-mɔ mɔ bɛ sie mân nın afian
a tı. Nan ɔ yɔ sɛ mɔ afı ɛmɔ bɔ bɛ́ abalabɔ'n kɛ ɛmɔ tı ɛtɛ mân'n dıɛ'n? Ɔ yɔ sɛ mɔ
mân'n mala'n nʋn yí ngehele'n-mɔ asʋ yê ɛmɔ di'n?
21 Mân'n nwan: “N'ɛ fa ɛhı!”, “N'ɛ di ɛhı!”, “N'ɛ kan ɛhı!”.
22 Alıɛ mɔ bɛ di bɛ je bɛ gua'n, yí nwʋn mala nʋn ngehele mɔ mân'n kele nın
anın.
23 Ɛ nwun kulo menian'n-mɔ mala sɔ'n-mɔ a, ɛ 'ba se kɛ ngɛlɛ ɛjɔlɛ m'ɔ fi
Nyanmıan ɛlɔ ɔ. Afı kɛ bɛ kulo kɛ bɛ sʋ Nyanmıan'n yê bɛ yɔ ɔ. Bɛ yɔ bɛ́ nwʋn
kɛ bɛ tı menian mɔ bɛ bɛbɛlɛ bɛ́ nwʋn ası bɛ kele bɛ́ nwʋnnaan'n yalɛ kpa.
Nan ɛhı kʋalaa tı mgban. Ɔ sanlın kɛ ɔ man yɛ nni man yɛ́ abalabɔ ɛtɛ nın asʋ
kunnunmun.

3

Ɛmɔ nʋn Kilisi bɛ fi ewue nun b'a tinnge

1 Ɛmɔ nʋn Kilisi bɛ fi ewue nun b'a tinnge. Yí ti, ɛmɔ kpʋ́nndɛ nyanmıansʋ
ɛlɔ ninnge'n-mɔ. Yí bʋ y'ɔ le kɛ ɛmɔ bɔ́ bala m'ɔ sɔ Nyanmıan anyın. Afı
nyanmıansʋ ɛlɔ yê Kilisi wɔ ɔ, ɔ tı Nyanmıan fama sʋ.
2 Yí ti, ɛmɔ mán nyanmıansʋ ɛlɔ ninnge'n-mɔ anwʋn ɛjɔlɛ hían ɛmɔ ɔ tála ası
ɛwa dıɛ'n-mɔ.
3 Ɔ sanlın kɛ ɛmɔ a wu yê ɛmɔ ngʋan'n fıa Kilisi m'ɔ nʋn Nyanmıan bɛ tı
munmuan kʋn nın anun.
4 Nan mɛlɛ mɔ Kilisi m'ɔ man ɛmɔ ngʋan'n 'ba yı yí nwʋn kele menian'n-mɔ'n,
ɔ nʋn ɛmɔ yê ɔ 'ba fite wɔ yí anunminnyanmʋn nın anun ɔ.

Nyɔlıɛ daba'n nʋn nyɔlıɛ fʋfɔlɛ'n

5 Ɛhıka ati, ɛmɔ yáci asıɛ nın asʋ ɛwa ninnge ɛtɛ'n kʋalaa bɛ gúa. Ninnge sɔ'n-
mɔ y'ɔ le satılıfʋɛ ɔ nʋn ajʋnlın ɛtɛ ɛtɛ'n-mɔ, ɔ nʋn anwʋnnaan'n nyɔlıɛ m'ɔ kulo
m'ɔ wɔ ɛmɔ asıtanlan nın anun'n, ɔ nʋn anyınbʋlʋ, ɔ nʋn acɛbɛ. Acɛbɛ ɛyɔlɛ'n
kʋsʋ tı amʋan ɛsɔ'n bie.
6 Nyɔlıɛ ɛtɛ sɔ'n-mɔ ati y'ɔ man Nyanmıan sikpɛ'n cı bɛ́ mɔ bɛ mman man yí
anyınnzɔ nın ɔ.
7 Ɛmɔ kʋsʋ, daba mɔ ɛmɔ nzı man Nyanmıan'n, kɛ anın ɛmɔ asıtanlan'n tı yí
nın anın.
8 Nan sian dıɛ, ɛmɔ yáci ɛhı kʋalaa bɛ gúa: ɛya ɛfɛ, ahʋnlın kpili, ati anun ɛtɛ
ninnge, ɔ nʋn menian anwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ ɛhan. Yê nán bɛ man ɛjɔlɛ ɛtɛ fíí fi bɛ́ nʋan
fite.
9 Nán bɛ di ato bɛ kele bɛ́ nwʋn fíí kʋ́n. Ɔ sanlın kɛ nyɔlıɛ ɛtɛ ɛtɛ m'ɔ wɔ ɛmɔ
asıtanlan nın anun daba'n, ɛmɔ a yaci a gua.

10 Ɛmɔ a nyan asɪtanlan fʊfɔlɛ. Ɛmɔ lɛ kaci kɛ Nyanmɪan muonun m'ɔ bɔlɪ
ɛmɔ'n bɛ sɪ yí kpa bɔkɔɔ bɛ kɔ bɛ́ nyunnun.
11 Yí ti, sɛ ɛmɔ a kaci menian nvʊfɔlɛ a, anɪn ɔ le man kɛ bia tɪ Zufʊ, anaan
bia tɪ man Zufʊ, b'a kpɛ bia mmian nun, anaan bɛ kpɛlɪ man bia mmian nun.
Ɔ le man kɛ bia anyɪn a tɪ, anaan bia anyɪn tɪlɪ man. Ɔ le man kɛ bia tɪ kanga,
anaan bia tɪ man kanga. Nan m'ɔ cian'n y'ɔ le Kilisi. Kilisi wɔ bɛ́ kʊalaa mɔ bɛ
de yí bɛ di nɪn asɪtanlan nɪn anun.
12 Ɛhɪ, Nyanmɪan a hulo ɛmɔ, ɔ'a kpa ɛmɔ maan b'a kaci yí anwʊntɪɛ menian.
Yí sɔ ati, ɛmɔ nwún ɛhɪnlɪn-mɔ anwʊn anwunnvoe, bɛ yɔ́ ahunnunye, bɛ bɛ́bɛlɛ
bɛ́ nwʊn asɪ, bɛ tʊ́ bɛ́ ahʊnlɪn asɪ bɛtɛɛ, ɛsɛ bɛ sí abʊtalɛ.
13 Ɛmɔ tíla bɛ́ ahʊnlɪn bɛ yáci bɛ́ nwʊn sa bɛ hyé bɛ́ nwʊn. Sɛ ɔ di kɛ sʊanlan
bie fɛ yí manngʊn anwʊn ɛya a, ɔ fá hyé yí. Afɪ kɛmɔ Kilisi a yaci ɛmɔ anwʊn
sa ɔ'a hye ɛmɔ'n, ɛmɔ kʊsʊ yáci bɛ́ manngʊn'n-mɔ anwʊn sa bɛ hyé bɛ́.
14 Like kʊalaa mɔ ɛmɔ 'yɔ'n, ɛmɔ yɔ́ yí ehulo nun, ɛmɔ mán bɛ́ nʊan sɛ́ bɛ́ nwʊn
kpa bɔkɔɔ.
15 Kilisi mán ɛmɔ alʊa cícɪ bɛ́ nwʊn. Afɪ alʊacɪcɪɛ sɔ nɪn ati yê Nyanmɪan a fɛlɛ
ɛmɔ ɔ'a man bɛ nʊn Kilisi a yɔ munmuan kʊn ɔ. Yí ti, ɛmɔ nwún ye bɛ lá yí asɪ.
16 Ɛmɔ mán Kilisi Anʊan Ɛjɔlɛ'n wʊ́wʊlʊ ɛmɔ kpa, ɔ há ɛmɔ asɪtanlan nɪn
anun. Ngɛlɛ'n kʊalaa mɔ Nyanmɪan a fa a man ɛmɔ'n, ɛmɔ fá bɛ héhele yí
ninnge'n, ɛsɛ bɛ fá bɛ tʊ́ bɛ́ nwʊn fʊɔ. Ye'n mɔ Nyanmɪan a yɔ ɛmɔ'n, ɛmɔ nwún
yí bɛ yí bɛ́ kunnun bɔkɔɔ bɛ tʊ́ Izalayɛ ejue'n-mɔ, ɔ nʊn mɔ Wawɛ Nwannzan-
nwannzan'n kɔ hele ɛmɔ'n bɛ yí Nyanmɪan ayɛ.
17 Ɛmɔ like ɛyɔlɛ nun o, ɛmɔ ɛjʊjɔlɛ nun o, yí kʊalaa mɔ ɛmɔ lɛ yɔ'n, bɛ yɔ́ wɔ
yɛ́ Mɪn Zozi dunman nun, nán ɔ nanndɪ yí sʊ, ɛmɔ a la Nyanmɪan m'ɔ tɪ Sɪɛ nɪn
asɪ.

Asɔnɪn mma'n-mɔ abalabɔ'n

18 Ɛhɪ, ɛmɔ mmalasua'n-mɔ, ɛmɔ bɛ́bɛlɛ bɛ́ nwʊn asɪ bɛ mán bɛ́ hun-mɔ. Yɛ́
Mɪn anyunnun, m'ɔ sɛ kɛ ɛmɔ yɔ nɪn anɪn.
19 Ɛmɔ mmelenzua'n-mɔ, ɛmɔ kʊsʊ húlo bɛ́ yɪ-mɔ, nán bɛ momunlan bɛ́
nyunnun bɛ kele bɛ́.
20 Ɛmɔ mmatʊnman'n-mɔ, ɛmɔ mán bɛ́ sɪ nʊn bɛ́ nin-mɔ anyɪnnzɔ wɔ like
biala anun. Afɪ yí sɔ yê yɛ́ Mɪn kulo ɔ.
21 Ɛmɔ mɔ bɛ tɪ sɪɛ nʊn nian'n, nán bɛ kan bɛ́ mma'n-mɔ ɛya maan bɛ́ nwʊn
bubu bɛ́.
22 Ɛmɔ mɔ bɛ tɪ nganga'n kʊsʊ, ɛmɔ mán bɛ́ mɪn-mɔ mɔ bɛ wɔ asɪɛ nɪn asʊ
ɛwa nɪn anyɪnnzɔ wɔ like biala anun. Ɛmɔ amɪn'n-mɔ anyunnun, nán bɛ yɔ bɛ́
nwʊn kɛ menian mɔ bɛ le di junman bɛ kpʊnndɛ ɛfʊa, kʊsʊ bɛ kaci bɛ́ nzin an,
anɪn ɛmɔ a bubu bɛ́ sa ɔ nʊn bɛ ja b'a tanlan sʊ. Nan kɛmɔ ɛmɔ man yɛ́ Mɪn
anyɪnnzɔ'n, ɛmɔ yí bɛ́ kunnun bɛ lí bɛ́ junman'n.
23 Junman biala mɔ ɛmɔ 'di'n, ɛmɔ yí bɛ́ kunnun bɛ lí yí kanlanman kpa. Ɛmɔ
lí yí kɛ bɛ le di bɛ man yɛ́ Mɪn, nan nán kulo menian'n-mɔ yê ɛmɔ lɛ di man bɛ́
ɔ.
24 Afɪ Mɪnlɪan kpa'n mɔ ɛmɔ lɛ sʊ yí'n y'ɔ le Kilisi. Yí ti, ɛmɔ kácɪ kɛ ajâ'n mɔ
Nyanmɪan a fa a bɔ ɛmɔ anɔhʊba'n, Kilisi yê ɔ 'man ɛmɔ asa 'kan yí ɔ.
25 Nan sʊanlan m'ɔ yɔ nyɔlɪɛ ɛtɛ'n, ɔ 'nyan yí ɛtɛ nɪn anwʊn ahatua. Ɔ sanlɪn
kɛ Nyanmɪan dɪɛ, ɔ nnɪan man menian'n-mɔ anyunnun ɔ mmu man bɛ́ bɪ.

4

1 Ɛmɔ kʊsʊ mɔ ɛmɔ tɪ mɪnlɪan'n, ɛmɔ nʊn bɛ́ ngʊa'n-mɔ sín atɪn m'ɔ tɪ fɔ́ʊ́n, ɔ tɪ
sɛsɛ nɪn asʊ. Ɛsɛ, nán man ɛmɔ alʊa fi kɛ ɛmɔ kʊsʊ le Mɪnlɪan kʊn. Mɪnlɪan sɔ'n
wɔ nyanmɪansʊ ɛlɔ.

Afʊtu nʊn ngalɪɛ

2 Ɛmɔ bɔ́ mɔndɪnlɪn bɛ tánlan mmʊtʊɛ ɛyɔlɛ nɪn anun, bɛ mán bɛ́ nyɪn kpála,
ɛsɛ bɛ lá Nyanmɪan asɪ.
3 Mɛlɛ mɔ ɛmɔ 'sɛlɛ Nyanmɪan'n, ɛmɔ sɛ́lɛ bie bɛ mán yɛ́ kʊsʊ maan Nyanmɪan
kpɛ́ atɪn kpa ɔ mán yɛ hán yí Nʊan Ɛjɔlɛ'n, yɛ bɔ́ Kilisi nvɪalɪɛ nun ɛjɔlɛ'n mɔ sian
dɪɛ Nyanmɪan a yɪ a hele'n. Afɪ nvɪalɪɛ nun ɛjɔlɛ sɔ'n dunman nun yê n na fiadɪ
tɛmʊn mɔ yɛ wɔ nun nɪn ɔ.
4 Ɛhɪka ati, ɛmɔ sɛ́lɛ Nyanmɪan. Ɔ mán n gán nvɪalɪɛ nun ɛjɔlɛ sɔ'n kɛ ɔ fata kɛ
mɪn kan yí'n, nán menian'n-mɔ a tɪ yí bʊ kpa bɔkɔɔ.
5 Ɛmɔ nʊn bɛ́ mɔ bɛ nzɪ man Kilisi'n tɪ a, ɛmɔ nánndɪ ngɛlɛ sʊ. Tɛmʊn'n mɔ yɛ
wɔ nun'n, ɛmɔ hán Kilisi anwʊn ɛjɔlɛ'n bɛ héle bɛ́.
6 Ɛmɔ mán bɛ́ nʊan ɛjɔlɛ'n yɔ́ fɛ, ɛsɛ bɛ hán ɛjɔlɛ m'ɔ kɔ atɪn sʊ. Yí dɪɛ, sɛ sʊanlan
bie bisa ɛmɔ kosuan an, anɪn ɛmɔ nyan bie bɛ bua yí kanlanman.
7 Tisiki tɪ yɛ́ nianman kpa, ɔ sʊ Kilisi ananhɔlɛ nun, ɔ bʊka mín yɛ di yɛ́ Mɪn
junman'n. Ɔ 'ba bɔ kʊalaa kʊalaa'n ɔ kele ɛmɔ, nán ɛmɔ a nwun ɛjɔlɛ'n mɔ ɔ'a
tʊ mín'n.
8 Ɛhɪka ati, mɪɪn sʊan anianman sɔ nɪn ɛmɔ anwʊn ɛlɔ, maan ɔ kan ɛwa ɛjɔlɛ
ɔ kele ɛmɔ, nán ɛmɔ ahʊnlɪn a tɔ bɛ́ kunnun b'a nyan anwʊnsɛlɛ.
9 Mɪɪn sʊan yí nʊn Onezimʊn ɛmɔ anwʊn ɛlɔ. Ɔ tɪ yɛ́ nianman kpa, ɔ sʊ yɛ́ Mɪn
ananhɔlɛ nun. Ɔ nʊn Tisiki, bɛ 'ba bɔ ɛwa kʊalaa kʊalaa'n bɛ kele ɛmɔ.
10 Alisitakɪ mɔ mɪn nʊn yí la fiadɪ sʊa nɪn anun ɛwa'n, yí nwan ɔ 'yɔ ɛmɔ like.
Maakɪ m'ɔ tɪ Baanabasɪ anianman'n, yí kʊsʊ yí nwan ɔ 'yɔ bɛ́ like. Maakɪ sɔ'n,
m'an han yí nwʊn ɛjɔlɛ m'an hele ɛmɔ daba. Yí ti, sɛ ɔ ba ɛmɔ anwʊn ɛlɔ a, ɛmɔ
sɔ́ yí nun kanlanman.
11 Zozi mɔ bɛ fɛlɛ yí Zusutusu'n, yí kʊsʊ yí nwan ɔ 'yɔ bɛ́ like. Bɛ́ menian
nsan sɔ'n, bɛ́ ala yê bɛ tɪ Zufʊ mɔ b'a le Kilisi b'a li bɛ nʊn mín yɛ di Nyanmɪan
Belemgbin Mân nɪn anwʊn junman ɔ. B'a man mín lʊa a cɪcɪ mín nwʊn kpa.
12 Epafalasɪ m'ɔ fi Koləsʊ'n, yí kʊsʊ yí nwan ɔ 'yɔ ɛmɔ like. Ɔ tɪ Kilisi akʊa. Ɔ
yɔ mmʊtʊɛ m'ɔ sʊ ɛbʊɛ ɔ man ɛmɔ cɪan daa. Ɔ sɛlɛ Nyanmɪan kɛ ɛmɔ tíla bɛ́ dedi
nɪn anun kpolo, ɔ mán ɛmɔ ati tín wɔ Wawɛ nun, ɛsɛ ɔ mán ɛmɔ hʊ́ala bɛ yɔ́ like
biala m'ɔ kulo'n kpa bɔkɔɔ.
13 Mɪn kʊala mɪn di Epafalasɪ anwʊn adanzɪɛ kɛ, ɔ bɔ ɛmɔ anwʊn mɔndɪnlɪn
kpa. Ɔ bɔ Laodise ɔ nʊn Hielapolisi asɔnɪn mma'n-mɔ kʊsʊ anwʊn mɔndɪnlɪn
kpa.
14 Yɛ́ manngʊn Luku m'ɔ di dɔkʊtɛ junman'n, ɔ nʊn Demasɪ, bɛ́ nwan bɛ 'yɔ
ɛmɔ like.
15 Ɛmɔ yɔ́ Laodise ɛlɔ anianman'n-mɔ like. Ɛmɔ yɔ́ Nɪnfa nʊn asɔnɪn mma'n-
mɔ mɔ bɛ yia yí awulo ɛbɛlɛ'n like.
16 Sɛ ɛmɔ kɪnnga kalata ɛhɪ yue a, bɛ mán ɔ tʊ́ Laodise ɛlɔ anianman'n-mɔ
maan bɛ́ kʊsʊ bɛ kínnga yí asɔnɪn sua nɪn anun. Ɛmɔ kʊsʊ kínnga kalata'n m'ɔ
fi Laodise ɛlɔ mɔ ɛmɔ asa kɔ han yí'n.
17 Ɛmɔ hán héle Alɪsipʊ kɛ junman'n mɔ yɛ́ Mɪn a fa a wula yí sa nun kɛ ɔ lí'n,
ɔ bɔ́ mɔndɪnlɪn ɔ lí yí kpa bɔkɔɔ.
18 Ɛjɔlɛ kpɔlɛ ɛhɪ-mɔ tɪ mín muonun mín Pɔlʊ mín sa ati kalata. Mɪɪn kɛlɛ ɛmɔ
mɪn bisa bɛ́ ahɪn. Nán bɛ man bɛ́ lʊa fi kɛ n dɛ la fiadɪ sua nɪn anun. Nyanmɪan
nyila'n hán ɛmɔ!

PƆLƱ KALATA'N M'Ɔ LILƱ MƱA HƐLƐLƱ NWANLƱN TESALONINKI ASƆNƱN MMA'N-MƆ'N

M'ɔ wɔ nun'n

Anɪn, Tesaloninki tɪ Masedʊanɪn mân nɪn anun ɛlɔ kulo kpili'n kʊn. Silivɪn mɔ bɛ fɛlɛ yí biekun Silasɪ'n, nʊn Timote yê̂ bɛ bʊkalɪ Pɔlʊ maan ɔ bɔlɪ ɛlɔ asɔnɪn nɪn ɔ. Nan kɛmɔ Zufʊ'n-mɔ totua yí atɪn'n, Pɔlʊ a njɛ man Tesaloninki ɛbɛlɛ (Junman 17). Ɔ kpatili ɔ fi Masedʊanɪn mân nɪn anun ɔ hɔlɪ Akayi mân nɪn anun. Nan m'ɔ fi Masedʊanɪn mân nɪn anun hɔlɪ'n, ɔ sʊanlɪn Timote Tesaloninki ɛlɔ kɛ ɔ hó nían asɔnɪn mma'n-mɔ abʊsʊ sɛ bɛ yacili man bɛ́ dedi'n bɛ tɪlɪ man wɔ ahʊlʊwa'n mɔ bɛ lɛ kele bɛ́ nɪn anwʊn an. Mɔ Timote hɔlɪ walɪ m'ɔ bɔlɪ amannɪɛ fɛ heleli Pɔlʊ'n, yí lʊa cɪcɪlɪ nán ɔ'a hɛlɛ kalata ɛhɪ ɔ'a nwan bɛ́. Kalata nɪn anun, ɔ'a nwun Nyanmɪan anwʊn ye, ɛsɛ ɔ'a wowula bɛ́ anwʊnsɛlɛ kɛ bɛ tíla bɛ́ dedi nɪn anun bɛ hó bɛ́ nyunnun.

Kalata nɪn ati 1-3, Pɔlʊ lɛ kacɪ kɛ ɔ kpɪnlɪn lili junman'n bɛ́ afian ɛlɔ'n. Yê̂ ɔ di fɛ kɛ sunnzun mɔ bɛ lɛ nwun yalɛ, bɛ le bɛ́ dedi nɪn anun kpolo. Ɔ kulo kɛ ɔ nwun bɛ́ nwʊn biekun. Kalata nɪn ati 4.1-12, Pɔlʊ lɛ kacɪ bɛ́ ngehele'n m'ɔ heleli bɛ́ wɔ ɛnanndɪɛ kpa nɪn anwʊn'n cɪnnjɪn, bɛ síe bɛ́ nwʊn ye wɔ ajʊamannɪn ngacile kʊalaa anwʊn. Kalata nɪn ati (4.13-5.11), Pɔlʊ lɛ kan yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi ɛwalɛ'n mɔ ɔ 'sa ba nɪn ɛjɔlɛ. Kalata nɪn agualɪɛ nun, Pɔlʊ lɛ tu bɛ́ fʊɔ ɛsɛ ɔ lɛ yeyila bɛ́.

Ahɪn ebisa

1 Mín Pɔlʊ, mín nʊn Silivɪn nʊn Timote yê̂ yɛ lɛ kɛlɛ kalata ɛhɪ yɛ nwan ɛmɔ Tesaloninki asɔnɪn mma'n-mɔ ɔ. Ɛmɔ mɔ bɛ nʊn yɛ́ Sɪ Nyanmɪan nʊn yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi a yɔ kʊn'n, yɛ 'bisa ɛmɔ ahɪn.

Nyanmɪan nwún ɛmɔ anwʊn anwunnvoe, ɛsɛ ɔ cícɪ ɛmɔ alʊa.

Asɪna

2 Yɛ da Nyanmɪan asɪ cɪan daa wɔ ɛmɔ dunman nun, ɛsɛ yɛ sɛlɛ Nyanmɪan Kpili cɪan daa yɛ man ɛmɔ.

3 Nyanmɪan m'ɔ tɪ yɛ́ Sɪ nɪn anyunnun, tɛmʊn biala yɛ́ ti kacɪ ɛmɔ nyɔlɪɛ'n m'ɔ kele kɛ ɛmɔ le dedi, ɛmɔ kulo bɛ́ nwʊn, ɛsɛ yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi ɛwalɛ cɪan nɪn anwʊn anyɪndasʊɛ mɔ ɛmɔ le yí'n, ɔ tɪ man nzɛmɪndɛ.

4 Anianman-mɔ, yɛ sɪ kɛ Nyanmɪan a hulo ɛmɔ, ɔ'a nɪan menian'n-mɔ anun ɔ'a kpa ɛmɔ maan b'a yɔ yí dɪɛ.

5 Ɔ sanlɪn kɛ nán yɛ́ nʊan mgban nɪn ala yê̂ yɛ falɪ yɛ bɔlɪ Ɛjɔlɛkpa'n yɛ heleli ɛmɔ ɔ. Nan Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n jinlanlɪn yɛ́ nzin maan yɛ bɔlɪ yí tunmin sʊ kʊsʊ yɛ heleli ɛmɔ. Ɔ manlɪn ɛmɔ nwunlin yí fɔ́ún kʊsʊ kpa kɛ Ɛjɔlɛkpa sɔ'n tɪ ananhɔlɛ. Kɛ ɔ kɔ yɔ nán ɛmɔ a kpasi'n, ɛmɔ nwunlin kɛ yɛ kpɪnlɪn yɛ nʊn ɛmɔ tanlanlɪn'n.

6 Ɛmɔ a nɪan yɛ́ nʊn yɛ́ Mɪn asɪtanlan sɔ nɪn asʊ. Ɛhɪka ati yê̂ bɛ heleli ɛmɔ ahʊlʊwa kpa tɛmʊn mɔ ɛmɔ leli Nyanmɪan Anʊan Ɛjɔlɛ'n bɛ lili nɪn ɔ. Nan kʊsʊ Wawɛ Nwannzan-nwannzan nɪn a man ɛmɔ le fɛ elie.

7 Ɔ man Masedʊanɪn nʊn Akayi mân nɪn anun, sɛ bɛ 'kan bɛ́ kʊalaa mɔ b'a le Zozi Kilisi b'a li nɪn ɛjɔlɛ a, bɛ bɔ ɛmɔ dunman.

8 Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan Anʊan Ɛjɔlɛ'n tɛtɛlɪ ɛmɔ Masedʊanɪn mân nɪn anun ɔ nʊn Akayi mân nɪn anun. Ɔ'a nga man ɛbɛlɛ ala, nan mân'n lɪka kʊalaatin, bɛ bɔ dedi'n mɔ ɛmɔ le yí wɔ Nyanmɪan anun nɪn anwʊn ɛjɔlɛ. Yí ti, yɛ́ muonun yɛ ngan man ɛmɔ dedi nɪn anwʊn ɛjɔlɛ kún.

9 Kɛ ɛmɔ kpɪnlɪn sɔlɪ yɛ́ nun mɛlɛ mɔ yɛ hɔlɪ ɛmɔ ɛlɔ, ɔ nʊn kɛ ɛmɔ kpɪnlɪn yɔlɪ
bɛ yacili amʊan'n-mɔ bɛ gualɪ bɛ falɪ bɛ́ nwʊn bɛ manlɪn Tɪasɪfʊɛ Nyanmɪan'n
m'ɔ tɪ ananhɔlɛ'n nán b'a sʊ yí'n, menian'n-mɔ kʊalaa kan yí nwʊn ɛjɔlɛ.
10 Ɛsɛ bɛ kan kɛ ɛmɔ lɛ nwʊnndɛ kɛ Nyanmɪan Awa Zozi m'ɔ man ɔ fi ewue
nun ɔ'a tinnge'n, ɔ fi nyanmɪansʊ ɔ bála. Afɪ, yí dein yê ɔ de yɛ́ ti nán Nyanmɪan
sikpɛ'n m'ɔ lɛ ba nɪn a ngun man yɛ́ ɔ.

2

Pɔlʊ nʊn yí manngʊn'n-mɔ junman'n

1 Anianman-mɔ, ɛmɔ muonun sɪ kɛ, ɛmɔ anwʊn ɛlɔ ɛwalɛ mɔ yɛ walɪ'n, ɔ'a
nyɔ man mgban. Afɪ, yɛ́ Mɪn junman'n mɔ yɛ walɪ lili yí ɛmɔ afian ɛlɔ nɪn a su
mma kpa.
2 Ɛmɔ sɪ kɛ bɛ helelɪ yɛ́ ahʊlʊwa Filipʊ kulo nɪn asʊ ɛlɔ kʊalaaka nán y'a ju
Tesaloninki. Mɔ yɛ juli ɛmɔ anwʊn ɛlɔ'n, menian'n-mɔ jɪjɪlɪ yɛ́ sɛlɛ kpa, nan
kʊsʊ Nyanmɪan Kpili manlɪn yɛ́ anwʊnsɛlɛ maan yɛ bɔlɪ Ɛjɔlɛkpa'n yɛ helelɪ
ɛmɔ.
3 Ɔ man Ɛjɔlɛkpa sɔ'n mɔ yɛ bɔ yɛ kele menian'n-mɔ'n, ɔ tɪ man ato ɛjɔlɛ, yɛ
mmɔ yɛ mgbʊnndɛ man esika, ɛsɛ yɛ mmɔ yɛ nnaka sʊanlan fíí.
4 Nan yɛ kan ɛjɔlɛ'n kɛ Nyanmɪan Kpili muonun kulo kɛ yɛ kan yí'n. Ɔ sanlɪn
kɛ ɔ'a nwun yɛ́ ti anun, ɔ'a bu yɛ́ ɔ'a fa yí Ɛjɔlɛkpa'n ɔ'a wula yɛ́ sa nun. Yí sɔ
ati, yɛ ngan man mɔ yɛ kan an, menian'n-mɔ akunnun jɔ yí nwʊn'n, nan mɔ
Nyanmɪan Kpili akunnun jɔ yí nwʊn'n yê yɛ kan ɔ.
5 Ɛmɔ muonun sɪ kɛ yɛ lakalɪ man ɛmɔ lé, ɛsɛ yɛ́ nyɪn bʊlʊlɪ man ɛmɔ
anwʊndɪɛ'n-mɔ lé. Nyanmɪan muonun di yí nwʊn adanzɪɛ.
6 Cɪan bie lé, y'a mgbʊnndɛ man kɛ ɛmɔ anaan ɛhɪnlɪn-mɔ fʊa yɛ́.
7 Kɛmɔ yɛ tɪ Kilisi mmɔfʊɛ'n, yɛ kʊala yɛ kele ɛmɔ yɛ́ tunmin'n mɔ yɛ le yí'n,
nan yɛ́ dɪɛ, y'a nyɔ man yí sɔ. Mɔ anɪn yɛ wɔ ɛmɔ anwʊn ɛlɔ'n, yɛ bɛbɛlɛlɪ yɛ́
nwʊn asɪ yɛ manlɪn ɛmɔ. Yɛ yɔlɪ kɛ ɛta m'ɔ lɛ nɪan yí mma ɔ.
8 Ehulo kpili'n mɔ yɛ kulo ɛmɔ nɪn ati, nán Ɛjɔlɛkpa nɪn angʊnmɪn ala yê ahan
yɛ 'bɔ yɛ kele ɛmɔ ɔ, nan ɛsɛ ahan yɛ 'fa yɛ́ muonun yɛ́ ngʊan'n yɛ man ɛmɔ. Ɔ
sanlɪn kɛ ɛmɔ anwʊn hianlɪn yɛ́ sʊnman.
9 Anianman-mɔ, ɛmɔ sɪ yí fɔ́ún kɛ mɛlɛ mɔ anɪn yɛ lɛ bɔ Nyanmɪan Ɛjɔlɛkpa'n
yɛ kele ɛmɔ'n, yɛ lili junman sɛlɛ kpa kɔngɔɛ nʊn eyua, yɛ nwunlin yalɛ nʊn ɛfɛ,
yɛ nyanlɪn esika yɛ sielɪ yɛ́ nwʊn. Ɔ man ɛmɔ anun bie fíí a mmɔ man yɛ́ nwʊn
kalɛ.
10 Ɛmɔ nʊn Nyanmɪan di yɛ́ nwʊn adanzɪɛ kɛ yɛ bɔlɪ abalabɔ mɔ yí nwʊn tɪ,
m'ɔ tɪ fɔ́ún, mɔ bɛ nnyan man yí nwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ fíí bɛ ngan man wɔ ɛmɔ mɔ bɛ de
Zozi bɛ di nɪn afian.
11 Ɛmɔ sɪ kɛ yɛ nʊn ɛmɔ anun kʊn biala tanlanlɪn kɛ sɪɛ nʊn yí mma.
12 Yɛ wowulalɪ ɛmɔ anwʊnsɛlɛ, yɛ cɪcɪlɪ ɛmɔ alʊa ɛsɛ yɛ tuli ɛmɔ fʊɔ kɛ ɛmɔ bó
bala kpa m'ɔ sɔ Nyanmɪan Kpili anyɪn. Afɪ, yí muonun yê ɔ'a fɛlɛ ɛmɔ kɛ ɛmɔ
bála bɛ káci yí anunminnyanmʊn belemgbin mân nɪn anun menian ɔ.
13 Ɛhɪka ati, yɛ da Nyanmɪan asɪ cɪan biala. Ɔ sanlɪn kɛ mɛlɛ mɔ yɛ hanlɪn
Nyanmɪan Anʊan Ɛjɔlɛ'n yɛ helelɪ ɛmɔ'n, ɛmɔ a nne man ɛjɔlɛ sɔ'n b'a ndʊ man
nun kɛ kulo sʊanlan ɛjɔlɛ, nan ɛmɔ sɔlɪ nun kɛ ɔ tɪ Nyanmɪan Anʊan Ɛjɔlɛ sakpa.
Ɔ man ɛmɔ mɔ bɛ de bɛ di'n, Ɛjɔlɛkpa sɔ'n lɛ di junman sɛlɛ wɔ ɛmɔ asɪtanlan
nɪn anun.
14 Anianman-mɔ, Nyanmɪan menian'n-mɔ mɔ bɛ wɔ Zude mân nɪn anun ɛlɔ
mɔ bɛ nʊn Zozi Kilisi a yɔ kʊn'n, ɛmɔ a kaci kɛ bɛ́ ala. Yalɛ mɔ Zufʊ'n-mɔ helelɪ
bɛ́'n, yí kʊnmgba nɪn ala yê menian mɔ bɛ nʊn ɛmɔ tɪ nɪn a hele ɛmɔ nɪn ɔ.

15 Zufʊ sɔ'n-mɔ mɔ bɛ hunlin yɛ́ Mɪn Zozi nʊn Nyanmɪan mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ'n, bɛ́ yɛ̂ bɛ helelɪ yɛ́ yalɛ nɪn ɔ. Bɛ nzɔ man Nyanmɪan anyɪn, ɛsɛ bɛ kpɔ menian'n-mɔ kʊalaatin!
16 Bɛ kulo kɛ bɛ tan yɛ́ nyɪnsʊ, yí dɪɛ anɪn yɛ ngan man ɛjɔlɛ'n yɛ ngele man bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Zufʊ'n nán b'a nyan bɛ́ ti. Bɛ́ nyɔlɪɛ sɔ'n, ɔ man bɛ́ ɛtɛ nɪn a sʊn. B'a yɔ dede b'a man Nyanmɪan sikpɛ nɪn a hyɪ bɛ́.

Pɔlʊ alʊa lɛ dɔ Tesaloninki asɔnɪn mma'n-mɔ

17 Yɛ́ dɪɛ, anianman-mɔ, kɛ yɛ tɪtɪlɪ yɛ́ nwʊn nun kaan'n, yɛ nwunlin man ɛmɔ anwʊn, nan kʊsʊ yɛ́ ti wɔ ɛmɔ sʊ dahuu. Yɛ́ lʊa lɛ dɔ ɛmɔ kpa, yɛ kulo kɛ yɛ nwun ɛmɔ anwʊn.
18 Ɛhɪka ati, yɛ́ nwan ahan yɛ 'ba ɛmɔ anwʊn ɛlɔ. Nan mín bɔbɔ mín Pɔlʊ, m mɔbʊalɪ mín nwʊn kʊn, yí nzin biekun, mín nwan mɪn 'ba, nan *Satan a man y'a nnyan man atɪn.
19 Mɛlɛ mɔ yɛ́ Mɪn Zozi 'ba a, mɔ yɛ 'ba fite yí nyunnun'n, nzu like dɪɛ anwʊn yɛ̂ ɔ 'nɪan fʊa yɛ́ ɔ? Yɛ́ fɛ elie like'n y'ɔ le benin? Nzukɛ yɛ̂ ɔ kele kɛ yɛ lili kunnunmun mɔ yɛ kʊala kɛ yɛ fa yɛ tu yɛ́ nʊan nun ɔ?
20 Yɛ́ anunminnyanmʊn ɔ nʊn yɛ́ fɛ elie'n kʊalaa y'ɔ le ɛmɔ.

3

1 Ɛhɪka ati, kɛmɔ y'a tanlan dede yɛ ndɪ man ɛmɔ angan fíí'n, sian y'a ngʊala man nwʊnndɛ kún. Ɔ man y'a fa ajʊnlɪn kɛ Timote hɔ́ nían ɛmɔ abʊsʊ, nán yɛ́ ngʊnmɪn yɛ ka Atɛnɪn ɛwa.
2 Yɛ́ nianman Timote nʊn yɛ́ y'ɔ di Nyanmɪan junman nɪn ɔ. Yɛ́ nʊn yí y'ɔ bɔ Zozi anwʊn Ɛjɔlɛkpa'n yɛ kele menian'n-mɔ ɔ. Yɛ lɛ sʊan yí ɛmɔ anwʊn ɛlɔ kɛ ɔ wówula ɛmɔ anwʊnsɛlɛ, ɔ cícɪ ɛmɔ alʊa, ɛsɛ ɔ búka ɛmɔ maan bɛ́ dedi'n jínlan yí ja nun kpa.
3 Yí dɪɛ, anɪn ɛmɔ anun bie fíí anwʊn a mmubu man yí wɔ yalɛ'n mɔ yɛ lɛ nwun yí kɪkaala nɪn anun. Afɪ ɛmɔ muonun sɪ kɛ yalɛ sɔ'n mɔ yɛ lɛ nwun yí'n wɔ ninnge'n-mɔ mɔ Nyanmɪan sesielɪ manlɪn yɛ́ nɪn anun bie.
4 Afɪ mɛlɛ mɔ anɪn yɛ tɛ wɔ ɛmɔ anwʊn ɛlɔ'n, yɛ lili mʊa yɛ hanlɪn yɛ helelɪ ɛmɔ kɛ bɛ lɛ ba hele yɛ́ yalɛ. Mɛlɛ sɔ'n yɛ̂ ɔ'a ju nɪn ɔ, ɛmɔ muonun sɪ.
5 Ɛhɪka ati, kɛmɔ m'an tanlan dede mɔ mɪn ndɪ man ɛmɔ angan fíí'n, mɪn tanlan an, ɔ ndanlan man. Ɔ man m'an sʊan Timote ɛmɔ anwʊn ɛlɔ, kɛ ɔ hɔ́ nían sɛ ɛmɔ tɛ le dedi wɔ Zozi nun an. N nili yalɛ kɛ bɪcɪ Abɔnsanmʊn a a a sɔ ɛmɔ a nɪan, ɔ'a kaci ɛmɔ ajʊnlɪn, ɔ'a man yɛ́ junman nɪn a yɔ mgban.

Timote amannɪɛ'n

6 Nan kɪkaala dɪɛ, Timote fi ɛmɔ anwʊn ɛlɔ ɔ'a a. Ɔ'a bɔ ɛmɔ anwʊn amannɪɛ fɛ ɔ'a hele yɛ́. Yí nwan ɛmɔ le dedi, ɛmɔ le ehulo, ɛsɛ yí nwan ɛmɔ ati wɔ yɛ́ sʊ dahuu, ɛmɔ alʊa lɛ dɔ yɛ́ sɛlɛ kpa, ɛmɔ kulo kɛ bɛ nwun yɛ́ nwʊn kɛ yɛ́ kʊsʊ yɛ kulo kɛ yɛ nwun ɛmɔ anwʊn'n.
7 Ɛhɪka ati, anianman-mɔ, yalɛ nʊn ɛfɛ'n mɔ yɛ tɪ nun'n, ɛmɔ a man yɛ́ lʊa a cɪcɪ. Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ dedi nɪn a wowula yɛ́ anwʊnsɛlɛ.
8 Ɔ man kɪkaala dɪɛ, yɛ́ nwʊn a sanndɪ yɛ́, afɪ ɛmɔ jin bɛ́ ja nun bɛ nʊn yɛ́ Mɪn tɛ nanndɪ.
9 Yɛ le ɛmɔ anwʊn fɛ elie kpili wɔ Nyanmɪan anyunnun, ɔ man yɛ nnwun man like fíí bɔbɔ mɔ yɛ 'fa yɛ 'da Nyanmɪan Kpili asɪ ɔ.
10 Kɔngɔɛ nʊn eyua, yɛ sɛlɛ yí kpa kɛ ɔ mán yɛ nyán atɪn yɛ nwún ɛmɔ anwʊn biekun, nán yɛ héhele ɛmɔ ninnge mɔ ɔ'a ha wɔ ɛmɔ dedi nɪn anwʊn'n yɛ sɔ́ sʊ.
11 Yɛ́ Sɪ Nyanmɪan Kpili muonun, ɔ nʊn yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi, bɛ sésie yɛ́ atɪn kanlanman maan yɛ bála nwun ɛmɔ anwʊn.
12 Ehulo'n mɔ ɛmɔ kulo bɛ́ nwʊn, mɔ ɛmɔ fa kulo menian'n-mɔ kʊalaatin'n, yɛ́ Mɪn mán ɔ hɔ́ yí nyunnun kpa kɛ ehulo'n mɔ yɛ fa yɛ kulo ɛmɔ'n.

13 Yɛ́ Mɪn wówula ɛmɔ anwʊnsɛlɛ ɔ mán ɛmɔ ahʊnlɪn'n-mɔ anun tí, nán
b'a nnyan ɛmɔ anwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ fíí b'a ngan man wɔ Nyanmɪan m'ɔ tɪ Sɪɛ nɪn
anyunnun, mɛlɛ mɔ yɛ́ Mɪn Zozi nʊn yí anwʊntɪɛ mma'n-mɔ kʊalaa 'ba a'n.

4

Abalabɔ m'ɔ sɔ Nyanmɪan anyɪn'n

1 Ɛhɪ, anianman-mɔ, abalabɔ mɔ ɛmɔ bɔ a, ɔ sɔ Nyanmɪan anyɪn'n, yɛ helelɪ
ɛmɔ. Yɛ de yɛ di kɛ ɛmɔ bɔ abalabɔ sɔ'n. Nan, sian dɪɛ, yɛ lɛ bʊtʊ yɛ sɛlɛ ɛmɔ kɛ
yɛ́ Mɪn Zozi dunman nun, ɛmɔ bɔ́ bala sɔ'n kpa bɛ hɔ́ bɛ́ nyunnun bɛ mán ɔ tála
daba'n.
2 Afɪ ɛmɔ sɪ, amanmuo'n mɔ yɛ́ Mɪn Zozi helelɪ yɛ́ kɛ yɛ bú'n, y'a han yí nwʊn
ɛjɔlɛ y'a hele ɛmɔ.
3 Nyɔlɪɛ mɔ Nyanmɪan kulo'n y'ɔ le ɛhɪ: ɔ kulo kɛ ɛmɔ yɔ menian nwannzan-
nwannzan, ɛsɛ ɛmɔ nɪan bɛ́ nwʊn ye kpa wɔ satɪlɪfʊɛ nyɔlɪɛ'n-mɔ anwʊn.
4 Ɛmɔ anun kʊn biala nwún yí yɪ já, ɔ nʊn yí bɛ tánlan anwʊntɪɛ nun, ɔ nʊn
anyɪnnzɔ nun,
5 nán ɛmɔ a nnyan man ajʊnlɪn basa basa kɛ bɛ́ mɔ bɛ nzɪ man Nyanmɪan'n
le yí'n.
6 Asɪtanlan sɔ nɪn anun, sʊanlan fíí n'ɔ bu yí manngʊn anyunnun ɔ sɛcɪ yí
ajaa, anaan ɔ di yí dufule. Yɛ hanlɪn yɛ helelɪ ɛmɔ, ɛsɛ yɛ kannzʊlɪ ɛmɔ kpa kɛ
menian mɔ bɛ yɔ ɛtɛ sɔ'n, Nyanmɪan Kpili 'ba tua bɛ́ yí nwʊn kalɛ.
7 Afɪ, Nyanmɪan a nvɛlɛ man yɛ́ kɛ yɛ yɔ́ satɪlɪfʊɛ nyɔlɪɛ, nan ɔ'a fɛlɛ yɛ́ kɛ yɛ
bɔ́ abalabɔ m'ɔ sɔ yí nyɪn yɛ mán yɛ́ nwʊn tí.
8 Ɛhɪka ati, sʊanlan mɔ ɔ'a nni man ngehele sɔ nɪn asʊ'n, nán kulo sʊanlan yɛ̂
ɔ'a mmu man yí like ɔ, nan Nyanmɪan Kpili'n mɔ ɔ'a fa yí Wawɛ Nwannzan-
nwannzan'n ɔ'a man ɛmɔ'n yɛ̂ ɔ'a yɪ yí ɔ'a tʊ ɔ.
9 M'ɔ tʊ de ehulo'n mɔ ɛmɔ kulo anianman'n-mɔ mɔ bɛ le dedi'n, ɔ njian man
kɛ yɛ kɛlɛ ɛmɔ yí nwʊn kalata biekun ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan muonun a hele
ɛmɔ kɛ ɛmɔ kpín bɛ húlo bɛ́ nwʊn'n.
10 Sakpa, ɛmɔ kulo anianman'n-mɔ kʊalaa mɔ bɛ wɔ Masedʊanɪn mân nɪn
anun'n. Nan kʊsʊ, anianman-mɔ, yɛ 'sɛlɛ ɛmɔ kɛ ɛmɔ nyán ehulo kpili m'ɔ tala
ɛhɪ asʊ.
11 Ɛmɔ mían bɛ́ bʊ kpa bɛ tánlan wɔ anzʊnunjɔ nun, ɛmɔ nían ɛmɔ muonun
anwʊn ɛjɔlɛ bɛ lí, ɛsɛ ɛmɔ lí junman bɛ kpʊ́nndɛ mɔ ɛmɔ a mɪan yí nwʊn'n, kɛ
yɛ selɪ ɛmɔ kɛ ɛmɔ yɔ́'n.
12 Sɛ ɛmɔ yɔ yí sɔ a, menian'n-mɔ mɔ bɛ nzɪ man Nyanmɪan'n, bɛ́ nyɪn 'ba sɔ
ɛmɔ, ɛsɛ ɛmɔ ngɔ mian man like fíí anwʊn.

Yɛ́ Mɪn yí ɛwalɛ'n

13 Anianman-mɔ, yɛ kulo kɛ ɛmɔ nwun bɛ́ mɔ b'a wu nɪn anwʊn ɛjɔlɛ'n fɔ́ún,
nán ɛmɔ anwʊn a mmubu man bɛ́ kɛ bɛ́ mɔ bɛ nzɪ man Nyanmɪan nɪn anwʊn
bubu bɛ́'n, ɔ sanlɪn kɛ bɛ le man anyɪndasʊɛ kɛ yɛ́.
14 Yɛ́ dɪɛ, yɛ de yɛ di kɛ Zozi a wu, ɛsɛ ɔ fi ewue nun ɔ'a tinnge. Yí ti, yɛ de yɛ
di biekun kɛ Zozi dunman nun, Nyanmɪan Kpili 'ba man bɛ́ mɔ bɛ de yí bɛ di
mɔ b'a wu'n ngʊan maan bɛ fi ewue nun bɛ tinnge.
15 Ɛhɪ anwʊn, ɛmɔ tie yɛ́ Mɪn ngehele ɛjɔlɛ kʊn mɔ yɛ lɛ kan yɛ kele ɛmɔ'n.
Ɛjɔlɛ sɔ'n y'ɔ le kɛ mɛlɛ mɔ yɛ́ Mɪn 'ba a'n, yɛ́ mɔ yɛ́ nyɪn tɛ wɔ sʊ'n, yɛ ngɔ li man
mʊa bɛ́ mɔ b'a le Zozi b'a li mɔ b'a wu nɪn anyunnun.
16 Ɔ sanlɪn kɛ bɛ 'ba man atɪn, nyanmɪansʊ mmɔfʊɛ mgbain'n-mɔ anun kʊn
'ba tɪan nun, bɛ 'ba hu Nyanmɪan kɔnɔtɪ'n, anɪn yɛ́ Mɪn muonun fi anwunno
ɛlɔ ɔ lɛ ju ba. Bɛ́ mɔ b'a le Kilisi b'a li mɔ b'a wu'n, bɛ fi ewue nun bɛ 'di mʊa bɛ
tinnge.

17 Yí nzin, yɛ́ mɔ yɛ́ nyɪn tɛ wɔ sʊ tɛmʊn sɔ nɪn anun'n, yɛ́ nʊn bɛ́ mɔ bɛ fi ewue
nun b'a tinnge'n, bɛ 'ba fʊla yɛ́ kʊalaa bɔlɛ́ nɪn anun anwunno ɛlɔ, yɛ 'kɔ a kpa
yɛ́ Mɪn atɪn. Ɔ fi ɛbɛlɛ, yɛ́ nʊn yɛ́ Mɪn yɛ 'tanlan dahuu.
18 Ɛhɪka ati, ɛmɔ fá ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ bɛ wówula bɛ́ nwʊn anwʊnsɛlɛ.

5

1 M'ɔ tʊ de cɪan anaan mɛlɛ mɔ ninnge sɔ'n-mɔ 'te'n, anianman-mɔ, ɔ njian
man kɛ yɛ kɛlɛ ɛmɔ yí nwʊn kalata.
2 Afɪ, ɛmɔ muonun sɪ yí fɔ́ʊ́n kɛ yɛ́ Mɪn yí ɛwalɛ cɪan'n 'ba li yɛ́ nvu nun kɛ
awofʊɛ m'ɔ lɛ wua kɔngɔɛ ɔ.
3 Mɛlɛ mɔ eyuadɪ nɪn anun menian'n-mɔ alʊa 'ba fi bɛ́ nwʊn, mɔ bɛ 'ba han
kɛ: "Yɛ le anzʊnunjɔ, ɛsɛ yɛ nzusu man ɛjɔlɛ fíí", tɛmʊn sɔ'n yê nvu nun mgban,
munnzue'n 'ba tʊ bɛ́ kɛ nwʊnnzɛfʊɛ mɔ yí kʊ kɔ han yí. Ɔ man bɛ́ nun bie fíí
ngɔ nnyan man atɪn nán ɔ'a nwanndi.
4 Nan ɛmɔ dɪɛ, anianman-mɔ, ɛmɔ tɪ man awosin nun, nán cɪan sɔ nɪn a li
ɛmɔ nvu nun kɛ awofʊɛ m'ɔ lɛ wua ɔ.
5 Afɪ, ɛmɔ kʊalaa tɪ kanlannɪɛ'n nʊn alɪhɪan nɪn anun menian. Nán alɪsan
nʊn awosin nun menian y'ɔ le yɛ́.
6 Ɛhɪka ati, nán bɛ man yɛ́ dafɪ kɛ menian ɛhɪnlɪn-mɔ, nan bɛ mán yɛ sísa, ɛsɛ
yɛ yɔ́ yɛ́ ninnge'n-mɔ kʊalaa kpɛ kpɛ kpɛ.
7 Afɪ kɔngɔɛ yê bɛ da bɛ dafɪ ɔ, ɛsɛ kɔngɔɛ yê menian'n-mɔ nʊn nzan dede bɛ
bʊ ɔ.
8 Nan yɛ́ dɪɛ, alɪhɪan nɪn anun menian y'ɔ le yɛ́. Ɛhɪka ati, bɛ mán yɛ yɔ́
yɛ́ ninnge'n-mɔ kʊalaa kpɛ kpɛ kpɛ. Kɛ sʊanlan m'ɔ lɛ kɔ ɛlɔɛ'n wula bulalɛ
taladɪɛ'n ɔ sisa yí hue'n, yɛ́ kʊsʊ yɛ nyán dedi ɔ nʊn ehulo. Kɛ sʊanlan mɔ lɛ
kɔ ɛlɔɛ'n sʊ bulalɛ kele'n ɔ sisa yí ti'n, yɛ́ kʊsʊ yɛ nyán anyɪndasʊɛ kɛ Zozi a le yɛ́
ti.
9 Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan a nvɛlɛ man yɛ́ yí nwʊn kɛ yɛ wú sikpɛ ewue, nan ɔ
nanndɪ yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi asʊ, ɔ'a fɛlɛ yɛ́ yí nwʊn kɛ y'a a nyan ngʊan.
10 Afɪ, yɛ́ ti yê Zozi wuli ɔ. Ɔ man sɛ yɛ́ nyɪn wɔ sʊ, anaan sɛ yɛ wu a, yɛ 'nyan
ngʊan yɛ nʊn yí tanlan dahuu mɛlɛ mɔ ɔ 'ba sa ba'n.
11 Ɛhɪka ati, ɛmɔ cícɪ bɛ́ nwʊn alʊa, ɛsɛ ɛmɔ wówula bɛ́ nwʊn anwʊnsɛlɛ kɛ ɛmɔ
a bɔ yí bʊ bɛ lɛ yɔ'n.

Afʊtu

12 Anianman-mɔ, yɛ lɛ sɛlɛ ɛmɔ kɛ ɛmɔ mán bɛ́ nyɪn sɔ́ menian mɔ bɛ di yɛ́ Mɪn
junman wɔ ɛmɔ afian ɛlɔ, mɔ yɛ́ Mɪn dunman nun, bɛ li ɛmɔ ati, ɛsɛ bɛ kannzʊ
ɛmɔ'n.
13 Bɛ́ junman'n mɔ bɛ di nɪn ati, ɛmɔ fʊ́a bɛ́ kpa, ɛsɛ bɛ húlo bɛ́ kpa. Ɛmɔ afian
ɛlɔ, ɛmɔ tánlan wɔ anzʊnunjɔ nun.
14 Anianman-mɔ, yɛ 'sɛlɛ ɛmɔ kɛ, ɛmɔ kánnzʊ ɛfʊanfʊɛ'n-mɔ. Bɛ́ mɔ bɛ
nwʊn a bubu bɛ́'n-mɔ, ɛmɔ wówula bɛ́ anwʊnsɛlɛ, ɛmɔ búka bɛ́ mɔ bɛ le man
anwʊnsɛlɛ'n, bɛ sí abʊtalɛ wɔ menian'n-mɔ kʊalaa anwʊn.
15 Ɛmɔ nían bɛ́ nwʊn kpa, nán sʊanlan fíí a nva man ɛtɛ a ndua man ɛtɛ'n
kalɛ. Mɛlɛ biala anun, ɛmɔ afian, ɔ nʊn menian nga'n-mɔ kʊalaa afian, ɛmɔ bɔ́
abalabɔ kpa.
16 Ɛmɔ lí ndutue cɪan daa.
17 Ɛmɔ yɔ́ asɔnɪn tɛmʊn biala.
18 Ɛmɔ lá Nyanmɪan asɪ like biala anun. Ɛmɔ mɔ bɛ nʊn Kilisi Zozi a yɔ kʊn'n,
like mɔ Nyanmɪan lɛ kpʊnndɛ yí ɛmɔ ɛlɔ nɪn anɪn.
19 Ɛmɔ nán bɛ tan Wawɛ Nwannzan-nwannzan nɪn anyɪnsʊ, nán ɔ fi ɛmɔ
anun ɔ'a ndu man.

20 Ɛjɔlɛ mɔ Nyanmıan Wawɛ'n kɔ fa kɔ wula sʋanlan anʋan m'ɔ kɔ han'n, nán
man ɛmɔ bu yí ɛjɔlɛ mgban-mgban.
21 Nan kʋsʋ, ɛmɔ nénıan yí kʋalaa anun, bɛ fá m'ɔ tı kpa'n bɛ síe.
22 Like biala m'ɔ man bɛ tɔ ɛtɛ nun'n, nán bɛ yɔ.
23 Nyanmıan Kpili m'ɔ tı alʋacıcıɛ baka'n, ɔ fá ɛmɔ yó yí dıɛ kpa bɔkɔɔ. Ɔ nían
ɛmɔ sʋanlan baka nın asʋ, ɛmɔ ajʋnlın nın asʋ, ɔ nʋn ɛmɔ ɛkala nın asʋ. N'ɔ
man efian fíí kan ɛmɔ dede ɔ jú yé Mın Zozi Kilisi ɛwalɛ cıan.
24 Nyanmıan Kpili mɔ ɔ'a fɛlɛ ɛmɔ yí nwʋn'n tı ananhɔlɛfʋɛ, ɔ 'yɔ yí sɔ man
ɛmɔ.
25 Anianman-mɔ, ɛmɔ sélɛ Nyanmıan bɛ mán yɛ́ kʋsʋ.
26 Yɛ 'yɔ anianman'n-mɔ mɔ bɛ wɔ ɛlɔ'n kʋalaa like, ɛmɔ tó bɛ́ nun bɛ́ man yɛ́.
27 Mın 'sɛlɛ ɛmɔ kpa wɔ yɛ́ Mın dunman nun kɛ ɛmɔ kínnga kalata ɛhı bɛ héle
anianman'n-mɔ kʋalaatin.
28 Yɛ́ Mın Zozi Kilisi nwún ɛmɔ anwʋn anwunnvoe.

PƆLƱ KALATA'N M'Ɔ TIAN YI NNYUAN M'Ɔ HƐLƐLƱ NWANLƱN TESALONINKI ASƆNƱN MMA'N-MƆ'N

M'ɔ wɔ nun'n

Kalata ɛhı anun, ɔ nʊn nunhan kʊn'n mɔ Pɔlʊ hɛlɛlı nwanlın Tesaloninki asɔnın, mma'n-mɔ anun, ɔ lɛ da Nyanmıan ası. Ɔ sanlın kɛ Tesaloninki asɔnın mma'n-mɔ lɛ bɔ mɔndınlın bɛ́ dedi nın anun bɛ kɔ bɛ́ nyunnun, ɛsɛ bɛ kulo bɛ́ nwʊn sunnzun mɔ bɛ lɛ kele bɛ́ ahʊlʊwa ɔ. Pɔlʊ a hɛlɛ kalata ɛhı ɔ'a wowula bɛ́ anwʊnsɛlɛ, ɛsɛ ɔ'a tınngɛ bɛ́ wɔ ɛjɔlɛ mɔ anın ɔ jıjı bɛ́ asɔnın nın anwʊn.

Kalata nın ati 1, Pɔlʊ lɛ wowula bɛ́ anwʊnsɛlɛ wɔ yalɛ'n mɔ bɛ lɛ nwun yí nın anun. Ɔ lɛ kacı bɛ́ kɛ yɛ́ Mın Zozi fi nyanmıansʊ, ɔ 'ba sa ba ɔ yı bɛ́ wɔ yalɛ'n mɔ bɛ lɛ nwun yí nın anun nán ɔ tua bɛ́ mɔ bɛ lɛ man bɛ nwun yalɛ'n kalɛ. Kalata nın ati 2.1-12, Pɔlʊ lɛ kan yɛ́ Mın ɛwalɛ nın ɛjɔlɛ biekun. Menian mmie-mɔ a sɛcı asɔnın mma'n-mɔ ati anun. Bɛ lɛ kele kɛ yɛ́ Mın a a dada angʊnmın. Pɔlʊ lɛ kele nun kɛ asannan nán Zozi a sa a a'n, bɛ 'ba nwun yí kɛ sʊanlan ati anun ɛtɛ kʊn 'ba fite. Ɔ le Abɔnsanmʊn tunmin'n, ɔ 'ba jasʊ Nyanmıan akɔmın anun. Nan yɛ́ Mın Zozi 'ba man sʊanlan sɔ'n wu. Kalata nın ati 2.13-3.15, Pɔlʊ lɛ kan kele asɔnın mma'n-mɔ kɛ bɛ tíla bɛ́ dedi nın anun kpolo, ɛsɛ bɛ bɔ́ mɔndınlın wɔ mmʊtʊɛ ɛyɔlɛ nın anun. Mɔ ɔ 'kɔ kalata nın agualıɛ'n, Pɔlʊ a kuku bɛ́ asɔnın nın anun ɛjɔlɛ kʊn asʊ. Ɛjɔlɛ sɔ'n y'ɔ le kɛ ɔ'a tı kɛ Tesaloninki ɛbɛlɛ asɔnın mma'n mmie-mɔ ngulo man kɛ bɛ di junman. Pɔlʊ nwan bɛ kánnzʊ bɛ́. Ɔ sanlın kɛ bɛ́ abalabɔ nʊn ngehele'n m'ɔ heheleli bɛ́'n ngɔ man sʊ (3.6-15). Kalata nın agualıɛ nun, Pɔlʊ lɛ yeyila bɛ́.

Ahın ebisa

1 Mín Pɔlʊ, mın nʊn Silivın nʊn Timote yɛ̂ yɛ lɛ kɛlɛ kalata ɛhı yɛ nwan ɛmɔ Tesaloninki asɔnın mma'n-mɔ ɔ. Ɛmɔ mɔ bɛ nʊn yɛ́ Sı Nyanmıan nʊn yɛ́ Mın Zozi Kilisi a yɔ kʊn'n, yɛ 'bisa ɛmɔ ahın.

2 Nyanmıan m'ɔ tı yɛ́ Sı'n, ɔ nʊn yɛ́ Mın Zozi Kilisi, bɛ nwún ɛmɔ anwʊn anwunnvoe, ɛsɛ bɛ cícı ɛmɔ alʊa.

Asına

3 Anianman-mɔ, ɔ fata kɛ tɛmʊn biala yɛ da Nyanmıan ası wɔ ɛmɔ dunman nun. Ɔ di kɛ yɛ yɔ yí sɔ, afı dedi'n mɔ ɛmɔ le yí'n, ɔ nʊn ehulo mɔ ɛmɔ anun kʊn biala fa kulo bɛ́ bʊ nga'n-mɔ'n, ɔ kɔ yí nyunnun alıhıan biala.

4 Ɛhıka ati, yɛ fa ɛmɔ yɛ tu yɛ́ nʊan nun wɔ Nyanmıan asɔnın'n-mɔ anun. Afı sunnzun mɔ ɛmɔ lɛ nwun yalɛ ngacile kʊalaa, mɔ bɛ lɛ kele ɛmɔ ahʊlʊwa ɔ, ɛmɔ dedi'n jin yí ja nun.

5 Yalɛ'n mɔ ɛmɔ lɛ nwun yí'n kele kɛ ɛmɔ sɛ fata Nyanmıan Belemgbin Mân'n mɔ yí ti yɛ̂ ɛmɔ lɛ nwun yalɛ sɔ'n. Ɔ man sɛ Nyanmıan 'bua menian'n-mɔ ndɛɛ a, yí fɔ́ʊ́n sʊ ɔ.

6 Afı, Nyanmıan anyunnun, ɛ tı sɛsɛ kɛ ɔ héle bɛ́ mɔ bɛ lɛ kele ɛmɔ yalɛ'n kʊsʊ yalɛ

7 yɛ̂ ɛmɔ mɔ bɛ lɛ kele ɛmɔ ahʊlʊwa'n, Nyanmıan 'ba man ɛmɔ nʊn yɛ́, yɛ 'nyan alaje. Alaje sɔ'n, yɛ 'ba nyan yí wɔ mɛlɛ mɔ yɛ́ Mın Zozi fi nyanmıansʊ ɔ 'ba yı yí nwʊn kele'n. Ɔ nʊn yí tunminfʊɛ mmɔfʊɛ'n-mɔ yɛ̂ ɔ 'ba a ɔ.

8 Ɔ 'ba a sîn m'ɔ lɛ jue nın afian, ɔ 'tua bɛ́ mɔ bɛ nzı man Nyanmıan ɔ nʊn bɛ́ mɔ b'a nne man yɛ́ Mın Zozi Ɛjɔlɛkpa'n b'a nni man'n kalɛ.

9 Menian sɔ'n-mɔ, bɛ́ ahatua mɔ bɛ 'nyan yí'n y'ɔ le munnzue m'ɔ le man
ayuelıɛ'n. Bɛ́ nyın ngɔ bɔ man yɛ́ Mın ɔ nʊn yí anunminnyanmʊn tunmin'n lé.
10 Cıan mɔ Zozi 'ba a'n, menian'n-mɔ mɔ b'a le yí b'a li mɔ bɛ tı yí dıɛ'n 'ba
wula yí anunminnyanmʊn, ɛsɛ bɛ 'fʊa yí. Ɛmɔ 'ba tanlan menian sɔ'n-mɔ anun
bie. Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan Ɛjɔlɛkpa nın anwʊn kpayɛ'n mɔ yɛ bɔlı'n, ɛmɔ a le a
li.
11 Ɛhıka ati, cıan daa yɛ sɛlɛ Nyanmıan yɛ man ɛmɔ. Yɛ sɛlɛ yí kɛ ɔ mán ɛmɔ
sɛ́ fata ngʊan'n mɔ yí ti yê ɔ'a fɛlɛ ɛmɔ yí nwʊn'n. Ɔ nanndı tunmin'n m'ɔ le yí
nın asʊ, yɛ sɛlɛ yí kɛ, nyɔlıɛ kpa mɔ yí nwʊn ajʊnlın wɔ ɛmɔ ati anun'n, ɔ mán
ɛmɔ yí nwʊn anwʊnsɛlɛ maan ɛmɔ húala yí yó. Ɛsɛ nyɔlıɛ kpa m'ɔ kɔ man ɛmɔ
kɔ bɔ yí bʊ, m'ɔ kele kɛ ɛmɔ le dedi'n, ɔ mán ɛmɔ yó dede bɛ gúa yí bʊ.
12 Ɛbɛlɛ nın anun, ɔ nanndı Nyanmıan Kpili ɔ nʊn yɛ́ Mın Zozi Kilisi
anwunnvoe nın asʊ, ɛmɔ 'ba wula yɛ́ Mın Zozi anunminnyanmʊn, yí kʊsʊ, ɔ
'ba wula ɛmɔ bie.

2

Ɛtɛfʊɛ Sʊanlan Kpili'n

1 Anianman-mɔ, m'ɔ tʊ de yɛ́ Mın Zozi Kilisi ɛwalɛ'n, ɔ nʊn yɛ́ nʊan ehuan mɔ
yɛ 'kuan wɔ yí nwʊn ɛbɛlɛ'n, yɛ 'sɛlɛ ɛmɔ kɛ
2 sɛ ɛmɔ a tı kɛ yɛ́ Mın cıan sɔ nın a ju dada angʊnmın an, nán bɛ man bɛ́ ti
anun sɛcı bɛ́ ndɛ-ndɛ sʊa, ɛsɛ nán bɛ man bɛ́ lʊa bɔ bɛ́ nwʊn. Ɛ 'su yí akpʊlʊwa
a, sʊanlan bie a fa yɛ́ dunman a han kɛ Nyanmıan a yı a hele yɛ́ maan y'a han
ɛjɔlɛ sɔ'n, anaan y'a hɛlɛ yí nwʊn kalata kɛ yɛ́ Mın ɛwalɛ cıan nın a ju dada
angʊnmın.
3 Nán bɛ man sʊanlan fíí sın atın ngacile biala asʊ ɔ laka bɛ́. Ɔ sanlın kɛ
asannan nan yɛ́ Mın Zozi a a'n, menian'n-mɔ 'ba yaci Nyanmıan bɛ tʊ, Ɛtɛfʊɛ
Sʊanlan Kpili'n mɔ ɔ 'jasʊ Nyanmıan akɔmın anun nán ɔ wu'n 'ba yı yı nwʊn
kele.
4 Ɛtɛfʊɛ Sʊanlan Kpili sɔ'n, like biala mɔ menian'n-mɔ fa sʊ Nyanmıan'n, ɔ
ngɔ bu man yí like fíí. Nyanmıan Kpili mɔ menian'n-mɔ sʊ yí'n, ɔ 'ba jasʊ
yí kɔmın anun. Ɛsɛ bɔbɔ, ɔ 'ba hɔ dede ɔ kɔ wʊlʊ Nyanmıan Sua Nwannzan-
nwannzan nın anun, ɔ 'tanlan ası ɔ bu yí nwʊn kɛ yí bɔbɔ muonun y'ɔ tı
Nyanmıan nın ɔ.
5 Ɛmɔ ngacı man kɛ mɛlɛ mɔ anın n wɔ ɛmɔ anwʊn ɛlɔ'n, n ganlın ɛjɔlɛ sɔ'n n
gelelı ɛmɔ ɔ?
6 Nan kıkaala, like kʊn jıjı yí, yí ti yê ɔ man Ɛtɛfʊɛ Sʊanlan Kpili sɔ'n yılı man
yí nwʊn dede ɔ 'ju tɛmʊn m'ɔ fata'n, ɛmɔ sı like sɔ'n.
7 Nvıalıɛ nun, Ɛtɛfʊɛ Sʊanlan Kpili sɔ'n tunmin'n lɛ di junman dada
angʊnmın. Tɛmʊn mɔ yɛ wɔ nun'n, ɔ di kɛ sʊanlan'n m'ɔ man Ɛtɛfʊɛ sɔ'n fitelı
man'n jasʊ ɛbɛlɛ.
8 Nan sɛ ɔ jasʊ ɛbɛlɛ yue a, bɛlɛ mɔ anın Ɛtɛfʊɛ Sʊanlan Kpili'n lɛ ba fite ɔ.
Ɛtɛfʊɛ sɔ'n, tɛmʊn mɔ yɛ́ Mın Zozi 'ba a yí anunminnyanmʊn ɔ nʊn yí tunmin
nın anun'n, ɔ 'ba bu yí fʊɔ maan bɛ kun yí, ɛsɛ ɔ 'fa yí tunmin bɔ yí bʊsʊ bɔkɔɔ.
9 Mɛlɛ mɔ Ɛtɛfʊɛ Sʊanlan Kpili'n 'ba yı yí nwʊn'n, *Satan 'ba fa yí tunmin'n
wula yí nun. Sʊanlan sɔ'n 'ba fa tunmin kpili sɔ'n yɔ ato nzɔlɛ ɔ nʊn ato
asinbɛnwʊn ninnge.
10 Ɔ 'ba fa ɛtɛ ɛyɔlɛ tunmin'n m'ɔ le yí'n yɔ ninnge ngacile kʊalaatin ɔ laka
menian'n-mɔ ɔ man bɛ minlin. Menian sɔ'n-mɔ 'ba minlin, ɔ sanlın kɛ b'a nne
man ananhɔlɛ ɛjɔlɛ'n b'a nni man, ɛsɛ b'a ngulo man ananhɔlɛ ɛjɔlɛ'n m'ɔ man
bɛ nyan bɛ́ ti'n.
11 Ɛhıka ati, Nyanmıan Kpili a yı nnaka tunmin'n kɛ ɔ lí junman bɛ́ nun
maan bɛ lé ato ɛjɔlɛ'n bɛ lí.

12 Yí ti, bɛ́ kʋalaa mɔ b'a nne man ananhɔlɛ ɛjɔlɛ'n b'a nni man'n, nan ɛtɛ nɪn
anwʋn palasili yê bɛ lili'n, bɛ́ sɔ menian'n-mɔ, bɛ 'bu bɛ́ fʋɔ bɛ kun bɛ́.

Ɛmɔ nánndɪ ngehele kpa nɪn asʋ

13 Anianman-mɔ, ɛmɔ mɔ yɛ́ Mɪn kulo bɛ́'n, ɔ di kɛ tɛmʋn biala yɛ da
Nyanmɪan asɪ wɔ ɛmɔ dunman nun. Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan a fɛlɛ ɛmɔ abʋbɔ
nɪn anun kɛ ɔ 'man ɛmɔ nyan bɛ́ ti, ɔ nanndɪ Wawɛ Nwannzan-nwannzan nɪn
asʋ, ɛmɔ kaci yí menian bɛ de ananhɔlɛ'n bɛ di.

14 Ɔ nanndɪ Ɛjɔlɛkpa'n mɔ yɛ bɔlɪ yɛ helelɪ ɛmɔ nɪn asʋ yê ɔ'a fɛlɛ ɛmɔ maan
ɛmɔ a nyan ngʋan ɔ. Ɔ'a fɛlɛ ɛmɔ yí nwʋn kɛ ɛmɔ bála a nyan yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi
anunminnyanmʋn'n bie.

15 Ɛhɪka ati, anianman-mɔ, ngehele'n mɔ yɛ hanlɪn yí yɛ́ nʋan nun yɛ helelɪ
ɛmɔ anaan yɛ hɛlɛlɪ yí kalata sʋ yɛ nwanlɪn ɛmɔ'n, ɛmɔ fá síe kpa bɛ nánndɪ sʋ.

16 Yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi muonun nʋn yɛ́ Sɪ Nyanmɪan Kpili mɔ b'a hulo yɛ́, b'a
nwun yɛ́ nwʋn anwunnvoe b'a wowula yɛ́ anwʋnsɛlɛ m'ɔ le man ayuelɪɛ, ɛsɛ
b'a man y'a nyan anyɪndasʋɛ kpa'n.

17 Bɛ cícɪ ɛmɔ alʋa bɛ mán ɛmɔ anwʋnsɛlɛ maan ninnge kʋalaa mɔ ɛmɔ 'yɔ
anaan ɛjɔlɛ kʋalaa mɔ ɛmɔ 'kan'n, ɔ yɔ́ faɪn.

3

Ɛmɔ sélɛ Nyanmɪan bɛ mán yɛ́

1 Yí bɛ-yue-asɪɛ, anianman-mɔ, ɛmɔ sélɛ Nyanmɪan bɛ mán yɛ́ maan yɛ́
Mɪn Anʋan Ɛjɔlɛ'n bɔ́ sánndɪ ndɛ-ndɛ, menian'n-mɔ lé lí, bɛ wúla yí anunmin-
nyanmʋn kɛ bɛ wulalɪ yí wɔ ɛmɔ afian ɛlɔ'n.

2 Ɛsɛ ɛmɔ sélɛ Nyanmɪan bɛ mán ɔ lé yɛ́ fi menian ɛtɛfʋɛ'n-mɔ nʋn ati anun
ɛtɛ'n-mɔ asa nun. Ɔ sanlɪn kɛ nán menian'n-mɔ kʋalaa yê bɛ de Ɛjɔlɛkpa'n bɛ
di ɔ.

3 Nan kʋsʋ yɛ́ Mɪn tɪ ananhɔlɛfʋɛ. Ɔ 'wowula ɛmɔ anwʋnsɛlɛ, ɛsɛ ɔ 'sisa ɛmɔ
wɔ Abɔnsanmʋn anwʋn.

4 Yɛ́ Mɪn dunman nun, yɛ de ɛmɔ yɛ di. Ɔ man yɛ nwun yí fɔ́ún kɛ ɛmɔ lɛ yɔ,
ɛsɛ ɛmɔ 'ba yɔ ninnge'n-mɔ mɔ y'a hele ɛmɔ kɛ ɛmɔ yɔ́'n.

5 Yɛ́ Mɪn búka ɛmɔ maan Nyanmɪan ehulo'n tánlan ɛmɔ ahʋnlɪn'n-mɔ anun
yê yalɛ'n mɔ ɛmɔ lɛ nwun yí'n, ɔ mán ɛmɔ sí abʋtalɛ kɛ Kilisi sili abʋtalɛ'n.

Junman elie'n yɔ ehian kpa

6 Anianman-mɔ, yɛ lɛ kɛlɛ ɛmɔ wɔ yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi dunman nun kɛ nán man
ɛmɔ nʋn anianman'n-mɔ mɔ bɛ lɛ yɔ ɛfʋan'n, mɔ ɛsɛ bɛ nnanndɪ man ngehele'n
mɔ yɛ falɪ yɛ manlɪn ɛmɔ nɪn asʋ'n bie fíí tu nun.

7 Like mɔ ɛmɔ yɔ a, ɔ nʋn yɛ́ dɪɛ'n tɪ kʋn'n, ɛmɔ sɪ. Ɔ sanlɪn kɛ mɛlɛ mɔ anɪn yɛ
wɔ ɛmɔ anwʋn ɛlɔ'n, y'a ngaci man ɛfʋanfʋɛ.

8 Y'a mman man sʋanlan fíí a ngua man yɛ́ nʋan alɪɛ mgban. Nan ɛfɛ nʋn
yalɛ nɪn anun, yɛ lili junman sɛlɛ kpa kɔngɔɛ nʋn eyua, ɔ man ɛmɔ anun bie fíí
a mmɔ man yɛ́ nwʋn kalɛ.

9 Yɛ yɔlɪ yí sɔ, nán kɛ bie a, yɛ le man atɪn kɛ yɛ sɔ ninnge'n mɔ ɛmɔ 'fa bɛ bʋka
yɛ́ nɪn anun ɔ. Nan yɛ́ nwan yɛ 'yɔ yí sɔ maan ɛmɔ nɪan sʋ bɛ yɔ bie.

10 Mɛlɛ mɔ anɪn yɛ wɔ ɛmɔ anwʋn ɛlɔ'n, yɛ hanlɪn yɛ helelɪ ɛmɔ kɛ: “Sʋanlan
m'ɔ ngulo man kɛ ɔ di junman'n, ɔ le man atɪn kʋsʋ kɛ ɔ di like ɔ”.

11 Yɛ lɛ kan sɔ yɛ kele ɛmɔ, afɪ y'a tɪ kɛ ɛmɔ afian ɛlɔ, mmie-mɔ a kaci ɛfʋanfʋɛ,
bɛ nni man junman fíí, nan menian ɛjɔlɛ nun cenjin elie yê ɔ cian bɛ́ ɔ.

12 Bɛ́ sɔ menian'n-mɔ, yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi dunman nun, yɛ 'bʋtʋ bɛ́ yɛ kan yɛ
kele bɛ́ kɛ bɛ lí junman wɔ anzʋnunjɔ nun alɪhɪan biala bɛ nían bɛ́ nwʋn.

13 M'ɔ tʋ de ɛmɔ'n, anianman-mɔ, nán man ɛmɔ anwʋn bubu bɛ́ wɔ ye ɛyɔlɛ
nɪn anwʋn.

14 Sʋanlan mɔ yí nyɪn a nzɔ man ngehele'n mɔ y'a hele wɔ kalata ɛhɪ anun'n,
ɛmɔ hɛ́lɛ yí dunman bɛ síe, ɛsɛ nán man ɛmɔ nʋn yí tu nun, bɛ mán nyian hún
yí.
15 Nan kʋsʋ, nán man ɛmɔ bu yí kɛ kpɔfʋɛ, nan ɛmɔ kánnzʋ yí. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ tɪ
ɛmɔ anianman.

Nyila

16 Yɛ́ Mɪn muonun m'ɔ man alʋacɪcɪɛ'n, ɔ sín atɪn biala asʋ ɔ mán ɛmɔ tánlan
wɔ alʋacɪcɪɛ nun cɪan daa. Yɛ́ Mɪn nʋn ɛmɔ kʋalaa tánlan.
17 Ahɪn'n mɔ mɪɪn bisa ɛmɔ'n, mín muonun, mín Pɔlʋ, n ne mín sa yɛ̂ m'an
hɛlɛ ɔ. Kɛ mɪn sannyɪn mín kalata'n-mɔ kʋalaa nɪn anɪn, kɛ mɪn kpɪn mɪn kɛlɛ
yí nɪn anɪn.
18 Yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi nwún ɛmɔ kʋalaa anwʋn anwunnvoe.

PƆLƱ KALATA'N M'Ɔ LILI MƱA HƐLƐLI NWANLIN TIMOTE'N

M'ɔ wɔ nun'n

Timote fi Likawonin mân nun kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Lisitili nɪn asʊ (Junman 14.6). Ɛnɛ bɛ fɛlɛ mân sɔ'n Tuluki mân. Timote asɪ'n tɪ *Gɛlɛkɪ sʊanlan yê yí nin'n tɪ Zufʊ balasua. Pɔlʊ junman'n m'ɔ lili ɔ bɔlɪ Zozi anwʊn Ɛjɔlɛkpa'n Lisitɪlɪ kulo nɪn asʊ'n, Timote nʊn yí nin Eninsi nʊn yí nin anin dɪɛ Loyisi kɔ fa bɛ́ nwʊn kɔ man Zozi. Mɔ Pɔlʊ salɪ hɔlɪ Lisitɪlɪ ɛlɔ'n, ɔ falɪ Timote bɔlɪ yí nwʊn maan ɔ bʊkalɪ yí bɛ lili yɛ́ Mɪn junman'n (Junman 16.1-3).

Kalata ɛhɪ anun, yɛ nwun yí kɛ Pɔlʊ fi Efɛzɪ kulo'n m'ɔ wɔ Azi mân nɪn asʊ, ɔ'a hɔ Masedʊanɪn mân nun. Mɔ ɔ 'kɔ'n, ɔ kɔ yaci Timote Efɛzɪ ɛbɛlɛ kɛ ɔ tótua ato ngehelefʊɛ'n-mɔ atɪn (yí ti 1.3). Pɔlʊ hɛlɛlɪ kalata sɔ'n, ɔ wowulalɪ Timote anwʊnsɛlɛ ɔ nʊn afʊtu kpa m'ɔ tʊ de yí junman'n m'ɔ di yí asɔnɪn nɪn anun'n.

Kalata nɪn ati 1, 4 nʊn 6 nɪn anun, Pɔlʊ lɛ kan bɛ́ mɔ bɛ kekele ato ninnge bɛ yaci ananhɔlɛ nɪn anwʊn ɛjɔlɛ. Ato ninnge sɔ'n-mɔ tʊ de Nyanmɪan mala'n ɔ nʊn Zozi anwʊn dedi'n. Kalata nɪn ati 2, Pɔlʊ lɛ kan kele asɔnɪn mma'n-mɔ kɛ bɛ yɔ́ mmʊtʊɛ, ɛsɛ ɔ lɛ kekele bɛ́ bɛ́ asɔnɪn ɛyɔlɛ nɪn anwʊn ninnge. Kalata nɪn ati 3, ɔ lɛ kan atɪn'n m'ɔ sɛ kɛ asɔnɪn mgbain'n-mɔ nanndɪ sʊ nɪn ɛjɔlɛ. Kalata nɪn ati 4.7-6.21, Pɔlʊ lɛ wowula Timote anwʊnsɛlɛ kɛ ɔ lí junman'n ɔ héhele Nyanmɪan Anʊan Ɛjɔlɛ'n. Ɔ lɛ tu yí fʊɔ kɛ ɔ si yɔ nán ɔ'a nɛnɪan menian fâ fâ'n-mɔ mɔ bɛ wɔ asɔnɪn nɪn anun nɪn asʊ kɛ Zozi Kilisi akʊa kpa'n yɔ yí'n. Kalata nɪn agualɪɛ nun, Pɔlʊ lɛ wowula Timote anwʊnsɛlɛ kɛ ɔ hún dedi nɪn ati kʊan kpa'n.

1 Timote,

Mɪn Pɔlʊ mɔ n dɪ Kilisi Zozi bɔfʊɛ'n, ɔ fi Nyanmɪan m'ɔ tɪ yɛ́ Ngʊandefʊɛ'n, ɔ nʊn Zozi Kilisi m'ɔ tɪ yɛ́ susuguasʊ'n dunman nun, mín yê mɪɪn kɛlɛ kalata ɛhɪ mɪn nwan wɔ́ ɔ.

2 Wɔ́ dedi nɪn ati, mɪn bu wɔ́ kɛ mín kunnun baa kpa bɔkɔɔ. Mɪn 'bisa wɔ́ ahɪn mɪn yɔ wɔ́ ɛcɪan'n mo.

Nyanmɪan m'ɔ tɪ Sɪɛ'n, ɔ nʊn Zozi Kilisi m'ɔ tɪ yɛ́ Mɪn'n, bɛ nwún wɔ nwʊn anwunnvoe, bɛ yɔ́ wɔ́ ye, bɛ cícɪ wɔ́ lʊa.

Ato ngehelefʊɛ'n-mɔ

3 Ɛjɔlɛ'n mɔ mɪn 'kɔ Masedʊanɪn mân nɪn anun mɔ n ganlɪn n gelelɪ wɔ́'n, mɪɪn kacɪ wɔ́ biekun. N zelɪ wɔ́ kɛ ɛ tánlan Efɛzɪ kulo nɪn asʊ nán ɛ tótua ato ninnge'n mɔ menian'n mmie-mɔ lɛ kekele wɔ asɔnɪn nɪn anun'n.

4 Kan kele bɛ́ kɛ bɛ yáci ɛhʊa m'ɔ man sʊanlan minlin yí dedi m'ɔ le yí wɔ Kilisi nun'n, nʊn bɛ́ nannan-mɔ dunman nɪn anwʊn akpʊlʊwa ndɪnndɪɪn esue'n. Ɔ man ngondin ba, ɔ man sʊanlan nnyan man dedi'n mɔ Nyanmɪan nanndɪ sʊ ɔ de yí'n.

5 Mɪɪn tu wɔ́ fʊɔ sɔ'n, yí dɪɛ, anɪn asɔnɪn mma'n-mɔ nyan ehulo wɔ bɛ́ afian, ehulo m'ɔ fi ahʊnlɪn mɔ nun a tɪ, m'ɔ tɪ fufue, mɔ de Nyanmɪan di sakpa.

6 Menian'n mmie-mɔ fi abalabɔ atɪn kpa nɪn asʊ b'a jasʊ b'a fa bɛ́ nwʊn b'a wula ɛjɔlɛ mgban-mgban'n-mɔ anun.

7 Bɛ kulo kɛ bɛ yɔ Nyanmɪan *mala'n ngehelefʊɛ, nan kʊsʊ ɛjɔlɛ mɔ bɛ́ muonun bɛ lɛ kan'n, bɛ ndɪ man yí bʊ, ɛsɛ ninnge'n muonun mɔ bɛ jin sʊ cɪnnjɪn bɛ lɛ kele'n, bɛ ndɪ man yí bʊ.

8 Yɛ sɪ kɛ Nyanmɪan mala'n tɪ kpa, sɛ sʊanlan di sʊ kpa a.

9 Afɪ yɛ sɪ kɛ menian mɔ bɛ bɔ bala kpa'n, nán bɛ́ ti yê Nyanmɪan Kpili kpɛlɪ
mala'n tʊlɪ ɛbɛlɛ ɔ. Nan menian mɔ bɛ bɔ bala ɛtɛ'n, bɛ́ mɔ bɛ jasʊ Nyanmɪan
akɔmɪn anun'n, bɛ́ mɔ bɛ́ ti akunnun tɪ ɛtɛ'n, ɔ nʊn ɛtɛfʊɛ'n-mɔ, bɛ́ mɔ bɛ́ nyɪn
nzɔ Nyanmɪan mɔ bɛ́ nyɪn ci ninnge mɔ bɛ tɪ nwannzan-nwannzan'n, bɛ́ mɔ
bɛ kun bɛ́ sɪ nʊn bɛ́ nin-mɔ, bɛ́ mɔ bɛ tɪ kodiawu bɛ di awue,
10 bɛ́ mɔ bɛ yɔ satɪlɪfʊɛ ninnge'n, mmelenzua mɔ bɛ nʊn bɛ́ manngʊn
mmelenzua da anaan mmalasua mɔ bɛ nʊn bɛ́ manngʊn mmalasua da'n, bɛ́
mɔ bɛ tɔnɪn menian maan bɛ kaci nganga'n, bɛ́ mɔ bɛ di ato, ɔ nʊn bɛ́ mɔ bɛ kan
ato ndâ, ɔ nʊn bɛ́ mɔ bɛ yɔ ɛtɛ ngacile ngacile dɔʊn biekun m'ɔ nʊn ananhɔlɛ
ngehele kpa'n tɪ man kʊn'n. Bɛ́ ti yê Nyanmɪan kpɛlɪ mala'n tʊlɪ ɛbɛlɛ ɔ.
11 Ananhɔlɛ ngehele sɔ'n y'ɔ le m'ɔ wɔ Ɛjɔlɛkpa'n mɔ b'a fa b'a wula mín sa
nun nɪn anun'n. Anunminnyanmʊn Ɛjɔlɛkpa sɔ'n fi Nyanmɪan m'ɔ tɪ nyila
baka nɪn ɛlɔ.

Pɔlʊ 'ba la Zozi Kilisi asɪ

12 Yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi mɔ ɔ'a wula mín anwʊnsɛlɛ wɔ mín junman elie nɪn
anun'n, mɪn 'da yí asɪ. Mɪn 'da yí asɪ kɛ ɔ'a bu mín sʊanlan ɔ'a fa yí junman'n
ɔ'a wula mín sa nun.
13 Mín mɔ daba mɪn kan ɛjɔlɛ ɛtɛ mɪn tia yí, mɔ ɛsɛ mɪn kele yí menian'n-mɔ
yalɛ kpa'n, Zozi a nwun mín nwʊn anwunnvoe. Ɔ sanlɪn kɛ daba, anɪn mɪn
nne man yí mɪn nni man, ɛsɛ anɪn mɪn nzɪ man kɛ like ɛtɛ yê anɪn mɪn yɔ ɔ.
14 Yɛ́ Mɪn a nwun mín nwʊn anwunnvoe kpili sʊnman. Ɔ'a man mɪn nʊn
Zozi Kilisi y'a yɔ kʊn, mɪn de yí mɪn di, ɛsɛ n ne yí nwʊn ehulo.
15 Ɛjɔlɛ kʊn m'ɔ tɪ ananhɔlɛ ɛjɔlɛ m'ɔ sɛ kɛ yɛ de yɛ di'n y'ɔ le kɛ Zozi Kilisi a a
mân nɪn anun kɛ ɔ 'ba le ɛtɛfʊɛ'n-mɔ ati ngʊan. Nan ɛtɛfʊɛ'n-mɔ anun kpain'n
y'ɔ le mín Pɔlʊ.
16 Nan Nyanmɪan a nwun mín nwʊn anwunnvoe. Afɪ mín mɔ n dɪ ɛtɛfʊɛ'n-
mɔ kʊalaa anun kpain'n dunman nun, bɛ́ mɔ bɛ 'ba le Zozi Kilisi bɛ di bɛ nyan
ngʊan m'ɔ le man ayuelɪɛ'n, bɛ 'ba nwun yí kɛ Zozi Kilisi si abʊtalɛ kpa.
17 Belemgbin mɔ yí mɛlɛ'n le man ayuelɪɛ, m'ɔ tɪ asɪ cɪan daa m'ɔ tɪ Nyanmɪan
baa kʊnmgba cein mɔ bɛ nnwun man yí'n, asasʊɛ nʊn anunminnyanmʊn hán
yí dahuu! Amɪn!

Like mɔ Pɔlʊ nwan Timote yɔ́'n

18 Mín wa Timote, junman'n mɔ m'an hele wɔ́ kɛ ɛ lí'n y'ɔ le kɛ ɛ tótua ato
ninnge'n mɔ menian'n mmie-mɔ lɛ kekele yí ɛlɔ asɔnɪn nɪn anun'n. Junman
sɔ'n tʊ de wɔ́ nwʊn ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmɪan mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ lili mʊa hanlɪn'n.
Sɛ ɛ di ɛjɔlɛ sɔ nɪn asʊ a, ɛ 'ba hʊala kʊan kpa'n kʊn,
19 ɛ tila dedi'n mɔ ɛ le yí nɪn anun, ɛ nyan ajʊnlɪn kpa mɔ ahunnun ndɪtɪɛ
nnʊn man yí nwʊn'n. Nan menian'n mmie-mɔ a ndie man afʊtu sɔ'n, ɔ man
b'a minlin bɛ́ dedi'n.
20 Menian sɔ'n mmie-mɔ y'ɔ le Imene nʊn Alɛgɪzanndɪlɪ. M'an yɪ bɛ́ m'an
man Abɔnsanmʊn maan bɛ nwun yí kɛ Nyanmɪan anwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ ɛhan'n tɪ
man like kpa.

2

Bɛ yɔ́ asɔnɪn bɛ mán menian'n-mɔ kʊalaa

1 Ɛhɪ, like mɔ mɪɪn sɛlɛ kɛ bɛ lí mʊa bɛ yɔ́'n y'ɔ le kɛ bɛ bútʊ bɛ́ nwʊn bɛ héle
Nyanmɪan, bɛ yɔ́ asɔnɪn, bɛ sɛ́lɛ Nyanmɪan bɛ mán menian'n-mɔ kʊalaatin, ɛsɛ
bɛ lá Nyanmɪan asɪ.
2 Ɛmɔ sɛ́lɛ Nyanmɪan bɛ mán mmelemgbin'n-mɔ, ɔ nʊn bɛ́ kʊalaa mɔ bɛ le
tunmin bɛ sie mân'n. Yí dɪɛ, anɪn yɛ tanlan wɔ anzʊnunjɔ nun, yɛ nyan yɛ́ nwʊn
yɛ sʊ Nyanmɪan, yɛ bɔ bala m'ɔ sɔ yí nyɪn.

3 Like m'ɔ tı kpa mɔ Nyanmıan m'ɔ tı yɛ́ Ngʋandefʋɛ'n kulo nın anın.
4 Afı ɔ kulo kɛ menian'n-mɔ kʋalaatin nwun ananhɔlɛ atın'n bɛ nyan bɛ́ ti.
5 Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan tı baa kʋnmgba cein. Sʋanlan kʋsʋ m'ɔ di kulo menian'n-mɔ nʋn Nyanmıan asafian'n tı baa kʋnmgba cein. Sʋanlan sɔ'n y'ɔ le Kilisi Zozi m'ɔ kacili yí nwʋn kulo sʋanlan'n.
6 Yí muonun, ɔ'a fa yí nwʋn ɔ'a bɔ afɔlıɛ ɔ'a yı tɛɛ ɔ'a tua kulo menian'n-mɔ kʋalaatin ɛtɛ nın ati kalɛ. Mɔ tɛmʋn'n juli'n, Kilisi yɔlı yí sɔ maan bɛ nwunlin yí kɛ Nyanmıan kulo kɛ kulo menian'n-mɔ kʋalaatin nyan bɛ́ ti.
7 Ɛhıka ati, ɔ'a yı mín kɛ n gán yí Nʋan Ɛjɔlɛ'n, ɛsɛ n gáci yí bɔfʋɛ m mán bɛ́ mɔ bɛ tı man Zufʋ'n nyán dedi ɛsɛ bɛ nwún ananhɔlɛ nın anwʋn atın'n. Ananhɔlɛ yê mıın kan ɔ, mın nni man ato.
8 Yí ti, mın kulo kɛ lıka kʋalaatin, mmelenzua'n-mɔ sɛ́lɛ Nyanmıan. Bɛ 'sɛlɛ a, bɛ kúku bɛ́ sa'n-mɔ asʋ anwunno wɔ anwʋntıɛ nun, bɛ yí bɛ́ kunnun, nán bɛ man akpʋlʋwa esue ba bɛ́ afian.
9 Ɛsɛ mın kulo kɛ mmalasua'n-mɔ kʋsʋ wowula bɛ́ nwʋn kɛ ɔ sɛ fata'n. Nán bɛ wowula bɛ́ nwʋn bɛ kele bɛ́ nwʋn, nan bɛ wówula bɛ́ nwʋn kɛ ɔ sɛ fata'n. Nán bɛ nwan bɛ́ ti'n-mɔ ngacile ngacile, nán bɛ sısa njʋaba'n-mɔ bɛ sesie bɛ́ nwʋn, nán bɛ kala ɛtanlan mɔ yí gua yɔ sı'n bɛ kele bɛ́ nwʋn.
10 Nan bɛ bɔ́ bala kpa m'ɔ sɛ kɛ mmalasua mɔ bɛ lɛ sʋ Nyanmıan'n bɔ'n.
11 Ɔ sɛ kɛ mmalasua'n-mɔ bɛ́bɛlɛ bɛ́ nwʋn ası, bɛ tánlan koun, bɛ tíe ninnge'n mɔ mmelenzua'n-mɔ lɛ kele'n.
12 Mın ngulo man kɛ balasua kekele ninnge anaan ɔ fʋ belenzua sʋ. Nan mın kulo kɛ ɔ sie yí nwʋn'n koun.
13 Ɔ sanlın kɛ Adamʋn yê Nyanmıan lili mʋa ɔ bɔlı yí asannan nán ɔ'a bɔ Ɛvʋ kʋsʋ ɔ.
14 Nán Adamʋn yê bɛ lakalı yí ɔ. Nan balasua'n yê bɛ lakalı yí mɔ yí nyın a nzɔ man Nyanmıan ɔ.
15 Nan kʋsʋ, yí biala, kɛmɔ balasua'n tı ɛta'n, sɛ ɔ bɔ mɔndınlın ɔ tila yí dedi nın anun, ɔ kulo Nyanmıan ɔ tanlan wɔ anwʋntıɛ nun nán ɔ'a ngele man yí nwʋn an, ɔ 'nyan yí ti.

3

Asɔnın nın asʋ mgbain'n-mɔ

1 Ɛjɔlɛ ɛhı mɔ mıın kan'n tı ananhɔlɛ: sɛ sʋanlan kʋn kulo kɛ ɔ di asɔnın nın asʋ kpain an, anın like kpa yê ɔ'a kpʋnndɛ ɔ.
2 Nan kʋsʋ sʋanlan mɔ ɔ 'di asɔnın nın ati'n, ɔ di kɛ ɔ yɔ́ sʋanlan mɔ bɛ nnyan man yí nwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ fíí bɛ ngan man. Ɔ ja balasua kʋnmgba cein. Ɔ sı yí nwʋn sisa. Ɔ 'yɔ like a, ɔ jʋnlın yí nwʋn kpa. Ɔ bɔ abalabɔ m'ɔ fata, ɔ man menian'n-mɔ anyın sɔ yí. Sɛ sʋanlan ba tʋ yí a, ɔ sɔ yí nun kanlanman. Ɔ tı sʋanlan m'ɔ kʋala like kele.
3 N'ɔ yɔ kɔnʋnmınnzan, ɛsɛ n'ɔ yɔ sʋanlan kpukpo-kpukpo. Ɔ tı sʋanlan mɔ yí ahʋnlın la ası m'ɔ mgbʋndɛ man butule. N'ɔ yɔ sʋanlan mɔ yí nyın bʋlʋ esika.
4 Ɔ yɔ́ sʋanlan mɔ yí muonun ɔ kʋala yí awulo nın asʋ nıan, mɔ yí mma'n-mɔ anyın sɔ yí kpa.
5 Ɔ sanlın kɛ sʋanlan mɔ yí muonun ɔ ngʋala man yí awulo nın asʋ nıan'n, ɔ 'yɔ sɛ nán ɔ'a hʋala ɔ'a nıan Nyanmıan Kpili asɔnın mma'n-mɔ asʋ?
6 Nán man ɔ yɔ sʋanlan mɔ bɛlɛ mɔ ɔ'a fa yí nwʋn ɔ'a man Nyanmıan. Afı ɔ kʋala kɛ ɔ tu yí nwʋn kɛ Abɔnsanmʋn yɔlı yí mɔ yí ti yê Nyanmıan 'ba bua yí ndɛɛ'n.
7 Ɔ fata kɛ ɔ yɔ sʋanlan mɔ bɛ́ mɔ bɛ nzı Nyanmıan'n de yí di, nán b'a ngʋlʋ man yí nwʋn, nán Abɔnsanmʋn kʋsʋ asa a ngan man yí.

Asɔnın nın asʋ bʋkafʋɛ'n-mɔ

8 Asɔnɪn nɪn asʊ bʊkafʊɛ'n-mɔ kʊsʊ, ɔ fata kɛ bɛ yɔ́ menian mɔ bɛ fɛlɪ bɛ́, mɔ
bɛ di ananhɔlɛ. Nán bɛ yɔ kɔnʊnmɪnnzan, nán bɛ yɔ menian mɔ bɛ́ nyɪn bʊlʊ
esika.
9 Ɔ fata kɛ bɛ nyan ajʊnlɪn kpa nán b'a tila bɛ́ dedi'n m'ɔ tɪ nvɪalɪɛ nun like
nɪn anun kpa.
10 Menian sɔ'n-mɔ, bɛ sá bɛ́ nían kʊalaaka, nán sɛ ɛmɔ a ndɪ man bɛ́ nwʊn
ɛjɔlɛ ɛtɛ fíí a, bɛlɛ mɔ anɪn bɛ lɛ ba li junman sɔ nɪn ɔ.
11 Ɔ sɛ kɛ bɛ́ yɪ-mɔ kʊsʊ yɔ́ mmalasua mɔ bɛ fɛlɪ bɛ́. Nán bɛ yɔ mmalasua mɔ
bɛ kan menian anwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ bɛ sɛcɪ bɛ́ dunman. Bɛ lé bɛ́ nwʊn bɛ lí. Bɛ lí
ananhɔlɛ wɔ ninnge kʊalaa anun.
12 Ɔ sɛ kɛ asɔnɪn nɪn asʊ bʊkafʊɛ'n-mɔ já balasua kʊnmgba cein, ɛsɛ bɛ hʊ́ala
bɛ nían bɛ́ mma'n-mɔ nʊn bɛ́ awulo nɪn asʊ kpa.
13 Afɪ bɛ́ mɔ bɛ di bɛ́ junman'n kpa'n, menian'n-mɔ anyɪn sɔ bɛ́, ɛsɛ bɛ́ dedi'n
mɔ bɛ le yí wɔ Zozi Kilisi anun'n, ɔ jinlan yí ja nun kpa.

Nyanmɪan nvɪalɪɛ nun like kpili kpa'n

14 Timote, mɪɪn kɛlɛ wɔ́ kalata ɛhɪ, n ne anyɪndasʊɛ kɛ ɔ ngɔ hyɛ man fíí mɪn
'ba a wɔ́ nwʊn ɛlɔ.
15 Nan kʊsʊ sɛ mɪn cɛ nán m malɪ man an, kalata ɛhɪ 'ba hele wɔ́ bala m'ɔ sɛ
kɛ Nyanmɪan awulo amma'n-mɔ bɔ'n. Nyanmɪan awulo amma sɔ'n-mɔ y'ɔ le
Tɪasɪfʊɛ Nyanmɪan asɔnɪn mma'n-mɔ. Asɔnɪn mma sɔ'n-mɔ tɪ kɛ sua mpila, bɛ
suan ananhɔlɛ'n.
16 Yɛ́ kʊalaa yɛ nwun yí yuein, Nyanmɪan a yɪ nvɪalɪɛ nun like kpili kpa ɔ'a
hele yɛ́. Like sɔ'n y'ɔ le Zozi.
Ɔ'a kaci yí nwʊn kulo sʊanlan.
Nyanmɪan Wawɛ nɪn a hele kɛ
ɔ tɪ Nyanmɪan Awa sɛsɛfʊɛ.
Nyanmɪan mmɔfʊɛ'n-mɔ a nwun yí.
Yí nwʊn ɛjɔlɛ'n, b'a bɔ
b'a hele mân nɪn anun menian'n-mɔ.
Mân nɪn anun menian'n-mɔ a le yí a li.
Ɔ'a fʊ ɔ'a hɔ nyanmɪansʊ
wɔ anunminnyanmʊn nun.

4

Ato ngehelefʊɛ'n-mɔ

1 Nyanmɪan Wawɛ'n kan yí yuein kɛ mɛlɛ kasian nɪn anun, menian mmie-
mɔ mma nne man Kilisi bɛ nni man kʊ́n. Nan bɛ 'fa bɛ́ nwʊn bɛ bɔ ato
ngehelefʊɛ'n-mɔ, ɛsɛ bɛ 'di wawɛ ɛtɛ'n-mɔ ngehele dɪɛ'n-mɔ asʊ.
2 Bɛ 'man apoo mma atofʊɛ'n-mɔ kolo bɛ́ nʊan nun bɛ laka bɛ́. Atofʊɛ sɔ'n-mɔ,
bɛ le man ajʊnlɪn kʊ́n. Bɛ́ ajʊnlɪn'n ngan man ɛjɔlɛ ngele man bɛ́ kʊ́n.
3 Bɛ 'kekele kɛ ajaa'n tɪ man like kpa, ɛsɛ like mɔ bɛ di'n, bie tɪ man kpa mɔ
bɛ di ɔ. Nan kʊsʊ Nyanmɪan bɔlɪ ninnge sɔ'n-mɔ kɛ menian mɔ bɛ de Kilisi bɛ
di mɔ b'a nwun ananhɔlɛ'n, bɛ yɔ́ asɔnɪn, bɛ lá Nyanmɪan asɪ, nán bɛ lí ninnge
sɔ'n-mɔ.
4 Ninnge'n mɔ Nyanmɪan Kpili bɔlɪ'n, yí kʊalaa tɪ kpa, baa kʊn nnʊn man
nun m'ɔ tɪ man kpa ɔ. Yí ti ɔ sɛ kɛ yɛ da Nyanmɪan asɪ nán yɛ sɔ yí kʊalaa anun.
5 Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan Anʊan Ɛjɔlɛ'n nʊn asɔnɪn ɛyɔlɛ'n, ɔ man ninnge
kʊalaa anwʊn tɪ wɔ Nyanmɪan anyunnun.

Zozi Kilisi akʊa kpa'n

6 Sɛ ɛ kekele anianman'n-mɔ ninnge ɛhɪ-mɔ a, ɛ 'ba kaci Zozi Kilisi akʊa kpa.
Dedi nɪn anwʊn ngehele kpa'n mɔ ɛ nanndɪ sʊ'n y'ɔ tɪ wɔ́ ɛkala nɪn alɪɛ ɔ.

7 Ɛhʋa ɛjɔlɛ mgban-mgban'n m'ɔ nʋn dedi'n tɪ man kʋn'n, yaci gua. Nan bɔ
mɔndɪnlɪn fa wɔ́ nwʋn bɔ Nyanmɪan kpa.
8 Anwʋnnaan nɪn anun ekpunndian'n tɪ like kpa, nan kʋsʋ ɔ tɪ man cɪnnjɪn.
Nan like mɔ bɛ yɔ a, Nyanmɪan kulo'n, ɔ tɪ kpa wɔ like biala anun. Ɔ sanlɪn kɛ
sɛ yɛ bɔ bala sɔ nɪn an, anɪn yɛ sɪ kɛ yɛ le ngʋan m'ɔ le man ayuelɪe wɔ mɛlɛ ɛhɪ
anun, ɔ nʋn mɛlɛ'n m'ɔ lɛ ba nɪn anun.
9 Ɛjɔlɛ ɛhɪ tɪ ananhɔlɛ m'ɔ sɛ kɛ sʋanlan de di ɔ.
10 Yí sɔ ati yɛ̂ yɛ lɛ di junman ɛsɛ yɛ lɛ kpɪlɪ ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ y'a fa yɛ́ anyɪndasʋɛ'n
kʋalaa y'a wula Tɪasɪfʋɛ Nyanmɪan'n m'ɔ tɪ menian'n-mɔ kʋalaa Ngʋandefʋɛ
nɪn anun. Nan kʋsʋ, menian mɔ bɛ de yí bɛ di'n, bɛ́ ala yɛ̂ ɔ de bɛ́ ɔ.
11 Kekele ninnge sɔ'n-mɔ nán kan fua sʋ kpa maan bɛ yɔ́.
12 Ɛ tɪ batʋnman, kʋsʋ n'ɛ man sʋanlan fíí tʋtʋ wɔ́ nyunnun ngɛsɛlɛ. Nan wɔ́
ɛjʋjɔlɛ nun o, wɔ́ abalabɔ nun o, wɔ́ ehulo mɔ ɛ fa kulo menian'n-mɔ o, wɔ́ dedi
nun o, wɔ́ anwʋntɪɛ nun o, man menian mɔ bɛ le dedi'n, bɛ nían wɔ́ dɪɛ nɪn asʋ
bɛ yɔ́ bie.
13 Kɪnnga Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n bagua nun, kan Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n wowula
asɔnɪn mma'n-mɔ anwʋnsɛlɛ, ɛsɛ kekele bɛ́ ninnge dede maan m mála.
14 Mɛlɛ mɔ Nyanmɪan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ hanlɪn wɔ́ nwʋn ɛjɔlɛ, mɔ asɔnɪn
mgbain'n-mɔ falɪ bɛ́ sa fualɪ wɔ́ nwʋn'n, wawɛ nun junman'n mɔ Nyanmɪan
falɪ manlɪn wɔ́'n, n'ɛ bubu wɔ́ nyɪn gua sʋ.
15 Tɪ wɔ́ nyɪn di junman sɔ'n maan bɛ́ kʋalaa bɛ nwún yí kɛ ɛ lɛ bɔ mɔndɪnlɪn.
16 Sie wɔ́ muonun wɔ́ nwʋn ye, ɛsɛ nɪan wɔ́ ninnge'n mɔ ɛ kekele'n kʋsʋ asʋ,
nán mian wɔ́ bʋ. Ɔ sanlɪn kɛ, sɛ ɛ yɔ yí sɔ a, wɔ́ muonun ɛ 'nyan wɔ́ ti, ɛsɛ bɛ́ mɔ
bɛ tie wɔ́'n kʋsʋ 'nyan bɛ́ ti.

5

Pɔlʋ 'ba tu Timote fʋɔ

1 N'ɛ fa ahʋnlɪn kpili kan ɛjɔlɛ kele sʋanlan kpain. Nan sɛ ɛ 'kan ɛjɔlɛ ɛ kele
yí ɛ tu yí fʋɔ a, bu yí kɛ yí y'ɔ wʋlɪ wɔ́ ɔ. Bu mgbafɛlɛ'n-mɔ kɛ wɔ́ nianman
mmelenzua y'ɔ le bɛ́.
2 Bu mmalasua mgbain'n-mɔ kɛ wɔ́ nin y'ɔ le bɛ́. Bu ndalua'n-mɔ kʋsʋ kɛ
wɔ́ nianman mmalasua y'ɔ le bɛ́. Sɛ ɛ 'kan ɛjɔlɛ ɛ kele bɛ́ ɛ tu bɛ́ fʋɔ a, kan wɔ
anwʋntɪɛ nun kpa bɔkɔɔ.

Kunlannvʋɛ'n-mɔ

3 Kunlannvʋɛ mmalasua'n-mɔ mɔ bɛ le man sʋanlan fíí m'ɔ bʋka bɛ́'n, nɪan
bɛ́ lɪka wɔ anyɪnnzɔ nun kpa.
4 Nan sɛ kunlannvʋɛ balasua kʋn le yí mma-mɔ a, anaan yí nnʋnman-mɔ
a, kekele bɛ́ kɛ bɛ́ Nyanmɪan junman'n m'ɔ fata kɛ bɛ di mʋa bɛ di'n y'ɔ le kɛ
bɛ nían bɛ́ nwʋn amma'n-mɔ. Bɛ yɔ́ yí sɔ bɛ síe mɔ bɛ́ nwʋn amma'n-mɔ yɔlɪ
manlɪn bɛ́ nɪn abʋsʋ. Yí sɔ yɛ̂ Nyanmɪan Kpili kulo ɔ.
5 Balasua m'ɔ tɪ kunlannvʋɛ sakpa, m'ɔ le man sʋanlan fíí m'ɔ nɪan yí'n, yí
dɪɛ, ɔ fa yí lʋa'n kʋalaa ɔ wula Nyanmɪan Kpili asa nun. Ɔ bɔ mɔndɪnlɪn ɔ sɛlɛ
yí kɔngɔɛ nʋn eyua kɛ ɔ nían yí sʋ.
6 Nan kunlannvʋɛ m'ɔ lɛ di mân'n, sɛ yí nyɪn wɔ sʋ bɔbɔ a, anɪn ɔ tɪ kɛ ɔ'a wu.
7 Kan ɛjɔlɛ sɔ'n kele bɛ́, nán sʋanlan fíí a nnyan man bɛ́ nwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ a ngan
man.
8 Afɪ sɛ sʋanlan kʋn nnɪan man yí nwʋn amma'n-mɔ, cilili yí ata dɪɛ nɪn
anun menian'n-mɔ a, anɪn ɔ tɪ kɛ ɔ'a yaci yí dedi'n ɔ'a tʋ. Sʋanlan m'ɔ nzɪ man
Nyanmɪan'n tɪ kpa tala yí.
9 Kunlannvʋɛ balasua mɔ ɛ 'ka yí wula kunlannvʋɛ'n-mɔ anun'n, man ɔ yɔ́
balasua mɔ ɔ'a li afʋɛ abulasian, m'ɔ jalɪ belenzua kʋnmgba cein.

10 Ɛsɛ ɔ yɔ́ balasua mɔ menian'n-mɔ bɔ yí dunman kpa, mɔ ɔ'a ta yí mma'n-mɔ
kpa, mɔ ɛyɛfʋɛ tʋ yí a, ɔ sike yí kanlanman, ɔ nwunnzin Nyanmɪan menian'n-
mɔ aja nɪn anwʋn, ɔ bʋka alʋabɔfʋɛ'n-mɔ, mɔ ɛsɛ ɔ yɔ nyɔlɪɛ ngacile kpa'n
kʋalaatin'n.

Kunlannvʋɛ ndalua'n-mɔ

11 Nan kunlannvʋɛ ndalua'n-mɔ, n'ɛ ka bɛ́ wula nun. Ɔ sanlɪn kɛ sɛ bian ajaa
ɛjɔlɛ tɔ bɛ́ ti anun an, anɪn b'a kaci bɛ́ nzin b'a si Kilisi.
12 B'a tʋn ndâ'n mɔ bɛ lili mʋa bɛ hanlɪn wɔ Kilisi anyunnun'n.
13 Sɛ bɔbɔ ɛ kɛlɛ bɛ́ dunman an, bɛ nyɔ man like kpa fíí, nan bɛ cinnin
awulo'n-mɔ anun. M'ɔ tɪ yalɛ biekun'n y'ɔ le kɛ adawu mgbili ɛbɔ nʋn cenjin
yê bɛ di ɔ. Ɛjɔlɛ m'ɔ nvata man mɔ bɛ kan'n yê bɛ kan ɔ.
14 Ɛhɪka ati, mɪn kulo kɛ kunlannvʋɛ ndalua'n-mɔ já mmian, bɛ wó mma, bɛ
nían bɛ́ awulo'n-mɔ asʋ, nán bɛ́ mɔ bɛ kpɔ yɛ́ nɪn a nnyan man yɛ́ nwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ
a ngan man.
15 Mɪɪn kan sɔ, ɔ sanlɪn kɛ bɛ́ mmie-mɔ fi ananhɔlɛ atɪn nɪn asʋ b'a jasʋ dada
angʋnmɪn b'a fa Abɔnsanmʋn dɪɛ nɪn asʋ.
16 Sɛ balasua kʋn le dedi nán kunlannvʋɛ mmalasua-mɔ gua yí sa sʋ a, ɔ nían
bɛ́. N'ɔ yaci bɛ́ tʋ asɔnɪn nɪn asa sʋ, nán asɔnɪn nɪn a hʋala ɔ'a nɪan kʋnlannvʋɛ
mmalasua'n-mɔ mɔ sakpa bɛ le man sʋanlan fíí m'ɔ nɪan bɛ́'n.

Asɔnɪn nɪn asʋ mgbain'n-mɔ

17 Asɔnɪn nɪn asʋ mgbain'n-mɔ mɔ bɛ nɪan asɔnɪn nɪn asʋ kpa'n, ɔ fata kɛ bɛ
man bɛ́ anyɪnnzɔ nʋn ahatua kpa, nán yí lɪlɪ bɛ́ mɔ bɛ kan Nyanmɪan Anʋan
Ɛjɔlɛ'n, mɔ ɛsɛ bɛ kekele ninnge'n.
18 M'ɔ man mɪɪn kan sɔ'n y'ɔ le kɛ, b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun kɛ: *Ɛnalɛ'n
m'ɔ lɛ tetia *bele nɪn asʋ'n, n'ɛ cɪcɪ yí nʋan'n.* Ɛsɛ b'a hɛlɛ yí biekun kɛ: *Sʋanlan m'ɔ
lɛ di junman'n, yí ahatua m'ɔ fata'n, bɛ fá bɛ mán yí.*
19 Asɔnɪn nɪn asʋ kpain kʋn mɔ bɛ kɔ tʋn yí ɛsʋan'n, sɛ menian nnyuan anaan
nsan a nni man yí nwʋn adanzɪɛ a, n'ɛ de tʋ nun.
20 Bɛ́ mɔ bɛ kɔ yɔ like ɛtɛ'n, tu bɛ́ nyunnun bagua nun maan ɛhɪnlɪn-mɔ súlo
nán bɛ́ kʋsʋ b'a nyɔ man ɛtɛ sɔ'n bie.
21 Nyanmɪan Kpili anyunnun, Kilisi Zozi nʋn nyanmɪansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ
kʋsʋ anyunnun, mɪn kan ndâ kɛ ɛ lí ngehele sɔ-mɔ asʋ. Yí ti, n'ɛ nɪan sʋanlan
anyunnun wɔ like biala anun, n'ɛ kulo menian'n-mɔ bie ɛ yaci bie.
22 N'ɛ ku fa wɔ́ sa sie sʋanlan ati asʋ, ɛ fa asɔnɪn'n junman wula yí sa nun, ɔ
sanlɪn kɛ sɛ ɔ'a yɔ ɛtɛ a, yí ɛtɛ sɔ'n 'kan wɔ́ bie. Wɔ́ muonun, nɪan wɔ́ nwʋn kpa,
man wɔ́ nwʋn tí.
23 Kɛmɔ wɔ́ kʋ'n jɪjɪ wɔ́ m'ɔ man ɛ njɛ man nán a fʋkɛ'n, n'ɛ nʋn nzue ngʋnmɪn
ala, nan nʋn divɪn nganngan.
24 Menian'n mmie-mɔ ɛtɛ mɔ bɛ kɔ yɔ'n, bɛ di mʋa bɛ nwun yí yuein kʋalaaka
nán b'a bua bɛ́ ndɛɛ'n. Nan mmie-mɔ kʋsʋ dɪɛ'n, bɛ di mʋa bɛ bua bɛ́ ndɛɛ
kʋalaaka nán b'a nwun yí kɛ b'a yɔ ɛtɛ.
25 Yí sɔ kʋsʋ ala, nyɔlɪɛ kpa mɔ sʋanlan kɔ yɔ'n, bɛ nwun yí yuein, yê nunhan
kʋsʋ mɔ bɛ ngʋala bɛ nnwun man yí ɛbɛlɛ ala'n, ɔ nvɪa man lé.

6

Nganga'n-mɔ

1 Bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ tɪ nganga'n, bɛ mán bɛ́ nyɪn sɔ́ bɛ́ mɪn-mɔ kpa, nán
menian'n-mɔ a nzɛcɪ man Nyanmɪan dunman, ɛsɛ b'a ngan man yɛ́ ngehele
nɪn nwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ.
2 Nganga mɔ bɛ́ mɪn-mɔ de Kilisi di'n, nán bɛ tʋa kɛ bɛ́ nianman y'ɔ le bɛ́ nɪn
ati, bɛ fa bɛ́ nyɪn bɛ wowula bɛ́ nyunnun. Nan ɔ sɛ kɛ bɛ sʋ bɛ́ kanlanman kpa.

Ɔ sanlın kɛ bɛ di bɛ́ junman'n bɛ man bɛ́ mɔ b'a le yɛ́ Mın b'a li mɔ bɛ kulo bɛ́'n nyan sʊ nvasʊɛ. Kekele ninnge sɔ'n maan bɛ yɔ́.

Ato ngehele'n nʊn anyanbɛnwʊn kpa'n

3 Sɛ sʊanlan bie kekele ninnge ngacile ngacile, nán ɔ nni man yɛ́ Mın Zozi Kilisi anwʊntıɛ ɛjɔlɛ'n-mɔ asʊ ɔ nʊn ngehele'n m'ɔ man bɛ bɔ abalabɔ m'ɔ sɔ Nyanmıan anyın nın an,
4 anın sʊanlan sɔ'n tı atubɛnwʊn sʊanlan. Ɔ nzı man like fíí. Yí like m'ɔ la yí nwʊn kɛ anwʊnnyalɛ'n y'ɔ le ninnge'n-mɔ anwʊn akpʊlʊwa esue nʊn ɛtıan'n. Kɛ ɔ yɔ mɔ menian'n-mɔ fa bɛ́ nwʊn ɛkpɔ bɛ di butule, bɛ kpɛ nzʊba, bɛ kan bɛ́ nwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ,
5 bɛ su akpʊlʊwa ndınndıın bɛ́ afian nın anın. Afı bɛ́ ajʊnlın nın a yɔ mgban-mgban, bɛ nzı man ananhɔlɛ nın anwʊn ɛjɔlɛ fíí kún. Bɛ jʊnlın kɛ Nyanmıan anwʊn dedi'n mɔ yɛ le yí'n, ɔ tı like mɔ bɛ fa bɛ kpʊnndɛ anyanbɛnwʊn.
6 Ɔ tı ananhɔlɛ, Nyanmıan anwʊn dedi'n mɔ yɛ le yí'n, ɔ tı anyanbɛnwʊn like kpili kpa man sʊanlan mɔ yí nyın sɔ yí dıɛ kaan m'ɔ le yí'n.
7 Ɔ sanlın kɛ mɔ yɛ 'ba mân ɛhı anun'n, yɛ nʊn like fíí a mma man, yê sɛ yɛ 'sa yɛ kɔ a, yɛ ngʊala man bie nʊn kɔ.
8 Ɛhıka ati, sɛ yɛ nyan alıɛ yɛ di, yɛ nyan taladıɛ yɛ wula a, ɛhı ala sa yɛ́.
9 Nan menian mɔ bɛ kulo kɛ bɛ nyan bɛ́ nwʊn'n, menian sɔ'n-mɔ, bɛ tɔ sɔnıan nın anun kɛ ngaa. Ninnge mgban-mgban m'ɔ man menian sɛcı bɔkɔ-bɔkɔ, ɛsɛ bɛ́ bʊsʊ bɔ'n yê bɛ kulo ɔ.
10 Afı ɛtɛ ngacile'n kʊalaa fi esika anyınbʊlʊ'n. Menian mmie-mɔ anyın a bʊlʊ esika'n dede b'a yaci bɛ́ dedi'n b'a tʊ mʊa, b'a fa bɛ́ nwʊn b'a wula emian ngacile dɔʊn anun.

Pɔlʊ 'ba tu Timote fʊɔ

11 Nan wɔ́ dıɛ, ɛ tı Nyanmıan sʊanlan, n'ɛ yɔ ninnge sɔ'n-mɔ bie. Yɔ nyɔlıɛ kpa. Fa wɔ́ nwʊn bɔ Nyanmıan sɛlɛ kpa, nyan dedi, nyan ehulo, si abʊtalɛ, yɔ bɛtɛɛ.
12 Bɔ mɔndınlın kpa, man wɔ́ asıtanlan'n nʊn wɔ́ dedi'n yɔ́ kʊn. Kpʊnndɛ ngʊan m'ɔ le man ayuelıɛ'n mɔ Nyanmıan a fɛlɛ wɔ́ kɛ ɛ nyán yí'n. Ɔ sanlın kɛ yí ti yê ɛ lili wɔ́ dedi nın anwʊn adanzıɛ kanlanman wɔ menian dɔʊn anyunnun ɔ.
13 Nyanmıan Kpili m'ɔ man ninnge kʊalaa ngʊan nın anyunnun, ɔ nʊn Kilisi Zozi m'ɔ lili yí dedi nın anwʊn adanzıɛ kanlanman wɔ Pʊnsʊ Pilatı anyunnun'n kʊsʊ anyunnun, mın kan ndâ kɛ
14 ɛ lí ɛjɔlɛ'n mɔ m'an hele wɔ́ nın asʊ, ɛsɛ ɛ síe wɔ́ nwʊn kʊnlʊn-ngʊnlʊn nán b'a nnyan man wɔ́ nwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ b'a ngan man. Yɔ yí sɔ dede m'ɔ jú cıan mɔ yɛ́ Mın Zozi Kilisi 'yı yı nwʊn kele'n.
15 Cıan'n mɔ yɛ́ Mın Zozi 'yı yı nwʊn kele'n, Nyanmıan yê ɔ 'kele ɔ. Nyanmıan sɔ'n, yí ngʊnmın cein y'ɔ tı Belemgbin ɔ, ɔ tı salıɛ baka, ɔ tı mmelemgbin'n-mɔ Belemgbin, ɔ tı mınlıan'n-mɔ Amın.
16 Yí kʊnmgba cein ala yê yí dıɛ ɔ nwu man lé ɔ. Jawe'n m'ɔ tı nun'n, sʊanlan fíí ngʊala man yí nwʊn kpunnge. Sʊanlan fíí nwunlin man yí lé, yê sʊanlan fíí ngʊala man yí nwʊn kpunnge. Kulo sʊanlan fíí nwunlin man yí lé, yê kulo sʊanlan fíí ngʊala man kɛ ɔ nwun yí. Asasʊɛ nʊn tunmin yɔ́ yí dıɛ cıan daa! Amın!
17 Bɛ́ mɔ b'a nyan mân ɛhı anun ninnge'n, tu bɛ́ fʊɔ kɛ nán bɛ fa bɛ tu bɛ́ nwʊn. Se bɛ́ kɛ nán bɛ fa bɛ́ anyındasʊɛ'n bɛ tʊ anwʊndıɛ'n m'ɔ njɛ man nán ɔ'a sɛcı nın asʊ. Nan bɛ fá bɛ́ anyındasʊɛ'n bɛ tʊ́ Nyanmıan Kpili asʊ. Yí mɔ sɛ ɔ 'fa like man yɛ́ a, ɔ man yɛ́ dɔʊn kpa maan yɛ di nun fɛ'n.

18 Tu bɛ́ fʋɔ kɛ bɛ yɔ́ nyɔlɪɛ kpa, bɛ mán ye ɛyɔlɛ'n tí bɛ́ kpa, bɛ yɔ́ ahunnunye,
ɛsɛ bɛ búka ɛhɪnlɪn-mɔ.
19 Sɛ bɛ yɔ yí sɔ a, ɔ tɪ kɛ anwʋnndɪɛ m'ɔ tɪ kpa, ɛsɛ ɔ nzɛcɪ man yɛ̂ bɛ lɛ kokuan
bɛ sie bɛ man bɛ́ nwʋn wɔ mɛlɛ'n m'ɔ lɛ ba nɪn anun ɔ, nán b'a hʋala b'a nyan
ananhɔlɛ ngʋan kpa'n bɛ́ asɪtanlan nɪn anun.
20 Timote, like'n mɔ Nyanmɪan a fa a wula wɔ́ sa nun'n, nɪan sʋ kpa. Ɛjɔlɛ
mgban-mgban'n m'ɔ nʋn dedi'n tɪ man kʋn'n, n'ɛ tie bie, ɛsɛ bɛ́ ninnge'n mɔ bɛ́
nwan bɛ sɪ yí nan kʋsʋ ɔ tɪ ato mɔ bɛ lɛ kele'n, n'ɛ suan bie.
21 Like ati m'ɔ man mɪɪn kan sɔ'n, y'ɔ le kɛ menian mmie-mɔ bu bɛ́ nwʋn
kɛ bɛ sɪ ananhɔlɛ ngehele'n kpa, bɛ nne man ananhɔlɛ ngehele kpa'n mɔ yɛ
kekele'n bɛ nni man. Ɔ man bɛ fi dedi atɪn nɪn asʋ b'a jasʋ.
Nyanmɪan nwún ɛmɔ anwʋn anwunnvoe.

PƆLƱ KALATA'N M'Ɔ TIAN YI NNYUAN M'Ɔ HƐLƐLƱ NWANLƱN TIMOTE'N

M'ɔ wɔ nun'n

Mɔ anɪn Pɔlʊ la fiadɪ ɔ lɛ nwun yalɛ *Lɔmʊn ɛlɔ'n, y'ɔ hɛlɛlɪ kalata ɛhɪ ɔ (yí ti 1.8,16-17, 2.9). Ɔ hɛlɛlɪ nwanlɪn Timote. Mɛlɛ sɔ'n, anɪn Timote wɔ Efɛzɪ kulo nɪn asʊ ɛbɛlɛ. Pɔlʊ nwan Timote asa kan kalata nɪn an, n'ɔ de sie nan ɔ tʊ yí Lɔmʊn ɛlɔ (4.9). Afɪ, ɔ de di kɛ yí ewue cɪan nɪn a kpunnge (4.6). Pɔlʊ a li junman kpa ɔ'a man yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi, yí ti, ɔ lɛ wowula Timote anwʊnsɛlɛ kɛ ɔ nían yí muonun yí Pɔlʊ dɪɛ nɪn asʊ nán ɔ lí bie.

Kalata nɪn ati 1.3-2.13, Pɔlʊ lɛ kan kele Timote kɛ ɔ tíla yí dedi nɪn anun kpa wɔ yalɛ'n mɔ bɛ́ mɔ bɛ bɔ Zozi Ɛjɔlɛkpa'n nwun yí nɪn anwʊn. Kalata nɪn ati 2.14-4.5, Pɔlʊ lɛ kan kele yí kɛ ɔ jínlan ngehele'n m'ɔ nʊn Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ Nwannzan-nwannzan'n kɔ sʊ nɪn anun kpa. Kɛ Pɔlʊ yɔlɪ yɪ yí alimʊa kalata nɪn anun'n, ɔ lɛ kannzʊ Timote kɛ ɔ nían yí nwʊn wɔ ato ngehelefʊɛ'n-mɔ anwʊn. Kalata nɪn agualɪɛ nun, Pɔlʊ lɛ bɔ yí asɪtanlan nɪn anun amannɪɛ, ɔ lɛ man Timote ngalɪɛ.

Ahɪn ebisa

1 Timote,

Mín Pɔlʊ mɔ n dɪ Kilisi Zozi bɔfʊɛ'n kʊn, mín yê mɪɪn kɛlɛ kalata ɛhɪ mɪn nwan wɔ́ ɔ. Nyanmɪan a hulo, ɔ'a yɪ mín kɛ m mɔ́ nyanmɪansʊ ngʊan m'ɔ le man ayuelɪɛ nɪn anwʊn kpayɛ. Ngʊan sɔ'n, Nyanmɪan falɪ bɔlɪ anɔhʊba daba. Sian dɪɛ, y'a nyan yí wɔ kʊn ɛyɔlɛ'n mɔ yɛ nʊn Zozi Kilisi y'a yɔ nɪn anun.

2 Mín wa mɔ mɪn kulo wɔ́ kpa, mɪn 'bisa wɔ́ ahɪn mɪn yɔ wɔ́ ɛcɪan'n mo.

Mɔndɪnlɪn nɪn anwʊn afʊtu'n

3 Nyanmɪan Kpili mɔ n ne ajʊnlɪn kpa mɪn sʊ yí kɛ yɛ nannan-mɔ sʊlɪ yí'n, mɪn 'da yí asɪ. Mɪn 'da yí asɪ kɛ kɔngɔɛ nʊn eyua, sɛ mɪn 'yɔ asɔnɪn an, mín tɪ kacɪ wɔ́.

4 Mɪn kacɪ wɔ́ nyɪn ɛmʊɪn nɪn an, anɪn mín lʊa lɛ dɔ wɔ́ sɛlɛ kpa mɪn kulo kɛ mɪn nwun wɔ́ nwʊn, nán mɪn nyan fɛ elie kpili kpa.

5 Wɔ́ dedi'n m'ɔ tɪ ananhɔlɛ nɪn anwʊn ɛjɔlɛ tɛ wɔ mín ti anun. Dedi'n mɔ wɔ́ nan balasua Loyisi nʊn wɔ́ nin Eninsi, bɛ lili mʊa bɛ nyanlɪn yí'n, mɪn de mɪn di kpa kɛ ɛ tɛ le dedi sɔ'n.

6 Ɛhɪka ati, mɪɪn kacɪ wɔ́ kɛ, mɛlɛ mɔ n valɪ mín sa n vualɪ wɔ́ nwʊn'n, junman'n mɔ Nyanmɪan Kpili falɪ manlɪn wɔ́ kɛ ɛ lí'n, bɔ mɔndɪnlɪn di.

7 Ɔ sanlɪn kɛ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n mɔ Nyanmɪan Kpili a fa a man yɛ́'n, ɔ man yɛ nyɔ man minndiin, nan ɔ wowula yɛ́ anwʊnsɛlɛ, ɔ man yɛ nyan ehulo, ɛsɛ ɔ man yɛ kʊala yɛ́ nwʊn bɪlɪ.

Nyian nɪn anwʊn afʊtu'n

8 Yí ti n'ɛ man yɛ́ Mɪn adanzɪɛ elie nɪn anwʊn nyian kun wɔ́. Mín kʊsʊ mɔ yɛ́ Mɪn dunman nun ati yê b'a tʊ mín fiadɪ'n, n'ɛ man mín nwʊn nyian kun wɔ́. Nan nanndɪ anwʊnsɛlɛ'n mɔ Nyanmɪan Kpili a fa a man wɔ́ nɪn asʊ, nwun Ɛjɔlɛkpa nɪn anwʊn amannɪɛ'n bie kɛ mín.

9 Nyanmɪan yê ɔ'a le yɛ́ ngʊan ɔ, ɛsɛ yí yê ɔ'a fɛlɛ yɛ́ kɛ yɛ káci yí menian ɔ. Nán kɛ like kpa mɔ y'a yɔ ti ɔ, nan yí muonun ɔ'a hulo yí sɔ ɛsɛ ɔ'a nwun yí nwʊn anwunnvoe. Kilisi Zozi adawʊlʊman, Nyanmɪan a nwun yɛ́ nwʊn anwunnvoe sɔ'n, yí nzin nán ɔ'a bɔ mân'n.

10 Nan sian dɪɛ, yɛ́ Ngʋandefʋɛ Kilisi Zozi mɔ ɔ'a yɪ yí nwʋn ɔ'a hele'n dunman
nun, Nyanmɪan a hele yɛ́ kɛ ɔ'a nwun yɛ́ nwʋn anwunnvoe. Ɔ sanlɪn kɛ Kilisi
Zozi yê ɔ'a tʋa ewue ɔ'a le yí tunmin'n m'ɔ le yí nɪn ɔ, ɛsɛ ɔ nanndɪ Ɛjɔlɛkpa nɪn
asʋ, ɔ'a yɪ ngʋan m'ɔ le man ayuelɪɛ'n ɔ'a hele.
11 Ɛjɔlɛkpa sɔ nɪn ati yê Nyanmɪan a yɪ mín kɛ bɔfʋɛ ɔ nʋn ngehelefʋɛ ɔ.
12 Ɛhɪka ati yê mɪɪn nwun yalɛ ɛhɪ ɔ, nan kʋsʋ yí nwʋn nyian ngun man mín.
Ɔ sanlɪn kɛ mɪn sɪ sʋanlan'n mɔ m'an fa mín lʋa'n kʋalaa m'an wula yí nun'n.
Mɪn de mɪn di kɛ ɔ le tunmin ɔ nɪan like'n mɔ ɔ'a fa ɔ'a wula mín sa nun nɪn
asʋ dede ɔ 'ju cɪan mɔ yɛ́ Mɪn 'bua menian'n-mɔ kʋalaa ndɛɛ'n.
13 Nɪan ananhɔlɛ ɛjɔlɛ'n mɔ n gelelɪ wɔ́ nɪn asʋ nanndɪ, nán jinlan wɔ́ ja nun
kpa wɔ dedi'n nʋn ehulo'n mɔ yɛ le yí wɔ kʋn ɛyɔlɛ'n mɔ yɛ́ nʋn Zozi Kilisi y'a
yɔ nɪn anun.
14 Ɔ nanndɪ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n m'ɔ wɔ yɛ́ nun nɪn asʋ, di
ngehele kpa'n mɔ b'a fa b'a wula wɔ́ sa nun nɪn asʋ.
15 Wɔ́ muonun ɛ sɪ kɛ anianman'n-mɔ kʋalaa mɔ bɛ fi Azi mân nɪn anun'n,
b'a nwanndi mín. Menian sɔ'n bɛ́ mmie-mɔ y'ɔ le Fizɛ nʋn Ɛlɪmozɛnɪn.
16 Nan Onezifɔɔ dɪɛ, Yɛ́ Mɪn yɔ́ yí nvilie'n-mɔ ye. Ɔ sanlɪn kɛ fiadɪ'n mɔ b'a tʋ
mín'n, mín nwʋn nyian ngun man yí, ɔ cɪcɪ mín lʋa.
17 M'ɔ juli *Lɔmʋn ɛwa'n, ɔ bɔlɪ mɔndɪnlɪn ɔ kpʋnndɛlɪ mín dede ɔ nwunlin
mín.
18 Yí ti, cɪan mɔ yɛ́ Mɪn 'ba bua menian'n-mɔ ndɛɛ'n, ɔ nwún yí nwʋn
anwunnvoe. Mɔ anɪn n wɔ Efɛzɪ ɛlɔ'n, mín nwʋn mɔndɪnlɪn m'ɔ bɔlɪ'n, wɔ́
muonun ɛ sɪ.

2

Nwun Kilisi anwʋn amannɪɛ'n bie kɛ mɪɪn nwun yí'n

1 Nan wɔ́ dɪɛ, mín wa, Kilisi Zozi a nwun yɛ́ nwʋn anwunnvoe ɔ'a man yɛ
nʋn yí y'a yɔ kʋn. Fa wɔ́ nyɪn tʋ nán wowula wɔ́ nwʋn anwʋnsɛlɛ.
2 Ɛjɔlɛ'n mɔ ɛ tɪlɪ kɛ n ganlɪn yí menian dɔʋn anyunnun, menian mɔ ɛ de di kɛ
sɛ ɛ kan ɛjɔlɛ sɔ'n kele bɛ́ a, bɛ́ kʋsʋ bɛ kɔ hʋala yí kan kele bɛ́ manngʋn'n-mɔ'n,
kan ɛjɔlɛ sɔ'n kele bɛ́.
3 Amannɪɛ'n m'ɔ mɪɪn nwun yí kɛ Kilisi Zozi nzalafʋ kpa'n, wɔ́ kʋsʋ nwun yí
sɔ bie.
4 Nzalafʋ mɔ yí nwan ɔ yɔ like m'ɔ sɔ yí sahɪnlan'n mɔ ɔ'a fa yí junman nun
nɪn anyɪn'n, ɛjɔlɛ mɔ bɛ́ mɔ bɛ tɪ man nzalafʋ'n di'n, ɔ nva man yí nwʋn nwula
man nun.
5 Sʋanlan kʋsʋ m'ɔ lɛ su ɛnwanndie'n, sɛ ɔ nwanndi kɛ mala'n kele nɪn an, yê
bɛ fa kunnunmun elie nɪn anwʋn like bɛ man yí ɔ.
6 Sʋanlan m'ɔ kɔ li junman sɛlɛ kɔ fɛ kɔ lua ebo'n, yí yê ɔ di mʋa ɔ tɪ ebo nɪn
asʋ baa ɔ.
7 Ɛjɔlɛ ɛhɪ mɔ mɪɪn kan mɪn kele wɔ́'n, jʋnlɪn yí nwʋn kpa, nán yɛ́ Mɪn 'ba bʋka
wɔ́ maan ɛ tɪ ninnge sɔ'n-mɔ kʋalaa abʋ.
8 Man wɔ́ ti kácɪ Zozi Kilisi m'ɔ fi ewue nun ɔ'a tinnge'n. Ɔ tɪ belemgbin
*Davidi abʋsʋ sʋanlan kɛ Ɛjɔlɛkpa'n mɔ mɪn bɔ'n kpɪn kele'n.
9 Ɛjɔlɛkpa sɔ nɪn ati yê mɪɪn nwun yalɛ m'ɔ ɛsɛ b'a gua mín sa ngɔnzɔngɔnzɔ
kɛ kodiawu. Nan Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n dɪɛ, bɛ bɔlɪ man yí kpaun.
10 Ɛhɪka ati, bɛ́ mɔ Nyanmɪan Kpili a kpa bɛ́ a yɔ yí dɪɛ'n-mɔ dunman nun,
mɪn tila mín ahʋnlɪn wɔ amannɪɛ enwuan'n kʋalaa anun. Yí dɪɛ anɪn bɛ́ kʋsʋ bɛ
nʋn Zozi yɔ kʋn, nán b'a nyan ngʋan, bɛ nʋn yí a tanlan yí anunminnyanmʋn'n
m'ɔ le man ayuelɪɛ nɪn anun.
11 Ɛjɔlɛ ɛhɪ-mɔ mɔ bɛ lɛ kan'n tɪ ananhɔlɛ:
Sɛ yɛ nʋn yí, y'a wu a,
yɛ nʋn yí 'nyan ngʋan.

12 Sɛ yɛ jinlan yɛ́ ja nun kpunndiin an,
yɛ nʊn yí 'di belemgbin.
Nan sɛ yɛ yı yí yɛ tʊ a,
yí kʊsʊ ɔ 'yı yɛ́ tʊ.
13 Sɛ yɛ nnanndı man fɔ́ʊ́n an,
yí dıɛ, ɔ nanndı fɔ́ʊ́n.
Ɔ sanlın kɛ ɔ ngaci man yí nʊan lé.

Sʊanlan m'ɔ di junman kpa'n, Nyanmıan yɔ yí mo

14 Kacı bɛ́ ɛjɔlɛ ɛhı nán tu bɛ́ fʊɔ kpa wɔ Nyanmıan Kpili anyunnun, kɛ bɛ yáci ɛjɔlɛ'n-mɔ anwʊn butule elie'n. Ɔ sanlın kɛ nvasʊɛ fíí nnʊn man sʊ, ɔ man bɛ́ mɔ bɛ lɛ tie'n minlin.
15 Bɔ mɔndınlın kɛ sʊanlan mɔ b'a sɔ yí b'a nıan m'ɔ fi nun ɔ'a fite, n'ɛ sa wɔ́ junman nın anwʊn nyian, kan ananhɔlɛ ɛjɔlɛ'n fɔ́ʊ́n, nán ɛ fite Nyanmıan anyunnun an, ɔ'a ndu man wɔ́ nyunnun
16 Akpʊlʊwa esue kʊasıa nun mgban m'ɔ nʊn dedi ɛjɔlɛ'n tı man kʊn'n, n'ɛ su bie. Ɔ sanlın kɛ bɛ́ mɔ bɛ kulo akpʊlʊwa esue sɔ'n, cıan daa anın bɛ nʊn Nyanmıan bɛ́ afian lɛ tı.
17 Bɛ́ ninnge dıɛ'n mɔ bɛ kekele'n, ɔ tı kɛ anwʊnnyalɛ m'ɔ le man ayile. Menian sɔ'n bɛ́ mmie-mɔ y'ɔ le Imene nʊn Filɛtı.
18 Bɛ fi ananhɔlɛ atın nın asʊ b'a jasʊ, bɛ́ nwan ewuetinnge nın a sın dada angʊnmın. Ɛjɔlɛ mɔ bɛ kan bɛ kele menian'n-mɔ maan bɛ yaci bɛ́ dedi'n bɛ tʊ nın anın.
19 Nan kʊsʊ Asɔnın'n m'ɔ tı kɛ sua mɔ Nyanmıan a wula yí bʊ'n, ɔ jin yí ja nun kunngun kpa. B'a hɛlɛ sʊ kɛ: "Yɛ́ Mın sı bɛ́ mɔ bɛ tı yí dıɛ'n." Ɛsɛ "Sʊanlan biala m'ɔ kɔ se kɛ ɔ tı Nyanmıan dıɛ'n, ɔ káci yí nzin ɔ sí nyɔlıɛ ɛtɛ'n."
20 Awulo kpili kʊn biala anun, nán esika kɔkɔlɛ nʊn jɛtɛ ninnge mɔ bɛ didi nun anaan bɛ nʊn nun nın angʊnmın ala yɛ bɛ nwun yí nun ɔ. Nan bɛ nwun baka nʊn afa kʊsʊ ninnge mɔ bɛ didi nun anaan bɛ nʊn nun kʊsʊ ɛbɛlɛ. Cıan mgbili'n-mɔ anun yɛ́ bɛ fa esika kɔkɔlɛ nʊn jɛtɛ ninnge'n-mɔ ɔ. Nan baka nʊn afa dıɛ'n-mɔ, cıan daa bɛ fa bɛ yɔ like.
21 Yí sɔ kʊsʊ ala, sɛ sʊanlan kʊn sie yí nwʊn kʊnlʊn-ngʊnlʊn wɔ ɛtɛ'n-mɔ mɔ m'an bubu m'an hele wɔ́ nın anwʊn an, Nyanmıan 'fa junman m'ɔ tı kpa'n ɔ man ɔ di. Ɔ sanlın kɛ ɔ tı yí Mın dıɛ. Ɔ bɔbʊa yí nwʊn ɔ yɔ nyɔlıɛ biala m'ɔ tı kpa'n.
22 Yí ti, nwanndi ninnge'n-mɔ mɔ mgbafɛlɛ'n-mɔ anyın bʊlʊ yí nwʊn'n. Kpʊnndɛ sɛsɛ ɛyɔlɛ wɔ́ asıtanlan nın anun, nyan dedi nʊn ehulo kɔ wɔ́ nyunnun, ɛ nʊn bɛ́ mɔ bɛ sʊ Nyanmıan ananhɔlɛ nun'n bɛ tánlan wɔ anzʊnunjɔ nun.
23 Akpʊlʊwa esue kʊasıa nun mgban'n, n'ɛ su bie. Ɛ sı kɛ yí ayuelıɛ'n, ɔ kaci butule.
24 Sʊanlan kʊsʊ m'ɔ di Nyanmıan junman'n, ɔ nvata man kɛ ɔ di butule. Nan ɔ di kɛ ɔ kulo menian'n-mɔ kʊalaatin, ɔ yɔ sʊanlan m'ɔ kʊala like kele, ɛsɛ ɔ si abʊtalɛ.
25 Kpʊlʊfʊɛ'n-mɔ, ɔ di kɛ ɔ tʊ yí ahʊnlın ası ɔ kekele bɛ́ like. Ɛ 'su yí akpʊlʊwa a, Nyanmıan kʊala kɛ ɔ man bɛ kaci bɛ́ abalabɔ'n bɛ nwun ananhɔlɛ atın'n.
26 Anın bɛ́ nyın a a kulo, bɛ yıyı bɛ́ nwʊn fi Abɔnsanmʊn ngaa'n-mɔ mɔ bɛ tɔlı nun bɛ kacili nganga bɛ yɔlı m'ɔ kulo nın anun.

3

Ayuelıɛ mɛlɛ nın anun asıtanlan'n

1 Kacı kɛ mɛlɛ kasian nın anun, mân nın anun 'ba yɔ sı kpa.

2 Afɪ menian'n-mɔ 'ba kaci ahyʊan, bɛ́ nyɪn 'ba bʊlʊ esika, bɛ 'tu bɛ́ nʊan nun,
ɛsɛ bɛ 'tu bɛ́ nwʊn. Bɛ 'kɪkan ɛjɔlɛ ɛtɛ bɛ tia Nyanmɪan, bɛ́ nyɪn ngɔ sɔ man bɛ́ sɪ
nʊn bɛ́ nin-mɔ kʊ́n, bɛ ngɔ sɪ man ye, bɛ́ nyɪn ngɔ sɔ man like m'ɔ tɪ nwannzan-
nwannzan'n.
3 Bɛ ngɔ hulo man sʊanlan, bɛ ngɔ nwun man koun, bɛ 'sɛcɪ menian dunman,
bɛ ngɔ hʊala man bɛ́ nwʊn bɪlɪ fíí, bɛ 'ba yɔ ati ɛtɛ, bɛ ngɔ hulo man kpa nɪn ɛyɔlɛ.
4 Bɛ 'laka menian, bɛ 'yɔ mɔ bɛ kulo, bɛ 'kuku bɛ́ nwʊn sʊ. Bɛ 'kulo mân nɪn
anun fɛ'n bɛ tala Nyanmɪan.
5 Bɛ 'yɔ bɛ́ nwʊn kɛ menian mɔ bɛ de Nyanmɪan bɛ di kɛ yɛ́, nan kʊsʊ bɛ nne
man yí tunmin'n bɛ nni man. Sɔ menian'n-mɔ, n'ɛ fa wɔ́ nwʊn bɔ bɛ́.
6 Nunhan mmie-mɔ wʊwʊlʊ awulo'n-mɔ anun bɛ laka laka mmalasua mɔ
bɛ́ ajʊnnɪn'n tɪ tɪka, ɛtɛ dɔʊn sʊ bɛ́ mɔ bɛ kulo mân nɪn anun ninnge ngacile
kʊalaatin'n.
7 Mmalasua sɔ'n-mɔ, cɪan daa bɛ kulo kɛ bɛ suan like, nan kʊsʊ bɛ nwunlin
man ananhɔlɛ'n lé.
8 Kɛ Zʊanɛsɪ nʊn Zʊanbɛlɛsɪ, bɛ nun *Moyizɪ, bɛ jinlanlɪn sʊ'n, yí sɔ kʊsʊ ala,
menian sɔ'n-mɔ nʊn ananhɔlɛ'n jin sʊ. Menian sɔ'n-mɔ ajʊnlɪn tɪ man kpa, ɛsɛ
bɛ́ dedi'n kʊsʊ tɪ mgban.
9 Nan bɛ ngɔ hʊala man mʊa kɔ. Ɔ sanlɪn kɛ bɛ́ kʊasɪa mɔ bɛ tɪ'n, ɔ 'ba fite
mân'n kʊalaa anyunnun kɛ Zʊanɛsɪ nʊn Zʊanbɛlɛsɪ dɪɛ'n.

Pɔlʊ amannɪɛ m'ɔ nwunlin yí'n

10 Nan wɔ́ dɪɛ, ɛ nwunlin mín ninnge mɔ n gekelelɪ'n, mín abalabɔ mɔ m
mɔlɪ'n, ɔ nʊn mɔ m muli bɛ́ nwʊn akpʊnndan n yɔlɪ'n, ɛ nwunlin mín dedi'n, ɔ
nʊn abʊtalɛ'n mɔ n zili'n, ɔ nʊn ehulo'n mɔ n ne yí'n, ɔ nʊn mɔndɪnlɪn'n mɔ m
mɔlɪ'n,
11 ɔ nʊn yalɛ'n mɔ n nwunlin yí'n. N nwunlin yalɛ kpa Antiɔsʊ, Ikon-
inwɔmʊn, ɔ nʊn Lisitili ɛlɔ. Nzu ahʊlʊwa dɪɛ yɛ̂ b'a ngele man mín ɔ? Nan kʊsʊ
yɛ́ Mɪn lelɪ mín fi yí kʊalaa anun.
12 Ɛsɛ bɔbɔ, bɛ́ kʊalaa mɔ bɛ nʊn Kilisi Zozi b'a yɔ kʊn, mɔ bɛ kulo kɛ bɛ yɔ like
mɔ Nyanmɪan kulo'n, bɛ 'kele bɛ́ ahʊlʊwa.
13 Nan ati ɛtɛ mma'n-mɔ nʊn atofʊɛ'n-mɔ, bɛ́ ti 'min ɛtɛ nɪn anun bɛ laka laka
menian dede bɛ laka bɛ́ muonun bɛ́ nwʊn.
14 Nan wɔ́ dɪɛ, ninnge mɔ a suan, mɔ a nwun yí kɛ ɔ tɪ ananhɔlɛ'n, fa sie kpa.
Wɔ́ muonun, ɛ sɪ sʊanlan'n m'ɔ heheleli wɔ́ ninnge sɔ'n-mɔ'n.
15 Anɪn ɛ tɪ batʊnman kaan sʊa yɛ̂ ɛ nwunlin Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ Nwannzan-
nwannzan nɪn ɔ. Ɔ kʊala ɔ man ɛ nwun ngɛlɛ ɛ de Kilisi Zozi di ɛ nyan ngʊan.
16 Ɔ sanlɪn kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kʊalaa fi Nyanmɪan Kpili muonun ɛlɔ. Ɔ tɪ kpa mɔ
bɛ fa bɛ kekele menian ninnge maan bɛ nwun ananhɔlɛ'n. Bɛ fa bɛ kpala ato'n,
bɛ fa bɛ tɪnngɛ sʊanlan, bɛ fa bɛ bʊka sʊanlan maan ɔ bɔ bala m'ɔ sɔ Nyanmɪan
anyɪn.
17 Yí dɪɛ, anɪn Nyanmɪan sʊanlan'n yɔ faɪn, ɔ kʊala like biala m'ɔ tɪ kpa'n yɔ.

4

1 Nyanmɪan Kpili nʊn Kilisi Zozi mɔ ɔ 'ba bua anyɪnwɔsʊɛ mma ɔ nʊn ewue
mma ndɛɛ nɪn anyunnun, mɪn kan ndâ kɛ Kilisi ɛwalɛ'n mɔ ɔ 'ba sa ba'n, ɔ nʊn
yí belemgbin mɔ ɔ 'ba li'n dunman nun,
2 kan Nyanmɪan Anʊan Ɛjɔlɛ fua sʊ, sɛ mɛlɛ'n tɪ kpa o, sɛ ɔ tɪ man kpa o, kan
dede maan bɛ lé bɛ lí, tu bɛ́ nyunnun, wowula bɛ́ anwʊnsɛlɛ, si abʊtalɛ kpa
bɔkɔɔ kekele bɛ́ ninnge.
3 Ɔ sanlɪn kɛ, ɔ 'ba ju mɛlɛ'n bie'n, menian'n-mɔ ngɔ tie man ananhɔlɛ
ngehele'n kʊ́n. Like mɔ bɛ́ ahʊnlɪn'n kulo'n yɛ̂ bɛ 'yɔ ɔ. Ɛhɪka ati, ɛjɔlɛ mɔ bɛ́

muonun bɛ kulo kɛ bɛ tie'n, bɛ 'ba yia yí nwʊn ngehelefʊɛ dɔʊn maan bɛ kan bɛ kele bɛ́.
4 Bɛ 'ba totua bɛ́ nzʊ wɔ ananhɔlɛ ɛjɔlɛ nɪn anwʊn nán bɛ tie ɛhʊa.
5 Nan wɔ́ dɪɛ, sie tile wɔ like biala anun, tila wɔ́ ahʊnlɪn wɔ yalɛ elie nɪn anun, man wɔ́ nwʊn tɛ wɔ́ bɔ Ɛjɔlɛkpa'n, di junman mɔ Nyanmɪan a fa a man wɔ́'n.
6 Nan mín dɪɛ, n dɪ kɛ b'a hun mín, b'a butu mín moja nɪn asɪ dada angʊnmɪn. Afɪ mín ewue tɛmʊn a ju.
7 M'an hʊn kʊan kpa'n. M'an sɔ mín dedi nɪn anun kpa, m'an nwanndi dede m'an gua yí bʊ.
8 Kɪkaala dɪɛ, kunnunmun elie nɪn anwʊn ahatua lɛ nwʊnndɛ mín. Ahatua sɔ'n y'ɔ le ngʊan ele abotile'n. Mɪn 'nyan yí cɪan mɔ yɛ́ Mɪn m'ɔ bua ndɛɛ sɛsɛ'n, ɔ 'bua kulo menian'n-mɔ ndɛɛ'n. Ɛsɛ bɔbɔ, nan mín ngʊnmɪn ala yɛ̂ mɪn 'nyan yí ɔ, nan mɪn nʊn bɛ́ kʊalaa mɔ bɛ le ehulo bɛ lɛ nwʊnndɛ mɛlɛ'n mɔ yɛ́ Mɪn 'yɪ yí nwʊn kele'n.

Ngalɪɛ

9 Bɔ mɔndɪnlɪn tʊ mín ɛwa ndɛ-ndɛ.
10 Ɔ sanlɪn kɛ Demasɪ a hulo ɛnɛ mân'n dede ɔ'a nwanndi mín. Ɔ'a hɔ Tesaloninki. Kelesan a hɔ Galasi mân nun, Titɪ kʊsʊ a hɔ Dalɪmasi mân nun.
11 Luku angʊnmɪn yɛ̂ ɔ wɔ mín nwʊn ɛwa ɔ. Ɛ 'ba a, fa Maakɪ ɛ nʊn yí bɛ bála. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ kʊala ɔ bʊka mín wɔ mín junman elie nɪn anun.
12 M'an sʊan Tisiki Efɛzɪ ɛlɔ.
13 N yacili mín taladɪɛ kpili'n mɔ mɪn wula taladɪɛ a, mɪn fa mɪn wula sʊ'n Tolowasɪ ɛlɔ, Kalɪpusɪ anwʊn ɛbɛlɛ. Sɛ ɛ 'ba a, fa bɛlɛ mín.
14 Alɛgɪzanndɪlɪ m'ɔ bɔ mmulalɛ'n, ɔ'a bɔ mɔndɪnlɪn ɔ'a li mín nwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ kpa. Yɛ́ Mɪn 'ba tua yí nyɔlɪɛ sɔ nɪn anwʊn kalɛ.
15 Wɔ́ kʊsʊ wɔ́, sie wɔ́ nwʊn ye wɔ yí nwʊn. Ɔ sanlɪn kɛ, ɔ tanlɪn yɛ́ nyɪnsʊ kpa wɔ yɛ́ ngehele nɪn anwʊn.
16 Alimʊa tɛmʊn mɔ bɛ nʊn mín hɔlɪ bɛ́ mɔ bɔ di ɛjɔlɛ'n-mɔ aja sʊ, mɔ mɪn 'sa mín nɪn'n, sʊanlan fíí a njinlan man mín nzin. Bɛ́ kʊalaa bɛ nwanndili mín.
17 Nan yɛ́ Mɪn jinlanlɪn mín nzin, ɔ wulalɪ mín anwʊnsɛlɛ, ɔ man m mɔlɪ Ɛjɔlɛkpa'n kpayɛ kpa bɔkɔɔ manlɪn bɛ́ kʊalaa mɔ bɛ tɪ man Zufʊ'n tɪlɪ. Yɛ́ Mɪn a le mín fi tɛtɪanfʊɛ nɪn asa nun.
18 Ɛsɛ yɛ́ Mɪn de mín fi ɛtɛ ngacile'n kʊalaa anun ɔ di mín taataa maan mɪn wʊlʊ yí Belemgbin Mân nɪn anun. Anyunminnyanmʊn hán yí dahuu. Amɪn.
19 Mɪn 'yɔ Pilisili nʊn Akilasɪ, Onezifɔɔ nʊn yí awulo amma'n-mɔ kʊalaa like.
20 Elasɪtɪ a ha Kolɪntɪ ɛlɔ yɛ̂ m'an yaci Tolofimʊn Minle ɛlɔ, ɔ sanlɪn kɛ anɪn ɔ ndɪ man akpɔlɛ.
21 Bɔ mɔndɪnlɪn bala kʊalaaka nán afʊɛ nɪn anʊan a yia. Ebulusi, Pudansɪ, Linunsɪ, Kolodia, ɔ nʊn anianman'n-mɔ kʊalaa, bɛ́ nwan bɛ 'yɔ wɔ́ like.
22 Yɛ́ Mɪn nʊn wɔ́ tánlan. Nyanmɪan nwún ɛmɔ kʊalaa anwʊn anwunnvoe.

PƆLƱ KALATA'N M'Ɔ HƐLƐLƱ NWANLƱN TITƱ'N

M'ɔ wɔ nun'n

Titı tı *Gɛlɛkı sʊanlan. Anın, ɔ wɔ bɛ́ mɔ bɛ nʊn Zozi Bɔfʊɛ Pɔlʊ di yɛ́ Mın junman nın anun bie. Ɔ nʊn Pɔlʊ bɛ tuli atın dɔʊn bɛ hɔlı bɔlı Zozi anwʊn Ɛjɔlɛkpa'n. Kɛ yɛ kpın yɛ nwun yí kalata ɛhı anun'n, Pɔlʊ yacili Titı Kɛlɛtı mân nun kɛ ɔ búka asɔnın'n-mɔ mɔ bɛlɛ mɔ b'a bɔ yí bʊ'n (yí ti 1.5). Ɛsɛ yɛ nwun yí biekun wɔ alimʊa kalata'n mɔ Pɔlʊ hɛlɛlı nwanlın Timote nın anun'n kɛ Pɔlʊ lɛ man Titı nʊn asɔnın'n-mɔ kʊsʊ afʊtu.

Kalata nın anun, Pɔlʊ lɛ kan kele Titı kɛ ɔ sésie mgbain-mɔ asɔnın kʊn biala asʊ. Bɛ́ mɔ bɛ 'sesie bɛ́ mgbain'n, Pɔlʊ lɛ kacı Titı ninnge m'ɔ fata kɛ bɛ nwun yí bɛ́ asıtanlan nın anun'n (1.5-9). Pɔlʊ lɛ kan kele Titı nʊn asɔnın mma'n-mɔ kɛ bɛ lí ananhɔlɛ ngehele'n mɔ bɛ tılı nın asʊ, nán bɛ héle Zufʊ'n mmie-mɔ mɔ bɛ kulo kɛ bɛ sɛcı asɔnın'n kɛ bɛ́ ngehele dıɛ'n-mɔ tı ato. Kalata nın ati 2-3 nın anun, Pɔlʊ lɛ man mmelenzua, mmalasua, mgbafɛlɛ, ndalua nʊn nganga mɔ bɛ wɔ asɔnın'n-mɔ anun nın afʊtu. Ɔ lɛ kacı bɛ́ kʊalaa kɛ Nyanmıan kpınlın yɔlı mɔ ɔ'a nwun bɛ́ nwʊn anwunnvoe ɔ'a man b'a nyan bɛ́ ti'n, nán ɔ wowula bɛ́ anwʊnsɛlɛ maan bɛ yɔ nyɔlıɛ mgbakpa. Kalata nın agualıɛ nun, Pɔlʊ lɛ kacı Titı kɛ ɔ fʊ́an bɛ́ mɔ bɛ man mgbacımgbacıɛ ba asɔnın nın anun'n fi nun fite.

Ahın ebisa

1 Titi,

Mín Pɔlʊ mɔ n dı Nyanmıan akʊa mɔ ɛsɛ n dı Zozi Kilisi bɔfʊɛ'n yê mıın kɛlɛ kalata ɛhı mın nwan wɔ́ ɔ. B'a yı mín kɛ n júın bɛ́ mɔ Nyanmıan a kpa bɛ́ a yɔ yí dıɛ'n maan bɛ nyán dedi, ɛsɛ bɛ nwún ananhɔlɛ'n kpa bɔkɔɔ nán b'a yɔ like mɔ Nyanmıan kulo.

2 Like mɔ Nyanmıan kulo'n y'ɔ man bɛ nyan ngʊan m'ɔ le man ayuelıɛ nın anwʊn anyındasʊɛ ɔ. Ngʊan m'ɔ le man ayuelıɛ sɔ'n, Nyanmıan m'ɔ nni man ato'n lili mʊa falı bɔlı yɛ́ anɔhʊba asannan nán ɔ'a bɔ mân'n.

3 Mɔ tɛmʊn'n juli'n, ɔ nanndı yí Nʊan Ɛjɔlɛ nın asʊ, ɔ'a yí ngʊan m'ɔ le man ayuelıɛ'n ɔ'a hele. Ɛhıka ati, Nyanmıan m'ɔ tı Ngʊandefʊɛ nın a fa ɛjɔlɛ sɔ nın a wula mín sa nun ɔ'a man mín atın kɛ m mɔ́ n géle menian'n-mɔ.

4 Titı, wɔ́ mɔ ɛ tı mín wa kpa'n, afı a le Zozi Kilisi a li kɛ mín kʊsʊ m'an le yí m'an li'n, mın 'bisa wɔ́ ahın mın yɔ wɔ́ ɛcıan'n mɔ.

Nyanmıan m'ɔ tı Sıɛ'n ɔ nʊn Zozi Kilisi m'ɔ tı yɛ́ Ngʊandefʊɛ'n, bɛ nwún wɔ́ nwʊn anwunnvoe ɛsɛ bɛ mán wɔ́ lʊa cícı wɔ́ nwʊn.

Junman m'ɔ sɛ kɛ Titı di wɔ Kɛlɛtı mân nın anun'n

5 N yacili wɔ́ Kɛlɛtı mân nın anun ɛlɔ kɛ ɛ sésie ɛjɔlɛ'n kʊalaa m'ɔ ka'n kpɛ kpɛ kpɛ. Kulo kʊn biala asʊ, sesie mgbain-mɔ ɛbɛlɛ asɔnın nın asʊ kɛ m gbınlın n gelelı wɔ́'n.

6 Sʊanlan mɔ ɛ 'sie yí kpain'n, ɔ sɛ kɛ ɔ yɔ́ sʊanlan mɔ bɛ nnyan man yí nwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ fíí bɛ ngan man. Ɔ ja balasua kʊnmgba cein, yí mma'n-mɔ de Zozi Kilisi bɛ di, bɛ mmɔ man bɛ́ dunman ɛtɛ kɛ bɛ yɔ mgban-mgban ninnge anaan bɛ́ nyın nzɔ man sʊanlan.

7 Afı asɔnın kpain'n, ɔ tı sʊanlan m'ɔ di Nyanmıan junman. Yí ti, ɔ sɛ kɛ ɔ yɔ́ sʊanlan mɔ bɛ nnyan man yí nwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ fíí bɛ ngan man. Ɔ nni man kɛ ɔ yɔ sʊanlan m'ɔ tu yí nwʊn, m'ɔ fɛ ɛya, m'ɔ tı kɔnʊnmınnzan, m'ɔ tı kpukpo kpukpo, mɔ yí nyın bʊlʊ esika.

8 Nan ɔ fata kɛ ɔ yɔ sʋanlan m'ɔ sɔ menian nun kanlanman, m'ɔ kulo ye ɛyɔlɛ,
m'ɔ le ajʋnlɪn, m'ɔ tɪ sɛsɛ, mɔ ɔ'a fa yí nwʋn ɔ'a man Nyanmɪan kpa bɔkɔɔ, m'ɔ
kʋala yí nwʋn bɪlɪ,
9 m'ɔ di ananhɔlɛ ɛjɔlɛ'n mɔ b'a hehele yí nɪn asʋ, nán yí kʋsʋ ɔ'a hʋala ɔ'a fa
ɔ'a wowula ɛhɪnlɪn-mɔ anwʋnsɛlɛ, nán ɔ'a hele bɛ́ mɔ bɛ di ato nzin'n maan bɛ
nwun yí kɛ b'a fʋn.
10 Afɪ, Zufʋ'n-mɔ mɔ b'a fa bɛ́ nwʋn b'a man Zozi'n, bɛ́ nun mmie-mɔ dɔʋn
kpa tɪ anzʋsɛlɛfʋɛ, bɛ kan mgban-mgban ɛjɔlɛ ɛsɛ bɛ laka menian.
11 Zufʋ sɔ'n-mɔ, ɔ sɛ kɛ ɛ tótua bɛ́ sʋ. Ɔ sanlɪn kɛ, awulo awulo mɔ nun
menian'n-mɔ kʋalaa a fa bɛ́ nwʋn b'a man Zozi'n, Zufʋ sɔ'n-mɔ lɛ kekele bɛ́
ninnge m'ɔ nzɛ nvata man bɛ kpʋnndɛ ndunlunmun esika.
12 Kɛlɛtɪ amma'n-mɔ muonun le bɛ́ kpɔmanfʋɛ kʋn. Bɛ́ kpɔmanfʋɛ sɔ'n nwan:
Kɛlɛtɪ amma, bɛ di ato cɪan daa,
bɛ́ ti anun tɪ ɛtɛ bɛ yɔ bɛ ninnge'n-mɔ kɛ naan,
ɛsɛ bɛ tɪ ɛfʋanfʋɛ bɛ́ kʋ ɛsɛ̂ nɪn ala y'ɔ cian bɛ́ ɔ.
13 Ɛjɔlɛ'n mɔ bɛ́ kpɔmanfʋɛ sɔ'n hanlɪn'n tɪ ananhɔlɛ. Ɛhɪka ati, tu bɛ́ nyunnun
kpa, nán bɛ́ dedi nɪn a yɔ fɔ́ʋ́n
14 b'a yaci Zufʋ ɛhʋa'n-mɔ b'a gua, nán ɛsɛ b'a nni man menian mɔ b'a kaci
bɛ́ nzin b'a si ananhɔlɛ'n mala dɪɛ'n-mɔ asʋ.
15 Menian mɔ bɛ́ nwʋn a tɪ'n, like fíí tɪ man efian mman man bɛ́. Nan bɛ́ mɔ
efian a gua bɛ́ nwʋn mɔ bɛ nne man Nyanmɪan bɛ nni man'n, like kʋalaa tɪ
efian man bɛ́. Ɔ sanlɪn kɛ bɛ́ ngɛlɛ'n nʋn bɛ́ ajʋnlɪn'n tɪ ɛtɛ.
16 Bɛ kan kɛ bɛ sɪ Nyanmɪan, nan kʋsʋ bɛ́ nyɔlɪɛ'n-mɔ kele kɛ bɛ nzɪ man
Nyanmɪan. Bɛ́ nwʋn le ɛkpɔ, bɛ tɪ anzʋsɛlɛfʋɛ yê bɛ ngʋala man nyɔlɪɛ kpa baa
kʋnmgba cein yɔ.

2

Pɔlʋ 'ba tu mgbain'n-mɔ fʋɔ

1 Nan wɔ́ dɪɛ, kekele menian'n-mɔ ɛjɔlɛ'n m'ɔ kɔ Nyanmɪan atɪn nɪn asʋ'n.
2 Kan kele mgbanmgbain'n-mɔ kɛ bɛ lé bɛ́ nwʋn bɛ lí, bɛ mán menian'n-mɔ
fɛ́lɪ bɛ́, bɛ nánndɪ kanlanman, bɛ lé Nyanmɪan bɛ lí kpa, bɛ húlo bɛ́ nwʋn ɛsɛ bɛ
sí abʋtalɛ wɔ yalɛ elie nɪn anun.
3 Kan kele mmalasua mgbanmgbain'n-mɔ kʋsʋ kɛ bɛ bɔ́ bala mɔ Nyanmɪan
kulo. Nán bɛ sɛcɪ menian'n-mɔ dunman. Nán bɛ kaci nzan'n nganga. Nan bɛ
mán afʋtu kpa,
4 nán b'a bʋka ndalua'n-mɔ maan b'a hulo bɛ́ hun nʋn bɛ́ mma'n-mɔ.
5 Anɪn bɛ́ ɛnanndɪɛ'n yɔ faɪn, bɛ́ nwʋn tɪ, bɛ bu awulo amanmuo kpa, bɛ kaci
mmalasua kpa mɔ kʋn biala anyɪn sɔ yí muonun yí hun, nán sʋanlan a nnyan
man Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ fíí ɔ'a ngan man.

Pɔlʋ 'ba tu mgbafɛlɛ'n-mɔ fʋɔ

6 Kan kele mgbafɛlɛ'n-mɔ kʋsʋ kɛ asɪtanlan'n kʋalaa anun, bɛ nánndɪ kan-
lanman.
7 Wɔ́ bɔbɔ muonun yɔ nyɔlɪɛ m'ɔ tɪ kpa maan mgbafɛlɛ'n-mɔ nɪan sʋ bɛ yɔ́ bie.
Man wɔ́ ngehele'n yɔ́ ananhɔlɛ, n'ɛ man ato ba nun.
8 Man ɛjɔlɛ mɔ ɛ kan'n yɔ́ sɛsɛ, mɔ bɛ nnyan man yí nzin ɛjɔlɛ ɛtɛ fíí bɛ ngan
man, nán b'a ngan man yɛ́ nwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ. Sɛ ɛ yɔ yí sɔ a, anɪn kpɔfʋɛ nɪn
anyunnun a gua asɪ.

Pɔlʋ 'ba tu nganga'n-mɔ fʋɔ

9 Kan kele nganga'n-mɔ kʋsʋ kɛ bɛ mán bɛ́ mɪn-mɔ anyɪnnzɔ wɔ like biala
anun. Bɛ yɔ́ like mɔ bɛ́ mɪn-mɔ kulo. Nán bɛ yɔ menian mɔ bɛ tɪ bɔyɪ,

10 nán bɛ wua bɛ́ like fíí. Nan cɪan daa, bɛ héle kɛ bɛ tɪ ananhɔlɛfʋɛ sakpa.
Sɛ bɛ yɔ yí sɔ a, like biala anun, menian'n-mɔ 'ba le Nyanmɪan m'ɔ tɪ yɛ́
Ngʋandefʋɛ nɪn Anʋan Ɛjɔlɛ'n mɔ yɛ kekele'n bɛ tʋ nun.

Nyanmɪan sɪ anwunnvoe

11 Afɪ, Nyanmɪan m'ɔ sɪ anwunnvoe m'ɔ kulo kɛ kulo menian'n-mɔ kʋalaatin
nyan bɛ́ ti'n, ɔ'a yɪ yí nwʋn ɔ'a hele.
12 Ɔ lɛ kele yɛ́ kɛ yɛ yáci nyɔlɪɛ ɛtɛ ɛtɛ'n-mɔ m'ɔ nzɔ man Nyanmɪan anyɪn'n, ɔ
nʋn mân ɛhɪ anun ninnge'n-mɔ mɔ yɛ́ nyɪn bʋlʋ yí nwʋn'n yɛ gúa. Nán yɛ nánndɪ
kanlanman wɔ ɛnɛ mɛlɛ ɛhɪ anun, yɛ bɔ́ bala m'ɔ tɪ sɛsɛ m'ɔ sɔ Nyanmɪan anyɪn.
13 Sʋa y'ɔ di kɛ yɛ yɔ yɛ nwʋnndɛ anyɪndasʋɛ cɪan nɪn ɔ. Cɪan sɔ'n yê
Ngʋandefʋɛ Zozi Kilisi m'ɔ tɪ yɛ́ Nyanmɪan Kpili'n 'ba yɪ yí anunminnyanmʋn
kele yɛ́ ɔ.
14 Zozi Kilisi muonun a wu yɛ́ dunman nun, ɔ'a man y'a nyan yɛ́ ti fi nyɔlɪɛ
ɛtɛ'n-mɔ anun, anɪn yɛ kaci yí ti anwʋn menian mɔ ɔ'a man bɛ́ nwʋn a tɪ mɔ ɛsɛ
bɛ́ nwʋn tɛ bɛ́ bɛ yɔ nyɔlɪɛ m'ɔ tɪ kpa.
15 Ɛjɔlɛ m'ɔ fata mɔ ɛ kan nɪn anɪn. Tunmin'n kʋalaa mɔ a nyan yí'n, fa
wowula wɔ́ menian'n-mɔ anwʋnsɛlɛ, nán tu bɛ́ mɔ bɛ yɔ nyɔlɪɛ ɛtɛ'n-mɔ kʋsʋ
anyunnun. N'ɛ man sʋanlan fíí tʋtʋ wɔ́ nyunnun ngɛsɛlɛ.

3

Abalabɔ m'ɔ sɛ kɛ asɔnɪn sʋanlan bɔ'n

1 Kacɪ asɔnɪn mma'n-mɔ kɛ bɛ bɛ́bɛlɛ bɛ́ nwʋn asɪ bɛ mán bɛ́ mɔ bɛ lí mân nɪn
ati ɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ le tunmin'n. Bɛ mán bɛ́ anyɪnnzɔ, bɛ bɔ́bʋa bɛ́ nwʋn bɛ yɔ́
nyɔlɪɛ biala m'ɔ tɪ kpa'n.
2 Nán bɛ kan sʋanlan fíí anwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ, nan bɛ kpʋ́nndɛ anzʋnunjɔ'n, ɔ
nʋn ati anun kpa ɛyɔlɛ'n ɔ nʋn bɛtɛɛ ɛyɔlɛ'n kpa bɔkɔɔ wɔ menian'n-mɔ kʋalaa
anyunnun.
3 Ɔ sanlɪn kɛ, daba, anɪn yɛ́ kʋsʋ yɛ tɪ ngʋasɪafʋɛ, yɛ́ nyɪn nzɔ man sʋanlan,
yɛ minlinlin, anɪn yɛ tɪ ninnge'n-mɔ kʋalaa mɔ yɛ kulo ɛsɛ yɛ yɔ'n nganga. Ati
anun ɛtɛ mân yê anɪn yɛ bu ɔ, yɛ tɪ anyɪnbʋlʋ menian, yɛ tɪ busuɔfʋɛ ɛsɛ anɪn yɛ
kpɔ yɛ́ nwʋn.
4 Nan mɛlɛ mɔ Nyanmɪan m'ɔ tɪ Ngʋandefʋɛ'n helelɪ kulo menian'n-mɔ kɛ yí
ti anun tɪ kpa ɛsɛ ɔ kulo bɛ́'n,
5 ɔ'a le yɛ́ ti ngʋan. Nán kɛ sɛsɛ nyɔlɪɛ mɔ y'a yɔ ati y'ɔ man ɔ'a le yɛ́ ti ngʋan ɔ,
nan anwunnvoe yê ɔ'a nwun yɛ́ ɔ. Ɔ naandɪ Wawɛ Nwannzan-nwannzan nɪn
asʋ ɔ'a tu yɛ́ nwʋn efian ɔ'a man b'a wʋ yɛ́ fʋfɔlɛ.
6 Afɪ, Zozi Kilisi m'ɔ tɪ yɛ́ Ngʋandefʋɛ'n dunman nun, Nyanmɪan a fa Wawɛ
Nwannzan-nwannzan'n ɔ'a man yɛ́ dede ɔ'a bʋ sʋ.
7 Nyanmɪan a nwun yɛ́ nwʋn anwunnvoe ɔ'a man y'a kaci sɛsɛfʋɛ wɔ yí
nyunnun, nán y'a hʋala y'a nyan nyanmɪansʋ ngʋan'n m'ɔ le man ayuelɪɛ'n
m'ɔ tɪ yɛ́ anyɪndasʋɛ like'n.
8 Ɛjɔlɛ'n mɔ m'an han'n tɪ ananhɔlɛ. Yí ti, mɪn kulo kɛ ɛ jinlan ɛjɔlɛ sɔ nɪn asʋ
cɪnnjɪn kpa, nán bɛ́ mɔ b'a le Nyanmɪan b'a li nɪn a tɪ bɛ́ nyɪn b'a yɔ nyɔlɪɛ kpa
ngʋnmɪn. Ninnge sɔ'n-mɔ tɪ nganlanman ɛsɛ bɛ tɪ kpa bɛ man bɛ́ kʋalaatin.
9 Nan kʋasɪa akpʋlʋwa esúe'n, n'ɛ su bie. Wɔ́ nannan-mɔ dunman nɪn anwʋn
akpʋlʋwa esúe'n, n'ɛ su bie. Zufʋ'n-mɔ mala nɪn anwʋn akpʋlʋwa esúe'n ɔ nʋn
sʋ butule elie'n, n'ɛ wula wɔ́ nwʋn nun. Ɔ sanlɪn kɛ nvasʋɛ nnʋn man sʋ, ɔ tɪ
mgban.
10 Sʋanlan m'ɔ man mgbacɪmgbacɪɛ ba'n, di mʋa kannzʋ yí kʋn. Sɛ ɔ'a nyaci
man yí nyɔlɪɛ nɪn an, ɛsɛ kannzʋ yí kʋn biekun. Sɛ ɔ'a nyaci man yí nyɔlɪɛ sɔ
nɪn an, yɪ yí asɔnɪn nɪn anun.

11 Afı, ɛ sı kɛ sʋanlan m'ɔ tı sʋa'n, ɔ fi ananhɔlɛ atın nın asʋ ɔ'a jasʋ, ɔ yɔ ɛtɛ,
ɛsɛ ɔ lɛ bu yí muonun yí nwʋn fʋɔ.

Ngalıɛ

12 Mın 'ba sʋan Alıteması anaan Tisiki wɔ́ nwʋn ɛlɔ. Sɛ ɛ nwun yí a, anın kan
wɔ́ nwʋn tʋ mín Ninkopolisi kulo nın asʋ. Ɔ sanlın kɛ ɛlɔ yɛ̂ afʋɛ nın anʋan'n
'yia a, mın kulo kɛ mın kɔ ɔ.

13 Gua Zenası m'ɔ tı avoka'n ɔ nʋn Apolɔsʋ atın kanlanman. Like mɔ b'a mian
yí nwʋn wɔ bɛ́ atın etue nın anun'n, fa man bɛ́, n'ɛ man bɛ mian like fíí nwʋn.

14 Ɔ sɛ kɛ yɛ́ menian dıɛ'n-mɔ kʋsʋ sósuan nyɔlıɛ kpa'n-mɔ ngʋnmın ɛyɔlɛ, nán
b'a bʋka bɛ́ mɔ bɛ wɔ emian nın anun cınnjın'n. Nán man bɛ bubu bɛ́ sa bɛ
tanlan sʋ.

15 Bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ nʋn mín wɔ ɛwa'n, bɛ́ nwan bɛ 'bisa wɔ́ ahın. Bɛ́ mɔ bɛ nʋn
wɔ́ tı ɛlɔ, mɔ bɛ le dedi bɛ kulo yɛ́'n, yɛ 'bisa bɛ́ ahın.

Nyanmıan nwún ɛmɔ kʋalaatin anwʋn anwunnvoe.

PƆLƱ KALATA'N M'Ɔ HƐLƐLƱ NWANLƱN FILEMƱN'N

M'ɔ wɔ nun'n

Mɔ Pɔlʊ 'kɛlɛ kalata ɛhɪ ɔ nwan Filemʊn'n, anɪn ɔ la fiadɪ. Ɔ 'ba yɔ sɔ'n, anɪn Filemʊn wɔ kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Koləsʊ nɪn asʊ, ɔ kɔ ɛbɛlɛ asɔnɪn'n bie. Yí awulo ɛbɛlɛ bɔbɔ yê bɛ yɔ asɔnɪn nɪn ɔ. Afɪ, Pɔlʊ y'ɔ man Filemʊn leli Kilisi lili ɔ.

Anɪn Filemʊn le yí kanga kʊn. Kanga sɔ'n li Onezimʊn. Onezimʊn, yí bʊ y'ɔ le kɛ bʊkafʊɛ, mɔ yí nwʊn cian. Kanga sɔ'n nwanndili Filemʊn ɔ hɔlɪ tʊlɪ Pɔlʊ fiadɪ sua nɪn anun ɛlɔ. Pɔlʊ anwʊn ɛbɛlɛ, Onezimʊn kɔ le Zozi Kilisi kɔ li. Ɔ kɔ bʊka Pɔlʊ kpa. Nan kɛmɔ Pɔlʊ amanngʊn y'ɔ le Filemʊn m'ɔ de yí di'n, anɪn ɔ tɪ kpa kɛ ɔ man Onezimʊn sa kɔ Filemʊn anwʊn ɛlɔ. Afɪ, mala'n m'ɔ wɔ nun'n y'ɔ le kɛ kanga biala m'ɔ kɔ nwanndi yí mɪn'n nán bɛ cɪ yí a, bɛ pinnin yí sɛlɛ kpa. Ɛhɪka ati, Pɔlʊ kɔ hɛlɛ kalata ɔ kɔ nwan Filemʊn. Kalata nɪn anun, ɔ lɛ di Onezimʊn ati mgbata kɛ ɔ só yí nun kanlanman. Nán man ɔ bu Onezimʊn kɛ kanga, nan ɔ bú yí kɛ yí nianman Kilisi dunman nun.

Ahɪn ebisa

1 Filemʊn,

Mín Pɔlʊ mɔ Kilisi Zozi dunman nun b'a tʊ mín fiadɪ'n, mɪn nʊn anianman Timote, yɛ lɛ kɛlɛ kalata ɛhɪ yɛ nwan wɔ́. Ɛ tɪ yɛ́ ehulo anianman kpa wɔ yɛ́ junman nɪn anun.

2 Yɛ 'bisa wɔ́ ahɪn, ɛ nʊn yɛ́ nianman bala Apia, ɔ nʊn Aasipʊ m'ɔ bʊka yɛ́ wawɛ nun kʊan nɪn anun'n, ɔ nʊn asɔnɪn mma'n-mɔ kʊalaa mɔ bɛ yia wɔ́ awulo ɛbɛlɛ'n.

3 Yɛ́ Sɪ Nyanmɪan Kpili ɔ nʊn yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi, bɛ nwún ɛmɔ anwʊn anwunnvoe, ɛsɛ bɛ cícɪ ɛmɔ alʊa.

Dedi nʊn ehulo mɔ Filemʊn le yí'n

4 Cɪan daa sɛ mɪn 'sɛlɛ a, mín ti kacɪ wɔ́, mɪn da Nyanmɪan asɪ wɔ wɔ́ dunman nun.

5 Ɔ sanlɪn kɛ ehulo mɔ ɛ kulo Nyanmɪan anwʊntɪɛ mma'n-mɔ kʊalaatin'n, ɔ nʊn dedi mɔ ɛ le yí wɔ yɛ́ Mɪn Zozi nun'n, mɪn tɪ kɛ menian'n-mɔ kan yí nwʊn ɛjɔlɛ kpa.

6 Mɪn sɛlɛ Nyanmɪan kɛ wɔ́ dedi'n m'ɔ nʊn yɛ́ dɪɛ'n tɪ kʊn'n dunman nun, ɔ mán ɛ bɔ́ mɔndɪnlɪn ɛ lí junman kpa ɛ hɔ́ wɔ́ nyunnun, nán a nwun ninnge mgbakpa'n mɔ yɛ le yí wɔ Kilisi anun'n kpa bɔkɔɔ.

7 Ɛhɪ ati, m'an li fɛ kpa, ɛsɛ mín lʊa a cɪcɪ ɔ sanlɪn kɛ ehulo mɔ ɛ kulo Nyanmɪan anwʊntɪɛ mma'n-mɔ nɪn a man bɛ́ ahʊnlɪn a tɔ bɛ́ kunnun.

Onezimʊn ati mgbata elie'n

8 Ɔ tɪ ananhɔlɛ kɛ Kilisi dunman nun, n ne atɪn mɪn kele wɔ́ like m'ɔ sɛ kɛ ɛ yɔ́ ɔ,

9 nan kʊsʊ ehulo'n dunman nun, mɪɪn bʊtʊ wɔ́ mɪn sɛlɛ wɔ́ like kʊn. Mín, Pɔlʊ, mɔ n dɪ sʊanlan kpain, mɔ ɛnɛ b'a hyɪ mín b'a tʊ fiadɪ wɔ Kilisi Zozi dunman nun'n,

10 mɪɪn di mín wa Onezimʊn ati mgbata. Mín mɔ b'a bɔ mín kpaun'n, ɔ tɪ mín wa. Afɪ, mín sa nun ɛwa yê ɔ'a le Kilisi ɔ'a li ɔ.

11 Daba, anɪn ɔ tɪ sʊanlan m'ɔ ngʊala man like fíí yɔ man wɔ́ ɔ. Nan sian dɪɛ, ɔ kʊala wɔ́ nʊn mín bʊka kpa.

12 Yí ti, mɪɪn man ɔ sa ba wɔ́ nwʊn ɛlɔ, yí m'ɔ tɪ kɛ mín nwʊnnaan'n sin'n.

13 Kɛmɔ Ɛjɔlɛkpa'n dunman nun b'a bɔ mín kpaun'n, mɪn kulo kɛ ahan ɔ di
wɔ́ ja nun ɛwa ɔ nɪan mín.
14 Nan kʋsʋ mɪn ngulo man kɛ mɪn bu wɔ́ nzin mɪn yɔ like fíí, nán wɔ́ ye ɛyɔlɛ
nɪn a nyɔ man kɛ ememian like. Nan sɛ ɔ yɔ wɔ́ kunnun sʋ a, kanlanman nɪn
ahɪ.
15 Ɛ 'su yí akpʋlʋwa a, ɔ yacili wɔ́ ɔ hyʋɪnlɪn yí nzin kaan, yí dɪɛ, anɪn ɔ nʋn
wɔ́ tanlan dahuu.
16 Mɪɪn man ɔ sa ba wɔ́ nwʋn ɛlɔ biekun. Kʋsʋ sian dɪɛ, n'ɛ bu yí kɛ kanga
kʋ́n, nan bu yí kɛ ɔ tɪ kpa tala kanga, bu yí kɛ wɔ́ ehulo anianman kpa. Mín
dɪɛ, ɔ'a kaci mín nianman mɔ yí nwʋn cian mín sɛlɛ kpa. Yí nwʋn 'ba hian wɔ́
sɛlɛ kpa, afɪ ɔ tɪ wɔ́ kanga, ɛsɛ ɔ tɪ wɔ́ nianman wɔ yɛ́ Mɪn nun.
17 Yí ti, sɛ ɛ bu mín kɛ wɔ́ manngʋn y'ɔ le mín an, anɪn sɔ yí nun kpa kɛ mín
yɛ̂ ɛ lɛ sɔ mín nun ɔ.
18 Sɛ ɔ'a yɔ wɔ́ ɛtɛ bie a, sɛ kʋsʋ ɔ tua wɔ́ kalɛ a, fa yí kʋalaa gua mín sʋ.
19 Mín muonun, n ne mín sa mɪɪn kɛlɛ wɔ́ kɛ: Mín Pɔlʋ, mɪn 'tua kalɛ sɔ'n
mɪn man wɔ́. Mín yɛ̂ m man ɛ nyanlɪn ngʋan ɔ, nan kʋsʋ mɪn ngulo man kɛ
mɪn kacɪ wɔ́ kɛ wɔ́ kʋsʋ ɛ tua mín kalɛ, ɛ tua mín ngʋan.
20 Ɔ tɪ sɔ, anianman, yɛ́ Mɪn dunman nun, mɪɪn bʋtʋ wɔ́, sɔ yí nun man mín
maan mín ahʋnlɪn tɔ́ mín kunnun wɔ Kilisi ehulo nɪn anwʋn.
21 Mɪn de mɪn di kɛ ɛhɪ mɔ mɪɪn kɛlɛ mɪn nwan wɔ́'n, kɛmɔ ɛ bu mín sʋanlan'n,
like'n mɔ mɪɪn sɛlɛ wɔ́ kɛ ɛ yɔ́'n, ɛ 'yɔ bɔbɔ maan ɔ tala sʋ.

Ngalɪɛ

22 Wɔ́ sa kan mín ngalɪɛ nɪn an, sesie dabɛlɛ kʋn man mín. Afɪ, mɪn de mɪn
di kɛ Nyanmɪan Kpili 'ba tie ɛmɔ mmʋtʋɛ'n-mɔ maan bɛ yɪ mín mɪn 'ba nɪan
ɛmɔ abʋsʋ.
23 Epafalasɪ mɔ Kilisi Zozi dunman nun b'a tʋ yí nʋn mín fiadɪ'n, yí nwan ɔ
'yɔ wɔ́ like,
24 ɔ nʋn Maakɪ, ɔ nʋn Alisitakɪ, ɔ nʋn Demasɪ, ɔ nʋn Luku, mɔ bɛ nʋn mín di
junman'n.
25 Yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi nwʋ́n ɛmɔ anwʋn anwunnvoe.

KALATA'N MƆ BƐ HƐLƐLI NWANLIN EBELE'N-MƆ'N

M'ɔ wɔ nun'n

Sʊanlan'n m'ɔ hɛlɛlɪ kalata ɛhɪ'n, ɔ'a ngɛlɛ man yí dunman ɔ'a ngua man nun. Nan kʊsʊ, ɔ tɪ sʊanlan m'ɔ kan *Gɛlɛkɪ anɪɛ'n kpa, ɔ sɪ Nyanmɪan Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kpa, ɛsɛ ɔ sɪ Zufʊ'n-mɔ amanmuo'n kʊsʊ kpa. Kɛ bɛ lɛ kpɪn bɛ kele'n, kalata sɔ'n wɔ Pɔlʊ dɪɛ'n-mɔ anun. Ɛ 'su yí akpʊlʊwa a, Apolɔsʊ m'ɔ nʊn Pɔlʊ bɛ lili yɛ́ Mɪn junman'n y'ɔ hɛlɛlɪ kalata sɔ nɪn ɔ (Junman 18.24-28, 1 Kolɪntɪ 3.5-9, 4.1-2).

Ɔ hɛlɛlɪ kalata sɔ'n ɔ bʊtʊlɪ Ebele menian-mɔ mɔ b'a fa bɛ́ nwʊn b'a man Zozi mɔ bɛ lɛ kele bɛ́ ahʊlʊwa'n kɛ bɛ tíla bɛ́ dedi nɪn anun. Ɔ lɛ kele bɛ́ kɛ nvasʊɛ nnʊn man sʊ mman man bɛ́ kɛ bɛ yáci bɛ́ dedi'n bɛ tʊ́ bɛ sá bɛ lí Zufʊ'n-mɔ mala nɪn asʊ. Ɔ sanlɪn kɛ bɛ́ ti ele nɪn anwʊn ɛjɔlɛ mɔ Zozi Kilisi walɪ hanlɪn nɪn ala y'ɔ tɪ ananhɔlɛ ɔ.

B'a hye kalata nɪn anun nnyuan. Alimʊa dɪɛ'n (yí ti 1.4-10.18) man yɛ nwun yí kɛ Zozi ti kpili kpa tala nyanmɪansʊ mmɔfʊɛ'n-mɔ. Ɔ tɪ kpili kpa tala *Moyizɪ nʊn nyɪhyɛ daba'n tɛɛyɪfʊɛ mgbain'n-mɔ. Zozi tɪ yɛ́ tɛɛyɪfʊɛ kpain wɔ Nyanmɪan anyunnun. Ɔ tɪ kɛ Mɛlɛkɪsedɛkɪ mɔ anɪn ɔ tɪ belemgbin ɛsɛ ɔ tɪ tɛɛyɪfʊɛ Abalahamʊn mɛlɛ sʊ'n. Zozi muonun falɪ yí nwʊn yɪlɪ tɛɛ ɔ falɪ yɛ́ ɛtɛ'n-mɔ sʊalɪ. Yɛ́ ɛtɛ sɔ'n-mɔ, nyɪhyɛ daba nɪn anun tɛɛ'n mɔ bɛ yɪ'n ngʊala man bɛ́ cici.

M'ɔ tian yí nnyuan'n (10.19-13.17), ɔ lɛ wowula Ebele'n-mɔ anwʊnsɛlɛ kɛ bɛ bɔ́ mɔndɪnlɪn bɛ́ dedi nɪn anun kɛ daba mma'n mɔ bɛ lili kunnunmun'n yɔlɪ yí'n. Nyila nʊn ahɪn ebisa y'ɔ fa gua yí kalata nɪn abʊ ɔ.

Zozi Kilisi, m'ɔ tɪ Nyanmɪan Awa'n,

ɛ 'nwun kɛ ɔ kpɪn tɪ yɪ'n

1 Daba nɪn anun, Nyanmɪan nanndɪlɪ yí mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ asʊ ɔ hanlɪn ɛjɔlɛ ɔ helelɪ yɛ́ nan-mɔ. Ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ yɔ dede a, anɪn Nyanmɪan a sɪn atɪn ngacile dɔʊn asʊ ɔ'a han.

2 Nan tɛmʊn'n mɔ yɛ wɔ nun m'ɔ tɪ mɛlɛ kasian'n, Nyanmɪan nanndɪ yí Wa nɪn asʊ yê ɔ'a han ɛjɔlɛ ɔ'a hele yɛ́ ɔ. Baa sɔ'n, Nyanmɪan nanndɪ yí sʊ y'ɔ sesielɪ mân nɪn ɔ. Yí dein yê ɔ'a yɪ yí ɔ'a fa ninnge kʊalaa ɔ'a wula yí sa nun ɔ.

3 Yí y'ɔ man yɛ nwun Nyanmɪan Kpili anunminnyanmʊn nɪn ɛta m'ɔ ta nɪn ɔ. Kɛ Nyanmɪan Kpili'n kpɪn tɪ yí nɪn ala kpɛ y'ɔ le yí. Yí Nʊan Ɛjɔlɛ'n m'ɔ tɪ tun-min'n le ninnge'n kʊalaa anun. M'ɔ yuelɪ menian'n-mɔ ɛtɛ ecicie nɪn anwʊn junman'n di'n, ɔ fʊlɪ hɔlɪ nyanmɪansʊ. Ɔ hɔlɪ tanlanlɪn anunminnyanmʊn belemgbin bia nɪn asʊ Tunminfʊɛ Nyanmɪan Kpili asa fama sʊ.

Zozi Kilisi tɪ kpili tala nyanmɪansʊ mmɔfʊɛ'n-mɔ

4 Nyanmɪan Awa'n tɪ kpili tala nyanmɪansʊ mmɔfʊɛ'n-mɔ. Ɔ man dunman'n mɔ Nyanmɪan tʊnlɪn yí'n tɪ kpili tala nyanmɪansʊ mmɔfʊɛ'n-mɔ dɪɛ'n.

5 Nyanmɪansʊ bɔfʊɛ benin yê cɪan kʊn Nyanmɪan a han a hele yí kɛ:
Ɛ tɪ mín Wa,
ɛnɛ m'ɔ kɔ'n, wɔ́ Sɪ y'ɔ le mín'n?

Cɪan bie lé, ɔ selɪ man yí mmɔfʊɛ'n-mɔ anun bie kɛ:
Mɪn 'ba kaci wɔ́ Sɪ,
nán wɔ́ kʊsʊ ɛ 'kaci mín Wa.

6 Nan cɪan mɔ Nyanmɪan 'man yí Bamuan Baa'n ba mân nɪn anun'n, ɔ hanlɪn kɛ:
Nyanmɪansʊ mmɔfʊɛ'n-mɔ kʊalaa, bɛ kʊ́tʊ yí.

7 Ɛ 'nwun nyanmıansʊ mmɔfʊɛ'n-mɔ anwʊn ɛjɔlɛ'n mɔ b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ
nın anun'n:
Nyanmıan man yí mmɔfʊɛ'n-mɔ
kaci kɛ anwʊnman,
ɛsɛ ɔ man yí ngʊa'n-mɔ kaci kɛ sîn tofeleman.
8 Nan m'ɔ tʊ de Baa'n, b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun kɛ:
Nyanmıan Kpili, wɔ́ dıɛ ɛ tı belemgbin cıan daa.
Ɛ bu mân'n sɛsɛ sʊ.
9 *Ɛ kulo ananhɔlɛ'n,*
nan ɛtɛ'n dıɛ, ɛ kpɔ yí sʊnman.
Nyanmıan, wɔ́ Nyanmıan nın a yı wɔ́,
ɔ'a man ɛ di fɛ,
ɔ'a fa anatılı ɔ'a gua wɔ́ ti sʊ
m'ɔ kele kɛ ɛ tala wɔ́ manngʊn'n-mɔ kʊalaa ɔ.
10 B'a hɛlɛ yí biekun kɛ:
Mín Mın, wɔ́ dein yɛ̂ abʊbɔ nın anun
ɛ bɔlı mân nın ɔ.
Ɛsɛ anwunno'n tı wɔ́ sa ati like.
11 *Ninnge sɔ'n-mɔ tɛmʊn 'ba sın*
nan wɔ́ dıɛ, wɔ́ tɛmʊn'n nzın man lé.
Anwunno nʊn ası 'ba yɔ kɛ ɛtanlan daba.
12 *Ɛ 'bubu bɛ́ kɛ taladıɛ.*
Ɛsɛ ɛ 'kaci bɛ́ kɛ bɛ kaci taladıɛ'n.
Nan wɔ́ dıɛ, kɛ ɛ tı yí'n yɛ̂ ɛ tı ɔ.
Wɔ́ mɛlɛ'n le man ayuelıɛ.
13 Cıan bie lé, Nyanmıan hanlın helelı man yí mmɔfʊɛ'n-mɔ anun kʊn kɛ:
Tanlan mín sa fama sʊ
nán mın 'ba fa wɔ́ mgbɔfʊɛ'n-mɔ
mın gua wɔ́ ja abʊ
kɛ bia'n mɔ belemgbin sesie yí ja sʊ'n.
14 Nan nyanmıansʊ mmɔfʊɛ'n-mɔ, bɛ tı bɛ́ dıɛ sɛ? Bɛ́ kʊalaa, bɛ tı wawɛ. Bɛ sʊ
Nyanmıan. Ɔ sʊan bɛ́ maan bɛ bʊka bɛ́ mɔ b'a nyan bɛ́ ti mɔ Nyanmıan 'fa yí
ngʊan'n man bɛ́'n.

2

Bɛ mán yɛ́ ti tánlan

nyanmıansʊ ngʊan nın anwʊn ɛjɔlɛ nın asʊ kpa

1 Ɛhıka ati, ananhɔlɛ ɛjɔlɛ'n mɔ y'a tı'n, bɛ mán yɛ́ ti tánlan sʊ kpa yɛ nánndı sʊ
nán y'a mminlin man.
2 Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan nanndılı nyanmıansʊ mmɔfʊɛ'n-mɔ asʊ yɛ̂ ɔ falı
mala'n manlın *Moyizı ɔ. Bɛ́ mɔ bɛ yɔlı anzʊsɛlɛ ɛjɔlɛ sɔ nın anwʊn'n, bɛ nyanlın
yí nwʊn ahatua m'ɔ sɛ fata'n.
3 Ɛhı a, anın yɛ 'yɔ sɛ nán y'a nyan yɛ́ ti, mɔ y'a mmu man nyanmıansʊ
ngʊan'n like'n? Afı yɛ́ Mın Zozi muonun a li mʊa a han ɛjɔlɛ sɔ'n yɛ̂ bɛ́ mɔ bɛ
tılı'n kʊsʊ a hele kɛ ɔ tı ananhɔlɛ sakpa.
4 Kɛmɔ ɛjɔlɛ sɔ'n tı ananhɔlɛ sakpa'n, bɛ́ mɔ bɛ lili yɛ́ Mın Zozi anwʊn
adanzıɛ'n, Nyanmıan nanndılı bɛ́ sʊ ɔ yɔlı nzɔlɛ nʊn asinbɛnwʊn ninnge
ngacile dɔʊn. Ɛsɛ ɔ nanndı yí Wawɛ Nwannzan-nwannzan nın asʊ, ɔ manlın
bɛ́ tunmin maan bɛ lili junman ngacile ngacile m'ɔ kulo'n.

Zozi a kaci kulo sʊanlan

maan menian'n-mɔ nyan nyanmıansʊ ngʊan'n

5 Ɛhı, mân fʊfɔlɛ'n mɔ yɛ lɛ kan yí nwʊn ɛjɔlɛ'n, nán nyanmıansʊ mmɔfʊɛ'n-mɔ
yê Nyanmıan a yı bé kɛ bɛ lí sʊ kpain ɔ.
6 Kʊsʊ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun lıka kʊn, b'a hɛlɛ yí kɛ:
Nyanmıan Kpili, kulo sʊanlan tı yí dıɛ sɛ
mɔ wó ti 'kacı yí ɔ?
Kulo sʊanlan dasannin tı nzu
mɔ ɛ 'nıan yí ɔ?
7 *A han yí ası mɛlɛ kaan sʊa*
a man nyanmıansʊ mmɔfʊɛ'n-mɔ a tala yí.
A man ɔ'a nyan anunminnyanmʊn
ɔ nʊn asasʊɛ kɛ belemgbin.
8 *A man yí tunmin like biala asʊ.*
Sɛ bɛ kan kɛ Nyanmıan a man yí tunmin like biala asʊ a, anın ɔ kele kɛ like
fíí nnʊn ɛbɛlɛ mɔ sʊanlan le man sʊ tunmin ɔ. Nan kʊsʊ kıkaala dıɛ, yɛ nnwun
man kɛ sʊanlan le tunmin like biala asʊ.
9 Nan yɛ nwun yí kɛ Zozi mɔ Nyanmıan a han yí ası mɛlɛ kaan sʊa a man
nyanmıansʊ mmɔfʊɛ'n-mɔ a tala yí'n, Nyanmıan adawʊlʊman, ɔ'a wu ɔ'a man
menian'n-mɔ kʊalaatin. Ewue'n m'ɔ wuli nın ati, yɛ nwun yí sian dıɛ kɛ ɔ'a
nyan anunminnyanmʊn ɔ nʊn asasʊɛ kɛ belemgbin.
10 Afı Nyanmıan y'ɔ bɔlı like biala ɔ. Ɛsɛ yí y'ɔ man like biala jin yí ja nun ɔ.
Ɔ hulolı kɛ Zozi fé dede ɔ gúa yí bʊ bɔkɔɔ maan menian dɔʊn nyán bé ti bɛ wúlʊ
yí anunminnyanmʊn nın anun. Ɔ sanlın kɛ Zozi y'ɔ man menian'n-mɔ nyan
ngʊan ɔ.
11 Zozi m'ɔ tı menian'n-mɔ anwʊn fi bé ɛtɛ nın anun'n, ɔ nʊn bé mɔ ɔ'a man
bé nwʊn a tı'n, bé kʊalaa bé Sı'n tı kʊn. Ɛhıka ati, sɛ Zozi fɛlɛ bé yí nianman-mɔ
a, nyian ngun man yí.
12 Afı ɔ'a han yí kɛ:
Nyanmıan, mın 'kan wó nwʊn ɛjɔlɛ'n
mın kele mín nianman'n-mɔ.
Mın 'tʊ ejue mın yı wó ayɛ bagua nın anun.
13 Ɛsɛ ɔ'a han yí biekun kɛ:
Mın 'fa mín lʊa'n mın wula Nyanmıan Kpili anun.
Ɛsɛ yí nwan:
Mma'n-mɔ mɔ Nyanmıan falı bé manlın mín'n,
ɛ 'nwun bé nʊn mín.
14 Kɛmɔ mma sɔ'n-mɔ tı kulo menian mɔ moja wɔ bé nwʊnnaan nın anun'n,
Zozi kʊsʊ kacili yí nwʊn kulo sʊanlan kɛ bé. Ɔ yɔlı yí sɔ nán ɔ'a nyan atın, ɔ fi
ewue'n m'ɔ wuli'n, ɔ'a sɛcı Abɔnsanmʊn tunmin'n m'ɔ le yí ewue nın asʊ'n.
15 Abɔnsanmʊn tunmin sɔ'n, Zozi a sɛcı yí maan bé mɔ bé asıtanlan nın anun
bɛ sulo ewue'n, mɔ b'a kaci kɛ nganga'n, bɛ nyan bé ti.
16 Afı ɔ tı ananhɔlɛ, nán nyanmıansʊ mmɔfʊɛ'n-mɔ y'ɔ bʊka bé ɔ. Nan
Abalahamʊn asasʊ'n-mɔ y'ɔ bʊka bé ɔ.
17 Ɛhıka ati, like kʊalaa anun, ɔ'a kaci yí nwʊn kɛ yí nianman'n-mɔ. Ɔ'a yɔ
yí sɔ ɔ'a kaci bé tɛɛyıfʊɛ kpain. Ɔ kan ananhɔlɛ ɛsɛ ɔ fa ati anun kpa ɔ di yí
junman'n Nyanmıan anyunnun maan menian'n-mɔ kʊalaa nyan ɛtɛ face.
18 Kɛmɔ Zozi muonun nwunlin yalɛ mɛlɛ mɔ Abɔnsanmʊn sɔlı yí nıanlın'n,
sian dıɛ, bé kʊalaa mɔ bɛ wɔ asıtanlan sɔ nın anun'n, ɔ kʊala tı bé nyanman
nun.

3

Zozi tı kpili tala Moyizı

1 Ɛhıka ati, anianman anwʋntıɛ mma, ɛmɔ mɔ Nyanmıan a fɛlɛ ɛmɔ ɔ'a man
ɛmɔ a kaci yí menian'n, ɛmɔ fá bɛ́ nyın bɛ tʋ́ Zozi. Ɔ sanlın kɛ dedi'n mɔ yɛ lɛ
kan yí ɛjɔlɛ yɛ kele eyuadı'n, Zozi yê Nyanmıan a yı yí kɛ ɔ káci sʋ tɛɛyıfʋɛ kpain
ɔ.
2 Tɛɛyıfʋɛ junman sɔ'n mɔ Nyanmıan helelı Zozi kɛ ɔ lí'n, Zozi lili yí ananhɔlɛ
nun kɛ *Moyizı kʋsʋ lili yí wɔ Nyanmıan menian'n-mɔ kʋalaa afian'n.
3 Kɛ sʋanlan m'ɔ kɔ si sua nyan anunminnyanmʋn tala sua'n muonun'n,
Zozi kʋsʋ a nyan anunminnyanmʋn a tala Moyizı.
4 Sua biala, sʋanlan y'ɔ si ɔ. Nan kʋsʋ sʋanlan'n m'ɔ bɔlı like biala'n y'ɔ le
Nyanmıan.
5 Moyizı a, junman'n mɔ Nyanmıan helelı yí kɛ ɔ lí'n, ɔ lili yí ananhɔlɛ nun
wɔ Nyanmıan menian'n-mɔ kʋalaa afian. Ɛjɔlɛ mɔ Nyanmıan kulo kɛ ɔ kan'n,
ɔ fa wula Moyizı anʋan maan ɔ kan.
6 Nan Kilisi a, anın ɔ tı kɛ baa mɔ b'a sie yí awulo kpain ɔ. Nan sɛ yɛ tila yɛ́
dedi nın anun kpa ɔ nʋn anyındasʋɛ'n m'ɔ man yɛ di ndutue'n dede ɔ kɔ ju yí
ayuelıɛ a, anın yí awulo y'ɔ le yɛ́.
7 Afı Nyanmıan Wawɛ Nwannzan-nwannzan nın a han kɛ:
Sɛ ɛnɛ ɛmɔ tı Nyanmıan anın nın an,
8 *nán bɛ totua bɛ́ nzʋ'n kɛ daba ɛmɔ anan-mɔ yɔlı*
mɛlɛ mɔ bɛ jasʋlı yí kɔmın anun'n.
Nán bɛ yɔ kɛ cıan mɔ ɛmɔ anan-mɔ sɔlı yí
bɛ nıanlın wɔ ɛwâ nın anun ɛlɔ'n.
9 *Nyanmıan nwan: Ɛlɔ, ɛmɔ anan-mɔ jıjılı mín*
bɛ sɔlı mín bɛ nıanlın
sunnzun mɔ bɛ nwunlin yí kʋalaa
mɔ n yɔlı manlın bɛ́ afʋɛ abulanan nın anun'n.
10 *Ɔ man m'an fa bɛ́ nwʋn sikpɛ*
m'an wula mín kunnun
nán m'an han kɛ:
Bɛ tı menian mɔ bɛ́ ahʋnlın bɔ nvo,
bɛ nnanndı man mín atın nın asʋ.
11 *Bɛ́ nwʋn ɛya'n m'ɔ kun mín nın ati,*
m'an han ndâ kɛ:
Ɛnwʋnmıan ele mân'n
mɔ m'an sesie m'an man bɛ́'n,
cıan bie lé, bɛ ngɔ hɔ man nun ɛlɔ.
12 Ɛhıka ati, anianman-mɔ, ɛmɔ síe bɛ́ nwʋn ye. Sɛ ɛmɔ sie bɛ́ nwʋn ye a, ɛmɔ
anun bie fíí ngɔ nyan man ahʋnlın ɛtɛ. Bie fíí ngɔ yaci man yí dedi'n ngɔ tʋ
man nán ɔ'a kaci yí nzin ɔ'a si Tıasıfʋɛ Nyanmıan.
13 Nan m'ɔ wɔ nun'n, ɛmɔ wówula bɛ́ nwʋn anwʋnsɛlɛ alıhıan biala. Afı, yɛ́ ti
yê b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun kɛ: *Ɛnɛ nın ɔ.* B'a hɛlɛ yí sɔ nán ɛmɔ anun bie
ati a ngaci man ɔ'a ndɔ man ɛtɛ nın anun.
14 Afı yɛ nʋn Kilisi a yɔ kʋn. Nan kʋsʋ ɔ di kɛ yɛ tila dedi'n mɔ yɛ nyanlın yí
ngɛlɛmɔ nun nın anun kpa kpolo dede ɔ kɔ ju yí ayuelıɛ.
15 Ɛ 'nwun ɛjɔlɛ mɔ b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun'n:
Sɛ ɛnɛ ɛmɔ tı Nyanmıan anın nın an,
nán bɛ totua bɛ́ nzʋ'n kɛ daba ɛmɔ anan-mɔ yɔlı
mɛlɛ mɔ bɛ jasʋlı yí kɔmın anun'n.
16 Nwan menian dıɛ-mɔ yê bɛ tılı Nyanmıan anın'n kʋsʋ bɛ jasʋlı yí kɔmın
anun'n? Menian sɔ'n-mɔ y'ɔ le bɛ́ kʋalaa mɔ Moyizı nʋn bɛ́ fi Ezipiti mân nın
anun fitelı'n.

17 Nwan-mɔ yê Nyanmɪan sikpɛ'n hyɪlɪ bɛ́ afʊɛ abulanan'n mɔ bɛ lili wɔ ɛwâ nɪn anun ɛlɔ'n? Nyanmɪan sikpɛ'n hyɪlɪ bɛ́ mɔ bɛ hulolɪ ɛtɛ nɪn ɛyɔlɛ'n. Bɛ́ yê bɛ wuli ɛwâ nɪn anun ɛlɔ nɪn ɔ.
18 Yê nwan-mɔ anwʊn yê Nyanmɪan hanlɪn ndâ kɛ bɛ ngɔ man yí ɛnwʊnmɪan ele mân nɪn anun ɛlɔ bie'n? Nyanmɪan hanlɪn ndâ'n gualɪ bɛ́ mɔ bɛ jasʊlɪ yí kɔmɪn anun nɪn anwʊn.
19 Yɛ nwun yí yuein kɛ b'a ngʊala man ɛnwʊnmɪan ele mân nɪn anun kɔ. Ɔ sanlɪn kɛ b'a nne man Nyanmɪan b'a nni man.

4

Nyanmɪan ɛnwʊnmɪan ele mân'n.

1 Nan yɛ́ dɪɛ, Nyanmɪan a bɔ yɛ́ anɔhʊba kɛ yɛ kʊala kɛ yɛ kɔ yí ɛnwʊnmɪan ele mân nɪn anun bie. Ɛhɪka ati, yɛ síe yɛ́ nwʊn ye nán sʊanlan fíí a nga man asɪ ɛmɔ afian ɛlɔ.
2 Ɔ sanlɪn kɛ y'a tɪ Ɛjɔlɛkpa'n kɛ bɛ́ kʊsʊ bɛ tɪlɪ yí daba ɛwâ nɪn anun ɛlɔ'n. Nan kʊsʊ b'a mmu man Ɛjɔlɛkpa sɔ'n like. Afɪ, mɛlɛ mɔ bɛ tɪlɪ'n, b'a nne b'a nni man.
3 Nan yɛ́ mɔ yɛ de yɛ di'n, ɛnwʊnmɪan ele mân sɔ'n mɔ Nyanmɪan lɛ kan yí ɛjɔlɛ'n, yɛ 'kɔ nun bie. Afɪ Nyanmɪan lɛ kele kɛ:

Bɛ́ nwʊn ɛya'n m'ɔ kun mín nɪn ati,
m'an han ndâ kɛ:
Ɛnwʊnmɪan ele mân'n
mɔ m'an sesie m'an man bɛ́'n,
cɪan bie lé bɛ ngɔ hɔ man nun ɛlɔ.

Mɔ Nyanmɪan 'kan ɛjɔlɛ sɔ'n, anɪn ɔ'a li mʊa ɔ'a bɔ mân'n dada ɔ'a yue yí junman'n di.
4 Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun lɪka kʊn, b'a hɛlɛ ɛlɛsʊ nɪn anwʊn ɛjɔlɛ kɛ: *Nyanmɪan falɪ cɪan nsian ɔ lili yí junman'n kʊalaatin nan yí ɛlɛsʊ nɪn asʊ, ɔ lelɪ yí ɛnwʊnmɪan.*
5 Ɛjɔlɛ sɔ'n mɔ bɛ hanlɪn yí daba'n, bɛ lɛ kan yí ɛwa biekun kɛ: *Ɛnwʊnmɪan ele mân'n mɔ m'an sesie m'an man bɛ́'n, cɪan bie lé bɛ ngɔ hɔ man nun ɛlɔ.*
6 Alimʊa mma'n-mɔ mɔ bɛ tɪlɪ Ɛjɔlɛkpa'n mɔ b'a nne b'a nni man'n, b'a ngɔ man Nyanmɪan ɛnwʊnmɪan ele mân nɪn anun bie. Nan kʊsʊ atɪn wɔ nun man mmie-mɔ kɛ bɛ wʊ́lʊ Nyanmɪan ɛnwʊnmɪan ele mân nɪn anun.
7 Ɛhɪka ati, Nyanmɪan a sie cɪan fʊfɔlɛ kʊn biekun mɔ bɛ fɛlɛ yí "ɛnɛ". Ɛnɛ sɔ'n mɔ b'a hɛlɛ yí ɛbɛlɛ'n, afʊɛ dɔʊn kpa sɪnlɪn, Nyanmɪan nanndɪlɪ belemgbin *Davidi asʊ ɔ hanlɪn kɛ:

Sɛ ɛnɛ ɛmɔ tɪ Nyanmɪan anɪn nɪn an,
nán bɛ totua bɛ́ nzʊ'n.

8 Sɛ ɔ tɪ kɛ Zozie m'ɔ lili Moyizɪ aja nun'n hʊalɪ bagua'n nʊn ɛnwʊnmɪan ele mân nɪn anun kɔ a, ahan Nyanmɪan a ngan man cɪan fʊfɔlɛ kʊ́n anwʊn ɛjɔlɛ ɛhɪ anzin.
9 Ɛhɪ, yɛ nwun yí kɛ ɛnwʊnmɪan ele cɪan kʊn tɛ wɔ ɛbɛlɛ man Nyanmɪan menian'n-mɔ.
10 Afɪ sʊanlan m'ɔ wɔ Nyanmɪan ɛnwʊnmɪan ele mân nɪn anun'n, anɪn ɔ lɛ de yí ɛnwʊnmɪan yí junman elie nɪn anun kɛ Nyanmɪan lelɪ yí ɛnwʊnmɪan'n.
11 Ɛhɪka ati, yɛ bɔ́ mɔndɪnlɪn yɛ wʊ́lʊ ɛnwʊnmɪn ele mân sɔ nɪn anun. Nán bɛ man yɛ́ nunhan bie yɔ anzʊsɛlɛ ɔ ka yí ɛtɛ nɪn anun kɛ yɛ́ nan-mɔ yɔlɪ yí ɛwâ nɪn anun ɛlɔ'n.
12 Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan Anʊan Ɛjɔlɛ'n wɔ ɛbɛlɛ dahuu, ɛjɔlɛ m'ɔ kɔ han'n, ɔ kpɪn sʊ. Ɔ yɔ nâ tala dadɪɛ ngacile biala mɔ b'a si yí nyunnun nʊn yí nzin ɔ. Kɛ dadɪɛ'n wɔ sʊanlan an, ɔ bɔ fite'n, Nyanmɪan Anʊan Ɛjɔlɛ'n kʊsʊ nwun ɛjɔlɛ m'ɔ wɔ sʊanlan ati anun ɔ nʊn m'ɔ kɔ jʊnlɪn'n ɔ bua yí ndɛɛ.

13 Ninnge'n mɔ Nyanmıan bɔlı'n, fíí nnʊn man ɛbɛlɛ m'ɔ fʊn yí nyın ɔ. Yí
nyunnun, yí kʊalaa wɔ jawe nun. Yí ja asʊ yê yɛ 'bu yé junman'n mgbʊnndan
ɔ.
14 Ɛhıka ati, dedi'n mɔ yɛ le yí mɔ yɛ lɛ bɔ yɛ kele mân'n, yɛ tíla nun kpolo. Afı
yɛ le tɛɛyıfʊɛ kpain kʊn mɔ ɔ'a hɔ dede ɔ'a ju Nyanmıan muonun anyunnun.
Tɛɛyıfʊɛ kpain sɔ'n y'ɔ le Zozi m'ɔ tı Nyanmıan Awa'n.
15 Yé tɛɛyıfʊɛ kpain'n kʊala yé nyanman nun tı wɔ emian ngacile kʊalaa
anun. Nan kɛmɔ Abɔnsanmʊn sɔlı Zozi nıanlın yí kʊalaa anun mɔ yí sa a ngan
man yí'n, ɔ man sɔnıan nın anun, Zozi kʊala tı yé nyanman nun.
16 Ɛhıka ati, nán man yɛ sulo, nan yɛ hyúın yɛ kpúnnge Anwunnvoe
Enwunfʊɛ Nyanmıan'n m'ɔ tı belemgbin bia nın asʊ'n. Ɔ nwun yé nwʊn
anwunnvoe ɔ fa yé ɛtɛ'n-mɔ ce yé. Ɛsɛ mɛlɛ mɔ emian'n kɔ tʊ yé'n, ɔ 'tı yé
nyanman nun.

5

Zozi y'ɔ tı tɛɛyıfʊɛ kpain nın ɔ.

1 Nyanmıan tɛɛyıfʊɛ kpain biala mɔ bɛ kɔ nıan menian'n-mɔ anun bɛ kɔ yı
yí'n, ɔ di asafian. Ɛtɛ nın anwʊn tɛɛ ɛyıɛ'n nʊn acɛdıɛ'n, yí yê ɔ fa man Nyanmıan
ɔ.
2 Kɛmɔ tɛɛyıfʊɛ sɔ'n muonun tı kulo sʊanlan'n, ɔ kʊala kɛ ɔ nwun bé mɔ bɛ nzı
man Nyanmıan mala'n nʊn bé mɔ b'a fʊn'n-mɔ anwʊn anwunnvoe. Ɔ sanlın
kɛ, yí muonun ɔ kʊala kɛ ɔ fʊn.
3 Ɛhıka ati, ɔ di kɛ ɔ yı yí muonun yí ti tɛɛ kɛ ɔ yı bagua nın ati tɛɛ'n.
4 Sɛ Nyanmıan muonun a nvɛlɛ man sʊanlan kʊn kɛ ɔ fɛlɛlı Moyizı anianman
Aalʊn ɔ sielı yí tɛɛyıfʊɛ kpain nın an, sʊanlan fíí ngʊala njasʊ man ɔ nzie man
yí nwʊn tɛɛyıfʊɛ kpain.
5 Kilisi muonun a njasʊ man ɔ'a nzie man yí nwʊn tɛɛyıfʊɛ kpain. Nan
Nyanmıan muonun a han a hele yí kɛ:
Ɛnɛ m'ɔ kɔ'n, ɛ tı mín Wa,
mín kʊsʊ n dı wó Sı.
6 Ɛsɛ ɔ'a han yí lıka fʊfɔlɛ biekun kɛ:
Ɛ tı tɛɛyıfʊɛ titi
kɛ Mɛlɛkısedɛkı tı yí'n.
7 Mɔ anın Zozi wɔ asıɛ nın asʊ ɛwa'n, ɔ yɔlı asɔnın ɔ tıanlın sɛlɛ kpa ɔ sunlin
fɛlɛlı Nyanmıan m'ɔ kʊala yí de fi ewue nun'n. Kɛmɔ Zozi manlın Nyanmıan
anyınnzɔ nın ati, Nyanmıan kʊsʊ tielı yí.
8 Zozi tı Nyanmıan Awa, kʊsʊ yí amannınhunlun nın anun, ɔ manlın
Nyanmıan anyınnzɔ.
9 Mɔ Nyanmıan man Zozi fʊlı hɔlı nyanmıansʊ yuelı'n, Zozi a kaci bé kʊalaa
mɔ bɛ man yí anyınnzɔ'n, bé nyanmıansʊ ngʊan baka.
10 Ɛhıka ati, Nyanmıan a sie yí tɛɛyıfʊɛ kpain kɛ ɔ sielı Mɛlɛkısedɛkı'n.

Ɛkannzvɛ

11 Yɛ le ɛjɔlɛ dɔʊn yɛ kan yɛ kele ɛmɔ ɛhı anwʊn, nan kʊsʊ, yí bʊ etue yɔ sı. Ɔ
sanlın kɛ ɛmɔ ndı man ɛjɔlɛ bʊ ndɛ.
12 Ɛmɔ mɔ ahan ɛmɔ lılı y'ɔ di kɛ ɛmɔ kekele menian'n-mɔ Nyanmıan anwʊn
ɛjɔlɛ'n, ɛmɔ kulo kɛ bɛ kekele ɛmɔ Nyanmıan anwʊn ɛjɔlɛ fɔtılı'n-mɔ biekun.
Alıɛ mɔ ɛmɔ 'kpʊnndɛ bɛ di'n, ɛhı nɔfanlan yê ɛmɔ tɛ nʊn ɔ.
13 Sʊanlan biala m'ɔ tɛ nʊn nɔfanlan'n, anın ɔ tı batʊnman. Ɔ nzı man
amanmuo sɛsɛ'n mɔ Nyanmıan lɛ kpʊnndɛ'n.
14 Nan bé mɔ b'a tin'n, bé yê bɛ di alıɛ ketee nın ɔ, afı bé dıɛ bé ti a tin. Bɛ sı
like m'ɔ tı kpa nın angʊnmın. Bɛ sı m'ɔ tı man kpa'n kʊsʊ angʊnmın.

6

1 Ɛhıka ati, yɛ yáci ɛjɔlɛ ası ası'n m'ɔ tʋ de Kilisi'n nán yɛ wʋ́lʋ mgbili mgbili'n-
mɔ anun. Yɛ yáci ɛjɔlɛ'n m'ɔ tʋ de nyɔlıɛ ɛtɛ nın ɛyacie'n, Nyanmıan anwʋn
dedi'n,
2 ɛsɔnıan ngacile nın anwʋn ɛjɔlɛ'n, bɛ́ sa'n mɔ bɛ fa bɛ fua menian'n-mɔ asʋ
m'ɔ kele kɛ Nyanmıan a fa yí nyila nın a man'n, ewuetinnge'n nʋn menian'n-
mɔ fʋɔ ebue'n mɔ Nyanmıan 'ba bu bɛ́'n. Ninnge sɔ'n-mɔ, yɛ ngan man bɛ́
nwʋn ɛjɔlɛ kʋ́n.
3 Nan yɛ hɔ́ yɛ́ nyunnun. Sɛ Nyanmıan man atın an, mɔ yɛ 'ba yɔ nın anın.
4 Ɛhı, bɛ́ mɔ bɛ nanndı Nyanmıan jawe nın anun'n, Nyanmıan a yeyila bɛ́ ɔ'a
man b'a nyan yí Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n.
5 B'a nwun yí kɛ yí Nʋan Ɛjɔlɛ'n tı like kpa. B'a nwun mân fʋfɔlɛ'n m'ɔ lɛ sesie
nın anun tunmin'n.
6 Nan sɛ bɛ kaci bɛ́ nzin bɛ si Nyanmıan, nán yí Nʋan Ɛjɔlɛ'n nvalı man bɛ́
nwʋn fíí kʋ́n an, bɛ ngʋala man like fíí kʋ́n yɔ maan bɛ sa bɛ́ nzin yí nwʋn
ɛlɔ. Ɔ sanlın kɛ menian sɔ'n-mɔ bʋbɔ Kilisi kʋlʋwa nın asʋ biekun ɛsɛ bɛ gua
yí nyunnun ası menian nun.
7 Tɛmʋn mɔ esue tɔ asıɛ kʋn asʋ titi mɔ alıɛ fite sʋ man bɛ́ mɔ b'a lua'n, asıɛ
sɔ'n, anın Nyanmıan a yeyila yí.
8 Nan sɛ eminlan mmowe nʋn ndile ɛtɛ fifi sʋ a, anın ɔ'a yɔ mgban ɔ'a ju yí
sasan ɛbɔ. Yí agualıɛ nun, bɛ tʋ nun sîn.
9 Anianman-mɔ, sɛ bɔbɔ yɛ lɛ kan sɔ a, yɛ de ɛmɔ yɛ di kpa. Yɛ sı kɛ ɛmɔ nanndı
atın kpa'n m'ɔ fite nyanmıansʋ ngʋan nın asʋ.
10 Afı Nyanmıan dıɛ, ɔ mmu man kpɔfʋndɛɛ. Junman'n mɔ ɛmɔ lɛ di'n, ye'n
mɔ ɛmɔ a yɔ m'ɔ kele kɛ ɛmɔ kulo Nyanmıan, mɔ ɛsɛ ɛmɔ tɛ yɔ tɛ man Zozi
menian'n-mɔ mɔ bɛ tı ɛmɔ anianman'n, Nyanmıan alʋa nvi man.
11 Nan yɛ kulo kɛ ɛmɔ nunhan kʋn biala bɔ́ mɔndınlın, ɔ héle kɛ ɔ kulo
Nyanmıan dede ɔ kɔ ju yí ayuelıɛ, nán ɛmɔ asa a han mɔ ɛmɔ lɛ kpʋnndɛ yí
Nyanmıan asa nun'n kpa bɔkɔɔ.
12 Yí ti, nán man ɛmɔ kaci ɛfʋanfʋɛ. Nan ɛmɔ sín dedi mma'n-mɔ atın dıɛ nın
asʋ. Ɔ sanlın kɛ bɛ si abʋtalɛ dede bɛ́ sa kan like'n mɔ Nyanmıan kɔ fa kɔ bɔ bɛ́
anɔhʋba'n.
13 Mɔ Nyanmıan 'bɔ Abalahamʋn anɔhʋba'n, ɔ hanlın ndâ tʋlı sʋ. Kɛmɔ
sʋanlan fíí nnʋn man ɛbɛlɛ m'ɔ tı kpili tala yí'n, yí muonun ɔ hanlın yí ti.
14 Yí nwan: *Mın kan mín ti kɛ mın 'yeyila wɔ́ sʋ maan ɛ di ata kpili kpa.*
15 Mɔ Abalahamʋn tılı ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ sili abʋtalɛ dede yí sa hanlın like'n mɔ
Nyanmıan falı bɔlı yí anɔhʋba'n.
16 Nan sɛ menian'n-mɔ 'kan ndâ a, bɛ kan sʋanlan m'ɔ tala bɛ́ nın ati. Ndâ
sɔ'n tı ajinlanmun. Yí y'ɔ man ɛjɔlɛ'n kpɛ ɔ.
17 Nan Nyanmıan kʋsʋ ajʋnlın nun an, anın ɔ kulo kɛ bɛ́ m'ɔ di kɛ bɛ nyan
anɔhʋba nın anun ninnge'n, bɛ nwun yí yuein kɛ ɛjɔlɛ'n m'ɔ fi yí nʋan fitelı'n,
ɔ ngaci man yí lé. Ɛhıka ati y'ɔ hanlın ndâ tʋlı anɔhʋba nın asʋ ɔ.
18 Anɔhʋba'n nʋn ndâ'n tı ninnge nnyuan mɔ bɛ ngʋala man yí kaci, ɛsɛ
Nyanmıan ngʋala man nun ato di. Ninnge sɔ nnyuan'n wula yɛ́ mɔ y'a nyan
ɛfıabɛlɛ Nyanmıan anwʋn nın anwʋnsɛlɛ. Ɛfıabɛlɛ sɔ nın anun, ɔ di kɛ yɛ tila
anyındasʋɛ like'n m'ɔ wɔ yɛ́ nyunnun nın anun kpolo.
19 Kɛ sɛhɛ'n mɔ bɛ yı bɛ tʋ asue nın anun man meli'n jinlan bi'n, anyındasʋɛ
like'n kʋsʋ man yɛ́ ɛkala'n jin bi. Anyındasʋɛ like sɔ'n man yɛ bɔ tala
nyanmıansʋ asɔnın sua nın anun mgbɛnun ɛtanlan'n. Yɛ kɔ dede yɛ ju lıka
nwannzan-nwannzan'n kɛ tɛɛyıfʋɛ kpain'n.
20 Ɛbɛlɛ yê yɛ́ dunman nun, Zozi lili mʋa yɛ́ nyunnun ɔ wʋlʋlı ɔ. Yí yê ɔ'a kaci
tɛɛyıfʋɛ kpain'n cıan daa kɛ anın Mɛlɛkısedɛkı tı yí nın ɔ.

7

Mɛlɛkɪsedɛkɪ tɪ belemgbin, ɛsɛ ɔ tɪ tɛɛyɪfʋɛ

1 Mɛlɛkɪsedɛkɪ sɔ'n, anɪn ɔ tɪ kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Salɛmʋn nɪn asʋ belemgbin.
Ɛsɛ anɪn ɔ tɪ Nyanmɪan Kpili m'ɔ wɔ anwunno anwunno ɛlɔ'n kʋsʋ tɛɛyɪfʋɛ
Abalahamʋn mɛlɛ sʋ. Mɛlɛ mɔ Abalahamʋn fi ɛlɔɛ ɔ 'sa ba'n, Mɛlɛkɪsedɛkɪ kɔ
hɔ kɔ kpa yí atɪn ɔ kɔ yeyila yí sʋ.
2 Yí kʋalaa mɔ Abalahamʋn nyanlɪn yí ɛlɔɛ nɪn anun'n, ɔ kɔ bu nun bulu. Ɔ
kɔ tu kʋn kɔ man Mɛlɛkɪsedɛkɪ.
Alimʋa nɪn anun, dunman Mɛlɛkɪsedɛkɪ'n kele kɛ: "belemgbin m'ɔ kulo
sɛsɛ." M'ɔ la sʋ'n, y'ɔ le kɛ ɔ tɪ Salɛmʋn belemgbin. Yí bʋ kele kɛ: "belemgbin
m'ɔ kulo anzʋnunjɔ."
3 B'a ngan man yí sɪ nʋn yí nin nʋn yí nan-mɔ anwʋn ɛjɔlɛ fíí. B'a ngan man
yí awɔlɛ cɪan nʋn yí ewue cɪan nɪn anwʋn ɛjɔlɛ kalata nɪn anun lɪka fíí. Nan ɔ
tɪ kɛ Nyanmɪan Awa'n. Mɛlɛkɪsedɛkɪ sɔ'n tɪ tɛɛyɪfʋɛ cɪan daa.
4 Ɛmɔ nwʋ́n yí kɛ Mɛlɛkɪsedɛkɪ tɪ kpili. Yɛ́ nan Abalahamʋn ninnge'n kʋalaa
m'ɔ nyanlɪn yí ɛlɔɛ nɪn anun'n, ɔ buli nun bulu ɔ tuli kʋn manlɪn Mɛlɛkɪsedɛkɪ.
5 Levi asasʋ'n-mɔ tɪ Nyanmɪan tɛɛyɪfʋɛ. Moyizɪ mala'n man bɛ́ atɪn kɛ Izalayɛ
amma'n-mɔ bu bɛ́ ninnge'n-mɔ anun bulu a, bɛ tú kʋn. Kʋsʋ bɛ́ tɪ anianman,
bɛ́ nan y'ɔ le Abalahamʋn.
6 Mɛlɛkɪsedɛkɪ tɪ man Levi afilie nɪn anun sʋanlan. Kʋsʋ Abalahamʋn buli
ninnge'n m'ɔ nyanlɪn yí ɛlɔɛ nɪn anun'n bulu ɔ tuli kʋn manlɪn yí. Ɔ kɔ yeyila
Abalahamʋn mɔ Nyanmɪan bɔlɪ yí anɔhʋba nɪn asʋ.
7 Ɔ tɪ ananhɔlɛ kɛ kpain yê ɔ yeyila batʋnman sʋ ɔ.
8 Levi asasʋ'n-mɔ mɔ bɛ bubu ninnge'n-mɔ anun bulu, bɛ tu kʋn bɛ man bɛ́'n,
kulo menian y'ɔ le bɛ́. Bɛ wu. Nan Mɛlɛkɪsedɛkɪ dɪɛ, ɔ tɪ sʋanlan m'ɔ tɪ asɪ kɛ
Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n kele'n.
9 Kɛmɔ Abalahamʋn buli yí ninnge'n-mɔ anun bulu ɔ tuli kʋn manlɪn
Mɛlɛkɪsedɛkɪ'n, Levi muonun mɔ ɛnɛ bɛ bu ninnge'n-mɔ anun bulu bɛ tu kʋn
bɛ man yí bʋsʋ menian'n-mɔ'n, yí kʋsʋ ɔ yɔlɪ sɔ bie.
10 Ɔ sanlɪn kɛ mɛlɛ mɔ Mɛlɛkɪsedɛkɪ 'kɔ a kpa Abalahamʋn atɪn'n, anɪn Levi
tɛ wɔ Abalahamʋn akunnun.

Zozi tɪ kɛ Mɛlɛkɪsedɛkɪ

11 Tɛɛ'n mɔ Levi asasʋ'n-mɔ yɪ'n, mala'n mɔ Nyanmɪan falɪ manlɪn Izalayɛ
amma'n-mɔ'n, sʋ yê anɪn ɔ jin ɔ. Nan sɛ ɔ tɪ kɛ Levi asasʋ'n-mɔ mɔ bɛ tɪ tɛɛyɪfʋɛ
kɛ Aalʋn'n, efian fíí nnʋn man bɛ́ junman nɪn anwʋn an, ahan tɛɛyɪfʋɛ ngacile
kʋn kɛ Mɛlɛkɪsedɛkɪ a nvite man.
12 Ɔ sanlɪn kɛ sɛ Nyanmɪan tɛɛyɪfʋɛ'n-mɔ a kaci a, ɔ sɛ kɛ mala'n kʋsʋ káci.
13 Yɛ́ Mɪn'n mɔ yɛ lɛ kan yí nwʋn ɛjɔlɛ ɛwa'n, ɔ fi afilie fʋfɔlɛ anun. Afilie sɔ
nɪn anun sʋanlan kacili man Nyanmɪan tɛɛyɪfʋɛ lé.
14 Bɛ́ kʋalaa bɛ sɪ kɛ yɛ́ Mɪn fi Zuda afilie nɪn anun. Mɔ Moyizɪ 'kan Nyanmɪan
tɛɛyɪfʋɛ'n-mɔ anwʋn ɛjɔlɛ'n, ɔ'a ngan kɛ Zuda afilie nɪn anun sʋanlan kʋn tɪ
tɛɛyɪfʋɛ.
15 Like kʋn man yɛ nwun yí yuein biekun. Like sɔ'n y'ɔ le kɛ tɛɛyɪfʋɛ kʋn
biekun kɛ Mɛlɛkɪsedɛkɪ a fite.
16 Nán menian'n-mɔ mala nɪn asʋ yê bɛ nɪanlɪn bɛ sielɪ yí tɛɛyɪfʋɛ ɔ. Nan
tunmin'n m'ɔ man nyanmɪansʋ ngʋan m'ɔ le man ayuelɪɛ'n, y'ɔ man ɔ'a kaci
Nyanmɪan tɛɛyɪfʋɛ ɔ.
17 Afɪ ɔ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun kɛ:
Ɛ 'kaci tɛɛyɪfʋɛ cɪan daa kɛ Mɛlɛkɪsedɛkɪ.
18 Ɛhɪ Nyanmɪan a yaci daba mala nɪn a tʋ. Ɔ sanlɪn kɛ tunmin nnʋn man
nun, ɛsɛ ɔ'a yɔ mgban.

19 Afı Moyizı mala nın a man sʋanlan fíí anwʋn a ndı man. Nan Nyanmıan
a sie anyındasʋɛ like kʋn ɛbɛlɛ. Anyındasʋɛ like sɔ'n man yɛ cʋın yɛ kpunnge
Nyanmıan.
20 Afı m'ɔ la sʋ biekun'n y'ɔ le ndâ'n mɔ Nyanmıan hanlın'n. Mɔ ɛhınlın-mɔ
'kaci tɛɛyıfʋɛ'n, Nyanmıan a ngan man yí nwʋn ndâ.
21 Nan Zozi dıɛ, Nyanmıan hanlın yí nwʋn ndâ. Ɛ 'nwun ɛjɔlɛ m'ɔ hanlın
helelı yí'n:
Yɛ́ Mın a han ndâ,
Yí Nʋan Ɛjɔlɛ'n, ɔ ngaci man yí.
Yí nwan: Ɛ tı tɛɛyıfʋɛ cıan daa.
22 Ɛhıka ati, Zozi di ajinlanmun maan yɛ nwun yí kɛ nyıhyɛ'n mɔ Nyanmıan
nʋn yɛ́ a hyıhyɛ'n tı ananhɔlɛ sakpa.
23 Ɛsɛ like biekun wɔ ɛbɛlɛ m'ɔ tı bɛ́ afian ɔ. Y'ɔ le kɛ anın tɛɛyıfʋɛ'n-mɔ sʋnlın.
Afı ewue'n man kʋn nni man junman'n dede ɔ nga man ɛbɛlɛ.
24 Kʋsʋ Zozi dıɛ, ɔ tı ası dahuu. Tɛɛyıfʋɛ junman'n m'ɔ di'n, junman sɔ'n nzın
man sʋanlan fʋfɔlɛ asa nun.
25 Ɛhıka ati, bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ nanndı yí sʋ bɛ kpunnge Nyanmıan anwʋn'n, ɔ
kʋala de bɛ́ kpa bɔkɔɔ. Ɔ sanlın kɛ ɔ tı ası dahuu ɔ sɛlɛ Nyanmıan man bɛ́.
26 Tɛɛyıfʋɛ kpain'n mɔ y'a mian yí nwʋn'n y'ɔ le Zozi. Ɔ tı nwannzan-
nwannzan, efian fíí nnʋn man yí nwʋn. Ɛtɛ fíí nnʋn man yí nun. Ɔ nʋn ɛtɛfʋɛ'n-
mɔ afian tı. Ɔ tı like biala asʋ kpain.
27 Zozi tı man kɛ tɛɛyıfʋɛ mgbain ɛhınlın-mɔ. Tɛɛyıfʋɛ sɔ'n-mɔ, ɔ di kɛ bɛ yı bɛ́
muonun bɛ́ ti tɛɛ nán b'a yı bagua'n kʋsʋ dıɛ. Nan yí dıɛ, ɔ falı yí nwʋn yılı yɛ́
kʋalaa yɛ́ ti tɛɛ baa kʋnmgba cein.
28 Menian mɔ bɛ́ nwʋn ndı man, ɔ fi ɛtɛ'n dunman nun'n yê *Moyizı mala'n
fa bɛ́ sie tɛɛyıfʋɛ mgbain ɔ. Mala nın anzin, Nyanmıan hanlın ndâ tʋlı yí ɛjɔlɛ
nın asʋ. Ɛjɔlɛ sɔ'n sie Baa'n mɔ yí nwʋn a tı kpa bɔkɔɔ'n tɛɛyıfʋɛ kpain cıan daa.

8

Zozi tı yɛ́ tɛɛyıfʋɛ kpain.

1 Ɛjɔlɛ ɛhı kʋalaa mɔ yɛ lɛ kan'n, yí ti'n y'ɔ le kɛ yɛ le tɛɛyıfʋɛ kpain kʋn. Ɔ'a fʋ
anwunno ɛlɔ ɔ'a tanlan tunminfʋɛ Nyanmıan kpili belemgbin bia'n fama sʋ.
2 Asɔnın sua nwannzan-nwannzan'n m'ɔ tı *tantı kpa'n, nán sʋanlan yê ɔ'a
bɔ ɔ. Nan yɛ́ Mın muonun yê ɔ'a bɔ tantı sɔ nın ɔ. Ɛbɛlɛ yê yɛ́ tɛɛyıfʋɛ kpain'n di
yí tɛɛ ɛyıɛ junman nın ɔ.
3 Acɛdıɛ nʋn tɛɛ ɛyıɛ mɔ bɛ fa bɛ man Nyanmıan'n, yí ti y'ɔ man bɛ sie tɛɛyıfʋɛ
biala ɔ. Ɔ sɛ kɛ yɛ́ tɛɛyıfʋɛ kpain sɔ'n kʋsʋ nyan like mɔ ɔ 'fa fite Nyanmıan
anyunnun ɔ.
4 Sɛ ɔ tı kɛ yɛ́ tɛɛyıfʋɛ kpain'n wɔ asıɛ nın asʋ ɛwa a, ahan ɔ tı man tɛɛyıfʋɛ bɔbɔ.
Ɔ sanlın kɛ tɛɛyıfʋɛ'n-mɔ mɔ bɛ di junman sɔ'n wɔ ɛbɛlɛ kɛ Zufʋ'n-mɔ mala kpın
kele'n.
5 Junman'n mɔ tɛɛyıfʋɛ sɔ'n-mɔ di'n, anwunno ɛlɔ dıɛ'n nvoninnin'n mɔ
Nyanmıan yılı helelı Moyizı'n, sʋ yê bɛ nıan ɔ. Afı mɛlɛ mɔ Moyizı 'bɔ tantı'n
man Nyanmıan'n, Nyanmıan hanlın helelı yí kɛ: *Tantı'n mɔ m'an yı m'an hele
wɔ́ bʋka nın asʋ'n, nıan yí nwʋn sʋ yɔ.*
6 Nan sian dıɛ, tɛɛ ɛyıɛ junman'n mɔ Zozi di'n, ɔ tala tɛɛyıfʋɛ ɛhınlın-mɔ kʋalaa
dıɛ'n. Ɔ sanlın kɛ ɔ di nyıhyɛ kpa nın anun asafian. Nyıhyɛ sɔ'n jin anɔhʋba
mgbakpa'n-mɔ asʋ.
7 Afı sɛ ɔ tı kɛ alimʋa nyıhyɛ'n yɔlı kpa a, ahan ɔ'a ngaci man yí.
8 Nan Nyanmıan lɛ tu yí menian'n-mɔ anyunnun. Yí ti, y'ɔ man ɔ lɛ kan kele
bɛ́ kɛ:
Tɛmʋn'n lɛ ba ju,

mın nʋn Izalayɛ mân'n nʋn Zuda mân'n,
yɛ 'ba cıcı nyıhyɛ fʋfəlɛ.
9 *Nyıhyɛ sə'n tı man kɛ daba dıɛ'n*
mə mın nʋn bɛ́ nan-mə hyıhyɛlı'n.
Daba dıɛ'n, y'ɔ le cıan mə n zəlı bɛ́ sa
n yılı bɛ́ fi Ezipiti mân nın anun n vitelı'n.
B'a nanndı man nyıhyɛ sə nın asʋ.
Ɛhıka ati, bɛ́ kʋsʋ bɛ́ nwʋn ɛjəlɛ a njian man mín.
10 *Yɛ́ Mın nwan:*
Sɛ tɛmʋn sə'n ju a, ɛ 'nwun nyıhyɛ'n
mə mın nʋn Izalayɛ mân'n 'ba hyıhyɛ'n.
Mın 'fa mín mala'n mın wula bɛ́ ajʋnlın nın anun.
Mın 'kɛlɛ yí bɛ́ ahʋnlın nın anun.
Mın 'kaci bɛ́ Nyanmıan,
bɛ́ kʋsʋ bɛ́ 'kaci mín menian.
11 *Sʋanlan fíí ngɔ hehele man yí manngʋn like,*
anaan ɔ ngɔ han ɔ ngɔ hele yí nianman kɛ:
Kpʋnndɛ yɛ́ Mın.
Afı batʋnman o, kpain o, bɛ́ kʋalaa bɛ sı mín.
12 *Mın 'fa bɛ́ ɛtɛ'n-mə mın ce bɛ́.*
Mın mmə man sʋ fíí kʋ́n.

13 Sɛ Nyanmıan lɛ kan nyıhyɛ fʋfəlɛ ɛjəlɛ a, anın ɔ lɛ kele kɛ alimʋa dıɛ nın a yɔ daba. Yê like m'ɔ kɔ hyɛ, ɛsɛ ɔ kɔ yɔ daba'n, anın ɔ ka kaan yí bʋsʋ nunnun.

9

Asıɛ nın asʋ ɛwa nʋn anwunno ɛlə Nyanmıan tantı'n

1 Nyıhyɛ daba nın anun, anın asɔnın ɛyɔlɛ'n le yí sua asıɛ nın asʋ ɛwa ɔ nʋn yí nwʋn mala.

2 Asɔnın sua sə'n, ɔ tı tantı. Nyanmıan tantı sə'n, mgbɛ nun ɛtanlan kʋn ce nun nnyuan, Lıka m'ɔ wə mgbɛ nun ɛtanlan nın anyunnun'n, lıka sə'n yê bɛ fɛlɛ yí lıka nwannzan-nwannzan nın ɔ. Ɛbɛlɛ yê kanlannıɛ'n, ɔ nʋn təbılı'n mə bɛ gua Nyanmıan kpaʋn'n sʋ'n wə ɔ.

3 Nan mgbɛ nun ɛtanlan nın anzin lıka dıɛ'n, bɛ fɛlɛ yí lıka nwannzan-nwannzan kpa.

4 Ɛbɛlɛ yê təbılı'n mə bɛ yala *ansan sʋ'n nʋn nyıhyɛ alaka'n wə ɔ. Təbılı'n nʋn alaka sə'n, b'a holo esika ɛmanlan b'a gua bɛ nwʋn. Alaka nın akunnun, ninnge nsan wa nun. Esika ɛmanlan ɛsê kʋn jin nun. Ɛsê sə nın anun yê *mannan'n wə ɔ. Aalʋn kpɔman'n m'ɔ bəlı ndetele'n wə alaka nın anun. Yê ɛsɛ nyəbʋɛ nnyuan'n mə b'a se bɛ́ ndɛtɛlɛ kɛ tabʋa b'a hɛlɛ nyıhyɛ nın anwʋn ɛjəlɛ'n b'a gua sʋ'n, bɛ wə alaka nın anun bie.

5 Bɛ kɔ se nyanmıansʋ mməfʋɛ nnyuan bɛ kɔ sesie nyıhyɛ alaka nın asʋ. Nyanmıansʋ mməfʋɛ sə'n-mə, bɛ fɛlɛ bɛ́ selubın. Anunminnyanmʋn menian sə'n-mə kele kɛ Nyanmıan wə ɛbɛlɛ. Bɛ ndɛba'n-mə sinnze alaka nın ati sʋ anwunno. Alaka nın ati sə nın asʋ yê bɛ gua tɛɛ ɛyıɛ moja nın ɔ. Nan mın ngulo man kɛ mın yıyı ɛjəlɛ nın anun dəʋn kıkaala.

6 Kɛ bɛ kpınlın bɛ sesielı lıka sə'n, alıhıan biala, tɛɛyıfʋɛ'n-mə wʋlʋ Nyanmıan tantı'n lıka m'ɔ wə mgbɛ nun ɛtanlan nın anyunnun'n, bɛ di bɛ́ junman nın ɛbɛlɛ.

7 Nan mgbɛ nun ɛtanlan nın anzin ɛlə lıka dıɛ'n, tɛɛyıfʋɛ kpain nın ala y'ɔ wʋlʋ ɛlə ɔ. Ɔ wʋlʋ ɛlə afʋɛ nʋan. Ɔ 'wʋlʋ ɛlə a, yí muonun ɔ nʋn bagua'n ɛtɛ mə bɛ nzı man mə b'a yɔ'n dunman nun, ɔ fa naan moja ɔ fite Nyanmıan anyunnun.

8 Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n kele nun kɛ mɛlɛ mɔ Nyanmıan tantı
daba'n nʊn nun junman elie'n tɛ wɔ ɛbɛlɛ'n, anın atın'n m'ɔ man menian'n-
mɔ kpunnge Nyanmıan'n la man nun.
9 Ɛhı tı nvandʊhʊn ɛnɛ mɛlɛ'n mɔ yɛ wɔ nun nın anun. Yí bʊ kele kɛ nán acɛdıɛ
nʊn tɛɛ ɛyıɛ y'ɔ man sʊanlan anwʊn tı wɔ Nyanmıan anyunnun ɔ.
10 Afı, alıɛ nʊn nzan nʊn bɛ́ nwʊn efian etue ebialɛ ngacile mala y'ɔ le ɛhı-
mɔ. Ɔ tı mala m'ɔ tʊ de eyuadı nın anun ninnge'n-mɔ. Mala sɔ'n-mɔ abʊsʊ 'ba
nunnun wɔ mɛlɛ Nyanmıan 'kaci ninnge'n-mɔ kʊalaatin'n.
11 Nan ninnge mgbakpa'n m'ɔ wɔ yɛ́ nyunnun nın ati yê Zozi a a kɛ tɛɛyıfʊɛ
kpain ɔ. Nyanmıan tantı'n mɔ ɔ'a tanlan yí bʊ ɔ'a li yí junman nın anwʊn cian
kpa, ɛsɛ ɛ tı kanlanman tala daba dıɛ'n. Tantı sɔ'n, nán menian'n-mɔ asa ati
like ɔ. Yí bʊ y'ɔ le kɛ nán mân ɛhı anun like ɔ.
12 Zozi a wʊlʊ lıka nwannzan-nwannzan kpa'n kpê kʊnmgba cein bɔkɔɔ. Ɔ'a
nva man esile nʊn nnalɛ mma moja ɔ'a nvite man Nyanmıan anyunnun. Nan
ɔ le yí muonun yí moja'n m'ɔ man bɛ nyan ngʊan m'ɔ le man ayuelıɛ'n.
13 Nyanmıan anyunnun, bɛ́ mɔ efian kɔ gua bɛ́ nwʊn'n, sɛ bɛ fa esile nʊn
nnalɛ nyin moja'n nʊn ɛnalɛ bılıɛ mɔ bɛ kɔ yala yí'n nzʊan'n bɛ kpʊnndın bɛ́
nwʊn an, anın bɛ́ nwʊn a tı.
14 Sɛ naan ɛhı-mɔ moja'n kʊala kɛ ɔ man sʊanlan anwʊn tı a, Kilisi moja'n
kʊala kɛ ɔ man sʊanlan ahʊnlın nın anun tı tala sʊ! Ɔ nanndı Ɛdannganman
Wawɛ nın asʊ, Kilisi muonun a fa yí nwʊn ɔ'a bɔ afɔlıɛ mɔ efian fíí nnʊn man
yí nwʊn ɔ'a man Nyanmıan. Yí moja'n 'tı yɛ́ ahʊnlın nın anun fi nyɔlıɛ nvuin
nvuin'n-mɔ anwʊn maan yɛ sʊ Tıasıfʊɛ Nyanmıan'n.
15 Ɛhıka ati yê Kilisi di nyıhyɛ fʊfɔlɛ nın anun asafian ɔ. Ɔ di asafian maan
bɛ́ mɔ Nyanmıan a fɛlɛ bɛ́'n nyan nyanmıansʊ ajapadıɛ'n mɔ ɔ'a fa ɔ'a bɔ bɛ́
anɔhʊba'n. Bɛ kʊala kɛ bɛ́ sa kan yí. Ɔ sanlın kɛ Kilisi a wu. Yí ewue sɔ'n de
menian'n-mɔ ati fi bɛ́ ɛtɛ nın anun nyıhyɛ daba nın abʊ.
16 Afı sʊanlan kɛlɛ yí kunnun ɛjɔlɛ kalata sʊ sie a, ɔ di kɛ bɛ nwun yí kɛ sʊanlan
nın a wu sakpa nán kalata sɔ'n mɔ ɔ'a hɛlɛ ɔ'a sie nın a nyan tunmin.
17 Ɔ sanlın kɛ mɛlɛ mɔ sʊanlan'n mɔ ɔ'a hɛlɛ yí kʊnnun ɛjɔlɛ kalata sʊ ɔ'a sie'n
tɛ tı ası'n, kalata sɔ'n le man tunmin.
18 Ɛhıka ati, dede mɔ bɛ 'di daba nyıhyɛ nın asʊ'n, bɛ le naan moja.
19 Alimʊa nın anun, Moyizı kɔ kınnga mala'n kʊalaa m'ɔ wɔ kalata nın
anun'n ɔ kɔ hele bagua'n. M'ɔ kınngalı yuelı'n, ɔ kɔ fa nnalɛ mma nʊn esile
moja'n nʊn nzue ɔ kɔ kpʊnndın kɔ gua mala kalata'n nʊn bagua'n kʊalaa
anwʊn. Mɔ ɔ 'kpʊnndın'n, ɔ le *izɔpʊ asa baa nʊn naan enyuan kɔkɔlɛ y'ɔ
kpʊnndınlın ɔ.
20 Moyizı nwan: *Nyıhyɛ'n mɔ Nyanmıan a fa a man yɛ́ kɛ yɛ lí sʊ'n, yí nwʊn moja
nın ahı.*
21 Moyizı kpʊnndınlın Nyanmıan tantı'n nʊn asɔnın nın anwʊn ninnge'n
kʊalaatin anwʊn moja.
22 Kɛ mala'n kpın kele'n, moja'n man ninnge dɔʊn anwʊn tı. Afı sɛ moja a
ngua man an, ɛtɛ face nnʊn man ɛbɛlɛ.

Zozi tɛɛ ɛyıɛ'n tu ɛtɛ'n-mɔ

23 Ɛhıka ati, anwunno ɛlɔ ninnge'n-mɔ, bɛ́ nvoninnin y'ɔ le ası ɛwa dıɛ'n-mɔ.
Bɛ 'tı bɛ́ nwʊn an, bɛ le moja. Nan anwunno ɛlɔ dıɛ'n-mɔ, sɛ bɛ 'tı bɛ́ nwʊn an, ɔ
di kɛ bɛ nyan tɛɛ ɛyıɛ ninnge m'ɔ tı kpa tala asıɛ nın asʊ ɛwa dıɛ'n-mɔ.
24 Ɔ sanlın kɛ tantı'n mɔ Moyizı nıanlın sʊ ɔ bɔlı ası ɛwa dıɛ'n, nán ɛbɛlɛ yê
Kilisi wʊlʊlı ɔ. Nan ɔ'a fʊ ɔ'a hɔ anwunno. Yɛ́ dunman nun, ɔ jin Nyanmıan
anyunnun ɛbɛlɛ sian dıɛ.

25 Tɛɛyɪfʋɛ kpain'n, afʋɛ nʋan y'ɔ wʋlʋ lɪka nwannzan-nwannzan kpa nɪn ɔ.
Ɔ 'wʋlʋ a, ɔ le naan moja. Nan Kilisi dɪɛ, ɔ'a nwʋlʋ man ɛlɔ ɔ'a nva man yí nwʋn
ɔ'a nyɪ man tɛɛ afʋɛ daa. Nan ɔ'a wʋlʋ ɛlɔ kpê kʋnmgba cein bɔkɔɔ.
26 Sɛ nán yí sɔ a, ahan kɛ bɛ bɔlɪ mân'n, ɔ di kɛ Kilisi nwun yí nyunnun kpê nyɛ
nyɛ. Nan sian dɪɛ m'ɔ tɪ mɛlɛ kasian'n, Kilisi a yɪ yí nwʋn kpê kʋnmgba bɔkɔɔ.
Ɔ'a fa yí nwʋn ɔ'a yɪ tɛɛ ɔ'a tu ɛtɛ'n.
27 Ɔ la ɛbɛlɛ man sʋanlan kʋn biala kɛ ɔ wú kpê baa kʋnmgba cein. Ɔ wu yue
a, bɛlɛ mɔ anɪn Nyanmɪan lɛ ba bua yí ndɛɛ ɔ.
28 Yí sɔ kʋsʋ ala, Kilisi a fa yí nwʋn ɔ'a yí tɛɛ kpê kʋnmgba cein bɔkɔɔ maan
menian dɔʋn fi bé ɛtɛ nɪn anun b'a jasʋ. Ɔ 'ba sa ba biekun, kʋsʋ nán kɛ ɛtɛ nɪn
ecicie ti ɔ. Nan ɔ 'ba ɔ de bé mɔ bɛ lɛ nwʋnndɛ yí'n ngʋan.

10

Asɪ ɛwa ninnge'n-mɔ tɪ anwunno dɪɛ'n-mɔ nvoninnin

1 Ɛhɪ, mala'n mɔ Nyanmɪan falɪ manlɪn Moyizɪ'n, ɔ tɪ ninnge mgbakpa'n m'ɔ
lɛ ba nɪn nvoninnin, nan nán yí kpa'n muonun ɔ. Bé mɔ afʋɛ daa bɛ nanndɪ tɛɛ
ɛyɪɛ kʋnmgba nɪn asʋ bɛ kpunnge Nyanmɪan'n, mala sɔ'n le man anwʋnsɛlɛ fíí
m'ɔ man bé nwʋn tɪ ɔ.
2 Sɛ ɔ tɪ kɛ bé mɔ bɛ nanndɪ tɛɛ ɛyɪɛ nɪn asʋ bɛ kpunnge Nyanmɪan nɪn anwʋn
tɪlɪ kpê kʋnmgba bɔkɔɔ a, ahan bé ɛtɛ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ a mma man bé ajʋnlɪn
nun kún, ɛsɛ ahan bɛ yacili tɛɛ ɛyɪɛ'n.
3 Tɛɛ'n mɔ bɛ yɪ yí afʋɛ daa'n kacɪ menian'n-mɔ ɛtɛ'n mɔ bɛ yɔ'n.
4 Ɔ sanlɪn kɛ nnalɛ nʋn esile'n-mɔ moja'n ngʋala man ɛtɛ'n cici bɔbɔ fíí.
5 Ɛhɪka ati, mɛlɛ mɔ Kilisi 'ba mân nɪn anun'n, ɔ hanlɪn helelɪ Nyanmɪan kɛ:
Nán tɛɛ ɛyɪɛ nʋn acɛdɪɛ yê ɛ lɛ kpʋnndɛ ɔ.
Nan a sesie anwʋnnaan a man mín.
6 *Tɛɛ ɛyɪɛ naan'n nʋn ɛtɛ face dɪɛ'n,*
bɛ nyɔ man wó ɛnyɪnmɪn.
7 *Yí ti yê mín nwan: Nyanmɪan, ɛ 'nwun mín.*
Mɪn ba mɪn yɔ wó kʋnnun like kɛ
b'a kpɪn b'a hɛlɛ mín nwʋn ɛjɔlɛ'n
mala kalata nɪn anun'n.
8 Alimʋa nɪn anun, yí nwan: *Nán tɛɛ ɛyɪɛ nʋn acɛdɪɛ yê ɛ lɛ kpʋnndɛ ɔ. Tɛɛ ɛyɪɛ*
naan'n nʋn ɛtɛ face dɪɛ'n nyɔ man wó ɛnyɪnmɪn. Kʋsʋ afɪ tɛɛ ɛyɪɛ sɔ'n-mɔ, kɛ mala'n
kele'n, yí nwʋn yê bɛ nɪan bɛ yɪ ɔ.
9 Ɛhɪ anzin, yí nwan: *Nyanmɪan, ɛ 'nwun mín. Mɪn ba mɪn yɔ wó kunnun like.*
Ɛbɛlɛ anun, Nyanmɪan a kpɛ daba like dɪɛ nɪn anun ɔ'a fa fʋfɔlɛ ɔ'a sie yí bʋsʋ.
10 Ɔ sanlɪn kɛ Zozi Kilisi a yɔ Nyanmɪan akunnun like. Ɔ'a fa yí nwʋn ɔ'a bɔ
afɔlɪɛ a man Nyanmɪan kpê kʋnmgba cein bɔkɔɔ. Afɔlɪɛ sɔ nɪn a man yé nwʋn
a tɪ fi yé ɛtɛ'n-mɔ anun.
11 Cɪan daa tɛɛyɪfʋɛ'n jin Nyanmɪan *tantɪ nɪn abʋ ɔ di yí junman'n. Tɛɛ ɛyɪɛ
kʋnmgba'n m'ɔ ngʋala man ɛtɛ'n tu fíí'n y'ɔ yɪ ɔ.
12 Nan Kilisi dɪɛ, ɔ'a yɪ ɛtɛ nɪn anwʋn tɛɛ baa kʋnmgba cein. Ɛhɪ anzin, ɔ'a fʋ
anwunno ɔ'a hɔ a tanlan Nyanmɪan asa fama sʋ. Ɔ 'tanlan ɛbɛlɛ mɛlɛ daa.
13 Sian dɪɛ, ɛbɛlɛ y'ɔ lɛ nwʋnndɛ maan Nyanmɪan fa yí mgbɔfʋɛ'n-mɔ gua yí
ja abʋ kɛ bia mɔ belemgbin sesie yí ja sʋ ɔ.
14 Afɪ Kilisi tɛɛ ɛyɪɛ kʋnmgba cein ɛhɪ ati, ɔ'a man bé mɔ ɔ'a tɪ bé nwʋn nɪn
anwʋn a tɪ kpa bɔkɔɔ wɔ mɛlɛ daa.
15 Ɛjɔlɛ sɔ'n kʋsʋ yê Wawɛ Nwannzan-nwannzan kan kele yé ɔ. Afɪ alimʋa
nɪn anun an, yí nwan:
16 *Yé Mɪn nwan: Ɛ 'nwun kɛ cɪan bie dede*
nyɪhyɛ'n mɔ mɪn nʋn bé yɛ 'ba hyɪhyɛ'n 'yɔ yí'n.

Mın 'fa mín mala'n mın wula bé ahʋnlın nın anun,
mın 'kɛlɛ mın sie bé ajʋnlın nın anun.
17 Ɛsɛ yí nwan:
Mın ngɔ bɔ man bé ɛtɛ'n
nʋn bé mala ɛtʋan nın asʋ fíí kʋ́n.
18 Lıka kʋsʋ mɔ ɛtɛ face wɔ'n, anın ɛtɛ nın anwʋn tɛɛ ɛyıɛ fíí kʋ́n nnʋn man ɛbɛlɛ.

Yɛ hyʋ́ın yɛ kpʋ́nnge Nyanmıan.
19 Ɛhıka ati, anianman-mɔ, Zozi moja'n dunman nun, yɛ le atın yɛ wʋlʋ lıka nwannzan-nwannzan kpa'n.
20 Ɔ'a sın mgbɛ nun ɛtanlan nın anun. Mgbɛ nun ɛtanlan sɔ'n y'ɔ le yí muonun yí nwʋnnaan'n. Ɔ'a fa ɔ'a kpɛ atın fʋfɔlɛ m'ɔ tı ngʋan atın ɔ'a man yé.
21 Yɛ le tɛɛyıfʋɛ kpain kʋn m'ɔ nıan Nyanmıan awulo nın anun menian'n-mɔ asʋ ɔ.
22 Ɛhıka ati, yɛ fá ahʋnlın mɔ nun a tı, yɛ nyán dedi nın anun anyındasʋɛ kpa yɛ hyʋ́ın yɛ kpʋ́nnge Nyanmıan. Ɔ sanlın kɛ Zozi moja nın a nwunnzin yé ahʋnlın'n-mɔ anun. Ɛsɛ ɔ'a fa efian etue nzue ɔ'a bia yé.
23 Anyındasʋɛ like'n mɔ yɛ lɛ bɔ yɛ kele mân'n, yɛ tíla nun sɛlɛ kpa. Ɔ sanlın kɛ sʋanlan'n mɔ ɔ'a bɔ yé anɔhʋba'n kan ananhɔlɛ.
24 Yɛ nénıan yé nwʋn sʋ nán yɛ wówula yé nwʋn anwʋnsɛlɛ yɛ húlo yé nwʋn kpa, yɛ bó bala m'ɔ tı kpa.
25 Lıka mɔ yɛ yia daa yɛ tie Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n, nán man yɛ yaci ɛbɛlɛ ɛhɔlɛ kɛ mmie-mɔ yɔ yí'n. Nan yɛ wówula yé nwʋn anwʋnsɛlɛ maan ɔ tála sʋ, ɔ sanlın kɛ ɛmɔ nwun yí kɛ yé Mın cıan nın a kpunnge.
26 Afı kɛmɔ y'a nwun ananhɔlɛ'n, sɛ yé nyunnunfuu yɛ tanlan yɛ yɔ ɛtɛ'n biekun an, tɛɛ ɛyıɛ fíí kʋ́n nnʋn ɛbɛlɛ m'ɔ kʋala ɛtɛ sɔ'n cici ɔ.
27 Nan like mɔ ɔ 'nwʋnndɛ yé'n y'ɔ le Nyanmıan ndɛɛ ebua esulo'n nʋn sîn kpili'n mɔ ɔ 'yala Nyanmıan mgbɔfʋɛ'n-mɔ'n.
28 Sɛ sʋanlan kʋn tʋn Moyizı mala'n nán menian nyuan anan nsan di adanzıɛ kɛ ɔ'a tʋn mala'n sakpa a, anwunnvoe ɛsa nnʋn man nun, bɛ kun sʋanlan sɔ'n.
29 Sɛ ɛjɔlɛ'n tı sʋa a, bé mɔ bé nyın ci Nyanmıan Awa'n, mɔ bɛ mmu man nyıhyɛ'n moja'n mɔ ɔ'a tı bé nwʋn'n like fíí'n, mɔ bɛ kpɛ anwunnvoe ɛsıɛ Wawɛ'n nzʋba'n, asʋ bɛ 'yaci bé nwʋn sa bɛ ce bé ɔ? Ɛmɔ anyın ta nun kɛ ahatua mɔ bɛ 'tua bé'n, ɔ tı man nzɛmındɛ.
30 Afı yɛ sı sʋanlan'n m'ɔ hanlın kɛ: *Mín dein yê mın 'de alɔman nın ɔ. Mín yê mın 'tua bé yí nwʋn kalɛ ɔ.* Ɛsɛ sʋanlan sɔ'n hanlın kɛ: *Nyanmıan 'bua yí menian'n-mɔ ndɛɛ.*
31 Sʋanlan m'ɔ kɔ tɔ Tıasıfʋɛ Nyanmıan nın asa nun'n, anın sʋanlan sɔ nın a mian kpa.
32 Ɛmɔ ati kácı kɛ mɛlɛ mɔ Nyanmıan manlın ɛmɔ fitelı jawe nın anun'n, ɛmɔ nwunlin bé nyunnun kpa ɛlɔɛ kpili'n mɔ ɛmɔ hʋnlın nın anun. Ɛlɔɛ sɔ nın anun, ɛmɔ jinlanlın bé ja nun.
33 Mɛlɛ sɔ'n, cıan bie ju a, amgba yê bɛ bɔ ɛmɔ, ɛsɛ bɛ kele ɛmɔ ahʋlʋwa bagua nın anun. Cıan bie kʋsʋ a, bé mɔ bɛ lɛ nwun yalɛ kɛ ɛmɔ'n, ɛmɔ fa bé nwʋn bɛ bɔ bé.
34 Bé mɔ b'a gua bé fiadı mɔ bɛ kele bé ahʋlʋwa'n, ɛmɔ bʋkalı bé. Tɛmʋn mɔ menian'n-mɔ tʋalı ɛmɔ lelı bé nwʋn ninnge'n, ɛmɔ a nni man yí nwʋn yalɛ, nan fɛ yɛ ɛmɔ lili ɔ. Afı ɛmɔ sı sie kɛ ɛmɔ le anwʋndıɛ mgbakpa-mɔ. Ɛsɛ anwʋndıɛ sɔ'n-mɔ nzɛcı man lé.

35 Anyındasʊɛ like'n mɔ ɛmɔ le yí'n, nán bɛ yaci bɛ tʊ. Ɔ sanlın kɛ nvasʊɛ kpili
kpa wɔ sʊ.
36 Ɔ di kɛ ɛmɔ bɔ mɔndınlın bɛ yɔ like mɔ Nyanmıan kulo'n. Sɛ ɛmɔ yɔ yí sɔ a,
yí anɔhʊba nın anun like'n, ɛmɔ asa 'kan yí.
37 Afı Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kele kɛ:
Mɛlɛ kaan sʊa, kaan sʊa bɔbɔ,
sʊanlan'n m'ɔ di kɛ ɔ ba'n,
ɔ ngɔ hyɛ man, ɔ 'ba a.
38 *Sʊanlan m'ɔ nanndı sɛsɛ wɔ mín nyunnun'n,*
yí dedi nın ati, ɔ 'nyan ngʊan.
Nan sɛ ɔ yı yí nwʊn fi mín sa nun an,
mın mmu man yí sʊanlan kʊ́n.
39 Bɛ́ mɔ bɛ yı bɛ́ nwʊn bɛ minlin'n, nán bɛ́ mmie-mɔ y'ɔ le yɛ́. Nan yɛ́ dıɛ, yɛ
le dedi, ɛsɛ yɛ nanndı ngʊan atın nın asʊ.

11

Dedi nın anwʊn ɛjɔlɛ'n.

1 Dedi nın abʊ y'ɔ le kɛ like mɔ bɛ́ lʊa wɔ sʊ'n, bɛ sı yí fɔ́ʊ́n kɛ bɛ́ sa 'kan yí. Ɛsɛ
like'n mɔ bɛ nnwun man yí bɛ́ nyınsʊ'n, bɛ yɔ maan bɛ nwun yí kɛ like sɔ'n wɔ
ɛbɛlɛ sakpa.
2 Daba menian'n-mɔ dedi'n mɔ anın bɛ le yí nın ati, Nyanmıan lelı bɛ́ tʊlı
nun.
3 Dedi'n man yɛ nwun yí kɛ Nyanmıan le yí Nʊan Ɛjɔlɛ'n y'ɔ bɔlı mân nın ɔ. Ɔ
man like mɔ bɛ nwun yí'n, Nyanmıan nanndılı mɔ bɛ nnwun man yí nın asʊ
y'ɔ bɔlı ɔ.
4 Abɛlı lelı Nyanmıan lili. Afɔlıɛ'n m'ɔ bɔlı manlın Nyanmıan'n sɔlı yí nyın
talalı yí nianman kpain Kayın dıɛ'n. Dedi'n mɔ Abɛlı le yí nın ati, Nyanmıan
buli yí sɛsɛfʊɛ. Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan muonun sɔlı Abɛlı afɔlıɛ'n-mɔ anun. Abɛlı
a wu. Nan kʊsʊ dedi'n m'ɔ le yí nın ati, ɔ tı kɛ yí nyın tɛ wɔ sʊ.
5 Dedi nın ati, ewue a ngu man Enɔkı. Nyanmıan kpili falı yí hɔlı yí nwʊn ɛlɔ.
B'a nnwun man yí fíí kʊ́n. Abɛlɛ mɔ anın Enɔkı tɛ wɔ eyuadı nın anun ɛwa'n,
Nyanmıan lili yí nwʊn adanzıɛ kɛ Enɔkı ɛnanndıɛ'n sɔ yí nyın.
6 M'ɔ wɔ nun'n y'ɔ le kɛ sʊanlan m'ɔ nne man Nyanmıan nni man'n, yí
ɛnanndıɛ'n nzɔ man Nyanmıan anyın. Ɛhıka ati, sʊanlan mɔ ɔ 'kpunnge
Nyanmıan'n, ɔ lé lí kɛ Nyanmıan wɔ ɛbɛlɛ yê ɔ ce bɛ́ mɔ bɛ kpʊnndɛ yí'n like.
7 Munnzue'n m'ɔ lɛ ba tɔ mân nın anun mɔ anın bɛ nwunlin man yí'n,
Nyanmıan kɔ yı kɔ hele Nowe. Dedi nın ati, Nowe kɔ fa ɛjɔlɛ sɔ'n ananhɔlɛ.
Ɔ kɔ man Nyanmıan anyınnzɔ ɔ kɔ bʊbɔ meli'n. Ɔ nʊn yí yı nʊn bɛ́ mma'n-mɔ
bɛ kɔ fʊ nun bɛ kɔ nyan bɛ́ ti. Ɛhıka ati, Nowe helelı kɛ mân'n bɔ bala ɛtɛ. Yí
dedi nın ati, Nyanmıan buli yí sɛsɛfʊɛ.
8 Dedi nın ati, mɛlɛ mɔ Nyanmıan fɛlɛlı Abalahamʊn'n, Abalahamʊn a nne
a nzie man. Ɔ kɔ hɔ mân fʊfɔlɛ kʊn anun. Mân sɔ'n yê anın Nyanmıan lɛ ba fa
man yí ɔ. Ɔ fi yí muonun yí mân dıɛ nın anun ɔ kɔ tu kʊsʊ anın ɔ nzı lıka'n m'ɔ
lɛ kɔ'n.
9 Dedi nın ati, ɔ tanlanlın mân'n mɔ Nyanmıan falı bɔlı yí anɔhʊba nın anun
kɛ ɛyɛfʊɛ. Abalahamʊn bɔlı tantı ɛbɛlɛ ɔ tanlanlın yí bʊ. Izakı nʊn Zʊakɔbʊ
mɔ bɛ tı yí bʊsʊ menian'n, bɛ́ kʊsʊ bɛ tanlanlın tantı nın abʊ. Anɔhʊba'n mɔ
Nyanmıan bɔlı Abalahamʊn'n, yí kpʊnmgba nın ala y'ɔ bɔlı bɛ́ kʊsʊ bɛ́ ɔ.
10 Afı anın Abalahamʊn lɛ nwʊnndɛ kulo'n mɔ yí awulabɛbʊ'n tı kunngun'n.
Kulo sɔ'n, sʊanlan m'ɔ nyanlın yí nwʊn ajʊnlın ɔ hyıhyɛ'n y'ɔ le Nyanmıan
muonun.

11 Dedi nɪn ati, Abalahamʊn nʊn Sala hʊalalɪ baa wʊ kʊsʊ anɪn bɛ tɪ mɪlɪwa
kpa bɔkɔɔ. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ lelɪ lili kɛ sʊanlan'n m'ɔ bɔlɪ anɔhʊba'n kʊala yɔ maan
ɔ nyan nun like.
12 Ɛhɪka ati, ɔ nanndɪ sʊanlan baa kʊnmgba sɔ nɪn asʊ, yí mɔ anɪn ɔ tɪ kɛ ɔ'a
wu a yue'n, menian nwala nwala kɛ nzalama, nwala nwala kɛ jenvie nʊan
anyʊan fi yí kunnun fitelɪ.
13 Menian sɔ'n-mɔ kʊalaa nyanlɪn dedi dede bɛ falɪ bɛ wuli. Bɛ́ sa a ngan
man ninnge'n-mɔ mɔ Nyanmɪan falɪ bɔlɪ bɛ́ anɔhʊba'n. Nan kʊsʊ bɛ nwunlin
ninnge sɔ'n-mɔ mʊa bɛ lili yí nwʊn fɛ. Bɛ hanlɪn yí yuein kɛ bɛ tɪ nyɔfʊɛ, ɛsɛ bɛ
walɪ mgbanza asɪɛ nɪn asʊ ɛwa.
14 Bɛ́ mɔ bɛ kan sɔ'n, bɛ kele nun kɛ bɛ lɛ kpʊnndɛ mân kʊn bɛ tanlan nun.
15 Nan sɛ ɔ tɪ kɛ bɛ lili mân'n mɔ bɛ fi nun bɛ tuli nɪn anwʊn yalɛ a, ahan bɛ
kpɛlɪ atɪn bɛ salɪ hɔlɪ tanlanlɪn ɛlɔ.
16 Nan b'a nyɔ man yí sɔ. Ɔ sanlɪn kɛ nyanmɪansʊ mân dɪɛ'n yê anɪn bɛ lɛ
kpʊnndɛ ɔ. Ɛhɪka ati, sɛ bɛ fɛlɛ Nyanmɪan Kpili bɛ́ Nyanmɪan an, nyian ngun
man yí. Afɪ ɔ'a cɪcɪ kulo kʊn ɔ'a sie bɛ́.
17 Dedi nɪn ati, Abalahamʊn tielɪ manlɪn Nyanmɪan sɔlɪ yí nɪanlɪn. Afɪ
Nyanmɪan hanlɪn helelɪ yí kɛ ɔ fá yí bangɔlɔ Izakɪ ɔ yí tɛɛ ɔ mán yí. Abalahamʊn
a nne a nzie man. Kʊsʊ yí lɪlɪ yí Abalahamʊn yê Nyanmɪan bɔlɪ yí anɔhʊba kɛ
ɔ 'man ɔ wʊ baa sɔ nɪn ɔ.
18 Afɪ, Nyanmɪan hanlɪn helelɪ yí kɛ: *Mɪn 'sɪn Izakɪ asʊ mɪn man ɛ di ata kɛ m
mɔlɪ wɔ́ anɔhʊba kɛ mɪn 'man ɛ di ata'n.*
19 Abalahamʊn lelɪ lili kɛ sɛ bɔbɔ Izakɪ wu a, Nyanmɪan le tunmin ɔ kʊala ɔ
man yí ngʊan. Sakpa kʊsʊ, Nyanmɪan manlɪn Izakɪ nyanlɪn ngʊan kɛ sʊanlan
m'ɔ fi ewue nun a tinnge ɔ.
20 Dedi nɪn ati, Izakɪ yeyilalɪ Zʊakɔbʊ nʊn Ezau asʊ bɛ́ cɪan bie asɪtanlan'n
dunman nun.
21 Dedi nɪn ati, Zʊakɔbʊ yeyilalɪ yí wa Zozɛfʊ amma'n-mɔ nunhan kʊn biala
asʊ asannan nán ɔ'a wu. Ɔ butuli yí kpɔman nɪn asʊ ɔ yɪlɪ Nyanmɪan ayɛ.
22 Dedi nɪn ati, mɛlɛ mɔ Zozɛfʊ 'ba wu'n, ɔ hanlɪn tɛmʊn'n mɔ Izalayɛ
amma'n-mɔ fi Ezipiti mân nɪn anun 'fite nɪn anwʊn ɛjɔlɛ. Ɛsɛ sɛ ɔ wu a, kɛ bɛ
kpín bɛ yɔ́ yí'n, ɔ hanlɪn yí nwʊn ɛjɔlɛ kʊsʊ.
23 Dedi nɪn ati, mɛlɛ mɔ bɛ wʊlɪ Moyizɪ'n, yí sɪ nʊn yí nin falɪ yí fɪalɪ dede sala
nsan. Ɔ sanlɪn kɛ Moyizɪ tɪ baa kanlanman. Yí ti, yí sɪ nʊn yí nin a nzulo man
b'a nni man belemgbin'n mala nɪn asʊ.
24 Dedi nɪn ati, mɔ Moyizɪ ati tinlin'n, yí nwan nán Falaʊn awa balasua nɪn
awa y'ɔ le yí.
25 Ahʊlʊwa'n mɔ anɪn bɛ lɛ kele Nyanmɪan menian'n-mɔ'n, yí nwan bɛ héle
yí bie. Afɪ ɔ nɪan an, ɔ tɪ kpa tala kɛ ɔ tánlan ɛtɛ nɪn anun ɔ lí mân. Ɔ sanlɪn kɛ
mân elie sɔ'n yí bʊsʊ njɛ man.
26 Ɔ nwunlin yí kɛ sɛ bɛ kele yí ahʊlʊwa kɛ bɛ helelɪ Kilisi nɪn an, ɔ tɪ
anyanbɛnwʊn kpili kpa man yí. Anyanbɛnwʊn sɔ'n tala Ezipiti mân nɪn anun
dɪɛ'n. Afɪ Kilisi anyanbɛnwʊn dɪɛ'n yê yí nyɪn tua yí ɔ.
27 Dedi nɪn ati, Moyizɪ a nzulo man belemgbin ɛya nɪn anzin. Ɔ fi Ezipiti
mân nɪn anun jasʊlɪ. Ɔ tilalɪ yí ahʊnlɪn. Ɔ tɪ kɛ sʊanlan m'ɔ nwun Nyanmɪan'n
mɔ bɛ nnwun man yí bɛ́ nyɪnsʊ nɪn anwʊn.
28 Dedi nɪn ati, Moyizɪ lili fɛtɪ'n mɔ bɛ fɛlɛ yí *Pakɪ'n. Ɛsɛ ɔ manlɪn atɪn kɛ
bɛ kpʊ́nndɪn naan'n moja'n bɛ́ sua nɪn anʊan'n-mɔ anwʊn. Sɛ bɛ yɔ yí sɔ a,
anɪn nyanmɪansʊ bɔfʊɛ'n mɔ ɔ 'kun Ezipiti mân nɪn anun bamuan mma'n-
mɔ'n ngun man Izalayɛ dɪɛ'n-mɔ.

29 Dedi nɪn ati, bɛ kpɛlɪ asue'n mɔ bɛ fɛlɛ yí jenvie kɔkɔlɛ'n kɛ like mɔ nzue
nnʊn man nun ɔ. Nan mɔ Ezipiti amma'n-mɔ kʊsʊ nwan bɛ 'kpɛ jenvie kɔkɔlɛ'n
kɛ Izalayɛ amma'n-mɔ yɔlɪ yí'n, jenvie'n kɔ hala bɛ́ sʊ.
30 Dedi nɪn ati, mɔ Izalayɛ amma'n-mɔ bɔlɪ Zoliko kulo'n mgbɔlɔka cɪan
nsʊ'n, nyɔbʊɛ mgbili mgbili'n mɔ b'a fa b'a hyɪ yí nwʊn'n bubuli gualɪ.
31 Dedi nɪn ati, balasua'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Lahabʊ m'ɔ si tutu'n, ɔ nʊn yí sasʊ'n-
mɔ, b'a nwu man kɛ bɛ́ mɔ bɛ́ nyɪn a nzɔ man Nyanmɪan'n. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ sɔlɪ bɛ́
mɔ Zozie yɪlɪ bɛ́ kɛ bɛ hɔ́ kpála Zoliko kulo nɪn anun kpa.
32 Nzukɛ ɛjɔlɛ dɪɛ biekun yê mɪn 'kan ɔ? Sɛ mín nwan mɪn 'kan
Zedeʊn nʊn Balakɪ, Sanmɪnsʊn nʊn Zɛfʊte, Davidi nʊn Samiɛ nʊn Nyanmɪan
mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ anwʊn ɛjɔlɛ a, tɛmʊn'n nza man mín.
33 Dedi nɪn ati, menian sɔ'n-mɔ lili mân nvʊfɔlɛ-mɔ asʊ kunnunmun bɛ falɪ bɛ́
bɛ sielɪ. Bɛ bɔlɪ bala m'ɔ sɔ Nyanmɪan anyɪn. Ɔ man anɔhʊba'n mɔ Nyanmɪan
bɔlɪ bɛ́'n, bɛ́ sa hanlɪn nun ninnge'n. Bɛ momuanlɪn tɛtɪanfʊɛ'n-mɔ anʊan'n-mɔ
asʊ.
34 Bɛ nonuanlɪn sîn m'ɔ bɔ mân. Ahan bɛ 'fa dadɪɛ bɛ kun bɛ́. Ɛhɪ kʊalaa tʊlɪ
fʊnlɪn bɛ́. Anɪn bɛ le man anwʊnsɛlɛ. Bɛ nyanlɪn anwʊnsɛlɛ. Bɛ́ nwʊn yɔlɪ esulo.
Bɛ hʊnlɪn ɛlɔɛ dede bɛ lili bɛ́ mgbɔfʊɛ'n-mɔ asʊ kunnunmun.
35 Mmalasua mmie-mɔ menian wuli. Bɛ́ nyɪnsʊ, bɛ́ menian sɔ'n-mɔ mɔ bɛ
wuli'n fi ewue nun tinngelɪ. Bɛ helelɪ menian mmie-mɔ ahʊlʊwa bɛ hunlin bɛ́.
Ewuetinnge kpa'n mɔ bɛ lɛ kpʊnndɛ nɪn ati, b'a ndie man kɛ sʊanlan lé bɛ́ ti.
36 Bɛ gʊlʊlɪ mmie-mɔ kʊsʊ anwʊn ɛsɛ bɛ finlin bɛ́ mgbele. Bɛ gualɪ mmie-mɔ
asa ngɔnzɔngɔnzɔ bɛ gualɪ bɛ́ fiadɪ
37 Bɛ tʊtʊlɪ mmie-mɔ nyɔbʊɛ bɛ hunlin bɛ́. Bɛ le saha bɛ kukolɪ mmie-mɔ anun
nnyuan nnyuan. Bɛ falɪ dadɪɛ bɛ hunlin mmie-mɔ. Anɪn like fíí nnʊn bɛ́ sa nun.
Bʊa nʊn esile kpolo yê b'a bu yí taladɪɛ b'a wula bɛ nanndɪ nun ɔ. Menian'n-mɔ
kele bɛ́ ahʊlʊwa bɛ yɔ bɛ́ asa.
38 Meninkpa sɔ'n-mɔ m'ɔ nvata man kɛ ahan bɛ wu bɛ gua mân ɛhɪ anun'n,
bɛ nanndɪ nanndɪ ɛwâ'n-mɔ anun ɔ nʊn mmʊka'n-mɔ asʊ. Bɛ dɪda bɔɛ'n-mɔ
anun ɔ nʊn asɪɛ'n lɪka m'ɔ kɔ kpɛ kunman'n-mɔ anun.
39 Dedi nɪn ati, Nyanmɪan lelɪ menian sɔ'n-mɔ kʊalaa tʊlɪ nun. Nan kʊsʊ,
like'n m'ɔ falɪ bɔlɪ bɛ́ anɔhʊba'n, bɛ́ sa a ngan man yí.
40 Afɪ Nyanmɪan a ngulo man kɛ bɛ́ nwʊn tɪ bɛ yaci yɛ́. Ɔ sanlɪn kɛ yɛ́ dunman
nun, ɔ'a sesie like m'ɔ tɪ kpa tala sʊ ɔ'a sie yɛ́.

12

Adanzɪɛ mma dɔʊn kpa ta si yia yɛ́.

1 Nan yɛ́ dɪɛ, adanzɪɛ mma dɔʊn kpa ta si yia yɛ́. Ɛhɪka ati, like kʊalaa m'ɔ
tʊnndʊn yɛ́ ja nun'n, yɛ yáci yɛ tʊ́. Ɛsɛ ɛtɛ'n kʊsʊ mɔ kʊn nʊn nnyuan an anɪn ɔ'a
fa yí sa ɔ a tʊ yɛ́ kɔmɪn'n, yɛ yáci yɛ tʊ́. Nan yɛ nwánndi kpa dede yɛ jú lɪka'n mɔ
b'a hele yɛ́'n.
2 Sɛ yɛ 'nwanndi a, yɛ nían Zozi. Afɪ yɛ́ dedi nɪn abʊbɔ'n nʊn yí agualɪɛ'n y'ɔ
le yí. Ɔ tielɪ kɛ bɛ búbɔ yí kʊlʊwa nɪn asʊ, ɔ'a nnɪan man kɛ kʊlʊwa nɪn asʊ ewue
sɔ'n tɪ anyunnunguasɪɛ like. Ɔ sanlɪn kɛ mɔ anɪn ɔ nwun yí nun'n y'ɔ le fɛ elie'n
m'ɔ lɛ nwʊnndɛ yí'n. Sian dɪɛ, ɔ tɪ anunminnyanmʊn belemgbin bia nɪn asʊ,
Tunminfʊɛ Nyanmɪan Kpili asa fama sʊ.
3 Ɛmɔ ati kácɪ Zozi m'ɔ nwunlin amannɪɛ ɛtɛfʊɛ'n-mɔ asa nun'n, nán ɛmɔ
anwʊn a mmubu man bɛ́, ɛsɛ bɛ́ lʊa a mmɔ man bɛ́ nwʊn.
4 Afɪ ngondin'n mɔ ɛmɔ nʊn ɛtɛ'n bɛ lɛ kʊn'n, ɛmɔ hʊnlɪn man dede bɛ wuli
man.
5 Nán bɛ man bɛ́ lʊa fi afʊtu'n m'ɔ wowula anwʊnsɛlɛ mɔ Nyanmɪan tuli ɛmɔ
kɛ yí mma-mɔ'n. Yí nwan:

Mín wa, sɛ ɛ yɔ like ɛtɛ
nán yé Mɪn pinnin wó a, fa sie.
Mɛlɛ m'ɔ lɛ tu wó nyunnun'n,
n'ɛ man wó nwʊn bubu wó.
6 *Ɔ sanlɪn kɛ sʊanlan mɔ yé Mɪn kulo yí ɛjɔlɛ'n,*
sʊanlan sɔ'n, sɛ ɔ yɔ ɛtɛ a, Nyanmɪan pinnin yí.
Sʊanlan biala mɔ yé Mɪn bu yí kɛ yí wa'n,
sʊanlan sɔ'n, sɛ ɔ yɔ like ɛtɛ a, Nyanmɪan bʊ yí.

7 Ɛmɔ tíla bé ahʊnlɪn wɔ yalɛ'n mɔ ɛmɔ lɛ nwun yí nɪn anun. Ɛmɔ ɛtɛ nɪn anwʊn epinnian yê Sɪɛ'n lɛ pinnin ɛmɔ ɔ. Afɪ yalɛ'n mɔ ɛmɔ lɛ nwun yí'n, ɔ kele kɛ Sɪɛ'n bu ɛmɔ kɛ yí mma-mɔ. Batʊnman benin yê sɛ ɔ yɔ ɛtɛ a, yí sɪ mbinnin man yí ɔ?

8 Sɛ ɔ'a mbinnin man ɛmɔ kɛ ɔ pinnin yí mma'n-mɔ kʊalaa mɔ bɛ kɔ yɔ like ɛtɛ nɪn an, anɪn ɛmɔ tɪ man yí kunnun mma, nan ɛmɔ tɪ gua sʊ mma.

9 Yɛ fá yé nyɪn yɛ tú yé sɪ-mɔ mɔ b'a wʊ yé b'a gua asɪɛ nɪn asʊ ɛwa'n. Sɛ yɛ yɔ like ɛtɛ a, bɛ pinnin yé yí nwʊn, ɛsɛ yé nyɪn sɔ bé. Yí ti, ɔ di kɛ yɛ bɛbɛlɛ yé nwʊn asɪ yɛ man yé Sɪ'n m'ɔ wɔ anwunno'n nán y'a nyan ngʊan.

10 Sɛ yɛ yɔ ɛtɛ a, yé sɪ-mɔ pinnin yé cɪan kʊn anaan cɪan nnyuan kɛ bé kunnun kulo ɔ. Nan Nyanmɪan dɪɛ, yé kpa ɛyɔlɛ ati yê yɛ yɔ ɛtɛ a, ɔ pinnin yé nɪn ɔ. Afɪ ɔ kulo kɛ yɛ yɔ menian nwannzan-nwannzan kɛ yí muonun.

11 Ɔ tɪ ananhɔlɛ kɛ alimʊa nɪn anun, sɛ bɛ pinnin sʊanlan kʊn yí ɛtɛ'n dunman nun an, yalɛ y'ɔ di ɔ, ɔ nni man yí nwʊn fɛ. Nan bé mɔ bɛ kɔ pinnin bé sɔ'n, ɔ wɔ ɛbɛlɛ dede bɛ kpasi a, ɛkpasie sɔ'n man bɛ nyan anzʊnunjɔ, ɛsɛ bɛ bɔ abalabɔ kpa.

Afʊtu.

12 Ɛhɪka ati, ɛmɔ kpúnndin kpúnndin bé sa'n-mɔ mɔ ɔ'a kpɔ nɪn anun. Ɛmɔ kpúnndin kpúnndin bé ja'n-mɔ m'ɔ lɛ bu nɪn anun.

13 Ɛmɔ nánndɪ atɪn fóún nɪn asʊ nán sʊanlan m'ɔ tia tɔ sʊ nɪn anwʊn a sa yí ja nɪn a nga man ɛbɛlɛ.

14 Ɛmɔ bó mɔndɪnlɪn bɛ nʊn menian'n-mɔ kʊalaa tánlan anzʊnunjɔ nun. Ɛsɛ ɛmɔ kpúnndɛ nwannzan-nwannzan ɛyɔlɛ nɪn ɛmɔ asɪtanlan nɪn anun. Ɔ sanlɪn kɛ sʊanlan mɔ yí asɪtanlan'n tɪ man nwannzan-nwannzan'n, yí nyɪn ngɔ bɔ man yé Mɪn.

15 Ɛmɔ síe bé nwʊn ye nán sʊanlan fíí a ngaci man yí nzin ɔ'a nzi man Nyanmɪan mɔ ɔ'a nwun yí nwʊn anwunnvoe'n. Ɛmɔ síe bé nwʊn ye nán sʊanlan fíí a ngaci man kɛ baka m'ɔ fifi ɔ su diyɔlɛ mɔ menian'n-mɔ ngʊala man yí mma'n di'n.

16 Ɛmɔ síe bé nwʊn ye nán sʊanlan fíí a ngaci man satɪlɪfʊɛ. Ɛmɔ mán bé nyɪn só Nyanmɪan ninnge'n-mɔ, nan nán bɛ yɔ kɛ Ezayu. Afɪ alɪɛ dunman nun, yí m'ɔ tɪ bamuan baa'n, ɔ tɔnɪnlɪn yí ajâ elie'n manlɪn yí nianman kasian'n.

17 Ɛmɔ sɪ kɛ tɛmʊn mɔ yí nwan yí sɪ yéyila yí'n, ɔ sunlin sɛlɛ kpa, nan kʊsʊ yí sɪ a ndɛ man yí sʊ. Afɪ Ezayu nnwun man atɪn ngacili fíí mɔ ɔ 'sɪn sʊ nán yí sɪ a yeyila yí sʊ ɔ.

18 Ɛmɔ dɪɛ, ɛmɔ a njʊɪn a mgbunnge man bʊka kɛ Izalayɛ amma'n-mɔ hyɪnlɪn kpunngelɪ Sinayi bʊka'n. Bʊka sɔ'n mɔ bɛ kpunngelɪ'n, anɪn sîn'n lɛ jue sʊ, sʊ'n tɪ awosin, awosin kabii nʊn anwʊnman.

19 Bɛ tɪlɪ kɔnɔti nɪn angan ɔ nʊn anɪɛ kʊn. Bé mɔ bɛ tɪlɪ anɪɛ sɔ'n nwan nán man bɛ kan ɛjɔlɛ fíí kún bɛ tʊ sʊ.

20 Ɔ sanlɪn kɛ ɛjɔlɛ'n mɔ bɛ tɪlɪ'n, sʊanlan fíí ngʊala man sʊ di. Afɪ anɪɛ'n lɛ kele kɛ: *Sʊanlan biala, anaan ayɛmʊa bɔbɔ kan bʊka nɪn an, bɛ 'tʊtʊ yí ɛbʊɛ bɛ kun yí.*

21 Mɔ bɛ nwunlin yí'n yɔlı esulo dede Moyizı nwan: *Mın sulo dede mín nwʊn lɛ wʊsʊ mín.*
22 Nan ɛmɔ dıɛ, ɛmɔ a hyʊın a kpunnge Sıʊn bʊka'n, Tıasıfʊɛ Nyanmıan kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí anwunno Zoluzalɛmʊn'n. Ɛmɔ a hyʊın a kpunnge nyanmıansʊ mmɔfʊɛ akpıı akpıı'n-mɔ mɔ b'a yia Nyanmıan anwʊn bɛ lɛ di ɛnyınmıan'n.
23 Ɛmɔ a hyʊın a kpunnge Nyanmıan amma'n-mɔ mɔ ɔ'a hɛlɛ bɛ́ dunman yí kalata nın anun'n. Yí mma sɔ'n-mɔ tı kɛ yí bamuan mma. Ɔ'a sie bɛ́ ajâ. Ɛmɔ a hyʊın a kpunnge Nyanmıan m'ɔ bua menian'n-mɔ kʊalaa ndɛɛ'n. Ɛmɔ a hyʊın a kpunnge sɛsɛfʊɛ'n-mɔ mɔ b'a wu mɔ Nyanmıan a man bɛ́ nwʊn a tı'n.
24 Ɛmɔ a hyʊın a kpunnge Zozi. Ɔ'a sesie yɛ́ nʊn Nyanmıan yɛ́ afian maan y'a wʊlʊ yí nyıhyɛ fʊfɔlɛ nın anun. Ɛmɔ a hyʊın a kpunnge yí moja'n m'ɔ butuli'n. Moja sɔ'n, ɔ yɔ nâ tala Abɛlı dıɛ'n.
25 Ɛhı ati, ɛmɔ nían bɛ́ nwʊn kpa! Nán bɛ totua bɛ́ nzʊ wɔ ɛjɔlɛ'n mɔ sʊanlan'n lɛ kan kele ɛmɔ nın anwʊn. Ɔ sanlın kɛ bɛ́ mɔ b'a ndie Nyanmıan afʊtu'n, ɔ tualı bɛ́ yí nwʊn kalɛ. Yɛ́ kʊsʊ, sɛ yɛ totua yɛ́ nzʊ nán y'a ndie man sʊanlan'n m'ɔ wɔ anwunno ɛlɔ ɔ lɛ kan ɛjɔlɛ'n kele yɛ́ nın an, ɔ 'tua yɛ́ yí nwʊn kalɛ.
26 Sʊanlan sɔ'n m'ɔ jʊjɔlı mɔ asıɛ nın anwʊn wʊsʊlı yí'n, sian dıɛ, ɔ'a bɔ yɛ́ anɔhʊba ɛhı kɛ: *Mın 'ba man asıɛ nın anwʊn wʊsʊ yí kʊn biekun. Nán asıɛ nın angʊnmın yê yí nwʊn 'ba wʊsʊ yí ɔ, nán anwunno'n kʊsʊ anwʊn 'ba wʊsʊ yí bie.*
27 Ɛjɔlɛ kpɔlɛ sɔ'n-mɔ: "kʊn biekun," yí bʊ kele kɛ ninnge'n-mɔ kʊalaa mɔ Nyanmıan bɔlı mɔ bɛ́ nwʊn 'ba wʊsʊ bɛ́'n, ninnge sɔ'n-mɔ 'ba kpɛ nun. Nan nunhan mɔ bɛ́ nwʊn ngɔ nwʊsʊ man bɛ́'n, bɛ́ yê bɛ 'ka ɛbɛlɛ ɔ.
28 Ɛhıka ati, bɛ mán yɛ lá Nyanmıan ası kɛ ɔ'a man yɛ́ ɛhınlın mân kʊn mɔ yí nwʊn nwʊsʊ man yí ɔ. Yɛ lá yí ası yɛ mán yí anyınnzɔ nʊn nindi, yɛ sʊ́ yí maan yí kunnun jɔ yí nwʊn.
29 Ɔ sanlın kɛ yɛ́ Nyanmıan'n kʊsʊ tı sîn m'ɔ jue kun sʊanlan ɔ.

13

Ɛnanndıɛ'n m'ɔ sɔ Nyanmıan anyın'n.

1 Ɛhıka ati ɛmɔ húlo bɛ́ amanngun'n-mɔ kɛ bɛ́ mɔ bɛ de Kilisi bɛ di'n kulo bɛ́ nwʊn'n.
2 Bɛ́ kʊalaa mɔ bɛ kɔ tʊ ɛmɔ'n, ɛmɔ síke bɛ́ kanlanman. Afı menian mmie-mɔ yɔlı sɔ bɛ sikelı nyanmıansʊ mmɔfʊɛ kʊsʊ b'a nnwun man nun.
3 Ɛmɔ ati kácı bɛ́ mɔ b'a gua bɛ́ fiadı'n kɛ ɛmɔ nʊn bɛ́ yê bɛ la ɛlɔ ɔ. Ɛmɔ ati kácı bɛ mɔ bɛ lɛ kele bɛ́ ahʊlʊwa'n kɛ ɛmɔ nʊn bɛ́ bɛ tı anwʊnnaan kʊn.
4 Ɛmɔ anun kʊn biala anyın sɔ́ ajaa'n. Belenzua'n mán yí yı nwún yí ti anun. Balasua'n kʊsʊ mán yí hun nwún yí ti anun. Afı, bɛ́ mɔ bɛ nanndı basa-basa'n, ɔ nʊn bɛ́ mɔ bɛ tʊn ajaa'n, Nyanmıan 'bua bɛ́ ndɛɛ.
5 Ɛmɔ ɛnanndıɛ nın anun, nán bɛ man esika ehulo'n wʊlʊ bɛ́ ajʊnlın nun. Nan nunhan mɔ ɛmɔ le yí'n, ɛmɔ fá yí sɔ. Afı Nyanmıan a han kɛ: *Mın nyaci man wɔ́ lé, ɛsɛ mın nju man wɔ́ mın ndʊ man lé.*
6 Yí ti, yɛ nzulo man yí nzin. Yɛ kʊala yí kan kɛ:
Yɛ́ Mın tı mín bʊkafʊɛ, mın nzulo man like fíí.
Nzu like dıɛ yê kulo sʊanlan kʊala mín yɔ ɔ?
7 Ɛmɔ ati kácı bɛ́ mɔ bɛ lili ɛmɔ anyunnun daba mɔ bɛ bɔlı Nyanmıan Ɛjɔlɛkpa'n bɛ helelı ɛmɔ'n. Kɛ bɛ kpınlın bɛ buli bɛ́ mân'n dede bɛ wuli'n, ɛmɔ ati tánlan sʊ bɛ nánndı dedi nın asʊ kɛ bɛ́.
8 Zozi Kilisi ngaci man. Kɛ ɔ tı yí anʊnman'n y'ɔ tı yí ɛnɛ nʊn dahuu nın ɔ.
9 Nán man ɛmɔ yaci bɛ́ nwʊn maan menian kekele ɛmɔ ninnge ngacile bɛ laka ɛmɔ. Ɔ sɛ kɛ anwunnvoe'n mɔ Nyanmıan a nwun yɛ́'n wúla yɛ́ anwʊnsɛlɛ.

Nan nán bɛ man alıɛ anwʊn mala wula ɛmɔ anwʊnsɛlɛ. Afı bɛ́ mɔ bɛ di alıɛ mala'n-mɔ asʊ'n, bɛ nyanlın man sʊ nvasʊɛ lé.
10 Tɛɛyıfʊɛ'n-mɔ mɔ bɛ di junman Zufʊ'n-mɔ asɔnın sua nın anun'n, bɛ le man atın bɛ nni man yɛ́ tɛɛ ɛyıɛ mʊcıa nın asʊ.
11 Afı naan'n-mɔ moja'n m'ɔ tu ɛtɛ'n mɔ tɛɛyıfʊɛ kpain'n fa wʊlʊ lıka nwannzan-nwannzan kpa'n, kulo'n tiba yê bɛ yala naan sɔ'n-mɔ ɔ.
12 Ɛhıka ati, kɛ ɔ kɔ yɔ nán yí moja nın a man mân nın anwʊn a tı'n, Zozi kʊsʊ falı yí nwʊn yılı tɛɛ kulo tiba.
13 Kɛmɔ Zozi yɔlı yí sɔ'n, yɛ́ kʊsʊ yɛ kpʊ́ yí kulo tiba ɛlɔ yɛ nwún anyunnun-guasıɛ'n bie kɛ ɔ nwunlin yí'n.
14 Afı, ası ɛwa, yɛ le man kulo mɔ yí bʊsʊ cɛ dahuu ɔ. Nan kulo'n m'ɔ lɛ ba'n yê yɛ lɛ kpʊnndɛ ɔ.
15 Ɛhıka ati, ɔ nanndı Zozi asʊ, yɛ yí Nyanmıan ayɛ cıan daa kɛ bɛ yı tɛɛ'n. Yí bʊ y'ɔ le kɛ yɛ fá yɛ́ nʊan'n yɛ kánnvʊ yí dunman'n.
16 Nán man ɛmɔ alʊa fi ye nın ɛyɔlɛ, ɛsɛ ɛmɔ búka bɛ́ nwʊn. Ɔ sanlın kɛ tɛɛ ɛyıɛ sʊa-mɔ yê Nyanmıan kulo ɔ.
17 Ɛmɔ mán bɛ nyın só bɛ́ mgbain'n-mɔ bɛ bɛ́bɛlɛ bɛ́ nwʊn ası bɛ mán bɛ́. Afı bɛ́ yê bɛ nıan ɛmɔ ɛkala nın asʊ ɔ. Ɛsɛ bɛ́ yê bɛ 'bu junman'n mɔ bɛ kɔ li nın anwʊn mgbʊnndan bɛ kele Nyanmıan ɔ. Sɛ ɛmɔ man bɛ́ anyınnzɔ a, bɛ le fɛ elie bɛ 'di bɛ́ junman'n. Sɛ ɔ'a nyɔ man sɔ nán bɛ fa bíle bɛ di a, ɔ nyɔ man kpa mman man ɛmɔ.
18 Ɛmɔ sélɛ bɛ mán yɛ́ dahuu. Afı ɔ wɔ yɛ́ ahʊnlın nun kɛ like biala anun, yɛ kulo kɛ yɛ bɔ bala kpa.
19 Mıın kan mın fua sʊ kɛ ɛmɔ sélɛ Nyanmıan kɛ ɔ mán mín atın maan m mála ɛmɔ anwʊn ɛlɔ ndɛ-ndɛ.
20 Nyanmıan m'ɔ tı alʊacıcıɛ baka nın a man yɛ́ Mın Zozi m'ɔ tı bʊa ɛnıanfʊɛ kpa'n fi ewue nun a tinnge. Yí moja'n di ajinlanmun kɛ nyıhyɛ'n mɔ Nyanmıan nʊn yɛ́ hyıhyɛlı'n wɔ ɛbɛlɛ dahuu.
21 Nyanmıan mán ɛmɔ anwʊnsɛlɛ maan ɛmɔ hʊ́ala bɛ yɔ́ like biala m'ɔ tı kpa m'ɔ sɔ yí nyın'n. Zozi dunman nun, ɔ yɔ́ maan yɛ́ asıtanlan'n sɔ́ yí nyın. Anunminnyanmʊn hán Zozi Kilisi cıan daa! Amın!
22 Anianman-mɔ, mın 'bʊtʊ ɛmɔ kɛ bɛ sí abʊtalɛ bɛ tíe afʊtu ɛjɔlɛ ɛhı-mɔ. Ɔ sanlın kɛ kalata'n mɔ m'an hɛlɛ ɛmɔ nın a nwa man.
23 Mın kulo kɛ ɛmɔ tı kɛ yɛ́ nianman Timote mɔ bɛ tʊlı yí fiadı'n, b'a yı yí. Sɛ ɔ ba tʊ mín ndɛ a, mín nʊn yí yɛ 'ba a a nıan ɛmɔ abʊsʊ.
24 Ɛmɔ yɔ́ bɛ́ mgbain'n-mɔ nʊn anwʊntıɛ mma'n-mɔ kʊalaa like bɛ mán mín. Itali amma'n-mɔ mɔ bɛ tı yɛ́ nianman'n, bɛ́ nwan bɛ 'yɔ ɛmɔ like.
25 Nyanmıan nwún ɛmɔ kʊalaa anwʊn anwunnvoe.

ZƱAKƖ KALATA'N
M'Ɔ HƐLƐLƖ'N

M'ɔ wɔ nun'n

Nwan sʋanlan dɪɛ y'ɔ le Zʋakɪ? Kɛ menian'n-mɔ lɛ kpɪn kele'n, Zʋakɪ tɪ yɛ́ Mɪn Zozi anianman belenzua (Matie 13.55, Maakɪ 6.3, Galasi 1.19, 1 Kolɪntɪ 15.7). Ɔ kacili Zoluzalɛmʋn Asɔnɪn nɪn asʋ kpain'n kʋn (Junman 15.13-21, Galasi 2.9). Zʋakɪ hɛlɛlɪ yí kalata'n nwanlɪn "Izalayɛ nvilie bulu nʋn nnyuan'n". Izalayɛ nvilie bulu nʋn nnyuan'n mɔ Zʋakɪ lɛ kan yí ɛjɔlɛ ɛwa'n, nán daba Izalayɛ nvilie bulu nʋn nnyuan nɪn ɔ. Nan ɔ lɛ kan Zufʋ'n-mɔ mɔ b'a fa bɛ́ nwʋn b'a man Zozi, mɔ ahʋlʋwa mɔ anɪn bɛ lɛ kele bɛ́'n dunman nun b'a tʋ b'a sanndɪ mân ɛhɪnlɪn-mɔ anun'n. Zʋakɪ anyunnun, Zufʋ sɔ'n-mɔ yê bɛ tɪ Nyanmɪan menian sakpa ɔ. Yí kalata nɪn anun, ɔ lɛ bʋtʋ bɛ́ kɛ emian nɪn anun, bɛ sí abʋtalɛ. Ɛsɛ ɔ lɛ kan kele bɛ́ kɛ bɛ nánndɪ ngɛlɛ sʋ bɛ bɛ́bɛlɛ bɛ́ nwʋn asɪ bɛ bɔ́ bala kpa m'ɔ nʋn bɛ́ dedi'n kɔ sʋ. Ɔ lɛ kannzʋ esikafʋɛ'n-mɔ kʋsʋ kɛ bɛ nían bɛ́ nwʋn kpa, nán bɛ fa bɛ́ esika'n bɛ tu bɛ́ nwʋn, ɛsɛ ɔ lɛ wowula ehianfʋɛ'n-mɔ anwʋnsɛlɛ.

Kalata nɪn ati kʋn nɪn anun, Zʋakɪ lɛ bɔ yí ɛjɔlɛ tile tile'n-mɔ asʋ. Kalata nɪn ati nnyuan nɪn anun, ɔ lɛ kan kele anianman'n-mɔ kɛ bɛ síe bɛ́ nwʋn ye, nán bɛ nɪan esikafʋɛ'n-mɔ anyunnun bɛ kpɔ ehianfʋɛ'n-mɔ. Nan ɔ di kɛ bɛ bʋka ehianfʋɛ'n-mɔ wɔ bɛ́ ehian nɪn anun. Kalata nɪn ati 3.1-4.12, Zʋakɪ lɛ kan kele bɛ́ mɔ bɛ jʋnlɪn kɛ bɛ sɪ ngɛlɛ, ɛsɛ bɛ kulo kɛ bɛ kekele bɛ́ manngʋn'n-mɔ Nyanmɪan ninnge'n kɛ bɛ síe nwʋn ye wɔ atubɛnwʋn nʋn akpʋlʋwa esue nɪn anwʋn, nan bɛ jónlɪn ɛjɔlɛ m'ɔ fi bɛ́ nʋan 'fite nɪn anwʋn kpa. Kalata nɪn ati 4.13-5.6, ɔ lɛ kannzʋ esikafʋɛ'n-mɔ kɛ bɛ síe bɛ́ nwʋn ye wɔ atubɛnwʋn nʋn kʋasɪabuo nɪn anwʋn. Kalata nɪn agualɪɛ nun, Zʋakɪ lɛ kacɪ bɛ́ kɛ sɛ emian tʋ bɛ́ a, bɛ sí abʋtalɛ, ɛsɛ yí nwan bɛ sɛ́lɛ bɛ mán bɛ́ mɔ bɛ wɔ ɛfɛ nun ɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ ndɪ man akpɔlɛ'n.

Ahɪn ebisa

1 Mín Zʋakɪ mɔ n dɪ Nyanmɪan nʋn yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi akʋa'n yê mɪɪn kɛlɛ kalata ɛhɪ mɪn nwan ɛmɔ ɔ. Ɛmɔ mɔ bɛ tɪ Nyanmɪan menian mɔ bɛ fi Izalayɛ nvilie bulu nʋn nnyuan nɪn anun, mɔ emian nɪn a man ɛmɔ a tʋ a sanndɪ mân'n lɪka kʋalaatin'n, mɪn 'bisa ɛmɔ ahɪn.

Emian'n nʋn dedi nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n

2 Mín nianman-mɔ, sɛ emian ngacile ngacile'n kʋalaa tʋ ɛmɔ a, ɛmɔ lí yí nwʋn fɛ kpa.

3 Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ mɔ bɛ de Nyanmɪan bɛ di'n, sɛ bɛ sa ɛmɔ bɛ nɪan, nan sɛ ɛmɔ jin bɛ́ ja nun an, anɪn ɛmɔ a yɔ kunngun.

4 Ɛmɔ jínlan bɛ́ ja nun kpa, nán ɛmɔ a kaci meninkpa mɔ nyɔlɪɛ ɛtɛ fíí nnʋn man bɛ́ abalabɔ nɪn anun, menian mɔ bɛ́ nwʋn a tɪ kpa bɔkɔɔ.

5 Sɛ ɛmɔ anun bie ngɛlɛ'n nza man yí a, anɪn ɔ 'sɛlɛ Nyanmɪan maan ɔ héle yí ngɛlɛ. Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan dɪɛ, ɔ nyɔ man sʋanlan abɔlɛ, ɔ yɪ yí kʋnnun ɔ man.

6 Nan sɛ ɔ 'sɛlɛ yí a, n'ɔ jʋnlɪn kɛ yí sa ngan man yí, nan ɔ mán yí ti tánlan sʋ kɛ yí sa a han yí dada angʋnmɪn. Ɔ sanlɪn kɛ sʋanlan m'ɔ kɔ sɛlɛ like m'ɔ nne nni man kɛ yí sa a han yí'n, sʋanlan sɔ'n, anɪn ɔ tɪ kɛ mgbaha mɔ asutue'n bɔ yí tango tango jenvie nɪn anyɪnsʋ ɔ.

7 Sʋanlan sʋa, n'ɔ jʋnlɪn kɛ ɔ 'nyan yɛ́ Mɪn asa nun like.

8 Ɔ sanlɪn kɛ ɔ tɪ sʋanlan mɔ yí ajʋnlɪn tɪ nnyuan nnyuan, yí nyɔlɪɛ'n-mɔ mmɔ man kpɔlɛ.

Ehianfʋɛ nʋn esikafʋɛ

9 Ehianfʋɛ'n m'ɔ si yɛ́ Mɪn Zozi sʋ'n, ɔ lí yí nwʋn fɛ, ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan a
man yí sʋ.
10 Esikafʋɛ'n kʋsʋ m'ɔ si Zozi sʋ'n, ɔ lí yí nwʋn fɛ, ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan a man
ɔ'a han yí nwʋn asɪ. Afɪ esikafʋɛ'n 'ba wu kɛ ndile'n-mɔ ndetele'n m'ɔ kpʋlʋ
gua'n.
11 Eyua'n fi ɔ yala ndile'n-mɔ a, anɪn ndetele nɪn a kpʋlʋ a gua. Ɔ kpʋlʋ gua
a, anɪn yí kanlanman nɪn a yue. Esikafʋɛ'n kʋsʋ, kɛ yí asɪtanlan'n tɪ yí nɪn ala
anɪn. Ɔ 'wu yaci junman'n m'ɔ di nɪn ɛbɛlɛ.

Sɔnɪan m'ɔ tʋ sʋanlan'n

12 Nyila hán sʋanlan mɔ sɔnɪan'n tʋ yí a, ɔ si abʋtalɛ ɔ jinlan yí ja nun'n. Ɔ
sanlɪn kɛ sɛ ɔ jinlan yí ja nun dede tɛmʋn'n sɪn an, Nyanmɪan 'man ɔ nyan
ngʋan'n mɔ ɔ'a fa ɔ'a bɔ bɛ́ mɔ bɛ kulo yí nɪn anɔhʋba'n.
13 Sɛ sɔnɪan tʋ sʋanlan bie a, n'ɔ kan kɛ: “Nyanmɪan lɛ sɔ mín nɪan”. Ɔ sanlɪn
kɛ like fíí ngʋala nnaka man Nyanmɪan kɛ ɔ yɔ́ ɛtɛ. Yí ti, Nyanmɪan kʋsʋ nnaka
man sʋanlan kɛ ɔ yɔ́ ɛtɛ.
14 Nan sʋanlan muonun, yí anyɪnbʋlʋ'n nʋn yí ajʋnlɪn ɛtɛ m'ɔ jʋnlɪn'n, y'ɔ fɛlɛ
sɔnɪan'n nʋn nnaka nɪn ɔ.
15 Ahonvinnzo'n kʋsʋ, like m'ɔ nʋn yí ba'n y'ɔ le ɛtɛ nɪn ɛyɔlɛ. Ɛtɛ'n sʋn an, ɔ
man ewue.
16 Anianman ehulo mma, nán man ɛmɔ laka laka bɛ́ nwʋn.
17 Yɛ́ Sɪ Nyanmɪan m'ɔ wɔ anwunno ɛlɔ'n, like'n m'ɔ man'n tɪ kpa. Yí acɛdɪɛ
biala tɪ like kanlanman kpa. Yí y'ɔ bɔlɪ sɛnzɛ'n nʋn sala'n nʋn nzalama'n-mɔ,
m'ɔ man bɛ ta ɔ. Nan Nyanmɪan dɪɛ, ɔ ngaci man fíí kɛ ɛlʋlɔɛ'n kaci'n.
18 Nyanmɪan a hulo kɛ yɛ káci yí mma. Ɛhɪka ati, ɔ nanndɪ yí ananhɔlɛ ɛjɔlɛ
nɪn asʋ, ɔ'a bɔ yɛ́ nvʋfɔlɛ maan yɛ di yí abɔdɪɛ nvʋfɔlɛ'n-mɔ ati.

Nán bɛ tie Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n mgban

19 Anianman ehulo mma, sʋanlan kʋn biala yɔ́ anzʋɛ ɔ tíe ɛjɔlɛ'n kpa. Sɛ ɔ
'kan ɛjɔlɛ a, ɔ júnlɪn yí nwʋn kpa. Ɛsɛ n'ɔ fɛ ɛya ndɛ-ndɛ.
20 Ɔ sanlɪn kɛ sʋanlan m'ɔ kɔ fɛ ɛya'n, like m'ɔ yɔ'n, nán asɪtanlan sɛsɛ'n mɔ
Nyanmɪan kulo nɪn anɪn.
21 Ɛhɪka ati, nyɔlɪɛ biala m'ɔ gua bɛ́ nwʋn efian nʋn ati anun ɛtɛ ninnge'n-mɔ
kʋalaa, ɛmɔ yáci bɛ gúa. Nan ɛmɔ yɔ́ anzʋɛ, Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n mɔ ɛmɔ a
tɪ'n, m'ɔ há ɛmɔ ati anun bɛ nánndɪ sʋ. Ɔ sanlɪn kɛ ɛjɔlɛ sɔ'n kʋala kɛ ɔ de ɛmɔ ati
nán Nyanmɪan sikpɛ nɪn a ngun man ɛmɔ.
22 Ɛmɔ yɔ́ like mɔ Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n kan kele ɛmɔ'n, nan nán bɛ tie yí
mgban bɛ laka laka bɛ́ nwʋn.
23 Afɪ, sʋanlan m'ɔ kɔ tie Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n nán ɔ'a nnanndɪ man sʋ a,
ɔ soman sʋanlan m'ɔ lɛ nɪan nɪannun nun ɔ.
24 Sɛ ɔ nɪan yí nyɪn nɪn anun nán ɔ kɔ a, ɛbɛlɛ ala, anɪn yí lʋa a fi kɛ ɔ kpɪn ɔ tɪ
yí'n.
25 Nan sʋanlan m'ɔ kɔ suan Nyanmɪan mala kpa'n m'ɔ man fanwʋndi'n, sɛ ɔ
di sʋ kanlanman, ɔ yɔ mɔ mala'n kele'n, ɔ man yí lʋa nvi man an, sʋanlan sɔ'n,
ninnge'n kʋalaa m'ɔ yɔ'n, Nyanmɪan 'yila sʋ.
26 Sʋanlan m'ɔ bu yí nwʋn kɛ ɔ sʋ Nyanmɪan, nan kʋsʋ ɔ fa yí nʋan'n kan
ɛjɔlɛ'n kʋalaatin'n, anɪn ɔ laka laka yí nwʋn, yí Nyanmɪan ɛsʋɛ'n tɪ mgban.
27 Nan yɛ́ Sɪ Nyanmɪan anyunnun, ɛ 'nwun like mɔ sʋanlan m'ɔ sʋ yí kpa'n
yɔ'n: ɔ nɪan awusian mma'n-mɔ nʋn kunlannvʋɛ mmalasua'n-mɔ mɔ bɛ wɔ
yalɛ nɪn anun'n. Ɛsɛ ɔ sie yí nwʋn ye nán mân nɪn anun efian nɪn a gua man yí
nwʋn.

2

Nán bɛ bu sʋanlan'n bie kpa bɛ tala bie

1 Anianman-mɔ, ɛmɔ mɔ bɛ de yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi m'ɔ tɪ anunminnyanmʋn'n
bɛ di'n, nán bɛ bu menian'n mmie-mɔ kpa bɛ tala bie.
2 Yɛ bú yí kɛ ɛmɔ wɔ asɔnɪn sua nɪn anun, esikafʋɛ kʋn, yí esika ngaa la yí
sa, ɔ wula taladɪɛ kanlanman kpa, ɔ'a wʋlʋ asɔnɪn sua nɪn anun. Ehianfʋɛ kʋn
kʋsʋ wula yí taladɪɛ ndɪtɪlɪka, yí kʋsʋ ɔ'a wʋlʋ asɔnɪn sua nɪn anun.
3 Sɛ ɛmɔ bu sʋanlan'n m'ɔ wula taladɪɛ kanlanman'n kpa nán ɛmɔ se yí kɛ:
"Wɔ́, tanlan meninkpa'n-mɔ lɪka ɛwa", nán sɛ ɛmɔ se ehianfʋɛ'n kɛ: "Wɔ́ dɪɛ,
jinlan nzisi" anaan "Kpofo mín bʋ asɪ ɛwa",
4 anɪn ɛmɔ lɛ bu ɛmɔ nun mmie-mɔ kpa tala bie, ɛsɛ anɪn ɔ kele kɛ ɛmɔ
ajʋnlɪn'n tɪ man kpa.
5 Anianman ehulo mma, ɛmɔ tíe. Ɛmɔ sɪ yí yuein kɛ bɛ́ mɔ bɛ bu bɛ́ ehianfʋɛ
mân ɛhɪ anun'n, Nyanmɪan a yɪ bɛ́ ɔ'a man b'a kaci yí mma, ɔ nanndɪ dedi'n
mɔ bɛ le yí Zozi Kilisi anun nɪn asʋ. Ɔ 'fa yí Belemgbin Mân'n sie bɛ́ mɔ bɛ
kulo yí nɪn ajâ kɛ ɔ falɪ bɔlɪ anɔhʋba'n. Ɛmɔ nnwun man kɛ ehianfʋɛ sɔ'n-mɔ tɪ
anyanbɛnwʋn menian Nyanmɪan anyunnun ɔ?
6 Nan kʋsʋ ɛmɔ dɪɛ, ɛmɔ mmu man ehianfʋɛ'n-mɔ like fíí. Nán esikafʋɛ'n-mɔ
yê bɛ sisi ɛmɔ, mɔ bɛ sanman ɛmɔ bɛ man bɛ́ mɔ bɛ di ɛjɔlɛ'n-mɔ ɔ?
7 Zozi Kilisi dunman kpa'n m'ɔ la ɛmɔ asʋ'n, nán bɛ́ yê bɛ kan yí nwʋn ɛjɔlɛ
ɛtɛ nɪn ɔ?
8 Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn anun mala'n mɔ b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn
anun'n kele kɛ: *Kulo wɔ́ manngʋn kɛ wɔ́ muonun wɔ́ nwʋn.* Sɛ ɛmɔ di mala sɔ
nɪn asʋ a, ɔ tɪ kpa.
9 Nan sɛ ɛmɔ bu menian'n mmie-mɔ kpa tala mmie-mɔ a, anɪn ɛmɔ yɔ ɛtɛ.
Mala'n cɪ ɛmɔ, ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ a fʋnndʋn yí.
10 Afɪ, sɛ sʋanlan kʋn di Nyanmɪan mala'n kʋalaa asʋ nan ɔ fʋnndʋn
kʋnmgba cein an, anɪn ɔ'a tʋn mala'n kʋalaatin.
11 Afɪ, Nyanmɪan mɔ ɔ'a han kɛ: "N'ɛ tʋn ajaa", yí kʋnmgba'n nwan: "N'ɛ
di awue." Nan sɛ a ndʋn man ajaa nán sɛ ɛ di awue a, anɪn a tʋn mala'n-mɔ
kʋalaatin.
12 Ɛhɪ ati, mɪɪn kan mɪn kele ɛmɔ kɛ, ɛmɔ nyɔlɪɛ biala anun, ɛmɔ yɔ́ yí kɛ
menian mɔ Nyanmɪan lɛ ba bua ɛmɔ ndɛɛ wɔ anyɪnnzɔ'n mɔ ɛmɔ le yí wɔ mala
m'ɔ man fanwʋndi nɪn anwʋn.
13 Ɔ sanlɪn kɛ sʋanlan mɔ ɔ'a nza man yí manngʋn'n-mɔ anwunnvoe'n, ndɛɛ
ebua cɪan nɪn anun, Nyanmɪan ngɔ sa man yí anwunnvoe. Afɪ, anwunnvoe
enwuan'n fʋ ndɛɛ ebua nɪn asʋ.

Dedi'n nʋn ye ɛyɔlɛ'n

14 Anianman-mɔ, sɛ sʋanlan kʋn kan kɛ: "Mɪn de Nyanmɪan mɪn di" nan sɛ
ɔ mmɔ man bala kpa a, asʋ dedi sɔ'n m'ɔ le yí'n kʋala de yí ɔ? Cɛcɛ, dedi sɔ'n
ngʋala nne man yí.
15 Bɛ bú yí kɛ anianman belenzua kʋn anaan anianman balasua kʋn, ɔ la
bɔlɛ́ ɛsɛ ɔ le man alɪɛ nni man.
16 Sɛ ɛmɔ anun bie nwun yí nán ɔ kan kele yí kɛ: "Yɛ́ Mɪn yéyila wɔ́ sʋ. Ɔ búka
wɔ́ maan ɛ nyán taladɪɛ ɛ wúla ɛsɛ ɛ nyán alɪɛ ɛ lí, nanndɪ ye o." Sɛ sʋanlan kʋn
kan sʋa kele yí nianman nán sɛ ɔ'a mman man yí like fíí a, anɪn nzu ɛbʋka dɪɛ
yê ɔ'a bʋka yí ɔ?
17 Kɛ dedi'n kʋsʋ tɪ yí nɪn anɪn. Sʋanlan m'ɔ yí nwan ɔ de Nyanmɪan di, kʋsʋ
ɔ nyɔ man ye'n, anɪn sʋanlan sɔ'n dedi'n tɪ wuluwa.

18 Ɛ 'su yí akpʋlʋwa a, sʋanlan bie 'ba han kɛ ɔ yɔ ye yɛ̂ wɔ́ kʋsʋ ɛ le dedi. Ɔ
'ba han kɛ ɛ héle yí wɔ́ ye'n mɔ ɛ yɔ mɔ wɔ́ nwan ɛ le dedi'n, nan yí kʋsʋ ɔ 'yɔ ye
ɔ kele wɔ́ kɛ ɔ le dedi.
19 Ɛ de di kɛ Nyanmıan tı baa kʋnmgba? Sakpa, ɔ tı ananhɔlɛ! Wawɛ ɛtɛ'n-mɔ
kʋsʋ de di kɛ ɔ tı baa kʋnmgba, ɔ man bɛ sulo, bɛ́ nwʋn wʋsʋ bɛ́.
20 Tomgban, mın 'kele wɔ́ kɛ sʋanlan mɔ yí nwan ɔ le dedi, nan kʋsʋ ɔ nyɔ
man nyɔlıɛ kpa'n, yí dedi'n tı mgban.
21 Nıan, Nyanmıan buli yɛ́ nan Abalahamʋn sɛsɛfʋɛ mɛlɛ m'ɔ falı yí wa Izakı
bɔlı afɔlıɛ manlın yí'n.
22 A nwun yí kɛ? Yí dedi'n m'ɔ le yí'n, ɔ nʋn yí nyɔlıɛ kpa'n kɔ nun kʋn. Yí
nyɔlıɛ kpa'n-mɔ ati, yí dedi'n m'ɔ le yí'n tı fɔ́ʋ́n.
23 Ɛhıka ati yɛ̂ b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun kɛ: *Abalahamʋn lelı Nyanmıan
lili. Yí dedi nın ati, Nyanmıan buli yí sɛsɛfʋɛ.* Ɛsɛ b'a fɛlɛ yí Nyanmıan amanngʋn.
24 Ɛmɔ a nwun yí kɛ nán dedi'n mɔ sʋanlan le yí nın ala y'ɔ man Nyanmıan
bu yí sɛsɛfʋɛ ɔ. Nan yí nyɔlıɛ kpa'n kʋsʋ bʋka sʋ y'ɔ man Nyanmıan bu yí sɛsɛfʋɛ
ɔ.
25 Lahabʋ kʋsʋ m'ɔ tı tutu balasua'n, kɛ yí nwʋn ɛjɔlɛ'n tı yí nın ala anın.
Yí nyɔlıɛ kpa'n dunman nun, Nyanmıan buli yí sɛsɛfʋɛ. Ɔ sanlın kɛ Izalayɛ
amma'n-mɔ mɔ bɛ sʋanlın bɛ́ kɛ bɛ hɔ́ kpála Zoliko kulo'n, ɔ lelı bɛ́, ɛsɛ ɔ helelı
bɛ́ atın fʋfɔlɛ maan bɛ sınlın sʋ bɛ nwanndili bɛ hɔlı.
26 Dedi'n tı kɛ kulo sʋanlan. Sɛ ɛnwʋnmıan nnʋn man kulo sʋanlan anun
an, anın ɔ tı fuin. Sɛ sʋanlan kʋsʋ le dedi nan ɔ nyɔ man nyɔlıɛ kpa a, anın yí
dedi'n m'ɔ le yí'n tı wuluwa.

3

Bɛ́ nʋan anun ɛjɔlɛ'n

1 Anianman-mɔ, nán man ɛmɔ nunhan dɔʋn anyın bʋlʋ Nyanmıan ninnge
nın ehele. Ɔ sanlın kɛ yɛ́ mɔ yɛ kele Nyanmıan ninnge'n, yɛ́ ndɛɛ ebua dıɛ'n mɔ
Nyanmıan 'ba bua yɛ́'n, nun yɔ esulo kpa tala menian'n-mɔ kʋalaa dıɛ'n.
2 Yɛ́ kʋalaatin yɛ fʋn ɛfʋan ngacile dɔʋn. Sɛ sʋanlan kʋn anʋan nvʋn man
ɛjʋjɔlɛ nun an, anın ɔ tı sʋanlan mɔ efian fíí nnʋn man yí nwʋn. Ɔ kʋala yí
nwʋn sie kpa.
3 Ɛmɔ nían bɛ́ mɔ bɛ fʋ mgbanngɔ'n-mɔ asʋ'n. Bɛ fa bulalɛ kaan bie, nyanman
mınnda yí, bɛ fa bɛ wula mgbanngɔ'n-mɔ anʋan nun. Yí yɛ̂ bɛ fa bɛ bılı bɛ́ maan
bɛ kɔ lıka mɔ bɛ kulo ɔ.
4 Ɛsɛ bɛ mán yɛ fá yɛ́ nyın yɛ tʋ́ meli'n-mɔ anwʋn. Meli'n, sunnzun m'ɔ tı kpili
mɔ anwʋnman mgbili'n-mɔ bɔlı yí bu ɔ, like'n mɔ sʋanlan'n m'ɔ kan nun'n fa
bılı yí'n tı kaan sʋa kɛ tamınngan'n mɔ bɛ fa bɛ bılı ɛlɛɛ'n.
5 Bɛ́ nʋan'n kʋsʋ, kɛ ɔ tı yí nın anın. Ɔ tı anwʋnnaan kaan sʋa, nan kʋsʋ ɛjɔlɛ
mgbili mgbili m'ɔ kan'n, ɔ tı man nzɛmındɛ. Ɛmɔ sı kɛ sîn kaan sʋa m'ɔ kɔ tɔ
ɛhʋayɛ nun'n, ɔ kʋala kɛ ɔ yala yí kʋalaatin.
6 Bɛ́ nʋan'n kʋsʋ tı kɛ sîn. Ɛtɛ dɔʋn mɔ bɛ yɔ yí mân nın anun'n, ɔ fi bɛ́ nʋan'n.
Bɛ́ nʋan'n wɔ anwʋnnaan nın anun bie, ɔ kele yɛ́ sʋanlan baka'n kʋalaa yalɛ.
Ɔ sɛcı yɛ́ asıtanlan'n kɛ sîn'n sɛcı like'n. Sîn sɔ'n fi lıka mɔ ɛbɛlɛ sîn'n nnun man
lɛ́'n. Lıka sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Gehɛnın.
7 Ɛmɔ nían, kulo sʋanlan kʋala kɛ ɔ sie ninnge ngacile'n kʋalaatin. Naan o,
nnʋnman o, owo o, ejue o, kulo sʋanlan a hʋala bɛ́ sie.
8 Nan kʋsʋ, bɛ́ nʋan kʋnmgba cein dıɛ, sʋanlan fíí hʋalalı man yí sie lɛ́. Ɔ tı
like ɛtɛ kpa m'ɔ ngulo man kɛ ɔ tanlan koun fíí ɔ. Diyɔlɛ m'ɔ kun sʋanlan wɔ
nun kpa.
9 Yɛ fa yɛ́ nʋan'n yɛ yı yɛ́ Mın Nyanmıan m'ɔ tı yɛ́ Sı nın ayɛ, ɛsɛ menian'n-mɔ
mɔ Nyanmıan a nıan yí nwʋn sʋ ɔ'a bɔ bɛ́'n, yɛ fa yɛ́ nʋan'n yɛ bɔ bɛ́ sasan.

10 Nʊan kʊnmgba'n yɪ Nyanmɪan ayɛ nán ɛsɛ ɔ'a bɔ menian'n-mɔ sasan.
Anianman-mɔ, ɔ nvata man kɛ ahan ɔ yɔ sɔ.
11 Afɪ, nzue fɛ nʊn nzue kalʊ-kalʊ, bɛ ngʊala man kɛ bɛ fi asutile kʊn anun bɛ
fite ɔ.
12 Anianman-mɔ, *figi baka kʊn ngʊala man kɛ ɔ su *olivʊ mma. *Divɪn
baka ngʊala man kɛ ɔ su figi mma. Asutile kʊn kʊsʊ mɔ yí nzue'n tɪ kalʊ-kalʊ'n
ngʊala man kɛ ɔ man nzue fɛ fite nun.

Nyanmɪan ngɛlɛ dɪɛ'n

13 Asʊ sʊanlan bie wɔ ɛmɔ anun m'ɔ sɪ ngɛlɛ, ɛsɛ ɔ sɪ ninnge'n kʊalaa ɔ?
Yí abalabɔ nɪn anun, ɔ nʊn yí nyɔlɪɛ kpa'n mɔ ɔ 'yɔ a, ɔ bɛbɛlɛ yí nwʊn asɪ
Nyanmɪan anyunnun'n y'ɔ man bɛ nwun yí kɛ ɔ sɪ ngɛlɛ ɔ.
14 Nan sɛ ɛmɔ akunnun tɪ bile, ɛsɛ sɛ ɛmɔ nʊn bɛ́ manngʊn'n-mɔ la mannzʊan
sʊ a, anɪn nán bɛ tu bɛ́ nwʊn bɛ bu bɛ́ nwʊn kɛ bɛ tɪ menian mɔ bɛ sɪ ananhɔlɛ'n.
15 Ngɛlɛ sʊa fi man Nyanmɪan ɛlɔ, ɔ tɪ asɪ ɛwa ngɛlɛ, ɔ tɪ kulo sʊanlan ngɛlɛ, ɔ
tɪ Abɔnsanmʊn ngɛlɛ.
16 Ɔ sanlɪn kɛ bɛ́ mɔ bɛ́ kunnun tɪ bile, ɔ nʊn bɛ́ mɔ bɛ cʊɪn mannzʊan'n, butule
nʊn mgban mgban ninnge kʊalaatin fite fite bɛ́ asɪtanlan nɪn anun.
17 Nan ngɛlɛ'n m'ɔ fi Nyanmɪan ɛlɔ'n, alimʊa, yí nwʊn tɪ, ɛsɛ ɔ man sʊanlan
m'ɔ kɔ suan ngɛlɛ sɔ'n kulo anzʊnunjɔ, ɔ tɪ bɛtɛɛ, ɔ kulo anʊannzɛ, ɔ sɪ
anwunnvoe kpa, ɔ bɔ bala kpa, ɔ nnɪan man sʊanlan nyunnun ɔ mmua man
yí ndɛɛ, ɔ kan ananhɔlɛ.
18 Bɛ́ mɔ bɛ kulo anzʊnunjɔ'n, bɛ sesie menian'n-mɔ afian maan anzʊnunjɔ
ba. Bɛ́ nyɔlɪɛ sɔ'n tɪ kɛ like mɔ b'a lua ɔ'a su mɔ bɛ tɪ sʊ mma ɔ. Mma sɔ'n tɪ sɛsɛ
nyɔlɪɛ.

4

Ɛmɔ bɛ́bɛlɛ bɛ́ nwʊn asɪ Nyanmɪan anyunnun

1 Butule'n nʊn ngondin m'ɔ wɔ ɛmɔ afian'n, ɔ fi nin? Ɔ fi ɛmɔ anyɪnbʊlʊ ɛtɛ'n.
Yí y'ɔ di akpɪlɪkpɪlɪ wɔ ɛmɔ anun cɪan daa ɔ.
2 Ɛmɔ anyɪn bʊlʊ like, kʊsʊ ɛmɔ asa ngan man yí. Anɪn ɔ'a man ɛmɔ
a kaci kodiawu, bɛ́ nyɪn a bʊlʊ, kʊsʊ ɛmɔ asa ngan man like'n mɔ ɛmɔ lɛ
kpʊnndɛ'n. Ɛmɔ kulo butule elie nʊn ngondin. Ɛmɔ asa ngan man like mɔ ɛmɔ
lɛ kpʊnndɛ'n, ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ mmisa man Nyanmɪan.
3 Sɛ ɛmɔ sɛlɛ yí like a, ɛmɔ asa ngan man yí, ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ ajʊnlɪn'n tɪ man
kpa. Afɪ, like'n mɔ ɛmɔ lɛ kpʊnndɛ'n, sɛ ɛmɔ asa kan yí a, ɛmɔ fa bɔ bala mɔ ɛmɔ
muonun kulo'n.
4 Ɛmɔ tɪ kɛ menian mɔ bɛ tʊn ajaa. Ɛmɔ nzɪ man kɛ sʊanlan m'ɔ yí nyɪn bʊlʊ
mân ɛhɪ anun ninnge'n-mɔ'n, yí kpɔfʊɛ y'ɔ le Nyanmɪan ɔ? Yí ti, sʊanlan biala
m'ɔ kulo kɛ ɔ nʊn mân sɔ'n tila amienguan'n, Nyanmɪan kaci yí kpɔfʊɛ.
5 Ɛmɔ jʊnlɪn kɛ Nyanmɪan Anʊan Ɛjɔlɛ tɪ mgban ɔ? Ɛmɔ nwún yí kɛ Nyanmɪan
Wawɛ'n mɔ ɔ'a fa ɔ'a wula yɛ́ nun'n tɪ sʊanlan m'ɔ cʊɪn nyunngunlan!
6 Nan kʊsʊ, Nyanmɪan nwun yɛ́ nwʊn anwunnvoe sʊnman ɔ yɔ yɛ́ ye m'ɔ
tala sʊ. Afɪ, b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun kɛ: "Nyanmɪan nʊn bɛ́ mɔ bɛ tu bɛ́
nwʊn'n le bie. Nan bɛ́ mɔ bɛ bɛbɛlɛ bɛ́ nwʊn asɪ yí nyunnun'n, ɔ nwun bɛ́ nwʊn
anwunnvoe."
7 Ɛhɪka ati, ɛmɔ bɛ́bɛlɛ bɛ́ nwʊn asɪ Nyanmɪan anyunnun. Ɛmɔ jínlan
kpunndiin Abɔnsanmʊn anyunnun nán ɔ 'nwanndi kɔ mʊa.
8 Ɛmɔ hyʊ́ɪn bɛ mántan Nyanmɪan, nán yí kʊsʊ ɔ 'cʊɪn mantan ɛmɔ. Kɛ
menian'n-mɔ nwunnzin bɛ́ sa'n-mɔ anun bɛ tu efian'n, ɛmɔ ɛtɛfʊɛ'n-mɔ mɔ bɛ́
ajʊnlɪn'n tɪ nnyuan nnyuan'n, ɛmɔ mán bɛ́ ahʊnlɪn nɪn anun tí.

9 Ɛmɔ kácı bé abalabɔ nán bɛ lí yí nwʋn yalɛ, bɛ yí awɔ́lɛ. Ɛmɔ yáci ɛsılıɛ'n nán
bɛ sún. Ɛmɔ mán bɛ fɛ elie'n káci alʋabɔ.
10 Ɛmɔ bɛ́bɛlɛ bé nwʋn ası Nyanmıan anyunnun nán ɔ 'man ɛmɔ sʋ.

Nán bɛ kan bé manngʋn'n-mɔ anwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ.

11 Anianman-mɔ, nán man ɛmɔ kan bɛ́ manngʋn'n-mɔ anwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ.
Sʋanlan m'ɔ kan yí manngʋn'n-mɔ anwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ, ɛsɛ ɔ bua yí manngʋn'n-mɔ
ndɛɛ'n, anın ɔ tı kɛ ɔ kan mala nın anwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ, ɛsɛ anın ɔ bu mala'n fʋɔ. Nan
sɛ ɛ bu mala'n fʋɔ a, anın ɛ nni man sʋ, nan ɛ bua yí ndɛɛ.
12 Nyanmıan angʋnmın cein y'ɔ kpɛ mala man sʋanlan ɔ, ɛsɛ yí ngʋnmın ala
y'ɔ bua sʋanlan ndɛɛ ɔ. Yí ngʋnmın cein y'ɔ kʋala kɛ ɔ de sʋanlan ngʋan ɔ, ɛsɛ
yí y'ɔ kʋala kɛ ɔ man sʋanlan wu ɔ. Nan wɔ́ mɔ ɛ bua wɔ́ manngʋn ndɛɛ'n, ɛ tı
wɔ́ dıɛ sɛ?

Nán bɛ tu bé nwʋn

13 Afı sian dıɛ, ɛmɔ yɔ́ anzʋɛ bɛ tíe! Ɛmɔ mɔ ɛmɔ kan kɛ: "Ɛnɛ anaan ɛhınman
yɛ 'kɔ kulo kpili sʋa asʋ. Yɛ 'di ɛlɔ afʋɛ kʋn. Yɛ 'si kongo yɛ nyan esika."
14 Nan ɛmɔ mɔ bɛ kan sɔ'n, asʋ ɛmɔ sı alíɛ nzin ɛjɔlɛ ɔ? Ɛmɔ ngʋan'n tı kɛ bɔlé.
Ɔ gua kaan dede, anın ɔ'a tıtı.
15 Ɛ 'nwun ɛjɔlɛ m'ɔ di kɛ ɛmɔ kan'n: "Sɛ Nyanmıan bʋa a, yɛ 'yɔ like ɛhı anaan
like sʋa."
16 Nan kʋsʋ ɛmɔ dıɛ, ɛmɔ lɛ di bɛ́ nʋan, bɛ tu bé nwʋn. Atubɛnwʋn kɛ ɛhıka
sʋa bie fíí tı man kpa.
17 Afı, sʋanlan m'ɔ sı like m'ɔ tı kpa m'ɔ di m'ɔ yɔ'n, nán sɛ ɔ nyɔ man an, anın
sʋanlan sɔ'n yɔ ɛtɛ.

5

Esikafʋɛ'n-mɔ

1 Afı sian dıɛ, ɛmɔ esikafʋɛ'n-mɔ, ɛmɔ yɔ́ anzʋɛ bɛ tíe! Ɛmɔ sún bɛ nwʋ́nna bɛ
yí awɔ́lɛ. Ɔ sanlın kɛ ɛmɔ 'ba nwun amannınhunnun.
2 Ɛmɔ anwʋnndıɛ nın a kpɔlɔ. Ngakʋba'n-mɔ a li ɛmɔ taladıɛ'n nʋn ɛmɔ
ɛtanlan'n-mɔ.
3 Nyanmıan anyunnun an, ɛmɔ esika kɔkɔlɛ'n nʋn ɛmɔ jɛtɛ fufue nın a li
ngannɔlɛ. Ngannɔlɛ sɔ'n, ɔ kele kɛ sîn a tɔ ɛmɔ anwʋn. Mân'n lɛ kɔ yí ayuelıɛ,
kʋsʋ ɛmɔ a hohuan anwʋndıɛ a sie!
4 Ɛmɔ nían, menian mɔ bɛ di ɛmɔ ebo nın asʋ junman'n, ɛmɔ ndua man bɛ́
kalɛ. Ɛmɔ tíe kɛ bɛ́ nın la nun bɛ lɛ sun ɔ. Nyanmıan m'ɔ sie nyanmıansʋ ɛlɔɛ
mma'n-mɔ nın a tı bɛ́ sunfɛlɛ'n.
5 Ɛmɔ a li mân kpa, b'a yɔ like mɔ ɛmɔ muonun kulo ɔ. Ɛmɔ a hın kɛ naan mɔ
bɛ lɛ ta yí bɛ kun yí cıan kʋn ɔ.
6 Sɛsɛfʋɛ'n nʋn ɛmɔ mgbılı man, ɛmɔ bua yí ndɛɛ, ɛmɔ kun yí.

Ɛmɔ sí abʋtalɛ, bɛ yɔ́ asɔnın

7 Ɛhıka ati, anianman-mɔ, ɛmɔ sí abʋtalɛ dede bɛ mán ɔ jú yɛ́ Mın ɛwalɛ cıan.
Ɛmɔ nían sʋanlan m'ɔ di ebolo junman'n, ɔ si abʋtalɛ ɔ nwʋnndɛ kɛ mmaka
mma'n-mɔ sú mma mgbakpa-mɔ. Alimʋa esue'n tɔ a, ɔ dua yí ninnge'n-mɔ, ɔ
si abʋtalɛ dede esue kasian'n tɔ maan ninnge'n-mɔ yɔ kpa.
8 Ɛmɔ kʋsʋ sí abʋtalɛ, bɛ jínlan bɛ́ ja nun kpa. Ɔ sanlın kɛ yɛ́ Mın ɛwalɛ cıan'n
ka kaan ju.
9 Anianman-mɔ, nán bɛ fa bɛ́ manngʋn'n-mɔ anwʋn ɛjɔlɛ bɛ wula bɛ́ kunnun,
nán Nyanmıan a mmu man ɛmɔ fʋɔ. Ɛmɔ nían, ndɛɛbuafʋɛ'n jin anʋan nın
anun.
10 Anianman-mɔ, ɛmɔ ati kácı Nyanmıan mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ mɔ bɛ hanlın
yɛ́ Mın Anʋan Ɛjɔlɛ'n. Bɛ sili abʋtalɛ amannınhunnun'n mɔ bɛ nwunlin yí nın
anun. Ɛmɔ kʋsʋ sí abʋtalɛ kɛ bɛ́.

11 Ɛmɔ nían, yɛ kan kɛ nyila a han bɛ́, ɔ sanlɪn kɛ bɛ jinlanlɪn bɛ́ ja nun kpa.
Abʋtalɛ'n m'ɔ Zɔbʋ sili'n, ɛmɔ a tɪ yí nwʋn ɛjɔlɛ lé. Yí amannɪnhunnun nɪn
anun, ɛmɔ nwunlin yí kɛ Nyanmɪan man ɔ fi nun fitelɪ. Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan
tɪ kpa sʋnman, ɛsɛ ɔ sa anwunnvoe.
12 Anianman-mɔ, ɛjɔlɛ'n mɔ mɪn 'ba han mɪn kele ɛmɔ'n tɪ cɪnnjɪn kpa. Ɛjɔlɛ
sɔ'n y'ɔ le kɛ nán man ɛmɔ kan ndâ. Nán bɛ kan Nyanmɪan, nán bɛ kan asɪɛ,
nán bɛ kan ndâ ngacile fíí. Sɛ bɛ bisa ɛmɔ ɛjɔlɛ m'ɔ di mɔ ɛmɔ kan: "Yuo" a,
ɛmɔ hán. M'ɔ di mɔ ɛmɔ kan: "Cɛcɛ" a, ɛmɔ hán. Nán bɛ kan ndâ bɛ tʋ sʋ nán
Nyanmɪan a mmu man ɛmɔ fʋɔ.
13 Sɛ ɛmɔ nunhan bie lɛ nwun amannɪɛ a, anɪn ɔ sélɛ Nyanmɪan maan ɔ lé yí.
Sɛ ɛmɔ nunhan bie lɛ di fɛ a, anɪn ɔ tʋ́ ejue ɔ yí Nyanmɪan Kpili ayɛ.
14 Sɛ ɛmɔ nunhan bie ndɪ man akpɔlɛ fíí a, anɪn ɔ félɛ asɔnɪn mgbain'n-mɔ.
Mgbain sɔ'n-mɔ kpʋ́kpa yí *olivʋ ngo wɔ yé Mɪn dunman nun nán bɛ sélɛ bɛ
mán yí.
15 Asɔnɪn sʋa mɔ bɛ fa dedi bɛ yɔ'n, ɔ man wuluwafʋɛ'n tɪ akpɔlɛ. Ɛsɛ sɛ ɔ yɔlɪ
nyɔlɪɛ ɛtɛ a, ɔ 'nyan ɛtɛ face.
16 Ɛhɪka ati, ɛmɔ hán bɛ́ ɛtɛ'n-mɔ mɔ b'a yɔ'n bɛ héle bɛ́ nwʋn, bɛ yɔ́ asɔnɪn
bɛ mán bɛ́ nwʋn nán Nyanmɪan a man ɛmɔ a tɪ akpɔlɛ. Sʋanlan m'ɔ tɪ sɛsɛ'n,
asɔnɪn m'ɔ kɔ yɔ'n, tunmin kpili kpa wɔ nun.
17 Ɛmɔ nían, anɪn Nyanmɪan kpɔmanfʋɛ Eli tɪ kulo sʋanlan kɛ yɛ́ ala. Ɔ yɔlɪ
asɔnɪn sɛlɛ kpa kɛ esue'n n'ɔ tɔ. Sakpa kɛ esue a ndɔ man dede afʋɛ nsan sala
nsian.
18 Ɛhɪ anzin, Eli kɔ yɔ asɔnɪn biekun nán esue a tɔ maan ninnge'n-mɔ a yɔ
kpa.
19 Anianman-mɔ, sɛ ɛmɔ nunhan bie fi Nyanmɪan atɪn nɪn asʋ jasʋ, nán sɛ
ɛmɔ bie fa yí sa ba a, anɪn ɔ'a yɔ like m'ɔ tɪ kpa.
20 Ɛmɔ nwʋ́n yí kɛ sʋanlan m'ɔ kɔ yɪ ɛtɛfʋɛ kʋn fi yí nyɔlɪɛ ɛtɛ atɪn nɪn asʋ kɔ a
Nyanmɪan atɪn nɪn asʋ'n, anɪn ɔ a man Nyanmɪan a le sʋanlan sɔ nɪn ati, ɛsɛ
anɪn ɔ'a fa yí ɛtɛ'n dɔʋn ɔ'a hye yí.

PIƐLI KALATA'N
M'Ɔ LILI MƱA HƐLƐLI'N

M'ɔ wɔ nun'n

Nwan sʋanlan dɪɛ y'ɔ le Pɪɛlɪ? Zozi mmɔfʋɛ bulu nʋn nnyuan nɪn anun, yí yê anɪn ɔ tɪ bé kpain ɔ. Dunman Pɪɛlɪ'n tɪ *gɛlɛkɪ anɪɛ, yí bʋ y'ɔ le kɛ ɛbʋɛ. Zozi y'ɔ tʋnlɪn yí sɔ ɔ, nan yí dunman'n, *ebele anɪɛ nɪn anun, bɛ fɛlɛ yí Simʋn. Pɪɛlɪ fi Galile mân nɪn anun kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Bɛtɪsayida nɪn asʋ (Zʋan 1.43). Anɪn, Pɪɛlɪ nʋn yí nianman bian Andele, bɛ cɪ ejue Galile asue nɪn anun. Nan mɔ Zozi fɛlɛlɪ bé yí nwʋn'n, bɛ yacili ejue ɛhyɪɛ junman'n bɛ sili yí sʋ bɛ kacili yí menian. Mɔ Zozi fʋlɪ hɔlɪ nyanmɪansʋ'n, Pɪɛlɪ bɔlɪ Zozi anwʋn Ɛjɔlɛkpa'n Zoluzalɛmʋn kulo nɪn asʋ ɛbɛlɛ, ɔ nʋn Zude nʋn Samali mân nɪn anun. Kɛ bɛ lɛ kpɪn bɛ kele'n, ɔ hɔlɪ dede ɔ juli *Lɔmʋn kulo nɪn asʋ. Ɛbɛlɛ yê bɛ bʋbɔlɪ yí kʋlʋwa sʋ bɛ hunlin yí ɔ.

Kalata ɛhɪ anun, Pɪɛlɪ lɛ kan kele yɛ́ kɛ Silivɪn mɔ bɛ fɛlɛ yí biekun Silasɪ'n yê ɔ'a hɛlɛ kalata sɔ'n ɔ'a man yí ɔ (5.12). “Babilɔnʋn” ɛlɔ yê ɔ'a hɛlɛ kalata ɛhɪ ɔ (5.13). Babilɔnʋn, yí bʋ y'ɔ le kɛ Lɔmʋn. Ɔ'a hɛlɛ ɔ'a nwan Kilisi menian'n-mɔ mɔ b'a tʋ b'a sanndɪ mân mân'n-mɔ mɔ ɛnɛ bɛ fɛlɛ yí Tuluki mân nɪn anun'n (1.1).

Tɛmʋn sɔ'n, anɪn bɛ lɛ kele Kilisi menian'n-mɔ ahʋlʋwa ɛlɔ. Ɛhɪka ati, Pɪɛlɪ a hɛlɛ kalata ɛhɪ ɔ'a nwan bé ɔ'a wowula bé anwʋnsɛlɛ wɔ bé yalɛ'n mɔ bɛ lɛ nwun yí nɪn anun. Kalata nɪn ati 1.2-12, Pɪɛlɪ lɛ kacɪ bé kɛ Nyanmɪan 'ba le bé ti, ɛsɛ ɔ'a sie bé ajâ kpili kpa wɔ nyanmɪansʋ. Ajâ sɔ'n, bɛ 'ba nyan yí mɛlɛ mɔ Zozi Kilisi 'ba yɪ yí nwʋn kele menian'n-mɔ mân nɪn ayuelɪɛ nun'n. Yí sɔ ati, bɛ tíla bé ahʋnlɪn bɛ nyán dedi wɔ yalɛ enwuan mɔ bɛ lɛ nwun yí nɪn anun. Kalata nɪn ati 1.13-2.10, ɔ lɛ kacɪ bé kɛ Nyanmɪan nwan bɛ nánndɪ anwʋntɪɛ nun. Kalata nɪn ati 2.11-5.19, ɔ lɛ bʋtʋ bé kɛ bɛ nánndɪ kanlanman wɔ bé mɔ bɛ nzɪ man Nyanmɪan nɪn afian, ɛsɛ bé muonun bé afian, bɛ nánndɪ kanlanman. Bɛ nían Kilisi m'ɔ nwunlin yalɛ, nan kʋsʋ, ɔ'a nyɔ man ɛtɛ fíí nɪn ɛnanndɪɛ dɪɛ nɪn asʋ. Kalata nɪn agualɪɛ nun (5.1-14), Pɪɛlɪ lɛ man asɔnɪn mma'n-mɔ nʋn bé mgbain'n-mɔ afʋtu.

Ahɪn ebisa

1 Mín Pɪɛlɪ, mɔ n dɪ Zozi Kilisi bɔfʋɛ'n, mín yê mɪɪn kɛlɛ kalata ɛhɪ mɪn nwan ɛmɔ ɔ. Mɪɪn kɛlɛ ɛmɔ mɔ Nyanmɪan a yɪ bé a yɔ yí dɪɛ'n, mɔ b'a kaci nyɔfʋɛ b'a tʋ b'a sanndɪ Pʋn, nʋn Galasi, nʋn Kapadɔsʋ, nʋn Azi nʋn Bitinin mân nɪn anun'n.

2 Nyanmɪan m'ɔ tɪ Sɪɛ nɪn a yɪ ɛmɔ ɔ'a wula yí nyɪhyɛ nɪn anun daba. Yí Wawɛ'n tunmin nun, ɔ'a man ɛmɔ a kaci yí anwʋntɪɛ menian. Yí Wawɛ nɪn a man ɛmɔ a fa bé nwʋn b'a man Zozi Kilisi. Ɔ'a man Zozi moja nɪn a tu ɛmɔ anwʋn efian'n.

Mɪn 'bisa ɛmɔ ahɪn. Nyanmɪan nwún ɛmɔ anwʋn anwunnvoe ɔ mán ɛmɔ alʋa cícɪ bé nwʋn kpa.

Ngʋan fʋfɔlɛ nɪn anwʋn anyɪndasʋɛ'n

3 Yɛ 'da Nyanmɪan asɪ, yí m'ɔ tɪ yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi Asɪ'n. Nyanmɪan ehulo kpili nɪn ati, ɔ'a man Zozi Kilisi fi ewue nun a tinnge ɔ'a man y'a nyan ngʋan fʋfɔlɛ. Ɛhɪ ati, yɛ le nyanmɪansʋ ngʋan nɪn anwʋn anyɪndasʋɛ kpa.

4 Nyanmɪan a sie yí mma'n-mɔ ajâ. Nyila'n m'ɔ wɔ nun'n nzɛcɪ man lé, ɔ ngun man lé, ɔ mgba man lé. Ɔ'a fa ajâ sɔ'n ɔ'a sie ɛmɔ anwunno ɛlɔ.

5 Nyanmɪan fa yí tunmin'n ɔ sisa ɛmɔ. Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ de yí di. Ɔ 'sisa ɛmɔ dede maan ɛmɔ nyan bé ti kpa bɔkɔɔ mân nɪn ayuelɪɛ nun.

6 Yí ti, sɛ bɔbɔ ɛmɔ lɛ nwun yalɛ ngacile biala mɛlɛ kaan ɛhɪ anun an, ɛmɔ lí
fɛ.
7 Yalɛ ngacile sɔ'n-mɔ anun yɛ̂ bɛ nwun yí kɛ ɛmɔ de Nyanmɪan di sakpa ɔ.
Ɛmɔ nwún yí kɛ esika kɔkɔlɛ'n, bɛ kolo bɛ tu yí nwʊn efian'n. Esika kɔkɔlɛ sɔ'n
muonun m'ɔ nʊn mân'n bɛ 'ba kpɛ nun'n, bɛ fa sîn bɛ sɔ yí bɛ nɪan. Yí sɔ kʊsʊ
ala, ɛmɔ dedi'n mɔ yí kpa tala esika kɔkɔlɛ'n, bɛ 'sɔ yí bɛ nɪan sɛ ɔ tɪ kunngun
an. Yí dɪɛ anɪn cɪan mɔ Zozi Kilisi 'ba yɪ yí nwʊn'n, bɛ 'yɪ ɛmɔ ayɛ, bɛ kuku ɛmɔ
asa sʊ, bɛ wula ɛmɔ anunminnyanmʊn.
8 Ɛmɔ kulo Zozi nan kʊsʊ ɛmɔ nwunlin man yí nyunnun lé. Ɛmɔ nwunlin
man yí nyunnun lé, nan kʊsʊ ɛmɔ de yí di. Ɛmɔ di yí nwʊn fɛ kpili. Fɛ sɔ'n, bɛ
ngʊala man yí kan, ɔ tɪ anunminnyanmʊn like.
9 Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ dedi nɪn abʊ'n y'ɔ le kɛ Nyanmɪan 'de ɛmɔ ati.

10 M'ɔ tʊ de bɛ́ ti ele sɔ'n, Nyanmɪan mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ hanlɪn anwunnvoe'n
mɔ Nyanmɪan a nwun ɛmɔ nɪn anwʊn ɛjɔlɛ daba. Bɛ tɪlɪ bɛ́ nyɪn kpa
11 bɛ kpʊnndɛlɪ atɪn'n mɔ Nyanmɪan 'sɪn sʊ ɔ de menian'n-mɔ ati'n, ɛsɛ bɛ
kpʊnndɛlɪ kɛ ahan bɛ nwun tɛmʊn mɔ ninnge sɔ'n-mɔ 'ju sʊ kɛ Kilisi Wawɛ'n
helelɪ bɛ́'n. Afɪ Kilisi Wawɛ sɔ'n mɔ anɪn ɔ wɔ bɛ́ nun'n, ɔ lili mʊa ɔ hanlɪn
amannɪnhunnun'n mɔ Kilisi 'ba nwun yí'n, ɔ nʊn anunminnyanmʊn'n mɔ ɔ
'nyan yí nɪn anwʊn ɛjɔlɛ.
12 Nyanmɪan yɪlɪ helelɪ mgbɔmanfʊɛ sɔ'n-mɔ kɛ ngalɪɛ'n m'ɔ falɪ manlɪn bɛ́'n
tɪ man bɛ́ muonun bɛ́ ngalɪɛ, nan ɔ tɪ ɛmɔ dɪɛ. Ngalɪɛ sɔ'n yɛ̂ sian dɪɛ bɛ́ mɔ
bɛ bɔ Ɛjɔlɛkpa nɪn a han a hele ɛmɔ nɪn ɔ. Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n mɔ
Nyanmɪan sʊanlɪn yí'n, yí yɛ̂ ɔ falɪ ɛjɔlɛ sɔ'n wulalɪ bɛ́ nʊan ɔ. Nyanmɪansʊ
mmɔfʊɛ'n-mɔ muonun kpʊnndɛ kɛ ahan bɛ nwun like sɔ'n.

Abalabɔ nwannzan-nwannzan'n mɔ Nyanmɪan kulo'n

13 Ɛhɪka ati, ɛmɔ síe tile, bɛ fá bɛ́ ajʊnlɪn bɛ tʊ́ nyila'n mɔ Nyanmɪan 'yeyila
ɛmɔ nɪn asʊ mɛlɛ mɔ Zozi Kilisi 'yɪ yí kele'n. Ɛmɔ nyán yí nwʊn anyɪndasʊɛ kpa
bɔkɔɔ.
14 Ɛmɔ mán bɛ́ nyɪn sɔ́ Nyanmɪan. Nán man ɛmɔ nyan ajʊnlɪn ɛtɛ ɛtɛ bɛ yɔ
nyɔlɪɛ m'ɔ tɪ man kpa kɛ tɛmʊn mɔ anɪn ɛmɔ nzɪ man Nyanmɪan anwʊn ɛjɔlɛ'n
fíí'n.
15 Kɛmɔ Nyanmɪan mɔ ɔ'a fɛlɛ ɛmɔ yí nwʊn'n tɪ nwannzan-nwannzan'n, ɛmɔ
kʊsʊ abalabɔ kʊalaatin anun, ɛmɔ yɔ́ bɛ́ nwʊn nwannzan-nwannzan.
16 Afɪ b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun kɛ Nyanmɪan nwan: *Ɛmɔ síe bɛ́ nwʊn
nwannzan-nwannzan, ɔ sanlɪn kɛ n dɪ nwannzan-nwannzan.*
17 Nyanmɪan nnɪan man sʊanlan nyunnun ɔ mmua man yí ndɛɛ. Sʊanlan
kʊn biala nyɔlɪɛ nɪn anwʊn yɛ̂ ɔ 'nɪan ɔ bua yí ndɛɛ ɔ. Ɛhɪka ati, ɛmɔ mmʊtʊɛ'n-
mɔ anun, sɛ ɛmɔ fɛlɛ Nyanmɪan Sɪɛ a, anɪn mɛlɛ mɔ ɛmɔ tɛ nanndɪ asɪɛ nɪn asʊ
ɛwa'n, ɛmɔ héle kɛ ɛmɔ man Nyanmɪan anyɪnnzɔ ɛmɔ nyɔlɪɛ'n-mɔ kʊalaa anun.
18 Afɪ ɛmɔ sɪ kalɛ mɔ b'a tua maan ɛmɔ a nyan bɛ́ ti fi asɪtanlan basa-basa'n
mɔ ɛmɔ anan-mɔ helelɪ ɛmɔ nɪn anun'n. Nán esika jɛtɛ fufue anaan esika kɔkɔlɛ
m'ɔ sɛcɪ'n yɛ̂ b'a fa b'a tua ɛmɔ ati kalɛ ɔ.
19 Nan bɛ le Kilisi moja'n m'ɔ sʊ ɛbʊɛ'n yɛ̂ b'a fa b'a yɪ ɛmɔ ati tɛɛ ɔ. Afɪ Kilisi
tɪ kɛ *bʊa baa, yí lɪka fíí buli man ɛbʊɪn, yí nwʊn tɪta man nun.
20 Asannan nán Nyanmɪan a bɔ mân'n, ɔ lili mʊa yɪlɪ Kilisi kɛ ɔ'a a li sɔ
junman'n. Nán ɛmɔ kpa ɛyɔlɛ ati, mɛlɛ kasian ɛhɪ-mɔ anun yɛ̂ ɔ'a yɪ yí nwʊn
ɔ'a hele ɔ.
21 Yí dunman nun ati yɛ̂ ɛmɔ de Nyanmɪan Kpili m'ɔ jasʊlɪ yí fi ewue nun,
mɔ ɔ'a man ɔ'a nyan anunminnyanmʊn'n di ɔ. Ɔ man ɛmɔ fa bɛ́ dedi'n nʊn bɛ́
anyɪndasʊɛ'n bɛ wula Nyanmɪan anun.

22 Ananhɔlɛ ɛjɔlɛ'n mɔ ɛmɔ anyɪn sɔ yí'n, ɔ'a man ɛmɔ anwʋn a tɪ ɛsɛ ɛmɔ kulo
anianman'n-mɔ. Ehulo sɔ'n tɪ man bɛ́ je sʋ ehulo. Ɛhɪka ati, ɛmɔ fá bɛ́ ahʋnlɪn'n
kʋalaa bɛ húlo bɛ́ nwʋn kpa.
23 Afɪ b'a wʋ ɛmɔ fʋfɔlɛ. Awɔlɛ sɔ'n fi man kulo sʋanlan, nan ɔ fi ɛmɔ Asɪ
Nyanmɪan Kpili. Ɔ nanndɪ yí Nʋan Ɛjɔlɛ'n m'ɔ wɔ ɛbɛlɛ dahuu nɪn asʋ y'ɔ man
ɛmɔ a nyan ngʋan fʋfɔlɛ ɔ.
24 Afɪ b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun kɛ:
Kulo menian'n-mɔ kʋalaa tɪ kɛ ndile.
Bɛ́ anunminnyanmʋn'n mɔ bɛ le yí'n kʋalaatin
tɪ kɛ ndile'n ndetele'n.
Ndile'n yʋɪ a, ndetele'n tɪtɪ gua asɪ.
25 *Nan yɛ́ Mɪn Anʋan Ɛjɔlɛ'n dɪɛ,*
Ɔ wɔ ɛbɛlɛ dahuu.
Ɛjɔlɛ sɔ'n, y'ɔ le Ɛjɔlɛkpa'n mɔ b'a bɔ b'a hele ɛmɔ'n.

2

Nyanmɪan menian'n-mɔ

1 Ɛhɪka ati, ɛmɔ yáci ati anun ɛtɛ ninnge'n-mɔ kʋalaa bɛ gúa. Ɛmɔ yáci ato
elie'n. Ɛmɔ yáci bɛ́ nwʋn apoo ɛbɔ ɔ nʋn bɛ́ nwʋn ɛkpɔ ɛfa'n. Ɛmɔ yáci bɛ́
manngʋn'n-mɔ anzin ɛjɔlɛ ɛtɛ ɛhan'n.
2 Nan ɛmɔ mán bɛ́ nyɪn búlʋ Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ nɪn anun kpa kɛ
adɔman'n-mɔ anyɪn bʋlʋ nyafʋsue'n nán ɔ'a man ɛmɔ a nyin b'a nyan bɛ́ ti.
3 Kɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n kan yí'n: *Ɛmɔ a nwun kɛ yɛ̂ Mɪn tɪ kpa sʋnman.*
4 Ɛmɔ hyúɪn bɛ kpúnnge yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi mɔ menian'n-mɔ a mmu man yí
sʋanlan'n. Nan Nyanmɪan anyunnun an, Zozi anwʋn cian kpa. Kɛ sʋanlan
m'ɔ lɛ si sua fa nyɔbʋɛ'n, Nyanmɪan kʋsʋ a fa Zozi Kilisi m'ɔ man ngʋan'n kɛ
ɛbʋɛ, ɔ a bɔ yí sua nɪn abʋ.
5 Nyanmɪan lɛ fa ɛmɔ kʋsʋ mɔ Zozi a man ɛmɔ ngʋan'n kɛ nyɔbʋɛ ɔ si yí sua.
Sua sɔ'n, ɔ nanndɪ Zozi Kilisi asʋ, ɛmɔ 'kaci nun anwʋntɪɛ tɛɛyɪfʋɛ bɛ bɔ afɔlɪɛ'n
m'ɔ sɔ Nyanmɪan anyɪn'n.
6 Afɪ b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun kɛ Nyanmɪan nwan:
Ɛmɔ nían, mɪɪn si mín sua'n Sivn bʋka nɪn asʋ ɛbɛlɛ.
M'an yɪ sʋanlan kʋn mɔ yí nwʋn cian mín kpa
m'an sie ɛbɛlɛ kɛ ayialɪɛ nɪn asʋ ɛbʋɛ'n.
Sʋanlan biala m'ɔ de yí di'n,
anyunnunguasɪɛ ngan man yí lé.
7 Ɛmɔ mɔ bɛ de yí bɛ di'n, ɔ tɪ like m'ɔ sʋ ɛbʋɛ man ɛmɔ. Nan bɛ́ mɔ bɛ nne man
yí bɛ nni man'n, bɛ́ dɪɛ, b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun kɛ:
Ɛbʋɛ'n mɔ bɛ́ mɔ bɛ lɛ si sua'n buli yí kɛ
ɔ tɪ man kpa mɔ bɛ juli bɛ tʋlɪ'n,
yí yɛ̂ ɔ'a kaci ɛbʋɛ kpa'n m'ɔ le sua nɪn anun ɔ.
8 Ɛsɛ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun lɪka kʋn, Nyanmɪan nwan:
Ɛbʋɛ sɔ'n man sʋanlan aja kpula,
ɔ man sʋanlan fin asɪ.
Bɛ́ ja kpula yí bɛ fin asɪ, ɔ sanlɪn kɛ b'a nne man Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n b'a
nni man. Bɛ́ dɪɛ mɔ bɛ hyɪhyɛlɪ bɛ manlɪn bɛ́ nɪn anɪn.
9 Nan ɛmɔ dɪɛ, ɛmɔ tɪ menian mɔ Nyanmɪan a yɪ ɛmɔ. Ɛmɔ tɪ Nyanmɪan m'ɔ tɪ
belemgbin'n tɛɛyɪfʋɛ, ɛmɔ tɪ menian nwannzan-nwannzan, ɛmɔ tɪ yí menian
kpa bɔkɔɔ. Nyanmɪan a fɛlɛ ɛmɔ fi awosin nɪn anun, ɔ'a man ɛmɔ a fite yí jawe
kpili nɪn anun. Ɔ'a yɪ ɛmɔ kɛ ɛmɔ bɔ́ yí ɛnyɪnman nyɔlɪɛ mgbili mgbili'n-mɔ bɛ
héle menian'n-mɔ.

10 Daba anın ɛmɔ tı man Nyanmıan menian. Nan sian dıɛ, ɛmɔ a kaci yí menian. Daba anın Nyanmıan nzı man ɛmɔ anwʊn anwunnvoe, nan sian dıɛ, Nyanmıan a nwun ɛmɔ anwʊn anwunnvoe.

Nyanmıan menian'n-mɔ abalabɔ'n.

11 Anianman ehulo mma, ɛmɔ tı nyɔfʊɛ asıɛ nın asʊ ɛwa. Ɛmɔ walı mgbannza. Yí ti, mın 'sɛlɛ ɛmɔ mın bʊtʊ bɛ́ kɛ ɛmɔ síe bɛ́ nwʊn ye wɔ ninnge ɛtɛ ɛtɛ'n-mɔ mɔ ɛtɛ anwʊnnaan nın anyın bʊlʊ yí nwʊn nın anwʊn. Ɔ sanlın kɛ ninnge sɔ'n-mɔ nʊn ɛmɔ ɛkala'n kʊn ɛlɔɛ.

12 Ɛmɔ bɔ́ abalabɔ kpa wɔ bɛ́ mɔ bɛ nzı man Nyanmıan nın afian. Sɛ bɔbɔ bɛ tʊn ɛmɔ ɛsʊan kɛ ɛmɔ yɔ nyɔlıɛ ɛtɛ a, bɛ 'ba nwun ɛmɔ nyɔlıɛ kpa'n, nán cıan mɔ Nyanmıan kɔ yı yí nwʊn kɔ hele bɛ́'n, anın bɛ yı yí ayɛ.

13 Ɛhı, kɛmɔ ɛmɔ tı yɛ́ Mın menian'n, ɛmɔ bɛ́bɛlɛ bɛ́ nwʊn ası bɛ mán mgbain'n-mɔ kʊalaatin mɔ bɛ sie mân'n. Ɛmɔ bɛ́bɛlɛ bɛ́ nwʊn ası bɛ mán belemgbin kpain'n m'ɔ le tunmin wɔ menian'n-mɔ kʊalaa asʊ'n.

14 Kʊnmanna'n-mɔ mɔ belemgbin a sesie bɛ́ kɛ bɛ túa nyɔlıɛtɛfʊɛ'n-mɔ kalɛ nán bɛ fʊ́a bɛ́ mɔ bɛ bɔ bala kpa'n, ɛmɔ bɛ́bɛlɛ bɛ́ nwʊn ası bɛ mán bɛ́ kʊsʊ.

15 Afı like mɔ Nyanmıan kulo'n y'ɔ le kɛ ɛmɔ bɔ́ bala kpa. Yí dıɛ, anın ngʊasıafʊɛ'n-mɔ mɔ bɛ nzı man like fíí'n, bɛ nnyan man ɛmɔ anwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ fíí bɛ ngan man.

16 Ɛmɔ a nyan fanwʊndi, nan kʊsʊ nán bɛ man fanwʊndi sɔ'n kaci kɛ ɛtanlan bɛ fıa yí bʊ bɛ yɔ nyɔlıɛ ɛtɛ. Nan ɛmɔ bɔ́ bala kpa, ɔ sanlın kɛ ɛmɔ tı Nyanmıan ngʊa.

17 Ɛmɔ mán menian'n-mɔ kʊalaa anyınnzɔ. Ɛmɔ húlo anianman'n-mɔ mɔ b'a fa bɛ́ nwʊn b'a man Zozi'n. Ɛmɔ súlo Nyanmıan, ɛmɔ mán belemgbin anyınnzɔ.

Ɛmɔ yɔ́ kɛ Zozi yɔlı yí'n

18 Ɛmɔ mɔ bɛ tı ngʊa'n, ɛmɔ bɛ́bɛlɛ bɛ́ nwʊn ası, bɛ mán bɛ́ mın-mɔ anyınnzɔ kpa. Nán kɛ bɛ́ mɔ bɛ tı kpa mɔ bɛ tı bɛtɛɛ nın ala y'ɔ di kɛ ɛmɔ bɛbɛlɛ bɛ́ nwʊn ası bɛ man bɛ́ anyınnzɔ ɔ. Nan ɔ di kɛ ɛmɔ yɔ yí sɔ bɛ man bɛ́ mɔ bɛ tı man kpa'n-mɔ kʊsʊ.

19 Afı sɛ sʊanlan kʊn man Nyanmıan anyınnzɔ nán ɔ lɛ nwun yalɛ m'ɔ nzɛ nvata man an, ɔ tı like kpa.

20 Nan sɛ ɛmɔ yɔ ɛtɛ nán bɛ lɛ kele ɛmɔ yalɛ, nán ɛmɔ tila bɛ́ ahʊnlın an, anın anunminnyanmʊn benin yê ɛmɔ nyan yí nun ɔ? Nan sɛ ɛmɔ bɔ bala kpa, mɔ bɛ lɛ kele ɛmɔ yalɛ, nán sɛ ɛmɔ tila bɛ́ ahʊnlın bɛ nwun yalɛ sɔ nın an, ɔ tı like kpa wɔ Nyanmıan anyunnun.

21 Ɛfɛlɛ'n mɔ Nyanmıan a fɛlɛ ɛmɔ yí nwʊn'n, yí bʊ nın anın. Ɔ sanlın kɛ Kilisi kʊsʊ nwunlin amannıɛ wɔ ɛmɔ dunman nun maan ɛmɔ kʊsʊ nıan yí dıɛ nın asʊ bɛ yɔ bie.

22 Kilisi a nyɔ man ɛtɛ lé, ɔ'a nni man ato lé.

23 Bɛ kpɛlı yí nzʊba, ɔ'a mgbɛ man bɛ́ bie. Bɛ helelı yí yalɛ, ɔ'a nvʊa man bɛ́ ti. Ɔ falı yí kʊalaa wulalı Nyanmıan m'ɔ tı ndɛɛbuafʊɛ kpa nın asa nun.

24 Kilisi muonun sʊalı yɛ́ ɛtɛ'n kʊalaa yí ti sʊ wɔ kʊlʊwa nın asʊ. Ɔ'a yɔ sɔ maan y'a wu yɛ fi ɛtɛ nın anun y'a jasʊ yɛ bɔ bala m'ɔ tı sɛsɛ. Ɔ sanlın kɛ, ɛbʊta'n mɔ bɛ bʊtalı yí'n y'ɔ man ɛmɔ anwʊn a sa ɔ.

25 Afı daba anın ɛmɔ tı kɛ mmʊa mɔ b'a minlin ɔ. Nan sian dıɛ, ɛmɔ a sa a a Kilisi m'ɔ tı bʊa ɛnıanfʊɛ kpa'n m'ɔ sisa ɛmɔ ɛkala nın anwʊn.

3

Balasua nʊn yí hun bɛ́ asıtanlan'n

1 Ɛhı, ɛmɔ mmalasua'n-mɔ, ɛmɔ bébɛlɛ bé nwʋn ası bé mán bé hun-mɔ. Sɛ ɛmɔ
ahun mmie-mɔ nne man Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n bɛ nni man nán bɛ nwun
ɛmɔ asıtanlan kpa nın an, sɛ bɔbɔ ɛmɔ a ngan man ɛjɔlɛ b'a ngele man bé a, bɛ
'fa bé nwʋn bɛ man Nyanmıan.
2 Afı bɛ 'ba nwun yí kɛ ɛmɔ asıtanlan'n tı kpa, ɛsɛ ɛmɔ anyın sɔ bé.
3 Nán bɛ kpʋnndɛ bé nwʋn elie kɛ bé ti enyuan mɔ b'a sesie yí kanlanman, ɔ
nʋn esika ninnge mɔ bɛ fa bɛ sesie bé nwʋn, ɔ nʋn ɛtanlan nganlanman ɛhala.
4 Nan ɛmɔ mán ɛmɔ kanlanman'n fi ɛmɔ akunnun kʋsʋ ɔ fíte. Kanlanman'n
mɔ bɛ lɛ kpʋnndɛ m'ɔ le man ɛsɛcıɛ'n y'ɔ le ahʋnlın m'ɔ tı kpa, m'ɔ tı bɛtɛɛ.
Kanlanman sɔ'n, ɔ tı like m'ɔ sʋ ɛbʋɛ kpa wɔ Nyanmıan anyunnun.
5 Daba mmalasua'n-mɔ mɔ anın bɛ le anyındasʋɛ wɔ Nyanmıan ɛlɔ'n, kɛ bɛ
yɔlı yí nın anın. Bɛ bɛbɛlɛlı bé nwʋn ası bɛ manlın bé hun-mɔ.
6 Kɛ anın Sala tı yí nın anın. Ɔ bɛbɛlɛlı yí nwʋn ası dede ɔ fɛlɛlı Abalahamʋn
"Yɛmınlın". Sɛ ɛmɔ kʋsʋ bɔ bala kpa, nán sɛ ɛmɔ a nyaci man bé nwʋn maan like
fíí a nnwonwunlan man ɛmɔ a, anın Sala amma mmalasua y'ɔ le ɛmɔ sakpa.
7 Ɛmɔ mmelenzua'n-mɔ kʋsʋ, ɛmɔ nʋn bé yı-mɔ tánlan kanlanman. Ɛmɔ
nwún yí kɛ bé anwʋnsɛlɛ'n nju man ɛmɔ dıɛ'n. Ɛmɔ mán bé anyınnzɔ. Ɔ sanlın
kɛ ngʋan'n mɔ Nyanmıan 'fa man ɛmɔ'n, bé kʋsʋ bɛ wɔ nun bie. Ɛmɔ yó yí sɔ,
nán Nyanmıan Kpili a tie ɛmɔ asɔnın ɛyɔlɛ'n.

Nyanmıan 'yeyila bé mɔ bɛ lɛ nwun yalɛ wɔ Zozi Kilisi dunman nun'n

8 Mín ɛjɔlɛ nın ayuelıɛ'n y'ɔ le kɛ ɛmɔ kʋalaa nyán ajʋnlın kʋn. Ɛmɔ nwún ɛmɔ
anwʋn anwunnvoe. Ɛmɔ húlo bé nwʋn kɛ anianman-mɔ kulo bé nwʋn'n. Ɛmɔ
yó bé nwʋn ye, bɛ bébɛlɛ bé nwʋn ası bé manngʋn'n-mɔ anyunnun.
9 Nán bɛ fa ɛtɛ bɛ tua ɛtɛ'n kalɛ, anaan nzʋba bɛ tua nzʋba'n kalɛ. Nan ɛmɔ
sélɛ Nyanmıan maan ɔ yéyila bé. Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan kulo kɛ ɔ yeyila ɛmɔ, yí
ti y'ɔ man ɔ fɛlɛlı ɛmɔ ɔ.
10 B'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun kɛ:
Sʋanlan m'ɔ kulo kɛ ɔ nyan ngʋan ɔ di fɛ'n,
anın ɔ yáci yí manngʋn'n-mɔ anwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ ɛhan
nʋn ato elie'n.
11 *Ɔ yí yí sa nyɔlıɛ ɛtɛ nın anun,*
nán ɔ yó nyɔlıɛ kpa.
Ɔ kpʋ́nndɛ anzʋnunjɔ atın'n, nán ɔ nánndı sʋ.
12 *Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan anyın kpala sɛsɛfʋɛ'n-mɔ,*
ɔ tie bé asɔnın ɛyɔlɛ'n.
Nan bé mɔ bɛ yɔ ɛtɛ'n,
ɔ ngulo man kɛ yí nyın bɔ bé.
13 Sɛ ɛmɔ yı bé kunnun kpa bɔkɔɔ, mɔ ɛmɔ lɛ bɔ bala kpa'n, nwan y'ɔ kʋala ɔ
yɔ ɛmɔ ɛtɛ ɔ?
14 Sɛ ɛmɔ bɔ bala kpa nán ɛmɔ nwun amannıɛ bɔbɔ a, Nyanmıan 'yeyila ɛmɔ.
Yí sɔ ati, nán bɛ sulo bé mɔ bɛ kele ɛmɔ yalɛ'n maan ɛmɔ ati anun sɛcı ɛmɔ.
15 Nan ɛmɔ wúla Kilisi m'ɔ tı ɛmɔ Amın nın anunminnyanmʋn wɔ ɛmɔ
ahʋnlın nın anun. Sɛ sʋanlan bie bisa ɛmɔ anyındasʋɛ'n mɔ ɛmɔ le yí wɔ Kilisi
anun nın anwʋn ɛjɔlɛ a,
16 ɛmɔ tú bé ahʋnlın ası bɛ fá anyınnzɔ bɛ búa yí. Ɛmɔ mán ɛmɔ anʋan ɛjɔlɛ nʋn
ɛmɔ abalabɔ'n yó kʋn, nán anyunnunguasıɛ a han bé mɔ Zozi Kilisi dunman
nun bɛ kan ɛmɔ anzin ɛjɔlɛ ɛtɛ'n.
17 Afı ɔ tı kpa kɛ ɛmɔ yó nyɔlıɛ kpa bɛ nwún amannıɛ, ɔ sanlın kɛ Nyanmıan
kulo yí sɔ. Sɛ ɛmɔ yɔ nyɔlıɛ kpa a, ɔ tı kpa tala kɛ ɛmɔ kɔ yɔ nyɔlıɛ ɛtɛ nán ɛmɔ a
nwun yalɛ'n.

18 Kilisi muonun wuli kpê kʊnmgba cein yé ɛtɛ'n dunman nun. Yí m'ɔ tɪ sɛsɛfʊɛ'n, ɔ wuli bé mɔ bɛ tɪ man sɛsɛfʊɛ'n-mɔ dunman nun maan y'a fa yé nwʊn y'a wula Nyanmɪan asa nun. Bɛ hunlin yí nwʊnnaan'n, nan Nyanmɪan Wawɛ'n manlɪn yí ngʊan.
19 Wawɛ sɔ'n dunman nun, ɔ hɔlɪ hanlɪn Nyanmɪan Anʊan Ɛjɔlɛ'n ɔ helelɪ wawɛ'n-mɔ mɔ b'a gua bé fiadɪ'n.
20 Wawɛ sɔ'n-mɔ, mɛlɛ mɔ Nowe 'bʊbɔ meli'n, bé nyɪn a nzɔ man Nyanmɪan. Nyanmɪan Kpili sili abʊtalɛ ɔ nwʊnndɛlɪ bé dede, menian mɔ bɛ 'fʊ meli nɪn anun'n fʊlɪ. Bé mɔ bɛ fʊlɪ meli nɪn anun'n b'a nzʊn man fíí. Bɛ tɪ menian mɔcʊɛ ala yé bɛ fʊlɪ nun bɛ nyanlɪn bé ti asue nɪn anyɪnsʊ ɔ.
21 Nzue sɔ'n, anɪn ɔ tɪ kɛ ɛsɔnɪan'n m'ɔ man ɛmɔ nyan bé ti sian dɪɛ'n nzɔlɛ. Ɛsɔnɪan sɔ'n, nán y'ɔ le bé nwʊn efian nɪn enwunnzian'n. Nan yí y'ɔ le ɛsɛlɛ'n mɔ yɛ sɛlɛ Nyanmɪan kɛ ɔ mán yé ahʊnlɪn nɪn anun tɪ'n. Ɔ sanlɪn kɛ Zozi Kilisi fi ewue nun ɔ'a jasʊ.
22 Ɔ'a fʊ ɔ'a hɔ anwunno, ɔ tɪ Nyanmɪan Kpili fama sʊ. Nyanmɪansʊ mmɔfʊɛ'n-mɔ anun, bé mɔ bɛ di kpain'n ɔ nʊn bé mɔ bɛ le tunmin'n, yí y'ɔ sie bé ɔ.

4

Abalabɔ fʊfɔlɛ'n

1 Ɛhɪ, kɛmɔ Kilisi nwunlin anwʊnnaan nun amannɪnhunnun'n, ɛmɔ kʊsʊ nyán ajʊnlɪn kʊnmgba sɔ'n mɔ anɪn ɔ le yí'n. Ɔ sanlɪn kɛ sʊanlan m'ɔ kɔ nwun anwʊnnaan nun amannɪnhunnun'n, ɔ nwula man yí sa ɛtɛ nɪn anun kʊ́n.
2 Sian dɪɛ, ɔ di kɛ ɛmɔ bɔ bala mɔ Nyanmɪan kulo wɔ ɛmɔ asɪtanlan nɪn anun mɛlɛ mɔ ɛmɔ tɛ wɔ asɪɛ nɪn asʊ ɛwa'n. Nan ɔ nni man kɛ ɛmɔ bɔ bala ɛtɛ mɔ anwʊnnaan kulo'n kʊ́n.
3 Afɪ, bé mɔ bɛ nzɪ man Nyanmɪan'n, bé nyɔlɪɛ mɔ bɛ yɔ'n, daba ɛmɔ falɪ tɛmʊn dɔʊn bɛ yɔlɪ bie. Anɪn ɛmɔ asɪtanlan'n tɪ basa-basa, ɛmɔ bɔ bala ɛtɛ mɔ anwʊnnaan kulo'n, ɛmɔ tɪ kɔnʊnmɪnnzan, ɛmɔ nʊn bé manngʊn-mɔ bɛ didi bɛ nʊn nzan dede ɔ fʊ bɛ bʊ́ɛ sʊ, ɛsɛ ɛmɔ sɔ amʊan m'ɔ tɪ busuɔfʊɛ like'n.
4 Kɛmɔ sian dɪɛ, ɛmɔ nʊn bé mɔ bɛ nzɪ man Nyanmɪan'n nyɔ man mgban-mgban ninnge sɔ'n-mɔ kʊ́n'n, ɛhɪka ati yê menian sɔ'n-mɔ bɔ ɛmɔ amgba ɔ. Ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ abalabɔ'n sin bé nwʊn.
5 Bɛ 'ba bu bé nyɔlɪɛ'n-mɔ anwʊn mgbʊnndan bɛ kele Nyanmɪan mɔ ɔ'a sesie yí nwʊn ɔ 'ba bua anyɪnwɔsʊɛ mma'n-mɔ nʊn ewue mma'n-mɔ ndɛɛ'n.
6 Afɪ bɛ hanlɪn Ɛjɔlɛkpa'n bɛ helelɪ yé nan-mɔ mɛlɛ mɔ anɪn bé nyɪn wɔ sʊ'n. Ɔ man sɛ b'a wu bɔbɔ a, Nyanmɪan tunmin nun, Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n 'man bɛ nyan ngʊan.
7 Like biala ayuelɪɛ a kpunnge. Ɛhɪka ati, ɛmɔ bú mgbʊnndan kpa. Ɛmɔ sésie bé nwʊn nán b'a hʊala b'a tanlan mmʊtʊɛ nɪn anun.
8 M'ɔ cian tala like kʊalaa'n y'ɔ le kɛ ɛmɔ fá bé ahʊnlɪn'n kʊalaa bɛ húlo bé nwʊn. Ɔ sanlɪn kɛ ehulo'n kala ɛtɛ dɔʊn asʊ.
9 Sʊanlan biala m'ɔ kɔ wʊlʊ ɛmɔ awulo'n, ɛmɔ só yí nun kanlanman, nán bɛ munlan bɛ jʊjɔ bé konvin abʊ.
10 Nyanmɪan Kpili a man ɛmɔ anun kʊn biala Wawɛ nun junman. Junman ngacile ngacile sɔ'n, sʊanlan kʊn lí yí dɪɛ'n kpa ɔ fá bʊ́ka yí manngʊn'n-mɔ kɛ ɔ sɛ fata'n.
11 Sʊanlan m'ɔ kan Nyanmɪan Anʊan Ɛjɔlɛ'n, ɔ hán ɛjɔlɛ mɔ Nyanmɪan kɔ man yí kɛ ɔ hán'n. Sʊanlan m'ɔ bʊka yí manngʊn'n-mɔ'n, ɔ fá anwʊnsɛlɛ'n kʊalaa mɔ Nyanmɪan Kpili a fa a man yí'n ɔ bʊ́ka bé. Like biala anun, yɛ yó yí sɔ maan anunminnyanmʊn hán Nyanmɪan wɔ Zozi Kilisi dunman nun. Ɔ sanlɪn kɛ anunminnyanmʊn'n nʊn tunmin'n tɪ yí dɪɛ cɪan daa. Amɪn!

Amannınhunnun nʋn nyila'n

12 Anianman ehulo mma, ɛmɔ lɛ nwun amannınhunnun. Amannınhunnun
sɔ'n tı kɛ sîn mɔ b'a kpʋnmgbɔ b'a gua ɛmɔ anwʋn ɔ. Nán bɛ man ɔ sin bɛ́ nwʋn
kɛ ɛjɔlɛ ngacile bie yɛ̂ ɔ'a tʋ ɛmɔ ɔ.
13 Nan ɛmɔ lí fɛ kɛ ɛmɔ lɛ nwun Kilisi amannınhunnun'n bie, nán cıan mɔ ɔ
'yı yí anunminnyanmʋn'n kele'n, ɛmɔ a li fɛ dede ɔ'a bʋ sʋ.
14 Sɛ Kilisi dunman nun menian'n-mɔ kpɛ ɛmɔ nzʋba a, nyila kan ɛmɔ. Ɔ
sanlın kɛ anunminnyanmʋn Wawɛ'n m'ɔ tı Nyanmıan Wawɛ'n wɔ ɛmɔ anun.
15 Nán man ɛmɔ anun bie nwun amannıɛ kɛ ɔ'a li awue, anaan ɔ'a wua,
anaan ɔ'a yɔ ɛtɛ, anaan ɔ'a li abie ɛjɔlɛ dıɛ anun cenjin.
16 Nan sɛ ɛmɔ anun bie lɛ nwun amannıɛ Kilisi dunman nun an, n'ɔ man yí
nwʋn nyian kun yí. Nan ɔ lá Nyanmıan ası kɛ ɔ tı Kilisi sʋanlan.
17 Afı mân'n ndɛɛ ebua nın a li mʋa a bɔ yí bʋ Nyanmıan menian'n-mɔ ɛlɔ.
Yɛ́ mɔ yɛ tı yí menian'n, sɛ ndɛɛ ebua'n bɔ yí bʋ yɛ́ ɛlɔ a, anın bɛ́ mɔ bɛ nne man
Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n bɛ nni man'n, bɛ́ ayuelıɛ'n, ɔ 'yue bɛ́ sɛ?
18 Afı Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ'n nwan:

Bɛ́ mɔ bɛ tı fɔ́ʋ́n'n,
sɛ bɛ́ ti ele tı man nzɛmındɛ a,
anın bɛ́ mɔ bɛ nne man Nyanmıan bɛ nni man
ɔ nʋn ati anun ɛtɛ mma'n-mɔ, bɛ 'yɔ bɛ́ nwʋn sɛ?

19 Yí sɔ ati, bɛ́ mɔ bɛ lɛ nwun amannıɛ, m'ɔ tı Nyanmıan akunnun like'n, bɛ fá
bɛ́ nwʋn bɛ wúla Nyanmıan asa nun kpa bɔkɔɔ nán bɛ yɔ́ nyɔlıɛ kpa. Afı yí m'ɔ
bɔlı ɛmɔ'n, ɔ tı ananhɔlɛfʋɛ, yí anɔhʋba'n m'ɔ bɔlı ɛmɔ'n, ɔ 'di sʋ.

5

Asɔnın mgbain'n-mɔ

1 Kıkaala dıɛ, ɛ 'nwun ɛjɔlɛ kaan mɔ mıın fa mın tʋ asɔnın mgbain'n-mɔ mɔ bɛ
wɔ ɛmɔ afian ɛlɔ nın anyunnun'n. Mín muonun n dı asɔnın kpain'n bie kɛ bɛ́.
Mın di Kilisi amannınhunnun'n mɔ ɔ'a nwun yí nın anwʋn adanzıɛ, ɛsɛ mɛlɛ
mɔ ɔ 'ba a'n, mın 'tanlan yí anunminnyanmʋn nın anun bie. Yí sɔ ati, mın 'sɛlɛ
ɛmɔ mın bʋtʋ bɛ́ kɛ:
2 Nyanmıan menian'n-mɔ mɔ ɔ'a fa bɛ́ ɔ'a wula ɛmɔ asa nun'n, bɛ tı kɛ mmʋa
kpule, ɛmɔ nían bɛ́ sʋ kpa. Nán bɛ nıan bɛ́ sʋ kɛ junman mɔ bɛ lɛ fa bɛ tinndin
ɛmɔ kɛ bɛ lí ɔ, nan ɛmɔ yí bɛ́ kunnun bɛ nían bɛ́ sʋ kpa bɔkɔɔ kɛ Nyanmıan
kulo'n. Nán bɛ yɔ yí kɛ bɛ lɛ nıan bɛ́ sʋ bɛ kpʋnndɛ nun esika. Nan ɛmɔ sí bɛ́
hue bɛ nían bɛ́ sʋ.
3 Menian mɔ Nyanmıan a fa bɛ́ a wula ɛmɔ asa nun'n, nán bɛ sisi bɛ́, nan ɛmɔ
mɔ bɛ tı mmʋa ɛnıanfʋɛ'n, ɛmɔ bɔ́ bala kpa maan bɛ nían sʋ bɛ bɔ́ bie.
4 Yí dıɛ cıan mɔ Kilisi m'ɔ tı Bʋa Ɛnıanfʋɛ Kpain'n kɔ a'n, anın ɛmɔ nyan
anunminnyanmʋn abotile'n m'ɔ nzɛcı man lɛ́'n.

Asɔnın mma'n-mɔ

5 Ɛmɔ mgbafɛlɛ'n-mɔ kʋsʋ, ɛmɔ bɛ́bɛlɛ bɛ́ nwʋn ası bɛ mán mgbain'n-mɔ. Afı
mıın kan mın kele ɛmɔ kʋalaa kɛ bɛ bɛ́bɛlɛ bɛ́ nwʋn ası bɛ mán bɛ́ nwʋn. Ɔ
sanlın kɛ b'a hɛlɛ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nın anun kɛ:

Atubɛnwʋn mma'n-mɔ,
Nyanmıan Kpili nʋn bɛ́ le yí.
Nan bɛ́ mɔ bɛ bɛbɛlɛ bɛ́ nwʋn ası'n,
Nyanmıan nwun bɛ́ nwʋn anwunnvoe.

6 Yí sɔ ati, mıın kan mın kele ɛmɔ kɛ ɛmɔ bɛ́bɛlɛ bɛ́ nwʋn ası bɛ mán tunminfʋɛ
Nyanmıan Kpili, nán ɔ'a man ɛmɔ sʋ mɛlɛ kasian nın anun.
7 Ɛmɔ fá bɛ́ nzusue'n kʋalaa bɛ wúla yí sa nun, ɔ sanlın kɛ ɔ nıan ɛmɔ lıka.

8 Ɛmɔ sésie bɛ́ nwʋn, bɛ sísa bɛ́ nwʋn, ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ kpɔfʋɛ Abɔnsanmʋn lɛ bɔ
ɛmɔ anwʋn mgbɔlɔka kɛ tɛtɪanfʋɛ mɔ yí nyɪn a bʋlʋ ɔ lɛ tɛtɪan ɔ kpʋnndɛ naan
mɔ ɔ 'cɪ yí di ɔ.
9 Ɛmɔ tíla bɛ́ dedi nɪn anun kpa bɛ jínlan bɛ́ ja nun kpunndiin wɔ yí nyunnun.
Afɪ asɔnɪn mma'n-mɔ mɔ bɛ wɔ mân'n lɪka kʋalaatin'n, kɛ bɛ nwun yalɛ nɪn
anɪn.
10 Kɪkaala ɛmɔ lɛ nwun yalɛ kaan, yí nzin, Nyanmɪan Kpili m'ɔ sɪ anwun-
nvoe sʋnman'n, mɔ ɔ'a fɛlɛ ɛmɔ kɛ ɛmɔ nʋn Kilisi bɛ yɔ́ kʋn bɛ tánlan yí
anunminnyanmʋn'n m'ɔ le man ayuelɪɛ nɪn anun'n, yí muonun, ɔ 'sesie ɛmɔ
kpa. Ɔ 'man ɛmɔ tin. Ɔ 'man ɛmɔ anwʋnsɛlɛ. Ɔ 'man ɛmɔ jinlan bɛ́ ja nun
kpunndiin.
11 Tunmin'n tɪ yí dɪɛ cɪan daa! Amɪn.

Ngalɪɛ nʋn ahɪn ebisa

12 Anianman *Silivɪn yê ɔ'a bʋka mín maan m'an hɛlɛ kalata sin kaan ɛhɪ
m'an nwan ɛmɔ ɔ. Ɔ tɪ anianman m'ɔ nanndɪ ananhɔlɛ atɪn nɪn asʋ ɔ. Mɪɪn fa
kalata sɔ'n mɪn wowula ɛmɔ anwʋnsɛlɛ ɛsɛ mɪn kele ɛmɔ kɛ Nyanmɪan a nwun
yɛ́ nwʋn anwunnvoe sakpa. Yí ti, ɛmɔ jínlan bɛ́ ja nun kpunndiin.
13 Asɔnɪn mma'n-mɔ mɔ bɛ wɔ *Babilɔnʋn mɔ Nyanmɪan a fɛlɛ bɛ́ yí nwʋn kɛ
ɔ'a fɛlɛ ɛmɔ'n, bɛ́ nwan bɛ 'bisa ɛmɔ ahɪn. Maakɪ mɔ asɔnɪn nɪn anun ɔ tɪ mín
wa'n, yí kʋsʋ yí nwan ɔ 'bisa ɛmɔ ahɪn.
14 Ɛmɔ bísa bɛ́ nwʋn ahɪn bɛ tɔ́ bɛ́ nwʋn nun.
Bɛ́ kʋalaa mɔ b'a fa bɛ́ nwʋn b'a man Kilisi'n, Nyanmɪan cícɪ bɛ́ lʋa.

PIƐLI KALATA'N M'Ɔ TƆ SƱ NNYUAN'N

M'ɔ wɔ nun'n

Pɪɛlɪ hɛlɛlɪ kalata ɛhɪ nwanlɪn bɛ́ kʊalaa mɔ b'a fa bɛ́ nwʊn b'a man Zozi Kilisi'n. Anɪn ɔ lɛ kan kele bɛ́ kɛ ɔ sɪ kɛ ɔ ngɔ hyɛ man, ɔ 'ba wu. Ɛhɪka ati, ɔ kulo kɛ ɔ kacɪ bɛ́ ninnge'n-mɔ m'ɔ heheleli'n. Alimʊa kalata'n mɔ Pɪɛlɪ hɛlɛlɪ nɪn anun, ɔ lɛ kan kele asɔnɪn mma'n-mɔ kɛ sɛ mân'n lɛ kele bɛ́ ahʊlʊwa a, bɛ tíla bɛ́ dedi nɪn anun kpolo. Kalata'n m'ɔ tɔ sʊ nnyuan ɛhɪ anun, ɔ lɛ kan kele bɛ́ kɛ sɛ ato ngehelefʊɛ-mɔ fite asɔnɪn nɪn anun nán bɛ lɛ kekele ato ninnge bɛ sɛcɪ yí a, bɛ sɔ́ ananhɔlɛ ɛjɔlɛ'n mɔ bɛ tɪlɪ nɪn anun kpa.

Kalata nɪn ati 1.1-15, Pɪɛlɪ lɛ kan like ati m'ɔ man ɔ lɛ kɛlɛ yí kalata'n: ɔ 'kacɪ asɔnɪn mma'n-mɔ maan bɛ́ ti tanlan wawɛ nun ɛjɔlɛ'n mɔ bɛ hanlɪn helelɪ bɛ́ nɪn asʊ. Alimʊa ɛkacɪɛ dɪɛ'n (1.16-21) tʊ de Zozi Kilisi anwʊn Ɛjɔlɛkpa'n. Ɛjɔlɛkpa sɔ'n, yí Pɪɛlɪ muonun nʊn mmɔfʊɛ'n-mɔ di yí nwʊn adanzɪɛ kɛ ɔ tɪ ananhɔlɛ. Nyanmɪan mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ mɔ Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n hyʊɪnlɪn bɛ́ maan bɛ hɛlɛlɪ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ Nwannzan-nwannzan'n kʊsʊ di yí nwʊn adanzɪɛ. Kalata nɪn ati nnyuan nɪn anun, Pɪɛlɪ lɛ bɔ ato ngehelefʊɛ'n-mɔ nyɔlɪɛ'n-mɔ bɛ fa bɛ sɛcɪ asɔnɪn'n tɛtɛlɛ nun. Ɛkannzʊɛ mɔ Zudɪ kannzʊlɪ ato ngehelefʊɛ'n-mɔ yí kalata nɪn anun'n, yí kʊnmgba nɪn ala bɔbɔ yɛ̂ yɛ nwun yí Pɪɛlɪ kʊsʊ kalata nɪn anun ɔ. Kalata nɪn ati nsan nɪn anun, Pɪɛlɪ lɛ bua bɛ́ mɔ bɛ́ nwan yɛ́ Mɪn Zozi ngɔ sa ngɔ a man ɔ ngɔ bua man mân'n ndɛɛ'n. Ɔ lɛ kacɪ bɛ́ kɛ sɛ Kilisi a hyɛ nán ɔ walɪ man an, anɪn bɛ nwún yí kɛ Nyanmɪan a si abʊtalɛ. Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan ngulo man kɛ sʊanlan fíí minlin, nan ɔ kulo kɛ bɛ́ kʊalaa bɛ kaci bɛ́ asɪtanlan'n bɛ fi bɛ́ ɛtɛ nɪn anun bɛ jasʊ (3.9). Kalata nɪn agualɪɛ nun, Pɪɛlɪ kulo kɛ asɔnɪn mma'n-mɔ mɪan bɛ́ bʊ bɛ tanlan anwʊntɪɛ nun nán Nyanmɪan a nnyan man bɛ́ nwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ ɔ'a ngan man mɛlɛ mɔ Kilisi 'sa ba'n (3.11-18).

Ahɪn ebisa

1 Mín, Simʊn Pɪɛlɪ, mɔ n dɪ Zozi Kilisi akʊa ɛsɛ n dɪ yí bɔfʊɛ'n yɛ̂ mɪɪn kɛlɛ kalata ɛhɪ ɔ. Mɪɪn kɛlɛ mɪn nwan ɛmɔ kʊalaa mɔ ɛmɔ le dedi kʊnmgba'n mɔ yɛ le yí mɔ yí nwʊn cian'n. Zozi Kilisi m'ɔ tɪ yɛ́ Nyanmɪan m'ɔ tɪ yɛ́ Ngʊandefʊɛ nɪn adawʊlʊman, y'a nyan dedi sɔ'n ɔ sanlɪn kɛ ɔ tɪ sɛsɛ.

2 Mɪn 'bisa ɛmɔ ahɪn. Nyanmɪan nʊn yɛ́ Mɪn Zozi, bɛ nwún ɛmɔ anwʊn anwunnvoe, ɛsɛ bɛ́ man ɛmɔ alʊa cícɪ bɛ́ nwʊn kpa. Bɛ mán ɛmɔ sí bɛ́ kpa.

3 Zozi Kilisi mɔ Nyanmɪan tunmin'n wɔ yí nun'n, ɔ'a fa yí kʊalaa m'ɔ cian'n ɔ'a man yɛ́ maan yɛ bu amanmuo m'ɔ sɔ Nyanmɪan anyɪn. Ɔ'a man y'a sɪ Nyanmɪan m'ɔ fɛlɛlɪ yɛ́ kɛ yɛ yɔ́ kpa kɛ yí muonun ɛsɛ yɛ wʊ́lʊ yí anunminnyanmʊn nɪn anun'n.

4 Yí ti, ninnge mgbakpa'n-mɔ m'ɔ falɪ bɔlɪ yɛ́ anɔhʊba'n, ɔ'a man yɛ́ sa a han bɛ́. Ninnge sɔ'n-mɔ dunman nun, ɛmɔ kʊala bɛ nwanndi mân ɛhɪ anun anyɪnbʊlʊ ninnge ɛtɛ'n m'ɔ man ewue'n nán ɛmɔ nʊn Nyanmɪan bɛ yɔ kʊn.

5 Ɛhɪka ati, ɛmɔ bɔ́ mɔndɪnlɪn bɛ bɔ́ bala kpa bɛ tʊ́ bɛ́ dedi nɪn asʊ. Ɛmɔ nwún ngɛlɛ bɛ tʊ́ bɛ́ abalabɔ kpa nɪn asʊ.

6 Ɛsɛ ɛmɔ bɔ́ mɔndɪnlɪn bɛ sɔ́ bɛ́ nwʊn bɛ tʊ́ ngɛlɛ nɪn asʊ. Ɛmɔ sí abʊtalɛ bɛ tʊ́ bɛ́ nwʊn ɛsɔ nɪn asʊ. Ɛmɔ fá bɛ́ nwʊn bɛ bɔ́ Nyanmɪan.

7 Ɛmɔ anwʊn ɛbɔ mɔ b'a fa b'a bɔ Nyanmɪan'n, ɛmɔ húlo anianman'n-mɔ bɛ búka sʊ. Ɛmɔ húlo menian'n-mɔ kʊalaatin bɛ tʊ́ anianman'n-mɔ ehulo nɪn asʊ.

8 Ninnge m'ɔ di kɛ ɛmɔ nyan yí bɛ́ asɪtanlan nɪn anun nɪn anɪn. Sɛ ɛmɔ nyan
yí dɔʊn an, ɔ 'man ɛmɔ di junman'n kanlanman kpa ɛsɛ bɛ 'sɪ yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi
bɛ kɔ bɛ́ nyunnun.
9 Nan sʊanlan mɔ ninnge sɔ'n-mɔ nnʊn man yí nun'n, anɪn ɔ tɪ kɛ
anyɪnsinlinwafʊɛ anaan ɔ tɪ kɛ sʊanlan m'ɔ nnwun man mʊa. Ɔ tɪ sʊanlan mɔ
yí lʊa a fi kɛ yí ɛtɛ'n m'ɔ yɔlɪ yí daba'n, Nyanmɪan a fa a hye yí.
10 Yí sɔ ati, ɛfɛlɛ'n mɔ Nyanmɪan a fɛlɛ ɛmɔ ɛsɛ ɔ'a fa ɛmɔ'n, ɛmɔ bɔ́ mɔndɪnlɪn
bɛ jínlan nun cɪnnjɪn kpa. Ɔ sanlɪn kɛ sɛ ɛmɔ yɔ yí sɔ a, ɛmɔ ngɔ tɔ man ɛtɛ nun
lé.
11 Ɛbɛlɛ nɪn anun yɛ̂ Nyanmɪan 'tike yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi m'ɔ tɪ yɛ́ Ngʊandefʊɛ'n
Belemgbin Mân'n m'ɔ mgbɛ man nun lé nɪn anʊan'n maan ɛmɔ wʊlʊ nun ɔ.
12 Ɛhɪka ati, cɪan biala mɪn 'kacɪ ɛmɔ ninnge sɔ'n-mɔ kɛmɔ afɪ ɛmɔ sɪ bɛ́ daba'n
maan ananhɔlɛ ɛjɔlɛ'n mɔ ɛmɔ tɪlɪ'n fɔtɔ ɛmɔ kpa.
13 Kɛmɔ n dɛ tɪ asɪ'n, mɪn de mɪn di kɛ ɔ tɪ kpa kɛ n gácɪ ɛmɔ ninnge sɔ'n-mɔ
nán ɛmɔ alʊa a nvi man bɛ́ nwʊn.
14 Afɪ mɪn sɪ kɛ ɔ ngɔ hyɛ man, m 'ba wu kɛ yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi hanlɪn helelɪ
mín'n.
15 Nan kɛmɔ n wuli man'n, mɪn 'bɔ mɔndɪnlɪn mɪn kɛlɛ kalata sɔ'n-mɔ mɪn
sie ɛmɔ. Yí dɪɛ sɛ mɪn wu a, anɪn ɛmɔ alʊa nvi man ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ.

Zozi Kilisi anunminnyanmʊn'n

16 Ɛhɪ, yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi tunmin m'ɔ le yí ɔ nʊn yí ɛwalɛ nɪn anwʊn ɛjɔlɛ yɛ̂ yɛ
hanlɪn yɛ helelɪ ɛmɔ ɔ. Nán ɛjɔlɛ mɔ menian'n-mɔ bɔ bɛ́ ti anun bɛ kan'n yɛ̂ yɛ
hanlɪn ɔ. Nan yɛ nwunlin yí anunminnyanmʊn kpili'n yɛ́ nyɪnsʊ.
17 Mɛlɛ mɔ Nyanmɪan m'ɔ tɪ Sɪɛ'n 'man yí asasʊɛ ɔ wula yí anunmin-
nyanmʊn'n, anɪn yɛ wɔ ɛbɛlɛ. Yí anunminnyanmʊn kpili nɪn anun, Nyanmɪan
kɔ man bɛ kɔ tɪ yí nɪn'n. Yí nwan: “Mín ehulo Baa y'ɔ le sʊanlan ɛhɪ. M'an fa
mín lʊa'n kʊalaa m'an wula yí nun.”
18 Mɛlɛ mɔ anɪn yɛ nʊn yí wɔ bʊka nwannzan-nwannzan nɪn asʊ ɛlɔ'n, yɛ́
bɔbɔ muonun yɛ tɪlɪ anɪɛ sɔ'n m'ɔ fi nyanmɪansʊ'n.
19 Yí sɔ ati, yɛ de ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmɪan mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ hanlɪn'n yɛ di kpa.
Ɔ fata kɛ ɛmɔ yɔ anzʊɛ bɛ tie ɛjɔlɛ sɔ'n kpa. Ɔ sanlɪn kɛ ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ tɪ kɛ
kanlannɪɛ m'ɔ lɛ ta awosin nun ɔ. Ɔ 'ta dede alɪbahɪan nzalama'n fite nán alíɛ
nɪn a hɪn. Zozi Kilisi m'ɔ tɪ kɛ alɪbahɪan nzalama sɔ'n 'ta ɛmɔ ahʊnlɪn'n-mɔ
anun.
20 Yí bɛ-yue-asɪɛ, ɛmɔ nwún yí kɛ, ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmɪan mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ
hanlɪn, m'ɔ wɔ Ɛhɛlɛ Ɛjɔlɛ nɪn anun'n, nán bɛ́ ngʊnmɪn bɛ́ ti anun yɛ̂ bɛ bɔlɪ bɛ́
hanlɪn ɔ.
21 Ɔ sanlɪn kɛ ɛjɔlɛ mɔ Nyanmɪan kɔ fɪtɪ nun ɔ kɔ hele'n, ɔ tɪ man like mɔ
sʊanlan muonun kʊala kɛ ɔ bɔ yí ti anun ɔ kan ɔ. Nan Wawɛ Nwannzan-
nwannzan'n m'ɔ wɔ mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ anun'n y'ɔ man bɛ jʊjɔlɪ Nyanmɪan
anʊan ɔ.

2

Ato ngehelefʊɛ'n-mɔ

1 Ɛhɪ, daba anɪn ato mgbɔmanfʊɛ-mɔ wɔ Nyanmɪan menian'n-mɔ anun. Ato
ngehelefʊɛ-mɔ kʊsʊ 'ba fite fite ɛmɔ afian. Bɛ 'ba hehele ato ninnge nvɪalɪɛ nun
bɛ sɛcɪ asɔnɪn'n. Menian sɔ'n-mɔ mɔ yɛ́ Mɪn a le bɛ́ ti fi bɛ́ ɛtɛ nɪn anun'n, b'a
kaci bɛ́ nzin b'a si yí. Bɛ́ nyɔlɪɛ sɔ'n 'ba man bɛ wu nvu nun.
2 Menian dɔʊn 'ba fa bɛ́ atɪn ɛtɛ nɪn asʊ yɛ̂ bɛ́ nyɔlɪɛ ɛtɛ'n dunman nun,
menian'n-mɔ 'ba han Nyanmɪan ananhɔlɛ atɪn nɪn anwʊn ɛjɔlɛ ɛtɛ.

3 Esika anyınbʋlʋ'n dunman nun, ato ngehelefʋɛ sɔ'n-mɔ 'ba bɔ ɛmɔ apoo bɛ
didi ɛmɔ anwʋn. Nan Nyanmıan m'ɔ bua ndɛɛ nın a fa bɛ́ nwʋn ajʋnlın dada
angʋnmın. Ɔ ngɔ hyɛ man fíí ɔ 'ba bɔ bɛ́ bʋsʋ.
4 Afı nyanmıansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ mɔ bɛ yɔlı ɛtɛ'n, Nyanmıan Kpili a nva man
bɛ́ nwʋn sa a nje man bɛ́. Nán ɔ'a hyı bɛ́ ɔ'a gua bɔnza kpili nın anun, lıka m'ɔ
tı awosin'n. Bɛ wɔ ɛbɛlɛ dede ɔ 'bua bɛ́ ndɛɛ.
5 Nyanmıan a nyaci man daba daba menian'n-mɔ anwʋn sa ɔ'a nje man bɛ́.
Ɔ manlın esue kpili tɔlı dede ɔ nʋanlın menian ati anun ɛtɛ'n-mɔ mɔ anın bɛ
wɔ mân sɔ nın anun'n. Bian'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Nowe mɔ anın ɔ tu menian'n-mɔ fʋɔ
kɛ bɛ bó bala kpa'n, ɔ nʋn menian nsʋ ala yɛ̂ Nyanmıan Kpili lelı bɛ́ ngʋan ɔ.
6 Nyanmıan Kpili bɔlı Sodɔmʋn nʋn Gomɔɔ kulo'n-mɔ abʋsʋ. Ɔ tʋlı bɛ́ nun
sîn dede bɛ tɔlı nzʋan. Ɔ'a yɔ bɛ́ sɔ maan bɛ nwun yí kɛ menian mɔ bɛ́ nyın nzɔ
man yí'n, kɛ bɛ́ ayuelıɛ'n yue yí nın anın.
7 Mɛlɛ sɔ'n, Lɔtʋ m'ɔ tı sʋanlan kpa, m'ɔ di menian'n-mɔ ɛtɛ'n mɔ bɛ yɔ nın
anwʋn yalɛ'n, Nyanmıan Kpili lelı yí ngʋan.
8 Anın sɛsɛfʋɛ sɔ'n tı ɛtɛfʋɛ'n-mɔ afian. Ɛtɛfʋɛ sɔ'n-mɔ nyɔlıɛ'n mɔ bɛ yɔ yí cıan
daa m'ɔ tı ɛtɛ ɔ nwun yí'n, ɔ man ɔ di yalɛ.
9 Ɛhıka ati, yɛ́ Mın sı atın mɔ ɔ 'bu sʋ ɔ de bɛ́ mɔ b'a fa bɛ́ nwʋn b'a bɔ yí'n fi
emian nın anun. Nan ɛtɛfʋɛ'n-mɔ dıɛ, mɔ Nyanmıan a fa a sie bɛ́'n y'ɔ le ndɛɛ
ebua'n mɔ ɔ 'bua bɛ́ ndɛɛ ebua cıan nın anun'n.
10 Menian mɔ bɛ mmu man Nyanmıan Kpili tunmin'n like fíí mɔ ninnge ɛtɛ
mɔ anwʋnnaan'n kulo'n yɛ̂ cıan daa bɛ yɔ'n, bɛ́ yɛ̂ Nyanmıan 'tua bɛ́ kalɛ nın ɔ.
Ato ngehelefʋɛ sɔ'n-mɔ mɔ n ganlın bɛ́ ɛjɔlɛ'n, bɛ nzulo man sʋanlan fíí,
ɛsɛ bɛ tu bɛ́ nwʋn. Bɛ́ nyın nzɔ man nyanmıansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ mɔ bɛ le
anunminnyanmʋn'n, nan bɛ kan bɛ́ nwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ.
11 Kʋsʋ nyanmıansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ muonun mɔ bɛ le anwʋnsɛlɛ kpa ɔ nʋn
tunmin bɛ tala ato ngehelefʋɛ sɔ'n-mɔ'n, bɛ ngan man ɛjɔlɛ ɛtɛ bɛ ndia man bɛ́
wɔ Nyanmıan anyunnun.
12 Nan menian sɔ'n-mɔ nzı man ngɛlɛ fíí. Bɛ yɔ bɛ́ ninnge'n-mɔ kɛ ebolo naan.
Mɔ bɛ́ ti'n kɔ se bɛ́'n yɛ̂ bɛ yɔ ɔ. Bɛ́ ɛhyıɛ nʋn bɛ́ ehuan ati yɛ̂ bɛ bɔlı bɛ́ ɔ. Menian
sɔ'n-mɔ kan like mɔ bɛ nzı man yí nın anwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ. Bɛ 'wu sakpa kɛ ebolo
naan'n-mɔ wu yí'n.
13 Yalɛ'n mɔ bɛ kele menian'n-mɔ'n, Nyanmıan Kpili 'ba hele bɛ́ bie. Eyua sʋ
kpa yɛ̂ bɛ yɔ bɛ́ ninnge ɛtɛ'n-mɔ ɔ. Sɛ ɛmɔ lɛ di ɛnyınmıan nán bɛ ba ɛmɔ afian
an, bɛ́ abalabɔ ɛtɛ'n gua ɛmɔ anyunnun ası. Ɛsɛ bɛ di apoo'n mɔ bɛ bɔ ɛmɔ nın
anwʋn fɛ.
14 Balasua ɛjɔlɛ yɛ̂ ɔ wɔ bɛ́ ajʋnlın nun ɔ. Cıan daa bɛ yɔ ɛtɛ'n bɛ kɔ bɛ́
nyunnun. Bɛ laka menian'n-mɔ mɔ Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n tılı man bɛ́'n
maan bɛ gua kunman nun. Esika anyınbʋlʋ y'ɔ la bɛ́ nwʋn ɔ. Menian sɔ'n-mɔ
a fa munnzue.
15 Bɛ fi ananhɔlɛ atın nın asʋ b'a jasʋ. B'a minlin b'a fa Bozɔɔ awa Balamʋn
m'ɔ kulo esika nın atın dıɛ nın asʋ. Balamʋn sɔ'n, esika nın anyınbʋlʋ dunman
nun, ɔ yɔlı nyɔlıɛ ɛtɛ.
16 Nan cıan kʋn Nyanmıan tuli yí nyunnun wɔ yí anzʋsɛlɛ nın anwʋn. Afı
afunlunmun'n mɔ anın ɔ tı sʋ'n, ɔ tı naan m'ɔ njʋjɔ man. Afunlunmun'n kɔ jʋjɔ
kɛ kulo sʋanlan jʋjɔ'n ɔ kɔ tua kpɔmanfʋɛ sɔ nın atın wɔ yí nyɔlıɛ ɛtɛ nın anwʋn.
17 Menian sɔ'n-mɔ tı kɛ asue mɔ ɔ'a sısan ɔ. Bɛ tı kɛ esue mɔ ɔ'a munlan mɔ
anwʋnman'n nʋn yí a hɔ ɔ. Nyanmıan Kpili a sesie bɛ́ lıka awosin bibaa kpa
nın anun.
18 Bɛ kolo bɛ́ nʋan nun mgban. Bɛ sua bɛ́ mɔ kıkaala bɛ fi ɛtɛfʋɛ'n-mɔ asa nun
b'a foti'n ngaa bɛ man bɛ nıan bɛ́ nyɔlıɛ ɛtɛ'n-mɔ asʋ maan bɛ gua kunman nun
biekun.

19 Bɛ kan bɛ kele bɛ́ kɛ bɛ 'ba nyan fanwʊndi, nan kʊsʊ anɪn bɛ́ muonun bɛ tɪ ɛtɛ'n m'ɔ fa bɛ kɔ ewue nun'n nganga. Ɔ sanlɪn kɛ like m'ɔ sie sʊanlan'n man sʊanlan sɔ'n kaci yí kanga.
20 Afɪ menian mɔ bɛ kɔ sɪ yɛ́ Mɪn yɛ́ Defʊɛ Zozi Kilisi, mɔ bɛ kɔ tɪ bɛ́ nwʊn fi mân nɪn anun ninnge nvuin nvuin'n-mɔ anwʊn'n, sɛ bɛ sa bɛ́ nzin ninnge sɔ'n-mɔ anwʊn biekun an, bɛ etolo mɔ bɛ kɔ tolo'n, anɪn daba dɪɛ'n tɪ kpa.
21 Ɔ tɪ kpa man menian sɔ'n-mɔ kɛ ahan b'a nwun man Nyanmɪan atɪn'n, ɔ tala kɛ bɛ kɔ nwun yí nán b'a ju yí mala nwannzan-nwannzan'n m'ɔ kɔ hele bɛ́'n b'a tʊ'n.
22 Mɔ ɔ'a tʊ bɛ́'n, ɔ kele kɛ anyɪnndala'n mɔ menian'n-mɔ bu'n tɪ ananhɔlɛ. Bɛ́ nwan: "Cʊa nɪn a sa yí nzin ɔ'a li like'n m'ɔ kpuli'n," ɛsɛ "Kpolike'n mɔ b'a bia yí'n, ɔ'a sa ɔ'a kunndo yí nwʊn asâ nɪn anun biekun."

3

Yɛ́ Mɪn ɛwalɛ'n

1 Ehulo mma, ɛ 'nwun kalata'n m'ɔ tian yí nnyuan'n mɔ mɪɪn kɛlɛ mɪn bɛlɛ ɛmɔ'n. Kalata nnyuan sɔ'n kʊalaa anun, mɪn kacɪ ɛmɔ ninnge mɔ ɛmɔ sɪ yí daba'n mɪn man ɛmɔ ati tanlan sʊ kpa.
2 Mɪn kulo kɛ ɛmɔ ati kacɪ ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmɪan mgbɔmanfʊɛ kʊnlʊn-ngʊnlʊn'n-mɔ hanlɪn yí daba'n. Ɛsɛ mɪn kulo kɛ ɛmɔ ati kacɪ yɛ́ Mɪn yɛ́ Defʊɛ'n mala'n mɔ ɛmɔ mmɔfʊɛ'n-mɔ sɪnlɪn ɛmɔ ɛlɔ bɛ heheleli ɛmɔ'n.
3 Mín ɛjɔlɛ'n m'ɔ li mʊa'n y'ɔ le kɛ, ɛmɔ nwún yí kɛ mɛlɛ kasian nɪn anun, menian mmie-mɔ 'ba fite fite. Menian sɔ'n-mɔ 'ba yɔ nyɔlɪɛ ɛtɛ'n mɔ bɛ́ muonun bɛ́ kunnun kulo'n. Bɛ 'ba gʊlʊ ɛmɔ anwʊn
4 bɛ kan kɛ: "Asʊ Zozi a mmɔ man anɔhʊba kɛ ɔ 'ba ɔ? Nan ɔ wɔ nin? Ɔ sanlɪn kɛ, kɛ yɛ́ nan-mɔ wuli dada angʊnmɪn dede m'ɔ ju ɛnɛ'n, ninnge'n kʊalaa mɔ Nyanmɪan bɔlɪ'n, fíí kacili man!"
5 Menian sɔ'n-mɔ, bɛ man bɛ́ lʊa fi bɛ́ nwʊn kɛ daba daba, Nyanmɪan Kpili le yí Nʊan Ɛjɔlɛ'n y'ɔ bɔlɪ anwunno nʊn asɪ ɔ. Ɔ man asɪɛ'n fi nzue nun fitelɪ, nan ɔ'a tɪ asɪɛ'n fi nzue nɪn anwʊn.
6 Ɛsɛ Nyanmɪan kpili le nzue y'ɔ falɪ sɛcɪlɪ daba mân nɪn ɔ. Mân'n kʊalaa nʊanlɪn.
7 Nan anwunno nʊn asɪɛ'n mɔ bɛ wɔ ɛwa ɛnɛ'n, Nyanmɪan Anʊan Ɛjɔlɛ kʊnmgba sɔ nɪn a fa bɛ́ a sie dede ɔ 'ju cɪan mɔ ɔ 'tʊ bɛ́ nun sîn. Ɔ'a fa bɛ́ ɔ'a sie dede ɔ 'ju cɪan mɔ ɔ 'bua mân'n ndɛɛ ɔ kun ɛtɛfʊɛ'n-mɔ.
8 Ehulo mma, ɛjɔlɛ kʊn ɛhɪ, nán bɛ man bɛ́ lʊa fi. Ɛjɔlɛ sɔ'n y'ɔ le kɛ yɛ́ Mɪn anyunnun, cɪan kʊn tɪ kɛ afʊɛ akpɪɪ, yê "afʊɛ akpɪɪ tɪ yí nyunnun cɪan kʊn."
9 Menian'n mmie-mɔ jʊnlɪn kɛ like'n mɔ yɛ́ Mɪn nwan ɔ 'yɔ'n, ɔ'a hyɛ yí nwʊn sʊnman. Nán yí sɔ ɔ, nán ɔ'a si abʊtalɛ ɛmɔ dunman nun. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ ngulo man kɛ ɛmɔ nunhan bie fíí minlin, nan ɔ kulo kɛ bɛ́ kʊalaa bɛ fi bɛ́ ɛtɛ nɪn anun bɛ jasʊ.
10 Nan kʊsʊ yɛ́ Mɪn ɛwalɛ cɪan'n, ɔ 'fu yɛ́ nun kɛ awofʊɛ. Cɪan sɔ'n, nyanmɪan'n 'ba han nun, ɔ 'man menian'n-mɔ anwʊn wʊsʊ bɛ́ nán yí bʊsʊ a nunnun. Sîn 'ba jue yala anwunno ɛlɔ ninnge'n-mɔ. Asɪɛ'n nʊn sʊ ninnge'n kʊalaa abʊsʊ 'ba bɔ.
11 Sɛ ninnge'n-mɔ kʊalaa ayuelɪɛ'n tɪ sʊa a, anɪn ɛmɔ nían bɛ́ nwʊn kpa wɔ bɛ́ abalabɔ nɪn anun. Ɔ di kɛ ɛmɔ ɛnanndɪɛ'n yɔ nwannzan-nwannzan m'ɔ kele kɛ ɛmɔ a fa bɛ́ nwʊn b'a bɔ Nyanmɪan.
12 Ɛmɔ tánlan bɛ nwúnndɛ Nyanmɪan Kpili ɛwalɛ cɪan'n, nán ɛmɔ bɔ́ mɔndɪnlɪn bɛ yɔ́ like mɔ bɛ yɔ a, cɪan sɔ'n kɔ ju ndɛ'n. Cɪan sɔ'n, sîn'n 'yala anwunno ɛlɔ ninnge'n-mɔ ɔ bɔ bɛ́ bʊsʊ bɔkɔɔ!

13 Nan yɛ́ dɪɛ, yɛ lɛ nwʊnndɛ anwunno fʊfɔlɛ'n, nʊn asɪɛ fʊfɔlɛ'n m'ɔ tɪ
sɛsɛfʊɛ'n-mɔ lɪka mɔ Nyanmɪan Kpili a fa a bɔ yɛ́ anɔhʊba'n.
14 Ɛhɪ ati, ehulo mma, kɛmɔ ɛmɔ lɛ nwʊnndɛ yɛ́ Mɪn ɛwalɛ'n, ɛmɔ bɔ́
mɔndɪnlɪn bɛ bɔ́ bala kpa. Yí dɪɛ, cɪan m'ɔ kɔ a'n, bɛ nnyan man ɛmɔ anwʊn
ɛjɔlɛ ɛtɛ fíí bɛ ngan man wɔ yí nyunnun, nán ɛmɔ a tanlan wɔ alʊacɪcɪɛ nun.
15 Ɛmɔ nwún yí kɛ abʊtalɛ'n mɔ yɛ́ Mɪn lɛ si'n, menian'n-mɔ ngʊan ele ti ɔ.
Ɛjɔlɛ sɔ'n yê Pɔlʊ m'ɔ tɪ yɛ́ nianman kpa'n le ngɛlɛ'n mɔ Nyanmɪan manlɪn yí'n
ɔ hɛlɛlɪ bɛlɛlɪ ɛmɔ nɪn ɔ.
16 Yí kalata'n-mɔ kʊalaa m'ɔ kɔ hɛlɛ nɪn anun, ɔ kan ɛjɔlɛ sɔ'n. Yí kalata'n-mɔ
anun, ɛjɔlɛ kpɔlɛ kpɔlɛ mmie-mɔ wɔ nun, bɛ́ bʊ ɛtɪɛ yɔ sɪ kpa. Menian mɔ bɛ nzɪ
man like fíí mɔ bɛ́ dedi'n nza man bɛ́'n, bɛ kaci kaci ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ. Nyanmɪan
Anʊan Ɛjɔlɛ bʊ nga'n, kɛ bɛ kaci kaci yí hɔ. Bɛ́ muonun bɛ lɛ yɔ bɛ́ nwʊn.
17 Nan ɛmɔ dɪɛ, ehulo mma, b'a kacɪ ɛmɔ. Ɛmɔ nían bɛ́ nwʊn kpa, nán bɛ́ mɔ
bɛ kpɔ Nyanmɪan nɪn a nnaka man ɛmɔ maan ɛmɔ a minlin man bɛ́ jinlanbɛlɛ
kpa'n.
18 Nan ɛmɔ bɔ́ mɔndɪnlɪn bɛ tánlan yɛ́ Mɪn Zozi m'ɔ tɪ yɛ́ Ngʊandefʊɛ nɪn
anwunnvoe enwuan'n nʊn yí ɛsɪɛ nɪn anun bɛ hɔ́ bɛ́ nyunnun. Anunmin-
nyanmʊn hán yí ɛnɛ, ɔ nʊn mɛlɛ daa! Amɪn.

ZƱAN KALATA'N M'Ɔ LI MƱA'N

M'ɔ wɔ nun'n

Kɛ menian'n-mɔ lɛ kpɪn kele'n, Zozi bɔfʋɛ Zʋan hɔlɪ tanlanlɪn kulo kpili'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Efɛzɪ nɪn asʋ. Ɛbɛlɛ asɔnɪn'n-mɔ, Zozi bɔfʋɛ Pɔlʋ yê ɔ bɔlɪ bé bʋ ɔ. Mɛlɛ mɔ Zʋan walɪ juli ɛbɛlɛ'n, ɔ kacili asɔnɪn sɔ'n-mɔ asʋ kpain. Ɛhɪka ati yê ɔ fɛlɛ asɔnɪn'n-mɔ anun menian'n-mɔ yí mma nɪn ɔ.

Zʋan hɛlɛlɪ kalata nsan mɔ yɛ le yí yé sa nun ɛwa'n. Alimʋa kalata dɪɛ'n, ɔ'a ngɛlɛ ɔ ngɔ man asɔnɪn kʋn anaan sʋanlan kʋn. Nan kalata nɪn an, anɪn ɔ di kɛ asɔnɪn'n-mɔ kʋalaatin kɪnnga. Kalata nɪn anun, ɛjɔlɛ tile nnyuan wɔ nun. Ɛjɔlɛ tile kʋn lɛ sɛlɛ bé kɛ bɛ nándɪ ananhɔlɛ atɪn nɪn asʋ. Ɛjɔlɛ sɔ'n, yí bʋ y'ɔ le kɛ bɛ lé yé Mɪn Zozi bɛ lí bé ahʋnlɪn nɪn anun kpa, ɛsɛ bɛ húlo bé nwʋn. Ɛjɔlɛ tile kʋn kʋsʋ lɛ kannzʋ bé kɛ bɛ nían bé nwʋn wɔ bé mɔ bɛ kekele ato ninnge'n-mɔ anwʋn (2.18-29, 4.1-6).

Sʋanlan'n mɔ yí nʋan ɛjɔlɛ'n man ngʋan'n

y'ɔ le Nyanmɪan Awa Zozi Kilisi

1 Anianman-mɔ, yɛ lɛ kɛlɛ ɛmɔ yɛ bɔ sʋanlan'n mɔ yí nʋan ɛjɔlɛ'n man ngʋan nɪn anwʋn ɛjɔlɛ yɛ kele ɛmɔ. Ninnge'n-mɔ kʋalaa abʋbɔ nɪn anun'n, anɪn sʋanlan sɔ'n wɔ ɛbɛlɛ. Yé dɪɛ, y'a tɪ yí nʋan anun ɛjɔlɛ, y'a nwun yí yé nyɪnsʋ, yé nyɪn a ha yí nwʋn y'a fa yé sa y'a han yí.

2 Mɛlɛ m'ɔ yɪlɪ yí nwʋn'n, yɛ nwunlin yí. Ɛhɪka ati, yɛ di yí nwʋn adanzɪɛ yɛ lɛ kan yí nwʋn ɛjɔlɛ yɛ kele ɛmɔ. Yí yê ɔ man yé ngʋan m'ɔ le man ayuelɪɛ nɪn ɔ. Anɪn ɔ wɔ yé Sɪ Nyanmɪan anwʋn ɛlɔ yê ɔ'a a yɪ yí nwʋn ɔ'a hele yé ɔ.

3 Anianman-mɔ, sʋanlan sɔ'n, ɔ tɪ Nyanmɪan Awa. Mɔ y'a nwun yí yé nyɪnsʋ nʋn ɛjɔlɛ mɔ y'a tɪ'n, yɛ lɛ bɔ nun amannɪɛ yɛ kele ɛmɔ kʋsʋ nán ɛmɔ nʋn yé, yɛ kan yɛ bɔ nun yɛ yɔ kʋn. Afɪ yé dɪɛ, yɛ nʋn yé Sɪ Nyanmɪan nʋn yí Wa Zozi Kilisi y'a han y'a bɔ nun y'a yɔ kʋn.

4 Ɛhɪka ati yê yɛ lɛ kɛlɛ kalata ɛhɪ yɛ bɛlɛ ɛmɔ nán yé fɛ elie nɪn a la yí nyɪn kpa bɔkɔɔ.

Nyanmɪan tɪ kanlannɪɛ

5 Anianman-mɔ, ɛ 'nwun ɛjɔlɛ'n mɔ Zozi Kilisi hanlɪn helelɪ yé mɔ yɛ lɛ bɔ nun amannɪɛ yɛ kele ɛmɔ'n. Ɛjɔlɛ sɔ'n, y'ɔ le kɛ Nyanmɪan tɪ kanlannɪɛ, awosin fíí nnʋn man yí nun.

6 Yí ti, sɛ yɛ kan kɛ yɛ nʋn yí y'a han y'a bɔ nun y'a yɔ kʋn nán sɛ yɛ tɛ yɔ awosin nɪn anun nyɔlɪɛ'n-mɔ a, anɪn yɛ lɛ laka laka yé muonun yé nwʋn yé ɛjɔlɛ'n nʋn yé nyɔlɪɛ'n-mɔ anun.

7 Nan sɛ yɛ tɪ kanlannɪɛ'n yuein nɪn anun kɛ Nyanmɪan muonun tɪ yí nɪn an, anɪn yɛ nʋn ɛmɔ, y'a han y'a bɔ nun. Anɪn yí Wa Zozi moja'n tɪ yé nwʋn wɔ ɛtɛ biala anun.

8 Sɛ yɛ kan kɛ yɛ nyɔ man ɛtɛ a, anɪn yɛ lɛ laka laka yé muonun yé nwʋn, ananhɔlɛ fíí nnʋn man yé nun.

9 Nan sɛ yɛ kan yé ɛtɛ'n-mɔ yɛ kele Nyanmɪan an, ɔ 'fa yé nwʋn sa ɔ ce yé, ɛsɛ ɔ 'tɪ yé nwʋn wɔ ɛtɛ biala anun. Yɛ kʋala yɛ de yí yɛ tʋ nun. Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan tɪ sɛsɛfʋɛ.

10 Sɛ yɛ kan kɛ yɛ yɔlɪ man ɛtɛ a, anɪn yɛ lɛ kele kɛ Nyanmɪan tɪ atofʋɛ. Anɪn y'a nva man yí Nʋan Ɛjɔlɛ'n y'a nzie man.

2

Zozi Kilisi di yɛ́ ti ɛjɔlɛ

1 Mín mma-mɔ, kɛ ɔ kɔ yɔ nán ɛmɔ a nyɔ man ɛtɛ'n, yí ti yê mɪɪn kɛlɛ kalata
ɛhɪ mɪn bɛlɛ ɛmɔ ɔ. Nan sɛ sʋanlan bie yɔ ɛtɛ bɔbɔ a, yɛ le dimanfʋɛ kʋn wɔ yɛ́ Sɪ
Nyanmɪan anwʋn ɛbɛlɛ m'ɔ di yɛ́ ti ɛjɔlɛ ɔ. Dimanfʋɛ sɔ'n, y'ɔ le Zozi Kilisi m'ɔ
tɪ ʂɛsɛfʋɛ'n.
2 Ɔ sanlɪn kɛ Zozi Kilisi a fa yí nwʋn a yɪ yɛ́ ti tɛɛ maan Nyanmɪan a fa yɛ́ ɛtɛ'n
kʋalaa a hye yɛ́. Nán yɛ́ ɛtɛ dɪɛ nɪn ala yê ɔ 'fa ce yɛ́ ɔ, nan ɔ 'fa menian'n-mɔ
kʋalaa ɛtɛ'n ɔ ce bɛ́.
3 Sɛ yɛ́ nyɪn sɔ Nyanmɪan, yɛ yɔ like m'ɔ kɔ hele yɛ́ kɛ yɛ yɔ́ nɪn an, anɪn yɛ sɪ
Nyanmɪan sakpa.
4 Sʋanlan mɔ yí nwan: "Mín dɪɛ, mɪn sɪ Nyanmɪan," nán yí nyɪn nzɔ man yí
a, anɪn sʋanlan sɔ'n tɪ atofʋɛ, ɔ ngan man ananhɔlɛ fíí.
5 Nan sʋanlan kʋsʋ mɔ yí nyɪn sɔ Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n, anɪn ɔ tɪ sʋanlan
m'ɔ kulo Nyanmɪan sakpa. Ɛbɛlɛ yê yɛ nwun yí kɛ y'a fa yɛ́ nwʋn y'a bɔ
Nyanmɪan ɔ.
6 Sʋanlan m'ɔ kɔ han kɛ ɔ nʋn Nyanmɪan b'a yɔ kʋn'n, ɔ di kɛ ɔ nanndɪ atɪn'n
mɔ Zozi Kilisi nanndɪlɪ sʋ nɪn asʋ.
7 Mín ehulo mma, nán mala fʋfɔlɛ yê mɪɪn kɛlɛ mɪn bɛlɛ ɛmɔ ɔ. Nan mala
daba'n mɔ bɛ hanlɪn bɛ helelɪ ɛmɔ mɛlɛ mɔ ɛmɔ falɪ bɛ́ nwʋn bɛ manlɪn Zozi'n.
Mala daba sɔ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ yê mɪɪn kacɪ ɛmɔ ɔ.
8 Nan kʋsʋ, ɔ tɪ kɛ mala fʋfɔlɛ yê mɪɪn kɛlɛ mɪn bɛlɛ ɛmɔ ɔ. Bɛ nwun yí ananhɔlɛ
wɔ Kilisi ɛnanndɪɛ nɪn anun, ɔ nʋn ɛmɔ kʋsʋ ɛnanndɪɛ nɪn anun. Yɛ nwun yí kɛ
ɔ tɪ fʋfɔlɛ, ɔ sanlɪn kɛ awosin nɪn a hɔ a yue, jawe nɪn a fite dada angʋnmɪn.
9 Sʋanlan m'ɔ kɔ han kɛ ɔ nanndɪ jawe nɪn anun nan ɔ kpɔ yí nianman an,
anɪn sʋanlan sɔ'n tɛ nanndɪ awosin nɪn anun.
10 Sʋanlan m'ɔ kulo yí nianman'n, anɪn sʋanlan sɔ'n nanndɪ jawe nun. Ɔ nyɔ
man like fíí m'ɔ kʋala kɛ ɔ man sʋanlan tɔ ɛtɛ nɪn anun ɔ.
11 Nan sʋanlan m'ɔ kpɔ yí nianman'n, anɪn sʋanlan sɔ'n tɛ nanndɪ awosin
nɪn anun. Ɔ nanndɪ awosin nun, ɔ nzɪ man lɪka m'ɔ lɛ kɔ'n. Afɪ awosin nɪn a lu
yí nyɪn nɪn asʋ tuun.

Nán bɛ kulo eyuadɪ'n

12 Mín mma-mɔ, mɪɪn kɛlɛ kalata ɛhɪ mɪn bɛlɛ ɛmɔ, ɔ sanlɪn kɛ Kilisi dunman
nun ati, Nyanmɪan a fa ɛmɔ ɛtɛ nɪn a hye ɛmɔ.
13 Mín sɪ-mɔ, mɪɪn kɛlɛ kalata ɛhɪ mɪn bɛlɛ ɛmɔ, ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ sɪ sʋanlan'n
m'ɔ wɔ ɛbɛlɛ sunmin mân nɪn abʋbɔ nɪn anun'n. Mgbafɛlɛ-mɔ, mɪɪn kɛlɛ kalata
ɛhɪ mɪn bɛlɛ ɛmɔ, ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ asa a hʋala Abɔnsanmʋn.
14 Mín mma-mɔ, mɪɪn kɛlɛ ɛhɪ mɪn bɛlɛ ɛmɔ, ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ sɪ Sɪɛ'n. Mín sɪ-
mɔ, mɪɪn kɛlɛ kalata ɛhɪ mɪn bɛlɛ ɛmɔ, ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ sɪ sʋanlan'n m'ɔ wɔ ɛbɛlɛ
sunmin mân nɪn abʋbɔ nɪn anun'n. Ɛmɔ mgbafɛlɛ'n-mɔ, mɪɪn kɛlɛ kalata ɛhɪ
mɪn bɛlɛ ɛmɔ, ɔ sanlɪn kɛ ɛmɔ anwʋn yɔ sɪ. Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n wɔ ɛmɔ
anun, ɛsɛ ɛmɔ asa a hʋala Abɔnsanmʋn.
15 Nán bɛ kulo eyuadɪ'n, nán bɛ man bɛ́ nyɪn bʋlʋ nun ninnge'n-mɔ. Sʋanlan
m'ɔ kɔ hulo eyuadɪ ɛhɪ anun ninnge'n-mɔ'n, sʋanlan sɔ'n, anɪn ɔ ngulo man
Nyanmɪan.
16 Afɪ ninnge'n kʋalaa m'ɔ wɔ nun'n, ajʋnlɪn basa-basa, ɔ nʋn ninnge'n
kʋalaa mɔ sʋanlan anyɪn bʋlʋ yí nwʋn'n, ɔ nʋn asɪɛ nɪn asʋ ɛwa anwʋndɪɛ'n
mɔ bɛ fa bɛ tu bɛ́ nwʋn'n, ɛhɪ kʋalaa fi man Sɪɛ nɪn ɛlɔ, nan ɔ tɪ eyuadɪ nɪn anun
ninnge.
17 Eyuadɪ'n nʋn nun anyɪnbʋlʋ'n 'kpɛ nun, nan sʋanlan m'ɔ yɔ like mɔ
Nyanmɪan kulo'n, sʋanlan sɔ'n le nyanmɪansʋ ngʋan'n m'ɔ le man ayuelɪɛ'n.

Bɛ́ mɔ bɛ kpɔ Zozi Kilisi'n

18 Mín mma-mɔ, mân nɪn ayuelɪɛ ka kaan ju. Ɛmɔ a tɪ kɛ bɛ́ nwan Kilisi
kpɔfʊɛ'n di kɛ ɔ ba. Sian dɪɛ, Kilisi mgbɔfʊɛ'n-mɔ a sʊn. Ɛhɪ y'ɔ man yɛ nwun yí
kɛ yɛ wɔ mɛlɛ kasian nɪn anun ɔ.
19 Kilisi mgbɔfʊɛ sɔ'n-mɔ, daba anɪn bɛ wɔ yɛ́ eku nɪn anun bie, nan kʊsʊ bɛ
nʊn yɛ́ tɪ man kʊn. Afɪ sɛ ɔ tɪ kɛ bɛ nʊn yɛ́ tɪ kʊn an, ahan b'a nyɪ man bɛ́ nwʊn.
B'a yɪ bɛ́ nwʊn maan bɛ nwun yí ananhɔlɛ kɛ nán yɛ́ menian y'ɔ le bɛ́.
20 Nan ɛmɔ dɪɛ, Kilisi a fa Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n ɔ'a man ɛmɔ, ɔ'a
man ɛmɔ kʊalaa a nwun ananhɔlɛ ɛjɔlɛ'n.
21 Sɛ mɪɪn kɛlɛ ɛmɔ a, nán kɛ ɛmɔ nzɪ man ananhɔlɛ ɛjɔlɛ nɪn ɔ, nan kɛmɔ ɛmɔ
sɪ yí nɪn ati ɔ. Afɪ, ɛmɔ sɪ kɛ ananhɔlɛ'n nʊn ato'n bɛ nzan man.
22 Atofʊɛ'n y'ɔ le nwan? Atofʊɛ'n y'ɔ le sʊanlan'n m'ɔ kan kɛ Zozi tɪ man
Kilisi'n. Sʊanlan sɔ'n kpɔ Kilisi. Ɔ nne man Sɪɛ'n nʊn Baa'n nni man.
23 Afɪ, sʊanlan m'ɔ nne Baa'n nni man'n, anɪn sʊanlan sɔ'n, ɔ nne man Sɪɛ'n
kʊsʊ nni man. Nan sʊanlan m'ɔ de Baa'n di'n, anɪn ɔ de Sɪɛ'n kʊsʊ di.
24 Ɛhɪka ati, ɛjɔlɛ'n mɔ abʊbɔ nɪn anun bɛ hanlɪn bɛ helelɪ ɛmɔ'n, ɛmɔ mán ɔ
tánlan ɛmɔ ati anun kpa. Sɛ ɛmɔ fa ɛjɔlɛ sɔ'n sie a, anɪn ɛmɔ kʊsʊ nʊn Baa'n nʊn
Sɪɛ nɪn a han a bɔ nun b'a yɔ kʊn.
25 Ɛ 'nwun like mɔ Kilisi a fa a bɔ yɛ́ anɔhʊba kɛ ɔ 'fa man yɛ́'n: nyanmɪansʊ
ngʊan'n m'ɔ le man ayuelɪɛ'n.
26 Bɛ́ mɔ bɛ kulo kɛ bɛ laka ɛmɔ'n, bɛ́ ti yê mɪɪn kɛlɛ kalata ɛhɪ mɪn bɛlɛ ɛmɔ ɔ.
27 Nan ɛmɔ dɪɛ, Kilisi a fa yí Wawɛ nɪn a man ɛmɔ. Kɛmɔ yí Wawɛ'n wɔ ɛmɔ
anun nɪn ati, ɔ njian man kɛ sʊanlan héhele ɛmɔ ninnge. Ɔ sanlɪn kɛ Wawɛ'n
kekele ɛmɔ ngɛlɛ ninnge kʊalaa anun. Ninnge'n kʊalaa m'ɔ kele'n tɪ ananhɔlɛ,
ato nnʊn man nun. Ɛmɔ mán bɛ́ nyɪn sɔ́ like mɔ Wawɛ'n kele ɛmɔ'n nán ɛmɔ
nʊn Kilisi a yɔ kʊn.
28 Afɪ sian, mín mma-mɔ, ɛmɔ nʊn Zozi Kilisi bɛ yɔ́ kʊn nán cɪan m'ɔ kɔ a'n,
yɛ́ ahʊnlɪn a tɔ yɛ́ kunnun, nán yɛ́ nyunnun a ngua man asɪ yí ɛwalɛ nɪn anun.
29 Ɛmɔ sɪ kɛ Kilisi tɪ sɛsɛfʊɛ, ɛhɪka ati, ɛmɔ nwún yí kɛ sʊanlan m'ɔ yɔ nyɔlɪɛ
m'ɔ tɪ kpa'n, sʊanlan sɔ'n tɪ Nyanmɪan awa.

3

Yɛ tɪ Nyanmɪan amma sakpa

1 Anianman-mɔ, ɛmɔ nían ehulo kpili'n mɔ Nyanmɪan a hulo yɛ́'n! Ɔ'a hulo
yɛ́ dede ɔ'a fɛlɛ yɛ́ yí mma. Sɛ ɔ fɛlɛ yɛ́ yí mma a, ɔ tɪ ananhɔlɛ, ɔ sanlɪn kɛ y'a
kaci yí mma sakpa. Ɛmɔ nían, like m'ɔ man menian'n-mɔ nnwun man kɛ yɛ tɪ
yí mma'n, y'ɔ le kɛ bɛ nzɪ man Nyanmɪan muonun.
2 Ehulo mma, sian dɪɛ, yɛ tɪ Nyanmɪan amma. Nán kɛ cɪan bie yɛ 'ba kpɪn yɛ
kaci yí'n, ɔ fitelɪ man yuein. Kʊsʊ mɔ yɛ sɪ'n y'ɔ le kɛ cɪan mɔ Kilisi'n kɔ sa kɔ
a'n, yɛ́ kʊalaa yɛ 'ba nwun yí yuein kɛ ɔ kpɪn tɪ yí'n, nán yɛ kaci kɛ yí.
3 Sʊanlan biala m'ɔ le anyɪndasʊɛ kɛ ɔ tɪ Nyanmɪan awa'n, ɔ sie yí nwʊn
nwannzan-nwannzan kɛ Kilisi tɪ nwannzan-nwannzan'n.
4 Sʊanlan biala m'ɔ kɔ yɔ ɛtɛ'n, anɪn ɔ'a tʊn Nyanmɪan mala'n. Ɔ sanlɪn kɛ ɛtɛ
ɛyɔlɛ'n yê bɛ fɛlɛ yí mala ɛtʊan nɪn ɔ.
5 Ɛmɔ sɪ kɛ yɛ́ ɛtɛ nɪn ati yê Zozi Kilisi walɪ ɔ. Ɔ walɪ yɛ́ ɛtɛ nɪn ecicie. Yí
muonun, ɛtɛ sin kaan sʊa, ɔ yɔlɪ man bie lé.
6 Ɛhɪ ati, sʊanlan biala m'ɔ kɔ fa yí nwʊn ɔ kɔ bɔ Zozi Kilisi'n, ɔ yáci ɛtɛ nɪn
ɛyɔlɛ. Nan sʊanlan m'ɔ tɛ yɔ ɛtɛ'n, anɪn ɔ nwunlin man Zozi Kilisi lé ɛsɛ ɔ nzɪ
man yí.
7 Mín mma-mɔ, nán bɛ man sʊanlan fíí laka ɛmɔ. Sʊanlan m'ɔ yɔ nyɔlɪɛ m'ɔ tɪ
sɛsɛ'n, anɪn sʊanlan sɔ'n muonun tɪ sɛsɛfʊɛ kɛ Kilisi tɪ yí'n.

8 Nan sʋanlan m'ɔ yɔ ɛtɛ'n, anɪn ɔ tɪ Abɔnsanmʋn sʋanlan. Ɔ sanlɪn kɛ mân'n
bɔlɪ yí bʋ ala yê Abɔnsanmʋn yɔlɪ ɛtɛ ɔ. Ɛhɪ ati, Nyanmɪan Awa'n walɪ kɛ ɔ 'ba
bɔ Abɔnsanmʋn junman'n m'ɔ di nɪn abʋsʋ.
9 Sʋanlan biala m'ɔ tɪ Nyanmɪan awa'n, ɔ yáci ɛtɛ nɪn ɛyɔlɛ. Ɔ sanlɪn kɛ
Nyanmɪan tunmin'n m'ɔ man ngʋan'n wɔ yí nun. Ɔ le man atɪn kɛ ɔ yɔ ɛtɛ ɔ, ɔ
sanlɪn kɛ Nyanmɪan tɪ yí Sɪ.
10 Ɛ 'nwun like m'ɔ man bɛ nwun Nyanmɪan amma'n-mɔ nʋn Abɔnsanmʋn
dɪɛ'n-mɔ angʋnmɪn'n: sʋanlan biala m'ɔ nyɔ man nyɔlɪɛ m'ɔ tɪ sɛsɛ anaan ɔ
ngulo man yí nianman'n, anɪn sʋanlan sɔ'n tɪ man Nyanmɪan awa.

Ɛmɔ húlo bɛ́ nwʋn

11 Ɛhɪ, Ɛjɔlɛkpa nɪn abʋbɔ nɪn anun, ɛjɔlɛ mɔ ɛmɔ tɪlɪ'n y'ɔ le kɛ yɛ húlo yɛ́
nwʋn.
12 Nán man yɛ yɔ kɛ Kayɪn m'ɔ tɪ Abɔnsanmʋn sʋanlan, m'ɔ hunlin yí
nianman'n. Nzukɛ ati yê Kayɪn hunlin yí nianman'n? Ɔ hunlin yí, ɔ sanlɪn
kɛ Kayɪn muonun, yí nyɔlɪɛ'n-mɔ tɪ man kpa. Yí nianman'n nyɔlɪɛ dɪɛ'n-mɔ tɪ
kpa.
13 Mín nianman-mɔ, sɛ mân nɪn anun menian'n-mɔ kpɔ ɛmɔ a, nán bɛ man
ɔ sin bɛ́ nwʋn.
14 Yɛ sɪ kɛ yɛ fi ewue nun y'a tinnge y'a wʋlʋ ngʋan nun. Yɛ nwun yí sɔ, ɔ
sanlɪn kɛ yɛ kulo yɛ́ nianman'n-mɔ. Sʋanlan m'ɔ ngulo man sʋanlan'n, anɪn ɔ
tɛ wɔ ewue nun.
15 Sʋanlan biala m'ɔ ngulo man sʋanlan'n, anɪn ɔ kun sʋanlan. Ɛmɔ sɪ kɛ
sʋanlan m'ɔ kun sʋanlan'n, ɔ nnyan man nyanmɪansʋ ngʋan'n m'ɔ le man
ayuelɪɛ'n.
16 M'ɔ man y'a nwun ehulo'n y'ɔ le kɛ Zozi Kilisi a hulo kulo menian'n-mɔ
dede ɔ'a wu bɛ́ dunman nun. Ɔ sɛ kɛ yɛ́ kʋsʋ yɛ húlo yɛ́ nianman'n-mɔ dede yɛ
wú bɛ́ dunman nun.
17 Sɛ sʋanlan kʋn le eyuadɪ nɪn anun anwʋndɪɛ'n-mɔ, sɛ ɔ nwun yí kɛ yí
nianman nɪn a mian nán sɛ ɔ'a nne man yí a, sʋanlan sʋa, ɔ yɔ sɛ m'ɔ kan kɛ
Nyanmɪan ehulo'n wɔ yí nun ɔ?
18 Mín mma-mɔ, nán bɛ man yɛ kulo yɛ́ nwʋn yɛ́ je sʋ nʋn yɛ́ nʋan nun
mgban. Nan bɛ mán yɛ húlo yɛ́ nwʋn ananhɔlɛ nun, ɛsɛ bɛ mán yɛ yó like m'ɔ
kele kɛ yɛ kulo yɛ́ nwʋn sakpa.
19 Sɛ yɛ yɔ yí sɔ a, yɛ 'nwun yí kɛ ananhɔlɛ'n wɔ yɛ́ nun. Ɛhɪ yê ɔ 'ba man yɛ́
ahʋnlɪn 'tɔ yɛ́ kunnun wɔ Nyanmɪan anyunnun ɔ.
20 Afɪ, sɛ yɛ́ ahʋnlɪn'n bu yɛ́ fʋɔ biala a, Nyanmɪan tɪ kpili tala yɛ́ ahʋnlɪn'n,
ɛsɛ ɔ sɪ like biala.
21 Yí ti, ehulo mma, sɛ yɛ́ ahʋnlɪn'n mmu man yɛ́ fʋɔ a, anɪn yɛ́ ahʋnlɪn tɔ yɛ́
kunnun wɔ Nyanmɪan anyunnun.
22 Like biala mɔ yɛ kɔ sɛlɛ yí'n, ɔ 'fa man yɛ́. Ɔ sanlɪn kɛ yɛ di yí mala nɪn asʋ
ɛsɛ yɛ yɔ yí kunnun like.
23 Ɛ 'nwun mala'n mɔ ɔ'a fa ɔ'a man yɛ́'n: Yɛ lé yí Wa Zozi Kilisi yɛ lí, nán yɛ
húlo yɛ́ nwʋn kɛ Kilisi hanlɪn helelɪ yɛ́'n.
24 Sʋanlan m'ɔ di Nyanmɪan mala nɪn asʋ'n, anɪn ɔ wɔ Nyanmɪan anun,
Nyanmɪan kʋsʋ wɔ yí nun. Like m'ɔ man yɛ nwun yí kɛ Nyanmɪan wɔ yɛ́ nun'n
y'ɔ le yí Wawɛ Nwannzan-nwannzan'n mɔ ɔ'a fa ɔ'a man yɛ́'n.

4

Nyanmɪan Wawɛ'n yê kpɔfʋɛ'n wawɛ'n

1 Ehulo mma, nán bɛ de bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ́ nwan bɛ le Nyanmɪan Wawɛ'n bɛ
di. Nan ɛmɔ só bɛ́ bɛ nían sɛ wawɛ'n mɔ bɛ le yí'n fi Nyanmɪan ɛlɔ sakpa a. Afɪ
ato mgbɔmanfʋɛ dɔʋn a tʋ a sanndɪ mân nɪn anun.

2 Ɛ 'nwun like m'ɔ man bɛ nwun yí kɛ sʋanlan ɛhɪ le Nyanmɪan Wawɛ'n:
Sʋanlan biala m'ɔ kɔ han kɛ Zozi Kilisi a kaci yí nwʋn kulo sʋanlan sakpa'n,
anɪn sʋanlan sɔ'n le Nyanmɪan Wawɛ'n.
3 Nan sʋanlan m'ɔ nne Zozi anwʋn ɛjɔlɛ sɔ'n nni man'n, anɪn sʋanlan sɔ'n
le man Nyanmɪan Wawɛ'n. Wawɛ'n m'ɔ wɔ sʋanlan sɔ nɪn anun'n tɪ Kilisi
kpɔfʋɛ'n wawɛ. Ɛmɔ tɪlɪ kɛ wawɛ sɔ'n 'ba a mân nɪn anun. Kɪkaala dɪɛ, wawɛ sɔ
nɪn a a mân nɪn anun dada angʋnmɪn.
4 Mín mma-mɔ, ɛmɔ dɪɛ, ɛmɔ tɪ Nyanmɪan menian. Ɛmɔ asa a hʋala ato
mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ. Ɔ sanlɪn kɛ Wawɛ'n m'ɔ wɔ ɛmɔ anun'n, ɔ yɔ sɪ tala wawɛ'n
m'ɔ wɔ mân ɛhɪ anun menian'n-mɔ anun'n.
5 Kɛmɔ bɛ tɪ mân ɛhɪ anun menian'n, nunhan ɛjɔlɛ ala yê bɛ kan ɔ. Mɔ bɛ kɔ
han'n kʋsʋ yê menian'n-mɔ tie ɔ.
6 Nan yé dɪɛ, Nyanmɪan menian y'ɔ le yé. Sʋanlan m'ɔ sɪ Nyanmɪan'n tie
yé. Nunhan m'ɔ nzɪ man Nyanmɪan'n ndie man yé. Ɛbɛlɛ yê yɛ fa yɛ nwun
Nyanmɪan Wawɛ'n m'ɔ kan ananhɔlɛ'n nʋn atofʋɛ'n-mɔ wawɛ nɪn angʋnmɪn
ɔ.

Nyanmɪan tɪ ehulo baka.

7 Ehulo mma, bɛ mán yɛ húlo yé nwʋn. Ɔ sanlɪn kɛ ehulo'n fi Nyanmɪan ɛlɔ.
Sʋanlan biala m'ɔ kulo sʋanlan'n, ɔ tɪ Nyanmɪan awa, ɛsɛ anɪn ɔ sɪ Nyanmɪan.
8 Nan sʋanlan m'ɔ ngulo man sʋanlan'n, anɪn ɔ nzɪ man Nyanmɪan. Ɔ sanlɪn
kɛ Nyanmɪan tɪ ehulo baka.
9 Ɛ 'nwun kɛ Nyanmɪan kpɪnlɪn helelɪ yé kɛ ɔ kulo yé'n: ɔ'a sʋan yí Bangɔlɔ'n
mân nɪn anun maan yí dunman nun, yɛ nyan ngʋan.
10 Nan ehulo'n mɔ Nyanmɪan kulo yé'n, nán kɛ yé yê y'a li mʋa y'a hulo
Nyanmɪan ɔ. Nan yí lɪlɪ ɔ'a li mʋa ɔ'a hulo yé ɔ'a sʋan yí Wa'n kɛ yé ɛtɛ'n-mɔ
dunman nun, ɔ yí yé ti tɛɛ maan yɛ nyán ɛtɛ facɛ.
11 Ehulo mma, sɛ Nyanmɪan a hulo yé sʋa a, yé kʋsʋ yɛ húlo yé nwʋn.
12 Sʋanlan fíí nwunlin man Nyanmɪan lé. Nan sɛ yɛ kulo yé nwʋn an,
Nyanmɪan 'tanlan yé nun bɛ nwun yí ehulo'n m'ɔ wɔ yé nun'n kpa bɔkɔɔ.
13 Like m'ɔ man yɛ nwun kɛ Nyanmɪan wɔ yé nun, ɛsɛ yé kʋsʋ yɛ wɔ yí nun'n,
y'ɔ le kɛ ɔ'a fa yí Wawɛ'n ɔ'a man yé.
14 Y'a nwun yí yê yɛ lɛ bɔ kpayɛ kɛ Sɪɛ nɪn a sʋan Baa'n kɛ ɔ bála a le mân nɪn
ati.
15 Sɛ sʋanlan kʋn kan yí bagua nun kɛ Zozi tɪ Nyanmɪan Awa a, anɪn
Nyanmɪan wɔ sʋanlan sɔ nɪn anun ɛsɛ yí kʋsʋ ɔ wɔ Nyanmɪan anun.
16 Nan yé dɪɛ, yɛ sɪ kɛ Nyanmɪan kpɪn kulo yé'n, ɔ man y'a le yí y'a li.
Nyanmɪan tɪ ehulo baka. Sʋanlan m'ɔ le ehulo'n, anɪn ɔ tɪ Nyanmɪan dɪɛ,
Nyanmɪan kʋsʋ tɪ yí dɪɛ.
17 Sɛ yɛ le ehulo sakpa yé nun an, cɪan mɔ Nyanmɪan 'ba bua menian'n-mɔ
ndɛɛ'n, yé kunnun ndɪtɪ man yé. Ɔ sanlɪn kɛ asɪtanlan'n mɔ yɛ tɪ nun mân nɪn
anun'n, ɔ nʋn Zozi dɪɛ'n tɪ kʋn.
18 Esulo nnʋn man ehulo nɪn anzin. Sʋanlan m'ɔ kulo sʋanlan kpa'n, ɔ nzulo
man yí nzin. Sʋanlan m'ɔ sulo yí nzin'n, anɪn ɔ le man ehulo kpa. Afɪ, esulo'n
kele kɛ ɛtɛ'n wɔ ɛbɛlɛ nʋn yí nwʋn ahatua.
19 Nan yé dɪɛ, yɛ kulo Nyanmɪan nʋn menian'n-mɔ, ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan y'ɔ
lili mʋa ɔ hulolɪ yé ɔ.
20 Sɛ sʋanlan kʋn kan kɛ: “Mɪn kulo Nyanmɪan” nán sɛ ɔ kpɔ yí nianman an,
anɪn ɔ tɪ atofʋɛ. Afɪ, sɛ ɔ kpɔ yí nianman'n m'ɔ nwun yí nɪn an, nán Nyanmɪan
m'ɔ nnwun man yí'n yê ɔ kʋala kɛ ɔ kulo yí ɔ.
21 Ɛ 'nwun mala'n mɔ Kilisi a fa a man yé'n. Sʋanlan m'ɔ kulo Nyanmɪan'n
di kɛ ɔ kulo yí nianman'n kʋsʋ.

5

Yɛ di mân nɪn asʋ kunnunmun

1 Sʋanlan biala m'ɔ de di kɛ Zozi tɪ Kilisi'n, anɪn sʋanlan sɔ'n tɪ Nyanmɪan
awa. Ɛhɪka ati, sʋanlan mɔ yí nwan ɔ kulo Sɪɛ'n, anɪn ɔ kulo yí mma'n-mɔ kʋsʋ.
2 Like m'ɔ man yɛ nwun yí kɛ yɛ kulo Nyanmɪan amma'n-mɔ'n y'ɔ le mɛlɛ mɔ
yɛ kulo Nyanmɪan yɛ di yí mala nɪn asʋ'n.
3 Afɪ, sɛ yɛ́ nwan yɛ kulo Nyanmɪan an, ɔ di kɛ yɛ di yí mala nɪn asʋ. Yí mala
sɔ'n nyɔ man sɪ mɔ yɛ ngʋala man sʋ di ɔ.
4 Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan awa biala di mân nɪn asʋ kunnunmun. Like m'ɔ
man yɛ di mân nɪn asʋ kunnunmun'n y'ɔ le yɛ́ dedi'n.
5 Nwan yɛ̂ ɔ kʋala mân nɪn asʋ kunnunmun di ɔ? Sʋanlan m'ɔ de di kɛ Zozi
tɪ Nyanmɪan Awa'n yɛ̂ ɔ kʋala mân nɪn asʋ kunnunmun di ɔ.

Like m'ɔ kele kɛ Zozi tɪ Nyanmɪan Awa'n

6 Zozi Kilisi muonun walɪ asɪɛ nɪn asʋ ɛwa. Bɛ sɔnɪnlɪn yí asue nɪn anun, ɛsɛ
mɛlɛ mɔ ɔ 'wu'n, ɔ gualɪ yí moja nɪn asɪ. Nán ɛsɔnɪan ala yɛ̂ bɛ sɔnɪnlɪn yí ɔ, nan
ɛsɛ ɔ gualɪ yí moja nɪn asɪɛ nɪn asʋ. Nyanmɪan Wawɛ'n muonun di yí nwʋn
adanzɪɛ. Ɔ sanlɪn kɛ yí dɪɛ, ɔ nni man ato.
7 Ninnge nsan kele yɛ́ kɛ Zozi tɪ Nyanmɪan Awa sakpa.
8 Ninnge nsan sɔ'n y'ɔ le Nyanmɪan Wawɛ'n, ɛsɔnɪan'n mɔ bɛ sɔnɪnlɪn yí asue
nɪn anun'n, ɔ nʋn yí moja'n m'ɔ gualɪ asɪɛ nɪn asʋ'n. Ninnge nsan sɔ nɪn anʋan
ɛjɔlɛ tɪ kʋn.
9 Menian'n-mɔ ninnge'n-mɔ mɔ bɛ kɔ nwun yí'n, sɛ bɛ kan yí nwʋn ɛjɔlɛ bɛ
kele yɛ́ a, yɛ de yɛ di. Nyanmɪan dɪɛ'n m'ɔ kan'n tala bɛ́ dɪɛ'n. Afɪ, Nyanmɪan
muonun di adanzɪɛ kɛ Zozi tɪ yí Wa.
10 Sʋanlan m'ɔ de di kɛ Zozi Kilisi tɪ Nyanmɪan Awa'n, ɔ sɪ yí fɔ́ún kɛ ɛjɔlɛ sɔ'n
tɪ ananhɔlɛ. Nan sʋanlan m'ɔ nne nni man'n, ɔ kele kɛ Nyanmɪan tɪ atofʋɛ. Ɔ
sanlɪn kɛ adanzɪɛ'n mɔ Nyanmɪan di wɔ yí Wa nɪn anwʋn'n, sʋanlan sɔ'n dɪɛ, ɔ
nne nni man.
11 Ɛ 'nwun adanzɪɛ sɔ'n: Nyanmɪan a man yɛ́ nyanmɪansʋ ngʋan'n m'ɔ le
man ayuelɪɛ'n. Ngʋan sɔ'n, ɔ nanndɪ yí Wa nɪn asʋ yɛ̂ ɔ man yɛ nyan yí ɔ.
12 Sʋanlan m'ɔ kɔ le Baa'n kɔ li'n, ɔ le nyanmɪansʋ ngʋan'n. Nan sʋanlan mɔ
ɔ'a nne man Nyanmɪan Awa'n ɔ'a nni man'n, ɔ le man ngʋan sɔ'n bie.

Nyanmɪansʋ ngʋan'n m'ɔ le man ayuelɪɛ'n

13 Ɛmɔ mɔ bɛ de Nyanmɪan Awa'n bɛ di'n, mɪɪn kɛlɛ kalata ɛhɪ mɪn bɛlɛ ɛmɔ,
mɪn man ɛmɔ nwun yí kɛ ɛmɔ le nyanmɪansʋ ngʋan'n m'ɔ le man ayuelɪɛ'n.
14 Ɛ 'nwun like ati m'ɔ man yɛ́ kunnun ndɪtɪ man yɛ́ wɔ Nyanmɪan anyun-
nun'n: afɪ sɛ yɛ bisa yí like m'ɔ kulo a, yɛ sɪ yí fɔ́ún kɛ ɔ 'fa man yɛ́.
15 Kɛmɔ yɛ sɪ yí fɔ́ún kɛ sɛ yɛ bisa yí like a, ɔ yɔ anzʋɛ ɔ tie yɛ́'n, like biala mɔ
yɛ kɔ bisa yí kɛ ɔ fá mán yɛ́'n, ɔ 'fa man yɛ́.
16 Sɛ sʋanlan kʋn nwun yí kɛ yí nianman lɛ yɔ ɛtɛ m'ɔ ngun man sʋanlan an,
ɔ sɛ́lɛ Nyanmɪan ɔ mán yí, nán Nyanmɪan 'ba man ɔ nyan ngʋan. Mín nwan bɛ́
mɔ bɛ yɔ ɛtɛ m'ɔ ngun man sʋanlan nɪn ala. Ɛtɛ kʋn wɔ ɛbɛlɛ, sɛ bɛ yɔ a, ɔ kun
sʋanlan. M'an ngan man kɛ ɛmɔ sɛ́lɛ Nyanmɪan bɛ mán menian mɔ bɛ yɔ ɛtɛ
sɔ'n.
17 Ɛtɛ kʋalaa tɪ ɛtɛ, nan kʋsʋ ɛtɛ'n mmie-mɔ wɔ ɛbɛlɛ, ɔ ngun man sʋanlan.
18 Yɛ sɪ kɛ sʋanlan biala m'ɔ tɪ Nyanmɪan dɪɛ'n, ɔ nga man ɛtɛ ɛyɔlɛ nɪn anun.
Ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan Awa'n sisa yí. Abɔnsanmʋn ngʋala man yí like fíí yɔ.
19 Yɛ́ dɪɛ, yɛ sɪ kɛ yɛ tɪ Nyanmɪan amma, nan mân bɔndɪn'n, bɛ́ dɪɛ bɛ wɔ
Abɔnsanmʋn asa nun.
20 Yɛ sɪ kɛ Nyanmɪan Awa nɪn a a hele yɛ́ ngɛlɛ maan y'a nwun ananhɔlɛ
Nyanmɪan'n sakpa. Yɛ nʋn ananhɔlɛ Nyanmɪan'n muonun, y'a yɔ kʋn wɔ yí

Wa Zozi Kilisi dunman nun. Yí y'ɔ tı ananhɔlɛ Nyanmıan nın ɔ, ɛsɛ yí y'ɔ tı
ngʋan'n m'ɔ le man ayuelıɛ nın ɔ.
21 Mín mma-mɔ, ɛmɔ nían bɛ́ nwʋn kpa wɔ amʋan'n-mɔ anwʋn.

ZƱAN KALATA'N
M'Ɔ TƆ SƱ NNYUAN'N

M'ɔ wɔ nun'n

Zozi bɔfʋɛ Zʋan m'ɔ tɪ Efɛzɪ asɔnɪn kpain'n yê ɔ'a hɛlɛ kalata ɛhɪ a hɔ a man asɔnɪn kʋn ɔ. Asɔnɪn sɔ'n wɔ Efɛzɪ etin nɪn asʋ. Zʋan bu asɔnɪn sɔ'n kɛ bala ɛta yê nun menian'n-mɔ kɛ bala ɛta nɪn amma. Yí ti yê ɔ lɛ fɛlɛ asɔnɪn'n "m mo" ɔ. Yí asɔnɪn'n m'ɔ wɔ nun'n tɪ nunhan kʋn sɔ nɪn "anianman bala".

Zʋan lɛ sɛlɛ asɔnɪn sɔ nɪn anun menian'n-mɔ kɛ bɛ húlo bɛ́ nwʋn. Ɛsɛ bɛ nían bɛ́ nwʋn wɔ bɛ́ mɔ bɛ kekele ato ninnge'n-mɔ anwʋn. Sɛ menian sɔ'n-mɔ ba tʋ bɛ́ a, nán bɛ sike bɛ́.

1 M mo,
Wɔ́ mɔ Nyanmɪan a fa wɔ́ a yɔ yí sʋanlan'n, mín mɔ n dɪ Asɔnɪn Kpain'n, mɪɪn kɛlɛ kalata ɛhɪ mɪn bɛlɛ wɔ́ nʋn wɔ́ mma'n-mɔ. Mɪn kulo ɛmɔ sʋnman. Nán kɛ mín ngʋnmɪn yê mɪn kulo ɛmɔ ɔ, nan bɛ́ mɔ bɛ sɪ ananhɔlɛ'n, bɛ́ kʋalaa, bɛ kulo ɛmɔ.
2 Ɔ sanlɪn kɛ ananhɔlɛ wɔ yɛ́ nun yê ɔ 'tanlan yɛ́ nun dahuu.
3 Nyanmɪan m'ɔ tɪ Sɪɛ'n ɔ nʋn yí Wa Zozi Kilisi, bɛ nwún yɛ́ nwʋn anwunnvoe bɛ fá yɛ́ ɛtɛ'n-mɔ bɛ hyé yɛ́, bɛ mán yɛ́ lʋa cícɪ yɛ́ nwʋn yɛ tánlan ananhɔlɛ nɪn anun, ɛsɛ yɛ húlo yɛ́ nwʋn.

Ananhɔlɛ'n nʋn ehulo'n

4 Mɛlɛ mɔ n nwunlin kɛ wɔ́ mma'n mmie-mɔ nanndɪ ananhɔlɛ atɪn'n mɔ Sɪɛ'n helelɪ yɛ́ kɛ yɛ nánndɪ sʋ nɪn asʋ'n, n nili yí nwʋn fɛ kpa.
5 Afɪ sian'n, m mo, nán kɛ mala fʋfɔlɛ yê mɪɪn kɛlɛ mɪn bɛlɛ wɔ́ ɔ, nan ɔ tɪ mala mɔ yɛ tɪlɪ wɔ Ɛjɔlɛkpa nɪn abʋbɔ nɪn anun. Mɪɪn sɛlɛ wɔ́ kpa kɛ bɛ mán yɛ húlo yɛ́ nwʋn.
6 Ehulo'n y'ɔ le Nyanmɪan mala nɪn asʋ elie'n. Abʋbɔ nɪn anun, mala'n mɔ bɛ falɪ manlɪn ɛmɔ m'ɔ di kɛ ɛmɔ di sʋ nɪn anɪn.

Zozi Kilisi kpɔfʋɛ nɪn anwʋn ɛjɔlɛ'n

7 Afɪ, atofʋɛ dɔʋn a sʋn mân nɪn anun. Bɛ nne bɛ nni man kɛ Zozi Kilisi a kaci yí nwʋn kulo sʋanlan ɔ'a a mân ɛhɪ anun ɔ. Sʋanlan m'ɔ kɔ han kɛ Kilisi a ngaci man yí nwʋn kulo sʋanlan ɔ'a mma man mân ɛhɪ anun'n, sʋanlan sɔ'n, anɪn ɔ tɪ atofʋɛ, ɔ tɪ Kilisi kpɔfʋɛ.
8 Ɛmɔ síe bɛ́ nwʋn ye nán yɛ́ junman nɪn asʋ nvasʋɛ nɪn a mminlin man. Ɛmɔ síe bɛ́ nwʋn ye nán ɛmɔ a nyan nun ahatua.
9 Sʋanlan biala mɔ ɔ nnanndɪ man atɪn'n mɔ Kilisi helelɪ nɪn asʋ nan ɔ nanndɪ fʋfɔlɛ asʋ'n, anɪn sʋanlan sɔ'n nzɪ man Nyanmɪan. Nan sʋanlan m'ɔ nanndɪ Kilisi atɪn nɪn asʋ'n, anɪn ɔ sɪ Sɪɛ'n nʋn Baa'n.
10 Sɛ sʋanlan bie ba tʋ ɛmɔ nán ɔ'a ngele man ɛmɔ atɪn ɛhɪ, nan ɔ kele ɛmɔ atɪn fʋfɔlɛ a, nán bɛ yɔ sʋanlan sɔ nɪn akʋaba ɛsɛ nán bɛ sike yí.
11 Ɔ sanlɪn kɛ, wɔ́ mɔ ɛ kɔ yɔ yí akʋaba'n, anɪn ɛ nʋn yí bɛ́ bʋ a yɔ kʋn wɔ yí nyɔlɪɛ ɛtɛ'n-mɔ anun.

Kalata nɪn agualɪɛ nun

12 N ne ɛjɔlɛ dɔʋn mɪn kan mɪn kele ɛmɔ, nan kʋsʋ mɪn ngulo man kɛ mɪn kɛlɛ yí kalata sʋ. N ne anyɪndasʋɛ kɛ mɪn 'ba a ɛmɔ anwʋn ɛlɔ mɪn kan yí mín nʋan nun mɪn kele ɛmɔ. Sɛ mɪn yɔ yí sɔ a, fɛ elie 'kan yɛ́ kpa bɔkɔɔ.
13 Anianman bala'n m'ɔ wɔ ɛwa mɔ yí kʋsʋ Nyanmɪan a fa yí a yɔ yí sʋanlan'n, yí mma'n-mɔ nwan bɛ 'bisa wɔ́ ahɪn.

ZƱAN KALATA'N
M'Ɔ TƆ SƱ NSAN'N

M'ɔ wɔ nun'n

Zozi bɔfʋɛ Zʋan yê ɔ'a hɛlɛ kalata ɛhɪ a hɔ a man bian'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Gayiyusi'n. Gayiyusi tɪ Zozi Kilisi sʋanlan. Yɛ nzɪ man yí nwʋn ɛjɔlɛ dɔʋn ɔ nʋn kulo'n m'ɔ kɔ sʋ asɔnɪn'n. Nan kʋsʋ kalata nɪn anun an, yɛ nwun yí kɛ anianman'n-mɔ mɔ Zʋan kɔ suan bɛ́ yí nwʋn ɛlɔ'n, ɔ sɔ bɛ́ nun kanlanman. Afɪ, Zʋan sʋan anianman'n-mɔ maan bɛ kɔ han Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ nɪn asɔnɪn'n-mɔ anun. Nan bɛ́ asɔnɪn nɪn anun ɛlɔ, bian kʋn wɔ ɛbɛlɛ, bɛ fɛlɛ yí Diyotɛlɛfʋ. Ɔ tɪ bɛ́ kpain'n bie. Yí dɪɛ, anianman'n-mɔ mɔ Zʋan kɔ sʋan bɛ́ yí nwʋn ɛlɔ'n, ɔ nzɔ man bɛ́ nun, ɛsɛ ɔ kan Asɔnɪn Kpain Zʋan anwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ.

Zʋan a hɛlɛ kalata sɔ'n ɔ'a yɪ Gayiyusi ayɛ ɛsɛ ɔ'a han ɔ'a hele yí kɛ n'ɔ nɪan Diyotɛlɛfʋ nyɔlɪɛ ɛtɛ nɪn asʋ. Ɔ'a han yí nun kɛ Gayiyusi sɔ́ sʋanlan'n m'ɔ lɛ fa kalata'n bɛlɛ yí nɪn anun kanlanman. Sʋanlan sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí Demetiliyusi. Ɔ di yɛ́ Mɪn junman'n bie. Kalata nɪn a hele yɛ́ kɛ bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ di yɛ́ Mɪn junman'n, ɔ di kɛ yɛ nyan ehulo yɛ sɔ bɛ́ nun kanlanman.

1 Anianman Gayiyusi,
Mín mɔ n dɪ Asɔnɪn Kpain'n, mín yê mɪɪn kɛlɛ kalata ɛhɪ mɪn bɛlɛ wɔ́ ɔ. Mɪn kulo wɔ́ sakpa.

Gayiyusi anwʋn ɛjɔlɛ'n

2 Anianman, mɪɪn sɛlɛ Nyanmɪan kɛ like biala mɔ ɛ 'yɔ'n, ɔ mán ɔ yɔ́ kpa, ɛsɛ ɛ tí akpɔlɛ kɛ wɔ́ ɛkala'n tɪ akpɔlɛ'n.
3 Afɪ, mɔ anianman mmie-mɔ walɪ lili wɔ́ nwʋn adanzɪɛ kɛ ɛ nanndɪ ananhɔlɛ atɪn nɪn asʋ mɔ n dɪlɪ'n, n nili yí nwʋn fɛ sʋnman.
4 Mɛlɛ mɔ n gɔ tɪ kɛ mín mma'n-mɔ nanndɪ ananhɔlɛ atɪn nɪn asʋ'n, mɪn di yí nwʋn fɛ kpili kpa.
5 Anianman, sikefʋɛ junman'n mɔ ɛ di'n tɪ like kpa. Ye'n mɔ ɛ yɔ anianman'n-mɔ nʋn bɛ́ mɔ ɛ nzɪ man bɛ́ bɔbɔ'n, ɔ kele kɛ ɛ yɔ like'n mɔ yɛ́ Mɪn sʋanlan di kɛ ɔ yɔ'n.
6 Yɛ́ nianman sɔ'n-mɔ a li ehulo'n mɔ ɛ le yí nɪn anwʋn adanzɪɛ asɔnɪn mma'n-mɔ anyunnun ɛwa. Mɪɪn sɛlɛ wɔ́ kɛ ɛ bʋ́ka bɛ́ kpa cɪan daa wɔ bɛ́ atɪn etue nɪn anun maan ɔ yɔ́ Nyanmɪan fɛ.
7 Afɪ, yɛ́ Mɪn dunman nun ati yê b'a tu atɪn ɔ. Bɛ 'kɔ'n, b'a nne man bɛ́ mɔ bɛ nzɪ man Kilisi nɪn asa nun like fíí.
8 Yí sɔ ati, yɛ́ mɔ yɛ tɪ asɔnɪn mma'n, bɛ mán yɛ bʋ́ka anianman sɔ'n-mɔ nán yɛ nʋn bɛ́ a li ananhɔlɛ junman'n.

Diyotɛlɛfʋ anwʋn ɛjɔlɛ'n

9 N gɛlɛlɪ kalata sin kaan kʋn n nwanlɪn ɛmɔ ɛlɔ asɔnɪn'n. Nan Diyotɛlɛfʋ m'ɔ kulo kɛ ɔ di bɛ́ sʋ kpain'n, ɔ'a nzɔ man yɛ́ nun.
10 Yí ti, sɛ mɪn ba ɛlɔ a, yí nyɔlɪɛ ɛtɛ'n kʋalaa, mɪn 'ba han mɪn kele ɛmɔ. Yɛ́ nwʋn ɛjɔlɛ'n m'ɔ kan'n tɪ ato ɛjɔlɛ. Like m'ɔ yɔ m'ɔ tɪ ɛtɛ biekun'n y'ɔ le anianman'n-mɔ mɔ bɛ ba tʋ yí a, ɔ nzɔ man bɛ́ nun'n. Ɛsɛ, bɛ́ mɔ bɛ kulo kɛ bɛ sɔ bɛ́ nun'n, ɔ ndie man, anɪn ɔ 'kpʋnndɛ yɪ bɛ́ asɔnɪn nɪn anun.

Demetiliyusi anwʋn ɛjɔlɛ'n

11 Anianman, n'ɛ nɪan menian-mɔ abalabɔ ɛtɛ nɪn asʋ, nan bɔ bala m'ɔ tɪ kpa. Sʋanlan m'ɔ yɔ nyɔlɪɛ kpa'n, anɪn ɔ tɪ Nyanmɪan sʋanlan. Nan sʋanlan mɔ ɛtɛ yê ɔ yɔ'n, anɪn ɔ nzɪ man Nyanmɪan.

12 Demetiliyusi dɪɛ, menian'n-mɔ kʋalaa di yí nwʋn adanzɪɛ kɛ ɔ tɪ sʋanlan
kpa. Yí ɛnanndɪɛ'n sɔ yɛ́ Mɪn anyɪn. Yɛ́ kʋsʋ yɛ bɔ yí dunman kpa, yɛ̂ ɛ sɪ kɛ ɛjɔlɛ
mɔ yɛ kɔ han'n tɪ ananhɔlɛ.

Kalata nɪn agualɪɛ nun

13 N ne ɛjɔlɛ dɔʋn mɪn kan mɪn kele wɔ́, nan kʋsʋ mɪn ngulo man kɛ mɪn kɛlɛ
yí kalata sʋ.
14 N ne anyɪndasʋɛ kɛ, ɔ ngɔ hyɛ man, mɪn 'ba a wɔ́ nwʋn ɛlɔ, nán y'a yia y'a
han.
15 Man wɔ́ lʋa cícɪ wɔ́ nwʋn. Wɔ́ manngʋn'n-mɔ nwan bɛ 'bisa wɔ́ ahɪn. Mɪn
'bisa mín manngʋn'n-mɔ anun kʋn biala ahɪn.

KALATA'N MƆ ZUDI HƐLƐLI'N

M'ɔ wɔ nun'n

Zudı nʊn Zʊakı, bɛ tı yɛ́ Mın Zozi Kilisi anianman ngutua (bɛ nían Matie 13.55, Maakı 6.3). Yɛ nzı man asɔnın ɛhɔlɛ kʊn'n mɔ Zudı hɛlɛlı kalata ɛhı nwanlın yí'n. Nan kʊsʊ, yɛ de yɛ di kɛ ɔ hɛlɛlı nwanlın asɔnın mɔ yɛ́ Mın Zozi mmɔfʊɛ'n-mɔ nanndılı nun bɛ bɔlı'n. Yí nzin, Zudı muonun sınlın lıka sɔ'n-mɔ ɔ yɔlı asɔnın. Ɛjɔlɛ'n mɔ ɔ'a han wɔ yí kalata ɛhı anun'n, ɔ nʊn m'ɔ wɔ 2 Pıɛlı 2 nın anun'n soman bɛ́ nwʊn kaan. Ɛjɔlɛ'n m'ɔ wɔ kalata nın anun'n y'ɔ le kɛ anın ato ngehelefʊɛ mmie-mɔ nanndı nun bɛ kıkan ɛjɔlɛ bɛ sɛcı asɔnın'n. Bɛ́ nyɔlıɛ ɛtɛ sɔ'n-mɔ anwʊn ati yê Zudı hɛlɛlı asɔnın mma'n-mɔ kɛ bɛ jínlan bɛ́ ja nun kpa bɛ hʊ́n dedi nın ati.

Ahın ebisa

1 Mín Zudı mɔ n dı Zozi Kilisi akʊa mɔ ɛsɛ n dı Zʊakı anianman'n yê mıın kɛlɛ kalata ɛhı ɔ. Mıın kɛlɛ mın nwan bɛ́ mɔ yɛ́ Sı Nyanmıan a fɛlɛ bɛ́ yí nwʊn, m'ɔ kulo bɛ́ kpa, mɔ ɛsɛ ɔ nıan bɛ́ sʊ man Zozi Kilisi'n.

2 Mın 'bisa ɛmɔ ahın. Nyanmıan nwún ɛmɔ anwʊn anwunnvoe ɔ cícı ɛmɔ alʊa ɔ húlo ɛmɔ, man ɛmɔ húlo bɛ́ nwʊn kpa.

Ato ngehelefʊɛ'n-mɔ.

3 Anianman ehulo mma, ɔ wɔ mín kunnun kpa kɛ n gɛ́lɛ ɛmɔ wɔ ngʊan ele'n mɔ ɛmɔ nʊn mín yɛ le yí m'ɔ tı kʊn nın anwʊn kalata. Nan mɛlɛ mɔ mın 'kɛlɛ kalata ɛhı'n, m'an nıan dede a, anın ɔ di kɛ mın kɛlɛ ɛmɔ mın wowula bɛ́ anwʊnsɛlɛ maan ɛmɔ kʊn dedi nın ati. Dedi sɔ'n, Nyanmıan a fa a man bɛ́ mɔ bɛ tı yí dıɛ'n kpê kpʊnmgba bɔkɔɔ.

4 Mɔ mıın kan'n y'ɔ le kɛ menian mmie-mɔ a laka ɛmɔ b'a wʊlʊ ɛmɔ afian. Menian sɔ'n-mɔ tı man Nyanmıan menian. Ɔ sanlın kɛ bɛ butu Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ nın anyın ası. Nyanmıan a nwun yɛ́ nwʊn anwunnvoe ɔ'a man y'a nyan fanwʊndi. Nan bɛ́, bɛ kekele menian'n-mɔ kɛ bɛ kʊala kɛ bɛ nanndı fanwʊndi sɔ nın asʊ bɛ yɔ like biala mɔ bɛ kulo ɔ. Ɛhıka ati, bɛ́ muonun bɛ tı satılıfʊɛ, ɛsɛ bɛ ju Zozi Kilisi mɔ yí ngʊnmın cein ɔ tı yɛ́ Kpain ɔ nʊn yɛ́ Mın'n bɛ tʊ. Nán ɛnɛ bie ɔ, bɛ hanlın wɔ Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ nın anun kɛ Nyanmıan 'ba bua menian sɔ'n-mɔ ndɛɛ.

5 Mın sı kɛ ɛmɔ sı yí yuein bɛ sie kɛ Nyanmıan kpınlın yɔlı m'ɔ lelı Izalayɛ amma'n-mɔ ati fi Ezipiti mân nın anun ɛlɔ'n. Nan kʊsʊ, mıın kacı ɛmɔ kɛ Izalayɛ amma sɔ'n-mɔ mɔ bɛ fi Ezipiti mân nın anun bɛ tuli hɔlı mɔ b'a nne man Nyanmıan b'a nni man'n, ɔ hunlin bɛ́.

6 Ɛmɔ ati kácı kɛ nyanmıansʊ mmɔfʊɛ'n-mɔ mɔ bɛ́ nyın a nzɔ man dibɛlɛ'n mɔ Nyanmıan falı manlın bɛ́, mɔ bɛ fi nyanmıansʊ bɛ́ awulo nın anun bɛ tuli walı asıɛ nın asʊ ɛwa'n, Nyanmıan a sie bɛ́ awosin nun asıɛ nın abʊ. Nyanmıan a gua bɛ́ sa nʊn bɛ́ ja ngɔnzɔngɔnzɔ dede ɔ kɔ ju cıan mɔ ɔ 'bua bɛ́ ndɛɛ.

7 Ɛmɔ ati kácı Sodɔmʊn nʊn Gomɔɔ nʊn kulo'n-mɔ mɔ bɛ mantan mantan bɛ́'n-mɔ. Ɛbɛlɛ menian'n-mɔ yɔlı nyɔlıɛ ɛtɛ'n mɔ nyanmıansʊ mmɔfʊɛ sɔ'n-mɔ yɔlı'n bie. Anın menian sɔ'n-mɔ tı satılıfʊɛ. Menian'n-mɔ mɔ Nyanmıan sʊanlın bɛ́ ɛlɔ'n, ɛbɛlɛ menian sɔ'n-mɔ kpʊnndɛlı bɛ́ nʊn nna. Nyanmıan kɔ tʊ bɛ́ nun sîn ɔ kɔ yala bɛ́ ɔ kɔ tua bɛ́ nyɔlıɛ sɔ nın anwʊn kalɛ. Ɔ tı nvandʊhʊn m'ɔ di kɛ yɛ́ kʊalaa yɛ fa yɛ tu yɛ́ nwʊn fʊɔ ɔ. Ɔ sanlın kɛ sîn m'ɔ le man ayuelıɛ'n wɔ ɛbɛlɛ man bɛ́ mɔ bɛ yɔ ɛtɛ'n.

8 Ato ngehelefʋɛ sɔ'n-mɔ de di kɛ bɛ́ ɛlalɪɛ'n mɔ bɛ cɪn'n fi Nyanmɪan ɛlɔ. Nan
bɛ́ nyɔlɪɛ'n tɪ ɛtɛ kɛ bɛ́ mɔ y'a li mʋa y'a han bɛ́ ɛjɔlɛ'n dɪɛ'n. Ɔ sanlɪn kɛ bɛ yɔ
satɪlɪfʋɛ ninnge bɛ gua bɛ́ nwʋn efian. Bɛ mmu man yɛ́ Mɪn tunmin'n like fíí. Bɛ
kan ɛjɔlɛ ɛtɛ ɛtɛ bɛ tia nyanmɪansʋ mmɔfʋɛ'n-mɔ mɔ bɛ le anunminnyanmʋn'n.
9 Afɪ anɪn, nyanmɪansʋ mmɔfʋɛ mgbain'n-mɔ anun kʋn wɔ ɛbɛlɛ, bɛ fɛlɛ yí
Minsɛ. Mɛlɛ mɔ Abɔnsanmʋn nʋn yí bɛ 'kpɪlɪ *Moyizɪ fuin'n, Minsɛ a ngan ɛjɔlɛ
ɛtɛ ɔ'a ndia man yí. Nan ɛjɔlɛ mɔ Minsɛ hanlɪn helelɪ yí'n y'ɔ le kɛ: "Yɛ́ Mɪn yê ɔ
'tua wɔ́ kalɛ ɔ!"
10 Nan ato ngehelefʋɛ sɔ'n-mɔ dɪɛ, anwunno ɛlɔ ninnge'n mɔ bɛ ndɪ man yí
bʋ'n, anɪn bɛ lɛ kan yí nwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ. Mɔ bɛ́ ti'n kɔ se bɛ́'n yê bɛ yɔ ɔ. Bɛ yɔ bɛ́
ninnge'n-mɔ kɛ ebolo naan. Ɛhɪ bɔbɔ yê ɔ 'man bɛ́ ti ka nun ɔ.
11 Munnzue hán bɛ́! Ɔ sanlɪn kɛ bɛ́ nyɔlɪɛ ɛtɛ'n tɪ kɛ Kayɪn dɪɛ'n. Atɪn'n mɔ
Kayɪn sɪnlɪn sʋ'n, sʋ yê bɛ́ kʋsʋ b'a sɪn ɔ. Bɛ tɪ kɛ Balamʋn. Atɪn ɛtɛ'n m'ɔ sɪnlɪn
sʋ ɔ nyanlɪn esika'n, bɛ́ kʋsʋ bɛ kpɪlɪ bɛ sɪn sʋ bie. Ɛsɛ kʋsʋ, bɛ tɪ kɛ Kole. Kole
sɔ'n jasʋlɪ Nyanmɪan kpɔmanfʋɛ Moyizɪ akɔmɪn anun, nán Nyanmɪan a hun
yí.
12 Ato ngehelefʋɛ sɔ'n-mɔ mɔ bɛ yɔ nyɔlɪɛ ɛtɛ ɛtɛ'n, bɛ nza man nyian. Bɛ ba
ɛmɔ afian, ɛmɔ nʋn bɛ́ bɛ di anianman alɪɛ nán ɛsɛ b'a li yɛ́ Mɪn dɪɛ'n. Nyanmɪan
menian'n-mɔ m'ɔ di kɛ bɛ nɪan bɛ́ sʋ'n, bɛ nnɪan man bɛ́ sʋ. Nan bɛ́ muonun bɛ́
kʋ ɛsê dɪɛ'n y'ɔ cian bɛ́ ɔ. Bɛ tɪ kɛ esue mɔ ɔ'a munlan mɔ anwʋnman'n man ɔ'a
ngʋla man tɔ ɔ. Bɛ tɪ kɛ mmaka mɔ sɛ bɔbɔ ɛlʋlɔɛ'n ju a, bɛ nzu man mma ɔ. Bɛ
tɪ kɛ mmaka mɔ b'a tutu bɛ́ bʋ b'a gua mɔ b'a yue wu bɔkɔɔ ɔ.
13 Bɛ tɪ kɛ asue jenvie nɪn anyɪnsʋ mgbaha nɪn anwʋn esulo'n. Bɛ́ anyun-
nunnguasɪɛ nyɔlɪɛ'n-mɔ tɪ kɛ mgbaha nɪn ahule'n mɔ jenvie'n bɔ gua ɔ yaci
ewula'n. Bɛ tɪ kɛ nzalama mɔ bɛ lɛ tu ɔ. Nyanmɪan a sesie ato ngehelefʋɛ sɔ'n-
mɔ lɪka. Lɪka sɔ'n, ɔ tɪ awosin bibaa kpa. Awosin sɔ'n wɔ ɛbɛlɛ dahuu.
14 Ɛjɔlɛ mɔ Nyanmɪan falɪ wulalɪ Adamʋn anganbɛnzʋ kʋn mɔ bɛ fɛlɛ yí Enɔkɪ
anʋan'n, ɛjɔlɛ sɔ'n, ɔ kan ato ngehelefʋɛ sɔ'n-mɔ bie. Yí nwan: "Ɛmɔ nían, yɛ́
Mɪn nʋn nyanmɪansʋ anwʋntɪɛ mmɔfʋɛ akpɪɪ akpɪɪ 'ba a.
15 Ɔ nʋn bɛ́ 'ba a ɔ bua menian'n-mɔ kʋalaa ndɛɛ. Ɔ 'tua ɛtɛfʋɛ'n-mɔ kʋalaatin
kalɛ wɔ bɛ́ nyɔlɪɛ ɛtɛ ɛtɛ'n-mɔ anwʋn. Ɔ 'tua bɛ́ kalɛ wɔ anyɪnnzɔ'n mɔ bɛ mman
man Nyanmɪan nɪn anwʋn. Ɔ 'tua ɛtɛfʋɛ'n-mɔ kalɛ wɔ ɛjɔlɛ ɛtɛ ɛtɛ'n mɔ bɛ kan
bɛ tia Nyanmɪan ɛsɛ bɛ jasʋ yí kɔmɪn anun nɪn anwʋn."
16 Menian sɔ'n-mɔ mɔ m'an han bɛ́ ɛjɔlɛ'n, bɛ jʋjɔ bɛ́ konvin abʋ, bɛ́ kunnun
jɔlɪ man lé. Bɛ́ asɪtanlan nun, like mɔ bɛ kulo'n yê bɛ yɔ ɔ. Bɛ tɪ tutule ɛsɛ bɛ
huhu menian'n-mɔ bɛ didi bɛ́ nwʋn.

Ɛkannzvɛ.

17 Nan ɛmɔ dɪɛ, anianman ehulo mma, ɛmɔ mán bɛ́ ti tánlan ɛjɔlɛ'n mɔ yɛ́ Mɪn
Zozi Kilisi mmɔfʋɛ'n-mɔ hanlɪn helelɪ ɛmɔ nɪn asʋ.
18 Afɪ bɛ hanlɪn bɛ helelɪ ɛmɔ kɛ: "Mɛlɛ kasian nɪn anun, menian mmie-mɔ
'ba fite fite bɛ gʋlʋ ɛmɔ anwʋn, ɛsɛ bɛ 'bɔ bala ɛtɛ mɔ bɛ́ kunnun kulo ɔ."
19 Ato ngehelefʋɛ sɔ'n-mɔ mɔ m'an han bɛ́ ɛjɔlɛ'n, bɛ́ yê bɛ man afiannzɛcɪɛ
nʋn mgbacɪ-mgbacɪɛ'n ba ɔ. Nyanmɪan Wawɛ'n nzie man bɛ́, nan bɛ́ ngʋnmɪn
yê bɛ sie bɛ́ nwʋn ɔ.
20 Nan ɛmɔ dɪɛ, anianman ehulo mma, ɛmɔ bɔ́ mɔndɪnlɪn bɛ tíla bɛ dedi
nwannzan-nwannzan nɪn anun bɛ búka búka bɛ́ nwʋn bɛ hɔ́ bɛ́ nyunnun. Ɛmɔ
mán Wawɛ Nwannzan-nwannzan nɪn atɪn maan ɔ búka ɛmɔ mmʋtʋɛ ɛyɔlɛ nɪn
anun.
21 Ɛmɔ bɔ́ bala kpa maan Nyanmɪan húlo ɛmɔ. Ɛmɔ tánlan anyɪndasʋɛ nɪn
anun bɛ nwʋ́nndɛ yɛ́ Mɪn Zozi Kilisi. Afɪ yí yê ɔ 'nwun anwunnvoe ɔ man ɛmɔ
nyan nyanmɪansʋ ngʋan'n m'ɔ le man ayuelɪɛ nɪn ɔ.
22 Ɛmɔ héle bɛ́ mɔ bɛ jin gua nda nɪn asʋ nɪn atɪn kpa'n

23 maan bɛ fá sʋ nán b'a ngua man sîn nɪn anun. Ɛmɔ nwún ɛhɪnlɪn-mɔ mɔ
b'a sɪn atɪn ɛtɛ nɪn asʋ'n kʋsʋ anwʋn anwunnvoe. Nan kʋsʋ ɛmɔ súlo nun yê bé
taladɪɛ'n-mɔ mɔ bɛ wula bɛ yɔ bé nyɔlɪɛ ɛtɛ ɛtɛ'n-mɔ'n, nán bɛ fa bé sa bɛ kan yí
bɔbɔ fíí.

Ayɛ Ɛyɪɛ

24 Sian dɪɛ, mɪn 'yɪ Nyanmɪan ayɛ. Ɔ sanlɪn kɛ ɔ kʋala ɔ nɪan ɛmɔ sʋ nán ɛmɔ
a ndu a nvin man. Ɔ kʋala kɛ ɔ man ɛmɔ anwʋn mmu man ɛbʋɪn bɛ fite yí
nyunnun wɔ fɛ elie nun kpa.

25 Ecendu Nyanmɪan, yé Mɪn Zozi Kilisi dunman nun, mɪn 'yɪ wɔ́ ayɛ mɪn
kannvʋ wɔ́. Afɪ, wɔ́ ngʋnmɪn ala y'ɛ tɪ yé Nyanmɪan ɛ tɪ yé Ngʋandefʋɛ ɔ. Ɛ le
anunminnyanmʋn, wɔ́ nwʋn yɔ esulo, ɛ le tunmin. Bia'n tɪ wɔ́ dɪɛ daba, ɛnɛ
nʋn mɛlɛ daa! Amɪn.

ZOZI KILISI
AYIKELE'N
MƆ ZƱAN HƐLƐLI'N

M'ɔ wɔ nun'n

Zozi bɔfʋɛ Zʋan a hɛlɛ kalata ɛhɪ ɔ'a nwan asɔnɪn nsʋ wɔ Azi mân nɪn anun (ɛnɛ bɛ fɛlɛ lɪka sɔ'n Tuluki mân). Mɛlɛ sɔ'n, anɪn *Lɔmʋn mgbain'n-mɔ lɛ kele asɔnɪn mma'n-mɔ ahʋlʋwa. Bɛ hyɪlɪ Zʋan muonun bɛ nʋn yí hɔlɪ lɪka kʋn bɛ tʋlɪ yí fiadɪ. Lɪka sɔ'n, ɔ wɔ asue afian, bɛ fɛlɛ yí Patɪmɔsʋ. Ɛbɛlɛ yê yɛ́ Mɪn Zozi yɪlɪ yí nwʋn ɛlalɪɛ nun helelɪ Zʋan ɔ. Ɔ hanlɪn helelɪ yí kɛ ɔ hɛ́lɛ mɔ ɔ'a nwun yí'n. Kalata ɛhɪ anun ɛjɔlɛ'n y'ɔ le kɛ ɔ lɛ tʋ asɔnɪn mma'n-mɔ ati akunnun asɪ kɛ ɔ ngɔ hyɛ man, Zozi fi nyanmɪansʋ ɔ 'ba sa ba ɔ de yí menian'n-mɔ ati yê like biala m'ɔ nʋn yí belemgbin mân'n nzɛ nvata man'n, ɔ 'bɔ yí bʋsʋ.

Kalata nɪn ati m'ɔ li mʋa nɪn anun, Zʋan lɛ kan kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ mɔ yɛ́ Mɪn Zozi yɪlɪ yí nwʋn helelɪ yí'n. Ɛhɪ anzin, Zʋan a hye yí kalata nɪn anun tile mgbili mgbili nsʋ. Ɛsɛ ɔ'a hye tile kpili kʋsʋ kʋn biala anun nsʋ. Ɛ 'nwun tile mgbili nsʋ'n-mɔ:

1. Kalata nsʋ'n mɔ bɛ hɛlɛlɪ nwanlɪn Azi mân nɪn anun asɔnɪn'n-mɔ'n (yí ti 2-3)
2. Kalata nɪn asʋ nzɔlɛ nsʋ'n (yí ti 4-8.6)
3. Kɔnɔtɪ nsʋ'n (yí ti 8.7-11.19)
4. Nzɔlɛ mgbili nsʋ'n (yí ti 12-15)
5. Nyanmɪan sikpɛ kangɔ nsʋ'n (yí ti 16)
6. Babilɔnʋn anwʋn ɛjɔlɛ kpɔlɛ nsʋ'n (17-19.10)
7. Ɛlalɪɛ kasian nsʋ'n m'ɔ tʋ de mân nɪn ayuelɪɛ'n, ɔ nʋn Zoluzalɛmʋn fʋfɔlɛ'n (19.11-22.5)

Kalata nɪn agualɪɛ nun, Zozi a bɔ anɔhʋba. Yí nwan: “Mɪn 'ba kɪkaala!” Yí asɔnɪn mma'n-mɔ nwan: “Yɛ́ Mɪn Zozi, bala!”

Kɛ ɔ kpɪnlɪn yɔlɪ mɔ Zʋan hɛlɛlɪ ayɪkele kalata ɛhɪ'n

1 Ninnge mɔ bɛ ngɔ hyɛ man fíí nán b'a a'n, bɛ́ nwʋn ɛjɔlɛ yê bɛ lɛ kan wɔ kalata ɛhɪ anun ɔ. Nyanmɪan Kpili yɪlɪ ninnge sɔ'n-mɔ helelɪ Zozi Kilisi kɛ yí kʋsʋ ɔ yí hɛ́le yí ngʋa'n-mɔ. Kilisi sʋanlɪn yí bɔfʋɛ'n m'ɔ fi nyanmɪansʋ'n maan ɔ walɪ yɪlɪ ninnge sɔ'n-mɔ helelɪ yí akʋa Zʋan.

2 Zʋan kʋsʋ a han yí kʋalaa m'ɔ nwunlin yí'n. Nyanmɪan Kpili muonun ɛjɔlɛ m'ɔ hanlɪn'n yê yí kʋsʋ ɔ lɛ kan ɔ. Ananhɔlɛ ɛjɔlɛ'n mɔ Zozi yɪlɪ helelɪ'n, yí nwʋn ɛjɔlɛ y'ɔ lɛ kan ɔ.

3 Sʋanlan biala m'ɔ kɔ kɪnnga kalata ɛhɪ, ɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ lɛ tie ayɪkele ɛjɔlɛ ɛhɪ mɔ b'a hɛlɛ yí kalata ɛhɪ anun'n, sɛ bɛ man bɛ́ nyɪn sɔ yí a, menian sɔ'n-mɔ, Nyanmɪan Kpili yéyila bɛ́. Ɔ sanlɪn kɛ cɪan'n mɔ Nyanmɪan Kpili helelɪ kɛ ninnge sɔ'n-mɔ ɛyɔlɛ 'ba ju'n nnʋn man mʋa kʋ́n. Mɛlɛ sɔ nɪn a ju a yue.

Ahɪn ebisa

4 Mín bɔbɔ mín Zʋan, mín yê mɪɪn kɛlɛ kalata ɛhɪ mɪn nwan ɛmɔ asɔnɪn nsʋ'n mɔ bɛ wɔ Azi mân nɪn anun nɪn ɔ. Mɪn 'bisa ɛmɔ ahɪn. Nyanmɪan Kpili m'ɔ wɔ ɛbɛlɛ daba, ɔ wɔ ɛbɛlɛ ɛnɛ mɔ ɛsɛ ɔ lɛ ba'n, ɔ nʋn wawɛ nsʋ'n mɔ bɛ wɔ yí belemgbin bia nɪn anyunnun'n,

5 ɔ nʋn Zozi Kilisi m'ɔ tɪ adanzɪɛ ananhɔlɛfʋɛ m'ɔ lili mʋa ɔ fi ewue nun tinngeli, m'ɔ li ninnge'n-mɔ kʋalaatin ati, m'ɔ sie asɪɛ nɪn asʋ mmelemgbin'n-mɔ kʋalaa'n, bɛ nwʋ́n ɛmɔ anwʋn anwunnvoe ɛsɛ bɛ mán ɛmɔ alʋa cícɪ bɛ́ nwʋn.

Zozi Kilisi sɔ'n, ɔ kulo yɛ́. Ɔ wuli yɛ́ ti, ɔ falɪ yí moja'n lelɪ yɛ́ fi yɛ́ ɛtɛ nɪn anun.

6 Ɔ'a yɔ ɔ'a man y'a kaci menian mɔ yɛ di mmelemgbin yí mân nɪn anun.
Ɔ'a sie yɛ́ tɛɛyɪfʊɛ ɔ'a man Nyanmɪan m'ɔ tɪ yí Sɪ'n. Anunminnyanmʊn'n nʊn
tunmin'n tɪ yí dɪɛ mɛlɛ daa! Amɪn.
7 Ɛmɔ nían, ɔ lɛ ba bɔlɛ́ nɪn afian. Sʊanlan biala 'ba nwun yí. Bɛ́ bɔbɔ muonun
mɔ bɛ bʊbɔlɪ yí kʊlʊwa nɪn asʊ'n 'ba nwun yí bie. Sɛ ɔ ba a, asɪɛ nɪn asʊ
menian'n-mɔ kʊalaa 'ba yɪ awɔ́lɛ wɔ yí dunman nun. Yuo o, kɛ ɛjɔlɛ'n 'ba yɔ
yí nɪn anɪn. Amɪn.
8 Ɛdannganman Nyanmɪan m'ɔ di like biala asʊ tunmin, m'ɔ wɔ ɛbɛlɛ daba, m'ɔ
wɔ ɛbɛlɛ ɛnɛ mɔ ɛsɛ ɔ lɛ ba sa ba'n nwan: "N dɪ Alɪfa nʊn Omega, ninnge'n-mɔ
kʊalaa Abʊbɔ ɛsɛ n dɪ yí kʊalaa Agualɪɛ".

Nyanmɪan yɪlɪ Zozi wawɛ nun helelɪ Zʊan

9 Mín Zʊan mɔ n dɪ ɛmɔ anianman'n, mɪn nʊn Zozi y'a han y'a bɔ nun y'a
yɔ kʊn. Mín nʊn ɛmɔ yê yɛ lɛ nwun amannɪnhunlun nɪn ɔ. Mín nʊn ɛmɔ yê
yɛ lɛ bɔ mɔndɪnlɪn yɛ si abʊtalɛ yɛ nwʊnndɛ Nyanmɪan Belemgbin Mân nɪn ɔ.
Nyanmɪan Anʊan Ɛjɔlɛ'n mɔ n ganlɪn'n, ɔ nʊn Zozi anwʊn adanzɪɛ'n mɔ n nili
nɪn ati, bɛ kɔ hyɪ mín bɛ nʊn mɪn kɔ hɔ lɪka kʊn. Lɪka sɔ'n bɛ fɛlɛ yí Patɪmɔsʊ. Ɔ
wɔ asue afian.
10 Ɛbɛlɛ, Nyanmɪan Wawɛ'n kɔ a mín nun mɔlɛ cɪan kʊn. Mɪn tie mín nzin ɛlɔ
a, sʊanlan bie lɛ tɪan sɛlɛ kpa kɛ kɔnɔtɪ mɔ bɛ lɛ ku ɔ.
11 Yí nwan: "Like mɔ ɛ nwun yí'n, kɛlɛ nán fa nwan asɔnɪn nsʊ'n. Asɔnɪn
nsʊ sɔ'n-mɔ, ɛ 'nwun bɛ́: Efɛzɪ, Sɪminnin, Pɛlɪgamʊn, Tiatii, Salɪdɪ, Filadɛlɪfi, yê
Laodise."
12 N gɔ tʊ mín nyɪn mín nzin mín nwan mɪn 'nɪan sʊanlan'n m'ɔ lɛ kan ɛjɔlɛ
sɔ'n kele mín'n. Mɪn 'nɪan an, anɪn esika kɔkɔlɛ kanlannɪɛ baka nsʊ jijin ɛbɛlɛ.
13 Like mɔ n nwunlin yí nganlannɪɛ'n mɔ afian'n sɔman kulo sʊanlan. Ɔ
wula taladɪɛ tɪnndɪɪn kpa. Esika kɔkɔlɛ bɛlɛtɪ hyɪ yí afian.
14 Yí ti enyuan'n tɪ hyɪɛɪn hyɪɛɪn kɛ jɛsɛ. Yí nyɪn'n jue kpa kɛ sîn.
15 Yí ja nɪn anwʊn ta mɪaɪn mɪaɪn kɛ ayɪwa mɔ b'a holo yí fʊnlʊnmʊn nun b'a
hyui yí nwʊn ɔ. Yí nɪn'n tɪ kɛ asue kpili m'ɔ lɛ gua ɔ.
16 Ɔ le nzalama nsʊ yí sa fama nɪn anun. Dadɪɛ dɛnɛ-dɛnɛ kʊn san yí nʊan
nun. B'a si yí nyunnun nʊn yí nzin. Sʊanlan sɔ nɪn anyɪn nɪn anun ta kɛ eyua
mɔ ɔ lɛ fi sɛlɛ ɔ.
17 Mín nyɪn mɔ ɔ 'bɔ yí nɪn ala n gɔ kpɛ n gɔ fin yí ja abʊ, n na ɛbɛlɛ pɪpaan.
Ɔ kɔ fa yí sa fama'n ɔ kɔ fua mín nwʊn. Yí nwan: "N'ɛ sulo! N dɪ ninnge'n-mɔ
kʊalaa Abʊbɔ, ɛsɛ n dɪ yí kʊalaa Agualɪɛ.
18 N dɪ tɪasɪfʊɛ. N wuli, nan sian dɪɛ, n dɪ asɪ dahuu. Mɪn di ewue asʊ tunmin
yê ɛbɔlɔ sannvɛ'n wɔ mín sa nun.
19 Yí ti, kɛlɛ like mɔ a nwun yí kɪkaala'n, ɔ nʊn mɔ bɛ 'ba yɪ bɛ kele wɔ́ ɛhɪ
anzin'n kʊsʊ.
20 Nzalama nsʊ'n mɔ a nwun yí mín sa fama nɪn anun'n, ɔ nʊn esika kɔkɔlɛ
kanlannɪɛ mmaka nsʊ'n, yí bʊ y'ɔ le kɛ esika kɔkɔlɛ kanlannɪɛ mmaka nsʊ'n
yê ɔ le asɔnɪn nsʊ'n, yê nzalama nsʊ'n, y'ɔ le nyanmɪansʊ mmɔfʊɛ nsʊ'n mɔ bɛ
nɪan sʊ'n."

KALATA NSU'N

2

1. Efɛzɪ Asɔnɪn'n kalata'n

1 Kɛlɛ nyanmɪansʊ bɔfʊɛ'n m'ɔ nɪan Efɛzɪ Asɔnɪn nɪn asʊ'n kɛ:
Sʊanlan'n m'ɔ le nzalama nsʊ'n yí sa fama nɪn anun, m'ɔ nanndɪ esika
kɔkɔlɛ kanlannɪɛ mmaka nsʊ nɪn afian'n, ɛ 'nwun ɛjɔlɛ m'ɔ lɛ kan kele wɔ́'n:

2 Mın sı mɔ a yɔ'n kʋalaa, wɔ́ ɛfɛ'n m'ɔ ɛ fɛlı'n, nʋn wɔ́ ahʋnlın etila'n mɔ ɛ
tilalı'n. Mın sı kɛ wɔ́ menian'n-mɔ anun, mɔ ɔ kɔ yɔ ɛtɛ'n, ɛ nyaci nje man yí.
Menian mɔ bɛ́ nwan bɛ tı mmɔfʋɛ'n, a sɔ bɛ́ a nıan, a nwun yí kɛ bɛ tı atofʋɛ.
3 Ɛ tı sʋanlan mɔ ɛ si abʋtalɛ kpa, a nwun amannıɛ kpa wɔ mín dunman
nun, nan a mman man wɔ́ nwʋn a mmubu man wɔ́.
4 Kʋsʋ afı wɔ́ nwʋn ɛjɔlɛ kaan wɔ mín kunnun. Ɛjɔlɛ sɔ'n y'ɔ le kɛ ehulo'n
mɔ ɛ hulolı mín daba'n, ɛ ngulo man mín sɔ kʋ́n.
5 Ɛhıka ati, man wɔ́ ti kácı lıka mɔ a fʋn'n. Nun wɔ́ nwʋn kaci wɔ́ abalabɔ'n,
nán yɔ yí kɛ ɛ yɔlı yí abʋbɔ nın anun'n. Sɛ a ngaci man fi wɔ́ ɛtɛ nın anwʋn an,
mın 'tʋ wɔ́ ɛlɔ, mın 'yı wɔ́ kanlannıɛ baka nın ɛbɛlɛ.
6 Kʋsʋ a yɔ like kʋn m'ɔ tı kpa. Like sɔ'n y'ɔ le kɛ ɛ kpɔ Ninkola menian'n-mɔ
nyɔlıɛ'n. Bɛ́ nyɔlıɛ sɔ'n, mín kʋsʋ mın kpɔ yí.
7 Ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmıan Wawɛ'n lɛ kan kele Asɔnın'n-mɔ'n, sʋanlan m'ɔ
sı fasie'n, ɔ fá síe! Sʋanlan m'ɔ kɔ li kunnunmun'n, ngʋan baka'n m'ɔ jin
Nyanmıan fɛ elie lıka ɛlɔ'n, mın 'man yí bie di.

2. Sıminnin Asɔnın'n kalata'n

8 Kɛlɛ nyanmıansʋ bɔfʋɛ'n m'ɔ nıan Sıminnin Asɔnın nın asʋ'n kɛ:
Sʋanlan'n m'ɔ tı like kʋalaa abʋbɔ, ɛsɛ ɔ tı yí kʋalaa agualıɛ'n, m'ɔ wuli mɔ
ɔ'a tinnge'n, ɛ 'nwun ɛjɔlɛ m'ɔ lɛ kan'n:
9 Mın sı ɛfɛ mɔ a fɛ wɔ mín dunman nun'n, mın sı wɔ́ ehian'n mɔ ɛ lɛ di'n.
Nan kʋsʋ, ananhɔlɛ a nyan wɔ́ nwʋn. Menian mɔ bɛ tı Abɔnsanmʋn menian,
mɔ bɛ bu bɛ́ nwʋn kɛ bɛ tı Zufʋ nan kʋsʋ bɛ tı man Zufʋ'n, ɛsʋan'n mɔ bɛ tʋn
wɔ́'n, mın sı.
10 Amannıɛ'n mɔ ɛ lɛ ba nwun yí'n, n'ɛ susu yí nwʋn. Nıan, Abɔnsanmʋn
'ba gua ɛmɔ anun mmie-mɔ dɔʋn fiadı ɔ sɔ ɛmɔ nıan. Ɛmɔ 'ba nwun amannıɛ
dede cıan bulu. Tila wɔ́ dedi nın anun dede maan bɛ hʋ́n wɔ́, nan mın 'ba man
ɛ nyan ngʋan.
11 Ɛjɔlɛ mɔ Nyanmıan Wawɛ'n lɛ kan kele Asɔnın'n-mɔ'n, sʋanlan m'ɔ
sı fasie'n, ɔ fá síe! Sʋanlan m'ɔ kɔ li kunnunmun'n, ewue'n m'ɔ tian yí
nnyuan'n ngun man yí bie.

3. Pɛlıgamʋn Asɔnın'n kalata'n

12 Kɛlɛ nyanmıansʋ bɔfʋɛ'n m'ɔ nıan Pɛlıgamʋn Asɔnın nın asʋ'n kɛ:
Sʋanlan'n mɔ dadıɛ dɛnɛ-dɛnɛ'n mɔ b'a si yí nyunnun nʋn yí nzin'n san yí
nʋan nun'n, ɛ 'nwun ɛjɔlɛ m'ɔ lɛ kan'n:
13 Mın sı wɔ́ lıka mɔ ɛ tı'n, ɛbɛlɛ yɛ̂ Abɔnsanmʋn belemgbin bia'n jin ɔ. A fa
wɔ́ nwʋn a bɔ mín sɛlɛ kpa. Tɛmʋn muonun mɔ bɛ hunlin Antipası m'ɔ tı mín
adanzıfʋɛ ananhɔlɛfʋɛ nın ɛmɔ ɛlɔ'n, lıka mɔ Abɔnsanmʋn wɔ'n, ɛmɔ a nyaci
man dedi'n mɔ ɛmɔ le yí wɔ mín nun'n b'a ndʋ man.
14 Nan kʋsʋ wɔ́ nwʋn ɛjɔlɛ kaan wɔ mín kunnun. Ɛjɔlɛ sɔ'n y'ɔ le kɛ: Ɛ le
menian mmie-mɔ wɔ́ ɛlɔ. Menian sɔ'n-mɔ nanndı Balamʋn ngehele nın asʋ.
Balamʋn yɛ̂ ɔ helelı Balakı kɛ ɔ tʋ́nndʋn Izalayɛ amma'n-mɔ aja nun, ɔ man
bɛ lili amʋan sʋ naan, ɛsɛ bɛ bɔlı ajʋamannın.
15 Ɛsɛ ɛ le menian mmiekun-mɔ wɔ́ nwʋn ɛlɔ. Bɛ́ kʋsʋ bɛ nanndı Ninkola
menian'n-mɔ ngehele nın asʋ.
16 Nun wɔ́ nwʋn nán kaci wɔ́ abalabɔ sɔ'n. Sɛ a ngaci man an, mın 'tʋ wɔ́
ɛlɔ kıkaala, mın 'fa dadıɛ'n m'ɔ san mín nʋan nun'n mın fa ɛlɔɛ mın tʋ menian
sɔ'n-mɔ mɔ bɛ wɔ wɔ́ afian ɛlɔ nın anwʋn.
17 Ɛjɔlɛ mɔ Nyanmıan Wawɛ'n lɛ kan kele Asɔnın'n-mɔ'n, sʋanlan m'ɔ sı
fasie'n, ɔ fá síe! Sʋanlan m'ɔ kɔ li kunnunmun'n, mannan'n m'ɔ fıa'n, mın
'man yí bie di. Ɛsɛ mın 'fa ɛbʋɛ fufue kʋn mɔ b'a hɛlɛ dunman fʋfɔlɛ kʋn sʋ'n
mın man yí. Sʋanlan fíí nzı man dunman sɔ'n kɛ sʋanlan mɔ n gɔ fa n gɔ man
yí nın ala.

4. Tiatii Asɔnɪn'n kalata'n

18 Kɛlɛ nyanmɪansʊ bɔfʊɛ'n m'ɔ nɪan Tiatii Asɔnɪn nɪn asʊ'n kɛ:
Nyanmɪan Awa'n, sʊanlan'n mɔ yí nyɪn'n jue kɛ sîn, mɔ yí ja'n-mɔ anwʊn ta kɛ ayɪwa mɔ b'a hyui yí nwʊn'n, ɛ 'nwun ɛjɔlɛ m'ɔ lɛ kan'n:
19 Mɪn sɪ wɔ́ ninnge'n mɔ ɛ yɔ'n, ɔ nʊn ehulo'n mɔ ɛ kulo mín'n, ɔ nʊn ele'n mɔ ɛ de mín di'n, ɔ nʊn mɔndɪnlɪn'n mɔ ɛ lɛ bɔ wɔ junman elie nɪn anun'n. Mɪn sɪ kɛ junman'n mɔ ɛ lɛ di yí sian'n, ɔ tala daba dɪɛ'n.
20 Nan kʊsʊ wɔ́ nwʊn ɛjɔlɛ kaan wɔ mín kunnun. Ɛjɔlɛ sɔ'n y'ɔ le kɛ balasua'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Zozabɛlɪ'n, ɔ bu yí nwʊn kɛ ɔ tɪ Nyanmɪan kpɔmanfʊɛ. Ɛ man yí atɪn, ɔ kele mín menian'n-mɔ ninnge, ɔ lɛ laka bɛ́ maan bɛ bɔ ajʊamannɪn ɛsɛ bɛ di amʊan sʊ naan.
21 M'an man yí tɛmʊn kɛ ɔ káci fi yí nyɔlɪɛ ɛtɛ nɪn anwʊn, nan kʊsʊ ɔ ngulo man kɛ ɔ kaci yí nzin si yí ajʊamannɪn nɪn ɔ.
22 Yí sɔ ati, mɪn 'ba man ewue kan Zozabɛlɪ ɔ da ɛbɛɛ sʊ. Bɛ́ mɔ bɛ nʊn yí san nun'n, sɛ b'a ngaci man bɛ́ abalabɔ'n mɔ b'a suan yí sʊ nɪn an, mɪn 'man ewue kan bɛ́ kʊsʊ bɛ da ɛbɛɛ sʊ.
23 Ɛsɛ mɪn 'kun yí mma'n-mɔ, mɪn 'man Asɔnɪn'n-mɔ kʊalaa nwun yí kɛ mín yê mɪn sɪ mɔ menian'n-mɔ kɔ jʊnlɪn, ɔ nʊn m'ɔ wɔ bɛ́ kunnun'n. Ɛmɔ nunhan kʊn biala nyɔlɪɛ nɪn anwʊn yê mɪn 'nɪan mɪn tua yí kalɛ ɔ.
24 Ɛmɔ Tiatii asɔnɪn mma nga'n-mɔ, ɛmɔ dɪɛ, ɛmɔ a nnanndɪ man ngehele ɛtɛ sɔ nɪn asʊ b'a nzuan man like'n mɔ mmie-mɔ fɛlɛ yí Abɔnsanmʊn abʊ nvɪalɪɛ nun ɛjɔlɛ'n bie. Mɪn nva man ninnge nʊnnɔɛ fíí kún mɪn nzʊa man ɛmɔ.
25 Nan kʊsʊ, like'n mɔ ɛmɔ le nun'n, ɛmɔ tíla nun sɛlɛ kpa dede maan m mála.
26 Sʊanlan m'ɔ kɔ tila mín junman nɪn anun, ɔ kɔ li dede ɔ kɔ ju ayuelɪɛ, m'ɔ kɔ li kunnunmun'n, mɪn 'man ɔ sie mân'n.
27 *Kɛ mín Sɪ falɪ tunmin'n manlɪn mín'n, mín kʊsʊ mɪn 'fa mɪn man yí. Mɪn 'ba fa bulalɛ kpɔman mɪn wula yí sa nun, mɪn 'man ɔ fa bubo menian'n-mɔ kɛ bɛ fa bulalɛ'n bɛ bubo ninnge mɔ bɛ kɔ nwʊn'n.*
28 Ɛsɛ mɪn 'wula yí anunminnyanmʊn maan ɔ ta kɛ alɪbahɪan nzalama.
29 Ɛjɔlɛ mɔ Nyanmɪan Wawɛ'n lɛ kan kele Asɔnɪn'n-mɔ'n, sʊanlan m'ɔ sɪ fasie'n, ɔ fá síe!

3

5. Salɪdɪ Asɔnɪn'n kalata'n

1 Kɛlɛ nyanmɪansʊ bɔfʊɛ'n m'ɔ nɪan Salɪdɪ Asɔnɪn nɪn asʊ'n kɛ:
Sʊanlan'n m'ɔ le Nyanmɪan Wawɛ nsʊ'n, ɛsɛ ɔ le nzalama nsʊ'n, ɛ 'nwun ɛjɔlɛ mɔ ɔ lɛ kan'n: Mɪn sɪ wɔ́ ninnge'n mɔ ɛ yɔ'n. Bɛ bɔ wɔ́ dunman kɛ ɛ le ngʊan, nan kʊsʊ a wu.
2 Tinnge nán wula bɛ́ bʊ nga'n mɔ bɛ ka kaan bɛ́ wu nɪn anwʊnsɛlɛ. Ɔ sanlɪn kɛ m'an nwun yí kɛ wɔ́ nyɔlɪɛ'n fíí tɪ man kpa mín Nyanmɪan nɪn anyunnun.
3 Ninnge'n mɔ bɛ helelɪ wɔ́ daba mɔ ɛ lili sʊ'n, kacɪ bɛ́ di sʊ biekun, nán nun wɔ́ nwʊn kaci wɔ́ abalabɔ'n. Sɛ a njasʊ man an, mɪn 'ba fu wɔ́ nun kɛ awofʊɛ, ɛ ngɔ nwun man dɔɛ mɔ mɪn 'ba mɪn fu wɔ́ nun'n.
4 Nan kʊsʊ Salɪdɪ ɛbɛlɛ muonun, menian mmie-mɔ wɔ ɛbɛlɛ, bɛ́ dɪɛ, b'a man efian a ngan man bɛ́ taladɪɛ fufue'n. Bɛ 'ba wula taladɪɛ fufue bɛ nʊn mín yɛ nanndɪ, ɔ sanlan kɛ ɔ sɛ fata bɛ́.
5 Sʊanlan m'ɔ kɔ li kunnunmun'n, kɛ ɔ 'wula taladɪɛ fufue nɪn anɪn. Mɪn njici man yí dunman'n wɔ ngʊan kalata nɪn anun. Mɪn 'kan yí mín Sɪ nʊn yí mmɔfʊɛ'n-mɔ anyunnun ɛbɛlɛ kɛ mín sʊanlan y'ɔ le yí.
6 Ɛjɔlɛ mɔ Nyanmɪan Wawɛ'n lɛ kan kele Asɔnɪn'n-mɔ'n, sʊanlan m'ɔ sɪ fasie'n, ɔ fá síe!

6. Filadɛlıfi Asɔnın'n kalata'n

7 Kɛlɛ nyanmıansʊ bɔfʊɛ'n m'ɔ nıan Filadɛlıfi Asɔnın nın asʊ'n kɛ:
Sʊanlan'n m'ɔ tı kʊnlʊn-ngʊnlʊn, ɛsɛ ɔ tı Ananhɔlɛfʊɛ'n, sʊanlan'n mɔ belemgbin Davidi awulo'n sannvɛ'n wɔ yí sa nun'n, m'ɔ tike anʊan nın an, sʊanlan fíí kún ngʊala man nun tʊ'n, mɔ ɛsɛ ɔ tʊ nun an, sʊanlan fíí ngʊala man yí tike'n, ɛ 'nwun ɛjɔlɛ m'ɔ lɛ kan'n:
8 Mın sı wɔ́ ninnge'n mɔ ɛ yɔ'n. Mın sı kɛ wɔ́ anwʊnsɛlɛ'n tı kaan sʊa, nan kʊsʊ a fa mín ɛjɔlɛ nın a sie. A nze man mín kɛ ɛ nzı man mín. Yí ti, m'an tike anʊan kʊn wɔ́ nyunnun. Anʊan sɔ'n, sʊanlan fíí ngʊala man nun tʊ.
9 Ɛ 'nwun kɛ mın 'kpın mın yɔ bɛ́ mɔ bɛ sʊ Abɔnsanmʊn, mɔ bɛ bu bɛ́ nwʊn kɛ bɛ tı Zufʊ kʊsʊ bɛ tı man Zufʊ mɔ bɛ di ato'n. Mın 'ba hyı bɛ́ maan bɛ kʊtʊ wɔ́ nyunnun bɛ yı wɔ́ ayɛ. Mın 'man bɛ nwun yí kɛ mın kulo wɔ́.
10 Kɛmɔ a tila wɔ́ ahʊnlın a li mín Nʊan Ɛjɔlɛ nın asʊ'n, mín kʊsʊ, mın 'sisa wɔ́ mɛlɛ mɔ yalɛ'n 'ba tɔ mân nın anun menian'n-mɔ asʊ ɔ sa bɛ́ nıan'n.
11 Mın 'ba kıkaala. Tila like'n mɔ ɛ le nın anun sɛlɛ, n'ɛ man sʊanlan fíí tʊa wɔ́ de wɔ́ ahatua'n.
12 Sʊanlan m'ɔ kɔ li kunnunmun'n, mın 'fa yí mın yɔ mín Sı asɔnın sua nın anun mpila, ɔ nvite man fíí kún. Mın 'kɛlɛ mín Nyanmıan'n dunman'n mın gua yí nwʊn, ɛsɛ mın 'kɛlɛ mín Nyanmıan'n kulo'n dunman mın gua yí nwʊn. Kulo sɔ'n, y'ɔ le Zoluzalɛmʊn fʊfɔlɛ'n m'ɔ fi mín Nyanmıan nın anwʊn ɛlɔ anwunno ɔ 'ba ju ası'n. Ɛsɛ mın 'kɛlɛ mín dunman fʊfɔlɛ'n yí nwʊn.
13 Ɛjɔlɛ mɔ Nyanmıan Wawɛ'n lɛ kan kele Asɔnın'n-mɔ'n, sʊanlan m'ɔ sı fasie'n, ɔ fa síe!

7. Laodise Asɔnın'n kalata'n

14 Kɛlɛ nyanmıansʊ bɔfʊɛ'n m'ɔ nıan Laodise Asɔnın nın asʊ'n kɛ:
Sʊanlan'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Amın'n, m'ɔ di Nyanmıan anwʊn adanzıɛ ananhɔlɛ nun nʊn fɔ́ún sʊ'n, yí mɔ Nyanmıan nanndılı yí sʊ ɔ bɔlı ninnge'n-mɔ kʊalaatin'n, ɛ 'nwun ɛjɔlɛ m'ɔ lɛ kan'n:
15 Mın sı wɔ́ junman'n mɔ ɛ di'n. Mın sı kɛ ɛ tı man sʊanlan fɔlɔlɔ, ɛ tı man sʊanlan juejue kʊsʊ. Kɛmɔ ɛ wɔ ninnge nnyuan sɔ nın afian'n, mın kulo kɛ ahan ɛ wɔ kʊn afan. Fɔlɔlɔ anaan juejue.
16 Nan kɛmɔ ɛ tı man fɔlɔlɔ kʊsʊ ɛ tı man juejue mɔ ɛ jin yí nnyuan nın afian'n, mın 'ba kpu wɔ́ mın tʊ.
17 Ɛ kan kɛ a nyan wɔ́ nwʊn. Ninnge'n kʊalaa mɔ ɛ lɛ kpʊnndɛ'n, a nyan yí. Ɛ mmian man like fíí anwʊn. Nan kʊsʊ ɛ nzı man kɛ kanngʊ ɛ tı yalɛfʊɛ, ɛ tı alʊabɔfʊɛ. Ɛ tı ehianfʊɛ, wɔ́ nwʊn gua sʊ, ɛsɛ ɛ tı anyınsinlinwafʊɛ.
18 Yí sɔ ati, mın 'kan mın kele wɔ́ kɛ ɛ tó mín sa nun esika kɔkɔlɛ'n mɔ b'a holo yí sîn nun b'a tı yí nwʊn'n nán a yɔ esikafʊɛ. To taladıɛ fufue mín sa nun wula nán fıa wɔ́ nwʊn nyian'n. Ɛsɛ to bɛ́ nyın ayile mín sa nun gua wɔ́ nyın nın asʊ nán a nwun ası.
19 Bɛ́ mɔ mın kulo bɛ́'n, mın cʊın bɛ́ nzʊ'n ɛsɛ mın tu bɛ́ fʊɔ. Yí sɔ ati, nun wɔ́ nwʊn kaci wɔ́ abalabɔ'n nán yɔ juejue.
20 Tie, n jin anʊan nın anzin mıın bɔ. Sʊanlan m'ɔ kɔ tı mín nın'n m'ɔ kɔ tike anʊan'n, mın 'wʊlʊ yí awulo, mın nʊn yí yɛ 'didi, yí kʊsʊ ɔ nʊn mın yɛ 'didi.
21 Kɛmɔ n nili kunnunmun mɔ n dı mín Sı anwʊn ɛbɛlɛ belemgbin bia nın asʊ'n, sʊanlan biala mɔ yí kʊsʊ ɔ kɔ li kunnunmun'n, mın 'man ɔ tanlan mín nwʊn ɛbɛlɛ mín belemgbin bia nın asʊ.
22 Ɛjɔlɛ mɔ Nyanmıan Wawɛ'n lɛ kan kele Asɔnın'n-mɔ'n, sʊanlan m'ɔ sı fasie'n, ɔ fá síe!

KALATA NIN ASU NZƆLƐ NSU'N

4

Nyanmiansu belemgbin bia'n

1 Ɛhi anzin, min 'nian an, anin b'a tike anuan kun nyanmiansu ɛlɔ. Suanlan'n mɔ yí nin'n te kɛ kɔnɔti'n mɔ n nili mua n dili yí ngan'n, ɔ lɛ kan kele mín kɛ:
"Fu bala ɛwa nán man n yí ninnge'n mɔ bɛ 'ba a'n n géle wó."
2 Ɛbɛlɛ ala, Nyanmian Wawɛ'n kɔ tɔ mín su. Ɔ kɔ fa mín kɔ fu nyanmiansu.
Min 'nian an, anin belemgbin bia kun jin ɛbɛlɛ, suanlan kun ti su.
3 Suanlan sɔ'n, yí nyin nin anun ta kɛ ɛbuɛ'n mɔ bɛ fɛlɛ yí zuasipu'n, ɛsɛ ɔ ta kɛ ɛbuɛ'n mɔ bɛ fɛlɛ yí saliduanin'n. Belemgbin bia sɔ'n, nyanngunndun kun a tu a bala yí. Nyanngunndun sɔ'n ta kɛ ɛbuɛ'n mɔ bɛ fɛlɛ yí emelodi'n.
4 Bia abulaa nun nnan ta si yia belemgbin bia'n. Mgbain abulaa nun nnan wowula taladiɛ nvufue, bɛ su esika kɔkɔlɛ kele, bɛ titi bia sɔ'n-mɔ asu.
5 Belemgbin bia nin anun, nyanmian'n kpɛ miain miain nun ɛjujɔlɛ ɔ nun mgbanlanlan fi nun fite. B'a sɔ tɛɛ nsu. Bɛ jue belemgbin bia nin anyunnun. Tɛɛ nsu sɔ'n y'ɔ le Nyanmian Wawɛ nsu'n.
6 Like kun wɔ bia nin anyunnun kɛ jenvie. Like sɔ'n ta kɛ ɛbuɛ'n mɔ bɛ fɛlɛ yí kilisitali'n. Bia nin ayialiɛ nnan nin asu, naan nnan jijin ɛbɛlɛ. Naan sɔ'n-mɔ le anyian dɔun kpa bɛ́ nyunnun nun bɛ́ nzin.
7 Alimua diɛ'n sɔman tɛtianfuɛ. M'ɔ tian yi nnyuan'n soman ɛnalɛ baa. M'ɔ tian yí nsan'n soman kulo suanlan. M'ɔ tian yí nnan'n soman kɔliɛ m'ɔ lɛ tu ɔ.
8 Naan sɔ'n-mɔ nunhan kun biala le ndɛba nsian. Bɛ́ nwun'n lika kualaa nun bɛ ndɛba'n-mɔ abu ti anyian. Cian daa, kɔngɔɛ o, eyua o, ɛjɔlɛ mɔ bɛ kan'n y'ɔ le kɛ:
"Kunlun-ngunlun, kunlun-ngunlun, kunlun-ngunlun
y'ɔ le yɛ́ Min Tunminfuɛ Nyanmian Kpili
mɔ daba anin ɔ wɔ ɛbɛlɛ, ɛnɛ ɔ wɔ ɛbɛlɛ mɔ ɛsɛ ɔ lɛ 'ba'n."
9 Tɛmun biala mɔ naan nnan sɔ'n 'wula suanlan'n m'ɔ ti bia nin asu m'ɔ ti asi dahuu nin anunminnyanmun bɛ yi yí ayɛ bɛ da yí asi'n,
10 anin mgbain abulaa nun nnan nin a kutu suanlan'n m'ɔ ti bia nin asu nin anyunnun, bɛ su suanlan'n m'ɔ ti asi dahuu'n. Bɛ 'kutu bɛ su yí a, bɛ tu bɛ́ esika kɔkɔlɛ kele'n bɛ gua yí nyunnun ɛbɛlɛ, anin bɛ́ nwan:
11 "Yɛ́ Min, yɛ́ Nyanmian, anunminnyanmun'n,
ayɛ ɛyiɛ'n nun tunmin'n sɛ fata wó.
Ɔ sanlin kɛ wó yê a bɔ ninnge'n kualaa ɔ.
A hulo y'ɔ man bɛ wɔ ɛbɛlɛ bɛ le nguan ɔ."

5

Nyanmian Bua Baa'n

1 Ɛhi anzin, min 'tu mín nyin an, n gɔ nwun kalata kun, b'a nyinnyan yí bolomolo sua. B'a hɛlɛ yí kunnun nun yí nzin. Suanlan'n m'ɔ ti belemgbin bia nin asu'n le kalata sɔ'n yí sa fama nin anun. B'a sie su nzɔlɛ nsu,
2 ɛsɛ min 'nian an, anin nyanmiansu bɔfuɛ kun m'ɔ le tunmin lɛ tian sɛlɛ kpa ɔ bisa kɛ: "Nwan yê ɔ kuala nzɔlɛ'n-mɔ mɔ b'a sie yí kalata nin asu'n titi nán ɔ buke nun ɔ?"
3 Ɔ bisali sɔ a, nyanmiansu ɛlɔ o, asi ɛwa o, asiɛ nin abu ɛlɔ o b'a nnyan man suanlan fíí mɔ ɔ 'buke kalata nin anun ɔ nian nun ɔ.
4 N gɔ sisa mín sa n gɔ gua mín ti n gɔ sun sɛlɛ kpa. Ɔ sanlin kɛ b'a nnyan man suanlan m'ɔ sɛ fata mɔ ɔ 'buke kalata nin anun bɔbɔ nán ɔ nian nun ɔ.
5 Ɛhi a, mgbain abulaa nun nnan nin anun kun kɔ se mín kɛ: "N'ɛ sun, nan nian, tɛtianfuɛ'n m'ɔ fi Zuda afilie nin anun'n, belemgbin *Davidi anunman'n, ɔ'a li kunnunmun, ɔ kuala ɔ titi nzɔlɛ'n-mɔ mɔ b'a sie kalata nin su'n ɔ buke nun."

6 Ɛhı, mın 'nıan an, anın *Bʊa Baa kʊn jin naan nnan'n nʊn mgbain abulaa
nʊn nnan'n mɔ b'a bɔ bia nın anwʊn holo nın afian. Ewue'n m'ɔ wuli'n kafʊan
tɛ wɔ yí nwʊn. Ɔ le mmɛ nsʊ ɔ nʊn anyıan nsʊ. Anyıan nsʊ sɔ'n y'ɔ le Nyanmıan
Wawɛ nsʊ'n mɔ ɔ'a sʊan bɛ́ asıɛ'n lıka kʊalaatin'n.
7 Bʊa Baa'n kɔ kpunnge Sʊanlan'n m'ɔ tı bia nın asʊ mɔ kalata'n wɔ yí sa fama
nın anun'n nán ɔ'a le.
8 Kɛ Bʊa Baa'n lelı kalata'n, naan nnan'n nʊn mgbain abulaa nʊn nnan'n,
bɛ kɔ kʊtʊ yí nyunnun. Bɛ́ nunhan kʊn biala le sanngo kʊn, ɔ nʊn esika
kɔkɔlɛ kangɔ. Kangɔ sɔ'n, *ansan yi yí. Ansan'n y'ɔ le Nyanmıan menian'n-
mɔ asɔnın'n mɔ bɛ yɔ'n.
9 Bɛ kɔ tʊ ejue fʊfɔlɛ kʊn, bɛ́ nwan:
"Wɔ́ y'ɔ fata kɛ ɛ fa kalata nın ɔ.
Wɔ́ y'ɔ fata kɛ ɛ tıtı nzɔlɛ'n-mɔ
mɔ b'a sie yí sʊ nın anun ɔ.
Ɔ sanlın kɛ bɛ hunlin wɔ́.
Ɔ nanndı wɔ́ ewue nın asʊ,
a to menian a man Nyanmıan.
Menian sɔ'n-mɔ fi afilie biala anun, anıɛ biala ɔ nʊn mân biala anun.
10 A man b'a kaci
yɛ́ Nyanmıan'n Belemgbin Mân nın anun menian
b'a kaci tɛɛyıfʊɛ bɛ sʊ yí.
Ɛsɛ bɛ 'di belemgbin asıɛ nın asʊ."
11 Ɛhı anzin, mın 'tʊ mín nyın biekun an, mmɔfʊɛ nwala nwala kpa a ta a si
a yia bia'n nʊn naan nnan'n nʊn mgbain abulaa nʊn nnan'n. Mmɔfʊɛ sɔ'n-mɔ
tı akpıı akpıı kɔ yɔ nyɛ bɛ lɛ tıan kpa
12 bɛ tʊ ejue kɛ:
"Bʊa Baa'n mɔ bɛ hunlin yí'n,
yí yê tunmin'n, anyanbɛnwʊn'n, ngɛlɛ'n,
anwʊnsɛlɛ'n, asasʊɛ'n, anunminnyanmʊn'n
nʊn ayɛ ɛyıɛ'n sɛ fata yí ɔ."
13 Mın 'tie kʊsʊ a, anın ninnge'n-mɔ mɔ Nyanmıan a bɔ'n, m'ɔ wɔ
nyanmıansʊ o, asıɛ asʊ o, asıɛ abʊ ɔ nʊn jenvie nun o, bɛ́ kʊalaa bɛ lɛ tʊ ejue
kɛ:
"Ayɛ ɛyıɛ'n, asasʊɛ'n, anunminnyanmʊn'n
nʊn tunmin'n tı Sʊanlan'n m'ɔ tı bia nın asʊ'n
ɔ nʊn Bʊa Baa'n dıɛ dahuu!"
14 Mɔ bɛ kɔ tʊ ejue sɔ'n, anın naan nnan nın a sɔ sʊ kɛ: "Amın!" Anın mgbain
abulaa nʊn nnan nın a kʊtʊ b'a sʊ Sʊanlan'n m'ɔ tı ası dahuu'n.

6

1. Nzɔlɛ'n m'ɔ li mʊa nın ɛtıɛ'n

1 Ɛhı anzin, mın 'tʊ mín nyın an, n gɔ nwun *Bʊa Baa'n kɛ ɔ'a tı alimʊa nzɔlɛ
nsʊ'n mɔ b'a sie yí kalata nın asʊ nın anun. M'ɔ tılı nun'n, mın 'tie a, anın naan
nnan nın anun kʊn, yí nın'n tı kɛ mgbanlanlan, yí nwan: 'Bala!'
2 Mın 'nıan an, n gɔ nwun ɛkpanngɔ fufue kʊn. Sʊanlan'n m'ɔ tı sʊ'n le taa
kʊn yí sa nun. B'a fa belemgbin kele b'a sʊa yí. Ɔ lɛ kɔ belenzua sʊ kpa ɔ 'kɔ a
hʊn ɔ di kunnunmun.

2. Nzɔlɛ'n m'ɔ tian yí nnyuan nın ɛtıɛ'n

3 Ɛhı anzin, Bʊa Baa'n kɔ tı nzɔlɛ'n m'ɔ tian yí nnyuan nın anun. Mın 'tie a,
anın naan nnan'n, m'ɔ tian yí nnyuan'n nwan: "Bala!"
4 Ɛkpanngɔ kʊn biekun kɔ fite, ɔ tı kɔkɔlɛ. Sʊanlan'n m'ɔ tı sʊ'n, bɛ kɔ man yí
dadıɛ kpili kʊn ɔ nʊn tunmin kɛ ɔ hyʊ́ın ɛlɔɛ ɔ tʊ́ mân nın anun, ɔ mán menian'n-
mɔ hʊ́n bɛ́ nwʊn.

3. Nzɔlɛ'n m'ɔ tian yí nsan nɪn ɛtɪɛ'n

5 Ɛhɪ anzin, Bʊa Baa'n kɔ tɪ nzɔlɛ'n m'ɔ tian yí nsan nɪn anun. Mɪn 'tie a, anɪn naan nnan'n, m'ɔ 'tian yí nsan'n, nwan: "Bala!" Mɪn 'nɪan an, n gɔ nwun ɛkpanngɔ bile kʊn. Sʊanlan kʊn tɪ sʊ. Ɔ le toe kʊn yí sa nun.
6 N dɪlɪ anɪɛ bie wɔ naan nnan nɪn afian. Anɪɛ sɔ'n nwan: "*Bele cilo kʊn tɪ cɪan kʊn junman nɪn anwʊn ahatua. *Ɔlɪzʊ cilo nsan tɪ cɪan kʊn junman nɪn anwʊn ahatua. Nan divɪn nʊn ngo'n, bɛ́ dɪɛ, n'ɛ fa wɔ́ sa kan bɛ́."

4. Nzɔlɛ'n m'ɔ tian yí nnan nɪn ɛtɪɛ'n

7 Ɛhɪ anzin, Bʊa Baa'n kɔ tɪ nzɔlɛ'n m'ɔ tian yí nnan nɪn anun. Mɪn 'tie a, anɪn naan nnan'n, m'ɔ tian yí nnan'n nwan: 'Bala!'
8 Mɪn 'nɪan an, n gɔ nwun ɛkpanngɔ kʊn. Ɔ tɪ asuaminlin. Sʊanlan'n m'ɔ tɪ sʊ'n, bɛ fɛlɛ yí "Ewue". Ɔ 'kɔ a, anɪn ɛbɔlɔ mân'n tʊa yí. Bɛ kɔ man bɛ́ dadɪɛ nʊn tunmin kɛ asɪɛ nɪn asʊ ɛwa menian'n-mɔ mɔ b'a bu bɛ́ nun nnan'n, bɛ tú kʊn. Bɛ mán bɛ wú ɛlɔɛ nun, ɛhɔɛ nun, ɛfʊkɛ nun yê bɛ mán asɪɛ nɪn asʊ ebolo naan'n-mɔ hún bɛ́.

5. Nzɔlɛ'n m'ɔ tian yí nnun nɪn ɛtɪɛ'n

9 Ɛhɪ anzin, Bʊa Baa'n kɔ tɪ nzɔlɛ'n m'ɔ tɪan yí nnun nɪn anun. Mɪn 'nɪan an, n gɔ nwun bɛ́ mɔ bɛ hunlin bɛ́ nɪn ɛkala'n esika kɔkɔlɛ tɔbɪlɪ'n mɔ bɛ yala *ansan sʊ nɪn anwʊn. Bɛ hunlin bɛ́, ɔ sanlɪn kɛ bɛ lili Nyanmɪan anwʊn adanzɪɛ ananhɔlɛ nun ɛsɛ bɛ hanlɪn yí Nʊan Ɛjɔlɛ'n.
10 Bɛ lɛ tɪan sɛlɛ kpa bɛ kan kɛ: "Yɛ́ Mɪn, wɔ́ mɔ ɛ tɪ kʊnlʊn-ngʊnlʊn, ɛsɛ ɛ tɪ ananhɔlɛfʊɛ'n, ɛ 'nwʊnndɛ dede ɔ ju cɪan benin nán a bua asɪɛ nɪn asʊ menian'n-mɔ mɔ bɛ hunlin yɛ́'n ndɛɛ?"
11 Bɛ kɔ man bɛ́ kʊalaa taladɪɛ nvʊfue ngʊkʊn bɛ kɔ wula nán b'a han b'a hele bɛ́ kɛ bɛ sí abʊtalɛ bɛ nwʊ́nndɛ mɛlɛ kaan biekun, maan bɛ́ nʊan yía. Afɪ bɛ́ nianman'n-mɔ nʊn bɛ́ manngʊn'n-mɔ mɔ bɛ nʊn bɛ di junman'n mɔ bɛ tɛ wɔ asɪɛ nɪn asʊ'n, menian'n-mɔ 'ba hun bɛ́ kʊsʊ.

6. Nzɔlɛ'n m'ɔ tian yí nsian nɪn ɛtɪɛ'n

12 Ɛhɪ anzin, mɪn 'nɪan an, anɪn Bʊa Baa nɪn a tɪ nzɔlɛ'n m'ɔ tɪan yí nsian nɪn anun. Asɪɛ'n kɔ kpʊsʊ sɛlɛ kpa. Sɛnzɛ'n kɔ lu tuun kɛ ɛtanlan tuun. Sala'n kɔ bʊlʊ kɛ moja.
13 Nzalama'n-mɔ fi anwunno bɛ kɔ tutu bɛ kɔ gua asɪ kɛ figi amuin mɔ anwʊnman kpili kʊn a kpʊlʊ yí a gua ɔ.
14 Nyanmɪan'n kɔ nyɪnnyan bolomolo kɛ kalata mɔ b'a nyɪnnyan ɔ. Yí bʊsʊ kɔ nunnun. Mmʊka'n-mɔ kʊalaatin nʊn asue afian mgbɔlɛ'n-mɔ fi bɛ́ bʊsʊ kɔ tu.
15 Asɪɛ nɪn asʊ mmelemgbin ɔ nʊn sʊ mgbain'n-mɔ, nzalafʊ mgbain'n-mɔ, esikafʊɛ'n-mɔ, tunminfʊɛ'n-mɔ, menian bʊ nga'n-mɔ, nganga nʊn bɛ́ mɔ bɛ tɪ man nganga'n, bɛ́ kʊalaa bɛ kɔ nwanndi. Bɛ kɔ hɔ bɛ kɔ fɛfɪɛ kunman mgbili'n-mɔ anun, ɔ nʊn nyɔbʊɛ mgbili'n-mɔ mɔ bɛ wɔ mmʊka'n-mɔ asʊ nɪn afian.
16 Bɛ kan bɛ kele mmʊka'n-mɔ, nʊn nyɔbʊɛ mgbili'n-mɔ kɛ: "Ɛmɔ bú gúa yɛ́ sʊ, bɛ fía yɛ́. Nán bɛ man sʊanlan'n m'ɔ tɪ belemgbin bia nɪn asʊ'n nwun yɛ́. Nán bɛ man Bʊa Baa'n sikpɛ cɪ yɛ́.
17 Ɔ sanlɪn kɛ bɛ́ sikpɛ cɪan kpili nɪn a ju. Nan nwan yê ɔ kɔ hʊala yí nyunnun jinlan ɔ."

7

Izalayɛ menian akpɪɪ ɛya kʊn abulanan ɔ nʊn nnan'n

1 Ɛhɪ anzin, mɪn 'nɪan an, anɪn nyanmɪansʊ mmɔfʊɛ nnan jijin asɪɛ nɪn ayialɪɛ nnan nɪn asʊ. Bɛ kɔ hyɪ anwʊnman nnan'n m'ɔ fita asɪɛ nɪn asʊ ɛwa'n

bɛ kɔ sie. Ɔ man anwʊnman fíí nvita man asɪɛ'n, jenvie'n nʊn baka biala asʊ kʊ́n.
2 Nan lɪka mɔ sɛnzɛ'n fite'n, mɪn 'nɪan an, anɪn nyanmɪansʊ bɔfʊɛ kʊn fi ɛlɔ. Ɔ le like kʊn yí sa nun. Like sɔ'n yê Tɪasɪfʊɛ Nyanmɪan'n fa sie ninnge'n-mɔ nzɔlɛ ɔ. Bɔfʊɛ sɔ'n kɔ tɪan sɛlɛ kpa. Ɔ kɔ han kɔ hele mmɔfʊɛ nnan'n mɔ b'a man bɛ́ tunmin kɛ bɛ sécɪ asɪɛ nɪn asʊ ɔ nʊn jenvie nɪn anun ninnge'n kɛ:
3 "Nán bɛ fa bɛ́ sa bɛ kan asɪɛ'n, ɔ nʊn jenvie'n, ɔ nʊn mmaka'n-mɔ fíí dede ɔ hó jú mɛlɛ mɔ yɛ kɔ sie yɛ́ Nyanmɪan'n ngʊa'n-mɔ anwʊnman nɪn asʊ nzɔlɛ'n."
4 Bɛ kɔ bɔ bɛ́ mɔ b'a sie bɛ́ nwʊnman nɪn asʊ nzɔlɛ nɪn anʊan bɛ kɔ hele mín. Bɛ tɪ menian akpɪɪ ɛya kʊn abulanan ɔ nʊn nnan. Bɛ fi Izalayɛ nvilie'n-mɔ kʊalaa anun.
5 Zuda afilie nɪn anun, menian akpɪɪ bulu nʊn nnyuan yê bɔfʊɛ'n sielɪ bɛ́ nzɔlɛ ɔ. Lubɛnɪn afilie nɪn anun menian akpɪɪ bulu nʊn nnyuan. Gadɪ afilie nɪn anun menian akpɪɪ bulu nʊn nnyuan.
6 Azɛɛ afilie nɪn anun menian akpɪɪ bulu nʊn nnyuan. Nɛfʊtali afilie nɪn anun menian akpɪɪ bulu nʊn nnyuan. Manase afilie nɪn anun menian akpɪɪ bulu nʊn nnyuan.
7 Simeʊn afilie nɪn anun menian akpɪɪ bulu nʊn nnyuan. Levi afilie nɪn anun menian akpɪɪ bulu nʊn nnyuan. Isakaa afilie nɪn anun menian akpɪɪ bulu nʊn nnyuan.
8 Zabulʊn afilie nɪn anun menian akpɪɪ bulu nʊn nnyuan. Zozɛfʊ afilie nɪn anun menian akpɪɪ bulu nʊn nnyuan. Bɪnnzʊamɪn afilie nɪn anun menian akpɪɪ bulu nʊn nnyuan.

Meninsʊnman'n mɔ 'ba sʊ Nyanmɪan'n

9 Ɛhɪ anzin, mɪn 'tʊ mín nyɪn biekun an, n gɔ nwun menian dɔʊn kpa. Sʊanlan fíí ngʊala man bɛ́ ka. Menian sɔ'n-mɔ fi mân'n lɪka kʊalaatin, bɛ fi afilie kʊn biala anun, bɛ kan anɪɛ kʊn biala. Bɛ wowula taladɪɛ nvufue, bɛ le aye malɛ bɛ́ sa nun bɛ jijin Nyanmɪan belemgbin bia'n nʊn *Bʊa Baa nɪn anyunnun ɛbɛlɛ.
10 Bɛ lɛ bɔ bɛ sulo bɛ kan kɛ:
"Nyanmɪan m'ɔ tɪ belemgbin bia nɪn asʊ'n,
ɔ nʊn Bʊa Baa'n, bɛ́ yê bɛ de yɛ́ ti ɔ."
11 Nyanmɪansʊ mmɔfʊɛ'n-mɔ kʊalaatin kɔ ta kɔ si kɔ yia bia'n, mgbain abulaa nʊn nnan'n nʊn naan nnan'n. Bɛ kɔ butu butu bɛ́ nyɪn asɪ bia nɪn anyunnun bɛ kɔ sʊ Nyanmɪan.
12 Bɛ́ nwan:
"Amɪn!
Ayɛ ɛyɪɛ'n, anunminnyanmʊn'n,
ngɛlɛ'n, asɪna'n, asasʊɛ'n,
tunmin'n nʊn anwʊnsɛlɛ'n
tɪ yɛ́ Nyanmɪan'n dɪɛ cɪan daa!
Amɪn!"
13 Mɔ mmɔfʊɛ'n-mɔ anʊan tɔlɪ'n, mgbain abulaa nʊn nnan nɪn anun kʊn kɔ bisa mín kɛ: "Nwan menian dɪɛ-mɔ yê bɛ wowula taladɪɛ nvufue'n? Ɛsɛ nin yê bɛ fi ɔ?"
14 N gɔ bua yí kɛ: "Nannan, mɪn nzɪ man. Nan wɔ́ dɪɛ ɛ sɪ."
Ɛhɪ a, ɔ kɔ han kɔ hele mín kɛ: "Menian sɔ'n-mɔ yê b'a nwun bɛ́ nyunnun kpili nɪn ɔ. Bɛ le Bʊa Baa'n moja'n b'a kpʊ bɛ́ taladɪɛ'n maan ɔ a yɔ fufue.
15 Yí sɔ ati, yê ɔ man bɛ jijin Nyanmɪan belemgbin bia nɪn anyunnun kɔngɔɛ nʊn eyua bɛ sʊ Nyanmɪan yí sua nɪn anun ɔ. Sʊanlan'n m'ɔ tɪ bia nɪn asʊ'n 'sisa bɛ́.
16 Ɛhɔɛ ngɔ hun man bɛ́ fíí kʊ́n. Nzuhoe ngɔ hun man bɛ́ fíí kʊ́n. Eyua ngɔ bɔ man bɛ́ fíí kʊ́n. Ahulo ngɔ hun man bɛ́ fíí kʊ́n.

17 Ɔ sanlın kɛ Bʊa Baa'n m'ɔ jin bia nın anyunnun'n, ɔ 'kaci bɛ́ bʊa ɛnıanfʊɛ,
ɔ 'man bɛ nʊn ngʊan nzue'n. Ɛsɛ Nyanmıan 'ba cici bɛ́ nyın abʊ ɛmʊın'n
kʊalaatin.”

8

7. Nzɔlɛ'n m'ɔ tian yí nsʊ nın ɛtıɛ'n

1 Mɛlɛ mɔ *Bʊa Baa'n tılı nzɔlɛ'n m'ɔ tian yí nsʊ nın anun'n, ɛlɔ kɔ tɔ diin kɔ yɔ
dɔhyʊılı fan.
2 Ɛhı anzin, mın 'nıan an, n gɔ nwun nyanmıansʊ mmɔfʊɛ nsʊ'n mɔ bɛ jijin
Nyanmıan anyunnun'n. Bɛ kɔ wowula bɛ́ sa nun kɔnɔtı nsʊ.
3 Nyanmıansʊ bɔfʊɛ kʊn biekun kɔ a kɔ jinlan esika kɔkɔlɛ tɔbılı nın anwʊn
ɛbɛlɛ. Ɔ le esika kɔkɔlɛ pʊpɔtı kʊn yí sa nun. Pʊpɔtı sɔ nın anun yê bɛ yala alawu
nın ɔ. Bɛ kɔ man yí alawu dɔʊn kpa. Ɔ kɔ fa kɔ fʊla Nyanmıan menian'n-
mɔ asɔnın ɛyɔlɛ nın anun. Ɔ kɔ yala yí esika kɔkɔlɛ tɔbılı'n m'ɔ wɔ bia nın
anyunnun ɛbɛlɛ nın asʊ.
4 Alawu'n mɔ nyanmıansʊ bɔfʊɛ'n lɛ yala yí nʊn Nyanmıan menian'n-mɔ
asɔnın ɛyɔlɛ'n, yí ewusanlan'n kɔ fʊ dede Nyanmıan anyunnun.
5 Ɛsɛ nyanmıansʊ bɔfʊɛ'n kɔ fa esika kɔkɔlɛ tɔbılı nın asʊ sîn'n bie. Ɔ kɔ fa kɔ
gua alawu pʊpɔtı nın anun ɔ kɔ ju kɔ tʊ asıɛ nın asʊ. Kɛ ɔ tʊlı yí asıɛ nın asʊ'n,
mgbanlanlan'n kɔ te, bɛ kɔ tı menian ɛjʊjɔlɛ, nyanmıan'n kɔ kpɛ mıaın, asıɛ'n
kɔ kpusu.

KƆNƆTI NSU'N

1. Kɔnɔtı'n m'ɔ li mʊa'n

6 Ɛhı anzin, nyanmıansʊ mmɔfʊɛ nsʊ'n mɔ bɛ le kɔnɔtı nsʊ'n kɔ bɔbʊa bɛ́
nwʊn bɛ lɛ ba hu nun.
7 Alimʊa bɔfʊɛ'n kɔ hu yí kɔnɔtı dıɛ'n. Ɛbɛlɛ ala, asukocʊın nʊn sîn, moja fʊla
nun, ɔ kɔ tɔ asıɛ nın asʊ. Bɛ bu ası nın anun nsan an, lıka m'ɔ yalalı'n tu kʊn. Bɛ
bu asıɛ nın asʊ mmaka'n-mɔ anun nsan an, mɔ bɛ yalalı'n tu kʊn. Ndile kʊalaa
yalalı.

2. Kɔnɔtı'n m'ɔ tian yí nnyuan'n

8 Ɛhı anzin, bɔfʊɛ'n m'ɔ tian yí nnyuan'n kɔ hu yí kɔnɔtı dıɛ'n. Like'n tı kɛ
bʊka kpili kpa mɔ sîn a tɔ nun ɔ. Bɛ kɔ ju like sɔ'n bɛ kɔ tʊ jenvie nın anun. Lıka
m'ɔ kacili moja'n, bɛ bu jenvie nın anun nsan an, ɔ tu kʊn.
9 Nun ninnge'n mɔ bɛ wuli'n, bɛ bu jenvie nın anun nsan an, bɛ tu kʊn.
Meli'n mɔ bɛ wɔ jenvie nın anyınsʊ mɔ bɛ yalalı'n, sɛ bɛ bu jenvie nın anyınsʊ
meli'n kʊalaa anun nsan an, bɛ tu kʊn.

3. Kɔnɔtı'n m'ɔ tian yí nsan'n

10 Ɛhı anzin, bɔfʊɛ'n m'ɔ tian yí nsan'n kɔ hu yí kɔnɔtı dıɛ'n. Nzalama kpili
kpa m'ɔ sɔ kɛ tɛɛ, ɔ fi anwunno kɔ tu kɔ tɔ. Bɛ bu asıɛ nın asʊ asue'n-mɔ nʊn
asutile'n-mɔ anun nsan an, lıka m'ɔ tɔlı'n tu kʊn.
11 Bɛ fɛlɛ nzalama sɔ nın “Abɔyʊı”. Asue mɔ Abɔyʊı'n hanlın yí'n, bɛ bu asıɛ
nın asʊ asue'n-mɔ anun nsan an, ɔ tu kʊn. Menian dʊɔn kpa kɔ nʊn Abɔyʊı
nzue'n. Bɛ́ kʊalaa mɔ bɛ nʊnlın'n, bɛ wuli. Ɔ sanlın kɛ diyɔlɛ wɔ nun.

4. Kɔnɔtı'n m'ɔ tian yí nnan'n

12 Ɛhı anzin, bɔfʊɛ'n m'ɔ tian yí nnan'n kɔ hu yí kɔnɔtı dıɛ'n. Sɛnzɛ nın ɛta m'ɔ
ta'n, bɛ bu nun nsan an, lıka m'ɔ nda man'n tu kʊn. Bɛ bu sala nın anun nsan
an, lıka m'ɔ nda man'n tu kʊn. Bɛ bu nzalama'n-mɔ anun nsan an, bɛ́ mɔ bɛ
nda man'n tu kʊn. Bɛ bu alıhıan'n jawe nın anun nsan an, awosin'n tu kʊn. Bɛ
bu alısan nın anun nsan kʊsʊ a, awosin'n tu kʊn.

13 Mɛlɛ sɔ'n, mɪn 'nɪan an, anɪn kɔlɪɛ kʊn lɛ tu sɪn nyanmɪan nɪn anyunnun.
Mɪn tɪ kɛ ɔ lɛ sun ɔ kan yí sɛlɛ kpa kɛ: "Munnzue! Munnzue! Munnzue lɛ
ba tʊ menian'n-mɔ mɔ bɛ wɔ asɪɛ nɪn asʊ'n mɛlɛ mɔ mmɔfʊɛ nsan'n 'ba hu bɛ́
kɔnɔtɪ'n!"

9

5. Kɔnɔtɪ'n m'ɔ tian yí nnun'n

1 Ɛhɪ anzin, nyanmɪansʊ bɔfʊɛ'n m'ɔ tian yí nnun'n kɔ hu yí kɔnɔtɪ dɪɛ'n. Mɪn
'nɪan an, anɪn nzalama kʊn fi anwunno ɔ kɔ tɔ asɪɛ nɪn asʊ. Bɛ kɔ fa kunman
kpʊnlʊn-mgbʊnlʊn sannvɛ'n bɛ kɔ wula yí sa nun.
2 Ɔ kɔ tike kunman nɪn asʊ. Ɛbɛlɛ ala, ewusanlan mindo, mindo, kɛ ebo mɔ
bɛ lɛ yala yí fi kunman nɪn anun kɔ fite. Ewusanlan'n m'ɔ fi kunman nɪn anun
fitelɪ'n kɔ lu mân nɪn anun tuun ɔ kɔ hyɪ sɛnzɛ'n, bɛ ngʊala man ɛnwʊnmɪan
de.
3 Tɛtɛbʊabʊa fi ewusanlan nɪn anun kɔ fite fite, bɛ kɔ fa asɪɛ'n. Bɛ kɔ man bɛ́
tunmin. Bɛ ka a, bɛ́ nʊan'n le bɔlɛ kɛ nyanmɪan aka'n.
4 Bɛ kɔ han bɛ kɔ hele bɛ́ kɛ nán bɛ kan ndile'n, nán bɛ kan baka fíí. Nan
menian mɔ Nyanmɪan nzɔlɛ nnʊn man bɛ́ nwʊnman nɪn asʊ'n, bɛ nʊn bɛ́ yía
nun.
5 B'a mman man tɛtɛbʊabʊa sɔ'n-mɔ atɪn kɛ bɛ hún menian sɔ'n-mɔ. Nan bɛ
manlɪn bɛ́ atɪn kɛ bɛ héle bɛ́ yalɛ dede sala nnun. Yalɛ sɔ'n mɔ bɛ 'kele bɛ́'n, ɔ tɪ
kɛ sʊanlan mɔ nyanmɪan aka kɔ ha yí'n.
6 Yalɛ sɔ'n mɔ bɛ 'ba li yí sala nnun nɪn anun'n, ɔ 'ka menian sɔ'n-mɔ
angʊnmɪn an, ahan b'a wu kpê kʊn, nan kʊsʊ bɛ le nwu man. Bɛ 'ba se kɛ ewue
hún bɛ́ kpê kʊn, nan kʊsʊ ewue'n ngɔ tɛ man bɛ́ sʊ.
7 Tɛtɛbʊabʊa sɔ'n-mɔ, bɛ tɪ kɛ mgbanngɔ-mɔ mɔ b'a sesie bɛ́ mɔ bɛ lɛ fa bɛ kɔ
hʊn ɛlɔɛ ɔ. Bɛ sʊ esika kɔkɔlɛ kele. Bɛ́ nyɪn nɪn anun soman kulo sʊanlan.
8 Bɛ́ ti enyuan'n tɪ kɛ mmalasua'n-mɔ ati enyuan'n. Bɛ́ je'n-mɔ tɪ kɛ tɛtɪanfʊɛ
aje.
9 Bɛ wowula bulalɛ taladɪɛ bɛ́ hue nɪn asʊ kɛ menian mɔ bɛ lɛ kɔ ɛlɔɛ ɔ. Bɛ 'tu
a, bɛ́ ndɛba nɪn anun te kɛ hyuili mɔ ɛkpanngɔ lɛ cʊɪn kɔ ɛlɔɛ ɔ.
10 Bɛ́ dua'n tɪ dɛnɛ-dɛnɛ kɛ nyanmɪan aka'n-mɔ dɪɛ'n. Bɛ́ dua sɔ nɪn anun yê
tunmin'n mɔ bɛ 'fa bɛ kele menian'n-mɔ yalɛ dede sala nnun'n wɔ ɔ.
11 Bɛ le bɛ́ belemgbin kʊn. Belemgbin sɔ'n tɪ bɔfʊɛ. Yí yê kunman kpʊnlʊn-
mgbʊnlʊn'n wɔ yí sa nun ɔ. Ebele anɪɛ nɪn anun, bɛ fɛlɛ bɔfʊɛ sɔ'n "Abadʊn".
Gɛlɛkɪ anɪɛ nɪn anun an, bɛ fɛlɛ yí "Apolɪʊn". Dunman sɔ'n, yí bʊ y'ɔ le kɛ
sɛcɪlɪwafʊɛ.

6. Kɔnɔtɪ'n m'ɔ tian yí nsian'n

12 Yalɛ m'ɔ li mʊa nɪn a sɪn. Nan yalɛ nnyuan mmiekun-mɔ wɔ bɛ́ nyunnun.
13 Ɛhɪ anzin, bɔfʊɛ'n m'ɔ tian yí nsian'n kɔ hu yí kɔnɔtɪ dɪɛ'n. Mɪn 'tie a, anɪn
anɪɛ'n fi esika kɔkɔlɛ tɔbɪlɪ nɪn afannan nɪn anun. Esika kɔkɔlɛ tɔbɪlɪ sɔ'n jin
Nyanmɪan anyunnun ɛbɛlɛ.
14 Anɪɛ'n lɛ kan kele bɔfʊɛ'n m'ɔ tian yí nsian m'ɔ le kɔnɔtɪ'n yí sa nun'n kɛ:
"Nyannjɪ Abɔnsanmʊn mmɔfʊɛ nnan'n mɔ b'a cɪcɪ bɛ́ asue kpili'n mɔ bɛ fɛlɛ yí
Efalatɪ nɪn anʊan ɛbɛlɛ'n."
15 Bɛ kɔ nyannjɪ mmɔfʊɛ nnan sɔ'n-mɔ. Junman mɔ bɛ sielɪ bɛ́ ɛbɛlɛ kɛ bɛ lí
afʊɛ sɔ'n, sala sɔ'n, cɪan sɔ'n ɔ nʊn dɔɛ sɔ'n, y'ɔ le kɛ, bɛ bu asɪɛ nɪn asʊ menian'n-
mɔ anun fâ nsan an, mmɔfʊɛ sɔ'n hún fâ kʊn anun menian'n-mɔ.
16 Bɛ kɔ bɔ mmɔfʊɛ nnan sɔ'n-mɔ nzalafʊ'n-mɔ mɔ bɛ fʊ ɛkpanngɔ nɪn anʊan
bɛ kɔ hele mín. Bɛ tɪ menian akpɪɪ ɛya nnyuan.
17 Kɛ mgbanngɔ'n-mɔ nʊn menian'n-mɔ kpɪn tɪ yí'n, n gɔ nwun yí ɛlalɪɛ nɪn
anun. Bɛ́ taladɪɛ'n mɔ bɛ wowula'n, yí hue nɪn asʊ tɪ bulalɛ. Mmie-mɔ dɪɛ'n
tɪ kɔkɔlɛ kɛ sîn, mmie-mɔ tɪ kɔkɔlɛ zɔʊn, mmie-mɔ tɪ akɔ ɛlʊɪ. Mgbanngɔ'n-mɔ

ati'n tɪ kɛ tɛtɪanfʋɛ ati. Sîn ewusanlan nvan nvan kɛ tui ndunmunlan fi bɛ́ nʋan anun fite.
18 Ninnge nsan sɔ'n kɔ hun menian'n-mɔ. Bɛ́ mɔ bɛ wuli'n, bɛ bu asɪɛ nɪn asʋ menian'n-mɔ anun nsan an, bɛ tu kʋn.
19 Mgbanngɔ'n-mɔ tunmin'n wɔ bɛ́ nʋan'n nʋn bɛ́ dua nɪn anun. Bɛ́ dua'n tɪ kɛ owo, bɛ le tile, bɛ fa bɛ kele menian'n-mɔ yalɛ.
20 Menian bʋ nga'n-mɔ mɔ ninnge sɔ'n-mɔ a ngun man bɛ́ bie'n, b'a nnun man bɛ́ nwʋn b'a ngaci man bɛ́ abalabɔ'n. Bɛ kɔ ha bɛ́ nyɔlɪɛ ɛtɛ nɪn anun, bɛ kɔ tʋtɔ mmʋsʋɪn'n-mɔ, esika kɔkɔlɛ, jɛtɛ nʋn ayɪwa abaaba, ɛbʋɛ nʋn baka abaaba. Abaaba sɔ'n-mɔ nnwun man asɪ, bɛ ndɪ man ɛjɔlɛ, bɛ ngʋala man nanndɪ.
21 Menian bʋ nga sɔ kʋnmgba'n kɔ ha bɛ́ meninhuan nɪn anun, bɛ́ jiliwa ɛyɪɛ nɪn anun, bɛ́ satɪlɪfʋɛ nɪn anun, bɛ́ awue nɪn anun.

10

Bɔfʋɛ'n nʋn kalata kaan'n.

1 Ɛhɪ anzin, mɪn 'nɪan an, n gɔ nwun tunminfʋɛ bɔfʋɛ kʋn biekun, ɔ fi nyanmɪansʋ ɔ lɛ ju. Esue bɔlɛ́ fʋfɔ yí nwʋn, yê nyanngʋnndʋn nɪn a tʋ a bala yí ti'n. Yí nyɪn nɪn anun'n ta kɛ sɛnzɛ. Yí ja'n-mɔ jue kpalamgbalaʋn kɛ sîn.
2 Ɔ le kalata kaan kʋn yí sa nun. Kalata sɔ'n, b'a buke nun. Yí ejian m'ɔ jin'n, yí ja fama'n jin jenvie nɪn anyɪnsʋ, yê bê'n jin asɪɛ nɪn asʋ.
3 Ɔ kɔ tɪan sɛlɛ kpa kɛ tɛtɪanfʋɛ. M'ɔ tɪanlɪn sɔ'n, mgbanlanlan nsʋ'n kɔ te bɛ kɔ sɔ sʋ.
4 Mɔ bɛ sɔlɪ sʋ'n, mín nwan mɪn 'kɛlɛ ɛjɔlɛ'n mɔ bɛ hanlɪn'n. Nan mɪn 'tie a, anɪɛ bie fi nyanmɪansʋ. Anɪɛ sɔ'n lɛ kan kele mín kɛ: "Ɛjɔlɛ'n mɔ mgbanlanlan nsʋ nɪn a han'n, n'ɛ kɛlɛ, nan man ɔ há wɔ́ ti anun."
5 Ɛhɪ a, bɔfʋɛ'n mɔ yí ja'n kʋn jin jenvie nɪn anyɪnsʋ, mɔ kʋn'n kʋsʋ jin asɪɛ nɪn asʋ'n, ɔ kɔ tɪnngɛ yí sa fama'n nyanmɪansʋ.
6 Ɔ kɔ han sʋanlan'n m'ɔ tɪ asɪ dahuu, m'ɔ bɔlɪ anwunno nʋn asɪɛ nɪn asʋ ninnge'n-mɔ nʋn jenvie nɪn anun dɪɛ'n-mɔ nɪn ati kɛ: "Mɛlɛ nnʋn man ɛbɛlɛ fíí kʋ́n!
7 Nan mɛlɛ mɔ bɔfʋɛ'n m'ɔ tian yí nsʋ'n 'ba hu yí kɔnɔtɪ dɪɛ'n, Nyanmɪan nvɪalɪɛ nun like'n 'ba kpɪn sʋ. Like sɔ'n, ɔ hanlɪn yí nwʋn ɛjɔlɛ ɔ helelɪ yí ngʋa'n-mɔ mɔ bɛ tɪ yí mgbɔmanfʋɛ'n."
8 Ɛhɪ anzin, anɪɛ'n m'ɔ fi nyanmɪansʋ m'ɔ n dɪlɪ'n kɔ han kɔ hele mín biekun kɛ: "Kalata'n mɔ b'a buke nun mɔ bɔfʋɛ'n m'ɔ jin jenvie nɪn anyɪnsʋ, ɛsɛ ɔ jin asɪɛ nɪn asʋ le yí yí sa nun'n, kɔ le."
9 N gɔ hɔ bɔfʋɛ nɪn anwʋn ɛlɔ, n gɔ sɛlɛ yí kɛ ɔ fá kalata kaan'n mán mín. Ɔ kɔ han kɔ hele mín kɛ: "De kalata sɔ'n nán di. Ɔ 'yɔ wɔ́ kunnun ɛlɔ ɛyʋɪ ɛyʋɪ, nan kʋsʋ ɔ 'yɔ wɔ́ nʋan nɪn anun mɪnlɪn-mɪnlɪn kɛ wɛ."
10 N gɔ le kalata'n m'ɔ wɔ yí sa nun'n n gɔ li. Ɔ kɔ yɔ mín nʋan nɪn anun mɪnlɪn-mɪnlɪn kɛ wɛ, nan mɔ m mɪnlɪn'n, ɔ yɔlɪ mín kunnun ɛlɔ ɛyʋɪ ɛyʋɪ.
11 Ɛhɪ a, bɛ kɔ han bɛ kɔ hele mín kɛ: "Nyanmɪan ngalɪɛ'n m'ɔ tʋ de menian dɔʋn'n, mân mân, anɪɛ anɪɛ ɔ nʋn mmelemgbin dɔʋn'n, ɔ sɛ kɛ ɛ hán yí biekun."

11

Nyanmɪan mgbɔmanfʋɛ nnyuan'n.

1 Ɛhɪ anzin, bɛ kɔ wula mín sa nun ndɛɛ kpɔman kʋn. Kpɔman sɔ'n, bɛ fa bɛ susu ninnge. Bɛ kɔ han bɛ kɔ hele mín kɛ: "Jasʋ, susu Nyanmɪan sua'n ɔ nʋn esika kɔkɔlɛ tɔbɪlɪ'n, nán ka menian'n-mɔ mɔ bɛ kɔ asɔnɪn nun'n.
2 Nan awulo'n dɪɛ, n'ɛ susu yí bie, yaci yí ɛbɛlɛ, afɪ b'a fa b'a man bɛ́ mɔ bɛ tɪ man Nyanmɪan menian'n. Bɛ 'ba nanndɪ kulo nwannzan-nwannzan nɪn asʋ dede sala abulanan nʋn nnyuan.

3 Mın 'ba sʊan mín adanzıɛ nnyuan'n mın man bɛ ba bɛ kan mín Nʊan Ɛjɔlɛ'n
dede cıan akpıı kʊn ɛya nnyuan abulasian. Bɛ́ menian nnyuan sɔ'n, bɛ 'ba
wula kotoku m'ɔ kele kɛ menian'n-mɔ núⁿ bɛ́ nwʊn bɛ káci bɛ́ abalabɔ'n bɛ fá
bɛ́ nwʊn bɛ mánⁿ Nyanmıan."
4 Adanzıɛ nnyuan sɔ'n-mɔ y'ɔ le *olivʊ mmaka nnyuan'n ɔ nʊn nganlannıɛ
nnyuan'n mɔ bɛ jijin yɛ́ Mın m'ɔ le asıɛ nın anyunnun ɛbɛlɛ'n.
5 Sɛ sʊanlan bie nwan ɔ 'yɔ bɛ́ ɛtɛ a, sîn fi bɛ́ nʊan nun fite ɔ yala bɛ́ mgbɔfʊɛ'n-
mɔ. Sʊanlan mɔ yí nwan ɔ 'yɔ bɛ́ ɛtɛ'n, kɛ ɔ 'wu yí nın anın.
6 Mɛlɛ'n kʊalaa mɔ bɛ 'kan Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ'n, bɛ le tunmin bɛ kʊala
bɛ cı esue'n, bɛ man ɔ ndɔ man. Ɛsɛ bɛ le tunmin bɛ kʊala bɛ man asıɛ nın asʊ
asue'n-mɔ kʊalaa kaci moja. Sɛ bɛ kulo kɛ ewue ngacile kʊalaa ba mânⁿ nın
anun an, bɛ le yí nwʊn tunmin bɛ man ɔ ba kɛ bɛ kulo wɔ mɛlɛ biala.
7 Sɛ bɛ yue Nyanmıan Anʊan Ɛjɔlɛ'n kan an, naan'n m'ɔ fi kunman kpʊnlʊn-
mgbʊnlʊn nın anun 'fite'n nʊn bɛ́ b'a hʊn ɛlɔɛ. Yí sa 'ba hʊala bɛ́ ɔ kun bɛ́.
8 Bɛ fuin'n 'ba ha kulo kpili'n gua nın asʊ. Ɛbɛlɛ yɛ̂ bɛ bʊbɔlı bɛ́ Mın kʊlʊwa
nın asʊ ɔ. Kulo sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí anyınndala nun Sodɔmʊn nʊn Ezipiti.
9 Mânⁿ mânⁿ anun menian, afilie afilie anun menian ɔ nʊn anıɛ anıɛ'n-mɔ
anun menian 'ba tu nıan bɛ́ fuin'n dede cıan nsan nʊn sin. Bɛ ngɔ man man
sʊanlan fíí atın kɛ ɔ síe bɛ́ fuin'n.
10 Mânⁿ nın anun menian'n-mɔ 'ba li menian nnyuan sɔ'n-mɔ ewue nın
anwʊn fɛ. Bɛ 'di yí nwʊn ndutue bɛ ce bɛ́ nwʊn ninnge. Ɔ sanlın kɛ Nyanmıan
mgbɔmanfʊɛ nnyuan sɔ'n-mɔ, b'a man asıɛ menian'n-mɔ a nwun bɛ́ nyınsʊ
kpa.
11 Nan mɔ cıan nsan nʊn sin'n sınlın'n, Nyanmıan kɔ fa ngʊan wawɛ'n kɔ
wula bɛ́ nun. Bɛ kɔ jasʊ kɔ jinlan bɛ́ ja nun. Esulo kpili kpa kɔ han bɛ́ kʊalaa
mɔ bɛ nwunlin bɛ́'n.
12 Anıɛ kʊn fi nyanmıansʊ, ɔ kɔ tıan sɛlɛ kpa ɔ kɔ han kɔ hele mgbɔmanfʊɛ
nnyuan'n kɛ: "Ɛmɔ fú bála ɛwa!" Mɔ bɛ 'fʊ bɛ kɔ'n, esue bɔlé fʊfʊ bɛ́ nwʊn, bɛ́
mgbɔfʊɛ'n-mɔ nwunlin bɛ́ bɛ́ nyınsʊ.
13 Tɛmʊn sɔ kʊnmgba'n, asıɛ'n kɔ kpusu sɛlɛ kpa. Kulo'n lıka m'ɔ bubuli'n,
bɛ bu kulo bɔndın nın anun bulu a, ɔ tu kʊn. Menian akpıı nsʊ kɔ wu
nun. Esulo kɔ han bɛ́ bʊ nga'n-mɔ. Bɛ kɔ wula anwunno Nyanmıan nın
anunminnyanmʊn.
14 Munnzue'n m'ɔ tian yí nnyuan nın a sın, m'ɔ tian yí nsan'n tʊa sʊ ndɛ-ndɛ.

7. Kɔnɔtı'n m'ɔ tian yí nsʊ'n

15 Ɛhı anzin, bɔfʊɛ'n m'ɔ tian yí nsʊ'n kɔ hu yí kɔnɔtı dıɛ'n. N gɔ tı ɛjʊjɔlɛ wɔ
nyanmıansʊ ɛlɔ. Anıɛ sɔ'n-mɔ lɛ tıan sɛlɛ kpa bɛ kan kɛ:
"Mânⁿ nın asʊ belemgbin elie'n tı yɛ́ Mın
nʊn yí Kilisi'n dıɛ sian'n.
Kilisi 'di belemgbin dahuu!"
16 Mɔ bɛ hanlın sɔ yuelı'n, mgbain abulaa nʊn nnan'n mɔ bɛ tıtı bɛ́ bia'n-mɔ
asʊ Nyanmıan Kpili anyunnun ɛbɛlɛ'n, bɛ kɔ butu butu bɛ́ nyın ası bɛ kɔ sʊ
Nyanmıan Kpili. Bɛ́ nwan:
17 "Yɛ́ Mın, Tunminfʊɛ Nyanmıan,
Wɔ́ mɔ daba anın ɛ wɔ ɛbɛlɛ,
ɛsɛ ɛ wɔ ɛbɛlɛ ɛnɛ muonun'n,
yɛ 'da wɔ́ ası.
Ɔ sanlın kɛ a yı wɔ́ tunmin kpili nın
a hele mânⁿ'n kʊalaa kɛ wɔ́ ngʊnmın ala yɛ̂
ɛ tı belemgbin ɔ.
18 Mânⁿ nın anun menian'n-mɔ falı wɔ́ nwʊn ɛkpɔ.
Nan mɛlɛ nın a ju mɔ ɛ 'ba hele bɛ́ kɛ

bɛ́ nwʋn sikpɛ wɔ wɔ́ kunnun.
Tɛmʋn nɪn a ju,
ɛ 'ba bua ewue mma'n-mɔ kʋalaa ndɛɛ.
Mɛlɛ nɪn a ju, wɔ́ ngʋa'n-mɔ
mɔ bɛ tɪ wɔ́ mgbɔmanfʋɛ'n, ɔ nʋn bɛ́
mɔ bɛ tɪ wɔ́ dɪɛ mɔ bɛ́ nyɪn sɔ wɔ́'n,
mgbain nʋn mmatʋnman, ɛ 'ba man bɛ́ ahatua.
Mɛlɛ nɪn a ju, bɛ́ mɔ bɛ bɔ mân'n,
ɛ 'ba bɔ bɛ́ bʋsʋ."
19 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, bɛ kɔ tike Nyanmɪan sua'n m'ɔ wɔ nyanmɪansʋ ɛlɔ nɪn anʋan'n. Yí nyɪhyɛ alaka'n m'ɔ jin nun'n, bɛ nwun yí. Nyanmɪan'n kɔ kpɛ mɪaɪn, n gɔ tɪ ɛjʋjɔlɛ, mgbanlanlan kɔ te, asɪɛ'n kɔ kpusu, asukɔcʋɪn kɔ tɪtɪ kɔ gua.

NZƆLƐ MGBILI NSƱ'N

12

1. Balasua'n nʋn naan kɔkɔlɛ kpili'n

1 Ɛhɪ anzin, nzɔlɛ kpili kʋn kɔ fite nyanmɪansʋ. Mɪn 'nɪan an, n gɔ nwun balasua kʋn, sɛnzɛ'n fʋfɔ yí nwʋn kɛ taladɪɛ m'ɔ wula. Yí ja'n jijin sala nɪn asʋ. Ɔ sʋ belemgbin kele. Kele sɔ'n, Nzalama bulu nʋn nnyuan wɔ sʋ.
2 Balasua sɔ'n tɪ nwʋnnzɛfʋɛ. Yí kʋ nɪn a han yí, nán yí yalɛ'n mɔ ɔ lɛ yɔ yí'n, ɔ lɛ man ɔ tɪan.
3 Nzɔlɛ kʋn biekun kɔ fite nyanmɪansʋ. Mɪn 'nɪan an, n gɔ nwun naan kɔkɔlɛ kpili kpa kʋn. Naan sɔ'n, ɔ le tile nsʋ, yê mmɛ bulu. Yí ti kʋn biala sʋ belemgbin kele.
4 Ɔ le yí dua'n ɔ tutu nzalama'n-mɔ gua asɪ. Nzalama m'ɔ tutuli gualɪ asɪ'n, sɛ bɛ bu nzalama'n-mɔ kʋalaa anun nsan an, bɛ tu kʋn. Naan kɔkɔlɛ sɔ'n kɔ jinlan balasua'n m'ɔ lɛ wʋ nɪn anyunnun ɛbɛlɛ, nán sɛ ɔ wʋ a, anɪn ɔ 'di yí wa'n.
5 Balasua'n kɔ wʋ baa belenzua kʋn. Baa belenzua sɔ'n, yí dein yê ɔ le bulalɛ kpɔman ɔ 'sie mân'n kʋalaa ɔ. Kɛ bɛ wʋlɪ yí bɛ tʋlɪ asɪ nɪn ala, bɛ kɔ fa yí bɛ kɔ hɔ Nyanmɪan anwʋn ɛlɔ yí bia nɪn anwʋn.
6 Balasua'n kɔ nwanndi kɔ hɔ ɛwâ nɪn anun ɛlɔ. Ɛbɛlɛ yê Nyanmɪan sesielɪ lɪka kɛ ɔ tánlan maan bɛ tá yí dede cɪan akpɪɪ kʋn ɛya nnyuan abulasian ɔ.
7 Ɛhɪ a, ɛlɔɛ kʋn kɔ tɔ nyanmɪansʋ ɛlɔ. Nyanmɪan Kpili bɔfʋɛ'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Minsɛ'n nʋn yí mmɔfʋɛ'n-mɔ mɔ bɛ si yí sʋ'n, bɛ nʋn naan kɔkɔlɛ sɔ'n nʋn yí sasʋ dɪɛ'n-mɔ bɛ kɔ hʋn.
8 Bɛ kɔ hʋn dede Minsɛ nʋn yí mmɔfʋɛ'n-mɔ asa kɔ hʋala naan kɔkɔlɛ'n nʋn yí sasʋ dɪɛ'n-mɔ. Bɛ kɔ tu bɛ́ fi nyanmɪansʋ.
9 Bɛ kɔ han naan kɔkɔlɛ kpili'n kɔ tʋ gua sʋ. Naan kɔkɔlɛ kpili sɔ'n, y'ɔ le owo daba'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Abɔnsanmʋn'n. Bɛ fɛlɛ yí biekun *Satan m'ɔ laka mân bɔndɪn'n. Bɛ kɔ han yí ɔ nʋn yí sasʋ'n-mɔ bɛ kɔ gua asɪɛ nɪn asʋ.
10 Ɛhɪ anzin, mɪn 'tie a, n gɔ tɪ anɪɛ bie anwunno ɛlɔ. Anɪɛ sɔ'n lɛ tɪan kan kɛ:
"Sian dɪɛ, bɛ́ ti ele mɛlɛ nɪn a ju!
Sian dɪɛ, Nyanmɪan a yɪ yí belemgbin tunmin nɪn a hele!
Sɪan dɪɛ, tunmin'n wɔ yí Kilisi nɪn asa nun.
Ɔ sanlɪn kɛ sʋanlan'n mɔ kɔngɔɛ nʋn eyua
ɔ kpɛ yɛ́ nianman'n-mɔ anwʋn ngʋnndʋnmgbɔ kele Nyanmɪan'n,
b'a han yí b'a tʋ asɪ.
11 Ɔ nanndɪ *Bʋa Baa'n moja'n
nʋn yí nwʋn adanzɪɛ elie nɪn asʋ,
yɛ́ nianman'n-mɔ a li Abɔnsanmʋn asʋ kunnunmun.
B'a tie b'a fa bɛ́ ngʋan'n b'a to ewue.

12 Yí sɔ ati, nyanmıansʋ, ɛ nʋn bɛ́ mɔ bɛ wɔ ɛlɔ'n,
ɛmɔ lí ndutue!
Nan munnzue a han asıɛ'n nʋn jenvie'n!
Ɔ sanlın kɛ Abɔnsanmʋn a ju bɛ́ nwʋn ɛlɔ.
Ɔ'a fɛ ɛya kpa,
afı ɔ sı kɛ yí mɛlɛ'n m'ɔ ka'n tı sin kaan sʋa."
13 Mɔ naan kɔkɔlɛ'n nwunlin kɛ b'a han yí b'a tʋ asıɛ nın asʋ ɛwa'n, ɔ kɔ tu kɔ fʋan balasua'n m'ɔ wʋlı baa belenzua'n.
14 Mɔ ɔ 'tu fʋan yí'n, bɛ kɔ man balasua'n ndɛba nnyuan. Ndɛba sɔ'n-mɔ tı kɔlıɛ kpili kʋn ndɛba. Balasua'n kɔ tu kɔ hɔ ɛwâ nın anun ɛlɔ, lıka mɔ bɛ sesielı bɛ manlın yí kɛ ɔ tánlan maan bɛ tá yí dede afʋɛ nsan nʋn sin'n, nán owo nın asa a ngan man yí.
15 Nan mɔ balasua'n 'tu kɔ'n, naan kɔkɔlɛ'n kɔ kpu asue kpili kʋn maan balasua'n tɔ nun yí mgbaha'n nʋn yí kɔ.
16 Nan mɔ naan kɔkɔlɛ'n kpuli asue'n, asıɛ'n kɔ sɔ kɔ nʋn ɔ kɔ le balasua'n.
17 Ɛhı a, naan kɔkɔlɛ'n kɔ fa balasua nın anwʋn ɛkpɔ. Balasua nın amma'n-mɔ, mɔ bɛ di Nyanmıan mala nın asʋ, mɔ bɛ de Zozi Anʋan Ɛjɔlɛ'n bɛ di'n, naan kɔkɔlɛ'n kɔ fa ɛlɔɛ kɔ tʋa bɛ́.
18 Naan kɔkɔlɛ'n kɔ hɔ kɔ jinlan jenvie nın anʋan anyʋan nın asʋ.

13

2. Naan'n mɔ fi jenvie nın anun 'ba fite'n

1 Ɛhı anzin, mın 'nıan an, n gɔ nwun naan kʋn kɛ ɔ fi jenvie nın anun ɔ lɛ fite. Naan sɔ'n le tile nsʋ, yê mmɛ bulu. Mmɛ kʋn biala sʋ belemgbin kele. B'a hɛlɛ Nyanmıan dunmannzɛcıɛ ninnge b'a gua tile nsʋ'n kʋn biala asʋ.
2 Naan sɔ'n mɔ n nwunlin yí'n tı kɛ abʋa. Yí ja'n tı kɛ naan kpili'n mɔ bɛ fɛlɛ yí *usu'n dıɛ'n. Yí nʋan'n tı kɛ tɛtıanfʋɛ anʋan. Naan anwʋn esulo'n kɔ fa yí tunmin'n, yí belemgbin bia'n ɔ nʋn yí tunmin'n m'ɔ fa sie mân'n kɔ man yí.
3 Naan sɔ'n, ɛbʋta mɔ yí ti nsʋ nın anun kʋn bʋtalı'n, ɔ di kɛ ɔ wu. Nan kʋsʋ yí kanlan'n kɔ hɔ. Ɔ kɔ sin asıɛ nın asʋ ɛwa menian'n-mɔ kʋalaa anwʋn, bɛ kɔ si yí sʋ.
4 Menian'n-mɔ kʋalaa kɔ sʋ naan kɔkɔlɛ'n. Ɔ sanlın kɛ ɔ'a fa yí tunmin'n ɔ'a man naan'n. Menian'n-mɔ kɔ sʋ naan'n kʋsʋ bie. Bɛ́ nwan: "Nwan yê ɔ nʋn naan'n sɛ ɔ? Nwan yê ɔ kʋala yí nʋn kʋn ɔ?"
5 Bɛ kɔ man naan nın atın kɛ ɔ hán ɛjɔlɛ ɛtɛ tía Nyanmıan ɛsɛ ɔ sécı yí dunman. Mɛlɛ'n mɔ bɛ falı bɛ manlın yí kɛ ɔ lí tunmin'n tı sala abulanan nʋn nnyuan.
6 Ɔ kɔ bɔ yí bʋ ɔ kɔ han ɛjɔlɛ ɛtɛ ɛtɛ ɔ kɔ tia Nyanmıan, ɔ kɔ sɛcı yí dunman. Nyanmıan lıka m'ɔ tı'n, ɔ nʋn menian mɔ bɛ nʋn yí wɔ nyanmıansʋ ɛlɔ'n, ɔ kɔ han bɛ́ kʋalaa bɛ́ nwʋn ɛjɔlɛ ɛtɛ.
7 Bɛ kɔ man yí atın kɛ ɔ nʋn Nyanmıan menian'n-mɔ hón ɛlɔɛ ɔ lí bɛ́ sʋ kunnunmun. Bɛ kɔ man yí tunmin kɛ ɔ síe mân nın anun nvilie'n-mɔ kʋalaa, ɔ nʋn mân nın anun menian'n-mɔ kʋalaa, ɔ nʋn mân nın anun anıɛ'n-mɔ kʋalaa.
8 Asıɛ nın asʋ menian'n-mɔ mɔ Nyanmıan 'bɔ mân'n mɔ bɛ́ dunman nnʋn man *Bʋa Baa'n mɔ bɛ hunlin yí'n kalata nın anun'n, menian sɔ'n-mɔ kʋalaa 'ba sʋ naan'n.
9 Sʋanlan m'ɔ sı fasie'n, ɔ fá síe.
10 Sʋanlan m'ɔ di mɔ bɛ tʋ yí fiadı'n, bɛ 'tʋ yí fiadı. Sʋanlan m'ɔ kɔ fa dadıɛ kɔ hun sʋanlan'n, bɛ 'fa dadıɛ bɛ kun yí muonun bie. Ɛhıka ati, ɔ sɛ kɛ Nyanmıan menian'n-mɔ héle kɛ bɛ le dedi ɛsɛ bɛ kʋala abʋtalɛ si.

3. Naan'n m'ɔ fi asıɛ nın abʋ 'ba fite'n

11 Ɛhı anzin, mın 'nıan an, n gɔ nwun naan kʋn biekun. Ɔ fi asıɛ nın abʋ ɔ kɔ fite. Ɔ le mmɛ nnyuan kɛ bʋa baa mmɛ. Yí ɛjʋjɔlɛ'n soman naan kɔkɔlɛ'n dıɛ'n.

12 Ɔ le naan'n m'ɔ lili mʋa fitelı'n tunmin'n kʋalaatin yê ɔ fa yɔ ninnge'n-mɔ
wɔ yí nyunnun ɔ. Ɔ kɔ man asıɛ nın asʋ menian'n-mɔ kɔ kpati kɔ sʋ alimʋa
naan'n mɔ bɛ bʋtalı yí kɛ ɔ 'wu mɔ yí kanlan'n hɔlı'n.
13 Ɔ kɔ yɔ asinbɛnwʋn ninnge mgbili mgbili kpa, dede ɔ man sîn bɔbɔ fi
nyanmıansʋ ɔ tɔ asıɛ nın asʋ menian'n-mɔ kʋalaa anyunnun ɛbɛlɛ.
14 Asinbɛnwʋn ninnge'n mɔ bɛ manlın yí atın kɛ ɔ yɔ́ wɔ alimʋa naan nın
anyunnun ɛbɛlɛ'n, ɔ manlın menian'n-mɔ minlinlin. Ɔ kɔ han kɔ hele asıɛ nın
asʋ menian'n-mɔ kɛ bɛ nían alimʋa naan nın anwʋn sʋ bɛ sé abaaba kʋn nán
bɛ sʋ́ yí. Alimʋa naan'n y'ɔ le mɔ bɛ le dadıɛ bɛ bʋtalı yí ewue ɛbʋta mɔ ɔ'a nwu
man'n.
15 Bɛ kɔ man kasian naan nın atın kɛ ɔ mán abaaba'n ngʋan maan ɔ jʋ́jɔ ɛsɛ
ɔ hʋ́n bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ ngulo man kɛ bɛ sʋ yí'n.
16 Mgbain o, mmatʋnman o, esikafʋɛ o, ehianfʋɛ o, nganga o, bɛ́ mɔ bɛ tı man
nganga o, naan'n kɔ man bɛ kɔ sesie bɛ́ kʋalaa bɛ́ nzɔlɛ bɛ́ sa fama'n anaan bɛ́
nwʋnnaan nın asʋ.
17 Sʋanlan mɔ b'a nzie man yí nzɔlɛ sɔ'n bie'n, ɔ le man atın ɔ ndo man like,
ɔ le man atın ɔ ndɔnın man like. Nzɔlɛ sɔ'n y'ɔ le naan'n dunman'n anaan yí
dunman'n mgbʋnndan nzɔlɛ'n.
18 Ɛwa dıɛ, bɛngɛlɛfʋɛ ɛjɔlɛ ɔ. Sʋanlan m'ɔ sı ngɛlɛ'n kʋala kɛ ɔ tıtı ɔ nwun
naan'n dunman'n mgbʋnndan nzɔlɛ'n. Ɔ sanlın kɛ sʋanlan dunman ɔ. Yí nʋan
tı ɛya nsian abulasian nʋn nsian.

14

4. Nyanmıan Bʋa Baa'n nʋn yí menian'n-mɔ

1 Ɛhı anzin, mın 'nıan an, n gɔ nwun *Bʋa Baa'n kɛ ɔ jin Sivn bʋka nın asʋ.
Menian akpıı ɛya kʋn abulanan nʋn nnan jijin yí nwʋn ɛbɛlɛ. B'a hɛlɛ Bʋa
Baa'n nʋn yí Sı bɛ́ dunman'n bɛ́ nwʋnman nın asʋ.
2 N gɔ tı anıɛ bie. Anıɛ sɔ'n fi nyanmıansʋ. Ɔ te kɛ asue agualıɛ mgbili'n-mɔ.
Ɔ te kɛ mgbanlanlan m'ɔ kɔ te sɛlɛ kpa'n. Anıɛ sɔ'n mɔ n dılı'n tı kɛ sanngo mɔ
bɛ lɛ bɔ ɔ.
3 Menian nwala nwala sɔ'n-mɔ jijin Nyanmıan belemgbin bia'n, nʋn naan
nnan'n ɔ nʋn mgbain abulaa nʋn nnan nın anyunnun ɛbɛlɛ, bɛ lɛ tʋ ejue fʋfɔlɛ
kʋn. Ejue sɔ'n, sʋanlan fíí ngʋala man yí suan, sannan menian akpıı ɛya kʋn
abulanan nʋn nnan'n mɔ Zozi falı yí moja'n tolı bɛ́ asıɛ nın asʋ nın ala.
4 Menian sɔ'n-mɔ nʋn balasua a nzan man nun b'a ngua man bɛ́ nwʋn efian.
Bɛ́ nwʋn tı. Lıka biala mɔ bʋa Baa'n 'kɔ'n, bɛ́ nʋn yí yê ɔ kɔ ɔ. B'a to bɛ́ wɔ
menian'n-mɔ afian. Bɛ tı kɛ alimʋa ninnge mɔ bɛ lɛ fa bɛ bɔ afɔlıɛ bɛ man
Nyanmıan ɔ nʋn Bʋa Baa'n.
5 Cıan bie lé, bɛ tılı man kɛ ato ɛjɔlɛ fi menian sɔ'n-mɔ anʋan a fite. Efian fíí
nnʋn man bɛ́ nwʋn.

5. Nyanmıansʋ mmɔfʋɛ nsan'n

6 Ɛhı anzin, mın 'nıan an, n gɔ nwun nyanmıansʋ bɔfʋɛ kʋn. Bɔfʋɛ sɔ'n, anın
ɔ lɛ tu sın anwunno anwunno kpa. Yí dein y'ɔ di kɛ ɔ bɔ Ɛjɔlɛkpa'n m'ɔ le
man ayuelıɛ'n ɔ kele asıɛ nın asʋ menian'n-mɔ kʋalaatin, mân mân'n-mɔ, anıɛ
anıɛ'n-mɔ, ɔ nʋn afilie afilie'n-mɔ.
7 Bɔfʋɛ'n lɛ tıan sɛlɛ kpa kan kɛ: "Ɛmɔ súlo Nyanmıan Kpili nán bɛ wʋ́la yí
anunminnyanmʋn! ɔ sanlın kɛ mɛlɛ'n mɔ ɔ 'fa bua menian'n-mɔ kʋalaa ndɛɛ
nın a ju. Ɛmɔ sʋ́ sʋanlan'n m'ɔ bɔlı anwunno nʋn asıɛ'n, jenvie'n nʋn asutile'n-
mɔ'n."
8 Ɛhı anzin, mın 'nıan an, n gɔ nwun nyanmıansʋ bɔfʋɛ kʋn biekun. Ɔ si
alimʋa dıɛ nın asʋ. Yí nwan: "Ɔ'a tɔ! Ɔ'a tɔ! Kulo kpili'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Babilɔnʋn

nın a tɔ! Yí mɔ ɔ'a su yí ajʋamannın bobolobe nzan'n ɔ'a man mân kʋalaa a nʋn'n!”
9 Ɛhı anzin, mın 'nıan an, n gɔ nwun nyanmıansʋ bɔfʋɛ kʋn biekun. Ɔ si
alimʋa dıɛ nnyuan'n-mɔ asʋ. Ɔ lɛ tıan sɛlɛ kpa kan kɛ: “Sʋanlan biala m'ɔ kɔ sʋ
naan'n nʋn yí abaaba'n, m'ɔ kɔ tie maan bɛ kɔ sie yí nwʋnman anaan yí sa nın
asʋ nzɔlɛ'n,
10 sʋanlan sɔ'n, Nyanmıan Kpili 'fɛ yí nwʋn ɛya kpili kpa, ɔ 'tua yí yí nwʋn
kalɛ. Yí nwʋn kalɛ mɔ ɔ 'tua yí'n, ɔ tı kɛ nzan m'ɔ yɔ sı, mɔ b'a ngua man nun
nzue b'a nda man yí nʋan ɔ. Ɔ 'nʋn yí kʋalaa. Ɔ 'nwun yalɛ kpili kpa sîn'n
nʋn like'n m'ɔ ban nvan nvan kɛ tui ndunmunlan nın anun wɔ nyanmıansʋ
mmɔfʋɛ nwannzan-nwannzan'n-mɔ nʋn Bʋa Baa nın anyunnun ɛbɛlɛ.
11 Sîn nın ewusanlan'n mɔ ɔ 'kpunmgbun bɛ́'n, ɔ nyue man lé. Bɛ́ mɔ bɛ kɔ
sʋ naan'n, ɔ nʋn yí abaaba'n, mɔ ɛsɛ bɛ kɔ tie maan bɛ kɔ sie naan'n nzɔlɛ'n bɛ́
nwʋn'n, menian sɔ'n-mɔ, kɔngɔɛ nʋn eyua, ɛfɛ ala yê ɔ la bɛ́ sʋ ɔ.”
12 Ɛhıka ati, bɛ́ mɔ b'a fa bɛ́ nwʋn b'a man Nyanmıan bɛ di yí mala nın asʋ,
mɔ bɛ de Zozi bɛ di ananhɔlɛ nun'n, ɔ di kɛ bɛ kele kɛ bɛ si abʋtalɛ.
13 Ɛhı anzin, mın 'tie a, n gɔ tı anıɛ bie. Anıɛ sɔ'n fi nyanmıansʋ. Ɔ lɛ kan kele
mín kɛ: “Kɛlɛ ɛjɔlɛ ɛhı: Tɛmʋn mɔ yɛ wɔ nun'n, nyila hán bɛ́ mɔ bɛ wu wɔ yɛ́
Mın dunman nun'n!” Nyanmıan Wawɛ'n kɔ sɔ sʋ kɛ: “Sakpa, ɔ tı ananhɔlɛ. Bɛ
kʋala kɛ bɛ de bɛ́ ɛnwʋnmıan wɔ́ bɛ́ junman elie nın anun. Ɔ sanlın kɛ bɛ́ nyɔlıɛ
kpa'n mɔ b'a yɔ'n si bɛ́ sʋ.”

6. Asıɛ nın asʋ ninnge ɛtıɛ'n

14 Ɛhı anzin, mın 'tʋ mín nyın biekun an, n gɔ nwun nyanmıan nın anyun-
nun bɔlɛ́ fufue kʋn. Sʋanlan kʋn tı sʋ, ɔ soman Mân Baa. Esika kɔkɔlɛ abotile
bɔ yí ti. Ɔ le dadıɛ ati tɔkɔlɛ nâ nâ kʋn yí sa nun.
15 Ɛhı anzin, nyanmıansʋ bɔfʋɛ kʋn biekun fi Nyanmıan sua nın anun kɔ fite,
ɔ lɛ tıan sɛlɛ kpa ɔ kan kele sʋanlan'n m'ɔ tı bɔlɛ́ nın asʋ'n kɛ: “Fa wɔ́ dadıɛ ati
tɔkɔlɛ'n, nán tı asıɛ nın asʋ ninnge'n. Ɔ sanlın kɛ asıɛ nın asʋ ninnge'n kʋalaa a
bʋlʋ, bɛ́ ɛtıɛ tɛmʋn a ju.”
16 M'ɔ hanlın sɔ'n, sʋanlan'n m'ɔ tı bɔlɛ́ nın asʋ'n kɔ tʋ yí dadıɛ ati tɔkɔlɛ nın
asıɛ nın asʋ, ɔ kɔ tı sʋ ninnge'n.
17 Ɛhı anzin, nyanmıansʋ bɔfʋɛ kʋn biekun fi Nyanmıan sua'n m'ɔ wɔ
anwunno ɛlɔ nın anun kɔ fite. Yí kʋsʋ ɔ le dadıɛ ati tɔkɔlɛ nâ nâ kʋn yí sa nun.
18 Ɛhı anzin, nyanmıansʋ bɔfʋɛ kʋn biekun fi esika kɔkɔlɛ tɔbılı nın anun ɔ
kɔ fite. Bɔfʋɛ sɔ'n le sîn nın asʋ tunmin. Ɔ kɔ tıan sɛlɛ kpa ɔ kɔ han kɔ hele
nunhan'n m'ɔ le dadıɛ tɔkɔlɛ nâ'n kɛ: “Fa wɔ́ dadıɛ ati tɔkɔlɛ'n tı asıɛ nın asʋ
divın sosokpue'n-mɔ, ɔ sanlın kɛ yí mma nın a bʋlʋ.”
19 Kɛ ɔ hanlın sɔ'n, bɔfʋɛ'n kɔ tʋ yí dadıɛ ati tɔkɔlɛ nın asıɛ nın asʋ. Ɔ kɔ tı asıɛ
nın asʋ divın sosokpue'n-mɔ ɔ kɔ gua lıka kpili'n mɔ bɛ hyuhyuin divın nzue'n.
Lıka sɔ'n y'ɔ le Nyanmıan sikpɛ'n.
20 Lıka mɔ bɛ 'hyuhyuin divın'n nnʋn man kulo nın asʋ, ɔ wɔ ebolo. Moja fi
lıka mɔ bɛ lɛ hyuhyuin divın'n kɔ fite sʋa wa wa wa. Ɔ kɔ tınngɛ ɔ kɔ hɔ kɔ ju
cilo ɛya nsan. Yí bʋ'n kɔ ɔ ju mɛtılı kʋn nʋn sin.

15

7. Nyanmıansʋ mmɔfʋɛ nsʋ'n ɔ nʋn munnzue nsʋ'n

1 Ɛhı anzin, mın 'nıan an, n gɔ nwun asinbɛnwʋn like kpili kʋn nyanmıansʋ
ɛlɔ. Like sɔ'n y'ɔ le kɛ nyanmıansʋ mmɔfʋɛ nsʋ le munnzue nsʋ bɛ́ sa nun.
Munnzue nsʋ sɔ'n, munnzue fíí kún nnʋn man bɛ́ nzin. Ɔ sanlın kɛ bɛ yê bɛ
kele Nyanmıan sikpɛ'n lıka m'ɔ kɔ ju nın ɔ.

2 Ɛhı anzin, mın 'nıan an, n gɔ nwun jenvie kʊn, ɔ tı kɛ niannun, sîn fʊla
nun. N gɔ nwun bɛ́ mɔ bɛ lili naan'n nʊn yí abaaba'n nʊn yí dunman nın asʊ
kunnunmun'n. Bɛ jijin jenvie'n m'ɔ tı kɛ niannun nın asʊ, bɛ lile sanngo'n mɔ
Nyanmıan falı manlın bɛ́'n bɛ́ sa nun.
3 Bɛ lɛ tʊ Nyanmıan akʊa *Moyizı ejue'n nʊn *Bʊa Baa nın ejue'n. Bɛ́ nwan:
"Yɛ́ Mın Tunminfʊɛ Nyanmıan Kpili,
wɔ́ junman mgbili'n mɔ ɛ di'n
sin menian'n-mɔ anwʊn!
Ɛ tı mân mân'n-mɔ kʊalaa bɛ́ belemgbin.
Wɔ́ ninnge'n kʊalaa mɔ ɛ yɔ'n tı ananhɔlɛ,
ɛsɛ yí kʊalaa tı fɔ́ʊ́n.
4 Yɛ́ Mın, nwan yê ɔ nzulo man wɔ́ ɔ?
Nwan yê ɔ ngulo man kɛ
ɔ wula wɔ́ anunminnyanmʊn ɔ?
Wɔ́ dıɛ, ɛ tı kʊnlʊn-ngʊnlʊn.
Mân nın anun menian'n-mɔ kʊalaa
'ba kʊtʊ wɔ́ nyunnun.
Ɔ sanlın kɛ b'a nwun yí kɛ wɔ́ junman'n
mɔ ɛ di'n tı fɔ́ʊ́n."
5 Ɛhı anzin, mın 'nıan an, n gɔ nwun yí kɛ Nyanmıan sua nwannzan-
nwannzan'n m'ɔ wɔ anwunno ɛlɔ, mɔ nyıhyɛ alaka jin nun'n kɔ tike.
6 Nyanmıansʊ mmɔfʊɛ nsʊ'n mɔ bɛ le munnzue nsʊ'n bɛ́ sa nun'n fi
Nyanmıan sua nın anun bɛ kɔ fite. Bɛ wowula taladıɛ nvufue nhyıhyıɛın
mınmıaın mınmıaın yê esika kɔkɔlɛ bɛlɛtı hyı bɛ́ afian.
7 Naan nnan nın anun kʊn kɔ wowula mmɔfʊɛ nsʊ nın asa nun esika kɔkɔlɛ
kangɔ nsʊ. Kangɔ nsʊ sɔ'n-mɔ, Nyanmıan m'ɔ tı ası dahuu'n, yí sikpɛ'n yi yí.
8 Nyanmıan Kpili anunminnyanmʊn'n, ɔ nʊn yí tunmin'n kɔ yı ewusanlan,
ɔ kɔ fa Nyanmıan sua'n lıka kʊalaatin. Munnzue nsʊ'n mɔ mmɔfʊɛ nsʊ'n le'n,
sɛ ɔ yɔlı man dede ɔ sınlın man an, sʊanlan fíí ngʊala man Nyanmıan sua nın
anun wʊlʊ.

NYANMIAN SIKPƐ KANGƆ NSU'N

16

1. Alimʊa kangɔ'n

1 Ɛhı anzin, mın 'tie a, n gɔ tı anıɛ bie, ɔ fi Nyanmıan sua nın anun ɛlɔ. Anıɛ
sɔ'n lɛ tıan sɛlɛ kpa ɔ kan kele mmɔfʊɛ nsʊ'n kɛ: "Ɛmɔ hɔ́ bɛ búʊtu Nyanmıan
sikpɛ'n m'ɔ yi kangɔ nsʊ nın asıɛ nın asʊ!"
2 Alimʊa bɔfʊɛ'n kɔ hɔ kɔ butu yí dıɛ nın asıɛ nın asʊ. M'ɔ butuli yí yuelı'n,
kanlan ɛtɛ ɛtɛ m'ɔ fʊfʊ kɔ tutu bɛ́ mɔ bɛ sʊlı naan'n nʊn yí abaaba'n, mɔ yí nzɔlɛ'n
wɔ bɛ nwʊn'n.

2. Kangɔ'n m'ɔ tian yí nnyuan'n

3 Ɛhı anzin, bɔfʊɛ'n m'ɔ tian yí nnyuan'n kɔ butu yí dıɛ'n jenvie nın anun.
Asue'n kɔ kaci moja kɛ sʊanlan mɔ ɔ'a wu anwʊn moja. Nun ninnge'n-mɔ
kʊalaa kɔ wu.

3. Kangɔ'n mɔ tian yí nsan'n

4 Ɛhı anzin, bɔfʊɛ'n m'ɔ tian yí nsan'n kɔ butu yí dıɛ nın asue mgbili'n-mɔ nʊn
asutile'n-mɔ anun. Yí kʊalaa kɔ kaci moja.
5 Ɛhı, mın 'tie a, anın bɔfʊɛ'n m'ɔ nıan asue'n-mɔ asʊ'n lɛ kan kɛ:
"Ɛ tı fɔ́ʊ́n, wɔ́ mɔ ɛ wɔ ɛbɛlɛ ɛnɛ,
mɔ anın ɛ wɔ ɛbɛlɛ daba'n.
Ɛ tı nwannzan-nwannzan.
Ɔ sanlın kɛ, mɔ a yɔ'n, yí nyın ɔ.

6 A man bɛ́ moja a nʊn,
afɪ b'a gua wɔ́ menian'n-mɔ
nʊn wɔ́ mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ moja.
Mɔ b'a kpʊnndɛ'n yɛ̂ b'a nyan yí ɔ."
7 Ɛhɪ anzin, mɪn 'tie a, anɪn bɔfʊɛ'n m'ɔ nɪan esika kɔkɔlɛ tɔbɪlɪ nɪn asʊ'n lɛ kan kɛ:
"Yuo, yɛ́ Mɪn Tunminfʊɛ Nyanmɪan Kpili,
wɔ́ ndɛɛ ebua'n tɪ ananhɔlɛ, ɔ tɪ sɛsɛ."

4. Kangɔ'n m'ɔ tian yí nnan'n

8 Ɛhɪ anzin, bɔfʊɛ'n m'ɔ tian yí nnan'n kɔ butu yí dɪɛ'n sɛnzɛ nɪn asʊ. Bɛ kɔ man sɛnzɛ nɪn atɪn kɛ ɔ júe ɔ yɛ́yala asɪɛ nɪn asʊ menian'n-mɔ.
9 Ɔ kɔ yɛyala menian'n-mɔ anwʊn'n. Menian'n-mɔ kɔ han ɛjɔlɛ ɛtɛ bɛ kɔ tia Nyanmɪan m'ɔ le tunmin wɔ munnzue sɔ nɪn asʊ'n. B'a nnun man bɛ́ nwʊn b'a nwula man Nyanmɪan anunminnyanmʊn.

5. Kangɔ'n m'ɔ tian yí nnun'n

10 Ɛhɪ anzin, bɔfʊɛ'n m'ɔ tian yí nnun'n kɔ butu yí dɪɛ'n naan'n belemgbin bia nɪn asʊ. Ɛbɛlɛ ala, yí mân'n kɔ kaci awosin. Bɛ́ m'ɔ sie bɛ́'n kɔ kpʊsa bɛ́ tofeleman wɔ yalɛ'n mɔ bɛ lɛ nwun yí'n dunman nun.
11 Bɛ́ nwʊn nganlan nganlan'n-mɔ nʊn yí ɛfʊfʊɛ'n m'ɔ lɛ fʊfʊ bɛ́'n dunman nun, bɛ kɔ han ɛjɔlɛ ɛtɛ bɛ kɔ tia Anwunno Nyanmɪan'n. B'a nnun man bɛ́ nwʊn b'a nyaci man bɛ́ nyɔlɪɛ ɛtɛ'n-mɔ b'a ngua man.

6. Kangɔ'n m'ɔ tian yí nsian'n

12 Ɛhɪ anzin, bɔfʊɛ'n m'ɔ tian yí nsian'n, kɔ butu yí dɪɛ nɪn asue kpili'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Efalatɪ nɪn anun. Asue'n kɔ yue nun. Atɪn kɔ la nun kɔ man mmelemgbin'n-mɔ mɔ bɛ fi sɛnzɛ afitelɪɛ'n.
13 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, mɪn 'nɪan an, anɪn wawɛ ɛtɛ nsan, bɛ tɪ kɛ kɛlɛ. Kʊn fi naan kɔkɔlɛ kpili nɪn anʊan nun kɛ fite. Kʊn fi naan nɪn anʊan nun kɔ fite. Kʊn kʊsʊ fi ato kpɔmanfʊɛ nɪn anʊan nun kɔ fite.
14 Mmɔnsanmʊn wawɛ-mɔ ɔ. Wawɛ sɔ'n-mɔ yɔ asinbɛnwʊn ninnge. Bɛ lɛ kɔ mân nɪn anun mmelemgbin'n-mɔ kʊalaa anwʊn bɛ kɔ wowula bɛ́ bʊ maan bɛ kokuan bɛ́ nʊan, nán Tunminfʊɛ Nyanmɪan cɪan kpili'n ju a, anɪn b'a hʊn ɛlɔɛ'n.
15 Yɛ́ Mɪn nwan: "Tie, mɪn 'ba a nvu nun kɛ awofʊɛ. Nyila hán sʊanlan mɔ mɪn 'ba ju mɔ ɔ lɛ nnafɪ man, m'ɔ nɪan yí taladɪɛ nɪn asʊ, mɔ ɔ 'kɔ a, yí nwʊn gua man sʊ nán nyian a hun yí."
16 Mmɔnsanmʊn wawɛ'n-mɔ kɔ hohuan mmelemgbin'n-mɔ anʊan lɪka'n mɔ bɛ fɛlɛ yí ebele anɪɛ nɪn anun Haamagedʊn'n.

7. Kangɔ'n m'ɔ tian yí nsʊ'n

17 Bɔfʊɛ'n m'ɔ tian yí nsʊ'n kɔ butu yí dɪɛ nɪn anwʊnman nɪn anun. Mɪn 'tie a, anɪɛ bie fi Nyanmɪan sua nɪn anun belemgbin bia nɪn anwʊn ɛlɔ. Anɪɛ sɔ'n, lɛ kan kɛ: "Sian dɪɛ, ɔ'a yue!"
18 M'ɔ hanlɪn sɔ'n, nyanmɪan'n kɔ kpɛ mɪaɪn, n gɔ tɪ ɛjʊjɔlɛ, mgbanlanlan'n kɔ te. Asɪɛ'n kɔ kpusu kpili kpa. Kɛ ɔ kpɪnlɪn kpusuli'n, bɛ bɔlɪ kulo sʊanlan bɛ tʊlɪ asɪɛ nɪn asʊ dede mɔ ɔ 'ju ɛnɛ'n, asɪɛ'n kpusulɪ man sɔ lé.
19 Kulo kpili'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Babilɔnʊn nɪn anun kɔ kpacɪ nsan. Mân nɪn anun kulo mgbili mgbili'n-mɔ kʊalaa kɔ sɛcɪ. Nyanmɪan ati kɔ kacɪ kulo kpili'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Babilɔnʊn'n. Nyanmɪan kɔ fa kangɔ'n mɔ yí sikpɛ nzan'n wɔ nun'n ɔ kɔ man Babilɔnʊn kɔ nʊn.
20 Asue afian kpɔlɛ'n-mɔ kʊalaatin nʊn mmʊka'n-mɔ abʊsʊ kɔ nunnun.

21 Asukɔcʋɪn mgbili mgbili kpa, mɔ kʋn kʋala kɛ ɔ ju tonun abulanan kɔ tɪtɪ kɔ gua menian'n-mɔ asʋ. Menian'n-mɔ kɔ han ɛjɔlɛ ɛtɛ bɛ kɔ tia Nyanmɪan, ɔ fi yalɛ kpili'n mɔ asukɔcʋɪn'n helelɪ bɛ́'n.

BABILƆNƱN ANWƱN ƐJƆLƐ KPƆLƐ NSƱ'N

17

1. Tutu balasua'n

1 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, mmɔfʋɛ nsʋ'n mɔ bɛ le kangɔ nsʋ nɪn anun kʋn kɔ han kɔ hele mín kɛ: "Bala maan n géle wó kɛ bɛ 'kpɪn bɛ tua balasua'n m'ɔ si tutu'n kpili'n kalɛ'n. Tutu balasua sɔ'n, y'ɔ le kulo kpili'n mɔ b'a si yí asue mgbili'n-mɔ anʋan'n.

2 Mân nɪn anun mmelemgbin'n-mɔ nʋn yí a la. Asɪɛ nɪn asʋ menian'n-mɔ a nʋn yí ajʋanmannɪn nzan'n b'a bʋ."

3 Wawɛ nun, bɔfʋɛ'n nʋn mín kɔ hɔ ɛwâ kʋn anun. Mɪn 'nɪan an, n gɔ nwun balasua kʋn. Balasua sɔ'n tɪ naan kɔkɔlɛ kpa kʋn asʋ. B'a hɛhɛlɛ dunman dɔʋn b'a gua naan nɪn asʋ. Dunman sɔ'n-mɔ tɪ Nyanmɪan dunmannzɛcɪɛ dunman. Naan sɔ'n le tile nsʋ yê mmɛ bulu.

4 Balasua sɔ'n wula taladɪɛ kɔkɔlɛ kpa. Yí nwʋn njʋaba'n tɪ esika kɔkɔlɛ, nyɔbʋɛ mɔ bɛ mian yí nwʋn nʋn afile. Ɔ le esika kɔkɔlɛ kangɔ kʋn yí sa nun. Yí busuɔfʋɛ ninnge nʋn yí satɪlɪfʋɛ nyɔlɪɛ'n-mɔ yi yí tɛkɛɛ.

5 B'a hɛlɛ anyɪnndala dunman kʋn b'a gua yí nwʋnman nɪn asʋ. Dunman sɔ'n, yí bʋ y'ɔ le kɛ: "Babilɔnʋn m'ɔ tɪ kulo kpili'n, ɔ tɪ asɪɛ nɪn asʋ tutu'n-mɔ nʋn busuɔfʋɛ'n-mɔ anin."

6 Mɪn 'nɪan an, anɪn balasua sɔ nɪn a nʋn Nyanmɪan menian'n-mɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ lili Zozi anwʋn adanzɪɛ ananhɔlɛ nun'n moja'n dede ɔ'a bʋ nzan.

Mɔ n nwunlin balasua sɔ'n, ɔ sinlin mín nwʋn sʋnman.

7 Ɛhɪ a, bɔfʋɛ'n kɔ bisa mín kɛ: "Ɛjɔlɛ'n sin wó nwʋn kɛ sɛ? Balasua'n m'ɔ tɪ naan ati nsʋ m'ɔ le mmɛ bulu nɪn asʋ'n, mɪn 'ba han bɛ́ bʋ ɛjɔlɛ mɪn kele wó.

8 Naan'n mɔ a nwun yí'n, anɪn ɔ wɔ ɛbɛlɛ daba, nan sian dɪɛ, ɔ nnʋn man ɛbɛlɛ kʋ́n. Nan kʋsʋ ɔ fi kunman nɪn anun ɔ 'ba fite ɔ kɔ minlin. Kɛ Nyanmɪan Kpili bɔlɪ mân'n, asɪɛ nɪn asʋ menian mɔ bɛ́ dunman nnʋn man ngʋan kalata nɪn anun'n, mɛlɛ mɔ bɛ 'ba nwun naan'n, ɔ 'ba sin bɛ́ nwʋn. Ɔ sanlɪn kɛ, daba anɪn naan sɔ'n wɔ ɛbɛlɛ, b'a nnwun man yí kʋ́n, bɛ 'nɪan an, yí ahɪ.

9 "Ɛwa, ɔ di ngɛlɛ kpa nán sʋanlan a tɪ ɛjɔlɛ ɛhɪ abʋ. Tile nsʋ'n, bɛ tɪ mmʋka nsʋ mɔ balasua'n tɪ sʋ ɔ. Tile nsʋ'n kʋsʋ tɪ mmelemgbin nsʋ.

10 Nunhan nnun mɛlɛ dɪɛ a sɪn. Kʋn tɛ tɪ bia nɪn asʋ. Nunhan'n m'ɔ tian yí nsʋ'n tanlanlɪn man bia nɪn asʋ. Nan sɛ bɛ sie yí sʋ a, ɔ ngɔ hyɛ man.

11 Naan'n mɔ anɪn ɔ wɔ ɛbɛlɛ daba mɔ ɔ nnʋn man ɛbɛlɛ kʋ́n'n, yí kʋsʋ ɔ tɪ belemgbin. Ɔ tɔ bɛ́ sʋ mɔcʋɛ. Nan kʋsʋ mmelemgbin nsʋ'n mɔ bɛ 'minlin'n, ɔ wɔ bɛ́ nun bie.

12 "Mmɛ bulu'n mɔ a nwun yí'n, bɛ́ kʋsʋ bɛ tɪ mmelemgbin bulu. Nan bɛ́ dɪɛ, bɛ sielɪ man bɛ́ bia sʋ. Bɛ 'ba man bɛ́ tunmin maan bɛ nʋn naan'n di belemgbin dɔhyʋɪlɪ kʋn.

13 Mmelemgbin bulu sɔ'n, bɛ́ kʋalaa bɛ́ ajʋnlɪn tɪ kʋn. Bɛ fa bɛ́ tunmin'n bɛ di junman bɛ man naan'n.

14 Bɛ 'ba fa ɛlɔɛ bɛ tʋa *Bʋa Baa'n. Nan Bʋa Baa'n 'ba li bɛ́ sʋ kunnunmun. Ɔ sanlɪn kɛ, ɔ tɪ mɪnlɪan'n-mɔ kʋalaa Amɪn, mmelemgbin'n-mɔ kʋalaa Belemgbin. Bʋa Baa'n nʋn yí sasʋ'n-mɔ, bɛ́ mɔ ɔ'a fɛlɛ bɛ́ yí nwʋn mɔ bɛ nʋn yí nanndɪ ananhɔlɛ nun'n, ɔ nʋn bɛ́ yê bɛ 'di kunnunmun nɪn ɔ."

15 Bɔfʋɛ'n kɔ han kɔ hele mín biekun kɛ: "Asue asue'n-mɔ mɔ tutu balasua'n tɪ yí nʋan mɔ a nwun yí'n, ɔ kele meninsʋnman, anɪɛ anɪɛ nʋn mân mân.

16 Mmɛ bulu'n mɔ a nwun yí'n, bɛ́ nʊn naan'n, bɛ 'ba kpɔ tutu balasua'n. Bɛ
'ba tʊa yí bɛ de yí nwʊn ninnge'n maan ɔ ka yí nwʊn mgban. Bɛ 'di yí nwʊn
naan'n bɛ tʊ yí bʊsʊ nɪn anun sîn bɛ yala yí.
17 Afɪ Nyanmɪan a man mmelemgbin bulu sɔ nɪn atɪn kɛ bɛ yɔ́ yí muonun yí
kunnun like. Mmelemgbin bulu sɔ'n-mɔ abʊ 'ba yɔ kʊn, bɛ 'ba fa bɛ́ belemgbin
tunmin'n bɛ di junman bɛ man naan'n dede ɔ 'ju tɛmʊn mɔ Nyanmɪan Anʊan
Ɛjɔlɛ'n kɔ kpɪn sʊ'n.
18 "Yí bɛ-yue-asɪɛ, balasua'n mɔ a nwun yí'n, yí y'ɔ tɪ kulo kpili'n m'ɔ sie asɪɛ
nɪn asʊ mmelemgbin'n-mɔ kʊalaa ɔ."

18

2. Babilɔnʊn 'ba tɔ asɪ

1 Ɛhɪ anzin, mɪn 'nɪan an, n gɔ nwun nyanmɪansʊ bɔfʊɛ kʊn biekun kɛ ɔ fi
nyanmɪansʊ ɔ lɛ ju. Bɔfʊɛ sɔ'n le tunmin kpili kpa. Yí nwʊn'n ta dede bɛ nwun
yí anunminnyanmʊn nɪn asɪɛ'n lɪka kʊalaatin.
2 Anɪn ɔ lɛ tɪan sɛlɛ kpa kan kɛ:
"Ɔ'a tɔ asɪ! Ɔ'a tɔ asɪ!
Kulo kpili'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Babilɔnʊn nɪn a tɔ asɪ!
Ɔ'a kaci mmɔnsanmʊn'n-mɔ kulo.
Ɔ'a kaci wawɛ ɛtɛ ngacile'n-mɔ kʊalaa fɪabɛlɛ.
Ɛbɛlɛ yê nnʊnman ɛtɛ ɛtɛ
mɔ sʊanlan ngulo man'n kʊalaa wɔ ɔ.
3 Ɔ sanlɪn kɛ ɔ'a man menian'n-mɔ kʊalaa
a nʊn yí nzan'n bie,
yí ajʊamannɪn bobolobe nzan'n.
Asɪɛ nɪn asʊ mmelemgbin'n-mɔ kʊalaa nʊn yí a la.
Asɪɛ nɪn asʊ watafʊɛ'n-mɔ
le yí ninnge nganlanman nganlanman'n
b'a fa b'a nyan bɛ́ nwʊn."

3. Babilɔnʊn esuan'n

4 Ɛhɪ anzin, mɪn 'tie a, n gɔ tɪ anɪɛ bie. Anɪɛ sɔ'n fi nyanmɪansʊ. Yí nwan:
"Mín menian, ɛmɔ fi kulo sɔ nɪn asʊ bɛ tú
nán ɛmɔ a nyɔ man yí ɛtɛ'n m'ɔ yɔ'n bie,
nán yí ɛtɛ nɪn anwʊn munnzue a ngan man ɛmɔ.
5 Ɔ sanlɪn kɛ yí ɛtɛ nɪn a sʊn
dede ɔ'a kpula nyanmɪan'n.
Ɔ man Nyanmɪan ati a kacɪ yí nvʊfʊsʊɛ nyɔlɪɛ'n-mɔ.
6 Like'n m'ɔ yɔlɪ ɛmɔ'n, ɛmɔ nían sʊ bɛ yɔ́ yí bie.
M'ɔ yɔlɪ ɛmɔ'n, ɛmɔ yɔ́ yí sɔ fâ nnyuan
bɛ túa yí kalɛ.
Kangɔ'n m'ɔ suli nzan'n gualɪ nun
manlɪn menian'n-mɔ'n,
ɛmɔ fá sú yí kpê nnyuan bɛ mán yí.
7 Yí nwʊn elie'n
nʊn yí atubɛnwʊn kpili'n m'ɔ tu'n,
ɛmɔ nían sʊ bɛ héle yí ahʊlʊwa nʊn amannɪnhunlun.
Afɪ yí nwan: 'N dɪ asɪ kɛ belemgbin balasua.
N dɪ man kunlannvʊɛ.
Ɛsɛ mɪn ngɔ li man kunlan lé.'
8 Yí ɛjɔlɛ sɔ'n m'ɔ kan nɪn ati,
munnzue'n-mɔ kʊalaa m'ɔ wɔ ɛbɛlɛ man yí'n,
ɔ 'ba tʊ yí cɪan kʊnmgba cein:

Ɛfʋkɛ m'ɔ kun sʋanlan, kunlan elie nʋn ɛhɔɛ,
ɛsɛ bɛ 'fa sîn bɛ yala yí.
Ɔ sanlɪn kɛ yɛ́ Mɪn Nyanmɪan
mɔ ɔ'a bua yí ndɛɛ'n le tunmin.
9 "Asɪɛ nɪn asʋ mmelemgbin'n-mɔ kʋalaa mɔ bɛ nʋn Babilɔnʋn kulo nɪn a bɔ
ajʋamannɪn, bɛ nʋn yí a li mân'n, mɛlɛ mɔ bɛ 'ba nwun yí sîn nɪn ewusanlan'n,
bɛ 'ba sun yí bɛ yɪ yí nwʋn awɔ́lɛ.
10 Mɔ bɛ 'ba nwun munnzue'n mɔ ɔ'a han kulo'n, esulo 'ba han bɛ́. Bɛ 'ba
jejinlan mʋa bɛ kan kɛ:
'Nan nzu munnzue ɛjɔlɛ dɪɛ ahɪ?
Nan nzu munnzue ɛjɔlɛ dɪɛ ahɪ?
Kulo kpili, Babilɔnʋn kulo m'ɔ le tunmin!
B'a fa dɔhyʋɪlɪ kʋnmgba cein b'a bua wɔ́ ndɛɛ!'
11 "Asɪɛ nɪn asʋ watafʋɛ'n-mɔ kʋsʋ lɛ sun yí bɛ yɪ yí nwʋn awɔ́lɛ. Afɪ bɛ nnyan
man sʋanlan fíí kún ɔ ndo man bɛ́ ninnge'n:
12 Esika kɔkɔlɛ, jɛtɛ, nyɔbʋɛ mɔ bɛ mian yí nwʋn, afile, ɛtanlan fufue, kɔkɔlɛ,
mɪnmɪaɪn mɪnmɪaɪn, mmaka ngacile ngacile kʋalaa mɔ bɛ ban fanlan, ninnge
ngacile ngacile kʋalaa mɔ bɛ le ɛsʋɪnje bɛ yɔ, yí kʋalaa mɔ bɛ le mmaka ngacile
ngacile mɔ yí nwʋn cian bɛ yɔ, ayɪwa, bulalɛ, ɛbʋɛ malʋbʋ.
13 Bɛ ngɔ nyan man sʋanlan ngɔ to man bɛ́ baka abʋɪn'n m'ɔ ban fanlan'n, ɔ
nʋn bɛ́ asɛsɪan'n, ɔ nʋn bɛ́ anatɪlɪ'n, ɔ nʋn bɛ́ alawu'n, ɔ nʋn bɛ́ abɛya'n, ɔ nʋn bɛ́
ngo'n, ɔ nʋn bɛ́ nzan'n, ɔ nʋn bɛ́ fali'n, ɔ nʋn bɛ́ *bele'n, ɔ nʋn bɛ́ nnalɛ'n, ɔ nʋn
bɛ́ mmʋa'n, ɔ nʋn bɛ́ mgbanngɔ'n, nʋn bɛ́ hyuili'n, ɔ nʋn bɛ́ nganga'n, ɔ nʋn bɛ́
mɔ bɛ tɪ man nganga'n.
14 "Watafʋɛ sɔ'n-mɔ 'ba se kulo'n kɛ: 'Ninnge'n kʋalaa mɔ ɛ kulo kɛ ɛ nyan
yí'n, ninnge sɔ'n-mɔ a tʋ a fʋn wɔ́. Wɔ́ anyanbɛnwʋn'n nʋn wɔ́ ninnge
nganlanman'n-mɔ a minlin, ɛ ngɔ nwun man bɛ́ fíí kún.'
15 Bɛ́ mɔ bɛ di wata kulo sɔ nɪn asʋ mɔ b'a nyan bɛ́ nwʋn'n, mɔ bɛ 'ba nwun
munnzue'n mɔ ɔ'a han kulo'n, esulo 'ba han bɛ́. Bɛ 'ba jinlan mʋa bɛ sun yí bɛ
yɪ yí nwʋn awɔ́lɛ.
16 Bɛ 'ba se kɛ:
'Nan nzu munnzue ɛjɔlɛ dɪɛ ahɪ?
Nan nzu munnzue ɛjɔlɛ dɪɛ ahɪ?
Kulo kpili'n m'ɔ wula taladɪɛ fufue nʋn kɔkɔlɛ
mɔ bɛ́ gua yɔ sɪ
mɔ esika kɔkɔlɛ ninnge a yi yí kɔmɪn nʋn yí sa,
m'ɔ le nyɔbʋɛ mɔ bɛ mian yí nwʋn,
ɔ nʋn afile dɔʋn'n,
17 dɔhyʋɪlɪ kʋnmgba cein anun,
wɔ́ anyanbɛnwʋn nwala nwala ɛhɪ kʋalaa a minlin!'
"Bɛ mɔ bɛ nɪan meli'n-mɔ asʋ, bɛ́ mɔ bɛ fʋ meli nun bɛ tu atɪn, bɛ́ mɔ bɛ kan
nun, bɛ́ mɔ bɛ di junman jenvie nɪn asʋ, bɛ́ kʋalaa bɛ jijin mʋa.
18 "Mɔ bɛ nwunlin sîn'n nʋn ewusanlan'n kulo nɪn anun'n, bɛ kɔ tɛtɪan bɛ́
nwan: 'Kulo benin yê anɪn ɔ nʋn kulo kpili ɛhɪ sɛ ɔ?'
19 Bɛ 'tu nvutule bɛ gua bɛ́ ti'n-mɔ asʋ. Bɛ 'sun bɛ di yí nwʋn yalɛ, bɛ 'tɛtɪan
bɛ kan kɛ:
'Nan nzu munnzue ɛjɔlɛ dɪɛ ahɪ?
Nan nzu munnzue ɛjɔlɛ dɪɛ ahɪ?
Kulo kpili ɛhɪ mɔ ɔ'a man bɛ́ kʋalaa
mɔ bɛ di meli nɪn anun junman nɪn
a nyan bɛ́ nwʋn'n,
dɔhyʋɪlɪ kʋnmgba cein anun,

yí anyanbɛnwʊn'n kʊalaa a minlin!
20 Nyanmıansʊ amma,
ɛmɔ lí fɛ kɛ kulo sɔ nın abʊsʊ a bɔ ɔ!
Nyanmıan menian, mmɔfʊɛ nʊn mgbɔmanfʊɛ,
ɛmɔ lí fɛ! Ɔ sanlın kɛ ɛtɛ'n m'ɔ yɔlı ɛmɔ'n,
yí nwʊn ahatua yê Nyanmıan Kpili a tua yí ɔ.' "

4. Babilɔnʊn kulo nın ɛsɛcıɛ'n

21 M'ɔ yɔlı sɔ'n, nyanmıansʊ bɔfʊɛ kʊn, ɔ le tunmin, ɔ kɔ kuku ɛbʊɛ kpili kʊn
kɛ nunhan'n mɔ bɛ fa bɛ nunkun *bele'n ɔ kɔ tʊ yí jenvie nın anun. Yí nwan:
"Bɛ 'fa anwʊnsɛlɛ
bɛ fin Babilɔnʊn kulo kpili nın ası sɛlɛ kpa
kɛ m'an kpın m'an ju ɛbʊɛ kpili'n
m'an tʊ jenvie nın anun'n.
Bɛ ngɔ nwun man yí fíí kʊ́n.
22 Cıan bie lé bɛ ngɔ tı man kɛ
sʊanlan kʊn lɛ bɔ sanngo anaan
bɛ lɛ si abile, anaan bɛ lɛ ku fulutu,
anaan kɔnɔtı kulo sɔ nın asʊ kʊ́n.
Cıan bie lé bɛ ngɔ tı man kɛ
sʊanlan kʊn lɛ di junman ngacile bie
wɔ kulo sɔ nın asʊ kʊ́n.
Cıan bie lé, bɛ ngɔ tı man ɛbʊɛ'n
m'ɔ bɛ fa bɛ nunkun bele nın angan
wɔ kulo sɔnın asʊ kʊ́n.
23 Cıan bie lé bɛ ngɔ sɔ man kanlannıɛ
wɔ kulo sɔ nın asʊ kʊ́n.
Cıan bie lé bɛ ngɔ tı man balasua nʊn belenzua
mɔ bɛ le ja bɛ́ nwʊn nın anın'n
kulo sɔ nın asʊ kʊ́n.
Ɔ sanlın kɛ mân nın anun watafʊɛ mgbili'n-mɔ,
ɛbɛlɛ yê bɛ wɔ ɔ.
Kulo nın asʊ menian'n-mɔ yɔ jiliwa ninnge
bɛ laka asıɛ nın asʊ menian'n-mɔ kʊalaatin.
24 B'a tua Babilɔnʊn nyɔlıɛ nın anwʊn kalɛ.
Ɔ sanlın kɛ, Nyanmıan mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ,
Nyanmıan menian'n-mɔ nʊn bɛ́ kʊalaa
mɔ bɛ hunlin bɛ́ asıɛ nın asʊ'n,
ɛbɛlɛ yê bɛ́ moja'n gualı ɔ."

19

5. Alimʊa kunnunmun elie ejue'n

1 Ɛhı anzin, mın 'tie a, n gɔ tı meninsʊnman anın nyanmıansʊ ɛlɔ. Bɛ lɛ tıan
sɛlɛ kpa bɛ kan kɛ:
"Aleluya! Bɛ yí yɛ́ Mın ayɛ!
Bɛ́ ti ele'n, anunminnyanmʊn'n nʊn tunmin'n
tı yɛ́ Nyanmıan'n dıɛ.
2 Yí ndɛɛ'n m'ɔ bua'n tı ananhɔlɛ, ɛsɛ ɔ tı fɔ́ʊ́n.
Ɔ sanlın kɛ balasua'n m'ɔ si tutu bobolobe
ɔ kele asıɛ nın asʊ menian'n-mɔ ɛtɛ'n,
Nyanmıan a bu yí fʊɔ.
Ɔ'a tua yí yí nwʊn kalɛ,
afı ɔ'a hun Nyanmıan ngʊa'n-mɔ."

6. Kunnunmun elie ejue'n m'ɔ tian yí nnyuan'n

3 Ɛsɛ bɛ kɔ han biekun kɛ:
“Aleluya! Bɛ yí yé Mɪn ayɛ!
Ɔ sanlɪn kɛ Babilɔnʋn ewusanlan'n wɔ ɛbɛlɛ dahuu.”
4 Mgbain abulaa nʋn nnan'n nʋn naan nnan'n kɔ kʋtʋ bɛ kɔ sʋ Nyanmɪan m'ɔ tɪ belemgbin bia nɪn asʋ'n. Bé nwan:
“Amɪn! Aleluya! Bɛ yí Nyanmɪan ayɛ!”

7. Kunnunmun elie ejue'n m'ɔ tian yí nsan'n

5 Mɪn 'tie a, n gɔ tɪ anɪɛ bie. Anɪɛ sɔ'n fɪ bia nɪn anun, yí nwan:
“Ɛmɔ kʋalaa mɔ bɛ tɪ Nyanmɪan ngʋa
mɔ bɛ man yí anyɪnnzɔ'n, mgbain o, mmatʋnman o,
ɛmɔ kʋalaa yí yé Nyanmɪan nɪn ayɛ!”
6 M'ɔ yɔlɪ sɔ'n, mɪn 'tie a, n gɔ tɪ meninsʋnman anɪn'n. Bé nɪn'n te kɛ asue kpili agualɪɛ, ɔ te kɛ mgbanlanlan. Bé nwan:
“Aleluya! Bɛ yí yé Mɪn ayɛ!
Ɔ sanlɪn kɛ yé Mɪn
m'ɔ tɪ yé Tunminfʋɛ Nyanmɪan'n
le di yí belemgbin'n.
7 Yɛ hán ngɔhʋa yɛ lí ndutue
yɛ wúla yí anunminnyanmʋn.
Ɔ sanlɪn kɛ *Bʋa Baa nɪn atɔnvɔlɛ mɛlɛ nɪn a ju.
Yí yɪ kʋsʋ a sesie yí nwʋn a yue.
8 B'a man yí yɪ atɪn kɛ
ɔ wúla taladɪɛ fufue hyɪɛɪn hyɪɛɪn kpa
m'ɔ kpacɪ mɔ efian fíí nnʋn man nun.”
(Taladɪɛ fufue'n y'ɔ le Nyanmɪan anwʋntɪɛ mma'n-mɔ nyɔlɪɛ sɛsɛ'n.)
9 Ɛhɪ a, bɔfʋɛ'n kɔ se mín kɛ: “Ɛjɔlɛ ɛhɪ mɔ mɪɪn kan mɪn kele wó'n, kɛlɛ. Ɛjɔlɛ sɔ'n y'ɔ le kɛ: ‘Nyila hán bé mɔ bɛ 'di Bʋa Baa nɪn atɔnvɔlɛ alɪɛ'n bie'n!’ ” Ɔ kɔ han kɔ tʋ sʋ kɛ: “Ɛjɔlɛ ɛhɪ, Nyanmɪan muonun y'ɔ lɛ kan ɔ, ɔ tɪ man ato.”
10 Mɔ bɔfʋɛ'n hanlɪn sɔ'n, n gɔ tu n gɔ tɔ yí ja nun mɪɪn sʋ yí. Ɔ kɔ se mín kɛ: “N'ɛ yɔ yí sɔ! Nán n dɪ Nyanmɪan akʋa kɛ wó nʋn wó nianman'n-mɔ mɔ b'a le ananhɔlɛ ɛjɔlɛ'n mɔ Zozi yɪlɪ hele bé'n b'a li'n. Sʋ Nyanmɪan! Ananhɔlɛ ɛjɔlɛ'n mɔ Zozi a yɪ a hele ɛmɔ'n y'ɔ le mɔ Nyanmɪan Wawɛ'n falɪ wulalɪ mgbɔmanfʋɛ'n-mɔ anʋan'n.”

ƐLALIƐ KASIAN NSU'N

1. Ɛkpanngɔ fufue'n nʋn sʋanlan'n m'ɔ tɪ sʋ'n

11 Ɛhɪ anzin, mɪn 'nɪan an, anɪn nyanmɪan nɪn a buke, ɛkpanngɔ fufue kʋn kɔ fite. Sʋanlan'n m'ɔ tɪ ɛkpanngɔ sɔ nɪn asʋ'n, bɛ fɛlɛ yí “Ananhɔlɛfʋɛ nʋn Fɔ́ʋ́nfʋɛ”. Ɔ bua menian'n-mɔ ndɛɛ'n sɛsɛ ɛsɛ ɔ kʋn ananhɔlɛ nɪn ati ɛlɔɛ.
12 Yí nyɪn'n jue kɛ sîn, ɛsɛ ɔ sʋ belemgbin kele dɔʋn. B'a hɛlɛ dunman kʋn yí nwʋn. Sɛ nán yí ngʋnmɪan an, sʋanlan fíí nzɪ man dunman sɔ'n.
13 Yí taladɪɛ'n m'ɔ wula'n, moja a bɔ a gua nun. Sʋanlan sɔ'n, bɛ fɛlɛ yí “Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ”.
14 Nyanmɪansʋ kʋan mma'n-mɔ kʋalaa tɪtɪ mgbanngɔ nvufue sʋ bɛ si yí sʋ. Bɛ wowula ndaladɪɛ nvufue, bɛ le lɪn yê b'a nwʋn ɔ, efian fíí nnʋn man nun.
15 Sʋanlan'n mɔ bɛ fɛlɛ yí “Nyanmɪan Anʋan Ɛjɔlɛ'n”, dadɪɛ nâ nâ kʋn fi yí nʋan nun fite. Dadɪɛ sɔ'n yê ɔ 'fa kun mân nɪn anun menian'n-mɔ mɔ bɛ nʋn yí nni man nɪn ɔ. Ɔ le bulalɛ kpɔman yí sa nun ɔ 'fa kun bé mɔ bɛ kpɔ yí'n-mɔ. Ɔ 'tetia yí mgbɔfʋɛ'n-mɔ asʋ ɔ nunkun bé kɛ bé mɔ bɛ le bé ja bɛ nunkun divɪn baka mma'n bɛ hyuhyuin yí nzue'n. Tunminfʋɛ Nyanmɪan ɛya kpili'n mɔ ɔ a fɛ'n, kɛ yí sikpɛ'n 'kun menian'n-mɔ nɪn anɪn.

16 Ɛ 'nwun dunman'n mɔ b'a hɛlɛ b'a gua yí taladıɛ nın anun, m'ɔ kɔ yí sɔlɔwa nın anwʋn'n: “Melemgbin'n-mɔ Belemgbin, Mınlıan'n-mɔ Amın.”

2. Nyanmıansʋ bɔfʋɛ'n m'ɔ jin sɛnzɛ nın anun'n

17 Ɛhı anzin, mın 'nıan an, n gɔ nwun yí kɛ bɔfʋɛ kʋn jin sɛnzɛ nın anun. Ɔ lɛ tıan sɛlɛ kpa fɛlɛ nnʋnman'n-mɔ kʋalaatin mɔ bɛ lɛ tu bɛ sın'n kɛ: “Ɛmɔ bála, bɛ yía bɛ lí alıɛ kpili'n mɔ Nyanmıan a tʋn'n.

18 Ɛmɔ bála a li mmelemgbin'n-mɔ nʋn nzalafʋ naan. Ɛmɔ bála a li mgbanngɔ'n-mɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ tı sʋ'n naan. Nganga o, bɛ́ mɔ bɛ tı man nganga o, mgbain o mmatʋnman o, ɛmɔ bála a li bɛ́ naan.”

3. Naan'n nʋn ato kpɔmanfʋɛ'n

19 Ɛhı anzin, mın 'nıan an, n gɔ nwun naan'n nʋn asıɛ nın asʋ mmelemgbin'n-mɔ. B'a hohuan bɛ́ ɛlɔɛ menian'n-mɔ anʋan, bɛ 'kɔ a tʋa sʋanlan'n m'ɔ tı ɛkpanngɔ nın asʋ'n nʋn yí menian dıɛ'n-mɔ kʋn ɛlɔɛ.

20 Ɛlɔɛ nın anun, bɛ kɔ hyı naan'n nʋn ato kpɔmanfʋɛ'n nóle. Ato kpɔmanfʋɛ sɔ'n y'ɔ yɔlı asinbɛnwʋn ninnge naan nın anyunnun ɛbɛlɛ nın ɔ. Asinbɛnwʋn ninnge sɔ'n-mɔ m'ɔ yɔlı'n y'ɔ falı lakalı bɛ́ mɔ bɛ sielı naan'n nzɔlɛ'n bɛ́ nwʋn bɛ sʋlı yí abaaba'n. Bɛ kɔ ju naan'n nʋn ato kpɔmanfʋɛ nın anyınwɔsʋɛ bɛ kɔ gua asubula sîn'n mɔ like nvan nvan kɛ tui ndunmunlan wɔ nun nın anun.

21 Sʋanlan'n m'ɔ tı ɛkpanngɔ nın asʋ'n le dadıɛ'n m'ɔ san yí nʋan nun'n ɔ kɔ hun bɛ́ bʋ nga'n-mɔ. Nnʋnman'n-mɔ kɔ li bɛ́ naan.

20

4. Afʋɛ akpıı kʋn'n

1 Ɛhı anzin, mın 'nıan an, anın bɔfʋɛ kʋn fi nyanmıansʋ ɔ lɛ ju. Ɔ le kunman kpʋnlʋn-mgbʋnlʋn'n sannvɛ'n nʋn ngɔnzɔngɔnzɔ kpili kʋn yí sa nun.

2 Ɔ kɔ hyı naan kɔkɔlɛ'n, owo daba'n mɔ yí y'ɔ le Abɔnsanmʋn'n mɔ bɛ fɛlɛ yí *Satan'n. Ɔ kɔ fa ngɔnzɔngɔnzɔ'n kɔ bɔ yí kpaun dede afʋɛ akpıı kʋn.

3 Bɔfʋɛ'n kɔ ju yí kɔ tʋ kunman kpʋnlʋn-mgbʋnlʋn nın anun, ɔ kɔ hala sʋ ɔ kɔ tʋ nun ɔ kɔ sie sʋ nzɔlɛ. Ɔ'a yɔ yí sɔ nán Satan a nnaka man mân nın anun menian'n-mɔ kʋ́n dede ɔ kɔ ju afʋɛ akpıı kʋn nın anʋan. Sɛ afʋɛ akpıı kʋn'n sın an, ɔ di kɛ bɛ nyannjı yí mɛlɛ kaan anun.

5. Bɛ 'ba tʋ Abɔnsanmʋn sîn nın anun

4 Ɛhı anzin, mın 'nıan an, n gɔ nwun mmelemgbin bia-mɔ. Bɛ́ mɔ bɛ tıtı sʋ'n, bɛ kɔ man bɛ́ tunmin kɛ bɛ búa menian'n-mɔ ndɛɛ. Bɛ́ mɔ bɛ lelı Zozi bɛ lili mɔ bɛ lili yí nwʋn adanzıɛ, mɔ bɛ hanlın Nyanmıan Anʋan Ɛjɔlɛ'n bɛ helelı menian'n-mɔ, mɔ bɛ hunlin bɛ́'n, n gɔ nwun bɛ́ kʋsʋ bɛ́ ɛkala'n. Menian sɔ'n-mɔ a nzʋ man naan'n bie, ɛsɛ b'a nzʋ man yí abaaba'n bie. B'a man b'a nzie man bɛ́ naan'n nzɔlɛ'n bie bɛ́ nwʋnman nın asʋ nʋn bɛ́ sa nın anwʋn. Bɛ fi ewue nun bɛ kɔ tinnge bɛ nʋn Kilisi kɔ li belemgbin dede afʋɛ akpıı kʋn.

5 (Menian nga'n mɔ bɛ wuli'n, bɛ́ dıɛ, b'a ndinnge man dede afʋɛ akpıı kʋn'n sınlın) Alimʋa ewuetinnge nın anın.

6 Nyila nʋn anwʋntıɛ hán bɛ́ mɔ bɛ wɔ alimʋa ewuetinnge nın anun'n! Ewue'n m'ɔ tian yí nnyuan'n le man tunmin bɛ́ sʋ. Bɛ 'kaci Nyanmıan nʋn Kilisi tɛɛyıfʋɛ bɛ nʋn yí di belemgbin dede afʋɛ akpıı kʋn.

5. Abɔnsanmʋn a tɔ ası.

7 Sɛ afʋɛ akpıı kʋn'n sın an, bɛ 'ba yı Satan fi yí fiadı sua nın anun.

8 Sɛ bɛ yı yí a, ɔ 'kɔ a laka asıɛ nın asʋ menian'n-mɔ, Gɔgʋ nʋn Magɔgʋ mɔ bɛ wɔ asıɛ nın afannan nın asʋ'n. Ɔ 'kokuan bɛ́ nʋan nán bɛ kɔ tʋa Nyanmıan bɛ kʋn. Menian sɔ'n-mɔ sʋnlın kɛ jenvie nın anʋan anyʋan'n.

9 Bɛ kɔ tʋ bɛ kɔ sanndı asıɛ'n lıka kʋalaatin, bɛ kɔ bɛ ta bɛ si bɛ yia Nyanmıan menian'n-mɔ nʋn kulo'n mɔ Nyanmıan kulo'n. Nan sîn fi anwunno ɔ kɔ tɔ menian sɔ'n-mɔ anun ɔ kɔ yala bɛ́.
10 Abɔnsanmʋn m'ɔ laka menian'n-mɔ'n, bɛ kɔ ju yí bɛ kɔ tʋ asubula sîn'n mɔ like nvan nvan kɛ tui ndunmunlan'n wɔ nun nın anun. Sîn sɔ nın anun yê naan'n nʋn ato kpɔmanfʋɛ'n gua ɔ. Bɛ 'nwun yalɛ kɔngɔɛ nʋn eyua cıan daa.

6. Kasian ndɛɛ ebua'n

11 Ɛhı anzin, mın 'nıan an, n gɔ nwun belemgbin bia fufue kpili kʋn, ɔ nʋn sʋanlan'n m'ɔ tı sʋ'n. Anwunno'n nʋn asıɛ'n kɔ nwanndi yí nyunnun, b'a nnwun man bɛ́ bʋsʋ fíí kʋ́n.
12 Mın 'nıan an, n gɔ nwun bɛ́ mɔ b'a wu'n-mɔ, mgbain nʋn mmatʋnman. Bɛ jijin belemgbin bia nın anyunnun ɛbɛlɛ. Bɛ kɔ buke buke kalata'n-mɔ anun. Bɛ kɔ buke kalata kʋn biekun kʋsʋ anun. Kalata sɔ'n y'ɔ tı ngʋan kalata nın ɔ. Bɛ nıan bɛ́ mɔ b'a wu'n-mɔ nyɔlıɛ'n mɔ b'a hɛlɛ b'a gua kalata'n-mɔ anun nın anwʋn bɛ bua bɛ́ ndɛɛ.
13 Asue jenvie'n kɔ kpu menian mɔ bɛ wuli nun'n. Ewue nʋn ɛbɔlɔ kʋsʋ kɔ yı bɛ́ dıɛ'n-mɔ kɔ fite fite. Bɛ nıan sʋanlan kʋn nyɔlıɛ nın anwʋn bɛ bua yí ndɛɛ.
14 Bɛ kɔ ju ewue nʋn ɛbɔlɔ bɛ gua asubula sîn nın anun. (Asubula sîn sɔ'n y'ɔ tı ewue'n m'ɔ tian yí nnyuan nın ɔ.)
15 Sʋanlan biala mɔ b'a ngɛlɛ man yí dunman ngʋan kalata nın anun'n, sʋanlan sɔ'n, bɛ 'ju yí bɛ tʋ asubula sîn nın anun.

21

7. Zoluzalɛmʋn fʋfɔlɛ'n

1 Ɛhı anzin, mın 'nıan an, n gɔ nwun anwunno fʋfɔlɛ kʋn ɔ nʋn asıɛ fʋfɔlɛ kʋsʋ kʋn. Afı anwunno daba'n nʋn asıɛ daba nın abʋsʋ a nunnun. Jenvie'n kʋsʋ a nunnun.
2 N gɔ nwun anwʋntıɛ kulo'n, Zoluzalɛmʋn fʋfɔlɛ'n. Ɔ fi Nyanmıan anwʋn ɛlɔ anwunno ɔ lɛ ju. Ɔ tı kɛ atɔnvɔlɛ balasua mɔ ɔ'a li yí nwʋn kanlanman kpa ɔ lɛ kɔ a le yí hun atın ɔ.
3 N gɔ tı anıɛ bie, ɔ fi Nyanmıan belemgbin bia nın anun ɛlɔ. Anıɛ sɔ'n lɛ tıan sɛlɛ kpa kan kɛ: "Kulo ɛhı asʋ yê Nyanmıan 'ba tanlan wɔ menian'n-mɔ afian sian dıɛ nın ɔ. Ɔ nʋn bɛ́ 'ba tanlan. Bɛ 'kaci yí menian, yê yí kʋsʋ ɔ 'kaci bɛ́ Nyanmıan.
4 Ɔ 'cici bɛ́ nyın abʋ ɛmʋın'n kʋalaatin, sʋanlan mma nwu man fíí kʋ́n, sʋanlan mma nyı man awɔ́lɛ fíí kʋ́n, sʋanlan mma nwun man yalɛ fíí kʋ́n. Afı daba ninnge'n-mɔ a kpɛ nun."
5 Mɔ anıɛ'n hanlın sɔ yuelı'n, sʋanlan'n m'ɔ tı belemgbin bia nın asʋ'n kɔ han kɛ: "Sian dıɛ, mıın bɔ ninnge'n-mɔ kʋalaa nvʋfɔlɛ biekun." Ɛsɛ ɔ kɔ se mín kɛ: "Kɛlɛ ɛjɔlɛ ɛhı, afı mín ɛjɔlɛ'n tı ananhɔlɛ, ɔ fata kɛ sʋanlan biala de di."
6 Ɔ kɔ han kɔ tʋ sʋ kɛ: "Ɔ'a kpın sʋ! N dı Alıfa nʋn Omega, n dı abʋbɔ nʋn ayuelıɛ. Sʋanlan biala mɔ nzuhoe lɛ kun yí'n, mın 'man yí ngʋan asutile nzue'n bie maan ɔ nʋn yí mgban.
7 Sʋanlan biala m'ɔ kɔ li kunnunmun'n, ɔ 'nyan acɛdıɛ sɔ'n. Mın 'kaci yí Nyanmıan, yí kʋsʋ ɔ 'kaci mín wa.
8 Nan bɛ́ mɔ bɛ ngʋala man bɛ́ hue si si Zozi sʋ'n, ɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ nne man Zozi bɛ nni man ananhɔlɛ nun'n, ɔ nʋn busuɔfʋɛ mma'n, ɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ kun menian'n, ɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ bɔ ajʋamannın'n, ɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ yɔ baye ninnge'n, ɔ nʋn bɛ́ mɔ bɛ sɔ amʋan'n, ɔ nʋn atofʋɛ'n-mɔ kʋalaatin, bɛ́ lıka dıɛ y'ɔ le asubula sîn nın anun mɔ like nvan nvan kɛ tui ndunmunlan'n wɔ nun nın anun. Ewue m'ɔ tian yí nnyuan nın anın."

9 Ɛhı anzin, mmɔfʋɛ nsʋ'n mɔ bɛ lile kangɔ nsʋ'n mɔ kasian munnzue'n-mɔ
a yi bɛ́'n, bɛ́ nunhan kʋn kɔ a kɔ han kɔ hele mín kɛ: "Bala maan n géle wɔ́
atɔnvɔlɛ balasua'n, *Bʋa Baa nın ayı'n."
10 Ɔ kɔ fa mín wawɛ nun ɔ nʋn mín kɔ hɔ bʋka kpili kannganlaun kʋn asʋ. Ɔ
kɔ hele mín anwʋntıɛ kulo'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Zoluzalɛmʋn'n. Ɔ fi Nyanmıan anwʋn
ɛlɔ anwunno ɔ lɛ ju ası.
11 Nyanmıan anunminnyanmʋn'n lɛ ta kulo sɔ nın asʋ. Kulo sɔ'n ta kɛ ɛbʋɛ'n
mɔ bɛ mian yí nwʋn'n. Ɔ ta kɛ ɛbʋɛ'n mɔ bɛ fɛlɛ yı zʋasıpʋ'n m'ɔ tı mınmıan-
mınmıan kɛ ɛbʋɛ'n mɔ bɛ fɛlɛ yí kilisıtalı'n.
12 B'a le kulo nın anwʋn dede ɔ'a yia. Yí nwʋn ele'n mɔ b'a le'n, sʋ hɔlı
anwunno kpa. B'a kpıkpɛ anʋan bulu nʋn nnyuan b'a gua yí nwʋn. Yê anʋan
biala anun, nyanmıansʋ bɔfʋɛ kʋn jin ɛbɛlɛ. Izalayɛ nvilie bulu nʋn nnyuan'n,
b'a hɛlɛ kʋn biala dunman anʋan sɔ'n-mɔ asʋ.
13 Kulo nın anwʋn ele mɔ b'a le'n, yí ebue nnan'n kʋalaa asʋ, b'a kpıkpɛ
anʋan nsan b'a gua yí nwʋn. Yí ebue kʋn'n m'ɔ kɔ lıka mɔ sɛnzɛ'n fite'n: anʋan
nsan. M'ɔ kɔ lıka mɔ sɛnzɛ'n tɔ'n: anʋan nsan. Sɔlɔ: anʋan nsan. Ngʋa: anʋan
nsan.
14 Yí nwʋn'n mɔ b'a le'n, b'a fa nyɔbʋɛ bulu nʋn nnyuan yê b'a wula yí bʋ
ɔ. Bʋa baa'n *mmɔfʋɛ bulu nʋn nnyuan'n, b'a hɛlɛ bɛ́ dunman nyɔbʋɛ sɔ'n-mɔ
asʋ.
15 Bɔfʋɛ'n m'ɔ lɛ kan ɛjɔlɛ'n kele mín'n, ɔ le baka kʋn yí sa nun. Baka sɔ'n tı
esika kɔkɔlɛ. Bɛ fa bɛ susu ninnge. Ɔ 'fa susu kulo'n, yí nwʋn'n mɔ b'a le'n, ɔ
nʋn yí anʋan'n-mɔ.
16 Kulo nın anwʋn ele'n mɔ b'a le'n, yí kʋalaa sɛ. Bɔfʋɛ'n kɔ susu kulo'n, yí
tınndıın'n tı cilo akpıı nnyuan cilo ɛya nnyuan, yí tɛtɛlɛ'n, nʋn yí sʋ anwunno'n
kɛ ɔ tı yí nın anın, bie ndala man bie.
17 Ɔ kɔ susu talɛ'n kʋsʋ. Ɔ bɔ yí bʋ yí ası m'ɔ kɔ anwunno'n, ɔ tı mɛtılı
abulasian nʋn nnan. Ɔ susuli yí kɛ menian'n-mɔ kpın susu bɛ́ ninnge'n.
18 Ɛbʋɛ'n mɔ bɛ fɛlɛ yí zʋasıpʋ'n, yê b'a fa b'a le yí nwʋn ɔ. Kulo'n muonun dıɛ,
bɛ le esika kɔkɔlɛ kpa yê b'a si ɔ. Bɛ nıan nun an, bɛ nwun yí nzin kɛ bondoman.
19 Kulo nın anwʋn mɔ b'a le'n, nyɔbʋɛ mɔ yí nwʋn cian yê b'a fa b'a wula
yí bʋ ɔ. B'a fa b'a tʋtɔ nun maan ɔ'a yɔ kanlanman kpa. Alimʋa ɛbʋɛ dıɛ'n, bɛ
fɛlɛ yí zʋasıpʋ. M'ɔ tian yí nnyuan'n, bɛ fɛlɛ yí safii, m'ɔ tian yí nsan'n, bɛ́ fɛlɛ yí
agatı, m'ɔ tian yí nnan'n, bɛ fɛlɛ yí emelodı,
20 m'ɔ tian yí nnun'n, bɛ fɛlɛ yí oninkisi, m'ɔ tian yí nsian'n, bɛ fɛlɛ yí
saadʋanın, m'ɔ tian yí nsʋ'n, bɛ fɛlɛ yí kilizoliti, m'ɔ tian yí mɔcʋɛ'n, bɛ fɛlɛ
yí belilı, m'ɔ tian yí ngʋanlan'n, bɛ fɛlɛ yí topazı, m'ɔ tian yí bulu'n, bɛ fɛlɛ yí
kilizopalazı, m'ɔ tian yí bulu nʋn kʋn'n, bɛ fɛlɛ yí tulukʋazı, m'ɔ tian yí bulu
nʋn nnyuan'n, bɛ fɛlɛ yí ametisitı.
21 Anʋan bulu nʋn nnyuan'n, bɛ le like'n mɔ bɛ fa bɛ yɔ afile'n, yê b'a fa b'a
yɔ ɔ. Kulo nın asʋ gua'n tı esika kɔkɔlɛ kpa, bɛ nıan nun an, bɛ nwun yí nzin kɛ
bondoman.
22 M'an nnwun man asɔnın sua kulo sɔ nın asʋ. Ɔ sanlın kɛ yɛ́ Mın m'ɔ tı
Tunminfʋɛ'n ɔ nʋn Bʋa baa'n yê bɛ tı asɔnın sua nın ɔ.
23 Bɛ mgbʋnndɛ man sɛnzɛ nʋn sala kulo sɔ nın asʋ. Afı Nyanmıan anun-
minnyanmʋn'n ta kulo nın asʋ yê Bʋa Baa'n tı sʋ kanlannıɛ.
24 Mân nın anun menian'n-mɔ 'ba nanndı yí jawe nın anun. Asıɛ nın asʋ
mmelemgbin'n-mɔ kʋsʋ 'ba fa bɛ́ anunminnyanmʋn'n bɛ bʋka sʋ.
25 Kulo nın asʋ anʋan'n-mɔ la sʋ cıan daa, bɛ nnyin man, ɔ sanlın kɛ alısan
nnʋn man ɛbɛlɛ.
26 Bɛ 'ba fa mân nın anun anwʋnndıɛ'n nʋn anunminnyanmʋn'n kʋalaa bɛ
ba kulo sɔ nın asʋ.

27 Like ɛtɛ fíí ngɔ man kulo sɔ nɪn asʊ. Sʊanlan mɔ yí abalabɔ'n tɪ ɛtɛ anaan ɔ di ato'n, ɔ ngɔ man kulo sɔ nɪn asʊ bie. Bɛ́ mɔ b'a hɛlɛ bɛ́ dunman wɔ Bʊa Baa'n ngʊan kalata nɪn anun'n, bɛ́ ala yê bɛ 'kɔ kulo sɔ nɪn asʊ ɔ.

22

Ngʊan baka'n

1 Ɛsɛ bɔfʊɛ'n kɔ hele mín ngʊan asue'n. Asue sɔ nɪn anyɪn'n tɪ jɪnlɪn jɪnlɪn, ɔ tɪ kɛ ɛbʊɛ'n mɔ bɛ fɛlɛ yí Kilisitalɪ'n. Asue sɔ nɪn ati'n fi Nyanmɪan nʊn Bʊa Baa'n bɛ́ belemgbin bia nɪn anun.

2 Ɔ sɪn kulo nɪn asʊ gua nɪn afian. Yí nʊan nnyuan nɪn asʊ yê ngʊan baka'n jin ɔ. Baka sɔ'n, ɔ su kpê bulu nʊn nnyuan afʊɛ kʊn anʊan. Sala biala ɔ su kʊn. Bɛ fa yí nyâ'n bɛ yɔ mân nɪn anun menian'n-mɔ ayile.

3 Like fíí kʊ́n nnʊn man kulo sɔ nɪn asʊ mɔ Nyanmɪan 'bɔ yí sasan ɔ.

Nyanmɪan Kpili nʊn *Bʊa Baa'n, bɛ 'ba fa bɛ́ belemgbin bia'n bɛ sie kulo sɔ nɪn asʊ, yê yí ngʊa'n-mɔ 'ba sʊ yí.

4 Bɛ 'nwun Nyanmɪan anyunnun, ɔ 'kɛlɛ yí dunman'n gua bɛ́ nwʊnman nɪn asʊ.

5 Alíɛ ngɔ san man kulo sɔ nɪn asʊ, bɛ ngɔ sɔ man kanlannɪɛ ɛbɛlɛ, eyua kʊsʊ ngɔ fi man ɛbɛlɛ, ɔ sanlɪn kɛ Nyanmɪan muonun 'ba ta bɛ́ nwʊn. Bɛ́ kʊsʊ bɛ 'di belemgbin cɪan daa.

Kalata nɪn agualɪɛ nun

6 Bɔfʊɛ'n kɔ han kɔ hele mín kɛ: "Ɛjɔlɛ ɛhɪ-mɔ tɪ ananhɔlɛ, ɔ fata kɛ sʊanlan biala de di. Yɛ́ Mɪn Nyanmɪan mɔ ɔ'a fa yí Wawɛ'n ɔ'a wula yí mgbɔmanfʊɛ'n-mɔ anun'n, ɔ a yí bɔfʊɛ'n kɛ ɔ bála ɔ'a han ninnge mɔ ɔ 'ba a kɪkaala nɪn anwʊn ɛjɔlɛ ɔ héle yí ngʊa'n-mɔ."

7 Zozi nwan: "Nɪan, mɪn 'ba kɪkaala! Bɛ́ mɔ bɛ de kalata ɛhɪ anun ɛjɔlɛ'n mɔ Wawɛ nɪn a han'n bɛ di'n, nyila hán bɛ́."

8 Mín Zʊan, mɪɪn di adanzɪɛ kɛ m'an tɪ ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ, ɛsɛ m'an nwun yí mín nyɪnsʊ. Mɔ n nwunlin ninnge sɔ'n-mɔ, mɔ ɛsɛ n yuelɪ ɛjɔlɛ'n tie'n, n gɔ tu n gɔ tɔ bɔfʊɛ'n m'ɔ anɪn ɔ lɛ kan ɛjɔlɛ'n kele mín nɪn aja nun n gɔ sʊ yí.

9 Mɔ n yɔlɪ sɔ'n nán ɔ'a han ɔ'a hele mín kɛ: "N'ɛ yɔ yí sɔ! N dɪ yɛ́ Mɪn akʊa kɛ wɔ́. N dɪ yɛ́ Mɪn akʊa kɛ wɔ́ nianman'n-mɔ mɔ bɛ tɪ mgbɔmanfʊɛ'n. N dɪ yɛ́ Mɪn akʊa kɛ bɛ́ kʊalaa mɔ bɛ de kalata ɛhɪ anun ɛjɔlɛ'n bɛ di'n. Yí ti, sʊ Nyanmɪan kʊnmgba cein ala."

10 Ɛhɪ anzin, ɔ kɔ han kɔ hele mín kɛ: "Wawɛ nɪn Anʊan Ɛjɔlɛ'n mɔ a hɛlɛ yí kalata ɛhɪ anun'n, n'ɛ sie sʊ nzɔlɛ. Ɔ sanlɪn kɛ ninnge sɔ'n-mɔ kʊalaa mɛlɛ'n mɔ bɛ helelɪ nɪn a kpunnge.

11 Sʊanlan m'ɔ yɔ nyɔlɪɛ ɛtɛ'n, ɔ bɔ́ mɔndɪnlɪn ɔ yɔ́ nyɔlɪɛ ɛtɛ sɔ'n ɔ hɔ́ yí nyunnun. M'ɔ kulo yí nwʊn efian'n, ɔ bɔ́ mɔndɪnlɪn ɔ gúa yí nwʊn efian ɔ hɔ́ yí nyunnun. Nan sʊanlan kʊsʊ m'ɔ kulo ye ɛyɔlɛ'n, ɔ bɔ́ mɔndɪnlɪn ɔ yɔ́ ye sɔ'n ɔ hɔ́ yí nyunnun. Sʊanlan kʊsʊ mɔ yí nwʊn tɪ'n, ɔ bɔ́ mɔndɪnlɪn ɔ tánlan anwʊntɪɛ nɪn anun."

12 Zozi nwan: "Nɪan, mɪn 'ba kɪkaala! Mɪn nʊn sʊanlan kʊn biala junman'n m'ɔ lili nɪn anwʊn ahatua lɛ ba.

13 N dɪ Alɪfa nʊn Omega, n na bɛ́ ti, n na bɛ́ bʊ ati, n dɪ abʊbɔ n dɪ ayuelɪɛ."

14 Nyila hán bɛ́ mɔ bɛ kpʊ bɛ́ taladɪɛ'n. Ɔ sanlɪn kɛ bɛ le atɪn bɛ sɪn anʊan nɪn anun bɛ wʊlʊ kulo nɪn anun bɛ di baka mma'n m'ɔ man ngʊan'n bie.

15 Nan busuɔfʊɛ mma, bɛ́ mɔ bɛ yɪ jiliwa, ajʊamannɪn mma, bɛ́ mɔ bɛ kun menian, bɛ́ mɔ bɛ sɔ amʊan ɔ nʊn bɛ́ kʊalaa mɔ bɛ kulo ato elie'n, bɛ́ dɪɛ, bɛ ngɔ man kulo sɔ nɪn asʊ bie.

16 “Mín Zozi, m'an sʋan mín bɔfʋɛ'n kɛ ɔ nánndı Asɔnın'n-mɔ anun ɔ hán ɛjɔlɛ
sɔ'n kʋalaa ɔ héle ɛmɔ. N dı belemgbin Davidi afilie nın anun sʋanlan. N dı
alıbahıan nzalama'n m'ɔ ta sɛlɛ'n”.
17 Nyanmıan Wawɛ'n nʋn atɔnvɔlɛ balasua'n nwan: “Bala!” Sʋanlan m'ɔ kɔ
tı ɛjɔlɛ sɔ'n, yí kʋsʋ ɔ hán kɛ: “Bala!” Sʋanlan mɔ nzuhoe lɛ kun yí'n, ɔ bála.
Sʋanlan m'ɔ kulo kɛ ɔ nʋn ngʋan nzue'n bie'n, ɔ bála a nʋn bie mgban.
18 Mín Zʋan, mıın kannzʋ bɛ́ kʋalaa mɔ bɛ lɛ tie ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmıan Wawɛ
nın a yı a hele wɔ kalata ɛhı anun'n kɛ: Sɛ sʋanlan kʋn tʋ ɛjɔlɛ ɛhı asʋ bie a,
Nyanmıan 'tua yí kalɛ ɔ man munnzue'n mɔ ɔ 'kan mân'n mɔ b'a hɛlɛ yí ɛjɔlɛ
wɔ kalata ɛhı anun'n kan yí maan ɔ bʋ sʋ.
19 Ɛsɛ sɛ sʋanlan kʋn yı ɛjɔlɛ'n mɔ Nyanmıan Wawɛ nın a yı a hele wɔ kalata
ɛhı anun'n bie a, yí ngʋan baka baa dıɛ'n, Nyanmıan 'tʋa yí de. Ɛsɛ anwʋntıɛ
kulo'n mɔ b'a han yí nwʋn ɛjɔlɛ wɔ kalata ɛhı anun'n, Nyanmıan mman man
sʋanlan sɔ'n ngɔ man ɛlɔ bie.
20 Sʋanlan'n m'ɔ lɛ kan ɛjɔlɛ sɔ'n-mɔ'n nwan: “Yuo, mın 'ba kıkaala.”
Amın! Yɛ́ Mın Zozi, bala!
21 Yɛ́ Mın Zozi nwún ɛmɔ kʋalaa anwʋn anwunnvoe!